

B/2 Δρ. 29 ιστορ.
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ
ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΚΑΤΑ ΤΑ ΕΤΗ 1936 - 1940

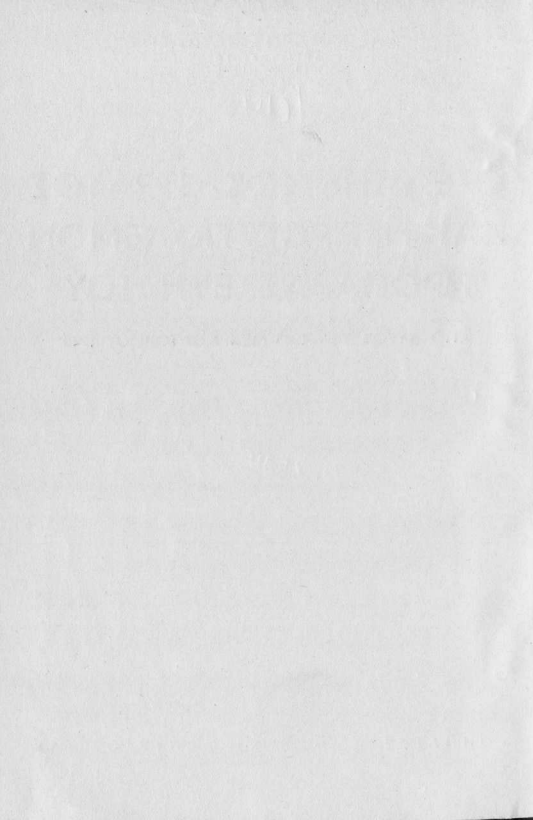
1014

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΝ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗ ΤΟΥ

ΑΠΟ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1923 ΜΕΧΡΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

*

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΑΠΟ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1923 ΜΕΧΡΙ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1935 :

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ἔκθεσις τῆς πρὸς πόλεμον προπαρασκευῆς τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης (Αὐγουστος 1923) μέχρι τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου (Ὀκτώβριος 1940) εἶναι σκόπιμος καὶ ἀπαραίτητος ἵνα καταδείξῃ εἰς πάντα δυνάμενον νὰ κρίνῃ μόνον ἀντικειμενικῶς τὸ ζήτημα τοῦτο, ἀφ' ἑνὸς μὲν πόσον παρημελήθη ἡ στρατιωτικὴ προπαρασκευὴ τῆς Χώρας, μέχρι τοῦ φθινοπώρου 1935, ὅποτε ἡ Ἑλλὰς ἐκινδύνευσε νὰ περιπλακῇ εἰς πόλεμον, λόγῳ τῆς Ἰταλοαιθιοπικῆς συρράξεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ ποία προσπάθεια κατεβλήθη ἀπὸ τοῦ 1935 καὶ μετέπειτα πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν διαπραχθέντων σφαλμάτων καὶ δημιουργίαν ἐνὸς Στρατοῦ ἀξιομάχου.

Διὰ τῆς ἀνασκοπήσεως ταύτης, τῆς ἐξελίξεως τῆς στρατιωτικῆς καταστάσεως, ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς μέχρι τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου:

— Ὅ' ἀποκατασταθῇ ἡ ἔννοια τῆς δικαιοσύνης, ἀποκαλυπτομένου, βάσει ἐπισήμων στοιχείων, τοῦ ἔργου τῶν ὑπευθύνων Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν τῆς περιόδου ταύτης.

— Θὰ καταδειχθῇ τὸ πόσον δύσκολον εἶναι ἡ δημιουργία Στρατοῦ ἀξίου τῆς ἀποστολῆς του, ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος, λαμβανομένης μάλιστα ὑπ' ὅσιν τῆς τόσης, μέχρι τοῦ 1935, παραμελήσεως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΟΥΔΕΙΣ ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΥΔΕΜΙΑ ΒΑΣΙΣ ΕΙΧΕ ΤΕΘΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΝ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΩΝ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1936

Εἰς τὸ Κεφάλαιον τοῦτο θὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν σφάιραν τῆς κοινῆς ἀρμοδιότητος ἣν ἔχουσιν ἡ Πολιτικὴ καὶ ἡ Στρατιωτικὴ Ἐξουσία διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς στρατιωτικῆς πολιτικῆς τῆς χώρας. Θὰ ἴδωμεν τοὔτέστι κατὰ πόσον καὶ πότε ἡ πολιτικὴ ἔθεσε σαφῶς τὸν σκοπὸν τῆς πολεμικῆς μας παρασκευῆς, κατὰ πόσον ἡ Ἀνωτέρα Στρατιωτικὴ Διοίκησις προσδιώρισε τὰς ἀνάγκας αἰτίνες ἔδει νὰ ικανοποιηθῶσιν, ἵνα ὁ Στρατὸς εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν σκοπὸν ὃν καθώρισεν ἡ πολιτικὴ καὶ τέλος κατὰ πόσον ἡ τελευταία αὕτη παρέσχε τ' ἀνάλογα οἰκονομικὰ μέσα.

Δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν ὅτι ἡ πολεμικὴ παρασκευὴ μιᾶς Χώρας πρέπει νὰ ἔχῃ σκοπὸν σαφῶς καθωρισμένον, ὅστις ἀπορρέει ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἣν αὕτη ἀκολουθεῖ, ἥτις πάλιν ἀποβλέπει εἰς τὴν, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, κάλυπτον ἐξυτηρέτην τῶν συμφερόντων καὶ τῶν βλέψεων τοῦ Ἔθνους.

Ἀναλαβὼν τὴν Ἀρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἀπὸ Αὐγούστου 1936, ἐζήτησα νὰ εὕρω κάπου διατυπωμένον τὸν σκοπὸν τῆς μέχρι τοῦ ἔτους τούτου ἀκολουθηθείσης στρατιωτικῆς πολιτικῆς. Οὐδαμοῦ ἀνεύρον τι τὸ σχετικόν.

Ἀπεθλέπομεν νὰ ἐξασφαλίσθωμεν κατ' ἐπιθέσεως τῆς Α' ἢ τῆς Β' Δυνάμεως, μόνοι ἢ μετ' ἄλλων;

Ἀπεθλέπομεν ν' ἀναλάβωμεν ἡμεῖς τὴν πρωτοθυλίαν τοῦ πολέμου κατὰ τῆς Α' ἢ Β'. Δυνάμεως, μόνοι ἢ μετ' ἄλλων;

Ἄγνωστον. Καὶ ἐν τούτοις μόνον ὁ καθορισμὸς παρὰ τῆς πολιτικῆς τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς τῆς Χώρας, εἶναι ἐκεῖνος ὅστις θ' ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν διὰ τὸν καταρτισμὸν προγράμματος παρασκευῆς ἐξυπηρετοῦντος τὸν σκοπὸν τοῦτον, διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ θεάτρου ἐπιχειρήσεων τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ ἐξοπλισθῇ εἰς πρώτην σειρὰν ἐπείγοντος, διὰ τὸν προσδιορισμὸν τῆς θέσεως καὶ σπουδαιότητος, ἐν τῷ πλαισίῳ τῆς ἐθνικῆς ἀμύνης ἐκάστοι τῶν κλάδων αὐτῆς, Στρατοῦ, Ναυτικοῦ, Ἀεροπορίας καὶ τὸν καθορισμὸν τῆς προτεραιότητος τοῦ ρυθμοῦ προπαρασκευῆς αὐτῶν.

Δὲν γνωρίζω ἂν οἱ Στρατιωτικοὶ ἡγέται, συγκεκριμένως δὲ ἐννοῶ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς Ἀρχηγούς τοῦ Ἐπιτελείου, ἐζήτησαν ποτὲ νὰ προσανατολισθῶσι καὶ πλαισιωθῶσι μὲ τὸν σκοπὸν τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς, ὡς ἐπέβαλλεν ἡ στοιχειώδης ὑποχρέωσις αὐτῶν αἰτήσεως καθορισμοῦ τῆς βάσεως ἐφ' ἣς ἐστηρίζοντο ὅλαι αἱ σχετικαὶ μὲ τὸ πολυσύνθετον πρόβλημα ὁργανώσεως τοῦ στρατεύματος ἐργασίαι των. Ἀμφιβάλλω, καθόσον τοιαύτη τις προσπάθεια ἐκ μέρους αὐτῶν, θὰ ἄφινεν ἀσφαλῶς τεκμήρια ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ.

Τὸ ὅτι εὕρηνται ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ὥρισμένοι ἐσωτερικαὶ ἡμιτελεῖς, κατὰ τὸ πλεῖστον μελέται τοῦ Ἐπιτελείου, ἐξετάζουσαι τὴν περίπτωσιν πολέμου μεθ' ἐνὸς ἐκά-

στου ἐκ τῶν ὁμόρων Κρατῶν, δὲν σημαίνει ποσῶς ὅτι αὐταὶ ἀποτελοῦν καὶ τὸν σκοπὸν τῆς στρατιωτικῆς μας παρασκευῆς. Τοῦτο διότι:

Πρὸ τοῦ 1928, οὐδεμία τοιαύτη μελέτη ὑπάρχει, ἐνῶ ἐδαπανήθησαν διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1923, μέχρι τοῦ ἔτους τούτου, περὶ τὰ δύο δισεκατομμύρια δραχμῶν.

— Αἱ μετὰ τὸ 1928 ὑπάρχουσαι ὡς ἄνω μελέται εἶναι ὅλως θεωρητικαί, μακρὰν πάσης βάσεως ἀπὸ ἀπόψεως δυνατοτήτων καὶ δὲν ἐνέπνευσαν, ἀφ' ἧς συνετάγησαν, τὴν μετέπειτα στρατιωτικὴν πολιτικὴν, ἥτις ἠκολούθει ἀντίθετον γραμμὴν, μειοῦσα τὸ ἔμφυχον ὕλικόν καὶ ἐπιβραδύνουσα τὸν ρυθμὸν τῆς συμπληρώσεως τῶν ὕλικῶν ἀναγκῶν (μειώσεις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τῶν παραγωγικῶν Σχολῶν ἐξερχομένων μονίμων ἀξιωματικῶν, μειώσεις τῆς θητείας, μειώσεις τῶν μονάδων τοῦ ἐνεργοῦ Στρατοῦ, διάθεσις πιστώσεων ἀπὸ τοῦ 1929 μέχρι τοῦ 1935 μόνον ἐνὸς δισεκατομμυρίου δραχμῶν περίπου). Καὶ διὰ τὰ τηρηθῶμεν εἰς τὸ Κεφάλαιον τοῦτο, εἰς τὴν σφαῖραν τῆς κοινῆς ἀρμοδιότητος τῆς Πολιτικῆς καὶ Στρατιωτικῆς Ἐξουσίας, σημειοῦμεν ὅτι ἐκ τῶν ἄνω μελετῶν, ἡ πλέον πιθανή — ὅχι ἡ πλέον σοβαρά — ἡ ἀντιμετωπίζουσα τὴν περίπτωσιν πολέμου κατὰ τῆς Βουλγαρίας, ἀπῆτει, συμφώνως μὲ τὸ κατὰ τὸ 1936 καταρτισθὲν πρόγραμμα, δαπάνας τοῦλάχιστον δέκα τεσσάρων δισεκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὸν Στρατὸν τῆς ξηρᾶς καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ οἰκείου θεάτρου ἐπιχειρήσεων.

— Δὲν ὑπῆρχεν οὐδεμία μελέτη ἢ ἔγγραφον καθορίζον ποῖον τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων τὸ ὁποῖον θὰ ἔπρεπε, ἐν πρώτῃ σειρᾷ ἐπείγοντος, νὰ ἐξοπλισθῇ ἀπὸ ἀπόψεως ὁχυρώσεως, συκοινωνιῶν πάσης φύσεως, διαθιβάσεων κτλ.

Τὸ γεγονὸς εἶναι ὅτι οὐδεμία βάσις εἶχε τεθῇ εἰς τὴν πολεμικὴν προπαρασκευὴν τῆς Χώρας ἐκ μέρους τῶν Πολιτικῶν, ὅτι ἐκ μέρους τῶν Στρατιωτικῶν δὲν εἶχεν εἰσηγηθῇ καὶ ὑποστηρικθῇ ἡ ἀνάγκη τοῦ καθορισμοῦ τῆς βάσεως ταύτης καὶ δὲν εἶχον ὑποδειχθῇ τὰ ἀπαιτούμενα ἀναγκαῖα μέσα. "Ὅ,τι ἐδόθη ἀπὸ ἀπόψεως πιστώσεων μέχρι τοῦ ἔτους 1935, ἐδόθη ἄνευ προγράμματος προπαρασκευῆς τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ ἐν μέτρῳ δηλοῦντι τὴν νοσηρὰν πεποίθησιν τοῦ ὑπευθύνου πολιτικοῦ κόσμου ἐπὶ τὸ ἀδιστάλευτον τῆς εἰρήνης, πεποίθησιν τὴν ὁποῖαν οἱ ὑπεύθυνοι στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ οὐδεμίαν κατέβαλον προσπάθειαν, ὡς εἶχον καθῆκον, διὰ τὰ κλονίσωσι, καίτοι ἀσφαλῶς ἔβλεπον ὅτι ὅλα τὰ ὅμορα τῆς Ἑλλάδος Κράτη, καὶ ἰδιαίτερώς ἀπὸ τοῦ 1928 ἢ παρ' οὐδενὸς ἀπειλουμένη Βουλγαρία, ἐνέτεινον τὰς προσπάθειάς των διὰ τὸν πολεμικὸν τὸν ἐξοπλισμὸν.

Οὐδεμία ἔκθεσις ἢ ἀναφορὰ τινὸς ἐκ τῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Ἐπιτελείου ὑπάρχει ἥτις νὰ κλονίζει τὴν ἀλήθειαν τῶν ἀνωτέρω.

Τὸ Ἀνωτάτον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, περὶ ἄλλα ἀσχολούμενον, οὐδὲν μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1932 ὑπέδειξεν ἢ ἀνέφερεν.

"Ὅτε ἀνήλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τὸ Λαϊκὸν Κόμμα διὰ πρώτην φοράν, διαταχθέν τὸ Στρατιωτικὸν Συμβούλιον παρὰ τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ὅπως διατυπώσῃ ἐγγράφως τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας, ἐπέβαλεν εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸ ὑπ' ἀριθ. 122)14-12-1932 Πρακτικόν, εἰς τὸ ὁποῖον διαπιστώνει «ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας εἶναι αὐτόχρημα τραγικὴ καὶ ὅτι ἡ ἔλλειψις στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς αὐτῆς εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ κινδυνεύῃ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπόστασις ἡμῶν ὡς Κράτους».

Εἰς τὸ παράρτημα, τὸ παρακολουθοῦν τὸ παρὸν Α' Μέρος τῆς ἀνασκοπήσεως τῆς ἐξελίξεως τῆς στρατιωτικῆς μας καταστάσεως, θὰ εὕρῃ ὁ ἀναγνώστης ἀντίγραφον ὄλων τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὡς καὶ παντὸς ἐγγράφου τὸ ὁποῖον ἐπικαλοῦμαι καὶ εἰδικῶς ὅσον ἀφορᾷ τὸ Πρακτικόν ὑπ' ἀριθ. 122)14-12-1932, θὰ πληροφηθῇ ὁ ἀναγνώστης, ἐκ τῆς παρατιθεμένης βεβαιώσεως τοῦ Εἰσηγητοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὅτι ἀπὸ 29 Νοεμβρίου 1927, ἐποχῆς ἀφ' ἧς ὑπάρχουσιν εἰς τὸ Ἀρχηγεῖον τοῦ Ἀνωτάτου Στρα-

τιωτικού Συμβουλίου αντίγραφα τῶν Πρακτικῶν αὐτοῦ, οὐδὲν Πρακτικὸν προγενέστερον τοῦ ὑπ' ἀριθ. 122 Πρακτικοῦ καὶ σχετιζόμενον ὡς τὸ τελευταῖον τοῦτο μὲ τὴν πολεμικὴν ὀργάνωσιν τῆς Χώρας, συνετάχθη ποτὲ ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου.

Ὡς λοιπὸν ἐμφαίνεται ἐκ τῆς βεβαιώσεως τοῦ Εἰσηγητοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1927, τὸ μόνον Πρακτικὸν περὶ ἀμύνης τῆς Χώρας, τὸ ὁποῖον συνέταξε τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, εἶναι τὸ τοῦ Δεκεμβρίου 1932 ὑπ' ἀριθ. 122, ὅπερ καὶ τοῦτο συνετάχθη κατόπιν εἰδικῆς διαταγῆς τοῦ τότε Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν. Πιθανὸν νὰ μὴ ὑπῆρξε τοιοῦτον καὶ πρὸ τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1927, ἀλλὰ πάντως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶναι βέβαιον καὶ ἀναμφισβήτητον εἶναι ὅτι ἐπὶ μίαν ὁλόκληρον πενταετίαν τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον δὲν ἐθεώρησε καθήκον του νὰ ἐνημερώσῃ ὑπευθύνως τὰς κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα Κυβερνήσεις τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς ἐν γένει στρατιωτικῆς καταστάσεως τῆς Χώρας.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ὅπερ τὸ ἔτος 1932 συνέταξε τὸ ὁπ. ἀριθ. 122 Πρακτικόν, ἀπηρτίζετο ἀπὸ ἀνωτάτους ἀξιωματικούς, ὧν οἱ πλεῖστοι ἦσαν ἀπὸ πολλοῦ μέλη τοῦ Συμβουλίου (τινὲς μάλιστα εὐθὺς μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν) καὶ εἶχον χρηματίση κατὰ καιροῦς Ὑπουργοὶ καὶ Ὑφυπουργοὶ τῶν Στρατιωτικῶν, Ἀρχηγοὶ τοῦ Ἐπιτελείου, Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ κτλ.

Πῶς οὗτοι ἀντελήφθησαν τόσον ἀργὰ τὸ καθήκον των;

Πῶς τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ἐθεώρησε καθήκον του νὰ ἐκθέσῃ ὡμῶς τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν τῆς Χώρας, ὡς μετὰ στόμφου λέγει εἷς τὸ ἀνωτέρω Πρακτικόν, τὸν Δεκέμβριον μόνον τοῦ ἔτους 1932 καὶ μάλιστα κατόπιν εἰδικῆς διαταγῆς;

Ἄν δὲν διετάσσετο πρὸς τοῦτο, θὰ ἐξηκολούθει νὰ σιωπᾷ;

Διατί ὁ τότε ἀρχαιότερος τῶν Ἀντιστρατῆγων καὶ Ἀντιπρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου οὐδέποτε ἐσκέφθη νὰ διαμαρτυρηθῇ ἐντόνως διὰ ζητήματα ἐνδιαφέροντα ζωτικῶς τὸ Στράτευμα τοῦ ὁποίου προΐστατο, ἐνῷ προκειμένου διὰ τὸ αὐτοκίνητόν του, τὸ ὁποῖον διὰ λόγους οἰκονομῶν περιέκοπεν ἡ Κυβέρνησις Παπαναστασίου, διεμαρτυρήθη κατὰ τὸν πλεόν ἀντιπειθαρχικόν τρόπον, πρᾶξις ἥτις, ἀντὶ νὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα τὴν αὐστηροτάτην τιμωρίαν τοῦ ἀνωτάτου τούτου ἀξιωματικοῦ, ὑπῆρξε τὸυναντίον μία τῶν ἀφορμῶν τῆς ἀπομακρύνσεως ἐκ τῆς Ἀρχῆς τῆς Κυβερνήσεως Παπαναστασίου;

Διατί τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον δὲν συνεκινήθη, ὅταν ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως τῆς τετραετίας 1928-1932 ἐδήλωνεν ὀλίγον χρόνον πρὸ τοῦ 1932, ἐνώπιον ἑκατοντάδων ἀξιωματικῶν, ὅτι θὰ διαθέσῃ τ' ἀναγκαῖα οἰκονομικὰ μέσα διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Στρατοῦ μόνον ὅταν θ' ἀντελαμβάνετο ἐπικείμενον τὸν πόλεμον, τοῦθ' ὅπερ ἐβεβαίωνεν ὅτι ἡδύνατο νὰ κάμῃ ἐπισκοπῶν τὸν διεθνῆ ὁρίζοντα ἐν ἔτος πρότερον;

Ἐμείναν ἥσυχοι οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀρχηγοὶ μὲ τὴν δῆλωσιν αὐτὴν, πιστεύσαντες ὅτι ὄντως ἀρκεῖ ἐν ἔτος ἵνα συμπληρωθῶσιν αἱ ἀνάγκαι καὶ μάλιστα ἵνα γίνωσι καὶ αἱ σχετικαὶ μελέται καὶ ἐργασίαι εἰς ἃς δὲν προέβησαν; Διότι παρὰ τὸ ἀναφερόμενον εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 122 Πρακτικόν, «ὅτι ἡ ἀμυντικὴ ὀργάνωσις τῆς Χώρας ἔχει πολλὰκις μελετηθῇ, ἡ ἔλλειψις ὅμως τῶν ἀπαιτουμένων οἰκονομικῶν πόρων δὲν ἐπέτρεψε τὴν πραγματοποιήσασθαι ταύτης», τὰ πλεῖστα ζητήματα τ' ἀφορῶντα τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τῆς Χώρας δὲν εἶχον κἂν μελετηθῇ, ὡς θὰ ἐκθέσω περαιτέρω, ἂν δὲ διὰ τινὰ ἐξ αὐτῶν εἶχον γίνῃ μελέται τινές, θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ τί ἀξίαν εἶχον αὗται.

Διατί οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀρχηγοὶ, οἱ ὁποῖοι τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1932 διεπίστωσαν τραγικὴν τὴν κατάστασιν τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας, εἶχον μείνῃ τὸν Ἀπρίλιον, τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀφωνοὶ ὡς ἰχθεῖς, ὅταν ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως

ἀνέγραψεν, εἰς τὸν προϋπολογισμόν τοῦ Ταμείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης διὰ τὴν χρῆσιν 1932 - 1933, μόνον ἑβδομήκοντα ἑκατομμύρια δραχμῶν;

Ἡ στάσις αὕτη τῶν Στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν δύο ἐξηγήσεις ἐπιδέχεται: Ἡ δὲν συνηθάνοντο τὴν ἀποστολὴν των καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς εὐθύναι, ἢ ἑσπεροῦντο τελείως τοῦ σθένους τοῦ νὰ περιγράψουν ὡμῶς τὴν κατάστασιν εἰς τὸν διοικήσαντα τὴν Χώραν κατὰ τὰ ἔτη 1928 - 1932.

Δὲν δύναται ἐξ ἄλλου νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι ὁ γενικὸς προϋπολογισμὸς τοῦ Κράτους δὲν ἠδύνατο ν' ἀντιμετωπίσῃ ρυθμὸν ταχύτερον εἰς τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμόν μας, καὶ διὰ νὰ περιορισθῶμεν εἰς τὴν ἐξαετίαν 1929 - 1935, καθ' ἣν διετέθη ὡς ἔκτακτος πίστωσις μόνον περὶ τὸ ἓν δισεκατομμύριον δραχμῶν, παρὰ τὴν αὖξουσαν διεθνή ἀνησυχίαν, παρατηροῦμεν ὅτι, εἰς τὴν πρὸ αὐτῆς πενταετίαν, διετέθη διπλάσιον ποσὸν καὶ εἰς τὴν μετὰ ταύτην, μέχρι τοῦ 1940, διετέθη ἑπταπλάσιον καὶ πλεόν ποσόν, χωρὶς νὰ ὑστερῇ, ἐν σχετικῇ ἀναλογίᾳ, ἡ χρηματοδότησις καὶ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης καί, τέλος, χωρὶς νὰ τεθῶσι κατὰ μέρος αἱ λοιπαὶ ἀνάγκαι τοῦ Κράτους.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὅποιον εἶναι βέβαιον εἶναι ὅτι, ὅταν τὸ φθινόπωρον τοῦ 1935, μετ' ἡμέρας τοῦ Ἰταλοαιθιοπικοῦ πολέμου, ἐκινίσθη ἡ εἰρήνη καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ πολέμου ἔκρουσε καὶ τὴν ἡμετέραν θύραν, ἡ στρατιωτικὴ ἡμῶν κατάστασις ἦτο, ἀπὸ πάσης πλευρᾶς ἐξεταζομένη, ἀξιοθρήνητος. Εἰς τὸ θλιβερόν τοῦτο κατάντημα ὠδηγήθη ἡ Χώρα ἐκ τῆς ἀδιαφορίας καὶ ἀνικανότητος Κυβερνήσεων καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν, ἡτις ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου ὥστε οὐδ' ἀπλῆ συνεννόησις μεταξὺ αὐτῶν νὰ ἔχη ἐπέλθῃ, συνεννόησις ἡ ὁποία νὰ ἔθετε τοῦλάχιστον τὸν σκοπὸν τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς, νὰ ἐξηκρίβωνε τὰς ἀνάγκας καὶ νὰ καθώριζεν ἐν πρόγραμμα ἐφοδιαστικὸν ρυθμὸν ἀναλόγου τῆς δυναμικότητος τῆς Χώρας. Ὁ πλήρης αἰφνιδισμὸς, ὃν ὑπέστημεν τὸ 1935, εἶναι ἡ τρανωτέρα ἀπόδειξις τῆς χρεωκοπίας τῶν ὑπευθύνων διὰ τὴν πολεμικὴν προπαρασκευὴν προσώπων.

Θὰ ἐκθέσω νῦν ἐν λεπτομερείᾳ τὴν στρατιωτικὴν ἡμῶν κατάστασιν μέχρι τοῦ φθινοπώρου 1935 ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικοῦ ὕλικου, ὁχυρώσεως, συγκοινωνιακοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐνεργοῦ Στρατοῦ, σχεδίων ἐκστρατείας καὶ πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΥΛΙΚΟΝ

1. Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν, ὁ Στρατὸς ἀπέμεινε μὲ μέρος τοῦ παλαιοῦ τοῦ ὑλικοῦ, κατορθώσας ἐκ τοῦ εὐχρήστου τοιοῦτου, σὺν τῇ προσθήκῃ νέων τινῶν ὀπλοπολυθόλων ὑποδείγματος 1915 καὶ τινων πυρομαχικῶν, νὰ ἐξοπλίσῃ εἰς τὸν Ἑβρον, μετὰ δυσκολίας καὶ οὐχὶ ἐπαρκῶς, τρία Σώματα Στρατοῦ (ἐννέα Μεραρχίας) καὶ μίαν ἐκ τριῶν συνταγμάτων Μεραρχίαν Ἴππικοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπλοπολυθόλων καὶ τῶν πολυθόλων ἦτο ἡλαττωμένος. Πυροβολικόν, αἱ Μεραρχίαι διέθετον ἐκάστη τέσσαρας μόνον πυρβολαρχίας, τὰ δὲ Σώματα Στρατοῦ εἶχον ὀλίγον πεδινὸν Πυρβολικόν. Ἡ Στρατιά διέθετε πυρβολαρχίας τινὰς Σκόδα, διαμετρήματος 105 καὶ 150, καὶ τινὰς 6 δακτύλων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ὀπλισμὸν γενικῶς, τὰ κύρια χαρακτηριστικά του ἦσαν τὰ ἑξῆς:

— Τὸ πεπαλαιωμένον καὶ ἐφθαρμένον αὐτοῦ.

— Ἡ ἀνομοιογένεια ἐν τε τῷ Πεζικῷ καὶ τῷ Πυρβολικῷ.

— Ἡ ἀπόλυτος ἀνεπάρκεια τοῦ βαρέος Πυρβολικοῦ, ἀνεπάρκεια ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ. Τὰ μόνα ὑπολογίσιμα βαρέα πυροθόλα, καὶ διὰ τὸν πόλεμον κινήσεων, ἦσαν τὰ πυροθόλα Σκόδα, τὰ ὁποῖα συνεκρότουσαν δύο πυρβολαρχίας τῶν 105 καὶ τρεῖς πυρβολαρχίας τῶν 150.

— Ἡ πλήρης ἔλλειψις παντὸς συγχρόνου μέσου, ἥτοι ἀντιαεροπορικοῦ Πυρβολικοῦ, ὀλμων, ἀρμάτων, ἀντιαρματικῶν μηχανημάτων, Πυρβολικοῦ συνοδείας, μέσων διαθιβάσεως, ὑλικῶν χημικοῦ πολέμου κτλ.

II. Ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1935, διετέθησαν, ὡς ἐλέχθη εἰς τὸ Α' κεφάλαιον, τρία διασεκατομμύρια δραχμῶν, μέρος τῶν ὁποίων ἀπερρόφησαν ὁ Στρατωνισμὸς καὶ ἡ Ἀεροπορία, ἥτις μόνον ἀπὸ τῆς χρήσεως 1929 — 1930, ἀπεχωρίσθη τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

Διὰ τὰ ἰδωμεν μὲ ποῖον πνεῦμα ἀντεμετωπίσθη μέχρι τοῦ 1935 τὸ ζήτημα τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ, τοὔτέστι πῶς ἐχρησιμοποιήθη τὸ ὡς ἄνω διατεθὲν χρηματικὸν ποσόν, θὰ ἐκθέσωμεν εὐθὺς ἀμέσως ποία ἡ κατάστασις τοῦ πολεμικοῦ ὑλικοῦ ἡμῶν κατὰ τὸ ἄνω ἔτος.

III. Τὸ πολεμικὸν ἡμῶν ὑλικόν, κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1935, εἶχεν ὡς ἑξῆς:

α) ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ

Ν ἐ ο ν ὕ λ ι κ ὸ ν. Ἐγένετο προμήθεια ὀρειβατικοῦ πυρβολικοῦ διαμετρήματος 75 καὶ 105 διὰ δώδεκα Μεραρχίας Πεζικοῦ, ὥστε ἐκάστη νὰ ἔχῃ τέσσαρας πυρβολαρχίας 75 καὶ δύο πυρβολαρχίας 105. Ἠγοράσθησαν ἐπὶ πλέον ἑξὶ ὀρειβατικαὶ πυρβολαρχίαι 105. Ἐγένετο ἐπίσης προμήθεια βαρέος Πυρβολικοῦ διὰ τέσσαρα Σώματα Στρατοῦ, τοὔτέστι δι' ἕκαστον Σῶμα Στρατοῦ.

— Μία μοῖρα 155 βραχέος, ἐκ τριῶν πυρβολαρχιῶν.

— Μία μοῖρα 105 μακροῦ, ἐκ τριῶν πυρβολαρχιῶν.

— Μία μοῖρα 85, ἐκ τριῶν πυρβολαρχιῶν.

Ἐπὶ πλέον ἐγένετο προμήθεια τριῶν πυρβολαρχιῶν τῶν 155.

Διὰ τὸ Πυροβολικὸν τῶν 85 δὲν εἶχε γίνεи προμήθεια ρυμουλκῶν καὶ βλητοφόρων, τοῦ ὀρειβατικοῦ 75 καὶ 105 δὲν εἶχον συμπληρωθῇ τὰ σάγματα καὶ τὰ κιθώτια πυρομαχικῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν ἐγένετο προμήθεια μιᾶς μόνον πυρβολαρχίας τῶν 80.

Π α λ α ῖ ο ν Ὑ λ ι κ ὅ ν. Ἦτο χρησιμοποίησιμον τὸ κάτωθι ὕλικόν:

Ὅρειβατικοῦ 65: 27 ½ πυρβολαρχίαι μὲ ἑλλιπῇ ὅμως σάγματα καὶ κιθώτια πυρομαχικῶν.

—Ὅρειβατικοῦ 75 Δαγκλῆ: 12 πυρβολαρχίαι.

—Ὅρειβατικοῦ 75 Σκόδα: 4 πυρβολαρχίαι.

—Ὅρειβατικοῦ 105 Σκόδα: 2 πυρβολαρχίαι μὲ ἑλλιπῇ σάγματα καὶ κιθώτια πυρομαχικῶν.

—Πεδινοῦ 75: 26 πυρβολαρχίαι ἄνευ ὅμως ἀναλόγων ἀνταλλακτικῶν καὶ βλητοφόρων.

—Σκόδα 150: 3 πυρβολαρχίαι ἄνευ ἀναλόγων ἀνταλλακτικῶν καὶ βλητοφόρων.

Δὲν ἦτο χρησιμοποίησιμον, ὡς ἔχον ἀνάγκην ριζικῶν συμπληρώσεων καὶ ἐπισκευῶν, τὸ κάτωθι ὕλικόν:

—Ὅρειβατικοῦ 75 Σκόδα: 1 ½ πυρβολαρχία.

—Πεδινοῦ 75: 26 πυρβολαρχίαι.

—Βαρὺ 6 δακτύλων: 6 πυρβολαρχίαι.

—Μακρὸν Δεμπάνζ 120: 1 ½ πυρβολαρχία.

—Μακρὸν Δεμπάνζ 120: 1 ½ πυρβολαρχία.

Π υ ρ ο μ α χ ι κ ᾶ. Μέγα μέρος τῶν πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ τῶν παλαιῶν ὕλικῶν, ὡς καὶ σημαντικὴ ποσότης πυρομαχικῶν Πεζικοῦ, ἔχρηζον ἀνασκευῆς διὰ νὰ εἶναι χρησιμοποίησιμα.

Σημαντικὴ ποσότης πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ ἦτο τελείως ἀχρηστος καὶ οὐδεμία προσάθεια, μέχρι τοῦ 1936, εἶχε καταβληθῇ ὅπως ἀπαλλαγῇ τὸ Στράτευμα ἀπὸ τὰ ἀχρηστα ταῦτα πυρομαχικά.

Διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν διετίθεντο πυρομαχικά Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ ἐκ τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πρόγραμμα καταναλώσεων καὶ χωρὶς νὰ προβλέπωνται ἀνάλογοι πιστώσεις ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἀποτέλεσμα τούτου ἡ διαρκὴς μείωσις τῶν πυρομαχικῶν καὶ ἡ ἐπιθάρυνσις τοῦ Ταμείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης, μὲ δαπάνας ἐκπαιδεύσεως.

Λίαν χαρακτηριστικὸν τῆς φροντίδος ἣτις ἐλαμβάνετο διὰ τὴν ἀνασκευὴν τῶν πυρομαχικῶν τοῦ παλαιοῦ ὕλικου εἶναι τὸ πρακτικόν ὑπ' ἀριθ. 114/22-7-1932, τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον εἶτε εὐρισκόμενον ἐν ἀγνοίᾳ, εἶτε ἀδιαφορήσαν τελείως, ἐπὶ μίαν δεκαετίαν περίπου, ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου, διὰ τὴν κατάστασιν τῶν πυρομαχικῶν τοῦ Στρατεύματος καὶ λαθὼν ἀφορμὴν ἐκ σχετικῆς μελέτης τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ὑλικῶν καὶ Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν Πυροβολικοῦ, δὲν ἐξασκεῖ ὅλην του τὴν ἐπιρροὴν διὰ τὴν ταχεῖαν ἀνασκευὴν τῶν παλαιῶν πυρομαχικῶν, ἀλλ' ἀρκεῖται ἀπλῶς εἰς τὴν διαθίβασιν τῆς μελέτης ταύτης εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἵνα λάθῃ ταύτην ὑπ' ὄψιν του.

Πάντως ἡ ἀνασκευή τῶν πυρομαχικῶν τοῦ παλαιοῦ ὕλικου ἤρξατο μόλις τὸν Σεπτέμβριον 1935.

β) ΟΠΛΙΣΜΟΣ ΠΕΖΙΚΟΥ

Αὐτόματα δπλα.

Ἐγένετο προμήθεια:

—Ἐλαφρῶν πολυθόλων Χότσκις 7,92: 1.752.

—Βαρῶν πολυθόλων Χότσκις 13,2: 32.

—Ὅπλοπολυθόλων Χότσκις 6,5: 6.000.

“Απαντα ταῦτα με ἀνταλλακτικὰ λίαν ἀνεπαρκῆ.

Ἐκ τῶν παλαιῶν αὐτομάτων ὅπλων, μέγας ἀριθμὸς αὐτῶν δὲν ἦτο χρησιμο-
ποιήσιμος, ἦτοι:

—Ἐκ τῶν 2300 πολυθόλων Σαίιντ Ἐτιέν, μόνον τὰ 1000 ἐξ αὐτῶν ἦσαν χρησι-
μοποιήσιμα.

—Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 230 πολυθόλων Σθάρτζ Λόζε καὶ τῶν 170 Μαξιμ, τὰ 4/5
αὐτῶν δὲν ἦσαν χρησιμοποιοῦσιμα.

—Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 6000 ὅπλοπολυθόλων, ὑποδείγματος 1915, μόνον τὰ
2000 ἦσαν χρησιμοποιοῦσιμα.

Ἀτομικὰ ὅπλα.

Ἐγένετο προμήθεια:

—Τυφεκίων Μάνλιχερ: 100,000.

—Ἀραβίδων Μάνλιχερ: 25,000.

Συνεπληρώθησαν, ἐξ ὑπαρχόντων τεμαχίων, 10,000 τυφέκια Μάνλιχερ. Δὲν εἶχε
ληφθῇ μέριμνα ἐπισκευῆς 23,000 τυφεκίων Μάουζερ.

Οὕτω ἐν συνόλῳ εἶχομεν:

—Τυφέκια καὶ ἀραβίδες Μάνλιχερ: 233,000.

—Τυφέκια καὶ ἀραβίδες Λεμπέλ: 58,000.

—Τυφέκια καὶ ἀραβίδες Γκρά: 60,000.

Ἀπαντα ταῦτα με ἀνταλλακτικὰ λίαν ἀνεπαρκῆ.

Ὅλοι πεζικοῦ.

Ἐγένετο προμήθεια 10 μόνον ὀλμων Μπράντ με 100 βλήματα ἐν συνόλῳ.

Ἀρμάτα.

Ἐγένετο προμήθεια μόνον 2 ἀρμάτων Βίκερς Ἀρμστρογκ, 5 τόννων καὶ 2 αὐτο-
κινήτων πολυθόλων ἀναγνωρίσεως Κάρντεν Λόυδ 1 1/4 τόννου.

γ) ΥΛΙΚΟΝ ΧΗΜΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Οὐδὲν ὑλικὸν χημικοῦ πολέμου ὑπῆρχεν, ἐκτὸς 4000 προσωπίδων ἀχρήστων.

δ) ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

Δὲν ὑπῆρχον συλλογαὶ ἀνταλλακτικῶν ὀπλισμοῦ, φυσιογιοφόροι ταινίαι, εἶδη
ἱπποκομίας καὶ προσδέσεως κτηνῶν, σάγματα κοινῷ φόρτου, συλλογαὶ ἐργαλείων
τεχνιτῶν κτλ. κτλ. Αἱ ἱπποσκευαὶ ἦσαν, συμφῶνως μετὰ τὸ, κατὰ τὸ ἔτος 1935 ἐπε-
ξεργασθέν, Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, ἔλλιπες κατὰ 75 %, τὰ ὑποσάγματα ἔλλιπῆ
κατὰ 87 %, τὰ σάγματα εἰδικοῦ φόρτου ἔλλιπῆ κατὰ 72 %. Αἱ γωνιομετρικαὶ πυ-
ξίδες τοῦ πυροβολικοῦ ἔλλιπες.

ε) ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Τὸ ὑλικὸν διαθιβάσεων συνεπλήρου τὰς ἀνάγκας τριῶν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ
μιᾶς Μεραρχίας Ἱππικοῦ μετὰ λίαν ὀλίγας μειωμένην σύνθεσιν, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἀσुर-
μάτους καὶ τὰ ὀπτικὰ μηχανήματα. Καλῶδιον δὲν ὑπῆρχε. Συρματόπλεγμα καὶ
πάσσαλοι δὲν ὑπῆρχον. Τὰ συνεργεῖα πληρώσεως συσσωρευτῶν ἦσαν ἐλάχιστα. Τὰ
τηλέφωνα ἐκστρατείας ἐλάχιστα καὶ εἰς ἀθλιωτάτην κατάστασιν. Ἀτομικὰ πτυο-
σκάπανα ὑπῆρχον μόνον 10,000 ἐνῷ ἀπαιτοῦντο τοὐλάχιστον 150,000. Τὸ λοιπὸν πά-
σης φύσεως ὑλικὸν μηχανικοῦ, καίτοι προβλεπόμενον μετὰ λίαν μειωμένην σύνθεσιν
δὲν ἐπάρκει εἰ μὴ μόνον ὥστε ἀνεπαρκέστατα νὰ ἐφοδιάζωνται δι' αὐτοῦ μόνον αἱ
μονάδες τοῦ ὅπλου τοῦ Μηχανικοῦ. Αἱ μονάδες τῶν ἄλλων ὅπλων ἐστεροῦντο τε-
λειῶς τοῦ συμφῶνως μετὰ τὰς ἐμπολέμους συνθέσεις προβλεπομένου ὑλικοῦ ἀρμοδιό-
τητος Μηχανικοῦ.

Τὸ τοπογραφικὸν ὕλικόν, ἐλλιπέστατον, ἐπῆρκει μόνον διὰ τὰς ἀνάγκας ἐνὸς Σώματος Στρατοῦ.

Ἀπὸ ἀπόψεως γεφυρωτικοῦ ὕλικου, ὑπῆρχε μόνον μία παλαιὰ γεφυροσκευὴ ἐκ Βουλγαρικῶν καὶ Τουρκικῶν λαφύρων, ἀλλὰ καὶ αὕτη μὴ χρησιμοποίησιμος ἐν ἐκστρατεία, ὡς χρήζουσα ριζικῆς ἐπισκευῆς.

στ) ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ

Μέχρι τῆς χρήσεως 1934 - 1935, σχεδὸν δὲν ὑπῆρχεν ὕλικόν ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας. Αἱ ἀποθήκαι ἐπιστρατεύσεως ἦσαν τελείως κεναί. Κατὰ τὴν χρῆσιν 1934 - 1935 εἰσῆλθον εἰς τὰς ἀποθήκας, συλλογαὶ ἱματισμοῦ, μόνον ἐπαρκεῖς διὰ δύο Σώματα Στρατοῦ καὶ ἐφόσον συμπεριελαμβάνοντο εἰς αὐτάς καὶ αἱ συλλογαὶ ἱματισμοῦ κοινῆς χρήσεως. Κράνη δὲν διετίθεντο εἰ μὴ ἐλάχιστα ἐπαρκούντα μόνον δι' ἓν Σῶμα Στρατοῦ. Κατόπιν ἐντατικῆς προσπάθειας, κατορθώθη, εἰς τὸ τέλος τοῦ 1935 νὰ προστεθῇ ἀριθμὸς τις εἰσέτι συλλογῶν ἱματισμοῦ ὥστε τὸ σύνολον νὰ ἐπαρκῇ διὰ τρία Σώματα Στρατοῦ, ἡλλατωμένης συνθέσεως, μὲ στοιχειώδεις ὑπηρεσίας καὶ ἄνευ Σχηματισμῶν Στρατιάς.

Ἄλλο ὕλικόν ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας, ἐκτὸς τῶν συλλογῶν ἱματισμοῦ, δὲν ὑπῆρχε σχεδὸν καθόλου.

ζ) ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Μέχρι τοῦ ἔτους 1935, δὲν ὑπῆρχεν ὕλικόν ἀρμοδιότητος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας. Κατὰ τὸ 1935, ἐγένετο προμήθεια ὕλικου ἐπαρκούντος μόνον διὰ τὴν συγκρότησιν μέρους τῶν ὑγειονομικῶν σχηματισμῶν τῶν Μερρχιδῶν καὶ τῶν τοιούτων ἐνὸς μόνον Σώματος Στρατοῦ.

Οὐδὲν ὕλικόν ὑπῆρχε διὰ τοὺς Ὑγειονομικοὺς Σχηματισμοὺς τῶν ἄλλων Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῶν τοιούτων τῆς Στρατιάς.

Τὸ ὑπὸ τῶν συνθέσεων προβλεπόμενον ὑγειονομικόν ὕλικόν τῶν μικρῶν μονάδων δὲν ὑπῆρχε. Οἱ ἀτομικοὶ ἐπίδεσμοι καὶ τὰ λοιπὰ ἐφόδια ἦσαν ἐλλιπῆ, κατὰ τὰ 4/5 τοῦλάχιστον. Φαρμακευτικόν ὕλικόν δὲν ὑπῆρχε σχεδὸν καθόλου.

Ἐπὶ 350 τοῦλάχιστον ἀναγκασιούτων ὑγειονομικῶν αὐτοκινήτων, ὑπῆρχον μόνον 50 καὶ ταῦτα σχεδὸν ἀχρησιμοποίητα δι' ἐκστρατείας καὶ λόγῳ τῆς ἡλικίας των καὶ λόγῳ ἐλλείψεως διαφόρων ἀνταλλακτικῶν.

η) ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Ὑπῆρχον μόνον 240 ἐλαφρὰ φορτηγὰ αὐτοκίνητα, 130 βαρέα καὶ τὰ 50 ὑγειονομικά. Ἄπαντα ἄνευ ἀνταλλακτικῶν.

Ὑπῆρχον μόνον 5 ἐλλιπέστατα κινητὰ συνεργεῖα, ἀνεπαρκέστατα διὰ τ' ἀνωτέρω αὐτοκίνητα καὶ κατὰ πολὺ περισσότερον λόγον διὰ τὰς πολυπληθεῖς μονάδας αὐτοκινήτων τὰς συγκροτούμενας ἐν ἐπιστρατεύσει δι' αὐτοκινήτων ἐπιτάξεως.

θ) ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ἐκτὸς ἐλαχίστου εὐρίσκομένου εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν δὲν ὑπῆρχεν ἀπολύτως τίποτε. Τὸ Στράτευμα ἐσπερεῖτο τελείως πεταλωτικοῦ, χειρουργικοῦ, ἐπιδεσμικοῦ, φαρμακευτικοῦ ὕλικου ἐπιστρατεύσεως καὶ γενικῆς ἐφεδρείας.

ι) ΙΠΠΩΝΕΙΑΙ

Ἐπὶ τῆς προβλεπομένης δυνάμεως εἰρήνης, 10,000 κτηνῶν, δὲν ὑπῆρχον παρὰ 4.000 περίπου, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ γεγνηράκτα καὶ μὴ χρησιμοποίησιμα δι' ἐκστρατείας. Αὕτη ἡ ἐκπαίδευσις τῶν κληρωτῶν τῶν ἐπίππων ὄπλων ἦτο, ὡς ἐκ τούτου, ἀτελεστάτη καὶ δυσχερεστάτη.

ια) ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΑΠΟΘΕΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΤΡΟΦΩΝ, ΝΟΜΗΣ, ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Δὲν ὑπῆρχον καθόλου.

Αυτή ητο ή μετά μίαν όλόκληρον δωδεκαετίαν, από του Μικρασιατικού πολέμου, κατάστασις του Στρατεύματος, από απόψεως όλικού, τόν Σεπτέμβριον του 1935, καί είναι μὲν γεγονός, ότι ἐγένετο πρόβλεψις από του 1931 (Νόμος 4958/1931), όπως αἱ Ἐφορεῖαι Ὑλικού Πολέμου καί αἱ Ἀποθήκαι Σκευῆς Μηχανικοῦ, δύνανται νά χρηματοδοτῶνται ὑπό του Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, διὰ τήν ἐκτέλεσιν ἐκτάκτων ἐπισκευῶν μεγάλης ἐκτάσεως καί κατασκευῶν πολεμικοῦ όλικού, ἀλλά μόνον από του 1934, καί ἰδίᾳ κατά τό 1935, σημειοῦται γενικωτέρα προσπάθεια ἐνημερώσεως ἐπὶ τῆς πραγματικῆς καταστάσεως του ὑπάρχοντος όλικού καί ἐπισκευῆς καί συμπληρώσεως του παλαιοῦ τοιοῦτου. Ἐπὶ παραδείγματι, κατά τὰ ἔτη 1934 καί 1935 ἀπεφασίσθη τελικῶς ἡ ἀνασκευή τῶν παλαιῶν πυρομαχικῶν καί ἐδόθησαν ἐντολαί προμηθείας τῶν ἀπαιτούμενων πυριτίδων.

Βεβαίως αἱ διατεθεῖσαι πιστώσεις από του 1923 μέχρι 1935 δέν ἦσαν ἐπαρκεῖς, ἀλλά ἡ χρησιμοποίησις τῶν τριῶν περίπου δισεκατομμυρίων, ἅτινα διετέθησαν κατά τό ἀνωτέρω χρονικόν διάστημα, δέν ἐγένετο βάσει προγράμματος. Πρόγραμμα ἐφοδιαστικῶν μελετῶν μόνον δέν ὑπῆρχεν, ὡς ἐξετέθη, ἀλλ' ἐν τούτοις καί παρὰ τήν ἔλλειψιν προγράμματος, ἄλλη σκέψις καί ἄλλη κατευθυντήριος γραμμὴ θά ἔπρεπε νά εἶχε καθοδηγήσῃ τοὺς ὑπευθύνους Στρατιωτικούς Ἀρχηγούς, ὅσον ἀφορᾷ τὰ παραγγελθέντα όλικά καί ἰδίως τήν, εὐθὺς μετά τόν Μικρασιατικόν πόλεμον, μεγάλην παραγγελίαν Πυροβολικοῦ. Ἡ σκέψις του νά ὀλοκληρωθῇ τι ἐν τῷ συνόλῳ ἐξεταζόμενων ὅλων τῶν ἀναγκῶν του Στρατεύματος. Τό Στράτευμα εἶναι ἐν σύνολον συμπηγές εἰς τό ὅποιον ἕκαστον στοιχεῖον εἶναι ἀπαραίτητον, τόσον δι' ἐαυτό ὅσον καί διὰ τό σύνολον.

Εἶναι, διὰ νά μεταχειρισθῶ μίαν μεταφορικὴν ἔκφρασιν, μία μηχανή τῆς ὁποίας ἕκαστον στοιχεῖον ἔχει καθωρισμένον προορισμόν, καθωρισμένην θέσιν καί συντελεῖ εἰς τήν ἀπρόσκοπτον λειτουργίαν καί κίνησιν τῆς ὅλης μηχανῆς. Μία βλάβη ἢ ἀτέλεια ἐνός οἰουδήποτε στοιχείου ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τήν βλάβην ὀλοκληροῦ τῆς μηχανῆς.

Συγκεκριμένως ὅσον ἀφορᾷ τήν γενομένην παραγγελίαν Πυροβολικοῦ, φρονῶ, ὅτι ἔδει νά εἶχε πρυτανεύσῃ ἡ ἐξῆς σκέψις:

Μετά τόν Μικρασιατικόν πόλεμον, τό ἀσθενὲς σημεῖον εἰς τήν από απόψεως Πυροβολικοῦ κατάστασίν μας, ἦτο ἡ ἔλλειψις:

— Ὁρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ ἰσχυροῦ βλήματος καί σοβαροῦ βεληνεκοῦς. Θά ἠδύνατο δηλαδὴ νά μὴ γίνεῃ καθόλου προμήθεια τῶν 48 πυροβολαρχιῶν ὀρειβατικοῦ τῶν 75, δεδομένου, ὅτι τὸ ὑπάρχον ὀρειβατικόν Πυροβολικόν τῶν 65, Δαγκλῆ 75 καί Σκόδα 75, ἔχον μεγάλας σχετικῶς ποσότητας πυρομαχικῶν, ἠδύνατο ἀνακαινιζόμενον καί συμπληρούμενον, ὡς ἐγένετο μετέπειτα, νά ἐπαρκέσῃ διὰ 12 Μεραρχίας. Δικαιολογεῖται ὅθεν μόνον ἡ γενομένη προμήθεια τῶν 30 πυροβολαρχιῶν ὀρειβατικοῦ τῶν 105, διὰ του ὁποίου, σὺν τῇ προσθήκῃ καί τῶν πυροβολαρχιῶν Σκόδα τῶν 105, αἵτινες ὑπῆρχον, ἐκαλύπτοντο αἱ ἀνάγκαι 12 Μεραρχιῶν καί 4 Σωμάτων Στρατοῦ.

— Μακροῦ βαρέος Πυροβολικοῦ, του ὁποίου ἡ γενομένη προμήθεια 12 πυροβολαρχιῶν τῶν 85 καί 12 τῶν 105, εἶναι πλήρως δεδικαιολογημένη. Θά ἦτο μάλιστα καλύτερον ἂν ἐπρομηθευόμεθα μόνον 24 πυροβολαρχίας τῶν 105.

— Βραχείος βαρέος Πυροβολικοῦ, του ὁποίου ἡ γενομένη προμήθεια εἶναι ὡσάυτως δεδικαιολογημένη. Θά ἐπῆρκον ὅμως 12 νέαι πυροβολαρχίαι τῶν 155 ἀντὶ τῶν 15 αἱ ἐπρομηθεύθημεν.

Ὑπῆρχον ἐπὶ πλέον 2 μοῖραι τῶν 6 δακτύλων καί 1 μοῖρα Σκόδα τῶν 150, ἥτοι ἐν συνόλῳ 9 πυροβολαρχία.

Μὲ 12 πυροβολαρχίας ἐξ ἐκάστου τῶν διαμετρημάτων τῶν 85, τῶν 105 μακροῦ καί τῶν 155 βραχείος, ἠδυνάμεθα συγκροτοῦντες ὀργανικῶς τὰ συντάγματα βαρέος Πυροβολικοῦ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ μὲ 6 πυροβολαρχίας, ἀντὶ 9, καί χρησιμοποιοῦντες καί τό παλαιόν βαρὺ Πυροβολικόν τῶν 150, ὑποδείγματος Σκόδα, ὅπερ ἠδύνατο

νά υποστη τὰς δεούσας ἐπισκευὰς ὥστε ἡ ἔλξις τοῦ νά εἶναι μηχανοκίνητος, ὡς ἄλλως τε τοῦτο ἐγένετο μετέπειτα, νά ἐπαρκέσωμεν τόσον εἰς τὰς ἀνάγκας τῶν 4 Σωμάτων Στρατοῦ ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην δημιουργίας μιᾶς στρατηγικῆς ἐφεδρείας βαρέος Πυροβολικοῦ, ἐχούσης μάλιστα στρατηγικὴν εὐελιξίαν.

Δὲν θὰ ἦτο μειονέκτημα νά διασθένῃ τὰ Σώματα Στρατοῦ ὡς κανονικὸν βαρὺ Πυροβολικόν, 6 πυροβολαρχίας ἀντὶ τῶν 9, καθόσον ὁ Ἀρχιστράτηγος θὰ διέθετεν ἰσχυρὰν ὅπωςδὴποτε μάζαν βαρέος Πυροβολικοῦ μεγάλης εὐκινήσιος, ὥστε νά ἐπεμβαίῃ ὑπὲρ ἐκείνου τοῦ Σώματος Στρατοῦ, τὸ ὅποιον εἶπε θ' ἀνελάμβανε μίαν ἰσχυρὰν προσπάθειαν, εἴτε θ' ἀντεμετώπιζε μίαν ἑκτακτὸν ἀνάγκην καὶ τὸ ὅποιον ὅπωςδὴποτε δὲν θὰ ἐπὶρκει εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας μὲ τὰς 9 βαρεῖας πυροβολαρχίας.

Οὕτω τὰ 750 ἑκατομμύρια δραχμῶν, μὲ τὰ ὅποια ἡγοράσθησαν αἱ 48 πυροβολαρχαὶ ὀρειβατικοῦ τῶν 75 καὶ αἱ 3 πυροβολαρχαὶ τῶν 155, μετὰ τῶν πυρομαχικῶν τῶν καὶ τῶν μέσων κινήσεως τῶν, θὰ ἠδύνατο κάλλιστα νά χρησιμοποιηθῶσιν, ἀν ἐξητάζοντο αἱ ἐν τῷ συνόλῳ ἀνάγκαι τοῦ στρατεύματος.

— Διὰ τὴν ἐπισκευὴν καὶ συμπλήρωσιν ὄλου τοῦ παλαιοῦ ὀπλισμοῦ Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ καὶ τῶν πυρομαχικῶν τῶν, τοῦθ' ὅπερ ἦτο πρωτίστης σειρᾶς ἐπείγοντος εὐθύς μετὰ τὸν πόλεμον, ὡς ἔπραξαν καὶ ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὰ ἄλλα Κράτη καὶ τὰ πλέον πλούσια ἀκόμη.

— Διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Στρατεύματος δι' ὀλίγου ἀντιαεροπορικοῦ ἐλαφροῦ Πυροβολικοῦ.

— Διὰ τὴν προμήθειαν ἱματισμοῦ, ἐξαρτήσεως, κρανῶν, εἰδῶν στρατοπεδείας, ὕγειονομικοῦ ὕλικου, μέσων διαβιβάσεως, κτηνῶν κτλ.

— Διὰ τὴν προμήθειαν ὕλικου χημικοῦ πολέμου.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο μόνον ἡ ἐκ τῶν προμηθειῶν τοῦ Πυροβολικοῦ δυναμένη νά προκύψῃ οἰκονομία καὶ κατ' ἄλλον τρόπον διάθεσις. Νομίζω ὅτι ἡ προμήθεια τῶν ἐλαφρῶν πολυθόλων Χότσικς 7,92 καὶ τῶν βαρέων τοιοῦτων 13,2, δὲν ἦτο πρώτης σειρᾶς ἐπείγοντος δεδομένου ὅτι ὑπῆρχον 2700 πολυθόλα, ὧν τὰ 2300 Σαῖντ Ἐτιέν μὲ μεγάλην ποσότητα πυρομαχικῶν. Διὰ τῶν 250 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, μὲ τὰ ὅποια ἡγοράσθησαν τὰ ἐλαφρά καὶ βαρέα πολυθόλα Χότσικς καὶ τὰ πυρομαχικά τῶν, ἠδύνατο τὸ Πεζικὸν νά ἐξοπλισθῇ δι' ὅλμων καὶ ἀντιαρματικῶν μέσων, ὀπλισμοῦ ἀπαραιτήτου δι' οἰκονομικὴν ἀμυντικὴν ἢ ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν τῶν μονάδων αὐτοῦ.

Οὕτω θὰ ὠλοκληροῦτο τὶ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ θὰ συνεπληροῦντο, ὅσον ἦτο δυνατόν, αἱ συνολικαὶ ἀνάγκαι ἐνὸς Στρατοῦ ἐκατρατείας. Ἐφόσον διετίθεντο πιστώσεις θὰ ἠδυνάμεθα νά προχωρήσωμεν, σὺν τοῖς ἄλλοις, εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ Πυροβολικοῦ, τὴν ὁμοιογένειαν τοῦ ὀπλισμοῦ κτλ.

Ἄν τοιαύτῃ τις εἰκὼν εἶχε δοθῇ εἰς τὸν Στρατὸν μέχρι τοῦ 1935, ἐντὸς πάντοτε τῶν διατεθεισῶν πιστώσεων, νομίζω ὅτι δὲν θὰ ὀφιστάμεθα τὴν ἀγωνίαν, ἣν ὑπέστημεν, κατὰ τὴν Ἱταλοαἰθιοπικὴν κρίσιν, μὴ δυνάμενοι νά ἐπιστρατεύσωμεν, ὡς θὰ ἴδωμεν ὅταν ὁμιλήσωμεν περὶ Σχεδίων Ἐπιστρατεύσεως, εἰ μὴ μέρος μόνον τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ τῶν πολυθόλων, τὰ ὅποια εἶχομεν προμηθευθῇ καὶ τὸν Στρατὸν, ἀνεῦ ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης, ἀνεῦ ἀντιαρματικῆς ἀμύνης, ἄλλεῦ ὅλμων, ἀνεῦ προσωπίδων, ἀνεῦ ὕγειονομικῶν ἐφοδίων, ἀνεῦ μέσων ἐπαρκῶν διαβιβάσεων, ἀνεῦ κρανῶν, ἀνεῦ πτυοσκαπανῶν, ἀνεῦ ἐπαρκῶν συλλογῶν ἱματισμοῦ, ὑποδύσεως, ἐξαρτήσεως καὶ εἰδῶν στρατοπεδείας.

Τοῦτο πάντως, ἐπαναλαμβάνω, δὲν σημαίνει καθόλου ὅτι αἱ διατεθεῖσαι πιστώσεις τῶν τριῶν δισεκατομμυρίων δραχμῶν, διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1935 ἦσαν ἐπαρκεῖς. Σημαίνει μόνον ὅτι ἂν ὑπῆρχεν ἐν ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα, ἂν ἐξητάζοντο αἱ ὅλαι ἀνάγκαι τοῦ Στρατεύματος μὲ τὴν πρόθεσιν ὅπως πάντοτε ὀλοκληροῦται τὶ ἐν τῷ συνόλῳ καὶ ἂν τέλος ἐπυρτάνευε κάποια λογικὴ μόνον σκέψις, ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ἀνωτέρου ποσοῦ θὰ ἠδύνατο νά εἶχε γίνῃ κατὰ πολὺ ἐπωφελέστερον τρόπον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΟΧΥΡΩΣΙΣ

Μέχρι τοῦ 1935 τὸ ζήτημα τῆς οχυρώσεως οὐδεμίαν εἶχε σημείωσιν πρόοδον, οὔτε εἶχεν, ὡς φαίνεται, ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀρμοδίους καὶ ὑπευθύνους, διὰ τὴν ἀμυντικὴν τῆς Χώρας ὀργάνωσιν, Στρατιωτικούς Ἀρχηγούς.

Ὡς γνωστόν, ἐν τῷ στρατηγικῷ πλαισίῳ, ἡ οχύρωσις ὑπηρετρεῖται κατὰ δύο τρόπους:

— Εἴτε διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς προκαλύψεως, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ συγκέντρωσις τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας ἐν τῇ ἐπιθυμητῇ ζώνῃ καὶ διευκολυνθῇ εἴτα ἡ ἀνάπτυξις ἐπιθετικοῦ ἐλιγμοῦ, ἢ ἡ διεξαγωγή ἀρχικῶς ἀμυντικῶν ἐπιχειρήσεων.

— Εἴτε διὰ τὴν δημιουργίαν ὠχυρωμένων στρατοπέδων, ἅτινα ὑπηρετρεῖται κατὰ διαφόρους τρόπους εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ στρατηγικοῦ ἐλιγμοῦ, ἐπὶ παραδείγματι, διὰ νὰ στηριχθῇ μία πτέρυξ, διὰ νὰ τεθῶσιν ὑπὸ ἀπαγόρευσιν ὠρισμένοι κόμβοι συγκοινωνιῶν ἔσω καὶ μετὰ τὴν περίσχεσιν αὐτῶν, διὰ νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ὠρισμένα κέντρα ἢ λιμένες, διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς καταφύγιον τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας κτλ.

Ἡ ἀπόφασις, κατὰ συνέπειαν, περὶ τοῦ στρατηγικοῦ σκοποῦ δὲν θὰ ἐξυπηρετήσῃ μία οχύρωσις, θὰ βασισθῇ ἐπὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἀντιστοίχου Σχεδίου Ἐκστρατείας.

Ἀπὸ τῶν ἄνω ἀπόψεων ἐξεταζομένου τοῦ ζητήματος διὰ μὲν τὴν περίπτωσιν Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου, ἡ οχύρωσις ἦτο ἀναγκαία νὰ ὑπαισέλθῃ κυρίως διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς προκαλύψεως, διὰ δὲ τὴν περίπτωσιν ἀπειλῆς ἐκ μέρους τῶν Γιουγκοσλαύων, ἡ οχύρωσις τῆς Θεσσαλονίκης ἦτο περισσότερο ἀναγκαία ἀπὸ τὴν οχύρωσιν τῆς μεθορίου.

Κατὰ συνέπειαν, ἔπρεπε, εὐθὺς μετὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον, νὰ εἶχομεν μελετῆσιν ἀμφοτέρως τοῦλάχιστον τὰς περιπτώσεις ταύτας, τοὔτεστι τὴν οχύρωσιν τῆς Βουλγαρικῆς μεθορίου καὶ τὴν οχύρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἡ μελέτη αὕτη θὰ εἶδε νὰ εἶχεν ἀχθῇ, ὅχι μόνον εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ γενικοῦ ἔχους τῆς τοποθεσίας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἔρευναν καὶ ἐπίλυσιν ὄλων τῶν τακτικῶν προβλημάτων αὐτῆς, τῶν τεχνικῶν τοιούτων καὶ εἰς τὸν προσδιορισμὸν τῶν ἀπαιτηθησομένων οἰκονομικῶν μέσων διὰ τε τὰς κατασκευὰς καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν οχυρῶν. Οὐδὲν νομίζω ἐκώλυε νὰ γίνωσιν αἱ μελέται αὗται, ἀφοῦ ἡτοιμάζετο προηγουμένως τὸ ἀπαιτούμενον τεχνικὸν προσωπικὸν διὰ τὰς κατασκευὰς, ὥστε εὐθὺς ὡς καθίστατο δυνατὴ ἡ χρηματοδότησις, νὰ ἤρχιζεν ἀμέσως ἡ ἐκτέλεσις.

Παρὰ τὸ ἀναφερόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 122 Πρακτικὸν τοῦ τῆς 14 Δεκεμβρίου 1932, «ὅτι ἡ ἀμυντικὴ κατάστασις τῆς Χώρας ἔχει πολλὰκις μελετηθῇ, ἡ ἔλλειψις ὅμως τῶν ἀπαιτούμενων οἰκονομικῶν πόρων δὲν ἐπέτρεψε τὴν πραγματοποιήσιν ταύτης», οὐδεμίαν μελέτη οχυρώσεως τῆς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν μεθορίου μᾶς εἶχε γίνῃ, μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν, πλὴν ἀτελεστάτης τινὸς ἀπλῆς τακτικῆς μελέτης οχυρώσεως, δι' ἐνισχυμένων ἔργων ἐκστρατείας τῶν περιοχῶν βορείως Ξάνθης, Κάτω Νέστου, Πόρτο Λάγο καὶ τῆς βορείως Κομοτινῆς περιοχῆς τῆς Νυμφαίας, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὸ

1924 και 1925. 'Επίσης κατά τὸ 1926 ἐμελετήθη ἡ ὁχύρωσις τῶν περιοχῶν Σμόλ, Μαγιαντάγ καὶ Ἀρτζάν, διὰ κατασκευῆς ἐνισχυμένων ὡσαύτως ἔργων ἐκστρατείας. Αἱ ἀτελεῖς αὐταὶ μελέται παρέμεινον ἔκτοτε εἰς τὸ Ἀρχεῖον καὶ οὐδεμία ἔνδειξις ὑπάρχει ὅτι κατεβλήθη, ἔστω καὶ μικρά, προσπάθεια ἐνάρξεως πραγματοποιήσεως.

Ἡ ὁχύρωσις τῆς Θεσσαλονίκης εἶχεν ἀτελῶς μελετηθῇ ἐπὶ τοῦ ἔθνους τοῦ παλαίου ἐπὶ συμμάχων περιχαρακωμένου στρατοπέδου ἀπὸ τακτικῆς μόνον ἀπόψεως καὶ οὐχὶ ἐφ' ὅλου τοῦ ἀναπτύγματος τῆς τοποθεσίας, δὲν εἶχε δὲ ἐκταθῇ εἰς τὸ τεχνικὸν καὶ οἰκονομικὸν μέρος. 'Εξ ἄλλου καὶ ἡ παλαιὰ ὁχύρωσις, ἡ ὑπὸ τύπον ἐνισχυμένων ἔργων ἐκστρατείας ὑπὸ τῶν συμμάχων τότε ἐκτελεσθεῖσα περὶ τὴν Θεσσαλονίκην, ἀφέθη περιέργως νὰ καταστροφῇ, καθ' ὃν χρόνον ἅπαντες οἱ γείτονες διετήρησαν ἐπιμελῶς τὰς παλαιὰς ὁχυρώσεις τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, αἵτινες εἶχον ποιάν τινα ἀξίαν.

Δι' αὐτάς λοιπὸν τὰς ἀτελεῖς μελέτας ἀναφέρει ὑπευθύνως τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 122 Πρακτικόν του, ὅτι ἡ ἀμυντικὴ ὁργάνωσις τῆς Χώρας εἶχε πολλάκις μελετηθῇ;

Φαίνεται ὅτι τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον εἶτε δὲν εἶχε κἂν ἰδῇ τὰς μελέτας ταύτας, ἀλλ' εἶχεν ἀκούσῃ μόνον ἴσως περὶ αὐτῶν, εἶτε εὐρίσκετο τελείως ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ τί σημαίνει μελέτη ὁχυρώσεως ἀπὸ στρατηγικῆς τακτικῆς, τεχνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἀπόψεως.

Τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ὅτι, ὅταν ἐξευρέθησαν τὰ χρήματα καὶ ἀπεφασίσθη ἡ ὁχύρωσις τῆς πρὸς Βουλγαρίαν μεθορίου, ἡ ἔλλειψις πάσης μελέτης καὶ τεχνικῆς προπαρασκευῆς (τοῦ Στρατοῦ ἀντιμετωπίζοντος διὰ πρώτην φοράν τεχνικὸν πρόβλημα τοιαύτης ἐκτάσεως), καθυστέρησεν, ἐπὶ ἓν ἔτος περίπου, τὴν ἑναρξιν τῶν κατασκευῶν. Αἱ διὰ τὴν ὁχύρωσιν διάφοροι μελέται καὶ ἐργασίαι ἐν τῷ γραφείῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συσταθείσης Ἐπιτροπῆς Μελετῶν Ὁχυρώσεως, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 3556)2-8-35 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, διήρκεσαν μέχρι Ἰουλίου 1936, ὁπότε μόνον ἐγένετο ἑναρξις τῶν κατασκευῶν, παρὰ τῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον συσταθείσης Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

α) ΟΔΟΙ

Πρὸ τοῦ ἔτους 1927, οὐδὲν ἐγένετο πλὴν τῆς τρεχούσης στοιχειώδους συντηρήσεως τῶν ὑπαρχουσῶν ὁδῶν μὲ τὰ συνήθη κατ' ἔτος ἀναγραφόμενα πρὸς τοῦτο κοινῶλια τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας.

Τὸ 1927, διὰ τοῦ Νόμου 3406, προσεβλέφθη ἡ ἐφαρμογὴ ἑνὸς συστηματικοῦ προγράμματος ὁδοποιίας καθ' ὅλον τὸ Κράτος, εἰς 8 περιελήφθησαν καὶ αἱ κυριώτεραι ὁδοὶ στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος ἐν Θράκῃ, Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπείρῳ.

Τὸ 1928 τὸ Κράτος ἀνέθεσε διὰ συμβάσεως εἰς τὴν Ἑταιρίαν Προμηθεὺς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἀνωτέρω προγράμματος.

Συμφώνως τῇ συμβάσει, ἡ Ἑταιρία Προμηθεὺς ὤφειλε νὰ κατασκευάσῃ ἐντὸς τριετίας 1750 χιλιόμετρα ὁδῶν προβλεφθείσης συνολικῆς δαπάνης δύο ἑκατομμυρίων λιβρῶν. Ἡ κακὴ ἐξ ἀρχῆς ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος καὶ ἡ μεσολαθήσασα οἰκονομικὴ κρίσις συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀποτυχίαν τῆς πρώτης ταύτης σοβαρᾶς προσπάθειας, ἀποτυχίαν ἀποτελέσασαν ἐν ἑκ τῶν σοβαρωτέρων σκανδάλων ἅτινα βαρύνουσι τοὺς τότε διοικοῦντας. Αἱ ὁδοὶ στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος ἔμειναν ὥς προγραμματικά, προτιμηθείσης τῆς ἐνάρξεως ἄλλων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, ἀξιῶσαι βουλευτῶν.

Μετέπειτα, μέχρι τοῦ 1935, ἡ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία κατέβαλε προσπάθειαν διὰ τὴν συντήρησιν τοῦλάχιστον τῶν ὑπαρχουσῶν ὁδῶν.

Ἡ προσπάθεια αὕτη δὲν ἐπέφερε σημαντικὰ ἀποτελέσματα, λόγῳ τῆς ἀκολουθουμένης τακτικῆς τῆς κατανομῆς τῶν πενιχρῶν πιστώσεων τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας διὰ τὴν συντήρησιν πολλῶν συγχρόνως ὁδῶν καὶ, κατὰ προτίμησιν, τῆς παλαιᾶς Ἑλλάδος. Οὕτω αἱ ὑφιστάμεναι ὁδοὶ στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος ἔθαινον πρὸς καταστροφὴν, μὴ ἐπιτρέπουσαι κινήσιν ὀχημάτων καὶ δὴ βαρέος πυροβολικοῦ.

Ἐν συμπεράσματι καὶ μέχρι τοῦ 1936, τὸ ὑπάρχον ὁδικὸν δίκτυον, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως τῶν ἀναγκαιουσῶν νέων ὁδῶν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν κατάστασιν βατότητος τῶν ὑπαρχουσῶν, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας ἐν περιπτώσει πολέμου.

β) ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Διὰ συμβάσεως μετὰ Βελγικῆς Ἑταιρίας συνωμολογήθη δάνειον 20 ἑκατομμυρίων δολλαρίων:

1) Διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἐξῆς δύο σιδηροδρομικῶν γραμμῶν:

Θεσσαλονίκης—Τσαγέζι—Ἀγγίστης,

Λαρίσης—Καλαμπάκας—Κοζάνης—Βερροίας.

Ἡ πρώτη ἐξυπηρετεῖ τὰς ἀνάγκας ἐπιχειρήσεων πρὸς τὸ Βουλγαρικόν μέτωπον, ἡ δὲ δευτέρα πρὸς τὸ Γιουγκοσλαβικόν.

Ἡ γραμμὴ Θεσσαλονίκης—Τσαγέζι—Ἀγγίστης ἐμελετήθη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους,

ἀλλ' ἐγκατελείφθη διότι ἐθεωρήθη ὡς πλέον ἐπείγουσα ἢ κατασκευὴ τῆς δευτέρας. Ἐπὶ τῆς γραμμῆς Λαρίσης—Καλαμπάκας—Κοζάνης—Βερροίας, καὶ εἰς τὸ τμήμα Καλαμπάκας—Κοζάνης, ἐπερατώθησαν σχεδὸν κατὰ τὸ πλεῖστον τὰ χωματουργικά καὶ τεχνικά ἔργα. Ἡ ἐκτέλεσις τῆς γραμμῆς ταύτης ἐγκατελείφθη κατὰ τὸ 1930 - 1931 καὶ ἔκτοτε παρέμεινεν ἡμιτελὲς τὸ συντελεσθὲν ἔργον, δι' ὃ ἐδαπανήθησαν 600 περίπου ἑκατομμύρια δραχμῶν.

11) Διὰ τὴν προμήθειαν τροχαίου ὕλικου καὶ ὕλικου γραμμῆς πρὸς βελτίωσιν τοῦ δικτύου τῶν Σ.Ε.Κ. Ἡ προμήθεια ὕλικου πρὸς βελτίωσιν τῶν Σ.Ε.Κ. ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὸ πλεῖστον δυνάμει τῆς συμβάσεως καὶ ἠγοράσθησαν 110 ἀτμομηχαναὶ καὶ 1850 βαγόνια διαφόρων τύπων. Αἱ ἀνωτέρω προμήθειαι παραγγελλεῖσθαι κατὰ τὰ ἔτη 1926 - 1927, παρελήφθησαν μέχρι τοῦ 1930.

Διὰ τοῦ Βελγικοῦ ὠσαύτως θανείου ἀντικατεστάθησαν αἱ παλαιαὶ σιδηροτροχιαί τῆς γραμμῆς Ἀθηνῶν—Λαρίσης διὰ καινουργῶν τοιούτων καὶ οἱ ξύλινοι στρωτήρες διὰ μεταλλικῶν.

Ἡδύηθη τὸ μήκος τῶν γραμμῶν διασταυρώσεως ὧν τῶν σταθμῶν μεταξὺ Ἀθηνῶν—Θεσσαλονίκης—Σκύδρας καὶ ἐβελτιώθησαν αἱ ὁδρεύσεις διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας.

Ἀπασαὶ αἱ βελτιώσεις αὗται ἐθαοίζοντο ἐπὶ προγράμματος τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἐπιδιώκοντος λίαν ὀρθῶς νὰ ἐπιτύχῃ τὴν δυνατότητα 24 συρμῶν ἀνὰ 24ωρον, ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Σκύδρας ἀφ' ἑνὸς καὶ Κομοτινῆς ἀφ' ἑτέρου.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἡ ἀπόδοσις τοῦ δικτύου διὰ τὰς μεταφοράς, κατὰ τὸ 1936, δὲν ἠδύνατο νὰ ληφθῇ μεγαλυτέρα τῶν 12 - 14 συρμῶν κατὰ 24ωρον, διότι ἔλλειπον εἰσέτι πολλὰ συμπληρωματικὰ ἐγκαταστάσεις, ὡς σταθμοὶ διαλογῆς, τρίται καὶ τέταρται γραμμαὶ εἰς διαφόρους σταθμούς, συμπληρωματικαὶ ὁδρεύσεις, τρίγωνα περιστροφῆς ἀτμομηχανῶν κτλ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν βελτίωσιν τοῦ ὑπάρχοντος δικτύου τῶν Σ.Π.Α.Π., εἶχε καταρτισθῇ μελέτη μετὰ προϋπολογισμοῦ δι' ἐκτέλεσιν ἔργων δι' ἀπόδοσιν 15 συρμῶν ἀνὰ 24ωρον, ἀλλὰ μέχρι τοῦ 1936 οὐδὲν ἔργον εἶχεν εἰσέτι συντελεσθῇ, ἐλλεῖπει πιστώσεων.

γ) ΛΙΜΕΝΕΣ

Κατεσκευάσθησαν καὶ ἐβελτιώθησαν, δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς, ἀρκετοὶ λιμένες ἐξυπηρετοῦντες καὶ στρατιωτικὰς ἀνάγκας, ὡς τοῦ Ἡρακλείου, τῶν ἡαλαμῶν, τῶν Πατρῶν, τοῦ Ναυπλίου, τοῦ Βόλου, τῆς Μυτιλήνης, τοῦ Πειραιῶς καὶ ἰδίᾳ τῆς Καβάλλας.

Ἐν ἀνακεφαλαιώσει, ἡ συγκοινωνιακὴ, μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, πολιτικὴ μέχρι τοῦ 1936, χαρακτηρίζεται ἀπὸ μίαν παταγώδη ἀποτυχίαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁδοποιεῖαν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀπαραιτήτων νέων, διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας, σιδηροδρομικῶν γραμμῶν, ἀντιθέτως δὲ ἀπὸ οὐσιώδη ἀποτελέσματα, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπαύξησιν τῆς ἀποδόσεως τῶν Σ.Ε.Κ. καὶ τὴν βελτίωσιν τῶν λιμένων. Ἀπὸ τῆς τελευταίας ταύτης ἀπόψεως ἦτο ἐπιβεβλημένον νὰ μὴ περιορισθῇ ἡ βελτίωσις τῆς καταστάσεως εἰς τὰ παράλια Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης, διὰ τῆς κατασκευῆς μόνον τοῦ λιμένος Καβάλλας, ἀλλὰ νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν λιμένων Ἀμφιπόλεως, Πόρτο Λαγὸ καὶ Ἀλξάνδρουπόλεως καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν αὐτῶν, ὡς καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν λιμένων Ἐλευθερῶν καὶ Κεραμωτῆς, διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας, καὶ τοῦτο καθόσον ἡ ὑπαρξὶς πολλῶν λιμένων, κατὰ μήκος τῶν ἄνω παραλίων, ἐξασφαλίζει τὴν ταχεῖαν συγκέντρωσιν ἡμῶν ἐναντι τῶν Βουλγάρων καὶ τὴν μείωσιν τῶν ἡθικῶν καὶ ὀλικῶν συνεπειῶν τῆς δράσεως τῆς Βουλγαρικῆς Ἀεροπορίας κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν στρατηγικῶν μας μεταφορῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΕΝΕΡΓΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Ὁ ἐνεργὸς Στρατὸς, τοὔτέστιν ὁ ἐν εἰρήνῃ τοιοῦτος, ἔχει ὡς γνωστὸν σκοπὸν:
— Νὰ χρησιμεύῃ ὡς βάσις διὰ τὴν ταχύτεραν δυνατὴν συγκρότησιν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ ἐν δεδομένῃ στιγμῇ.

— Νὰ καλύπτῃ τὰ σύνορα τῆς Χώρας ἐν εἰρήνῃ καὶ νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἀνενόχλητον, ἀπὸ ἐπιγίαιους κινδύνους, ἐπιστράτευσιν τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων.

— Νὰ ἐξασφαλίζῃ τὴν ἀρτίαν ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν καὶ τῶν στρατευσίμων ὁπλιτῶν.

Εἶναι προφανὲς συνεπὶς ἡ βαρύτης ἣν ἀσκεῖ ὁ ἐνεργὸς Στρατὸς ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς ἰσχυροῦ καὶ ἀξιωμαχοῦ ἐμπολέμου τοιοῦτου.

Ἄς ἴδωμεν ἤδη τί εἶχε γίνῃ μετὰ τὸ τέλος τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου καὶ μέχρι τέλους 1935, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ζητήματα τοῦ ἐνεργοῦ Στρατοῦ, τὰ ὁποῖα συνοψίζονται εἰς τὰ ἐξῆς κύρια σημεῖα:

Α) Δύναμις στρατευσίμων καὶ θητεία.

Β) Στελέχη.

Γ) Ὅργανισμός ἤτοι Μονάδες, διάταξις αὐτῶν.

Δ) Στρατωνισμός.

α) ΔΥΝΑΜΙΣ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΘΗΤΕΙΑ

Αἱ ἀνάγκαι τοῦ Στρατοῦ εἰρήνης, ἀπὸ ἀπόψεως δυνάμεως στρατευσίμων, κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 1935 περίοδον, ὑπελογίζοντο ὡς ἐξῆς:

— Προκάλυψις: 3300.

— Ἐξωτερικαὶ φρουραὶ: 2200.

— Ἀποσπάσεις: 2300.

Ὡς πρὸς τὴν προκάλυψιν, εἶναι ἐξώφαλμος ἡ ἀξία αὐτῆς, ἐφόσον, ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἑθρου μέχρι τοῦ Ἰονίου Πελάγους, διέθετε 3300 ἄνδρας. Μὲ τὴν δύναμιν αὐτὴν ἦτο δυνατὴ μόνον ἡ ὑπαρξίς ἀραιωτάτων φυλακίων τὰ ὁποῖα οὔτε τὴν ἱκανότητα τῆς ἀπαγορεύσεως τοῦ λαθρεμπορίου εἶχον. Εἰς τὰς ἔδρας τῶν διμοιριῶν, εἰς τὰς ἔδρας τῶν λόχων, εἰς τὰς ἔδρας τῶν συνοριακῶν τομέων, οὐδεμία διαθέσιμος δύναμις ὑπῆρχεν, ἐξαίρεσις ἡμιονηγῶν τινων, ἀποθηκαρίων, γραφῶν καὶ ὑπηρετῶν.

Ἄν ὅμως, εἰς τὴν σκιδεστάτην ταύτην διάταξιν, προσθέσωμεν καὶ τὴν ἑλλειψιν κάποιας δυνάμεως ἀξιολόγου εἰς τὰς ἔδρας τῶν παραμεθορίων μονάδων, καὶ ἰδίᾳ τῶν παρὰ τὴν Βουλγαρικὴν μεθόριον, δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν σαφὴ εἰκόνα τῆς ἀσφαλείας ἣτις παρείχeto εἰς τὴν Χώραν.

Ἐχῶ τὴν πεποιθήσιν ὅτι δὲν ἐρρυθμίζετο ἡ διάρκεια τῆς θητείας, τοὔτέστιν ἡ δύναμις εἰς στρατευσίμους, βάσει τῶν ἀναγκῶν, ἀλλ' ὅτι ἀντιθέτως αἱ ἀνάγκαι προσηρμόζοντο πρὸς τὴν διάρκειαν τῆς θητείας, ἣν ἐπεθύμουν μειωμένην διὰ δημαγωγικούς λόγους οἱ πολιτικοὶ τῆς χώρας.

Ὡς πρὸς τὰς ἀποσπάσεις, ἡ ἐκτίμησις αὐτῶν εἰς 2300 δὲν ἐθασιζετο ἐπὶ τῆς

πραγματικότητας. Αί αποσπάσεις άπήτουν, ώς θά ίδωμεν, μεγαλύτερον άριθμόν. Ός πρὸς τὰς έξωτερικάς φρουράς ή έκτίμησις άνταπεκρίνετο πρὸς τήν αλήθειαν.

Ούτω, συμφώνως πρὸς τοὺς ύπολογισμοὺς τῆς έποχῆς εκείνης, άπητείτο δύναμις 7800 άνδρῶν γεγυμνασμένων, τοὔτέστι συμπληρωσάντων τοὔλάχιστον τήν άτομικήν των έκπαίδευσιν. Έν τῇ πραγματικότητι όμως αἱ άνάγκαι έκτιμώμεναι ὀρθῶς ἦσαν αἱ έξῆς:

— Προκάλυψις. Αὕτη άπήτει δύναμιν 6900 άνδρῶν, ώς άπό τοῦ 1936 καθωρίσθη, μὴ ύπολογιζομένων τῶν φρουρῶν τῶν ὀχυρῶν, τὰ ὁποία πρότερον δὲν ὑπῆρχον, καὶ ταγματῶν τινῶν καλύψεως, αἵτινα εἰσῆχθησαν λόγω τῆς έτι μείζονος άνάγκης ένισχύσεως τῆς προκαλύψεως πρὸς τήν Βουλγαρίαν.

— Αποσπάσεις. Διὰ νά ἦτο δυνατόν νά ζήσωσιν αἱ διάφοροι ὑπηρεσίαι καὶ στρατιωτικά καταστήματα, αἱ τροφοδοτούμεναι, οὐχί δι' άπ' εὐθείας κατατάξεως, ἀλλά δι' άποσπάσεως άνδρῶν έκ μονάδων δεχομένων νεοσυλλέκτους, άπητείτο δύναμις τοὔλάχιστον 3500 άνδρῶν. Έξ άλλου ἡγνοοῦντο τελείως έτεραι βασικαὶ άνάγκαι, τοὔτέστι:

— Οἱ άναγκαῖοι έκπαιδευτικοὶ καὶ έπιστρατευτικοὶ πυρῆνες.

Μία μονάς δεχομένη νεοσυλλέκτους ἔχει άνάγκην βαθμοφόρων καὶ άριθμοῦ τινὸς παλαιῶν άνδρῶν ἵνα πλαισιώσῃ αὐτοὺς καὶ ἵνα έξυπηρετήσῃ τὰς έξωτερικάς τῆς άνάγκας, ὥστε οἱ νεοσυλλέκτοι ν' ασχολῶνται αποκλειστικῶς εἰς τήν έκπαίδευσιν. Επίσης μία μονάς έπιστρατεύουσα μίαν ή περισσοτέρας έμπολέμους τοιαύτας, ἔχει άνάγκην έπιστρατευτικοῦ πυρῆνος έκ γεγυμνασμένων άνδρῶν, δι' ὧν θά κατορθώσῃ ν' άναπτύξῃ τὰ έν έπιστρατεύσει τμήματα, ὥστε νά ὑποδεχθῶσι ταῦτα τοὺς έφέδρους, νά ὀργανώσῃ κέντρα έπιτάξεως κτλ. κτλ.

Αμφότεροι οἱ πυρῆνες οὗτοι άπαιτοῦσι δύναμιν, κατὰ τοὺς μετρωτάτους ὑπολογισμοὺς, 9000 άνδρῶν.

Κακῶς ὑπελογίζετο, ὡς αντίκρουσμα τῶν άναγκῶν τούτων, τὸ ὑπόλοιπον ὅπερ έκάστη άπολυομένη κλάσις άφίνει, λόγω ποινῶν, άδειῶν κτλ. ὅπερ ὑπόλοιπον ἔχει ὡς έξῆς:

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς άπολύσεως: 25 %.

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ δευτέρου μηνὸς τῆς άπολύσεως: 10 - 15 %.

— Εἰς τὸ τέλος τοῦ τρίτου μηνὸς τῆς άπολύσεως: Σχεδὸν έκμηδενίζεται.

Εἶναι λοιπὸν προφανές ὅτι κακῶς ὑπελογίζετο διὰ τήν κάλυψιν μιᾶς άνάγκης ή ὁποία άπαιτεῖ σταθεράν δύναμιν 9000 άνδρῶν, ἥτοι τὸ 20 - 25 % τῆς κλάσεως, καθ' ὅλην τήν διάρκειαν τῆς άτομικῆς έκπαιδεύσεως, τοὔτέστιν ἐπὶ πεντάμηνον, τὸ ὑπόλοιπον ὅπερ έκάστη άπολυομένη κλάσις άφίνει λόγω τῶν ποινῶν, άδειῶν κτλ. καὶ τοὔτο άνεξαρτήτως τοῦ ποιοῦ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον παραμενόντων ὀπλιτῶν.

Έν άνακεφαλαιώσει αἱ πραγματικαὶ άνάγκαι εἰς γεγυμνασμένους άνδρας ἦσαν αἱ έξῆς:

— Προκάλυψις: 6900. Έξωτερικά φρουραὶ: 2200.

— Αποσπάσεις: 3500. Πυρῆνες: 9000.

”Ητοι έν συνόλῳ 21600 άνδρες.

Συνεπῶς ἀντὶ 7800 αἱ άνάγκαι ἦσαν, άνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς, ὑπερδιπλάσιαι. Ας ίδωμεν ἤδη πῶς ἐξειλίχθη τὸ ζήτημα τῆς θητείας καὶ τί δυνατότητας παρεῖχεν.

Από τοῦ 1925 ή θητεία ὠρίσθη εἰς 18 μῆνας. Τὸ 1926 έπετράπη ή άποστολή εἰς ὀποχρεωτικὴν άδειαν, μετὰ τήν συμπλήρωσιν τοῦ 16ου μηνός. Μετὰ έν έτος ἠδύθη ή διάρκεια τῶν ὀποχρεωτικῶν άδειῶν εἰς τρεῖς μῆνας, ἵνα καταλήξῃ τὸ 1930 εἰς τέσσαρας μῆνας. Τοὔτέστιν ή διάρκεια παραμονῆς ὑπὸ τὰ διπλα περιωρίσθι εἰς 14 μῆνας. Κατὰ τὸ 1932 ἐμειώθη τὸ άνώτερον ὅριον τῆς θητείας, ἀπὸ 18 μῆνας εἰς 14, καὶ εἰσῆχθη ὁ θεσμός τῶν διμήνων ὀποχρεωτικῶν άγροτικῶν άδειῶν, περιορισθείσης οὕτω τῆς θητείας εἰς 12 μῆνας. Κατὰ τὸ 1933 κατηργήθησαν αἱ

άγροτικάί άδειαι, τής θητείας μειωθείσης εις 12 μήνας, άρχής γενομένης από τής κλάσεως 1934.

Επί πλέον ελήφθησαν διάφορα χαριστικά μέτρα, οίον επέκτασις του εύεργετήματος τής άπαλλαγής, δικαίωμα εξαγοράς τής τετραμήνου θητείας των άπαλλαγέντων αντί μικρού ποσού, αύξησις των βοηθητικών, άναβολαί κτλ. Ούτω άφ' ενός μὲν ἐμειώθη ο άριθμός των ίκανών ολοκλήρου θητείας κατά τὸ ¼, άφ' ἑτέρου δὲ μέγας άριθμός άπαλλαγέντων εἰσήρχετο εἰς τὴν ἐφεδρείαν μὲ δίμηνον μόνον θητείαν, ἥτοι σχεδόν άγύμναστος.

Τὸ Πρακτικόν ὑπ' άριθ. 132 τής 8 Νοεμβρίου 1930 καί τὸ ὑπ' άριθ. 122 τής 14 Δεκεμβρίου 1932, τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὁμιλοῦσε σαφῶς περὶ τῶν άνωτέρω.

Ὅσον άφορᾷ τὸ ὑπ' άριθ. 132 Πρακτικόν τής 8 Νοεμβρίου 1930, καίτοι δι' αὐτοῦ παρουσιάζεται τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον, ὡς άγνοοῦν ὅτι τετράμηνος μόνον ἐκπαίδευσις, καί δὴ τρίμηνος, οὐδόλως ἐπαρκεῖ διὰ νά θεωρηθῇ ὁ ἐφεδρος χρησιμοποίησιμος, ἰδίως ὅταν δὲν καλῆται περιοδικῶς πρὸς μετεκπαίδευσιν, ἐν τούτοις τὸ Πρακτικόν τοῦτο εἶναι ἐνδεικτικόν ὅτι τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον προσεπάθησε, ἀλλ' ἐπὶ ματαίῳ, νά περιορίσῃ τὰ ἐκ τῶν διαφόρων εύεργετημάτων μειονεκτήματα. Ὡς θά ἴδωμεν ὁμως ἐν συνεχείᾳ, μόνον διὰ τοῦ κατωτάτου ὅριου τοῦ ὀκταμήνου δύναται νά θεωρηθῇ ὁ ἐφεδρος χρησιμοποίησιμος ὡς ἔχων ὑποστή τήληρή άτομικὴν ἐκπαίδευσιν καί τὸ μεγαλύτερον μέρος τής ἐκπαιδύσεως συνόλου.

Ἀφ' ἧς ἡ θητεία κατήλθε κάτω τῶν 24 μηνῶν, τὸ σύστημα τής ἐνιαίας προσκλήσεως ἦτο ἀδύνατον νά ἰσχύσῃ, διότι ἀπολυομένης τής παλαιᾶς κλάσεως, ἡ νέα δὲν ἔχει συμπληρώσῃ τὴν ἐκπαίδευσίν της. Ἀφ' ἧς ἡ θητεία κατήλθεν εἰς 12 μήνας, δὲν ἦτο δυνατόν νά ἰσχύσῃ οὔτε τὸ σύστημα τής διπλῆς καθ' ἡμικλάσεις προσκλήσεως διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐξ οὗ καί εἰσῆχθη τὸ σύστημα τής τριπλῆς προσκλήσεως.

Καθ' ὃν χρόνον ἴσχυε τὸ σύστημα τής καθ' ἡμικλάσεις προσκλήσεως, ἡ ἀπόδοσις τῶν στρατευομένων ίκανῶν ὀλοκλήρου θητείας κατά μέσον ὅρον ἀνῆρχετο εἰς 36,000 ἀνδρας δι' ὀλόκληρον τὴν χώραν. Εἶχομεν συνεπῶς γεγυμνασμένους ἀνδρας 18,000, δι' ὧν ἔπρεπε νά καλύψωμεν τὰς ἀνάγκας αἰτίνας ἀπῆτουν 21,600. Εἶναι εύκολον νά συμπεράνῃ τις τὸ τί θά ἐγίνετο μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τής δωδεκαμήνου θητείας καί τριπλῆς προσκλήσεως, ὁπότε ὁ άριθμός τῶν συμπληρωσάντων τελείως τὴν ἐκπαίδευσίν των θά ἀνῆρχετο, εἰς τὸ Πεζικόν, εἰς 8,000 ἀνδρας περίπου.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐμελεῶντο τὰ ζητήματα.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον, διὰ τοῦ Πρακτικοῦ ὑπ' άριθ. 118 τής 2 Αὐγούστου 1932, ὡς καί διὰ τοῦ Πρακτικοῦ ὑπ' άριθ. 119 τής 14 Δεκεμβρίου 1932, δὲν συνεφώνησεν οὔτε εἰς τὸ ζήτημα τής χορηγήσεως άγροτικῶν άδειῶν, οὔτε εἰς τὸ ζήτημα τής μειώσεως τής θητείας εἰς 12 μήνας. Αἱ γνώμαι ὁμως τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, διὰ τὰ ζητήματα τής θητείας, δὲν ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν παρὰ τῶν άρμοδίων Ὑπουργῶν καί τής Κυβερνήσεως καί οὐδόλως συνέπιπτον αἱ ἀντιλήψεις ὅτι διὰ Κράτος τὸ ὅποιον δὲν δύναται, διὰ λόγους οἰκονομίας, νά μετεκπαιδεύσῃ τακτικά τὰς ἐφεδρείας του, εἶναι ἀπαραίτητον νά ἐκπαιδεύῃ τοῦλάχιστον ἐκάστην κλάσιν ἀρτίως.

Πάντως κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔζη καί διωκεῖτο τὸ Στράτευμα καί τὸ μόνον ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ ζημία εἰς ὃ,τι άφορᾷ τὰ γενικώτερα συμφέροντα τής ἐθνικῆς ἀμύνης ἡμῶν καί ἡ ἐνίσχυσις τοῦ κομμουνισμοῦ διὰ τής μεροληπτικῆς πολιτικῆς τοῦ Κράτους, ἀπαλλάσσοντος διὰ τῶν διαφόρων εύεργετημάτων μέρος τῶν πολιτῶν του καί ἰδίᾳ τῶν τής αστικής τάξεως τοῦ ὀψίστου πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκοντος.

1. Μόνιμοι αξιωματικοί.

Ὁ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ἀριθμὸς μονίμων ἀξιωματικῶν δέον νὰ καθορίζηται κατὰ τρόπον τοιοῦτον ὥστε:

— Νὰ καλύπτῃ κατὰ τὸ μεγαλύτερον δυνατόν ποσοστὸν — ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς — τὰς ἀνάγκας τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως εἰς μόνιμα στελέχη. Ὅσον μεγαλύτερον ἀριθμὸν μονίμων ἀξιωματικῶν ἔχει Ἐν Στράτευμα κατὰ τὴν εἰρήνην, τόσον πλέον ἀξιόμαχον θὰ εἶναι ἐν πολέμῳ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν φυσικὰ ποιτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀξίας. Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ ἐφόσον ἡ διατήρησις μεγάλου ἀριθμοῦ μονίμων ἀξιωματικῶν προκαλεῖ οἰκονομικὴν σημαντικὴν ἐπιβάρυνσιν, εἶναι ἀπαραίτητον ὅπως ἡ ἄνω τεθεῖσα βᾶσις τηρῆται κατὰ τὴν ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω ἔννοιαν τῆς ἱεραρχίας.

— Νὰ μὴ ἀγνοῇ καὶ τὰς ἀνάγκας εἰρήνης αἰτινες ὡς πρὸς τινὰ σημεῖα, λόγῳ τῆς διαφορᾶς τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, εἶναι ἀνώτεροι τῶν ἀναγκῶν τούτου. Ἐπὶ παραδείγματι διὰ τὸ ὄπλον τοῦ Μηχανικοῦ, ἔχομεν ἐν εἰρήνῃ συντάγματα Σκαπανέων, Τηλεγραφητῶν, Σιδηροδρόμων κτλ. Ἐν πολέμῳ τὰ συντάγματα ταῦτα ἀναλύονται εἰς λόχους, διλοχίας καὶ τάγματα διαφόρων εἰδικότητων. Κατὰ συνέπειαν ἐνῷ ἐν πολέμῳ ὁ ἀριθμὸς τῶν συνταγματάρχων τοῦ Μηχανικοῦ δύναται νὰ εἶναι μικρότερος, ἐν ἀναλογίᾳ μὲ τὸν τῶν ἄλλων ὀπλων, ἐν εἰρήνῃ δὲν δύναται νὰ συμβῇ τοῦτο.

— Νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν, κατὰ τὸ δυνατόν, κανονικὴν ἐξέλιξιν τῶν προαγωγῶν ἐν ἐκάστῳ ὄπλῳ καὶ μεταξύ τῶν ὀπλων. Πρὸς τοῦτο ἀνάγκη, κατὰ τὴν ἄνοδον τῆς ἱεραρχίας, νὰ παρατηρῆται μία ὅσον τὸ δυνατόν ὁμοιόμορφος μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ καὶ διὰ τὰς περιπτώσεις ὅπου τοῦτο δὲν καθίσταται δυνατόν ὡς καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν παντὸς ἄλλου ἐνδεχομένου, νὰ ὑπάρχῃ ἀριθμὸς τις θέσεων τῶν ἀνωτέρων βαθμῶν ὅστις νὰ καταλαμβάνηται κατὰ τὴν γενικὴν σειρὰν ἀρχαιότητος, μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν ὀπλων.

Ἡ κατάστασις εἰς ἣν εὗρέθη τὸ σῶμα τῶν στελεχῶν, εὐθὺς μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν ἐκστρατείαν, αἱ ἀλλεπάλληλοι ἔξοδοι ἐξ αὐτοῦ διὰ πολιτικούς λόγους μεγάλου ἀριθμοῦ στελεχῶν, ἡ ἐκ διαφόρων πηγῶν τροφοδότησις αὐτοῦ, αἱ κατὰ καιροὺς ἀνακλήσεις, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ τεθῇ μία τάξις πραγμάτων εἰς τὸ σῶμα τοῦτο. Ἄν εἰς τὰ ἀνωτέρω προσθέσωμεν ὁμαδικὰς προαγωγὰς ὑπεραριθμῶν, ὁμαδικὰς προαγωγὰς διὰ τὴν τακτοποίησιν καὶ ἀνατακτοποίησιν τῆς ἀρχαιότητος, ἐθελουσίας ἐξέδους, βλέπομεν τὴν μακρὰν πάσης βάσεως, πάσης λογικῆς καὶ παντὸς συμφέροντος τοῦ Στρατεύματος διαχείρισιν τοῦ ζητήματος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στελεχῶν κατ' ὅλην τὴν πολυκύμαντον ἐκείνην περίοδον. Πρόκειται πραγματικῶς περὶ ἑνὸς χάους εἰς τὸ ὁποῖον ὡς μόνη κατευθυντηρία γραμμὴ φαίνεται ἡ ἐξυπηρέτησις μόνον τῶν ἀτόμων καὶ τῶν προαγωγῶν. Ἡ ἰδέα τῆς ἐξυπηρέτησεως τῶν ἀναγκῶν τῆς συγκροτήσεως τοῦ Στρατοῦ, καὶ ἰδίᾳ τοῦ ἐμπολέμου, οὐδαμῶς ἀναφαίνεται. Τὰ πρακτικὰ 121 τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1930, 123 τῆς ἰδίας ἡμερομηνίας καὶ 133 τῆς 12 Νοεμβρίου 1930 τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, καταδεικνύουσιν ἐπερκῶς ὅτι τὸ Συμβούλιον τοῦτο οὐδέποτε ἔλαθεν ὡς βᾶσιν τὴν ἰδέαν τῆς ἐξυπηρέτησεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ καὶ ὅτι ἠγνόησε παντελῶς ὅτι ὁ Νόμος περὶ Στελεχῶν δέον στενῶς νὰ σχετίζεται καὶ νὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐκάστοτε ἰσχὺν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, ζητήματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου οὐ μόνον δὲν βασιίζεται ἡ ἐπεξεργασία τῶν ἀνωτέρω Πρακτικῶν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀπλῶς μνεῖα τῆς ἀνάγκης ταύτης γίνεται.

Τὸ συμπέρασμα ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων εἶναι ὅτι, ὡς ἐλέχθη, τὸ ζήτημα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν στελεχῶν ἀφίστατο πάσης βάσεως, πάσης λογικῆς καὶ παν-

τὸς συμφέροντος τοῦ Στρατεύματος καὶ ἡ μόνη κατευθυντήρια γραμμὴ ἦτο ἡ ἐξυπηρέτησις μόνον τῶν ἀτόμων καὶ τῶν προαγωγῶν.

Ἐπὶ παραδείγματι βλέπει τις:

— Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντιστρατήγων, μέχρι τοῦ 1932, νὰ κυμαίνεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 7 κατὰ τὸ 1934 ν' ἀνέρχεται ἀποτόμως εἰς 11.

— Τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποστρατήγων νὰ εἶναι ἀμέσως μετὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον 20 καὶ ν' ἀνέλθῃ, μέχρι τοῦ 1934, εἰς 32.

— Ὁμοίως τῶν συνταγματάρχων ἀπὸ 98 εἰς 134.

— Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀντισυνταγματάρχων ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ 143, νὰ κατέρχεται τὸ 1930 εἰς 113 καὶ ν' ἀνέρχεται τῷ 1934 εἰς 137.

— Τὸν ἀριθμὸν τῶν ταγματάρχων ν' ἀρχίζῃ ἀπὸ 245, ὅπου διατηρεῖται μέχρι τοῦ 1926, νὰ διπλασιάζεται περίπου κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, νὰ κατέρχεται κατὰ μίαν ἑκατοντάδα κατόπιν καὶ τὸ 1934 ν' ἀνέρχεται ἀποτόμως εἰς 476.

— Τὸν ἀριθμὸν τῶν λοχαγῶν νὰ κυμαίνεται μεταξύ 892 καὶ 1075.

— Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπολοχαγῶν καὶ ἀνθυπολοχαγῶν, ἐνῶ, μέχρι τοῦ 1932, ὑπῆρχε μία πραγματικὴ σταθερότης, ὀφειλομένη ἴσως εἰς τὸ ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἀνταγωνισμὸς διὰ ζητήματα προαγωγῶν εἰς τοὺς βαθμοὺς τούτους, τὸ 1934 παρατηρεῖται μία μείωσις κατὰ 25 % μὲ τὸν προφανῆ σκοπὸν νὰ ἐπιτευχθῇ καὶ παρὰ τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου ἔγκρισις τῆς ἀποτόμου αὐξήσεως τῶν λοιπῶν βαθμῶν. Ἄν εἰς τὸν ἐξαιρετικῶς μειωμένον ἀριθμὸν τῶν κατωτέρων στελεχῶν, τὸν μειωθέντα ἔτι μᾶλλον κατὰ τὸ 1934, προσθέσωμεν τὴν ἐκ τῶν Παραγωγικῶν Σχολῶν στάγδην τροφοδότησιν τοῦ σώματος εἰς βαθμὸν μὴ ἐπιτρέποντα οὕτε τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν φυσιολογικῶν ἐξόδων, ἀντιλαμβανόμεθα εἰς ποίαν θυσιαστικὴν θέσιν εἶχε περιέλθῃ τὸ Στράτευμα ἀπὸ ἀπόψεως κατωτέρων ἀξιωματικῶν καὶ εἰς ποίαν κοπιώδη ἐργασίαν ὑπεβάλλοντο οὗτοι, ἐφ' ὅσον ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν ἔπιπτε σχεδὸν ὅλον τὸ βάρος τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν. Ἀντιλαμβανόμεθα ἐπίσης ποίαν θῆναι θὰ παρουσίαζεν ὁ ἐμπόλεμος Στρατὸς ὅταν οἱ διμοιρίται, κατὰ μεγίστην πλειονότητα, δὲν θὰ ἦσαν μόνιμοι ἀξιωματικοί, οἱ δὲ ἑφεδροὶ τοιοῦτοι ἦσαν ἐκπαιδύσεως ὀλίγων μόνον μηνῶν, λόγῳ τῆς μειώσεως τῆς θητείας, καὶ οὐδεμίαν μετέπειτα ἐκπαιδεύσιν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχον ὑποστῇ.

Ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γενικῶν θέσεων:

— Μέχρι τοῦ 1929 εἶναι ἀνυπαρκτος.

— Κατὰ τὸ 1929 ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς συνολικῶς ἀνῆλθεν εἰς 49, ἦτοι, συνταγματάρχαι 13, ἀντισυνταγματάρχαι 17 καὶ ταγματάρχαι 19.

— Κατὰ τὸ 1932, συνολικῶς ἠῤῥήθη εἰς 84, ἦτοι συνταγματάρχαι 11, ἀντισυνταγματάρχαι 19 καὶ ταγματάρχαι 54.

— Κατὰ τὸ 1934 ὁ ἀριθμὸς ἠῤῥήθη εἰς 350, ἦτοι συνταγματάρχαι 40, ἀντισυνταγματάρχαι 60, ταγματάρχαι 100, λοχαγοὶ δὲ 150.

Οὐδεμία σχέσις ὑπῆρχεν, ὥς ἐλέχθη, τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν πρὸς τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, τοῦτέστι:

— Τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930 προέβλεπε μονίμους μαχίμους ἀξιωματικούς ἐν τῷ συνόλῳ 6500, ἐνῶ ὑπὸ τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν προεβλέποντο 3700, ἦτοι ποσοστὸν 57 %. Ἀνώτεροι προεβλέποντο εἰς ποσοστὸν 66 %. Ἰσχύοντος τοῦ αὐτοῦ Σχεδίου, ἐτροποποιήθη ὁ Νόμος περὶ Στελεχῶν καὶ ἡ ἀναλογία τῶν μαχίμων μονίμων ἀξιωματικῶν παραμένει μὲν ἡ αὐτὴ ἐν τῷ συνόλῳ, τῶν ἀνωτέρων ὅμως αὐξάνει εἰς 71 %, εἰς βάρος τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατωτέρων.

— Τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1934, προέβλεπε μονίμους μαχίμους ἀξιωματικούς 8000, ἐνῶ ὑπὸ τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν τοῦ ἔτους τούτου, προεβλέποντο 3600, ἦτοι ποσοστὸν 45 %. Οἱ ἀνώτεροι προεβλέποντο εἰς ποσοστὸν 78 %, εἰς βάρος καὶ πάλιν τῶν κατωτέρων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τροφοδότησιν τῶν στελεχῶν, ἐκτὸς τῆς ἀνομοιογενείας τῆς

προελεύσεως (Σχολή Εὐελπίδων, Σχολή Ὑπαξιωματικῶν, Μονιμοποιήσεις πρὸ τοῦ 1926) ἀπὸ ἀπόψεως ποσοτικῆς τὸ ζήτημα ἀντεμετωπίζετο ἀνευ προγράμματος καὶ πρὸ παντὸς ἀνευ οὐδεμιᾶς προβλέψεως, οὔτε διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὀφισταμένων κενῶν εἰς κατωτέρους, οὔτε διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κενῶν, ἅτινα ἐδημιουργοῦντο ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων μὴ φυσιολογικῶν ἐξόδων, οὔτε διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν κενῶν ἅτινα ἀθροαί φυσιολογικαὶ ἐξοδοὶ, προβλεπόμεναι λόγῳ τῶν θαδομένων ἡλικίας, θὰ ἐδημιούργουν.

Ὑπάρχουσιν, εἰς ἀπόδειξιν τούτου, τὰ πρακτικὰ ὑπ' ἀριθ. 39 τῆς 10 Μαρτίου 1930, ὑπ' ἀριθ. 33 τῆς 26 Ἀπριλίου 1932 καὶ ὑπ' ἀριθ. 27 τῆς 11 Ἀπριλίου 1933, τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, δι' ὧν ὀρίζεται ἀριθμὸς εἰσακτέων μαθητῶν εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων 35 - 45 μόνον.

Ὡς πρὸς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν ἀπὸ μὲν τῆς ἀπόψεως τῶν Παραγωγικῶν Σχολῶν, ἐλέγχθη ὅτι ὑπῆρχεν ἀνομοιογένεια προελεύσεως. Ἡ εἰσαγωγή ἐγένετο κατὰ τρόπον μὴ ἐξασφαλίζοντα τὴν ἐκλογὴν τῶν καλυτέρων, εἰσῆχθησαν ὁμαδικὰς νέοι, μὴ ἔχοντες ἀπολυτήριον Γυμνασίου, ἐπεὶ δὲ ἐτύγχανον νὰ εἶναι πρόσφυγες.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν μετεκπαίδευσιν εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἐγένετο λίαν σοβαρὰ ἐργασία. Ἰδρῦθησαν τὰ Σχολεῖα Ἐφαρμογῆς τῶν ὅπλων, ἐκ παραλλήλου μὲ ἕτερα εἰδικὰ σχολεῖα κατωτέρων, ὡς τὰ Σχολεῖα Διαβιβάσεων, Βολῆς κτλ. Ἰδρῦθη ἡ Ἀνωτέρα Σχολὴ Πολέμου, τὸ Κέντρον Ἀνωτέρας Στρατιωτικῆς Ἐκπαίδεύσεως, τὸ Κέντρον Τακτικῶν Σπουδῶν Πυροβολικοῦ κτλ. Ὅλη ἡ ἐκπαιδευτικὴ αὕτη κίνησις κατηρθύνετο ὑπὸ Γαλλικῆς Στρατιωτικῆς Ἀποστολῆς, ἥτις ἐκλήθη ἀπὸ τοῦ 1925.

Ἡ ἀσθενὴς πλευρὰ τοῦ ὅλου τούτου ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος τῶν στελεχῶν ἐγκρίεται εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις ἐνετοπίσθη κυρίως εἰς τὰς Σχολὰς.

Εἰς τὰς μονάδας δὲν ἐγένετο σοβαρὰ ἐκπαιδευτικὴ ἐργασία τῶν στελεχῶν, εἰς ταύτας ἡ ὅλη ἐκπαίδευσις κατηρθύνετο κυρίως ὑπὸ δύο Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν, τῶν ὁποίων τὸ πνεῦμα, ὅσον ἀφορᾷ τὸ σύστημα τῆς ἐργασίας, ἦτο τελείως διάφορον. Ὁ εἰς ἡρέσκετο εἰς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μετὰ μόνων στελεχῶν, ἐνῶ ὁ ἄλλος εἰς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἀσκήσις μετὰ Στρατεύματος, ἀξία λόγου, οὐδέποτε ἐγένετο, πλὴν μιᾶς ἥν ἐξετέλεσε τὸ 1930, τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, μὲ μονάδας λίαν ἑλλειπεῖς καὶ ἥτις δὲν ἐπέτυχε.

2) Μονιμοὶ Ὑπαξιωματικοί.

Μέχρι τοῦ 1924, ἴσχυεν ὁ Νόμος 353/1914 περὶ μονίμων Ὑπαξιωματικῶν διακατατάξεως ἐπὶ τριετεί ὑποχρέωσει καὶ ἀνακατατάξεως ἐπὶ διετεί ὑποχρέωσει.

Τὴν 2 Σεπτεμβρίου 1925, ἐξεδόθη Νομοθετικὸν Διάταγμα, δι' οὗ οἱ Ὑπαξιωματικοὶ κατετάσσοντο ἢ ἀνακατετάσσοντο δι' ἑν μόνον ἔτος. Τὸ Νομοθετικὸν τοῦτο Διάταγμα ἴσχυσε μέχρι τοῦ 1929.

Τὸ 1925 συνεστήθη Προπαρασκευαστικὴ Σχολὴ Ὑπαξιωματικῶν εἰς ἣν ἐγένοντο δεκτὰ ὄρφανὰ κατὰ πρῶτον λόγον, ἡλικίας 14—17 ἐτῶν.

Οἱ ἐκ τῆς Σχολῆς ταύτης ἐξερχόμενοι ὑπεῖχον ἐξαετὴ ὑποχρέωσιν, αὐξηθεῖσαν εἰς ὀκταετὴ, ὑπαγόμενοι εἰς τὸν περὶ Ἐθελοντῶν Ὑπαξιωματικῶν Νόμον, ὅστις ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ κατὰ τὸ ἔτος 1929. Ὁ Νόμος οὗτος ἐθελτίκωσεν ἀρκετὰ τὴν θέσιν τῶν μονίμων Ὑπαξιωματικῶν καὶ προέβλεπε τὴν τροφοδότησιν τοῦ σώματος δι' ἀνακατατάξεως τῶν ὑπηρετούντων, διὰ τῶν ἀποφοίτων τῆς Προπαρασκευαστικῆς Σχολῆς Ὑπαξιωματικῶν, διὰ κατετάξεως τελειοφοίτων γυμνασίου μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ δεκανέως ἐπὶ δεκαοκταμῆνῳ θητείᾳ, καὶ διὰ κατετάξεως ἐπὶ ἐβελουσίᾳ ὑποχρεώσιν τῶν ἀπολυομένων ἀποφοίτων τῶν Σχολῶν Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν μὲ τὸν βαθμὸν τοῦ λοχίου. Ἐκ παραλλήλου ὀργανώθη καὶ τὸ Σχολεῖον Τεχνιτῶν, ὑπὸ τὸν αὐτὸν τύπον, τροφοδοτοῦν τὸ Στράτευμα εἰς τεχνίτας ὑπαγομένους ἀπὸ τῆς ἐκ

τῆς Σχολῆς ἐξόδου των εἰς τὸν Νόμον περὶ Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Στρατοῦ, ψηφισθέντα ἐπίσης τὸ ἔτος 1929.

Ἐκ τῶν Σχολῶν τούτων ἡ μὲν παράγουσα τοὺς μαχίμους μονίμους ὑπαξιωματικούς ἀπέδωκεν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα ποιητικῆς ἀξίας τῶν ἐξερχομένων, πλὴν ὅμως ἵνα μὴ προκύψῃ συμφορῆσις ἐκ τῆς διηνεκοῦς ἐκ τῶν κάτω τροφοδοτήσεως τοῦ σώματος τῶν ὑπαξιωματικῶν, ἥτις ἐγένετο καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, ὡς προεξετέθη, καθρηγῆθη διὰ τοῦ Νόμου 5820/1933. Ὡς πρὸς τὴν Σχολὴν Τεχνιτῶν αὕτη δὲν κατώρθωσε, παρὰ τὸ δαπανηρὸν τῆς, νὰ τροφοδοτήσῃ τὸ Στράτευμα μὲ καλοὺς τεχνίτας διότι κατέστη ἀδύνατον ν' ἀναπτυχθῶσι τ' ἀναγκαῖα ἐργαστήρια εἰς μίαν σχολὴν διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ὄλων τῶν εἰδικότητων.

3) Ἑφεδροὶ ἀξιωματικοί.

Μέχρι τοῦ 1926, ἐλειτούργουν ἐκπαιδευτικοὶ οὐλαμοὶ ἐφέδρων ἀξιωματικῶν κατὰ Σῶμα Στρατοῦ, ὡς ἐγένετο πρὸ καὶ κατὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 15-9-1926 Νομοθετικοῦ Διατάγματος ἐθεσπίσθη ἡ ἐκπαίδευσις ὄλων τῶν ὑποψηφίων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν τῶν διαφόρων ὅπλων εἰς μίαν Σχολὴν, ἥτις ἐλειτούργησεν ἀρχικῶς εἰς Ἀθήνας καὶ εἴτα εἰς Χαλκίδα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1934, ἐδημιουργήθησαν ἑκαὶ καθ' ὅπλον Σχολαί, ἥτοι δύο διὰ τὸ Πεζικόν, δύο διὰ τὸ Πυροβολικόν, μία διὰ τὸ Ἱππικόν, μία διὰ τὸ Μηχανικόν καὶ μία διὰ τὸ Σῶμα Αὐτοκινήτων.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἐκπαίδεψεως εἶναι πρόδηλον ὅτι αἱ μεταβολαὶ τῆς ὁργανώσεως τῶν σχολῶν καὶ πρὸ παντὸς ἡ μείωσις τῆς θητείας ἐπέδρασαν δυσμενῶς, τοσοῦτον μᾶλλον καθόσον δὲν ἐλαμβάνετο καὶ οὐδεμία μέριμνα μετεκπαίδεψεως τῶν κλάσεων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν.

Ὁ τρόπος κατατάξεως ὑπέστη καὶ οὗτος μεταβολάς. Ὅτε μὲν εἰσήγοντο εἰς τὰς σχολὰς μετὰ προϋπηρεσίαν τινὰ ἐν τῷ στρατῷ, ὅτε δὲ ἄνευ προϋπηρεσίας. Ἐξερχόμενοι τῶν σχολῶν καὶ λόγῳ τῆς ἀνεπαρκοῦς ἐκπαίδευσέως των καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ παρεχομένη εἰς αὐτοὺς δικαιοδοσία δὲν προσέδιδεν εἰς αὐτοὺς κύρος τι, οὔτε ἔναντι τῶν μονίμων ὑπαξιωματικῶν, δὲν ἐχρησίμευον διὰ τὴν ἀπόδοσιν ὠφελίμου τινὸς ἔργου, ἐν τῇ ἐκπαίδευσί τῶν ἀνδρῶν, καὶ τὴν ἀνακούφισιν συνειπῶς τῶν ὀλίγων μονίμων κατωτέρων ἀξιωματικῶν.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἀριθμοῦ εἰσακτέων εἰς τὰς σχολὰς, ἐπὶ πολλὰ ἔτη καθωρίζετο οὗτος μακρὰν πάσης βάσεως ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐπιστρατευτικὰς ἀνάγκας. Ἡ εἰσοδος εἰς τὰς σχολὰς ἐγένετο κατόπιν διαγωνισμοῦ ὅστις ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀπέδιδεν ὀλίγους ἐπιτυχόντας λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ καλῶτεροι νέοι, ἀπὸ ἀπόψεως κοινωνικῆς τάξεως καὶ μορφώσεως, ἀπέφευγον νὰ γίνωσιν ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ ἀποτυχάνοντες ἐκ προθέσεως εἰς τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις, ἡ νοοτροπία δὲ αὕτη συνετέλει ὥστε τὸ σῶμα τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη, νὰ τροφοδοτῇται λίαν πενιχρῶς.

γ) ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ. ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΑΥΤΩΝ

Διευτυπῶθη προηγουμένως τίς ὁ σκοπὸς τοῦ Στρατοῦ.

Συνοψίζεται οὗτος εἰς τὰ ἑξῆς:

— Δυνατότης ταχείας ἐπιστρατεύσεως.

— Ἐξασφάλισις τῆς προκαλύψεως.

— Ἐξασφάλισις τῆς ἐκπαίδευσέως.

Ἄς ἴδωμεν ἤδη πῶς ἐξυπηρετεῖται ἕκαστος τῶν σκοπῶν τούτων.

Ὁ πρῶτος, ἡ δυνατότης ταχείας ἐπιστρατεύσεως, ἱκανοποιεῖται ἐκ τῆς ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρας ἀναπτύξεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μονάδων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, ἀναπτύξεως ἀναποκρινόμενης πρὸς τὸ ἐν ἰσχύϊ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως. Θεωρητικῶς τούτέστιν ἐξασφαλίζεται ἡ ταχυτέρα ἐπιστράτευσις ὅταν ἕκαστη ἐπιστρα-

τευομένη μονάς ή ύπηρεσία είναι ένεργός από τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὡς πυρὴν τοῦλάχιστον. Συμπέρασμα τῶν σκέψεων τούτων εἶναι ὅτι ὁ Ὅργανισμός ἐπιπρεάζεται, κατὰ θεσπόμενον τρόπον, ἐκ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, τοῦ ὁποίου οἰαδήποτε μεταβολὴ δὲν εἶναι δυνατόν παρά νά ἐπιφέρῃ εἰς μικράν ἢ μεγάλην κλίμακα ἀντίστοιχον μεταβολήν τοῦ Ὁργανισμοῦ.

Ἡ ὑπαρξίς ὁμῶς πολυπληθῶν μονάδων ἢ ὑπηρεσιῶν ἐν εἰρήνῃ προσκρούει ἀφ' ἑνὸς εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν τῆς δυνάμεως τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὸν οἰκονομικὸν παράγοντα ὅστις ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὑφίσταται σημαντικὴν ἐπιβάρυνσιν ἀπὸ τὰς δαπάνας τῶν στρατωνισμῶν, ἐνοικιάσεων κλπ., προσκρούει προσέτι καὶ εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς τηρήσεως τῆς μυστικότητος τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

Ἡ προκάλυψις προϋποθέτει ὑπαρξιν ἐδικῶν μονάδων καλύψεως τροφοδοτουμένων διὰ γυμνασμένων ἀνδρῶν καὶ μὴ ἀπασχολουμένων εἰς ἐκπαίδευσιν νεοσυλλέκτων. Αἱ εἰδικαὶ αὗται μονάδες δεόν νά ἔχωσι τὴν δυνατότητα νά ἐξασφαλίσωσι τὴν ἀνενόηλητον, ἀπὸ ἐπιγείους κινδύνους, ἐπιστράτευσιν τῶν παραμεθωρίων Μεγάλων Μονάδων.

Ἡ Ἐκπαίδευσις προϋποθέτει, ὅταν μάλιστα ἡ θητεία εἶναι μικρά, ὑπαρξιν ὅσον τὸ δυνατόν ὀλιγωτέρων μονάδων, ὥστε αἱ ἐκπαιδευτικαὶ μονάδες νά μὴ εἶναι σκελετώδεις, ἀλλὰ νά ἔχωσι δύναμιν ἐπαρκῆ διὰ νά δύνανται νά διεξάγωσι πλήρως, οὐ μόνον τὴν ἀτομικὴν των ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν συνόλου.

Ὡς τελευταῖον συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων, δύναται νά ἐξαχθῇ ὅτι ἡ περιωρισμένη θητεία ἐπιδρᾷ ἐπιβλαβῶς καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ὡς ἀνω σκοποὺς τοῦ Ὁργανισμοῦ Εἰρήνης.

Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Ὁργανισμοῦ, μετὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον, καὶ μέχρι τοῦ 1935, ἔχει ὡς ἑξῆς:

Διὰ πρώτην φοράν, μετὰ τὸν πόλεμον, ἐκδίδεται τὸ ἀπὸ 30 - 12 - 25 Νομοθετικὸν Διάταγμα, διὰ τοῦ ὁποίου ἐμφανίζεται εἰς Ὁργανισμός Στρατοῦ. Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1926, ἐπακολουθεῖ ἕτερον Νομοθετικὸν Διάταγμα. Ἀμφότερα δὲν ἔχουσιν οὐσιώδη διαφορὰν. Ὁ Ὁργανισμός οὗτος παρουσιάζεται πλούσιος, προβλέπων μονάδας δι' ἃς δὲν ὑπῆρχον ὕλικά καὶ διὰ τὴν προμήθειαν τῶν ὁποίων ἀπαιτοῦντο μεγάλα ποσά, ὡς, ἐπὶ παραδείγματι, ἐν σὺνταγμα ἀρμάτων μάχης, τρεῖς μοίρας ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, τρία τάγματα βαρέων πολυβόλων, κτλ. Συνολικῶς προέβλεπε πέντε Σώματα Στρατοῦ, δώδεκα Μεραρχίας καὶ μίαν Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ καὶ δύο Μεραρχίας Ἱππικοῦ. Μία οὐσιώδης μεταβολὴ ἐγένετο εἰς τὴν διάταξιν τῶν Σωμάτων Στρατοῦ. Ἀντὶ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ τῶν Πατρῶν, ὁρθῶς ὠργανώθη τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ Λαρίσης. Ἀντὶ τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ Ἰωαννίνων, κακῶς ὠργανώθη τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ Κορίνθου.

Τὸ 1929 ἐπηκολούθησεν ὁ Νόμος 4321, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τὸ ἀντίθετον τοῦ προηγουμένου. Ὁ Στρατὸς ἐμειώθη σημαντικώτατα, οὐ μόνον κατὰ τὰς μονάδας αἵτινες ἀπῆλθον τὴν προμήθειαν νέου ὕλικου, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς λοιπὰς. Οὕτω κατηργήθη τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ καὶ ἡ Ταξιαρχία Πεζικοῦ Ἀρχιπελάγους. Κατηργήθη ἡ IX Μεραρχία Δράμας καὶ συνεκροτήθη νέα Μεραρχία εἰς Κοζάνην, ὑπὸ τὸν ἀριθμὸν IX, ὑπαχθεῖσα ὑπὸ τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ. Ἡ συγκρότησις τῆς Μεραρχίας ἐν Κοζάνῃ καὶ ἡ κατάργησις τῆς Μεραρχίας τῆς Δράμας, ἐγένοντο εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἀφ' ἑνὸς μὲν μετὰ τῆς Γιουγκοσλαυίας συνεδεόμεθα ἤδη διὰ τοῦ Συμφώνου Φιλίας τοῦ ὑπογραφέντος ἐν Βελιγραδίῳ τὴν 27 Μαρτίου 1929, πενταετοῦς διαρκείας, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου συμφώνου τῷ ἄρθρῳ 2, ἐθεσπίζετο ὅτι τὰ δύο Ὑψηλὰ Σουλτανάτοια Μέρη, ἀναλαμβάνοντες τὴν ἀμοιβάσαν ὑποχρέωσιν νά μὴ προσφύγῳσιν ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει εἰς πόλεμον μεταξὺ των, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν, ἀποχωρήσαντος ἀπὸ τοῦ 1928 τοῦ Συμμαχικοῦ Ἐλέγχου ἐκ Βουλγαρίας, ὁ ἐπανεξοπλισμός τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ προὔχῳρει μετὰ γοργοῦ ρυθμοῦ καὶ

ἐνεδεικνύετο ἀντιθέτως ἢ ἐνίσχυσις τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος ἡμετέρας περιοχῆς.

Τὸ Ἴππικὸν ἐνῷ εἶχεν ὡς ἀνεξάρτητον Ἴππικὸν δύο Μεραρχίας καὶ ὡς Ἴππικὸν Σωμάτων Στρατοῦ τρία συντάγματα Ἴππικοῦ, ἔμεινε μὲ μίαν Ταξιαρχίαν, ὡς ἀνεξάρτητον Ἴππικὸν καὶ μὲ δύο συντάγματα Ἴππικοῦ Σωμάτων Στρατοῦ, τὰ Α' καὶ Γ', ταχθέντα περιέργως ὑπὸ ἐνιαίαν διοίκησιν, ἔχουσιν τὴν ἔδραν τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ τὰ συντάγματά της εἰς Ἀθήνας καὶ Θεσσαλονίκην.

Κατηργήθη ἡ Διοίκσις Φρουρίου Θεσσαλονίκης.

Κατηργήθησαν δέκα Μονάδες Πεζικοῦ, δέκα Μονάδες Πυροβολικοῦ, ὅκτῳ Μονάδες Μηχανικοῦ κτλ. Νοεῖται ὅτι ἐκ παραλλήλου ἐπῆλθε μείωσις τῆς θητείας εἰς 14 μῆνας ὡς ἐξετέθη ἐν τοῖς πρόσθεν.

Πλείστα τρωτὰ περιέχει ὁ νέος οὗτος Ὅργανισμός, ὅστις ἐξεπονήθη μακρὰν πάσης σάβσεως σχετιζομένης μὲ τὰ τότε ἐν ἰσχυρί Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως καὶ Ἐκστρατείας. Τὸ σοφωρότερον ὅμως ἦτο ἡ κατάργησις τῆς IX Μεραρχίας Δράμας, ἀκριβῶς ὅποτε λόγῳ τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐπανεξοπλισμοῦ ἐνεδεικνύτο ἀντιθέτως, ὡς ἐλέγχθη, ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἀνατολικῶς τοῦ Στρυμόνος περιοχῆς. Τὸ ὄρθον ἦτο νὰ παραμείνῃ Μεγάλῃ Μονάς εἰς Δράμαν καὶ νὰ δημιουργηθῇ νέα εἰς Κοζάνην.

Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιπολαιότητος καὶ τῆς ἀνακολουθίας σκέψεων μετὰ τῆς ὁποίας ἐπηγειράζοντο τότε τοὺς Ὀργανισμοὺς τοῦ Στρατεύματος, εἶναι ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον τὸ ὁποῖον, ὡς Ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν τὸν Ἰούλιον τοῦ 1929, κατήργει τὴν Μεραρχίαν Δράμας, διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 3548 καὶ 3549 τῆς 1 Ἰουλίου 1929 διαταγῶν του, συνεφώνει τὸν Ὀκτώθριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ὡς μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὅτι πρέπει νὰ ὑφίσταται ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐλήρης, ἔδρα Μεγάλῃς Μονάδος εἰς Δράμαν καὶ ὑπέγραφε τὸ ὑπ' ἀριθ. 95 τῆς 22 Ὀκτωβρίου 1929 Πρακτικόν.

Πότε λοιπὸν ἐσκέπτετο ὀρθῶς ὁ ἀνώτατος αὐτὸς ἀξιωματικὸς; Ὅταν, ὡς Ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν, κατήργει τὴν Μεραρχίαν Δράμας, ἢ ὅταν, ὡς μέλος τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, συνεφώνει, τρεῖς μῆνας ἀργότερον, ὅτι πρέπει νὰ ἐπανασυσταθῇ Μεγάλῃ Μονάς εἰς Δράμαν;

Ἡ μόνη ἀπάντησις εἶναι ὅτι δὲν ἐσκέπτετο καθόλου καὶ ὅτι οἱ Ὀργανισμοὶ τοῦ Στρατοῦ Εἰρήνης συνετάσσοντο μακρὰν πάσης προηγουμένης μελέτης τῶν Σχεδίων Ἐκστρατείας καὶ Ἐπιστρατεύσεως ἀπὸ τὰ ὁποῖα κυρίως πρέπει ν' ἀπορρέωσι καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ βασιζῶνται.

Τὸ 1930 διὰ τοῦ Νόμου 4532, ἐδίδετο τὸ δικαίωμα εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν ὅπως ἐντὸς τριμήνου τροποποιήσῃ τὸν Ὀργανισμὸν τοῦ παρελθόντος ἔτους, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο ἐπενεχθειῶν τῶν ἐξῆς μεταβολῶν:

—Ἐπανασυνιστᾶται ἡ Μεραρχία Δράμας ὑπὸ στοιχείῳ VII καὶ ἡ Ταξιαρχία Πεζικοῦ Ἀρχιπελάγους, εἰς ἣν ἐδόθη ὁ τίτλος Στρατιωτικῆς Διοικήσεως Ἀρχιπελάγους.

—Ἡ Ταξιαρχία Ἴππικοῦ Θεσσαλονίκης—Ἀθηνῶν παύει νὰ ἐπέχῃ θέσιν Ἴππικοῦ Σωμάτων Στρατοῦ καὶ καθίσταται ἀνεξάρτητον Ἴππικόν, συγκροτηθειῶν τεσσάρων ἀνεξαρτήτων ἱλῶν, μιᾶς κατὰ Σῶμα Στρατοῦ, ἀντὶ τῶν συνταγμάτων Ἴππικοῦ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ. Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἐν Ἀθήναις σύνταγμα τῆς Ταξιαρχίας μετεστάθμευσεν εἰς Σέρρας καὶ οὕτω αὕτη εἶχε τὰ συντάγματά της εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Σέρρας καὶ ἔδραν τὴν Θεσσαλονίκην.

—Αἱ μονάδες Πεζικοῦ ἠδὲξήθησαν κατὰ 6.

—Αἱ μονάδες Πυροβολικοῦ ἠδὲξήθησαν κατὰ 4.

—Αἱ μονάδες Μηχανικοῦ ἠδὲξήθησαν κατὰ 1.

Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἐπαναφέρουσαι τὸ Στράτευμα εἰς μίαν κατάστασιν κάπως καλυτέραν, ἐγένοντο παρὰ τὴν μείωσιν τῆς θητείας ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως διευκολυνθῇ ἡ ταχύτερα κατὰ τὸ δυνατόν ἐπιστράτευσις, συγκροτηθῇ δὲ εἰδικώτερον εἰς Δράμαν, Μεγάλῃ Μονάς καὶ ἐνίσχυθῇ τὸ ἀνεξάρτητον Ἴππικόν.

Ἐπακολουθεῖ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1932, ὁ Νόμος 5415 «περὶ Διοικήσεως Δημοσίων Ἑσόδων». Δυνάμει τοῦ ἀρθροῦ 5 τοῦ Νόμου τούτου ἦτο δυνατὴ ἡ διὰ λόγους οἰκονομικοὺς κατάργησις ἢ σύμπτυξις Ὑπουργείων ἢ Ὑπηρεσιῶν διαφόρων κλάδων τοῦ αὐτοῦ ἢ ἄλλου Ὑπουργείου. Εἰς ἐκτέλεσίν του ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 10-10-1932 Διάταγμα δι' οὗ:

— Συνεπτύσσοντο διάφοροι Ὑπηρεσίαι καὶ Ἐπιθεωρήσεις καὶ κατηργοῦντο τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, μία μονάς Πυροβολικοῦ, μία μονάς αὐτοκινήτων, δύο Ἐφορεῖαι Ὑλικοῦ Πολέμου καὶ διάφοροι Ὑπηρεσίαι καὶ Σχολαί.

— Συνεπτύσσοντο ὀκτῶ συντάγματα Πεζικοῦ εἰς τάγματα, τέσσαρα συντάγματα Πυροβολικοῦ εἰς μοίρας, τὸ Ἱππικὸν (δύο Ταξιαρχίαι, ἦτοι τέσσαρα συντάγματα καὶ αἱ τέσσαρες ὤαι Σωμάτων Στρατοῦ) συνεπτύσσοντο εἰς μίαν Μεραρχίαν ἐκ τριῶν συνταγμάτων, τὰ δύο συντάγματα Σκαπανέων συνεπτύσσοντο εἰς ἓν, τὸ σύνταγμα σιδηροδρόμων εἰς τάγμα σιδηροδρόμων.

— Μετετρέποντο τὸ Στρατηγεῖον τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ εἰς Στρατηγεῖον Μεραρχίας ὑπὸ στοιχείον XII, τὰ Στρατηγεῖα τῶν Μεραρχιῶν IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XII, εἰς Στρατηγεῖα Ταξιαρχιῶν, ἐξ ὧν τὰ πέντε μὲ μόνον Ἐπιτελεῖα ἄνευ Ὑπηρεσιῶν.

— Μετετρέποντο ἑπτὰ μονάδες Πεζικοῦ εἰς Κέντρα Ἐπιστρατεύσεως, ἓν σύνταγμα Ἱππικοῦ εἰς Κέντρον Ἱππωνειῶν καὶ ὑπὸ τὸ αὐτὸ πνεῦμα διάφοροι ἄλλαι ὕπηρεσίαι.

Τὸ ὡς ἄνω ἀπὸ 10-10-1932 ἐξωφρενικὸν Διάταγμα, τὸ διαλύον κυριολεκτικῶς τὸ Στράτευμα, ἐξεδόθη κατόπιν μελέτης ἀνατεθείσης εἰς ἐπιτροπὴν ἀποτελουμένην ἀπὸ ἀξιωματικῶν μὴ ὑπηρετοῦντας εἰς τὰς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας καὶ συνεπῶς μὴ κατέχοντας τ' ἀναγκαῖα στοιχεῖα. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη προηδρευέτο ὑπὸ τοῦ τότε Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἔκρινε μονοπλευρῶς τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς μόνον καὶ ἐκείνης τῆς συγκεντρώσεως τῆς ὀλίγης, λόγῳ τῆς μειώσεως τῆς θητείας, δυνάμεως τῶν στρατευσίων εἰς ὀλιγωτέρας μονάδας.

Τὸ πόρισμα τῆς μελέτης τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης ἐτέθη ὑπ' ὄψει τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον ἐξέφερε τὴν 14-12-1932 ὡς ἐξῆς τὴν γνώμην του διὰ τοῦ Πρακτικοῦ 119.

— Ὑποβιβάζει κατὰ πολὺ τὰς ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ὑπολογιζομένης οἰκονομίας (ἀπὸ 236 ἑκατομμύρια εἰς 42 μόνον).

— Ἀντιτίθεται εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς θητείας εἰς δωδεκάμηνον, μέτρον τὸ ὁποῖον ἡ ἐπιτροπὴ συνεδύαζε μὲ τὴν ὡς ἄνω περικοπὴν τῶν μονάδων.

— Συμπεραίνει ὅτι καὶ μὲ τὴν ἐλάττωσιν τῶν μονάδων, αἱ ἀπομένουσαι θὰ ἐξακολουθήσωσι νὰ εἶναι σκελετώδεις, ἂν ἡ θητεία μειωθῇ εἰς δωδεκάμηνον, καὶ συνεπῶς ἡ ἐκπαίδευσις δὲν ἔχει τίποτε νὰ κερδίῃ.

— Ὑποδεικνύει ὅτι ἐκ τῆς ἐλάττωσεως τῶν μονάδων θὰ προκύψωσιν ἀνυπερβλητοὶ δυσχέρειαι στρατωνισμοῦ.

— Ἀντιτίθεται εἰς τὴν κατάργησιν ἢ σύμπτυξιν τῶν διαφόρων Διοικήσεων τῶν Μεγάλων Μονάδων, διὰ λόγους σχετιζομένους μὲ τὴν ταχύτητα ἐπιστρατεύσεως καὶ τὴν κάλυψιν αὐτῆς.

— Δέχεται ὡς δυνατὴν τὴν κατάργησιν Ὑπηρεσιῶν τινων καὶ Καταστημάτων, τὸν καθορισμὸν τῶν ὁποίων ὑποδεικνύει ὅτι πρέπει ν' ἀναλάβῃ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, εἰς ὃ ἐπίσης προτείνει ὅπως ἀνατεθῇ ἡ μελέτη συγχωνεύσεως τῶν διαχειριστικῶν σωμάτων εἰς ἓν.

— Θεωρεῖ ἐπιβαλλομένην τὴν διατήρησιν τῶν Ἐπιθεωρήσεων τῶν ὀπλων καὶ τοῦ Ὑλικοῦ Πυροβολικοῦ.

— Ὁμοφώνως ὀπιστηρῆζει ὅτι οὐδεμία μονάς Πυροβολικοῦ, Ἱππικοῦ, Μηχανικοῦ, δύναται νὰ καταργηθῇ, ἐνῷ διὰ τὸ Πεζικὸν προτείνει τὴν κατάργησιν ἑπτὰ μονάδων.

Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ὑπ' ἀριθ. 119 Πρακτικοῦ, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, καίτοι ἀντιτιθέμενον ἐν μέρει εἰς τὴν πλήρη διάλυσιν τοῦ Στρατεύματος, τὴν ἐπιτυχανομένην διὰ τοῦ ὑπ' ἀνευθύνων προσώπων ἐκπονηθέντος τερατουργήματος, ἀπὸ ἀπόψεως Ὁργανισμοῦ, ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιδεικνύῃ ἐλαστικὴν ἐπιπολαιότητα, δεχόμενον καὶ αὐτὸ, διὰ λόγους ἰδίως οἰκονομίας, καταργήσεις ἢ συμπτώξεις μονάδων καὶ ὑπηρεσιῶν καὶ μὴ ἔχον τὸ σθένος νὰ ἐκθέσῃ ὡμῶς καὶ σαφῶς εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς Χώρας ἐπιβάλλει προσθέτους δαπάνας καὶ οὐχὶ οἰκονομίας, ὅτι αὕτη ἀπαιτεῖ ἀνάπτυξιν ἄλλων μονάδων καὶ κυρίως μονάδων Πυροβολικοῦ, ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ οὐχὶ κατάργησιν ἐνίων ἐκ τῶν ὑφισταμένων, ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς Χώρας καὶ ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ Στρατεύματος ἐπιβάλλουσι τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν 24μηνον ἢ τοὐλάχιστον τὴν 18μηνον θητείαν.

Οὕτω ἐν ὀλίγοις θὰ ἐπρεπε νὰ γνωματεύσῃ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἂν εἶχε διὰ τοιούτου εἰδους ζητήματα, ὥς μόνον κατευθυντήριον γραμμὴν, τὴν ἐκτίμησιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἀντιπάλου ἁφ' ἑνὸς καὶ τὴν στενὴν σχέσιν ἁφ' ἑτέρου, ἥτις δέον πάντοτε νὰ ὑφίσταται μεταξὺ τοῦ Ὁργανισμοῦ Εἰρήνης ἐνὸς Στρατοῦ καὶ τῶν ἐκάστοτε ἰσχυόντων Σχεδίων Ἐπιστρατεύσεως καὶ Σχεδίων Ἐκστρατείας.

Πάντως παρά τὴν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 119 Πρακτικὸν γνῶμιν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, τὸ προαναφερθὲν Διάταγμα ἐδημοσιεύθη, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν χρονικοῦ τινὸς διαστήματος διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ὑπ' ἀριθ' 23/13-2-1933 ἀνεβλήθη ἡ ἐφαρμογὴ του.

Ὁ ἀντικτιπος, δν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Διατάγματος τούτου, θὰ εἶχεν ἐπὶ τοῦ Στρατοῦ εἶναι καταφανής, ἰδίᾳ διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἡμῶν κατάστασιν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ καὶ Δυτικῇ Θράκῃ, ὅπου θ' ἀφίετο μία μόνον Μεραρχία, μὲ δύο Ταξιαρχίας (μῖαν εἰς Δράμαν καὶ μῖαν εἰς Κομοτηνὴν), συνδεομένης μὲ ἓν μόνον τάγμα εἰς Ξάνθην καὶ στερουμένης πεδινοῦ καὶ βαρέος Πυροβολικοῦ.

Ἐρχόμεθα ἥδη εἰς τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα τῆς 4-9-1935 «περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ» τὸ ὁποῖον παραλαμβάνει τὸν Στρατὸν ὀργανωμένον, συμφῶνως μὲ τὸν Νόμον 4321/1929 καὶ τὰς διαταγὰς αἰτινες ἐξεδόθησαν τὸ 1930, βάσει τοῦ Νόμου 4532 καὶ αἰτινες ἠμθλυνον, ὅπως προελέχθη, ὠρισμένα μειονεκτήματα τοῦ Νόμου 4321. Τὸ Νομοθετικὸν Διάταγμα τῆς 4-9-1935, δὲν παρουσιάζει οὐσιώδεις διαφορὰς. Διαφέρει κατὰ τὰ ἐξῆς κυρίως:

—Ἐπιτρέπεται ἡ συγκρότησις δύο Διοικήσεων Φρουρίων ἐν Θεσσαλονίκῃ καὶ Καβάλλᾳ, διὰ τὴν παρακολούθησιν ἐκτελεσθσομένων ὁχυρώσεων.

—Ἡ Στρατιωτικὴ Διοίκησις Ἀρχιπελάγους μετονομάζεται εἰς Μεραρχίαν.

—Συγκροτοῦνται δύο μονάδες Πεζικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Βόλον.

—Μετατοπίζεται ἡ ἔδρα μᾶς μονάδος Πεζικοῦ ἀπὸ Κυλκίς εἰς Γιαννισά.

—Ἡ προκάλυψις πρὸς τ' Ἀλβανικὰ σύνορα, ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, ὁργανοῦται εἰς ἴδιον τομέα.

—Ἐγένετο ἐπαινετὴ προσπάθεια προωθήσεως πεδινοῦ καὶ βαρέος Πυροβολικοῦ πρὸς τὰ Βουλγαρικὰ σύνορα καὶ ὀρειβατικοῦ καὶ βαρέος εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, διὰ τῆς ὀργανώσεως Μικτῶν Μονάδων Πυροβολικοῦ, ὀρειβατικοῦ καὶ βαρέος εἰς Δράμαν καὶ Κοζάνην, ὀρειβατικοῦ καὶ πεδινοῦ εἰς Σέρρας καὶ βαρέος καὶ πεδινοῦ εἰς Λάρισα.

—Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ἱππικόν, καταργεῖται ἡ Ἐπιθεώρησις Ἱππικοῦ καὶ ὁργανοῦται Διοίκησις Μεραρχίας Ἱππικοῦ, ἥτις δίδωκει μῖαν Ταξιαρχίαν Ἱππικοῦ ἐν Λαρίσῃ, μῖαν Ταξιαρχίαν Ἱππικοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ, μὲ τὰ συντάγματα τῆς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Σέρρας, ἐν σύνταγμα Ἱππικοῦ (ἀντὶ τῶν Α', Β', Γ', Δ' ἰλῶν καταργηθειῶν) ἐν Ἀθήναις, μῖαν μοῖραν Πυροβολικοῦ μὲ τὰς πυροβολαρχίας ἐν Ἀθήναις καὶ Λαρίσῃ, μῖαν ἰλὴν Μηχανικοῦ ἐν Λαρίσῃ, τὴν Σχολὴν Ἐφαρμογῆς Ἱππικοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ τέλος τὸ Κέντρον Ἱππωνειῶν ἐν Καρδίτῃ. Ἐπὶ πλέον ἐπε-

τρέπετο εἰς τὸν Ὑπουργὸν ὃν ἀναπτύξῃ εἰς τρίτην Ταξιαρχίαν καὶ τὸ ἐν Ἀθήναις σὺνταγμα.

Κατὰ ποῖον τρόπον ἦτο δυνατόν νὰ διοικηθῇ, νὰ ἐκπαιδευθῇ, νὰ ἐπιστρατευθῇ κτλ. τὸ συγκρότημα τοῦτο εἶναι ἀληθῶς ἀκατανόητον. Διὰ τὸ μόνον δὲ διὰ τὸ ὁποῖον δὲν ἐλήφθη καμμία πρόνοια ἦτο ἥν ὅχι ὁ συγχρονισμὸς τοῦ ὅπλου, ἀλλὰ τοῦλάχιστον ὁ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ δι' ἵππων καὶ ἱπποσκευῶν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ἐπιστρατευθῇ. Ἡ ἀπὸ ἀπόψεως ἱππῶν κατάστασίς του ἦτο πραγματικῶς ἀθλία.

— Τὸ ἐν Βόλῳ σὺνταγμα Σκαπανέων μετετοπίζεται, λίαν ὀρθῶς, εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου συνεκροτεῖτο ἐπίσης τάγμα Τηλεγραφητῶν. Συνεκροτεῖτο ὁμοίως τάγμα Μηχανικοῦ ἐν Κασάλλᾳ.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως καθορίζεται μεταβλητὸς μὲ περιορισμὸν ἀνωτέρου ὁρίου ὥστε νὰ ὀρίζηται διὰ διαταγῶν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, βάσει τῶν ἀναγκῶν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

Ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ὁ Ὅργανισμὸς τοῦ 1935, παρουσιάζει βελτιώσεις διευκολυνούσας τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ τὴν ἐν γένει στρατιωτικὴν ἡμῶν κατάστασιν.

Ἀνακεφαλαιοῦντες τὸ ὅλον μέρος περὶ Ὅργανισμοῦ, χωρὶς νὰ ὑπεισέλθωμεν ἀκόμη εἰς τὸ ζήτημα τοῦ κατὰ πόσον αἱ διάφοροι μορφαὶ ὥς ἐλαβεν οὗτος ἐξυπηρετοῦν τὰ ἐκάστοτε Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως ἢ συνεδέοντο ἔστω μετ' αὐτῶν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι τὸ κρατῆσαν πνεῦμα, πρὸ τοῦ Ὅργανισμοῦ τοῦ 1935, οὐδόλως ἐπηρεάσθη ἐκ τῆς ἐπὶ τὰ χεῖρα ἐξελιζέως τῆς διεθνoῦς καταστάσεως καὶ τῆς καθαρῶς ἐχθρικῆς στάσεως τῆς Βουλγαρίας ἐναντί μας, ἥτις, ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1928, ὅτε ἀπευῦρθη ὁ Συμμαχικὸς Ἐλεγχος, ἤρχισε συντόνως καὶ μεθοδικῶς τὴν στρατιωτικὴν τῆς ἀναδιοργάνωσιν μὲ δόγμα, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, τὴν διεξαγωγὴν αἰφνιδίου ἐπιθετικοῦ πολέμου καθ' ἡμῶν.

Διαθλέπει τις εἰς ὅλην ταύτην τὴν ἄλυσσον τῶν μεταβολῶν τοῦ Ὅργανισμοῦ, ἀντιλήψεις ἀντιτιθεμένας ἄκρως καὶ ἐπηρεαζομένας καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις τῶν ἐκάστοτε διοικούντων πολιτικῶν.

Οἱ στρατιωτικοὶ ἄλλοτε ἐσιώπων, ἄλλοτε συνεφώνουν, ἄλλοτε δὲν συνεφώνουν, ἀλλ' αἱ γνώμαι των οὐδόλως ἐλαμβάνοντο ὑπ' ὄψιν. Περισσότερον ἐπηρέασε μέχρι ἐξαρθρώσεως τὸν Ὅργανισμὸν τοῦ Στρατεύματος ἡ ἀποψὶς τῶν οἰκονομῶν, ἀποψὶς ἥτις ὑπεστηρίζετο ἀπὸ ὅλους ἐκείνους οἵτινες δι' ἄλλα ζητήματα ἐδαπάνων ἀφειδῶς. Ἡ ἀποψὶς αὕτη τῶν οἰκονομῶν ὑπεστηρίζετο ἀπὸ τὰ ἀφανοῦς καὶ ἀπὸ διάφορα γνωστά πρόσωπα τῶν Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν τοῦ Κράτους, διαπνεύμενα ἀπὸ τὸ πλεόν ἀντιστρατιωτικὸν πνεῦμα καὶ παραγνωρίζοντα, παρὰ τὰς ὕπευθύνους θέσεις τὰς ὁποίας κατεῖχον, τὰ πλεονεκτήματα ἅτινα, ἐν τε τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ Ἐξωτερικῷ, ἀντλεῖ μία χώρα ἀρτίως ὀργανωμένη στρατιωτικῶς.

Β) ΣΤΡΑΤΩΝΙΣΜΟΣ

Εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ ἀσάθεια τοῦ Ὅργανισμοῦ οὐ μόνον δὲν ἐπέτρεπε τὸν κατάρτισμὸν ἑνὸς προγράμματος Στρατωνισμοῦ σταθεροῦ καὶ προοδευτικοῦ, ἀλλὰ πολλάκις ἐδημιούργει καὶ ματαίας δαπάνας διὰ τὴν ἀνέγερσιν κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, αἵτινες μετ' ὀλίγου ἐγκατελείποντο, λόγῳ ἀλλαγῆς τῆς ἔδρας τῆς μονάδος.

Ὅλους ἰδιαιτέρως εἰς τὴν ζώνην Προκαλύψεως, πλείστα κτίρια φυλακείων ἐγκατελείφθησαν κατὰ καιροῦς διότι, ὡς ἐκ τῆς μεταβολῆς τῆς διατάξεως τῆς Προκαλύψεως, ὀφειλομένης εἰς τὰς διακυμάνσεις τῆς δυνάμεως καὶ εἰς τὴν μὴ ἀκριβῆ μελέτην τῶν ἀναγκῶν, ἡ θέσις τοῦ φυλακείου ἢ κατηγορεῖτο ἢ μετετοπίζεται. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνέγερσις τῶν φυλακείων τούτων ἀπῆται σημαντικὰ ποσὰ καθόσον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αἱ θέσεις αὐτῶν ἦσαν μακρὰν τῶν συγκοινωνιῶν καὶ εἰς ὀρεῖνὰ σημεῖα, εἰς ἃ τὰ ἡμερομίσθια τῶν ἐργατῶν ἦσαν μεγάλα καὶ τὰ ὑλικά ἐκόστιζον περισσότερον, λόγῳ τῶν μεταφορῶν. Ἡ ἐπιθάρυνσις τῆς δαπάνης διὰ τοὺς λόγους

τούτους ἀνήρχετο εἰς 30% ἐπὶ πλέον τῶν κατασκευῶν τῶν ἐκτελουμένων εἰς τοὺς συνήθεις χώρους.

Ἔτερον σφάλμα εἰς τὴν τακτικὴν ἦτις ἠκολουθήθη ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ στρατωνισμοῦ, εἶναι ἡ πολυτέλεια ἐνίων ἐκ τῶν ἀνεγερθέντων εἰς διαφόρους φρουράς κτιρίων. Δεδομένων τῶν τεραστίων ἐλλείψεων τοῦ στρατωνισμοῦ εἶναι πρόδηλον ὅτι ἔδει ὅσα χρήματα διετίθεντο, νὰ διετίθεντο κατὰ τρόπον συμπληροῦντα τὰς ἀνάγκας, μὲ τὸν ταχύτερον ρυθμόν, πρῶγμα τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ εἶχεν ἐπιβάλλῃ τὴν παραδοχὴν τύπου κτιρίων μικροτέρου κόστους.

Ἐπὶ πλέον δὲν ἐτηρήθη ἡ δέουσα σειρὰ ἐπείγοντος κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων στρατωνισμῶν, διότι ἄλλοι μὲν ἐγένοντο κατασκευαὶ μὴ ἀπολύτως ἀπαραίτητοι, ἄλλοι δὲ παρελείφθησαν ἐργασίαι αἰτινες καθίσταν προϋληματικὴν τὴν λειτουργίαν τῶν στρατωνισμῶν. Τοῦτο ὀφείλετο εἰς τὴν ἑλλειψὶν μελέτης διαλαμβανούσης τὸ σύνολον τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων στρατωνισμῶν βάσει τοῦ ὁποίου θὰ ἔδει νὰ ἐγίνοντο αἱ διάφοροι ἐργασίαι.

Σφάλμα ἐπίσης καὶ εἰς τὴν διάταξιν τῶν στρατωνισμῶν, διότι καίτοι ἡ Ἀεροπορία παρουσίαζε τὴν γνωστὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν, οἱ στρατωνισμοὶ ἡγείροντο ἐν Ἑλλάδι κατὰ συγκροτήματα πολυπληθῶν κτιρίων παρουσιάζοντα στόχους ἐξαιρετικὰ τρωτοὺς.

Ἡρχίσαμεν στρατιωτικὴν πόλιν εἰς Γουδί, τοὔτεστι συγκέντρωσιν εἰς τὸν αὐτὸν περιορισμένον χώρον σχεδὸν ὄλων τῶν μονάδων καὶ ὑπηρεσιῶν τῆς Πρωτεύουσας, εἰς ἐποχὴν καθ' ἣν ἔδει νὰ διεπώμεθα ἀπὸ πνεῦμα ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλύτερας διασπορᾶς καὶ καλύψεως. Τὸ αὐτὸ δύναται νὰ λεχθῇ καὶ διὰ Θεσσαλονικὴν καὶ Λάρισαν. Εἶναι πάντως τὸ πνεῦμα τοῦτο σύμφωνον μὲ τὸ πνεῦμα ὅπερ διεῖπε τοὺς ὑπευθύνους, ἀφίστασας τὴν Ἑλλάδα, μέχρι καὶ τοῦ 1935, μὲ μίαν μόνον ἀντιαεροπορικὴν πυρβολαρχίαν καὶ ἄνευ ἀεροπλάνων μάχης.

Ἄλλο σφάλμα εἶναι ὅτι οἱ στρατωνισμοὶ ἐστεροῦντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποθηκῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ ἀποθηκῶν πυροβόλων, τὸ δὲ ὑπάρχον ὕλικὸν ἦτο ἐναποθηκευμένον ὑπὸ ἐλεεινὰς συνθήκας τῇδε κακεῖσε καὶ ἐν ὑπαίθρῳ, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ ἔτους. Συγκεκριμένως ἐν Θεσσαλονικῇ εἰς τὸ στρατόπεδον Παύλου Μελά, ὕλικὸν βαρέος Πυροβολικοῦ, ἀξίας ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων, παρέμενε ἐν ὑπαίθρῳ, ἐνῶ, ἐπὶ παραδείγματι, ὑπουργοῦντος τοῦ ἐκ Κρήτης κυρίου Κατεχάκη, δι' ἐν σύνταγμα Πεζικοῦ, ἔχον μικρὰν δύναμιν, κατεσκευάσθη εἰς Ἡράκλειον Κρήτης, πολυτελὲς στρατωνισμὸς, ἀξίας 15 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, καίτοι ἡ κατάστασις θὰ ἠδύνατο νὰ ἐξοικονομηθῇ ἐπὶ τινι εἰσέτι ἔτη, εἰς τὸν παλαιὸν στρατωνισμὸν τοῦ Φρουρίου Ἡρακλείου.

Τέλος ἦτο φυσικὸν καὶ ἐπιβεβλημένον ὅπως οἱ στρατωνισμοὶ τῶν παραμεθορίων φρουρῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, προτιμηθῶσιν ἀπὸ ἀπόψεως σειρᾶς ἐπείγοντος, ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην ἀνάγκην καὶ προωθηθῶσιν ἀπὸ ἀπόψεως χωρητικότητος, εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ ἐπαρκῶσιν, οὐ μόνον διὰ τὴν δύναμιν ἣν ἀποδίδει ἡ περιοχὴ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἐπιβεβλημένην σταθεράν ἐνίσχυσιν ἐκ Παλαιᾶς Ἑλλάδος, ἐνίσχυσιν ἀπολύτως ἀπαραίτητον ἵνα ἡ Προκάλυψις καὶ αἱ παραμεθόριοι Μεγάλαι Μονάδες δύνανται νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀποστολὴν των.

Ἰδοὺ ἡ ἀκολουθηθεῖσα πορεία ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης:

— Διὰ τὴν V Μεραρχίαν, μίαν μόνον Μεραρχίαν ἔχουσαν τρία συντάγματα Πεζικοῦ καὶ μίαν μοῖραν ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ, χωρὶς τμήματα Προκαλύψεως, ἔδωκεν ἀνιήθησαν διὰ τὸν στρατωνισμὸν 27 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἐνῶ δι' ὁλόκληρον τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ, μόνον 24 ἑκατομμύρια καὶ διὰ τὸ Γ'. Σῶμα Στρατοῦ, τὸ ἔχον τρεῖς Μεραρχίας καὶ τὸ μέγα κέντρον Θεσσαλονίκης, μόνον 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Διὰ τὸ Β'. Σῶμα Στρατοῦ, μὲ δύο Μεραρχίας καὶ πολλὸ ἀσθενέστερον τοῦ

Γ', εκτεινόμενον όμως μέχρι Βόλου και Λαμίας, έδαπανήθησαν 87 έκατομμύρια και πλέον. Διά τὸ Α'. Σῶμα Στρατοῦ, έδαπανήθησαν περίπου 150 έκατομμύρια.

Τούτέστι διά τὰ Γ'. και Δ'. Σώματα Στρατοῦ ὁμοῦ, τὰ ἔναντι τῆς Βουλγαρίας και τὰ ἔχοντα τὰς μεγαλυτέρας ανάγκας νέων στρατωνισμῶν, έδαπανήθησαν 29% ἐπὶ τῆς ὅλης δαπάνης, διά δέ τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ κεχωρισμένως, ὀλιγότερον τοῦ 10 %.

Νομίζομεν ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι καθιστῶσι περιττὴν πᾶσαν ἄλλην ἐξήγησιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Τὸν πόλεμον διεξάγει ὁλόκληρον τὸ Ἔθνος καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κινητοποιοῦνται ὅλα τὰ μέσα, ὅλοι οἱ πόροι, ὅλαι αἱ δυνάμεις τῆς Χώρας. Ἀπαιτεῖται στενὴ συνεργασία τῶν τριῶν κλάδων Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἥτοι, Στρατοῦ, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας. Ἡ ἀλληλεξάρτησις τῶν Στρατῶν ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος, ὁ συντονισμὸς αὐτῶν καὶ ἡ ὕλική ἐξυπηρέτησις των, ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς στρατηγικῆς διευθύνσεως τοῦ πολέμου.

Τὰ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης συντασσόμενα Σχέδια Ἐκστρατείας δέον νὰ βασιζῶνται ἐπὶ ἐνὸς γενικοῦ Σχεδίου Ἀμύνης τοῦ Κράτους ὅπερ συντασσόμενον βάσει τοῦ πολιτικοῦ σκοποῦ τοῦ πολέμου καθορίζει:

— Τοὺς ἐπιδιωκτέους στρατηγικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς.

— Τὴν ἀποστολὴν τῶν κατὰ ξηράν, θάλασσαν καὶ ἀέρα πολεμικῶν δυνάμεων καὶ τὰς γενικὰς συνθήκας τῆς συνεργασίας των.

— Ἐν σχέδιον Ἐκστρατείας διὰ τὸν Στρατὸν ξηρᾶς, περιλαμβάνει:

1) Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως τὸ ὁποῖον καθορίζει τὴν ὀργάνωσιν τῆς μεταπτώσεως τοῦ Στρατοῦ ἀπὸ τὴν κατάστασιν εἰρήνης εἰς τὴν ἐμπόλεμον τοιαύτην.

2) Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων τὸ ὁποῖον καθορίζει ἐν τῷ ἐπιδιωκομένῳ σκοπῷ τοῦ πολέμου τὴν ἀποστολὴν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας καὶ τὸν ἐλιγμόν αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκτέλεσίν της.

3) Σχέδια ἀποτελοῦντα ἐξαρτήματα τῶν δύο τούτων Σχεδίων καὶ ἐξυπηρετοῦντα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ταῦτα.

Θὰ ἐκτεθῶσι διαδοχικῶς εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο:

— Πρῶτον, τί εἶχε γίνῃ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἐπεξεργασίας τῶν Σχεδίων Ἐκστρατείας μέχρι τοῦ 1935 συμπεριλαμβανομένου.

— Δεύτερον, ποία ἡ ἀξία τῆς γενομένης ἐργασίας.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Ἐν ἓκ τῶν κυριωτέρων καὶ σοβαρωτέρων ἔργων τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς μιᾶς Χώρας εἶναι ἡ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὀργάνωσις, μετὰ πάσης λεπτομερείας, τῆς μεταπτώσεως τοῦ Στρατοῦ ἀπὸ τὴν κατάστασιν εἰρήνης εἰς τὴν ἐμπόλεμον σύνθεσιν.

Ἡ δύναμις καὶ ἡ μορφή τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας βασιζέται ἐπὶ τοῦ σκοποῦ ὃν κέκληται οὗτος νὰ ἐκτελέσῃ, βασιζέται ὅμως ἐπίσης καὶ ἐπὶ τῶν δυνατοτήτων τῆς Χώρας, εἰδικώτερον δὲ ἐπὶ τῆς ἐπαρκείας τοῦ πολεμικοῦ ὕλικου της.

Κατ' ἀρχὴν ἀπαραύχατον, συμφώνως πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε λεχθέντα, καθήκον τῶν Κυβερνήσεων καὶ τῶν ὀπευθύνων Στρατιωτικῶν Συμβούλων αὐτῶν εἶναι νὰ καθορίσωσι τὸν σκοπὸν τοῦτον, νὰ προσδιορίσωσιν ἀναλόγως τ' ἀναγκαζοῦντα μέσα καὶ πρὸ παντὸς νὰ ἐξεύρωσιν αὐτά. Μετὰ ἔρχεται ἡ σειρὰ τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐπιστρατεύσεως. Τὸ νὰ λέγωμεν ὅτι ἔχομεν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως δὲν σημαίνει τίποτε ἐν τοῖς πράγμασι, ἐφόσον ὁ ἐπιστρατευόμενος Στρατὸς, ἐλλείψει τῶν ἀναγκαίων μέσων, εἶναι Στρατὸς ὕφιστάμενος μόνον ἐν σχεδίῳ.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, δύναται εὐλόγως νὰ τεθῇ τὸ ἐρώτημα τοῦ τί πρέπει νὰ κάμῃ ἔν Κράτος, τὸ ὁποῖον, μὴ διαθέτον ἰσχυροὺς οικονομικοὺς πόρους, δὲν δύναται ν' ἀποκτήσῃ διὰ μιᾶς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον τοῦ χρειάζεται. Ἡ ἀπάντησις εἶναι σαφής:

— Πρῶτον, θ' ἀσκήσῃ ἐξωτερικὴν πολιτικὴν τοιαύτην ὥστε νὰ κερδίσῃ τοῦλάχιστον τὸν χρόνον ὅστις ἀπαιτεῖται διὰ νὰ χειραφετηθῇ δυναμικῶς.

— Δεύτερον, θὰ προχωρήσῃ ὀπισθεν τῆς πολιτικῆς ταύτης, μὲ προοδευτικὸν πρόγραμμα πολεμικοῦ ἐξοπλισμοῦ, ὁλοκληροῦν ἐκάστοτε ἓνα πλήρη σταθμόν.

Δὲν ἐπιτρέπεται δηλαδὴ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει νὰ ἔχῃ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἐν ἰσχύϊ, τὸ ὁποῖον, ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, ἔλλειπει ὕλικῶν μέσων, νὰ μὴ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ. Θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ θὰ προχωρήσῃ εἰς εὐρύτερον, ὅταν ἐξασφαλίσῃ τὰ μέσα. Ἄν δὲν ἐνεργήσῃ οὕτως ἔν Γενικὸν Ἐπιτελεῖον, δὲν ἐκπληρῶνει τὸ καθήκον του, ἀλλ' ἀφίνει τὴν Χώραν του ἐκτεθειμένην εἰς κινδύνους.

Εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ καταστήσω καὶ εὐρύτερον γνωστὸν ὅτι μέχρι καὶ τοῦ 1935, διὰ διαφόρους λόγους, οὓς θὰ ἐκθέσω ἐν συνεχείᾳ, οὐδὲν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἦτο ἐφαρμόσιμον. Δηλῶ τοῦτο κατηγορηματικῶς καὶ ὑπευθύνως, ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῆς σοβαρότητος τοῦ πράγματος, τὸ κάμνω δὲ δι' οὓς λόγους ἐξέθεσα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν εἰσαγωγὴν τῆς ἀνασκοπήσεως τῆς ἐξελιξέως τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως καὶ πρὸ παντὸς διὰ τὸν πρῶτον ἐξ αὐτῶν, τοῦτέστι τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐννοίας τῆς Δικαιοσύνης διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ ἔργου τῶν ὑπευθύνων στρατιωτικῶν τῆς περιόδου ταύτης.

Ἄς ἴδωμεν ἤδη ἐν ἑκάστον ἐκ τῶν μετὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον Σχεδίων Ἐπιστρατεύσεως.

1) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1925.

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, τὸ πρῶτον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἤρχισε συντασσόμενον τὸ 1925, ἐνῷ ὁ πόλεμος, ὡς γνωστὸν, ἐτελέωσε τὸ 1923. Προέβλεπε τὴν συγκρότησιν ἐμπολέμου Στρατοῦ ἐξ 11 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ καὶ μιᾶς ταύτης πολὺ περιορισμένης συνθέσεως. Προέβλεπεν ἐπίσης τὴν συγκρότησιν μὴ Μεραρχιακῶν Μονάδων 4 Σωμάτων Στρατοῦ, μιᾶς Μεραρχίας Ἰππικοῦ ἐκ τριῶν συνταγμάτων καὶ διαφόρων στοιχείων Στρατιάς. Μονάδας Προκαλύψεως προέβλεπεν ἐν σύνταγμα καὶ ὀκτὼ τάγματα, ἀλλὰ μὲ σύνθεσιν εἰρήνης. Προεβλέπετο ἡ πρόσκλησις εἰς τὰ Γ' καὶ Δ' Σώματα Στρατοῦ 12 ἡλικιῶν καὶ εἰς τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα 9 ἡλικιῶν. Τὸ σχέδιον τοῦτο δὲν ἐπερατώθη.

Ἐνῷ ἤρχισεν ἡ περισυλλογὴ στοιχείων καὶ ἡ προπαρασκευαστικὴ ἐργασία, πρὸς καταρτισμὸν τοῦ Σχεδίου, ἐπῆλθεν ἡ Δικτατορία Παγκάλου, ἥτις μετέβαλε τὸν Ὄργανισμὸν τοῦ Στρατοῦ, διὰ τοῦ ἀπὸ 30 - 12 - 1925 Νομοθετικοῦ Διατάγματος.

Τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1925 ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ἐν εἰρήνῃ ὀργανώσεως τοῦ Στρατοῦ, ὡς εἶχεν αὐτὴ διαμορφωθῇ, κατὰ τὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ ἔτη, μὲ βάσιν τὸν προπολεμικὸν Ὄργανισμὸν. Αἱ ἐργασίαι προωθήθησαν πρὸς τὰς ἐξῆς κατευθύνσεις:

— ἤρχισεν ὁ καταρτισμὸς πινάκων ἐμπολέμου συνθέσεως.

— Ἐγένετο ἡ ἀντικατάστασις τῶν φύλλων πορείας τῶν ἐφέδρων, ἥτις δὲν ἔσχε τ' ἀναμενόμενα εὐνοϊκὰ ἀποτελέσματα.

— Ἐγένετο ἡ ἐξακρίθωσις τῆς ἐφεδρείας.

— Ἐγένετο ἡ ἐγγραφὴ προσφύγων εἰς εἰδικὰ μητρώα.

— Ἐγένετο ἡ σύνταξις τοῦ κώδικος περὶ Εἰσφορῶν.

— Κατηρτίσθη τὸ Γενικὸν Εὐρετήριον Ἐπιστρατεύσεως.

Τὸ ὑπάρχον τότε ὕλικὸν ἐπιστρατεύσεως εἶχεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὡς ἐξῆς:

— Ὀπλισμὸς καὶ πυρομαχικά (Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ) ὑπῆρχον τὰ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ πολέμου καὶ εἰς ἣν κατάστασιν εὕρισκοντο τότε. Νέος Ὀπλισμὸς

Πεζικού δὲν εἶχε παραγγελθῇ εἰσέτι. Τὸ νέον ὀρειθατικὸν Πυροβολικὸν τῶν 75 καὶ 105, ὡς καὶ τὸ νέον Πυροβολικὸν τῶν 155 βραχύ, εἶχε παραγγελθῇ, ἀλλὰ δὲν εἶχε παραληφθῇ, οὔτε ἐφεδρεία γεγυμνασμένη ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχε. Καὶ διὰ τὴν ἀναφέρω μόνον τὸ Πυροβολικόν, τὸ σχέδιον τοῦτο ἐκινητοποιεῖ 43 ὀρειθατικὰς πυροβολαρχίας, ἐνῶ εἶχε χρησιμοποιησίμους 33, ἐκινητοποιεῖ 38 πεδινὰς, ἐνῶ εἶχε χρησιμοποιοῦσιν περὶ τὰς 26, ἐκινητοποιεῖ 13 βαρεῖας ἐνῶ εἶχε τὸ ἥμισυ περίπου χρησιμοποιησίμους.

— Τὸ λοιπὸν ὕλικόν καὶ ἰδίαι τὸ ὕλικόν διαθιβάσεων, ἐπιμελητείας καὶ ὕγειονομικοῦ, ἦτο εἰς τελείως μηδαμινὰς ποσότητας.

Ἄλλὰ δὲν ἦτο μόνον ὁ λόγος τοῦ ὕλικου ὅστις δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ σχεδίου. Ἦτο ἐπίσης καὶ τὸ ἀτακτοποιῆτον τῆς στρατολογικῆς καταστάσεως τῶν ἐφεδρῶν καὶ πρὸ παντὸς ἡ ἐσωτερικὴ κατάστασις τοῦ Κράτους, ἔνεκα τῆς ὁποίας δὲν ἀφῆθη νὰ προχωρήσῃ ἡ μελέτη τοῦ σχεδίου, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μόνον μηχανισμοῦ.

2) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1926.

Μετὰ ἓν ἔτος, ἦτοι τὸν Μάϊον τοῦ 1926, κοινοποιεῖται δεύταρον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως.

Τὸ νέον τοῦτο σχέδιον:

— Προέβλεπε 12 Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ 1 Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ. Μὴ Μεραρχιακὰς Μονάδας 5 Σωμάτων Στρατοῦ, 2 Μεραρχίας Ἱππικοῦ, ἐκ 2 συνταγμάτων ἑκάστην, καὶ διὰφορα στοιχεῖα Στρατιάς, Μονάδας καλύψεως, προέβλεπεν 7 Συνοριακοὺς Τομεῖς.

— Προέβλεπε τὴν πρόσκλησιν 21 ἡλικίων.

Ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ ὀργανισμοῦ δὲν ἐθέσπιζον τὰ Νομοθετικὰ Διατάγματα τῶν ἐτῶν 1925 καὶ 1926 καὶ παρουσίαζε τὸ φαινόμενον τοῦ νὰ μὴ εἶναι δυνατόν νὰ διατηρήσῃ μερικὰς συγχρόνους μονάδας ὡς θεωρητικῶς προέβλεπεν ὁ Ὀργανισμὸς Εἰρήνης, τοῦτέστι τὸ σύνταγμα Ἀρμάτων Μάχης, τὰς μοίρας ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, τὰ τάγματα βαρέων πολυθόλων κτλ.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ σχεδίου προωθήθησαν ὡς ἑξῆς:

— Κατηρτίσθη νέον Γενικὸν Εὐρετήριον Ἐπιστρατεύσεως.

— Ἐξηκολούθησαν αἱ προαναφερθεῖσαι ἐργασίαι τοῦ ἔτους 1925.

— Κατηρτίσθησαν καὶ ἐστάλησαν εἰς τὰς μονάδας γενικοὶ πίνακες κινήσεως Δ, Ζ, καὶ Ε.

Εἶτα ἐσταμάτησαν αἱ ἐργασίαι, λόγῳ πτώσεως τῆς Δικτατορίας καὶ τροποποιήσεως πάλιν τοῦ Ὀργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ, Συνεπῶς καὶ τὸ σχέδιον τοῦτο οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως μηχανισμοῦ ἐπερατώθη.

Ἀπὸ ἀπόψεως ὕλικου ἡ κατάστασις ἦτο ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν τοῦ προηγουμένου σχεδίου, πλὴν μιᾶς φιλοτίμου προσπάθειας παραγγελίας νέου Πυροβολικοῦ καὶ ὀπλισμοῦ Πεζικοῦ, ἦτοι:

— 12 πυροβολαρχιών τῶν 85.

— 12 πυροβολαρχιών τῶν 105 μακροῦ.

— 1752 ἐλαφρῶν πολυθόλων Χότσικς τῶν 7,92.

— 32 βαρέων πολυθόλων Χότσικς τῶν 13,2.

— 6000 ὀπλοπολυθόλων Χότσικς τῶν 6,5.

Τὸ ὕλικόν τοῦτο, ὡς εἰκός, εἰσῆλθε πολὺ βραδύτερον καὶ ἔτι βραδύτερον συνεκροτήθη ἢ ἀπαραίτητος ἐφεδρεία.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἤρχισε καὶ ἡ παραλαβὴ τοῦ παραγγελθέντος Πυροβολικοῦ, ἦτοι τοῦ ὀρειθατικοῦ τῶν 75 καὶ 105 καὶ τοῦ βαρέος 155 βραχύ.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προκαλεῖ ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν εἶναι τὸ ὅτι ἀνετράπη τὸ προηγουμένον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως καὶ ἤρchiσεν ἡ ἐπεξεργασία νέου, χωρὶς

έν τῷ μεταξύ νά συμπληρωθῇ τὸ προηγούμενον, ὥστε νά ὑπάρχῃ ἔστω καί εἰς τὰ χαρτιά, ἓνα ἔτοιμον σχέδιον μέχρι τῆς συμπληρώσεως τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ δευτέρου. Ἡ παρατήρησις αὕτη γίνεται ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι, ὡς προελέχθη, καί τὸ μὲν καί τὸ δὲ ἦσαν ἀνεφάρμοστα λόγῳ ἑλλείψεως ὀλικῶν. Τὰ νέα πυροβόλα, ὅσα ἀφίχθησαν τὸ 1926, πολὺ ἀπείχον τοῦ νά εἶναι χρησιμοποίησιμα λόγῳ ἑλλείψεως ἐφεδρείας.

3) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1927—1928.

Τὸ 1927 κοινοποιεῖται τρίτον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, τοῦ ὁποίου κυρίως ἡ διαφορὰ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι περιορίζει τὰς Μεγάλας Μονάδας εἰς τοιαύτας 4 Σωμάτων Στρατοῦ καὶ καταργεῖ τὴν Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ. Τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν ἐπερατώθη ἐπίσης διότι, κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1928, ἐσταμάτησαν αἱ ἐργασίαι, λόγῳ νέας μεταβολῆς τοῦ Ὁργανισμοῦ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐπεξεργασία τοῦ ἐπρωχώρησε περισσότερο ἀπὸ τὰς ἐργασίας τῶν προηγουμένων σχεδίων.

Ἀπὸ ἀπόψεως ὀλικοῦ τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν ἦτο ἐφαρμόσιμον λόγῳ τῆς μονοπλεύρου προωθήσεως τῶν προμηθειῶν μόνον εἰς πυροβόλα καὶ ἐν τινι μέτρῳ εἰς ὀπλισμὸν Πεζικοῦ, καθόσον, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὀλικά διαφόρων ἄλλων ἀρμοδιοτήτων, οὐδεμία ἀπολύτως προμήθεια εἶχε γίνῃ καὶ αἱ ἀποθήκαι ἐπιστρατεύσεως ἦσαν κεναί.

4) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1929.

Ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν Ὁργανισμὸν τοῦ 1929, Ὁργανισμὸν, ὁ ὁποῖος ὡς ἐξετέθη, ἐπέφερε σημαντικωτάτην σύμπτυξιν τῶν ἐν εἰρήνῃ μονάδων.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἐνθ' ἄφινε τὸν ἀριθμὸν τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ τῶν μονάδων ἀμετάβλητον, πλὴν τοῦ Ἱππικοῦ, ὅπερ περιώριζεν εἰς μίαν Ταξιαρχίαν, παρουσίαζε σοβαρὰς διαφορὰς ἀπὸ ἀπόψεως ἐντολῶν καὶ τόπων ἐπιστρατεύσεως, λόγῳ τοῦ νέου Ὁργανισμοῦ. Κατήργει τὴν IX Μεραρχίαν Δράμας καὶ ἐδημιουργεῖ τὴν IX Μεραρχίαν εἰς Κοζάνην, ἀφίνον τὸ διάστημα ἀπὸ Σερρών μέχρι Κομοτινῆς, ἄνιευ Μεγάλης Μονάδος. Τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν εἰσηγήθη τὸν Νόμον 4321) 1929, τὸν καταργοῦντα τὴν Μεραρχίαν Δράμας καὶ διέταξε διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 3549) 1-7-1929 Διαταγῆς τοῦ τὴν διάλυσιν τῆς Μεραρχίας ταύτης, ἐπιτάσσον ὅπως ἐπιστευθῶσιν αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι πρὸ τῆς 1 Αὐγούστου ἰδίου ἔτους, πρὶν κἄν δημοσιευθῇ ὁ Νόμος 4321, ὅστις μόλις τὴν 16 Αὐγούστου ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως (Φύλλον 282—Τεύχος Α΄.) καὶ τὴν 4 Σεπτεμβρίου ἐκοινοποιήθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 389) 1929 Ἐγκυκλίου Διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, μόλις μετὰ παρέλευσιν τριῶν περὶπου μηνῶν, ἦτοι τὴν 22 Ὀκτωβρίου ἰδίου ἔτους, ὑπέγραψε τὸ ὑπ' ἀριθ. 95) 1929 Πρακτικόν, εἰς τὸ ὁποῖον διεφώνει τελείως μὲ τὴν κατάργησιν τῆς Μεραρχίας Δράμας, ὁρθῶς ἀναλῶν τοὺς ἐντεῦθεν κινδύνους, ἐν περιπτώσει συγκρούσεως μὲ τὴν Βουλγαρίαν ἢ καὶ μὲ τὴν Τουρκίαν ἀκόμη, ὅταν ἀπὸ Σερμῆνος μέχρις Ἐβρου ἀφεθῶσι δύο μόνον Μεραρχίαι, αἱ τῶν Σερρών καὶ Κομοτινῆς.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο Ἐπιστρατεύσεως, ἀφήρει τὴν VI Μεραρχίαν ἐκ τοῦ Γ΄. Σώματος Στρατοῦ καὶ τὴν ἔδιδεν εἰς τὸ Δ΄., τὴν δὲ Χ ἐκ τοῦ Β΄. Σώματος Στρατοῦ καὶ τὴν ἔδιδεν εἰς τὸ Γ΄. Ἐδημιουργεῖ διὰ πρώτην φοράν Κέντρα Ἐπιστρατεύσεως, ἵνα ἔχῃ τὰς ἀναγκαίας Ἐπιστρατευσούσας Ἀρχάς, κατόπιν τῆς γενομένης εὐρείας σύμπτξεως τῶν ἐν εἰρήνῃ μονάδων. Ἡ ἰδέα τῶν Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως, ληφθεῖσα ἐκ Γαλλίας, εἶναι δεκτὴ ἐφόσον πρόκειται περὶ ἐντολῶν ἐπιστρατεύσεως βοηθητικῶν στοιχείων. Προκειμένου ὁμως περὶ ἐντολῶν ἐπιστρατεύσεως διὰ μαχίμους μονάδας, ἡ ἰδέα τῶν Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως εἶναι παρακεκινδυνευμένη, διότι ταῦτα, ὡς ὀργανώθησαν, δὲν περιλαμβάνουν εἰ μὴ ἐν ἀπλοῦν γραφεῖον, μὲ ἐλαχίστους ἀξιωματικούς, συνήθως ἐκ τῶν μὴ καλυτέρων, καὶ τὸ σχετικὸν ὀλικόν.

Πῶς ἦτο δυνατόν νά συγκροτηθῶσι ταχέως αξιόμαχοι μάχιμοι μονάδες ἐκ τοιούτων Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν;

Ἐν τούτοις ἐδίδοντο ἐντολαί ἐπιστρατεύσεως καὶ παραμεθορίων εἰσέτι μονάδων Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ, εἰς Κέντρα Ἐπιστρατεύσεως (Δράμαν, Σιδηρόκαστρον κτλ.).

Ἐν Γαλλίᾳ, ἴσως ἡ ἰδέα τῶν Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως νά μὴ ἐχρεωκόπησεν εἰς ὃν βαθμὸν ἐχρεωκόπησεν ἐν Ἑλλάδι. Ἀλλη νοοτροπία, ἄλλα μέσα καὶ γενικῶς ἄλλαι συνήθειαι.

Τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἀντεράπη εὐθὺς ὥς ἤρξαντο αἱ ἐργασίαι τοῦ κατόπιν τοῦ ὡς ἄνω ὑπ' ἀριθ. 95) 1929 Πρακτικοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον διεφώνει μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς Μεραρχίας Δράμας. Συνεπῶς καὶ τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν ἐπερατώθη, ἔστω καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μηχανισμοῦ μόνον.

Οὕτω βλέπομεν ὅτι ὁ Στρατὸς ἐπανῆλθεν εἰς τὴν εἰρηνικὴν τοῦ κατὰστασιν τὸ 1923. Ἦρχισαμεν τὰς ἐργασίας ἐπιστρατεύσεως τὸ 1925. Εὕρισκόμεθα εἰς τὸ 1929, συμπεριλαμβανόμενον, καὶ δὲν ἔχομεν εἰσέτι Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως. Δὲν ἔχομεν δὲ διότι:

— Πρῶτον, δὲν ἔχομεν ὕλικά ἢ μᾶλλον ἔχομεν προωθήσῃ τὸν ἐφοδιασμόν μας εἰς ὀριαμένα ἐπὶ, ἐνῶ εἰς ἄλλα ἐπίσης ἀπαραίτητα εὕρισκόμεθα εἰς τὸ μηδέν.

— Δεύτερον, διότι οἱ ὑπεύθυνοι Στρατιωτικοὶ Ἀρχηγοί, οἵτινες ἀλληλοεισδέχοντο ὁ εἰς τὸν ἄλλον, εἰς τὰς θέσεις τοῦ Ὑπουργοῦ ἢ Ὑφυπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου, δὲν ἔκαμνον τὴν στοιχειώδη σκέψιν καὶ δὲν ἔθετον εἰς ἑαυτοὺς τὴν φιλοδοξίαν τοῦ νά ὀλοκληρώσωσι τὰς ἐργασίας ἑνὸς σχεδίου καὶ εἶτα νά προβαίνωσιν εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν νέου. Πολὺ ὀλιγωτέραν ζῆμιν θὰ ἐπέφερον ὀλοκληροῦντες τὰς ἐργασίας ἑνὸς σχεδίου συλληφθέντος παρ' ἄλλου, παρὰ νὰ σταματῶσιν αὐτάς, ἀρχίζοντες νέον σχέδιον κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν τελειότερων.

Ἐρχόμεθα νῦν εἰς τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930.

5) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1930.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1930, κατόπιν προηγηθείσης τροποποιήσεως τοῦ Ὁργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ, διὰ τοῦ Νόμου 4532, κοινοποιεῖται νέον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, τὸ ὁποῖον συνεκρότει:

α) Μεγάλας Μονάδας.

— Α'. Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας, II (Ἀθηνῶν), III (Πατρῶν), καὶ IV (Ναυπλίου).

— Β'. Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας, I (Λαρίσης), IX (Κοζάνης).

— Γ'. Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας VI (Σερρῶν), X (Βερροίας), καὶ XI (Θεσσαλονίκης).

— Δ'. Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας, VII (Δράμας), XII (Κομοτινῆς).

— Ἀνεξάρτητοι Μεραρχίαι, αἱ V (Κρήτης), VIII (Ἠπείρου), XIII Ἀρχιεπαλάγους) καὶ XIV (Καλαμών).

— Μεραρχία Ἰππικοῦ μετὰ τὰς Ταξιαρχίας, I (Λαρίσης), II (Θεσσαλονίκης).

Τὸ Σχέδιον τοῦτο, ἐν συνόψει, ἐπανασυνιστᾷ Μεραρχίαν εἰς Δράμαν, προσθέτει μίαν Μεραρχίαν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἀναπτύσσει τὸ ἀνεξάρτητον Ἰππικόν, ἀπὸ μίαν Ταξιαρχίαν εἰς μίαν Μεραρχίαν τῶν δύο Ταξιαρχιῶν.

β) Πεζικόν.

Ἐκάστη Μεραρχία περιλαμβάνει τρία συντάγματα Πεζικοῦ καὶ ἐν Μεραρχιακῶν τάγμα, πλὴν τῶν Μεραρχιῶν VII (Δράμας) καὶ XII (Κομοτινῆς), ἐκάστη

τῶν ὑποῶν περιλαμβάνει δύο συντάγματα Πεζικοῦ, ἀνευ Μεραρχικοῦ τάγματος. Ἐν τούτοις, ὡς θὰ ἴδωμεν περαιτέρω, ὁ πληθυσμὸς ἐπέτρεπεν εἰς τὰς περιοχὰς τῶν δύο τούτων Μεραρχιῶν ἀριθμὸν συνταγμάτων ὑπὲρ τὸ διπλάσιον, ἐν συνδυασμῷ συγχρόνως μὲ ἐπὶ τόπου ἐπιστράτευσιν καὶ ὄλων σχεδὸν τῶν λοιπῶν μαχίμων στοιχείων τῶν Μεραρχιῶν καὶ τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ, τοῦθ' ὅπερ τότε δὲν ἐγένετο.

Εἶναι ἀπορίας ἄξιον τίνα λόγον εἶχεν ἡ συγκρότησις Μεραρχίας εἰς Καλάμας, ὅταν ἡδύνατο νὰ συγκροτηθῇ τοιαύτη εἴτε εἰς Ἐνάνθην εἴτε εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἐπίσης τὸ Σχέδιον τοῦτο προέβλεπε τὴν ἐπιστράτευσιν ἐξ ταγμάτων πολυθόλων καὶ τεσσάρων βαρειῶν πολυβολαρχιῶν ὡς καὶ ἑννέα συνοριακῶν τομέων, συγκροτούμενων ἐκ δύο ἢ τριῶν ταγμάτων.

Ἐν συνόλῳ Πεζικὸν 165 περίπου τάγματα, συμπεριλαμβανομένων τῶν ταγμάτων πολυθόλων καὶ τῶν συνοριακῶν τομέων.

γ) Πυροβολικόν.

— Ὅρειωτικόν. Ἐπεστρατεύοντο 14 Μεραρχικά συντάγματα, ὀρειωτικοῦ Πυροβολικοῦ, τὰ 12 μὲ νέον ὕλικόν, τὸ ἓν μὲ ὕλικόν Σκόδα καὶ τὸ ἓν μὲ ὕλικόν Δαγκλῆ, ὅσον ἀφορᾷ τὰς μοῖρας τῶν 75, καὶ μὲ νέον ὕλικόν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν μοῖραν τῶν 105.

Ἐπίσης ἐπεστρατεύοντο τέσσαρα συντάγματα ὀρειωτικοῦ Πυροβολικοῦ Σωμάτων Στρατοῦ, ἕκαστον ἐκ δύο μοιρῶν. Ἐν μὲ ὕλικόν τῶν 65, ἓν μὲ μίαν μοῖραν τῶν 65 καὶ μίαν μοῖραν τῶν 105) 19, ἓν μὲ μίαν μοῖραν Δαγκλῆ καὶ μίαν μοῖραν τῶν 105) 19 καὶ ἓν μὲ δύο μοῖρας Δαγκλῆ.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω μονάδων ὀρειωτικοῦ Πυροβολικοῦ, ἐπεστρατεύοντο καὶ αἱ ἐξῆς:

— Μία μοῖρα τῶν 65, διὰ τὴν Μεραρχίαν Ἱππικοῦ.

— Ἐπτά μοῖραι τῶν 65, αἱ πέντε διὰ τὴν Στρατιάν καὶ αἱ δύο διὰ τὸ ἑσώτερικόν.

Τούτέστιν ἀπερροφᾷτο:

— Ὅλον τὸ νέον ὕλικόν, ἥτοι τὸ τῶν 75) 19 καὶ 105) 19.

— Ὅλον τὸ ὕλικόν Σκόδα, πλὴν $1\frac{1}{2}$ πυρβολαρχίας τῶν 75.

— Ὅλον τὸ ὕλικόν Δαγκλῆ, πλὴν 2 πυρβολαρχιῶν.

— Ὅλον τὸ ὕλικόν τῶν 65, πλὴν $5\frac{1}{2}$ πυρβολαρχιῶν.

— Πεδινόν. Ἐπεστρατεύοντο τέσσαρα συντάγματα πεδινοῦ Πυροβολικοῦ καὶ μία μοῖρα τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ, τούτέστι 38 πυρβολαρχίαι. Δὲν ἐχρησιμοποιοῦντο 14 πυρβολαρχίαι.

— Βαρύ. Ἐπεστρατεύοντο τέσσαρα συντάγματα Σωμάτων Στρατοῦ ἕκαστον μὲ μίαν μοῖραν τῶν 85 καὶ μίαν μοῖραν τῶν 105 μακρὸν καὶ μίαν μοῖραν τῶν 155 βραχύ. Ἀπασαί αἱ μοῖραι ἐκ τριῶν πυρβολαρχιῶν.

Ταῦτα ἐχρησιμοποιοῦν ὁλόκληρον τὸ νέον ὕλικόν βαρέος Πυροβολικοῦ, πλὴν μιᾶς μοῖρας τῶν 155 βραχύ.

Διὰ τὴν Στρατιάν, ὡς Πυροβολικὸν γενικῆς ἐφεδρείας, ἐπεστρατεύοντο, ἐκτὸς τῶν προαναφερθεισῶν πέντε μοιρῶν τῶν 65, ἡ ἐναπομένουσα μοῖρα τῶν 155 βραχύ, μία μοῖρα τῶν 150 Σκόδα, δύο μοῖραι τῶν 6 δακτύλων καὶ μία πυρβολαρχία τῶν 120.

Ἐπὶ τοῦ κατὰ πόσον ἡ κατάστασις τοῦ ὕλικου ἐν γένει ἐπέτρεπε τὴν ἄνω κινητοποίησιν τοῦ Πυροβολικοῦ τούτου, καὶ κατὰ πόσον ἐλήφθησαν μέτρα βελτιώσεώς της, ὠμιλήσαμεν ἤδη καὶ θὰ ἐπανέλθωμεν ἐν ὀλίγοις κατωτέρω. Ἡδὴ ἄς κρίνωμεν τὸ Πυροβολικὸν τοῦτο ἀπὸ ἀπόψεως ὀργανώσεως καὶ διατάξεως (τόπων ἐπιστρατεύσεως).

— Εἶναι ἀκατανόητος ἡ ἀντίληψις τοῦ νὰ κρατηθῇ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιστρατήγου, ὡς Πυροβολικὸν γενικῆς ἐφεδρείας, τὸ ἀσθενέστερον καὶ πλέον βραδυκίνη-

τον ελαφρόν Πυροβολικόν (ὀρειβατικὸν τῶν 65) ἐν ᾧ χρόνῳ ἀφίνοντο ἀχρησιμοποίητοι 14 πεδινὰ πυροβολαρχία. Εἶναι ἀκόμη περισσότερον ἀκατανόητος ἡ ἀντίληψις τοῦ νὰ διαθῇ οὗτος, ἐξαιρέσει τῶν δύο μοιρῶν 155 καὶ 150 (μιάς βραχέος 155 καὶ μιάς 150 Σκόδα), ἀπὸ ἀπόψεως βαρέος Πυροβολικοῦ, τὰ παλαιὰ βραδυθόλα τῶν 6 δακτύλων καὶ τῶν 120 βουβαλοκινήτου ἔλξεως. Οὕτως, ἀπὸ ἀπόψεως Πυροβολικοῦ στρατηγικῆς εὐκινήσιας, ὁ Ἀρχιστράτηγος διέθετε κυρίως τὴν μοῖραν τῶν 155 βραχὺ μηχανοκινήτου ἔλξεως καὶ κατὰ δευτέρον λόγον τὴν ἱπποκίνητον μοῖραν Σκόδα τῶν 150. Ἀπὸ ἀπόψεως βεληνεκοῦς, τὸ μεγαλύτερον ὅπερ διέθετε, δὲν ὑπερέβαινε τὰ 10 χμ.

Τί ἄρα γε ἐκώλυε νὰ μὴ ἐφοδιασθῶσι τὰ Σώματα Στρατοῦ διὰ τριῶν πυροβολαρχιῶν, ἐξ ἐκάστου διαμετρήματος νέου ὕλικου, ὥστε νὰ ἐξοικονομηθῇ μία δύναμις ἐξ αὐτοῦ εἰς χεῖρας τοῦ Ἀρχιστρατήγου;

Τὰ Σώματα Στρατοῦ, ὡς ὀργανικὸν τοιοῦτον Πυροβολικόν, ἠδύνατο νὰ ἔχωσιν ὀλιγώτερον, ἥρκει ὁ Ἀρχιστράτηγος νὰ διέθετεν ἰσχυράν μᾶζαν μεγάλης εὐκινήσιας, ὥστε νὰ ἐπεμβαίῃ ὑπὲρ ἐκείνου τοῦ Σώματος Στρατοῦ τὸ ὁποῖον, εἴτε θ' ἀνελάμβανε μίαν ἰσχυράν προσπάθειαν, εἴτε θ' ἀντεμετώπιζε μίαν ἔκτακτον ἀνάγκην καὶ τὸ ὁποῖον ὀπωσδήποτε δὲν θὰ ἐπήρκει, εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας, μὲ τὰς ἐννέα βαρεῖας πυροβολαρχίας. Ἐν τούτοις τὴν λεπτομέρειαν αὐτήν, τὴν τὸσον ὁμῶς οὐσιώδη, οὐδεὶς ἀντελήφθη, καίτοι ἡ ὁλότης σχεδὸν τῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Ἐπιτελείου, προήρχετο ἐκ τοῦ ὄπλου τοῦ Πυροβολικοῦ.

— Εἶναι, νομίζω, περιττὸν νὰ μακρηγορήσῃ τις κατὰ τοῦ ὀργανικοῦ ἐφοδιασμοῦ τῆς μοναδικῆς Μεγάλης Μονάδος Ἰππικοῦ, δι' ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ. Ἀντιτίθεται ἡ ἰδέα αὕτη πρὸς τὸ κυριώτερον χαρακτηριστικὸν τοῦ ὄπλου, τὴν ταχυκινήσιαν.

— Εἶναι ἀκατανόητος ἐπίσης ἡ ἀντίληψις, ἣτις ἦγαγε τὸν συλλαβόντα τὸ σχέδιον τοῦτο, νὰ ἐπιστρατεύῃ ἐπὶ 203 ἐν συνόλῳ πυροβολαρχιῶν, μόνον 22 ὀρειβατικὰς πυροβολαρχίας, εἰς τὴν περιοχὴν Ἀνατολικῶς Στρυμόνος, ἥτοι ποσοστὸν 10,8% τοῦ ὅλου κινητοποιομένου Πυροβολικοῦ. Ἀπὸ τοῦ 1936 καὶ μετέπειτα, ἐπεστρατεύετο ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ σχεδὸν τριπλάσιον Πυροβολικόν, παντὸς διαμετρήματος.

δ) Ἰππικὸν

Ἡ Μεγάλῃ Μονάᾳ τοῦ ὄπλου τούτου δὲν εἶχε μόνον τὸ μειονέκτημα τοῦ ὅτι ἐστερεῖτο παντὸς συγχρόνου μέσου, οὔτε τοῦ ὅτι τὸ ἥμισυ τοῦ ὀργανικοῦ Πυροβολικοῦ τῆς ἦτο ὀρειβατικόν, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ἄλλοι σχηματισμοὶ τῆς, ὡς καὶ τὸ ἥμισυ τῶν μεταγωγικῶν Σώματος ἦσαν ὀρεινῆς πεζοπόρου συνθέσεως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Μεγάλῃ αὐτῇ Μονάᾳ, ἥς τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ ἔδει νὰ εἶναι ἡ εὐκινήσια καὶ ἡ εὐκαμψία, περιελάμβανε οὐδεὶς ἀναλογίαν πεζοπόρων τμημάτων καὶ συνεπῶς στοιχεῖα διαφόρων ταχυτήτων.

Μέγα ἐπίσης μειονέκτημα διὰ τὴν Μεραρχίαν Ἰππικοῦ ἦτο ὅτι ἐπεστρατεύετο μὲ τὸ κέντρον βάρους τῆς εἰς Θεσσαλίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ἰππικὸν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῶν Μεραρχιῶν παρουσιάζεται τὸ περίεργον τοῦ νὰ διαθῇ τὸ Σῶμα Στρατοῦ, μίαν μόνον ὀλὴν μὲ δύο πολυθόλα, ἡ δὲ Μεραρχία δύο ὀλῶν μὲ τέσσαρα πολυθόλα, καὶ τὰ μὲν δύο πολυθόλα τῆς ὀλῆς τοῦ Σώματος Στρατοῦ ν' ἀποτελοῦν ὀλὴν ἀνεξάρτητον, τὰ δὲ τέσσαρα πολυθόλα τῆς ὁμάδος ἀναγνωρίσεως Μεραρχίας, νὰ εἶναι ἐντεταγμένα ἀνὰ δύο εἰς τὰς ὀλῶν τῆς. Ποία λογικὴ ὑπὸγόρευεν ὅτι τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἔχει ἀνάγκην ὀλιγώτερον Ἰππικοῦ ἀπὸ τὴν Μεραρχίαν καὶ ὅτι διὰ τὰ δύο πολυθόλα ἐπεβάλλετο νὰ ὀργανωθῇ ὀλὴ, ἐνῶ τὰ τέσσαρα ἐνετάσσοντο εἰς τὰς ὀλῶν, δὲν γνωρίζω. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον γνωρίζω εἶναι ὅτι οὐδεὶς εἰρμός, οὐδεμία λογικὴ σκέψις, διείπε τὰ ζητήματα ταῦτα.

ε) Ἐτερα μείονεκτήματα τοῦ σχεδίου

Σοβαρώτατον μείονέκτημα τοῦ σχεδίου τούτου ἦτο ὁ μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀποστολῶν ἐπιστρατεύσεως, τινὲς τῶν ὁποίων περιελάμβανον πολυαριθμούς ἀνδρας καὶ

κτῆνη. Ἀρκούμεθα ν' ἀναφέρωμεν ὅτι εἰς τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ ἀπεστέλλοντο 8000 ἄνδρες ὑπὸ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ 2000 κτῆνη ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, εἰς δὲ τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ ἀπεστέλλοντο 10.000 ἄνδρες καὶ 2000 κτῆνη ἐκ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ ἕτερα 2000 κτῆνη ἐκ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Προεβλέποντο ἐπίσης πλείσται ἀποστολαὶ διτρόχων καὶ αὐτοκινήτων. Ἐκαστος φαντάζεται πόσον δυσχερὴς τυγχάνει ἡ μετακίνησις τοιοῦτων ὑπερόγκων ἀποστολῶν, μὴ ἀποτελουσῶν ὀργανικὰ τμήματα, ποῖα κατὰστασις θὰ ἐδημιουργεῖτο, ἐν ἡ περιπτώσει, μέχρις ἀφίξεως τῶν ἀποστολῶν τούτων, εἰς τὸν τόπον προορισμοῦ των, ἐμεσολάθουν γεγονότα μὴ ἐπιτρέποντα τὴν ἐκεῖ ἀποθίβασίν των, πόσον ἐπιβραδύνεται ἡ ἐπὶ ἀποστολῶν στηριζομένη ἐπιστράτευσις, πόσον ἐπιζημία τυγχάνει ἡ ἐπιβραδύνσις αὕτη, προκειμένου ἰδίᾳ περὶ ἐπιστρατεύσεως παραμεθορίων περιοχῶν καὶ πόσον ἐπιβραδύνονται ἐν συνεχείᾳ αἱ μεταφοραὶ συγκεντρώσεως, μέχρι τῆς λήξεως τῶν πολυαριθμῶν μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως. Τὰ μειονεκτήματα ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὰ κάτωθι αἷτια.

— Εἰς τὴν κάπως μικρότεραν δύναμιν τῶν πρὸ τοῦ 1930 ἐφεδρικῶν κλάσεων, ἥτις ἀπέβαιναν ἑπὶ μικρότερα, λόγῳ τοῦ ὅτι περιελάμβανεν ἀρκετοὺς ἀγυμνάστους, διὰ τὴν ἐκγύμνασιν τῶν ὁποίων οὐδεμία μέριμνα εἶχε ληφθῇ, λόγῳ τοῦ ὅτι οἱ πρόσφυγες μέχρι τινὸς δὲν ἐστρατολογοῦντο καὶ λόγῳ τῶν διαφόρων χαριστικῶν μέτρων ἀπαλλαγῆς κτλ.

— Εἰς τὴν μὴ προσαρμογὴν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν κληρωτῶν πρὸς τὰς κατὰ τόπους ἐπιστρατευτικὰς ἀνάγκας, ὥστε νὰ συγκροτηθῇ ἐν ἐκάστη ἐπιστρατευτικῇ περιοχῇ ἡ ἀπαιτούμενη καθ' ὅπλα καὶ σώματα δυνάμεις. Οὕτω ἐσχηματίζετο ἐφεδρεία γεφυροποιῶν εἰς τὴν Δ' περιοχὴν, ἐνῷ τὸ τάγμα γεφυροποιῶν ἐπεστρατεύετο ἐν Λαρίσῃ. Ὁμοίως ἐσχηματίζετο ἐφεδρεία πεδινῶ καὶ βαρέος πυροβολικοῦ, ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς VIII Μεραρχίας, ἐνῷ οὐδεμία μονὰς τῶν ὅπλων τούτων συνεκροτεῖτο ἐν αὐτῇ ἢ δὲ μεταφορὰ ἐφείδρων ἐξ Ἡπείρου πρὸς ἄλλας περιοχὰς δὲν τυγχάνει οὔτε εὐχερὴς οὔτε ἔγκαιρος λόγῳ τῆς καταστάσεως τῶν συγκοινωνιῶν.

— Τέλος εἰς τὴν συγκρότησιν Μονάδων καὶ Σχηματισμῶν, εἰς τοὺς τόπους προορισμοῦ των δι' ἀποστολῶν, ἀντὶ τῆς συγκροτήσεως αὐτῶν εἰς τοὺς τόπους προελεύσεως τῶν πόρων, ὅτε καὶ ἡ μεταφορὰ αὐτῶν θὰ ἐτύγχανεν εὐκολώτερα διότι εὐκολώτερον μετακινουνταὶ συντεταγμέναι μονάδες, παρὰ ἀποστολαὶ ἀσθενοῦς πάντοτε συνοχῆς, ἰδίᾳ ὅταν εἶναι πολυαριθμοί.

Ἐτερον ἐπίσης σοβαρώτατον μειονέκτημα τοῦ Σχεδίου τούτου ἦτο ὅτι παραμεθόριοι τινὲς Μεραρχίαι συνεπληροῦντο εἰς συντάγματα Πεζικοῦ ἐκ τοῦ Ἑσωτερικοῦ καὶ δι' ἐκ λίαν μεμακρυσμένων ἀπὸ τῆς ἔδρας των σημείων. Ἐπὶ παραδείγματι ἡ VI Μεραρχία Σερρῶν ἐλάμβανεν ὡς τρίτον σύνταγμα τὸ 10ον σύνταγμα Κερκύρας, ἡ IX Μεραρχία Κοζάνης ἐλάμβανεν ὡς τρίτον σύνταγμα, τὸ 20ὸν ἐφεδρικὸν σύνταγμα ὅπερ ἐπεστρατεύετο εἰς Πειραιᾶ, ἡ X Μεραρχία Βερροίας ἐλάμβανεν ὡς τρίτον σύνταγμα τὸ 17ον ἐφεδρικὸν σύνταγμα, ὅπερ ἐπεστρατεύετο εἰς τὸν Πύργον Ἠλείας. Εἶναι αὐτονόητον λοιπὸν πόσον ἐπιβραδύνετο ἡ ἐπιστράτευσις καὶ συγκέντρωσις τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων ἀπτίνες, ὡς γνωστὸν, ἔχουσιν ἀποστολὴν νὰ καλύψωσι τὴν ὅλην συγκέντρωσιν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας, ἐν τῇ καθορισθείσῃ ζώνῃ συγκεντρώσεως.

στ) Πρόοδος τῶν ἐργασιῶν τοῦ σχεδίου

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου τούτου ἤχθησαν εἰς πέρας ἐντὸς χρόνων τριῶν ἐτῶν καὶ 9 μηνῶν, τοῦτέστι ἤρξαντο τὸν Ἰούνιον τοῦ 1930 καὶ ἐπικρατῶθησαν μόλις εἰς τὸ τέλος τοῦ Φεβρουαρίου 1934.

ὑπὸ τῶν Διοικητικῶν Ὁδηγίων Ἑπιστρατεύσεως, καθορίζεται ὅτι διὰ τὴν πλὴρῃ καὶ ἀπ' ἀρχῆς ἐπεξεργασίαν ἐνὸς Σχεδίου Ἑπιστρατεύσεως, ἀπαιτεῖται ἕν ἔτος.

Πάντως ανεξαρτήτως του αν από απόψεως υλικού, το Σχέδιον τούτο ήτο εφαρμόσιμον, ζήτημα τὸ ὁποῖον θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω, προκύπτει ἡδη ὅτι ἀπὸ ἀπόψεως μελέτης καὶ ὀργανώσεως μόνον τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἐχρηιάσθημεν σχεδὸν μίαν τετραετίαν καὶ ὅτι ἐφθάσαμεν ἀπὸ τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως νὰ ἔχωμεν κάτι ἔτοιμον μόνον τὸ 1934, ἥτοι μετὰ παρέλευσιν μιᾶς ὀλοκλήρου δεκαετίας ἀφ' ἧς ὁ Στρατὸς ἐπανήλθεν εἰς τὴν κατάστασιν εἰρήνης.

ζ) Ὑλικά μέσα ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸ σχέδιον

Εἰς ποίαν κατάστασιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης εὐρέθημεν κατὰ τὴν Ἱταλοαθησικὴν ρῆξιν, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1935, ὅτε ἴσχυε τὸ Σχέδιον τούτο καὶ εἰς ποίας ἀποφάσεις ἤχθησαν οἱ τότε διοικοῦντες, θὰ ἐκθέσωμεν ἐν συνεχείᾳ λεπτομερῶς. Πάντως ἡ ἀπὸ ἀπόψεως υλικού κατάστασις, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1934, ὅτε ἐπερατώθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου, ἦτο ἔτι χειρότερα τῆς τοῦ Σεπτεμβρίου 1935, διότι ἡ ἐπισκευὴ τῶν παλαιῶν πυροβόλων ὀρεῦστικου Δαγκλῆ, πεδινῶ καὶ παλαιῶν βαρέων, δὲν εἶχε συντελεσθῇ, ὅσον κατὰ τὸ 1935, τὸ αὐτὸ δὲ συνέβαινε καὶ μὲ τὴν ἀνασκευὴν τῶν πυρομαχικῶν. Ἡ ἐπισκευὴ τῶν παλαιῶν αὐτομάτων ὅπλων οὐδὲ κἂν εἶχεν ἀναληφθῇ. Ἀπὸ ἀπόψεως εἰδῶν ἱματισμοῦ, ἐξαρτύσεως καὶ στρατοπεδείας, αἱ ὑπάρχουσαι εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως ποσότητες ἦσαν ἐλάχισται, ὥστε ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως ἐκ τῶν 14 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ, 1 Μεραρχίας Ἱππικοῦ, τῶν μὴ Μεραρχιακῶν Μονάδων τῶν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῶν Στοιχείων Στρατιάς, τὰ ὁποῖα προέβλεπε τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, μόνον 4 Μεραρχίαι περίπου θὰ ἦσαν ἐνδεδυμένοι. Κλινოსκεπάσματα δὲν ὑπῆρχον καθόλου εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως, τὸ δὲ ἄλλο υλικὸν διαφόρων ἄλλων ἀρμοδιοτήτων ἦτο εἰς τελείως μηδαμινὰς ποσότητας.

Ἐξ ἄλλου καὶ τὸ ὅλignon ἐκεῖνο υλικὸν τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε δὲν ἦτο τοῦλάχιστον κατανεμημένον εἰς τὰς Ἐπιστρατευούσας Ἀρχάς, ἐν ἀναλογίᾳ σχετικῇ πρὸς τὰς ἀνάγκας ἐκάστης, τὰς ἀπορροεούσας ἐκ τῶν ἐντολῶν τῆς, ὅς ὥρισε τὸ Σχέδιον. Δὲν εἶχε γίνῃ τοῦτέστιν ἡ ἀναγκαία κίνησις υλικού ἵνα τακτοποιηθῇ τοῦτο συμφῶνως πρὸς τ' ἀνωτέρω.

Ἐν συμπεράσματι, καὶ μὲν τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1934, ἥτοι μετὰ μίαν περίπου τετραετίαν, ἐπερατώθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ σχεδίου; ἄλλὰ καὶ πάλιν τοῦτο ἦτο ἀνεφάρμοστον, ἐλλείψει υλικῶν. Τὰ ὑπάρχοντα δὲ δὲν εἶχον κατανεμηθῇ συμφῶνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Σχεδίου.

6) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1934

Τὸ μεγαλοπράγμον τοῦτο Σχέδιον, τὸ δίδον εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν τὴν πλέον πρόωρον ἀληθῶς ἀνάπτυξιν, συνελήφθη κατὰ τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1934. Τὸ σχέδιον ἐκινητοποιεῖ τὰς κάτωθι μονάδας:

α) Μεγάλαι μονάδες

Ἐκτὸς τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου εἰσήγαγε καὶ Στρατηγεῖον Τμήματος Στρατιάς. Ἐγκατέλειπε τὸ σύστημα τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, διότι ἤθελεν ἐλαστικωτέραν ἀρθρωσιν. Εἰσήγαγε τὰς Ὁμάδας Μεραρχιῶν, διαφόρου συνθέσεως, τόσοσιν κατὰ τὴν ἀρχικὴν συγκρότησιν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τοῦτο ὁμῶς προϋπέθετε περισσότερον ἐνισχυμένας τὰς Μεραρχίας, διὰ Πυροβολικοῦ καὶ πρὸ παντὸς δι' Ὑπηρεσιῶν, ἵνα εἶναι δυνατόν νὰ μετατίθενται αὗται ἀπὸ Ὁμάδος εἰς Ὁμάδα, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπαρακολουθῶνται ἀπὸ τὸ ἀντίστοιχον μέρος τῶν σχετικῶν στοιχείων τῆς ἀποσπώσεως Ὁμάδος. Ἀλλ' ἐν ταιούτῃ περιπτώσει αἱ Μεραρχαὶ καθίστανται κατὰ φυσικὴν συνέπειαν βαρύτεραι, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἐνδείκνυται εἰς τὰ ἡμέτερα ἐδάφη, διὰ τὰ ὁποῖα, καὶ ὡς ἔχουσιν αὗται,

θεωρούνται βαρείαι. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, τὸ ζήτημα τοῦτο ἔχει τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ.

Αἱ Ὅμαδες Μεραρχιῶν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934 ἦσαν 6 μὲ τὴν ἀκόλουθον ἀρχικὴν σύνθεσιν καὶ διάταξιν.

- 1) — Α' Ὅμας Μεραρχιῶν (Ἀθηνῶν) μὲ τέσσαρας Μεραρχίας τὰς II (Ἀθηνῶν), III (Πατρῶν), IV (Ναυπλίου) καὶ XV (Πατρῶν).
- 2) — Β' Ὅμας Μεραρχιῶν (Λαρίσης) μὲ τρεῖς Μεραρχίας τὰς I (Λαρίσης), IX (Κοζάνης), XVI (Λαμίας) καὶ δύο Ταξιαρχίας Πεζικοῦ τὰς IV (Κοζάνης) καὶ V (Τρικκάλων).
- 3) — Γ' Ὅμας Μεραρχιῶν (Θεσσαλονίκης) μὲ τρεῖς Μεραρχίας τὰς X (Βερροίας), XI (Θεσσαλονίκης), XVII (Θεσσαλονίκης) καὶ δύο Ταξιαρχίας Πεζικοῦ τὰς I (Ἀθηνῶν) καὶ II (Ναυπλίου).
- 4) — Δ' Ὅμας Μεραρχιῶν (Καβάλλας) μὲ τρεῖς Μεραρχίας τὰς VI (Σερρῶν), VII (Δράμας), XIV (Καλαμών) καὶ μίαν Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ, τὴν III (Χαλκίδος).
- 5) — Ε' Ὅμας Μεραρχιῶν (Ἡπείρου) μὲ δύο Μεραρχίας τὰς VIII (Ἰωαννίνων) καὶ XVIII (Ἰωαννίνων).
- 6) — Ὅμας Μεραρχιῶν Θράκης μὲ τρεῖς Μεραρχίας τὰς XII (Κομοτινῆς ἔχουσιν δύο Ταξιαρχίας, μίαν εἰς Κομοτινὴν καὶ μίαν εἰς Διδυμότειχον), XIII (Μυτιλήνης) καὶ V (Χανίων).

— Μεραρχία Ἱππικοῦ, ὥς καὶ εἰς τὸ Σχῆδιον τοῦ 1930 ἐκ δύο Ταξιαρχιῶν.

Ἐν ἀνακεφαλαιώσει ἔχομεν 6 Ὅμαδας Μεραρχιῶν, περιλαμβανούσας 18 Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ 5 Ταξιαρχίας Πεζικοῦ. Ὡς ἀνεξάρτητον Ἱππικόν, μίαν Μεραρχίαν Ἱππικοῦ, ἐκ δύο Ταξιαρχιῶν.

β) Π Ε Ζ Ι Κ Θ Ν

Ἐκάστη Μεραρχία περιελάμβανε τρία συντάγματα Πεζικοῦ. Μόνον ἡ XII Μεραρχία εἶχε τέσσαρα συντάγματα. Ἐκάστη Ταξιαρχία Πεζικοῦ περιελάμβανε δύο συντάγματα Πεζικοῦ. Αἱ Ταξιαρχίαι δὲν ἦσαν Μεγάλαι Μονάδες, ἀλλ' ἀπλῶς δύο συντάγματα Πεζικοῦ, εἰς χεῖρας ἐνὸς Διοικητοῦ ἔχοντος ἐν Μικρὸν Ἐπιτελεῖον ἀνεῦ Ὑπηρεσιῶν.

Σύνολον συνταγμάτων 65 ἦτοι 195 τάγματα, ἐπὶ πλέον 8 τάγματα πολυθόλων καὶ 13 ἕτεροι λόχοι πολυθόλων, ὧν 4 βαρέων. Ἐπίσης 3 τάγματα εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους καὶ 9 λόχοι ὄροφυλακῶν. Σύνολον ταγμάτων, περίπου 210.

Οἱ συνοριακοὶ τομεῖς ἀνεπτύσσοντο εἰς συντάγματα Πεζικοῦ καὶ ἐνετάσσοντο εἰς τὰς ἄνω Μεραρχίας ἢ Ταξιαρχίας, ἐν αἷς ἤδη ὑπελογίσθησαν. Ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ Προκαλύψεως, ἀντικαθίσταντο ὑπὸ ὄροφυλακῶν διαφόρου συνθέσεως εἰς λόχους.

γ) Π υ ρ ο β ο λ ι κ ὸ ν

Ἐκινητοποιεῖτο ὅλον τὸ ὕλικόν, τόσο τὸ νέον, ὅσον καὶ τὸ παλαιόν. Ἐκάστη Μεραρχία ἐλάμβανεν ἐν σύνταγμα ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ, 2—3 μοιρῶν. Ἐκάστη Ὅμας Μεραρχιῶν εἶχε διάφορον τῆς ἄλλης ποσότητα καὶ εἶδος Πυροβολικοῦ. Κατενέμοντο μεταξύ αὐτῶν 5 συντάγματα πεδινοῦ Πυροβολικοῦ, 4 συντάγματα βαρέος Πυροβολικοῦ νέου ὕλικου καὶ ὀλίγον ὀρειβατικόν Πυροβολικόν κατὰ τρόπον ἀνομοίωτον.

Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ ἐφωδιάζετο διὰ μιᾶς μοίρας ἐφίππου Πυροβολικοῦ ἐκ δύο πυρβολαρχιῶν, μιᾶς μοίρας πεδινοῦ ἐκ τριῶν πυρβολαρχιῶν καὶ μιᾶς μοίρας ὀρειβατικοῦ τῶν 65 ἐκ δύο πυρβολαρχιῶν, τούτέστι δι' ἑπτὰ ἐν συνόλῳ πυρβολαρχιῶν.

Ἡ Στρατιά διέθετεν ὡς Πυροβολικόν γενικῆς ἐφεδρείας δύο μοίρας τῶν 6 δακτύλων, μίαν μοῖραν Σκόδα τῶν 150, μίαν πυρβολαρχίαν τῶν 120 μακρὸν, μίαν μοῖραν τῶν 155 βραχέος νέου ὕλικου καὶ μίαν μοῖραν ὀρειβατικοῦ τῶν 65.

Ἡ γενικὴ εἰκὼν τὴν ὁποῖαν παρουσιάζει ἡ ὡς ἄνω κατανομή τοῦ Πυροβολικοῦ, μεταξύ τῶν Ὁμάδων Μεραρχιῶν καὶ τῶν Μεραρχιῶν, εἶναι τὸ ἀνίσον αὐτῆς, ἀπότοκος τῆς ληφθείσης βάσεως, ἐν τῇ ὁργανώσει τοῦ Στρατοῦ, τοὔτεστι τῆς συγκροτήσεως τῶν Ὁμάδων Μεραρχιῶν ἀνομοιομόρφου καὶ οὐχὶ σταθερᾶς συνθέσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Πυροβολικὸν γενικῆς ἐφεδρείας τῆς Στρατιάς, δύνανται νὰ ἐπαναληφθῶσι καὶ ἐνταῦθα ὅσα ἐλέγχθησαν ἐπὶ τοῦ σημείου τούτου προκειμένου περὶ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1930.

Τὰ αὐτὰ καὶ προκειμένου περὶ τοῦ Πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ. Ὡς ἐξετέθη, εἰς τὸ Σχέδιον 1934, προσετέθη εἰς τὴν Μεραρχίαν Ἱππικοῦ καὶ ἑτέρα πεδινὴ μοῖρα τῶν τριῶν πυρβολαρχιῶν. Ὁ ὁργανικὸς ἐφοδιασμὸς Μεραρχίας Ἱππικοῦ ἐκ τεσσάρων συνταγμάτων Ἱππικοῦ δι' ἐπτά πυρβολαρχιῶν, ἐξ ὧν αἱ δύο μάλιστα ὀρειβατικαί, καθιστᾷ ταύτην ἔτι μᾶλλον βαρεῖαν καὶ δυσκίνητον διὰ τὰ ἡμέτερα ἐδάφη. Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ ἔχει ἀνάγκην ὁργανικοῦ Πυροβολικοῦ, πρὸ παντὸς ταχυκινήτου, μεγάλου βεληνεκοῦς, μὴ βαρύνοντος αὐτήν. Ἄν, ἐν δεδομένῃ στιγμή, χρειασθῇ δύναμιν Πυροβολικοῦ σοθάραν, οὐδὲν κωλύει νὰ δοθῇ τοιοῦτον συμπληρωματικῶς καὶ διὰ τὴν ὠρισμένην περίπτωσιν, ἥτις πάντως δὲν θὰ εἶναι καὶ ἴσως ἀνύψωσις.

δ) Ἑτέρα χαρακτηριστικὰ τοῦ σχεδίου

Γενικῶς, ἀπὸ ἀπόψεως μηχανισμοῦ, τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν εἶχε τὰ μειονεκτήματα τοῦ Σχεδίου 1930, τοὔτεστι τὴν κίνησιν πολυαριθμῶν ἀποστολῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ τὴν συμπληρώσιν τῶν παραμεθορίων Μεραρχιῶν διὰ συνταγμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐφεδρικῶν. Εἰσήγαγε διὰ πρώτην φοράν τὸν θεσμὸν τῶν ἐπιστρατευτικῶν διαμερισμάτων. Δι' αὐτῶν καθωρίζετο ἐπιστρατευτικὴ ὑπαγωγή τῶν ἐφέδρων ἀνεξάρτητος τῆς στρατολογικῆς ὑπαγωγῆς τῶν στρατευσίμων, ὥστε νὰ μὴ ἐπηρεάζεται ἐκ τῶν συχνῶν μεταβολῶν τῶν στρατολογικῶν διαμερισμάτων, ἡ ἐφεδρεία τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν καὶ ἐν συναρτήσει αἱ ἐντολαὶ ἐπιστρατεύσεως αὐτῶν, ὡς συνέβαινε πρότερον.

ε) Ὑλικά μέσα ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸ σχέδιον

Ἀπὸ ἀπόψεως ὕλικου τὸ Σχέδιον ἦτο τελείως ἀνεφάρμοστον, διότι ἐλάμβανεν ὡς βάσιν μόνον τὸν ὅπλισμόν, ὅστις καὶ οὗτος πολὺ ἀπείχετο ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχη ἐπισκευασθῇ καὶ συμπληρωθῇ, ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Σχέδιον 1930 καὶ εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ Β' Κεφαλαίου.

Ἀπὸ ἀπόψεως παντοειδούς ἄλλου ὕλικου, εἴμεθα εἰς κατάστασιν αὐτόχρημα τραγικῆν. Ἀπεφασίζετο νὰ ἐπιστρατευθῇ Στρατός, προσεγγίζων τὰς 600.000 ἀνδρῶν, καθ' ὃν χρόνον, ἐπὶ παραδείγματι, ὁ ὑπάρχων ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐπιστρατεύσεως ἱματισμός, ἦτο ὁ ἑξής:

— Ζεύγη ἀρβυλλῶν	95,000
— Ζεύγη περικνημίδων	65,000
— Χιτῶνας ἐρέας	95,000
— Περισκελίδες ἐρέας	90,000
— Χλαῖναι ἐρέας	105,000
— Πηλίκια	135,000
— Ὑποδῦται	150,000
— Σκελεῖαι	150,000
— Σιτισδόχοι	93,000
— Ὑδροδοχεῖα	160,000
— Ἀγγεῖα φαγητοῦ	160,000
— Κλινოსκεπάσματα	ΜΗΔΕΝ
— Κράνη	60,000
— Ἀντίσκηνα	200,000

Σημειωτέον ότι τὸ ἄνω ὕλικὸν ὑπῆρχε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1934, ὅποτε καὶ ἐπερατώθησαν αἱ ἐργασίαι τῆς πρώτης περιόδου τοῦ Σχεδίου καί, εὐτυχῶς, ἐσταμάτησεν ἡ ἐφαρμογὴ του, διότι ἤρξατο ἡ μελέτῃ νέου Σχεδίου, ἐπιφέροντος σοβαρὰς μειώσεις.

στ) Ἐμψυχα μέσα ἀντιστοιχοῦντα εἰς τὸ σχέδιον

Τέλος καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μονίμων στελεχῶν καὶ κτηνῶν, ἰδίᾳ εἰδικοῦ φόρτου, τὸ Σχέδιον τοῦτο θὰ παροῖσάξεν ἀνυπερβλήτους δυσχερείας. Συγκεκριμένως θὰ ἐλχομεν ἐλλείψεις 2000 περίπου μονίμων κατωτέρων ἀξιωματικῶν Πεζικοῦ, τὸν ἀριθμὸν τῶν ὁποίων ἐν τῷ Νόμῳ περὶ Στελεχῶν, ὁ συντάκτης τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934 ἡλάττωσεν ἀντὶ ν' αὐξήσῃ, ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Κεφάλαιον περὶ ἐνεργοῦ Στρατοῦ, καὶ 900 περίπου κατωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ Πυροβολικοῦ.

ζ) Ἡ ἐπὶ τοῦ σχεδίου γνωμάτευσις τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου

Τὸν Ἰούλιον τοῦ 1934, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, εἰς ἐκτέλεσιν διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου ὅπως μελετήσῃ καὶ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του ἐπὶ τοῦ νέου τούτου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, συνέταξε καὶ ὑπέθαλε τὸ ὑπ' ἀριθμ. 157 Πρακτικόν, διὰ τοῦ ὁποίου διεπίστωνε καὶ ἐγνωμάτευσεν τὰ ἑξῆς:

— Διὰ τοῦ Σχεδίου ἀφίετο ἐλάχιστον ἀπόθεμα ἀνδρῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δημιουργηθησομένων κενῶν, τοῦτέστι μόνον 10 %, καίτοι ἐκαλεῖτο ὁλόκληρος ἡ πρώτη σειρὰ ἐφεδρείας, ἥτοι 20 ἡλικίαι καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν.

Ἵνα αὐξηθῇ τὸ ἀπόθεμα τοῦτο, ἐν περιπτώσει ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου, προετίνετο ἡ ἐγκύμανσις διαδοχικῶς καὶ κατὰ περιόδους τῶν ἀπαλλαγέντων, ὑπερβαίνοντων, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, τοὺς 100,000 ἀνδρας, καὶ ἡ ἐλάττωσις ἐν τῷ μέλλοντι τῶν ἀπαλλαγῶν εἰς τὸ ἐλάχιστον.

— Τὴν ἑλλειψὶν μονίμων κατωτέρων στελεχῶν, ταύτην προτείνει ὅπως ἀντιμετωπίσῃ τὸ Ὑπουργεῖον διὰ προσκλήσεως περισσοτέρων ἡλικιῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ δι' ἐφέδρων ἐκ μονίμων.

— Συνιστᾷ ἐνίσχυσιν τῶν παραμεθορίων μονάδων δι' ὑπαξιωματικῶν.

— Ἐπικροτεῖ τὸν καταρτισμὸν τῶν μονάδων ἐκ τῶν ἐπιτοπίων πόρων, ἀνευ κινήσεως ἀποστολῶν ἐπιστρατεύσεως.

— Δέχεται ὡς κατάστασιν ἀνάγκης τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ παλαιοῦ ὕλικου, διὰ τὸν λόγον ὅτι ἡ ἀπόδοσις του ὑστερεῖ τοῦ νέου, διότι ὑφίσταται ἀνομοιογένεια ὕλικου καὶ διότι θὰ προκληθῇ δυσμενὴς ἀντίκτυπος ἐπὶ τοῦ ἡθικοῦ τῶν μονάδων αἵτινες θὰ ἔχωσι τοιοῦτον ὕλικόν.

— Τονίζει τὴν ἀναγκαιότητα τοῦ μέτρου τῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν.

— Ζητεῖ τὴν δημιουργίαν ἀποθέματος πυρομαχικῶν 15 μονάδων πυρός.

— Χαρακτηρίζει ὡς τραγικὴν τὴν ἑλλειψιν τοῦ παντοειδοῦς ἄλλου ὕλικου, ἐπὶ παραδείγματι, προσωπίδων, ἱματισμοῦ, ὕλικου στρατοπεδείας, δλμων κτλ.

Ὁ τότε Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου καὶ μέλος τοῦ Συμβουλίου, διετύπωσεν ἰδιαιτέρως τὴν γνώμην του διὰ τὰ πυρομαχικά καὶ τὸ παντοειδὲς ὕλικόν:

— Θέτει εἰς πρώτην σειρὰν ἐπείγοντος τὸν ἱματισμόν, ἵνα μὴ αἱ ἐπιστρατεύμεναι μᾶζα μετατρέπονται εἰς ὄχλον, καὶ κατηγορεῖ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον διότι, κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ μηνὸς ἀπόφασιν τῆς διοικούσης ἐπιτροπῆς τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, δὲν ἐξίστασε νὰ προωθήσῃ τὴν προμήθειαν πυρομαχικῶν.

— Ἀντιτίθεται πρὸς τὴν περαιτέρω προώθησιν τῆς παρακαταθήκης τῶν πυρομαχικῶν, ἣν χαρακτηρίζει ὡς ἔγκλημα ζικαιολογούμενον μόνον ἐξ ἀγνοίας.

Ἐν συνεχείᾳ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον κρίνει ἐπάναγκες νὰ προωθηθῶσι τὸ ταχύτερον καὶ τὰ ὑπόλοιπα ὀλικά εἰς τὸ αὐτὸ ἐφοδιαστικὸν ἄλμα, εἰς 8 εὐρίσκονται καὶ τὰ πυρομαχικά. Τοῦτέστι προτείνει μεταξύ ἄλλων:

— Τὴν συμπλήρωσιν 450,000 συλλογῶν ἱματισμοῦ. Διὰ ταύτας, ἀφοῦ ἀφαιρεῖ τὰς ὑπαρχούσας, προϋπολογίζει τὴν δαπάνην εἰς 800 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Τὴν προμήθειαν 400 ὄλων, μετ' ἀναλόγων πυρομαχικῶν, προϋπολογίζουν τὴν δαπάνην εἰς 500 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων ἀρμοδιότητος μηχανικοῦ καὶ προϋπολογίζει τὴν δαπάνην εἰς 200 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Τὴν προμήθειαν τοὐλάχιστον 10 ἀντιαεροπορικῶν πυρβολαρχιῶν, δαπάνην ἀνερχομένην εἰς 300 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Τὴν προμήθειαν ἀνὰ μιᾷς ἀντιασφυξιογόνου προσωπίδος διὰ τὸ Πεζικὸν καὶ μόνον, ἀπαιτοῦσαν δαπάνην ἀνερχομένην εἰς 250 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Τὰς ἀνω προμηθείας κρίνει τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ὅλως ἀπαραιτήτως ἐπιβεβλημένας, ἀλλὰ καὶ ἐπείγουσας, διὰ νὰ κατορθωθῇ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀνεκτὴ ἐπιστράτευσις τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου 1934 προβλεπομένων Μεγάλων Μονάδων.

Αὐτά, ἐν ὀλίγοις, ἀναφέρει τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, τὸν Ἰούλιον τοῦ 1934, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 157 Πρακτικοῦ του καὶ εἰς ἐκτέλεσιν διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου, ὅπως μελετήσῃ καὶ ἐκφέρῃ τὴν γνώμην του ἐπὶ τοῦ νέου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην ν' ἀναγνώσῃ προσεκτικῶς τὸ ὑπ' ἀριθ. 157 Πρακτικόν, προτοῦ προχωρήσῃ εἰς ὅσα ἐν συνεχείᾳ ἐκθέτω.

Δὲν θὰ ἐξετάσω τὴν γνωμάντευσιν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου παρὰ μόνον εἰς, δι, ἀφορᾷ τὸ νέον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, καθόσον διὰ τὰ ζητήματα ἀλλαγῆς τοῦ παλαιοῦ ὀπλισμοῦ Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ καὶ ἐπαρκείας τῶν παρακαταθηκῶν πυρομαχικῶν, ζητήματα διὰ τὰ ὅποια ἐχρειάζοντο κολοσσιαία ποσά, ἡ γνώμη τῆς πλειψηφίας τῶν μελῶν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, καίτοι ἀπολύτως ὀρθή, δὲν προσηρμόζετο πρὸς τὰς μέχρι τοῦ 1934 ἀντιλήψεις καὶ μερίμνας τῆς Κυβερνήσεως ἐπὶ τῆς στρατιωτικῆς πολιτικῆς καὶ τὰς μέχρι τοῦ ἔτους τούτου ἐπιχορηγήσεις τοῦ Ταμεῖου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ συνεπῶς εἶχε μᾶλλον θεωρητικὸν μελλοντικὸν χαρακτήρα.

Δὲν γνωρίζω ἂν τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ἦτο εἰς γνώσιν δι, ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1934, οὐδὲν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἦτο ἐφαρμόσιμον, πάντως ὑποθέτω ὅτι τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον θὰ ἐγνώριζε τοὐλάχιστον δι, πρὸ τοῦ εἰσηγουμενοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934, ὕπηρχε τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, τοῦ ὁποῦ αἱ ἐργασίαι, ἀπὸ ἀπόψεως μηχανισμοῦ μόνον, ἀρξάμεναι τὸν Ἰούνιον τοῦ 1930, ἐπερατώθησαν μετὰ τετραετίαν περίπου, ἦτο εἰς τὸ τέλος Φεβρουαρίου 1934, καὶ ὅπερ Σχέδιον προέβλεπεν, ἐπὶ τοῦ χάρτου, τὴν συγκρότησιν ἐμπολέμου Στρατοῦ ἐκ 14 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ καὶ μιᾶς Μεραρχίας Ἱππικοῦ, Μεραρχιών Πεζικοῦ συγκεκροτημένων εἰς 4 Σώματα Στρατοῦ καὶ 4 Ἀνεξαρτήτους Μεραρχίας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς παντοειδεῖς ἐλλείψεις τοῦ Στρατοῦ εἰς ὕλικόν, ταύτας ἐγνώριζε τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, καθόσον διαταχθέν, τὸ 1932, ὑπέβαλεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν τὸ περίφημον ὑπ' ἀριθ. 122) 14-12-1932 Πρακτικόν του, καὶ ἐπίσης ἀσφαλῶς θὰ ἐγνώριζεν ὅτι ἀπὸ τοῦ 1932 μέχρι τοῦ 1934, ὅχι μόνον προμήθεια καὶ εἰσαγωγὴ ὕλικου, εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως, δὲν εἶχε γίνῃ, ἀλλ' ὅτι τοῦναντίον καὶ ἡ ὀλίγη ποσότης τοῦ εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως ἐναποθηκευμένου ὕλικου, εἶχε μειωθῇ εἰσέτι, λόγῳ τοῦ ὅτι κατὰ τὰ ἔτη ταῦτα ἱκανοποιοῦντο ἐν μέρει αἱ ἀνάγκαι τῶν κληρωτῶν ἀπὸ τὰς εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως ὑπαρχούσας ποσότητας.

Οὕτως ἐχόντων τῶν δεδομένων, παρουσιάζεται τὸν Ἰούλιον τοῦ 1934, εἰς τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, πρὸς μελέτην καὶ γνωμάτευσιν, Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, προβλέπον τὴν συγκρότησιν ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἐκ 18 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ καὶ 5 Ταξιαρχιῶν Πεζικοῦ, συγκεκριημένων εἰς 6 Ὁμάδας Μεραρχιῶν καὶ μιᾶς Μεραρχίας Ἱππικοῦ, Σχέδιον συγκροτοῦν δηλαδή 4 Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ 5 Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, ἐπὶ πλέον τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930 προβλεπομένων.

Ἐπὶ τοῦ νέου τούτου Σχεδίου οὐδάλως πρῶτον ἀποφαίνεται τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν Ὁμάδων Μεραρχιῶν, ἐκάστης διαφόρου συνθέσεως, καὶ τῆς καταργήσεως τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, καίτοι τὸ ζήτημα τοῦτο θὰ ἔδει νὰ εἶχεν ἀπασχολήσῃ τὸ Συμβούλιον καὶ νὰ ἐξετασθῇ παρ' αὐτοῦ, ἀπὸ πολλαπλῶν ἀποψέων, καὶ εἰτα περιορίζεται νὰ προτείνῃ ὅπως ἐξασφαλισθῇ ἡ ἔστω καὶ ἀνεκτὴ μόνον ἐπιστράτευσις τῶν ὑπὸ τοῦ νέου Σχεδίου προβλεπομένων μονάδων, διὰ τῶν κάτωθι:

α) Τῆς συμπληρώσεως τῆς προμηθείας 450,000 συλλογῶν ἱματισμοῦ, ἀνθ' ὧν ὑπάρχουσι μόνον, ὡς λέγει, 120,000, ὅπερ τελευταῖον δὲν εἶναι καὶ ἀκριβές, διότι ὁ ὑπάρχων ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐπιστρατεύσεως ἱματισμός, τοῦ ὁποίου παρέθεσα ἀκριβῆ κατάστασιν, ἦτο πολὺ κατώτερος. Προϋπολογίζει τὴν δαπάνην ταύτην εἰς 800 ἑκατομμύρια δραχμάς.

β) Τῆς προμηθείας 400 ὀλμων μετὰ πυρομαχικῶν, διὰ τὰ ὅποια προϋπολογίζει ὅτι χρειάζεται δαπάνη παρυσίνουσα τὰ 500 ἑκατομμύρια.

Μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης ὑπῆρχον εἰς τὸ Στράτευμα μόνον 10 ὄλμοι, ἀγορασθέντες πρὸς δοκιμὴν, κατόπιν τοῦ ὑπ' ἀριθ. 22)22-2-1930 Πρακτικοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου.

γ) Τῆς στοιχειώδους συμπληρώσεως τῶν ἐλλείψεων ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ, ἀπαιτούσης δαπάνην τοῦλάχιστον 200 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Τῆς προμηθείας τοῦλάχιστον 10 ἀντιαεροπορικῶν πυρβολαρχιῶν, ἀπαιτούσης δαπάνην ἀνερχομένην εἰς 300 ἑκατομμύρια.

ε) Τῆς προμηθείας ἀντιασφυξιογόνων προσωπίδων διὰ τὸ Πεζικὸν μόνον, ἀπαιτούσης δαπάνην ἀνερχομένην εἰς 250 ἑκατομμύρια.

Ἦτοι, ἐν συνόλῳ, ζητεῖ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον δαπάνας δύο δισεκατομμυρίων καὶ πεντήκοντα ἑκατομμυρίων διὰ νὰ κατορθωθῇ ἡ ἔστω καὶ ἀνεκτὴ ἐπιστράτευσις τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων μονάδων.

Λησμονεῖ ὅμως καὶ παραλείπει τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον καὶ πλείστας ἄλλας ἀνάγκας ἀπαραιτήτους, διαφόρων ἀρμοδιοτήτων, ὡς π. χ. ἀρμοδιότητος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας στερουμένης παντελῶς ὀλικοῦ, ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ ὅπου ἐχρειάζοντο εἰσέτι βλητοφόρα καὶ μέσα ἔλξεως δι' ὠριμένον εἰσέτι ἀριθμὸν πυρὸβόλων νέου ὀλικοῦ, κινητὰ συνεργεῖα, ἱπποσκευαί, σάγματα κτλ., ἀρμοδιότητος Ὑπηρεσίας Αὐτοκινήτων ὅπου ἐχρειάζοντο αὐτοκίνητα, κινητὰ συνεργεῖα, ἀνταλλακτικὰ κτλ. Λησμονεῖ ὅτι τὸ στράτευμα ἔχει ἀνάγκην κτηνῶν, εἰδικῶν κατηγοριῶν, ἅτινα δὲν ἐξευρίσκονται ἐξ ἐπιτάξεως. Λησμονεῖ ἐπίσης τὸ Συμβούλιον, ὅτι μὲ 450,000 συλλογὰς ἱματισμοῦ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐνδυθῇ στράτευμα τὸ ὅποιον, κατὰ τὸ νέον Σχέδιον, μὲ τὰς Ὑπηρεσίας του, τὰ Στοιχεῖα τῆς Στρατιᾶς κτλ. κτλ., προσεγγίζει τὰς 600,000 ἀνδρῶν.

Ἐν συμπεράσματι, ἀν τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ἐνεβάθυνε περισσότερο εἰς τὰ ζητήματα ταῦτα, θὰ ἐφθάνεν εἰς τὸ ἀποτέλεσμα ὅτι ἀπαιτεῖται τοῦλάχιστον δαπάνη διπλασία ἐκείνης ἣν προϋπελόγησε, διὰ τὴν ἔστω καὶ ἀνεκτὴν, ὡς λέγει, ἐπιστράτευσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου προβλεπομένων μονάδων.

Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ὅμως δὲν λέγει τὸ Συμβούλιον εἶναι τί πρέπει νὰ γίνη ἂν δὲν ἐξευρεθῶσι τ' ἀνωτέρω ἀπαιτούμενα ποσά, ὡς, ἄλλως, καὶ δὲν ἐξευρέθησαν

τότε, διότι ή τότε Κυβέρνησις δέν διέθεσε τίποτε, ώς επίσης καί δέν λέγει, επί τη υποθέσει ότι θά εξευρίσκοντο τά χρήματα ταύτα, τί πρέπει νά γίνη από απόψεως Σχεδίου Έπιστρατεύσεως, μέχρις ότου τ' απαιτούμενα ανωτέρω υλικά εισέλθουν εις τας άποθήκας έπιστρατεύσεως, εκπαιδευθώσιν οι άνδρες εις τά νέα υλικά, σχηματισθή έφεδρεία εξ αυτών κτλ. κτλ.

Φρονεί άρά γε τό Άνωτάτον Στρατιωτικόν Συμβούλιον ότι, καί εις τας δύο ανωτέρω περιπτώσεις, δέν πρέπει νά έχωμεν Σχέδιον Έπιστρατεύσεως εφαρμόσιμον;

Άν κατενόει τό Άνωτάτον Στρατιωτικόν Συμβούλιον, ότι έν ούδεμιά περιπτώσει επιτρέπεται εις Κράτος νά έχη Σχέδιον Έπιστρατεύσεως έν ίσχύϊ, τό όποιον, έν δεδομένη στιγμή, έλλείπει υλικών μέσων, νά μή δύναται νά εφαρμόση, καί άν κατενόει ότι, τούναντίον, πρέπει ν' άρχισή από Σχέδιον Έπιστρατεύσεως, δυνάμενον νά εφαρμοσθή καί νά προχωρήσ ηίτα εις ευρύτερον, όταν εξασφαλισή τά προς τούτο μέσα, θά έπρεπε τό Άνωτάτον Στρατιωτικόν Συμβούλιον νά γινωματοεύη διά την έπεξεργασίαν Σχεδίου Έπιστρατεύσεως δυνάμενου νά εφαρμοσθή μέ τά υπάρχοντα υλικά μέσα, έστω καί άν πρόκειται περί προβλεπομένου Στρατού 100.000 άνδρων μένον, καί είτα νά καταστρώσ ηιρότερον πρόγραμμα, άν εξησφάλιζεν από την Κυβέρνησιν τά προς τούτο οικονομικά μέσα.

Τό ύπ' αριθ. 157 Πρακτικόν του Άνωτάτου Συμβουλίου καταδεικνύει άπας έτι, ότι τό Συμβούλιον τούτο ειργάζετο άνευ προγράμματος, άνευ βάσεως καί άνευ λογικής σκέψεως

Πάντως, ού μόνον δέν άνεστάλησαν άμέσως αί έργασίαι επί του Σχεδίου Έπιστρατεύσεως 1934, άλλα τούτο εξηκολούθησε ν' άποτελή άντικείμενον άπασχολήσεως τελείως άσκόπου, του Γενικού Έπιτελείου Στρατού καί των Μεγάλων Μονάδων, καθ' όλον τό 1934, καί θά έτίθετο άσφαλώς έν ίσχύϊ, άν δέν παρενέπιπτεν ή άπομάκρυνσις του Άρχηγού του Γενικού Έπιτελείου Στρατού.

7) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1935

Τό Σχέδιον τούτο, έπεξεργασθέν έν τῷ Έπιτελείῳ, τό πρώτον εξάμηνον του έτους 1935, έπειδίωκε νά δώσ ηιαν μέσην λύσιν, προπαρασκευάζον Στρατόν έκστρατείας, βάσει των ύφισταμένων τότε καί των άμέσως προσεχώς δυνατοτήτων, κατά συνέπειαν όλιγώτερον εκείνου προς δν απέβλεπε τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως 1934, καί άφ' έτέρου νά μειώσ ηι τά μειονεκτήματα ότινα παρουσίαζε τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως 1930. Τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως 1930 συνεδυσάθη μέ την έναρξιν έντόνου προσπάθειάς διά την συμπλήρωσιν των υλικών άναγκών, προσπάθειας στραφείσ ηις προς τέ την κατεύθυνσιν της έπισκευής καί συμπληρώσεως του παλαιού υλικού καί προς την κατεύθυνσιν παραγγελίας νέων υλικών. Η παρά της τότε Κυβερνήσεως διάθεσις έκτάκτου πιστώσεως τριών δισεκατομμυρίων διά τόν Στρατόν της ξηράς, γενομένη περί τό τέλος του πρώτου εξαμήνου του 1935, επέτρεψε νά δοθώσι, βάσει ταύτης, άθρόαί έντολαί προμηθειών.

Τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως 1935 αί έργασίαι έπερατώθησαν εις τό τέλος του 1935, έτέθη δέ τούτο έν ίσχύϊ από της 1 Ιανουαρίου 1937. Διά τόν λόγον τούτον καί διότι, ώς προελέχθη, τό Σχέδιον 1935 συνεδυσάθη μέ την έναρξιν έντόνου προσπάθειας διά την συμπλήρωσιν των υλικών άναγκών, προσπάθειας συνεχισθείσ ηις έκτοτε άμειώτου καί βασισθείσ ηις επί προγράμματος πλήρως μελετηθέντος. ή έκθεσις των άφορώντων αυτό θά περιληφθή εις τό Μέρος Β' του παρόντος βιβλίου. Έκει θά άναπτυχθώσι τά πλεονεκτήματα καί μειονεκτήματα αυτού καί οι λόγοι δι' ους έτέθη έν ίσχύϊ. Έκείνο τό όποιον δύναται νά προστεθή ένταύθα, είναι ότι ή έπεξεργασία του έληξεν εις τό τέλος του έτους 1936, διότι, ένῳ αί πρώται έντολαί του Έπιτελείου ήρχισαν νά διδωνται από τόν Αύγουστον του 1935, έμεσολάβησε, τόν Σεπτέμβριον του 1935, ή τότε Ιταλοαθητική ρήξις, ή όποία, ώς θά ίδωμεν

ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ, ἐξηνάγκασε τὸ τότε Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, τοῦ ὁποῖου προῖστατο ὁ Ἀντιστράτηγος Χασαπίδης, νὰ διακόψῃ κάθε ἄλλην ἐργασίαν καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ καταστήσῃ, κατὰ τὸ δυνατόν, ἐφαρμοσίμον τὸ ἐν ἰσχύϊ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1930, διὰ μερικῆς μόνον ἐφαρμογῆς του.

8) ΜΕΡΙΚΟΝ ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1930

— Πρῶτον διότι τὸ ὕλικόν ἦτο ἀνεπαρκές. Ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἐγένετο πλήρης ἐξονύχισις ὅλων τῶν λεπτομερειῶν εἰς τὰ ἐκτεθέντα ἀναφορικῶς πρὸς τὸ πολεμικόν ὕλικόν ἀφ' ἑνὸς καὶ εἰς τὴν οἰκείαν, ἀφ' ἑτέρου, παράγραφον τὴν ἀφορῶσαν τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930.

— Δεύτερον διότι ἀπὸ τῆς ἐπιχῆς τοῦ καταρτισμοῦ του δὲν εἶχεν ἐνημερωθῇ. Ἐπρεπε ν' ἀναθεωρηθῶσιν αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι του διότι τὰ στοιχεῖα ἐφ' ὧν αὐταὶ ἐβασίζοντο εἶχον ἐν τῷ μεταξύ μεταβληθῇ, ἥτοι ἡ δύναμις καὶ σύνθεσις τῆς κατὰ τόπους ἐφεδρείας, οἱ ἀριθμοὶ ἐπιταξιμῶν κατὰ τόπους κτηνῶν καὶ ὀχημάτων, οἱ πίνακες ἐμπολέμου συνθέσεως κτλ.

Διὰ τοὺς λόγους τούτους καὶ ἵνα δυνηθῇ ἡ Ἑλλάς, ἂν ἡ Ἰταλοαθιοπικὴ ρῆξις ἐγενικεύετο, νὰ ἐπιστρατεύσῃ μέρος τοῦλάχιστον τοῦ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930 προβλεπομένου Στρατοῦ ἐκστρατείας, τὸ τότε Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἀντιμετωπίζον τὰς συνεπείας τῆς πλήρους παραμελήσεως τοῦ στρατεύματος κατὰ τὸ παρελθόν, ἐμελέτησεν, ἐπεξεργάσθη καὶ διέταξε, λίαν ὀρθῶς, τὴν μερικὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου 1930.

Τὸ Μερικὸν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930 ἐκινητοποιεῖ, ἐπὶ ἑλαττον τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου 1930 προβλεπομένων μονάδων:

— Εἰς Πεζικόν: 35 περίπου τάγματα. Τὰ κινητοποιούμενα ἦσαν ἡλαττωμένης συνθέσεως, στερούμενα καὶ τῶν πλεόν στοιχειῶδων συγχρόνων μέσων.

— Εἰς Πυροβολικόν: 31 ὀρειβατικὰς πυρβολαρχίας, 10 πεδινὰς καὶ 16 βαρείας.

— Εἰς Ἴππικόν: 2 συντάγματα, 7 ὁμάδας ἀναγνώρισεως Μεραρχίας καὶ 2 ὁμάδας ἀναγνώρισεως Σώματος Στρατοῦ.

Ἡ κινητοποιούμενὴ δύναμις ὠρίσθη κυρίως εἰς τὰς περιοχὰς τῶν Α', Γ', Δ' Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τὴν περιφέρειαν τῆς VIII Μεραρχίας. Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἐπιστράτευε πολὺ μικρότερον μέρος τῶν μαχίμων δυνάμεων του καὶ ἐλάχιστον μέρος τῶν Σχηματισμῶν του. Αἱ Ἀνεξάρτητοι Μεραρχίαι V καὶ XIII ὑφίσταντο ἔτι μείζονα μείωσιν, ἡ XIV Μεραρχία Καλαμῶν δὲν ἐπιστρατεύεται. Ἐκ τῆς Μεραρχίας Ἴππικοῦ ἐπιστρατεύεται μόνον ἡ II Ταξιαρχία, ἡ ἔχουσα τὰς ἑδρας τῶν συνταγμάτων τῆς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Σέρρας. Ἐκ τῶν Σχηματισμῶν καὶ Στοιχειῶν Στρατιάς, τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν δὲν ἐπιστρατεύεται.

Ἀπασα αἱ κινητοποιούμεναι μονάδες ἦσαν ἡλαττωμένης συνθέσεως καὶ ἐστεροῦντο, ὥς ἐξετέθη, καὶ τῶν πλεόν στοιχειῶδων συγχρόνων μέσων, τοῦτέστιν ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης, ἀντιαρματικῶν μέσων, ὄλμων, προσωπίδων, κρανῶν, ἀτομικῆς πυροσκαπάνης, ἐπαρκῶν μέσων διαβιβάσεων καὶ ὑγειονομικῶν ἐφοδίων. Τὸ ἥμισυ περίπου τῆς κινητοποιουμένης δυνάμεως ἰσπερεῖτο ἀρχικῶς καὶ αὐτοῦ τοῦ ἱματισμοῦ καὶ ἀνεμένετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως ὁ παραγγελεθεὶς ἱματισμός, κατόπιν τῶν περὶ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἐξαμήνου 1935 χορηγηθεισῶν ἐκτάκτων πιστώσεων, διὰ νὰ εἶναι ὁ Στρατὸς τοῦλάχιστον ἐνδεδυμένος.

Ἄς ἴδωμεν νῦν τί ἐγένετο ἀπὸ ἀπόψεως τῶν διαφορῶν σχεδίων τῶν ἐξυπηρετούντων ἐν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως. Διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐν τάξει, ἀνευ βραδύτητος, ἐν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, δεόν νὰ ἔχῃσι καταρτισθῇ ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης καὶ διάφορα ἄλλα σχέδια ἐξυπηρετοῦντα τοῦτο, ἐξ ὧν τινὰ δεόν νὰ ἐφαρμοσθῶσι πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ ἐμπολέμου Στρα-

τοῦ, ὡς, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ Σχέδιον κινητοποιήσεως τῶν Σιδηροδρομικῶν Δικτύων, Σχέδιον κινητοποιήσεως Ὑπηρεσιῶν Θαλασσίων Μεταφορῶν κτλ. κτλ.

Τὰ διάφορα ταῦτα Σχέδια, οὐ μόνον δὲν εἶχον καταρτισθῇ, ἀλλ' οὔτε καν γίνῃ ἀντικείμενον οἰασθήποτε μελέτης. Μόνον ἀπὸ τοῦ 1936 καὶ ἐντεῦθεν ἤρχισεν ἡ μελέτη καὶ ἐπεξεργασία τῶν Σχεδίων τούτων καὶ συνεπῶς θὰ ἐκθέσω ταῦτα εἰς τὸ Β' Μέρος τῆς παρούσης συγγραφῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Σχέδιον Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως, ὅπερ ἀποτελεῖ παράρτημα τοῦ οἰκείου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, ἐγένοντο, κατὰ τὴν μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου 1935 περίοδον, αἱ κάτωθι ἐργασίαι:

9) ΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

α) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1925.

Δὲν ὑφίσταται στοιχεῖον τι ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ ἀποδεικνύον ὅτι ἐμελετήθησαν αἱ μεταφοραὶ ἐπιστρατεύσεως.

β) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1926.

Ἐπάρχει μόνον ἐσωτερικὴ μελέτη τοῦ Ἐπιτελείου ἐπὶ τῶν μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως τοῦ Σχεδίου τούτου. Πέραν τῆς μελέτης ταύτης αἱ ἐργασίαι δὲν ἐπρόχωρησαν.

γ) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1927-1928.

Ὁμοίως τὸ Σχέδιον Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως τοῦ Σχεδίου τούτου, δὲν ἤχθη εἰς πέρας. Ὑπεβλήθησαν πίνακες ὑπὸ τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Μεγάλων Μονάδων, μὴ ἐπεξεργασθέντες ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου.

δ) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1929.

Οὐδὲν στοιχεῖον ὑπάρχει ἐν τῷ Ἐπιτελείῳ περὶ μελέτης τοῦ Σχεδίου Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως.

ε) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1929.

Ἐμελετήθησαν αἱ μεταφοραὶ προσελεύσεως ἐφέδρων. Ἐπεστράφησαν πρὸς τὰς Ἐπιστρατευούσας Μεγάλας Μονάδας οἱ πίνακες συμπληρωμένοι ὑπὸ τοῦ Ἐπιτελείου. Ἐδόθησαν ἐντολαὶ πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ. Ὑπεβλήθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν (Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ) αἱ μελέται τῶν ὡς ἄνω ὀργάνων Σιδηροδρομικῶν καὶ Θαλασσίων Μεταφορῶν.

στ) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934.

Δὲν ἤχθησαν εἰς πέρας. Ἐμελετήθησαν μόνον αἱ μεταφοραὶ προσελεύσεως ἐφέδρων καὶ ὑπεβλήθησαν οἱ πίνακες ὑπὸ τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Μεγάλων Μονάδων.

ζ) Τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935.

Κατηρτίσθη τὸ ἀντίστοιχον Σχέδιον Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως ὡς ἐκτίθεται ἀνωτέρω καὶ διὰ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930. Ἡ ἐργασία αὕτη συνεπληρώθη ἄργότερον, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὸ Β'. Μέρος τοῦ παρόντος βιβλίου.

η) Τοῦ Μερικοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930.

Κατηρτίσθησαν αἱ ἐργασίαι τοῦ ἀντιστοίχου Σχεδίου Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως.

Γενικὸν Συμπέρασμα.

Ἀπὸ Αὐγούστου 1923 μέχρι Σεπτεμβρίου 1935, ἦτοι ἐπὶ δώδεκα ἔτη, δὲν ὑπῆρχε Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἐφαρμόσιμον.

Ὡς ἐξετέθη, τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων καθορίζει, ἐν τῷ ἐπιδιωκομένῳ σκοπῷ τοῦ πολέμου, τὴν ἀποστολὴν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας καὶ τὸν ἔλιγμόν αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς.

Ἡ ἐπεξεργασία ἐνὸς Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων βασιζέται εἰς τὴν ἀναλυτικὴν καὶ συνθετικὴν μελέτην, ἐν τῷ στρατηγικῷ πλαίσίῳ, τῆς ἀποστολῆς, τοῦ ἐδάφους, τῶν διατιθεμένων μέσων καὶ τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἐχθροῦ.

Ἡ εἰς ἕνα πόλεμον ἀλληλεξάρτησις τῶν Στρατῶν ξηρᾶς, θαλάσσης καὶ ἀέρος, ἐπιβάλλει ὅπως ὁ ἔλεγχος τῆς ἀναλογίας μεταξὺ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ διατιθεμένων μέσων μὴ περιορισθῇ εἰς τὰς δυνατότητας τῶν μέσων τοῦ Στρατοῦ ξηρᾶς μόνον, ἀλλ' ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰς δυνατότητας τῶν Ναυτικῶν καὶ Ἀεροπορικῶν δυνάμεων ὅπως ἐξυπηρετήσων, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ χώρου καὶ χρόνου, τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔλιγμοῦ τοῦ Στρατοῦ ξηρᾶς.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἐχθροῦ, δεόν ὡσαύτως νὰ ἐκτιμηθῶσιν οὐ μόνον αἱ δυνατότητες τοῦ Στρατοῦ ξηρᾶς αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ αἱ τοιαῦται τῶν Στρατῶν θαλάσσης καὶ ἀέρος.

Τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων δεόν νὰ καθορίσῃ πρωτίστως τὸν γενικὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν καὶ τὴν ἀρχικὴν στρατηγικὴν στάσιν συνισταμένην εἴτε εἰς τὴν ἀνάληψιν ἀμέσως τῆς στρατηγικῆς ἐπιθέσεως, εἴτε εἰς τὴν πρόταξιν ἀμυντικῶν ἐνεργειῶν ἀποσκοποῦσιν τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος διὰ τὴν συγκέντρωσιν χώρου καὶ χρόνου, τὴν φθορὰν τοῦ ἀντιπάλου καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ ἀνάληψιν τῆς ἐπιθέσεως.

Ἀναλόγως τοῦ ἐπιδιωκομένου σκοποῦ καὶ τῆς ἀρχικῆς στρατηγικῆς στάσεως, τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων καθορίζει:

- Τὴν μορφήν τοῦ ἔλιγμοῦ καὶ τὴν ὀργάνωσιν αὐτοῦ.
- Τοὺς πρώτους ἐπιτεκτέους στρατηγικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς καὶ τὰς κατευθύνσεις ἐπιθέσεως ἢ τὰς τοποθεσίας ἀμύνης.
- Τὴν ἀρχικὴν διάταξιν τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως.
- Τὰς ἀρχικὰς ἀποστολάς τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Διοικήσεως, βάσει τῶν ἀποστολῶν τῶν Μεγάλων Μονάδων.

Ἐκαστον Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων παρακολουθεῖται καὶ ἀπὸ τὰ ἀπαραίτητα κάτωθι Σχέδια, ἀποτελοῦντα ἐξαρτήματα αὐτοῦ.

- Σχέδιον Ἐλιγμοῦ τῆς Προκαλύψεως.
- Σχέδιον Πληροφοριῶν.
- Σχέδιον Συνδέσμου καὶ Διασυνδέσεων.
- Σχέδιον Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως.
- Σχέδιον Ἀνεφοδιασμοῦ καὶ Διακομιδῶν καὶ τὰ μερικὰ αὐτῶν σχέδια.
- Σχέδιον Ἀσφαλείας τῶν Συγκοινωνιῶν.
- Σχέδιον Καταστροφῶν.
- Σχέδιον Χρησιμοποίησεως τῆς Ἀεροπορίας.
- Σχέδιον Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης.

Θὰ ἐκθέσω νῦν τί ἐγένετο μέχρι τοῦ 1935, ἀπὸ ἀπόψεως ἐπεξεργασίας Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων, καὶ ποῖα ἡ ἀξία τῆς γενομένης ἐργασίας.

1) ΤΙ ΕΙΧΕ ΓΙΝΗ.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἔχομεν μίαν πρώτην περίοδον, τὴν μέχρι τοῦ 1928, ἐπὶ τῆς ὁποίας οὐδὲν στοιχεῖον ὑπάρχει ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ ὅτι ἡσυχολήθη τις μὲ τὴν σύνταξιν οὐχὶ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ καὶ ἀπλῆς τινὸς σχετικῆς μελέτης.

Ἀπὸ τοῦ 1928 καὶ ἐντεῦθεν, ὑπάρχουσιν ἐργασίαι κατατασσόμεναι εἰς διαφόρους κατηγορίας:

α) — Ἐργασίαι ὧν τινὲς εἶναι ἀνυπόγραφοι, προχωρήσασαι, ὀλίγον ἢ πολὺ, καὶ δυνάμεναι νὰ λάθωσι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦ «Σχεδίου».

β)—'Εργασίαι ἐν προσχεδίῳ, παρ' οὐδενὸς ὑπογεγραμμέναι.

γ)—'Εργασίαι ὑπὸ μορφῇν μελετῶν καὶ προτάσεων τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ

III Γραφείου, ὧν ἐπίσης μερικαὶ εἶναι καὶ ἀνυπόγραφοι.

Εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν περιλαμβάνονται τὰ Σχέδια Β,Β1,Β1-Β2, προβλέποντα πόλεμον μετὰ τὴν Βουλγαρίαν. Ἐπίσης τὰ Σχέδια Σ, Σ1, Σ1-Σ2, προβλέποντα πόλεμον μετὰ τὴν Γιουγκοσλαβίαν. Τέλος τὸ Σχέδιον Σ.Σ.Ε1, προβλέπον πόλεμον μετὰ τὴν Ἰταλίαν, Βουλγαρίαν καὶ Ἀλβανίαν συγχρόνως.

Εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν περιλαμβάνονται τὸ Σχέδιον Τ, προβλέπον πόλεμον μετὰ τὴν Τουρκίαν καὶ τὸ Σχέδιον Α, προβλέπον πόλεμον μετὰ τὴν Ἀλβανίαν.

Εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν ὑπάγεται τὸ Σχέδιον Τ1-Τ2, προβλέπον πόλεμον μετὰ τὴν Τουρκίαν καὶ διάφοροι μελέται καὶ προτάσεις ἐπὶ ἄλλων Σχεδίων.

Ἐπὶ ἀπασῶν τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν παρατηρεῖ τις ὅτι:

— Οὐδεμιᾶς ἐξ αὐτῶν προτάσσεται κατεύθυνσις ἐκ τῶν ἄνω, τούτεστι διατύψεις ὑπεύθυνος, ἐκ μέρους τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου, τῶν κυριωτέρων γραμμῶν ἑκάστου Σχεδίου, ὥστε βάσει αὐτῆς νὰ προχωρήσῃ ἕκαστος τῶν ἀρμοδίων ὑφισταμένων εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὰς ἀναγκαίας συνεργασίας. Μόνον διὰ τὰ Σχέδια Σ1,Β1 καὶ Τ, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου περιωρίσθη νὰ διατυπώσῃ ἐγγράφως παρατηρήσεις τινὰς ἐπὶ τῶν ὑποβληθεῶν αὐτῷ προτάσεων τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ III Γραφείου.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον διετύπωσε τὴν γνώμην του ἐπὶ τῶν Σχεδίων Σ1,Β1 καὶ Τ, περιορισθὲν νὰ ἐγκρίνῃ ἀπλῶς ταῦτα.

2) ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ.

Ὑπάρχουσι τὰ Σχέδια Β,Β1,Β1-Β2. Ἀπαντα ἀντιμετωπίζουν τὸν πόλεμον Ἑλλάδος μόνης πρὸς Βουλγαρίαν μόνην.

Α) Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1927-1928 (4 Σώματα Στρατοῦ ἦτοι 12 Μεραρχίαι Πεζικοῦ καὶ δύο Μεραρχίαι Ἰππικοῦ).

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς πλήρους ἀκεραιότητος τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους καὶ ἐνδεχομένως εἰς τὴν κατάληψιν τῶν περιοχῶν Μελενίκου, Νευροκοπίου καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀρδα. Ἐπιδιώξεις τοῦ σκοποῦ τούτου δι' ἐπιθετικὸν κατ' ἀρχὴν ἐπιχειρήσεων. Περὶπτώσεις στρατηγικῆς ἀμύνης ἀντιμετωπίζεται μόνον ὡς ἀνάγκη ἔνεκεν ἀποβλέπτων λόγων.

Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις περιλαμβάνουσι μίαν κυρίαν προσπάθειαν μετὰ τὰ 2)3 περίπου τῶν δυνάμεων κατὰ τὸν ἄξονα τῆς ἄνω κοιλάδος τοῦ Νέστου-Σαμάκοθον, ἀναπτυσσομένην ἐν τῇ ζώνῃ μεταξύ Ἀνατολικοῦ Ὀρθέλου καὶ Ροδόπης καὶ καλυπτομένην πρὸς Πασμακλή καὶ μίαν δευτερεύουσαν προσπάθειαν, κατὰ τὸν ἄξονα τοῦ Στρυμόνος, μεταξύ Σερβοβουλγαρικῶν συνόρων καὶ Ἀνατολικοῦ Ὀρθέλου. Τὴν Δυτικὴν Θράκην θὰ ἐκάλυπτε ἓν ἀνεξάρτητον συγκρότημα, τὰς προσπάθειάς τοῦ ὁποίου θὰ συνέντευον ἐνδεχομένως καὶ ἡ πρὸς Πασμακλή ἐνέργεια.

Αἱ ἀμυντικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀναφέρονται εἰς τρεῖς ὑποθέσεις:

α)—Ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων κατὰ Δυτικῆς Θράκης διὰ τὴν δημιουργίαν τετελεσμένου γεγονότος. Ἡ ἐνέργεια ἡμῶν θὰ συνίστατο εἰς ἀμυναν τῆς Δυτικῆς Θράκης καὶ ἄφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἐνέργειαν ἐπιθέσεως διὰ τὴν κατάληψιν τῶν περιοχῶν Νευροκοπίου-Πασμακλή καὶ ἐκεῖθεν ἐνδεχομένως ἐνέργεια κατὰ τῶν νώτων τοῦ πρὸς Ξάνθην καὶ Κομοτινὴν ἐνεργούντος ἔχθρου.

β)—Ἐπίθεσιν τῶν Βουλγάρων μετὰ κυρίαν προσπάθειαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου, μετὰ σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης. Ἡ ἐνέργεια ἡμῶν θὰ συνίστατο εἰς ἀμυντικὴν στάσιν ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου, μετὰ ἔννοιαν τινὰ ἐνεργητικωτέρας στάσεως εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος. Αἱ δυ-

νάμεις τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἐν ἀνάγκῃ, ἢ θὰ κατέφευγον εἰς Ἀλεξανδρούπολιν, ἵνα ἐπιβιθασθῶσι τῇ βοηθείᾳ τοῦ στόλου, ἢ θὰ κατέφευγον εἰς τὴν ὠχυρωμένην περιοχὴν Καθάλλας, ἐφ' ὅσον θὰ ἐδημιουργεῖτο τοιαύτη.

γ)—Ἐπίθουσιν τῶν Βουλγάρων μὲ κυρίαν προσπάθειαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνου. Ἡ ἐνέργεια ἡμῶν θὰ συνίστατο εἰς ἀμυντικὴν στάσιν ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ καὶ εἰς ἐπιθετικὴν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νέστου.

Τὸ Σχέδιον ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν περιχαρακωμένου στρατοπέδου Θεσσαλονίκης καὶ ὠχυρωμένης περιοχῆς Καθάλλας ἐκτεινομένης μέχρι Νέστου καὶ συνδεομένων μεταξύ των. Προβλέπει ἐπίσης ἐγχειρήματα ἐπὶ διαφόρων περιοχῶν τῆς μεθορίου ἀπὸ Μπέλες μέχρι Καρτάλ.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς συγκεντρώσεως ἐπιδιώκεται μέχρι μὲν τῆς 6ης ἡμέρας, διὰ τῶν Γ' καὶ Δ'. Σωμάτων Στρατοῦ, ἀπὸ δὲ τῆς 7ης ἡμέρας, ὑπεσιέρχονται καὶ ἑτεραί δύο Μεραρχίαι τοῦ ἐσωτερικοῦ. Ἀπομένουσιν οὕτω ὥς διαθέσιμος μᾶζα ἐλιγμοῦ 6 Μεραρχίαι.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐπιχειρήσῃ ἐνταῦθα λεπτομερὴ κριτικὴν τοῦ Σχεδίου τούτου. Οὐχ ἦττον, ὀρισμένα σημεῖα αὐτοῦ ἔχουσι τὰ ἑξῆς τρωτά.

α)—Δὲν ἔχει ἐν αὐτῷ τεθῇ ἡ πολιτικὴ βάσις τοῦ πολέμου, δηλαδὴ ἂν τὴν πρωτοβουλίαν αὐτοῦ θ' ἀναλάβῃ ἡ Βουλγαρία ἢ ἡμεῖς. Ἐκ τοῦ μὴ καθορισμοῦ ἐν τῷ Σχεδίῳ τοῦ ποῖος θ' ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πολέμου, ἀπορρέουσιν ἰδέαι ἀντιτιθέμεναι πρὸς ἀλλήλας καὶ μέτρα μὴ συμβιβάζόμενα μὲ τὸ ἐπικρατοῦν ἐν αὐτῷ πνεῦμα.

β)—Προβλέπεται περίπτωσις ἀμόνης καθ' ὃν χρόνον ἡ Βουλγαρία τὸ 1928 εἶχε μόλις ἀρχίσῃ νὰ ἐπανεξοπλίζεται. Ἄν ἐτίθετο πολιτικὴ βάσις τοῦ πολέμου πρὸς Βουλγαρίαν, δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἦτο ἄλλη ἀπὸ τὴν ἀνάληψιν ἐκ μέρους ἡμῶν τῆς πρωτοβουλίας αὐτοῦ, ἂν ὄχι διὰ κατακτητικούς σκοπούς, πάντως διὰ προληπτικούς λόγους, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἔχθρὸς ἡμῶν οὗτος θὰ παρέβαινε τὰς συνθήκας καὶ θὰ ἤρχιζεν ἐξοπλιζόμενος.

γ)—Ἡ κυρία προσπάθεια κατευθύνεται ἐν μιᾷ ζῶνῃ συνεσφιγμένη μεταξύ Ἀνατολικοῦ Ὀρθόηλου καὶ Ροδόπης, ἥτις ὁλοῦν στενοῦται καὶ τελικῶς φράσσεται ὑπὸ τοῦ ὄγκου τοῦ Ρίλου, ἀκριβῶς ἐντεῦθεν τοῦ στρατηγικοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ πρὸς δὲν φέρεται, ἦτοι τὸ Σαμάκοβον.

δ)—Τὸ κλιμάκιον Προκαλύψεως προσαποκτᾷ, κατὰ τρόπον ἐκ τῶν προτέρων προγραμματισμένον, ἰσχυρὸν δυσανάλογον πρὸς τὰς τότε δυνατότητας τῆς Βουλγαρίας, ἀπορροφῶν τὸ ἥμισυ τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Βουλγαρικὴ Ἀεροπορία ἦτο ἀνύπαρκτος καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ ἡμετέρα συγκέντρωσις, ἐκμεταλλευομένη ἀνενοχλήτως τὰς χερσαίας καὶ θαλασσίας ὁδοὺς, ἦτο ἀπολύτως ἐξηφαλισμένη καὶ ταχεῖα.

ε)—Τὸ ἐπικρατοῦν πνεῦμα τοῦ Σχεδίου καὶ αἱ ἀνάγκαι αὐτοῦ δὲν συμβιβάζονται καθόλου μὲ τὴν ζητούμενὴν δημιουργίαν ἐν εἴδει καταφυγίων περιχαρακωμένου στρατοπέδου Θεσσαλονίκης καὶ ὠχυρωμένης περιοχῆς Καθάλλας. Τότε καὶ ἀργότερον ἐναντὶ τῆς Βουλγαρίας, ἡ μόνη ὀχύρωσις, ἥτις τυγχάνει ἀναγκαῖα κυρίως Δυτικῶς Νέστου, εἶναι ἡ ὀχύρωσις τῆς παραμεθορίου ζώνης διὰ τὴν κάλυψιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων μας καὶ τὴν ἐνίσχυσιν αὐτῶν, ἐν τῇ ἀποστολῇ των, τῆς προστασίας τῆς συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας. Εἶναι περιέργον πῶς ἐννοεῖ ὁ συντάκτης τοῦ Σχεδίου τὴν διευκόλυνσιν τοῦ ἐλιγμοῦ τῆς Στρατιάς διὰ τῶν δύο τούτων ὠχυρωμένων περιοχῶν, ὅταν καὶ τὴν ὥς κατὰστασιν ἀνάγκης ἀμυντικὴν στάσιν προβλέπῃ ὅτι θὰ τηρήσῃ ὁ Στρατὸς κατὰ τρόπον ἀποφασιστικὸν ἐπὶ τῆς μεθορίου, ἡ ὀχύρωσις τῆς ὁποίας εἶναι ἡ μόνη ἥτις καί, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, θὰ διευκόλυνε τὴν ὅλην ἐπιτυχίαν. Τὴν πρόνοιαν τοῦ ὠχυρωμένου στρατοπέδου Θεσσαλονίκης δύναται τις νὰ δεχθῇ ἀλλὰ εἰς περίπτωσιν πο-

λέμου οὐχὶ πρὸς Βουλγαρίαν ἢ οὐχὶ πρὸς Βουλγαρίαν μόνην. Ἡ τοιαύτη πρόνοια, ἐν τῷ Σχεδίῳ τούτῳ, δύναται νὰ θεωρηθῇ μόνον ὡς ὑπερβολή, ἂν δὲν πρέπη νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς ἀδικοιολόγητος σύνεσις.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου τούτου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀρμοδιότητος III Γραφείου, ἤχθησαν μέχρις ἐκδόσεως ἐντολῶν εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας, μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ Σχέδια Ἐλιγμοῦ καὶ Προκαλύψεως. Ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Μονάδων, μόνον ὑπὸ τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ ὑπεβλήθη σχετικὴ ἐργασία, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ οἰκείου φακέλλου, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν ὑπάρχει ἐργασία ἐτέρας τινὸς Μεγάλης Μονάδος.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν ἄλλων Σχεδίων, κατηρτίσθη μόνον τὸ Σχέδιον Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, τὸ ὁποῖον ὁμως παρέμεινεν ὡς ἐσωτερικὴ μελέτη τοῦ IV Γραφείου, καθόσον δὲν ἐκοινοποιήθησαν ἐντολαί, οὔτε πρὸς τὰς Μεγάλας Μονάδας, οὔτε πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἅπανα ἡ ἐργασία τοῦ Σχεδίου Β, οἰαδήποτε καὶ ἂν ἦτο, ἦτο ἐκτισμένη ἐπὶ ἄμμου, καθόσον τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, ἐφ' οὗ ἐβασίζετο, δὲν ἦτο ἐφαρμοσμον, ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ προηγούμενον μέρος τοῦ παρόντος Κεφαλαίου, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι δὲν εἶχε πλήρως ἐπεξεργασθῇ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔλλειψαι ὕλικῶν. Ἀνατραπέντος λοιπὸν τοῦ Σχεδίου τούτου Ἐπιστρατεύσεως, πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἐργασιῶν, ἀνετράπη καὶ τὸ Σχέδιον Β, παραμείναν καὶ αὐτὸ ἡμιτελές.

Β) Σ χ έ δ ι ο ν Ἐ π ι χ ε ι ρ ή σ ε ω ν ΒΙ.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930. (4 Σώματα Στρατοῦ, 14 Μεραρχίαι Πεζικοῦ, 1 Μεραρχία Ἱππικοῦ).

Τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων ΒΙ, οὐδεμίαν φέρει ὑπογραφήν, πλην τῆς μελέτης τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ III Γραφείου, ἣτις φέρει τὴν μονογραφὴν τοῦ τμηματάρχου. Ὑπεβλήθησαν ἐπίσης προτάσεις τοῦ Τμήματος τούτου, ἐφ' ὧν ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ἐπέφερε παρατηρήσεις τινάς.

Ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τοῦ Σχεδίου τούτου, τίθεται σαφῶς ἡ πολιτικὴ βᾶσις τοῦ πολέμου, καθ' ἣν ἡ πρωτοβουλία αὐτοῦ ἐπαφίεται εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τὸν αὐτόν, μὲ τὸ Σχέδιον Β, σκοπὸν καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἐπίτευξιν του διὰ τῆς τηρήσεως τῆς αὐτῆς, μὲ ἐκεῖνο, στρατηγικῆς στάσεως. Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις περιλαμβάνουσι δύο περιπτώσεις:

α) — Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ἐπιδιωκτέαν κατ' ἀρχὴν, κυρία ἐπίθεσις μεταξὺ Ροδόπης καὶ Ἀνατολικοῦ Ὀρθῆλου (κοιλὰς Νέστου) πρὸς Σαμάκοβον, πλασιουμένη ὑπὸ δύο δευτερευουσῶν, τῆς μὲν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στρυμόνος πρὸς Τζουμαγιάν, τῆς δὲ πρὸς Πασμακλή. Ἀνατολικῶς Ἐάνθης ἀμυντικὸν μέτωπον. Ἀρχικὴ τροφοδότησις τῆς κυρίας προσπάθειάς διὰ 2 Σωμάτων Στρατοῦ. (5 Μεραρχίαι Πεζικοῦ καὶ 1 Μεραρχία Ἱππικοῦ).

β) — Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν (ἐνδεχομένην) κυρία ἐπίθεσις κατὰ μήκος τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος, μὲ 2 Σώματα Στρατοῦ (6 Μεραρχίαι Πεζικοῦ) καὶ δύο δευτερεύουσαι, ἡ μὲν κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Νέστου, ἡ δὲ πλαγιοφυλακὴ πρὸς Πασμακλή. Ἀνατολικῶς Ἐάνθης, ἀμυντικὸν μέτωπον.

Αἱ ἀμυντικαὶ ἐπιχειρήσεις ἀναφέρονται εἰς τρεῖς ἐπίσης ὑποθέσεις, τὰς αὐτάς ὡς ἐν τῷ Σχεδίῳ Β. Αἱ αὐταὶ ἐπίσης ἐνέργειαι ἡμῶν ἀντιτάσσονται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς καὶ ἐν τῷ Σχεδίῳ Β.

Τὸ Σχέδιον, διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ ἐλιγμοῦ, ἀποβλέπει εἰς τὴν λήψιν καὶ τῶν κάτωθι μέτρων:

α) — Τὴν ἀπὸ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὀχύρωσιν, ἀφ' ἐνὸς τῶν συνόρων, διὰ τὴν ἐπίτευξιν στρατηγικῆς ἀσφαλείας, ἣν παραδέχεται ὡς προβληματικὴν ἀνευ τῆς ὀχυρώσεως ταύτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῆς περιοχῆς Καθάλλας.

β)—Τὴν ἐνέργειαν αἰφνιδιαστικῶν ἐγχειρημάτων εἰς διαφόρους περιοχάς τῆς μεθορίου ἀπὸ Μπέλες μέχρι Καρτάλ.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς συγκεντρώσεως ἐπιδιώκεται διὰ τῶν παραμεθορίων Σωμάτων Στρατοῦ Γ'. καὶ Δ'. καὶ ἐπὶ πλεόν τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ, ἀπὸ τοῦ πέρατος τῆς συγκεντρώσεώς του, ἦτοι ἐν συνόλῳ 7 Μεραρχίαι, ἐξ ὧν ἐπὶ τόπου εὐρίσκοντο αἱ Μεραρχίαι Θεσσαλονίκης. Σερρών, Δράμας καὶ Κομοτινῆς.

Τὰ ἀσθενῆ σημεῖα τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

α)—Εἰς τὰς ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις ἡ κυρία προσπάθεια, κατευθυνομένη, εἰς ἀμφοτέρως τὰς περιπτώσεις, διὰ στενῶν ἐδαφικῶν διαδρόμων, πᾶν ἄλλο ἢ ἐπιτρέπει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διατιθεμένων δι' αὐτὴν δυνάμεων. Ὅπως ἰδιαίτερος τὸ προκύπτει μειονέκτημα εἶναι χαρακτηριστικὸν προκειμένου περὶ τῆς δευτέρας περιπτώσεως, τοὔτεστι τῆς ἐνεργείας διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ διὰ τῆς κοιλάδος ταύτης ἐνέργεια, δὲν προσκρούει ἐπὶ ἀδιαθάτου ὄγκου, ὡς παρατηρεῖται εἰς τὴν ἐνέργειαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πρὸς Πασμακλὴ ἐνέργειαν, τὸ Σχέδιον προβλέπει αὐτὴν ἀναχωροῦσαν ἐκ τῶν περιοχῶν Ξάνθης (Σαχίν) καὶ Παρανεστίου (Κατούν). Ἡ πρώτη κατεύθυνσις, ὑποκειμένη ἀπολύτως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς δευτέρας, προσκρούει τελικῶς ἐπὶ τοῦ βορείου κλάδου τῆς Ροδόπης, εἰς τὴν περιοχὴν Πασμακλῆ, ἀφίνουσα λίαν ἐκτεθειμένον τὸ δεξιὸν τῆς πλευρῶν.

Ἡ δευτέρα κατεύθυνσις, ὡς μὴ ἐξυπηρετουμένη ὑπὸ καλῶν συγκοινωνιῶν, δὲν εὐκολύνει, λόγῳ τοῦ ἐξαιρετικῶς ὀρεινοῦ τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω κινήσεώς μας, ἰσχυρὰς καὶ ταχείας ἐνεργείας.

Κατὰ συνέπειαν, ὁ πρὸς Πασμακλὴ ἐλιγμός, τοῦ ὁποῦ ἡ σημασία εἶναι ὅπως ἐξαιρετικὴ, ἰδίᾳ εἰς τὴν περιπτῶσιν καθ' ἣν ἡ κυρία προσπάθεια κατευθύνεται διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου πρὸς Σαμάκοβον, ὁργανοῦται κατὰ τρόπον μὴ παρέχοντα πολλὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας, ἀν μὴ καθιστῶντα αὐτὸν ἀδύνατον.

β)—Τὸ κλιμάκιον Προκαλύψεως ἀπορροφᾷ καὶ πάλιν τὸ ἥμισυ τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας. Ἐν πάσῃ περιπτῶσει, αἱ δυνατότητες τῆς Βουλγαρίας εἶναι ἥδη ἄλλαι ἢ ἐν τῷ Σχεδίῳ Β καὶ κατὰ συνέπειαν δικαιολογεῖται ἰσχυρὸν κλιμάκιον Προκαλύψεως, τοσοῦτ' ὥς μάλιστα καθόσον ἐλλείπει πᾶσα ὀχύρωσις τῆς μεθορίου.

Ὅρθότατα ἐξ ἄλλου μεταβάλλονται αἱ ἀντιλήψεις περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν δέον νὰ ὑπεισέλθῃ ἡ ὀχύρωσις διὰ τὴν διευκόλυνσιν τοῦ ἐλιγμοῦ. Τίθεται εἰς πρώτην σειρὰν ἐπείγοντος ἡ ἀνάγκη τῆς κατασκευῆς ὀχυρῶν ἀνασχέσεως ἐπὶ τῶν κυριωτέρων ὁδῶν εἰσβολῆς, ἵνα παρασχεθῇ εἰς τὸν Στρατὸν ἡ στρατηγικὴ ἀσφάλεια, ἣτις θεωρεῖται προβληματικὴ, καὶ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐλευθερία ἐνεργείας τοῦ Ἀρχιστρατήγου.

Διὰ τὴν ὁμῶς νὰ παραμείνωσιν αἱ σκέψεις αὗται ὡς εὐχαὶ ἀπλῶς καὶ νὰ μὴ εἰχομεν προχωρήσῃ ἀπὸ τότε εἰς τὴν ὀχύρωσιν ταύτην ἢ τοῦλάχιστον εἰς τὴν πλήρη μελέτην αὐτῆς;

Ἐπακολουθεῖ ἐν τῷ Σχεδίῳ, ἡ ἀνάγκη τῆς ὀχυρώσεως τῆς Καθάλλας διὰ τῆς κατασκευῆς ἔργων κυρίως ἐπὶ τῶν στενῶν τοῦ Τοάγτζι καὶ τῶν Φιλίππων, ἐνῶ ἡ ὀχύρωσις τῆς Θεσσαλονίκης δὲν διαλαμβάνεται πλέον.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου τούτου ἤχθησαν μόνον μέχρι τῆς διατυπώσεως ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῶν Γραφείων τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, τῶν Σχεδίων Ἐλιγμοῦ, Προκαλύψεως, Συγκεντρώσεως, Συνδέσμου καὶ Διασπάρσεως, ἅτινα ἅπαντα εὐρίσκονται ἀνυπόγραφα ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τοῦ Ἐπιτελείου. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως Σχεδίου Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, κατηρτίσθη τοιοῦτον Σχέδιον καὶ ἐδόθησαν ἐντολαὶ πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ, ὅφ' ὧν κατηρτίσθησαν καὶ ὑπεβλήθησαν πλήρεις μελέται.

Οὐδεμία ὁμῶς διαταγὴ ἐκονοποιήθη πρὸς τὰς Μεγάλας Μονάδας καὶ συνεπῶς οὐδεμία σχετικὴ ἐργασία ἐγένετο παρ' αὐτῶν. Οὕτω τὸ Σχέδιον ΒΙ δὲν ὠλοκληρώθη

καί παρέμεινε ως έσωτερική μελέτη του Έπιτελείου. Κατά συνέπειαν, καθ' όλην τήν διάρκεια της ισχύος του Σχεδίου Έπιστρατεύσεως 1930, του μόνου, ως έξετέθη, Σχεδίου Έπιστρατεύσεως, όπερ πρό του 1935 ώλοκληρώθη από άπόφωως έπιτελικών έργων, δέν είχομεν Σχέδιον Έπιχειρήσεων κατά του πιθανωτέρου ήμών αντίπóλου, της Βουλναρίας.

Γ) Γενικάί τινές παρατηρήσεις επί των Σχεδίων Β και ΒΙ.

Ό έπιθετικός έλιγμός άμφοτέρων των Σχεδίων περιλαμβάνει πολλές προσπάθειάς από Μπέλες μέχρι Ξάνθης, τροφοδοτουμένας ούχι μέ τό έπιβαλλόμενον αύστηρόν πνεύμα της οίκονομίας των δυνάμεων καί μη συγκλινούσας έπαρκώς προς τήν κυρίαν κατεύθυνσιν. Τό άποτέλεσμα της τοιαύτης όργανώσεως του έλιγμου θά ήτο ή διασπορά των δυνάμεων, ή διεξαγωγή άγώνων μερικών έφ' όλου του μετώπου, μη συντετοnisμένων μεταξύ των, έν χρόνῳ καί χώρῳ. Άποφασιστικόν άποτέλεσμα δέν θά έπιτυγχάνετο, αλλά θά έξεφυλίζοντο αί μερικάί προσπάθειαι μέχρι της στιγμής καθ' ήν θ' άνελάμβανε πλέον τήν πρωτοβουλία ό αντίπαλος.

Ό άμυντικός έλιγμός βασιζεται επί τοποθεσίας ήτις άφίνει εις χείρας του έχθρου ζώνας του έθνικού έδάφους έξαιρετικής σπουδαιότητος, ού μόνον διά τήν μετέπειτα άνάληψιν των έπιθετικών έπιχειρήσεων, αλλά καί δι' αὐτήν ταύτην τήν διεξαγωγήν της άμυντικής μάχης. Έπί παραδείγματι, άφίεται εις χείρας του έχθρου μέρος του ύψιπέδου του Κάτω Νευροκοπίου (Ζυρνόβου), της τοποθεσίας στηριζόμενης επί του Νοτίου όρεινού περιβάλου του ύψιπέδου, καίτοι τό πνεύμα άμφοτέρων των Σχεδίων είναι εὐθύς έξ άρχής έπιθετικόν. Άφίεται έπίσης εις χείρας του έχθρου ό Βορείως του Νέου Πετριτσίου θύλαξ του Μπέλες καί τό Τσιγγέλι, έδαφος έξ ολοκλήρου ίδικόν μας. Κατά συνέπειαν τό άριστέρον στηρίζεται από του Σαρλίγια εις τήν Κερκινίτιδα λίμνην καί τό Δοθά Τεπέ. Η τοποθεσία αὐτή είναι προφανές ότι εκτός του ότι στερεί ήμās της σιδηροδρομικής γραμμής, δέν έπιτρέπει συγχρόνως τήν διεξαγωγήν οὔτε καί αὐτοῦ του άμυντικού άγώνος υπό καλās συνθήκας.

Δ) Σχέδιον Έπιχειρήσεων ΒΙ - Β2.

Βάσις του Σχεδίου τούτου είναι τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως 1935, έφόσον δέ τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως τούτο άφέθη νά έξετασθῇ εις τό Μέρος Β' του παρόντος βιβλίου, κατ' άνάγκην καί τό Σχέδιον Έπιχειρήσεων Β1 - Β2 άφίεται έπίσης νά έξετασθῇ μετέπειτα, τοσοῦτον μάλλον καθόσον ύποστανό το 1937 πάσαν δυνατήν βελτίωσιν (Σχέδιον Β2) έχρησίμευσεν ως ένδιάμεσος μεταβατικός σταθμός διά τήν έπεξεργασίαν ενός πλήρως μελετημένου Σχεδίου προς Βουλγαρίαν, άποτελέσαντος, ως θά ίδωμεν, τό έπιστέγασμα σειράς όλης μέτρων συντελεσάντων εις τήν έν γένει βελτίωσιν της στρατιωτικής μας θέσεως.

3) ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΥΙΑΝ.

Υπάρχουσι τά Σ, Σ1, Σ1 - Σ2. Άπαντα άντιμετωπίζουνσι πόλεμον Έλλάδος μόνης προς Γιουγκοσλαβίαν μόνην, της πρωτοβουλίας του πολέμου άφιμένης εις τούς Γιουγκοσλαύους.

Α) Σχέδιον Έπιχειρήσεων Σ.

Βάσις του Σχεδίου τούτου είναι τό Σχέδιον Έπιστρατεύσεως 1927 - 1928. (4 Σώματα Στρατού, 12 Μεραρχίαί Πεζικού, 2 Μεραρχίαί Ίππικού).

Τό Σχέδιον άποβλέπει εις τήν έξασφάλισιν της άκεραιότητος της Χώρας καί ίδια τήν ματαίωσιν πάσης έχθρικής άποπειράς κατά της Θεσσαλονίκης. Έπιδιώξis του σκοπού τούτου δι' ένεργού άμύνης ή δι' έπιθετικών καθαρώς έπιχειρήσεων.

Αί άμυντικάί έπιχειρήσεις περιλαμβάνουσι μίαν άμυντικήν μάχην άμέσως έντεῦθεν των συνόρων, επί της κάτωθι γενικής τοποθεσίας: Δοθά Τεπέ - ύψώματα μεταξύ λιμνών Δοϊράνης καί Άρτζάν - στενωπός Τσιγγανέ Δερβέν - στενωπός Άψάλου - λίμνη Όστρόβου στενά Κιρλί Δερβέν - Βέρνον όρος.

Εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ κυρία ἐχθρική ἐπίθεσις ἐνηργεῖτο πρὸς Θεσσαλονίκην, διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἀξιοῦ, οἰονδήποτε καὶ ἂν θὰ ἦτο τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης, θὰ ἔδει ἡ Στρατιὰ νὰ διαφυλάξῃ τὴν δυνατότητα ἀναλήψεως ὅσον τὸ δυνατόν ἰσχυροτέρας ἀντεπιθέσεως κατὰ τῆς ἐχθρικῆς πτέρυγος Δυτικῶς Ἀξιοῦ. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ κυρία ἐχθρική ἐπίθεσις θὰ προήρχετο ἐκ περιοχῆς Μοναστηρίου, ἡ Στρατιὰ ἔδει νὰ ἦτο εἰς θέσιν νὰ μετατοπίσῃ τὸ κέντρον τοῦ βάρους τῆς εἰς τὸ Δυτικὸν Τμήμα τοῦ μετώπου, διατηροῦσα συγχρόνως τὴν δυνατότητα ἀναλήψεως ἀντεπιθέσεως πρὸς κατεύθυνσιν ἣν ἤθελον ὑποδείξῃ αἱ περιστάσεις.

Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις, ἀναλαμβάνόμεναι ἀνεξαρτήτως τῆς ἀναλήψεως ἢ μὴ ὑπὸ τοῦ ἀντιπάλου τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων, θὰ ὀρμῶντο ἐκ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἀξιοῦ καὶ Δυτικῶς αὐτοῦ, καὶ θὰ ἐνηργεῖτο πιθανῶς ἐντὸς τοῦ ἐδάφικοῦ διαμερίσματος Βλάτης - Ἐριγῶν πρὸς Δυσμὰς καὶ Μαριάνσκα πρὸς Ἀνατολὰς μὲ κατεύθυνσιν προφανῶς τὴν περιοχὴν Νεγκοτίν - Γράσκο.

Ἐν δυσμενεῖ ἐκβάσει τῶν ὡς ἂν ἐπιθετικῶν ἢ ἀμυντικῶν ἐπιχειρήσεων, ἡ Θεσσαλονίκη θὰ ἐκαλύπτετο σταθερῶς ἐπὶ τῆς γνωστῆς τοποθεσίας Ἀνατολικῶς Ἀξιοῦ, Δυτικῶς δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γραμμῆς λίμνη Γιαννιτσῶν - Βέρμιον, ὁ δὲ ὄγκος τοῦ Στρατοῦ θὰ ἐκάλυπτε τὰς δύο τὰς ἀγούσας πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Χώρας.

Τὸ Σχέδιον προϋποθέτει τὴν ὀργάνωσιν περιχαρακωμένου στρατοπέδου Θεσσαλονίκης μερίμνη τοῦ Φρουρίου Θεσσαλονίκης, τοῦ ὁποίου ὅμως ἡ Διοίκησις καὶ γενικῶς αἱ ὑπηρεσίαι δὲν προβλέπονται ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1927 - 1928.

Ἡ ἀρχικὴ διάταξις τῶν δυνάμεων περιλαμβάνει:

— Ἐν Σῶμα Στρατοῦ ἐπὶ τοῦ περιχαρακωμένου στρατοπέδου Θεσσαλονίκης.

— Ἐν Σῶμα Στρατοῦ ἱσπασί ἐπὶ τοῦ Ἀξιοῦ μὲ τὰς κυρίας του δυνάμεις Ἀνατολικῶς τοῦ ποταμοῦ. Εἰς αὐτὸ ἐδίδοντο καὶ αἱ δύο Μεραρχαὶ Ἰππικοῦ.

— Ἐν Σῶμα Στρατοῦ (2 Μεραρχαὶ) μεταξύ Καίμακτσάλαν - Φλωρίνης.

— Μίαν ὁμάδα ἐλιγμοῦ ἐκ τεσσάρων Μεραρχιῶν ἐν τῇ λεκάνῃ τῶν Γιαννιτσῶν.

Τὸ κλιμάκιον Προκαλύψεως περιελάμβανε διαδοχικῶς δυνάμεις αἰτίνες τελικῶς συνεποσούντο εἰς δύο συνοριακοὺς τομεῖς, τέσσαρα τάγματα, τρεῖς πυρβολαρχίας καὶ δύο Μεραρχίας Ἰππικοῦ.

Τὰ ἀσθενῆ σημεῖα τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) — Δὲν τίθεται, ὡς θὰ ἔδει, ἐν τῷ Σχεδίῳ δεδομένον τι περὶ τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἐχθροῦ. Ὑπάρχει ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ἀνυπόγραφος εἰσηγητικὴ μελέτη τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ III Γραφείου, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὀρθῶς ἡ Γιουγκοσλαυία λαμβάνεται ὡς μὴ δυναμένη, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, νὰ συγκεντρώσῃ ἔναντι ἡμῶν, κατὰ μέσον δρον, δύναμιν μείζονα τῶν 200 - 210 ταγμάτων, τῶν λοιπῶν δυνάμεων τῆς ἀφιεμένων ἔναντι τῶν ἄλλων συνόρων τῆς. Καὶ πάλιν ὅμως ὁ ὅλος ἐλιγμὸς τοῦ Σχεδίου τούτου, ὅχι μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐπιθετικὰς ἀλλὰ καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀμυντικὰς ἐπιχειρήσεις, θὰ ἦτο ἀνεφάρμοστος, διότι ἡ ὑπεροχὴ τῶν 200 - 210 ταγμάτων (τῶν 4 λόχων καὶ 1 πολυβολαρχίας ἕκαστον) ἔναντι τῶν 120 ἡμετέρων τοιοῦτων (τῶν 3 λόχων καὶ 1 πολυβολαρχίας ἕκαστον) εἶναι συντριπτικὴ. Ἄλλως τε καὶ ἡμεῖς διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους ἔδει νὰ καλυφθῶμεν, ἀρχικῶς τοῦλάχιστον, πρὸς τὴν Βουλγαρίαν, ὅποτε ὁ ἀριθμὸς τῶν 120 ταγμάτων θὰ κατῆρχετο. Ἡ στρατηγικὴ συνεπὼς στάσις ἡμῶν ἔναντι τῆς Γιουγκοσλαυίας θὰ ἔδει νὰ ἀποβλέπῃ ἐξ ἀρχῆς εἰς ἐλιγμόν ὡς τοῦ Σχεδίου Σ1, τοῦτέστιν εἰς τὴν ἰσχυρὰν κάλυψιν τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὴν ἀπόφραξιν τῶν πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐκ περιοχῆς Μοναστηρίου ὁδεύσεων.

β) — Αἱ τιθέμεναι ἐν τῷ Σχεδίῳ προϋποθέσεις τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι ἀσαφεῖς καὶ δὲν δίδουσι τὸ πλαίσιον τῆς καταστάσεως ἐν ἣ θὰ ἐκδηλωθῶσιν αἱ ἐπιχειρήσεις αὗται.

γ) — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀχύρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης, τὴν τόσον ἀπαραίτητον, προκειμένου περὶ πολέμου πρὸς Γιουγκοσλαυίαν, αἱ ἐν τῷ Σχεδίῳ ἰδεαὶ οὐδεμίαν βάσιν ἔχουσι διότι οὔτε ὀχύρωσις ὑπῆρχεν, οὔτε ἐν τῷ Σχεδίῳ Ἐπιστρατεύσεως 1927 -

1928 προεβλέπετο Διοίκησις Φρουρίου, υπηρεσίαι αὐτοῦ καὶ Φρουριακὰ Τμήματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἀμυντικὴ ὀργάνωσις δι' ἐνισχυμένων ἔργων ἐκστρατείας ἦν εἶχον ἐκτέλεση οἱ Σύμμαχοι, ἀφέθη περιέργως νὰ καταστραφῇ.

δ) — Ἡ ἰσχύς τοῦ κλιμακίου Προκαλύψεως εἶναι ἄκρως περιορισμένη, δεδομένου ὅτι ἡ συγκέντρωσις γίνεται ἐγγὺς τῶν συνόρων, τὴν πρωτοβουλίαν δὲ τοῦ πολέμου ἔχουσιν οἱ Γιουγκοσλαῶι. Καὶ αὕτη ἡ σοβαρωτέρα δύναμις, ἥτοι αἱ δύο Μεραρχίαι Ἰππικοῦ, εἶναι κατ' ὄνομα μόνον Μεραρχίαι, καθόσον ἐκάστη περιελάμβανε μόνον δύο συντάγματα Ἰππικοῦ.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου τούτου ἤχθησαν μέχρις ἐκδόσεως ἐντολῶν εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας, μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ Σχέδια Ἐλιγμοῦ, Προκλήψεως, Συγκεντρώσεως, Συνδέσμων καὶ Διαθιβάσεων.

Ἐκ μέρους τῶν Μεγάλων Μονάδων ὑπεβλήθησαν αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι χωρὶς οὔτε παρατηρήσεις ἐπ' αὐτῶν νὰ γίνωσιν οὔτε ἔγκρισις νὰ δοθῇ. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ Σχεδίου Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, κατηρτίσθη τοιοῦτον, ὡς καὶ διὰ τὸ Σχέδιον Β, τὸ ὁποῖον ἐπίσης παρέμεινεν ὡς ἐσωτερικὴ μελέτη τοῦ Γραφείου, καθ' ὅσον δὲν ἐκοινοποιήθησαν αἱ ἀναγκαῖαι ἐντολαὶ πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ.

Ἄπασα ἡ ἐργασία τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Σ, ἦτο ὡς καὶ ἡ τοῦ Β, ἐκτισμένη ἐπὶ ἄμμου, καθ' ὅσον τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἐφ' οὗ ἐβασίζετο, δὲν ἦτο ἐφαρμόσιμον. Ἀνατραπέντος τοῦ Σχεδίου τούτου Ἐπιστρατεύσεως πρὸ τῆς συμπληρώσεως τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐργασιῶν, ἀνετράπη καὶ τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Σ, παραμείναν ἡμιτελές.

Β) Σ χ έ δ ι ο ν Ἐ π ι χ ε ι ρ ή σ ε ω ν Σ Ι.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930. (4 Σώματα Στρατοῦ, 14 Μεραρχίαι Πεζικοῦ, 1 Μεραρχία Ἰππικοῦ).

Τὸ Σχέδιον ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἔθνικοῦ ἐδάφους καὶ ἰδίᾳ τὴν ἀπόκρουσιν πάσης ἐχθρικής ἐπιθέσεως κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης.

Ἐπιδιώκεται τοῦτο διὰ στρατηγικῆς συγκεντρώσεως σκοπούσης ἀφ' ἑνὸς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀμύνης τοῦ στρατοῦ ἐδῶ Θεσσαλονίκης (κυρία προσπάθεια) καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς ἀμυντικὴν ἢ ἐπιβραδυντικὴν ἐνέργειαν πρὸς κάλυψιν τῶν εισόδων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς κατευθύνσεως Μοναστηρίου.

Ἐπιζητεῖται συγχρόνως ἡ διάταξις συγκεντρώσεως ν' ἀνταποκρίνεται εἰς ἐνδεχομένως νὰ παρουσιασθῶσι περιπτώσεις εὐρυτέρας ἐνεργείας οἰασθῇποτε μορφῆς μὲ ἀντικειμενικὸν πάντοτε σκοπὸν τὸν ὡς ἄνω τεθέντα.

Εἰς τὰς προτάσεις τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ III Γραφείου αἵτινες, ὡς ἐξέτεθη, ἐτέθησαν ὅπ' ὄψει τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου προσέθεσε καὶ τὴν δυνατότητα ἐνεργείας ἡμῶν διὰ δύο Μεραρχιῶν ἐκ τῆς περιοχῆς Λαχανᾶ-Λιγκοθάνη, κατὰ τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τοῦ προελαύνοντος κατὰ τῆς Θεσσαλονίκης ἐχθροῦ καὶ τῆς ἐν πάσῃ περιπτώσει συγχρόνου ἐξασφαλίσεως τῆς ἀμύνης τῆς δεξιᾶς πτέρυγος τῆς ἀμυντικῆς τοποθεσίας ἡμῶν.

Ἡ μορφή τῆς διατάξεως εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

- Μία κυρία ὁμάς ἐξ 7 Μεραρχιῶν εἰς τὸ μέτωπον Θεσσαλονίκης.
- Δευτερεύουσα ὁμάς ἐκ 3 Μεραρχιῶν, εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν.
- Μία ὁμάς ἐκ 2 Μεραρχιῶν, εἰς τὴν περιοχὴν Βερροίας - Αἰκατερίνης.
- Τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ (2 Μεραρχίαι) ἔναντι τῆς Βουλγαρίας.

— Ἡ Μεραρχία Ἰππικοῦ εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀρδέα (στενωπὸς Ἀψάλου) διὰ τὸν σύνδεσμον μεταξὺ τῆς κυρίας ὁμάδος Θεσσαλονίκης καὶ τῆς δευτερευούσης τοιαύτης τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

— Εἰς τὴν περιοχὴν Λαχανᾶ - Λιγκοθάνη, τὸ Σχέδιον δὲν προέβλεπεν ἀρχικῶς συγκέντρωσιν 2 Μεραρχιῶν ἀλλὰ μίᾳς μόνον, καὶ ταύτης περιλαμβανομένης εἰς

τάς άνω 7 τής κυρίας ομάδος, παρά την προσθήκην του 'Αρχηγού του 'Επιτελείου έν ταίς προτάσεσι. Προέβλεπεν όμως ένδεχομένως μεταφοράν καί άλλων δυνάμεων (Δ'. Σώμα Στρατού).

Η ασφάλεια τής συγκεντρώσεως ταύτης άνετίθετο είς τά Β'. καί Γ'. Σώματα Στρατού, έν όλω 3 Μεραρχίας, καί είς την Μεραρχίαν 'Ιππικού, άφ' ης αύτη θά έφθανεν είς τόν χώρον συγκεντρώσεώς της.

Τό Σχέδιον προέβλεπεν έγχειρήματα διά την αϊφνιδιαστικήν κατάληψιν τής διασάσεως Κωστουρίνο, τών ύψωμάτων Δυτικώς λίμνης Δοϊράνης, τών ύψωμάτων άτινα δεσπόζουσιν από Βορρά καί Βορειοδυσιμών τής Χούμας (20 χμ. ΒΔ Γευγελή) καί την όλοκλήρωσιν τής κατοχής του Καϊμακτσαλάν.

Έν άνακεφαλαίωσε τό Σχέδιον τούτο μετέβαλε σοβαρώς τά προδλεπόμενα έν τώ Σχεδίω Σ. Μετετότισε τούτέστι, λίαν όρθώς, τό κέντρον βάρους τών δυνάμεων είς την περιοχήν Θεσσαλονίκης, ήν έλάμβανεν ώς είχε, τούτέστι άνοχώρωτον, καί γενικώς διειπνέτο, έπίσης όρθώς, από πνεύμα συντηρητικώτερον καίτοι έδέχετο τάς άρχικάς δυνατότητας του Γιουγκοσλαβικού Στρατού κατά 10-20 τάγματα έπί έλαττον του Σχεδίου Σ, Δέον νά σημειωθί ότι τό Σχέδιον Σ Ι, στήρίζεται έπί ήμετέρου Σχεδίου 'Επιστρατεύσεως, κινητοποιούντος δύο Μεραρχίας Πεζικού, έπί πλέον του Σχεδίου 'Επιστρατεύσεως, έφ' ού έστηρίζετο τό Σχέδιον Σ.

Όρθώς τέλος προδλέπεται, άρχικώς τούλάχιστον, σοβαρωτέρα κάλυψις έναντι τής Βουλγαρίας.

Τά άσθενή σημεία του Σχεδίου είναι τά έξης :

α) Η άμέσως Δυτικώς 'Αξιού κατάστασις άφίεται νά έξελιχθί κατά τρόπον άρκετά έπικίνδυνον, ού μόνον διά την άμυναν του στρατοπέδου Θεσσαλονίκης, έν τή ζώνη μεταξύ 'Αξιού καί Γαλλικού, ήτις υπόκειται είς σοβαρωτάτην ένόχλησιν από τών ύψωμάτων Γιαννιτσών, αλλά καί διά την έν γένει ασφάλειαν τών συγκοινωνιών, τών τε έπιγεινών καί θαλασσιών, τής Θεσσαλονίκης μέ τό έσωτερικόν τής Χώρας. Η άποστολή συνδέσμου ή άνατεθείσα είς την Μεραρχίαν 'Ιππικού, καί δη έν τή έννοία τής άμύνης τής στενωπού 'Αψάλου, από του Παϊκού όρους (Φουλάρης συμπεριλαμβανομένου) μέχρι του Καϊμακτσαλάν (Τσοούκα μη συμπεριλαμβανομένου) ύπερβαίνει τάς δυνατότητας αύτης διαθετούσης 4 μόνον συντάγματα 'Ιππικού καί 4 πυρβολαρχίας, τοσούτω μάλλον, καθ' όσον δέν ένισχύεται διά συμπληρωματικών μέσων, εί μή διά δύο έν προκαλούσι ταγματών.

Αφ' ης στιγμής ή Χ Μεραρχία, ή άρχικώς καλύπτουσα την ζώνην μεταξύ 'Αξιού καί Παϊκού, διέλθη τόν 'Αξιόν ίνα ένωθί μετά του ύπολοίπου του Γ'. Σώματος Στρατού, ή κάλυψις τών συγκοινωνιών του κάτω 'Αλιάκμονος είναι άνέφικτος καί δέν δύναται νά νωθί επανόρθωσις του σφάλματος, διά τής έπεμβάσεως τής είς Αϊκατερίνην συγκεντρωμένης XIV Μεραρχίας, ήτις όπωσδήποτε θά έκδηλωθί κατόπιν έορτής διότι τό έρεισμα του όρους Παϊκού θά εύρίσκηται ήδη είς χείρας του έχθρου. Λαμβανομένη πρόνοια πρός έπαναφοράν διά πλημμύρας τής λίμνης τών Γιαννιτσών είς την προτέραν της κατάστασιν, δέν μειώνει αίσθητως τά άσθενή σημεία τής Δυτικώς του 'Αξιού καταστάσεως ήμών.

Όσον άφορά την λίμνην Γιαννιτσών, φρονώ ότι ούδέποτε θά έπρεπε αύτη, διά στρατιωτικούς λόγους, νά είχεν άποξηρανθί. Άγνοώ άν έπί του ζητήματος τούτου ήρωτήθησαν ποτέ οί 'Αρχηγοί του 'Επιτελείου καί άν διεμαρτυρήθησαν ποτέ, όταν άπεφασίσθη ή άποξήρανσις.

β) Τά έγχειρήματα άτινα προδβννται έν τώ Σχεδίω ένεργούνται κατά σημείων τόσης σπουδαιότητος, ώστε δι' έχθρόν όστις άναλαμβάνει την πρωτοβουλίαν του πολέμου, αποκλείεται ό αϊφνιδιασμός του. Η έν τώ Σχεδίω έμφαινόμενη πρόθεσις όπως έκτελεσθώσι ταύτα κατά την περίοδον πρό τής έναρξεως τών έπιχειρήσεων, δέν δύναται νά έξηγηθί.

Αντίκειται κατά βάσιν πρός τό Σχέδιον τό όποϊον άποκλείει άνάληψιν τής

πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων ὅφ' ἡμῶν. Ἡ ἐκτέλεσις μετὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐπιχειρήσεων προϋποθέτει ἐνεργείας ἰσχύος διὰ τὰς ὁποίας, ἰδίᾳ τὸ Γ'. Σῶμα Στρατοῦ, δὲν εἶχε δυνατότητα. Ὅντως, ἐπὶ παραδείγματι, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ βοηθῇ εἴτε ἐνέργεια αἰφνιδιαστική, εἴτε ἐνέργεια ἰσχύος, κατὰ τῆς διαβάσεως Κωστούρινο, ὅταν αὐτὴ ἀπέχῃ ἀπὸ τὴν μεθόριον 25—30 χμ., ἀποτελεῖ δὲ τὴν δευτέραν κυρίαν ἀρτηρίαν τοῦ μετώπου τοῦ Ἀξιοῦ;

Εἶναι προφανές ὅτι, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ πολέμου ὃν ἀντιμετωπίζει τὸ Σχέδιον ΣΙ καὶ τοῦ ἔλιγμοῦ ὃν προβλέπει, τὰ ἐγχειρήματα τὰ ὁποία ὀρίζονται ἐν αὐτῷ, μόνον διὰ τὴν ἐπαύξησιν τῆς ἐπιβραδυντικῆς ἱκανότητος τοῦ κλιμακίου Προκαλύψεως δικαιολογοῦνται, καθ' ὅσον ἐπιθετικαὶ ἐνέργειαι, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς τοῦλάχιστον, δὲν προβλέπονται, ἡ δὲ τοποθεσία ἀντιστάσεως τῆς Στρατιᾶς ἀφίνει ἐκτὸς αὐτῆς ἅπαντα τὰ σημεῖα καθ' ὧν ἐνεργοῦνται τὰ ἐγχειρήματα, ἰδίως Ἀνατολικῶς Ἀξιοῦ.

γ) Οὐδεμία ἐνδείξις φαίνεται ἐν τῷ Σχεδίῳ περὶ τῶν ἀναγκῶν μονίμου ὁχυρώσεως αἰτνες ἀπορρέουσιν ἐκ τοῦ ἔλιγμοῦ. Ἐν τούτοις εἶναι καταφανὴς ἡ ἀνάγκη τῆς ὁχυρώσεως ἐκτὸς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ὠρισμένων ἄλλων ἐδαφικῶν ἐρεισμάτων ἐγγὺς τῆς Ἑλληνογιογυκοσλαυικῆς μεθορίου, ὡς καὶ τοῦ ὁρεογραφικοῦ κόμβου Φουλάρες ἐπὶ τοῦ Παίκου, τοῦ Ὁσμανάκου, τοῦ Βέρνου κτλ.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς ἀρμοδιότητος III Γραφείου, ἤχησαν μέχρι τῆς διατυπώσεως, ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ Γραφείου, τῶν Σχεδίων Ἐλιγμοῦ, Προκαλύψεως, Συνδέσμου καὶ Διαβιβάσεως, Ἀσφαλείας Συγκοινωνιῶν, Κατατροφῶν καὶ χρησιμοποιήσεως τῆς Ἀεροπορίας, ὧν τινὰ εἶναι ἀνυπόγραφα. Ἐξεδόθησαν ἐντολαὶ πρὸς τὰς Μεγάλας Μονάδας, ὑπεβλήθησαν ὑπ' αὐτῶν αἱ ἐργασίαι καὶ ἐγένοντο αἱ σχετικαὶ παρατηρήσεις.

Ἀπὸ ἀπόψεως Σχεδίου Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, καθηρτίσθη τοιοῦτον Σχέδιον καὶ ἐδόθησαν ἐντολαὶ πρὸς τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ, ὅφ' ὧν καθηρτίσθησαν καὶ ὑπεβλήθησαν πλήρεις μελέται. Οὐδεμία ὁμως διαταγὴ κοινοποιήθη πρὸς τὰς Μεγάλας Μονάδας.

Ἐκτὸς λοιπὸν τοῦ λόγου τῆς μὴ ὁργανώσεως τῶν Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, τὸ Σχέδιον ΣΙ δὲν ἦτο ἐφαρμόσιμον καὶ διότι τὸ ἀντίστοιχον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, ἐφ' οὗ τοῦτο ἐβασίζετο, ἦτο, ὡς ἐξετέθη, ἀνεφάρμοστον.

Γ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΣΙ—Σ2.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935. Ὡς καὶ διὰ τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β1—Β2, τὸ Σχέδιον ΣΙ—Σ2, ἀφίεται νὰ ἐξετασθῇ μετέπειτα, ἐφ' ὅσον τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935 θὰ ἐξετασθῇ εἰς τὸ Μέρος Β'.

4) ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΥΡΚΙΑΝ

Υπάρχουσι τὰ Τ καὶ Τ1—Τ2. Ἀμφότερα ἀντιμετωπίζουν πολέμον τῆς Ἑλλάδος μόνης πρὸς τὴν Τουρκίαν μόνην.

Α) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Τ.

Τοῦ σχεδίου τούτου ὑπάρχει ἓν προσχέδιον ἀνυπόγραφον οὐδεμίαν ἔχον ἐπίσημον ὑπόστασιν, συνταχθὲν βάσει τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1927-1928. Παρ' οὐδεμιᾶς ἄλλης ἐργασίας παρακολουθεῖται. Ὡς ἐκ τούτου ὁ τίτλος Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Τ, ἐδόθη βραδύτερον εἰς ἕτερον Σχέδιον, βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930 (4 Σῶματα Στρατοῦ, 14 Μεραρχίαι Πεζικοῦ, 1 Μεραρχία Ἱππικοῦ) τοῦ ὁποίου ἕως καὶ αὐτοῦ ὑπάρχουσι μόνον αἱ ἐξῆς ἐργασίαι:

—Προτάσεις τοῦ ἀρμοδίου Τμήματος τοῦ III Γραφείου, ἐγκριθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, προτάσεις περιληπτικαί, ἀναφερόμεναι εἰς τὰς γενικὰς γραμμὰς τοῦ Σχεδίου.

—Σχέδιον Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, βάσει τοῦ ὁποίου ἐδόθησαν ἐντολαὶ

εις τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν καὶ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ. Μόνον παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ κατηρτίσθη καὶ ὑπεβλήθη πλήρης μελέτη. Οὐδεμία πάντως διαταγὴ ἐκοινοποιήθη πρὸς τὰς Μεγάλας Μονάδας.

Οὕτως ἐνῶ αἱ σχέσεις ἡμῶν μετὰ τῆς Τουρκίας, ἐπὶ πενταετίαν καὶ πλέον, ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου, δὲν ἦσαν αἱ σχέσεις ἀδελφικῆς φιλίας τὰς ὁποίας ἔσχομεν μετέπειτα, ἀλλὰ τὸνναντιὸν διέτρεξαν τότε καὶ ὀξείαν κρίσιν, δὲν εἶχομεν προχωρήσῃ εἰς τὴν μελέτην ἐνδεχομένου πολέμου μετ' αὐτῆς, ἔστω καὶ μὲ τὰ ὑπάρχοντα μῖσα.

Αἱ προτάσεις αἰτίνες ὡς ἄνω ἐνεκρίθησαν ἐπὶ τοῦ Σχεδίου T, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

—Ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐλιγμοῦ εἶναι κυρίως ἐπιθετικός, ἀνταποκρινόμενος συνάμα καὶ εἰς τὴν ἰδίαν τῆς ἀμύνης κατὰ μήκος τῆς ποταμίας γραμμῆς τοῦ Ἑθρου.

—Ἡ συγκέντρωσις περιλαμβάνει 2 Σώματα Στρατοῦ (5 Μεραρχίας) καὶ τὴν Μεραρχίαν Ἱππικοῦ ἐν πρώτῃ γραμμῇ ἀμέσως Ἀνατολικῶς Κομοτινῆς, ὀπίσω τῆς ἀφωπλισμένης ζώνης καὶ 1 Σῶμα Στρατοῦ εἰς τὴν περιοχὴν Ξάνθη—Καθάλλα—Δράμα. Τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ ἐν προκαλύψει, πρὸς τὰ Βουλγαρικά καὶ Τουρκικὰ σύνορα. Δύο Μεραρχίαι εἰς Θεσσαλονίκην, μία εἰς Δράμαν καὶ μία εἰς τὰς νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους.

—Διὰ τὴν διάθασιν τοῦ Ἑθρου προβλέπει 3 Σώματα Στρατοῦ συμπαρεταγμένα, τὰ ὁποῖα, ἐνεργοῦντα κατ' εὐθείαν πρὸς Ἀνατολάς, μετὰ πάσης ταχύτητος, ἔχουσιν ὡς πρῶτον στρατηγικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν τοποθεσίαν Τσατάλτζης. Ἐπ' ἑσέως τοῦ δεξιοῦ πρὸς Μπουλαῖρ ἢ κάλυψις αὐτοῦ πρὸς Μπουλαῖρ—Καλλιπολίαν.

Ἡ πολιτικὴ βάσις τοῦ πολέμου δὲν φαίνεται ἐν ταῖς προτάσεσι. Πάντως, λαμβανομένου ὑπ' ὄψει τοῦ ἔτους καθ' ὃ συνετάγησαν αὗται, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τὴν πρωτοβουλίαν αὐτοῦ θὰ ἀνελαμβάνομεν ἡμεῖς.

Τὰ ἀσθενῆ σημεῖα τῶν προτάσεων τούτων εἶναι τὰ ἑξῆς:

α) Εἶναι ἀνέφικτος ἡ ἐπιτυχία καὶ αὐτῆς τῆς συγκεντρώσεως ἀκόμη ὅταν τῆς θαλάσσης κυριαρχίῃ ἡ Τουρκία, ὡς συνέβαινε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1930. Διὰ τοῦ «Γιαθούζ» ἀπέκοπτε τὴν μοναδικὴν σιδηροδρομικὴν καὶ ὁδικὴν συγκοινωνίαν διὰ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ καθίστα, οὐ μόνον τὴν προέλασιν 3 Σωμάτων Στρατοῦ πρὸς Ἀνατολικὴν Θράκην ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν προώθησιν σοβαρῶν δυνάμεων κατὰ μήκος τοῦ Ἑθρου διὰ τὴν ἄμυναν αὐτοῦ. Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ἐν τούτοις ταύτην, τόσον ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, ὅσον καὶ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἔδωσαν κατὰ ὁ τέλος τοῦ 1930 (8/11/1930) τὴν ἔγκρισίν των διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Σχεδίου, ἀνευ προηγουμένης ἐπαφῆς καὶ συνεννοήσεως, ὡς φαίνεται, μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ.

β) Ὁ ἐλιγμὸς προβλέπει διάθασιν τοῦ Ἑθρου, σοβαρωτάτου κολύματος, διὰ τριῶν Σωμάτων Στρατοῦ συμπαρεταγμένων, καὶ τὴν μετὰ πάσης ταχύτητος ἐνέργειαν αὐτῶν πρὸς Ἀνατολάς, ἐνῶ, ὡς γνωστὸν, διεθέτομεν, ὅχι μόνον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ 1936, μίαν μόνον παλαιάν, ἐκ λαφύρων, γεφυροσκευὴν, ἀχρησιμοποίητον δι' ἐκστρατείαν.

γ) Αἱ προτάσεις πρὸς τοποθέτουσιν ἀπόλυτον οὐδετερότητα ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας, προϋποθέσιν πάντοτε λίαν ἀμφίβολον.

Β) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ T1—T2.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935. Ὡς ἐγένετο καὶ διὰ τὰ Σχέδια B1—B2 καὶ Σ1—Σ2, τὸ Σχέδιον T1—T2, ἀφίεται νὰ ἐξετασθῇ εἰς τὸ Μέρος Β'. καίτοι ἐν τῷ Ἀρχεῖφ ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτοῦ μόνον προτάσεις καὶ μελέτῃ τοῦ III Γραφείου.

5) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΑΛΒΑΝΙΑΝ

Υπάρχει ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ τὸ Σχέδιον Α, προβλέπον πόλεμον Ἑλλάδος μόνῃς πρὸς Ἀλβανίαν μόνῃν. Τὸ Σχέδιον Α βασίζεται ἐπὶ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935 καὶ κατὰ συνήθειαν ἀφίνεται νὰ ἐξετασθῇ καὶ τοῦτο ἀργότερα, καίτοι ἐπίσης μόνον μελέτῃ τοῦ ΙΙΙ Γραφείου ἐπὶ τοῦ Σχεδίου τούτου ὑπάρχει ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ, ὡς καὶ προσχέδιον τοῦ Σχεδίου ἀνυπόγραφον.

6) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΙΤΑΛΙΑΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ, ΑΛΒΑΝΙΑΝ

Εἶναι τὸ Σχέδιον Σ.Σ.Ε.Ι.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Μερικὸν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, τοῦ ὁποίου τὴν ἀξίαν ἐξεθέσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν καὶ ὅπερ Σχέδιον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν μερικὴν μόνον ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930, λόγω τῆς μεσολαθρήσεως κατὰ Σεπτέμβριον 1935 Ἱταλοαθηστικῆς ρήξεως καὶ τοῦ κινδύνου ἐπεκτάσεως αὐτῆς.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Χώρας, ἀπολύτως μὲν ἔναντι τῆς Βουλγαρίας καὶ Ἀλβανίας, κατὰ τὸ δυνατόν δὲ ἔναντι τῆς Ἱταλίας. Ἐπιδιώκει τοῦτο δι' ἀμύνης ἐν τῇ Ἀνατολικῇ, Δυτικῇ, Κεντρικῇ Μακεδονίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, πρὸς ἀπόκρουσιν ἐνεργειῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ καὶ Ἀλβανικοῦ Στρατοῦ καὶ ἐξασφάλισιν ἐνδεχομένως τῶν ἀντιστοίχων ἀκτῶν. Ἐτι δὲ τὴν ἀπαγόρευσιν ἐνδεχομένης ἀποθραύσεως ἐνεργείας τοῦ Ἱταλικοῦ Στρατοῦ, ἐν τῇ Παλαιᾷ Ἑλλάδι (Ἀττικῇ-Πελοπόννησος), ἐν Κρήτῃ καὶ εἰς τὰς νήσους Ἀρχιπελάγους.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἀνωτέρω σκοποῦ, ὁ ἀμυντικὸς ἐλιγμὸς ἀποβλέπει, διὰ τὴν περίπτωσιν ἐπιθέσεως ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας, τὴν ἐξασφάλισιν τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας, ἐπὶ τῆς γραμμῆς: Μπῆλες—Τσιγγέλι—Καρά ὁρος—Λίσε—αὐχὴν Βώλακος—Τουλουμπάρ—Μπούκια—Τσαλί ἢ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας: Κρούσια (Δοβὰ Τεπέ)—Ροῦπελ καὶ ἐν συνεχείᾳ τὴν πρώτῃν.

Κυρία προσπάθεια ἐν τῇ περιοχῇ Στρυμῶν—Υψίπεδον Ζυρνόθου.

Συγκράτησιν τοῦ ἐχθροῦ ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ ἐπὶ τῆς γραμμῆς: Καρά Ὀγλάν—Καρτάλ—Μεγάλη Ἀδα πρὸς Ραγάδαν ἢ σύμπτυσιν τῶν ἐκεῖ δυνάμεων, ἀναλόγως τῆς σοβαρότητος τῆς ἐκδηλουμένης ἐχθρικής πιέσεως, πρὸς Νέστον καὶ πρὸς Ἀλεξανδρούπολιν ἐν ἀνάγκῃ.

Δὲν ἀποκλείεται ἡ ἀνάληψις ἐπιθετικῆς ἐνεργείας πρὸς Ζύρνοθον ἢ Πασμακλή, ἐφ' ὅσον ἡ κυρία προσπάθεια τοῦ ἐχθροῦ ἐξεδηλοῦτο πρὸς Δυτικὴν Θράκην.

Ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως τοῦ Ἀλβανικοῦ Στρατοῦ, εἴτε πρὸς Δυτικὴν Μακεδονίαν, εἴτε πρὸς Ἠπείρον, ἀμυνα ἐν τῇ περιοχῇ εἰς ἣν ἡ ἐπίθεσις ἐκδηλοῦται καὶ ἀνάληψις ἐνδεχομένως ἐπιθετικῆς ἐνεργείας ἀπὸ τῆς ἐτέρας διὰ τὴν δημιουργίαν ἀντιπερισπασμοῦ.

Ἐν περιπτώσει ταυτοχρόνου ἐπιθέσεως πρὸς ἀμφοτέρας τὰς κατευθύνσεις, ἀμυνα τῶσον ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, ὅσον καὶ ἐν Ἠπείρῳ, πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς Φλωρίνης καὶ Καστοριάς ἀπὸ πάσης ἀπειλῆς (Δυτικὴ Μακεδονία) καὶ ἀπαγόρευσις τῆς προελάσεως τοῦ Ἀλβανικοῦ Στρατοῦ πρὸς Νότον τῆς περιοχῆς Κόνιτσα—Φιλιάτες (Ἠπείρος).

Ταυτοχρόνως μὲ τὰς ἀνωτέρω ἀποστολάς, αἱ πρὸς Βουλγαρίαν καὶ Ἀλβανίαν δυνάμεις λαμβάνουσι καὶ ἀποστολάς ἀπαγορεύσεως ἐνδεχομένης ἐχθρικής ἀποθράσεως εἰς τὰς ἀκτὰς Θράκης, Μακεδονίας, Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου.

Ἡ μορφή τῆς διατάξεως εἶναι ἡ ἀκόλουθος:

—Μία ὁμάς ἐκ 5 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ καὶ 1 Ταξιαρχίας Ἱππικοῦ εἰς τὰς περιοχὰς Σερρών καὶ Δράμας, ἐξ ὧν μέρος τῆς μιᾶς Μεραρχίας εἰς περιοχὴν Ἐάνθη—Κομοτινή.

—Δύο Μεραρχίαι εἰς περιοχὰς Λαρίσης, Κοζάνης, Σόροβιτς.

— Τρεῖς Μεραρχίαι καὶ ἓν σύνταγμα Ἰππικοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ Βορείους ἀκτὰς Πελοποννήσου.

— Ἀνά μίαν Μεραρχίαν εἰς Ἡπειρον (μὲ τάγμα εἰς Κέρκυραν), Κρήτην καὶ νήσους Ἀρχιπελάγους.

Ἐκ παραλλήλου ἐν τῷ Σχεδίῳ προβλέπεται διὰ τὴν ἐπάκτιον ἄμυναν ἡ ἀκόλουθος συμβολὴ τῶν Ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας :

— Εἰς τὸν Σαρωνικὸν (περιοχαὶ Μεθάνων, Αἰγίνης καὶ Φλεβῶν) φράγματα ναρκῶν καὶ ἐπάκτιον Πυροβολικόν.

— Εἰς τὸν κόλπον τῶν Πατρῶν καὶ τὸ στενὸν τοῦ Ρίου, ὁμοίως.

— Εἰς τὰς εἰσόδους τῶν δύο Εὐβοϊκῶν κόλπων, ἐπάκτιον Πυροβολικόν.

— Εἰς τὴν εἰσοδὸν τοῦ κόλπου Θεσσαλονίκης, φράγμα ναρκῶν καὶ ἐπάκτιον Πυροβολικόν.

— Εἰς τὴν νήσον Κρήτην ἐπάκτιον Πυροβολικόν.

Τὰ τρωτὰ σημεῖα τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς :

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1935, ὅτε, ὡς εἶδομεν ἐν τοῖς πρόσθεν, εὐρέθημεν ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν συγχρόνου ἐμπλοκῆς πρὸς Ἰταλίαν, Ἀλβανίαν καὶ Βουλγαρίαν, τίποτε ἀπὸ τ' ἀνωτέρω δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ, διότι :

α) Οὐδεμίαν μελέτην, οὔτε τοῦ Μερικοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930, οὔτε τοῦ παρόντος Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων, εἶχε προηγηθῇ. Ἠρξίσμεν τὴν μελέτην τῶν ὅταν ἡπειλήθημεν. Ἄν ὁ πόλεμος ἐξεργηγνύετο ἀμέσως, ὡς ἦτο ἐνδεχόμενον, τὸ ἐν ἰσχύϊ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930 ἦτο, ὡς ἐξετέθη, ἀνεφάρμοστον, λόγῳ μὴ ἐνημερώσεως, λόγῳ ἐλλείψεως ὕλικῶν καὶ λόγῳ τοῦ ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ὑπάρχον ἐλάχιστον ὕλικόν δὲν ἦτο κατανεμημένον εἰς τὰς Ἐπιστρατευούσας Ἀρχάς.

Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων, βάσει τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930 ἐναντίον τῶν τριῶν ἀντιπάλων, οὐς ἡ ἀνάγκη θά ἔφερε πιθανῶς ν' ἀντιμετωπίσωμεν, δὲν ὑπῆρχε. Ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχεν οὔτε κἀν Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων καὶ κατὰ μόνης τῆς Βουλγαρίας. Τὸ μόνον Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων, τοῦ ὁποίου αἱ ἐργασίαι εἶχον προχωρήσῃ περισσότερον ἦτο τὸ Σχέδιον Σ1 πρὸς Γιουγκοσλαυίαν, τούτῳ Σχέδιον ἐναντίον Κράτους τὸ ὁποῖον ἦτο φίλον ἡμῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς κρίσεως καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδεσμέμεθα διὰ τὸ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1929 Συμφώνου Φιλίας.

β) Αἱ δυνάμεις τὰς ὁποίας ἀναφέρει τὸ Σχέδιον τούτου Ἐπιχειρήσεων ὅτι θά κατένεμεν ὡς ἀνωτέρω, θά ἦσαν ἔτοιμαι μόνον προοδευτικῶς, διότι τότε μόνον εἶχον χορηγηθῇ πιστώσεις.

γ) Εἰδικῶς τὸ Ναυτικόν, διὰ νὰ ἐγκαταστήσῃ, ὅτι Σχέδιον προβλέπει, θά ἤθελε μακρὸν χρόνον. Ἀρξίσασα τὸ 1936, ἡ ἐγκατάστασις ἐπακτίου ἀμύνῃ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν, μόλις περὶ τὸ 1938, καίτοι καὶ τότε μὴ πλήρως ἀποπερατωθεῖσα, ἡδύνατο κάπως νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἀμυναν τῶν ἀκτῶν.

δ) Ἡ Ἀντιαεροπορικὴ Ἀμυνα τῆς Χώρας, ζήτημα ἐξαιρετικῆς σπουδαιότητος, διὰ τὴν ὑπ' ὅψει περιπτώσιν, διέθετε μίαν μόνον πυρβολοαρχίαν. Ἡ Παθητικὴ Ἀεράμυνα, οὐ μόνον δὲν εἶχεν ὀργανωθῇ, ἀλλ' οὐδὲ κἀν εἶχε μελετηθῇ.

ε) Ἡ Ἀεροπορία, παράγων κεφαλαιώδους σημασίας, ἰδιαιτέρως δὲ διὰ τὸ παρὸν Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων, ἦτο εἰς τὴν στάθμην τοῦ μηδενὸς ἀπὸ ἀπόψεως Ἀεροπορίας Μόχης, ἦτοι Βομβαρδισμοῦ καὶ Διώξεως, ἀπὸ ἀπόψεως δὲ Ἀεροπορίας Παρατηρήσεως, διέθετεν ὀλίγα παλαιὰ ἀεροπλάνα, ἐν κακῇ καταστάσει, στερούμενα ἐξοπλισμοῦ, μέσων διαθιβάσεως, φωτογραφικῶν μηχανημάτων κλπ.

Ἐν συμπεράσματι, ἡ περίπτωσις ἦν ἀντιμετωπίζει τὸ παρὸν Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων, ἂν ἤθελεν ἐπισυμβῇ, θά εὕρισκε τὴν Χώραν εἰς ἀξιοθρήνητον στρατιωτικὴν κατάστασιν. Ἡ κατάληψις τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἦτο ζήτημα στρατιωτικοῦ περιπάτου μερικῶν Μεραρχιῶν των, αἵτινες θά συνήνταν τὰς 5 ἡμετέρας Μεραρχίας τῶν Γ'. καὶ Δ'. Σωμάτων Στρατοῦ ἐλλιπεῖς, μὲ μειωμένας συνθέσεις τῶν μικρῶν μονάδων αὐτῶν, στερουμένας τῶν στοιχειωδωστερῶν προαναφερθέντων μέσων καὶ στερουμένας ἐπίσης παντός ἐρείσματος ὁχυρωτικῆς.

Ὑπὸ ἀναλόγους συνθήκας θὰ ἔπιπτεν εἰς χεῖρας τῶν Ἀλθανῶν ἢ Ἡπειρος, ἐνῶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἂν δὲν ὑφίστατο ἐχθρικός ἀποθάσεις, θὰ ἦτο εἰς τὴν διάκρισιν τῶν ἐχθρικῶν ναυτικῶν καὶ ἀεροπορικῶν δυνάμεων.

Νοεῖται εἰκοθεν ὅτι ἡ εὐθύνη τῆς καταστάσεως εἰς ἣν εἴχομεν περιέλθῃ οὐδόλως ἐβάρυνε τὸν πρὸ ὀλίγου εὐρεθέντα τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἀντιστράτηγον Χασαπίδην, ὅστις ἐπροχώρησεν εἰς τὴν λήψιν τῶν μέτρων τὰ ὅποια ἦτο τότε δυνατόν νὰ ληφθῶσιν. Ἀντιθέτως μεγίστη εὐθύνη βαρύνει τοὺς πρὸ αὐτοῦ Ἀρχηγούς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς κυβερνήσαντας τὴν χώραν, ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1935.

7) ΕΙΔΙΚΑ ΤΙΝΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΕΠΙ ΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΜΙΔΩΝ

Α) Σ χ έ δ ι α ἀ ν ε φ ο δ ι α σ μ ο ὦ - δ ι α κ ο μ ι δ ῶ ν

1. Τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων πρὸς Βουλγαρίαν εἶχε γίνῃ τὸ Σχέδιον Ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ μὲν Σχεδίου Β ἐν προσχεδίῳ μὴ περατωθέντι τοῦ δὲ Β1 ἐν Σχεδίῳ ἐπίσης μὴ περατωθέντι.

2. Τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Σ συνετάγη Σχέδιον Ἀνεφοδιασμοῦ μετὰ πινάκων ἀπαιτουμένων τροφῶν καὶ κατανομῆς αὐτῶν, ἐκoinοποιήθησαν δὲ εἰς τὰς Μονάδας στοιχεῖα, βάσει τῶν ὁποίων ὑπεβλήθησαν ἐκ μέρους τῶν ἐργασίαι ἀπογραφῆς τῶν ἀποθεμάτων τῆς Χώρας καὶ πίνακες τῶν κατὰ τόπους ἀπαιτουμένων τροφῶν. Ἐπίσης ἐγένοντο ἐργασίαι καθορισμοῦ καταναλώσεως πυρμαχικῶν, προσδιορισμοῦ ἀπαιτουμένων μονάδων πυρὸς καὶ προσδιορισμοῦ μεταφορικῆς ἱκανότητος τῶν μέσων μεταφορᾶς. Ὀργάνωσις τῶν κέντρων ἐφοδιασμοῦ, νοσηλευτικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ λοιπῶν ὀργάνων ὑπηρεσιῶν, δημιουργία ἀποθεμάτων εἰρήνης καὶ Σχέδιον παραγωγῆς ἄρτου δὲν ἐγένοντο.

Τοῦ Σχεδίου Σ1 συνετάγη Σχέδιον Ἀνεφοδιασμοῦ μετὰ πινάκων κατανομῆς τροφῶν, ἀλλὰ τοῦτο παρέμεινεν ὡς ἐσωτερικὴ μόνον μελέτη.

3. Τοῦ Σχεδίου Σ.Σ.Ε1 καθηρτίσθη καὶ ἐκoinοποιήθη τὸ Σχέδιον Ἀνεφοδιασμοῦ, Διακομιδῶν, Ἐκκενώσεων, ὅπερ βασίζεται κυρίως εἰς τὰς ἐπιτάξεις τροφῶν. Ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ὕλικά, τὴν νοσηλείαν καὶ τὴν παραγωγὴν ἄρτου, ὡς καὶ τὴν ὀργάνωσιν ὀργάνων ἀνεφοδιασμοῦ, τὸ Σχέδιον εἶναι ἀτελές, προφανῶς λόγῳ τῆς ἐπευσμένης κοινοποιήσεώς του. Ἐργασίαι συγκροτήσεως ὀργάνων ἀνεφοδιασμοῦ ἀνατίθενται κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας, τὸ ὅποιον ἀποτελεῖ λύσιν ἀμφιβόλου ἐπιτυχίας.

4. Οὐδεμία ὀργάνωσις εἶχε γίνῃ διὰ τὴν ἐπίταξιν ὕλικῶν πάσης φύσεως.

5. Οὐδεμία ὀργάνωσις τοῦ χρηματικοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν Μονάδων εἶχε γίνῃ.

Β) Κ λ ι μ ά κ ω σ ι ς ὕ λ ι κ ῶ ν γ ε ν ι κ ῆ ς ἐ φ ε δ ρ ε ί α ς

Ἡ συντήρησις τῆς ἐμπολέμου δυνάμεως ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως μέχρι τῆς ἐνάρξεως λειτουργίας τοῦ ρεύματος ἀνεφοδιασμοῦ (ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐξωτερικοῦ, ἐπιτάξεις κτλ.) ἐπιβάλλει τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης συγκρότησιν, ἐπὶ πλέον τῶν ὑπὸ τῶν συνθέσεων ἐκστρατείας προβλεπομένων ὕλικῶν, ἀποθεμάτων Γενικῆς Ἐφεδρείας εἰς παντοειδῆ ἐφόδια. Ἡ διαχείρισις τῶν ζητημάτων τούτων μέχρι τοῦ 1936, δὲν εἶχεν ὀργανωθῇ. Ὑλικά τῆς ἀρμοδιότητος ταύτης συνεχέοντο μετὰ τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἅλλα δὲ ἀνεγράφοντο ὡς συμπληρωματικά ὕλικά.

Ἀπὸ ἀπόψεως σχηματισμοῦ τῶν ἀποθεμάτων Γενικῆς Ἐφεδρείας, οὐδεμία προπαρασκευαστικὴ σοβαρὰ ἐργασία ἐγένετο πλὴν ὀρισμένων ἐνεργειῶν ἀφορωσῶν τὴν προμήθειαν πυρμαχικῶν τινῶν τοῦ νέου ὕλικου. Περί τῆς καταστάσεως εἰς

ἦν εἶχον ἀφειθῇ νὰ περιέλθωσι τὰ πυρομαχικά τοῦ παλαιοῦ ὕλικου ἐγένετο ἐκτενὴς μνεῖα ἐν τοῖς πρόσθεν.

Ἡ διάταξις τῶν ἀποθεμάτων Γενικῆς Ἐφεδρείας εἶναι προφανὲς ὅτι εἶναι συν-ἀρτησις οὐχὶ τῶν τόπων ἐπιστρατεύσεως τῶν Μονάδων, ἀλλὰ τῶν χώρων συγκεν-τρώσεως, οἵτινες πάλιν εἶναι συνάρτησις τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων. Δὲν ὑπῆρχε διὰ τὰ ὑπάρχοντα πυρομαχικά Γενικῆς Ἐφεδρείας Σχέδιον κλιμακώσεως αὐτῶν, ἀναλόγως πρὸς τὰς ἀνάγκας ταύτας καὶ κατὰ συνέπειαν δημιουργίας τῶν ἀναγ-καίων ἀποθηκῶν ὅπου ἔπρεπε νὰ εἶναι αὐταί. Ἡ ἐναποθήκευσις ἐγένετο βάσει τῶν κεινῶν χώρων τῶν ὑπαρχουσῶν ἀποθηκῶν, χωρὶς τοῦλάχιστον, καὶ ὑπὸ τὰς συν-θήκας ταύτας, νὰ ὑπάρχωσιν ἀποθηκευμένοι πλήρεις βοαί. Ἐπὶ παραδείγματι:

— Οἱ πυροσωλήνες τῶν βλημάτων παλαιῶν ὕλικῶν τῶν ἐναποθηκευμένων εἰς Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην, Λαμῖαν, εἶχον ἐναποθηκευθῇ εἰς Βόλον.

— Ἀπαντα τὰ βολιδοφόρα βλήματα τοῦ νέου ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75/19 εὑρίσκοντο εἰς Θεσσαλονίκην.

— Εἰς πάντα τὰ συγκροτήματα ἀποθηκῶν δὲν ὑπῆρχον ἀνάλογα γεμίματα πρὸς τὰ βλήματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς κατασκευασθεῖσας νέας ἀποθήκας πυρομαχικῶν πρὸ τοῦ 1935, ἦτοι τὰς ἀποθήκας Οἴου, Σφενδάλης, Μιζούρλου, Σέδες, αὗται ἀηγέρθησαν κατὰ συγκροτήματα πολυπληθῶν καὶ συνήθους κατασκευῆς κτιρίων, παρουσιάζοντα τὰ κάτωθι μειονεκτήματα:

— Παντελὴς ἑλλειψις οἰοδόηποτε προστασίας ἀπὸ ἐναερίου προσβολάς.

— Ἄνευ ὁδικῶν δικτύων διὰ τὴν εὐχερῇ ἐν πολέμῳ ἐκμετάλλευσιν αὐτῶν.

Ἡ συσκευασία τῶν πυρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας, γενομένη ἄνευ μελέτης τινός, παρουσίαζε τὰ κάτωθι σοθάρὰ μειονεκτήματα δυσχεραίνοντα τοὺς ἀνεφο-δισμούς:

— Τὰ κιβώτια πυρομαχικῶν τοῦ ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ ἦσαν ὑπερβολικοῦ βάρους μὴ δυνάμενα νὰ μεταφερθῶσι δι' ἡμιονικῶν μέσων.

— Ἐπὶ τῶν κιβωτιῶν πάντων ἀνεξαίρετως τῶν πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ, δὲν ὑπῆρχον διακριτικὰ σημεῖα διευκολύνοντα τὴν ἀναγνώρισιν τοῦ περιεχομένου.

Οὐδεμία ἐπίσης μέριμνα εἶχε ληφθῇ ὅπως αἱ ἰδιωτικαὶ ἀποθήκαι καυσίμων ὤλων τῶν διαφόρων Ἐταιριῶν κατασκευάζωνται ὑπὸ συνθήκας εὐνοοῦσας τὴν προ-στασίαν των ἀπὸ ἐναερίων προσβολῶν..

Ἐπίσης οὐδὲν ἐγένετο διὰ τὴν σταθεράν τήρησιν τῆς στάθμης τῶν ἐμπορι-κῶν ἀποθεμάτων βενζίνης εἰς ἐπίπεδον ἐξασφαλίζον τοῦλάχιστον τὰς πρώτας ἀνάγ-κας τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Χώρας ἐν πολέμῳ. Οὐδὲν ἐπίσης ἐγένετο καὶ διὰ τὰ λοιπὰ καύσιμα καὶ ἰδίως τοὺς γαϊάνθρακας.

Οὐδεμία ἐπίσης μελέτη καὶ ὁργάνωσις εἶχε γίνῃ διὰ τὴν ἐν δεδομένη στιγμῇ, ἦτοι ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, διασποράν τῶν κατοίκων καὶ τῶν πυρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας. Ἡ ἀνάγκη ὑπάρξεως δι' ἕκαστον Σχέδιον Ἐπι-χειρήσεων ἀντιστοίχου Σχεδίου Διασποράς Καυσίμων καὶ Σχεδίου Διασποράς Πυ-ρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας, ἡγνοεῖτο τελείως.

Γ Ε Ν Ι Κ Ο Ν Σ Υ Μ Π Ε Ρ Α Σ Μ Α

Ἀνεξαρτήτως τῆς μικρᾶς ἀξίας ἣν ἐκέκτηντο ἀπὸ ἀπόψεως κυρίως συλλήψεως τοῦ ἐλλειγμοῦ, τὰ ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1935 ὑπάρχοντα ἐν σχεδίῳ ἢ προσχεδίῳ διάφορα Σχέδια Ἐπιχειρήσεων, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἦτο ἐφαρμόσιμον, διότι ἄφ' ἑνὸς ἐστηρίζοντο ἐπὶ ἀντιστοίχων Σχεδίων Ἐπιστρατεύσεως ἀνεφαρμόσιων καὶ διότι ἄφ' ἑτέρου αἱ ἐργασίαι αὐτῶν δὲν εἶχον ποτὲ ὀλοκληρωθῇ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος παρουσίασεν εἰς τὰς ἀρχάς του, τὸ 1914, μεγάλας ἐκπλήξεις δι' ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιπάλους. Αἱ καταναλώσεις καὶ αἱ φθοραὶ ὀλικοῦ ὑπερέβησαν πᾶσαν πρόβλεψιν καὶ τὰ ἀποθέματα Γενικῆς Ἐφεδρείας, ἅτινα διετίθεντο ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, ἐξητληθήσαν τάχιστα. Αἱ βιομηχανίαι τῶν ἀντιπάλων δὲν ἦσαν προπαρασκευασμέναι διὰ τὴν μὲ τὸν δέοντα ρυθμὸν ἀναπλήρωσιν τῶν καταναλώσεων καὶ φθορῶν καὶ τὴν ἱκανοποίησιν τῶν ποικίλων ἀναγκῶν τοῦ πολέμου, εἰς δὲ τὰ ὀλικά μέσα διεδραμάτιζον πρωτεύοντα ρόλον. Ἡ συνέχισις τοῦ ἀγῶνος ἐφαίνετο προβληματικὴ ἀπὸ αἰτίων τὸ ὅποιον οὐδεὶς πρότερον εἶχεν ὑποπτευθῆ καὶ ἐπομένως οὐδεὶς εἶχε προβλέψῃ.

Ἦρχισε τότε μία ἐντατικὴ προσπάθεια ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ὅπως προσανατολισωσιν ὅλας τὰς βιομηχανίας των καὶ τὰς πλέον εἰρηνικάς, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἀγῶνος καὶ οὕτω ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν γεγονότων, βραδέως καὶ ἐκ τοῦ προχείρου κατ' ἀρχάς, ἐτέθησαν αἱ βάσεις τῆς βιομηχανικῆς ἐπιστρατεύσεως. Ἐχρειάσθησαν τρία περίπου ἔτη διὰ νὰ συντελεσθῇ ἡ αὐτοσχεδιασθεῖσα αὕτη βιομηχανικὴ ἐπιστράτευσις καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν τριῶν τούτων ἐτῶν, αἱ μικραὶ βιομηχανικαὶ δυνατότητες ἀμφοτέρων τῶν ἀντιπάλων ἔσχον τὸν ἀντίκτυπον αὐτῶν ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς μορφῆς τοῦ πολέμου καὶ ἐτροποποίησαν τὰς στρατηγικάς καὶ τακτικάς μεθόδους διεξαγωγῆς του. Μόνον ὅταν αἱ βιομηχανίαι ἐφθασαν τὸ ὕψος τῆς ἀποδόσεως τῆς ἐξυπηρετούσης πλήρως τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου, ἀνεκτιθῇ καὶ ἡ πλήρης, ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς διεξαγωγῆς αὐτοῦ, τόσον ἐν τῷ στρατηγικῷ πλαισίῳ, ὅσον καὶ ἐν τῷ τακτικῷ τοιοῦτῳ, ἐλευθερίᾳ ἐνεργείας τῶν Ἀνωτάτων Διοικήσεων.

Ἡ ἔντασις αὕτη τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἥτις ἠνάγκασε ἀμφοτέρους τοὺς ἀντιπάλους νὰ ἐπαναφέρωσιν ἐκ τοῦ μετώπου ἑκατοντάδας χιλιάδων στρατευθέντων ἐργατῶν καὶ νὰ συμπληρώσωσι τὰς ἑλλειπούσας εἰσέτι ἐργατικάς χείρας τῆς βιομηχανίας μὲ πολίτας μὴ στρατευομένους καὶ μὲ γυναῖκας, ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἐπίσης, κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, αὐτοσχεδιασθεῖσης ἐργατικῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ὁ πόλεμος τοῦ 1914 κατέδειξεν ὡσαύτως, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἅφ' ἐνὸς μὲν διὰ παρὰ τὴν ἀπόσπασιν ἀγροτικῶν χειρῶν, κτηνῶν, μηχανικῶν μέσων καλλιιεργείας ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἦτο ἀπαραίτητον διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου, ὅχι μόνον νὰ μὴ κατέλθῃ ἡ γεωργικὴ καὶ κτηνοτροφικὴ παραγωγή τῆς Χώρας, ἀλλὰ τούναντίον νὰ ἐνταθῇ, καθοριζομένης καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν εἰδῶν ἐκείνων τῶν πλέον χρησίμων διὰ τὴν συντήρησιν τῶν μαχομένων δυνάμεων καὶ τοῦ ἀμύχου πληθυσμοῦ, ἅφ' ἑτέρου δὲ ὅτι, λόγῳ τοῦ ὅτι αἱ πολεμικαὶ δαπάναι ἦσαν τεράστιαι, αἱ συνθήκαι τοῦ ἐμπορίου τελείως διάφοροι τῶν τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, αἱ ἀνάγκαι ὕγεινoμικῆς καὶ κοινωνικῆς περιθάλψεως καταπληκτικῶς ὡσαύτως ἀνώτεραι, κτλ. ἦτο ἀνάγκη νὰ μελετηθῶσι τρόποι χρηματοδοτήσεως τῶν πολεμικῶν ἐν γένει ἀναγκῶν, χωρὶς νὰ ὑποφέρῃ ὑπὲρ τὸ δέον ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Χώρας. Ἐτέθησαν οὕτω αἱ βάσεις τῆς γεωργικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιστρατεύσεως.

Πάντα τ' ἀνωτέρω, βιομηχανική, ἐργατικὴ, γεωργικὴ, οἰκονομικὴ ἐπιστρά-

τευσις, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦσι τὴν πολιτικὴν ἐπιστράτευσιν, ἐγένοντο κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον ὑπὸ τὴν πίεσιν ὀξείας ἀνάγκης, ἀνευ προηγουμένης μελέτης, βραδέως καὶ ἐκ τοῦ προχείρου κατ' ἀρχάς.

Διὰ τοῦτο, εὐθὺς ἅμα τῇ εἰρήνῃ, ἅπαντα τὰ Κράτη ἐμελέτησαν, ὠργάνωσαν καὶ ἐθάσισαν ἐπὶ Νομοθετικῶν Διατάξεων, τὴν χρησιμοποίησιν καὶ προσαρμογὴν ὅλων τῶν μέσων, πόρων, δυνατοτήτων τοῦ Ἔθνους, εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ πολέμου, εἰς τρόπον ὥστε ἡ ἐν δεδομένη στιγμή ἐκμετάλλευσις τοῦ ὅλου ἐν γενεῇ πολεμικοῦ δυναμικοῦ τῆς Χώρας νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀρτίως προπαρασκευασμένη καὶ συνεπῶς ὅσον ἔνεστι μεγαλητέρας ἀποδόσεως.

Ἄς ἴδωμεν τώρα τί ἐγένετο ἐν Ἑλλάδι.

Εἶναι λίαν περιέργον ὅτι ἂν καὶ ἡ Ἑλλάς ἔλαθε μέρος εἰς τὸν πρῶτον Εὐρωπαϊκὸν πόλεμον καὶ ἐξηκολούθησε μάλιστα δι' αὐτὴν ἡ ἐμπόλεμος κατάστασις μέχρι τοῦ 1923, οὐδεμία σχεδὸν προσοχὴ ἐδόθη καὶ οὐδεμία πρόβλεψις ἐγένετο, μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935, διὰ τὰ ζητήματα τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως. Τὸν μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1935, συνεστήθη τὸ πρῶτον, παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ, ἴδιον Γραφεῖον διὰ τὰ ζητήματα τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως.

Ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1927, οὐδὲν στοιχεῖον εὑρηται ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ δυνάμενον νὰ μᾶς καθοδηγήσῃ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα γενομένων.

Μετέπειτα ἐκ τῶν ὑπαρχόντων στοιχείων ἐξάγεται:

α) Ὅτι διὰ τ' ἀφορῶντα τὴν Πολικὴν Ἐπιστράτευσιν, παρατηρεῖται ἀπλῶς μία προσπάθεια πρὸς συγκέντρωσιν τῆς ξένης νομοθεσίας τῆς διεπούσης τὴν γενικὴν ὀργάνωσιν τῶν Κρατῶν πρὸς πόλεμον καὶ τὰς μεταπολεμικάς αὐτῶν βιομηχανικάς κατασκευάς.

β) Ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἀνάπτειν τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας τῆς Χώρας, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἐμελέτα ἀπλῶς τὰς ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τὴν ἀνάπτειν τῶν εἰδικῶν ἐκείνων βιομηχανιῶν, ὧν ἐν ἐπιστρατεύσει θὰ εἶχεν οὗτος ἀνάγκην.

Πρὸς πληρεστέραν ἐνημέρωσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὡς πρὸς τὰς ἱκανότητας τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας, εἶχε διαταχθῇ καὶ ἐπραγματοποιήθῃ καταγραφὴ διαφόρων ἐργοστασίων ἐν Ἀθήναις, Βόλῳ, Θεσσαλονίκῃ καὶ λοιποῖς βιομηχανικοῖς κέντροις τοῦ Κράτους. Αἱ ἀνωτέρω ὁμως καταγραφαὶ δὲν ἐνημερώνοντο περιοδικῶς καὶ οὕτω τ' ἀποτελέσματα τῆς γενομένης τοιαύτης δὲν ἦσαν μετέπειτα ἐκμεταλλεύσιμα, καθόσον, ὡς τυγχάνει γνωστὸν, ἡ μεγαλητέρα ἐξέλιξις τῆς Ἑλληνικῆς βιομηχανίας συνετελέσθη κυρίως κατὰ τὴν τελευταίαν πρὸ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου δεκαετίαν.

Ἐπὶ πλεόν ἐγένοντο ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ διάφοροι ἐνέργειαι πρὸς τὰ Πολιτικά Ὑπουργεῖα, διὰ τὴν ἀνάπτειν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ ἰδιαίτερώς τῶν κλάδων αὐτῆς ὧν θὰ εἶχεν ἀνάγκην ὁ Στρατός ἐν ἐκστρατείᾳ καὶ συνεστήθη εἰς τὰς ἀρμοδίας Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν ὅπως χρησιμοποιοῦσιν εὐρύτερον τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν, κατὰ τὰς παραγγελίας διαφόρων ὀλικῶν.

Ἐγένοντο ἐπίσης συστάσεις ὅπως, δι' ὠρισμένας τούτων, αὐξηθῇ τὸ ποσοστὸν τῆς βιομηχανικῆς παραστάσεως, ἐπὶ τῷ τέλει εὐχερεστέρου συναγωνισμοῦ ξένων βιομηχανιῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι, μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1935, οὐδὲν ἐγένετο εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν πολιτικὴν ἐπιστράτευσιν τῆς Χώρας, πλὴν μᾶς προσπάθειάς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἥτις εἶχε σκοπὸν τὴν συγκέντρωσιν ὠρισμένων πληροφοριῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὴν συνηγορίαν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῶν δυναμένων νὰ χρησιμεύσωσι διὰ πολεμικοῦς σκοποὺς βιομηχανιῶν. Ἐκ τῆς μερικῆς καὶ περιωρισμένης ταύτης προσπάθειας διαπιστοῦται ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ ὅλου ζητήματος τῆς Πολιτικῆς

Ἐπιστρατεύσεως, καὶ ἰδίᾳ τῆς ὀργανώσεως τῶν πολεμικῶν βιομηχανιῶν τῆς Χώρας, ἡγνοήθη παρ' ὧν τῶν Κυβερνήσεων, ὧν τῶν Ἀρχηγῶν Ἐπιτελείου καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1932, δέκα τοῦτέστιν ἔτη μετὰ τὸν Μικρασιατικὸν πόλεμον, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 34 Πρακτικοῦ του, διασιθάζει ἀπλῶς εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ὑποβληθὲν ὑπόμνημα ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως Πυροβολικοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, περὶ ἐγκαταστάσεως ἐν Ἑλλάδι Ὀρειδουρείου, μὲ τὴν ἀπλὴν οὐστασιν ὅπως ἐν εὐθελῶς ληφθῇ τοῦτο ὑπ' ὄψει.

Τὸ Αὐτὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 158 Πρακτικοῦ τοῦ τῆς 18 Ἰουλίου 1934, ἐπιλαμβάνεται τῆς εὐκαιρίας ἣτις τῷ παρέχεται ἐκ διασυστάσεως αὐτῷ αἰτήσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου, περὶ προτάσεων ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Χώρας διὰ πολεμικοῦ ὕλικου καὶ ἀποφαίνεται ὅτι κατ' ἀρχὴν ἡ ἐνίσχυσις τῆς ὑπαρχούσης καὶ ἡ δημιουργία νέας ἐν τῇ Χώρᾳ πολεμικῆς βιομηχανίας, κατὰ τὸ δυνάτον ἐξασφαλιζούσης τὴν εἰς διαφόρους πολεμικά ὕλικά ἐπάρκειαν τοῦ Κράτους ἐν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν σοβαρωτέρων διὰ τὴν ἐν γένει ἀμυναν τῆς Χώρας προσπάθειων. Ζητεῖ ἐν συνεχείᾳ ὅπως ἡ ἐγχώριος βιομηχανία ἐξασφαλίσῃ ἐντὸς πενταετίας παρακαταθήκην 200 ἑκατομμυρίων φυσιγγίων, νὰ ἔχη τὴν δυνατότητα ἐν ἐπιστρατεύσει ἐντὸς δύο μηνῶν νὰ παραγάγῃ τοὐλάχιστον 48 ἑκατομμύρια φυσίγγια, νὰ ἐξασφαλίσῃ 480 χιλιάδας βλήματα ὧν καὶ ἰσάριθμα βλήματα Πυροβολικοῦ, νὰ παραγάγῃ 2 ἑκατομμύρια βομβίδας, 500 τόννους πυρίτιδος πυροβόλων, προσωπίδας διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ καὶ ἔπειτα διὰ τὸν ἀμαχὸν πληθυσμὸν κτλ. Ἐννοεῖται ὅτι οὐδὲν ἐγένετο ἀπ' ὅλα αὐτά.

Παρακαλῶν τὸν ἀναγνώστην ν' ἀναγνώσῃ προσεκτικῶς τὸ ὑπ' ἀριθ. 158/18-7-1934 Πρακτικὸν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου. Ὅσον ἀφορᾷ ἐμὲ, δὲν πρόκειται ὕστερα ἀπὸ ὅσα ἀκριβῶς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων στοιχείων ἐξέθεσα εἰς τὰ ἀφορῶντα τὸ πολεμικὸν ὕλικόν, τὴν κατάστασιν τῶν πυρομαχικῶν, τὰ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως κτλ. καὶ τὴν ἐν γένει μέχρι τοῦ 1935 στρατιωτικὴν μας κατάστασιν, νὰ σχολιάσω καὶ πάλιν τὰς διαφωνίας μεταξὺ τῶν μελῶν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰς διατυπωμένας ἀνακριθείας, ὡς ἐπὶ παραδείγματι, ὅτι τὸ εἰς βλήματα Πυροβολικοῦ ὀφιστάμενον τὸ 1934 ἀπόθεμα ἀνήρχετο εἰς 12½ μονάδας πυρὸς κατὰ μέσον ὅρον τοῦ ὅλου ἐπιστρατευομένου Πυροβολικοῦ. Εἰς τὸ Β'. Μέρος τῆς παρούσης συγγραφῆς θὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης τί ποσότητες πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ εἰσῆχθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ κατεσκευάσθησαν ἐν τῷ ἑσωτερικῷ κατὰ τὴν περίοδον 1936 - 1940 καὶ πόσας μονάδας πυρὸς διέθετεν ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, τὴν παραμονὴν τῆς Ἱταλοελληνικῆς συρράξεως. Ἐκ τῆς συγκρίσεως θὰ ἐκτιμήσῃ δεόντως τὰς ὑπευθύνους ἐν τῷ Πρακτικῷ τούτῳ ἀναγραφόμενας ἀνακριθείας δεικνύουσας ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀρχηγοὶ τοῦ Ἐπιτελείου δὲν ἦσαν οὐτε ἀπλῶς ἐνημερωμένοι, ἐπὶ τῶν ὑπαρχουσῶν ποσοτήτων πολεμικοῦ ὕλικου.

Ἀλλὰ ἐκ τῶν δύο γνωματεύσεων τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου διὰ τὸν Πρακτικὸν 34/26-4-1932 καὶ 158/18-7-1934, προκύπτουσι τὰ ἐξῆς δύο ἐρωτήματα :

Πρῶτον, πῶς ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1934, δὲν ἐνδιεφέρθη τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἐπὶ μιᾷ προσπάθειάς τὴν ὁποίαν χαρακτηρίζει ὡς σοβαροτάτην, εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ' 158 Πρακτικόν του; Δεύτερον, διατί πρὸ διετίας, δοθείσης πάλιν ἀφορμῆς, περιωρίσθη διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 34 Πρακτικοῦ του, εἰς τὴν ἀπλὴν οὐστασιν ὅπως ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἐν εὐθελῶς ληφθῇ τοῦτο ὑπ' ὄψει;

Διὰ τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν ἐρωτημάτων τούτων ἐπαφίεμαι εἰς τὸν ἀμερόληπτον ἀναγνώστην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

Ἐπεράτωσα τὴν ἀνασκόπησιν τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως ἀπὸ Αὐγούστου 1923 μέχρι Σεπτεμβρίου 1935 καὶ περιέγραψα τί εἶχε γίνῃ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικοῦ ὀλικοῦ, ὀχυρώσεως, συγκοινωνιακοῦ ἐξοπλισμοῦ, ἐνεργοῦ Στρατοῦ, Σχεδίων Ἐπιστρατεύσεως, Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων καὶ Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας. Περιέγραψα ταύτην ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑπερβολῆς, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπισήμων καὶ ἀκριβῶν στοιχείων, τὰ ὅποια ἢ ἐπὶ μίαν τετραετίαν καὶ πλέον παραμονή μου εἰς τὴν θέσιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, μοὶ ἐπέτρεψε νὰ συλλέξω καὶ ἐρευνήσω.

Ἐπράξα τοῦτο ἵνα ἄφ' ἐνὸς ἀποκατασταθῇ ἡ ἔννοια τῆς διακαιοσύνης, ἀποκαλυπτομένου, βάσει ἐπισήμων στοιχείων, ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῶν ὑπευθύνων Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν τῆς περιόδου ταύτης, καὶ διότι ἄφ' ἑτέρου, οἱ ἀνωτέρω ὑπεύθυνοι τῆς πλήρους παραμελήσεως τῆς προπαρασκευῆς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς Χώρας, ἔγιναν μετέπειτα, ἐλαυνόμενοι ἀπὸ πολιτικά, προσωπικά καὶ μικρὰ καὶ ταπεινὰ ἐλατήρια, ἐπιτιμηταὶ καὶ ὑπονομευταὶ μιᾶς προσπάθειας, ἡ ὅποια κατεβλήθη διὰ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν ἰδικῶν τῶν σφαλμάτων, προσπάθειας ἡ ὅποια εὐτυχῶς, ὥς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, δὲν ἀνελήφθη ἀργά.

Ἐκ τῆς ὅλης ἀνασκόπησης τῆς περιόδου ταύτης, ἐξάγεται, ὅσον καὶ ἂν εἶναι ὁδυνηρὸν νὰ τὸ διαπιστώσῃ τις, ὅτι, κατὰ τὴν δωδεκαετίαν τὴν μεσολαβήσανσαν ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1935, δωδεκαετίαν ἥτις χαρακτηρίζεται ἀπὸ μίαν μακρὰν περίοδον εἰρήνης, κατὰ τὴν ὅποιαν καὶ χρόνος ὑπῆρχε καὶ χρῆμα πολὺ περισσότερον ἡδύνατο νὰ διατεθῇ, οὐδὲν σχεδόν, ἐκτὸς μιᾶς προμηθείας σιδηροδρομικοῦ ὀλικοῦ καὶ ὀπλισμοῦ Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ ἐγένετο, καὶ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγένετο ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος εἰς τὴν Κυβέρνησιν Παγκάλου. Ἡ προμήθεια αὕτη, ὥς ἐλέχθη, δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐνὸς ἐφοδιαστικοῦ προγράμματος ἀντιμετωπίζοντος τὰς ὅλας ἀνάγκας τοῦ Στρατεύματος καὶ αἰτοὶ φρονῶ ὅτι αἱ ὀλίγαι διατεθεῖσαι πιστώσεις θὰ ἡδύνατο καλῶτερον νὰ χρησιμοποιηθῶσιν, ἐν τούτοις πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ὅτι ἀπέτέλεσε τὴν πλέον φιλότιμον ἐφοδιαστικὴν προσπάθειαν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὅσον διὰ τὴν λοιπὴν ἐργασίαν τὴν ἀφορῶσαν τὴν ἐν γένει προπαρασκευὴν τοῦ Στρατεύματος, αὕτη ἦτο ἐργασία ἀσυντόνιστος, ἀμέθοδος, ἐπιπολαία, ἐξηρητημένη εἰς πλείστα σημεῖα ἀπὸ πολιτικὰς ἐπιρροὰς καὶ προσωπικὰς ἐπιδιώξεις καὶ οὐδὲν ἔργον ὁλοκληρώσασα.

Δὲν φαίνεται νὰ εἶχε κατανοηθῇ παρὰ τῶν Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν τῆς περιόδου ταύτης, ὅτι ἡ ὀργάνωσις ἐνὸς ἐμπολέμου Στρατοῦ εἶναι πρόβλημα πολιτικόν, οἰκονομικόν, στρατηγικόν καὶ τακτικόν, ἐξαιρετικῶς σύνθετον, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ὁποίου χρειάζεται μέθοδος, μελέτη, ἐργασία καὶ συνέχεια ἐργασίας καὶ ἥτις προϋποθέτει :

— Τὸν καθορισμὸν ἐνὸς σκοποῦ μὲ βάσιν τὴν πολιτικὴν κατάστασιν, τὰς πολιτικὰς βλέψεις καὶ τὴν δυναμικότητα τῆς Χώρας.

— Τὴν ἐκτίμησιν τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἔχθρου.

— Τὴν προσαρμογὴν πρὸς τὰς γεωγραφικὰς, δημογραφικὰς καὶ ἔδαφικὰς συνθήκας τῆς Χώρας.

— Τὴν ἐκτίμησιν τῶν ὕλικῶν πόρων αὐτῆς.

— Χρῆμα καὶ δὴ ἄφθονον. Δαπάνας καὶ οὐχὶ οἰκονομίας.

— Χρόνον καὶ χρόνον τόσον μάλιστα περισσότερον, ὅσον ἡ Χώρα εἶναι πτωχότερα εἰς βιομηχανικὸν καὶ τεχνικὸν ἐξοπλισμὸν.

Διὰ πληρεστέραν ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι τὰ ἀνωτέρω δὲν εἶχον κατανοηθῇ, ὑπενθυμίζω τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρέθημεν, ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς παρασκευῆς, τὸ φθινόπωρον τοῦ 1935, ὅταν ἐξεράγη ὁ Ἰταλοαιθιοπικὸς πόλεμος καὶ ὁ κίνδυνος τοῦ πολέμου ἔκρουσε καὶ τὴν ἡμετέραν θύραν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν λοιπὸν ἐκείνην ἡ στρατιωτικὴ μας κατάστασις ἦτο ἀξιοθρήνητος καὶ τραγικὴ.

Αἱ ἀποθῆκαι ἐπιστρατεύσεως ἦσαν κεναὶ καὶ μέχρι τοιοῦτου σημείου κεναί, ὥστε, ὡς θὰ ἐνθυμῶνται εἰσέτι πολλοί, ἐδέησε νὰ ἐπιταχθῶσι κλινოსκεπάσματα ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια τῶν Ἀθηνῶν, ὅταν ὀλίγους μῆνας πρότερον, ἤτοι τὸν Μάρτιον τοῦ 1935, ἀπεστάλη τοῖς 1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ εἰς τὸν Στρυμόνα, διὰ τὴν καταστολὴν τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκραγέντος στασιαστικοῦ κινήματος καὶ ἐδέησε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν νὰ δανεισθῶμεν ὀλίγας δεκάδας βομβῶν ἀεροπλάνων ἀπὸ τοῦς Γιουγκοσλαύους.

Τὸ Στράτευμα ἐστερεῖτο τῶν στοιχειωδεστέρων μέσων διὰ μίαν ἐκστρατεῖαν, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ νέου ὕλικου Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχομεν προμηθευθῇ, δὲν ἦτο κινητοποιήσιμον, τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ παλαιοῦ ὕλικου, τὸ ὁποῖον μᾶς εἶχεν ἐναπομείνῃ, δὲν ἦτο χρησιμοποιήσιμον, ὡς χρῆζον ἐπισκευῆς, τὰ πλεῖστα τῶν πυρομαχικῶν τοῦ παλαιοῦ ὕλικου δὲν εἶχον ἀνασκευασθῇ, προκαλύψις σχεδὸν δὲν ὕφιστατο, ὀχύρωσις δὲν ὑπῆρχε, ἀντιαεροπορικὴ ἀμυνα δὲν ὑπῆρχε, παθητικὴ ἀεράμυνα δὲν εἶχεν ὀργανωθῇ. Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἐφαρμόσιμον δὲν ὑπῆρχε, Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων ἐφαρμόσιμον δὲν εἶχεν ἐπεξεργασθῇ, ἡ πολιτικὴ καὶ οἰκονομικὴ ἐπιστράτευσις δὲν εἶχε κἄν μελετηθῇ καὶ τέλος ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ Στρατεύματος, λόγῳ τῶν διαφόρων μειώσεων τῆς θητείας, ἦτο εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἀτέλης ὥστε ἦτο ζήτημα ἂν αἱ ἐφεδρικαὶ κλάσεις ἔπρεπε νὰ θεωρῶνται ὡς χρησιμοποίησιμοι.

Εἰς ἀπόδειξιν τῶν ἀνωτέρω ἐπικαλοῦμαι καὶ αὐτὰ τὰ Πρακτικά τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὅπερ ὑπεύθυνον καὶ αὐτὸ διὰ τὴν κατάστασιν, εἰς ἣν ἀπὸ ἀπόψεως ἐθνικῆς ἀμύνης εἶχεν ὀδηγηθῇ ἡ χώρα καὶ ἀποδίδον ταύτην μὲν ὁ ν ο ν εἰς τὴν μὴ διάθεσιν πιστώσεων, δὲν ἡδυνήθη ἡ νὰ τὴν διαπιστώσῃ ἐπίσης κατηγορηματικῶς.

Ἰδού, ἐπὶ παραδείγματι, τί ἀναφέρει εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 122 τῆς 14 Δεκεμβρίου 1932 Πρακτικόν του, τὸ ὁποῖον παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἀναγνώσῃ πάλιν προσεκτικῶς. Περιορίζομαι ἐνταῦθα εἰς τὰς κάτωθι περικοπὰς τοῦ ἐν λόγῳ Πρακτικοῦ :

«Ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας εἶναι αὐτόχρημα τραγικὴ.»

«Ἀπαιτεῖται ἡ ἀπὸ τοῦδε μεθοδικὴ συμπλήρωσις τῶν ἐλλείψεων μιᾶς στοιχειώδους ἀμύνης, ἂνευ τῆς ὁποίας κινδυνεύει ἡ ὑπόστασις ἡμῶν ὡς Κράτους.»

Αὐτὰ ἀνέφερεν, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ὅταν διετάχθη νὰ διατυπώσῃ ἐγγράφως τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1932, ἥτοι δέκα ἔτη μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν καὶ κατὰ τὰ ὁποῖα δέκα ἔτη ἡ Χώρα ἐκυβερνήθη ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἐκείνην παράταξιν εἰς ἣν ἀνήκον καὶ ὅλα τὰ μέλη τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τούτου.

Ἐν ὀλίγοις, Ἑλληνικὸς Στρατὸς δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὸ 1935 καὶ οὐδὲν ἡδύνατο ν' ἀναμείνῃ τις ἐξ αὐτοῦ, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Ἑλλὰς ἐνεπλέκετο τότε εἰς τὸν πόλεμον. Ἡ κατὰληψις τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἦτο ζήτημα στρατιωτικὸ μόνον περιπάτου μερικῶν Μερarchiῶν των.

Τοιοῦτον κίνδυνον δὲν διέτρεξεν ἡ Ἑλλάς μόνον τὸ φθινόπωρον τοῦ 1935, λόγῳ τῆς Ἱταλοαιθιοπικῆς ρήξεως, ἀλλὰ καὶ ὀλίγους μῆνας πρότερον. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1935, ὅταν εὐρίσκοντο ἀντιμέτωποι εἰς τὸν Στρυμόνα, οἱ στασιασταὶ ἀφ' ἑνὸς καὶ τὰ νομιμόφωνα στελέχη ἀφ' ἑτέρου, οἱ Βούλγαροι γνωρίζοντες καλῶς τὴν στρατιωτικὴν μας κατάστασιν ἐπεζήτησαν νὰ ἐπιτύχωσιν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον πάντοτε ἐπέδιδκον τούτέστι τὴν κάθοδον εἰς τὸ Αἰγαῖον. Ὁ ἐν Σόφια τότε ἡμέτερος στρατιωτικὸς ἀκόλουθος ἀνέφερεν ἐπισήμως, διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 252 καὶ 256 τηλεγραφικῶν του ἀναφορῶν τῆς 7 καὶ 11 Μαρτίου, ὅτι οἱ Βούλγαροι προβαίνουν εἰς τὴν κινητοποίησιν καὶ συγκέντρωσιν δυνάμεων πρὸς τὰ ἡμέτερα σύνορα.

Τὸ ὅτι δὲν εἰσέβαλον εἰς τὸ ἔδαφός μας ὀφείλεται εἰς τὴν ἔντονον στάσιν ἣν ἐτήρησαν τότε ἔναντι αὐτῶν τὰ σύμμαχα ἡμῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ Συνενοήσει Κράτη καὶ ὅλως ἰδιαίτερος ἡ Τουρκία. Κατὰ μίαν τῶν μεταβάσεων μου εἰς Ἀγκυραν, ὁ πρῶτος Ὑπαρχηγός τοῦ Μεγάλου Τουρκικοῦ Ἐπιτελείου, μοὶ παρέσχε τὴν πληροφορίαν ὅτι, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἡ Βουλγαρικὴ Κυβέρνησις ἠρώτησε τὴν Τουρκικὴν, ἂν δύναται νὰ ὑπολογίζῃ ἐπὶ τῆς Τουρκικῆς οὐδετερότητος, εἰς περίπτωσιν εἰσβολῆς τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος. Ἡ ἀπάντησις ὑπῆρξε κατηγορηματικὴ, ὅτι οἰαδήποτε εἰσβολὴ Βουλγαρικῶν Στρατευμάτων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν ἔδαφος, θὰ ἐπιφέρει ἄμεσον εἰσβολὴν Τουρκικῶν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν ἔδαφος. Ἐπίσης ἀνώτερος Τοῦρκος ἀξιωματικὸς τῆς Ἀεροπορίας, ὅστις διώκει τότε τὰς ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Θράκῃ ἀεροπορικὰς δυνάμεις τῆς Τουρκίας, εἶπεν εἰς τοὺς συνοδεύοντάς με ἀξιωματικούς μας, ὅτι κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς περιπετείας μας ἐκείνης, εἶχε, κατόπιν διαταγῆς, τὰς δυνάμεις του ἐν ἐπιφυλακῇ, ἕτοιμος νὰ ἐκτελέσῃ πολεμικὰς ἀποστολάς ἐντὸς τοῦ Βουλγαρικοῦ ἔδαφους.

Αὐτὸ ἦτο τὸ θλιβερὸν κατάντημα εἰς τὸ ὁποῖον ὠδήγησαν τὴν Χώραν μας οἱ ὑπεύθυνοι Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοὶ Ἀρχηγοὶ τῆς περιόδου ταύτης. Αὐτοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐγένοντο μετέπειτα ἐπιτιμηταὶ τῆς καταβληθείσης προσπάθειας πρὸς δημιουργίαν Στρατοῦ δοξάσαντος τὴν Ἑλλάδα. Αὐτοὶ ἦσαν οἱ Ἀνώτατοι Στρατιωτικοὶ οἵτινες μετέπειτα παρεπονοῦντο διὰ τὴν, λίαν δικαίως, μὴ χρησιμοποίησίν των κατὰ τὸν Ἑλληνοἰταλικὸν πόλεμον. Αὐτοὶ ἦσαν ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους τινές, εἴτε ἐξ ἀγνοίας, εἴτε διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν κομματικῶν συμφερόντων, ἀπεκάλουν «Φυσικούς Ἀρχηγούς τοῦ Στρατοῦ».

Ἦτο πλέον καιρὸς ν' ἀποκατασταθῇ ἡ ἀλήθεια, νὰ διαλυθῶσιν οἱ μῦθοι καὶ ν' ἀπορριφθῶσι τὰ προσωπεῖα ἀπὸ ὠρισμένα άτομα.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Α'. ΜΕΡΟΥΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΤΟΥ Α'. ΜΕΡΟΥΣ

ΣΩΜΑΤΑ ΣΤΡΑΤΟΥ—ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ νέου Ὁργανισμοῦ Στρατοῦ:

- I. — Τίθεμεν τὴν Χ Μεραρχίαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἀντὶ τῆς VI Μεραρχίας, τιθεμένης ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ἀντὶ τῆς IX Μεραρχίας (Δράμας), καταργουμένης, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 3549/1-7-1929 Διαταγῆς ἡμῶν.
Ἡμερομηνίαν τῆς κατὰ τὰ ἀνωτέρω νέας ὑπαγωγῆς τῶν δύο Μεραρχιῶν VI καὶ Χ, ὀρίζομεν τὴν 15 Ἰουλίου.
- II. — Συγκροτοῦμεν μὲ ἔδραν ἐν Κοζάνῃ Μεραρχίαν (IX Μεραρχίαν ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.
Ὁ καταρτισμὸς τοῦ Στρατηγείου τῆς IX Μεραρχίας Κοζάνης, γενήσεται μερὴν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, ὡς ἡ ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 3550/1-7-29 Διαταγὴ Ὑπουργείου.
Ἀμα τῇ ἐνάρξει τῆς λειτουργίας αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τῆς IX Μεραρχίας, ἡ Χ Μεραρχία θὰ θέσῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς:
 - 1) Τὸ ἐν Κοζάνῃ 27ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.
 - 2) Τὸν ἀριστερόν ὑποτομέα τοῦ Χ Συνοριακοῦ Τομέως, ὅστις, ἀποσπώμενος ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου, καθίσταται ἀνεξάρτητος καὶ μετονομάζεται IX Συνοριακὸς Τομεύς, καὶ
 - 3) Τὸ Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Κοζάνης.Ἡ I Μεραρχία, τῇ αἰτήσῃ τῆς IX Μεραρχίας, θὰ θέσῃ ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς τὸ ἐν Τρικκάλαις 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.

Ἀθῆναι 1 Ἰουλίου 1929

Ὁ Ὑφυπουργὸς
Θεόδωρος Μανέτας

Κοινοποιήσεις
Μεραρχίας Πεζικοῦ
Ταξιάρχῃν Ἀρχιπελάγους
Ἐπιθεωρήσεις Σωμάτων Στρατοῦ καὶ Σχολῶν
Διευθύνσεις Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν
Γραφεῖα Γενικοῦ Ἐπιτελείου
Διοίκησιν Ἀεροπορίας
Ἐπιθεωρήσεις Ὀπλῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν.

*Πρὸς
Τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ*

Καβάλλαν

I. — "Εχοντες ὑπ' ὄφιν τὰς διατάξεις τοῦ νέου Ὁργανισμοῦ Στρατοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 3548/1-7-29 Διαταγὴν ἡμῶν, ἐντελλόμεθα νὰ διατάξῃτε:

- 1) Τὴν διάλυσιν τοῦ 21ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 2) Τὴν διάλυσιν τοῦ 24ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 3) Τὴν διάλυσιν τοῦ IX Συντάγματος Ὁρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ.
- 4) Τὴν διάλυσιν τοῦ Δ' Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ.
- 5) Τὴν διάλυσιν τοῦ Στρατηγείου τῆς IX Μεραρχίας.
- 6) Τὴν μετονομασίαν τοῦ Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Καβάλλας εἰς «6ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως», ὑπαγόμενον ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ.
- 7) Τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ 26ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς τὴν VI Μεραρχίαν.
- 8) Τὴν μετονομασίαν τοῦ VI Συνοριακοῦ Τομέως εἰς VIα Συνοριακὸν Τομέα.
- 9) Τὴν μετονομασίαν τοῦ IX Συνοριακοῦ Τομέως εἰς VIβ Συνοριακὸν Τομέα καὶ τὴν ὑπαγωγὴν αὐτοῦ εἰς τὴν VI Μεραρχίαν.
- 10) Τὴν συγκρότησιν Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως ἐν Σιδηροκάστρῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «16ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως», ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς VI Μεραρχίας.
- 11) Τὴν συγκρότησιν Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως ἐν Κομοτινῇ ὑπὸ τὸν τίτλον «12ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως» ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς XII Μεραρχίας.
- 12) Τὴν μετονομασίαν τοῦ Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Σερρών εἰς «27ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως» ὑπαγόμενον εἰς τὴν VI Μεραρχίαν.
- 13) Τὴν μετονομασίαν τοῦ Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Δράμας εἰς «19ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως», ὑπαγόμενον ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ.
- 14) Τὴν μετονομασίαν τοῦ Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Κομοτινῆς εἰς «22ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως» ὑπαγόμενον εἰς τὴν XII Μεραρχίαν.
- 15) Τὴν συγκρότησιν ἐν Δράμᾳ, Μοίρας Νοσοκόμων, ὑπὸ τὸν τίτλον «Δ' Μοῖρα Νοσοκόμων» ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Σώματος.
- 16) Τὴν μετονομασίαν τοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου Δράμας εἰς «Δ' Γενικὸν Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον», ὑπὸ τὰς ἀπ' εὐθείας διαταγὰς τοῦ Σώματος.
- 17) Τὴν συγκρότησιν Νοσοκομείου ἐν Διδυμοτείχῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Διδυμοτείχου» ὑπὸ τὴν XII Μεραρχίαν.
- 18) Τὴν συγκρότησιν Νοσοκομείου ἐν Ξάνθῃ ὑπὸ τὸν τίτλον «Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Ξάνθης» ὑπὸ τὴν XII Μεραρχίαν.
- 19) Τὴν συγκρότησιν Νοσοκομείου ἐν Σιδηροκάστρῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Σιδηροκάστρου» ὑπὸ τὴν VI Μεραρχίαν.
- 20) Τὴν συγκρότησιν ἐν Δράμᾳ Ὑγειονομικῆς Ἀποθήκης ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὑγειονομικὴ Ἀποθήκη Δράμας» ὑπὸ τὰς αἰέτους διαταγὰς τοῦ Σώματος Στρατοῦ.
- 21) Τὴν συγκρότησιν «Φρουραρχείου Δράμας» ὑπὸ τὸ Σῶμα Στρατοῦ ἀπ' εὐθείας.

II. — Ἡ διάθεσις τῶν ἀξιωματικῶν τῶν διαλυθησομένων συνταγμάτων καὶ Στρατηγείου IX Μεραρχίας, ὡς καὶ ἡ πλασιώσις δι' ἀξιωματικῶν τῶν νεοσυγκροτηθησομένων Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν ἐρρυθμίσθησαν διὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου ἀποφασισθεισῶν καὶ ἐκτελεσθησομένων μεταθέσεων ἀξιωματικῶν.

III. — Ὅπλιτας εἰς τὰς νεοσυγκροτηθησάσας Μονάδας καὶ Ὑπηρεσίας θὰ διαθῇσθε ἐκ τῶν διαλυθησομένων ἢ τῶν λοιπῶν ἐν ἐνεργείᾳ Μονάδων τοῦ Σώ-

ματος Στρατού και μόνον κατά τον άπολύτως άναγκαιούντα αύταις άριθμόν διά την έναρξιν τής λειτουργίας των.

Τους όπλίτας των διαλυθησομένων Μονάδων, ούς δέν θά διαθέσητε εις νεο-συγκροτηθησομένας Μονάδας ή Ύπηρεσίας, θά μεταθέσητε εις Συντάγματα του όπλου των, έν τώ Σώματι Στρατού, άποφευγομένης κατά τό δυνατόν τής μετακινήσεως όπλιτών εις Μονάδας ή Ύπηρεσίας μεμακρυσμένας των έξ ών διατίθενται.

Ανάλογα μέτρα θά λάβητε και διά την κατανομήν των κτηνών και του όλικου των διαλυθησομένων Μονάδων.

IV. — Αί άναγκαίαι μεταφοραί θά γίνωσιν όδικώς ή διά των συνήθων μέσων μεταφοράς κατά την κρίσιν ύμών.

Ειδικώτερον θά διατεθώσιν:

- 1) Οί όπλίται και τά κτήνη του Δ' Συντάγματος Πεδινού Πυροβολικού εις τό έν Θεσσαλονίκη Γ' Σύνταγμα Πεδινού Πυροβολικού τής μεταφοράς αύτών γινομένης σιδηδρομικώς μερίμνη ύμών.
- 2) Τό όλικόν έπιστρατεύσεως του 21ου Συντάγματος Πεζικού, εις τό συγκροτηθόμενον έν Σιδηροκάστρω 16ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.
- 3) Τό όλικόν έπιστρατεύσεως του 24ου Συντάγματος Πεζικού, εις τό 26ον Σύνταγμα Πεζικού. (Θά παραμείνη προσωρινώς άποθηκευμένον ώς έχει εις τās ήδη άποθήκας έπιστρατεύσεως του διαλυομένου 24ου Συντάγματος Πεζικού).
- 4) Άπαν τό όλικόν έπιστρατεύσεως και κοινής χρήσεως και ή σκευή του Δ' Συντάγματος Πεδινού Πυροβολικού εις τό έν Δράμα 19ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.
- 5) Η σκευή και τό όλικόν έπιστρατεύσεως έν γένει του IX Συντάγματος Όρειβάτικου Πυροβολικού, εις τό 19ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.
- 6) Τό όλικόν κοινής χρήσεως του IX Συντάγματος Όρειβάτικου Πυροβολικού εις τό XII Σύνταγμα Όρειβάτικου Πυροβολικού.
- 7) Τά κτήνη του IX Συντάγματος Όρειβάτικου Πυροβολικού εις τό έν Θεσσαλονίκη Σύνταγμα Όρειβάτικου Πυροβολικού, τής μεταφοράς αύτών γινομένης σιδηδρομικώς μερίμνη ύμών.

V. — Τό Άρχεϊον Έπιστρατεύσεως του 21ου Συντάγματος Πεζικού θά παραδοθί εις τό 16ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως, του 24ου Συντάγματος Πεζικού εις τό 26ον Σύνταγμα Πεζικού, του IX Συντάγματος Όρειβάτικου Πυροβολικού εις τό VI Σύνταγμα Όρειβάτικου Πυροβολικού, του Δ' Συντάγματος Πεδινού Πυροβολικού εις τό 19ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως, του Στρατηγείου τής IX Μεραρχίας εις τό Στρατηγείον τής VI Μεραρχίας. Τά λοιπά Άρχεϊα των διαλυθησομένων Μονάδων, έξαιρέσει των οικονομικής φύσεως, θά κατανεμηθώσιν εις τās ενδιαφερομένας Μονάδας του Σώματος Στρατού.

Η τακτοποίησις των διαχειρίσεων των διαλυθησομένων Μονάδων και άπόδοσις λογαριασμού ύπ' αύτών, ώς έπίσης και ή χορήγησις παγίας προκαταβολής εις τās συγκροτηθησομένας Μονάδας, ένεργηθήσεται μερίμνη ύμών κατά τά κεκανονισμένα.

VI. — Διά την έναρξιν τής λειτουργίας τής Δ' Μοίρας Νοσοκόμων και των συγκροτηθόσων Νοσοκομείων θά έχητε ύπ' όφιν, ότι δέν είναι δυνατόν νά διατεθώσιν άλλοθεν εις τό Σώμα Στρατού όπλίται νοσοκόμοι και συνεπώς θά πρέπει νά διαθέσητε, επί του παρόντος, έστω μη ειδικόν προσωπικόν, άλλως και μόνον διά την τυπικήν έναρξιν τής λειτουργίας των, ίδιας τής Δ' Μοίρας Νοσοκόμων, ήτις θά δεχθί τόν Σεπτέμβριον νεοσυλλέκτους και πρέπει νά προπαρασκευάση την ύποδοχήν των.

Διά την συγκρότησιν των νοσοκομείων (πλήν των άξιωματικών) θά λάβητε ως βάσιν τους πίνακας συνθέσεως 1927.

VII. — Μέχρι κοινοποιήσεως των πινάκων συνθέσεων των Κέντρων Έπιστρατεύσεως, θά διαθέσητε εις αυτά πρós έναρξιν τής λειτουργίας των τόν έπόμενον άριθμόν όπλιτών:

- 1) Εις τό 6ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.
1 δεκανεία και 5 στρατιώτας Πεζικού.
- 2) Εις τό 12ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.
1 λοχίαν, 2 δεκανείς και 5 στρατιώτας Πεζικού.
- 3) Εις τό 16ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.
1 λοχίαν, 2 δεκανείς και 5 στρατιώτας Πεζικού.
- 4) Εις τό 19ον Κέντρον Έπιστρατεύσεως.

2 λοχίας, 4 δεκανεῖς καὶ 25 στρατιώτας Πυροβολικοῦ.

5) Εἰς τὸ 22ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως.

1 δεκανέα καὶ 5 στρατιώτας Πεζικοῦ.

6) Εἰς τὸ 27ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως.

1 λοχίαν, 5 δεκανεῖς καὶ 10 στρατιώτας Πεζικοῦ.

VIII. — Θὰ ἐγκατασταθῶσι :

1) Τὸ 6ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὰς ὕφισταμένας ἤδη ἐγκαταστάσεις τοῦ Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Καθάλλας.

2) Τὸ 12ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὰ ἐν Κομοτινῇ ὕφισταμένα στρατιωτικὰ κτίρια, ἐν ἀνάγκῃ δὲ εἰς ἐνοικιασθησόμενα ἰδιωτικὰ τοιαῦτα, προτάσει ὁμῶν.

3) Τὸ 16ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὰ παρὰ τοῦ διαλυθησομένου 21ου Συντάγματος Πεζικοῦ, κτίρια.

4) Τὸ 19ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὸν νέον στρατωνισμόν τῶν διαλυθησομένων Συνταγμάτων Πυροβολικῶν.

5) Τὸ 22ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὰς ὕφισταμένας ἐγκαταστάσεις Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Κομοτινῆς.

6) Τὸ 27ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ διαλυθησομένου 2ου Συντάγματος Ἱππικοῦ.

7) Τὸ Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Σιδηροκάστρου, εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ λειτουργοῦντος ἐν Σιδηροκάστρῳ θεραπευτηρίου.

8) Τὸ Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Διδυμοτείχου, εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ λειτουργοῦντος ἐν Διδυμοτείχῳ θεραπευτηρίου.

9) Τὸ Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Ξάνθης, εἰς ἐνοικιασθησόμενον κτίριον, προτάσει ὁμῶν.

10) Ἡ Δ' Μοῖρα Νοσοκόμων, εἰς τὸν στρατωνισμόν Πεζικοῦ Δράμας.

11) Ἡ Ὑγειονομικὴ Ἀποθήκη Δράμας, ὁμοίως εἰς τὸν αὐτὸν στρατωνισμόν.

IX. — Τὰ κτίρια τὰ κατεχόμενα παρὰ τοῦ ἤδη ὕφισταμένου Κέντρου Ἐπιστρατεύσεως Δράμας, θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸ 26ον Συντάγμα Πεζικοῦ.

Τὸ Φρουραρχεῖον Δράμας, θὰ ἐγκατασταθῇ εἰς τὸν στρατωνισμόν Πεζικοῦ καὶ θὰ λυθῇ τῆς μισθώσεως τὴν ἤδη ὑπ' αὐτοῦ κατεχόμενον κτίριον. Ἐπίσης θὰ λυθῶσι τῆς μισθώσεως ἅπαντα τὰ τυχόν ὑπὸ μίσθωσιν κατεχόμενα ἰδιωτικὰ κτίρια ἐν Πρωσσόσάνῃ ὡς καὶ τὰ κατεχόμενα ἰδιωτικὰ τοιαῦτα, παρὰ τοῦ Στρατηγεῖου τῆς IX Μεραρχίας.

X. — Αἱ διὰ τῆς παρούσης καθοριζόμενα διαλύσεις Μονάδων νὰ ἐπισπευθῶσιν ὥστε νὰ συντελεσθῶσι πρὸ τοῦ μηνὸς Αὐγούστου.

Αἱ συγκροτήσεις τῶν νέων Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν δύνανται νὰ ἐπιθραδυνθῶσι ἐν ἀνάγκῃ καὶ πέραν τῆς 1ης Αὐγούστου, ἀλλὰ πάντως καὶ αὗται δεόν νὰ περατωθῶσιν ἐντὸς τοῦ μηνὸς Αὐγούστου.

Εἰδικῶς ἡ Δ' Μοῖρα Νοσοκόμων, δεόν νὰ ἔχῃ συγκροτηθῇ τὸ βραδύτερον μέχρι 15ης Αὐγούστου, προκειμένου νὰ προετοιμάσῃ τὴν ὑποδοχὴν τῶν νεοσυλλέκτων, οὓς θὰ δεχθῇ τὸ πρῶτον δεκαήμερον τοῦ Σεπτεμβρίου.

Προκειμένου περὶ νεοσυγκροτούμενων Μονάδων ἢ Ὑπηρεσιῶν, δύνασθε νὰ διατάξητε τὴν εἰς ταύτας προσωρινὴν διὰθεσιν ἀξιωματικῶν ἐκ τῶν ἐν τῇ αὐτῇ φρουρᾷ ὑπηρετούντων, μέχρι παρουσιάσεως τῶν εἰς αὐτάς ὀριστικῶς τοποθετημένων ἀξιωματικῶν, ἵνα μὴ ἐπιθραδυνθῇ ἡ συγκρότησίς των.

Αἱ πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης ἐκδοθησόμενα διατάγματα ὁμῶν, παρακαλοῦμεν νὰ ὑποβληθῶσιν ἐν ἀντιγράφῳ ἡμῖν (Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, Γραφεῖον Ι).

Ἀθῆναι 1 Ἰουλίου 1929

Ὁ Ὑφυπουργός

Θεόδωρος Μανιέας

Κοινοποιήσεις :

Α', Β', Γ' Σώματα Στρατοῦ.

Μεραρχίας Πεζικοῦ.

Ταξιαρχίαν Ἀρχιπελάγους.

Μεραρχίας Ἱππικοῦ.

Ἐπιθεωρήσεις Σωμάτων Στρατοῦ καὶ Σχολῶν.

Ἐπιθεωρήσεις Ὀπλῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν.

Διευθύνσεις Ὑπουργεῖου Στρατιωτικῶν.

Γραφεῖα Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Διοικήσιν Ἀεροπορίας.

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 22αν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1929, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος, Τρίτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατῆγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τοιμικάλῃ Εὐθ., Μανέτα Κωνστ., Μαζαράκη Ἀλεξ., Κλάδου Πέτρου, Μανέτα Θεόδ. καὶ τοῦ Ὑποστρατήγου κ. Καμμένου Δημ., ὡς μελῶν, συνελθόν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις τοῦ κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 15543)2-10-29 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ συμβουλίου Νόμῳ καὶ συζητήσαν ἐπὶ τοῦ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 19137)20487)25-9-29 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν τεθέντος ἐρωτήματος περὶ συνθέσεως ἐμπολέμου Μεραρχίας, συνεφώνησεν ἐπὶ τῶν κάτωθι:

Α.—Τὸ Συμβούλιον θεωροῦν ὅτι ὡς ἔχει σήμερον ἡ σύνθεσις τῶν ἐμπολέμων Μονάδων, ἀπαιτεῖ ὑπερβολικὸν ἀριθμὸν ἀνδρῶν καὶ κτηνῶν δυσανάλογον πρὸς τὴν μαχητικὴν ἱκανότητα αὐτῶν, ὅτι τὸ μῆκος τῶν φαλάγγων εἶναι μέγα, ἡ διοικήσεις καὶ ἡ συντήρησις αὐτῶν δυσχερὴς καὶ συχνὰ θὰ συμβαίῃ μέγας ἀριθμὸς ἀνδρῶν καὶ κτηνῶν νὰ παραμῇ ἀχρησιμοποίητος, συνιστᾷ ὅπως γίνῃ λεπτομερὴς μελέτῃ πρὸς τὸν σκοπὸν καὶ καταστῶσιν αἱ Μονάδες ἐλαφρότεροι χωρὶς νὰ παραβλασθῇ ἡ μαχητικὴ τῶν ἀξία καὶ ἡ ἱκανότης τῶν πρὸς μεταφορὰν μόνον τῶν ἀπαρατίτων ἐφοδίων.

Β.—Τὸ Συμβούλιον θεωρεῖ ὅτι ὡς ἔχει σήμερον ἡ ἐν εἰρήνῃ κατανομή τῶν Μεγάλων Μονάδων, ὁλόκληρος ἡ περιοχὴ καὶ ἡ μεθόριος ἀπὸ τοῦ Στρυμόνος μέχρι τοῦ Ἑθρου, περιλαμβάνει δύο Μεραρχίας, τὴν VI καὶ XII, ὅτι συνεπῶς μοιραίως εἰς αὐτάς θ' ἀνατεθῇ ἐν ἐπιστρατεύσει τὸ ἔργον τῆς προστασίας τῆς συγκεντρώσεως, ἐν περιπτώσει συγκρούσεως πρὸς τὴν Βουλγαρίαν καὶ Τουρκίαν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο καθίσταται δυσχερέστατον λόγῳ τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, ὅτι ἂν ἡ περιοχὴ τῆς Δράμας ἀφεθῇ ἀνευ ἐπαρκoῦς δυνάμεως εἰς τὴν εἰσβολὴν ἢ εἰσδυοῖν τοῦ ἐχθροῦ, κινδυνεύει νὰ διασπασθῇ ἡ παράταξις τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ καὶ νὰ ἀποκοπῇ ὁλόκληρος ἡ πρὸς Ἀνατολὰς ἑκτασις καὶ αἱ ἐν αὐτῇ δυνάμεις, θεωρεῖ ἀπαραίτητον τὴν ἐν Δράμᾳ ὑπαρξίαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, ἔδρας Μεγάλῃς Μονάδος, δυνάμενης ταχέως, ἔστω καὶ ἀτελῶς, νὰ ἐπιστρατευθῇ ἐκ τῶν πόρων τῆς περιοχῆς.

Ὁμοίως φρονεῖ ὅτι πυρὴν τοιαύτης Μονάδος πρέπει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ.

Ἐν περιπτώσει πραγματοποιήσεως τῶν ἂν σκέψεων, πρέπει ν' ἀναθεωρηθῇ καὶ ἡ μεταξὺ τῶν Γ' καὶ Δ' Σωμάτων Στρατοῦ κατανομή τῶν Μονάδων.

Γ.—Τὸ Συμβούλιον φρονεῖ καὶ συνιστᾷ ὅπως ὅλαι αἱ Μεραρχίαι καὶ δὴ αἱ παραμεθόριαι διαθῶσιν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης Μονάδα Πυροβολικοῦ, σύνταγμα ἢ μοῖραν προσωρισμένην ν' ἀναπτυχθῇ ἐν ἐπιστρατεύσει εἰς τὸ Μεραρχιακὸν Πυροβολικόν. Ἐπίσης συνιστᾷ τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως Μονάδος πεδινοῦ Πυροβολικοῦ εἰς τὰ Σώματα Στρατοῦ καὶ βαρέος, εἰδικῶς διὰ τὴν Θεσσαλο-νικήν.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τοιμικάλῃς
Κωνστ. Μανέτας
Ἀλεξ. Μαζαράκης
Πέτρος Κλάδος
Θεόδ. Μανέτας
Δημ. Καμμένος

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ ΑΡΙΘ. 22

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 22αν τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου τοῦ ἔτους 1930, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Σάββατον, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μονίμων αὐτοῦ μελῶν, Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ. καὶ Μαζαράκη Ἀλεξ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ λαθὼν ὑπ' ὄψει τὰ διὰ τῆς ἀπὸ 14 Φεβρουαρίου 1930 ἀναφορᾶς τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς παρακολούθησιν τῆς ἐπιδείξεως τοῦ μηχανήματος συνοδείας Πεζικοῦ Στόκες Μπράντ, Συναγματοάρχου τοῦ Πεζικοῦ Τζανακάκη Ἑμμ., ὑποβληθέντα Πρακτικά, ὡς καὶ τὴν ἐπὶ τούτου γνώμην τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Γαλλικῆς Ἀποστολῆς ὑποβληθείσαν εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ,

Ἀποφάινεται

ὅτι πρὸς σχηματισμὸν γνώμης καὶ πλήρη ἐκτίμησιν τῶν ἱκανοτήτων τοῦ ἀνω μηχανήματος, δεόν νὰ ἀγορασθῶσι δέκα (10) τοιαῦτα μηχανήματα καὶ διατεθῶσιν εἰς τὰς Μονάδας.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλῃς

Ἀλέξ. Μαζαράκης

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ ΑΡΙΘ. 39

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 10ην τοῦ μηνὸς Μαρτίου τοῦ ἔτους 1930, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Δευτέραν, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μονίμων αὐτοῦ μελῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ. καὶ Μαζαράκη Ἀλεξ. ὡς μελῶν καὶ συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του συμφώνως τῷ Νόμῳ 4457,

Ἀποφασίζει

συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 7 παράγραφος 24 καὶ ἄρθρῳ 11 παράγραφος 43 ἐδαφ. 3 καὶ 4, ὅπως εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων εἰσαχθῶσι διὰ τὸ Σχολικὸν ἔτος 1930—1931 μαθηταὶ 40, καὶ ἐπὶ πλέον τούτων οἱ συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 43 τοῦ Νόμου 4457 εἰσαγόμενοι καθ' ὑπέρθεσιν.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλῃς

Ἀλέξ. Μαζαράκης

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ ΑΡΙΘ. 121

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 30ὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1930, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Πέμπτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μονίμων αὐτοῦ μελῶν, Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ. καὶ Μαζαράκη Ἀλεξ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τοῖς Νόμοις 3981 καὶ 4577 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 18058)16-9-1930 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, συζητήσαν ἐπὶ τοῦ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 20071)6-9-1930 Διαταγῆς αὐτοῦ, τεθέντος ζητήματος περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θέλει ἐπιτευχθῇ ἡ ἰσορροπία ἐν ταῖς προαγωγαῖς τῶν ἀξιωματικῶν καὶ μελετήσαν τὴν ἀναλογίαν τῶν Ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀξιωματικῶν τῶν ὀπλων,

Ἐ ξ ἡ γ α γ ε

τὸ συμπέρασμα ὅτι δέον οἱ Ὑποστράτηγοι τῶν τεσσάρων ὀπλων νὰ κατανεμηθῶσιν ὡς ἑξῆς:

Πεζικὸν 14, Πυροβολικὸν 5, Ἱππικὸν 2, Μηχανικὸν 2, Γενικά θέσεις 4. Ἡ μία θέσις τῆς Ἀεροπορίας δὲν μνημονεύεται διότι ἡ σύνθεσις τοῦ ὀπλου τούτου θὰ κανονισθῇ διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἀεροπορίας.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλῃς

Ἀλέξ. Μαζαράκης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ ΑΡΙΘ. 123

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 30ὴν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου τοῦ ἔτους 1930, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Πέμπτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μονίμων αὐτοῦ μελῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ. καὶ Μαζαράκη Ἀλεξ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 18058)16-9-1930 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ συζητήσαν ἐπὶ τοῦ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 20071)6-9-1930 Διαταγῆς τούτου, τεθέντος ἐρωτήματος «περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν θέλει ἐπιτευχθῇ ἡ ἰσορροπία ἐν ταῖς προαγωγαῖς τῶν ἀξιωματικῶν τῶν τεσσάρων ὀπλων, Πεζικοῦ, Πυροβολικοῦ, Ἱππικοῦ καὶ Μηχανικοῦ»

Κ α τ έ λ η ξ ε ν

εἰς τὸ ἑξῆς συμπέρασμα.

Εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ὡς ἔχει σήμερον ἡ ἀναλογία τῶν διαφόρων βαθμῶν ἐν ἑκάστῳ ὀπλῷ καὶ ὁ καθοριζόμενος ἀριθμὸς γενικῶν θέσεων, τὸσον τῶν ἐκ τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν προβλεπόμενων, ὅσον καὶ τῶν μεταξὺ τῶν διαφόρων ὀπλων κατανεμημένων τοιούτων, ὅτι δημιουργεῖται ἀνισότης κατὰ τὰς προαγωγὰς τῶν ἀξιωματικῶν τῶν τεσσάρων ὀπλων καὶ ἀδικία ἐνίοτε εἰς ὀρισμένας κατηγορίας ἀξιωματικῶν μεταβληταὶ μὲν ἀπὸ τοῦ χρόνου εἰς χρόνον, ἀλλὰ πάντως δυνάμει νὰ ἐλαττωθῶσιν ἂν μὴ τελείως νὰ ἐκλείψωσι.

Συνεπῶς κατέληξεν εἰς τὴν ὁμόφωνον γνώμην ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἐπὶ τὸ δι-καίστερον καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατεύματος διαρρυθμίσις τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν τοῦ Στρατεύματος, ἥτις διαρρυθμίσις εἶναι ἀπαραίτητος καὶ λόγω τῆς ὀργανικῆς συνθέσεως τοῦ Στρατοῦ τῆς σήμερον.

Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἔθεσεν ἐπίσης ὡς ἀρχὴν τὴν ὅσον τὸ δυνατόν πληρεστέραν θεραπείαν τῶν ἀναφερομένων ἀτόπων, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν ἐτήσιον προϋπολογισμόν εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο.

Οὕτω τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μελέτης τοῦ στηρυθείσης:

Α'. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν τῷ ἰσχύοντι ὀργανισμῷ τοῦ Στρατοῦ ἀναγκαίων ἀξιοματικῶν τῶν τεσσάρων ὄπλων, τόσον ἐν τῷ ὅπλῳ των, ὅσον καὶ εἰς τὰς γενικὰς ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ.

Β'. Εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς αὐτῆς εἰς ἅπαντα τὰ ὄπλα ἀναλογίας μεταξὺ ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων.

Γ'. Εἰς τὴν καταλληλοτέραν κατανομήν τῶν ἀπαραιτήτων Γενικῶν θέσεων, οὕτως ὥστε μέρος αὐτῶν ν' ἀνήκη εἰς ἕκαστον ὄπλον, ὅσαι δηλαδὴ γενικῶς δεόν νὰ καταλαμβάνωνται ὑφ' ἑκάστου ὄπλου, μέρος δὲ νὰ παραμείνῃ ὡς γενικαὶ θέσεις παντὸς ὄπλου.

Δ'. Εἰς τὴν ὑφισταμένην καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἰσως αὐξηθησομένην βραδείαν προαγωγὴν τῶν ἀνθυπολοχαγῶν, ἐκτελούντων τὴν αὐτὴν ὑπηρεσίαν μὲ τοὺς ὑπολοχαγοὺς καὶ τὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων ὄπλων διαφορὰν ὡς πρὸς τὰ ἔτη παραμονῆς ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ, κατέληξεν εἰς τὴν σύνταξιν τοῦ κατωτέρω πίνακος στελεχῶν τῶν τεσσάρων ὄπλων, δν πίνακα πιστεύει ὅτι δεόν νὰ υἱοθετήσῃ ἡ ὑπηρεσία καὶ θεσπίσῃ τοῦτον διὰ τροποποιήσεως τοῦ ἰσχύοντος Νόμου περὶ Στελεχῶν τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι ἡ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν σύνταξις τοῦ πίνακος τοῦτου, ἐπιβάλλει τὴν ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τροποποίησιν τῶν ἐν αὐτῷ ἀριθμῶν, καθ' ὅσον καὶ ἡ ἐλαχίστη τροποποίησις θὰ διετάρασσε τὴν ἰσορροπίαν τοῦ συνόλου.

Π Ι Ν Α Κ

ΑΡΙΘΜΟΣ	Γεν. θέα.	Πεζικοῦ	Πυροβολ.	Ἱππικοῦ	Μηχανικ.	Σύνολον
Συνταγματάρχαι	11	61	19	6	7	104
Ἀντισυνταγματάρχαι	19	68	22	7	8	124
Ταγματάρχαι	54	209	66	20	24	373
Λοχαγοὶ	—	620	172	55	75	922
Ὑπολοχαγοὶ	—	615	175	54	65	909
Ἀνθυπολοχαγοὶ	—	654	239	69	80	1042
Ἀ θ ρ ο ι σ μ α	84	2227	693	211	259	3474

Τελικῶς καθίσταται γνωστὸν ὅτι διὰ τῆς τοιαύτης διαρρυθμίσεως ὀχι μόνον δὲν ἐπέρχεται αὐξήσις δαπανῶν, ἀλλὰ τούναντίον καὶ οἰκονομία 75.000 δραχμῶν κατ' ἔτος.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσμιγκάλης

Ἀλέξ. Μαζαράκης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρώπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ ΑΡΙΘ. 132

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 8ην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1930, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Σάββατον, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μονίμων αὐτοῦ μελῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τομικάλῃ Εὐθ. καὶ Μαζαράκη Ἀλεξ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τοῖς Νόμοις 3981 καὶ 4577 καὶ εἰς ἐκτέλειον τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 18058) 16-9-1930 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ συζητήσαν ἐπὶ τῆς ἀποδόσεως τῶν στρατευσίμων ἐκάστης κλάσεως, λαθὼν δὲ ὑπ' ὄψιν του ὅτι, διὰ τῶν τελευταίων Νόμων περὶ Στρατολογίας καὶ περὶ πολυτεκνῶν, δι' ὧν τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν στρατευσίμων ἐκάστης κλάσεως περίπου λόγω τῶν διαφορῶν εὐεργετικῶν διατάξεων δὲν ἐκπαιδεύεται καὶ ὅτι, μετὰ πάροδον ἐτῶν, τὸ $\frac{1}{4}$ τῶν ἐφέδρων θὰ εἶναι ἀχρηστοί, ὡς μὴ ὀφιστάμενοι οὐδεμίαν ἐκπαιδεύσιν,

Ἀποφαίνεται

ὅπως οἱ στρατεύσιμοι τῶν κατηγοριῶν τούτων ὀφίστανται ὑποχρεωτικῶς τετράμηνον ἐκπαιδεύσιν, ἐφ' ὅσον δὲ αἱ γενικαὶ περιστάσεις ἐπιτρέπουσι νὰ δύναται ὁ Ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς τούτους τὴν ἐξαγοράν τοῦ τελευταίου μόνον μηνὸς τῆς τετραμηνίου ταύτης ὑποχρεώσεώς των, ἀντὶ δραχμῶν ἐξακοσίων (600) καταβαλλομένων ἐφ' ἅπαξ καὶ πρὸ τῆς ἀπολύσεώς των.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλέξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τομικάλῃς

Ἀλ. Μαζαράκης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρώπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ ΑΡΙΘ. 133

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 12ην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου τοῦ ἔτους 1930, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τετάρτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν μονίμων μελῶν αὐτοῦ Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τομικάλῃ Εὐθ. καὶ Μαζαράκη Ἀλεξ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τοῖς Νόμοις 3981 καὶ 4577 καὶ εἰς ἐκτέλειον τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 18058) 16-9-1930 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ συζητήσαν ἐπὶ τοῦ τεθέντος ἐρωτήματος, ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου καθοριζομένων στελεχῶν τῶν Σωμάτων ἐκ παραλλήλου μετὰ τῶν ὀπλιν,

Λαθὼν ὑπ' ὄψιν

α) τὰς ὑποβληθείσας ἀπόψεις τῶν διαφορῶν Σωμάτων καὶ Ὑπηρεσιῶν καὶ τὰς ἀνάγκας αὐτῶν, ὡς καὶ τὰς ἀπὸ τῆς ψηφίσεως τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν δημιουργηθείσας προσθέτους τοιαύτας.

β) τὴν ὑπαρξίν ἐν τισι βαθμοῖς καὶ Σώμασι πλεοναζόντων στελεχῶν, καθιστῶσαν ἀδύνατον τὴν σταδιοδρομίαν τῶν κατωτέρων.

γ) τὴν ἐπίτευξιν ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ καὶ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῶν ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατεύματος καὶ τῆς σημερινῆς ὀργανικῆς συνθέσεως τούτου σχετικῆς ἀναλογίας μεταξὺ των.

δ) τὴν ὀφισταμένην καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἴσως αὐξηθησομένην βραδείαν προαγωγὴν τῶν ἀνθυπολοχαγῶν τῶν Σωμάτων λόγω τοῦ ὑπάρχοντος πλεονάσματος εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμούς.

Ἀποφαίνεται

1) Ὅτι οἱ ἀνθυπολοχαγοὶ τῶν Σωμάτων καὶ Ὑπηρεσιῶν δεόν νὰ προάγωνται εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπολοχαγοῦ, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν ἑπταετοῦς ὑπηρεσίας.

2) Ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν στελεχῶν τῶν κάτωθι Σωμάτων δεόν νὰ διαρρυθμισθῇ ὡς ἀκολούθως:

Σώμα Μεταγωγικού.

2 Συνταγματάρχαι.— 6 'Αντισυνταγματάρχαι.— 9 Ταγματάρχαι.— 25 Λοχαγοί.— 28 'Υπολοχαγοί.— 27 'Ανθυπολοχαγοί.

Σώμα 'Υγειονομικόν.

12 Γενικοί 'Αρχίατροι.— 21 'Αρχίατροι (ἐξ ὧν 1 διὰ τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας).— 42 'Επίατροι.— 98 'Ιατροί.— (ἐξ ὧν 2 διὰ τὸ Σώμα Χωροφυλακῆς καὶ 3 διὰ τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας).— 123 'Υπίατροι (ἐξ ὧν 3 διὰ τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας).— 128 'Ανθυπίατροι).

Σώμα Κτηνιατρικόν.

2 Γενικοί 'Αρχικτηνίατροι.— 4 'Αρχικτηνίατροι.— 6 'Επικτηνίατροι.— 13 Κτηνίατροι.— 18 'Υποκτηνίατροι.— 17 'Ανθυποκτηνίατροι.

Σώμα Συμβούλων Στρατιωτικῆς Δικαιοσύνης.

6 Σύμβουλοι Α' Τάξεως (Συνταγματάρχαι).— 6 Σύμβουλοι Β' Τάξεως ('Αντισυνταγματάρχαι).— 9 Σύμβουλοι Γ' Τάξεως (Ταγματάρχαι).— 17 Σύμβουλοι Δ' Τάξεως (Λοχαγοί).

Σώμα 'Επιμελητείας.

5 Συνταγματάρχαι (ἐξ ὧν 1 διὰ τὸ Σώμα Χωροφυλακῆς).— 10 'Αντισυνταγματάρχαι.— 19 Ταγματάρχαι.— 34 Λοχαγοί.

Σώμα Στρατολογίας.

3 Συνταγματάρχαι.— 8 'Αντισυνταγματάρχαι.— 39 Ταγματάρχαι (ἐξ ὧν 2 διὰ τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας).— 72 Λοχαγοί (ἐξ ὧν 2 διὰ τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας).— 41 'Υπολοχαγοί (ἐξ ὧν 8 διὰ τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας).— 38 'Ανθυπολοχαγοί.

Σώμα Χαρτογράφων.

1 Ταγματάρχης.— 3 Λοχαγοί.— 5 'Υπολοχαγοί.— 6 'Ανθυπολοχαγοί.

Σώμα Οἰκονομικοῦ 'Ελέγχου.

2 Συνταγματάρχαι.— 4 'Αντισυνταγματάρχαι.— 10 Ταγματάρχαι.— 22 Λοχαγοί.— 32 'Υπολοχαγοί.— 34 'Ανθυπολοχαγοί.

Εἰς τὸν ἀνωτέρω ἀριθμὸν στελεχῶν συμπεριλαμβάνονται καὶ τὰ στελέχη τὰ ὁποῖα θ' ἀποσπασθῶσιν εἰς τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας καὶ τὴν Χωροφυλακὴν, συμφώνως πρὸς τοὺς ὁργανισμοὺς αὐτῶν καὶ τῶν ὁποίων ἡ δαπάνη θὰ βαρύνῃ τὸν προϋπολογισμὸν τῶν οἰκείων 'Υπουργείων.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω τροποποιήσεων ὁ ἀριθμὸς τῶν στελεχῶν τῶν Σωμάτων αὐξάνεται κατὰ:

2 Συνταγματάρχας.— 1 'Αντισυνταγματάρχην.— 9 Ταγματάρχας.— 29 Λοχαγοὺς καὶ μειοῦνται κατὰ:

4 'Υπολοχαγοὺς.— 20 'Ανθυπολοχαγοὺς.

'Εξαιρουμένων τῶν ἀποσπασθησομένων εἰς τὸ 'Υπουργεῖον 'Αεροπορίας καὶ τὴν Χωροφυλακὴν, τὰ στελέχη τῶν Σωμάτων τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς αὐξάνονται κατὰ:

1 Συνταγματάρχην.— 6 Ταγματάρχας.— 22 Λοχαγοὺς καὶ μειοῦνται κατὰ:

15 'Υπολοχαγοὺς.— 20 'Ανθυπολοχαγοὺς.

'Η δαπάνη διὰ τὰ στελέχη τῶν Σωμάτων, τὰ ὑπὸ τοῦ ἰσχύοντος Νόμου περὶ Στελεχῶν προβλεπόμενα ἀνέρχεται εἰς 74,598,960 δραχμὰς ἑτησίως. 'Η δαπάνη τούτων κατόπιν τῆς προτεινομένης τροποποιήσεως θὰ ἀνέλθῃ εἰς 75,924,624 δραχμὰς ἑτησίως.

'Αν ἐκ ταύτης ἀφαιρεθῇ ἡ δαπάνη ἡ βαρύνουσα τὸν προϋπολογισμὸν τῶν 'Υπουργείων 'Αεροπορίας καὶ 'Εσωτερικῶν ἐξ 1,243,755 δραχμῶν, ἀπομένει πραγματικὴ δαπάνη διὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ 'Υπουργείου Στρατιωτικῶν μετὰ τὰς ὡς ἄνω τροποποιήσεις ἐξ 81,888 δραχμῶν ἑτησίως.

'Αλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ ἐπὶ πλέον αὕτη διαφορὰ δὲν θὰ πραγματοποιηθῇ εἰμὴ μετὰ πάροδον 5—6 ἐτῶν, περίπου, διότι λόγῳ ἑλλείψεως κατωτέρων στελεχῶν, ἡ πραγματικὴ δαπάνη ὑπολείπεται τῆς ἐκ τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν προβλεπόμενης.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

'Αλέξ. 'Οθωνάσιος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλης
'Αλέξ. Μαζαράκης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

'Ο Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

'Αντ)χης Πεζικοῦ 'Ιππ. Παπαδημητρόπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 33

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 26ην τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1932, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ., Μαζαράκη Ἀλεξ. καὶ Μανέτα Θεοδ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις τοῦ, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 3444 Διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ἀφορώσης τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσακτέων μαθητῶν εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων, κατὰ τὸ ἔτος 1932—1933,

Γνωματεύει

ὅπως εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων 40 μαθηταί, κατὰ τὸ ἔτος 1932—1933, πλὴν τῶν καθ' ὑπέρβασιν εἰσαγομένων, συνεπεῖα εὐεργετικῶν διατάξεων τοῦ Νόμου.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλῃς
Ἀλεξ. Μαζαράκης
Θεόδ. Μανέτας

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 34

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 26ην τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1932, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου, ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ., Μαζαράκη Ἀλεξ. καὶ Μανέτα Θεοδ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις τοῦ καὶ συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ συζητήσαν ἐπὶ τοῦ ὑποβληθέντος ὑπομνήματος ὑπὸ τῆς Διευθύνσεως τοῦ Πυροβολικοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν «περὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐγκαταστάσεως Ὁθιδουργείου» ὡς καὶ ἐπὶ τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἐν ἣ ἀναπτύσσονται αἱ ἀπόψεις τούτου,

Ἀποφάσινεται

ὅπως διαβιβασθῶσι τὸ τε ὑπόμνημα τῆς Διευθύνσεως Πυροβολικοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ ἡ ἐκθεσις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο, μὲ τὴν σύστασιν ὅπως ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ ληφθῶσι ταῦτα ὑπ' ὄψει.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλῃς
Ἀλεξ. Μαζαράκης
Θεόδ. Μανέτας

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 114

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 22αν τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1932, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Παρασκευῇ, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλη Εὐθ., Μαζαράκη Ἀλεξ. καὶ Μανέτα Θεοδ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ μελετήσαν τὰς ὑπὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ὑλικοῦ καὶ Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν Πυροβολικοῦ προτεινομένας λύσεις, περὶ ἀνακαίνισως παλαιῶν πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ,

Ἀποφαίνεται

ὅπως ὑποβληθῶσιν ἅπαντα τὰ σχετικὰ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν, Γενικῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ, ἵνα λάθῃ ταῦτα ὑπ' ὄψει.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλης
Ἀλεξ. Μαζαράκης
Θεόδ. Μανέτας

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἰππ. Παπαδημητρίου

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 118

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 2αν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τοῦ ἔτους 1932, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατῆγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλη Εὐθ., Μαζαράκη Ἀλεξ. καὶ Μανέτα Θεοδ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ συζητήσαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς χορηγήσεως διμήνων ἀγροτικῶν ἀδειῶν εἰς τοὺς στρατευσίμους,

Ἀποφαίνεται

παμψηφεί, συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 3 τοῦ Νόμου 3981, ὅτι διὰ τῆς χορηγήσεως διμήνων ἀδειῶν εἰς τοὺς κληρωτοὺς ἐκάστης κλάσεως ἢ ἐκπαίδευσις αὐτῶν θὰ περιορισθῇ ὄντως εἰς τρεῖς καὶ ἥμιον μόνον μῆνας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ὁποίων ἡ μὲν ἐκπαίδευσις τῶν βαθμοφόρων καὶ ἐιδικοτήτων, ἀπαιτοῦσα ὀκτὼ μῆνων, θὰ εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατος, ἡ δὲ τῶν λοιπῶν μαχίμων θὰ περιορισθῇ εἰς τὴν ἀτομικὴν μόνον ἐκπαίδευσιν ἥτις ἀπαιτοῦσα 4—5 μῆνας, ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους, θὰ εἶναι ἀτελής. Πλὴν τούτου ὅμως αἱ ἐσωτερικαὶ ὑπηρεσίαι, φρουραὶ καὶ ἡ ὑπηρεσία τῆς Προκαλύψεως, θὰ καταστοῦν προβληματικαὶ μὲ τὴν διαρκὴ κίνησιν τῶν ἀντικαταστάσεων. Συμφωνεῖ ὅθεν μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, περὶ μὴ ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλης
Ἀλεξ. Μαζαράκης
Θεόδ. Μανέτας

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ)χης Πεζικοῦ Ἰππ. Παπαδημητρίου

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 14ην τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1932, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τετάρτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὄθωναιου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τοιμικῆς Εὐθ., Μανέτα Κωνστ., Μαζαράκης Ἀλεξ., Κλάδου Πέτρου, Μανέτα Θεοδ., Καμμένου Δημ. καὶ Πετρίτης Δημ. ὡς μελῶν, συνελθόν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε.Π. 18148)4-12-1932 Διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ μελετήσαν τὴν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε.Π. 19149)6-12-1932 Διαταγῆς του, διαβιβασθείσαν ἔκθεσιν τῆς δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 19582)24-11-1932 ὁμοίας συσταθείσης Ἐπιτροπῆς, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς συσταθείσης δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθ. 80925)14-11-1932 Διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου, συνεζητήσαν ἐφ' ὧν τῶν διὰ τῶν ἄνω μνημονευομένων ἐκθέσεων διαλαμβανόμενων ζητημάτων καὶ κατέληξεν ὁμοφώνως εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα.

Α.—Προερχόμεναι οἰκονομίαι εἰς περίπτωσιν πλήρους ἐφαρμογῆς τῶν διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 19149/6-12-1932 Διαταγῆς διαβιβασθείσης ἐκθέσεως προτεινομένων μέτρων.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ἀποφαίνεται ὁμοφώνως ὅτι δὲν εἶναι ἀκριβὲς ὅτι ἐκ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τῶν προτεινομένων μέτρων θὰ προέλθῃ οἰκονομία 236,825,000 δραχμῶν.

Ἄν ἐφαρμοσθῶσι πλήρως τὰ προτεινόμενα μέτρα, πραγματικὴ οἰκονομία θὰ εἶναι μόνον ἡ ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς θητείας προερχομένη τοιαύτη περὶ τὰ 42,000,000 ἄτινα ἐλαττοῦνται εἰς 22 τοιαῦτα, διὰ τῆς χορηγήσεως ἀγροτικῶν ἀδειῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐλαττώσεις τῶν κεφαλαίων 1/4—1/6, 4/1, 5/1, —2, 8/1—2, 8/3—6, 9/1—2, 11/1—3, 14/1—4, 16/1—4, 22/1—4 συνολικοῦ ποσοῦ 28.400.000 αὗται εἶναι ἐντελῶς αὐθαίρετοι ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστὸν ὅτι διὰ τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν δὲν ἐπαρκοῦσιν αἱ ἀναγραφόμεναι πιστώσεις καὶ δίδονται συμπληρωματικαὶ τοιαῦται, δι' ἄλλα δ' ἐξ αὐτῶν, ἴδια τ' ἀφορῶντα τοὺς τεχνίτας καὶ τὴν συντήρησιν τῶν κτιρίων, ἔρχεται ἀρωγὸν τὸ Ταμεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Διὰ τὰ ὑπόλοιπα κεφάλαια ἡ ἐκ τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τοῦ προτεινομένου συστήματος ἐνδεχομένη οἰκονομία δὲν δύναται νὰ ὑπερβῇ τὰ 20,000,000 ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῶν δαπανῶν δι' ἐνοίκια, φωτισμὸν καὶ θέρμανσιν, ἰδιωτικὸν προσωπικὸν κτλ. τῶν καταργουμένων Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν.

Τὸ σύνολον συνεπὸς τῶν οἰκονομιῶν θ' ἀνέλθῃ εἰς 42,000,000 ἀντὶ τῶν 236,825,000 τῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἰς τὸ λάθος τοῦτο παρεσύρθη ἡ Ἐπιτροπὴ διότι δὲν ἔλαβε προφανῶς ὑπ' ὄψιν τῆς ὅτι ἐκ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς τρεχοῦσης χρήσεως θὰ προκύψῃ οἰκονομία δυνάμει προγενεστέρων μέτρων τῆς ὑπηρεσίας, ἀσφαλῶς μὲν 20,000,000 ἐκ τῆς ὀριστικῆς ἀπαλλαγῆς τοῦ ἡμίσεως τῶν ὑπεχόντων τετράμηνον θητείας, ὅτινες ἐπωφελοῦνται, τοῦ εὐεργετήματος, 20,000,000 ἐκ τῆς χορηγήσεως τῶν ἀγροτικῶν ἀδειῶν καὶ 3,000,000 ἐκ τῆς ἀπομακρύνσεως τῆς Γαλλικῆς Ἀποστολῆς, ἐν συνόλῳ τοῦτέστι 43,000,000 ἐνδεχόμεναι δὲ τοιαῦται ἐν περιπτώσει διατηρήσεως τοῦ τιμαριθμοῦ καὶ τῆς τιμῆς γενικῶς τῶν εἰδῶν, πλεόν τῶν 100,000,000 ἄτινα ἀντιστοιχοῦσιν εἰς τὸ 25 % τῶν κεφαλαίων ἐκεῖνων ἄτινα δύνανται νὰ ἐπηρεασθῶσιν ἐξ αὐτοῦ καὶ τὰ ὅποια ἠυξήθησαν κατόπιν ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν κατὰ τὸ ἀνωτέρω ποσοστὸν λόγῳ προβλήψεως.

Εἰς ταῦτα δέον νὰ προστεθῶσι καὶ 60,000,000, κατὰ μέσον ὅρον, ἄτινα παραμένουσι κατ' ἔτος ὡς ἀδιέθετα ὑπόλοιπα ἐκάστης χρήσεως, ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ, λόγῳ τῆς συνεχοῦς ἐπαγρυπνήσεως ἐπὶ τῶν τακτικῶν δαπανῶν παρὰ τῆς ὑπηρεσίας, πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Οὕτω καὶ ἤδη ἀνεῦ ἐφαρμογῆς τῶν προτεινομένων μέτρων, θὰ προκύψῃ ἐν συνόλῳ ἄνω τῶν 200,000,000 δραχμῶν οἰκονομιῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἥμισυ εἶναι ἀσφαλὲς καὶ τὰς ὁποίας ἔχει ὑπ' ὄψιν τῆς ἡ ὑπηρεσίας.

Β.—Μεταβολὴ τρόπου προσκλήσεως κληρωτῶν.

Τὸ Συμβούλιον φρονεῖ ὅτι δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ τὸ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς προτεινόμενον μέτρον τρόπου προσκλήσεως τῶν κληρωτῶν δοκιμαστικῶς δι' ἓν ἔτος πρὸς ἀεκαριθμοῦ τῶν τεχνικῶν καὶ οἰκονομικῶν πλεονεκτημάτων τὰ ὅποια θὰ εἶναι δυνατόν νὰ προέλθουν.

Γ.—Ἐλαττώσεις τῆς στρατιωτικῆς θητείας.

Τὸ Συμβούλιον ὁμοφώνως ἀντιτίθεται ἀπολύτως εἰς τὴν ἐλάττωσιν τῆς θητείας, φρονεῖ δὲ ἀδιστακτικῶς ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις τῶν κληρωτῶν δὲν ἐξασφαλίζεται

καί εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη τῆς πλήρους ἀποδοχῆς τῆς προτεινομένης περικοπῆς τῶν Μονάδων.

Δ. — Ἐκ παίδευσις ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῶν Μονάδων.

Ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὴν μελέτην τῆς ἐξάγει τὸ συμπέρασμα ὅτι θὰ παραμείνωσιν εἰς μονάδας ὀργανικὰς καὶ συμπαγεῖς 4.500 ἄνδρες, ἥτοι 9 πλήρη τάγματα εἰς τὰ 9 συντάγματα καὶ 10.000 ὑμναζόμενοι εἰς τὰ ἔτερα τῶν 9 συνταγμάτων.

Ὁ τοιοῦτος ὑπολογισμὸς ἠλέγχθη ὡς ἐσφαλμένος, καθ' ὅσον οἱ ἄνδρες οἱ ὁποῖοι θὰ παραμείνωσιν εἰς τὰς μονάδας δὲν θὰ ὑπερβαίνωσι κατὰ οὐδένα λόγον τοὺς 1000 ἐν συνόλῳ, καὶ αὐτοὶ θὰ εἶναι εἰδικότητες αἱ ὁποῖαι θὰ συνεχίζωσι τὴν ἐκπαίδευσίν των καὶ οὐδὲν πλεον.

Συνεπῶς ἡ ἐκπαίδευσις κατ' οὐδὲν βελτιοῦται καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ἀκόμη καθ' ἥν ἡ περικοπὴ τῶν μονάδων συνδυάζεται μετὰ τὴν ἐλάττωσιν τῆς θητείας εἰς δωδεκάμηνον.

Ἡ ὑπέρμετρος ἐλάττωσις τῶν μονάδων, θὰ δημιουργήσῃ καὶ δυσχερεῖας στρατωνισμοῦ ἀνυπερβλήτους.

Οἱ σοβαρώτεροι ὅμως λόγοι οἱ ὁποῖοι θὰ κανονίσωσι ποῖαι μονάδες δεόν νὰ καταργηθῶσι, προέρχονται ἐξ ἄλλης ἀρχῆς, τῆς ἀπ' εὐθείας μετὰ τὴν ἀμυναν τῆς Χώρας σχετιζομένης ἥτοι τῆς ταχείας ἐπιστρατεύσεως, τῆς προκαλύψεως καὶ τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως. Ἡ μόλις ἀνεκτὴ σήμερον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ταύτην συγκρότησις τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐπιβάλλει κατὰ τὴν ὁμόφωνον γνώμην τοῦ Συμβουλίου τὴν διατήρησιν τῶν ὀργάνων Διοικήσεως, ἥτοι τοῦ Στρατηγείου τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν Μεραρχιῶν, ὧν προτείνεται ἡ κατάργησις.

Εἶναι ἀληθές ὅτι αἱ Μεραρχίαι, μετὰ τὴν ὡς κατωτέρω παρ' ἡμῶν προτεινομένην κατάργησιν συνταγμάτων τινῶν καὶ μετατροπὴν ἄλλων εἰς ἀνεξάρτητα τάγματα, κατ' οὐσίαν μένουσι Ταξιαρχίαι. Τὸ Ὑπουργεῖον δύναται ν' ἀποφασίσῃ ἂν δεόν νὰ μεταβληθῇ ἡ ὀνομασία ὧν ἡ τινῶν Μεραρχιών εἰς Ταξιαρχίας.

Πάντως αἱ Μονάδες αὗται δεόν νὰ θεωρῶνται ἰσοδύναμοι μετὰ τῶν ὧν ἄφορᾷ τὴν εἰς αὐτὰς τοποθέτησιν τῶν τε Διοικήσεων καὶ λοιπῶν βαθμοφόρων. Ἄλλως εἰς ἀνάλογον μελέτην, εἰς προτάσεις καταργήσεως μονάδων τινῶν, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ἠσχολήθη καὶ κατὰ μῆνα Δεκέμβριον, τοῦ παρελθόντος ἔτους, ὑπέβαλε δ' ἐπὶ τούτῳ τὸ ὑπ' ἀριθ. 169/1931 Πρακτικόν του.

Ἡ αὕτη γενικὴ ἀρχὴ τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας, ἐπιβάλλει τὴν διατήρησιν τῶν Συνοριακῶν Τομέων, ὡς ἐπίσης καὶ τῶν Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως. Συνέπεια τῆς διατηρήσεως τῶν Ἀνωτέρων Μονάδων εἶναι καὶ ἡ διατήρησις τῶν πλείστων Ὑπηρεσιῶν, ὧν προτείνεται ἡ κατάργησις ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς.

Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον δέχεται ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ κατάργησις Ὑπηρεσιῶν τινῶν καὶ Καταστημάτων, τὸν καθορισμὸν δὲ τούτων μόνον τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον δύναται νὰ μελετήσῃ μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἀποδοχὴν τῆς διατηρήσεως τῶν Ἀνωτέρων Μονάδων καὶ λοιπῶν ὀργάνων Διοικήσεως.

Ἐπίσης σκόπιμον εἶναι τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον ν' ἀσχοληθῇ καὶ μετὰ τὴν μελέτην τῆς συγχωνεύσεως τῶν Διαχειριστῶν διαφόρων ἀρμοδιοτήτων εἰς ἓν Σῶμα.

Ε. — Ἐπιθεωρήσεις Ὀπλῶν.

Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον ἀποδέχεται ὡς ἐπιβαλλομένην τὴν διατήρησιν τῶν Ἐπιθεωρήσεων τῶν Ὀπλων, Πεζικοῦ, Πυροβολικοῦ, Μηχανικοῦ καὶ Ἱππικοῦ, χάριν τῆς ἀρτιωτέρας ἐκπαίδεψεως τῶν τε κληρωτῶν καὶ τῶν στελεχῶν τῶν Ὀπλων τούτων. Ἐπίσης ἐκρίθη ἀπαραίτητος, λόγῳ τῆς καλυτέρας ἐξυπηρετήσεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατοῦ, ἡ διατήρησις τῆς Ἐπιθεωρήσεως τῶν Τεχνικῶν Ὑπηρεσιῶν Πυροβολικοῦ.

Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον κατέληξεν εἰς τὴν ὁμόφωνον γνώμην ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὰ Ὀπλᾶ, Πυροβολικόν, Μηχανικόν καὶ Ἱππικόν, οὐδεμίαν μονάδα δύναται νὰ καταργηθῇ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Πεζικόν προτείνει τὴν κατάργησιν 6 συνταγμάτων καὶ ἐνός ἀνεξαρτήτου τάγματος, τὴν διατήρησιν δὲ 18 συνταγμάτων καὶ 9 ταγμάτων, τῶν ἑξῆς :

I ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	4ου συντάγματος Πεζικοῦ
		5ου συντάγματος Πεζικοῦ
II ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	1ου συντάγματος Πεζικοῦ
		34ου συντάγματος Πεζικοῦ
III ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	12ου συντάγματος Πεζικοῦ
		39ου συντάγματος Πεζικοῦ
IV ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	8ου συντάγματος Πεζικοῦ
		11ου συντάγματος Πεζικοῦ

V ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	43ου συντάγματος Πεζικού 14ου ανεξαρτήτου τάγματος Χανίων
VI ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	19ου συντάγματος Πεζικού 21ου ανεξαρτήτου τάγματος Σ/κάστρου
VII ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	26ου συντάγματος Πεζικού 25ου ανεξαρτήτου τάγματος Πραθίου
VIII ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	15ου συντάγματος Πεζικού 24ου ανεξαρτήτου τάγματος Πρεθέζης
IX ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	27ου συντάγματος Πεζικού 28ου ανεξαρτήτου τάγματος Πεζικού
X ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	16ου συντάγματος Πεζικού 30ου ανεξαρτήτου τάγματος Έδέσης
XI ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	50ου συντάγματος Πεζικού 13ου συντάγματος Πεζικού
XII ΜΕΡΑΡΧΙΑ	{	29ου συντάγματος Πεζικού 41ου ανεξαρτήτου τάγματος Ξάνθης
ΤΑΞΙΑΡΧΙΑ ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ	{	22ου συντάγματος Πεζικού 23ου ανεξαρτήτου τάγματος Χίου 18ου ανεξαρτήτου τάγματος Σάμου

"Ητοι 5 Μεγάλαι Μονάδες εκ δύο συνταγμάτων Πεζικού εκάστη καί 8 τοιαῦται ἐξ ἑνὸς συντάγματος Πεζικού καί ἑνὸς ανεξαρτήτου τάγματος.

Αἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου ἀποτελοῦσι, κατὰ τὴν γνώμην του, τὸ μέγιστον ὄριον περικοπῆς μονάδων, ἀνευ σοδαρᾶς βλάβης τῆς ἰσχύος τοῦ Στρατοῦ.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἄλεξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικᾶλης
Κωνστ. Μανέτας
Ἄλέξ. Μαζαράκης
Πέτρος Κλάδος
Θεόδ. Μανέτας
Δημ. Καμμένος
Δημ. Πετρίτης

Διὰ τὴν ἀκρίθειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

"Αντ)χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 14ην Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1932, ἡμέραν τῆς ἑβδομάδος Τετάρτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ., ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ., Μανέτα Κωνστ., Μαζαράκη Ἀλεξ., Κλάδου Πέτρου, Μανέτα Θεοδ., Καμμένου Δημ. καὶ Πετρίτῃ Δημ. ὡς μελῶν, συνελθόν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις τοῦ, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν προφορικῆς ἐντολῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν κ. Γ. Κονδύλη, ὅπως διατυπώσῃ ἐγγράφως τὰς ἀπόψεις τοῦ ἐπὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας, κατέληξεν ὁμοφώνως εἰς τ' ἀκόλουθα συμπεράσματα:

Ἡ ἀσφάλεια τῶν Κρατῶν βασιζέται ἐπὶ τῆς δυνατότητος τῆς ταχείας ἐν δυσμενεῖ στιγμῇ, συγκροτήσεως ἐνὸς ἐμπολέμου Στρατοῦ, καλῶς ἐκπαιδευομένου, ἀρτίως ἐφοδιασμένου καὶ ἀριθμητικῶς ἱκανοῦ ν' ἀντιμετωπίσῃ ἐγκαίρως ἐνδεχομένην ἐχθρικήν ἀπειλήν.

Ἡ δυνατότης αὕτη ἐξασφαλίζεται:

1. Διὰ τῆς ἀπὸ καιροῦ τῆς εἰρήνης διατηρήσεως τῶν ἀπαραιτήτων Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν, διὰ τὴν ταχείαν συγκρότησιν τοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας προθλεπομένου ἐμπολέμου Στρατοῦ.

2. Διὰ τῆς ἀπὸ καιροῦ τῆς εἰρήνης ἐκπαιδεύσεως τῶν στελεχῶν καὶ τοῦ μαχίμου πληθυσμοῦ τῆς Χώρας εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τῶν διαφόρων ὅπλων, μηχανημάτων καὶ ὀργάνων, δι' ὧν εἰσὶν ἐφοδιασμένοι οἱ σύγχρονοι Στρατοὶ καὶ τὴν ἐξάσκησιν τοῦ συνόλου εἰς τὰς μεθόδους μάχης τῶν διαφόρων ὅπλων καὶ τὴν μεταξύ των ἐν πολέμῳ συνεργασίαν.

3. Διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης προμηθείας τῶν ἀπαιτουμένων ὀλικῶν διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ.

4. Διὰ τῆς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης προπαρασκευῆς τῆς ἀμέσου ἐπιστρατεύσεως καὶ τῆς ταχείας καὶ ἀσφαλοῦς συγκεντρώσεως τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἐν περιπτώσει πολέμου, εἰς τὰ πιθανὰ θέατρα τῶν ἐπιχειρήσεων.

Πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν ἀνωτέρω ὁρων, ἀπαντᾷ ἀνεξαιρέτως τὰ πολιτικῶς ὀργανωμένα Κράτη καὶ ἰδιαίτερος τὰ Βαλκανικὰ, ἐντατικὰ καταβάλλουν ἀνέκαθεν προσπάθειάς, μὴ διατάζοντάς ἀκόμη καὶ σήμερον νὰ υποβάλλωνται εἰς τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς τοῦτο ὁδυνήρας θυσίας, παρὰ τὴν μαστίζουσαν τὰ πλείστα ἐξ αὐτῶν δεινὴν οἰκονομικὴν κρίσιν, διαθέτοντάς ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πολέμου, παμμέγιστα ποσὰ διὰ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν ἄμυναν, ἅτινα κατὰ τὴν χρῆσιν 1931 - 1932, ἀνήλθον διὰ τὸν Στρατὸν τῆς Ἑλλάδος μόνον, εἰς τὰ κάτωθι ποσά:

Β ο υ λ γ α ρ ί α : Ἐπὶ συνόλου προϋπολογισμοῦ 6.400.000.000 λεβίων, διὰ τὸν Στρατὸν Ἑλλάδος 1.109.620.000, ἐπὶ πλέον δι' ἐργατικὰ τάγματα 149.780.000. Σύνολον 1.259.400.000, ἥτοι ἀναλογία 19 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Γ ι ο υ γ κ ο σ λ α υ ί α : Ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ προϋπολογισμοῦ 11.400.000.000 δηνariών, διὰ τὸν Στρατὸν Ἑλλάδος 2.813.000.000, ἐπὶ πλέον διὰ φρουρὰς συνόρων 138.033.341. Σύνολον 2.951.033.341, ἥτοι 26 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Τ ο υ ρ κ ί α : Ἐπὶ συνόλου προϋπολογισμοῦ 186.582.000 λιρῶν Τουρκίας, 48.247.000 διὰ τὸν Στρατὸν Ἑλλάδος, ἥτοι ἀναλογία 26 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Μοναδικὴν ἐξαιρείσιν τοῦ γενικοῦ τούτου φαινομένου ἀποτελεῖ ἡ Ἑλλάς, ἥτις ἀντὶ νὰ διαθέτῃ πλείονα τῶν ἄλλων πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀπολεσθέντος ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ὀλικοῦ, ἠκολούθησεν ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, μίαν φθίνουσαν πρόοδον δαπανῶν διὰ νὰ φθάσῃ κατὰ τὴν τρέχουσαν χρῆσιν, εἰς ἔν 10 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ προϋπολογισμοῦ, τὸ ὅποιον εἶναι πολὺ κατώτερον τοῦ πραγματικοῦ, ἂν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν τὸ ὀφειλόμενον ἐξ αὐτοῦ ποσὸν τῶν 215.000.000, ὅπερ εἶναι ζητήματα ἀνθὰ κατορθωθῇ μέχρι τέλους νὰ δοθῇ.

Ἡ φθίνουσα αὕτη πρόοδος ἠκολούθησε τὰς κάτωθι ἀναλογίας:

1923 - 1924	26 %
1924 - 1925	23 %
1925 - 1926	26 %
1926 - 1927	25 %
1927 - 1928	17 %
1928 - 1929	12 %
1929 - 1930	15 %
1930 - 1931	12 %
1931 - 1932	10 %

Ἄλλ' ἂν ἡ παράλειψις αὐτῇ δὲν ἔσχε συχνότερον ὁδυνηράς συνεπειάς, κατὰ τὸ παρελθόν, λόγω τῆς ἀσημότητος ἡμῶν ὡς Κράτους καὶ τοῦ ἀγόνου τοῦ ἐδάφους τῆς Χώρας, ἡ μεταπολεμικὴ ἐδαφικὴ ἡμῶν ἀνάπτυξις καὶ ὁ πλοῦτος, ἰδίᾳ δὲ ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῶν βορείων ἡμῶν ἐπαρχιῶν, προκαλοῦσάν τὰς βλῆψεις καὶ τὰς ἀντιζηλίας τῶν βορείων ἡμῶν γειτόνων, καθιστῶσιν ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάγκην τῆς συντόνου προπαρασκευῆς ἐνὸς ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἱκανοῦ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τοὺς μοιραίους αὐτοῦ ἀντιπάλους.

Ἡ καταβληθεῖσα ὁμῶς μέχρι τοῦδε προσπάθεια, εἶναι τελείως ἀνεπαρκὴς πρὸς τοῦτο. Διότι:

1.—Ἡ προβλεπομένη σήμερον δύναμις τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, εἶναι λίαν περικορισμένη, ὑπερτοῦσα σημαντικῶς ἐκείνης καὶ τῶν τριῶν ἡμῶν γειτόνων, λόγω ἑλλείψεως ὕλικῶν πρὸς ἐξοπλισμὸν μεγαλύτερας δυνάμεως.

Τὸ τοιοῦτον ὀφείλεται εἰς τὴν ἀπώλειαν πολυαριθμοῦ πάσης φύσεως ὕλικου, κατὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἡ ἀναπλήρωσις τοῦ ὁποίου δὲν κατέστη ἔκτοτε δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ, λόγω ἀνεπαρκείας τῶν κατ' ἔτος πιστώσεων.

Εὐρίσκόμενοι ἐν ἀδυναμίᾳ νὰ συγκροτήσωμεν τὸν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας ἀπαιτούμενον ἐμπόλεμον Στρατόν, κατελήξαμεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐπιζητήσωμεν ἐν ἀρχῇ τὴν προπαρασκευὴν ἐνὸς κατωτέρου ὅριου, δυναμένου νὰ ἐξοπλισθῇ ἐντὸς λογικοῦ χρόνου διὰ τῶν κατ' ἔτος παρεχομένων πιστώσεων, μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ὁποίου, ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸν ἐξοπλισμὸν μεγαλύτερας δυνάμεως.

Δυστυχῶς ἡ καθ' ἑκάστον ἔτος περικοπὴ τῶν προϋπολογισθεῖσων ὡς ἀπαραίτητων ἐτησίων πιστώσεων, διὰ τὴν ἐντὸς ὀρισμένου χρόνου προμήθειαν τοῦ ἀπαιτούμενου ὕλικου, δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ οὐδέποτε τὴν συμπλήρωσιν τῶν πολλαπλῶν ἐλλείψεων καὶ αὐτῆς τῆς ἡλαττωμένης δυνάμεως, ἥτις στερουμένη τῶν πλεονόντων ἐκ τῶν ἀπαραίτητων εἰς αὐτὴν ὕλικῶν, δὲν θὰ κατορθώσῃ ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ συγχρόνου πολέμου καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἔστω καὶ στοιχειωδῶς ὀλιγοχρόνιον ἀμυναν τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἐδάφους.

Πρὸς πρόληψιν τῶν ἐκ τὴν τοιαύτης μειονεκτικότητος, ἀριθμητικῆς καὶ ὕλικῆς, τοῦ ἡμετέρου Στρατοῦ, ὁλεθρίων συνεπειῶν, θὰ δεῖ νὰ ἐξασφαλίσωμεν μίαν ὀργάνωσιν τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ ἐπιτρέπουσαν τὴν ταχείαν αὐτοῦ ἐπιστράτευσιν καὶ συγκέντρωσιν εἰς τὴν παραμεθόριον ζώνην, πρὸ τῆς τοιαύτης τῶν ἀντιπάλων, ἥτις θὰ ἐδίδεν εἰς ἡμᾶς τὴν πρωτοβουλίαν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ θὰ παρεῖχε τὴν εὐκαιρίαν τῆς βελτιώσεως τῆς παρατάξεως ἡμῶν, λίαν ἐλαττωματικῆς ὡς γνωστὸν, καὶ λόγω τῆς μορφῆς τοῦ ἐδάφους τῆς παραμεθορίου ἡμῶν ζώνης καὶ τοῦ μικροῦ βάθους αὐτῆς μέχρι τῶν ἀντικειμενικῶν σκοπῶν τῶν ἀντιπάλων.

Πρὸς τοῦτο θὰ δεῖ νὰ διατηρῶμεν ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεῖστον τῶν Μεγάλων Μονάδων τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, εἰς τὴν παραμεθόριον ζώνην, μὲ δύναμιν εἰρήνης φυσικὰ, ἀλλὰ μὲ τοὺς πυρήνας ὄλων σχεδὸν τῶν Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν τῆς ἐμπολέμου αὐτοῦ συνθέσεως.

Ἡ ἐλαττώσις ὁμῶς τῆς θητείας εἰς 14μηνον, ἡ ἑλλειψὶς στρατωνισμῶν ἐπαρκῶν, ὡς καὶ ἡ παντελής ἑλλειψὶς μέσων πρὸς συγκρότησιν τῶν πυρήνων ἐνίων Ὀπλῶν καὶ Ὑπηρεσιῶν (ἱπποί, χημικὴ ὑπηρεσία, ἀντιαεροπορικὴ ἀμυνα) ἐπέβαλεν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν κατάργησιν ἐν εἰρήνῃ ἐντελῶς τῶν περισσοτέρων τῶν πυρήνων τούτων, τὸν περιορισμὸν τῶν λοιπῶν καὶ τὴν κατανομὴν ἀφ' ἑτέρου τῶν Μεγάλων ἐν εἰρήνῃ Μονάδων, εἰς ὁλόκληρον τὴν Χώραν, ὥστε ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς τὰς βασεῖς ἐπαρχίας ἐδρευουσῶν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, ν' ἀποτελῇ τὸ κατώτατον ἀνεκτὸν ὅριον, οὐχὶ πλέον πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ τῆς στοιχειώδους προκαλούσεως τῶν χώρων συγκεντρώσεως τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἀπὸ ἐνδεχομένης ἐχθρικῆς ἐπιδρομῆς πρὸ τῆς συμπληρώσεως ταύτης.

2.—Ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ μαχίμου πληθυσμοῦ τῆς Χώρας εἶναι ἐλλιπεστάτη, περικορισμένη εἰς στοιχειώδη ἀτομικὴν ἐκπαίδευσιν τῶν κληρωτῶν, ἡ ἀνάγκησις τῆς ὁποίας δὲν εἶναι ἐπὶ μακρὸν δυνατὴ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν αὐτῶν ἐκ τῶν τάξεων τοῦ Στρατοῦ, ἐφ' ὅσον δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν πρόσκλησις τῶν ἐφέδρων δι' ἀσκήσεως.

Τὸ τοιοῦτον ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, ἐν εἰρήνῃ, ἐπιφορτίζεται καὶ δι' ἄλλων ἀσχετῶν πρὸς αὐτὸν ὑπηρεσιῶν, ἀτίτες ἀπορροφοῦν μέγα μέρος τῆς δυνάμεως τοῦ ἐπὶ μεγίστῃ ζημίᾳ τῆς ἐκπαίδευσεως. Αἱ ὑπηρεσίαι αὗται εἰσὶν ἡ φρούρησις τῶν συνόρων, ἡ φρούρησις τῶν φυλακῶν καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν γραφείων, ἀποθηκῶν καὶ ὑπηρεσιῶν.

Ἀπὸ τῆς ἐλαττώσεως οὕτω τῆς διετούς θητείας, ἥτις ἔσχεν ὡς ἐπακόλουθον τὴν καθ' ἡμικλάσεις πρόσκλησιν τῶν κληρωτῶν, ἡ δύναμις ἐκάστης ἡμικλάσεως δὲν εἶναι πλέον ἐπαρκὴς πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ συνόλου τῶν ὑπηρεσιακῶν ἀναγκῶν

καὶ ὥς ἐκ τούτου συμπληροῦται εἰς τὰς ἐσωτερικάς ὑπηρεσίας ὑπὸ τῆς νέας ἡμικλάσεως, μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς παλαιότερας τοιαύτης, τοῦτέστι μετὰ δύο μῆνας ἀπὸ τῆς κατατάξεως τῶν κληρωτῶν. Καὶ ἐνῶ διὰ τῆς δεκατετραμήνου θητείας ἐξασφαλίζεται ἡ σύμπτωσις δύο ἡμικλάσεων ἐπὶ ὀκτὰμήνον, χρόνον ἀπαραίτητον διὰ τὴν πλήρη ἐκπαίδευσιν τῶν κληρωτῶν, δὲν καθίσταται δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις ὅλου τοῦ χρόνου τούτου διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, λόγῳ ἀπασχολήσεως αὐτῶν εἰς ὑπηρεσίας.

Ἡ ἐλαττωματικότης αὐτῆς τῆς ἐκπαίδεύσεως ᾗδῃθη διὰ τοῦ Νόμου τῶν ἀγροτικῶν ἀδείων, θέλει δὲ ἐπιδεινωθῇ διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῆς θητείας, καθ' ὅσον αἱ μὲν πρῶται αὐξάνουσι τὴν υπάρχουσαν διαφορὰν τῆς δυνάμεως τῆς ἡμικλάσεως πρὸς τὰς ὑπηρεσιακὰς ἀνάγκας, ἡ δὲ δευτέρα θὰ ἐλαττώσῃ τὸν χρόνον τῆς ἐκπαίδεύσεως, ἐνῶ ἔδει ἀπ' ἐναντίας νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ ἐξίσωσις τῶν δύο τούτων ἀριθμῶν, ὅπως ἀσφαλισθῇ ἡ ἀπερίσπαστος ἐκπαίδευσις τῶν κληρωτῶν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς συμπτώσεως τῶν δύο ἡμικλάσεων, ἥτοι ἐπὶ τρίμηνον.

3.— Αἱ βασιναὶ πρὸς συμπληρώσιν τοῦ διὰ τὰς ἀνάγκας προβλεπομένου ἡλαττωμένης δυνάμεως ἐμπολέμου Στρατοῦ, αἵτινες, ὡς γνωστόν, ἀνήρχοντο εἰς σεβαστὸν ποσὸν δισεκατομμυρίων, ἐδιπλασιάσθησαν λόγῳ τῆς πτώσεως τῆς δραχμῆς.

Εἰς ταύτας δὲ περιλαμβάνονται τ' ἀπαιτούμενα διὰ τὴν ἀντιαεροπορικὴν ἀμυναν τῆς Χώρας καὶ ἐκεῖναι τοῦ Χημικοῦ πολέμου.

Τὰ πλεῖστα τῶν ὀλικῶν τούτων κατασκευάζονται ἐν τῇ ξένῃ λόγῳ παντελοῦς ἐλλείψεως πολεμικῆς παρ' ἡμῖν βιομηχανίας καὶ ἀπαιτοῦσιν ἱκανὸν χρόνον διὰ τὴν παραλαβὴν των. Ἡ προμήθεια συνεπὶς αὐτῶν, ἐν περιπτώσει ἀνάγκης, καὶ ἂν ἐξευρεθῇ τὸ σημαντικὸν ἀπαιτούμενον ποσὸν ἀμέσως, δὲν θὰ καταστῇ δυνατὴ πρὸ τῆς παρελεύσεως ἱκανοῦ χρόνου.

Τούτου ἕνεκεν δεόν νὰ κατανεμηθῇ εἰς πολλὰ ἔτη καὶ νὰ ἐπιζητηθῇ συστηματικῶς ἡ ὀλίγον κατ' ὀλίγον προμήθεια των.

Ἡ ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς οἰκονομικῆς χρήσεως περικοπὴ μέχρι τοῦ μηδενὸς τῶν πόρων τοῦ Ταμεῖου Ἀμύνης, δὲν ἐπιτρέπει, τοῦ λοιποῦ, οὐδεμίαν πρόβλεψιν περὶ τοῦ χρόνου τῆς συμπληρώσεως των.

4.— Ἡ ἐπιστράτευσις καὶ συγκέντρωσις τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ ὑπερεῖ ὅλων τῶν πιθανῶν ἡμῶν ἀντιπάλων, ἡ δὲ ἀσφάλεια τῶν χώρων συγκεντρώσεως ἐγκαταλείμμεν ἑλὶς τὴν φύσιν, τυγχάνει ἀμφίβολος διὰ μόνον τῶν ἐλαφρῶν δυνάμεων τῆς προκαλώσεως.

Ἡ βραδύτης τῆς ἐπιστρατεύσεως ὀφείλεται εἰς τὴν πενιχρότητα τοῦ ἐν γένει συγκοινωνιακοῦ ἡμῶν δικτύου καὶ τὴν γεωγραφικὴν μορφήν τῆς Χώρας, ἡ ἔλλειψις δὲ πάσης ἀμυντικῆς ὀργανώσεως, ἐν τῇ παραμεθορίῳ ζώνῃ, δυσχεραίνει τὴν κάλυψιν τῶν χώρων συγκεντρώσεως τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, ὅν τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων ἀνεπτυγμέναν ἐπὶ τόσον μεγάλῃς ἐκτάσεως.

Ἡ ἀμυντικὴ ὀργανώσις τῆς Χώρας ἔχει πολλὰκις μελετηθῇ, ἡ ἔλλειψις ὅμως τῶν ἀπαιτούμενων οἰκονομικῶν πόρων δὲν ἐπέτρεψε τὴν πραγματοποιήσιν ταύτης.

Ἡ παντελής τέλος ἔλλειψις ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης πολλαπλασιάζει τὰς δυσχερείας καὶ τοὺς κινδύνους τῆς συγκεντρώσεως καὶ δύναται ν' ἀνατρέψῃ τὰς ὑπαρχούσας μελέτας διὰ τὴν ἐν γένει διεξαγωγὴν τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας.

Ἐξ ὅλων τῶν ἀνωτέρω προκύπτει ὅτι ἡ κατάστασις τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας εἶναι αὐτόχρημα τραγικὴ. Δεδομένου ὅμως ὅτι τ' ἀπαιτούμενα ὑπερογκὰ ποσὰ διὰ τὴν ὁχύρωσιν, τὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὴν ἐν γένει προπαρασκευὴν τοῦ Στρατοῦ ἡμῶν πρὸς πόλεμον καὶ τὴν συγκρότησιν τῶν ἀπαραίτητων ἀποθεμάτων διὰ τὴν πρώτην περίοδον τῶν ἐπιχειρήσεων, ἄτινα δεόν νὰ προβλεφθῶσι λόγῳ παντελοῦς ἐλλείψεως πολεμικῆς βιομηχανίας, δὲν ὑπάρχει πλέον ἐλπίς νὰ δοθῶσιν ἐπὶ μακρόν, λόγῳ τῆς ἐπελθούσης δεινῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, ἡ μόνῃ ἀπομένουσα σήμερον διὰ τὴν προσταθῆαι διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀμύνης, εἶναι ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ μαχίμου πληθυσμοῦ τῆς Χώρας καὶ τῶν στελεχῶν, δι' ἣν ἐπιβάλλεται ἡ παροχὴ τῶν ἀπαιτούμενων πάσης φύσεως μέσων.

Τοῦτο ἐν μέρει ἐπετυγχάνετο, διότι καίτοι ἀτελῶς, διὰ τῆς δεκατετραμήνου θητείας ἐν τούτοις ἐγένετο, ἔστω καὶ ἀτελής, ἡ ἐκπαίδευσις τῶν κληρωτῶν, ἡ δὲ ἐκπαίδευσις τῶν στελεχῶν, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι εἶναι ἀρκούντως προηγμένη, δυνάμεν ν' αὐξηθῇ καὶ τὴν διάθεσιν περισσότερων μέσων. Ἡ δὲ δυνάμεις ταχυτέρας ἐπιστράτευσιν μὲ τὴν στοιχειωδῶς πάντοτε καλυτέρα προκάλυψιν, μὲ τὴν ὑπάρχουσαν σήμερον σύνθεσιν, δύναται νὰ φέρῃ ὡς συνέπειαν, τὴν κατὰ τὸ δυνατόν ταχύτεραν στρατηγικὴν συγκέντρωσιν.

Ἡ ἐφαρμογὴ ὅμως τῆς ἐλαττώσεως τῆς θητείας καὶ τῶν προταθειῶν περικοπῶν τῶν Μονάδων, περὶ ὧν τὸ ὑπ' ἀριθ. 119 Πρακτικὸν τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου, τὴν μὲν ἐκπαίδευσιν τῶν κληρωτῶν ἐλαττεῖ κάτω τοῦ ἐλαχίστου ἀνεκτοῦ ὁρίου,

δηλαδή δυνάμεθα νά εἰπωμεν ὅτι δέν ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐκπαίδευσις, τὴν δὲ ἐπιστρά-
τευσιν, προκάλυψιν καὶ συγκέντρωσιν, καθιστᾷ προβληματικάς.

Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ μόνη ἀπομένουσα, ἐλλείψει ἐπαρκῶν μέσων, ἐκπαίδευ-
σις τῶν στελεχῶν καὶ δὴ ἄνευ Στρατοῦ, δέν δύναται νά θεωρηθῇ οὐδὲ στοιχειωδῶς
ἐπαρκὴς προπαρασκευὴ τοῦ Κράτους πρὸς ἀμυναν.

Τούτου ἕνεκα τὸ Ἀνωτάτον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἐθεώρησε καθήκον του
νά ἐκθέσῃ ταύτην ὡμῶς, μετὰ τὴν ἐλπίδα οὐχὶ νά ἐπιτύχῃ τὴν ἀμεσον θεραπείαν τῶν
ἀναγκῶν αὐτῆς, ἣν ἀναγνωρίζει ἀδύνατον λόγῳ τῆς μαστιζούσης τὸν τόπον οἰκο-
νομικῆς κρίσεως, ἀλλὰ τουλάχιστον νά προλάβῃ πᾶσαν ἐπὶ πλέον ἐξάρθρωσιν αὐτῶν
πρὸς ἐξοικονόμησιν ὀλίγων εἰσέτι ἐκατομμυρίων διὰ πλήρους ἀνατροπῆς τοῦ στρα-
τιωτικοῦ ἡμῶν συστήματος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι τὸ ἐπικρατοῦν ἐπισήμως παγκόσμιον εἰρηνόφιλον
πνεῦμα καὶ αἱ φιλικαὶ μετὰ τῶν γειτόνων μας σημεριναὶ σχέσεις, δέν παρουσιάζου-
σιν ἀμεσον τινὰ κίνδυνον, ἐν τούτοις λαμβανομένου ὅπ' ὁψει, ὅτι ἡ διεθνὴς κατά-
στασις, λόγῳ τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως, εἶναι ὑπὲρ ποτε ἀνώμαλος, ἡ δὲ συμπλή-
ρωσις τῆς ἀμύνης τῆς Χώρας ἀπαιτεῖ χρόνον μακρὸν καὶ χρῆμα πολὺ, ἀπαιτεῖται
ἡ ἀπὸ τοῦδε μεθοδικὴ συμπλήρωσις τῶν ἐλλείψεων πρὸς ἐξασφάλισιν μιᾶς στοι-
χειώδους ἀμύνης, ἄνευ τῆς ὁποίας κινδυνεύει ἡ ὑπόστασις ἡμῶν ὡς Κράτους.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἄλξ. Ὁθωνάκος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλης
Κωνστ. Μανέτας
Ἄλξ. Μαζαράκης
Πέτρος Κλάδος
Θεόδ. Μανέτας
Δημ. Καμμένος
Δημ. Πετρίτης

ΒΕΒΑΙΩΣΙΣ

Βεβαιῶ, ὁ κάτωθι ὑπογεγραμμένος ἀντισυνταγματάρχης τοῦ Πεζικοῦ Παπα-
δημητρώπουλος Ἰπποκράτης, εἰσηγητὴς τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου,
ὅτι, ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῶν Ἀρχείων τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, τὸ
ὡς ἂνω Πρακτικὸν ὑπ' ἀριθ. 122 τῆς 14ης Δεκεμβρίου 1932, τοῦ Ἀνωτάτου Στρα-
τιωτικοῦ Συμβουλίου, ὑπεβλήθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν (Γενικὴν Διεύ-
θυνσιν) διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 218 τῆς 15ης Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1932 ἀναφορᾶς τοῦ
Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου καὶ ὅτι οὐδὲν Πρακτικὸν παρομοίας φύ-
σεως, ἀφορῶν τὴν Πολεμικὴν Ὀργάνωσιν τῆς Χώρας, συντάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀνω-
τάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, προγενέστερον τῆς ἡμερομηνίας τοῦ πρωτοκόλ-
λου τούτου, ἀπὸ 29ης Νοεμβρίου 1927, ἂψ' ἣς ὑπάρχουσι παρ' ἡμῖν Πρακτικά τοῦ
Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου.

Ἀθῆναι 11 Φεβρουαρίου 1938
Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου
Ἰπποκράτης Παπαδημητρώπουλος
Ἀντισυνταγματάρχης Πεζικοῦ

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 11ην τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 1933, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τρίτην, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατῆγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλέξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τσιμικάλῃ Εὐθ., Μαζαράκη Ἀλέξ. καὶ Μανέτα Θεόδ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις του, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ κατόπιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 26085 ἀναφορᾶς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἀφορώσης τὸν καθορισμὸν τῶν εἰσαχθησομένων εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Σχολὴν Εὐελπίδων μαθητῶν, κατὰ τὸ ἔτος 1933, λαθὼν δ' ὑπὸ τοῦ άρθρου 7 τοῦ Νόμου 4457, περὶ Στρατιωτικῆς Σχολῆς Εὐελπίδων,

Γνωματεύει

ὅπως κατὰ τὸ ἔτος 1933, εἰσαχθῶσιν εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων 35 μαθηταί, πλὴν τῶν καθ' ὑπέρθεσιν εἰσαχθησομένων, συνεπεῖα εὐεργετικῶν διατάξεων τοῦ Νόμου.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλέξ. Ὁθωναῖος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλῃς

Ἀλέξ. Μαζαράκης

Θεόδ. Μανέτας

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ/χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρόπουλος

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 16ην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1934, ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Δευτέραν, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατήγων κ. κ. Ὁθωναίου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Ταμικῆς Εὐθ., Μαζαράκη Ἀλεξ. καὶ Καθενώτῃ Δημ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταῦθα Γραφείοις τοῦ, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. Ε. 467/7-7-1934 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, μελετήσαν εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ἀνω Διαταγῆς, τὸ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ συνταχθέν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, εἰσηγηθέντος ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, διεπίστωσεν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πινάκων τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἐπὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ ὀλικοῦ καὶ τῶν ὑπαρχόντων λοιπῶν πόρων τοῦ τόπου, ὅτι ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως :

Α. — Ἡ κλήσις ὁλοκλήρου τῆς πρώτης σειρᾶς ἐφεδρείας ἐπαρκεῖ εἰς τὸν καταρτισμὸν τῶν διὰ τὸ Σχέδιον τοῦτον προβλεπομένων μονάδων ἐπιστρατεύσεως, ἀφοῦ μετὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν μονάδων, παραμένει ἀπόθεμα εἰς ὀπλίτας, περὶ τὰς 60.000 ἀνδρῶν, κριθέντος τοῦ ποσοῦ τούτου ὡς ἐλαχίστου ἀπαραιτήτου ἀποθέματος κατὰ τὴν ἐναρξίν τῶν ἐπιχειρήσεων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας δημιουργηθησομένων κενῶν.

Ἐν τούτοις, καίτοι τὸ ἀπόθεμα τοῦτο ὑπολογίζεται ὅτι θέλει αὐξηθῇ σὺν τῷ χρόνῳ, τὸ Συμβούλιον ἐκφράζει τὴν εὐχὴν ἵνα κληθῶσι πρὸς ἐκγύμνασιν, διαδοχικῶς καὶ κατὰ περιόδους, οἱ ἀπαλλαγέντες, οἵτινες υπερβαίνουν σήμερον τὰς 100.000 ἀνδρας, ἐλαττωθῶσι δὲ εἰς τὸ ἐλάχιστον αἱ ἀπαλλαγαί.

Β. — Διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν μονάδων θὰ ὑπάρξῃ ἔλλειψις ἀξιωματικῶν, κυρίως Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὰ λοιπὰ Ὅπλα καὶ Σώματα, ἀρκετὰ μὲν σοβαρά, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τοιαύτη ὥστε νὰ κριθῇται ἀνυπέρβλητος ἡ δυσχερεία αὕτη, δεδομένου ὅτι διὰ τῶν κατ' ἔτος ἐξερχομένων ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν, ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐλλείψεων θέλει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος σημαντικῶς ἐλαττωθῇ καὶ ἐν μέρει, ἐν ἀνάγκῃ, θὰ δύναται ν' ἀναπληρωθῇ διὰ προσκλήσεως περισσοτέρων τῶν κληθησομένων ἡλικιῶν ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν καὶ τῆς λήψεως ἀπὸ τοῦδε μέτρου διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν ἐκ μονίμων ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν, ὑπαρχόντος μεγάλου ἐκ τούτων ἀριθμοῦ. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου ζητήματος ἐφιστᾶται ἡ προσοχὴ ἰδιαίτερως τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν.

Γ. — Κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη ἀπὸ σήμερον θὰ ὑπάρξῃ ἐπίσης ἔλλειψις ὑπαξιωματικῶν εἰς τὰς παραμεθορίους μονάδας. Τὴν δυσχερίαν ταύτην τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ θ' ἀντιμετωπίσῃ κατόπιν μελέτης τοῦ ζητήματος διὰ κινήσεως ὑπαξιωματικῶν ἀπὸ τὰς λοιπὰς περιφερείας.

Δ. — Τὸν καταρτισμὸν τῶν μονάδων ἐκ τῶν ἐπιτοπίων πόρων, κρίνει ὡς ἀπολύτως ὀρθὸν καὶ συμφωνεῖ πλήρως πρὸς τὴν προσπάθειαν ταύτην τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ εἰς τὴν περιπτῶσιν ἀκόμῃ καθ' ἣν, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, ἀπασαί αἱ μονάδες δὲν θὰ ὦσι δυναμικῶς ὁμοίως συγκροτημέναι.

Ε. — Τὴν χρησιμοποίησιν ὅπλων, πολυβόλων καὶ πυροβόλων παλαιοῦ τύπου καὶ ἄλλων ὀλικῶν, κρίνει μόνον ὡς περιπτώσιν ἀνάγκης καὶ ὡς πρώτην διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὑπαρχόντος ἐμφύχου ὀλικοῦ. Ὁ ἐφοδιασμὸς διὰ Πυροβολικοῦ παλαιοῦ τύπου, ὅπλων καὶ πολυβόλων κτλ. ἐμπολέμων μονάδων, δεῖν νὰ θεωρητῇ ὡς σοβαρὸν μειονέκτημα, μέλλον νὰ ἐπιδράσῃ ὀχι μόνον ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως καὶ τεχνικῶς κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων, ἀλλὰ καὶ ἠθικῶς ἐπὶ τῆς οὕτω ἐφωδιασμένης Μεγάλῃς Μονάδος καὶ τοῦ Στρατοῦ.

Ἐπίσης αἱ δυσχερίαι τοῦ ἐφοδιασμοῦ αὐξάνουν μὲ τὴν ποικίλιαν τῶν διαμετρημάτων καὶ συστημάτων. Συνεπῶς μόνον κατάσταςιν ἀνάγκης δικαιολογεῖ τὴν τοιαύτην χρησιμοποίησιν ὀλικοῦ παλαιοῦ τύπου, ὑστεροῦντος σοβαρῶς τοῦ ἀντιστοίχου νέου τύπου.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον συνεπῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἀποδέχεται τὸν σχηματισμὸν τῶν οὕτω ἐφωδιασμένων Μεγάλων Μονάδων ὑπὸ τὸν ὅρον ὅτι, σκοπὸς καὶ τάσις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου θὰ εἶναι ἡ εἰσηγησις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν διὰ τὴν ἀναπλήρωσιν, τῶ ταχύτερον, παντὸς ὀλικοῦ παλαιοῦ τύπου, κυρίως τοῦ Πυροβολικοῦ, διὰ νέου τοιοῦτου, διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ὁμοιογενείας τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ ἀρσιν τῶν ἀναφερομένων ἀτόπων.

Τὸν ἐφοδιασμὸν τμημάτων μὴ μαχίμων καὶ βοηθητικῶν ὀχητισμῶν δι' ὅπλων παλαιοῦ τύπου, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν χρησιμοποίησιν σχετικῶς μεγάλου ἀριθμοῦ περιστροφῶν, ἀντὶ ὅπλων, εἰς δευτερευούσης σημασίας ὑπηρεσίας καὶ σχηματισμοῦ, χειρουργεία, συζυγαρχίας, μεταγωγικά σώματα κτλ. εὕρισκε τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ὡς ἀπολύτως ὀρθῶς γενομένην.

ΣΤ. — Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον θεωρεῖ ἐξαιρετικῶς σοβαρὸν ζήτημα τὴν λήψιν μέτρου πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐκπαιδευσεως τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, οἵτινες κατὰ περιόδους δέον νὰ καλῶνται ὅπως ὕψισταν συμπληρωματικὴν ἐκπαίδευσιν ἐπὶ τοῦ τρόπου τοῦ μάχεσθαι καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὁπλημέραι τελειοποιουμένου ὕλικου.

Ζ. — Πυρομαχικά. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν υπάρχουσαν ποσότητα πυρομαχικῶν τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, διεπίστωσε τὴν ἐξαιρετικῶς σοβαρὰν ἑλλειψιν τούτων. Τὸ σημεῖον τοῦτο τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον θέτει ὡς ἐξαιρετικῶς ὑπ' ὀφει τοῦ Ὑπουργείου. Ἐκ τῆς μελέτης γενικῶς ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς υπάρξεως ἀποθέματος πυρομαχικῶν, τὸ Συμβούλιον κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι, ὡς ἐλάχιστον ἀπόθεμα πυρομαχικῶν δέον νὰ θεωρηθῇ τὸ ποσὸν τῶν 15 μονάδων πυρὸς, δι' ἅπαντα τὰ διαμετρήματα ὅπλων, πολυβόλων καὶ πυροβόλων. Ἡ ὑπαρξίς τῶν 15 μονάδων πυρὸς κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν ἐξασφαλίζει, κατὰ τὰ ὑπάρχοντα τεκμήρια, ἢ 45 ἡμερῶν μόνον ἀγῶνα, οὐχὶ βεβαίως συνεχῇ, ἀλλ' ὅπως γενικῶς θεωρούμενον.

Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον θεωρεῖ καθήκον του νὰ τονίσῃ τὴν μεγίστην σημασίαν ἣν θὰ ἔχῃ, διὰ μελλούσας ἐπιχειρήσεις, ἡ ὑπαρξίς ἐν τῷ τόπῳ πολεμικῆς βιομηχανίας καὶ τονίζον τὴν σημασίαν ταύτην, ἐπικαλεῖται ὡς ἰδιαιτέρως τὴν προσοχὴν τοῦ Ὑπουργείου ἐπὶ τοῦτου.

Η. — Παντοειδῆς ὕλικόν. — Τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον διεπίστωσεν ἐπίσης τὴν μεγίστην ἑλλειψιν παντοειδοῦς ὕλικου. Εἶναι ἴσως τραγικόν, ὅς ἐπιτραπῇ ἡ λέξις αὕτη, ἡ παντελής ἑλλειψίς ὕλικῶν τινῶν, ὡς παραδείγματος χάριν, ἀντιασφυγιῶνων προσωπίδων, ὀλικου Ἐπιμελητείας, στρατοπεδείας, ὀλμων, Πυροβολικοῦ συνοδείας Πεζικοῦ, κλπ.

Ἐπιβάλλεται ἡ προμήθεια τῶν παντοειδῶν τούτων ὕλικῶν νὰ συσχετισθῇ καὶ ἐναρμονισθῇ ἐκ παραλλήλου πρὸς τὴν λοιπὴν προμήθειαν τοῦ ὕλικου Πυροβολικοῦ, πυροβόλων, ὀπλων κτλ.

Τελικῶς τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα νὰ ὑποβάλῃ τὴν γνώμην εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὅπως ὀργανωθῇ Ἐπιθεώρησις Ἐπιστρατεύσεως με ἀνάλογον καὶ ἐκλεκτὸν Ἐπιτελεῖον, ἵνα εἶναι δυνατὴ ἡ πληρεστέρα καὶ μᾶλλον συνεχῆ παρακολούθησις πάσης ἐργασίας τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐκ τῆς ὁποίας μεγίστης σημασίας πλεονεκτήματα ἀναμένει τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον.

Ἡ Ἐπιθεώρησις αὕτη τῆς Ἐπιστρατεύσεως δέον νὰ ἐργάζεται ὑπὸ τὰς ἐμπνεύσεις καὶ ἐντολάς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Ἐπὶ τῶν παραγράφων Πυρομαχικῶν καὶ παντοειδοῦς ὕλικου, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου, Ἀντιστράτηγος Καθενιώτης Δημ. διευτύωσεν τὴν κάτωθι γνώμην.

Ἐ φ ο δ ι α σ μ ὸ ς Ἐ π ι σ τ ρ α τ ε ὕ σ ε ω ς. — Ὅσον ἀφορᾷ τὸν παντοειδῆ, ἐφοδιασμὸν τοῦ ἐπιστρατευομένου Στρατοῦ, οὗτος εἶναι λίαν ἐπικίνδυνον νὰ ἐξετάζηται μεμονωμένως κατ' εἶδῃ. Γούνατιον ἐπιβάλλεται ἡ συνολικὴ ἐξοικονόμησις ὀλων τῶν εἰδῶν, ὥστε νὰ καθίσταται δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις τοῦ ὀλου Στρατοῦ, ἂν ὄχι διὰ μακροχρόνιον ἐκστρατεῖαν διὰ μιᾶς, πολὺλάχιστον κατὰ διαδοχικὰς περιόδους ἐπекτετινομένης, ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον.

Ἐκ παραλλήλου ἵνα καθίσταται δυνατὴ ἡ προμήθεια ἀρκούσης ποσότητος ἐξ ἐκάστου εἰδους καταναλωσίμου ὕλικου, ὅρος ἀπαραίτητος ἵνα αἱ προμήθειαι αὗται εἶναι ἐπωφελεῖς, αἱ διαδοχικαὶ αὗται περίοδοι ἢ τ' ἀνεφοδιαστικὰ ὀλματα, εἶναι ἐπ' ἀνάγκης νὰ μὴ εἶναι λίαν βραχέα ἀλλ' ἀρκούντως μακρά.

Γενικῶς προκειμένου περὶ μέσων πολεμικῆς ἀμύνης, ἂν τὸ ἀτομικὸν συναίσθημα αὐτοσυντηρήσεως ἐπιβάλῃ τὴν αὐθόρμητον ἀναζητήσιν ἐνὸς τυφεκίου καὶ φυσίγγιου, ἐν τούτοις προκειμένου περὶ ἐπιστρατευομένων μαζῶν, καὶ αὐτοῦ ἀκόμῃ τοῦ τυφεκίου, προεξάρχει ἡ ὑπαρξίς τῆς ὁμοιομόρφου στολῆς, ἄνευ τῆς ὁποίας αἱ ἐπιστρατευόμενα μάζαι, ἀντὶ νὰ συγκροτῶνται εἰς μονάδας μετατρέπονται εἰς ὄχλον.

Καίτοι ἡ τελευταία αὕτη ἀλήθεια εἶναι πασίγνωστος, ἐν τούτοις, μέχρι καὶ τῆς τελευταίας πρό μηνὸς ἀποφάσεως τῆς Διοικήσεως Ἐπιτροπῆς Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, εἰς ἣν συμπετέχει οὐσώπων τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, δὲν ἐδίστασε τοῦτο νὰ προωθήσῃ τὴν προμήθειαν πυρομαχικῶν, διότι ἡ κατασκευὴ αὐτῶν ἀγογορεῖ, ἀλλὰ διότι διὰ τὴν προμήθειαν τοῦ εἰδους τούτου, εἴμεθα ὑποχέρι-ριοι εἰς ξένας ἀγοράς.

Ὅπως ὁποῖτε ἐκτελουμένης τῆς τελευταίας ταύτης προμηθείας θὰ ἔχωμεν ἐναποθηκευμένης 15 μὲν μονάδας πυρὸς Πυροβολικοῦ, διὰ τὸ παλαιὸν ὕλικόν, 7 1/2 δὲ τοιαύτας, διὰ τὰ διαμετρήματα τοῦ νέου, τὰ ἔχοντα ὀλιγωτέραν κατανάλωσιν, ἐνῶ διὰ τὰ ὀλόγοιπα, θὰ ἔχωμεν 9 μονάδας πυρὸς.

Διὰ νὰ κατανοηθῇ ἡ ἀξία τοῦ ἐφοδιαστικοῦ τούτου ὀλματος, εἶναι ἐπ' ἀνάγκης νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι προπολεμικῶς, προκειμένου περὶ πολέμου κινήσεων, τόσοι ἢ Γαλλ.

λία, δσον καὶ ἡ Γερμανία, εἶχον παρακαταθήκην 7 μονάδων πυρός, με ἡμερησίαν παραγωγὴν ἐγγώριον ἐλαχίστην, διὰ μὲν τὴν Γαλλίαν 1/50, διὰ δὲ τὴν Γερμανίαν 1/100 μονάδας πυρός.

Ὅμοιως τὸ ἡμέτερον στράτευμα, ἀφοῦ ἀπηλλῶνεν τοῦ πολέμου χαρακωμάτων τοῦ Μακεδονικοῦ Μετώπου καὶ ἔδρασεν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐπὶ ἀνωικοτοῦ πεδίου, ἐχρησιμοποίησε δι' ὁλόκληρον τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Σαγγαρίου, καίτοι διέθετε ὀλιγώτερα στόμια τὰ ὁποῖα ἔδρων φυσικὰ ἐντατικώτερον, ὀλιγώτερον τῶν 6 μονάδων πυρός.

Ὅπωςδήποτε σήμερον μεταπολεμικῶς, ὅχι μόνον δι' ἡμᾶς, διὰ τοὺς ὁποίους δὲν ἐπείκεται, διὰ τοὺς πρώτους τοῦλάχιστον μῆνας ἐκστρατείας, ὀχυρωτικὸς πόλεμος, διότι ὅλα τὰ Βαλκανικὰ Κράτη, ἔχουσιν ἐκτεταμένα σύνορα ἀνοχώρῳτα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἄλλα Κράτη, αἱ προβλέψεις παρακαταθήκης εἰς μονάδας πυρός, δὲν εἶναι ποσῶς ἀντετραί. Τοῦτο δὲ ὅχι διότι ἀγνοεῖται ἡ κολοσσιαία κατανάλωσις πυρομαχικῶν διὰ τὸν προτιθέμενον νὰ διεξαγάγῃ εὐρείας ἐπιθετικὰς ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ διότι τῆς κολοσσιαίας δαπάνης τῆς κατασκευῆς οὗσης ὅλως ἀσυμβιβάστου με τὴν ταχύτητα καὶ χονδροειδῆ τεχνικὴν ἐργασίαν, τὴν ὁποίαν ἀπαιτοῦν τὰ πυρομαχικά, ἕκαστος ἐνδιαφερόμενος ἀρκεῖται εἰς μίαν συνήθη παρακαταθήκην, ἀναθάλλων τὴν ἐπέκτασιν τῶν προμηθειῶν τῶν, διὰ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῆς ἀνάγκης.

Ἀφ' ἧς στιγμῆς λοιπὸν ἐπετεύχῃ ἡ ὕφιστάται ἡ οὐκ εὐκαταφρόνητος αὕτη βάσις ἢ τὸ ἀνεφοδιαστικὸν ἄλμα εἰς πυρομαχικά Πυροβολικῶν, θὰ ἦτο ἐγκλημα, δικαιολογούμενον μόνον ἐκ τῆς ἀγνοίας, ἢ ἐπιμονῆς εἰς τὴν ἰδίαν κατεύθυνσιν καὶ ἢ προώθησιν τῆς παρακαταθήκης πυρομαχικῶν, ἐγκλημα τὸ ὁποῖον τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον δὲν δύναται νὰ διατρέξῃ διότι ἔχει πλήρη γνῶσιν τῶν λοιπῶν ἐλλείψεων τοῦ ἐπιστρατευομένου Στρατοῦ.

Πράγματι διὰ νὰ προωθήσωμεν καὶ τὰ ἐπίλοιπα ὀλικά εἰς τὸ αὐτὸ ἐφοδιαστικὸν ἄλμα, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκονται τὰ πυρομαχικά, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, κρίνει ὅτι εἶναι ἐπ' ἀνάγκης καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ ταχύτονον:

α) Ἡ συμπλήρωσις τῆς προμηθείας 450,000 συλλογῶν ἱματισμοῦ ἀνθ' ὧν ὑπάρχουσιν μόνον 120,000 διὰ νὰ ἐνδύθῃ ὁ Στρατὸς ἐκστρατείας καὶ μόνον, ἀναβαλλομένης τῆς φροντίδος διὰ τὴν ἐφεδεῖαν του, εἰς τὴν τελευταίαν στιγμὴν. Ἡ ἀνω δαπάνη ἀντιπροσωπεύει 800 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

β) Ν' αὐξήσωμεν εἰς 400 τὸν ἀριθμὸν μηχανημάτων συνοδείας Πεζικοῦ καὶ νὰ προτιδῶμεν καὶ βλήματα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἔγινεν ἔως τῶρα, δαπάνην ὑπερβαίνουσαν τὰ 500 ἑκατομμύρια.

γ) Νὰ συμπληρώσωμεν στοιχειωδῶς τὰς ἐλλείψεις Μηχανικοῦ, ἀπαιτούσας τοῦλάχιστον 200 ἑκατομμύρια.

δ) Τὴν προμήθειαν 10 τοῦλάχιστον ἀντιαεροπορικῶν πυροβολοχικῶν, ἀντὶ τῆς μοναδικῆς ὑπαρχούσης — δαπάνης ἀνερχομένην εἰς 300 ἑκατομμύρια.

ε) Τὴν προμήθειαν ἀνὰ μίαν ἀντιασφυγιγόνου προσωπίδος διὰ τὸ Πεζικὸν καὶ μόνον, ὀλικοῦ τοῦ οὐοίου ἔχομεν παντελῆ ἔλειψιν καὶ ἀπαιτοῦσαν δαπάνην ἀνερχομένην εἰς 250 ἑκατομμύρια.

Τὰς ἀνω προμηθείας, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον κρίνει ὡς ὅλως ἀπαραιτήτως ἐπιβεβλημένας ἀλλὰ καὶ ἐπείγουσας διὰ νὰ κατορθωθῇ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀνεκτὴ ἐπιστράτευσις τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων Μεγάλων Μονάδων.

Μόνον δὲ μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀνω ὀλικοῦ, τότε θὰ δυνάμεθα νὰ σκεφθῶμεν:

α) Διὰ τὴν ἀγορὰν Πυροβολικοῦ νεωτέρου τύπου, ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ τὸ ὁποῖον χρῆσιμοποιοῦμεν ὑποχρεωτικῶς.

β) Διὰ τὴν προώθησιν τῆς παρακαταθήκης πυρομαχικῶν ἀπὸ τὸ ὕφιστάμενον ἐπίπεδον, εἰς 15 μονάδας πυρός, δοθέντος ὅτι οἰσδήποτε ἐκμετάλλευσις τῆς ἐγγωρίου σιδηροβιομηχανίας θὰ ἐξασφαλίσῃ μὲν τὸ 1/100 - 1/50 εἰς πολεμικάς μας ἀνάγκας. Τοιοῦτοτρόπος χωρὶς νὰ στηρίξωμεν ἐλπίδας ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τὰς ξένας ἀγοράς, ἐν περιπτώσει πολέμου, δυνάμεθα καὶ ὀφειλομεν ν' ἀναθέσωμεν εἰς τὴν ἐγγωρίον κρατικὴν βιομηχανίαν, τὸν ἐν καιρῷ εἰρήνης σχηματισμὸν τῆς ἐκάστοτε παρακαταθήκης πυρομαχικῶν πρὸς ἐν εἰρήνῃ δημιουργίαν ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐγγωρίου κρατικῆς βιομηχανίας καὶ, πρὸς ἐξασφάλισιν ἐν πολέμῳ ἐκ τῆς ἐγγωρίου κατασκευῆς, ἔστω καὶ ἐνὸς πολλοστημορίου τῶν ἐν περιπτώσει πολέμου ἀπαιτηθησομένων ὀβιδων.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἀλεξ. Ὁθωνάτος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Εὐθ. Τσιμικάλης

Ἀλεξ. Μαζαράκης

Δημ. Καθενιώτης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἀντ' /χης Πεζικοῦ Ἱππ. Παπαδημητρίου

Ἐν Ἀθήναις σήμερον τὴν 18ην τοῦ μηνὸς Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1934 ἡμέραν τῆς ἐβδομάδος Τετάρτης, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, ἀποτελούμενον ἐκ τῶν Ἀντιστρατῆγων κ.κ. Ὁθωνάσιου Ἀλεξ. ὡς Ἀντιπροέδρου, Τοιμικάλῃ Εὐθ. Μαζαράκη Ἀλεξ. καὶ Καθενιώτῃ Δημ. ὡς μελῶν, συνελθὼν ἐν τοῖς ἐνταύθα Γραφείοις τοῦ, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3981 καὶ εἰς ἐκτέλεσιν τῆς ὑπ' ἀριθ. 5399/2-7-1934 Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, μελετήσαν τὴν διὰ τῆς ἄνω Διαταγῆς διαβιβασθεῖσαν αὐτῷ αἰτησιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου, περὶ προτάσεων ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Χώρας, διὰ πολεμικοῦ ὕλικου,

Ἀποφάσινεται

ὅτι κατ' ἀρχὴν ἡ ἐνίσχυσις τῆς ὑπαρχούσης καὶ ἡ δημιουργία νέας ἐν τῇ Χώρα πολεμικῆς βιομηχανίας, κατὰ τὸ δυνατόν ἐξαοφαλιζούσης τὴν εἰς διαφόρου εἶδους πολεμικά ὕλικά ἐπάρκειαν τοῦ Κράτους ἐν τε εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ, ἀποτελεῖ μίαν τῶν σοβαρωτέρων διὰ τὴν ἐν γένει ἁμυναν τῆς Χώρας, προσπάθειον τοῦ Κράτους. Αἱ τοιαῦται ὁμως βιομηχαναὶ πρέπει νὰ εἶναι καὶ βιώσιμοι, νὰ ἀφοροῦν δηλαδὴ εἶδη καὶ ἐν εἰρήνῃ καταναλισκόμενα, νὰ μὴ ἀπαιτῶσιν ὑπερόγκως δαπανηρὰς ἐγκαταστάσεις καὶ νὰ μὴ ἀποβλέπωσιν εἰς κατασκευὴν ὀλικῶν τὰ ὅποια ἐφ' ἅπασι εἰς μίαν περίπτου πενηκονταετίαν, θὰ προμηθευθῇ τὸ Κράτος καὶ τὰ ὅποια δὲν φθέρονται, οὔτε ἐν εἰρήνῃ οὔτε ἐν πολέμῳ, ὡς τὰ πυροβόλα, πολυβόλα, τυφέκια κτλ.

Εἰδικώτερον ἐν ἀρχῇ, ἡ ἐπάρκεια πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ εἰς τὴν κατασκευὴν πυρομαχικῶν Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ, οὕτως ὥστε ἡ ἐγγύρλια παραγωγὴ νὰ συμπληρώσῃ μὲν τὰ σοβαρὰ ποσὰ αὐτῶν, τὰ κατ' ἔτος καταναλισκόμενα διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, ν' ἀφίνη δὲ κατ' ἔτος ἀπόθεμα τὸ ὅποιον ἐντὸς ἐτῶν τινῶν, θὰ δημιουργῇ γενικὸν ἀπόθεμα πυρομαχικῶν ἐτοίμων κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως, τὸ ὅποιον θὰ εἶναι ἐπάρκεις διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πρώτων ἐπιχειρήσεων, καὶ θὰ ἐπιτρέπῃ, ἄνευ φόβου ἀπορροπῶν ἐλλείψεων, τὴν ἀναπλήρωσιν τῶν ἐν πολέμῳ καταναλισκομένων, εἴτε ἐκ τῆς ἰδίας ἐγγυρλίου πολεμικῆς βιομηχανίας εἴτε ἐν ἀνεπάρκειᾳ ταύτης καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Συγκεκριμένως ἐπὶ τῶν ὑπ' ὀψει αὐτῶν τεθεισῶν προτάσεων, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, φρονεῖ τὰ κάτωθι:

1) Τὰς προτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Πυριτιδοποιείου πρὸς προμήθειαν ἐντὸς πενταετίας τῶν ὑποδεικνυμένων ὀλικῶν, θεωρεῖ σοβαρὰν ἀπαρχὴν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐν Ἑλλάδι πολεμικῆς βιομηχανίας.

2) Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ποσὰ τῶν πρὸς προμήθειαν ὀλικῶν θεωρεῖ:

α) Ὅτι τὸ ποσὸν τῶν 400 ἑκατομμυρίων φυσιογίων Πεζικοῦ εἶναι ὑπερβολικὸν σχετικῶς μάλιστα μὲ τὰς προβλέψεις περὶ συμπληρώσεως τῶν πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατοῦ, νομίζει δὲ ἐπαρκῆ τὴν ἐντὸς πενταετίας προμήθειαν εἰς παρακαταθήκην 200 ἑκατομμυρίων φυσιογίων. Εἰς τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἐκ τῆς ἡμερησίας εἰς φυσιογία παραγωγῆς τῆς Ἑταιρίας, ἥτις βεβαίως πρέπει νὰ ἐπιζητηθῇ νὰ διπλασιασθῇ ἢ καὶ τριπλασιασθῇ ἐν ἐπιστρατεύσει οὕτως ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν, ἐντὸς δύο μηνῶν, νὰ παραχθῶσι τοὐλάχιστον 48 ἑκατομμύρια φυσιογία, καὶ ἐντὸς τριῶν μηνῶν, 72 ἑκατομμύρια, ἀναπληρουμένων οὕτω ἐν μεγάλῳ μέτρῳ τῶν ἐν πολέμῳ καταναλισκομένων.

β) Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ὅλους συνοδείας Πεζικοῦ τῶν ὀπῶν ὁπωσδήποτε τὴν προμήθειαν, τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον θεωρεῖ ἐπιτακτικὴν, νομίζει ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδίων σκέψεων περὶ συγχρονισμοῦ καὶ συντονισμοῦ ἐν τῇ συμπληρώσει τῶν ὑπαρχουσῶν ἀναγκῶν ὅτι διὰ τὴν ἰδίαν πενταετίαν, θὰ ἦτο ἐπάρκεις ὁ ἀριθμὸς τῶν 400 ὄλων ἀντὶ τῶν 500 ὄλων, τοῦ ὑποδείγματος, τὸ ὅποιον τελικῶς θέλει ἐγκριθῇ. Εἶναι προφανές ὅτι μαζὺ μὲ τοὺς ὅλους ἀπαιτοῦνται καὶ τὰ βλήματα αὐτῶν τῶν ὀπῶν δὲ ὁ ἀριθμὸς πρέπει νὰ εἶναι 480.000 βλήματα καθ' ὅσον μόνος πυρὸς ὄλων ἐν Γαλλίᾳ ὑπολογίζεται 100 βλήματα, συνεπῶς διὰ 12 μονάδας πυρὸς τῶν 400 ὄλων ἀπαιτοῦνται $400 \times 100 \times 12 = 480.000$ βλήματα.

γ) Τὸν ἀριθμὸν τῶν 450.000 πλήρων βλημάτων Πυροβολικοῦ καὶ ὄλων, θεωρεῖ ἀνεπαρκῆ διὰ τὴν πενταετίαν ἐφ' ὅσον, ὡς ἀνωτέρω ἐξετέθη ἀπαιτοῦνται διὰ 12 μονάδας πυρὸς ὄλων 480.000 βλήματα καὶ δὲν ἀπομένει συνεπῶς περιθώριον διὰ τὴν κατασκευὴν βλημάτων Πυροβολικοῦ ὄλων τῶν διαμετρημάτων. Συνεπῶς ἢ θὰ πρέπῃ νὰ ἐλαττωθῇ αὐθαίρετως ὁ ἀριθμὸς τῶν βλημάτων ὄλων εἰς τὸ ἥμισυ καὶ νὰ παραγελθῶσι π.χ. 250.000 βλήματα ὄλων καὶ 250.000 βλήματα πυροβόλων διὰ τὴν πρώτην πενταετίαν, ὅποτε ὁμοῦς ὁ ἀριθμὸς ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν ἐνίων βλημάτων θὰ ὑπολείπηται πολὺ τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου τῶν 15 μονάδων πυρὸς, ὡς θεω-

ρεί το 'Ανώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον ὡς βάσιν διὰ τὸ ἀναγκαῖον ἀπόθεμα, ἀκόμη δὲ περισσότερον ἂν ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ αἱ ἀνάγκαι ἐκπαιδεύσεως, ἣ θὰ πρέπη ν' αὐξηθῇ ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς βλημάτων πυροβόλων καὶ ὀλων εἰς τὸ διπλάσιον περίπου ἥτοι 1,00,000 ἢ τέλος, ἐπειδὴ ἡ τοιαύτη ἐγχωρία παραγωγή θὰ εἶναι δυσχερὴς κατὰ τὴν πενταετίαν, θὰ παραστῇ ἀνάγκη νὰ γίνῃ μέρος τῆς προμηθείας εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀλλείψεως ταύτης καὶ ἐλάττωσιν κατὰ τὸ δυνατόν τῆς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμηθείας, ἀνάγκη:

— ἡ παραγωγή τῶν 75,000 βλημάτων ν' αὐξηθῇ εἰ δυνατόν ἐν εἰρήνῃ, πάντως ὁμως νὰ διπλασιασθῇ τοῦλάχιστον ἐν ἐπιστρατεύσει.

— νὰ ἐπιδιώξῃ τὸ Κράτος τὴν κατασκευὴν πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ καὶ εἰς ἄλλα ἰδιωτικά ἐργοστάσια, ἐξασφαλίζον εἰς ταῦτα τὴν ἀγοράν ὀρισμένου ποσοῦ βλημάτων.

— νὰ ἰδρῶσιν κρατικὸν ἐργοστάσιον Πυροβολικοῦ τὸ ὁποῖον, πλὴν τῆς αὐξήσεως τῆς παραγωγῆς, θ' ἀποτελῇ καὶ βάσιν διὰ τὴν σύγκρισιν, ἔλεγχον τῶν τιμῶν κτλ.

Διὰ τῶν μέτρων τούτων ἀφ' ἑνὸς μεν θὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ ἐν εἰρήνῃ ἀπαιτούμενον ἀπόθεμα, ἀφ' ἑτέρου δὲ θ' αὐξηθῇ ἡ ἐν ἐπιστρατεύσει παραγωγή πρὸς ἀπλήρωσιν τῶν καταναλισκομένων ἐν πολέμῳ πυρομαχικῶν. Πάντως ὁμως πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι μὲ ὅλα αὐτὰ τὰ μέτρα ἡ ἡμερησία διπλασιασμένη παραγωγή καὶ τριῶν ἑστώ ἐργοστασίων, ἰδρυομένων ἐντὸς τῆς πενταετίας, δὲν θὰ ὑπερβάλῃ ποτὲ τὰ 1500 βλήματα ἡμερησίως, ποσὸν θάνατον μόλις τὸ 1/15 τῶν κατὰ μέσον ὅρον καθ' ἡμέραν πολέμου καταναλισκομένων. Συνεπῶς ἡ περαιτέρω ἐν πολέμῳ ἀναπλήρωσις μοιραίως θὰ γίνῃ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τοῦτο ἄλλως ἀποτελεῖ λόγον διὰ τὸν ὁποῖον τὸ 'Ανώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον θεωρεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἔχωμεν ἀπόθεμα μεγαλύτερον ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἔχουσι τὰ βιομηχανικά αὐτάρκη Κράτη ἢ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα συνδέονται διὰ συμμαχιῶν πρὸς τὰ πρῶτα.

δ) Τὰς 2 ἑκατομύρια βομβίδας παντὸς εἶδους θεωρεῖ τὸ 'Ανώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον ὡς ἐπαρκεῖς.

ε) Τὴν προτεινομένην ἐντὸς πενταετίας παραγωγὴν 500 τόννων πυρίτιδος πυροβόλων θεωρεῖ ἐπαρκῆ.

στ) Ἐκ τῶν λοιπῶν προτεινομένων ὑλικῶν ἰδιαίτερος τὸ 'Ανώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον τονίζει τὴν ἀπαραίτητον ἀνάγκην προμηθείας ἀντισταφυγιόγων προσωπίδων, πρωτίτως μὲν διὰ τὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἔπειτα δὲ διὰ τὸν ἄμαχον πληθυσμὸν.

ζ) Ὅσον ἀφορᾷ τὸν χρόνον τῆς παραδόσεως τοῦ περὶ οὗ πρόκειται ὑλικοῦ, τὸ 'Ανώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον, φρονεῖ ὅτι, δεδομένων τῶν ὄλων ἀναγκῶν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, εἰς ἄλλας φύσεις, πλὴν τῶν ἀνωτέρω ὑλικῶν, ὡς π.χ. Ἐπιμελητείας, Μηχανικοῦ, Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ κτλ. αἱ ὁποῖαι ἀνάγκαι εἶναι ὄντως κολοσσασαῖαι, πρέπει κατ' ἀνάγκην τὸ Κράτος νὰ διαθῇ πρὸς πληρῶσιν τούτων ἀνάλογα ποσὰ κατ' ἔτος, ἐκτὸς τῶν ποσῶν τὰ ὁποῖα θὰ διδῇ διὰ τὴν προμήθειαν τῶν περὶ ὧν πρόκειται ἐν τῇ παρούσῃ συγκεκριμένῃ περιπτώσει ὑλικῶν, οὕτως ὥστε ἐντὸς ὀρισμένου χρονικοῦ ὁρίου, ἰσορρόπως νὰ πληρωθῶσι πᾶσαι αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ. Διότι δὲν ἔχει ἀνάγκην πολλῶν ἀναπτύξεων τὸ ἀξίωμα ὅτι δὲν δύναται νὰ νοσηθῇ Στρατὸς ἐτοιμοπόλεμος, χωρὶς πυρομαχικά, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, δὲν δύναται νὰ νοσηθῇ τοιοῦτος, χωρὶς ἱματισμὸν.

η) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς Ἑταιρίας, ὡς ἤδη ἐλέγχθη, πρέπει:

α) Νὰ προβλέπηται ἡ αὐξήσις ἐν ἀνάγκῃ, παραγωγῆς εἰς τὸ διπλάσιον τοῦλάχιστον τῶν τε πυρομαχικῶν Πεζικοῦ καὶ τῶν τε Πυροβολικοῦ, ἀναπτυσσομένων τῶν ἐγκαταστάσεών της.

β) Τὸ αὐτὸ ἐπίσης διὰ τὴν παραγωγὴν τῆς πυρίτιδος.

γ) Νὰ ἔχῃ ἐπαρκὲς ἀπόθεμα πρώτων ὕλων τὸ ὁποῖον θὰ καταστήσῃ δυνατὴν τὴν ἐν ἐπιστρατεύσει ἐντατικὴν παραγωγὴν.

δ) Νὰ ἰδρῶσιν Γραφεῖον Μελετῶν, ἐν στενῇ ἐπαφῇ πρὸς τὰς Τεχνικάς Ὑπηρεσίας τοῦ Στρατοῦ.

θ) Τὸ 'Ανώτατον Στρατιωτικόν Συμβούλιον καὶ ἄλλοτε συνέστησε τὴν ἐπιλοπὴν τῆς ἀπὸ ἐτῶν ὀφισταμένης, μεταξὺ Δημοσίου καὶ Ἑταιρίας διαφορᾶς. Ἐπειδὴ δὲ αὕτη ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ δυσχερὲς τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐκάστοτε τιμῶν, ἀναλόγως τῶν αὐξομοιουμένων τιμῶν τῶν πρώτων ὕλων καὶ τῶν ἐργατικῶν, ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν τῆς ὀφεισθείας εἰς τὴν ἐξέυρεσιν τρόπου πρακτικοῦ καὶ ἀνεπιδέκτου ἀμφιποδητήσεως, διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν τιμῶν, τὴν πρόβλεψιν διατηρίας κτλ. Ἐτοιμὴ ἦδη ὅτι ἡ συνύπαρξις καὶ κρατικοῦ ἐργοστασίου, θὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν σκοπὸν τοῦτον.

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, Ἀντιστράτηγος Καθενιώτης Δημήτριος,

διαφωνήσας, εἰς τινὰ σημεῖα τοῦ ἀνωτέρω πρακτικοῦ, διατυπώνει τὴν κατωτέρω γνώμην του, ἐπ' αὐτῶν.

Ὁ Ἀντιστράτηγος Καθενιώτης Δημ. ἐν πρώτοις συμμερίζεται πλήρως τὰς ὁριζῶς διατυπωμένας γνώμας τῶν λοιπῶν μελῶν τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, περὶ ἐνίσχυσεως τῆς ὑπαρχούσης ἐγγωρίου βιομηχανίας, καθὼς καὶ περὶ ἰδρύσεως ἐτέρων βιωσίων τοιούτων.

Κατόπιν, προκειμένου νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, διατυπώνει μίαν βασικὴν διαφωνίαν πρὸς τὰ λοιπὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου, ὡς πρὸς τὴν ποσότητα τοῦ ἐπιδιωχθρομένου ἀποθέματος ἐκ 15 μονάδων πυρὸς πυρομαχικῶν Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ.

Ἐπὶ τοῦ ζητήματος λοιπὸν τούτου, ὄντος μᾶλλον οἰκονομικοῦ, παρὰ τακτικοῦ, ἐγκρίνει πλήρως τὴν ὁμόφωνον γνώμην τῆς πρὸς τοῦτο συσταθείσης ἐνδεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς, ἣ ὁποία παραδέχεται ὅτι τὸ ἀπόθεμα τῶν 13 μονάδων πυρὸς εἶναι ἀνεκτὸν τῆς ἐν πολέμῳ ἐπαρκείας μὴ ἐξασφαλιζομένης μετ' οἰοδῆποτε ἀπόθεμα.

Ἡ γνώμη αὕτη στηρίζεται εἰς τὸ ὅτι καὶ οἱ Γάλλοι καὶ οἱ Γερμανοὶ, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψει τὰς μεγάλας δαπάνας, εἶχον προβλέπει ἀπόθεμα 7 μονάδων πυρὸς, καίτοι ἡ βιομηχανία εἰς τὴν παρασκευὴν ἦτο ἐλαχίστη, εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐκστρατεία τοῦ Σαγγαρίου διεξήχθη μὲ ὀλιγώτερον τῶν 6 μονάδων πυρὸς καὶ τέλος εἰς τὸ ὅτι μεγαλύτερον ἀπόθεμα, ἐνῷ ἀφ' ἐνὸς νεκρώνει κολοσσιαία χρηματικά κεφάλαια, ἀναγκαζόμενα διὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐτέρων ἐπείγουσιν ἐλλείψεων τοῦ Στρατοῦ, ἀφ' ἐτέρου δὲν ἐξασφαλίζει ποσῶς τὴν ἐν πολέμῳ ἐπάρκειαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαδοχικὰς προτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου, παρατηρεῖ τὰ ἑξῆς:

α) Φυσίγγια Πεζικοῦ.—Ἀντὶ τῆς προτεινομένης προμήθειας 400 ἑκατομμυρίων φυσιγγίων, παρατηρεῖ ὅτι αἱ ἀνάγκαι μας τόσον πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἀνω ἀποθέματος, καθὼς καὶ πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν ἐπὶ πενταετίαν καταναλωθρομένων φυσιγγίων, διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν, ἀνέρχεται μόνον εἰς 110 ἑκατομμύρια φυσίγγια.

Δοθέντος ὅτι ἡ προμήθεια αὕτη εἶναι ἡ τελευταία μεγάλη προμήθεια εἰς φυσίγγια καὶ συνεπῶς εἶναι ἐπ' ἀνάγκης νὰ συνδυασθῇ μὲ ἴδρυσιν ἢ ἐπέκτασιν ἀναλόγου βιομηχανίας ἐν τῇ Χώρῳ, οἱ μὲν ἐξωτερικοὶ οἴκοι πρέπει ν' ἀποκλεισθῶσιν εἰς τὸν ἐπικείμενον διεθνή διαγωνισμόν, ἐφ' ὅσον δὲν συνδυάζουν τὰς προτάσεις μὲ ἐγκατάστασιν Καλυκοποιείου ἐνταύθα. Ἀν δὲ ἡ Ἑλληνικὴ Ἑταιρία Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου ἀναλάβῃ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀνω φυσιγγίων, ἀξίας 400 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, δέον αὕτη νὰ ὑποχρεωθῇ ὅχι μόνον νὰ μὴ ἐκποιήσῃ ἢ διαλύσῃ τὰς ἤδη ἐγκαταστάσεις τῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπαυξήσῃ ταύτας εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐξασφαλισθῇ ἀπὸδοσις, κατὰ εἰκοσιτετράρων, 800,000 φυσιγγίων.

β) Ὀλμοὶ Πεζικοῦ.—Ἡ Ἑταιρία προτείνει προμήθειαν ἐνὸς ὥρισμένου τύπου ὄλμου, ὁ ὁποῖος καίτοι εἶναι ἄριστος, δὲν ἔχει ἐν τούτοις προκριθῇ εἰσέτι ἀπὸ τὸν ἐπικείμενον διεθνή διαγωνισμόν. Ἐν ἡ ὅμως περιπτώσει προτιμήσῃ εἰς τὸν ἀνω διαγωνισμόν, τότε οἱ μὲν προτεινόμενοι 500 ὄλμοι εἶναι πολλοὶ καὶ συμφωνεῖ, μετὰ τῶν ὑπολοίπων μελῶν, τὸν Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, ὅτι πάντως ἔχομεν ἀνάγκην 400 τοιούτων ὄλμων.

γ) Ὀσίδες Πυροβολικοῦ.—Ἡ Ἑταιρία προτείνει προμήθειαν 450,000 ὀσίδων Πυροβολικοῦ καὶ ὄλμων Πεζικοῦ καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰς τελευταίας ἢ προμήθειαν θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ διεθνοῦς διαγωνισμοῦ τοῦ προτιμηθησομένου οἴκου διὰ τοὺς ὄλμους, ἀναλαμβάνοντος καὶ τὰς σχετικὰς ὀσίδας. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὀσίδας Πυροβολικοῦ, παρατηρεῖ ὅτι τὸ σήμερον ὑφιστάμενον ἀπόθεμα ἐξ 1,818,000 ὀσίδων ἀντιστοιχεῖ εἰς 12½ μονάδας πυρὸς, κατὰ μέσον ὅρον, ὅλου τοῦ ἐπιστρατευομένου Πυροβολικοῦ μέγας, δοθέντος ὅτι τὸ ἄθροισμα τῶν μονάδων πυρὸς αὐτοῦ εἶναι 147,265 βλήματα. Λέγοντες κατὰ μέσον ὅρον, ἐννοοῦμεν ὅτι ἄλλα διαμετρήματα ἔχουσιν ἀπόθεμα μεγαλύτερον καὶ ἄλλα ὀλιγώτερον. Τὸ φαινόμενον ὁπωσδήποτε τῆς ἀνεφάρμοστον ἀνισότητος τῶν διαφόρων διαμετρημάτων θὰ εἶναι συνθησάστον ἐν πολέμῳ, ὅποτε καὶ ἐκδίδονται αἱ σχετικαὶ διαταγαὶ περὶ ἐντατικωτέρας χρησιμοποίησεως τοῦ πλουσιωτέρως ἐφωδιασμένου διαμετρήματος καὶ συνεπῶς θὰ ἵδνται μεθὰ νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἐσχισμασμένον ἤδη τὸ ἀπαιτούμενον ἀπόθεμα. Πικρ' ὅλα ὅμως ταῦτα, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, δὲν ἐδίστασε πρὸ μηνὸς ἀκόμη νὰ εἰσηγηθῇ μίαν τελευταίαν προμήθειαν ἐξ 28,000 ὀσίδων καὶ δὴ ἐκ τῶν σχετικῶς καθυστερουμένων διαμετρημάτων, ὥστε νὰ προσθέσῃ καὶ ταῦτα εἰς 8-9 μονάδας πυρὸς. Πέραν ὅμως τῆς πρὸς τὸ παρὸν τελευταίας ταύτης παραγγελίας ὀσίδων καὶ λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν λοιπῶν ἐπείγουσων ἐλλείψεων τοῦ Στρατεύματος, δὲν εἶναι δυνατόν ν' ἀντιμετωπισθῇ σήμερον οὐδεμία νέα παραγγελία ὀσίδων.

Συνεπῶς αἱ προτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου, αἱ ἀφορῶσαι τὴν ἐγκατάστασιν Ὀσιδουργεῖο ἢ καὶ ἡ αὐτόθουλος πρόνοια τοῦ Κράτους γίνεται δυστυχῶς κατόπιν ἑορτῆς, ἀφοῦ δηλαδὴ ἐπὶ μακράν σειρὰν

ἐτῶν ἐξηντλήθημεν εἰς τὸ νὰ προμηθευώμεθα συνεχῶς ὀσίδας καὶ εἰς τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἡ γενικὴ κατάστασις μᾶς ἐξαναγκάζει νὰ στρέψωμεν τὴν προσοχὴν μας εἰς τὴν καθ' ὁποῖονδήποτε τρόπον ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τοῦ ὅλου ἐν πολέμῳ Στρατοῦ.

Δοθέντος ὁπωσδήποτε ὅτι, ὄχι μόνον ἡ ἐγκαταστάσις τοῦ προτεινομένου Ὁδιδουργείου (ἡμερσιὰ ἀπόδοσις ὀσίδων 250) ἀλλ' οὔτε καὶ ἐτέρων δέκα τοιούτων ἐργοστασίων, θὰ ἐξησφάλιζε τὴν ἐν πολέμῳ αὐτάρκειαν τοῦ Στρατοῦ μας, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἐπρότεινε τὴν ἰδρυσιν ἐνὸς Στρατιωτικοῦ Συνεργείου ὀσίδων, τὸ ὁποῖον θ' ἀπέδιδε, σὺν τῷ χρόνῳ, τὴν κατασκευὴν τῶν βλημάτων, τῶν ἀπαιτούμενων διὰ τὰς ἀσκήσεις ἢ καὶ τὴν μικρὰν προώθησιν τοῦ ἀποθιμῆτος ἐκείνων τῶν διαμετρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐσταμάτησαν εἰς τὰς 9 μονάδας πυρὸς.

Ἡ ἐγκαταστάσις τοιούτου συνεργείου κατὰ γνωμάτευσιν ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς, ἀπαιτεῖ δαπάνην, εἰς τὸ κατώτερον μὲν ὄριον 4 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, δυναμένην δὲ ν' αὐξηθῇ εἰς 10 ἑκατομμύρια, πρὸς ἐπίτευξιν μεγαλυτέρας ἀποδόσεως.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ἡ ἐν πολέμῳ αὐτάρκεια, δὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ἰδρύσεως ἢ ὄχι, ἐνὸς ἐιδικοῦ ὀσιδουργείου, ἀλλ' ἀντιμετωπίζεται, ὑπὸ τῶν ἄλλων τοῦλάχιστον Κρατῶν, διὰ τῆς προβλέψεως τῆς ἐγκαίριου μετατροπῆς τῶν ἐν ἐκαστῇ Χώρα ὑπαρχόντων ἐργοστασίων αἰδηροβιομηχανίας εἰς ἑκτὰ ὀσιδουργεῖα πολέμου.

Καίτοι λοιπὸν καὶ δι' ἡμᾶς ἐπιβάλλεται παρομοία προεργασία, ἐν τούτοις δοθέντος ὅτι, τὰ παρεμφερῆ ἐργοστάσια εἶναι ὀλιγάρημα παρ' ἡμῖν δὲν πρέπει ν' αὐταπατώμεθα ὅτι εἶναι δυνατόν ποτὲ ν' ἀποκτήσωμεν αὐτάρκειαν, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ὅπ' ὅσων μας τὴν ἀνάγκην προσφυγῆς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

δ) Βομβίδες.—Ἡ Ἑταιρία προτείνει προμήθειαν 2 ἑκατομμυρίων βομβίδων, ἐνῶ αἱ ἀνάγκαι μας εἶναι 800,000.

ε) Πυρίτιδες.—Ἡ Ἑταιρία προτείνει τὴν ἐντὸς πενταετίας προμήθειαν 500 τόνων, ἐνῶ αἱ ἀνάγκαι μας διὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τοῦτο εἶναι 380 τόνων.

στ) Συνολικὴ ἐξέτασις προτάσεων.—Αἱ προτεινόμεναι προμήθειαι ἀντιπροσωπεύουσαι δαπάνας 2½ δισεκατομμυρίων δραχμῶν, ἀφορῶσι τιμῆμα καὶ μόνον τῶν ὕλικων ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ.

Ἐν τούτοις αἱ ἐλλείψεις τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας ἐπεκτείνονται εἰς ὕλικά καὶ ὅλων τῶν ἄλλων ἀρμοδιότητων, ἀνέρχοντα εἰς 8 περίπου δισεκατομμύρια, ἐξ ὧν τὰ 2 δισεκατομμύρια εἶναι ἀπαραιτήτων νὰ διατεθῶσιν ἐπελγόντως καὶ τὸ ταχύτερον, διὰ νὰ εἶναι δυνατόν νὰ συγκροτηθῶσιν αἱ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπόμεναι Μεγάλαι Μονάδες.

Ἐτι περισσότερον καὶ λαμβανομένου ὅπ' ὅσων ὅτι ὁ ἐφοδιασμὸς τοῦ Στρατοῦ ἐπιδιώκεται κατὰ ἐφοδιαστικὰ ἄλλατα, περιλαμβανόμενα ὕλικά ὅλων ἐν γένει τῶν ἀρμοδιότητων δὲν εἶναι δυνατόν νὰ παρατηρήσῃ τις ὅτι αἱ μὲν προτάσεις τῆς Ἑταιρίας Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου ἀφορῶσιν ὕλικά διὰ τὰ ὁποῖα ἔχομεν φθάσῃ εἰς ἐν ἐκπρόσωπον ἐφοδιαστικὸν ἐπίπεδον, ἐνῶ τούναντίον αἱ ἐλλείψεις τῶν 2 δισεκατομμυρίων, ἀφορῶσιν ὕλικά ἐκ τῆς κατηγορίας τῶν ὁποίων δὲν διαθέτομεν τίποτε ἢ ἐλάχιστα πράγματα.

Συνεπῶς ἀν μὲν τὸ Κράτος εἶναι ἀποφασισμένον νὰ προτάξῃ τὴν δαπάνην τῶν 2 δισεκατομμυρίων καὶ νὰ ἐπακολουθήσῃ τμηματικῇ καὶ μόνον παραδοχῇ τῶν προτάσεων τῆς Ἑταιρίας, ἐν τῷ μέτρῳ δηλαδὴ τῶν ἀντιστοίχων πραγματικῶν ἀναγκῶν μας, τότε αἱ προτάσεις αὐταὶ εἶναι συζητήσιμοι. Τὸ νὰ κάμῃ ὁμως δεκτὰς τὰς προτάσεις αὐτὰς μὲ τὴν δικαιολογίαν ὅτι συνοδεύονται μὲ λίαν ἀμφιβόλου ὠφελείας συνθήκας πληρωμῆς, αἱ ὁποῖαι, ἐν τῇ πραγματικότητι, θὰ ἔφθανον εἰς τὸ ν' ἀπορροφῶμεν εἰς τόκους ὁλόκληρον τὸν συνῆθη προϋπολογισμόν τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὸ τοιοῦτον θὰ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον.

Συνεπῶς διὰ τῶν προτάσεων τούτων, μεμονωμένως λαμβανομένων, ὄχι μόνον δὲν ἐπιτυγχάνεται ὁ ἐξοπλισμὸς τῆς Χώρας, ἀλλὰ τούναντίον ὑπάρχει κίνδυνος νὰ καταστῇ ἀδύνατος ὁ πραγματικὸς μας ἀνεφοδιασμὸς εἰς ὕλικά ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἔχομεν παντελῇ ἔλλειψιν, ἐφ' ᾧ καὶ αἱ προτάσεις τῆς Ἑλληνικῆς Ἑταιρίας Καλυκοποιείου καὶ Πυριτιδοποιείου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσι μεμονωμένως δεκταὶ παρὰ τοῦ χειρικομένου ὑπευθύνου τὸ ζήτημα τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς τοῦ Στρατοῦ.

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

Ἄλεξ. Ὁθωνάτος

ΤΑ ΜΕΛΗ

Δημ. Καθενιώτης
Ἄλξ. Μαζαράκης
Εὐθ. Τσιμικάλης

Διὰ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ἀντιγραφῆς

Ὁ Εἰσηγητὴς τοῦ Συμβουλίου

Ἄντ' ἰκχης Πεζικοῦ Ἰππ. Παπαδημητρίου

Αύστηρως ἀπόρρητος
Προσωπική

ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΕΝ. ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ἀριθ. Α. Π. 252

Ἐξδόμη Μεραρχία συγκεντροῦται Νευροκόπιον στόπ Ἐπίσης πέμπτον σύνταγμα Ἱππικοῦ στόπ Πληροφοροῦμαι ὅτι ἀσφαλῶς σήμερον προσεκλήθησαν τρεῖς ἡλικίαί ἐφέδρων ὑπὸ τὰ ὄπλα στόπ.

Σόφια 7 Μαρτίου 1935

Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος
ΙΩΑΝ. ΤΣΑΓΓΑΡΙΔΗΣ

Αύστηρως ἀπόρρητος
Προσωπική

ΠΡΟΣ ΤΟ ΓΕΝ. ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ἀριθ. Α. Π. 256

Ἐν συνεχείᾳ πρὸς τηλεγραφικὴν ἀναφορὰν πληροφοροῦμαι ἀπὸ Προξενεῖα ἡμῶν ὅτι ἐφεδρεῖται περιοχῆς Πύργου διετάχθησαν παρουσιασθῶσι συντάγματα Τουρκικῆς μεθορίου γραμμῆς στόπ Αὐτοκίνητα ἄνω περιοχῆς ἐπετάχθησαν στόπ Ἐκ Χαρμανλῆ ἀνεχώρησε σιδηροδρομικῶς τάγμα καὶ δύο πυρβολαρχία εἰς Ἰλν-γκραδ στόπ Τὸ δεῦτερον σύνταγμα Μηχανικοῦ ἀνεχώρησε Πασμακλή στόπ Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ Σαμακόδου ἀνεχώρησαν Νευροκόπιον στόπ Ταῦτα μοι βεβαίοι καὶ Τούρκος συνάδελφος στόπ.

Σόφια 11 Μαρτίου 1935

Στρατιωτικὸς Ἀκόλουθος
ΙΩΑΝ. ΤΣΑΓΓΑΡΙΔΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Η ΑΠΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1935 ΜΕΧΡΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

Η ΑΠΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1935 ΣΥΝΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Μετά την άφύπνισιν τοῦ Σεπτεμβρίου 1935, ἤρξατο ἡ περίοδος τῆς ἀναδημιουργίας, μία περίοδος ἐντόνου καὶ συστηματικῆς προσπάθειας, περίοδος ἡ ὁποία δὲν εἶχε λήξῃ, ὡς εἰκόσ, τὸν Ὀκτώβριον 1940, διότι ἀφ' ἐνός εἶναι ἀναντιρρήτως δύσκολον ἔργον ἡ δημιουργία Στρατοῦ ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος καὶ κατόπιν περιόδου τόσης ἐγκαταλείψεως καὶ παραμελήσεως καὶ διότι κυρίως, ἀφ' ἑτέρου, κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον, ἦτοι τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1939, ἐξεργάγη ὁ δεύτερος Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, ὅστις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατιωτικὴν μας προπαρασκευήν, εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα ὅτι, οὐ μόνον, ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1938, ἀπεκλείσθη εἰς ἡμᾶς πᾶσα προμήθεια ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἀπὸ οὐρανῶν ὅπου, λόγῳ τῆς ὑπερφορτώσεως τῶν ξένων πολεμικῶν βιομηχανιῶν, διὰ τοὺς ἐντατικoὺς ἐξοπλισμοὺς τῶν οἰκείων Κρατῶν, ἀλλὰ καὶ ὅτι ὕλικά διὰ τὰ ὁποῖα, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, εἶχον δοθῇ παραγγελίαι καὶ κλεισθῇ αἱ συμβάσεις, δὲν παρελήφθησαν ὅφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐδεσμεύθησαν πρὸς χρήσιν τῶν ἐμπολέμων.

Παρ' ὅλα ὁμῶς ταῦτα, ἡ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως προσπάθεια καὶ ἐργασία ὑπῆρξε τοιαύτη, ὥστε ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, ὁ ὁποῖος, δύναται τις νὰ εἴπῃ, δὲν ὑπῆρχε κατὰ τὸ 1935, νὰ δυνηθῇ, κατὰ τὸ 1940, καίτοι βεβαίως μὴ ἀπολύτως ἐφωδιασμένος καὶ συγχρονισμένος, ἀπὸ ἀπόψεως ὕλικοῦ καὶ μέσων, νὰ διεξαγάγῃ ἕναν νικηφόρον πόλεμον, ἔναντι μιᾶς μεγάλης καὶ ἰσχυρᾶς αὐτοκρατορίας.

Τὴν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1935 συντελεσθεῖσαν ἐργασίαν θὰ ἐκθέσω, διαίρων ταύτην εἰς δύο περιόδους :

- Εἰς τὴν πρώτην λήγουσαν τὸν Ἰούλιον 1936 καὶ
- Εἰς τὴν δευτέραν ἀρχομένην τὸν Αὐγούστον 1936.

Α'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1935 ΜΕΧΡΙ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1936

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Κατά την περίοδον ταύτην, ἐλήφθη σειρά μέτρων, τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζει ἥρεμος καὶ δραστηρία ἀντιμετώπισις ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς πλευρᾶς καὶ ἐντὸς τοῦ δυνατοῦ γενέσθαι τῶν δυσχερῶν περιστάσεων αἰτινες προέκυψαν ἐκ τῶν περιπλοκῶν τῆς διεθνοῦς καταστάσεως.

Τὰ ληφθέντα μέτρα ἀνάγονται :

Α. — Πρῶτον εἰς τὴν προσαρμογὴν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως πρὸς τὰς δυνατότητας αἰτινες ἀπέρρεον, ἀφ' ἑνὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὀλικῶν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι, ὅσον ἀφορᾷ τὸ παλαιὸν ὀλικόν, θὰ ἐδίδοτο ὁ ἀπαραίτητος ὀλικὸς χρόνος ἵνα ὀλοκληρωθῇ ἡ πρὸ ὀλίγου ἀρξαμένη ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωσίς του, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκ νέων ὀλικῶν, ἥτοι κυρίως ἱματισμοῦ καὶ ἐξαρτύσεως καὶ διὰ τὰ ὁποῖα εἶχον χορηγηθῇ πιστώσεις, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν πάλιν ὅτι θὰ παρζίχeto ὁ ἀπαραίτητος ὀλικὸς χρόνος διὰ τὴν ἀπόκτησίν των. Πρόκειται περὶ τοῦ Μερικοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930, τὸ ὁποῖον ἐξητάσθη εἰς τὸ Α'. Μέρους καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐφαρμογῆς του.

Β. — Δεύτερον εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων, ἀντιμετωπίζοντος τὸ ἐνδεχόμενον τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Ἱταλοαιθιοπικῆς ρήξεως εἰς τὴν Ἀνατολικὴν λεκάνην τῆς Μεσογείου. Πρόκειται περὶ τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Σ. Σ. ΕΙ. τὸ ὁποῖον ἐπίσης ἐξητάσθη εἰς τὸ Α'. Μέρους.

Γ. — Τρίτον εἰς τὴν λήψιν διαφόρων ἄλλων μέτρων, τοῦτέστιν :

- I. — Εἰς τὴν περαιτέρω προώθησιν τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ.
- II. — Εἰς τὴν ταχυτέραν δυνατὴν ἔναρξιν τῆς ὀχυρώσεως τῶν πρὸς Βουλγαρίαν συνόρων μας.
- III. — Εἰς τὴν ἔναρξιν ἀνακαίνισσεως τοῦ ὑπάρχοντος πρὸς Βουλγαρίαν δικτύου ἀμαξιτῶν ὁδῶν.
- IV. — Εἰς τὴν ἀμεσον αὐξησιν τῆς θητείας, ὥστε ὁ ἐνεργὸς Στρατὸς νὰ προσλάβῃ μίαν πραγματικὴν ὑπόστασιν.
- Υ. — Εἰς τὴν ἐκπόνησιν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1935.
- VI. — Εἰς τὴν ἀναθεώρησιν τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων πρὸς Βουλγαρίαν, Γιουγκοσλαυίαν καὶ Τουρκίαν, ὥστε ταῦτα νὰ βασιζῶνται ἐπὶ τοῦ νέου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως καὶ εἰς τὴν μελέτην Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων πρὸς Ἀλβανίαν.
- VII. — Εἰς τὴν ἱδρυσιν παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ ἰδίου Γραφείου διὰ τὴν μελέτην καὶ ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας.
- VIII. — Εἰς τὴν συγκρότησιν ἐπὶ νέων βάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν συγκρότησιν τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου. Εἰς τὴν συγκρότησιν τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης.

Ἡδη θὰ προῶ εἰς τὴν ἔκθεσιν ἑνὸς ἐκάστου τῶν ἀνωτέρω μέτρων.

Ι. ΠΡΟΩΘΗΣΙΣ ΠΟΛΕΜΙΚΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Κεφάλαιον Α'. τοῦ Μέρους Α'. ὁ γενόμενος ὑπολογισμὸς τοῦ ποσοῦ, τὸ ὁποῖον θὰ ἀπαιτεῖτο διὰ νὰ δυνηθῇ ὁ Στρατὸς τῆς ξηρᾶς ν' ἀντιμετωπίσῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν Βουλγαρίαν, κατέληξεν εἰς ποσὸν 14 περίπου δισεκατομμυρίων δραχμῶν.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἐξαμήνου τοῦ 1935, διετέθη διὰ τὴν Ἑθνικὴν Ἄμυναν ποσὸν 5 δισεκατομμυρίων καὶ ὀλίγον ἄργότερον 1 δισεκατομμύριον καὶ 50 ἑκατομμύρια ἐπὶ πλέον.

Αἱ συνολικαὶ αὗται πιστώσεις, 6 δισεκατομμυρίων καὶ 50 ἑκατομμυρίων, αἱ διατεθεῖσαι κατὰ τὸ ἔτος 1935, ἐντὸς διετίας, κατενεμήθησαν ὡς ἑξῆς :

— 3,000,000,000 διὰ τὸν Στρατόν.

— 1,800,000,000 διὰ τὸ Ναυτικόν.

— 1,250,000,000 διὰ τὴν Ἀεροπορίαν.

Ἐκ τῶν τριῶν τούτων δισεκατομμυρίων διὰ τὸν Στρατόν τῆς ξηρᾶς, ἐδόθησαν ἀμέσως ἐντολαὶ τινὲς προμηθειῶν ὑλικῶν διαφόρων ἀρμοδιοτήτων, τόσον εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὅσον καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν.

Ἐπειδὴ αἱ ἀνωτέρω ἐντολαὶ ἤρχισαν, ὡς εἰκός, πραγματοποιοῦνται μετὰ τὸν Αὐγούστου τοῦ 1936, ὁπότε καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐχορηγήθησαν καὶ ἕτεραι σοθαραὶ πιστώσεις, τὸ ὅλον ζήτημα τοῦ πολεμικοῦ μας ἐφοδιασμοῦ καὶ τὴν λεπτομερῆ περιγραφὴν τοῦ ὕλικου πάσης φύσεως, τὸ ὁποῖον ἐπρομηθεύθημεν ἀπὸ τοῦ δευτέρου ἑξαμήνου τοῦ 1935 καὶ διεθέσαμεν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940, ὅτε ἡ Ἑλλάς εἰσηλθεν εἰς τὸν πόλεμον, θέλω ἀναλυτικῶς ἐκθέσῃ εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν Β'. Περίοδον τοῦ Β'. Μέρους.

Ἐκτὸς τῶν ἐντολῶν παραγγελίας ὑλικῶν, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω, ἐδόθησαν ἐπὶ πλέον ἐντολαὶ διὰ τὴν ταχέϊαν ὁλοκλήρωσιν τῆς ἐπισκευῆς τῶν παλαιῶν πυροβόλων, αὐτομάτων ὀπλων, ὡς καὶ ποικίλης ἄλλης φύσεως παλαιῶν ὑλικῶν. Τὸ αὐτὸ ἐγένετο καὶ διὰ τὴν ἀνασκευὴν τῶν παλαιῶν πυρομαχικῶν.

ΙΙ. ΕΝΑΡΞΙΣ ΤΗΣ ΟΧΥΡΩΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ ΣΥΝΟΡΩΝ

Λόγῳ τῆς ἐκ τῆς Ἱταλοαἰθιοπικῆς ρήξεως ἐπιδεινώσεως τῆς διεθνοῦς καταστάσεως, τὸ τότε Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἐπελήφθη ἀμέσως τοῦ ζητήματος τῆς ὀχυρώσεως τῶν πρὸς Βουλγαρίαν συνόρων καὶ ἐπεδόθη ἀμέσως εἰς τὴν μελέτην τοῦ προβλήματος τούτου, προβλήματος ὑπερ διὰ πρώτην φοράν ὁ ἡμέτερος Στρατὸς ἀντεμετωπίζεν εἰς τοιαύτην ἔκτασιν.

Ἐξετέθη εἰς τὰ Κεφάλαια Α'. καὶ Γ'. τοῦ Α'. Μέρους τοῦ ἔγκεινται αἱ εὐθὺναι τῆς ἐλλείψεως προηγουμένης σχετικῆς μελέτης.

Ἦδη ἂν ἴδωμεν ἐν λεπτομερείᾳ πῶς ἐξειλίχθη τὸ ζήτημα τῆς ὀχυρώσεως, ποῖα βάσεις ἐτέθησαν, ποῖα μελέται ἐγένοντο καὶ πότε ἐγένετο ἡ ἐναρξὶς ἐκτελέσεως.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ' Α. Π. 3556)2-8-1935 Διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, συνεκροτήθη Ἐπιτροπὴ Μελετῶν Ὀχυρώσεως ὑπὸ τὸν τότε συνταγματάρχην Μηχανικὸν Στρίμπερ Ἰωάννην, εἰς ἣν ἀνετέθη ἡ ἐντολή, ὅπως, συνερχομένη τὸ ταχύτερον καὶ λαμβάνουσα γνώσιν τῶν μελετῶν τοῦ ΙΙΙ Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, υποβάλλῃ Πρακτικὸν εἰς τὸ ὁποῖον νὰ καθορίζῃ σαφῶς :

Α. — Ποία ἡ προκριτέα μορφή ὀχυρώσεως ἐν τῇ ζώνῃ προκαλύψεως.

Β. — Ποία ἡ γενικὴ γραμμὴ τῆς χαράξεως τῶν ἔργων καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ὁ καθορισμὸς τῶν ἔργων τοῦλάχιστον κατὰ συγκροτήματα.

Γ. — Ποία ἡ ἀπαιτηθεσομένη δαπάνη κατὰ προσέγγισιν.

Δ. — Τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐργασίας καὶ τὴν πρόδον τῆς ὀχυρώσεως πρὸς ἀριωτέραν καὶ ταχύτεραν ἐκτέλεσιν αὐτῆς.

Ἐπὶ πλέον ἡ Ἐπιτροπὴ ἐξουσιοδοτεῖτο ὅπως προτείνῃ τὴν λήψιν οἰοῦδήποτε

μέτρου διευκολύνοντος τόνον τήν λήψιν τῆς ὀριστικῆς ἀποφάσεως ἐπὶ τῆς συντελεσθησομένης ὁχυρώσεως ὅσον καὶ τήν ἐπίσπευσιν κατὰ τὸ δυνατόν τῆς ἐνάρξεως αὐτῆς. Αἱ λοιπαὶ διατάξεις τῆς Διαταγῆς ἀναφέρονται εἰς διαφόρους ἄλλας συμπληρωματικὰς ἐντολάς, ἀφορώσας τὸ Γενικόν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ καὶ διαπνεομένης ἐπίσης ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ πνεύμα σπουδῆς.

Πρὶν συνεχίσω, εἶμαι ὑποχρεωμένος νὰ σημειώσω καὶ πάλιν:

Ὁ Στρατὸς ἐπανήλθεν εἰς τήν κατάστασιν εἰρήνης τὸ 1923. Εὐρυσκόμεθα ἤδη εἰς τὸν Αὐγουστον τοῦ 1935 καὶ ζητοῦμεν ἐν σπουδῇ, οἷα ἐμφαίνεται ἀνωτέρω, νὰ μελετήσωμεν ποία ἡ προτιμητέα μορφή ὁχυρώσεως, ποία ἡ γενικὴ μορφή χαράξεως τῶν ἔργων, ποία ἡ ἀπαιτηθησομένη δαπάνη, ποία ἡ ὁργάνωσις τῆς ἐργασίας.

Τὸ Ἐνστάτον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον ἀνακριθὼς ἐδεσθαίου τὴν Κυθέρνησιν διὰ τοῦ ὕπ' ἀριθ. 122)14-12-1932 Πρακτικοῦ του, τὸ ὅποιον ὡς γνωστὸν ὑπέβαλε κατόπιν διαταγῆς, ὅτι ἡ ἀμυντικὴ ὁργάνωσις τῆς Χώρας ἔχει πολλὰκις μελετηθῇ, ἡ ἔλλειψις ὅμως τῶν ἀπαιτουμένων οἰκονομικῶν πόρων δὲν ἐπέτρεψε τὴν πραγματοποιήσιν ταύτης.

Ἐπανέρχομαι εἰς τὸ θέμα. Ἡ ἀνωτέρω Διαταγή, ὡς ἐν αὐτῇ διαλαμβάνεται, παραπέμπει εἰς μελέτην τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ. Πρόκειται περὶ μελέτης τοῦ Γραφείου τούτου ἐπισυναφθείσης τῇ Διαταγῇ καὶ φερομένης ἡμερομηνίαν 26 Ἰουλίου 1935. Ἡ μελέτη αὕτη θίγουσα τὸ ὅλον πρόβλημα τῆς ὁχυρώσεως πρὸς Βουλγαρίαν καὶ Γιουγκοσλαυίαν, διαγράφει τὰς ἐξῆς γενικὰς γραμμάς:

Α. — Ὡς πρὸς τὴν σειρὰν προτιμήσεως, προτάσσει τὴν ἀνάγκην ὁχυρώσεως τῆς ζώνης προκαλύψεως ἀπὸ τὴν ὁχύρωσιν Θεσσαλονίκης—Καθάλλας καὶ ἐν τῇ ζώνῃ προκαλύψεως προτάσσει τὴν ὁχύρωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, εἰτα τῆς Κεντρικῆς Μακεδονίας, κατόπιν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τέλος τῆς Δυτικῆς Θράκης.

Β. — Τὴν ὁχύρωσιν τῆς ζώνης προκαλύψεως ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ θεωρεῖ ὅτι πρέπει νὰ ἐπιδιώξωμεν κατὰ τρόπον ἐξυπηρετοῦντα τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων πρὸς Βουλγαρίαν (πρόκειται περὶ τοῦ Σχεδίου Β1—Β2, ὅπερ ἐξετασθήσεται ἐν συνεχείᾳ). Πρὸς τοῦτο:

α) Κρίνει ἀναγκαῖον νὰ ἐπεκταθῇ αὕτη Δυτικῶς μὲν τοῦ Στρυμόνος ἐπὶ τοῦ ὑπολειπομένου τμήματος τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ μετώπου, Μπέλες—Κρούσια, Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Νέστον ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἐάνθης—Σαχίν.

β) Θέτει ὡς σκοπὸν τῆς ὁχυρώσεως πρῶτον τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ κλιμακίου προκαλύψεως, ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς ἀποστολῆς του, ἥτοι τῆς καλύψεως τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν μονάδων τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, τῆς συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ ἐκοστρατείας, τῆς ἀποκρούσεως αἰφνιδιαστικῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ δευτέρον τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ Στρατοῦ ἐκοστρατείας, ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς κυρίας ἀποστολῆς του.

γ) Προβλέπει ἡμιμόνιμον μορφήν τῆς ὁχυρώσεως, ὡς πλεον οἰκονομικὴν καὶ σύμφωνον πρὸς τὸν σκοπὸν, μὲ ἀντοχὴν τῶν ἔργων εἰς βλήματα πυροβόλων διαμετρημάτων τῶν 105 καὶ τῶν 155.

δ) Καθορίζει τὰς θέσεις καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν διαφόρων συγκροτημάτων, ὡς καὶ τὴν σειρὰν ἐπείγοντος αὐτῶν.

Ἐκ τῶν θέσεων τούτων διαγράφεται ὡς ἐξῆς ἡ γενικὴ χάραξις των: Δοθᾶ Τεπε—Ροῦπελ—Καρατάς—Ἅγιος Κωνσταντῖνος Ἀχλαδοχωρίου—Μαλιάγκα—Λίσε—αὐτὴν Βῶλακος—Τουλουμπάρ—Μπούκικα—Βορείως Ἐάνθης.

Γ. — Παρέχει διάφορα ἄλλα στοιχεῖα σχετικῶς μὲ τὸν ρυθμὸν διαθέσεως δυνάμεων ἐν τῇ προκαλύψει.

Ἡ ὕπ' ἀριθ. Α. Π. 3556)2-8-1935 Διαταγὴ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ ἡ ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1935, ὡς ἂν μελέτη τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἀποτελοῦσιν ἐν σύνολον ἀντικατοπτρίζον τὸ πνεῦμα τῆς Διοικήσεως.

Πρώτον πράγμα το όποϊον υποπίπτει εις την αντίληψιν είναι ή μη ανάληψις εκ μέρους αυτής της πρωτοβουλίας, όπως χαράξη τας γενικάς γραμμάς του προ-βλήματος της οχυρώσεως και ή εν τη καθολική έκτάσει, εν ή η διαβιβασθείσα εις την Έπιτροπήν μελέτη του ΙΙΙ Γραφείου τό έθεσε, καθορίζουσα την σειράν προτιμήσεως, βάσει της θέσεως της Χώρας, εν τη Βαλκανική, θέσεως ήν διαγράφουσιν άφ' ενός τά δεδομένα της πολιτικής καταστάσεως και άφ' έτέρου αι στρατηγικαί ανάγκαι.

Επίσης έργον της Διοικήσεως ήτο νά καθορίση αυτή την γενικήν χάραξιν, τοσούτω μάλλον καθόσον, ως όρθως εν τη μελέτη του ΙΙΙ Γραφείου αναφέρεται, ή όχύρωσις θά έξυπηρετήση τά Σχέδια Έπιχειρήσεων.

Εν πάση περιπτώσει, ανεξαρτήτως της άνωτέρω απόψεως, τό ζήτημα της σει-ρας προτιμήσεως, ως έτέθη εν τη μελέτη του ΙΙΙ Γραφείου, δέν έτέθη όρθως. Δέν δύναται τούτστι νά καθορισθί, κατά ένα γενικόν και απόλυτον τρόπον, ότι δέον νά προταχθί ή όχύρωσις της ζώνης προκαλύψεως, από "Εθρου μέχρι Πρέσπας, είτα δέ ν' ακολουθήση ή όχύρωσις Θεσσαλονίκης—Καβάλλας.

Προκειμένου περί έμπλοκής με την Βουλγαρίαν, είναι αναμφισβήτητον ότι πρέ-πει νά προηγηθί, ως λίαν όρθως προηγήθη, ή όχύρωσις εν τη ζώνη προκαλύψεως, δι' ους λόγους έξεθέσαμεν εις τό Κεφάλαιον. ΣΤ'. του Μέρους Α'. εν τη μελέτη των Σχεδίων Έπιχειρήσεων Β και Β1.

Προκειμένου όμως περί έμπλοκής μας με την Γιουγκοσλαύιαν, ή όχύρωσις της Θεσσαλονίκης, του συνδυασκού κρίκου της Μακεδονίας με την λοιπήν Έλλάδα άποκτά κεφαλαιώδη σημασίαν, ενώ ή όχύρωσις της ζώνης προκαλύψεως, ίδια Δυ-τικώς Άξιοι, έρχεται τόσον από απόψεως σειράς έπείγοντος, όσον και από απόψεως Ισχύος και δασύτητος έργων, εις δευτερεύουσαν μοίραν, του Στρατού έκστρατείας Έχοντος μέγα σχετικώς βάθος έδαφικής ζώνης ίνα συγκεντρωθί.

Προκειμένου τέλος περί έμπλοκής μας με άμφοτέρους τούς γείτονας Σλαυ-ικούς λαούς, ή όχύρωσις της περιοχής Καβάλλας προσαποκτά και αυτή σημασίαν.

Ταύτα από καθαρώς στρατηγικής απόψεως. Άλλά τά πολιτικά δεδομένα του 1935 ένετόπιζον τούς κινδύνους έμπλοκής μας μόνον πρós Βουλγαρίαν, των κιν-δύνων έμπλοκής μας με την Γιουγκοσλαύιαν, ή με την Γιουγκοσλαύιαν και Βουλ-γαρίαν συγχρόνως, άπομακρυνομένων άσφαλώς του παρόντος και του άμέσως προ-σεχούς μέλλοντος.

Πώς δικαιολογείται, συνεπώς, ή εν τη άνω μελέτη προβλεπομένη σειρά προ-τιμήσεως, καθ' ήν, κατά μέν την έννοιαν του βάθους, πρέπει νά προηγηθί ή όχύρω-σις της ζώνης προκαλύψεως της Γιουγκοσλαυτικής μεθορίου, από την της περιοχής Θεσσαλονίκης, κατά δέ την έννοιαν του πλάτους, νά προηγηθί ή όχύρωσις της ζώ-νης προκαλύψεως εν τη Κεντρική και Ιδια εν τη Δυτική Μακεδονία, από την της Δυτικής Θράκης;

Επίσης δέν έτέθη όρθως ή γενική χάραξις. Τό καθορισθέν ίχνος αυτής πρós την Βουλγαρικήν μεθόριον, άφίνει εις την διάθεσιν του έχθρου, ζώνας του έθνικοι έδάφους, των όποίων ή έγκατάλειψις, αντίτιθεται, ού μόνον πρós τας ανάγκας του έπιθετικού, ως θά ίδωμεν περαιτέρω, έλιγμου του Σχεδίου Έπιχειρήσεων Β1—Β2, αλλά και αύτο το το άμυντικοί έλιγμοί, καθόσον έχει τό μεγαλύτερον μειονέκτημα τό όποϊον, από στρατηγικής απόψεως, δύναται νά έχη μία τοποθεσία, δηλαδή τό μειονέκτημα του ότι δέν καλύπτει τας όπίσω αυτής στρατηγικάς συγκοινωνίας. "Όταν άφίνωμεν εις χείρας του έχθρου τόν θύλακα του Μπέλες και φέρωμεν την τοποθεσίαν άφ' ενός εις τά Κρούσια και άφ' έτέρου εις τά Μπούκια, σχεδόν άπο-μονώνομεν από Ήρρας τό θέατρον της Άνατολικής Μακεδονίας από της κυρίας βάσεως της Θεσσαλονίκης και τό θέατρον της Δυτικής Θράκης από τό της Άνατο-λικής Μακεδονίας.

Η Έπιτροπή είργάσθη κατά τούς μήνας Αύγουστον και Σεπτέμβριον, ύπο-θαλούσα τό πρώτον Πρακτικόν την 1 'Οκτωβρίου. Έσυνέχισε τας εργασίας της

καί τὴν 21 Ὀκτωβρίου, ὑπέβαλε δεύτερον Πρακτικόν. Εἰς τὰ δύο ταῦτα Πρακτικά, περιέλαβε τὰς προτάσεις τῆς ὁσὸν ἀφορᾷ τὴν ὁχύρωσιν ἐν τῇ ζώνῃ προκαλύψεως ἀπὸ Ἑθροῦ μέχρι Παΐκου. Τρίτον Πρακτικὸν ἀνεφέρετο εἰς τὴν Δυτικῶς Παΐκου ζώνην, ὑποβληθὲν τὴν 31 Ἰουλίου 1936.

Θὰ σταματήσω καὶ πάλιν μίαν στιγμὴν, ἵνα σημειώσω τὴν ἀναπότρεπτον, ἐξ ἀμελείας τῶν προκατόχων, ἀπώλειαν τόσου πολυτίμου χρόνου διὰ τὴν ἐκτέλεσιν μελετῶν, καὶ δὴ ἐσπευσμένων.

Διετάχθησαν αἱ μελέται τὴν 2 Αὐγούστου 1935 καὶ ἐπερατώθησαν ἐν Ἀθήναις μετὰ ὁλόκληρον τρίμηνον. Ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐπηκολούθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, μελέται μετὰ μεζόνος δυνατῆς σπουδῆς, καί, παρ' ὅλον τοῦτο, δὲν ἐγένετο ἐναρξίς τῶν ἐργασιῶν εἰς τὰ ὁχυρά, εἰ μὴ μόνον τὸν Ἰούλιον τοῦ ἐπομένου ἔτους 1936, ἥτοι ἀπρητήθη καὶ διετέθη, διὰ τὰς μελέτας γραφείου καὶ ἐδάφους, ἓν ὁλόκληρον ἔτος. Ἄν ἡ ἀμυντικὴ ὁργάνωσις τῆς Χώρας εἶχε πολλάκις μελετηθῇ, ὅπως ἐδεσθίου τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 122 Πρακτικὸν του τῆς 14 Δεκεμβρίου 1932, ἀσφαλῶς δὲν θὰ ἐχάνετο τόσος πολῦτιμος χρόνος.

Ἐξετάσωμεν ἤδη, τὰ παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς Ὁχυρώσεως ὑποβληθέντα Πρακτικά.

Α. — ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1.

Ἡ δευτέρα παράγραφος αὐτοῦ ἀναφέρει ἐπὶ λέξει :

«Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰ μέλη τὰ κάτωθι, ὡς ἀπάντησιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, εἰς σχετικὴν ἀναφορὰν τοῦ Προέδρου :

I. — Ἡ διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 3556 Ἀπορρήτου Διαταγῆς διαβιθασθεῖσα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτῃ τοῦ ΙΙΙ Γραφείου, ἀνεξαρτήτως τῶν συμπαρασμάτων εἰς ἃ τοῦτο καταλήγει, κατὰ τὰ λοιπὰ δέον νὰ θεωρῆται ὡς ὑπηρεσιακὸν στοιχεῖον, καθόσον περιέχει δεδομένα ἐγκεκριμένα ὑπὸ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ὡς :

— Γενικὴ χάραξις τῆς ὁχυρώσεως.

— Δυνάμεις διατεθησόμεναι εἰς προκάλυψιν.

— Ρυθμὸς ἐπιστρατεύσεως καὶ διαθέσεως δυνάμεων διὰ προκάλυψιν κτλ.

II. — «Ὅτι ἐπὶ πλέον διετάχθησαν οἱ ἀρμόδιοι διευθυνταὶ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὅπως παρέχωσιν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν πᾶν στοιχεῖον ἢ πληροφορίαν ἣτις ἤθελε κριθῇ ἀναγκαῖα, κατὰ τὴν πρόδον τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, μὴ ἀποκλειομένης καὶ τῆς προσωπικῆς μετὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἐπαφῆς τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς».

Ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς εὐρέθῃ εἰς δύσκολον θέσιν, ὁσὸν ἀφορᾷ τὴν σημασίαν ἣν εἶχεν ἡ διαβιθασθεῖσα εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν μελέτῃ τοῦ ΙΙΙ Γραφείου. Εὐλόγως συνεπῶς ἐζητήθη παρ' αὐτοῦ διευκρίνισις τοῦ σημείου τούτου.

Ἡ Διοίκησις (ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου) κατόπιν τούτου, υἱοθέτησε τὰς ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ ἀπόψεις τοῦ ΙΙΙ Γραφείου, ὁσὸν ἀφορᾷ τὴν γενικὴν χάραξιν, τὰς δυνάμεις προκαλύψεως καὶ τὸν ρυθμὸν ἐπιστρατεύσεως. Ἡ δοθεῖσα ὁμῶς εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπάντησις δὲν καθορίζει, κατὰ τρόπον σαφῇ καὶ ἀνεπίδεκτον πάσης ἀμφιβολίας, τὴν ἐπὶ τοῦ λοιποῦ περιεχομένου τῆς μελέτης ἀντίληψιν τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου.

Ἡ ἀνωτέρω ἐκτιθεμένη ἐνέργεια τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἐγένοντο ἐγγράφως. Πρόκειται περὶ τῆς ἀπορρήτου ἀναφορᾶς 18-9-1935 τοῦ Προέδρου τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 3579/20-9-1935 Διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ. Ἐν τῇ ἀναφορᾷ του, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς, θέτει καὶ ἕτερα ἐρωτήματα, μὴ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὴν μελέτην τοῦ ΙΙΙ Γραφείου. Οὕτω ἐρωτᾷ :

— Ποία ἡ γραμμὴ ἡ περατοῦσα τὴν ζώνην συγκεντρώσεως, ἢ, ἀκριθέστερον,

ποία είναι ή γραμμή εκείνη ής τήν ύφ' ήμῶν κατοχήν θά ἔχη ἐντολήν νά ἐξασφαλίση ή προβλεπομένη υπό τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων, προκαλύψεις.

—Ἐπί πόσας ἡμέρας θά πρέπει νά ἐξασφαλισθῇ ή ἐκτέλεσις τῆς ἄνω ἐντολῆς υπό τῆς προκαλύψεως.

—Ποία ή σχετική ταχύτης συγκεντρώσεως τῶν ἐνδεχομένων ἀντιπάλων μας, ὡς πρὸς ἡμᾶς καί ειδικώτερον τί δυνάμεις περίπου θά δύνανται νά διασέσωσιν ἐναντίον τῆς ἡμετέρας προκαλύψεως, κατὰ τό διάστημα τοῦ υπό τοῦ προηγουμένου ἐδαφίου καθοριζομένου χρόνου, ἰδιαίτατα δέ τί Πυροβολικόν δύνανται νά χρησιμοποιήσωσιν.

—Ὅλα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι ή Ἐπιτροπή, μὴ πλαιοιωθεῖσα καί προσανατολισθεῖσα ἐπαρκῶς διὰ τῶν γενικῶν γραμμῶν, ἃς ἐπεθύμει ή Διοίκησις, ἡσθάνθη δυσκολίας καί ἐξήγησεν ἐγγράφως ἐξηγήσεις.

Ἐν κατακλείδι, ή ἐφαρμογή τοῦ Κανονισμοῦ Ὁργανώσεως τοῦ Ἐδάφους, παράρτημα Ζον τοῦ Κανονισμοῦ Τακτικῆς Χρήσεως τῶν Μεγάλων Μονάδων, θ' ἀπεσῶβει ὅλας τὰς προαναφερθείσας ἀμφιταλαντεύσεις. Ὁ Κανονισμός οὗτος ἀναφέρει ρητῶς ὅτι «εἰς ἅπαντα τὰ κλιμάκια ὁ συλλαμβάνων τήν ἰδέαν τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους καί ὁ ρυθμίζων διὰ τῶν διαταγῶν του τήν ἐκτέλεσιν αὐτῆς εἶναι Διοικήσις».

Ἡ τρίτη παράγραφος τοῦ Πρακτικοῦ διαλαμβάνει τό συμπέρασμα τῆς Ἐπιτροπῆς περί τοῦ πῶς ἀντελήφθη αὕτη τήν ἐντολήν τῆς. Διατυπώνει τήν ἀντίληψιν τῆς ταύτην ὡς ἐξῆς :

Νά μελετήσῃ τήν ἀπαιτουμένην ὀχύρωσιν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς προκαλύψεως ἥτοι διὰ :

—Τήν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν παραμεθορίων πληθυσμῶν.

—Τήν ἐξασφάλισιν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας.

—Τήν ἀπόκρουσιν γενικῶς αἰφνιδιαστικῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ καί τήν ἐξασφάλισιν, υπό τῶν Στρατευμάτων προκαλύψεως, ὠρισμένης γραμμῆς ὑπὲρ τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας.

Δὲν ἀποκλείεται, εἰς τινὰς τομεῖς, νά πρόκειται ν' ἀμυνθῶσιν αὐταὶ αὗται αἱ κύρια δυνάμεις τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῶν ἔργων, ἅτινα θά μελετηθῶσιν υπό τῆς Ἐπιτροπῆς καί πιθανόν τότε τὰ ἔργα ταῦτα, ἐπαρκῇ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς καλύψεως, νά μὴ εἶναι ἐπαρκῇ διὰ τήν τοποθεσίαν ἀντιστάσεως τῆς Στρατιάς.

Ἡ Ἐπιτροπή ἔκρινεν ὅτι δὲν ἡδύνατο νά εἰσέλθῃ εἰς τήν ἐξέτασιν τῆς περιπτώσεως ταύτης. Εἰς τήν Διοίκησιν ἐναπόκειται νά καθορίσῃ ποῖα τὰ σημεῖα εἰς ἃ τυχόν πραγματοποιεῖται τό ἀνωτέρω ἐνδεχόμενον καί ἂν δέον ἐκεῖ νά κατασκευασθῶσι περισσότερα ἢ ἰσχυρότερα ἔργα.

Ἐμποιεῖ ἰδιαίτεραν ἐντύπωσιν ὅτι ή Ἐπιτροπή δὲν εἶχε σαφῇ ἀντίληψιν περί τῆς σχέσεως μεταξύ τῆς τοποθεσίας ἧτις θά ὠχυρώνετο διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἀγῶνος τῆς προκαλύψεως καί τῆς τοποθεσίας ἐφ' ἧς θά ἡμύνοντο αἱ κύρια δυνάμεις τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας.

Ἡ μελέτη τοῦ III Γραφείου δὲν εἶχε σαφῶς διασαφηνίσῃ τοῦτο, διότι ὡς θά ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, τό Σχέδιον Β1—Β2 προέβλεπε τρεῖς τοποθεσίας ἀντιστάσεως τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας.

—Ἡ πρώτη διαφέρει τῆς γενικῆς χαράξεως ἧτις καθωρίσθη εἰς τήν Ἐπιτροπὴν Ὁχυρώσεως διὰ τῆς ἐπισημοποιηθείσης μελέτης τοῦ III Γραφείου κατὰ τό ὅτι τό ἀριστερόν δὲν στηρίζεται ἐπὶ τοῦ Δοθα Τεπέ, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Μπέλες καί κατὰ τό ὅτι εἰς τήν περιοχὴν Μπουκίων καθορίζεται σαφῶς ἴχνος τῆς τοποθεσίας βορείως τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς καί εἰς ἀπόστασιν ἐξασφαλίζουσαν σχετικὴν κάλυψιν αὐτῆς.

—Ἡ δευτέρα οὐδεμίαν διαφορὰν παρουσιάζει ὡς πρὸς τό ἀριστερόν, ὅπερ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ Δοθα Τεπέ.

—Ἡ τρίτη διαφέρει πολὺ τῶν ἄλλων, ἐν τῷ τμήματι Δυτικῶς Λίσε, διότι ἀφίνει

ἐκτὸς τῆς τοποθεσίας, οὐ μόνον τὸ Μπέλες, ἀλλὰ καὶ τὸ Τσιγγέλι καὶ τὸ Καρὰ ὄρος.

Τ' ἀνωτέρω συνέβησαν, διότι δὲν εἶχον προηγουμένως πλήρως μελετηθῇ αἱ ἀνάγκαι τοῦ τε ἐπιθετικοῦ καὶ ἀμυντικοῦ ἐλιγμοῦ τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων πρὸς Βουλγαρίαν, ὁπότε, ἂν τοῦτο εἶχε γίνῃ, θὰ ὠρίζετο εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μία ὀχυρωτέα τοποθεσία, τόσον δια τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐλιγμοῦ προκαλύψεως, ὅσον καὶ διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ὄγκου Στρατιάς.

Τοῦτο, ὥς θὰ ἴδωμεν, ἐγένετο μετέπειτα, ὁπότε καὶ κατεφάνη ὅτι ἡ τοποθεσία ἀντιστάσεως τῆς Στρατιάς οὔτε στρατηγικῶς, οὔτε τακτικῶς, οὔτε οἰκονομικῶς, συνέφερε νὰ ἦτο ἐν τῷ Βουλγαρικῷ μετώπῳ ἄλλη ἀπὸ ἐκείνην ἥτις θὰ ὀχυρώνετο διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἐλιγμοῦ προκαλύψεως.

Ἐν συνεχείᾳ ἡ Ἐπιτροπὴ εἰσέρχεται εἰς λεπτομερῆ μελέτην ἥτις φυσικὰ ἐγένετο κατ' ἀρχὰς ἐπὶ τοῦ χάρτου. Τὰ συμπεράσματα εἰς ἃ κατέληξεν ἦσαν τὰ ἑξῆς :

1) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

α) Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στρυμόνος καὶ Ἀνατολικῶς αὐτοῦ, εἰς τὸν διάδρομον μεταξὺ τοῦ ποταμοῦ καὶ τοῦ ὄρους Τσιγγέλι, προτείνει νὰ κατασκευασθῶσι δύο συγκροτήματα. Ἐν εἰς τὴν περιοχὴν Ροῦπελ καὶ ἔν εἰς τὴν περιοχὴν Καρατάς, ἀντοχῆς εἰς ουστηματικὴν βολὴν πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 220 καὶ μὲ δυνατότητα ἀντιστάσεως μιᾶς τοῦλάχιστον ἐβδομάδος. Εἰς τὴν περιοχὴν Ἀχλαδοχωρίου (Κρουσόθου) προτείνει ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀπόφραξιν τῆς μεταξὺ Τσιγγέλι καὶ Ἀλῆ Μπουτούς διαστάσεως (αὐχένος Κάλης) ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν κατασκευὴν ἐτέρων ἔργων εἰς Ἀγιον Κωνσταντῖνον, ἵνα μετὰ τῶν ἔργων τοῦ αὐχένος Κάλης σχηματίζεται μέτωπον κατὰ πάσης ἐχθρικής διεισδύσεως ἀπὸ Ἀλῆ Μπουτούς, αὐχένος Πρεσέκ καὶ Ἀνω Βροντούς, πρὸς τὸν κατάρρουν τοῦ Κρουσοβίτη, ἦτοι πρὸς Σιδηρόκαστρον.

Ἐπίσης προτείνει κατασκευὴν ἔργων εἰς Φαϊὰν Πέτραν, διὰ μερίζονα εἰσέτι ἀσφάλειαν τῆς ὥς ἄνω πρὸς Σιδηρόκαστρον κατευθύνσεως καὶ στοιχισμὸν μετὰ τῶν ἔργων Ἀγίου Κωνσταντίνου ἐσωτερικῆς τοποθεσίας ἀντιστάσεως, διὰ τὴν περίπτωσιν ἀπωλείας τῶν ὀχυρῶν Ροῦπελ, Καρατάς καὶ Κάλης, τούτεστιν ἀπωλείας τοῦ ὄρους Τσιγγέλι. Ἀντοχὴ τῶν ἔργων Ἀχλαδοχωρίου καὶ Φαϊὰς Πέτρας, εἰς ουστηματικὴν βολὴν Πυροβολικοῦ διαμετρήματος τῶν 155 καὶ μὲ δυνατότητα ἀντιστάσεως μιᾶς ἐπίσης ἐβδομάδος.

β) Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὑψίπεδον Κάτω Νευροκοπίου, ἡ Ἐπιτροπὴ ἡσχολήθη διὰ μακρῶν μὲ τρεῖς τοποθεσίας :

— Τοποθεσία Στραγκάτσι—Ἀγιοι Θεόδωροι.

— Τοποθεσία Μαλιάγκα—Λίσε.

— Τοποθεσία στενωπὸς Μπαμπίνας—Κρέστης—Φαλακρόν—Λίσε.

Ἡ πρώτη οὔτε πρὸς τὰς πρὸς τὴν Ἐπιτροπὴν διαταγὰς, οὔτε ἐν τῷ Σχεδίῳ Ἐπιχειρήσεων B1 — B2 ἐμφαίνεται. Ἡ δευτέρα εἶναι ἐκείνη ἥτις συμπίπτει μὲ τὸ ὁρισθὲν εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν γενικὸν ἵχνος τῆς χαράξεως. Ἡ τρίτη συμπίπτει μὲ τὴν τρίτην τοποθεσίαν ἀντιστάσεως τῆς Στρατιάς τοῦ Σχεδίου B1—B2.

Τὴν πρώτην εὐρίσκει ἡ Ἐπιτροπὴ ὅτι θὰ εἶναι δαπανηρὰ εἰς ἀριθμὸν ἔργων καὶ εἰς δυνάμεις, ὧν τὴν ἀφίξιν προβλέπει βραδεῖαν. Σημειώνει ἐπίσης ὅτι ἔχει τὸ μειονέκτημα νὰ εὐρίσκηται ἐγγὺς πρὸς τὰ σύνορα.

Τὴν δευτέραν τοποθεσίαν εὐρίσκει ὥς μετριάζουσαν τὰ μειονεκτήματα τῆς πρώτης.

Τὴν τρίτην θεωρεῖ ἐδαφικῶς ἰσχυροτέραν τῆς πρώτης, ἰσως καὶ τῆς δευτέρας, πλεόν οἰκονομικὴν εἰς ἔργα καὶ μὲ ἐξησφαλισμένην τὴν ἀφίξιν δυνάμεών μας πρὸς κατάληψίν της. Ἐπὶ πλεόν τὴν τρίτην θεωρεῖ πλεονεκτικὴν ὥς εὐρισκομένην μακρὰν τῶν συνόρων καὶ συνεπῶς μὴ δυναμένην νὰ ὑποστῇ αἰφνιδισμὸν, ἔχουσαν ὁμῶς τὸ μειονέκτημα ὅτι ἀφίνει ἐλευθέραν εἰς τὸν ἐχθρὸν τὴν ἐπικοινωνίαν μὲ τὴν περιο-

χὴν Ἀχλαδοχωρίου διὰ τοῦ αὐχέως Πρεσέκ καὶ ὅτι δὲν ἐπιτρέπει τὴν παρ' ἡμῶν χρησιμοποίησιν τῆς ὁδοῦ Ἀνω Βροντοῦς—Ἀχλαδοχωρίου.

Ὁ διευθυντὴς τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, μετέχων τῆς Ἐπιτροπῆς, παρέσχε τὴν ἐξηγήσιν ὅτι διὰ τὸν ἐπιθετικὸν ἐλιγμόν τῆς Στρατιάς, αἱ τρεῖς τοποθεσίαι προσφέρονται καθ' ἣν σειρὰν ἀναγράφονται ἀνωτέρω.

Τελικῶς ἡ Ἐπιτροπὴ κατέληξεν εἰς τὴν δευτέραν τοποθεσίαν, ἣν ἄλλως τε καθώριζε καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν δοθεῖσα ἐντολή, τὴν δὲ πρώτην, τοὔτέστι τὴν προωθημένην, προέτεινεν ὅπως ὀργανώσωμεν ἐν δευτέρᾳ σειρᾷ ἐπείγοντος καὶ οὐχὶ πρὸ τῆς πλήρους ἀποπερατώσεως τῶν ἔργων τῆς προηγουμένης.

Ἐπὶ τῆς προτιμηθείσης τοποθεσίας προτείνει τὴν κατασκευὴν τῶν κάτωθι ἔργων: Λίσε—Μαλιάγκας—Βώλακος—Πρεσέκ.

Διὰ τὸ Λίσε καὶ τὴν Μαλιάγκαν, προτείνει ἀντοχὴν εἰς μεμονωμένας βολὰς πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 220. Τὰ ὄχυρά Βώλακος θὰ πλαγιοφυλάσσωσι τὸ Λίσε ἀπὸ Ἀνατολῶν, τὰ δὲ ἔργα τοῦ Πρεσέκ θὰ ἀποφράσωσι τὴν ὁδὸν, ἥτις συνδέει διὰ τοῦ αὐχένος Πρεσέκ τὸ ὑψίπεδον Κάτω Νευροκοπίου μὲ τὴν περιοχὴν Ἀχλαδοχωρίου.

γ) Ἐν τῇ κατευθύνσει, ἥτις ἀγεί ἀπὸ Ντόβλεν διὰ Παπάδες πρὸς Δράμαν, ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει κατασκευὴν ὄχυροῦ εἰς αὐχένα Τουλουμπάρ, ἀντοχῆς εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 155. Ἐπὶ πλέον, διὰ τὴν ἄμεσον ἄμυναν τῆς γεφύρας, προτείνει τὴν κατασκευὴν προωθημένου ἔργου ἐγγὺς αὐτῆς ἐπὶ τῆς Δυτικῆς ὁχθῆς τοῦ Νέστου.

δ) Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Παρανέστιον περιοχὴν Μπουκιῶν, ἡ Ἐπιτροπὴ ἀμφεταλαντεύθη μεταξὺ πλειοτέρων τῆς μιᾶς τοποθεσιῶν. Προτάσει τοῦ διευθυντοῦ τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἡ Ἐπιτροπὴ κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ προτείνῃ τὴν κατασκευὴν ὄχυροῦ εἰς Βαρθάραν καὶ ὀργανώσεων τεινῶν Δυτικῶς αὐτῆς, ὥστε ἀφ' ἐνὸς ν' ἀποφράσσηται ἡ ὁδὸς, οὐσιώδους σημασίας, Ἀρδαμπᾶς—Παρανέστιον (Μπουκία) ἀφ' ἑτέρου νὰ καλύπτηται ἡ Παρανέστιος περιοχὴ, κατὰ τρόπον ἐπιτρέποντα τὴν ἐκεῖ συγκέντρωσιν δυνάμεων δι' ἐξόρμησιν πρὸς κατεύθυνσιν Ἀρδαμπᾶν—Πασμακλή. Ἀντοχὴ τῶν ἔργων εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 105.

2) Περιοχὴ Μπέλες.

Ἡ Ἐπιτροπὴ εὕρισκει ἀναγκαίαν, διὰ τὴν πλαγιοφυλάξιν τοῦ Ροῦπελ, τὴν κατασκευὴν πολυβολείων τινῶν ἀντοχῆς εἰς βλήματα πυροβόλων τῶν 105, εἰς τὰ ὑψώματα Παλιουργιῶνες καὶ Ἀνατολάς. Δυτικώτερον, ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει νὰ κατασκευασθῶσι παρόμοια πολυβολεῖα, ἐγγὺς τῶν συνόρων. Προτείνει ἐπίσης νὰ ὀργανωθῇ ἡ ἄμυνα διὰ πολυβολείων τῶν Βορείως τῆς λίμνης Κερκινίτιδος γεφυρῶν τοῦ Στρυμόνος. Γενικῶς, τὸ ὅλον πνεῦμα τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι ὅτι, λόγῳ τῆς ἐδαφικῆς καὶ ὁδικῆς καταστάσεως τοῦ Μπέλες, δὲν πρέπει ν' ἀντιμετωπίζεται εἰσβολὴ σοβαρῶν δυνάμεων δι' αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ ἐχθρὸς δὲν ἔχει ἐκθίασῃ τὴν στενωπὸν τοῦ Ροῦπελ. Τὰς κυρίας ὀργανώσεις, συμφώνως καὶ πρὸς τὴν ἣν ἔλαθεν ἐντολήν, προβλέπει εἰς Κρούσια (Δοθὰ Τεπέ).

3) Δυτικὴ Θράκη.

α) Ἐν τῇ ζώνῃ Ξάνθης, ἡ Ἐπιτροπὴ διαπιστώνει ὅτι παρουσιάζονται πολλαὶ ἄμυντικαὶ γραμμαῖ, λόγῳ ὅμως τοῦ μεγάλου πλάτους τῆς ζώνης εἰσβολῆς καὶ τοῦ ὀλιγαριθμοῦ τῆς δυνάμεως προκαλύψεως, κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, οὐτε σκέψιν κάμνει περὶ καταλήψεως τοποθεσίας ἀντιστάσεως ἐγγὺς τῶν συνόρων. Τῇ ὑποδείξει τοῦ διευθυντοῦ τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ὅτι δέον νὰ προστατευθῇ ἡ πόλις τῆς Ξάνθης καὶ ἡ πεδινὴ περιοχὴ ταύτης, μέχρι τῆς λίμνης τοῦ Πόρτο Λάγο, ἡ Ἐπιτροπὴ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δέον νὰ κατασκευασθῶσι πολυβολεῖα μετὰ σκεπαστρῶν, ἀντοχῆς εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων τῶν 155, ἐπὶ

της γραμμῆς Τσαλί - Μπάρτολι - Καρά 'Ογλάν, καλυπτούσης τὴν Ξάνθην ἀπὸ Βορρᾶ εἰς ἀκτῖνα 9 - 10 χιλιομέτρων. Διὰ τὸν τομέα Καρά 'Ογλάν - λίμνη Πόρτο Λάγο προτείνει τὴν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, ὑπαρξὶν ἀποθηκῶν ὕλικοῦ, κατὰ μῆκος τοῦ τμήματος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Ξάνθης - 'Ιάμου, ὥστε νὰ εἶναι δυνατὴ ἡ ἔγκαιρος ὀργάνωσις τῆς τοποθεσίας δι' ἐνισχυμένων ἔργων ἐκστρατείας ἅμα τῇ ἐκδηλώσει τῆς ἐχθρικῆς ἀπειλῆς.

Πρὸ τῆς τοποθεσίας Τσαλί - Μπάρτολι - Καρά 'Ογλάν, ἡ 'Επιτροπὴ προτείνει τὴν κατασκευὴν πολυβολείων, μετὰ σκεπᾶστρον, ἀντοχῆς εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων τῶν 105 εἰς Πολύαρνον, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν κατασκευὴν ὄχυροῦ εἰς τὴν περιοχὴν 'Εχίνου (Σαχίν) ἀπαγορεύοντος τὴν χρησιμοποίησιν τῆς δημοσίας ὁδοῦ καὶ ἔχοντος ἀντοχὴν εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 155.

β) 'Εν τῇ ζώνῃ Κομοτινῆς, ἡ 'Επιτροπὴ βλέπει τὴν κατάστασιν ἀκόμη δυσκολωτέραν καὶ ἀφίνει νὰ σχηματισθῇ ἡ ἐντύπωσις ὅτι εἶναι περιττὴ ἡ ὀχύρωσις ἐν τῇ ζώνῃ ταύτῃ. Οὐχ ἦττον, προτείνει τὴν δημιουργίαν στοιχείων μετώπου διὰ πολυβολείων ἀποφρασσόντων τὰς ὁδοὺς εἰς τὸ ὕψος τῆς γραμμῆς: Γιοθᾶ Χαλίλ - Νυμφαία - Κάτω Μεγάλῃ 'Αδα - Δράνια καὶ τὴν κατασκευὴν περικλείστου ἔργου εἰς περιοχὴν Νυμφαίας, «ἐφ' ὅσον τὸ Γενικὸν 'Επιτελεῖον ἤθελε κρίνῃ ὅτι δέον νὰ γίνῃ ὀχύρωσις τῆς περιοχῆς». 'Αντοχὴν τῶν ἔργων δέχεται τὴν εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων τῶν 105 καὶ διὰ τὰ ἔργα τὰ ἐγγὺς τῆς κυρίας ὁδοῦ, εἰς τοιαύτην τῶν 155.

4) ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ 'ΑΞΙΟΥ (ΚΡΟΥΣΙΑ - ΠΑΪΚΟΝ).

Ἡ 'Επιτροπὴ διαπιστώνει ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις τοῦ διαδρόμου τούτου δὲν ἐπιτυγχάνεται δι' ἀποφράξεως ὠρισμένων ὑποχρεωτικῶν διαθάσεων, ἀλλ' ἀπαιτεῖ τὴν δημιουργίαν μετώπου ἰδίᾳ 'Ανατολικῶς τοῦ 'Αξιοῦ.

'Υποδεικνύει ὡς ὀργανωτέαν τοποθεσίαν τὴν ἐξῆς:

Δοθᾶ Τεπέ - Κουγιού Τεπέ - Μεταλλικὸν (Γιάννης) - Τοῦμπα (λέφος Κιρέτς) - Γιουμένισα - Πάϊκον.

Δυτικῶς 'Αξιοῦ, ἡ 'Επιτροπὴ προτείνει καὶ προωθημένην τοποθεσίαν τῆς αὐτῆς τοῦλάχιστον σειρᾶς ἐπείγοντος, ἐπὶ τῆς Νοτίας ὁχθῆς τοῦ ρεύματος Μαῦρο Δένδρο.

'Ὡς μορφήν τῆς ὀχυρώσεως, δέχεται τὴν κατασκευὴν ἑξ ὀχυρῶν διασταυρούων πυρὰ Πυροβολικοῦ, μετὰ τῶν, καὶ συμπληρουμένων δι' ἐνδιαμέσων ἔργων Πεζικοῦ. 'Αντοχὴ ὀχυρῶν καὶ ἔργων Πεζικοῦ εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 220.

Β'. — ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 3.

Προτάσσω τοῦτο ἀπὸ τὸ Πρακτικὸν ὑπ' ἀριθ' 2, ἵνα μὴ διακοπῇ ἡ ὅλη συνέχεια τῆς μελέτης τῆς 'Επιτροπῆς, ὅσον ἀφορᾷ τὸ στρατηγικὸν καὶ τακτικὸν μέρος, καθ' ὅσον τὸ Πρακτικὸν ὑπ' ἀριθ. 2, περιλαμβάνει ζητήματα ὀργανώσεως καὶ ἐργασίας.

α) ΚΟΙΛΑΣ ΜΟΥΛΕΝΩΝ.

Πρόκειται περὶ τοῦ ἐδαφικοῦ διαμερίσματος μετὰ τῶν Παΐκου καὶ Καϊμακτοσάν, τὸ ὁποῖον σχηματίζει Βορείως τῆς περιοχῆς 'Εδέσσης - Γιαννιτσῶν, τὴν στενωπὸν 'Αψάλου.

Τὴν ἐξασφάλισιν τῆς Βορείας ἐξόδου τῆς στενωποῦ ταύτης, ἀντεμετώπισεν ἡ 'Επιτροπὴ, διὰ τῆς κατασκευῆς τεσσάρων ὀχυρῶν. 'Αντοχὴ τῶν ἔργων, κατ' ἀνάτατον ὄριον, εἰς συστηματικὴν βολὴν πυροβόλων διαμετρήματος τῶν 155. Ἡ μικρότερα σημάσια δίδεται εἰς τὸ ἐπὶ τοῦ δρους Παΐκου ὀχυρὸν, ἐξασφαλίζον τὸν περὶ τὰ Μεγάλᾳ Λειβάδια ὀρεογραφικὸν κόμβον, τὸ ὁποῖον ἀφίεται καὶ ἄνευ Πυροβολικοῦ.

β) 'ΥΨΙΠΕΔΟΝ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΟΥ.

Συμφώνως πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ διευθυντοῦ τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ, ἡ 'Επιτροπὴ ἀπέβλεψεν εἰς τὴν μελέτην ὀχυρώσεως σκοποῦ-

σης τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ συγκροτήματος Ὁσμανᾶκος, τῆς Βορείας ἐξόδου τῆς στενωποῦ Κιρλί Δερθεν καὶ τοῦ συγκροτήματος Βέρνου (Βίτσι). Προτείνει τὴν κατασκευὴν 12 ὁχυρῶν ὧν ζητεῖ ἀντοχὴν κυμαينوμένην μεταξύ βλημάτων πυροβόλων τῶν 155 καὶ 220, ἀναλόγως τῆς θέσεως αὐτῶν, ἐν σχέσει μὲ τὰς ὁδοὺς συγκοινωνίας.

Γ'.— ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 2.

Τὸ Πρακτικὸν τοῦτο περιλαμβάνει ζητήματα δαπάνης καὶ ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας.

α) Δ α π ἄ ν η.

Τὸ ζήτημα τοῦτο τίγεται ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 ἀνωτέρω Πρακτικῷ εἰς ὃ,τι ἀφορᾷ τὰς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 Πρακτικὸν διαλαμβανομένας ὁχυρώσεις καὶ τὰς ἐν τῷ Πρακτικῷ ὑπ' ἀριθ. 3 τοιαύτας.

Ἡ Ἐπιτροπὴ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀναφέρει ὅτι ἐλλείψει ἀκριβῶν καὶ πλήρων στοιχείων, ὁ ὑπολογισμὸς τῆς ἀπαιτηθεσομένης δαπάνης δὲν εἶναι ἐφικτός, εἰ μὴ κατὰ λίαν χονδρικήν προσέγγισιν. Περιορίζει τὴν ἐκτίμησίν της μόνον εἰς τὴν δαπάνην τὴν ἀφορῶσαν τὰς κατασκευὰς χωρὶς νὰ θίξῃ καθόλου τὴν δαπάνην τοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν ἔργων.

Κατὰ ταῦτα ἡ δαπάνη κατασκευῶν, διὰ τὸ σύνολον τῶν ὁχυρώσεων τῆς ζώνης προκαλούσεως πρὸς τὴν Βουλγαρικὴν καὶ Γιουγκοσλαβικὴν μεθόριον, προϋπολογίζεται ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς εἰς τὸ ποσὸν τῶν 1600 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, κατανεμομένων ὡς ἑξῆς:

— Ἔργα Ἀνατολικῶς λίμνης Δοϊράνης μέχρις Ἐθρου:	550,000,000
— Ἔργα μεταξύ Δοϊράνης καὶ Παΐκου:	350,000,000
— Ἔργα τῆς κοιλάδος τῶν Μογλενῶν:	200,000,000
— Ἔργα τοῦ ὑψιπέδου Μοναστηρίου:	500,000,000

Εἰς τὴν δαπάνην τῶν ἔργων Ἀνατολικῶς Δοϊράνης δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ διὰ τὴν προωθημένην τοποθεσίαν Στραγκατάι - Ἁγιοι Θεόδωροι, δαπάνη.

Ἐν τῇ πραγματικότητι ὅμως ἡ δαπάνη ἦτο, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑστέρων, πολὺ μεγαλυτέρα, σχεδὸν τετραπλασία καὶ χωρὶς νὰ συνυπολογίζηται καὶ ἡ δαπάνη ἐξοπλισμοῦ τῶν ἔργων.

β) Ὀ ρ γ ἄ ν ω σ ι ς τ ῆ ς ἐ ρ γ α σ ί α ς.

Ἡ Ἐπιτροπὴ προτείνει ὅσον ἀφορᾷ τὴν προπαρασκευήν:

1) Τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀναγκαίων ἀναγνωρίσεων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὑπὸ μερικῶν Ὑποεπιτροπῶν ἐργασθεσομένων βάσει τῶν δεδομένων τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 Πρακτικοῦ τῆς Ἐπιτροπῆς.

2) Τὸν ἔλεγχον ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς ἀνωτέρω ἐργασίας, ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς.

3) Τὴν ἰδρυσιν, παρὰ τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ, τοῦ Τμήματος τῆς Ὀχυρώσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν, προτείνει τὴν ἀνάθεσιν αὐτῆς εἰς τὴν Διοίκησιν Φρουρίου Θεσσαλονίκης, Ἀρχὴν ἣν, ὡς εἰδομεν, εἶχεν ἤδη λάθῃ μέριμναν νὰ προβλέψῃ ὁ ἐν ἰσχύϊ Ὁργανισμὸς τοῦ Στρατοῦ. Ἐπροτείνετο νὰ περιβληθῇ ἡ Διοίκησις αὕτη μὲ ἰδιαιτέραν οἰκονομικὴν δικαιοδοσίαν, δι' εἰδικοῦ Νόμου. Θὰ περιελάμβανεν Ἐπιτελεῖον, Ὑπηρεσίας καὶ Ὁργανα Ἐπιβλέψεως καὶ Ἐκτελέσεως, ὡς καὶ Τεχνικὸν Συμβούλιον.

Δ'.— ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΟΧΥΡΩΣΕΩΣ ΜΕΤΑ ΤΑΣ ΤΕΘΕΙΣΑΣ ΒΑΣΕΙΣ:

Αἱ ληφθεῖσαι ὑπὸ τῶν Διοικούντων ἀποφάσεις ἔδωσαν συνέχειαν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ὁχυρώσεως, μὲ βάσιν τὰ συμπεράσματα τῆς Ἐπιτροπῆς μόνον διὰ τὰς ὀργανώσεις τὰς Ἀνατολικῶς Παΐκου. Ἐξεδόθη πρὸς τοῦτο ἡ ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 3628/10 - 10 - 1935 Διαταγὴ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, κοινοποιοῦσα γενικὰς ὁδηγίας ὁχυρώ-

σεως ζώνης προκαλύψεως, βάσει των οποίων συνεκροτήθησαν τέσσαρες Υποεπιτροπαι Όχυρώσεως διά τους τομείς των XI, VI, VII και XII Μεραρχιών και όκτώ Τοπογραφικά Συνεργεία, διά την επί του έδάφους λεπτομερή άναγνώρισιν, μελέτην και πασσάλωσιν των έκτελεστέων έργων. Συγχρόνως συνεκροτήθη έν τῷ ΙΙΙ Γραφείῳ τοῦ Γενικοῦ Έπιτελείου, τό προταθέν υπό της Έπιτροπῆς Τμήμα Όχυρώσεως.

ΑΙ Υποεπιτροπαι έργασθεΐσαι επί του έδάφους μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου 1935, διέκοψαν τάς έργασίας των, λόγω της ένσκήψεως τοῦ χειμῶνος. Πρό της διακοπῆς των έργασιῶν ή Κεντρική Έπιτροπή Όχυρώσεως μετέθετ επί τόπου πρὸς έλεγχον, πλὴν όμως και αὐτή δὲν ήδυνήθη, λόγω τοῦ χειμῶνος, νά περατώσῃ τήν έργασίαν της.

Συνεκροτήθη διά της ὑπ' αριθ. 2029/44/17-10-1935 Διαταγῆς Υπουργείου Στρατιωτικῶν, ή υπό τοῦ Όργανισμοῦ προβλεπομένη Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης, εἰς ήν διά των ὑπ' αριθ. Α. Π. 3688/7-11-1935 και Α. Π. 3689/11-11-1935 Διαταγῶν Υπουργείου Στρατιωτικῶν, καθωρίσθησαν τόσον ή άποστολή, ὅσον και αἱ έκτελεστέαι μελέται και έργασίαι.

Διά τοῦ ἀπὸ 23-12-1935 Άναγκαστικοῦ Νόμου, περί Έκτελέσεως Έργων Όχυρώσεως, εἰσδόθησαν εἰς τήν Διοίκησιν Φρουρίου Θεσσαλονίκης τά δικαιώματα εκείνα, οικονομικῆς φύσεως κυρίως, ἅτινα έκρίθησαν άπαραίτητα διά τήν ταχείαν και άπόρροκοπτον έκτέλεσιν των έργων.

Τό άνωτέρω πρῶτον στάδιον μελετῶν και άναγνώρισεων ήκολούθησε, μετά τήν πάροδον τοῦ χειμῶνος και ἅμα τῇ βελτιώσει τοῦ καιροῦ, ή έξοδος εἰς τό έδαφος των αὐτῶν ὡς άνω Υποεπιτροπῶν Όχυρώσεως, πρὸς συμπλήρωσιν των άναγνώρισεων των, βάσει των ὑπ' αριθ. Α. Π. 29380/9-4-1936 συμπληρωματικῶν οδηγιῶν όχυρώσεως. Εἰς τάς οδηγίας ταύτας παρατηρεῖ τις τά ἐξῆς οὐσιώδη:

— Διά τήν πλήρη άπόφραξιν της στενωποῦ Γρανίτη έκτός τοῦ Λίσε, προστίθενται και δύο ἔτερα έργα, έν της Οὐσόγιας Β. Α. τοῦ Λίσε και έν επί Πυραμιδοειδοῦς λόφου Ν. Α. Λίσε.

— Καταβολήν ιδιαιτέρας προσοχῆς διά τήν μελέτην τοῦ τρόπου καθ' ὃν δέον νά συνδεθῶσιν αἱ ὀργανώσεις Παρανεστίου και Ξάνθης.

Έν συνεχείᾳ, ὅτε αἱ έργασίαι των Υποεπιτροπῶν ἔβαινον πρὸς τό τέρμα των, ή Έπιτροπή Όχυρώσεως ἐξήλθεν εἰς τό έδαφος κατά τους μήνας Μάιον και Ιούνιον τοῦ 1936. Η Έπιτροπή προέβη, έν συνεργασίᾳ με τάς Υποεπιτροπάς, εἰς τήν έκ νέου λεπτομερή άναγνώρισιν των μεταξύ Στρυμόνος και της ὁδοῦ Δράμας-Νευροκοπίου ὀχυρῶν, ὡς και των ὀχυρῶν Έχίνου (Β. Ξάνθης) και Νυμφαίας (Β. Κρυσσινῆς). Αἱ έργασίαι της Έπιτροπῆς ήλέγχθησαν, έν συνεχείᾳ, τόσον υπό τοῦ άρμοδίου Υπαρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Έπιτελείου Στρατοῦ, ὅσον και παρὰ τοῦ Άρχηγοῦ τοῦ Έπιτελείου, ὅστις ἐνέκρινε τελικῶς τό υπό της Έπιτροπῆς ὑποβληθέν τήν 11-7-1936 Πρακτικόν.

Βάσει ὄλων των στοιχείων τούτων, ή Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης, ήρξατο τήν κατασκευήν των ὡς άνω ὀχυρῶν, ἀπὸ τοῦ μηνός Ιουλίου 1936, ὡς και έν τοῖς πρόσθεν ἐλέγχῃ.

Έπετεύχθη τοῦτο διότι εὐτυχῶς έν τῷ μεταξύ, κατά τους μήνας Μάιον και Ιούνιον, ήρξατο νά κατασκευάζεται τό άπαραίτητον, διά τήν προσαγωγήν των ὕλικῶν ὁδικῶν δίκτυον.

Άνασκοποῦντες τό έκτελεσθέν, κατά τήν περίοδον ταύτην, ήτοι μέχρι Αὐγούστου 1936, έργον εἰς τό ζήτημα της ὀχυρώσεως, εἰμεθα ὑποχρεωμένοι ν' άποτίσωμεν φόρον τιμῆς, πρὸς τους συντελεστάς αὐτῆς. Προσέφερον οὔτοι ὕψιστην ὠηρησίαν εἰς τήν Πατρίδα, έργασθέντες άνεκδότως και μετά πάσης της δυνατῆς ταχύτητος, ἵνα άρχίσῃ ή λήψις ἐνός των κυριωτέρων μέτρων τά ὁποῖα ἔβελτίωνον τήν στρατηγικήν ήμῶν θέσιν ἔναντι των Βουλγάρων. Ὡς ἐξετέθη, οὔτοι προπαρεσκεύαζον πόλεμον συμφῶνως πρὸς τό δόγμα της ταχείας και άδοκῆτου εἰσβολῆς, άποσκοποῦντες νά δημιουργήσῃσι τετελεσμένον γεγονός, παραλύνοντες και συντρίβοντες τά Γ', και

Δ'. Σώματα Στρατού, πρὶν προλάβωμεν νὰ κινητοποιήσωμεν καὶ μεταφέρωμεν τὸν ὄγκον τῶν δυνάμεών μας εἰς τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων καί, φυσικά, ἡ ὀχύρωσις τῶν σπουδαιότερων καὶ κυριωτέρων ἀρτηριῶν εἰσβολῆς των, ἀνέτρεψε τοὺς ὑπολογισμοὺς των τούτους.

"Ὅσαι ἀτέλειαι ἐσημειώθησαν ἀνωτέρω, δὲν δύνανται ποσῶς νὰ μειώσωσι τὸ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην συντελεσθὲν ἔργον, ἀφοῦ ἄλλως τε, ὥς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, κατὰ τὴν ἔκθεσιν τῆς δευτέρας περιόδου, ἐπανωρθώθησαν.

III.—ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΙΣ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΜΑΞΙΤΩΝ ΟΔΩΝ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ

Κατόπιν τῆς ἀπὸ 24 Ἀπριλίου 1936, ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως, μετὰ σύσκεψιν τοῦ Προέδρου αὐτῆς, τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Συγκοινωνίας καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου, ἀπεφασίσθη ἡ διάθεσις ποσοῦ 202 ἑκατομμυρίων δραχμῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς Ἑγνατίας ὁδοῦ (Θεσσαλονίκης - Ἀλεξανδρουπόλεως) καὶ ἀνακαίνισιν τῶν κάτωθι ὁδῶν στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος.

Κομοτινὴ — Νυμφαία
Ξάνθη — Ἐχίνος — Σύνορα
Δράμα — Παπάδες — Σιδηρόνερον
Δράμα — Κάτω Νευροκόπιον
Σέρραι — Κάτω Βροντοῦ

IV.—ΑΥΞΗΣΙΣ ΤΗΣ ΘΗΤΕΙΑΣ

Ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἐπανετέθη τὸ ζήτημα τῆς αὐξήσεως τῆς θητείας, τόσον λόγῳ τῆς διεθνοῦς καταστάσεως καὶ τοῦ συνεχιζομένου ραγδαίου ἐξοπλισμοῦ τῆς Βουλγαρίας, ὅσον καὶ διὰ νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Ὁργανισμοῦ τοῦ 1935 καὶ ἀρθῶσιν ὅλαι αἱ συναφεῖς δυσκολίαι λειτουργίας καὶ ἐκπαιδεύσεως τῶν μονάδων.

Διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου τῆς 16 - 10 - 1935, ἡ θητεία ἠὐξήθη εἰς 24 μῆνας μὲ δικαίωμα τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν νὰ χορηγῇ ὑποχρεωτικὰς ἀδείας μέχρις 6 μηνῶν. Διὰ τὰς ὑπηρετούσας κλάσεις, καθώρισε θητείαν 14 μηνῶν διὰ τὴν κλάσιν 1934 καὶ 16 μηνῶν διὰ τὴν κλάσιν 1935. Οὕτως, ἐν τῇ πραγματικότητι, δὲν ἠσθάνθη εὐτυχῶς τὸ Στράτευμα τὰς συνεπειὰς τῆς 12μήνου θητείας, καθόσον δὲν ἐπρόλαβεν αὕτη νὰ ἐφαρμοσθῇ.

Ὁ ἀνωτέρω Νόμος ἀφῆκε τὴν θητείαν τῶν βοηθητικῶν καὶ Μουσουλμάνων εἰς 12 μῆνας καὶ τῶν ἀπαλλαγέντων εἰς 5, περιορίσας μόνον τὰ πρὸς τοὺς τελευταίους τούτους εὐεργετήματα. Οὕτως ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπαλλαγέντων ὑπεβιάσθη σημαντικῶς.

V.—ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ 1935.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον ΣΤ' τοῦ Α'. Μέρους, ἐξετέθη τὸ ἱστορικὸν τοῦ Σχεδίου τούτου, τοὔτεστι πότε συνελήφθη ἐν τῷ Ἐπιτελείῳ, τί ἐπεδίωκε, πότε ἐπερατώθησαν αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἐργασίαι.

Ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν ὀφισταμένων κατὰ τὸ 1935 δυνατοτήτων καὶ τῶν ἀμέσως προσεχῶν τοιούτων κατόπιν τῆς διαθέσεως τοῦ ποσοῦ τῶν 3 δισεκατομμυρίων δραχμῶν διὰ τὸν Στρατὸν τῆς ξηρᾶς.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἐπεδίωξε νὰ μειώσῃ τὰ μειονεκτήματα, ἅτινα παρουσίαζον τὰ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως 1930 καὶ 1934.

Ὁργανισμὸς εἰρήνης, ἀντίστοιχος τοῦ Σχεδίου τούτου, ἦτο ὁ τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος τῆς 4-9-1935.

Διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου Ἐπιστρατεύσεως συνεκροτοῦντο :

α) Μεγάλοι Μονάδες.

Έκινητοποιούνται διά του ανωτέρω Σχεδίου :

- 4 Σώματα Στρατού.
- 14 Μεραρχία Πεζικού.
- 4 Ταξιαρχία Πεζικού.
- 1 Μεραρχία Ίππικού.

Ήτοι, ἐν σχέσει με τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, εἶχε τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ Μεραρχιῶν Πεζικοῦ καὶ Ίππικοῦ, ἐπὶ πλέον δὲ τὰς 4 Ταξιαρχίας Πεζικοῦ. Ἐξ ἄλλου ἐν σχέσει με τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1934' παρουσίαζεν, ἀπὸ ἀπόψεως Μεγάλων Μονάδων, τὰς ἐξῆς διαφοράς :

— Ἐπανεφέροντο τὰ Σώματα Στρατοῦ ἀντὶ τῶν Ὁμάδων Μεραρχιῶν καὶ ἀντὶ 6 Ὁμάδων Μεραρχιῶν, εἶχε 4 Σώματα Στρατοῦ.

— Περιώριζε τὰς Μεραρχίας Πεζικοῦ κατὰ 4 καὶ τὰς Ταξιαρχίας Πεζικοῦ κατὰ 1. Οὕτως ἐπιστρατεύοντο :

1) Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας II (Ἀθηνῶν), III (Πατρῶν), IV (Ναυπλίου) καὶ τὴν III Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ (Χαλκίδος).

2) Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας I (Λαρίσης), IX (Κοζάνης) καὶ 3 Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, τὰς IV (Φλωρίνης), V (Τρικκάλων) καὶ XVI (Λαμίας).

3) Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας X (Βερροίας), XI (Θεσσαλονίκης) καὶ XVII (Θεσσαλονίκης).

4) Τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ μετὰ τὰς Μεραρχίας VI (Σερρῶν), VII (Δράμας) καὶ XII (Κομοτινῆς).

5) Αἱ Ἀνεξάρτητοι Μεραρχία V (Κρήτης), VIII (Ἡπείρου) καὶ XIII (Ἀρχιπελάγους).

6) Ἡ Μεραρχία Ίππικοῦ μετὰ τὰς Ταξιαρχίας I (Λαρίσης) καὶ II (Θεσσαλονίκης).

Ἀπὸ ἀπόψεως διατάξεων τῶν Μεγάλων Μονάδων παρατηροῦμεν ὅτι ὀρθότατα ἀντὶ τῆς ἐφεδρικῆς XIV Μεραρχίας Καλαμῶν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930, εἰσάγει τὴν ἐφεδρικὴν XVII (Θεσσαλονίκης), ὡς ἐγένετο καὶ ἐν τῷ Σχεδίῳ 1934. Ἐπίσης τὴν VI Μεραρχίαν ἐπαναφέρει ἐπιστρατευτικῶς ὑπὸ τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ.

β) Πεζικό ν.

Αἱ Μεραρχία τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ, περιλαμβάνουσιν ἑκάστη 3 συντάγματα Πεζικοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ αἱ Ἀνεξάρτητοι Μεραρχία V καὶ XIII.

Αἱ Μεραρχία τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ περιλαμβάνουσιν, ἡ μὲν X 4 συντάγματα, ἡ δὲ XI 3 καὶ ἡ XVII 2.

Αἱ Μεραρχία τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ περιλαμβάνουσιν ἑκάστη 4 συντάγματα Πεζικοῦ καὶ ἡ μία ἐξ αὐτῶν, ἡ XII, ἐν τάγμα ἐπὶ πλέον.

Ἡ Ἀνεξάρτητος VIII Μεραρχία περιλαμβάνει ἐπίσης 4 συντάγματα.

Αἱ Ταξιαρχία Πεζικοῦ ἔχουσι 2 συντάγματα.

Σημειωτέον ὅτι ἐναντι τῶν βουλγαρικῶν συνόρων, ἦτοι εἰς τὰς περιφέρειας τῶν VI, VII, XII Μεραρχιῶν, τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935, παρουσιάζει ὀρθότατα αὐξήσιν σημαντικὴν ἀπὸ τὰ προηγούμενα. Ἦτοι :

Ἐναντι τοῦ Σχεδίου 1930 αὐξήσιν 15 ταγμάτων καὶ ἐναντι τοῦ Σχεδίου 1934 αὐξήσιν 7 ταγμάτων, ἐκτὸς τῶν 2 συνταγμάτων τῆς ἐφεδρικῆς XVII Μεραρχίας Θεσσαλονίκης, ἣν δὲν προέβλεπε τὸ Σχέδιον 1930.

Ἐν συνόλῳ ἐπιστρατεύονται 54 συντάγματα Πεζικοῦ καὶ ἐν τάγμα ἀνεξάρτητον, ἦτοι 163 τάγματα. Ἐπὶ πλέον :

- 11 τάγματα πολυβόλων, ἐξ ὧν τὰ 7 θέσεως.
- 3 τάγματα προκαλύψεως ἐν Ἡπείρῳ.
- 3 τάγματα εἰς τὰς νήσους Ἀρχιπελάγους.
- 11 ἀντιαεροπορικαὶ πολυβολαρχία Σαῖντ Ἐτιέν.

— 4 πολυβολαρχίαι Χότσκις τῶν 13,2.

Οἱ Συνοριακοὶ Τομεῖς ἐντάσσονται εἰς τὰς Μεραρχίας ἢ Ἰαξιαρχίας Πεζικοῦ, ἀντικαθιστάμενοι ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ προκαλύψεως ὑπὸ ὄροφυλακῶν, οὐχὶ βεθαίως ἐν τῇ ζώνῃ τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐν συγκρίσει τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935 κινητοποιεῖ 30 περίπου τάγματα ἐπὶ ἑλαττον τοῦ Σχεδίου 1934 καὶ 15 ἐπὶ πλέον τοῦ Σχεδίου 1930.

γ) Πυροβολικόν.

— Ὀρειθατικόν. Ἐπιστρατεύονται 14 Μεραρχιακὰ συντάγματα ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ, ἕκαστον ἐκ τριῶν μοιρῶν τῶν 2 πυρβολαρχιῶν, 4 συντάγματα Σωμάτων Στρατοῦ, ἕκαστον ἐκ 2 μοιρῶν τῶν 2 πυρβολαρχιῶν, 1 μοῖρα ἐκ 2 πυρβολαρχιῶν τῆς Μεραρχίας Ἰππικοῦ καὶ 3 συντάγματα τῆς γενικῆς ἐφεδρείας, ἕκαστον ἐπίσης τῶν 3 μοιρῶν τῶν 2 πυρβολαρχιῶν. Σύνολον 120 πυρβολαρχίαι.

Χρησιμοποιεῖται ὅλον τὸ νέον ὕλικόν, ὅλον τὸ ὕλικόν Σκόδα, ὅλον τὸ ὕλικόν Δαγκλῆ καὶ ἐκ τοῦ ὕλικου τῶν 65, χρησιμοποιεῖ 22 πυρβολαρχίας, ἦτοι 5 ½ πυρβολαρχίας ἐπὶ ἑλαττον τῶν ὑπαρχουσῶν. Ἐν συγκρίσει μὲ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, ἐπιστρατεύονται 4 ὀρειθατικαὶ πυρβολαρχίαι ἐπὶ πλέον καὶ ἐν συγκρίσει μὲ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1934, 5 ½ πυρβολαρχίαι ἐπὶ ἑλαττον.

— Πεδινόν. Ἐπιστρατεύονται 48 πυρβολαρχίαι, ἦτοι ἔν συντάγμα κατὰ Σῶμα Στρατοῦ καὶ ἔν συντάγμα εἰς τὴν γενικὴν ἐφεδρείαν καὶ μία μοῖρα ἐκ 3 πυρβολαρχιῶν εἰς τὴν Μεραρχίαν Ἰππικοῦ. Τὰ συντάγματα τῶν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῆς γενικῆς ἐφεδρείας εἶναι τῶν 3 μοιρῶν τῶν 3 πυρβολαρχιῶν ἕκαστον.

Ἐκ τοῦ ὑπάρχοντος ὕλικου δὲν χρησιμοποιοῦνται 4 πυρβολαρχίαι.

Ἐν συγκρίσει μὲ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, ἐπιστρατεύει 10 πυρβολαρχίας ἐπὶ πλέον. Ἐν συγκρίσει δὲ μὲ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1934, δὲν παρουσιάζει διαφορὰν τινα.

— Βαρύ. Ἐπιστρατεύονται ἔν συντάγμα τῶν 9 πυρβολαρχιῶν κατὰ Σῶμα Στρατοῦ, μὲ νέον ὕλικόν. Εἰς τὴν γενικὴν ἐφεδρείαν ἐδίδοντο μία μοῖρα τῶν 155, νέου ὕλικου, μία μοῖρα Σκόδα τῶν 150, 2 μοῖραι τῶν 6 δακτύλων καὶ μία πυρβολαρχία τῶν 120 μακρῶν.

Οὐδεμία διαφορὰ παρουσιάζεται ὡς πρὸς τὸ βαρὺ Πυροβολικόν μὲ τὰ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως 1930 καὶ 1934.

— Παρατηρήσεις. Ἡ κατάστασις τοῦ ὕλικου, κατόπιν τῶν ληφθέντων μέτρων ἐπισκευῆς καὶ συμπληρώσεως τῶν παλαιῶν πυροβόλων καὶ τῆς ἀνασκευῆς τῶν πυρομαχικῶν τῶν κατὰ τὸ πλεῖστον, ἐπέτρεπε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου, ἀφ' ὅτου ἐτέθη τοῦτο ἐν ἰσχύϊ.

Ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Πυροβολικοῦ γενικῆς ἐφεδρείας, τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν ἐβεβλῆσε τὴν κατάστασιν τῶν προηγουμένων εἰμὴ κατὰ τὴν προσθήκην ἑνὸς συντάγματος πεδινοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 9 πυρβολαρχιῶν.

Τὰ αὐτὰ τὰ ὁποῖα ἐλέγχθησαν διὰ τὰ Σχέδια 1930 καὶ 1934, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Πυροβολικόν τῆς Μεραρχίας Ἰππικοῦ, δύνανται νὰ λεχθῶσι καὶ διὰ τὸ Σχέδιον 1935.

Ἀπὸ ἀπόψεως ὁμῶς τόπων ἐπιστρατεύσεως, ἐπῆλθε σημαντικωτάτῃ βελτίωσις, διότι κατεβλήθη προσπάθεια ὅπως τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ ἐπιστρατεῖ ἐπὶ τόπου, οὐ μόνον τὸ Μεραρχιακόν του Πυροβολικόν καὶ τὸ συντάγμα ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁλόκληρον τὸ πεδινόν του Πυροβολικόν, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπιστράτευσιν ἀνελάμβανεν ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ ἡ VI Μεραρχία, ὑπαχθεῖσα, ὡς ἐλέγχθη, ἐπιστρατευτικῶς ὑπὸ τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ καὶ συγκροτήσασα, κατὰ τὸν ὀργανισμόν, τὸ ἐν εἰρήνῃ συντάγμα Πυροβολικοῦ τῆς μικτὸν (ὀρειθατικόν καὶ πεδινόν).

Ὡσαύτως τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ ἐπιστράτευεν ἐκ τοῦ βαρέος του Πυροβολικοῦ μίαν μοῖραν τῶν 85 εἰς Δράμαν, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιστράτευσις ἀνετέθη εἰς τὴν VII

Μεραρχίαν, ἥς τὸ ἐν εἰρήνῃ σύνταγμα Πυροβολικοῦ κατέστη ἐπίσης μικτὸν (ὄρειο-τακτικὸν καὶ βαρὺ).

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων βελτιώσεων, προωθεῖται εἰς Κοζάνην ἡ ἐπιστρατεύσεις μιᾶς μοίρας βαρέος Πυροβολικοῦ τῶν 85.

δ) Ἰππικόν.

Ἡ Μεγάλη Μονὰς τοῦ δπλου τούτου οὐδεμίαν ὑπέστη βελτίωσιν, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως συνθέσεως, οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως τόπων ἐπιστρατεύσεως. Συνεπῶς ἰσχύουσι καὶ ἐνταῦθα αἱ ἀντίστοιχοι παρατηρήσεις τῶν Σχεδίων Ἐπιστρατεύσεως 1930 καὶ 1934.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ἰππικὸν τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, ἐγένετο ὀρθότατα βελτίωσις διὰ τῆς ἐνισχύσεως τῶν Ὁμάδων Ἀναγνωρίσεως Σώματος Στρατοῦ, ἃς τὸ Σχέδιον 1930 προέβλεπε μὲ μίαν μόνον Ὀλην.

ε) Ἐτερα πλεονεκτήματα τοῦ Σχεδίου 1935 ἐν σχέσει μὲ τὰ προηγούμενα.

Κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, ἐπεδιώχθη ὀρθότατα ἡ προσαρμογὴ τῶν ἐντολῶν ἐπιστρατεύσεως πρὸς τοὺς ἐπιτοπίους πόρους, ὥστε:

1) Νὰ μειωθῶσιν, ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ, αἱ ἀποστολαὶ ἐπιστρατεύσεως, τοῦθ' ὅπερ, προκειμένου περὶ παραμεθορίων ἰδίᾳ μονάδων, εἶναι μέγα μειονέκτημα.

2) Ν' ἀποκτήσῳσιν αἱ περιοχαὶ ἐπιστρατευτικὴν ἀνεξαρτησίαν ἀπ' ἀλλήλων, τοῦθ' ὅπερ διευκολύνει τὴν μερικὴν ἐπιστράτευσιν τῆς Χώρας ἢ τὴν προεπιστράτευσιν μιᾶς ἢ περισσοτέρων περιοχῶν, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης.

Διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν, εἰσῆχθη ὁ θεσμὸς τῶν ἐπιστρατευτικῶν διαμερισμάτων, ὁ προβλεπόμενος ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934. Ἐκάστη Ἐπιστρατεύουσα Ἀρχὴ ἔλαθεν, ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς, ἐν τοιοῦτον διαμέρισμα, οὕτινος οἱ πόροι προσρηγίζοντο πρὸς αὐτάς, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον. Ὁ καθορισμὸς τοῦ διαμερίσματος ἐγένετο προσέτι καὶ βάσει τοῦ ὀφισταμένου συγκοινωνιακοῦ δικτύου. Ἐπὶ παραδείγματι, οἱ ἔφεδροι τῆς ἐπαρχίας Καλαμπάκας, ἀντὶ νὰ ὑπάγῳνται, ὡς ὑπῆγοντο, εἰς τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930, εἰς τὸ 27ον Σύνταγμα Πεζικοῦ Κοζάνης, ὀπῆχθησαν εἰς τὸ 5ον Σύνταγμα Πεζικοῦ τῶν Τρικκάλων.

Ἐπίσης κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Σχεδίου ἐπεδιώχθη ὁ περιορισμὸς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως καὶ ὁ περιορισμὸς τῶν εἰς αὐτὰ ἀνατιθεμένων ἐντολῶν, ἰδίᾳ παραμεθορίων συνταγμάτων Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ.

Αἱ συνθέσεις μεγάλου μέρους τῶν Μονάδων καὶ Σχηματισμῶν τῶν παραμεθορίων Μεραρχιῶν ἠλλαξαν, ὥστε νὰ ἐλαττωθῇ κυρίως ὁ ἀριθμὸς τῶν κτηνῶν. Ἐπίσης, γενικώτερον, μέγα μέρος τῶν συνθέσεων ἀνεθεωρήθη.

Αἱ ἐντολαὶ ἐπιστρατεύσεως ἔλαθον, διὰ τῶν ἐκδοθεισῶν ὁδηγῶν, μίαν σειρὰν ἐπείγουσαν, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπαιτήσεων τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων.

Κέντρα Ἐπιτάξεως ὀργανοῦντο περισσότερα ὥστε ν' ἀποφεύγονται αἱ συγκεντρώσεις μεγάλου ἀριθμοῦ κτηνῶν, ὀχημάτων κτλ. Ἰδίᾳ εἰς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς καὶ νὰ μὴ ἐπιβραδύνηται ἡ ἐνέργεια τῶν ἐπιτάξεων.

Τὸ ζήτημα τῶν κατωτέρων στελεχῶν ἀντεμετωπίσθη, ἀφ' ἑνὸς διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων, ἀφ' ἑτέρου διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, τῶν ὁποίων ἡ ἐκπαίδευσις, κατόπιν τῆς αὐξήσεως τῆς θητείας, ἐβελτιώθη.

Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ Σχεδίου τούτου, δὲν καλεῖται ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς κλάσεων, εἰς πάσας τὰς περιοχὰς, οὔτε καὶ ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς κλάσεων διὰ πάντα τὰ ἐν αὐτῇ ἐπιστρατευόμενα ὅπλα καὶ σώματα. Τοῦτο διότι διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, τὸ μεγαλύτερον βάρος τῆς ἐπιστρατεύσεως, βασιζομένης ἐπὶ τῶν ἐπιτοπίων πόρων, μεταφέρεται εἰς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς.

Ἐν ἀνακεφαλαιώσῃ, κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, τρεῖς ἀρχαὶ κυρίως ἐπρυτάνευσαν:

α) Κατανομή τῶν ἐντολῶν ἐπιστρατεύσεως, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπιτοπίων πόρων.
β) Συγκρότησις ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων μαχίμων μονάδων, ἰδίᾳ Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ, εἰς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς καὶ ἰδιαίτερως εἰς τὰς Γ' καὶ Δ'.

γ) Χρησιμοποίησις ὅλου τοῦ ὑπάρχοντος ὀπλισμοῦ, νέου καὶ παλαιοῦ, τοῦθ' ὅπερ ἦτο πλέον δυνατόν, καθόσον διατεθεισῶν πιστώσεων, ἐδόθησαν αἱ δέουσαι παραγγελίαι δι' ὕλικά διαφόρων ἀρμοδιοτήτων καὶ ἰδίᾳ ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας.

Τὰ ὡς ἄνω πλεονεκτήματα τοῦ Σχεδίου τούτου καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐστηρίζετο τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β1—Β2, ἐπέβαλλον ὅπως τεθῇ τοῦτο ἐν ἰσχύϊ τὸ ταχύτερον. Αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935 ἐνετάθησαν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Β' Περιόδου (Αὐγустος 1936) καὶ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1937 ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ, συμπληρωθείσης πλήρως τῆς ὁργανώσεως τῶν μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ ἐκτελεσθείσης τῆς ἀναγκαίας κινήσεως ὑλικῶν, ὥστε ἐκάστη Ἐπιστρατεύουσα Ἀρχὴ καὶ ἔχῃ εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως αὐτῆς, τ' ἀναγκαῖα ὑλικά διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιστρατευτικῶν τῆς ἐντολῶν.

Κατὰ τὴν Β' Περίοδον, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, ἐπροχωρήσαμεν ὑπὸ τὴν κάλυψιν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, εἰς τὴν ἐπεξεργασίαν νέου Σχεδίου ἐπιφέροντος σημαντικωτάτας βελτιώσεις εἰς τὸν Στρατὸν ἐκστρατείας καὶ βασιζομένου καὶ ἐπὶ τῶν νέων ὑλικῶν ἅτινα ἐν τῷ μεταξύ εἰσήχθησαν καὶ ἐν συνδυασμῷ μετὰ τὴν ἐπ'ἀνδρῶσιν καὶ τὸν ἐξοπλισμὸν τῶν ὁχυρῶν.

VI. ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

I. ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Β1—Β2.

Βάσις, ὡς ἐλέχθη, τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935 (4 Σώματα Στρατοῦ καὶ 4 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ, 1 Μεραρχία Ἰππικοῦ).

Ἐν τῷ Σχεδίῳ ἀναφέρονται αὐθαирέτως 5 Σώματα Στρατοῦ. Προφανῶς αἱ 3 Ἀνεξάρτητοι Μεραρχίαι (V, VIII, XIII) ὑπολογίζονται ὡς Σῶμα Στρατοῦ.

Τὸ Σχέδιον ἐν τῇ εἰσαγωγῇ του θέτει σαφῶς τὴν πολιτικὴν βᾶσιν τοῦ πολέμου, καθ' ἣν ἡ πρωτοβουλία αὐτοῦ ἐπαφίεται, ὡς καὶ εἰς τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β1, εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἔτεροι οὐσιώδεις προϋποθέσεις τοῦ Σχεδίου εἶναι ἡ μὴ ὑπαρξὶς ὁχυρώσεως, ἔτι δὲ ὅτι ἡ στρατιωτικὴ δυναμικότης τῆς Βουλγαρίας ὑπολογίζεται εἰς 14 Μεραρχίας Πεζικοῦ, τῶν 4 συνταγμάτων ἐκάστη, ἥτοι ἐν συνόλῳ 168 τάγματα. Ἡ ἡμετέρα τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935 ἀνέρχεται εἰς 163 τάγματα.

Ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ πολέμου εἶναι ὁ αὐτὸς μετὰ τὸν τῶν προηγουμένων Σχεδίων Β καὶ Β1. Ἀποβλέπει εἰς τὴν ἐπίτευξιν τοῦ σκοποῦ τούτου διὰ τῆς τηρήσεως τῆς αὐτῆς μετὰ ἐκείνα στρατηγικῆς στάσεως, ἥτοι ἄμεσος μετὰ τὴν συγκέντρωσιν ἀνάληψις στρατηγικῆς ἐπιθέσεως καὶ, ἐν ἀδυναμίᾳ ἀμέσου ἐκδηλώσεως αὐτῆς, στρατηγικῆς ἁμυνας μετὰ δυνατότητα ἀναλήψεως ἐν καιρῷ ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν.

α) Αἱ ἐπιθετικαὶ ἐπιχειρήσεις: Περιλαμβάνουσι δύο περιπτώσεις ὧν ἡ πρώτη θὰ ἐπιδιώκετο κατὰ προτίμησιν.

Πρῶτη περίπτωση: Περιλαμβάνει μίαν κυρίαν ἐπίθεσιν κατὰ τὸν αὐτὸν μετὰ τὸ Σχέδιον Β ἄξονα ἥτοι κατὰ τὴν κοιλάδα τοῦ Νέστου πρὸς Σαμάκοβον, ἐνισχυομένην δι' ἑτέρας ἰσχυρὰς τοιαύτης ἐπὶ τοῦ ἄξονος Παπάδες—Δοσπάτ πρὸς Λάζινε. Περιλαμβάνει ἐπίσης δύο δευτερευούσας, ὧν ἡ μία κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος, πρὸς Ἄνω Τσουμαγιάν, ἡ δὲ ἑτέρα ἀπὸ Παρανεστίου (Μπούκια) καὶ Ξάνθης πρὸς Πασμακλή. Τέλος ἐν ἁμυντικὸν μέτωπον Ἀνατολικῶς Πόρτο Λάγιο.

Τροφοδότοις τῆς κυρίας προσπάθειας διὰ τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ (5 Μεραρχίαι καὶ 4 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ) ἐξ ὧν τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ ἐκ 2 Μεραρχιῶν καὶ 1 Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, τοποθετεῖται ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Παπάδες—Δοσπάτ

— Λάζινε, άφοϋ προηγουμένως άφαιρεθώσιν άπ' αυτό άπαν τὸ αὐτοκίνητον καὶ πεδινὸν Πυροβολικὸν καὶ τὰ λοιπὰ πεδινῆς φύσεως μέσα.

Ὑπαγωγή τῶν Α' καὶ Β' Σωμάτων Στρατοῦ ὑπὸ ἐνιαίαν Διοίκησιν εἰς Τμήμα Στρατιάς. Τροφοδότησις τῆς κατὰ τὸν Στρυμόνα ἐνεργείας διὰ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ ἐκ τριῶν Μεραρχιῶν, τῆς δὲ πρὸς Πασμακλή, διὰ τῆς Ὁμάδος Δυτικῆς Θράκης ὑπὸ τὴν Διοίκησιν τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ἀποτελουμένης ἐκ μιᾶς Μεραρχίας τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, μιᾶς Ἀνεξαρτήτου Μεραρχίας, τοῦ μείζονος μέρους τῆς XII Μεραρχίας (ἣτις σημειωτέον ἐπιστρατεύετο μὲ τὸ κέντρον βάρους Ἀνατολικῶς Πόρτο Λάγῳ) τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ καὶ μέρους τῶν μὴ Μεραρχιακῶν Μονάδων τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ.

Τὸ Ἀνατολικῶς Πόρτο Λάγῳ ἀμυντικὸν μέτωπον παρέμενε μὲ τὸ ὑπόλοιπον τῆς XII Μεραρχίας.

Δευτέρα περίπτωσις: Αὕτη περιλαμβάνει μίαν κυρίαν ἐπίθεσιν κατὰ μήκος τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος καὶ δύο δευτερευούσας, μίαν μὲ ἀξονα τὴν κοιλάδα τοῦ Νέστου καὶ ἑτέραν διὰ Παπάδες πρὸς Δοσπάτ. Ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ ἀμυντικὸν μέτωπον μὲ δυνατότητα ἀναλήψεως ἐπιθετικῆς ἐνεργείας δι' Ἐχίνου πρὸς Πασμακλή.

Τροφοδότησις τῆς κυρίας προσπάθειας διὰ τῶν Β' καὶ Γ' Σωμάτων Στρατοῦ (5 Μεραρχίαι Πεζικοῦ), Ἡ σύνθεσις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ μετετρέπετο εἰς ὀρεινὴν. Τὰ Β' καὶ Γ' Σώματα Στρατοῦ ὑπὸ ἐνιαίαν Διοίκησιν εἰς Τμήμα Στρατιάς. Τροφοδότησις τῆς διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου ἐνεργείας διὰ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ (3 Μεραρχίαι καὶ μία Ταξιαρχία Πεζικοῦ) τῆς δὲ διὰ Παπάδες πρὸς Δοσπάτ διὰ μιᾶς Μεραρχίας.

Εἰς Δυτικὴν Θράκην, 2 Μεραρχίαι Πεζικοῦ καὶ ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ, μὲ τὸ κέντρον βάρους τῶν εἰς τὴν περιοχὴν Ξάνθης.

Κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις, ἡ ἐπίθεσις θ' ἀνελαμβάνετο ἐφ' ὁλοκλήρου τοῦ μετώπου μέχρι καὶ τῆς Ξάνθης, μὲ πρῶτον ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν εὐρείαν ἐξασφάλισιν τῆς ἐγκαταστάσεως Πετρίται—Μελένικον—Νευροκόπι—Δοσπάτ—Ντόβλεν καὶ κατάληψιν εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ κόμβου Πασμακλή.

Μετὰ ταῦτα ὤθησις τοῦ ἀριστεροῦ καὶ τοῦ κέντρου κατὰ μήκος τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν εὐρείαν ἐξασφάλισιν τῆς ἀρτηρίας Σιμιτλή—Μαχωμιά—Γιακοροῦδα. Τὸ δεξιὸν προβλέπεται νὰ ὤθηθῇ ἐνδεχομένως πρὸς κατάληψιν τοῦ κόμβου Μπατάκ.

Τέλος ὑπέρβασις τοῦ Ρίλου δι' ἐνεργειῶν περιβαλλουσῶν αὐτὸν ἀπὸ Ἀνατολῶν καὶ Δυσμῶν καὶ μὲ συνεχῆ προσπάθειαν διανοίξεως τῶν ἐπὶ τούτου διαβάσεων. Ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ σταθερὰ κάλυψις.

Τελικὸς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς ἐξασφάλισις διὰ τῶν κυρίων δυνάμεων τῆς Στρατιάς τῶν πρὸς τὰς ἄνω κοιλάδας τοῦ Ἰσκερ ἐξόδων, μεθ' ὧν ἐνεργεῖα ἀναλόγως τῶν ἐπιτευχθέντων ἀποτελεσμάτων καὶ μὲ σταθερὸν σκοπὸν τὴν κατὰστροφὴν τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ.

β) Αἱ ἀμυντικαὶ ἐπιχειρήσεις: Ἀναφέρονται εἰς τὰς αὐτάς τρεῖς ὑποθέσεις δυνατῶν ἐνεργειῶν τοῦ βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, εἰς ἃς ἀναφέρονται καὶ αἱ ἀμυντικαὶ ἐπιχειρήσεις τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων Β καὶ Β1, ἥτοι:

—Ἐπίθεσις κατὰ τῆς Δυτικῆς Θράκης.

—Ἐπίθεσις μὲ κυρίαν προσπάθειαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Νέστου καὶ μὲ σκοπὸν τὴν κατάληψιν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Δυτικῆς Θράκης.

—Ἐπίθεσις μὲ τὴν κυρίαν προσπάθειαν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος.

Αἱ ἀντενέργειαι ἡμῶν θὰ ἦσαν αἱ αὐταί, ὥς καὶ εἰς τὰ Σχέδια Β καὶ Β1. Πάντως διαφαίνεται εἰς τὴν δευτέραν ὑπόθεσιν ἐνεργείας τοῦ βουλγαρικοῦ Στρατοῦ πλέον ἐνεργητικὴ στάσις ἡμῶν, τόσοις ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στρυμόνος, ὅσους καὶ ἐν

τῇ Δυτικῇ Θράκῃ, ὅπου ἐπιζητεῖται δυνατότης ἀναλήψεως ἐνδεχομένης ἐπιθετικῆς ἐνεργείας πρὸς Πασομακλή.

Τοποθεσίαι ἀντιστάσεως εἶναι αἱ κάτωθι:

Μπέλες — Ροῦπελ — Ταιγγέλι — Καρά δρος — Λίσε — διαβάσεις Βώλακος — περιοχή Τουλουμεπάρ — Βορείως περὶ τὰ 8 χιλιόμετρα Παρανεστίου (Μπούκια) — Ἀχλάτ Τσάλ — Καρτάλ δρος — Νυμφαία πρὸς Ραγάδαν.

Ἐν περιπτώσει ἀδυναμίας συγκρατήσεως τοῦ ἀριστεροῦ ἐπὶ τοῦ Μπέλες, ἐγκατάστασις τούτου ἐπὶ τῶν Βορείων κλιτύων τῶν Κρουσίων (Δοθὰ Τεπε) μὲ προσπάθειαν συγκρατήσεώς μας τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ θύλακος Βορείως Κάτω Πετριτοίου.

Ἐν ἀπολύτῳ ἀνάγκῃ ἡ τοποθεσία ἐκ τοῦ Δοθὰ Τεπε θ' ἀνέλθῃ κατ' εὐθείαν εἰς τὰ ὑψώματα Ἀνατολικῶς Σιδηροκάστρου, θὰ περιλάβῃ τὸ συγκρότημα Ἀλῆ Μπαμπά καὶ ἐκείθεν διὰ τῆς Βορείας ἐξόδου τῶν στενῶν τῆς Μπαμίνας καὶ τῆς διαβάσεως Καλαπότι θὰ ἐπανασυναντήσῃ τὸ Λίσε.

Ἐκτὸς τῶν ἄνω τοποθεσιῶν, τὸ Σχέδιον Β1—Β2 προβλέπει καὶ διαφόρους ἐγκαρσίας ὡς:

- Ἀνατολικῶς Ἐάνθης μὲ τὸ δεξιὸν εἰς Πόρτο Λάγο.
- Νέστος.
- Στενωπὸς Μενοικίου—Παγγαίου.
- Στρυμών.

Γενικὴ διὰταξις τῶν δυνάμεων. Ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ ἐκ Δυσμῶν πρὸς Ἀνατολάς, τὰ Γ', Β' καὶ Α' Σώματα Στρατοῦ, μέχρι Παρανεστίου, ἐκεῖθεν ἡ Ὁμάς τῆς Δυτικῆς Θράκης (Δ' Σῶμα Στρατοῦ) συνθέσεως, ὡς ἐξετέθη ἀνωτέρω.

Ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ, 2 Μεραρχίαι Πεζικοῦ καὶ 2 ἡ ἐνδεχομένως 3 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ.

Ὡς πρὸς τὰς ζῶνας τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, κατὰ τὴν δευτέραν ὑπόθεσιν ἐνεργείας, τῶν Βουλγάρων, καθ' ἣν, ἐν τῷ συνόλῳ σχεδόν, ἀρχικῶς τηρεῖται ἀμυντικὴ στάσις, τὸ μὲν Γ' Σῶμα Στρατοῦ ἀνελάμβανε τὴν κοιλιάδα τοῦ Στρυμόνος, τὸ Α' ἀνελάμβανε τὸ μέτωπον ἀπὸ Περιθῶρι (συμπεριλαμβανομένου) μέχρις ὑποδείκτου 1755 Βορείως Σταυρουπόλεως, ἐνῶ τὸ Β' συνεσφίγγετο ἐπὶ τοῦ Καρά δρους, τοῦτέστιν:

- Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ ἀνελάμβανε μέτωπον 40 περίπου χιλιομέτρων.
- Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ ἀνελάμβανε μέτωπον 80 περίπου χιλιομέτρων.

— Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἀνελάμβανε μέτωπον 10 περίπου χιλιομέτρων τοῦ ὁποίου σημαντικὸν μέρος ἦτο ἐξαιρετικῶς ὀρεινόν. Οὐδεμία ὁδός, ἔστω καὶ καρροποιήτος, εἰσῆρχετο ἐκ τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους πρὸς τὸ μέτωπον τοῦ Σώματος Στρατοῦ τούτου.

γ) Π ρ ο κ ἄ λ υ ψ ι ς. Ἡ ἀσφάλεια τῆς συγκεντρώσεως ἐπιδιώκεται διὰ τῶν παραμεθορίων Σωμάτων Στρατοῦ Γ' (3 Μεραρχίαι καὶ 3 τάγματα πολυθόλων) καὶ Δ' (2 Μεραρχίαι καὶ 2 τάγματα πολυθόλων). Ἐπὶ πλέον τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ, θὰ ἔτασεν ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Καρά δρους μίαν Μεραρχίαν, εὐθὺς ὡς συνεκροτοῦντο ἐπαρκεῖς δυνάμεις τοῦ καὶ ἐφόσον ἡ κατάστασις θὰ τὸ ἐπέτρεπεν.

Ἐν συνόλῳ, τοῦτέστιν, 6 Μεραρχίαι Πεζικοῦ, ἐξ ὧν 5 παραμεθόριοι, καὶ 5 τάγματα πολυθόλων. Ἐκ τῶν 3 Μεραρχιῶν τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ, ἡ μία θὰ ἐτηρεῖτο ἐν δευτέρᾳ γραμμῇ. Ἦτοι, ἐν ἀρχῇ ἀπὸ τοῦ Τριεθνοῦς Σημείου, μέχρι τοῦ Ἐθρου, ἐν γραμμῇ 4 Μεραρχίαι Πεζικοῦ, αἱ ἐξῆς: XI, VI, VII καὶ XII.

Τὰ Σώματα Στρατοῦ Προκαλύψεως ἐλάμβανον τὴν ἐντολὴν νὰ προπαρασκευάσωσι καὶ ἐγχειρήματα, τὸ μὲν Γ' διὰ τὴν ὁλοκληρώσιν τοῦ Μπέλες καὶ τοῦ συγκροτήματος Ἀλῆ Μπουτούς, τὸ δὲ Δ' διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ ὄγκου Καρλίκ καὶ τῆς κορυφογραμμῆς τῆς μεθορίου Βορειοανατολικῶς Ἐάνθης καὶ Βορείως Κομοτινῆς.

Ἀσθενὴ σημεῖα τοῦ Σχεδίου.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο δὲν μετέβαλλεν οὐσιωδῶς τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Β1 καίτοι εἶχε μεταβληθῇ ἡ στρατιωτικὴ κατάστασις, λόγω τοῦ ἐπανεξοπλισμοῦ τῆς Βουλγαρίας καὶ ἰδίᾳ τῆς ἀρχομένης ραγδαίως ἀναπτύξεως τῆς βουλγαρικῆς ἀεροπορίας. Ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τοῦ Σχεδίου Β1—Β2, ἀποκομίζει τις τὰ ἑξῆς, ἐν συντομίᾳ :

1) Ἡ ἐν αὐτῷ προβλεπομένη στρατηγικὴ ἡμῶν στάσις ἦτο λίαν ἀμφισβητήσιμου δυνατότητος, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀμείνων ἀνάληψιν τῆς στρατηγικῆς ἐπιθέσεως καὶ τοῦτο διότι, ὡς θ' ἀναπτυχθῇ λεπτομερέστερον, εἰς τὴν ἔκθεσιν τὴν ἀφορῶσαν τὴν Β' Περίοδον, οὔτε προτεραιότητα συγκεντρώσεως ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωμεν, οὔτε ὑπεροχὴν μέσων, ἔστω καὶ ἐλαφράν εἶχομεν. Οἱ Βούλγαροι εἶχον 168 τάγματα, ἡμεῖς δὲ 163.

2) Ὁ ἐπιθετικὸς ἡμῶν ἐλιγμός, ἐξετείνετο ἐπὶ μετώπου δυσαναλόγου μὲ τὰ διατιθέμενα μέσα καὶ πρὸς διευθύνσεις μὴ συγκλινούσας. Παρουσιάζετο, συνεπῶς, παντοῦ σχεδὸν ἀσθενής.

3) Ὁ ἀμυντικὸς ἐξ ἄλλου ἐλιγμός παρουσιάζετο περίπλοκος κατὰ τὴν διεξαγωγὴν του, λόγω τοῦ ὅτι ἐθαλοῖζετο ἐπὶ διαφόρων ὑποθέσεων καὶ ἐπὶ διατάξεως μὴ ἐχούσης εἰρμόν τινα, ἐν τῇ ἀναλογίᾳ, μεταξὺ μετώπων (ἔκτασις καὶ σημεῖα αὐτῶν) καὶ μέσων. Ἡ τοποθεσία ἀντιστάσεως τῆς Στρατιάς εἶχεν ἐκλεγῇ μὲ πνεῦμα συντηρητικόν, ἀφίνουσα εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, ζώνας σημασίας, τὴν ὁποίαν ἐξεθέσαμεν ἐν τοῖς πρόσθεν, ἐξετάζοντες τὰ τῆς ὀχυρώσεως. Σημειωτέον ὅτι τὰ μειονεκτήματα ταῦτα τῆς τοποθεσίας ἀντιστάσεως, ἐπεξετείνοντο καὶ εἰς τὴν ἀποφασισθεῖσαν καὶ ἀρχίσασαν ἐν τῷ μεταξὺ μόνιμον ὀχύρωσιν.

4) Οἱ ὀργανικοὶ δεσμοί, ἰδίᾳ τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, διεσπῶντο εἰς εὐρείαν κλίμακα. Τοῦτέστιν ἡ VII Μεραρχία διεσπείρετο ἀπὸ Περιθωρί μέχρι Σταυρουπόλεως, ἡ XII διεσπείρετο ἐφ' ὅλης τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἀφίνουσα τὰς Ἀνατολικῶς Πόρτο Λάγος δυνάμεις τῆς εἰς ἐξαιρετικῶς δυσχερῇ θέσιν, λόγω τοῦ ὀλιγαριθμοῦ των, τῆς διασπορᾶς των καὶ τῆς ἐλλείψεως ὀργανωμένης Διοικήσεως. Τὰ μὴ Μεραρχικά Στοιχεῖα τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ἐδίδοντο, κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ, μέρους δὲ τῶν τοῦ Α' εἰς τὸ Δ', ἵνα ἀποτελεσθῇ περὶ τὴν ἑνὲν-θην Ἐν συγκρότημα περιλαμβανον Πυροβολικὸν ἀπὸ δύο Σώματα Στρατοῦ καὶ Πεζικὸν ἀπὸ 3 Μεραρχίας.

5) Τὸ κλιμάκιον προκαλύψεως ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ἦτο λίαν ἀσθενές, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἡ ὀχύρωσις θὰ ὑπεισήρχετο πολὺ βραδύτερον. Ἀφίνοντο ὅπως καὶ αἱ Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ, ὡς καὶ τὰ 6 ἐκ τῶν 11 ταγμάτων πολυθόλων, τοῦτέστι δυνάμεις μηδεμίαν ἔχουσαι ἐλκτικὴν ἱκανότητα καὶ κατὰ συνέπειαν μὴ ἔχουσαι θέσιν εἰς τὸ κλιμάκιον ἐλιγμοῦ.

6) Ἡ Μεραρχία Ἰππικοῦ ἀπουσιάζει ὡσαύτως ἐκ τοῦ κλιμακίου προκαλύψεως, μεταφερομένη τὴν 12ην ἡμέραν εἰς τὸ θέατρον ἐπιχειρήσεων. (Περιοχὴ Ἐνάθης).

Κατὰ τὴν λήξιν τῆς ἐξεταζομένης περιόδου, τοῦτέστι τὸν Ἰούλιον τοῦ 1936, μόνον αἱ ἐργασίαι ἀρμοδιότητος III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, εἶχον ἀποσταλῇ εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας, διὰ τὰς ἐπ' αὐτοῦ ἐργασίας των. Αἱ ἐργασίαι ἀρμοδιότητος IV Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, δὲν εἶχον ἀρχίσῃ εἰσέτι, ἀφοῦ ἄλλως τε, δὲν εἶχον περατωθῇ καὶ αἱ ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935. Οὕτως εἰς τὸ τέλος Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1936:

α) Εἶχομεν ἐν ἰσχύϊ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930. Τὸ ἐπ' αὐτοῦ στηριζόμενον Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β1 δὲν εἶχεν, ὡς ἐξετέθη, ὀλοκληρωθῇ. Αἱ Μεγάλαι Μονάδες οὐδόλως εἶχον ἐργασθῇ ἐπ' αὐτοῦ.

β) Τὸ κατὰ πολὺ τελειότερον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935 δὲν εἶχεν εἰσέτι περατωθῇ, ὡς καὶ τὸ ἐπ' αὐτοῦ στηριζόμενον Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β1—Β2.

II. ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Σ1—Σ2.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι, ὡς ἐξετέθη, τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935.

Τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Σ1—Σ2 ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἀρχεῖφ τοῦ Ἐπιτελείου προτάσεις τοῦ ἀρμοδίου Γραφείου, ὡς καὶ τὰ Σχέδια ἐλιγμοῦ, συγκεντρώσεως καὶ προκαλύψεως. Τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν εἶναι ὑπογεγραμμένα. Εὐρίσκονται ἐπίσης εἰδικαὶ ὁδηγαί πρὸς τοὺς Διοικητὰς τῶν Β', Γ' καὶ Δ' Σωμάτων Στρατοῦ. Τὸ Σχέδιον Σ1—Σ2 ἐπέφερεν εἰς τὸ Σχέδιον Σ1 τὰς κάτωθι βελτιώσεις:

α) Ἀπαλλάσσεται ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ τῆς ἀποστολῆς συνδέσμου εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Μογλενῶν, ἣν ἀναλαμβάνει ἐν συγκρότημα δυνάμεων, ἐκ μιᾶς Ταξιαρχίας Πεζικοῦ ἐνισχυμένης. Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ τηρεῖται ὡς γενικὴ ἐφεδρεῖα εἰς τὸν κάτω Ἀλιάκμονα.

β) Ἐνισχύεται τὸ κλιμάκιον προκαλύψεως διὰ μιᾶς εἰσέτι Μεραρχίας Ἀνατολικῶς Ἀζιοῦ καὶ διὰ δύο Ταξιαρχιών.

γ) Ἡ ἄμυνα τῆς κυρίας Ὁμάδος προβλέπεται νὰ διεξαχθῇ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τοῦ στρατοπέδου Θεσσαλονίκης, ἀλλὰ καὶ συγχρόνως νὰ εἶναι δυνατόν νὰ προωθηθῇ ἐπὶ τῆς γραμμῆς:

Κρούσια—Τούμπα—Μποέμιτσα—Πάϊκον

ἐφόσον αἱ περιστάσεις θὰ τὸ ἐπιτρέψουν.

δ) Ἡ ἰδέα τῶν ἐγχειρημάτων Κωστούρινο καὶ Χούμας ἐγκαταλείπεται. Παραμένουσι τὰ ἐγχειρήματα κατὰ τῶν ὤψωμάτων Δυτικῶς λίμνης Δοϊράνης καὶ τοῦ Καϊμακτσαλάν, προστιθεμένου καὶ ἑτέρου πρὸς τὰς Βορείως λίμνης Δοϊράνης διαβάσεις τοῦ Μπέλες.

III. ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Τ1—Τ2.

Βάσις τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι ἐπίσης τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935.

Τοῦ Σχεδίου τούτου, ὡς ἐξετέθη, ὑπάρχουσιν ἐν τῷ Ἀρχεῖφ μόνον προτάσεις ἀνυπόγραφοι καὶ μία μελέτη τοῦ III Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ὑπογεγραμμένη.

Κατὰ τὰς προτάσεις ταύτας, ἡ πολιτικὴ πρωτοβουλία τοῦ πολέμου ἀφίεται σαφῶς εἰς τὴν Τουρκίαν. Θὰ ἐπιδιωχθῇ κατ' ἀρχὴν ἡ ἐξασφάλις τοῦ ἐθνικοῦ ἰσάφους καὶ θὰ ἐπιζητηθῇ ἡ ταχεῖα ἀνάληψις ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ταχείαν κατάληψιν τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης.

Εἰ δυνατόν καὶ πρὸ τοῦ πέρατος τῆς συγκεντρώσεως, αἱ ἐν προκαλύψει δυνάμεις θὰ διαβῶσι τὸν Ἐθρον διευκολύνουσαι τὴν ἀνάληψιν τῶν μετέπειτα ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἡ προβλεπομένη συγκέντρωσις δὲν διαφέρει τῆς τοῦ Σχεδίου Τ, εἰμὴ κατὰ τὸ ὅτι ἡ συγκεντρωμένη ἐν τῷ Σχεδίῳ Τ εἰς Δράμαν Μεραρχία, παραμένει, κατὰ τὸ νέον Σχέδιον, εἰς τὴν περιοχὴν Ἀθηνῶν. Εἰς ταύτην ἀνατίθεται ἡ ἄμυνα τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς.

Κατὰ τὴν ἀνάληψιν τῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, προβλέπει μόνον 2 Σώματα Στρατοῦ, συμπαρατεταγμένα, ἐν πρώτῳ κλιμακίῳ καὶ ἕτερον τοιοῦτον ὀπισθεν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος. Ἐκ τῶν δυνάμεων τοῦ ἐν δευτέρῳ κλιμακίῳ Σώματος Στρατοῦ, προέβλεπε τὴν πιθανὴν διάθεσιν μέρους αὐτῶν διὰ τὴν ἐνέργειαν ἀποθαστικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸν κόλπον Ξηροῦ, πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς κυρίας προσπάθειας.

Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, οὗς ἐξεθέσαμεν εἰς τὸ Σχέδιον Τ, εἶναι ἀνέφικτος ἡ ἐπιτυχία καὶ αὐτῆς τῆς συγκεντρώσεως, πολλῶ μᾶλλον τῆς διεξαγωγῆς ἀποθαστικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ξηροῦ, ἀφοῦ τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροπλίαν διατηρεῖ ἀναμφισβητήτως ἡ Τουρκία, διὰ τοῦ στόλου τῆς καὶ ἰδίᾳ διὰ τοῦ θωρηκτοῦ «Γιαθούζ», δυνάμεν ν' ἀποκόψῃ καὶ αὐτὴν τὴν μοναδικὴν σιδηροδρομικὴν καὶ ὁδικὴν συγκοινωνίαν τὴν διερχομένην διὰ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως. Ἐπίσης κατὰ τὸ 1935,

έστερείτο, ως έλέχθη, και διά τὸ Σχέδιον Τ, ὁ Στρατός μας τῶν στοιχειωδεστέρων μέσων διαθάσεως κωλύματος, ως ὁ "Εθρος.

Ἡ καταβαλλομένη, ἐν τῷ Σχεδίῳ Π1—Τ2, προσπάθεια, ὅπως ὑποτιμηθῇ ἡ Τουρκικὴ κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴ εἰς ἀπλήν ἰσορροπίαν ναυτικῶν ἀμφοτέρωθεν δυνάμεων στερεῖται οἰουδήποτε ἐπιχειρήματος καὶ δὴ ἐφόσον δὲν στηρίζεται καὶ ἐπὶ γνώμης τοῦ ἀρμοδίου Ναυτικοῦ Ἐπιτελείου, τὸ ὁποῖον, ως ἀποδεικνύεται, οὔτε κἀν ἠρωτήθη σχετικῶς.

IV. — ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Α.

Βάσει τοῦ Σχεδίου τούτου εἶναι ὁμοίως τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935. Οὐχ' ἦττον ὅμως μόνον 2 Σώματα Στρατοῦ (6 Μεραρχίαι καὶ 2 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ) συγκροτοῦνται διὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ πολέμου. Ὡς καὶ ἐν τοῖς πρόσθεν ἐξετέθη, ὑπάρχει ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ, μόνον μελέτη τοῦ III Γραφείου, ως καὶ προσχέδιον τοῦ Σχεδίου ἀλλ' ἀνυπόγραφον.

Ἡ πολιτικὴ πρωτοβουλία τοῦ πολέμου, ἀφίεται εἰς τὴν Ἀλβανίαν.

Ὁ ἐπιδιωχθὸς σκοπὸς εἶναι κατ' ἀρχάς ἡ ἐξασφάλις τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἐδάφους, μέχρι πέρατος τῆς συγκεντρώσεως καὶ μετὰ τοῦτο, ἀνάληψις συγκλινοῦσων ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ἡπείρου, πρὸς κατάληψιν τῶν Τιράνων καὶ συντριβὴν τοῦ ἀντιπάλου Στρατοῦ.

Ἐνδεχομένως, θὰ συνδυασθῶσι, πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐνεργείας, καὶ ἀποθαικτικαὶ τοιαῦται εἰς τὰ Ἀλβανικὰ παράλια.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου τούτου προβλεπομένη συγκέντρωσις εἶναι ἡ ἐξῆς:

α) Εἰς τὴν Ἡπειρον, ἐν Σῶμα Στρατοῦ (3 Μεραρχίαι καὶ μία Ταξιαρχία Πεζικοῦ) ὅπερ θ' ἀναλάβῃ καὶ τὴν κυρίαν προσπάθειαν ἐπὶ τῆς κατευθύνσεως Ἰωάννινα—Βεράτι—Τίρانا.

β) Εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, ἐν Σῶμα Στρατοῦ (2 Μεραρχίαι καὶ μία Ταξιαρχία Πεζικοῦ) ὅπερ θ' ἀναλάβῃ τὴν ἐπίθεσιν ἐν τῇ κατευθύνσει Καστοριά—Κορυτσά—Ἐλθασάν—Τίρانا.

γ) Μία Μεραρχία Πεζικοῦ εἰς Πάτρας, διὰ πιθανὴν χρησιμοποίησιν δι' ἀποθαικτικὰς ἐπιχειρήσεις.

Ἡ ἀσφάλεια τῆς συγκεντρώσεως ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν ἐν προκαλύψει IX καὶ VIII Μεραρχιῶν, αἵτινες, ἐκτὸς τῶν γενικῶν ἐντολῶν, λαμβάνουσι καὶ ἐιδικὰς τοιαύτας διὰ τὴν βελτίωσιν τῶν πρὸς Κορυτσάν καὶ Τεπελένι βάσεων ἐξορμήσεων.

Εἶναι ἀφ' ἑαυτοῦ κατάδηλον ὅτι πόλεμος μονομερῆς τῆς Ἀλβανίας ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ὁποίου τὴν πρωτοβουλίαν νὰ ἀσκῇ ἡ πρώτη, εἶναι περίπτωσις παραδεκτὴ μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ συμμεθέξωσι τοῦ πολέμου καὶ ἄλλα Κράτη κατόπιν.

Αἱ γενικαὶ πολιτικαὶ συνθήκαι τῆς Βαλκανικῆς καὶ τῆς Μεσογείου, καθ' ὃν χρόνον συνελαμβάνετο τὸ σχέδιον Α, παρουσιάζον ὅτι Κράτη δυνάμενα ν' ἀκολουθήσωσι τὴν Ἀλβανίαν ἦσαν ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Βουλγαρία. Κατὰ συνέπειαν, ἐπεξεργασία Σχεδίου Α, ἐν τῇ ἐννοίᾳ μεμονωμένης ρήξεως Ἑλλάδος καὶ Ἀλβανίας, οὐδένα λόγον εἶχεν, ἀφοῦ ὑπῆρχε τὸ σύνθετον Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Σ.Σ.Ε.Ι, περὶ τοῦ ὁποίου ἤδη ἠσχολήθημεν.

Ὁ ἀποχρωματισμὸς λοιπὸν τοῦ Σχεδίου Α, ἀπὸ παντὸς ἄλλου κινδύνου περιπλοκῆς, καθιστᾷ αὐτὸ παντελῶς ἀπίθανον καὶ δύναται μόνον ὡς ἀπλοῦν θέμα σχολείου νὰ δικαιολογηθῇ.

VII. — ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1935, ἀναφανείσης τότε μόνον τῆς σημασίας τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας, ἰδρῦθη εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἴδιον αὖ-

τοτελές Γραφείον, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἐκ τοῦ πρώτου τίτλου, ὅστις ἐδόθη εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦτο, καταφαίνεται ὅτι ἀπέβλεπεν εἰς τὸν περιωρισμένον σκοπὸν τῆς μελέτης καὶ ὀργανώσεως τῆς βιομηχανικῆς μόνον ἐπ.στρατεύσεως τῆς Χώρας.

Κατὰ τὴν ἐξεταζομένην Α' Περίοδον, τοὔτέστι μέχρι τέλους τοῦ Ἰουλίου 1936, αἱ προσπάθειαι αἵτινες κατεβλήθησαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου εἶναι αἱ ἑξῆς:

— Συμπλήρωσις τῆς ἐνημερώσεως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν διὰ προσωπικῆς ἐπισκέψεως τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Γραφείου καὶ ἀπογραφῆς τῶν σιδηροβιομηχανιῶν Πειραιῶς, Ἀθηνῶν, Βόλου, Θεσσαλονίκης καὶ ἐπίσης τῶν βιομηχανιῶν ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας καὶ Φαρμακευτικοῦ.

— Μελέτη τοῦ τρόπου ἀντιμετωπίσεως τῶν προμηθειῶν διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς καὶ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας. Αὕτη ἀπέβλεπε κυρίως εἰς τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ζητήματος τῆς κατασκευῆς ἐν τῇ Χώρᾳ βλημάτων Πυροβολικοῦ.

— Μελέτη τοῦ τρόπου προωθήσεως τῆς βιομηχανίας ἐλαστικοῦ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς δυνατότητος κατασκευῆς ἀντιασφυζιογόνων προσωπίδων ἐν Ἑλλάδι.

— Μελέτη τῆς ἰδρύσεως στρατιωτικοῦ ἀρθυλοποιείου ἐν Πειραιεῖ. Τέλος, διαπιστώσεις τῆς ἀνάγκης ὅπως ὑποχρεωθῶσιν αἱ βιομηχαναί εἰς τὴν παροχὴν ἀκριβῶν στοιχείων ἀπαραιτήτων διὰ τὰς μελέτας τοῦ Ἐπιτελείου, ἐξεδόθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 378) 1936 Ἀναγκαστικὸς Νόμος περὶ λήψεως μέτρων διὰ τὴν μελέτην τῆς ὀργανώσεως τῆς πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας, καὶ ἐτροποποιήθη ἡ ὕφισταμένη Νομοθεσία, περὶ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἥτις τροποποιήσας ἀπέβλεπεν εἰς τὴν προσαρμογὴν τοῦ θεσμοῦ τούτου πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ νεωτέρου πολέμου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο μέτρον ἀπετέλει τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς τὴν Πολιτικὴν Ἐπιστράτειν.

VIII. — ΜΕΤΡΑ ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΝ ΓΕΝΕΙ ΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος τῆς 3-1-1936 «Περὶ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης» ἀποτελεῖ μέτρον συντονισμοῦ τῶν τριῶν κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῶν λοιπῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν, διὰ τὴν πολεμικὴν προπαρασκευὴν τῆς Χώρας.

Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης συνῆστη τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι τὸ 1925, μὲ σκοπὸν τὴν ἐξέτασιν πάντων τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὴν ἀμυναν τῆς Χώρας, ὅτινα ἀπαιτοῦσι τὴν συνεργασίαν καὶ ἄλλων Ὑπουργείων, ἐκτὸς τοῦ τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν, Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου ὧρίζετο ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ μέλη οἱ Ὑπουργοὶ Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν, Ἐξωτερικῶν, Οἰκονομικῶν, Ἐσωτερικῶν, Συγκοινωνίας καὶ Ἐθνικῆς Οἰκονομίας, οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ καὶ τ' ἀρχαιότερα μέλη τῶν Ἀνωτάτων Συμβουλίων Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ.

Τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἀποφάσεων τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τὴν ἀναγκαίαν συνεργασίαν μεταξὺ Ἐπιτελείων Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ, βάσει τῶν λαμβανομένων ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἀποφάσεων, ἐξησφάλιζεν Ἐπιτροπὴ Μελετῶν, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν Ἀρχηγῶν Ἐπιτελείων καὶ ἄλλων ἀξιωματικῶν καὶ ὁπαλλήλων, ἥτις ὑπῆγετο ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν ἦτο ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, καίτοι συνεστήθη ἀπὸ τοῦ 1925, οὐδέποτε ἐλειτοόργησε μέχρι τοῦ 1936. Δὲν ὑπάρχει Πρακτικόν τι δεικνὺον ὅτι συνεκλήθη ἔστω καὶ τυπικῶς μόνον τὸ Συμβούλιον τοῦτο.

Μετὰ μικροτροποποιήσεις, ἐπενεχθείσας κατὰ τὰ ἔτη 1926 καὶ 1929, ἐπακολουθεῖ ὁ ὥς ἄνω ἀπὸ 3-1-1936 Ἀναγκαστικὸς Νόμος, ὅστις ἀνασυγκροτεῖ τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὥστε νὰ μετέχωσιν αὐτοῦ τὸ Ὑπουργὸς Ἀερο-

πορίας, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἀεροπορίας, ὡς καὶ οἰαδήποτε ἄλλα πρόσωπα δυνάμενα νὰ διαφωτίσωσι τὸ Συμβούλιον. Ἐπετρίπετο εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν νὰ παρακαλῇ καὶ τὴν Α. Μ. τὸν Βασιλέα νὰ παρευρίσκηται κατὰ τὰς συνεδριάσεις καθ' ἃς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα εἶναι γενικῆς φύσεως. Ὁ αὐτὸς Νόμος ὀρίζει ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς προσκαλεῖ, ἰδίᾳ πρωτοβουλία, τὸ Συμβούλιον, ὡσάκις νομίζει τοῦτο ἐπιβεβλημένον.

Ἀντὶ τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν συγκροτεῖται τὸ Ἀνώτατον Πολεμικὸν Συμβούλιον, ὑπαγόμενον ἱεραρχικῶς ὑπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἀποτελούμενον ἐκ τριῶν Ἀντιστρατήγων καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἐκ δύο Ἀνωτάτων Ἀξιωματικῶν τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ, ἐξ ἑνὸς Ἀνωτάτου Ἀξιωματικοῦ τῆς Ἀεροπορίας καὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἀεροπορίας καὶ ἐκ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης, ὡσάκις συζητοῦνται ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἀρμοδιότητά του.

Σκοπὸς τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου εἶναι ὁ τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν τοῦ προηγουμένου Νόμου, ἀλλ' εὐρύτερος τόσον ἀπὸ ἀπόψεως καθηκόντων, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως δικαιωμάτων. Ἡ Ἐπιτροπὴ Μελετῶν περιορίζετο πλεόν ὡς ποιαῦτὶ τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου.

ΙΧ. — ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗ ΑΜΥΝΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς Παθητικῆς Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας καὶ τὸν συντονισμὸν ἀπάντων τῶν μέσων τῆς Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης, τῆς τε παθητικῆς καὶ ἐνεργητικῆς, συνέστη διὰ τοῦ ἀπὸ 2-11-1935 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου ἡ «Ἐπιθεώρησις Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας» μὲ ἀρμοδιότητα ὅπως συντάσῃ καὶ εἰσηγῇ τὴν λήψιν τῶν ἀναγκασιούτων ἐκάστοτε Νομοθετικῶν Μέτρων, λαμβάνουσα γενικὰς κατευθύνσεις παρὰ τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου. Ὁ αὐτὸς Νόμος προβλέπει τὴν ἰδρυσιν ἐν ἐκάστῳ Ὑπουργεῖῳ ἰδίᾳς Ὑπηρεσίας Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης, διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς Παθητικῆς Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης.

Τὰ ἀποφασιζόμενα ὑπὸ Συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης καὶ τῶν προϊσταμένων τῶν Ὑπουργείων τούτων, κοινοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν πρὸς ἅπαντα τὰ Ὑπουργεῖα, ὑποχρεούμενα νὰ ἐφαρμόσωσι τὰ ὑποδεικνύμενα μέτρα.

Μετὰ τὸν ἀνωτέρω Νόμον ἐπηκολούθησεν ἕτερος ὁ ἀπὸ τῆς 17-2-1936 «Περὶ Ὁργανώσεως τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης τῆς Χώρας», ὅστις καθορίζει, ἐν ἐκτάσει, τὰς σχετικὰς ὑποχρεώσεις ὄλων τῶν διοικητικῶν, δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν ἀρχῶν.

Ἡ διεύθυνσις ἀνατίθεται εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν διὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τῆς Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας.

Ἐπίσης ὁ Νόμος καθορίζει καὶ τοὺς οἰκονομικοὺς πόρους διὰ τὴν Παθητικὴν Ἀεράμυναν, ὡς καὶ τὰς κυρώσεις διὰ τοὺς μὴ συμμορφουμένους πρὸς τὰ διατασσόμενα.

ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ Α' ΠΕΡΙΟΔΟΥ ΤΟΥ Β' ΜΕΡΟΥΣ

Β'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΠΟ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1936 ΜΕΧΡΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Τὴν 1ην Αὐγούστου 1936 ἀνέλαθον τὴν Ἀρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, καὶ τὴν ὑψηλὴν καὶ ὑπεύθυνον ταύτην θέσιν ἀνέλαθον μὲ πνεῦμα νὰ συνεχίσω, ὅ,τι ἀπὸ τοῦ 1923 καλῶς ἠκολουθήθη, ὡς πρόγραμμα ἐργασίας καὶ ὄχι εὐθὺς ἀμέσως ν' ἀνατρέψω αὐτό, ὡς ἐπραξάν δυστυχῶς οἱ πλείστοι τῶν Ἀρχηγῶν τοῦ Ἐπιτελείου, ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1935, καθόσον φρονῶ ὅτι μόνον μὲ τοιοῦτον πνεῦμα ἐπέρχεται βελτίωσις καὶ ὄχι ὀπισθοδρομήσις κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἀλλαγὰς τῶν Διοικούντων.

Τὴν ὑπεύθυνον ταύτην θέσιν τῆς προπαρασκευῆς τοῦ Στρατοῦ διὰ πόλεμον, ἀνέλαθον μὲ τὸ πνεῦμα εἰσῆσις ὅτι πᾶν ὅ,τι θέλει συμπληρωθῇ ἢ καὶ μεταβληθῇ, ἐν τῷ Στρατεύματι, τῇ εἰσηγήσει μου, θ' ἀποφασισθῇ, κατόπιν πλήρους μελέτης ὅλων τῶν στοιχείων καὶ κυρίως ἐκείνων ἅτινα ἀπορρέουσιν ἐκ τῶν ἐν πολέμῳ ἀναγκῶν.

Πρὸ παντὸς ἄλλου, ἀπέβλεψα εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὥστε νὰ ὀργανωθῇ τοῦτο ἐπὶ τὸ ἀποδοτικώτερον.

Ἐπηνέχθησαν πρὸς τοῦτο αἱ ἐξῆς μεταβολαί:

1) — Πάντα τὰ ζητήματα, ἅτινα δὲν εἶχον σχέσιν μὲ τὴν ἀποστολὴν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, μετεβιβάσθησαν εἰς τὰς ἀρμοδίας Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἐκδοθείσης πρὸς τοῦτο τῆς ὑπ' ἀριθ. 398/1936 Ἐγκυκλίου Διαταγῆς Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Τοιοιτοτρόπως, ἐπῆλθεν ἀποσυμφόρησις τῆς τρεχούσης ὑπηρεσίας, ἰδίᾳ τῆς τοῦ I Γραφείου. Οὕτω τὰ ζητήματα τῆς κινήσεως ἀρτεργατῶν καὶ ἡμερομισθίων αὐτῶν, διαθέσεως πιστώσεων ἄρτου, ἡμερομισθίων προσωπικοῦ Γενικῶν Ἀποθηκῶν, Συνεργείων κτλ., κατανομῆς στρατιωτικῶν κτιρίων, αἰτήσεων ἰδιωτῶν διὰ στρατολογικὰ ζητήματα, ἐκτελέσεως ἀπογραφῆς καὶ ταξινομήσεως κτηνῶν, ὀχημάτων καὶ αὐτοκινήτων, τοποθετήσεων καὶ μεταθέσεων δοκίμων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, τοποθετήσεων, μεταθέσεων, κατατάξεων καὶ προαγωγῶν ἐθελοντῶν ὀπλιτῶν καὶ ἐθελοντῶν τεχνιτῶν, περιήλθον εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ὀκείων Διευθύνσεων.

Ἐπὶ πλέον, ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς Διοικητὰς τῶν Β'. Γ'. Δ'. καὶ μετέπειτα Ε'. Σωμάτων Στρατοῦ καὶ VIII Μεραρχίας, ἥτοι τῶν Μεγάλων Μονάδων, αἵτινες ἔχουσι προκάλυψιν, νὰ διατάσσωσιν ὁμαδικὴν μετάθεσιν στρατευσίμων ὀπλιτῶν ἢ κίνησιν ὀργανικῶν τμημάτων εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν Μεγάλων Μονάδων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν.

Ὡς πρὸς τὰς ἀτομικὰς μεταθέσεις τῶν ὀπλιτῶν, ἐδόθη τὸ δικαίωμα, ἐν ἐκάστῳ Σώματι Στρατοῦ, Ἀνεξαρτήτῳ Μεραρχίᾳ καὶ Μεραρχίᾳ Ἰππικοῦ, εἰς τοὺς Διοικητὰς αὐτῶν. Μεταξὺ δὲ τῶν Μεγάλων τούτων Μονάδων καὶ τῶν ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὑπαγομένων Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν, ἀρμοδιὰ κατέστη ἡ Διεύθυνσις Προσωπικοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

Κατὰ συνέπειαν, ἐξ ὅλου τοῦ ὄγκου τῆς τρεχούσης ὑπηρεσιακῆς ἀλληλογρα-

φίας, τής άφορώσης τάς μεταθέσεις τών στρατευσίμων όπλιτών παρέμειναν εις τήν άρμοδιότητα του Γενικού Έπιτελείου Στρατού, μόνον αί όμαδικά μεταθέσεις καί άποστολαί μεταξύ τών Σωμάτων Στρατού, ως καί ή σύνταξις τών πινάκων τών έκάστοτε άποσπάσεων, εις πάς μη έχούσας όργανικήν δύναμιν στρατευσίμων όπλιτών άρχας.

2)—Συνεπληρώθη καί ώλοκληρώθη ή άρμοδιότης έκάστου Γραφείου διά τής υπαγωγής εις αυτό του πολεμικού ύλικού, τό όποιον έχει σχέσηιν μέ τήν άποστολήν του. Ούτω τό V Γραφείον, υπεύθυνον διά τά ζητήματα τής έπιστρατεύσεως, έπεφορτίσθη καί μέ τό ύλικόν έπιστρατεύσεως ως καί μέ τούς πίνακας έμπολέμου συνθέσεως ύλικού, ζητήματα άτινα χειρίζετο τό I Γραφείον, του όποιου όμως ή άρμοδιότης άνάγεται εις τήν όργάνωσιν του έν ειρήνη Στρατού.

Όμοίως τό IV Γραφείον έπεφορτίσθη καί μέ τό ύλικόν γενικής έφεδρείας, τό όποιον, ως έξετέθη, δεν είχε διαχωρισθή του ύλικού έπιστρατεύσεως, καίτοι άλλος είναι ό προορισμός του καί άλλη πρέπει νά είναι ή κλιμάκωσίς του.

3)—Ήλαφρύνη τό III Γραφείον έξ δλης τής τρεχούσης ύπηρεσίας τής άφορώσης τήν εκπαίδευσιν του Στρατεύματος, τήν λειτουργίαν τών Σχολών, τήν τοποθέτησιν αξιωματικών εις αυτάς, τόν στρατωνισμόν των, τό ύλικόν των εκπαίδεψεως, τούς κανονισμούς.

Άπαντα τά ζητήματα ταύτα ένετάχθησαν εις τό I Γραφείον του όποιου ώλοκληρώθη ή άρμοδιότης εις ότι άφορᾷ τήν έν ειρήνη ζωήν του Στρατεύματος.

Τό III Γραφείον περιωρίσθη μόνον εις τ' άφορῶντα τάς έπιχειρήσεις, τήν προκάλυψιν, τήν όχύρωσιν, τās διαθιβάσεις, καί τήν Άντιαεροπορικήν Άμυναν. Σημειωτέον ότι ή άρμοδιότης του εις τό ζήτημα τής όχυρώσεως ώλοκληρώθη, έπεκταθείσα καί εις τό οικονομικόν μέρος όπερ χειρίζετο τό I Γραφείον. Σημειωτέον επίσης ότι δεν υπήρχεν εις τό III Γραφείον ίδιον Τμήμα Διαθιβάσεων, ούτε καί ίδιον Τμήμα άσχολούμενον μέ τήν Άντιαεροπορικήν Άμυναν, καίτοι άμφότερα τά ζητήματα ταύτα ήσαν έξαιρετικής σπουδαιότητος.

4)—Ή όργάνωσις του VI Γραφείου ήτο, μέχρι του Αύγούστου 1936, προσωρινής μορφής, περιλαμβάνουσα δύο Τμήματα, τό μέν Α'. τής βιομηχανίας ύλικών Πυροβολικού, Μηχανικού καί Αυτοκινήτων, τό δε Β'. τής βιομηχανίας ύλικών Έπιμηλητείας, Ύγειονομικού, Κτηνιατρικού καί Φαρμακευτικού. Συνεκροτήθησαν ειδικαί έπιτροπαί έξ αξιωματικών καί πολιτικών ύπαλλήλων, μέ τήν έντολήν όπως μελετήσασιν τήν κατάλληλον όριστικήν όργάνωσιν του VI Γραφείου, έν όλη τή έπιβεβλημένη ευρύτητι. Τό ζήτημα τής ανάπτυξεως καί βελτιώσεως τής ίπποπαραγωγής έν τή Λώρρα έκρίθη ότι ήτο άνάγκη ν' άποτελέση αντικείμενον μερίμνης του Γενικού Έπιτελείου Στρατού, ώστε αύτη ν' αναπτυχθῇ καί βελτιωθῇ, βάσει του στρατιωτικού συμφέροντος. Μετά τās γινόμενας μελέτας έξεδόθη ή ύπ' αριθ. Ε. Π. 8148/9-12-1936 Διάταγή Ύπουργείου Στρατιωτικών (Γενικόν Έπιτελείον Στρατού), δι' ής καθωρίζετο ότι άποστολή του Γραφείου είναι ή λήψις πάντων τών αναγκαούντων μέτρων διά τήν ανάπτυξιν τών πάσης φύσεως παραγωγικών δυνάμεων τής Χώρας, πρός έξασφάλισιν έν πολέμῳ του άνεφοδιασμού καί τής θεραπείας όλων τών αναγκών του Στρατού, ως καί τής συντηρήσεως του άμάχου πληθυσμού.

Όργάνωσις του Γραφείου καθωρίσθη ή έξης:

Τμήμα Α'. Βιομηχανική Έπιστράτευσις.

Τμήμα Β'. Έπιστράτευσις Γεωργίας, Κτηνοτροφίας καί ειδών διατροφής.

Τμήμα Γ'. Έργατική έπιστράτευσις.

Τμήμα Δ'. Ίπποπαραγωγή.

Τό VI Γραφείον έγένετο συνάμα, ως θά ίδωμεν έν συνεχεία, εις τ' άφορῶντα τήν Πολιτικήν Έπιστράτευσιν τής Χώρας, καί Γραμματεία του Συμβουλίου Πολιτικής καί Οικονομικής Έπιστράτεψεως. Καθωρίσθη επίσης ότι τό VI Γραφείον έν έπιστρατεύσει, θ' άποτελέση μέρος του Έμπέδου Γενικού Έπιτελείου, έφόσον δεν

ἤθελε συγκροτηθῇ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, περὶ οὗ θ' ἀσχοληθῶ ἐν συνεχείᾳ, ἐκθέτων τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἰσηγήσεις μου.

Εἰς τὴν ἐν ἐπιστρατεύσει σύνθεσιν τοῦ Γραφείου προστίθεται καὶ Τμήμα Ε'. Πιστώσεων καὶ Ἐντολῶν Προμηθειῶν.

5) — Συνεκροτήθη τὸ Γραφεῖον Ἀρχηγοῦ, ὄργανον τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Ἐπιτελείου, διὰ τὴν ἐνάσκησιν τῆς Διοικήσεως, τὴν ἐκδοῖσιν τῶν ὁδηγίων καὶ ἐντολῶν τοῦ πρὸς τοὺς Ὑπαρχηγούς καὶ τὰ Γραφεῖα καὶ τὸν ἐν γένει συντονισμόν τῶν ἐργασιῶν.

Τὰ ζητήματα τοῦ γενικοῦ ἐφοδιαστικοῦ προγράμματος τοῦ Στρατοῦ, τοῦ γενικοῦ προγράμματος κατασκευῶν, τῶν ἐκτάκτων πολεμικῶν πιστώσεων, τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, συνεκέντρωσεν παρ' ἑαυτῷ ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ του Γραφείῳ. Καθορίζων τὸν ἐπιδικαζόμενον σκοπὸν, δέχεται ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων τὰς προτάσεις τῶν Γραφείων, ἐκάστου κατὰ τὴν ἀρμοδιότητά του, ὡς ἀνωτέρω ἐλέγχθη, καὶ προβαίνει εἰς τὴν σύνταξιν τῶν ὡς ἄνω γενικῶν προγραμμάτων. Ἐρχόμενος εἰς ἐπαφὴν μὲ τὴν Κυβέρνησιν, διὰ τὴν χορήγησιν τῶν πολεμικῶν πιστώσεων, κατανέμει τὰ ἐκάστοτε διατιθέμενα ποσὰ εἰς τὰ διάφορα Γραφεῖα, βάσει τῆς σειρᾶς ἐπείγοντος ἐκάστης προβλεπομένης δαπάνης καὶ οὕτω ἕκαστον τῶν Γραφείων εἰσηγείται τὴν ἐκδοσιν τῶν σχετικῶν ἐντολῶν πρὸς τὰς ἀρμοδίας Διευθύνσεις καὶ τὴν λήψιν ὧν τῶν λοιπῶν συμπαραμαρτούντων μέτρων προπαρασκευῆς προσωπικοῦ, ἐγκαταστάσεων κτλ. Ἀνάλογον εἰδικὸν μέτρον ἐλήφθη καὶ διὰ τὴν κατεύθυνσιν καὶ τὸν συντονισμόν τῶν διαφόρων Γραφείων εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸν Χημικὸν Πόλεμον.

Εἰς τὸ Γραφεῖον Ἀρχηγοῦ, ὑπήχθησαν καὶ αἱ Γραμματεῖαι:

α) Τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου καὶ τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν αὐτοῦ, διότι Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου τυγχάνει ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

β) Ἡ Γραμματεία τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

γ) Ἡ Γραμματεία τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ἐπὶ πλέον εἰς τὸ Γραφεῖον Ἀρχηγοῦ, ὑπήχθη Διοικητικῶς καὶ ἅπαν τὸ ἐξ ἰδιωτῶν ὑπαλλήλων καὶ ἐξ ὀπλιτῶν προσωπικὸν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

6) Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον τέλος, ἐπὶ τῇ βάσει ὧν ἀνωτέρω ὀργανώθη ὡς ἐξῆς: Α'. — Τὰ Γραφεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου ἦσαν ὅ κ τ ὧ.

Γραφεῖον Ἀρχηγοῦ

Γραφεῖον I

Γραφεῖον II

Γραφεῖον III

Γραφεῖον IV

Γραφεῖον V

Γραφεῖον VI

Γραφεῖον Πολεμικῆς Ἐκθέσεως

Β'. — Τὸ Γραφεῖον Ἀρχηγοῦ περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Διοικητικόν

Τμήμα Β'. Μελετῶν

Τμήμα Γ'. Γενικὸν ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα καὶ πιστώσεις Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης

Τμήμα Δ'. Χημικὸς Πόλεμος

Τμήμα Γ'. Τακτικὸς προϋπολογισμὸς Ὑπουργ. Στρατιωτικῶν.

Γ'. — Τὸ I Γραφεῖον περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Ὁργανισμός

Τμήμα Β'. Στρατολογία

Τμήμα Γ'. Ἐκπαίδευσις τοῦ Στρατεύματος

Τμήμα Δ'. Στρατιωτικά Σχολαί

Τμήμα Ε'. Στρατωνισμός

Τμήμα ΣΤ'. Κανονισμοί

Δ'.—Τὸ ΙΙ Γραφεῖον περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Πληροφορίαι ἐπὶ ξένων Κρατῶν

Τμήμα Β'. Προπαγάνδα καὶ Ἀντικατασκοπεῖα

Τμήμα Γ'. Στρατιωτικοὶ Ἀκόλουθοι. Σχέσεις μετὰ ξένων

Τμήμα Δ'. Κρυπτογραφικόν. Τοπογραφικόν

Ε'.—Τὸ ΙΙΙ Γραφεῖον περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Ἐπιχειρήσεις

Τμήμα Β'. Ὀχυρώσεις

Τμήμα Γ'. Ἀντιαεροπορικὴ Ἀμυνα

Τμήμα Δ'. Διαθιβάσεις

ΣΤ'.—Τὸ ΙV Γραφεῖον περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Συγκοινωνίαι, Μεταφοραὶ

Τμήμα Β'. Ἀνεφοδιασμοί. Ἐκκενώσεις. Διακομιδαὶ

Τμήμα Γ'. Ὑλικά καὶ πάσης φύσεως ἐφόδια Γενικῆς Ἐφεδρείας

Ζ'.—Τὸ V Γραφεῖον περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Κίνησις ἀξιωματικῶν ἐν ἐπιστρατεύσει

Τμήμα Β'. Κίνησις ὀπλιτῶν, κτηνῶν καὶ ὀχημάτων ἐν ἐπιστρατεύσει

Τμήμα Γ'. Πίνακες ἐμπολέμου συνθέσεως

Τμήμα Δ'. Ὑλικὸν ἐπιστρατεύσεως. Ἱππωνεῖαι.

Η'.—Τὸ VI Γραφεῖον περιλαμβάνει

Τμήμα Α'. Βιομηχανικὴ ἐπιστράτευσις

Τμήμα Β'. Ἐπιστράτευσις γεωργίας, κτηνοτροφίας καὶ εἰδῶν διατροφῆς

Τμήμα Γ'. Ἐργατικὴ ἐπιστράτευσις

Τμήμα Δ'. Ἱποπααραγωγή

Θ'.—Τὸ Γραφεῖον Πολεμικῆς Ἐκθέσεως περιλαμβάνει.

Τμήμα Α'. Ἱστορικόν

Τμήμα Β'. Ἐκδοσίς πιστοποιητικῶν ὅπηρεσίας μετώπου

7)—Τέλος καθωρίσθη εἰς τοὺς Ὑπαρχηγούς ῥόλος κυρίως συντονιστικός, ὡς καὶ ἡ Διευθύνσις, ἐπὶ συγκεκριμένων ἐκάστοτε περιπτώσεων, τῶν ἐργασιῶν αἵτινες ἐνδιαφέρουσι πλείονα Γραφεῖα τοῦ Ἐπιτελείου καὶ ἐκείνων αἵτινες ἀπαιτοῦσι συνεργασίαν μετὰ λοιπὰ Γενικά Ἐπιτελεῖα, τὰς Ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰς Διευθύνσεις.

Ὅτῳ δ' Α'. Ὑπαρχηγός, προϊσταται καὶ συντονίζει, ἐν τῷ συνόλῳ των, τὰς ἐργασίας τῶν I, II, III, IV, V, VI Γραφείων, ὡς καὶ τοῦ Γραφείου τῆς Πολεμικῆς Ἐκθέσεως. Συντονίζει τὰς ἐργασίας τῶν ἀνωτέρω Γραφείων μετὰ τὰ λοιπὰ Γενικά Ἐπιτελεῖα, μετὰ τὰς Ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰς Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου.

Διευθύνει βάσει τῶν ἐκάστοτε ὁδηγίων τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Ὁ Β'. Ὑπαρχηγός συντονίζει τὰς ἐργασίας τοῦ III Γραφείου μετὰ τὰς τῶν II καὶ IV, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὰ Σχέδια Ἐπιχειρήσεων, μετὰ τὰς τῶν I καὶ V, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Προκάλυψιν, τὴν Ὁργάνωσιν, Ἐκπαίδευσιν καὶ Ἐπιστράτευσιν τῶν Ἀντιαεροπορικῶν δυνάμεων. Ἐπὶ πλέον ἡ ἀρμοδιότης του ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τὰ Σχέδια Μεταφορῶν Προκαλύψεως καὶ Συγκεντρώσεως καὶ τὰ Σχέδια Ἀνεφοδιασμῶν, Ἐκκενώσεων καὶ Διακομιδῶν.

Συντονίζει ὡσαύτως τὰς ἐργασίας τοῦ III Γραφείου καὶ τῆς Μονίμου Ἐπιτροπῆς Μελετῶν Ὀχυρώσεως.

Ὁ Γ'. Ὑπαρχηγὸς προϊσταται καὶ συντονίζει τὰς ἐργασίας τῶν I καὶ V Γραφείων. Συντονίζει τὰς ἐργασίας τοῦ V Γραφείου μὲ τὰς τῶν IV καὶ VI τοιούτων, εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν Ἐπιστράτευσιν. Ἡ ἀρμοδιότης του ἐπὶ πλέον ἐπεκτείνεται καὶ εἰς τ' ἀφορῶντα τὰ προπαρασκευαστικὰ μέτρα ἐπιστρατεύσεως ὅλων τῶν Γραφείων καὶ τὰ Σχέδια Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως. Ἐλέγχει ἐπίσης, μεταβαίνων ἐπὶ τόπου, τὰς ἐργασίας ἐπιστρατεύσεως τῶν Ἐπιτελείων τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν.

Ταῦτα, ἐν ἁλίγοις, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τὸ ἀποδοτικώτερον ὀργάνωσίν του καὶ τὸν πληρέστερον συντονισμόν τῶν ἐργασιῶν του, τόσον μετὰ τῶν λοιπῶν κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὅσον καὶ μετὰ τῶν Γραφείων αὐτοῦ, τῶν Ἐπιθεωρήσεων καὶ τῶν Διευθύνσεων τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΠΟΛΕΜΙΚΗΣ ΜΑΣ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ

Υπὸ τῆς Κυβερνήσεως καθωρίσθη σαφῶς ὅτι σκοπὸς τῆς πολεμικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς, δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης, εἶναι, ἅψ' ἑνὸς ἢ ἐκπληρώσεις τῶν Ἑλληνικῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Συμφώνου τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως καὶ ἅψ' ἑτέρου ἢ ἀντιμετώπισις τῆς Βουλγαρίας εἰς μεμονωμένην Ἑλληνοβουλγαρικὴν ρῆξιν, ἀναλαμβανούσης ταύτης τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου.

Καθορισθέντος τοῦ σκοποῦ τῆς πολεμικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς, καὶ ἔχων ὑπ' ὄψιν ὅτι τόσον ἡ προπαρασκευή, ὥσον καὶ ἡ διεξαγωγή ἑνὸς πολέμου, ἀπαιτοῦσι τὴν ὅσον τὸ δυνατόν στενωτέραν συνεργασίαν τῶν τριῶν Κλάδων τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης, ἥτοι Στρατοῦ, Ναυτικοῦ, Ἀεροπορίας, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὴν Πολιτικὴν Ἐπιστράτειον τῆς Χώρας, ὑπέβαλον πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1936, τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 30623 Ὑπόμνημα ἐπὶ τῆς ἀνάγκης συγκροτήσεως Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως δημιουργηθῇ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ ὄργανον ρυθμίσεως τοῦ Γενικοῦ Προγράμματος τῆς πρὸς πόλεμον προπαρασκευῆς ἀπασῶν τῶν δυνάμεων τῆς Χώρας καὶ τῆς Ἀνωτάτης, ἐν πολέμῳ, Διευθύνσεως αὐτῶν. Εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Β'. Μέρους παρατίθεται τὸ Ὑπόμνημα τοῦτο.

Τὸ Ἀνωτέρω πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως Ὑπόμνημά μου ἐκοινοποίησα καὶ εἰς τοὺς τρεῖς Ὑφυπουργοὺς τῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων, ὡς καὶ εἰς τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ἐπιτελείων Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας.

Μετὰ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, ἔσχον ἐπανειλημμένους συναντήσεις, καθ' ἃς τοῦ ἀνέπτυξα καὶ προφορικῶς ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα τὰ συνηγοροῦντα διὰ τὴν ἀνάγκην συγκροτήσεως παρ' ἡμῖν τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης καὶ ὡσαύτως ἔλαθον χώραν καὶ συσκέψεις, καθ' ἃς παρευρέθησαν καὶ οἱ Ὑφυπουργοὶ τῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων, ὡς καὶ οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐπιτελείων τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας. Κατὰ ταύτας, ἅπαντες, ἐκτὸς τῶν ἐκπροσωποῦντων τὸ Ναυτικόν, ἔμειναν σύμφωνοι ὅτι ἐπεβάλλετο ἡ συγκρότησις τοῦ Ὑπουργείου τούτου καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἰδιαίτεράν νέαν συνεργασίαν, ἣν ἔσχον μετ' αὐτοῦ, καὶ καθ' ἣν τῷ ἀνέπτυξα ὅτι τὰ ὑπὸ τοῦ Ναυτικοῦ προτασσόμενα ἐπιχειρήματα οὐδὲν ἥδυναντο νὰ κλονίσωσι τὴν ὀρθὴν βάσιν τῶν ἀπόψεων τῶν συνηγορουσῶν, ὅπως τὸ πρόβλημα τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης ἀντιμετωπισθῇ ἐν τῷ συνόλῳ του, ὡς ἐν ἐνιαίῳ καὶ ἀδιάσπαστον σύνολον, διὰ τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης, συμφωνήσας μ' ἐμέ, μὲ διέταξε νὰ προχωρήσω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν σχετικὴν Νομοθετικὴν ἐργασίαν.

Εἶχον περατώσει ταύτην, ὅτε ἐπληροφόρηθην ἀφινιδίως ὅτι ἡ συγκρότησις τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης ἐματαιώθη κατόπιν αὐθιγῆς ἀντιδράσεως ἐκ μέρους τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ καὶ κυρίως τῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ, καὶ ἡ ματαιώσις αὕτη ὑπῆρξεν ὀριστική, παρὰ τὰς ἔκτοτε ἀντιθέτους προσπάθειάς καὶ εἰσηγήσεις μου.

Κατ' ἐμέ, ὁ μόνος πραγματικὸς λόγος τῆς ἀντιδράσεως ἦτο ὅτι συνησθάνετο τὸ Ναυτικόν, ὅτι, κατόπιν τοῦ σαφῶς τεθέντος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς πολεμικῆς μας προπαρασκευῆς, τὸ ὑπεύθυνον ὄργανον αὐτῆς διὰ τὴν προπαρασκευὴν τῶν ἀποφάσεών της, τὸ Γενικόν Ἐπιτελεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης, λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐπειδὴ ὅλον σχεδὸν τὸ βάρος τῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς Βουλγαρίας θὰ ἔπιπτεν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Στρατοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας, θὰ εἰσηγεῖτο κατὰ συνέπειαν καὶ τὴν κατανομήν τῶν ἐκάστοτε διατιθεμένων ἐκτάκτων πιστώσεων κυ-

ρίως μεταξύ των δύο τούτων κλάδων της 'Εθνικής 'Αμύνης και ότι επομένως, από της απόψεως ταύτης, τὸ Ναυτικὸν θὰ ἤρχeto εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπείγοντος.

Πάντως, ἐλλείποντος τοῦ 'Υπουργείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης, προσεπάθησα ν' ἀναπληρώσω τὴν ἑλλειψιν ταύτην διὰ τῆς κειμένης Νομοθεσίας, ἥτις μοῦ ἐπέτρεπεν, ὡς Πρόεδρος τοῦ 'Ανωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου, νὰ λαμβάνω τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐπαφῆς καὶ συνεργασίας μεταξύ των τριῶν 'Επιτελείων καὶ λοιπῶν Κρατικῶν 'Υπηρεσιῶν, καὶ ὀφείλω ν' ἀναγνωρίσω, ὅτι, χωρὶς βεβαίως ν' ἀναπληρωθῇ ἀπολύτως ἡ ἑλλειψις τοῦ 'Υπουργείου καὶ 'Επιτελείου 'Εθνικῆς 'Αμύνης, αἱ ἀνωτέρω ἐπαφαὶ καὶ συνεργασίαι ὑπῆρξαν καρποφόροι.

'Ὡς ἐγένετο καὶ διὰ τὴν περίοδον ἀπὸ Αὐγούστου 1923 μέχρι Σεπτεμβρίου 1935, θὰ ἐκθέσω εἰς τὰ ἐπόμενα Κεφάλαια, ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ, ποία ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ Στρατεύματος τὸν 'Οκτώβριον τοῦ 1940, ἐποχὴν καθ' ἣν ἡ 'Ελλάς ἔλαθε μέρος εἰς τὸν δεύτερον παγκόσμιον πόλεμον. Πρὸ τοῦ ὅμως προῶ εἰς τοῦτο, φρονῶ, ὅτι δεόν, ὡς χειρισθεὶς ὑπεθύνως τὰ ζητήματα τῆς στρατιωτικῆς μας προπαρασκευῆς, νὰ ἐκθέσω προηγουμένως, τὰς σκέψεις, τὰς κατευθυντηρίου γενικὰς γραμμὰς καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ 1940 ἀνωτέρω προπαρασκευῆς.

'Ὁ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως σαφῶς καθορισθεὶς σκοπὸς τῆς ἀντιμετωπίσεως τῆς Βουλγαρίας εἰς μεμονωμένην ρῆξιν, τῆς Βουλγαρίας ἀναλαμβανούσης τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πολέμου, κατέταξε τὴν 'Ελλάδα: εἰς τὴν χορείαν τῶν Κρατῶν ἅτινα δὲν ἔχουσι πλέον ἐδαφικὰς διεκδικήσεις καὶ ἀποθλέπουσιν εἰς τὴν ἐν εἰρήνῃ διαθίωσιν των ἐντὸς τοῦ ἐκ των Συνθηκῶν τοῦ πρώτου Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου προκύψαντος ἐδαφικοῦ καθεστῶτος. Διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ ἀντικειμενικοῦ τούτου σκοποῦ πολεμικῆς παρασκευῆς ἐθάσισα, ὡς ἐπεβάλλετο, τὴν ὅλην σχετικὴν μελέτην, ἅψ' ἐνὸς εἰς τὴν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας προσοχῆς καὶ ἀντικειμενικότητος σπουδῇ καὶ ἐξέτασιν τοῦ ἔχθρου, ἀπὸ ἀπόψεως δυνατοτήτων, τὴν σύγκρισιν των δυνατοτήτων αὐτοῦ πρὸς τὰς ἡμετέρας καὶ ἅψ' ἐτέρου εἰς τὴν μελέτην τοῦ Θεάτρου 'Επιχειρήσεων ἀπὸ ἀπόψεως ἐδαφικῆς διαμορφώσεως, συγκοινωνιῶν, βάθους, τακτικῆς ἀξίας τῆς μεθορίου κτλ.

'Εφρόνουν, ὅτι αἱ μελέται αὗται εἶναι ἐκεῖναι αἰτινες θὰ δώσωσι, προκειμένου περὶ τοῦ Στρατοῦ, τὴν ἑκτασιν καὶ τὴν μορφήν τῆς ὁργανώσεώς του, τὰ μέσα τὰ ὅποια ὀφείλει ν' ἀποκτήσῃ, τὴν σειρὰν ἐπείγοντος τῆς ἀποκτήσεως αὐτῶν, τὸν τρόπον καθ' ὃν δεόν νὰ ἐξοπλισθῇ τὸ Θέατρον 'Επιχειρήσεων, τὴν σειρὰν ἐπείγοντος τοῦ ἀνωτέρω ἐξοπλισμοῦ.

'Ἡ μελέτη τοῦ ἔχθρου, γενικῶς, ἀπὸ ἀπόψεως δυνατοτήτων, κατέδειξεν, ὅτι οὗτος, ἐργασθεὶς μεθοδικώτατα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1928, καὶ κυρίως ἐντατικώτατα ἀπὸ τοῦ 1934, κατάρθωσε νὰ δημιουργήσῃ διαδοχικῶς, πρῶτον ἐν Στράτευμα ἱκανὸν ν' ἀμυνθῇ τοῦ ἐδάφους του καὶ δεύτερον ἐν Στράτευμα ἱκανὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ ταχεῖαν καὶ αἰφνιδιαστικὴν εἰσβολὴν καθ' ἡμῶν, καὶ ἡ μελέτη αὕτη των δυνατοτήτων τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, συγκρινομένη καὶ συσχετιζομένη πρὸς τὰς κατὰ τὸ 1936 ἡμετέρας δυνατότητας, τὴν γεωγραφικὴν διαμόρφωσιν καὶ δημογραφικὴν κατανομήν τοῦ ἐδάφους μας, τὴν ἀνεπάρκειαν, εὐπάθειαν καὶ μικρὰν ἀπόδοσιν των συγκοινωνιῶν μας, τὴν τακτικὴν ἀξίαν τῆς μεθορίου, τὸ βάθος τοῦ Θεάτρου 'Επιχειρήσεων κτλ., κατέδειξεν, ὅτι, πρὸ μιᾶς τοιαύτης Βουλγαρικῆς ἐνεργείας, ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ καμθῇ καὶ συντριβῇ ἡ Βόρειος 'Ελλάς, ἡ ἀποτελοῦσα, τρόπον τινά, τὸ Κλιμακίον Προκαλύψεως, πρὸ τοῦ καταφθάσῃ πρὸς ἐνίσχυσιν ἡ Δυτικὴ καὶ Νότιος 'Ελλάς, ἡ ἀποτελοῦσα, τρόπον τινά, τὸν ὄγκον.

'Επομένως ἡ διέπουσά με, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, κατευθυντήριος γραμμὴ τῆς στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς ἦτο:

— 'Ἡ δημιουργία Στρατοῦ δυναμένου ν' ἀμυνθῇ τῆς ἀκραιότητος τοῦ 'Εθνικοῦ ἐδάφους καὶ συνεπῶς ὁ ἀμυντικὸς, κατὰ πρῶτον λόγον, ἐξοπλισμὸς του.

—'Η ἐνίσχυσις τῆς ἱκανότητος ἀντιστάσεως τοῦ Κλιμακίου Προκαλύψεως (Ὁχύρωσις κτλ.).

—'Η ἐν γένει ὀργάνωσις τοῦ Στρατοῦ, ὥστε ἡ, ἐπιστράτευσίς του καὶ ἰδίᾳ ἡ τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων, νὰ καταστή ὅσον ἔνεστιν ἀσφαλεστέρα καὶ ταχύτερα.

'Η ὀργάνωσις, ὅσον ἔνεστι, ταχύτερας καὶ ἀσφαλεστέρας συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας, εἰς τὴν ζώνην τοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων (Ἀεροπορία, Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικόν, Συγκοινωνία, αὔξησης ἀποδόσεως σιδηροδρομικῶν δικτύων, αὔξησης χώρων καὶ λιμένων ἀποθιβάσεων κτλ. κτλ.).

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω κατηρτίσθη ἓν πλήρες πρόγραμμα ἀναγκῶν, τὸ ὁποῖον, ἐπειδὴ ἦτο προφανὲς ὅτι καὶ χρόνος ἀρκετὸς θὰ ἐχρειάζετο διὰ τὴν πραγματοποίησιν του καὶ αἱ ὁικονομικαὶ δυνατότητες τῆς Χώρας δὲν θὰ ἐπέτρεπον τὴν ἐφ' ἅπασι ἀντιμετώπισιν του, κατενεμήθη εἰς ἐφοδιαστικά στάδια, ἓν ἕκαστον τῶν ὁποίων ἡμῶς δέον νὰ ὠλοκληρῶμεν κάτι τι ἐν τῷ συνόλῳ τῆς πλήρους προπαρασκευῆς τοῦ Στρατεύματος, εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐγένετο εἰς τὸ παρελθόν, τοὔτέστι νὰ δίδονται ἐντολαὶ προμηθειῶν ἀνευ βάσεως, ἀνευ προγράμματος καὶ ἀνευ σειρᾶς ἐπείγοντος. Δὲν ἔχω παρὰ νὰ ὑπεθυμίσω τὴν γενομένην, μετὰ τὸ 1923, μεγάλην παραγγελίαν ὀπλισμοῦ Πυροβολικοῦ καὶ ὀπλισμοῦ Πεζικοῦ καὶ ἤτις, μὴ λαθοῦσα ὑπ' ὅσων τὰς διαφόρους σημαντικωτάτας ἄλλας ἁλλεῖφεις τοῦ Στρατεύματος, ἔσχεν ὡς συνέπειαν ὅτι κατὰ τὸ 1935, ὅτε ἐκινδυνεύσαμεν νὰ ἐμπλακώμεν εἰς σύρραξιν, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ κινητοποιήσωμεν, εἰμὴ μέρος μόνον τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ τῶν πολυθόλων τὰ ὁποῖα εἴχομεν προμηθευθῇ, καὶ τὸ μέρος τοῦτο ἀνευ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης, ἀνευ Ἀεροπορίας, ἀνευ Ἀντιαρματικῆς Ἀμύνης, ἀνευ Ὀχυρώσεως, ἀνευ προσωπίδων, ἀνευ κρανῶν, ἀνευ ἀτομικῆς πυροσκαπάνης, ἀνευ μέσων Διαθιβάσεων, ἀνευ Ὑγειονομικῶν ἐφοδίων, ἀνευ συλλογῶν ἰμτισμοῦ καὶ εἰδῶν στρατοπεδείας.

Τὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα, ὅπερ ἦτο μακροσκελέστατον, ὑπέβαλον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1936, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 30379 ἀναφορᾶς μου καὶ ἐκιοινοποίησα ὡσαύτως εἰς τὸν τότε Ἀντιπρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, ὡς καὶ εἰς τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν.

Διὰ τοῦ ἀνωτέρω ὑπονήματος, ὅπερ συνωδεύετο ὑπὸ λεπτομερῶν πινάκων τῶν ἀπαιτουμένων ὕλικῶν καθ' ἄρμοδιότητος, ὕλικῶν τόσον ἐπιστρατεύσεως, ὅσον καὶ γενικῆς ἐφεδρείας, προγραμμάτων κατασκευῶν πάσης φύσεως, κτλ., ἀνέφερον κατ' ἀρχὰς ὅτι, διὰ τὸν πλήρη ἀνεφοδιασμὸν καὶ συγχρονισμὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένου Στρατοῦ ἐκστρατείας, ἀπαιτεῖτο μὲ τὰς τότε τιμὰς κόστους τῶν διαφόρων ὕλικῶν, ποσὸν ὑπερβαῖνον κατὰ τι τὰ 11 δισεκατομμύρια δραχμῶν, ἐπὶ πλέον τῶν κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου ἐξαμήνου τοῦ 1935 διαθεσιῶν ἐντὸς διетίας ἐκτάκτων πιστώσεων 3 δισεκατομμυρίων διὰ τὸν Στρατὸν τῆς ἡρᾶς. Ἀνέφερον ὅτι, ἐπειδὴ προφανῶς τὸ πρόγραμμα τοῦτο δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῇ ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος, τὸ μὲν λόγῳ τῶν ἀπαιτουμένων μεγάλων πιστώσεων, τὸ δὲ λόγῳ τῆς ὀργανικῆς ἀδυναμίας τῆς ἐν Ἑλλάδι βιομηχανίας καὶ τῆς βραδύτητος τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμηθειῶν, διήρουν τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ εἰς δύο ἐφοδιαστικά στάδια, ὡς ἀκολούθως:

ΠΡΩΤΟΝ ΣΤΑΔΙΟΝ

Ὁ σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι αὐστηρῶς προσηρμοσμένος πρὸς τὸν τεθέντα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως σκοπὸν τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς, καὶ ἀφορᾷ τὰς ἀπαραίτητους ἀνάγκας, τόσον διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων, ὅσον καὶ τὰς ἀνάγκας τοῦ, ὑπὸ τοῦ ἐν ἰσχύϊ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, προβλεπομένου Στρατοῦ ἐκστρατείας, ὥστε νὰ δυνηθῇ ὁ Ἑλληνικὸς Στράτος ν' ἀντιμετωπίσῃ, ἀνευ

ξένης βοήθειας, τὸν Βουλγαρικόν, τῆς Βουλγαρίας ἀναλαμβάνουσας τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πολέμου.

Τὰ συμπληρωματικῶς ἀπαιτούμενα νέα ἐφόδια τοῦ Στρατεύματος, ὡς καὶ τὰ προγράμματα τῶν διαφόρων κατασκευῶν τοῦ πρώτου τοῦτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου, ἐξετίθεντο λεπτομερῶς, τόσον εἰς τὸ ὑπόμνημά μου, ὅσον καὶ εἰς τοὺς συνοδευόντας αὐτὸ πίνακας. Κατὰ τὸ πρῶτον ὅμως ἐφοδιαστικόν τοῦτο στάδιον θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο ἀκόμη ὀλοκλήρῳ τὸ ὑπάρχον παλαιὸν ὕλικόν ὀπλισμοῦ.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΣΤΑΔΙΟΝ

Σκοπὸς τοῦ δευτέρου τοῦτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου θὰ ἦτο ἡ ὀλοκλήρωσις τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ προαναφερομένου Στρατοῦ ἐκστρατείας, δι' ἀπομακρύνσεως ὀλοκλήρῳ τοῦ παλαιοῦ ὀπλισμοῦ, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ μεγίστης σημασίας ὅρος τῆς ὁμοιομορφίας αὐτοῦ καὶ ἡ εἰσαγωγή τῶν συγχρόνων πολεμικῶν μέσων εἰς βαθμὸν ἐπιτρεπόμενον διὰ τὰ ἡμέτερα ἐδάφη.

Εἰς τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημά μου, προσέθετον ὅτι συμπληροῦντες τὸ δεῦτερον ἐφοδιαστικόν στάδιον δὲν πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὅτι ἔληξεν ὁ πολεμικὸς ἐφοδιασμός τοῦ Στρατοῦ, ἀλλὰ πρέπει, σὺν τῷ ἐξοπλισμῷ καὶ τῶν διαφόρων ἄλλων θεάτρων ἐπιχειρήσεων, ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὴν δυνατότητα κινητοποιήσεως ὀλοκλήρῳ τοῦ μαχίμου πληθυσμοῦ τῆς Χώρας, ὥστε ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς νὰ δύνηται ν' ἀντιμετώπισῃ ἀποτελεσματικῶς, οὐ μόνον τὸν Βουλγαρικόν Στρατόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Στρατὸν οἰουδήποτε ἄλλου Βαλκανικοῦ Κράτους. Τοῦτο, ἔγραφον, πρέπει ν' ἀποτελῇ τὸν τελικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ἡμῶν.

Εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 30379 ὑποβληθέν πρόγραμμα στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς, ὅπερ ἦτο λεπτομερέστερον, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρόγραμμα τοῦ πρώτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου, ἐθίγето συγχρόνως καὶ λεπτομερῶς τὸ οἰκονομικὸν ζήτημα. Καθίστων γνωστὸν εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅτι κατόπιν τῶν διατεθεισῶν, περὶ τὰ μέσα τοῦ 1935, ἐκτάκτων πιστώσεων 3 δισεκατομμυρίων διὰ τὸν Στρατὸν τῆς ξηρᾶς, ὁ Στρατὸς Ἐκστρατείας, ὁ προβλεπόμενος ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, ὅπερ θὰ ἐτίθετο ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1937, θὰ ἠδύνατο, μὲ τὸ ὑπάρχον ὕλικόν καὶ τὸ ὑπὸ παραγγελίαν τοιοῦτον, νὰ ἐπιστρατευθῇ, ἀλλ' ὅτι θὰ εἶχεν οὕτως ἀκόμη οὐσιώδεις τινὰς ἐλλείψεις καὶ ὅτι, μόνον διὰ τῆς ταχείας ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος τοῦ πρώτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου, θὰ ἠδύνατο ὁ Στρατὸς μας νὰ ἐκπληρώσῃ πλήρως τὴν καθορισθεῖσαν αὐτῷ ἀποστολήν.

Πρὸς τοῦτο ἐξέθετον λεπτομερῶς, ποία ἦτο ἡ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην κατάστασις τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τί εἶχε δαπανηθῇ ἀπὸ τὰ διατεθέντα 3 δισεκατομμύρια, τί ἐντολαὶ καθ' ἀρμοδιότητος εἶχον δοθῇ διὰ προμηθείας ὕλικῶν, τί ἐντολαὶ εἶχον δοθῇ διὰ κατασκευὰς πάσης φύσεως καὶ τέλος ἐζήτουν τὰς κάτωθι συμπληρωματικὰς πιστώσεις διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ πρώτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου.

— Δι' ὕλικά ἐπιστρατεύσεως:	1,544,728,000
— Δι' ὕλικά γενικῆς ἐφεδρείας:	1,126,100,000
— Διὰ κατασκευὰς πάσης φύσεως:	1,897,025,000

ἦτοι ἐν συνόλῳ 4,567,853,000, ἐπὶ πλέον τῶν διατεθέντων 3 δισεκατομμυρίων. Παρεκάλουν προσέτι ὅπως προκληθῇ ἡ σχετικὴ ἀπόφασις παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὸ ταχύτερον, ἀφ' ἑνὸς μὲν λόγῳ τοῦ ἐπείγοντος τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἀναγκαιοῦντος πολεμικοῦ ὕλικου καὶ τῆς ἐντατικῆς συνεχίσεως τῶν παντοίας φύσεως ἀπαραιτήτων στρατιωτικῶν κατασκευῶν, ἦτοι ὀχυρώσεως, στρατωνισμοῦ κτλ., ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐτόνιζον ὅτι ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον θὰ πλαισιωθῇ πληρέστερον εἰς τὰς μελέτας τοῦ καὶ τὰς ἐν γένει ἐργασίας του. Συνάμα ἐζήτουν ὅπως καθορισθῇ ἀμέσως ἐν προγράμματι παγίας ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ

παρεκάλουν την Κυβέρνησιν ὅπως ἐγκρίνῃ τὴν σύγχρονον καὶ ἀμεσον παραγγελίαν τῶν ὑλικῶν τοῦ πρώτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου, διὰ τὰ ὁποῖα εἶχον ζητήσει συμπληρωματικὰς πιστώσεις, ἀρξάμεν ἅπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1937—1938, με κλιμάκωσιν τῶν πληρωμῶν τιθεμένην ὡς ὅρον εἰς τὰς συναφθησομένας συμβάσεις ὑπὸ τῶν Διευθύνσεων τοῦ Ὑπουργείου.

Εἰς τὴν συνοδεύουσαν τὸ ὑπόμνημά μου ἀναφορὰν, ἐτόνιζον ἐπίσης ὅτι αἱ Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου δεόν νὰ ὠθήσωσι τὰς ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἐντολὰς ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον πρὸς τὸ τέρμα των, γράφων ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς:

«Φρονῶ ὅτι ἡ κρίσιμός τῆς γενικῆς καταστάσεως καὶ τὸ κενὸν ὅπερ πρόκειται ἐν μέρει νὰ πληρῶσιν αἱ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἐντολαὶ εἰς τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Στρατοῦ, ἐπιβάλλουσιν ὅπως αἱ διατυπώσεις τῶν παραγγελιῶν ἐπιταχυνθῶσι καθ' οἷονδήποτε τρόπον, τιθεμένης ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ καὶ αὐτῆς ἀκόμῃ τῆς αὐστηρᾶς ποιοτικῆς ἐκλογῆς καὶ τῶν ἀτελευτήτων ἐπιζητήσεων οἰκονομικωτέρων τιμῶν. Ὅταν αἱ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἐντολαὶ καὶ αἱ διὰ τοῦ συνημμένου ὑπομνήματος ὑποδεικνυόμεναι τοιαῦται πραγματοποιηθῶσι, τότε δυνάμεθα εἰς τὴν περαιτέρω ἐφοδιαστικὴν πορείαν νὰ θέσωμεν ἐν πρώτῃ μοίρᾳ τὴν ποιοτικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀποψιν. Δὲν θὰ ἔχωμεν τότε τὴν τυραννικὴν ἐφ' ἡμῶν ἐπιβολὴν τῆς ἀνάγκης τῆς ταχυτέρας δυνατῆς πραγματοποιήσεως τῶν ἐντολῶν, ὡς σήμερον συμβαίνει.

Ἐνταῦθα, κάμνοντες μίαν παρένθεσιν, δεόν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι, διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν ὅλων τῶν ἐλλείψεων τοῦ προβλεπομένου ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935 ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἀπαιτοῦντο εἰσέτι, ἐκτὸς τῶν ἤδη διατεθεισῶν πιστώσεων ἐκ 3 δισεκατομμυρίων, καὶ ἑτέρας σημαντικῆς τοιαῦται, ἐνὺ τὸ Ἀνώτατον Στρατιωτικὸν Συμβούλιον, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 157/16-7-1934 Πρακτικοῦ του, τὸ ὁποῖον παρέθεσα εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Α'. Μέρους, ἀπεφαινετο ὅτι τὸ Σχῆδιον Ἐπιστρατεύσεως 1934, τὸ ὁποῖον ἐξεπὼνῃσε καὶ εἰσηγήθη ὁ τότε Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, καὶ τὸ ὁποῖον προέβλεπε 4 Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ μίαν Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ, ἐπὶ πλεόν τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου 1935 συγκροτουμένων, ἀπῆτει, διὰ νὰ εἶναι ἀνεκτὴ ἡ ἐπιστράτευσίς τοῦ Στρατοῦ τῶν 18 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ, 5 Ταξιαρχῶν Πεζικοῦ καὶ μιᾶς Μεραρχίας Ἰππικοῦ, ποσὸν 2 δισεκατομμυρίων καὶ 50 ἑκατομμυρίων. Τοῦτο μόνον εἶναι ἀρκετὸν νὰ καταδείξῃ, ἄλλην μίαν φορὰν εἰσέτι, με πόσῃν προσοχῇ ἐμελετώντο τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου.

Ἐπανερχόμενος εἰς τὸ ἐφοδιαστικὸν ἡμῶν πρόγραμμα, ὀφείλω νὰ εἰπῶ ὅτι τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1936 ὑπομνήματός μου, δὲν ἔτυχον ἱκανοποιητικῆς ἀπαντήσεως.

Ἡ Κυβέρνησις δὲν ἐνέκρινεν οὔτε τὴν παγίαν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τοῦ Ταμεῖου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, οὔτε τὴν, ὡς εἰσηγούμην, σύγχρονον καὶ ἀμεσον παραγγελίαν τῶν ὑλικῶν τοῦ πρώτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου με κλιμάκωσιν τῶν πληρωμῶν τιθεμένην ὡς ὅρον εἰς τὰς συναφθησομένας συμβάσεις, διέθεσεν ὅμως εἰς τὸ Ταμεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἔναντι τοῦ ποσοῦ τῶν παρ' ἐμοῦ αἰτούμενων 4,567,853,000 δρχ.

— 235 ἑκατομμύρια εἰς δραχμάς

— 700 ἑκατομμύρια δραχμῶν εἰς μάρκα

με τὴν ἐντολὴν ὅπως ἀναθεωρηθῶσιν αἱ ὑποβληθεῖσαι τῇ Κυβερνήσει αἰτήσεις πιστώσεων καὶ ἐπενεχθῇ πᾶσα δυνατὴ κλιμάκωσις τῶν ἀναγκῶν εἰς μείζονα χρόνον, ἵνα καταστῇ αὕτῃ δυνατόν νὰ ἱκανοποιήσῃ τὰς ἀπολύτως ἐπείγουσας ἀνάγκας τῶν τριῶν κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὰς ἀπορροεούσας ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς πολεμικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς, δν σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς καθώρισεν.

Ἀπῆντησα εἰς τὴν Κυβέρνησιν, διὰ τῆς ἀπὸ 13 Μαΐου 1937 ὑπ' ἀριθ. 39528 ἀναφορᾶς μου, ὅτι εἰς τὸ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1936 ὑπ' ἀριθ. 30379, ὑπόμνημά μου, εἶχον περιλάβῃ, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πρῶτον ἐφοδιαστικὸν στάδιον, τὰς ἀπαραιτήτως ἀναγ-

καίας, πέραν τῶν διατεθέντων 3 δισεκατομμυρίων, πιστώσεις καὶ ὅτι, διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ ὑπομνήματος τούτου, εἶχον λάθῃ ὑπ' ὄψει τὰς πρώτας καὶ στοιχειώδεις ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ, συνυπολογίζων καὶ ἅπαν τὸ παλαιὸν ὕλικον ὀπλισμοῦ, τὸ ὁποῖον, ὅσον ἀφορᾷ ἰδίᾳ τὸ Πεζικόν, ἦτο λίαν ἀνομοιόμορφον, ἐτόνιζον δὲ ὅτι ἐκτὸς περικοπῶν τινῶν, τοῦ πρώτου ἐφοδιαστικοῦ σταδίου, τὰς ὁποίας καθώριζον ἐν τῇ ἀναφορᾷ μου καὶ αἵτινες δύνανται ν' ἀφεθῶσι πρὸς πραγματοποιήσιν εἰς εὐθεώτερον χρόνον, δὲν δύναμαι ν' ἀναλάβω τὴν εὐθύνην τῆς εἰσιγήσεως, πρὸς τὴν Κυβέρνησιν, ἐπιβαρύνσεως τοῦ πολεμικοῦ μας ἐφοδιασμοῦ, καθόσον θὰ ἐπηρεάζετο, εἰς ἐπικίνδυνον βαθμόν, ἡ μαχητικὴ ἀξία τοῦ Στρατεύματος, ἐπὶ τούτῳ ὁποῖον πίπτει κυρίως τὸ βάρος, τόσον εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων πρὸς Βουλγαρίαν, ὅσον καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τοῦ Συμμαχικοῦ Σχεδίου τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως. Προσέθετον δέ, καὶ τοῦτο διὰ νὰ διατεθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότεραι πιστώσεις διὰ τὸν Στρατόν, ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐτέρους δύο κλάδους τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ κυρίως τὸ Ναυτικόν, ὅτι οὗτοι, συμφώνως μὲ τὸν καθορισθέντα ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τῆς στρατιωτικῆς μας προπαρασκευῆς, καλοῦνται νὰ συντρέξωσι τὸ Στράτευμα καὶ κατὰ συνέπειαν δέον νὰ ἐξυπηρετηθῶσιν εἰς πιστώσεις μόνον ἐν τῷ μέτρῳ τῆς αἰτουμένης ἀπ' αὐτοὺς συνδρομῆς καὶ τῆς παρούσης καταστάσεώς των.

Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, παρατηρήθη, καὶ ἄλλην μίαν φορὰν, ἡ ἑλλειψὶς τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τῶν ὁποίων τὴν συγκρότησιν ἐπανειλημμένως εἶχον εἰσηγηθῇ. Ἄν ὑπῆρχε τὸ ὄργανον τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ καθορισθέντος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς προπαρασκευῆς μας, ρυθμίσεως τῆς μεταξύ τῶν τριῶν κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης κατανομῆς τῶν πιστώσεων, οὐ μόνον δὲν θὰ προέκυπτον παρόμοια ζητήματα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ αἰ διατεθεῖσαι, κατὰ τὸ 1935 συνολικαὶ ἑκτακτοὶ πιστώσεις 6 δισεκατομμυρίων καὶ πεντήκοντα ἑκατομμυρίων δραχμῶν, αἱ κατανεμηθεῖσαι τότε:

- 3,000,000,000 διὰ τὸν Στρατόν
- 1,800,000,000 διὰ τὸ Ναυτικόν
- 1,250,000,000 διὰ τὴν Ἀεροπορίαν

θὰ εἶχον ἀναθεωρηθῇ.

Τὴν 26 Ἰανουαρίου 1938 ὑπέβαλον τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 71459 νέον ὑπόμνημά μου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν.

Διὰ τοῦ ὑπομνήματός μου τούτου, ὑπεβάλλετο καὶ πάλιν τὸ γενικὸν ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα τοῦ πρώτου σταδίου, μεθ' ὧν τῶν σχετικῶν πινάκων κτλ. ὁπερ ὅμως, λόγῳ τῆς ἐν τῷ μεταξύ σημαντικῆς ὑψώσεως τῶν τιμῶν κόστους ὑλικῶν τινῶν καὶ τῆς προσθήκης ἐτέρων τινῶν ὑλικῶν, ὡς π.χ. πυροβόλα ὑπὸ πυργία διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὁχυρωσῆς, εἶχεν ἀναθεωρηθῇ. Οὗτω ἀντὶ τῶν αἰτουμένων διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1936 ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 30379 ὑπομνήματός μου συμπληρωματικῶν πιστώσεων ἐκ 4,657,853,000 δραχμῶν, ἀπητοῦντο 5,211,479,000 ἐπὶ πλέον τῶν διατεθεισῶν ἤδη πιστώσεων.

Εἰς τὴν συνοδευούσαν τὸ νέον τοῦτο ὑπόμνημα ἀναφοράν μου, πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἔλεγον ἐπὶ λέξει τὰ ἑξῆς:

«Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως:

- » α) Γενικὸν Ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα τοῦ Στρατοῦ (Α'. Σταδίου).
- » β) Εἰσηγητικὴν ἐπ' αὐτοῦ ἑκθεσιν, ἐν ἣ ἀναπτύσσεται ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς
- » καὶ ἐκτίθενται λεπτομερῶς οἱ λόγοι διὰ μίαν ἐκάστην αἰτουμένην πίστιωσιν.
- » Τὸ ἀπαιτούμενον συνολικὸν ποσὸν διὰ τὸ ὡς ἄνω ἐφοδιαστικὸν στάδιον ἀνέρ-
» χεται εἰς 5 δισεκατομμύρια καὶ 212 περίπου ἑκατομμύρια, ἐπὶ πλέον τῶν μέχρι
» σήμερον διατεθεισῶν πιστώσεων.

» Ἀντιλαμβάνομαι πλήρως ὅτι ἡ οἰκονομικὴ ἀντοχὴ τῆς Χώρας, εἶναι πλέον
» ἢ προφανὲς ὅτι δὲν ἐπιτρέπει τὴν ἐφ' ἅπαξ ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ παρόν-
»τος ἐφοδιαστικοῦ προγράμματος.

» Θ' ἀπαιτηθῇ σειρά τις ἐτών, ἣν θὰ ὀρίσῃ ἡ Κυβέρνησις, ἐν ὧσιν τῆς γενικῆς
» ἐξωτερικῆς καταστάσεως, τῆς διαρκείας καὶ ἀντοχῆς τῶν συμμαχικῶν μας δεσμῶν
» καὶ τῆς οἰκονομικῆς πρὸ παντὸς δυναμικότητος τῆς Χώρας, ἡ διαφύλαξις τῆς
» ὁποίας εἰς κατὰστασιν ὕγιᾶ, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι ἔχει ἀμεσον ἐπίδρασιν
» ἐπὶ τῆς ἱκανότητος αὐτῆς ὅπως ἀντιμετώπισῃ ἐνδεχομένην πολεμικὴν περιπέτειαν.
» Οὐχ' ἦιτον νομιζώ ὅτι διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ χρόνου ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ
» πραγματοποιηθῇ ἡ ἐκτέλεσις τοῦ προγράμματος, εἶναι σκόπεμον νὰ θέσω καὶ πά-
» λιν ὑπ' ὧσιν τῆς Κυβερνήσεως μερικὰ συγκριτικὰ στοιχεῖα, ἵνα, ἔχουσα πλήρη τὰ
» δεδομένα, ἀποφασίσῃ σχετικῶς.

» Ἡ Βουλγαρία, ἃν καὶ εὐρισκομένη εἰς οἰκονομικὴν κατὰστασιν δυσχερεστέ-
» ραν ἀπὸ ἡμᾶς, δαπανᾷ ἐν τούτοις ἐντατικῶς κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη διὰ πολεμι-
» κούς ἐξοπλισμούς. Διαθέτει πρὸς τοῦτο:

» — Ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ, ἀναλογίαν διαρκῶς αὐξανομένην καὶ
» οὐχὶ κατωτέραν τῶν 40 % ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν Κρατικῶν Δαπανῶν. Σημειωτέον
» ὅτι τὸ ὕψος τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τῆς συνεχῶς ἀνέρχεται, αἱ δὲ ἐκάστοτε
» αὐξήσεις ἀπορροφῶνται ἐξ ὀλοκλήρου καὶ ἀποκλειστικῶς εἰς πολεμικάς δαπάνας.

» — Ἐκτάκτους πόρους ἐκ δανείων ἐσωτερικῶν. Ἐπὶ παραδείγματι τὸ παρελθόν
» ἔτος συνήφθη δάνειον ἐκ 230 ἐκατομμυρίων λεβίων.

» — Ἐξωτερικά δάνεια χορηγούμενα ἀφ' ἐνὸς μὲν ὑπὸ μορφήν προεξοφλήσεων
» ἔναντι τῶν ἐνεργητικῶν ὑπολοίπων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ
» τοῦ ἀνοίγματος πιστώσεων μόνον καὶ ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν χορήγησιν πολεμικοῦ
» ὀλικοῦ. Ἐχομεν πληροφορίας, αἱ ὁποῖαι καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀποδεικνύονται πολὺ
» πιθαναί, ὅτι τοιαύτας πιστώσεις ἤνοιξεν ἡ Γερμανία, μεθ' ἧς ἴσως θὰ ἔχῃ συνδεθῇ
» καὶ πολιτικῶς.

» — Προσωπικὴν συμβολὴν τῶν κατοίκων καὶ ἐργασίαν τῶν ἐργατικῶν ταγμά-
» των, δι' ἔργα στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς ὁδοί, σιδηροδρομικαὶ γραμμαί, ἀε-
» ροδρόμια κτλ.

» Θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ ὑπ' ὧσιν ὅτι ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ποσῶν τούτων μηδαμῶν
» μέρος, ἦτοι 42 περίπου ἐκατομμύρια λεβίων ἐτησίως, διαθέτει ὑπὲρ τοῦ Ναυτικοῦ
» καὶ οὐδὲν σχεδὸν δι' ὀχυρώσεις. Ὅλα τὰ ποσὰ συνεπῶς διατίθενται διὰ τὸν Στρα-
» τὸν τῆς ξηρᾶς καὶ τὴν Ἀεροπορίαν, τῶν ὁποίων σημειωτέον ὅτι μέχρι πρὸ τινων
» ἐτών ἡ ἐνεργὸς δύναμις ἦτο πολὺ μικρά καὶ κατὰ συνέπειαν αἱ τακτικαὶ δαπάναι
» ἐκάλυπτον μικρὸν ποσοστὸν.

» Ἐκ παραλλήλου, ἡ Βουλγαρία, πολὺ ἐνωρίτερον ἡμῶν, ἐπελήφθη τῆς ἀνα-
» πτύξεως τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας, τὴν ὁποίαν ἔχει προωθήσῃ ἤδη εἰς σημαντι-
» κὸν βαθμόν.

» Ἐχει ἐπίσης πλοῦσιον δίκτυον ὁδικῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν
» ἡμῶν, πρὸς ἣν προεκτείνει ἤδη καὶ σιδηροδρομικὰς γραμμάς. Οἱ συνημμένοι πίνα-
» κες παρέχουσι μίαν εἰκόνα τοῦ ἐντατικοῦ ὀλικοῦ ἐξοπλισμοῦ εἰς ὃν προβαίνει ἡ
» Βουλγαρία. Εἶναι πίνακες δοθέντες ὑπὸ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Ἐπιτελείου κατὰ
» τὴν τελευταίαν συνάντησιν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Συμμαχικῶν Ἐπιτελείων εἰς Ἀγκυ-
» ραν, οἵτινες κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπιβεβαιοῦνται καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων πληροφοριῶν.

» Συμπέρασμα ἀσφαλὲς εἶναι ὅτι ἡ Βουλγαρία προηγείται ἡμῶν σημαντικῶς,
» εἰς τὴν στρατιωτικὴν προπαρασκευήν, ἐκτὸς τῆς Ἀεροπορίας, ἣν ἔχει προαγάγῃ
» εἰς ἀνώτερον ἐπίσης ἐπίπεδον ἀπὸ ἡμᾶς. Τὸ ἀντίπαρον τῶν συμμαχιῶν μας ἀπο-
» κλείει βεβαίως πᾶσαν τοπικὴν ἐν τῇ Βαλκανικῇ ρῆξιν, οὐχ' ἦιτον εἶναι ἀδηλον ἂν
» θὰ στέρξουν ἅπαντες οἱ σύμμαχοι εἰς τὴν ἀνανέωσιν τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοή-
» σεως, ἥτις λήγει τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1941. Δὲν γινῶται συνεπῶς ἀμφισβόλια ὅτι ἀπὸ

» καθαρῶς στρατιωτικῆς ἀπόψεως ὀφειλομέν νά σπεύσωμεν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐφοδιασμοῦ μας, δίδοντες τὸν ταχύτερον δυνατὸν ρυθμὸν τοῦ»
» τέστι νά διαθίσωμεν ὅ,τι δυνάμεθα περισσότερο κατὰ τὰς μέχρι τοῦ 1941 χρήσεις

» Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς προανέφερον, ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἐκεῖνη ἣτις θ' ἀπο»
» φασίση ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἐξετάζουσα ὅλας τὰς πλευράς τοῦ ζητήματος.

» Ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ὑποβάλλω θερμὴν πάλιν παράκλησιν εἶναι νά καθορισθῇ,
» ἀπὸ τοῦδε, ἔν πρόγραμμα ἐτησίαις ἐπιχορηγήσεως τοῦ Ταμεῖου Ἑθνικῆς Ἀμύνης,
» πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἐνέχει μεγίστην σημασίαν διὰ τὴν ἐν τῷ Στρατεύματι συντελοῦ»
» μένην ἐργασίαν. Ὅταν γνωρίζομεν τὸ ποσὸν κατ' ἔτος θὰ διατίθεται, θὰ
» δυνάμεθα νά ἐκτελέσωμεν τὸ ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα, κατὰ τὸν καλύτερον τρό»
» πον, προβλέποντες ἐνδιαμέσους σταθμοὺς καθ' οὓς θὰ ἐπιτυχάνωμεν κάτι τι τὸ
» ὠλοκληρωμένον, θὰ ρυθμιζώμεν ἑγκαίρως πάσας τὰς προπαρασκευαστικὰς ἐργα»
» σίας, ἐργασίας ἐπιτελικὰς, ἐκπαιδευτικὰς, στρατολογίας, στρατωνισμοῦ κτλ. ὥστε
» τὴν ὅλην ὀργανώσιν τοῦ Στρατεύματος νά διέτῃ μεθοδικότης. Ἐπιπροσθέτως, κα»
» θορίζομένης ἐτησίαις ἐπιχορηγήσεως τοῦ Ταμεῖου Ἀμύνης, θὰ δίδηται ὁ χρόνος τῆς
» καλυτέρας ἐπιλογῆς τῶν ὕλικῶν καὶ θὰ παρέχεται ἡ δυνατότης ἐπιτεύξεως τιμῶν
» οἰκονομικῶν καὶ καθορισμοῦ τρόπου πληρωμῆς, μὲ κλιμάκωσιν εἰς πλείονας
» χρήσεις».

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἀναφορὰν μου δὲν ἐδόθη ἱκανοποιητικὴ ἀπάντησις καὶ ὀφείλω
νά εἰπῶ ὅτι ὁ μὴ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως προγραμματισμὸς τῶν ἐκτάκτων πιστώ»
σεων μὲ εἶχε δυσχερᾶν σημαντικῶς.

Ἄνευ τοῦ καθορισμοῦ τῆς πηγῆς ἐτησίαις ἐπιχορηγήσεως τοῦ Ταμεῖου Ἑθνικῆς Ἀμύνης, ἦτο ἀρκετὰ δύσκολος ἡ μετὰ μεθοδικότητος ἐκτέλεσις τοῦ ἐν ἰσχύϊ ἐφοδιαστικοῦ προγράμματος καὶ ἡ ἑγκαίριος ρύθμισις διαφόρων, σχετικῶν μὲ αὐτό, προπαρασκευαστικῶν ἐργασιῶν. Ἰνα μετριάσω τὴν ἀνωτέρω ἔλλειψιν, ἠναγκαζό»
» μην, μὲ βάσιν τὰς πιστώσεις αἰτίνας μοὶ ἐχορηγοῦντο εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστου οἰκο»
» νομικοῦ ἔτους καὶ τὰς συμπληρωματικὰς τοιαύτας, αἰτίνας, κατόπιν ἐπανειλημμέ»
» νων αἰτήσεων μου, μοὶ ἐδίδοντο καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἰδίου οἰκονομικοῦ ἔτους,
νά κάμνω διαφόρους οἰκονομικοὺς συνδυασμοὺς, ἀποβλέποντας εἰς τὴν κατὰ τὸ
» δυνατόν μὴ παρέκκλιναι τοῦ ἐφοδιαστικοῦ προγράμματος, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ρυ»
» θμοῦ, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τρόπου ἐκτελέσεως αὐτοῦ.

Τὴν 30 Ἰουλίου 1938, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 71877 ἀπορρήτου ἀναφορᾶς μου, πρὸς
τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἐζήτησα
ἐγγράφως, διὰ τετάρτην φορὰν, τὸν προγραμματισμὸν ἐτησιῶν ἐπιχορηγήσεων τοῦ
Ταμεῖου Ἑθνικῆς Ἀμύνης. Τὴν ἀναφορὰν ταύτην παραθέτω εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ
B' Μέρους.

Κατόπιν τῆς ἀνωτέρω ἀναφορᾶς μου, τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν διὰ τοῦ
ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. 648)2-11-1938 ἐγγράφου του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν
ἐγνώρισεν ὅτι:

— Τὸ σύνολον τῶν ἐγγραφησομένων εἰς τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ Ὑπουργείου
Στρατιωτικῶν πιστώσεων, ἀπὸ τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1940—1941 καὶ ἐφεξῆς,
διὰ τε τὰς τακτικὰς καὶ ἐκτάκτους δαπάνας, ὥρισθη εἰς 2200 ἑκατομμύρια. Ὅσον
ἀφορᾷ τὸν Προϋπολογισμὸν τοῦ ἔτους 1939—1940, τὸ σύνολον τῶν δαπανῶν ὥρισθη
εἰς 2150 ἑκατομμύρια, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι, ἂν αἱ συνθῆκαι τοῦ Προϋπολογι»
» σμοῦ 1938—1939 ἦθελον ἐπιτρέψῃ, θὰ ἐνισχύετο τὸ Ταμεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης, δι'
ἐπαυξήσεως τῆς ἐπιχορηγήσεως κατὰ 50 εἰσέτι ἑκατομμύρια.

— Τὸ σύνολον τῶν ἀδιαθέτων ὑπολοίπων τῶν πιστώσεων τοῦ Προϋπολογισμοῦ
τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1938—1939, θέλει ἀπο»
» δίδεται εἰς τὸ Ταμεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν ὑποχρεώσεων ἐκ
παρελθόντων ἐτῶν.

Κατόπιν τῆς διὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐγγράφου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν σταθε»

ροποιήσεως τοῦ ὄψους τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, διηκολύνθησαν αἱ ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐφοδιαστικοῦ ἡμῶν προγράμματος σχετικαὶ ἐργασίαι, ἰδίως ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς κλιμακώσεως τῶν πληρωμῶν τῶν προμηθευομένων ὑλικῶν. Ἀφ' ἑτέρου, ἡ ἀνωτέρω σταθεροποιήσις μοὶ ἐπέτρεψε νὰ θέσω τὴν ἐξῆς βάσιν ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐν γένει πιστώσεις:

Νὰ μειώσω, ὅσον ἦτο δυνατόν, τὰ ἔξοδα τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ἵνα ἐξοικονομηθῶσιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερα χρήματα, διὰ τὸν πολεμικὸν ἐν γένει ἐφοδιασμόν μας.

Τοῦτο δὲν παρουσίασε δυσχερεῖας, διότι τὸ Γραφεῖον Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν εἶχεν ὑπαχθῆ, κατόπιν αἰτήσεώς μου, ὑπὸ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ καὶ οὕτω ὁ καταρτισθεὶς, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὰς ἀρμοδίας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου, Τακτικὸς Προϋπολογισμὸς, ἔκλεισε διὰ τὴν χρῆσιν 1939—1940, μὲ σύνολον 1685 ἑκατομμύρια, ἀντὶ τῶν αἰτηθέντων 1898 τοιοῦτων.

Βεβαίως, τὸ διὰ τὴν πολεμικὴν προπαρασκευὴν μας ἐναπομένον ποσὸν χρημάτων δὲν ἦτο, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀρκετὸν ὅπως προσλάβῃ αὕτη τὸν δέοντα καὶ ἐπιβαλλόμενον, ἐν σχέσει μὲ τὴν διεθνή κατάστασιν, ταχὺν ρυθμὸν καί, διὰ τοῦτο, δὲν ἔπαυσα νὰ ζητῶ συμπληρωματικὰς εἰσέτι πιστώσεις, τόσοι διὰ τὴν ταχυτέραν προώθησιν τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ, τόσοι διὰ τὴν ἐπίσπευσιν τῆς ὀχυρώσεως, τόσοι διὰ τὴν δημιουργίαν ἀποθεμάτων τινῶν ἀσφαλείας ἐν τῇ Χώρᾳ, ὅσον καὶ διὰ μέτρα ἀναγόμενα εἰς ἔξοδα τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ὡς π. χ. μετεκπαιδεύσεις ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν καὶ ἐφεδρῶν ὀπλιτῶν, μέτρα ἐνισχύσεως τῆς συνοριακῆς μας ἀσφαλείας κτλ.

Εἰς τὸ ἐπόμενον Κεφάλαιον, θὰ ἐκθέσω λεπτομερέστερον τί πιστώσεις γενικῶς ἐχορηγήθησαν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν, κατὰ τὴν περίοδον 1936—1940 καὶ πῶς διετέθησαν αὗται.

Τὴν 20 Μαρτίου 1939, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 60167 ἀναφορᾶς μου πρὸς τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπανήλθον ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ἀμέσου διαθέσεως πιστώσεων καὶ λήψεως διαφορῶν ἄλλων μέτρων, διὰ τὴν ταχυτέραν συμπλήρωσιν τῶν δυναμένων νὰ ἱκανοποιηθῶσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀναγκῶν τοῦ Στρατεύματος. Τὴν ἀναφορὰν ταύτην παραθέτω ἐπίσης εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Β' Μέρους.

Τὴν 30 Ὀκτωβρίου 1939, ὑπέβαλον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν τὴν ὑπ' ἀριθ. 60893 ἀναφορὰν μου, δι' ἧς εἰσηγούμενη μέτρα ἀντιμετωπίσεως τῶν παρουσιαζομένων δυσχερειῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προμηθειῶν κτλ. Ταύτην θὰ εὕρῃ ἐπίσης ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Β' Μέρους.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐνεργειῶν μου, ὑπέβαλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν 5 Φεβρουαρίου 1937, τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 39309 Ὑπόμνημά μου, περὶ τῆς συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ἔναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ.

Τὸ ἀνωτέρω ὑπόμνημά μου ὑπέβαλον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὅπως, ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἀπαξ τεθέντος παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς στρατιωτικῆς μας προπαρασκευῆς, προσανατολίσω αὐτήν, τόσοι διὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάστασιν τῆς Βουλγαρίας καὶ τὰς δυνατότητας αὐτῆς, ὅσον καὶ διὰ τὰς πρὸς ἀντιμετώπισιν αὐτῆς ἐνεργείας μου, προγραμματικὰς σκέψεις μου καὶ εἰσηγήσεις διὰ τὸ μέλλον, ἀφ' ἑτέρου δέ, διὰ τοὺς δύο λόγους τοὺς ἐμφαινομένους εἰς τὴν συνοδευούσαν τὸ ὑπόμνημά μου ἀναφορὰν καὶ ἰδίως τὸν πρῶτον ἐξ αὐτῶν, ἥτοι ὅπως ἐνισχύσω τὴν ὑποδληθεῖσαν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 30379 τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1936 ἐτέρου τοιοῦτου, αἰτησίᾱ μου περὶ ἀνάγκης διαθέσεως συμπληρωματικῶν πιστώσεων διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμόν τοῦ Στρατεύματος. Ἐκτοτε οἰανδήποτε πληροφορίαν σχετικὴν μὲ τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς Βουλγαρίας καὶ ἂν ἐλάμβανον, ἐκοινοποιοῦν ταύτην, ὑπὸ τύπον δελτίου πληροφοριῶν, εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνή-

σεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἵνα παρακολουθῇται καὶ παρ' αὐτῶν ἡ ἐξέλιξις τῆς Βουλγαρικῆς στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς.

Τὴν 2 Ἀπριλίου 1940, ὑπέβαλα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 115414 ἀναφορᾶς μου καὶ δευτέρον ὑπόμνημα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, ἐναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ. Τοῦτο ἐκοινοποίησα καὶ εἰς αὐτὸν τὸν Ὑπουργὸν τῶν Οἰκονομικῶν, παρακαλῶν ὅπως μὲ ἐνισχύσῃ εἰς τὴν αἴτησίν μου περὶ ταχυτέρας χρηματοδοτήσεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατοῦ. Τὰ ἀνωτέρω ὑπομνήματα παρατίθενται ἐπίσης εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Β' Μέρους.

Ἦδη, μετὰ τὰ ὅσα ἐξέθεσα περὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς στρατιωτικῆς μας προπαρασκευῆς, τῶν σκέψεών μου, τῶν κατευθυντηρίων γραμμῶν τὰς ὁποίας ἐχάραξα διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τεθέντος ἀντικειμενικοῦ τούτου σκοποῦ, τῶν σχετικῶν πρὸς τοῦτο ἐνεργειῶν μου κτλ. θὰ ἐκθέσω, εἰς τὰ ἐπόμενα Κεφάλαια, ἐν πᾶσιν λεπτομερεῖα, ὡς ἔπραξα καὶ διὰ τὴν μέχρι τοῦ 1935 περίοδον, εἰς ποίαν γενικῶς κατάστασιν εὑρέθη ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, τὸν Ὀκτώβριον 1940, ἀπὸ ἀπόψεως Πολεμικοῦ Ὑλικοῦ, Ὀχυρώσεως, Συγκοινωνιακοῦ Ἐξοπλισμοῦ, Ἐνεργοῦ Στρατοῦ, Σχεδίων Ἐκστρατείας, Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΥΛΙΚΟΝ

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πολεμικὸν ὑλικόν, ἐσυνεχίσθη ἐντατικῶς ἡ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ ἔτους 1935 ἀρξαμένη ἐπίσκευς καὶ συμπλήρωσις τοῦ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὑπάρχοντος πολεμικοῦ ὑλικοῦ πάσης φύσεως καὶ τοῦ ὁποίου περιέγραψα λεπτομερῶς τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εἶχεν ἀφελθῆ νὰ περιέλθῃ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, εἰσλήχθησαν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ κατεσκευάσθησαν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ μεγάλοι ποσότητες διαφόρων ἀνταλλακτικῶν, ἐλλειπόντων τεμαχιῶν, παρελκομένων κτλ. καὶ οὕτω κατορθώθη ὥστε ἅπαν τὸ, μέχρι τοῦ 1936, ὑπάρχον πολεμικὸν ὑλικὸν νὰ δυνηθῇ νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ Ἰταλοελληνικὴ σύρραξις.

Διὰ τὰς ἐν τῷ ἐσωτερικῷ κατασκευὰς καὶ ἐπίσκευας πολεμικοῦ ὑλικοῦ, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἐπέδιδξε κατὰ τὴν περίοδον 1936—1940, τὴν ὅσον ἔνεστι ἀνάπτυξιν τῆς στρατιωτικῆς βιομηχανίας, ὥστε αὕτη νὰ δύνηται ν' ἀνταποκρίνῃ, οὐ μόνον εἰς τὰς ἀνάγκας εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς τοιαύτας πολέμου.

Πρὸς τοῦτο, καὶ ἐκτὸς τῶν ἀνεγερθεισῶν νέων κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, αἰτίνας θὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸ Κεφάλαιον περὶ Στρατωνισμοῦ καὶ Κατασκευῶν, τὰ ἐργοστάσια τῶν Ἐφορειῶν Ὑλικοῦ Πολέμου, Γενικῶν Ἀποθηκῶν Ὑλικοῦ, Ὑγειονομικῶν Ἀποθηκῶν, Σκευῶν Μηχανικοῦ, Ὀρχων Αὐτοκινήτων, κτλ., ἐφωδιάσθησαν διὰ μηχανολογικῶν ἐγκαταστάσεων, ὑποσταθμῶν ἠλεκτρικῶν δι' ἠλεκτροφωτισμὸν καὶ κίνησιν ὀργάνων, μηχανικῶν πλυντηρίων, μηχανημάτων διαφόρων καὶ ἐργαλείων πάσης φύσεως.

Εἰσλήχθη τέλος, ἀπὸ τοῦ 1936, νέον ὑλικὸν πάσης φύσεως, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐφωδιάσθῃ τὸ Στράτευμα διὰ νέων μέσων καὶ συμπληρωθῶσιν αἱ ἀπαιτούμεναι, διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἐλλείψεις διαφόρων ἀρμοδιοτήτων. Τὸ νέον τοῦτο ὑλικὸν πάσης φύσεως ἀπέκτησε τὸ Στράτευμα, εἴτε ἀπὸ προμηθείας καὶ κατασκευὰς εἰς τὰς ἰδιωτικὰς καὶ στρατιωτικὰς βιομηχανίας τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἴτε ἀπὸ προμηθείας ἐκ τῶν ἀγορῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν παρηγγέλθησαν ὑλικά εἰς βιομηχανικοὺς οἴκους Αὐστρίας, Ἀγγλίας, Ἀμερικῆς, Βελγίου, Γαλλίας, Γερμανίας, Ἑλβετίας, Ἰταλίας, Οὐγγαρίας, Πολωνίας, Σουηδίας καὶ Τουρκίας.

Εἰς τὸ παρὸν Κεφάλαιον θὰ ἐκθέσω τὰ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936, μέχρι τῆς παραμονῆς τῆς κηρύξεως τοῦ Ἑλληνοἰταλικοῦ πολέμου, προμηθευθέντα ὑλικά διαφόρων ἀρμοδιοτήτων, τόσον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ὅσον καὶ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ.

Λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν, ὅφ' ἐνὸς ὅτι πλεῖστα ὑλικά, παραγγελθέντα εἰς βιομηχανίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, δὲν παρελήφθησαν λόγῳ τοῦ ἀπὸ τοῦ 1939 μεσολαβήσαντος Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἔνεκα τοῦ ὁποίου τὰ, διὰ λογαριασμὸν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως, κατασκευαζόμενα ἀνωτέρω τοιαῦτα ὑλικά ἐδεσμεύθησαν παρὰ τῶν οἰκείων Κρατῶν, διὰ τὴν παρ' αὐτῶν τῶν ἰδίων χρησιμοποίησιν καὶ ὅφ' ἐτέρου ὅτι ἀρκεταὶ παραγγελίαι, γενόμεναι μὲ συμφωνίαν τμηματικῶν πληρωμῶν, δὲν εἶχον ὀλικῶς πληρωθῇ, μέχρι τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, θὰ ἐκθέσω:

I. Τὰς ποσότητας τοῦ ἀπὸ τοῦ 1936 παραγγελθέντος πολεμικοῦ ὑλικοῦ καὶ τὴν συνολικὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

II. Τὰς ποσότητας τοῦ παραληφθέντος καὶ εἰσαχθέντος εἰς τὸ Στράτευμα ὑλικοῦ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 καὶ τὴν συνολικὴν ἀξίαν αὐτοῦ.

III. Τὴν συνολικὴν μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 πληρωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἀμύνης ἀξίαν τοῦ παραληφθέντος ὕλικου.

Θὰ πρὸς τοῦτο λεπτομερέστερον διὰ τὰ ὑλικά ἀρμοδιότητος πυροβολικοῦ, ὧν τόσον ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμήθεια, ὅσον καὶ ἡ τοιαύτη ἐν τῷ ἐσωτερικῷ, ὑπῆρξε σοβαρώτερα καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ παραθέσω τὰς ποσότητας τῶν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας 1936 - 1940, εἰσαχθέντων εἰς τὸ Στράτευμα ὑλικῶν τῶν διαφόρων ἄλλων ἀρμοδιοτήτων καὶ τὸ ποσὸν τῶν ἐν συνόλῳ, τόσον διὰ τὰ παραληφθέντα ὑλικά, ὅσον καὶ διὰ τὴν λοιπὴν ἐν γένει πολεμικὴν προπαρασκευὴν τοῦ κατὰ γῆν Στρατοῦ, πραγματοποιηθεισῶν δαπανῶν.

ΥΛΙΚΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

Α'. ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΝ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ

α) Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν τῶν 88.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 24 Ἀντιαεροπορικά πυροβόλα τῶν 88 πλήρη μεθ' ὅλων τῶν παρελκομένων καὶ ἐξαρτημάτων των ὠργανωμένα εἰς 8 πυροβολαρχίας τῶν 3 πυροβόλων, μετὰ ἀτομικῶν ἀνὰ πυροβόλον ἀνταλλακτικῶν καὶ τοιούτων ἀνὰ πυροβολαρχίαν καὶ μετὰ 7 ἀνταλλακτικῶν ρυθμιστῆρων αὐτομάτου ρυθμίσεως πυροσωλήνων. Συνολικὴ ἀξία παραγγεληθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 136,035,991 δραχμῶν.

2) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 4 κατευθυντήρες Ἀντιαεροπορικῆς βολῆς τύπου P27A ἐπὶ εἰδικῶν ὀχημάτων, μεθ' ἀπάντων τῶν ἀρτιῶν καὶ παρελκομένων, μετὰ τηλεμέτρων βάσεως 4 μέτρων, μετὰ ἀνταλλακτικῶν.

Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 6 κατευθυντήρες Ἀντιαεροπορικῆς βολῆς τύπου Βίκογκ ἐπὶ εἰδικῶν ὀχημάτων, μετὰ ἀρτιῶν καὶ παρελκομένων, μετὰ τηλεμέτρων βάσεως 4 μέτρων, μετὰ ἀνταλλακτικῶν.

Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 1 ἐφεδρικὸν τηλεμέτρον βάσεως 4 μέτρων διὰ κατευθυντήρας P 27A καὶ 3 ἐφεδρικά τηλεμέτρα βάσεως 4 μέτρων διὰ κατευθυντήρας Βίκογκ.

Συνολικὴ ἀξία τοῦ παραγγεληθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 97,403,716 δραχμῶν.

3) Παρηγγέλθησαν 19 διόπτραι Ἀντιαεροπορικῆς παρατηρήσεως, εἰδικαί, μεγάλου ὀπτικοῦ πεδίου καὶ μεγάλης ὁρατότητος.

Παρελήφθησαν 13 τοιαῦται.

Συνολικὴ ἀξία τοῦ μὲν παραγγεληθέντος ὕλικου 2,592,000 δραχμῶν, τοῦ δὲ παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος 1,712,000 δραχμῶν.

4) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν:

4 εἰδικαί συσκευαὶ ἐκπαιδεύσεως τηλεμετρῶν.

4 εἰδικαί συσκευαὶ ἐλέγχου τηλεμετρῶν.

1 εἰδικὴ συσκευὴ ξηράνσεως τηλεμέτρων.

12 εἰδικαί διόπτραι ἐλέγχου διοπτρῶν παρατηρήσεως τῶν 88.

1 σειρὰ ὀργάνων ἐλέγχου σκοπευτικῆς γραμμῆς πυροβόλων.

Συνολικὴ ἀξία παραγγεληθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 878,262 δραχμῶν.

5) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 18 προβολεῖς πλήρεις ἐπὶ εἰδικῶν ὀχημάτων, μετὰ ἀνταλλακτικῶν καὶ παρελκομένων.

Συνολικὴ ἀξία τοῦ παραγγεληθέντος καὶ παραληφθέντος ὕλικου 52,146,428 δραχμῶν, ἔναντι τῶν ὁποίων ἐπληρώθησαν 37,343,024 δραχμῶν.

6) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 6 ἀκουστικὰ μηχανήματα μετὰ τῶν εἰδικῶν ὀχημάτων, μετὰ ἀνταλλακτικῶν καὶ παρελκομένων.

Συνολική αξία του παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος υλικού 11,188,000 δραχμών.

7) 'Ασφάλιστρα κατά κινδύνων πολέμου δια τ' ανωτέρω υλικά του 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού των 88, επληρώθησαν 500,000 δραχμών.

'Ητοι συνολικῶς ἡ αξία τοῦ παραγγελθέντος 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού των 88, ἀντεπροσώπευε δαπάνην 300,744,397 δραχμῶν καὶ ἡ τοῦ παραληφθέντος 299,864,397. 'Επληρώθησαν 285,060,993 δραχμῶν.

β) 'Αντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν τῶν 37.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 54 'Αντιαεροπορικά πυροβόλα τῶν 37, πλήρη μετὰ τῶν ἀπαρτίων καὶ παρελκομένων, μετὰ τῶν ἀτομικῶν ἀνταλλακτικῶν καὶ τιοῦτων πυρβολαρχίας τῶν 4 πυροβόλων.

Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 108 ἀνταλλακτικοὶ σωλῆνες τῶν πυροβόλων τῶν 37.

Συνολική αξία τοῦ παραγγελθέντος καὶ παραληφθέντος υλικού 110,976,639, ἔναντι τῶν ὁποίων ἐπληρώθησαν 106,697,000 δραχμῶν.

2) Παρηγγέλθησαν 6 ἀνταλλακτικὰ σκοπευτικὰ μηχανήματα συνολικῆς αξίας 1,350,000, ἅτινα δὲν παρελήφθησαν καὶ δὲν ἐπληρώθησαν.

3) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 108 στερεοσκοπικὰ τηλέμετρα βάσεως ἐνὸς μέτρου.

Συνολική αξία τοῦ παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος υλικού 10,006,614 δραχμῶν.

'Ητοι συνολικῶς ἡ αξία τοῦ παραγγελθέντος 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τῶν 37 ἀντεπροσώπευε δαπάνην 122,333,353 δραχμῶν καὶ ἡ τοῦ παραληφθέντος 120,983,253. 'Επληρώθησαν 116,703,614 δραχμῶν.

γ) 'Αντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν τῶν 20.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 56 'Αντιαεροπορικά πυροβόλα τῶν 20 ἐπὶ βαρέος κιλλίθαντος, ρυμουλκούμενα, πλήρη μετὰ παρελκομένων, ἀπαρτίων καὶ ἀτομικῶν ἀνταλλακτικῶν, ὡς καὶ 8 γεμιστήρων ἑκάστον.

Συνολική αξία τοῦ παραγγελθέντος καὶ παραληφθέντος υλικού 52,845,300 δραχμῶν, ἔναντι τῶν ὁποίων εἶχον πληρωθῇ τὰ 41,302,500 δραχμῶν.

2) Παρηγγέλθησαν 124 'Αντιαεροπορικά πυροβόλα τῶν 20 ἐπὶ ἐλαφροῦ κιλλίθαντος, λυόμενα, πλήρη, μετὰ παρελκομένων, ἀπαρτίων καὶ ἀνταλλακτικῶν, ὡς καὶ 360 ἀνταλλακτικοὶ σωλῆνες διὰ τὰ ἐπὶ βαρέος καὶ ἐλαφροῦ κιλλίθαντος πυροβόλα.

'Εκ τοῦ ανωτέρω υλικού παρελήφθησαν 52 'Αντιαεροπορικά πυροβόλα τῶν 20, ἐπὶ ἐλαφροῦ κιλλίθαντος καὶ 216 ἀνταλλακτικοὶ σωλῆνες.

Συνολική αξία τοῦ μὲν παραγγελθέντος υλικού 104,943,800 δραχμῶν, τοῦ δὲ παραληφθέντος 43,958,100, ἔναντι τῆς ὁποίας ἐπληρώθησαν 41,910,250 δραχμῶν.

3) Παρηγγέλθησαν 360 στερεοσκοπικὰ τηλέμετρα, παρελήφθησαν δὲ 216.

Συνολική αξία τοῦ παραγγελθέντος υλικού 35,184,000 δραχμῶν, τοῦ παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος 20,334,000 δραχμῶν.

4) Παρηγγέλθησαν 6 ἀνταλλακτικὰ σκοπευτικὰ μηχανήματα, ἀξίας 1,850,000 ἅτινα δὲν παρελήφθησαν καὶ δὲν ἐπληρώθησαν.

5) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 4 εἰδικὰ συστήματα ἐκτελέσεως βολῆς δι' εἰκονικῶν φυσιογύων.

Συνολική αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος υλικού 92,140 δραχμῶν.

6) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν κατασκευασθέντα παρὰ τῶν 'Εφορειῶν, τὰ κάτωθι υλικά διὰ τὸ λυόμενον 'Αντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν τῶν 20 ἐπὶ ἐλαφροῦ κιλλίθαντος :

52 άμφιζυγίδες — 536 ειδικά κιθώτια πυρομαχικών εις γεμιστήρας — 692 ειδικά κιθώτια πυρομαχικών εις χύμα — 208 ειδικά σάγματα μεταφοράς πυροβόλου — 104 ειδικά κιθώτια ανταλλακτικών σωλήνων — 120 σάγματα.

Συνολική αξία παραγγελλθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 2,282,500 δραχμών.

Ήτοι συνολικώς ή αξία του παραγγελλθέντος 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 20, επί βαρέος και ελαφρού κυλίθαντος, άντεπροσώπευε δαπάνην 197,197,740 δραχμών, ή του παραληφθέντος 119,512,040, έναντι της οποίας έπληρώθησαν 105, 921,390 δραχμών.

Β'. ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

α) Πυρομαχικά 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 88.

1) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 32,600 πλήρεις βολαί του πυροβόλου τών 88. Ή συνολική αξία του παραγγελλθέντος και παραληφθέντος ύλικού τούτου ήτο 185,773,000 δραχμών, έναντι της οποίας έπληρώθησαν 163,407,500.

2) Παρηγγέλθησαν 10,560 πλήρεις βολαί, άνευ όμως πυροσωλήνων. 'Εξ αυτών, μέχρι 'Οκτωβρίου 1940, παρελήφθησαν ολιγώτερα του ήμίσεος περίπου. Συνολική αξία του παραγγελλθέντος ύλικού ήτο 40,106,880 δραχμών. 'Επληρώθησαν 17,100,000.

3) Παρηγγέλθησαν άλλα δέν παρελήφθησαν και δέν έπληρώθησαν 43,000 πυροσωλήνες 'Αντιαεροπορικού τών 88, συνολικής αξίας 53,664,750 δραχμών.

Συνολικώς ή αξία τών παραγγελλθέντων πυρομαχικών 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 88 άντεπροσώπευε δαπάνην 279,544,630 δραχμών, ή τών παραληφθέντων 202,873,000, έναντι της οποίας έπληρώθησαν 180,507,500 δραχμών.

Ή ματαίωσις της εις τό έξωτερικόν (Ούγγαρία) παραγγελίας πυροσωλήνων 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 88, έθεσεν έν άμφιβόλφ την δυνατότητα συμπληρώσεως τών εις την 'Ελληνικήν 'Εταιρίαν Καλυκοποιείου και Πυριτιδοποιείου κατασκευαζομένων βλημάτων. Τό ζήτημα τούτο όμως έλύθη, καθόσον, κατά την πολεμικήν περίοδον, παρεδόθησαν παρά τών 'Αγγλων πυροσωλήνες τών 9,4 έκ. οτινιες με παραδοχήν σχετικής έλαττώσεως της άκριθείας βολής, ήδύναντο να χρησιμοποιηθώσι και εις τά βλήματα τών πυροβόλων τών 88 Κρούπ. Τοιαύτη όμως χρησιμοποίησις δέν έγένετο, καθόσον τά βλήματα τών 88 δέν είχαν έξαντληθι με τό τέλος τών έπιχειρήσεων.

β) Πυρομαχικά 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 80.

1) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 4.400 πλήρεις πολεμικά βολαί 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 80.

Συνολική αξία τών παραγγελλθέντων, παραληφθέντων και πληρωθέντων άνωτέρω πυρομαχικών 22,748,000 δραχμών.

2) Παρηγγέλθησαν 1000 πλήρεις βολαί τών 80 άνευ πυροσωλήνων. Παρελήφθησαν αί ήμίσεις μέχρι του 'Οκτωβρίου 1940.

Συνολική αξία τών παραγγελλθέντων πυρομαχικών 5,225,000 δραχμών, τών παραληφθέντων και πληρωθέντων 2,250,000.

3) Παρηγγέλθησαν άλλα δέν παρελήφθησαν και δέν έπληρώθησαν 3000 πυροσωλήνες τών 80, αξίας 3,498,000 δραχμών.

Συνολικώς ή αξία τών παραγγελλθέντων πυρομαχικών 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 80 άντεπροσώπευε δαπάνην 31,471,000 δραχμών, ή τών παραληφθέντων και ή πληρωθείσα 24,998,000 δραχμών.

γ) Πυρομαχικά 'Αντιαεροπορικού Πυροβολικού τών 37.

1) Παρηγγέλθησαν 154,000 πλήρεις βολαί έκρηκτικά έξ ών παρελήφθησαν 131,000.

2) Παρηγγέλθησαν 5100 πλήρεις βολαί διατρητικάί ἐξ ὧν παρελήφθησαν 2,500.
 3) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 5000 πλήρεις βολαί ἀσκήσεων.
 Συνολικῶς ἡ ἀξία τῶν παραγγελλθέντων ἀνωτέρω πυρομαχικῶν Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 37 ἀντεπροσώπτειυε δαπάνην 192,716,950 δραχμῶν.
 Ἡ τῶν παραγγελλθέντων 161,353,150, ἔναντι τῆς ὁποίας ἐπληρώθησαν 160,753,000 δραχμῶν.

δ) Πυρομαχικά Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 20.
 1) Παρηγγέλθησαν 596,000 πλήρεις βολαί ἐκρηκτικαί. Παρελήφθησαν 244,200.
 2) Παρηγγέλθησαν 61,200 πλήρεις βολαί διατρητικάί. Παρελήφθησαν 3,750.
 3) Παρηγγέλθησαν 19,390 πλήρεις βολαί ἀσκήσεων. Παρελήφθησαν 10,000.
 Συνολικῶς ἡ ἀξία τῶν παραγγελλθέντων ἀνωτέρω πυρομαχικῶν ἀντεπροσώπτειυε δαπάνην 244,522,000 δραχμῶν, ἡ τῶν παραληφθέντων 89,157,200 ἔναντι τῆς ὁποίας ἐπληρώθησαν 86,687,000.

ΕΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΕΙ.

Ἡ συνολικὴ ἀξία τοῦ παραγγελλθέντος, παραληφθέντος Ἀντιαεροπορικοῦ ὀλι-
 κοῦ καὶ πυρομαχικῶν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἡ πληρωθεῖσα τοιαύτη εἶναι ἡ κάτωθι:

Ἀντιαεροπορικὸν Ὑλικὸν	Παραγγελλθέν	Παραληφθέν	Πληρωθέν
1) Ἀντιαεροπορικὸν τῶν 88.....	300,744,397	299,864,397	285,060,993
2) Ἀντιαεροπορικὸν τῶν 37.....	123,333,253	120,983,253	116,703,614
3) Ἀντιαεροπορικὸν τῶν 20.....	197,197,740	119,512,040	105,921,390
ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΥ			
1) Πυρομαχικά τῶν 88.....	279,544,630	202,873,000	180,507,500
2) Πυρομαχικά τῶν 80.....	31,471,000	24,998,000	24,998,000
3) Πυρομαχικά τῶν 37.....	192,716,950	161,353,150	160,753,000
4) Πυρομαχικά τῶν 20.....	244,522,000	89,157,200	86,687,000
ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΝΟΛΟΝ.....	1,368,529,970	1,018,741,040	960,631,497

Β'. ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΝΤΑ ΥΛΙΚΑ ΟΛΩΝ.

α) Ὀ λ μ ο ι.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 313 ὄλμοι Μπράντ, διαμετρήματος τῶν 81, μεθ' ὧλων τῶν ἀπαρτίων των καὶ παρελκομένων.

2) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 2 ὄλμοι Μπράντ, τῶν 81, εἰδικοὶ διὰ δοκιμὰς ἐσωτερικῆς βλητικῆς.

Συνολικὴ ἀξία παραγγελλθέντος καὶ παραληφθέντος ἀνωτέρω ὀλικοῦ ὡς καὶ πληρωθεῖσα τοιαύτη 33,727,000 δραχμῶν.

3) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 330 σάγματα μεταφορᾶς ὄλμων καὶ 1880 σάγματα μεταφορᾶς πυρομαχικῶν ὄλμων.

Συνολικὴ ἀξία παραγγελλθέντος καὶ παραληφθέντος ὀλικοῦ ὡς καὶ πληρωθεῖσα τοιαύτη 5,071,000 δραχμῶν.

4) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 13,250 μεταλλικὰ κιθωτίδια πλήρων βολῶν ὄλμων.

Συνολικὴ ἀξία παραγγελλθέντος καὶ παραληφθέντος ὀλικοῦ ὡς καὶ πληρωθεῖσα τοιαύτη 5,300,000 δραχμῶν.

5) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 3,100 ξύλινα κιθώτια πυρομαχικῶν ὄλμων (φόρτου).

Συνολική αξία παραγγεληθέντος και παραληφθέντος υλικού ως και πληρωθείσα τοιαύτη 968,000 δραχμών.

6) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 45 ειδικά θωράκια όλμοβολείων όχυρών.

Συνολική αξία παραγγεληθέντος και παραληφθέντος υλικού, ως και πληρωθείσα τοιαύτη 9,126,549 δραχμών.

7) Κατεσκευάσθησαν ειδικά τινά άπάρτια αξίας 59,458 δραχμών.

"Ητοι συνολικώς ή αξία τοϋ παραγγεληθέντος και παραληφθέντος υλικού όλμων, ως και ή πληρωθείσα τοιαύτη άντιπροσωπεύει ποσόν 54,252,007 δραχμών.

β) Πυρομαχικά όλμων.

1) Παρηγγέλθησαν 245,760 πλήρεις βολαί όλμων τών 81, κανονικού βάρους, έξ αϋτών παρελήφθησαν μέχρι 28 'Οκτωβρίου 1940 αί 145,760.

2ή Παρηγγέλθησαν 15,900 πλήρεις βολαί όλμων τών 81, ίσχυροϋ βάρους, έξ αϋτών παρελήφθησαν αί 5,000.

3) Παρηγγέλθησαν 15,590 πλήρεις βολαί όλμων τών 81, καπνογόνοι, έξ αϋτών παρελήφθησαν 100.

4) Παρηγγέλθησαν 4,500 πλήρεις βολαί όλμων τών 81, άσκήσεων, έξ αϋτών παρελήφθησαν 1,500.

5) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 1,000 πλήρεις βολαί όλμων τών 81, έκταιδεύσεως.

"Η συνολική αξία τών παραγγεληθέντων πυρομαχικών όλμων ήτο, 287,573,855 δραχμών, ή τών παραληφθέντων πυρομαχικών 152,690,055 και ή πληρωθείσα 122, 272,455 δραχμών.

"Εν άνακεφαλαιώσει, ή συνολική αξία τών παραγγεληθέντων υλικών όλμων και πυρομαχικών αϋτών άντεπροσώπευε ποσόν 341,825,862 δραχμών, ή τών παραληφθέντων τοιοϋτων 206,942,062 δραχμών, έναντι τών όποιων είχαν πληρωθή 176,524,462 δραχμών.

Γ' ΑΡΜΑΤΑ ΜΑΧΗΣ, ΑΝΤΙΑΡΜΑΤΙΚΑ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ, ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΑΥΤΩΝ.

α) "Αρματα μάχης.

1) Παρηγγέλθησαν 14 άρματα μάχης, τών 6-7 τόννων έκαστον, πλήρη, μετά τοϋ όπλισμοϋ των, πυρομαχικών, άνταλλακτικών και μέσων συνδέσμου.

Συνολική αξία τοϋ παραγγεληθέντος υλικού 40,000,000 δραχμών.

Τά άνωτέρω υλικά δέν παρελήφθησαν και συνεπώς δέν έπληρώθησαν.

β) Άντιαρματικά πυροβόλα και όπλα και πυρομαχικά αϋτών.

1) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 24 πυροβόλα άντιαρματικά διαμετρήματος τών 37 μετ' άνταλλακτικών και παρελκομένων, ώργανωμένα είς έξ πυροβόλαρχίας.

2) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 24 έστορες άντιαρματικών πυροβόλων, διχ την από όχυρών χρήςιν τών πυροβόλων.

3) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 23,000 πλήρεις βολαί διατρητικάί — τροχουδεικτικάί τών 37.

4) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 12,000 πλήρεις βολαί διατρητικάί μη τροχουδεικτικάί τών 37.

5) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 7,000 πλήρεις βολαί έκρηκτικάί τών 37.

6) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 1,020 πλήρεις βολαί άσκήσεων τών 37.

Συνολική αξία τοϋ άνωτέρω παραγγεληθέντος και παραληφθέντος υλικού 79, 014,148 δραχμών, έναντι τής όποίας μέχρι 28 'Οκτωβρίου 1940 είχαν πληρωθή 37,529,990 δραχμών.

7) Παρηγγέλθησαν 1786 αντιαρματικά δπλα τών 14 χιλ. πλήρη μετ' ανταλλακτικών και παρελκομένων. Παρελήφθησαν 22.

8) Παρηγγέλθησαν 1,071,600 πλήρη φυσίγγια τούτων. Παρελήφθησαν μόνον 500.

9) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 107 ειδικά σάγματα μεταφοράς αντιαρματικών δπλων.

Συνολική αξία του άνωτέρω παραγγελθέντος ύλικού αντιαρματικών δπλων και πυρομαχικών αυτών 58,000,000 δραχμών. Άξία του παραληφθέντος ύλικού 1,440,000 έναντι της όποιας ούδεμία πληρωμή έγένητο μέχρι Όκτωβρίου 1940.

Ή συνολική αξία τών παραγγελθέντων αντιαρματικών πυροδύλων και δπλων, ως και τών πυρομαχικών αυτών, άντεπροσώπευε ποσόν 137,034,148 δραχμών. Ή τών παραληφθέντων 80,474,148, έναντι τών όποιων είχον καταβληθή 37,529,990 δραχμών.

γ) Άντιαρματικά ύπονομεύσεις και αντιαρματικά βλήματα Πυροβολικού.

1) Έγένετο διασκευή 10,000 φυσίγγων πεδινού Πυροβολικού εις τοιαύτα αντιαρματικά, πρós χρήσιν τών πεδινών και όρειθαικών πυροδύλων τών 75, άντεπροσώπεύουσα δαπάνην πληρωθείσα 772,000 δραχμών.

2) Μετετράπησαν 40,000 παλαιά βλήματα πρós κατάρτισμόν εκ τούτων αντιαρματικών ύπονομεύσεων. Δαπάνη πληρωθείσα ήτο 3,500,000 δραχμών.

Έν γενική άνακεφαλαίώσει, ή συνολική αξία τών παραγγελθέντων άρμάτων μάχης, αντιαρματικών πυροδύλων, δπλων και πυρομαχικών αυτών, διασκευών πυρομαχικών διά χρησιμοποίησιν ως αντιαρματικών βλημάτων και δι' αντιαρματικές ύπονομεύσεις, ήτοι τών έμφαινομένων ύλικών εις παραγράφους α), β), γ) άντεπροσώπευε ποσόν 181,306,148 δραχμών. Ή τών παραληφθέντων 84,746,148 και ή πληρωθείσα 41,801,990 δραχμών.

Δ'. ΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΑΥΤΟΜΑΤΑ ΟΠΛΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥΤΩΝ

1) Παρηγγέλθησαν 100,000 τυφέκια Μάουζερ τών 7,92 χιλ. μετ' άναλόγων ανταλλακτικών και 4,300,000 γεμιστήρων. Παρελήφθησαν 50,000 τυφέκια Μάουζερ, μετ' αναλόγων ανταλλακτικών και 4,300,000 γεμιστήρων.

Συνολική αξία παραγγελθέντος ύλικού 234,354,175 δραχμών. Παραληφθέντος και πληρωθέντος 115,354, 175 δραχμών.

2) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 1,340,000 γεμιστήρες τυφεκίου Μάνλιχερ. Συνολική αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 1,013, 040 δραχμών.

3) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 2,600 κοντάκια τυφεκίων Μάνλιχερ. Συνολική αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 1,299, 910 δραχμών.

4) Δι' έσωτερικήν τελικήν έπεξεργασίαν και εύχρηστοποίησιν 9,019 κανώνν τυφεκίων Μάνλιχερ, έπληρώθησαν 2,594,500 δραχμών.

5) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 540 χόαναι βομβιδοδύλων. Άξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 150,000 δραχμών.

6) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 400 πολυδύλα Χότσικς τών 7,92 μετ' ανταλλακτικών και παρελκομένων.

Άξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 24,000,000 δραχμών. Τό άνωτέρω ύλικόν δέν είχε πληρωθή μέχρι Όκτωβρίου 1940.

7) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 200 όπλοπολυδύλα Χότσικς τών 7,92 μετ' ανταλλακτικών και παρελκομένων.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος καὶ παραληφθέντος ὕλικου 8,000,000 δραχμῶν. Τὸ ἀνωτέρω ὕλικόν δὲν εἶχε πληρωθῇ μέχρι Ὀκτωβρίου 1940.

8) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 2,500 κάνναι ὀπλοπολυβόλων ὑποδείγματος 1915.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 2,159,714 δραχμῶν.

9) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 2,850 κάνναι πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 5,148,680 δραχμῶν.

10) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 800 τρίποδες πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν, πλήρεις μετὰ περιστρεφόμενων ὑποστηρίγμάτων, 500 περιστρεφόμενα ὑποστηρίγματα τριπόδων πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν, 50,000 γεμιστήρες ὀπλοπολυβόλων ὑποδείγματος 1915.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 7,180,000 δραχμῶν.

11) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 50,000 φυσιογιοφόροι ταινίαι πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 3,346,000

12) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 600 φυσιογιοφόροι ταινίαι πολυβόλων Σβαρτζλόζε.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 173,686 δραχμῶν.

13) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 6,000 φυσιογιοφόροι ταινίαι πολυβόλων Μαξίμ, 70 κλείστρα πολυβόλων Μαξίμ, 30 γεμιστικά μηχαναὶ πολυβόλων Μαξίμ καὶ ἀνταλλακτικὰ πολυβόλων Μαξίμ.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 2,469,561 δραχμῶν.

14) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν ἀνταλλακτικὰ πολυβόλων καὶ ὀπλοπολυβόλων Χότσκις, ἀνταλλακτικὰ πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν, ἀνταλλακτικὰ πολυβόλων Σβαρτζλόζε καὶ ἀνταλλακτικὰ ὀπλισμοῦ Μάνλιχερ.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 11,262,845 δραχμῶν.

15) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 121 τηλέμετρα πολυβολαρχιῶν βάσεως 0,70 μέτρου.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 13,289,430 δραχμῶν.

16) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 20 σκοπευτικὰ συστήματα τηλεμέτρων Μπόρς - Λόμ.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 235,200 δραχμῶν.

17) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 2,200 λαεβαὶ μεταφορᾶς πολυβόλων Χότσκις.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 514,500 δραχμῶν.

18) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 1,045 διορθωταὶ σκοπεύσεως πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν.

Ἡ Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 391,875 δραχμῶν.

19) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 1,511 φλογοκρύπτει πολυβόλων Σαϊντ Ἐτιέν.

Ἄξια παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 177,542 δραχμῶν.

20) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 777 σταθεροὶ ὀκρίθοντες πολυβόλων ὀχυρῶν.

Ἄξια παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 2,912,500 δραχμῶν.

21) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 1,570 πιστόλια φωτοβολίδων.

Ἄξια παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 3,173,435 δραχμῶν.

ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΦΟΡΕΙΑΣ

Εἰς τὰς ἐφορείας Ἄλλικου Πολέμου ἐγένοντο ἐπὶ πλεόν, κατὰ τὸ διάστημα 1936 - 1940, αἱ κάτωθι διάφοροι ἐργασίαι καὶ κατασκευαὶ ἐπὶ τοῦ ὕλικου ὀπλισμοῦ καὶ αὐτομάτων ὄπλων. Αἱ ἐργασίαι αὗται ἀντεπροσώπευον συνολικὴν πληρωθεῖσαν δαπάνην ἐκ 34,799,745 δραχμῶν.

1) Βράχυνσις 3000 τυφεκίων Λεμπέλ καὶ μετατροπὴ τούτων εἰς ἀραβίδας.

2) Βράχυνσις 3000 τυφεκίων Μάουζερ τῶν 7,65 καὶ μετατροπὴ τούτων εἰς ἀραβίδας.

3) Μετατροπὴ 11.750 ξιφολογγῶν Γκρά εἰς τοιαύτας Μάνλιχερ.

4) Μετατροπὴ 580 ξιφολογγῶν Μάουζερ εἰς τοιαύτας Μάνλιχερ.

5) Κατασκευὴ 1,350 κολεῶν ξιφολογγῶν Μάνλιχερ.

6) Κατασκευὴ 2,000 κοντακίων Μάνλιχερ.

7) Κατασκευὴ 12,000 χειροφυλακτῆρων τυφεκίων.

8) Κατασκευὴ 2,100 θηκῶν χροανῶν βομβιδοβόλων.

9) Κατασκευὴ 425,000 σχοινοκαθαρθῆρων γενικῆς ἐφεδρείας.

10) Κατασκευὴ 575 γεμιστικῶν μηχανῶν πολυβόλων Χότσκις.

11) Κατασκευὴ 300 κλείστρων πολυβόλων Χότσκις.

12) Κατασκευὴ 650 κλείστρων ὀπλοπολυβόλων Χότσκις.

13) Ἐνίσχυσις 7,000 καλυμμάτων κλείστρου αὐτομάτου Χότσκις.

14) Σταθεροποιήσις καὶ ἐξασφάλισις 5,882 μεσοζευγμάτων ὀπλοπολυβόλων Χότσκις.

15) Κατασκευὴ 9,000 κλειδῶν ρυθμίσεως αὐτομάτων Χότσκις.

16) Κατασκευὴ 1,650 κιβωτιδίων πυρομαχικῶν Χότσκις.

17) Κατασκευὴ 7,000 ἀναστολέων γεμιστήρων ὀπλοπολυβόλων Χότσκις.

18) Κατασκευὴ 270 σαγμάτων πολυβόλων Χότσκις.

19) Διασκευὴ 110 σαγμάτων πολυβόλων Σαϊντ - Ἐτιέν εἰς τοιαῦτα πολυβόλων Χότσκις.

20) Διασκευὴ 300 σαγμάτων πολυβόλων διαφόρων τύπων εἰς τοιαῦτα βαρέος πολυβόλου Χότσκις τῶν 13,2.

21) Κατασκευὴ 300 θηκῶν πολυβόλων Χότσκις.

22) Κατασκευὴ 1,619 θηκῶν ὀπλοπολυβόλων Χότσκις.

23) Κατασκευὴ 3,214 γυλίων πυρομαχικῶν ὀπλοπολυβόλου Χότσκις.

24) Κατασκευὴ 985 σακκιδίων σκοπευτοῦ πολυβόλου Χότσκις.

25) Κατασκευὴ 650 σακκιδίων σκοπευτικῶν ὀργάνων πολυβόλων Χότσκις.

26) Κατασκευὴ 5,000 φυσιογιοφόρων ζωνῶν Χότσκις.

27) Ἐσωτερικὴ ἐπένδυσις καὶ βελτίωσις 11,230 γυλίων ὀπλοπολυβόλων Χότσκις.

28) Ριζικὴ ἐπισκευὴ 34,434 γεμιστήρων ὀπλοπολυβόλων Χότσκις.

29) Κατασκευὴ 100 εἰδικῶν κιλλιβάντων δι' ἀντιαεροπορικὴν θολήν.

30) Ριζικὴ διασκευὴ ὄλων τῶν σαγμάτων τοῦ πολυβόλου Χότσκις, πρὸς εὐχρηστοποίησίν των, λόγῳ βασικῶν μειονεκτημάτων.

- 31) 'Αλλαγή 2,500 καννών πολυθόλων Σαίντ - 'Ετιέν διά τοιούτων νέας χαράξεως καὶ νέα διαβάθμισις κλισιοσκοπίου.
- 32) 'Αλλαγή 2,500 καννών όπλοπολυθόλου όποδείγματος 1915 διά τοιούτων νέας χαράξεως καὶ νέα διαβάθμισις κλισιοσκοπίου.
- 33) Ριζική έπισκευή, συμπλήρωσις καὶ εύχρηστοποίησις 1600 πολυθόλων Σαίντ 'Ετιέν.
- 34) Κατασκευή 3,500 άνταλλακτικῶν έπικρουστήρων πολυθόλων Σαίντ - 'Ετιέν.
- 35) Κατασκευή 1,300 άνταλλακτικῶν έξολκέων πολυθόλων Σαίντ - 'Ετιέν.
- 36) Κατασκευή 1,600 κιθωτιδίων συσκευασίας φυσιγγιοφόρων ταινιῶν πολυθόλου Σαίντ - 'Ετιέν.
- 37) Ριζική έπισκευή καὶ εύχρηστοποίησις 16,000 γεμιστήρων όπλοπολυθόλου όποδείγματος 1915.
- 38) Κατασκευή 1,500 όορτήρων αۆτομάτων πολυθόλων Σαίντ - 'Ετιέν καὶ όπλοπολυθόλου όποδείγματος 1915.
- 39) Κατασκευή 400 θηκῶν πολυθόλου Σαίντ - 'Ετιέν.
- 40) 'Εφοδιασμός όλων τῶν πολυθόλων διά διατάξεως πρὸς άντιαεροπορικὴν βολήν.
- 41) Ριζική έπισκευή, συμπλήρωσις καὶ εύχρηστοποίησις 54 πολυθόλων Σθαρτζλόζε.
- 42) Κατασκευή 500 περιγλουτίων καὶ προστερνίδων σαγμάτων πολυθόλων Σθαρτζλόζε.
- 43) Κατασκευή 115 ειδικῶν σάκκων γαιανθράκων πολυθολαρχιῶν.
- 44) Ριζική έπισκευή, συμπλήρωσις καὶ εύχρηστοποίησις 166 πολυθόλων Μαξιμ.
- 45) Κατασκευή άνταλλακτικῶν όπλισμοῦ καὶ αۆτομάτων όπλων διά τὴν συμπλήρωσιν ύφισταμένων έλλείψεων.
- 46) 'Επισκευή καὶ συμπλήρωσις όπλισμοῦ καὶ αۆτομάτων όπλων.
- 47) Ριζική έπισκευή καὶ συμπλήρωσις 23,000 τυφεκιῶν, 2,200 ξιφολογχῶν καὶ 150 σπαθῶν 'Ιπικῶν.
- 48) Μετατροπὴ 17.500 κιθωτιδίων πυρομαχικῶν Χότσκις.

'Εν άνακεφαλαιώσει, ἡ συνολικὴ αξία τῶν παραγγελθέντων ύλικῶν όπλισμοῦ, αۆτομάτων όπλων καὶ τῶν σχετικῶν μὲ ταῦτα έργασιῶν καὶ κατασκευῶν τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν παράγραφον Δ', άντιπροσωπεύει δαπάνην 358,626,338 δραχμῶν. 'Η τῶν παραληφθέντων 239,626,338 καὶ ἡ πληρωθεῖσα 207,626,338 δραχμῶν.

Ε'. ΥΛΙΚΑ ΣΚΕΥΗΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΕΠΙ ΤΑΥΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΙ.

α) 'Ο ρειθαιτικὸν Πυροβολικὸν τῶν 65.

1) Ριζική έπισκευή 26 πυρβολαρχιῶν, συμπλήρωσις ύφισταμένων έλλείψεων, έφοδιασμός τῶν πυροθόλων δι' άσπιδίων καὶ ένίσχυσις τῶν πτύων τῶν άκτηρίδων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,204,000 δραχμῶν.

Αἱ 26 αὗται πυρβολαρχίαι, οὕτω εύχρηστοποιηθεῖσαι, ώργανώθησαν ως Πυροβολικὸν άμέσου συνοδείας, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Πεζικοῦ.

β) 'Ο ρειθαιτικὸν Πυροβολικὸν τῶν 75/19.

1) Κατεσκευάσθησαν 1334 μεταλλικὰ πυρβολαρχιακὰ κιθώτια πλήρων βολῶν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 2,447,890 δραχμῶν. 'Η κατασκευή αὕτη έγένετο διά τὴν συμπλήρωσιν τῶν συνθέσεων ύφισταμένων έλλείψεων.

2) Κατεσκευάσθησαν 192 διατάξεις συνδέσεως σταθμίου κιλλίθαντος. Πληρωθεῖσα δαπάνη 570,000 δραχμῶν. 'Η εργασία αὕτη άφεώρα τὴν άρσιν βασικοῦ μειονεκτήματος άποσφαλίσσεως τοῦ κιλλίθαντος κατὰ τὴν βολήν.

3) Κατεσκευάσθησαν 336 μεταλλικὰ κιθωτιδία μεταφορᾶς τῶν πυροσωλήνων ἐπὶ τῶν σαγμάτων σκευῆς καὶ έγένετο προσθήκη ειδικῶν έχαρίων. Πληρωθεῖσα δα-

πάνη 194,080 δραχμών. Διὰ τῆς κατασκευῆς ταύτης ἐρρυθμίσθη τὸ ζήτημα τῆς μεταφορᾶς τῶν πυροσωλήνων.

4) Κατεσκευάσθησαν 43 μοχλοὶ σκοπεύσεως. Πληρωθεῖσα δαπάνη 30,280 δραχμών.

5) Ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωσις σαγῆς. Πληρωθεῖσα δαπάνη 876,263 δραχμών. Ἦτοι συνολικὴ πληρωθεῖσα δαπάνη διὰ τὸ ὀρειβατικὸν Πυροβολικὸν τῶν 75/19, 4,118,513.

γ) Πεδινὸν Πυροβολικὸν τῶν 75.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 100 πλήρη βλητοφόρα μετὰ προολκαίων πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Σνάϊδερ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 19,035,000 δραχμών. Διὰ τῆς προμηθείας ταύτης συνεπληρώθησαν αἱ ἐλλείψεις τῶν πυρβολαρχιῶν, βάσει τῶν συνθέσεων.

2) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 80 ἄξονες τροχῶν βλητοφόρων πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Κρούπ καὶ 200 πλήμναι τροχῶν βλητοφόρων πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Κρούπ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,072,000 δραχμών. Ἡ παραγγελία αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐχρηστοποίησιν ὑπαρχόντων βλητοφόρων καὶ τὴν κατασκευὴν ἀνταλλακτικῶν τροχῶν.

3) Κατεσκευάσθησαν 100 καινουργεῖς τροχοὶ πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Σνάϊδερ καὶ ἐγένετο ριζικὴ ἐπισκευὴ τῶν τροχῶν τῶν πυροβόλων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 630,828 δραχμών.

4) Κατεσκευάσθησαν 28 εἰδικοὶ ἔστορες πεδινῶν πυροβόλων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 208,620 δραχμών. Ἡ κατασκευὴ αὕτη ἐγένετο διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν πυροβόλων ἐντὸς τῶν ὄχυρων.

5) Ριζικὴ ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωσις 78 βλητοφόρων πεδινοῦ Ἑρχαρτ.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 372,000 δραχμών. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀπέβλεπε εἰς τὴν εὐχρηστοποίησιν τῶν βλητοφόρων τούτων διὰ τὴν συμπλήρωσιν ἐλλείψεων πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Κρούπ.

6) Διασκευὴ 16 προολκαίων Σνάϊδερ διὰ τὴν Ἐφιππον Μοῖραν Πυροβολικοῦ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 24,416 δραχμών. Ἡ τροποποίησις συνίστατο εἰς τὴν ἀφαίρεσιν τῶν κυστιδίων καὶ μεταφορὰν κέντρου βάρους.

7) Τροποποιήσις ἐμβολέων ἀπάντων τῶν πεδινῶν πυροβόλων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 85,000 δραχμών. Ἡ τροποποίησις ἐπεβλήθη λόγῳ τῆς εἰσαγωγῆς νέων τύπων πυροσωλήνων.

8) Ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωσις σκευῆς, προολκαίων, πεδινῶν πυροβόλων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 312,930 δραχμών.

9) Ἐπισκευὴ καὶ συμπλήρωσις σαγῆς πεδινοῦ Πυροβολικοῦ.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,500,000 δραχμών. Εἰς τὴν δαπάνην ταύτην δὲν συμπεριλαμβάνεται ἡ ἀξία τῶν σκυτῶν, ἣν θ' ἀναγράφωμεν κεχωρισμένως ἐν συνεχείᾳ. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀπέβλεπεν εἰς τὴν εὐχρηστοποίησιν τῶν σαγῶν αἰτίνες εὐρίσκοντο εἰς ἀθλιωτάτην κατάστασιν.

Ἦτοι ἡ συνολικὴ πληρωθεῖσα δαπάνη διὰ τὸ πεδινὸν Πυροβολικὸν τῶν 75 ἀντεπροσώπευε 23,240,794 δραχμών.

δ) Διασκελὲς Πυροβόλον τῶν 85/25.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 48 πλήρη βλητοφόρα τῶν 85/25 καὶ 8 ἀνταλλακτικὰ κύκλια βλητοφόρων τῶν 85/25.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 8,376,000 δραχμών. Διὰ τῆς προμηθείας ταύτης ἐφωδιάσθησαν τὰ ἀντίστοιχα πυροβόλα διὰ βλητοφόρων, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν ἀρχικὴν προμήθειάν των ἔστερουντο τοιούτων.

2) Κατεσκευάσθησαν 1080 μεταλλικὰ κιθώτια βλημάτων τῶν 85, 1872 μεταλλικὰ κιθώτια γεμισμάτων τῶν 85 καὶ 3536 μεταλλικὰ θήκαι γεμισμάτων τῶν 85. Πλη-

ρωθείσα δαπάνη 1,330,118 δραχμῶν. Αἱ κατασκευαὶ αὗται ἀπέβλεπον εἰς τὸν ἐφοδισμὸν τῶν ἀντιστοίχων βλητοφόρων πρὸς ἰκανότητα μεταφορᾶς πλήρων βολῶν.

Ἦτοι ἡ συνολικὴ δαπάνη πληρωθείσα διὰ τὸ δισκελὲς πυροβόλον τῶν 85/25 ἀντεπροσώπευε 9,706,118 δραχμῶν.

ε) Δισκελὲς Πυροβόλον τῶν 105/25.

1) Τροποποιήσις τῶν τροχῶν 48 πυροβόλων. Πληρωθείσα δαπάνη 144,000 δραχμῶν. Ἡ τροποποίησις αὕτη ἀπέβλεπε εἰς ἄρσιν βασικοῦ μειονεκτημάτος.

2) Κατασκευὴ 960 μεταλλικῶν κιθῳτίων πυρομαχικῶν καὶ 2916 μεταλλικῶν κιθῳτίων γεμισμάτων. Πληρωθείσα δαπάνη 1,394,200 δραχμῶν.

Διὰ τῶν κιθῳτίων τούτων ἐφωδιάσθησαν τὰ βλητοφόρα Παθέζι, ἅτινα ἐστεροῦντο τοιούτων.

Συνολικὴ πληρωθείσα δαπάνη διὰ τὸ δισκελὲς πυροβόλον τῶν 105, δραχμαὶ 1,538,000.

στ) Βαρὺ Πυροβόλον τῶν 155/17.

1) Παρηγγέλθῃ καὶ παρελήφθῃ ἐν πυροβόλον πλήρης μετὰ τῶν ἀνταλλακτικῶν καὶ παρελκομένων του. Δαπάνη μὴ πληρωθείσα 2,000,000 δραχμῶν. Ἡ παραγγελία αὕτη ἐγένετο πρὸς ἀντικατάστασιν καταστραφέντος τοιούτου κατὰ βλητικὰς δοκιμὰς.

2) Κατεσκευάσθησαν 920 μεταλλικὰ κιθῳτία πυρομαχικῶν 155. Πληρωθείσα δαπάνη 778,000 δραχμῶν.

Πληρωθείσα ἐν συνόλῳ δαπάνη διὰ τὸ βαρὺ πυροβόλον τῶν 155 δραχμαὶ 2,778,000 ἐξ ὧν μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 ἐπληρώθησαν αἱ 778,000.

ζ) Βαρὺ πυροβόλον τῶν 6 δακτύλων.

1) Ριζικὴ ἐπίσκευὴ καὶ συμπλήρωσις 24 πυροβόλων ὠργανωμένων εἰς 6 πυροβολαρχίας. Πληρωθείσα δαπάνη 560,776 δραχμῶν.

2) Κατεσκευάσθησαν 25 εἰδικαὶ κλῖναι διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν πυροβόλων κατὰ τὴν βολήν. Πληρωθείσα δαπάνη 631,895 δραχμῶν. Αἱ ἀνωτέρω ἐργασίαι ἐγένοντο πρὸς πλήρη εὐχρηστοποίησιν τῶν πυροβόλων εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὄχυρῶν.

Συνολικὴ πληρωθείσα δαπάνη διὰ τὸ πυροβόλον τῶν 6 δακτύλων 1,192,671 δραχμῶν.

η) Μακρὸν πυροβόλον τῶν 105 Κρδύπ.

Ἐπίσκευὴ καὶ συμπλήρωσις δι' ἀνταλλακτικῶν καὶ παρελκομένων.

Πληρωθείσα δαπάνη 583,270 δραχμῶν. Ἡ ἀνωτέρω ἐργασία ἐγένετο πρὸς εὐχρηστοποίησιν τῆς ὑπαρχούσης τοῦ τύπου τούτου πυροβολαρχίας εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὄχυρῶν.

θ) Μακρὸν πυροβόλον τῶν 120.

Ἐπίσκευὴ καὶ συμπλήρωσις 4 πυροβόλων. Πληρωθείσα δαπάνη 207,670 δραχμῶν. Ἡ ἀνωτέρω ἐργασία ἐγένετο πρὸς πλήρη εὐχρηστοποίησιν τῆς ὑπαρχούσης πυροβολαρχίας τοῦ τύπου τούτου εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὄχυρῶν.

ι) Βαρὺ Σκόδα τῶν 150.

1) Κατασκευὴ ἀνταλλακτικῶν διὰ τὰ ὑπάρχοντα 11 πυροβόλα τοῦ τύπου τούτου καὶ ἐπίσκευὴ καὶ συμπλήρωσις 4 πυροβόλων.

Πληρωθείσα δαπάνη 605,000 δραχμῶν.

2) Προμήθεια 3 βλητοφόρων. Πληρωθείσα δαπάνη 370,000 δραχμῶν.

3) Διασκευὴ ὄλων τῶν πυροβόλων δι' ἱπποκίνητον καὶ μηχανοκίνητον ἔλξιν. Πληρωθείσα δαπάνη 58,000 δραχμῶν.

Συνολικὴ δαπάνη πληρωθείσα διὰ τὸ βαρὺ Σκόδα τῶν 150, δραχμαὶ 1,033,000.

ια) Προμήθειαι, Κατασκευαί και Έργασίαι άφορώσαι πάντα τά πυροβόλα.

1) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν δύο ούλαμοί έπισημάνσεως διά του ήχου πλήρεις μετά των όχημάτων των.

Άξια του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 32,000,000 δραχμών. Το ποσόν τούτο δέν είχε πληρωθί μέχρι Όκτωβρίου 1940.

2) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 150 γωνιομετρικαί πυξίδες Πυροβολικού. Άξια παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού, 8,313,600 δραχμών. Ή προμήθεια αύτη απέβλεπεν εις την συμπλήρωσιν των ύφισταμένων έλλείψεων.

3) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 995 ειδικά συστήματα νυκτερινού φωτισμού των σκοπευτικών όργάνων των πυροβόλων.

Άξια του παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 3,280,980 δραχμών. Τά συστήματα ταύτα απέβλεπον εις τόν άσφαλή, ταχύν και μόνιμον φωτισμόν των σκοπευτικών όργάνων.

4) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν δακτύλιοι έκ βεργαλίτιδος και καουτσούκ, πλάκες έξ άμφοτέρων. Διά την προμήθειαν ταύτην και την έργασίαν άντικαταστάσεως, έπληρώθησαν 2,982,063 δραχμών. Διά του ύλικού τούτου άντικατεστάθησαν άπαξ οι δακτύλιοι άπάντων των πυροβόλων και κατηρτίσθησαν άνά δύο πλήρεις έφεδρικαί σειραι δι' έκαστον πυροβόλον.

5) Κατεσκευάσθησαν 40 ειδικά συστήματα σκοπεύσεως πυροβόλων έντός όχυρών. Πληρωθείσα δαπάνη 921,000 δραχμών.

6) Κατεσκευάσθησαν 140 σκοπευτικοί τετράντες πυροβόλων.

Πληρωθείσα δαπάνη 225,000 δραχμών. Ή έργασία αύτη απέβλεπεν εις την συμπλήρωσιν ύφισταμένων έλλείψεων.

7) Κατεσκευάσθησαν δικτυωτά τεχνητής άποκρύψεως άπάντων των πυροβόλων. Πληρωθείσα δαπάνη 3,000,000 δραχμών. Διά των δικτυωτών τούτων έφωδιάσθησαν άπαντα τά πυροβόλα άτινα έστερούντο τοιούτων.

8) Κατεσκευάσθησαν άνταλλακτικά άπάντων των πυροβόλων.

Πληρωθείσα δαπάνη 700.000 δραχμών. Διά των άνωτέρω άνταλλακτικών συνεπληρώθησαν και ηύξήθησαν τά ύπάρχοντα γενικής έφεδρείας.

9) Κατεσκευάσθησαν 30 πλήρεις διατάξεις έπιθιβάσεως πεδινού Πυροβολικού έπί πλοίων, 120 πλήρεις διατάξεις έπιθιβάσεως όρειωατικού Πυροβολικού έπί πλοίων, 60 πλήρεις διατάξεις έπιθιβάσεως βαρείας σκευής έπί πλοίων ώς και διατάξεις έπιθιβάσεως εις σιδηροδρομικούς σταθμούς. Πληρωθείσα δαπάνη 940,711 δραχμών. Τοιαύτα διατάξεις δέν ύπήρχον πρότερον.

Συνολική δαπάνη διά τάς προμηθείας, κατασκευάς και έργασίας άφορώσας πάντα τά πυροβόλα, 52,363,354 δραχμών έξ ών μέχρι Όκτωβρίου 1940 ειχον πληρωθί 20,363,354 δραχμών.

ΕΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΕΙ.

Διά τά ύλικά σκευής Πυροβολικού και τάς σχετικές έπί ταύτης έργασίας, ή συνολική άξία του παραληφθέντος ύλικού και των σχετικών έργασιών άντεπροσώπευε δαπάνην 97,965,587 δραχμών, ΐναντι τής όποίας μέχρι 28 Όκτωβρίου 1940 ειχον πληρωθί 63,965,587 δραχμών.

ΣΤ΄. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΘΕΝΤΑ ΣΑΓΜΑΤΑ, ΙΠΠΟΣΚΕΥΑΙ, ΕΙΔΗ ΣΑΓΗΣ, ΕΙΔΗ ΠΡΟΣΔΕΞΕΩΣ ΚΤΗΝΩΝ ΚΑΙ ΙΠΠΟΚΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΝΑΦΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΙ

Τά κατωτέρω ύλικά κατεσκευάσθησαν διά συμπλήρωσιν των μέχρι του 1936 ύπαρχουσών έλλείψεων του ύπάρχοντος κατά την έποχην εκείνην ύλικού έπιστρα-

τεύσεως ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ καὶ ὡς νέον εἰσαχθέν ἀπὸ τοῦ 1936 ὕλικόν ἐπιστρατεύσεως.

Αἱ κατασκευαὶ καὶ γενικῶς αἱ ἐργασίαι αἱ ἀφορῶσαι τὰ σάγματα, σαγὰς τῆς σκευῆς Πυροβολικοῦ καὶ αὐτομάτων ὄπλων, δὲν περιλαμβάνονται ἐνταῦθα καθόσον συμπεριελήφθησαν εἰς τὰς παραγράφους τὰς ἀφορώσας τὴν σκευὴν Πυροβολικοῦ καὶ τὸν ὄπλισμόν.

Τὰ διὰ τὰς κατωτέρω κατασκευὰς χρησιμοποιηθέντα σκύτη, ἰδιαίτερώς ἀγορασθέντα, δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς τὰς δαπάνας τῶν ὕλικῶν τῶν περιλαμβανομένων εἰς τὴν παρούσαν ΣΤ' παράγραφον.

Ταῦτα θ' ἀποτελέσουν ἀντικείμενον τῆς ἐπομένης Ζ' παραγράφου.

1) Κατεσκευάσθησαν 14,500 σάγματα κοινοῦ φόρτου πλήρη. Πληρωθεῖσα δαπάνη 15,536,000 δραχμῶν.

2) Κατεσκευάσθησαν 11,400 πλήρεις ἵπποσκευαί. Πληρωθεῖσα δαπάνη 15,390,880 δραχμῶν.

3) Κατεσκευάσθησαν 59,000 περιδερίδες καὶ 32,675 χαλινίσκοι φορτηγῶν κτηνῶν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 8,585,000 δραχμῶν.

4) Κατεσκευάσθησαν 108,727 δεσμοὶ σιδηροῖ προσδέσεως κτηνῶν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,171,000 δραχμῶν.

5) Ἐγένετο προμήθεια 56,460 ὑποσαγμάτων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 23,000,000 δραχμῶν.

6) Κατεσκευάσθησαν 3,000 δισάκκια ἐφίππων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 360,000 δραχμῶν.

7) Κατεσκευάσθησαν 2,000 πλήρεις συλλογαὶ σιδηρῶν μερῶν ἵπποσκευῶν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 530,000 δραχμῶν.

8) Κατεσκευάσθησαν 10,550 φυσίγγιοφόρα περιλαίμια ἵππικοῦ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 185,600 δραχμῶν.

9) Κατεσκευάσθησαν 1,000 κόπανοι πασσάλων ὄρχου καὶ 2,000 πάσσαλοι ὄρχου. Πληρωθεῖσα δαπάνη 318,000 δραχμῶν.

10) Κατεσκευάσθησαν 158,000 χειλωτῆρες. Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,550,000 δραχμῶν.

11) Κατεσκευάσθησαν 20,800 καταζῶσαι ὑποσαγμάτων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,603,000 δραχμῶν.

12) Κατεσκευάσθησαν 23,000 ψῆκτραι τρίχιναι, 104,000 ψῆκτραι φυτικαὶ καὶ 61,380 στλεγγίδες. Πληρωθεῖσα δαπάνη 2,574,000 δραχμῶν.

13) Κατεσκευάσθησαν 29,500 σακκίδια κριθῆς. Πληρωθεῖσα δαπάνη 177,100 δραχμῶν.

14) Κατεσκευάσθησαν 2,034 καλύμματα ἀδιαθρόχου φόρτου Πυροβολικοῦ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 76,380 δραχμῶν.

15) Κατεσκευάσθησαν 4,000 σχοινία ὄρχου καὶ 25,000 σχοινία φόρτου. Πληρωθεῖσα δαπάνη 5,550,000 δραχμῶν.

16) Κατεσκευάσθησαν 4,550 κορυφαῖοι χαλινοῦ καὶ ὑποχαλίνου, 5,800 ρυτῆρες χαλινοῦ, 360 ζεύγη ἀρτανῶν, 500 ἔποχα καὶ 2,000 ὕδρια λιναί. Πληρωθεῖσα δαπάνη 889,000 δραχμῶν.

17) Κατεσκευάσθησαν 7,000 ὑπουρίδες ἵπποσκευῶν καὶ 20,200 ἱμάντες διάφοροι ἵπποσκευῶν καὶ σαγῶν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 800,000 δραχμῶν.

18) Κατεσκευάσθησαν 500 ζεύγη μαρσούπια ἵπποσκευῶν πλήρη, 3,000 πεταλοθήκαι σαγῆς καὶ 557 προστερνίδια ἵππικοῦ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 625,000 δραχμῶν.

19) Κατεσκευάσθησαν 12,500 σακκίδια χειροβομβίδων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 200,000 δραχμῶν.

20) Κατεσκευάσθησαν σαγοθαστοί, σελλοθαστοί, φοριαμοὶ διαφυλάξεων ὕλικου ἐπιστρατεύσεως ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ ἀποθηκῶν καὶ μονάδων. Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,005,400 δραχμῶν.

21) Έπεσκευάσθησαν καὶ συνεπληρώθησαν αἱ μέχρι τοῦ 1936 ὑπάρχουσαι σα-
γαί, ἵπποσκευαὶ κτλ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 2,992,700 δραχμῶν.

Διὰ τὰς ἄνω κατασκευὰς καὶ ἐπισκευὰς ἐχρησιμοποιήθησαν ἰδιαιτέρως ἀγο-
ρασθέντα καὶ πληρωθέντα τὰ κάτωθι ὕλικά :

- 4,000 μ² ὕφασμα ντόκ. Δαπάνη 160,000 δραχμῶν.
- 15,000 μ² ὕφασμα καννάβινον. Δαπάνη 202,500 δραχμῶν.
- 65,000 μ² ὕφασμα ἀδιάθροχον. Δαπάνη 4,420,000 δραχμῶν.
- 2,800 μ² πῖλημα. Δαπάνη 1,272,000 δραχμῶν.
- 3,000 ὀκάδες ἰνδικὴ κάλαμος. Δαπάνη 111,750 δραχμῶν.

Συνολικὴ πληρωθεῖσα δαπάνη διὰ τὰς προμηθείας, κατασκευὰς καὶ ἐργασίας
τὰς περιλαμβανομένας εἰς τὴν ΣΤ' παράγραφον 91,286,660 δραχμῶν.

Ζ'. ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΝΤΑ ΣΚΥΤΗ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΕΙΔΩΝ ΑΠΟ 1936 ΜΕΧΡΙ 1940 ΔΙ' ὙΛΙΚΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ.

1) 204,977 ὀκάδες σκύτους βοὸς ἐπιξάνθου. Πληρωθεῖσα δαπάνη 28,209,306
δραχμῶν.

2) 29,963 ὀκάδες σκύτους βοὸς βακέτο. Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,748,500 δραχμῶν.

3) 59,361 ὀκάδες σκύτους βοὸς μέλαν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 7,354,203 δραχμῶν.

4) 14,300 ὀκάδες σκύτους τράγου μέλαν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,818,750 δραχμῶν.

5) 24,293 ὀκάδες σκύτους βοὸς λευκὸν οὐγγρικόν. Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,885,
387 δραχμῶν.

6) 260 ὀκάδες σκύτους τράγου ἐπίξανθον. Πληρωθεῖσα δαπάνη 40,560 δραχμῶν.

Ἦτοι ἐν συνόλῳ 333,154 ὀκάδες σκύτους ἀντιπροσωπεύουσαι καταβληθὲν ποσὸν
45,056,706 δραχμῶν. Τὰ σκύτη ταῦτα, ὡς ἐλέγχθη, ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὰς δια-
φόρους κατασκευὰς καὶ ἐπισκευὰς σαγμάτων, σαγῶν, ἵπποσκευῶν καὶ λοιπῶν εἰ-
δῶν ὅτινα ἀνεφέρθησαν καὶ εἰς τὰς δαπάνας τῶν ὁποίων ἡ ἀξία τῶν σκυτῶν συνο-
λικῶς καὶ ἰδιαιτέρως ἀγορασθέντων δὲν συμπεριλαμβάνετο.

Η'. ΠΡΟΜΗΘΕΥΘΕΝΤΑ ΡΥΜΟΥΛΚΑ, ΦΟΡΤΗΓΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ ΤΡΙΚΥΚΛΑ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 48 ρυμουλκὰ αὐτοκίνητα τύπου Σομούα,
πλήρη μετὰ παρελκομένων καὶ ἀνταλλακτικῶν διὰ τὴν ἔλξιν τῶν πυροβόλων τῶν
85 ὅτινα εἶχον ἀγορασθῇ ἀνευ μέσων κινήσεως.

Ἀξία τοῦ παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 44,498,955
δραχμῶν.

2) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν :

α) 24 ρυμουλκὰ αὐτοκίνητα Ντέμλερ 100 ἵππων.

β) 108 ρυμουλκὰ αὐτοκίνητα Ντέμλερ 65/3 τῶν 85 ἵππων.

γ) 44 αὐτοκίνητα Ντέμλερ 65/3 τῶν 85 ἵππων παντοδραποῦ ἐδάφους διὰ τὸ μη-
χανοκίνητον σύνταγμα Ἱππικοῦ, δυνάμενα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν καὶ ὡς ρυμουλκὰ.

δ) 44 ἄμαξαι ἀναγνωρίσεως Πυροβολικοῦ W. 152

ε) 24 αὐτοκίνητα δι' ὀργάνωσιν κινητῶν συνεργειῶν.

Συνολικὴ ἀξία τοῦ παραγγελθέντος καὶ παραληφθέντος ἀνωτέρω ὕλικου 161,
890,600 δραχμῶν, ἔναντι τῆς ὁποίας εἶχον πληρωθῇ, μέχρι Ὀκτωβρίου 1940, 117,
737,750 δραχμῶν.

3) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν διάφορα μηχανήματα διὰ τὴν ὀργάνω-
σιν 31 κινητῶν συνεργειῶν.

Ἀξία τοῦ παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 23, 011,
500 δραχμῶν.

4) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 200 φορτηγά αυτοκίνητα των 2 τόννων τύπου Μπέτφορντ μετ' ανταλλακτικών δια χρήσιν δύο έτων.

'Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 40,000,000 δραχμών. Το ποσόν τουτο δέν είχε πληρωθί μέχρι 'Οκτωβρίου 1940.

5) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 50 φορτηγά αυτοκίνητα των 3 ½ τόννων τύπου Ρενώ μετ' ανταλλακτικών δια χρήσιν δύο έτων.

'Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 10,000,000 δραχμών. Το ποσόν τουτο δέν είχε πληρωθί μέχρι 'Οκτωβρίου 1940.

6) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 50 φορτηγά αυτοκίνητα τύπου "Οπελ των 2 ½ τόννων και 25 φορτηγά αυτοκίνητα τύπου Σεθρολέ των 2 ½ τόννων.

'Αξία του παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 11, 697, 000 δραχμών.

7) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 2 αυτοκίνητα συνεργεία πλήρη έκ δύο όχημάτων έκαστον.

'Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 4,000,000 δραχμών. Το ποσόν τουτο δέν είχε πληρωθί μέχρι 'Οκτωβρίου 1940.

8) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 126 τρίκυκλα αυτοκίνητα Πυροβολικού.

'Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 9,035,600 δραχμών, έναντι των όποιων είχαν πληρωθί μέχρι 'Οκτωβρίου 1940 τά 2,035,600 δραχμών.

9) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 42 δίκυκλα αυτοκίνητα Πυροβολικού.

'Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 1,533,600 δραχμών.

10) Παρηγγέλθησαν ανταλλακτικά ρυμουλκών Σομού, γενικής έφεδρείας, άξίας 2,005,450 δραχμών. Παρελήφθησαν και έπληρώθησαν έξ αυτών ανταλλακτικά άξίας 505,450 δραχμών.

11) Παρηγγέλθησαν ανταλλακτικά ρυμουλκών Παθέζι, γενικής έφεδρείας, άξίας 7,615,264 δραχμών. Παρελήφθησαν έξ αυτών και έπληρώθησαν ανταλλακτικά 6,762, 664 δραχμών.

12) Παρηγγέλθησαν ανταλλακτικά ρυμουλκών Ντέμλερ, γενικής έφεδρείας, άξίας 12,671,986 δραχμών. Παρελήφθησαν έξ αυτών ανταλλακτικά άξίας 11,440, 986 δραχμών, έναντι της όποιας είχαν πληρωθί μέχρι 'Οκτωβρίου 1940 τά 9,976, 786 δραχμών.

13) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν πυροσβεστήρες αυτοκινήτων Πυροβολικού.

'Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 98,700 δραχμών.

14) Έπεσκευάσθησαν ριζικώς και συνεπληρώθησαν άπαντα τά μέχρι του 1936 ύπάρχοντα αυτοκίνητα Πυροβολικού. Πληρωθείσα δαπάνη 2,963,823 δραχμών.

"Ητοι συνολική άξία του παραγγελθέντος ύλικού αυτοκινήτων Πυροβολικού κτλ. του περιλαμβανομένου εις την Η' παράγραφον 331,022,478 δραχμών, ή του παραληφθέντος ήτο άξίας 325,438,878 δραχμών και μέχρι του 'Οκτωβρίου 1940 είχαν πληρωθί τά 220,812,828 δραχμών.

'Ως έλέχθη άνωτέρω, δια των 48 ρυμουλκών αυτοκινήτων Σομού συνεπληρώθη ή ύφισταμένη έλλειψις εις τά μέσα κινήσεως των πυροβόλων 85 νέας σκευής.

'Εκ των 132 έν συνόλω ρυμουλκών του τύπου Ντέμλερ, τά 24 ισχύος 100 ίππων, προωρίσθησαν δια τά Ιδάριθμα πυροβόλα των 88, τά δέ λοιπά ισχύος 85 ίππων δια τ' άντιαεροπορικά πυροβόλα των 37, προβολείς, κατευθυντήρας, άκουστικά μηχανήματα και τινά άντιαεροπορικά των 20 επί βαρέος κιλλίθαντος.

Διά των άναγραφομένων έπίσης ύλικών κατηρτίσθησαν 31 έν συνόλω κινήτα συνεργεία έκ δύο όχημάτων έκαστον, έξ ών τά 12 ήγοράσθησαν πλήρως κατηρτισμένα, τά δέ 19 κατηρτίσθησαν ένταύθα. Ούτω, χρησιμοποιηθέντων και των 8

προϋπαρχόντων έφωδιάσθησαν διά κινητών συνεργείων αί μοίραι βαρέος Πυροβολικού, αί τών άντιαεροπορικών συνταγμάτων, τό μηχανοκίνητον σύνταγμα Ίππικού, ώς έπίσης και οι όρχει Πυροβολικού Σωμάτων Στρατού.

Διά διαφόρων τέλος κατασκευών, συμπληρώσεων και ριζικών έπισκευών εύχρηστοποιήθησαν όλα τά μέχρι τοϋ 1936 ύπάρχοντα αυτοκίνητα Πυροβολικού, ών ή κατάστασης πάν άλλο ή προσεφέρετο δι' έκστρατείας.

Θ'. ΥΛΙΚΑ ΧΗΜΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

1) Παρηγγέλθησαν 500,000 άντιασφυιόγονοι προσωπίδες και 5,000 είδικαί άντιασφυιόγονοι προσωπίδες τηλεφωνητών, έξ αυτών παρελήφθησαν 201,000 άντιασφυιόγονοι προσωπίδες και αί 5,000 είδικαί τοιαύται τηλεφωνητών.

Ήξία τοϋ παραγγελθέντος ύλικού 336,716,000 δραχμών, τοϋ παραληφθέντος 157,316,000 δραχμών, έναντι της όποίας είχαν πληρωθή μέχρι Όκτωβρίου 1940 τά 136,716,000 δραχμών.

2) Παρηγγέλθη και παρελήφθη έν πλήρες συνεργείον έλέγχου προσωπίδων.

Ήξία τοϋ παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 696,000 δραχμών.

3) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν δύο συσκευαί διηθήσεως άέρος.

Ήξία τοϋ παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 94,000 δραχμών.

4) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 325 συσκευαί αυτόματου παροχής όξυγόνου μετ' άνταλλακτικών φιαλών όξυγόνου, άντλιών κτλ.

Ήξία τοϋ παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 4,433,000 δραχμών, έναντι της όποίας είχαν πληρωθή 3,984,000 δραχμών.

5) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 857 συσκευαί άνιχνεύσεως άερίων. Ήξία τοϋ παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 2,746,000 δραχμών, έναντι της όποίας είχαν πληρωθή 1,926,000 δραχμών.

6) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 3,992 άντιϋπεριτικά στολαί.

Ήξία τοϋ παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 11,220,500 δραχμών, έναντι της όποίας είχαν πληρωθή 8,620,500 δραχμών.

7) Παρηγγέλθη και παρελήφθη έν πλήρες συνεργείον πληρώσεως είδικών βλημάτων.

Ήξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 1,839,200 δραχμών.

8) Παρηγγέλθη και παρελήφθη έν πλήρες φυσιολογικόν κέντρον Χημικού Πολέμου.

Ήξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 55,000 δραχμών.

9) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 489 συσκευαί άπολυμάνσεως.

Ήξία παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 955.000 δραχμών, έναντι της όποίας είχαν πληρωθή 724.000 δραχμών.

10) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 5,150 χιλιόγραμμα έξαχλωραϊθανίου.

Ήξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 237,500 δραχμών.

11) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 24 χειράμαξαι άπολυμαντικά.

Ήξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 144,000 δραχμών.

12) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 24 σειρήνες όχυρων.

Ήξία παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 527,000 δραχμών, έναντι της όποίας είχαν πληρωθή 316,000 δραχμών.

13) Διά διαφόρους άλλας έργασίας, κατασκευάς και άγοράς πραγματοποιηθείσας έν ταίς Έφορείαις Ύλικού Πολέμου και Κέντρω Χημικού Πολέμου, ήτοι κατα-

σκευᾶς φοριαμῶν ἐναποθηκεύσεως προσωπίδων, κρεμαστρῶν ἀναρτήσεως ἀντιϋπερι-
τικῶν στολῶν, κιθωτίων συσκευῶν ἀπολυμαντικῶν, κιθωτίων ἀντιϋπεριτικῶν στολῶν,
θηκῶν συσκευῶν αὐτομάτου παροχῆς ὀξυγόνου καὶ ἀγοράς ἀνταλλακτικῶν προσω-
πίδων, πωμάτων διηθητικῶν κυτίων, συσκευῶν Βερμορέλ, χλωρασθέσου, πυριτιο-
πηκτῆς κλπ. ἐδαπανήθησαν ἔτερα 3,037,500 δραχμῶν.

Ἐν συνόλῳ ἡ ἀξία τοῦ παραγγεληθέντος ὕλικου Χημικοῦ Πολέμου, ἀντεπροσώ-
πευε δαπάνην 362,700,700 δραχμῶν, ἡ ἀξία τοῦ παραληφθέντος ὕλικου 183,300 .00
δραχμῶν καὶ ἡ πληρωθεῖσα μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 158,389,700 δραχμῶν.

Ι'. ΣΥΛΛΟΓΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΠΥΡΟ- ΒΟΛΙΚΟΥ ΩΣ ΚΑΙ ΥΛΙΚΟΥ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ.

Ἠγοράσθησαν ἐργαλεῖα διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν κάτωθι σειρῶν ἐργαλείων ὡς
ὕλικου ἐπιστρατεύσεως, συσκευασμένων ἐντὸς εἰδικῶν κιθωτίων.

- 1) Σειραὶ ἐργαλείων ἐφαρμοστοῦ.
- 2) Σειραὶ ἐργαλείων ὀπλουργοῦ.
- 3) Σειραὶ ἐργαλείων μηχανουργοῦ τύπου Α, Β, Γ.
- 4) Σειραὶ ἐργαλείων πυροτεχνουργοῦ, τύπου Α, Β.
- 5) Σειραὶ ἐργαλείων σαγματοποιῦ, τύπου Α, Β, Γ.
- 6) Σειραὶ ἐργαλείων κασιτερουργοῦ.
- 7) Σειραὶ ἐργαλείων σιδηρουργοῦ, τύπου Α, Β, Γ, Δ.
- 8) Σειραὶ ἐργαλείων λευκοσιδηρουργοῦ, τύπου Α, Γ.

Συνολικὴ πληρωθεῖσα ἀξία 4,458,330 δραχμῶν. Αἱ ὡς ἄνω σειραὶ ἐργαλείων,
περιέχουσαι ἑκάστη τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν συνθέσεων προβλεπόμενα ἐργαλεῖα, δι-
νεμήθησαν εἰς τὰς διαφόρους μονάδας, συμφώνως πρὸς τὰς ἐμπολέμους συνθέσεις
ἑκάστης.

Ἡ διανομὴ τοῦ πλείστου μέρους ἐπραγματοποιήθη πρὸ τῆς κηρύξεως τοῦ πολέ-
μου, μικρὸν δὲ μέρος τούτων κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως.

ΙΑ'. ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΦΟΡΕΙΩΝ ΥΛΙΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἐγένετο προμήθεια τῶν κάτωθι μηχανημάτων καὶ ἐργαλείων διὰ τὰς Ἐφορεῖας
Ἑλικοῦ Πολέμου Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης, Λαρίσης, Δράμας, ὡς καὶ τὰς βάσεις
Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ Πρεβέζης, ἵνα τ' ἀνωτέρω στρατιωτικὰ καταστήματα δυνη-
θῶσι νὰ ἀντεπεξέλθωσιν εἰς τὰς κατὰ τὸν πόλεμον ἀποστολάς των.

- 1) Φρέζαι μεταλλικαὶ πλήρεις.
- 2) Τόρνοι μεταλλουργικοὶ πλήρεις.
- 3) Τόρνοι ἐπιτραπέζιοι ἀκριβεῖας.
- 4) Τρύπανα μεταλλουργικὰ κατακόρυφα.
- 5) Ἐκκεντρα πιεστήρια.
- 6) Πριονιστικά μηχανήματα μετάλλων.
- 7) Πλάναι μεταλλουργικαί.
- 8) Πιεστήρια ἀνασκευῆς καλύκων Πυροβολικοῦ.
- 9) Μηχανήματα κοπῆς ὑφάσματος γεμισμάτων.
- 10) Μηχανήματα κοπῆς χάρτου.
- 11) Πιεστήρια τυπογραφικά.
- 12) Τροχιστικά μηχανήματα μετάλλων.
- 13) Ἀεροσυμπιεσταί.
- 14) Ψαλλίδες μετ' ἐπιβολῆς μηχανοκίνητοι.
- 15) Μηχανήματα δοκιμῶν σκληρότητος.
- 16) Παντογράφοι.
- 17) Κλίθανοι βαφῆς μετάλλων.

- 18) Μηχανήματα γωνιάσεως φύλλων μετάλλου.
 - 19) Ήλεκτροτρύπανα επιτραπέζια.
 - 20) Ήλεκτροτρύπανα φορητά στήθους.
 - 21) Χειροκίνητα τρύπανα.
 - 22) Κάμινοι σιδηρουργού ηλεκτροκίνητοι.
 - 23) Ψήκτραι καθάρσεως ηλεκτροκίνητοι.
 - 24) Ψαλλίδες μετ' επιβολέως χειροκίνητοι.
 - 25) Φρέζαι ξυλουργικά.
 - 26) Πριονοκορδέλλαι ξυλουργικά.
 - 27) Πλάναι ξυλουργικά.
 - 28) Όριζόντια τρυπανιστικά μηχανήματα ξυλουργικά.
 - 29) Κινητήρες.
 - 30) Ραπτομηχαναί μετά κινητήρος.
 - 31) Μηχανήματα και εργαλεία διά συσκευάς δευρονοκολλήσεως.
 - 32) Διάφορα μηχανήματα και εργαλεία προοριζόμενα διά τας μονάδας τών συνταγμάτων βαρέος Πυροβολικού, τών συνταγμάτων αντίαεροπορικού Πυροβολικού, τὸ μηχανοκίνητον σύνταγμα Ἴππικου.
- Συνολικὴ ἀξία τοῦ προμηθευθέντος καὶ πληρωθέντος ἀνωτέρω ὑλικοῦ 13,098,141 δραχμῶν.

ΙΒ'. ΥΛΙΚΟΝ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΚΑΙ ΒΛΗΤΙΚΟΥ ΣΤΑΘΜΟΥ.

α) ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΚὴ Ὑπηρεσία.

- 1) Ἐγένετο προμήθεια διαφόρων ὀργάνων μετεωρολογικῆς ὑπηρεσίας.
 - 2) Ἐγένετο ἐπισκευὴ τῶν ὑπαρχόντων ὀργάνων.
 - 3) Κατεσκευάσθησαν τὰ διάφορα κιθώτια συσκευασίας.
- Συνολικὴ πληρωθεῖσα δαπάνη 1,910,113 δραχμῶν.

β) Βλητικὸς Σταθμός.

- 1) Ἐγένετο προμήθεια καὶ ἐγκατεστάθησαν 2 σταθμοὶ φωτοθεοδολιθίων.
- Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,034,131 δραχμῶν.
- 2) Ἐγένετο προμήθεια 2 χρονογράφων Μπουλανζέ.
- Πληρωθεῖσα δαπάνη 394,160 δραχμῶν.
- 3) Ἐγένετο προμήθεια μιᾶς συσκευῆς προθερμάνσεως πυριτίδων.
- Πληρωθεῖσα δαπάνη 267,681 δραχμῶν.

Ἦτοι ἐν συνόλῳ ἐδαπανήθησαν διά τὴν μετεωρολογικὴν ὑπηρεσίαν Πυροβολικοῦ καὶ τὸν Βλητικὸν Σταθμόν, 5,606,085 δραχμῶν. Εἶχον παραγγελθῇ καὶ ἄλλα τινὰ ὄργανα, ἅτινα ὁμῶς δὲν παρελήφθησαν καὶ συνεπῶς δὲν ἐπληρώθησαν.

ΙΓ'. ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΕΖΙΚΟΥ.

Ι Πυρομαχικὰ Πυροβολικοῦ.

α) Προμηθευθέντα νέα πυρομαχικά.

- 1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν.
- 39,500 πλήρεις βολαὶ ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75/19
- 32,400 πλήρεις βολαὶ ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 105/19
- 1,500 πλήρεις βολαὶ δισκελοῦς τῶν 85/25
- 15,380 πλήρεις βολαὶ δισκελοῦς τῶν 105/25
- 14,250 πλήρεις βολαὶ βαρέος τῶν 155/17
- 60,000 γέμισματα πλήρη ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75/19
- 1,300 κάλυκες ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75/19.

*Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 218,827,069 δραχμών, έναντι της οποίας είχαν πληρωθῇ τὰ 215,171,177 δραχμών.

2) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 1,500 πλήρεις βολαί μακροῦ πυροβόλου Κρούπ τῶν 105.

*Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 11,176,358 δραχμών, έναντι της οποίας είχαν πληρωθῇ τὰ 6,837,463 δραχμών.

3) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 1,000 γεμίσματα βλημάτων βαρέος τῶν 6 δακτύλων.

*Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 950,000 δραχμών.

4) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 1,000 γεμίσματα μακροῦ πυροβόλου τῶν 120.

*Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 487,040 δραχμών.

5) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 335,000 πυροσωλήνες.

*Αξία του παραγγελθέντος και παραληφθέντος ύλικού 71,000,707 δραχμών, έναντι της οποίας είχαν πληρωθῇ 55,007,072 δραχμών.

6) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 100,000 ἔμπυρευματοφόροι κοχλίας.

*Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 2,520,000 δραχμών.

7) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 30,000 χιλιόγραμμα τροτύλης.

*Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 1,525,482 δραχμών.

8) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 135,000 γεμίσματα πεδινού Πυροβολικού διὰ τὸν καταρτισμὸν φυσιγγῶν ἡλαττωμένου γεμίματος.

*Αξία του παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 7.020,000 δραχμών.

9) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 70,000 ἔμφραγματικά ἔμπυρεύματα.

*Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 1,092,000 δραχμών.

10) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν 46,666 ἐπιθραδύνσεις πυροσωλήνων Μ. Ε.

*Αξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος και πληρωθέντος ύλικού 699,990 δραχμών.

11) Παρηγγέλθησαν και παρελήφθησαν βλήματα ἀδρανῆ διαφόρων τύπων διὰ τὰ ὁποῖα ἐπληρώθησαν 459,705 δραχμών.

Συνολικὴ ἀξία τῶν παραγγελθέντων και παραληφθέντων νέων πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ ἦτο 315,658,351 δραχμών, έναντι της οποίας είχαν πληρωθῇ 291,769,929 δραχμών.

β) Ἔργασίαι διάφοροι ἐπὶ πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ

1) Καταρτισμὸς 135,000 φυσιγγῶν πεδινού Πυροβολικοῦ ἡλαττωμένου γεμίματος. Δαπάνη πληρωθεῖσα 3,622,000 δραχμών.

2) Ἀνασκευή φυσιγγῶν πεδινού Πυροβολικοῦ. Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,696,000 δραχμών.

3) Ἀνασκευή φυσιγγῶν ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 65 και 75. Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,170,000 δραχμών.

4) Ἀνασκευή 20,000 πλήρων βολῶν ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75/19.

Πληρωθείσα δαπάνη 65,000 δραχμῶν.

5) Καταρτισμός 86,000 γεμισμάτων δρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75/19 καὶ 34,000 τοιούτων δρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 105/19.

Πληρωθείσα δαπάνη 3,000,000 δραχμῶν.

6) Καταρτισμός 14,500 γεμισμάτων δισκελοῦς τῶν 105)25, 2,250 τοιούτων μακροῦ τῶν 120 καὶ ἱσαρίθμων τοιούτων βαρέος Σκόδα τῶν 150.

Πληρωθείσα δαπάνη 878,114 δραχμῶν.

7) Ἀνασκευή 300.000 ἐμπυρευματοφόρων κοχλιῶν.

Πληρωθείσα δαπάνη 1,904,650 δραχμῶν.

8) Ἔργασίαι πρὸς τροποποίησιν τρόπου συσκευασίας καὶ μεταφορᾶς τῶν πυροσωλῆνων καὶ ἐμπυρευμάτων.

Πληρωθείσα δαπάνη 237,000 δραχμῶν.

9) Κατασκευή 9,675 ειδικῶν θηκῶν γεμισμάτων δρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 105/19, 1,666 τοιούτων δισκελοῦς τῶν 105/25 καὶ 13,510 τοιούτων τῶν 155/17.

Πληρωθείσα δαπάνη 878,114 δραχμῶν.

10) Ἀφαίσεις 20,000 πωμάτων μεταλλικῶν βολιδοφόρων δρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ 75/19 καὶ ἀντικατάστασις διὰ τοιούτων ἐκ βακελίτου.

Πληρωθείσα δαπάνη 430.000 δραχμῶν.

11) Ἐπισκευαὶ 100.000 διαφόρων κιθωτίων πυρομαχικῶν γενικῆς ἐφεδρείας καὶ ἐπισήμανσις ἐξωτερικῇ τοῦ συνόλου τῶν ὑπαρχόντων κιθωτίων πυρομαχικῶν.

Πληρωθείσα δαπάνη 2,774,074 δραχμῶν.

12) Κατασκευή νέων κιθωτίων πυρομαχικῶν, διασκευή κιθωτίων Πολωνικῶν πυριτίδων εἰς τοιαῦτα πυρομαχικῶν καὶ διάφοροι ἄλλαι σχετικαὶ μὲ τὴν συσκευασίαν τῶν πυρομαχικῶν ἐργασίαι.

Πληρωθείσα δαπάνη 2,712,935 δραχμῶν.

Ἐν συνόλῳ διὰ τὰς ἀνωτέρω διαφόρους ἐργασίας ἐπὶ πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ ἐδαπανήθησαν 22,763,633 δραχμῶν.

II'. Πυρομαχικὰ Πεζικοῦ.

α) Προμηθευθέντα νέα φυσίγγια.

Φυσίγγια τυφεκίων Μάνλιχερ τῶν 6,5.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 14,500,000 φυσίγγια.

2) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν ὡσαύτως ἕτερα 13,400,000 φυσίγγια κατόπιν τρόπου πληρωμῆς γενομένου δι' ἀνταλλαγῆς παλαιῶν φυσιγγίων διαφόρων τύπων.

Ἡ ἀξία τῶν μὲν παραγγελεθέντων καὶ παραληφθέντων 14,500,000 φυσιγγίων ἦτο 40,230,700 δραχμῶν, τῶν δὲ παραληφθέντων δι' ἀνταλλαγῆς 13,400,000 φυσιγγίων ἦτο 37,200,000 δραχμῶν.

Σύνολον παραληφθέντων φυσιγγίων Μάνλιχερ τῶν 6,5 ἦτο 27,900,000 φυσίγγια ἀξίας 77,430,700 δραχμῶν, ἔναντι τῆς ὁποίας εἶχον πληρωθῇ μέχρι τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940 τὰ 29,955,700.

Φυσίγγια ὀπλοπολυθόλου Χότσκις τῶν 6,5.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 29,000,000 φυσιγγίων.

Ἀξία τοῦ παραγγελεθέντος καὶ παραληφθέντος ὀλικοῦ 85,000,000 δραχμῶν.

2) Παρελήφθησαν ἕτερα 6,600,000 φυσίγγια ἀξίας 19,800,000 δραχμῶν κατόπιν ἀνταλλαγῆς μὲ παλαιὰ φυσίγγια.

Σύνολον παραληφθέντων φυσιγγίων ὀπλοπολυθόλου Χότσκις 35,600,000 φυσίγγια.

Ἀξία παραληφθέντος ὕλικου 104,800,000 δραχμῶν, ἔναντι τῆς ὁποίας μέχρι Ὀκτωβρίου 1940, εἶχον πληρωθῇ τὰ 75,000,000 δραχμῶν.

Φυσίγγια πολυβόλου Χότσικς τῶν 7,92.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 29,550,000 φυσιγγίων, ἀξίας 106,997,500 δραχμῶν.

2) Παρελήφθησαν ἔτερα 1,000,000 φυσιγγία ἀξίας 3,000,000 δραχμῶν, κατόπιν ἀνταλλαγῆς μὲ παλαιὰ φυσιγγία.

Σύνολον παραληφθέντων φυσιγγίων πολυβόλου Χότσικς 30,550,000.

Ἀξία παραληφθέντος ὕλικου 109,997,500 δραχμῶν, ἔναντι τῆς ὁποίας εἶχον πληρωθῇ τὰ 98,347,500 δραχμῶν.

Φυσίγγια τυφεκίου Μάουζερ τῶν 7,92.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 21,500,000 φυσιγγίων.

Ἀξία τοῦ παραγγελθέντος καὶ παραληφθέντος ὕλικου 61,475,000 δραχμῶν. Ἐπληρώθησαν τὰ 35,700,000 δραχμῶν.

Φυσίγγια Λεμπέλ.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 16,000,000 φυσιγγίων, ἀξίας 37,975,000 δραχμῶν.

2) Παρελήφθησαν ἔτερα 5,735,000 φυσιγγία, ἀξίας 17,205,000 δραχμῶν, κατόπιν ἀνταλλαγῆς μὲ παλαιὰ φυσιγγία.

Σύνολον παραληφθέντων φυσιγγίων 21,735,000.

Ἀξία παραληφθέντος ὕλικου 55,180,000 δραχμῶν, ἔναντι τῆς ὁποίας εἶχον πληρωθῇ τὰ 24,100,000 δραχμῶν.

Φυσίγγια εἰδικά.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 64,000 φυσιγγία τροχοδεικτικά - διατρητικά τῶν 7,92 καὶ 32,000 φυσιγγία διατρητικά τῶν 7,92.

Ἀξία παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὕλικου 468,393 δραχμῶν.

2) Παρηγγέλθησαν 200,000 τροχοδεικτικά - διατρητικά Λεμπέλ ἐξ ὧν μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 παρελήφθησαν τὰ 39,600.

3) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 400,000 διατρητικά Λεμπέλ καὶ 19,840 τροχοδεικτικά - διατρητικά φυσιγγία ὀπλοπολυβόλου ὑποδείγματος 1915.

4) Παρηγγέλθησαν 142,160 διατρητικά ὀπλοπολυβόλου 1915, 7500 τροχοδεικτικά - διατρητικά βαρέος πολυβόλου Χότσικς τῶν 13,2 καὶ 7500 διατρητικά βαρέος πολυβόλου Χότσικς τῶν 13,2. Τὰ ἀνωτέρω δὲν εἶχον παραληφθῇ μέχρι τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940.

Συνολικὴ ἀξία τοῦ παραγγελθέντος ὕλικου 3,525,496 δραχμῶν, τοῦ παραληφθέντος 1,677,744 δραχμῶν. Μέχρι Ὀκτωβρίου εἶχον πληρωθῇ τὰ 1,510,000 δραχμῶν.

ΕΝ ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΕΙ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ φυσιγγία Πεζικοῦ, ἀφ' ἐνὸς παρηγγέλθησαν πρὸς κατασκευὴν 111,423,000 φυσιγγίων ἀξίας 335,672,089 δραχμῶν, ἐξ ὧν παρελήφθησαν τὰ 111,205,440 φυσιγγίων καὶ ἀφ' ἑτέρου παρελήφθησαν 26,735,000 φυσιγγίων ἀξίας 67,205,000 δραχμῶν ἐπὶ τῇ βάσει ἀνταλλαγῆς μὲ παλαιὰ φυσιγγία.

Ἐν συνόλῳ παρελήφθησαν διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν 137,940,440 φυσιγγίων, ἀξίας 414,029,337 δραχμῶν, ἔναντι τῆς ὁποίας, λόγω τῶν, ὡς ἐλέχθη, τμηματικῶν πληρωμῶν, εἶχον καταβληθῇ μέχρι τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940 τὰ 265,081,593 δραχμῶν.

Φυσίγγια περιστρόφων.

1) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 178,500 φυσίγγια περιστρόφου.

Ἄξια τοῦ παραγγελθέντος, παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος ὀλικοῦ 249,900 δραχμῶν.

β) Διάφοροι ἐργασίαι ἐπὶ φυσιγγίων.

1) Ἀνεσκευάσθησαν 14,400,000 φυσιγγίων Λεμπέλ.

Πληρωθεῖσα δαπάνη ἀνασκευῆς 14,038,980 δραχμῶν.

2) Διαλογὴ καὶ τακτοποίησις ἐγκλιωτισμοῦ 40,000,000 φυσιγγίων Λεμπέλ.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 2,634,211 δραχμῶν.

3) Ἀποβολίδωσις 1,114,000 φυσιγγίων Μάουζερ, 2,018,000 φυσιγγίων Μάνλιχερ καὶ διάφοροι ἄλλαι σχετικαὶ ἐργασίαι.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 904,856 δραχμῶν.

Σύνολον πληρωθείσης δαπάνης διὰ τὰς διαφόρους ἐργασίας ἐπὶ φυσιγγίων Πεζικοῦ, 17,578,047 δραχμῶν.

γ) Διάφοροι ἐργασίαι ἐπὶ βομβίδων Πεζικοῦ.

1) Ἀνασκευή 300,000 ὀπλοβομβίδων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 3,213,654 δραχμῶν.

2) Ἀγορά 200,000 πυροκροτητῶν ὀπλοβομβίδων καὶ 200,000 πυροσωλήνων ὀπλοβομβίδων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 1,300,000 δραχμῶν.

3) Ἀγορά 18,000 χιλιογράμμων σεδίτιδος.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 693,000 δραχμῶν.

4) Ἀγορά 200,000 πυροκροτητῶν Ἰταλικῶν χειροβομβίδων καὶ 200,000 καψυλίων Ἰταλικῶν χειροβομβίδων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 460,000 δραχμῶν.

5) Ἀδρανιοποίησις 9,500 χειροβομβίδων καὶ 3,700 ὀπλοβομβίδων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 53,820 δραχμῶν.

6) Κατασκευή στεγανῶν κιωτίων βομβίδων ὀχυρῶν.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 162,000 δραχμῶν.

7) Κατασκευή εἰδικῶν φυσιγγίων ἐκτοξεύσεως ὀπλοβομβίδων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 44,000 δραχμῶν.

8) Κατασκευή 51,500 σακκιδίων χειροβομβίδων καὶ 6,000 σακκιδίων ὀπλοβομβίδων.

Πληρωθεῖσα δαπάνη 732,144 δραχμῶν.

Σύνολον πληρωθείσης δαπάνης δι' ἐργασίας ἐπὶ βομβίδων 6,658,620 δραχμῶν.

δ) Φωτοβολίδες.

1) Παρηγγέλθησαν 64,215 φωτοβολίδες ἑνὸς ἀστέρος, πράσιναι, λευκαί, ἐρυθραί. Ἐξ αὐτῶν παρελήφθησαν 50,315.

2) Παρηγγέλθησαν 109,135 φωτοβολίδες τριῶν ἀστέρων, πράσιναι, λευκαί, ἐρυθραί. Ἐξ αὐτῶν παρελήφθησαν 63,135.

3) Παρηγγέλθησαν καὶ παρελήφθησαν 20,865 φωτοβολίδες ἀλύσσεως.

4) Παρηγγέλθησαν 96,720 φωτοβολίδες φωτιστικαί μετ' ἀλεξιπτώτου. Ἐξ αὐτῶν παρελήφθησαν 46,720.

Ἄξια τῶν παραγγελθεισῶν φωτοβολίδων 11,954,505 δραχμῶν.

Ἐπληρώθησαν αἱ παραληφθεῖσαι τοιαῦται, ἤτοι 6,993,840 δραχμῶν.

5) Κατεσκευάσθησαν κιθῶτια συσκευασίας φωτοβολίδων. Ἐπληρώθησαν 47,403 δραχμῶν.

Ἐν συνόλῳ ἡ ἀξία τοῦ παραγγεληθέντος ὑλικοῦ φωτοβολιδῶν ἦτο 12,001,908 δραχμῶν. Ἡ τοῦ παραληφθέντος καὶ πληρωθέντος 7,041,243 δραχμῶν.

ΕΝ ΓΕΝΙΚΗ ΑΝΑΚΑΙΦΑΛΑΙΩΣΕΙ ΔΙΑ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ
ΚΑΙ ΠΕΖΙΚΟΥ

	Α Ξ Ι Α Υ Λ Ι Κ Ο Υ		
	Παραγγε- θέντος	Παραλη- φθέντος	Πληρω- θέντος
Α'. ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ			
α) Προμηθευθέντα νέα πυρομαχικά.....	315,658,351	315,658,351	291,769,929
β) Ἔργασίαι ἐπὶ πυρομαχικῶν.....	22,763,633	22,763,633	22,763,633
Σύνολον πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ.....	338,421,984	338,421,984	314,533,562
Β'. ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ ΠΕΖΙΚΟΥ			
α) Προμηθευθέντα νέα πυρομαχικά.....	335,672,089	414,029,337	265,081,593
β) Προμηθευθέντα φυσίγγια περιστροφῶν.....	249,900	249,900	249,900
γ) Ἔργασίαι ἐπὶ φυσιγγίων Πεζικοῦ.....	17,578,047	17,578,047	17,578,047
δ) Ἔργασίαι ἐπὶ βομβίδων Πεζικοῦ.....	6,658,620	6,658,620	6,658,620
ε) Φωτοβολίδες.....	12,001,908	7,041,243	7,041,243
Σύνολον πυρομαχικῶν Πεζικοῦ.....	372,160,564	445,557,147	296,609,403
ΓΕΝ. ΣΥΝΟΛΟΝ ΕΠΙ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ.	710,582,548	783,979,131	611,142,965

Συνεπῶς μὴ ὑπολογιζομένων τῶν πυρομαχικῶν τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ, τῶν ὀλμων καὶ τῶν ἀντιαρματικῶν μέσων, τῶν ὁποίων αἱ προμήθειαι καὶ αἱ δαπάναι ἀνεγράφησαν εἰς τὰς προηγούμενας παραγράφους, ἡ ἀξία τοῦ παραγγεληθέντος ὑλικοῦ τοῦ ἀφορῶντος τὰ ὑπόλοιπα πυρομαχικά Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ ἀντεπροσέπευε δαπάνην 710,582,548 δραχμῶν. Ἡ ἀξία τοῦ παραληφθέντος ὑλικοῦ, λόγῳ καὶ τοῦ τρόπου πληρωμῆς δι' ἀνταλλαγῆς παλαιῶν φυσιγγίων, ἦτο 783,979,131 δραχμῶν καὶ ἡ μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 πληρωθεῖσα τοιαύτη 611,142,965 δραχμῶν. Ἐννοεῖται ὅτι πρόκειται περὶ μόνον τῶν πυρομαχικῶν τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ, ὧν ἡ δαπάνη ἐθάρυνε τὰς ἐκτάκτους πιστώσεις, καθ' ὅσον ἡ δαπάνη διὰ τὰ πυρομαχικά ἐκπαιδεύσεως διετίθετο ἐκ τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

Γενικῶς καὶ ἐν περιλήψει, ἐγένοντο τὰ κάτωθι κατὰ τὴν περίοδον 1936—1940, ὅσον ἀφορᾷ τὰ πυρομαχικά:

α) Αἱ ἀπὸ τοῦ 1935 ἀρξάμεναι ἀνασκευαὶ πυρομαχικῶν τῶν παλαιῶν ὑλικῶν, ἤτοι τοῦ πεδινοῦ 75, ὀρειθατικοῦ Δαγκλῆ, ὀρειθατικοῦ 65, Σκόδα, μακροῦ 120 καὶ 105, Κρούπ, 6 δακτύλων, ἐσυνεχίσθησαν ἐντατικῶς κατὰ τὰ ἔτη 1936 καὶ 1937 καὶ ἐπερατώθησαν ἐξ ὀλοκλήρου κατὰ τὸ ἔτος 1938.

β) Λόγῳ ἀποτυχίας προμηθείας πυροσωλήνων διπλῆς ἐνεργείας ἢ ἀνασκευῆς τῶν ὑπαρχόντων τοιούτων, ἡ βολιδοφόρος ὅβρις καθηργήθη.

Παρέμειναν εἰς τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν αἱ ὑπάρχουσαι μόνον βολιδοφόροι τοῦ ὀρειθατικοῦ τῶν 75/19 καὶ τοῦ δισκελοῦς τῶν 85/25. Αἱ βολιδοφόροι φυσίγγια τῶν λοιπῶν ὑλικῶν διετέθησαν διὰ τὰς ἐκπαιδευτικὰς ἀνάγκας. Εἰς τὸ πεδινὸν Πυροβολικὸν εἰσήχθη τὸ ἡλαττωμένον γέμισμα πρὸς ἐπίτευξιν καμπύλης τροχιάς.

γ) Κατὰ τὰ αὐτὰ ἔτη ἐσυνεχίσθησαν αἱ ἀνασκευαὶ βομβίδων καὶ ἡ διαλογὴ τῶν ὑπαρχόντων φυσιγγίων Λεμπέλ διὰ τὰ πολυθόλα Σαϊντ Ἐτιέν καὶ ὀπλοπολυθόλα 1915, προμηθείας τῶν ἐτῶν 1925 καὶ 1926, ἅτινα φυσίγγια, λόγῳ κακῆς κατασκευῆς, παρουσίαν διαφορῶν ἀλλοιωσέας καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιοῦνται ὥς εἶχον ὑπὸ τῶν ὀπλοπολυθόλων ὑποδείγματος 1915, διότι κατὰ τὴν χρησιμοποίησίν των εἰς τὰ

άνωτέρω όπλοπολυθόλα άπαιτείτο διόγκωσις τής βολίδος. Διά τήν χρησιμοποίησιν ένιαίου φυσιγγίου υπό τών πολυθόλων Σαίντ Έτιέν και όπλοπολυθόλων ύποδείγματος 1915 έγένετο προμήθεια νέων κανών όπλοπολυθόλων.

δ) Διά τόν άντιαρματικών έξοπλισμόν τοϋ Στρατοϋ έμελετήθη ή χρησιμοποίησις εις τά όρειθατικά πυροθόλα 75/19, όρειθατικά Δαγκλή και πεδινά 75, τών ύπαρχουσών έκρηκτικών όθιδων έσωτερικοϋ πυροσωλήνος, δι' ών ειχεν έφοδιασθή τό όρειθατικό Πυροβολικόν Δαγκλή και αίτινες ανήρχοντο εις 90.000. Κατόπιν τών όπως δήποτε ίκανοποιητικών άποτελεσμάτων διατρήσεως θωράκων υπό τών όθιδων τούτων βαλλομένων ίδια παρά τοϋ πεδινου τών 75, έδόθησαν έντολαι άνασκευής τών όθιδων τούτων διά τόν άνωτέρω σκοπόν και άνεσκευάσθησαν περί τας 50.000 σίτινες κατενεμήθησαν εις τό πεδινόν Πυροβολικόν και έν μικρά άναλογία εις τά λοιπά ύλικά. Ή χρησιμοποίησις τών όθιδων τούτων ειχεν έπιτυχή άποτελέσματα και αι άνασκευαι τών ύπολοίπων έσυνεχίσθησαν κατά τήν πολεμικήν περίοδον.

Έπίσης εισήχθησαν εις τόν πολεμικόν έφοδιασμόν ειδικά φυσιγγία πολυθόλων, διατρητικά και τροχιοδεικτικά και έδόθησαν σχετικά παραγγελίαι κατασκευής.

ε) Κατόπιν μελέτης και έπιτυχών πειραμάτων έχρησιμοποιήθησαν αι ύπάρχουσαι έκρηκτικά όθιδες τοϋ μακροϋ πυροθόλου τών 120 ως και έτεροι όθιδες έτέρων ύλικών διά τήν κατασκευήν άντιαρματικών παγίδων. Αι όθιδες αύται ώπλίζοντο μέ παλαιούς Γαλλικούς πυροσωλήνας, μετά και άνευ έπιβραδύνσεως, καταλλήλως άνασκευαζόμενους. Αι άντιαρματικά αύται παγίδες απέδωσαν πολύ καλά άποτελέσματα. Χρησιμοποιηθείσαι κυρίως εις τό θέατρον Άνατολικής Μακεδονίας έπέφερον άπωλείας εις Γερμανικά άρματα και ύπεχρέωσαν πολλάκις τούς Γερμανούς, μετά τας πρώτας έκ τών παγίδων τούτων άπωλείας, ν' άναστειλώσι τήν κίνησιν των και νά προβαίνωσιν εις τήν αναζήτησιν αυτών και τήν άποκοχλήσιν τών πυροσωλήνων, πράγμα τό όποιον έπεβράδυνε κατά πολύ τήν κίνησιν των.

στ) Άπηλλάγη τό Στράτευμα μεγάλης ποσότητος άχρήστων πυρομαχικών Πυροβολικοϋ και Πεζικοϋ τά όποια δέν ήδύναντο ν' άνασκευασθώσι. Ταύτα έπωλήθησαν ως πρῶται ύλαι. Δέον νά σημειωθή ότι τά άχρηστα ταύτα πυρομαχικά ως και τά δυνάμενα ν' άνασκευασθώσι συμπεριελαμβάνοντο, μέχρι τοϋ Έτους 1936, εις τας καταστάσεις τας έμφαινούσας τόν εις πυρομαχικά πολεμικόν έφοδιασμόν τοϋ Στρατεύματος.

ζ) Έγένοντο νέαι προμήθειαι, διά παραγγελιών εις τό έξωτερικόν και κατασκευών εις τό έσωτερικόν, πυρομαχικών Πυροβολικοϋ και Πεζικοϋ. Τας ποσότητας τών εισαχθέντων εις τό Στράτευμα, κατά τήν περίοδον 1936—1940 νέων πυρομαχικών Πυροβολικοϋ και Πεζικοϋ, εξέθεσα έν τοις πρόσθεν λεπτομερώς.

Ή άνάθεσις σοβαρών παραγγελιών κατασκευής πυρομαχικών εις τας βιομηχανίας τοϋ έσωτερικοϋ απέβλεπε, σὺν τοις άλλοις, εις τήν δσον μειζονα ανάπτυξιν τής έγχωρίου πολεμικής βιομηχανίας. Οὕτω τόν Ιούνιον τοϋ 1939 ύπεγράφη σύμβασις μετά τής Έλληνικής Έταιρίας Πυριτιδοποιείου και Καλυκοποιείου, διά τής οποίας έδόθησαν εις αὐτήν παραγγελίαι κατασκευής πυρομαχικών Πυροβολικοϋ, όλμων, και Πεζικοϋ, αξίας 600,000,000 περίπου δραχμών, πληρωτέων εις δέκα έτησίως δόσεις. Έπὶ τῇ βάσει τής συμβάσεως, ή άνωτέρω Έταιρεία, ήτις, έως τότε, ήτο εις θέσιν, δσον άφορᾷ τά πυρομαχικά Πυροβολικοϋ, νά κατασκευάζῃ μόνον όθιδας και ταύτας εις ελάχιστον αριθμόν, άνελάμβανε τήν ύποχρέωσιν νά επαυξήσῃ και συμπληρώσῃ άμέσως όλας τας έγκαταστάσεις της, ώστε νά έχη άφ' ένός ίκανοποιητικώτεραν άπόδοσιν και άφ' έτέρου νά κατασκευάζῃ άπαντα τά πυρομαχικά Πυροβολικοϋ, άντιαεροπορικοϋ και έπιγείου, ως και άπαντα τά στοιχεία τών πυρομαχικών τούτων (ήτοι όθις, γέμισμα, πυροσωλήν). Ή Έταιρεία άηπλάσσετο μόνον τής κατασκευής τών πυροσωλήνων τών άντιαεροπορικών πυροθόλων τών 80 και 88.

Ή Ε. Ε. Π. Κ., άναλαμβάνουσα τήν ύποχρέωσιν ταύτην, ειχεν όπ' όψιν της συμφωνίαν περί δανεισμοϋ παρά τής Έθνικής Τραπεζής πρὸς πραγματοποιήσιν τών νέων κατασκευών. Έπειδή όμως ή Έταιρεία συνήντησεν, δσον άφορᾷ τόν δανεισμόν, δυσ-

χρεΐας ἐκ μέρους τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς καὶ ἐπειδὴ δὲν ἦτο εἰς θέσιν ἀνευ οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως νὰ ἐκτελέσῃ τοὺς ὅρους τῆς ὑπογραφείσης συμβάσεως, κατεβλήθησαν αὐτῇ δόσεις τεσσάρων ἐτῶν, τῆς σχετικῆς πιστώσεως ληφθείσης προκαταβολικῶς παρὰ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν εἰς βάρος τῶν ἀντιστοίχων χρήσεων. Ἡ ὥς ἄνω παρουσιασθεῖσα δυσχέρεια δανεισμοῦ τῆς Ἑταιρίας παρὰ τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς εἶχεν ὥς συνέπειαν διὰ τὴν ἀπωλέσθη χρονικὸν τι διάστημα διὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν. Ἡ βραδύτης δὲ αὕτη εἰς τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν, ἐν συνδυασμῷ μὲ τὸν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1939 μεσολαβήσαντα πόλεμον μετὰ τὴν Ἀγγλίαν, Γαλλίαν καὶ Γερμανίαν, ἐπέφερε τὴν ἐπιβράδυνσιν τῶν προετοιμασιῶν διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀντιαεροπορικῶν βλημάτων κατὰ τρόπον ὥστε νὰ μὴ καταστῇ τελικῶς δυνατὴ ἡ παραλαβὴ τούτων.

Πάντως, ἡ ὑπογραφείσα σύμβασις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ συμπληρωθῇ ἡ Ἑταιρία δι' ἐγκαταστάσεων, μηχανημάτων καὶ πρώτων ὕλιν καὶ εἰς τὸ ν' αὐξηθῇ σημαντικῶς ἡ κατὰ τὴν πολεμικὴν κυρίως περίοδον ἀπόδοσις τῆς. Οὐσιώδης ὑπῆρξεν ἡ συμπλήρωσις τοῦ Πυριτιδοποιείου διὰ νέου ἐργοστασίου κατασκευῆς πυρίτιδος πυροβόλων, ἥτις, ἐγκαίρως πραγματοποιηθεῖσα, ἐξυπλήρησε τὰ μέγιστα τὴν πολεμικὴν περίοδον. Τὸ νέον τοῦτο Πυριτιδοποιεῖον ἤρχισε ἀποδίδον περὶ τοὺς 20 τόννους πυρίτιδος πυροβόλων, ἡ δὲ παραγωγή, αὐξανομένη βαθμιαίως, εἶχε φθάσῃ τὸν Μάρτιον τοῦ 1941 τοὺς 40-50 τόννους, καὶ οὕτω διὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι κατασκευῆς πυρίτιδος πυροβόλων, οὐ μόνον κατεσκευάσθησαν πλήρεις βολαί, ἀλλὰ καὶ κατέστη δυνατὴ, κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον, ἡ χρησιμοποίησις ἐκ τῶν λαφύρων βλημάτων τῶν προσαρμοζομένων εἰς τὰ ἡμέτερα πυροβόλα.

Διὰ τῆς αὐτῆς συμβάσεως ἡ Ε.Ε.Π.Κ. εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἱδρῇ ἴδιον ἐργοστάσιον κατασκευῆς τρύλης, πλὴν τοῦτο δὲν ἐπετεύχθη, διότι ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος, ὁ καὶ διὰ τῆς συμβάσεως ἄλλως τε ὀριζόμενος, ἦτο σχετικῶς μακρὸς.

Ἐκ τῶν κατόπιν τῆς συμβάσεως παραγγελθέντων πυρομαχικῶν Πυροβολικοῦ καὶ Πεκτικοῦ, εἶχον παραληφθῇ ἅπαντα, ἄλλα μὲν πρὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, ἄλλα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου, πλὴν τῶν κάτωθι:

- α) Τροχειοδεικτικῶν φυσιγγίων πολυβόλων.
- β) Διατρητικῶν καὶ τροχειοδεικτικῶν βαρέος πυροβόλου τῶν 13,2.
- γ) Ἀντιαεροπορικῶν βλημάτων τῶν 20, τῶν 37 καὶ τῶν 88.

Ἡ κατασκευὴ τῶν ἀντιαεροπορικῶν βλημάτων εἶχε σημαντικῶς προχωρήσει καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ Ἀπριλίου 1941 προεβλέπετο νὰ ἀρχίσῃ ἡ παραλαβὴ τούτων κατὰ ποσότητας σημαντικᾶς.

Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω ὑπογραφείσης συμβάσεως μετὰ τῆς Ε.Ε.Π.Κ., ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία ἐπέδιωσε καὶ τὴν ἀνάπτυξιν ἐτέρας πολεμικῆς βιομηχανίας βλημάτων καὶ τοῦτο ἵνα μὴ τὸ ἅπαν τῆς παραγωγῆς στηρίζηται εἰς τὰς ἐγκαταστάσεις τῆς Ε.Ε.Π.Κ. ἀλλ' ἵνα ὑπάρχῃ καὶ κάπου ἄλλοῦ ἕτερον ἐργοστάσιον δυνάμενον κάτι νὰ παραγάγῃ καὶ ἵνα ὑπάρχῃ, μελλοντικῶς ἔστω, καὶ ἀσθενὴς παράγων συναγωνισμοῦ. Οὕτω, διὰ τῶν ὑπογραφεισῶν συμβάσεων τὸν Ἰούνιον τοῦ 1939 καὶ τὸν Αὐγούστον τοῦ ἰδίου ἔτους, μετὰ τῆς βιομηχανίας Ἑμαγιέ Ἀθ. Κώστα, ἀνετέθη εἰς τὴν βιομηχανίαν ταύτην ἡ κατασκευὴ:

- 100,000 πλήρων βολῶν ὄλμων Μπράντ κανονικοῦ βλήματος.
- 5,200 πλήρων βολῶν ὄλμων Μπράντ ἰσχυροῦ βλήματος.
- 7,650 πλήρων βολῶν ὄλμων Μπράντ καπνογόνων.
- 3,000 πλήρων βολῶν ὄλμων Μπράντ ἀσκήσεων.

Ἡ ἀξία τῶν παραγγελθέντων τούτων βλημάτων ἀνῆρχετο εἰς 101,908,000 δραχμῶν. Ἡ βιομηχανία Κώστα ἀνελάμβανε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ἱδρῇ εἰς περιοχὴν Λαυρίου πλήρως ἐργοστάσιον κατασκευῆς βλημάτων ὄλμων. Συνεζητήθη δὲ μετὰ

της 'Εταιρίας Κώστα και ή μελλοντική 'Ιδρυσις 'Εργοστασίου κατασκευής ὀλων. Παρά τας δυσχερείας τας σημειωθείσας λόγω της κηρύξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1939, τὸ ἕτερον τοῦτο 'Εργοστάσιον βλημάτων 'Ιδρύθη, ἔφωδιάσθη δι' ἀρίστον καὶ συγχρόνων μηχανημάτων καὶ προέβη εἰς τὴν παραγωγὴν τῶν ἀπαιτούμενων πρώτων ὀλων.

Τὸ νέον ὁμως τοῦτο 'Εργοστάσιον δὲν ἤδυνήθη, μέχρι της 28 'Οκτωβρίου 1940, νὰ κάμῃ ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν του, διότι ἔλλειπον εἰσέτι συμπληρωματικὰ μηχανήματα μικρᾶς ἀξίας καὶ ἐργαλεῖα, ἅτινα ὁμως ἀπετέλουν ἐμπόδιον διὰ τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἑναρξιν καὶ διότι ἀνεμένοντο αἱ πρῶται ὕλαι, αἵτινες, παραγγελλεῖσαι ἀρχικῶς εἰς Γαλλίαν καὶ μὴ ἀποσταλεῖσαι, λόγω της καταρρεύσεως της Γαλλίας, παρηγγέλθησαν ἐκ νέου εἰς 'Αμερικὴν, ὁπόθεν εἶχον ἀναχωρήσῃ.

Τὸ 'Υπουργεῖον Στρατιωτικῶν, ἀποθλέπον, μετὰ τὴν 20 'Οκτωβρίου 1940, εἰς τὴν ἀνάγκην ἀποδόσεως καὶ τοῦ 'Εργοστασίου τούτου καὶ ἀναγνωρίζον ὅτι ἡ συμπλήρωσις του μόνον τῇ βοηθείᾳ της Ε.Ε.Π.Κ. ἦτο δυνατὴ ὑπὸ τὰς διαμορφωθείσας συνθήκας, παραιτούμενον δὲ πλέον κατ' ἀνάγκην τοῦ ἀρχικῶς ἐπιδιωχθέντος σκοποῦ, δηλ. τοῦ ἀνεξαρτήτου της βιομηχανίας ταύτης, ὥθησε τὴν βιομηχανίαν 'Αθ. Κώστα πρὸς συνεργασίαν μετὰ της Ε.Ε.Π.Κ., ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, ἀρκεῖ τὸ 'Εργοστάσιον νὰ κάμῃ τὸ ταχύτερον ἑναρξιν τῶν ἐργασιῶν του.

Κατὰ τὰς ἀπ' εὐθείας συνεννοήσεις μετὰξὺ Ε.Ε.Π.Κ. καὶ βιομηχανίας Κώστα, δὲν ἐπετεύχθη συμφωνία πρὸς συνεργασίαν, πλην ἡ βιομηχανία Κώστα ἐδέχθη νὰ πώλῃσιν ὁλόκληρον τὸ 'Εργοστάσιον εἰς τὴν Ε.Ε.Π.Κ., ὅπερ καὶ ἐγένετο. 'Η Ε.Ε.Π.Κ. γενομένη οὕτω κάτοχος τοῦ 'Εργοστασίου Κώστα, ἀνέλαβε τὴν συμπλήρωσιν τοῦ 'Εργοστασίου τούτου δι' ἐργαλείων, μικρομηχανημάτων καὶ προσωπικοῦ, ἔκαμεν ἑναρξιν ἐργασίας, προώθησε τὰς κατασκευάς, ἐπρόκειτο δὲ ν' ἀρχίσῃ ἡ παραλαβὴ βλημάτων ἐκ τοῦ νέου τούτου 'Εργοστασίου κατὰ τὰς ἀρχὰς Μαΐου 1941.

Τέλος, ὅσον ἀφορᾷ τὰ πυρομαχικὰ, ἐπειδὴ ἡ κατασκευὴ φυσίγγιων Πεζικοῦ προσέκρουεν εἰς τὴν ἔλλειψιν δισκίων καλῶκων, ἐπετεύχθη, κατόπιν ἐπανεὶλημμένων ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ, ὅπως τὸ ὑπάρχον 'Εργοστάσιον Χαλκούργιας Σαράντη συμπληρώσῃ τὰς ἐγκαταστάσεις του, διὰ τὴν κατασκευὴν δισκίων καλῶκων ἐκ τήξεως τῶν ὑπαρχόντων εἰς μεγάλῃν ποσότητα παλαιῶν καλῶκων.

"Ἀπασαι αἱ ἀνωτέρω ἐνέργειαι αὗται συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν της παρ' ἡμῖν πολεμικῆς βιομηχανίας πυρομαχικῶν καὶ ἀπέδωσαν, ἴδια κατὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον, ἄριστα ἀποτελέσματα, διότι ἐπετεύχθη καὶ ἀκατασκευάζωνται εἰς ἱκανοποιητικὸν ἀριθμὸν βλήματα Μπράντ, φυσίγγια Πεζικοῦ, πυροσωλῆνες, γεμίσματα καὶ εἰς περιορισμένον ἀριθμὸν πλήρεις βολαὶ πυροβολικοῦ.

Οὕτω, κατὰ τὴν ἡμέραν της ἐπιστρατεύσεως, αἱ δυνατότητες της ἐγχωρίου βιομηχανίας, δηλαδὴ της Ε.Ε.Π.Κ., προεβλέποντο ὅτι θὰ ἦσαν αἱ ἀκόλουθοι:

- 1) Φυσίγγια Πεζικοῦ 800,000—1,000,000 περίπου ἡμερησίως, ἥτοι αἱ κατασκευαὶ ἀνταπεκρίνοντο εἰς τὰς προβλεπομένας καταναλώσεις.
- 2) 'Οβίδες παντός διαμετρήματος 2,500—3.000 ἡμερησίως. 'Εν τῇ πράξει δὲν ἀνῆλθον εἰς 2,000.
- 3) Βλήματα Μπράντ 1,000—1,500 ἡμερησίως.
- 4) Γεμίσματα, πλήρης ἐπάρκεια ἀπὸ Δεκεμβρίου 1940.
- 5) Πυροσωλῆνες Ραῖνμετὰλ 2,500—3,000 ἡμερησίως.
- 6) Πυροσωλῆνες Μπράντ 1,000 ἡμερησίως.
- 7) "Ὅσον ἀφορᾷ τὰ βλήματα τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ ἐλέγχθη ὅτι, λόγω ἐπιβραδύνσεως τῶν προετοιμασιῶν της κατασκευῆς αὐτῶν, προεβλέπετο ν' ἀρχίσῃ ἡ παραβολὴ τούτων, κατὰ ποσότητος σχετικῶς σημαντικᾶς, μόνον τὸν 'Απρίλιον τοῦ 1941.

Πρώτας ὕλας εἶχεν ἡ Ε.Ε.Π.Κ. κατὰ τὴν ἡμέραν της ἐπιστρατεύσεως δι' ἔν

τρίμηνον. Ἐπίσης εὐρίσκετο ἐν πλῶ ἐξ Ἀμερικῆς ατμόπλοιοι με πρώτας ὕλας, αἰτίνες ὅμως, λόγῳ πολλῶν περιπετειῶν, μεταφορτώσεων κτλ. ἐφθασαν εἰς Πειραιᾶ τὸν Μάρτιον 1941.

Ἐν συνόψει, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πολέμου, ἡ ἐγχώριος βιομηχανία πυρομαχικῶν ἦτο ἀποδόσεως μικρᾶς εἰς πυρομαχικά Πυροβολικοῦ, πλήρους εἰς φυσίγγια Πεζικοῦ καὶ ἡδύνατο νὰ κατασκευάζῃ πάντα σχεδὸν τὰ εἶδη καὶ στοιχεῖα πυρομαχικῶν. Ἡ ἐπάρκεια αὐτῆς εἰς πρώτας ὕλας ἦτο μόνον τρίμηνος.

Ἡδὴ, μετὰ ὅσα ἐξέθεσα περὶ τοῦ τί ἐγένετο ἀπὸ 1936 μέχρι 1940, ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐκ τῆς ἐγχώριου βιομηχανίας προμηθείας νέων πυρομαχικῶν, τὰς ἀνασκευὰς ὑπαρχόντων τοιούτων κτλ., θὰ εἴπω ποῖος ἦτο ὁ ἐπιδιωκόμενος παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἀρχικὸς ἐφοδιασμὸς τοῦ Στρατοῦ εἰς πυρομαχικά καὶ πόσα τὰ ὑπάρχοντα τοιαῦτα τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940, ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὸν πόλεμον ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός. Προηγουμένως ὅμως θὰ ἐκθέσω συντόμως ζητήματά τινα ἀφορῶντα τὴν συσκευασίαν καὶ ἐναποθήκευσιν τῶν πυρομαχικῶν.

ΣΥΣΚΕΥΑΣΙΑ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ.

Διὰ λόγους καλῆς συντηρήσεως τῶν πυρομαχικῶν, εἶχε γίνῃ παραδεκτὴ μέχρι τοῦ ἔτους 1936 ἡ χωριστὴ συσκευασία τῶν στοιχείων πυρομαχικῶν τῶν νέων ὕλικῶν, ἦτοι τῶν πυρομαχικῶν τοῦ ὀρειβατικοῦ 75/19 καὶ 105/19, τοῦ διακελούς 85/25 καὶ 105/25 καὶ τοῦ βαρέος 155/17. Ἐπίσης τὰ πυρομαχικά τοῦ ὀρειβατικοῦ πυροβολικοῦ εἶχον ἐγκλιωτισθῆ εἰς μεγάλα κιβώτια ἀκατάλληλα δι' ὀρεινοὺς φόρτους.

Ἐπειδὴ ἡ συσκευασία αὕτη θὰ παρουσίαζεν ἐν πολέμῳ μεγάλα μειονεκτήματα καὶ πιθανῶς θὰ ἐδημιούργει σοβαρὰς ἀνωμαλίας, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ κατήγγειλε τὴν χωριστὴν συσκευασίαν καὶ παρεδέχθη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936 τὴν συσκευασίαν εἰς φυσίγγας (ὀδίσ, γέμισμα) εἰς πάντα τὰ ἀνω ὕλικά. Ἐπίσης συνεσκευάσθησαν τὰ πυρομαχικά ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ εἰς κιβώτια ὀρεινοῦ φόρτου καὶ διετάχθη καὶ ἐγένετο ἐπισημανεῖς τῶν κιβωτίων τῶν διαφόρων πυρομαχικῶν.

Τέλος, ἀπὸ τοῦ 1939, ἤρξατο ἡ ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν Πυροβολικοῦ ἐφέδρων ἀξιωματικῶν Πυροβολικοῦ, εἰς τὰ ζητήματα τῶν πυρομαχικῶν καὶ τῆς συσκευασίας αὐτῶν. Ἐλειτούργησε ἐπίσης Σχολεῖον Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Διαχειρήσεως Πυροβολικοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐξεπαιδεύθησαν οὗτοι κυρίως εἰς τ' ἀφορῶντα τὴν συσκευασίαν, τὴν ἐναποθήκευσιν κτλ. τῶν πυρομαχικῶν.

ΕΝΑΠΟΘΗΚΕΥΣΙΣ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ.

Μέχρι τοῦ 1936, ἡ ἐναποθήκευσις τῶν πυρομαχικῶν γενικῆς ἐφεδρείας εἶχε γίνῃ, ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Α'. Μέρους, βάσει τῶν ἀναγκῶν μόνον ἐναποθηκεύσεως καὶ οὐχὶ βάσει σχεδίου κλιμακώσεως προσαρμοζομένου κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον εἰς τὰ ἐν ἰσχύϊ Σχέδια Ἐπιχειρήσεων. Οὕτω, μέχρι τοῦ 1936, τὰ πυρομαχικά ἦσαν ἐναποθηκευμένα εἰς τὰς ὑπαρχούσας τότε ἀποθήκας πυρομαχικῶν Λιοσίων, Οἴου, Σφενδάλης, Λαμίας, Μιζούρλου, Πύλης, Φαρσάλων, Σέδες, Ἀγίας Παρασκευῆς, Δουδουλάρ, Νέου Κόσμου καὶ τὰς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Δράμας — Καβάλλας τοιαύτας.

Ἐπίσης, ὡς ὡσαύτως ἐλέγχθη, εἰς τὸ Α'. Μέρους, εἰς ἄλλας ἀποθήκας εἶχον ἐναποθηκευθῇ μόνον γεμίματα, εἰς ἄλλας μόνον ὀδίδες, πρᾶγμα ὅπερ θὰ παρουσίαζε μεγάλα μειονεκτήματα κατὰ τὴν ἐκμετάλλευσιν. Ἀπασαί αἱ ἀνωτέρω ἀποθήκαι οὐδεμίαν ἀσφάλειαν παρεῖχον ἀπὸ τοὺς ἐξ ἀέρος κινδύνους.

Ἡ ἀνάγκη τῆς κλιμακώσεως τῶν πυρομαχικῶν γενικῆς ἐφεδρείας, ἐν προσαρμογῇ πρὸς τὰ Σχέδια Ἐπιχειρήσεων (περὶ τούτου θ' ἀσχοληθῶ ἐκτενέστερον) δταν θὰ ἐκθέσω τ' ἀφορῶντα τὰ Σχέδια Ἐπιχειρήσεων) ἡ προμήθεια νέων πυρομαχικῶν καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποσυμφορήσεως τῶν λίαν βεβαρυμένων ὑπαρχουσῶν ἀποθηκῶν ἐπέβαλλε τὴν κατασκευὴν νέων ἀποθηκῶν.

Ἀρχικῶς ἐγένετο παραδεκτὸς τύπος ὑπογείων ἀποθηκῶν, ὁ ὁποῖος ὅμως τελικῶς ἀπεκλείσθη, λόγω τῶν μεγάλων δαπανῶν τὰς ὁποίας θὰ ἀπήτηι ἡ κατασκευὴ τῶν. Κατόπιν τούτου ἐγένετο παραδεκτὸς τύπος ἀποθηκῶν ἐν ἀπολύτῳ ἐκσκαφῇ, παρέχων ἀσφάλειαν ἀπὸ ἐμπρηστικὰς τουλάχιστον βόμβας καὶ συγχρόνως ἐπεδιώχθη ἡ ἀπὸ ἐναερίων κινδύνων ἀσφάλεια διὰ τῆς διασπορᾶς, ἥτοι τῆς κατασκευῆς μικρῶν συγκροτημάτων ἀποθηκῶν μὲ μεγάλα διαστήματα μεταξύ αὐτῶν.

Τοιαῦται ἀποθηκαὶ κατεσκευάσθησαν εἰς Νάρες, περιοχὴν Θεσσαλονίκης, εἰς περιοχὴν Καθάλλας, περιοχὴν Φαρσάλων καὶ περιοχὴν Ξυνιάδος λίμνης. Ἐν συνεχείᾳ κατὰ τὸ 1939 ἐπετάχθησαν ἀποθηκαὶ εἰς Πολυνέρι (Λαρίσης) Νάουσας, Σκοτοῦσαν (Σερρῶν) καὶ Νικηφόρον (Δράμας).

Ἐπίσης ἐπετάχθησαν εἰς Ἀμαρούσιον (Γεωργικὴ Σχολὴ καὶ κτῆμα Βορρὲ) ἀποθηκαὶ πρὸς ἐναποθηκεύσιν τῶν πυρομαχικῶν ἐπιστρατεύσεως τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ. Ἡ ἐπίταξις τῶν ἀποθηκῶν τούτων περιοχῆς Ἀμαρουσίου ἦτο ἐπιβεβλημένη ἵνα τὰ πυρομαχικὰ ἐπιστρατεύσεως εὐρίσκωνται ἐγγὺς τῶν τόπων ἐπιστρατεύσεως τῶν μονάδων.

Τ' ἀνωτέρω πυρομαχικὰ ἦσαν πρότερον ἐναποθηκευμένα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Σφενδάλην καὶ ὥς ἐκ τούτου προεβλέπετο βραδύτης διὰ τὴν ἄμεσον παρὰ τῶν μονάδων παραλαβὴν τῶν.

Ἀπὸ τοῦ 1938 καθηργήθη ἡ εἰδικοποίησις τῶν ἀποθηκῶν καὶ εἰς ἐκάστην ἀποθήκην ἐναποθηκεύοντο πυρομαχικὰ εἰς πλήρεις βολάς. Τέλος ἀπὸ τοῦ 1936 ἐλήφθησαν πάντα τὰ δυνατὰ μέτρα διευκολύνσεως τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἀποθηκῶν ἐν καιρῷ πολέμου καὶ ἀσφαλείας αὐτῶν, ἥτοι ἐβεβλήθησαν αἱ συγκοινωνίαι, ὁ φωτισμός, αἱ διαθιβάσεις καὶ ἐλήφθησαν μέτρα παθητικῆς ἀεραμύνης (παραλλαγὴ κτλ.).

ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ ΕΙΣ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΑ.

Εἰς τὰ ὑποβληθέντα παρ' ἐμοῦ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἐφοδιαστικὰ προγράμματα, καθωρίζετο ὅτι εἰς ἕν πρῶτον ἀνεφοδιαστικὸν στάδιον δεόν ν' ἀποβλέψωμεν εἰς τὸ νὰ διαθέτωμεν, ἐκτὸς τῶν πυρομαχικῶν ἐπιστρατεύσεως, καὶ ἀπόθεμα δέκα μονάδων πυρὸς γενικῆς ἐφεδρείας.

Κατόπιν ὅμως τῶν ἐκτεθεισῶν δυσχερειῶν διαθέσεως τῶν πρὸς τοῦτο αἰτούμενων πιστώσεων, περιώρισαν τὸν ἀριθμὸν τῶν μονάδων πυρὸς γενικῆς ἐφεδρείας εἰς ὀκτὼ καὶ ἐζήτησα ὅπως εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο τουλάχιστον ἀνέλθῃ ἀπαραιτήτως ἡ στάθμη τῶν πυρομαχικῶν τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ. Οὕτως, ὁ ἀρχικὸς ἐφοδιασμός τοῦ Στρατοῦ εἰς πυρομαχικὰ καθωρίσθη εἰς ἕν πρῶτον στάδιον ἀνεφοδιασμοῦ ὡς ἀκολούθως:

α) Ἐπιστρατεύσεως: 2-2,5 μονάδες πυρὸς Πυροβολικοῦ καὶ 5-6 μονάδες πυρὸς διὰ τ' αὐτόματα ὅπλα, κατανεμημένα εἰς τὰς μαχίμους μονάδας καὶ εἰς τοὺς εἰδικευμένους σχηματισμοὺς Πυροβολικοῦ Μεραρχιῶν καὶ Σωμάτων Στρατοῦ.

β) Γενικῆς Ἐφεδρείας: Ὁκτὼ μονάδες πυρὸς.

γ) Ὁχυρά: Διὰ τὰ ὀχυρὰ εἶχον καθορισθῇ πυρομαχικὰ τοῦ ἐντὸς ὀχυρῶν Πυροβολικοῦ 10 μονάδες πυρὸς καὶ ὅσον ἀφορᾷ τὰ πυρομαχικὰ Πεζικοῦ 25,000 φυσίγγια κατὰ πολυβόλον. Ἡ ἀναλογία αὕτη, ἀντεπεκρίνετο εἰς 40,000 φυσίγγια κατὰ ἐνεργὸν πολυβόλον, διότι τὰ ὀχυρὰ διέθετον ἐφεδρικά πολυβόλα.

Καθορισθέντος οὕτω λοιπὸν τοῦ ἀρχικοῦ ἐφοδιασμοῦ εἰς πυρομαχικὰ, πᾶσαι αἱ ἐνέργειαι τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἀπέβλεψαν εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν πυρομαχικῶν.

Μονάς πυρὸς: Ἡ μονάς πυρὸς κατὰ πυροβόλον εἶχε καθορισθῇ ὡς κάτωθι:

1) 'Ορειβατικοῦ 75/19	200
2) 'Ορειβατικοῦ 65	200
3) 'Ορειβατικοῦ 75 Δαγκλῆ	200
4) 'Ορειβατικοῦ 75 Σκόδα	200
5) 'Ορειβατικοῦ 105 Σκόδα	120
6) 'Ορειβατικοῦ 105/19	120
7) Διασκελοῦς 85/25	150
8) Διασκελοῦς 105/25	100
9) Βαρέως 155/17	75
10) 'Οθιδιοθόλου 6 δακτύλων	50
11) Βαρέως Σκόδα 150	75
12) Μακροῦ 120	75
13) 'Αντιαεροπορικοῦ τῶν 88	300
14) 'Αντιαεροπορικοῦ τῶν 80	300
15) 'Αντιαεροπορικοῦ τῶν 37	500
16) 'Αντιαεροπορικοῦ τῶν 20	600
17) 'Ολμων Μπράντ τῶν 81	150
18) 'Αντιαρματικοῦ τῶν 37	500
19) 'Αντιαρματικοῦ τυφεκίου τῶν 14	100
20) Βαρέος πολυθόλου τῶν 13,2	750
21) Πεδινοῦ πυροθόλου τῶν 75	200

“Ὅσον ἀφορᾷ τὰ φυσίγγια Πεζικοῦ, ἡ μονὰς πυρὸς εἶχε καθορισθῇ ὡς κάτωθι:

α) Κ α τ ᾱ Μ ε ρ α ρ χ ι ᾶ ν.

1) Τυφεκίου	70,000
2) 'Οπλοπολυθόλου	160,000
3) Πολυθόλου	180,000
4) 'Οπλοθομβίδες	2,500
5) Χειροθομβίδες ἐπιθετικαὶ	1,500
6) Χειροθομβίδες ἀμυντικαὶ	1,020

β) Σ τ ρ α τ ι ᾶ ς. (Ὑπελογίζοντο καὶ τὰ ἀνεξάρτητα τάγματα πολυθόλων, κλπ.).

1) Τυφεκίου Μάνλιχερ	1,900,000
2) Τυφεκίου Μάουζερ	1,600,000
3) 'Οπλοπολυθόλου Χότσκις	3,000,000
4) Πολυθόλου Χότσκις	3,200,000
5) 'Οπλοπολυθόλου 1915	500,000
6) Πολυθόλου Σαιντ 'Ετιέν	1,200,000
7) 'Οπλοθομβίδες	50,000
8) Χειροθομβίδες ἐπιθετικαὶ	30,000
9) Χειροθομβίδες ἀμυντικαὶ	20,000

Ἡ μονὰς πυρὸς Πυροβολικοῦ εἶχε καθορισθῇ διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Στρατὸν εἰς τὰς αὐτάς σχεδὸν ποσότητας μὲ τὰς ὑπὸ τῶν Γαλλικῶν κανονισμῶν παραδεδεγμένας. Οἱ αὐτοὶ κανονισμοὶ παρεδέχοντο ὅτι ἡ μονὰς πυρὸς ὠρισμένου διαμετρήματος ἠδύνατο νὰ ὑπολογίζεται ὡς ἐπαρκείας 5 ἡμερῶν διὰ τὸ σύνολον τῶν πυροθόλων τοῦ Στρατοῦ τοῦ διαμετρήματος τούτου. Κατὰ τὰς μελέτας καὶ προβλέψεις ἡ μονὰς πυρὸς εἰς τὸν ἡμέτερον Στρατὸν, ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπαρκείας 8 ἕως 10 ἡμερῶν.

Ἡ μονὰς πυρὸς Πεζικοῦ, καθορισθεῖσα ὡς ἀνωτέρω, ἀντεπροσώπευε τὴν κατα-

νάλωσιν μιάς Μεραρχίας διά μίαν ημέραν μάχης. Ἡ μονάς πυρός Πεζικοῦ προε-
δλέπετο τῆς αὐτῆς ἐπαρκειᾶς ὡς διά τὰ πυρομαχικά Πυροβολικοῦ.

Διά τὸν καθορισμὸν τῆς μονάδος πυρός τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ δὲν
ὑπῆρχον παρ' ἡμῖν σχετικὰ στοιχεῖα καὶ ἐνδείξεις περὶ τῶν παραδεγεμένων εἰς
τοὺς ξένους Στρατοὺς. Ὁ καθορισμὸς ἐγένετο ὑπὸ συσταθείσης ἐπιτροπῆς βάσει
θεωρητικῶν ὑπολογισμῶν.

Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ διά τὰ ἀντιαρματικά μηχανήματα. Ὁ γενόμενος ἀρχικῶς
καθορισμὸς ὑπῆρξε μᾶλλον ἐξωγκωμένος, ὡς κατεφάνη κατὰ τὸν Ἑλληνοϊταλικὸν
πόλεμον ἐν Ἀλβανίᾳ, καὶ διά τοῦτο κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπιχειρήσεων καθω-
ρίσθη ἡ κάτωθι νέα μονάς πυρός ἡλαττωμένη, ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀντιαεροπορικά πυ-
ροβόλα καὶ τὰ ἀντιαρματικά τῶν 37 καὶ τῶν 13,2.

1) Ἀντιαεροπορικοῦ πυροβόλου τῶν 88	100
2) Ἀντιαεροπορικοῦ πυροβόλου τῶν 80	100
3) Ἀντιαεροπορικοῦ πυροβόλου τῶν 37	250
4) Ἀντιαεροπορικοῦ πυροβόλου τῶν 20	300
5) Ἀντιαρματικοῦ τῶν 37	200
6) Βαρέος πολυβόλου τῶν 13,2	300

Νῦν θὰ ἐκθέσω πόσα ἦσαν, μετὰ τὰς γενομένας ἀνασκευὰς καὶ προμηθείας
νέων πυρομαχικῶν, τὰ ὑπάρχοντα τὸν Ὀκτώβριον 1940, πυρομαχικά καὶ ποῖα ἡ
προβλεπομένη ἐπάρκεια αὐτῶν.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον 1940 ὑπῆρχον τὰ κάτωθι πυρομαχικά:

α) Ἐπιστρατεύσεως.

Πλήρη, ἦτοι 2-2,5 μονάδες πυρός Πυροβολικοῦ καὶ 5-6 μονάδες πυρός Πε-
ζικοῦ, κλιμακωμένα εἰς τὰς μαγίμους μονάδας καὶ τοὺς εἰδικευμένους σχηματι-
σμοὺς Πυροβολικοῦ τῶν Μεραρχιῶν καὶ Σωμάτων Στρατοῦ. Ἐξαιρέσειν ἀπετέ-
λουν τὰ πυρομαχικά ὀλμων Μπράντ, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον τὰ ἡμισυ τῶν προβλε-
πομένων.

β) Γενικῆς Ἐφεδρείας.	Μονάδες πυρός
1) Ὀρειβατικοῦ 65	8-9
2) Ὀρειβατικοῦ Δαγκλῆ 75	8-9
3) Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ	8-9
4) Ὀρειβατικοῦ Σκόδα 75	6-6,5
5) Ὀρειβατικοῦ Σκόδα 105	8-9
6) Ὀρειβατικοῦ 75/19	7-7,5
7) Ὀρειβατικοῦ 105/19	7-7,5
8) Βαρέος 155/17	7-7,5
9) Δισκελοῦς 85/25	6-6,5
10) Δισκελοῦς 105/25	5,5
11) Βαρέως Σκόδα 150	4
12) Πυροβόλα τῶν 6 δακτύλων	8
13) Ἀντιαεροπορικοῦ τῶν 80	4
14) Ἀντιαεροπορικοῦ τῶν 88	4
15) Ἀντιαεροπορικοῦ τῶν 37	3
16) Ἀντιαεροπορικοῦ τῶν 20	2
17) Ὀλμων Μπράντ	0
18) Φυσιγγίων Πεζικοῦ	8-9
(ἐξαιρέσει τῶν φυσιγγίων πολυβόλου Σαϊντ Ἐτιέν, δι' ἃ ὑπῆρχον μόνον)	4

19) Βαρέων πολυβόλων τῶν 13,2	5
20) Ὀπλοθομβίδων	8
21) Ἀμυντικῶν χειροβομβίδων	8
22) Ἐπιθετικῶν χειροβομβίδων	0

γ) Πυρομαχικά Ὀχυρῶν.

Ἐκ τῶν πυρομαχικῶν τῶν ὀχυρῶν εἶχον συμπληρωθῇ τὰ τοῦ Πυροβολικοῦ, ἥτοι 10 μονάδες πυρός καὶ τὰ τῶν φυσιγγίων πολυβόλων Μασίμ.

Πυρομαχικά ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 37 καὶ 20 ὑπῆρχον 4 μονάδες πυρός.

Ὀλμων 2-3 μονάδες πυρός.

Ἀντιαρματικῶν τῶν 37 ὑπῆρχον 3-4 μονάδες πυρός.

Πυρομαχικά φυσιγγίων Λεμπέλ διὰ τὰ πολυβόλα Σαῖντ Ἐτιέν ὑπῆρχον τὰ 60%-70% τῶν προβλεπομένων, ἥτοι περὶ τὰ 15,000-18,000 φυσίγγια κατὰ πολυβόλον, ἐναντὶ τῶν προβλεπομένων 25,000 φυσιγγίων κατὰ πολυβόλον.

δ) Ἐν συμπεράσματι.

Λόγω μὴ διαθέσεως τῶν αἰτηθειῶν ἀναλόγων πιστώσεων δὲν ὠλοκληρώθη τὸ πρῶτον ἐφοδιαστικὸν στάδιον, ὅσον ἀφορᾷ ὅλα τὰ πυρομαχικά γενικῆς ἐφεδρείας, ἥτοι ὀκτὼ μονάδων πυρός, ἀλλ' ὑπῆρχον σοβαραὶ ἐλλείψεις εἰς τὰ πυρομαχικά ὀλμων, ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ, βαρέος Σκόδα καὶ φυσιγγίων Λεμπέλ καὶ εἰς μικρότερον βαθμὸν εἰς πυρομαχικά ἄλλων ὕλικῶν.

Συμφώνως πρὸς ὅσα ἐλέγχθησαν περὶ μονάδος πυρός προεβλέπετο ὅτι:

α) Αἱ μηνιαῖαι καταναλώσεις πυρομαχικῶν δὲν θὰ ἦσαν ἀνώτεραι τῶν 3 μονάδων πυρός.

β) Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τὸ πρῶτον εἰκοσήμερον ἀπὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἥτοι κατὰ τὴν περίοδον τῆς συγκεντρώσεως, αἱ καταναλώσεις θὰ ἦσαν περιωρισμέναι, τὰ ὑπάρχοντα πυρομαχικά θὰ ἐπῆρχον διὰ 3-3½ μῆνας, πλὴν τῶν ὕλικῶν διὰ τὰ ὁποῖα ἡ στάθμη τῶν πυρομαχικῶν ἦτο κάτω τῶν 6 μονάδων πυρός, δι' ἃ ἡ ἐπάρκεια θὰ ἦτο μικροτέρα.

γ) Λαμβανομένων ἀφ' ἐνός ὑπ' ὄψιν τῶν ἐκτεθειῶν δυνατοτήτων τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ ἀφ' ἐτέρου τοῦ ἀπαιτούμενου χρόνου μεταφορῶν ὡς καὶ τῆς ἀναγκαίας κλιμακώσεως πυρομαχικῶν, ἥτις θὰ ἔδει σταθερῶς νὰ ὑφίσταται ἐν τῇ Ζώνῃ Ἐπιχειρήσεων, προέκυπτε ὅτι, ἵνα ὑπάρξῃ πλήρης ἐπάρκεια πυρομαχικῶν, θὰ ἔπρεπε τὸ εἰς πυρομαχικά ἀνεφοδιαστικὸν ρεῦμα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ λειτουργήσῃ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦλάχιστον τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς ἐκστρατείας.

Διὰ τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀγορὰς πυρομαχικῶν προεβλέποντο σοβαρώταται δυσχέρειαι, λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς ποικιλίας τῶν εἰδῶν ὀπλισμοῦ καὶ διαμετρημάτων (πυροβόλα Γαλλικά, ἀντιαεροπορικά πυροβόλα Γερμανικά κτλ.). Μετὰ τὴν κατάληψιν ἰδία τῆς Γαλλίας καὶ Πολωνίας παρὰ τῶν Γερμανῶν, τὸ ζήτημα τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ παρουσιάζετο εἰς ἔπακρον δυσχερές. Δὲν ἀπέμενον εἰμὴ αἱ ἀγοραὶ Ἀγγλίας, ἡ ὁποία εἶχε τελείως διάφορον ὀπλισμὸν καὶ ἡ Ἀμερικὴ εἰς τὴν ὁποίαν μόνον ἀπλάϊ ἐνδείξεις ὑπῆρχον, ὅτι εὕρισκοντο ἐκεῖ ἀποθέματα πυρομαχικῶν, κατασκευασθέντα διὰ λογαριασμὸν τῆς Γαλλίας καὶ δυνάμενα ν' ἀγορασθῶσι παρὰ τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰς δυσχερείας ταύτας δὲν παρέλειψα, δι' ἐπανειλημμένων ἀναφορῶν καὶ ἐκθέσεων, νὰ καταστήσῃ γνωστὰς εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν.

Παραθέτω ἐν τῷ παραρτήματι τοῦ Β'. Μέρους τὴν ἀπὸ 10 Φεβρουαρίου 1939 ὑπ' ἀριθ. 61547 ἀναφορὰν μου, δι' ἧς ἐπανηρχόμην ἐπὶ προγενεστέρων ἀναφορῶν μου.

Ἐν συνόψει, κατόπιν τῶν ὁσων ἡδη ἐξετέθησαν, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ Ἑλληνοϊταλικὴ σύρραξις, εἰσῆλθομεν εἰς τὸν πόλεμον μὲ τὰς κάτωθι προβλέψεις καὶ δεδομένα:

α) Ἐπάρκεια πυρομαχικῶν γενικῆς ἐφεδρείας, διὰ τὰ πλεῖστα τῶν πυρομαχικῶν, τρίμηνος.

Διὰ τὰ πυρομαχικὰ ὀλμων Μπράντ μηδενικῇ.

Διὰ τὰ ἀντιαεροπορικά, ἀμφιβόλου ἐπαρκείας καὶ μὲ οὐχὶ ἱκανοποιητικὰς προβλέψεις.

β) Ἐγγώριος βιομηχανία ἀποδόσεως πλήρους εἰς φυσίγγια Πεζικοῦ, μικρὰς εἰς πυρομαχικὰ Πυροβολικοῦ, ἀλλὰ μὲ τὴν δυνατότητα κατασκευῆς πάντων τῶν εἰδῶν καὶ στοιχείων πυρομαχικῶν.

γ) Ἐπάρκεια εἰς πρώτας ὕλας εἰς τὸ ἐσωτερικόν μικρά, μόνον τρίμηνος.

δ) Ποικίλα εἶδη πυρομαχικῶν μὲ ποικιλίαν συσκευασίας, ζητήματα ἀτινα, παρὰ τὰ ληφθέντα μέτρα, προεβλέπετο ὅτι θὰ παρουσίαζον σοβαρὰς δυσχέρειας ἀνεφοδιασμοῦ, λόγῳ καὶ τῆς ἀπειρίας τοῦ προσωπικοῦ τοῦ προοριζομένου διὰ τὴν ὑπηρεσίαν Πυροβολικοῦ.

ε) Προβλέψεις διὰ προμηθείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἐξαιρετικῶς δυσχερεῖς.

στ) Ἀσφάλεια πυρομαχικῶν ἐξ ἐναερίων κινδύνων στηριζομένη κυρίως εἰς τὴν διασποράν.

ζ) Κλιμάκωσις πυρομαχικῶν συμφώνως τῷ Σχεδίῳ Ἐπιχειρήσεων περατωθεῖσαν, (ὡς τοῦτο θὰ ἐκτεθῇ μετέπειτα).

Ἐξέθεσα ἀρκετὰ λεπτομερῶς ποῖα καὶ πόσα τὰ, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936 μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, προμηθευθέντα ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ὕλικά ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ, ὡς καὶ τὰς κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἐκτελεσθεῖσας ἐργασίας ἐπὶ τοῦ ὕλικου τῆς ἀνωτέρω ἀρμοδιότητος καὶ χρηματοδοτηθείσας ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τὴν ἐπισκευὴν, συμπλήρωσιν καὶ εὐχρηστοποίησιν τοῦ ὕλικου διετέθησαν καὶ πιστώσεις ἐκ τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν καὶ ὅτι συγκεκριμένως διὰ τὸ ὕλικόν ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ ἐδαπανήθησαν, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936 μέχρι Ὀκτωβρίου 1940, ἔτερα 240,934,000 δραχμῶν διὰ τὰς ὑπὸ τῶν Ἐφορειῶν Ὑλικοῦ Πολέμου καὶ διαφόρων Μονάδων Πυροβολικοῦ, ἐργασίας καὶ ἀγορὰς ὕλικων, δι' ἐπισκευὰς ἐπὶ ὀπλισμοῦ, σκευῆς, σαγῆς, σαγμάτων, αὐτοκινήτων, κατασκευὰς διαφόρων ἀντικειμένων κτλ. δύναται τις πλὴν νὰ ἐκτιμῇ τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀφελθῇ νὰ περιέλθῃ τὸ ἐν γένει ὕλικόν τοῦ Στρατοῦ, τοῦ ὁποίου καὶ τὰ ἄλλα ὑπάρχοντα ὕλικά τῶν διαφόρων ἄλλων ἀρμοδιοτήτων, εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν κατάστασιν ὡς τὰ τοῦ Πυροβολικοῦ. Ὀφείλεται πᾶσα τιμὴ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τῆς Διευθύνσεως Πυροβολικοῦ τοῦ Ὑπουργείου, τῶν Ἐφορειῶν Ὑλικοῦ Πολέμου, τῶν Μονάδων Πυροβολικοῦ κτλ. διὰ τὰς καταβληθείσας παρ' αὐτῶν, κατὰ τὴν περίοδον 1936—1940 ἀόκνους προσπάθειας πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ἐντολῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου.

Ἐν γενικῇ ἀνακεφαλαιώσῃ παρατίθεται ὁ συγκεντρωτικὸς πίναξ τῶν προμηθευθέντων ὕλικων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ, ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ, ὡς καὶ τῶν πρὸς τοῦτο πραγματοποιηθεισῶν δαπανῶν, κατὰ κατηγορίας ὕλικου, ἀπὸ 1936 μέχρι 28 Ὀκτωβρίου 1940. Ἀναγράφεται ἐν τῷ πίνακι ἡ συνολικὴ ἀξία τοῦ παραγελθέντος ὕλικου, ἡ συνολικὴ ἀξία τοῦ παραληφθέντος καὶ εἰσελθόντος εἰς τὸ Στράτευμα τοιοῦτου καὶ ἡ συνολικὴ ἀξία ἡ πληρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μέχρι τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΙ ΥΛΙΚΟΥ	Συνολικὴ ἀξία ὕλικου		
	Παραγγε- θέντος	Παραλη- φθέντος	Πληρωθέντος
1) Ἀντιαεροπορικὸν ὕλικόν καὶ πυρομαχικά τούτου	1.368.529.970	1.018.741.040	960.631.497
2) Ὀλομοι Πεζικῶν καὶ πυρομαχικά τούτων	341.858.62	205.912.062	176.524.462
3) Ἀρματα, ἀντιαρματικά μέσα, πυρομαχι- κά τούτων	181.306.148	84.746.148	41.801.990
4) Ὀπλισμός, αὐτόματα ὅπλα, ἐργασίαι ἐπὶ τούτων	358.625.338	239.626.338	207.626.338
5) Σκευὴ Πυροβολικοῦ ἐν γένει	97.965.587	97.965.587	63.965.587
6) Σάγματα, εἶδη σαγῆς, εἶδη ἱπποκομίας, προσδέσεως κτηνῶν	91.286.660	91.286.660	91.286.660
7) Σκύττῃ διάφορα	45.056.706	45.056.706	45.056.706
8) Αὐτοκίνητα ρυμουλκά, φορτηγά, τρίκυ- κλα κλπ.	331.022.478	325.438.878	220.812.828
9) Ὑλικά Χημικοῦ Πολέμου	362.700.700	183.300.700	158.389.700
10) Συλλογαὶ ἐπιστρατεύσεως ἐργαλείων τε- χνιῶν	4.458.330	4.458.330	4.458.330
11) Μηχανήματα καὶ ἐργαλεῖα Ἐφορειῶν Ὑ- λικοῦ Πολέμου	13.098.141	13.098.141	13.098.141
12) Μετεωρολογικὴ Ὑπηρεσία καὶ Βλητικὸς Σταθμός	5.606.085	5.606.085	5.606.085
13) Πυρομαχικά Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ...	710.582.548	783.979.131	611.142.965
ΓΕΝΙΚΟΝ ΣΥΝΟΛΟΝ ...	3.912.065.553	3.100.245.806	2.600.401.289

Ὡς λοιπὸν ἐμφαίνεται ἐκ τοῦ συγκεντρωτικοῦ πίνακος, ἡ ἀξία τοῦ παραγγε-
θέντος ὕλικου ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ καὶ τῶν συναφῶν ἐργασιῶν, ἀντεπροσώ-
πευε συνολικὴν ἀξίαν 3, 912,065,553 δραχμῶν. Ἡ ἀξία τοῦ παραληφθέντος τοιοῦτου
ἦτο 3,100,245,806 δραχμῶν καὶ ἡ ἐκ τῶν πόρων τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης πλη-
ρωθεῖσα τοιαύτη, μέχρι 28 Ὀκτωβρίου 1940, ἦτο 2,600,401,289 δραχμῶν. Ἄν εἰς τὸ
τελευταῖον τοῦτο ποσὸν προστεθῶσιν ἀφ' ἐνὸς 3,354,385 δραχμῶν καταβληθεισῶν
ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης δι' ἀσφάλιστρα κινδύνων πολέμου τοῦ παραληφθέν-
τος ὕλικου καὶ ἀφ' ἐτέρου 827,000 δραχμῶν, καταβληθεισῶν ὡσαύτως ἐκ τοῦ ἰδίου
Ταμείου, διὰ τὴν κίνησιν καὶ τακτοποίησιν, ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν, τοῦ ὕλικου ἐπιστρα-
τεύσεως καὶ γενικῆς ἐφεδρείας, ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ, ἔχομεν συνολικὸν πο-
σὸν διατεθὲν ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, 2,604,582,673 δραχμῶν.

Προσθέντες δὲ εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ποσὸν τὰς 240,934,000 δραχμῶν, αἵτι-
νες, ὡς ἐλέγχθη, διετέθησαν ἐκ τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ Ὑπουργείου Στρα-
τιωτικῶν, κατὰ τὴν περίοδον 1936 - 1940, δι' ἐπισκευὰς καὶ συμπληρώσεις πρὸς
εὐχρηστοποίησιν κατηγοριῶν τινῶν ὕλικου Πυροβολικοῦ, ἔχομεν ἄθροισμα 2,845,
516,673 δραχμῶν ἀντιπροσωπεῖον τὸ σύνολον τῶν κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίοδον
πραγματοποιηθεισῶν δαπανῶν διὰ τὸ ὕλικόν ἀρμοδιότητος Πυροβολικοῦ.

Ἐξετέθη ἐν τοῖς πρόσθεν ποῖα καὶ πόσα ἦσαν τὰ ὕλικά ἀρμοδιότητος Πυροβο-
λικοῦ τὰ ὁποῖα εἶχον παραγγελθῇ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐσωτερικὸν καὶ πόσα ἐξ
αὐτῶν παρελήφθησαν καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ Στράτευμα. Διαπραγματεύσεις ὁμοῦ
προμηθείας ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σημαντικῆς ποσότητος ἐτέρων ὕλικῶν εἶχον λάθῃ
χώραν, πλὴν ὁμοῦ αἱ σχετικαὶ συνεννοήσεις, λόγῳ τῶν μεσολαθεσάντων κατὰ τὸ
ἔτος 1939 διεθνῶν γεγονότων, συνήντησαν τελικῶς ἀπροθυμίαν ἱκανοποιήσεως τῶν
αἰτήσεων ἡμῶν.

Οὕτω κατόπιν τῆς ὑποσχέσεως τὸ θέρος τοῦ 1939 τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως

περί παραχωρήσεως πολεμικού υλικού ἐπὶ πιστώσει, ἐπεδιώχθη ἡ ἐκ Γαλλίας προμήθεια τῶν κάτωθι προσέτι ὕλικων.

α). 1. — 130 δλμων Μπράντ τῶν 81.

2 — 100 εἰδικῶν ὀπισθογεμῶν δλμων Μπράντ τοῦ αὐτοῦ διαμετρήματος.

3. — 90,000 πλήρων βολῶν δλμων Μπράντ.

Οἱ συνήθεις τοιοῦτοι δλμοι προωρίζοντο διὰ τὴν αὔξησιν τῆς ἀναλογίας τῶν ἀνὰ σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ Ἱππικοῦ προβλεπομένων, ἤτοι ἐπεδιώκετο ὁ ἐφοδιασμός ἐκάστης τῶν μονάδων τούτων διὰ 6 δλμων ἀντὶ 4. Οἱ εἰδικοί ὀπισθογεμεῖς δλμοι προωρίζοντο διὰ τὰ ὄχυρά.

Ἡ Γαλλικὴ βιομηχανία δὲν ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀνωτέρω παραγγελιῶν καὶ προϋτάθη μόνον ἡ χορήγησις δλμων Μπράντ τῶν 81, μετὰ βλημάτων, ἐκ παλαιῶν ἀποθεμάτων τοῦ Γαλλικοῦ Στρατοῦ, παλαιοῦ τύπου καὶ κατασκευῆς πρὸ ἢ κατὰ τὸν πόλεμον 1914-1918. Οἱ δλμοι οὗτοι ἦσαν παλαιότητας τύπου, ἀτελοῦς ὀργανώσεως, λίαν ἡλαττωμένων βλητικῶν ἰδιοτήτων, τὰ δὲ βλήματα μικρᾶς ἰσχύος, ἐκ χυτοσιδήρου καὶ μὲ ἐξαιρετικῆς μεγάλας διασποράς.

Συμφώνως μὲ τὴν γνώμην τοῦ ἐξετάσαντος τούτους τεχνικοῦ ἀξιωματικοῦ Πυροβολικοῦ ἀποσταλέντος εἰς Γαλλίαν, ἣν ἐδέχθη ἀπολύτως καὶ ἡ Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία, οὗτοι ἀπερρίφθησαν ἐντελῶς.

β) 1. — 6 πυροβολαρχιῶν μακρῶν πυροβόλων τῶν 155, βεληνεκοῦς περὶ τὰ 18,000 μέτρα, πλήρων, μετὰ ρυμουλκῶν, βλητοφόρων, ἀμαξῶν ἀναγνώρισεως κτλ.

2. — 9,600 πλήρων βολῶν τῶν ἀνωτέρω πυροβόλων τῶν 155.

Τὴν προμήθειαν τοῦ ἀνωτέρου υλικοῦ ἐπεδίωξε τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ὅπως ὀργανώσῃ σύνταγμα βαρέος Πυροβολικοῦ μεγάλου βεληνεκοῦς, γενικῆς ἐφεδρείας, ἐκ 2 μοιρῶν τῶν 3 πυροβολαρχιῶν. Ἡ προμήθεια τῶν ἀνωτέρω 2 μοιρῶν ἀπεκλείσθη κατηγορηματικῶς καὶ ἀντὶ τούτων προϋτάθη ἡ χορήγησις μιᾶς μοίρας, ἀνδεχομένως δὲ 2 τοιούτων, βραχέων πυροβόλων τῶν 155, ὑποδείγματος 1914, ὁλίγον παλαιότερου τοῦ ἡμετέρου, ὁμοιάζοντος δὲ αἰσθητῶς ὡς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν μὲ τὸ ἡμέτερον πυροβόλον. Τὰ συνοδεύοντα τὰ πυροβόλα ταῦτα βλήματα ἦσαν πολεμικῆς κατασκευῆς (1914-1918) ἐκ χυτοχάλυθος καὶ οὐχὶ βελτιωμένης μορφῆς, μὲ συνέπειαν ἐλάττωσιν τοῦ βεληνεκοῦς. Κατόπιν τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως τοῦ τεχνικοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ τῆς γνώμης τούτου, ἡ Στρατιωτικὴ ὑπηρεσία δὲν ἔκρινε παραδεκτὴν τὴν ἀνωτέρω πρότασιν.

γ) 20 ἀρμάτων μάχης τῶν 6-7 τόννων, μετὰ τοῦ ὀπλισμοῦ των. Προϋτάθη ἡ χορήγησις ἀρμάτων τῶν 7 περιπτώ τόννων τύπου Ρενώ, παλαιότητας κατασκευῆς, ὑποδείγματος 1918, προφανῶς ἐκ τῶν κατὰ τὸ πρῶτον τεθέντων εἰς χρῆσιν.

Ταῦτα ἐζητάσθησαν ὑπὸ τοῦ τεχνικοῦ ἀξιωματικοῦ καὶ τοῦ στρατιωτικοῦ ἀκολούθου, εὐρέθησαν δὲ ἐξαιρετικῶς μειονεκτοῦντα ὡς πρὸς τὴν ταχύτητά των, ἥτις ἐκυμαίνεται ἀπὸ 6 ὡς 2 χιλιόμετρα ἀνὰ ὥραν, ἀναλόγως τῆς ὡς ἐκ τῆς κλίσεως καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐδάφους χρησιμοποιομένης ταχύτητος. Παρ' ὅλον δὲ ὅτι στοιχειωδῶς ἡδύναντο νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἱκανοποιούντα τὰς ἀπαιτήσεις ὡς πρὸς τὴν θωράκισιν καὶ ὀπλισμόν, ἀπεκλείσθησαν, λόγῳ τῆς ἀπαραδέκτου μικρᾶς ταχύτητος.

δ) 1. — 800 πολυβόλων Χότσκις τῶν 7,92.

2. — 1200 ὀπλοπολυβόλων Χότσκις τῶν 7,92.

3. — 36,500,000 φυσικῶν τῶν 7,92.

Τὰ ἀνωτέρω αὐτόματα ὅπλα προωρίζοντο διὰ τὴν ἀντικατάστασιν μέρους τῶν παλαιῶν πολυβόλων Σαίντ Ἐτιέν καὶ ὀπλοπολυβόλων ὑποδείγματος 1915.

ε) 1. — 200 ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων τῶν 25 χιλ. κατὰ προτίμησιν λυομένων.

2. — 13 ἀντιαεροπορικῶν πυροβολαρχιῶν τῶν 75 μετὰ ρυμουλκῶν, ὀργάνων κατευθύνσεως βολῆς κτλ.

3. — 740,000 πλήρων βολῶν ἀντιαεροπορικῶν τῶν 25.

4. — 83,200 πλήρων βολῶν ἀντιαεροπορικῶν τῶν 75.

Διὰ τῆς προμηθείας τῶν ἀνωτέρω ὕλικῶν ἐπεδιώκετο ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης καὶ ἡ ἐνίσχυσις τῶν Μεραρχιῶν δι' ἐλαφροῦ ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ, προσβλέπετο δὲ εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐξησφαλίζετο ἡ προμήθεια πυροβόλων τῶν 25 μὴ λυομένων, ὅτι τότε θὰ ἐπετυγχάνετο ἡ ἐνίσχυσις τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν Μεραρχιῶν διὰ διαθέσεως εἰς αὐτάς ἀπάντων τῶν λυομένων ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων τῶν 20, ἅτινα εἶχομεν παραγγέλλει εἰς Γερμανίαν.

στ) 1.—5 πυρβολαρχιῶν τῶν 105/25 πλήρων, μετὰ βλητοφόρων, ρυμουλκῶν κτλ.

2.—5 πυρβολαρχιῶν τῶν 85/25 πλήρων, μετὰ βλητοφόρων, ρυμουλκῶν κτλ.

3.—17 ὀρειβατικῶν πυρβολαρχιῶν τῶν 75/19, μετὰ σαγῆς, κιθωτίων, πυρομαχικῶν κτλ.

4.—13 ὀρειβατικῶν πυρβολαρχιῶν τῶν 105/19 μετὰ σαγῆς, κιθωτίων πυρομαχικῶν κλπ.

5.—8000 πλήρων βολῶν μακροῦ πυροβόλου τῶν 105/25.

6.—19,200 πλήρων βολῶν πυροβόλου τῶν 85/25.

7.—51,200 πλήρων βολῶν ὀρειβατικοῦ πυροβόλου τῶν 75/19.

8.—23,400 πλήρων βολῶν ὀρειβατικοῦ πυροβόλου τῶν 105/19.

ζ) 1.—6 πλήρη αὐτοκίνητα χειρουργικά.

2.—12 πλήρη αὐτοκίνητα λουτροῦ.

Δι' ἅπαντα τ' ἀνωτέρω ὕλικά, τ' ἀναφερόμενα εἰς τὰς παραγράφους δ, ε, στ, ζ, μᾶς ἐδόθη ἡ ἀπάντησις ὅτι ἡ Γαλλικὴ στρατιωτικὴ βιομηχανία ἀδυνατεῖ ν' ἀναλάβῃ παραγγελίας καὶ ὅτι οὔτε εἰς τὸ ἐγγὺς μέλλον θὰ ἡδύνατο νὰ ἔξῃ τοιαύτας δυνατότητας.

ΥΛΙΚΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Α'. Μέρος τοῦ βιβλίου τούτου, μέχρι τοῦ ἔτους 1935, δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐλάχιστον ὕλικὸν ἐπιστρατεύσεως ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας. Αἱ ἀποθήκαι ἐπιστρατεύσεως ἦσαν σχεδὸν κεναί.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1934, ὁ ὑπάρχων ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐπιστρατεύσεως ἱματισμός ἦτο μόνον ὁ κάτωθι:

1) Ζεύγη ἄρβυλων	95,000
2) Ζεύγη περικνημίδων	65,000
3) Χιτώνια ἐρέας	95,000
4) Περισκελίδες ἐρέας	90,000
5) Χλαῖναι ἐρέας	105,000
6) Πηλίκια	135,000
7) Ὑποδῦται	150,000
8) Σκελέαι	150,000
9) Σιτιοδόχοι	93,000
10) Ὑδροδοχεῖα	160,000
11) Ἀγγεῖα φαγητοῦ	160,000
12) Κλίνοσκεπάσματα	Μ η δ ε ν
13) Ἰκράνη	60,000
14) Ἀντίσκηνα	200,000

Ἡ ἀνωτέρω δὲ μικρὰ ποσότης ἱματισμοῦ εἶχε καὶ αὕτη σημαντικωτάτας ἐλλείψεις ἀπὸ ἀπόψεως εἰδῶν ἐξαρτύσεως καὶ ὕλικου στρατοπεδείας καὶ συσσιτίου.

Μετὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1934, εἰσηλθὼν εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως, κατὰ τὴν χρῆσιν 1934-1935, συλλογαὶ ἱματισμοῦ ἐπαρκεῖς μόνον διὰ δύο Σώματα

Στρατού και έφοσον συμπεριελαμβάνοντο εις αυτάς και αί συλλογαί ίματισμού κοινής χρήσεως

Μετά την συγκέντρωσιν, διαλογήν και έπισκευήν των έξαχθέντων και διασκορπισθέντων ύλικών έκ των άποθηκών έπιστρατεύσεως των Μονάδων κατά τό έπαναστατικόν κίνημα του Μαρτίου 1935, κατέστη δυνατή ή εισαγωγή εις τάς άποθήκας έπιστρατεύσεως 150,000 περίπου συλλογών ύλικών άρμοδιότητος Έπιμελητείας, πλήρων σχεδόν ώς πρός τά κυριώτερα μόνον των ειδών ίματισμού, μέ σημαντικωτάτας όμως έλλείψεις εις τά είδη έξαρτύσεως και στρατοπεδείας.

Κατά τό τέλος του Έτους 1935 έδόθησαν έντολαι πρός συμπλήρωσιν 250,000 πλήρων συλλογών, έκτοτε δέ από του Έτους 1936 μέχρι του 1940, ή στάθμη των ύλικών έπιστρατεύσεως άρμοδιότητος Έπιμελητείας έβαινε κατ' έτος αύξουσα, διά νά φθάση τόν Όκτώβριον του Έτους 1940 τάς ποσότητας τάς άναγραφομένας εις τόν κατωτέρω πίνακα

Π Ι Ν Α Κ Ε

Έμφαίνων τά κατά την 28 Όκτωβρίου 1940 ύπάρχοντα έν συνόλω εις τάς Μονάδας κυριώτερα ύλικά έπιστρατεύσεως άρμοδιότητος Έπιμελητείας

Α'. ΙΜΑΤΙΣΜΟΣ

1) Ζεύγη άρβυλών	450,000
2) Ζεύγη κατυμάτων μεθ' ύποπερνίων	362,000
3) Ζεύγη κορδονίων άρβυλών	450,000
4) Ζεύγη έκκεντρίδων	31,000
5) Ζεύγη δερμάτων έφίππων	31,000
6) Ζεύγη περικνημίδων έρέας	432,000
7) Χιτώνια έρέας	442,000
8) Περισκελίδες έρέας	458,000
9) Δίκοχα έρέας	454,000
10) Χλαΐναι έρέας	442,000
11) Υποδύται	686,000
12) Σκελέαι	720,000
13) Ζεύγη ποδίων μαλλίνων	863,000
14) Ρινόμακτρα	27,000
15) Ζεύγη χειροκτιών μαλλίνων	52,000
16) Προσόψια	52,000
17) Κολόβια ή γιλέκα έρέας	170,000
18) Κολόβια δερμάτινα	6,000
19) Χιτώνια ευζώνων έρέας	10,000

Β'. ΕΞΑΡΤΥΞΙΣ

1) Θήκαι περιστρόφου	10,400
2) Φυσίγγιοθήκαι	3,700
3) Έξαρτύσεις περιστρόφου πλήρεις	18,000
4) Άορτήρες όπλου	350,000
5) Γυλιοί Πεζικού πλήρεις	346,000
6) Άορτήρες σπάθης	8,600
7) Ζωστήρες έπιλοχίων	2,300
8) Ζωστήρες Πεζικού	392,000
9) Ζωστήρες Ίππικου	26,000
10) Ίμάντες έξαρτύσεως φυσίγγιοθηκών	117,000
11) Κρεμάστραι Ξιφιδίων	299,000

12) Φυσιγγιοθήκαι δίδυμοι	423,000
13) Φυσιγγιοθήκαι τρίδυμοι	58,500
14) Φυσιγγιοθήκαι Γαλλικού Τύπου	93,000
15) Φυσιγγιοθήκαι Έλληνικού Τύπου	73,000
16) Σιτιοδόχοι	446,000
17) Ύδροδοχεία	421,000
18) Κλινοσκεπάσματα	470,000
19) Άγγεϊα φαγητού	431,000
20) Συλλογαί ειδών έστιάσεως	431,000
21) Κράνη μεταλλικά	358,000
22) Άτομικά άντίσκηνα πλήρη	460,000
23) Σάλπιγγες Πεζικού καί Ίππικου	1,700

Γ'. ΥΛΙΚΟΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΣΣΕΙΤΙΟΥ

1) Τράπεζαι πτυσσόμεναι	1,900
2) Καθίσματα πτυσσόμενα	1,000
3) Φανοί στρατοπεδείας	18,000
4) Κωνικαί σκηναί	3,300
5) Λέβητες λόχου καί νέου τύπου	5,600
6) Λέβητες ούλαμου	1,100
7) Χύτραι	9,200
8) Συλλογαί μαγειρικών παρελκομένων	3,400
9) Ύδρϊαι ύδατος	800
10) Βαρέλια ύδατος	4,900
11) Ή Αδιάθροχα τροφών νομής	200
12) Αδιάθροχα τετρατρόχων	500
13) Αδιάθροχα διτρόχων	8,000
14) Αδιάθροχα φορτηγών κτηνών	20,000
15) Κιθώτια ειδών ράπτου πλήρη	2,500
16) Κιθώτια ειδών ύποδηματοποιου πλήρη	2,500
17) Κιθώτια ειδών κουρέως πλήρη	2,500
18) Κιθώτια ειδών σφαγέως πλήρη	250
19) Κιθώτια γραφείου καί ταμείου	3,500

Έκτος όμως των εις τους άνωτέρω τούτους πίνακας έμφαινομένων υλικών έπιστρατεύσεως, άτινα ύπήρχον κατά την 28 'Οκτωβρίου 1940, δέον νά ληφθῇ ύπ' όψιν ότι ύπήρχον επί πλέον εις την Γενικήν Άποθήκην 'Υλικού Στρατού Πειραιώς:

1) Ζεύγη άρθυλών	50,000
2) Πλήρεις συλλογαί ίματισμού	70,000
3) Σημαντικός αριθμός διαφόρων άλλων υλικών Έπιμελητείας,	

άτινα κατεστράφησαν άπαντα, κατά την έπισυμβάσαν τό θέρος τοῦ 1940, όλίγους μήνας πρό της κηρύξεως της έπιστρατεύσεως, πυρκαϊάν της κεντρικής άποθήκης τοῦ καταστήματος τούτου. Μέρος των καταστραφέντων τούτων υλικών προσωρίζετο νά συμπληρώση τό υλικόν έπιστρατεύσεως τοῦ Στρατοῦ έκστρατείας, μέρος δέ θά έναπέμενεν ως υλικόν γενικής έφεδρείας. Δέν κατέστη δυνατόν νά αναπληρωθῇ έγκαίρως τό άπολεσθέν τοῦτο υλικόν πρό της κηρύξεως της έπιστρατεύσεως, αλλά πάντως καί μετά την άνωτέρω άπώλειαν, δέν ύπήρχον σοβαρά έλλείψεις κατά την κήρυξιν αύτης καί ή έπιστράτευσις τοῦ Στρατοῦ δέν παρεκωλύθη. Αί έλλείψεις συνίσταντο, δι' άπάσας μὲν τάς μονάδας εις προσόψια, κολόβια, χειρόκτια, ρινόμακτρα, αδιάθροχα καλύμματα, ύδρίας ύδατος, διά τινας δέ μόνον μονάδας εις μικράς έλ-

λείψεις από απόψεως ειδών εξαρτύσεως κρανίων και γυλίων. "Απασαι αϊ έλλείψεις αϋται συνεπληρώθησαν βραδύτερον, κατά την διάρκειαν της έπιστρατεύσεως και της συγκεντρώσεως.

Γενικώς όσον άφορᾷ τὸ ὕλικόν άρμοδιότητος "Επιμελητείας, δύναται νά λεχθῇ ὅτι εἶχε συμπληρωθῇ τὸ ὕλικόν έπιστρατεύσεως τοῦ Στρατοῦ έκστρατείας, αλλά δέν ὑπῆρχε τοιοῦτον γενικῆς έφεδρείας, ὅπερ, ὡς γνωστόν, εἶναι απόθεμα ασφαλείας ὅπερ δέον νά ὑπάρχη από τοῦ καιροῦ της εἰρήνης διά την ταχείαν άναπλήρωσιν τῶν καταστρεφόμενων ἢ φθειρομένων ὕλικῶν, τόσον πρό της έναρξεως τῶν έπιχειρήσεων, ὅσον και μετά την έναρξιν αὐτῶν. Τοῦτο δέ διότι δέν εἶχον διατεθῇ αἱ επανεπιλημμένως αἰτηθεῖσαι σχετικαί πιστώσεις. Τόσον εἰς τὸ γενικόν έφοδιαστικόν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον εἶχον ὑποβάλῃ εἰς την Κυβέρνησιν διά της Α. Π. 30379/28 'Οκτωβρίου 1936 άναφορᾶς μου, ὅσον και διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 71549/26 'Ιανουαρίου 1938 ὑπομνήματός μου, εἶχον ζητήσῃ την διάθεσιν τῶν απαιτούμενων πιστώσεων, οὐ μόνον διά τὸ ὕλικόν έπιστρατεύσεως ὅλων τῶν άρμοδιοτήτων τοῦ ὑπό τοῦ Σχεδίου "Επιστρατεύσεως προβλεπομένου Στρατοῦ εκστρατείας, αλλά και την τοιαύτην διά τās ποσότητας ὕλικῶν γενικῆς έφεδρείας, ὅλων τῶν άρμοδιοτήτων έπίσης, τās ὁποίας θά έπρεπε άπαραιτήτως ν' άποκτήσωμεν κατά τὸ πρῶτον έφοδιαστικόν στάδιον.

Εἰδικῶς, ὅσον άφορᾷ τὸ ὕλικόν άρμοδιότητος "Επιμελητείας, εἶχον και πάλιν ζητήσῃ διά της ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 61547/10 Φεβρουαρίου 1939 άναφορᾶς μου, ἥτις παρτίθεται εἰς τὸ Παράρτημα τῶν Β' Μέρους, την διάθεσιν τοῦλάχιστον 200,000,000 δραμῶν, διά την δημιουργίαν νέων άπαραιτήτου έλαχίστου απόθεματος ασφαλείας. Τὸ ποσόν τοῦτο δέν διετέθη. "Οφείλω ὁμως νά εἰπω ὅτι, παρ' ὅλην την έλλειψιν ὕλικου "Επιμελητείας γενικῆς έφεδρείας, ὅπερ θά έδει νά ὑπάρχη από τοῦ καιροῦ της εἰρήνης, αἱ κατά τὸ διάστημα τοῦ πολέμου άνάγκαι τοῦ Στρατοῦ εἰς ὕλικά της άρμοδιότητος ταύτης, έθεραπεύθησαν έγκαίρως, ὅσον ἦτο δυνατόν καλύτερον, χάρις εἰς τās παρὰ της Διευθύνσεως "Επιμελητείας "Υπουργείου Στρατιωτικῶν και Διευθύνσεως "Επιμελητείας Γενικοῦ Στρατηγοῦ καταβληθείσας προσπάθειαι. Παρὰ τās δυσχερεῖας μεταφορῶν εκ τοῦ έξωτερικοῦ, την έλλειψιν πρώτων ὕλων εν τῷ έσωτερικῷ κτλ. κατωρθώθη δι' έντατικῆς παραγωγῆς τῶν στρατιωτικῶν και τῶν έπιταχθέντων ιδιωτικῶν έργοστασίων νά κατασκευασθῶσι και διανεμηθῶσιν εἰς τās μονάδας τοῦ μαχομένου Στρατοῦ, 550,000 ζεύγη άρθρῶν, 170,000 συλλογαί ειδῶν ἱματισμοῦ και σωρεῖα ἄλλων ειδῶν διαφόρων ὕλικῶν "Επιμελητείας.

Διά την προμήθειαν και κατασκευὴν τῶν κατά "Οκτώβριον 1940 ὑπαρχόντων ὕλικῶν έπιστρατεύσεως, άρμοδιότητος "Επιμελητείας, κατεβλήθησαν, κατά την τετραετίαν 1936 — 1940, μακραὶ και επίπονοι προσπάθειαι τόσον παρὰ τοῦ διευθύνοντος τὸν πολεμικόν έφοδιασμόν Στρατοῦ, Γενικοῦ "Επιτελείου, ὅσον και ὑπό της έπιφορτισμένης μέ την πραγματοποίησιν τῶν έντολῶν αὐτοῦ Διευθύνσεως "Επιμελητείας, "Υπουργείου Στρατιωτικῶν. Καθιερώθησαν νέοι τύποι ὕλικῶν, έτροποποιήθησαν ὑπαρχόντες τοιοῦτοι, έβελτιώθη σημαντικῶς ὁ τύπος τῶν στολῶν ἱματισμοῦ, κατά τρόπον ὥστε νά προσαρμζώνται καλύτερον πρὸς την σωματικὴν διάπλασιν τῶν ὀπλιτῶν, έτροποποιήθη ἡ ισχύουσα νομοθεσία περὶ τρόπου προμηθειῶν.

Διά λόγους αναγομένους εἰς δυσχερεῖας εξασφαλίσεως προμηθειῶν ὕλικῶν εκ τοῦ έξωτερικοῦ και διά λόγους συναλλαγματικούς, τὸ πλείστον μέρος τῶν ὕλικῶν "Επιμελητείας, παρηγγέληθαι και κατεσκευάσθη παρὰ της έγχωρίου βιομηχανίας, τόσον της ιδιωτικῆς, ἥς έγένετο εκμετάλλευσις εἰς τὸ άνώτατον ὅριον τῶν δυνατοτήτων παραγωγῆς της, ὅσον και της στρατιωτικῆς τοιαύτης της ὁποίας έπίσης, διά της δημιουργίας νέων έγκαταστάσεων έργοστασίων, ηὔξήθη σημαντικῶς ἡ απόδοσις. Διά τὰ ὕλικά άρμοδιότητος "Επιμελητείας, ανεπτύχθησαν κυρίως τὰ στρατιωτικά έργοστάσια τῶν Γενικῶν "Αποθηκῶν "Υλικοῦ Στρατοῦ Πειραιῶς και Θεσσαλονίκης. Εἰδικῶς διά την Γενικὴν "Αποθήκην "Υλικοῦ Στρατοῦ Πειραιῶς, ἀφοῦ εξέλεγῃ ὁ τόπος έγκαταστάσεώς της εἰς Δραπετσῶνα, ζήτημα ὅπερ ὅσον άφορᾷ τὸν εκλεγ-

σόμενον τόπον είχεν άπασχολήση την Στρατιωτικήν Ύπηρεσίαν επί όλόκληρον τριακονταετίαν, κατεσκευάσθησαν συγχρονισμένα έγκαταστάσεις και έργοστάσια με πρόβλεψιν άνταποκρίσεως τούτων όχι μόνον εις τας ανάγκας της ειρήνης, αλλά και εις τας τοιαύτας του πολέμου. Περί αύτων θα έπεκταθώ περισσότερο, όταν εκθέσω τ' άφορώντα τας κατασκευάς και τους στρατωνισμούς. Πάντως μόνον διά του έν τή Γενική ταύτη Άποθήκη άνεγερθέντος άρθυλοποιείου έπετεύχθη, ου μόνον να δύναται ή Στρατιωτική Ύπηρεσία να κατασκευάζη άρθύλακα κατά πολυ άνωτέρας από άπόψεως άντοχής, ποιότητος κιλ. των τοιούτων των ιδιωτικών έργοστασίων, αλλά και εις τόσον συμφερωτέρας τιμάς, ώστε, εκ των προκυψάων διά της στρατιωτικής ταύτης κατασκευής οίκοномиών, κατέστη δυνατόν ν' άποσθεσθώσιν, έντός τριετίας περίπου, αί δαπάναι άνεγέρσεως πάντων των κτιρίων και έργοστασίων της Γενικής Άποθήκης Ύλικου Στρατού Πειραιώς.

Άν εις την έκθεσιν ταύτην περί του συντελεσθέντος έργου από 1936 — 1940, διά την συμπλήρωσιν του ύλικου έπιστρατεύσεως, άρμοδιότητος Έπιμελητείας του Στρατού έκστρατείας, διά την προμήθειαν του όποιου, ως γνωστόν, διετέθησαν πιστώσεις εκ του Ταμείου Έθνικής Άμύνης, προστεθί ότι διά πιστώσεων των έτησίων τακτικών προϋπολογισμών του Ύπουργείου Στρατιωτικών διετέθησαν κατ' έτος, ως ύλικόν κοινής χρήσεως, ανά 40,000 περίπου συλλογαί χειμερινού και θερινού ίματισμού και διάφορα ύλικά Έπιμελητείας, διά τους κληρωτούς και ότι διετέθησαν και ήναλωθήσαν πλέον των 120,000 συλλογών ειδών ίματισμού και διαφόρων άλλων ύλικών διά τους κατά την περίοδον 1936 — 1940 κληρωθέντας πρός μετεκπαίδευσιν έφέδρους, τότε δύναται έπακριβώς να έκτιμηθί τί έγένητο από άπόψεως προμηθειών και κατασκευών ύλικών Έπιμελητείας κατά την άνωτέρω τετραετίαν.

Δ'. ΤΡΟΦΑΙ ΚΑΙ ΝΟΜΗ.

Τά είδη ταύτα άποτελοϋσιν ώσαύτως μέρος του πολεμικού ύλικου, άρμοδιότητος Έπιμελητείας, και έπομένως θα εκθέσω και από της άπόψεως ταύτης τί έγένητο και ποίας ποσότητος εκ των ειδών τούτων διέθετεν ό Στρατός τόν Όκτώβριον 1940.

Διά τόν καθορισμόν των ποσοτήτων άλεύρων, τροφών και νομής, ότινα θα έπρεπε να ύπάρχουν κατά την κήρυξιν της έπιστρατεύσεως, είχε ληφθί ως βάσις ό άπαιτηθησόμενος χρόνος διά μεταφοράν εκ του έξωτερικού των κυριωτέρων ειδών. Έκρίθη ότι 40 — 50 ήμέραι ήσαν έπαρκείς διά τόν σκοπόν τούτον και συνεπώς καθωρίσθη ότι θα έπρεπε να δημιουργηθώσιν άποθέματα 60 ήμερών διά τόν Στρατόν έκστρατείας.

α) Άλευρα και Σίτος.

Βάσει ειδικού σχεδίου του Γενικού Έπιτελείου Στρατού, ή Κεντρική Έπιτροπή Προστασίας Έγχαυρίσις Ίστοπαγωγής (Κ. Ε. Π. Ε. Σ.) έτήρει, εις την διάθεσιν της Στρατιωτικής Ύπηρεσίας, σίτον έπαρκούντα διά τας ανάγκας 50 ήμερών. Ό σίτος οϋτος έτηρείτο έγγύς πόλεων εις τας όποιάς διά καταρτισθέντος σχεδίου προεβλέπετο άλευροποίησις διά των ιδιωτικών άλευρομύλων. Έπί πλέον, βάσει ώσαύτως ειδικού σχεδίου του Γενικού Έπιτελείου Στρατού, διετηροϋντο εις ώρισμένας πόλεις σταθερά άποθέματα άλεύρων 15 ήμερών, διά την άμεσον έξυτηρήτησιν των ανάγκων έπιστρατεύσεως και έν μέρει της συγκεντρώσεως.

β) Τρόφιμα.

Θά έδει, ως έλέχθη, να έχωμεν άπόθεμα 60 ήμερών. Παρά τας επανειλημμένας προσπάθειάς και ατήσεις, οδεμία προμήθεια είχε γίνη μέχρι Αυγούστου 1940, μη χορηγηθεϊσών των σχετικών πιστώσεων.

Κατόπιν τούτου, βάσει ειδικού σχεδίου, έπετεύχθη ή ίδρυσις των πρατηρίων τρο-

φίμων όπλιτών εις τας διαφόρους φρουράς καί ή χρηματική ενίσχυσις τούτων διά δανείων υπό τών διαφόρων Μονάδων. Εις τὰ πρατήρια έπεδλήθη ή δημιουργία αποθέματος 12 ήμερών διά την έν τη φρουρά έπιστρατευομένην δύναμιν. Τά κατά φρουράν πρατήρια ταύτα τροφίμων, συνετέλεσαν μεγάλας διά τών παρ' αὐτοίς συγκροτηθέντων προεπιστρατευτικώς αποθεμάτων τροφίμων εις την από απόψεως διατροφής άπρόσκοπτον διεξαγωγήν της έπιστρατεύσεως. Ίδιαίτερα αποθέματα τροφίμων, κυρίως συντηρημένων, είχαν συγκροτηθή εις έκαστον Συνοριακόν Τομέα, διά τὰ όχυρά της περιοχής του.

Τόν Αύγουστον 1940, ένεκρίθη έν τέλει υπό του Ύπουργείου Οίκονομικών, μικρά τις πίστωσης, δι' ής έπετεύχθη ή συγκρότησις τών κάτωθι αποθεμάτων τροφίμων γενικής εφεδρείας καί άτινα κατά την 11 'Οκτωβρίου 1940 ήσαν κλιμακωμένα εις διαφόρους φρουράς.

	Όκάδες	Μερίδες
1) Τείον έξωτερικοῦ	5,170	
2) Ζάκχαρις	462,755	
3) Όρυζα	231,768	
4) Όσπρια	109,711	
5) Ίχθεις άλίπαστοι	43,478	
6) Κονσέρβαι		2,000,000
7) Διπυρίτης		2,000,000
8) Κηρία	5,800	
9) Σάπων	3,170	

Έπί πλέον είχε διαταχθή ή προμήθεια καί τών κάτωθι ποσοτήτων τροφίμων έκ του έξωτερικοῦ, ών όμως ή παραλαβή συνέπεσε μέ την κήρυξιν της έπιστρατεύσεως.

1) Τείον	50,000
2) Ζάκχαρις	50,000
3) Όρυζα	350,000
4) Ίχθεις άλίπαστοι	150,000
5) Όσπρια	750,000

Συνολικώς δι' όλων τών άνω συνδυασμών διετίθεντο κατά την κήρυξιν της έπιστρατεύσεως, 15—17 ήμερών τρόφιμα διά τόν Στρατόν έκστρατείας, άντί τών προβλεπομένων 60 ήμερών. Τά υπόλοιπα διά την συμπλήρωσιν του αποθέματος τούτου θά έξευρίσκοντο έξ επιτάξεως.

γ) Νομή.

Θά έπρεπε νά έχωμεν απόθεμα 60 ήμερών. Ύπηρχε κατά την κήρυξιν της έπιστρατεύσεως απόθεμα 30 ήμερών κριθοδρώμης, κλιμακωμένον κατά τας ύποδείξεις του Γενικοῦ Έπιτελείου Στρατού.

Γενικώς από απόψεως τροφίμων καί νομής, δέν είχομεν κατά την κήρυξιν της έπιστρατεύσεως τ' αποθέματα γενικής εφεδρείας τὰ όποια τὸ Γενικόν Έπιτελείον Στρατοῦ δι' έπανειλημμένων, από έτους 1936, αναφορών του είχε ζητήση.

Έπί της ανάγκης της δημιουργίας τών αποθεμάτων τούτων έπανήλθον καί πρό της κατά Σεπτέμβριον 1939 κηρύξεως του Εύρωπαϊκοῦ πολέμου καί ιδία μετά την κήρυξιν αὐτοῦ, ότε ή διαρκώς παρακολουθουμένη παρὰ του Γενικοῦ Έπιτελείου Στρατοῦ καί Διευθύνσεως Έπιμελητείας Ύπουργείου Στρατιωτικῶν στάθμη αποθεμάτων τροφίμων νομής, πρώτων ὕλων της Χώρας, κατήλθεν εις επικίνδυνον σημεῖον.

Υπέβαλον την 10 Φεβρουαρίου 1939, την ύπ' αριθ. Α. Π. 61547 αναφοράν μου πρὸς τόν Πρόεδρον της Κυβερνήσεως καί τόν Ύφυπουργόν τών Στρατιωτικῶν.

Τὴν 20 Μαρτίου 1939, τὴν ὑπ' ἀριθ. 60167 ἀναφορὰν μου πρὸς τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὴν 6 Νοεμβρίου 1939, τὴν ὑπ' ἀριθ. 409783 ἀναφορὰν μου πρὸς τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν.

Τὴν 27 Ἰανουαρίου 1940, τὴν ὑπ' ἀριθ. 106256 ἀναφορὰν μου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ἀνωτάτην Ἐπιτροπὴν Ἐφοδιασμοῦ.

Ἀπασαὶ αἱ ἀναφοραὶ αὗται παρατίθενται εἰς τὸ Παράρτημα τοῦ Β'. Μέρους. Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀναφορῶν μου ἐζήτουν τὴν ταχέϊαν λήψιν μέτρων πρὸς πρόκλησιν ρεύματος εἰσαγωγῆς τῶν διαφόρων τούτων εἰδῶν καὶ ἐτόνιζον τοὺς κινδύνους οἵτινες θὰ συνεπήγοντο, ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως, οὐ μόνον διὰ τὸ Στράτευμα, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸν ἄμαχον πληθυσμόν, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία θὰ ἦτο ἡναγκασμένη νὰ ἐξεύρῃ τὰ εἰς αὐτὴν ἀναγκαιοῦντα τρόφιμα κτλ. κυρίως δι' ἐπιτάξεων.

Πάντως διὰ τοῦ ἐκτεθέντος σχηματισμοῦ καὶ ἀρθρώσεως ἀποθεμάτων τροφίμων καὶ νομῆς, ἐπαυξηθέντων μὲ τὰς ἐπιταχθεῖσας ποσότητας τοιούτων, κατ' ἐφαρμογὴν τῶν σχεδίων ἐπιτάξεως, ἐπετεύχθη ἡ πλήρωσις τῶν μεταγωγικῶν Σώματος τῶν Μονάδων, ἡ διατροφή τῶν Μονάδων, μέχρι τῆς ἀφίξεώς των εἰς τοὺς χώρους στρατηγικῆς συγκεντρώσεως καὶ ἡ ἑναρξίς καὶ ἡ συντήρησις τοῦ ἐκ τῶν μετόπισθεν ρεύματος ἐφοδιασμοῦ μέχρι τῆς ἀφίξεως προμηθειῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διετέθησαν ἐν συνόλῳ κατὰ τὴν περίοδον 1936 — 1940, 1.507.424.819 δραχμῶν διὰ τὸ ὕλικόν ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας.

ΥΛΙΚΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΥ

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὑλικῶν ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ, τοῦ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένου Στρατοῦ ἐκστρατείας, ἐγένοντο, κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας 1936 — 1940, τὰ κάτωθι:

Α) Ἐσυνεχίσθη ἐντατικῶς ἡ ἐπισκευὴ τοῦ μέχρι τοῦ 1935 ὑπάρχοντος ἐλαχίστου ὑλικοῦ ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ, τὸ ὅποιον, ὥς καὶ τὰ ὑλικά τῶν διαφόρων ἄλλων ἀρμοδιοτήτων, εἶχεν ἀφεθῇ νὰ περιέλθῃ εἰς κατάστασιν μὴ ἐπιτρέπουσαν τὴν χρησιμοποίησίν του.

Β) Ἐγένοντο αἱ κάτωθι ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ προμήθειαι νέων ὑλικῶν.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ

Ἐπὶ τῇ βάσει μελετῶν γενομένων, εὐθὺς ἀπὸ τοῦ 1936, ὑπὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Μηχανικοῦ, ὅσον ἀφορᾷ τὰ πρότυπα τῶν ὑλικῶν, τὰ κιβώτια καὶ σάκκους συσκευασίας αὐτῶν, κατασκευάσθησαν, εἴτε εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Σκευῆς Μηχανικοῦ Ἀθηνῶν, εἴτε εἰς διάφορα ἰδιωτικὰ ἐργοστάσια, ἅπαντα τὰ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν δυνάμενα νὰ κατασκευασθῶσιν ὑλικά πρὸς κατάρτισιν τῶν ὑπὸ τῶν πινάκων ὕλικου τῶν Μονάδων Μηχανικοῦ καὶ τῶν τοιούτων τῶν ἄλλων ὅπλων προβλεπομένων συλλογῶν ὑλικοῦ Μηχανικοῦ, Διαβιβάσεων καὶ Τοπογραφίας.

Οὕτω, ἐγένοντο αἱ προμήθειαι καὶ κατηρτίσθησαν αἱ συλλογαὶ τῶν ὑλικῶν, ἐργαλείων καὶ ὀργάνων τῶν ὄρχων καὶ τῶν μονάδων Μηχανικοῦ, Διαβιβάσεων, Γεφυροποιῶν, Σιδηροδρόμων, τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῶν ἐμπολέμων συνθέσεων τῶν Μεραρχιῶν, Σωμάτων Στρατοῦ καὶ Στρατιᾶς.

Κατόπιν κοινῶν μελετῶν τῆς Ὑπηρεσίας Μηχανικοῦ καὶ τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ, κατηρτίσθησαν αἱ συλλογαὶ Τοπογραφικοῦ ὑλικοῦ.

Κατηρτίσθησαν αἱ συλλογαὶ ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ τῶν Μονάδων τῶν διαφόρων ὅπλων καὶ ἐγένετο προμήθεια 100.000 ἀτομικῶν πυσοσκαπανῶν ἀνδρῶν Πε-

ζικοῦ, αἰτῖνες κατεσκευάσθησαν εἰς τὰ ἐργοστάσια Κυριάκη ἐν Πειραιεὶ καὶ Ἡλιοπούλου ἐν Αἰγίῳ. Αἱ θῆκαι καὶ στεῖλεοὶ αὐτῶν κατεσκευάσθησαν εἰς τὴν Ἐφορείαν Ὑλικοῦ Πολέμου Ἀθηνῶν καὶ Σκευὴν Μηχανικοῦ Ἀθηνῶν.

Τὸ Στράτευμα ἀπέκτησε τρεῖς νέας γεφυροσκευὰς καὶ, ἐπισκευασθείσης τῆς ὑπαρχούσης παλαιᾶς ἐκ λαφύρων τοιαύτης, διέθετεν τέσσαρας ἐν συνόλῳ. Ἡ εἰς τὰ ἐργοστάσια Γκαλθάνη τοῦ Βόλου κατασκευὴ τῶν τριῶν τούτων γεφυροσκευῶν εἶναι πρὸς τιμὴν τῆς Ἑλληνικῆς ταύτης βιομηχανίας.

Δι' ἐκάστης τῶν γεφυροσκευῶν ἦτο δυνατὴ ἡ κατασκευὴ:

α) Κανονικῆς γεφύρας μήκους 183 μέτρων ἐπὶ πακτῶνων ἢ 196,70 μέτρων ἐπὶ πακτῶνων καὶ βαστάκων, δι' ἧς θὰ ἠδύνατο νὰ διέλθῃ ὄχημα βάρους 4 τόννων.

β) Βαρείας γεφύρας μήκους 89,52 μέτρων ἐπὶ πακτῶνων ἢ 117,60 μέτρων ἐπὶ πακτῶνων καὶ βαστάκων, μὲ δυνατότητα διελεύσεως ὀχήματος βάρους 9 τόννων.

Ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἐγένετο ὡσαύτως ἡ προμήθεια μεγάλων ποσοτήτων ὑλικῶν καὶ μηχανημάτων διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὀχυρῶν, ἴτοι λαμαρινῶν, σύρματος τεχνικῆς ἀποκρύψεως, μηχανημάτων ὕδρευσεως, φωτισμοῦ, ἀερισμοῦ καὶ δεκάδων χιλιάδων τόννων τσιμέντου. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τοῦ 1939 καὶ ἐντεῦθεν ἡ προμήθεια σιδήρου διὰ τὰ ὀχυρά ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δὲν ἦτο εὐχερὴς, ἐπετεύχθη κατόπιν τῆς ἠθικῆς καὶ ὕλικῆς συνδρομῆς τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας πρὸς τὴν ἐν Φαλήρῳ Ἑλληνικὴν Χαλυουργίαν, ὅπως ἡ παραγωγὴ τῆς βιομηχανίας ταύτης εἰς σίδηρον σκυροδέματος ἀνταποκριθῇ ἐπαρκῶς εἰς τὰς ἀνάγκας κατασκευῆς τῶν ὀχυρῶν.

ΠΡΟΜΗΘΕΙΑΙ ΕΚ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Παραγγέλλησαν καὶ παρελήφθησαν, κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας 1936—1940, τὰ κάτωθι ὑλικά ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ.

α) Ἑκ Γερμανίας.

Ἀπεστάλησαν ἀλληλοδιαδόχως ἀπὸ 1936—1939 εἰς Γερμανίαν, ἑνδεκα ἀξιωματικοὶ τοῦ Μηχανικοῦ, οἵτινες, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑποστρατήγου Μάρκου, διεπραγματεύθησαν, συνεφώνησαν, παρηκολούθησαν τὴν κατασκευὴν, παρέλαθον ποιητικῶς καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ἑλλάδα:

- 1) 2 σταθμοὺς ἀσυρμάτου 1 βάττ τύπου Λῶρενς.
- 2) 2 σταθμοὺς ἀσυρμάτου 2 βάττ τύπου Λῶρενς.
- 3) 146 σταθμοὺς ἀσυρμάτου 5/8 βάττ τύπου Λῶρενς
- 4) 45 σταθμοὺς ἀσυρμάτου 100 βάττ τύπου Λῶρενς
- 5) 20 μονοδέκτας Λῶρενς.
- 6) 20 δέκτας γενικοὺς Λῶρενς.
- 7) 248 ἐφεδρικοὺς συσσωρευτάς ἀσυρμάτων.
- 8) 10 ραδιογωνιόμετρα βραχέων κυμάτων Λῶρενς.
- 9) 10 ραδιογωνιόμετρα μακρῶν κυμάτων Λῶρενς.
- 10) 10 πλαίσια ραδιογωνιομέτρων.
- 11) 50 κινητῆρες ἐφεδρικοὺς Κ Λ 100.
- 12) 2 τηλεγραφικοὺς ὁμίλητάς.
- 13) 8 σειράς κεραῶν.
- 14) 12 κυματομέτρα.
- 15) 8 δοκιμαστήρια λυχνιῶν ἀσυρμάτου.
- 16) 10 σειράς περιγραφῶν.
- 17) 56 ὥρολόγια.
- 18) ἀνταλλακτικὰς λυχνίας ἀσυρμάτων.
- 19) 13 πλήρη συνεργεῖα πληρώσεως συσσωρευτῶν τύπου Α.
- 20) 8 πλήρη συνεργεῖα πληρώσεως συσσωρευτῶν τύπου Β.

- 21) 10 πλήρη συνεργεία πληρώσεως συσσωρευτών τύπου Γ.
- 22) 350 όπτικά μηχανήματα Τ. Α.
- 23) 69 όπτικά μηχανήματα Τ. Β.
- 24) ανταλλακτικά όπτικών μηχανημάτων.
- 25) 1520 τηλέφωνα.
- 26) 280 τηλεφωνικούς πίνακας των 10 διευθύνσεων.
- 27) 2.700.000 μέτρα καλωδίου έκστρατειάς.
- 28) 2.500.000 μέτρα ελαφρού καλωδίου.
- 29) 12.500 μεταλλικές άτράκτους καλωδίου.
- 30) 360.000 μέτρα καλωδίου ύπογείων γραμμών.
- 31) 20.000 μέτρα καλωδίου ύπογείων γραμμών θπολικού.
- 32) διάφορα ύλικά συνδέσεως ύπογείων γραμμών.
- 33) 175 τόννους σύρματος χαλκίνου.

Με τό ύλικόν τοϋτο συνεπληρώθη ή υπό των συνεργείων τής Τ. Τ. Τ. ύπηρεσίας κατασκευής μονίμου στρατιωτικού τηλεφωνικού δικτύου έν Μακεδονία καί Θράκη. Ή δαπάνη τής κατασκευής των γραμμών έβάρυνε έξ όλοκλήρου τό Ταμείον Έθνικής Άμύνης.

- 34) 10 τηλετυπικάς συσκευάς Ζίμενς Χέλλ.
- 35) 48 συσσωρευτάς τηλετυπικών συσκευών.
- 36) 32 μαγνητοηλεκτρικάς συσκευάς κλήσεως.
- 37) 14 τηλετυπικάς συσκευάς κανονικών γραμμών.
- 38) διάφορα όργανα ήλεκτρικών μετρήσεων.
- 39) μονωτήρας καί ύποστηρίγματα μονωτήρων.
- 40) Τηλεγραφικούς στύλους.
- 41) 10 πασσαλοπήκτας 300 κιλών.
- 42) 10 πασσαλοπήκτας 100 κιλών.
- 43) 35 βελζιοπρίονας τοξοειδείς καί εύθυγράμμους.
- 44) 6 άντλητικά συγκροτήματα.
- 45) Ύδροσωλήνες καί έξαρτήματα ύδροσωλήνων.
- 46) Διάφορα μηχανήματα, όργανα καί ύλικά τής Γεωγραφικής Ύπηρεσίας.
- 47) 185 σειρήνες συναγερμού δι' έναλασσόμενον ρεύμα.
- 48) 50 ζεύγη άγγελιοφόρων περιστερών.

β) Έκ Σουηδίας.

- 1) 391 φωτιστικάς μηχανάς Α. Γ. Α.
- 2) 750 έφεδρικούς άεροσταμιευτήρας.

γ) Έκ Βελγίου, Λουξεμβούργου καί Άμερικής.

- 1) 9900 τόννους σιδήρου μπετόν άρμέ.
- 2) 400 τόννους χαλυβδοελασμάτων.
- 3) 2300 τόννους σύρματος άκιδωτού.

Έπί πλέον των άνωτέρω διήρχοντο έξ Ίταλίας (Σικελίας), κατά την είσοδον τής Ίταλίας εις τόν πόλεμον, 400 τόννοι χυτοσιδήρου διά τά όχυρά. Οϋτοι κατεσχέθησαν υπό τής Ίταλίας. Τό Δημόσιον δέν ύπέστη χρηματικήν ζημίαν, καθόσον άπεζημιώθη από Άσφαλιστικήν Έταιρίαν.

Έκτός των άνωτέρω παραγγελθέντων καί παραληφθέντων ύλικών Μηχανικού, είχον επί πλέον παραγγελθί τα κάτωθι ύλικά, άτινα όμως, λόγω τής έν τῷ μεταξύ έκρήξεως τοϋ Εύρωπαϊκού πολέμου, δέν παρεδόθησαν ήμίν.

α) Έκ Γερμανίας.

- 1) 12 σταθμοί άσυρμάτου βραχέων κυμάτων 200 βάττ.
- 2) 2 σταθμοί άσυρμάτου ύπερβραχέων κυμάτων.

Οι σταθμοί ούτοι προωρίζοντο διά την μόνιμον εγκατάστασιν ραδιοηλεκτρονικής επικοινωνίας μεταξύ Θεσσαλονίκης καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως.

3) 3 πλήρη συνεργεία πληρώσεως συσσωρευτῶν τύπου Α.

β) Ἐξ Ἱταλίας.

1) 2.150.000 μέτρα καλωδίου ἐκστρατείας.

2) 2.850.000 μέτρα καλωδίου ἐλαφροῦ.

Τὰ ὡς ἄνω καλῶδια, ἅτινα εἶχον παραγγελθῇ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1939, ἔδει νὰ παραδοθῶσι τμηματικῶς, μέχρι τέλους Μαΐου 1940, ἀσχετῶς πρὸς τὴν ὀφισταμένην μεταξὺ Γερμανίας καὶ Αὐτικῶν Δυνάμεων ἐμπόλεμον κατὰστασιν. Εἶχον μάλιστα καταβληθῇ τὰ 30 % τῆς ἀξίας τῶν ὑλικῶν τούτων. Εἰς τὰς ἐπανελημμένας ὑπομνήσεις ἡμῶν πρὸς τμηματικὴν παράδοσιν τῶν καλωδίων, ἐλαμβάνομεν κατ' ἀρχὰς παρελκυστικὰς ἀπαντήσεις καὶ βραδύτερον ἀνεκοινώθη ἡμῖν ὅτι ἡ Ἱταλικὴ Κυβέρνησις εἶχεν ἀπαγορεύσει προσωρινῶς τὰς ἐξαγωγάς. Μετὰ δὲ τὴν πλήρη λήξιν τῆς τελικῆς προθεσμίας, ἦτοι τὸ πρῶτον δεκαπενθήμερον Ἰουνίου 1940, μᾶς ἐγνώσθη ὅτι, λόγῳ τῆς εἰσόδου τῆς Ἱταλίας εἰς τὸν πόλεμον, ἡ παράδοσις τοῦ καλωδίου ἦτο πλέον ἀδύνατος, λόγῳ ἀνωτέρας βίας. Αἱ δοθεῖσαι εἰς τὴν Ἱταλικὴν βιομηχανίαν προκαταβολαὶ εἶχον δοθῇ βάσει ἀντεγγυήσεων τῆς Ἱταλοελληνικῆς Τραπεζίης καὶ οὕτω κατέστη δυνατόν ν' ἀναλάβωμεν τὰ προκαταβληθέντα ποσά.

Ἡ ματαίωσις τῆς ἀνωτέρω προμηθείας καλωδίου ἔσχεν ὡς συνέπειαν ὅτι εἰσῆλθομεν εἰς τὸν πόλεμον, τὴν 28 Ὀκτωβρίου 1940, ἀνεῦ ἐπαρκοῦς καλωδίου. Ἡ ἔλλειψις αὕτη συνεπληρώθη ἐν μέρει διὰ τῆς ἐσπευσμένης ἰδρύσεως ἐγχαώριου βιομηχανίας, τῆς τοιαύτης «Βιομηχανία Καλωδίων Πουλοπούλου καὶ Σια» χρηματοδοτηθείσης καὶ τεθείσης ὑπὸ τὴν ἐπιθλήψιν τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας.

Ἐν συνόψει, κατὰ τὸ διάστημα τῆς τετραετίας 1936 — 1940 καὶ ἀναλόγως τῶν διατεθεισῶν πιστώσεων, δὲν παρημελήθη τίποτε ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ ἠδύναντο νὰ γίνωσι διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμόν, εἰς ὅτι, ἀφορὰ τὰ ὑλικά ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ. Πᾶν δὲ ὅτι ἐπετελέσθη, δὲν ἐπετελέσθη εὐκόλως.

Ἀν ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ ἥμισυ περίπου τῶν ἀξιοματικῶν Μηχανικοῦ καὶ ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ, εἶχεν ἀπορροφηθῇ ἀπὸ τὴν Διοίκησιν Φρουρίου, διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁχυρῶν καὶ ὅτι συνεπῶς οἱ εἰς τὴν ἐπιθεώρησιν Μηχανικοῦ, τὴν Διεύθυνσιν Μηχανικοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, τὰς Μονάδας Μηχανικοῦ καὶ τὰς Σκευὰς Μηχανικοῦ, ὑπηρετοῦντες ἀξιοματικοὶ εἶχον περιορισθῇ εἰς τὸ ἐλάχιστον, ἐνῶ ἡ ἐργασία αὐτῶν εἶχε πολλαπλασιασθῇ, δύναται τις νὰ ἐκτιμῇ δεόντως τὴν παρά τῶν ἀξιοματικῶν τούτων καταβληθεῖσαν φιλότιμον καὶ ἀξιώπαινον προσπάθειαν καὶ τὸ παρ' αὐτῶν ἀποδοθὲν πολύτιμον ἔργον.

Ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διετέθη διὰ τὸ ὑλικὸν Μηχανικοῦ τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας καὶ τὴν κατασκευὴν μόνιμου στρατιωτικοῦ τηλεγραφικοῦ καὶ τηλεφωνικοῦ δικτύου, κατὰ τὴν περίοδον 1936 — 1940, τὸ ποσὸν τῶν 278.856.325 δραχμῶν. Τὰ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ὁχυρῶν προμηθευθέντα ὑλικά ἀνάγονται εἰς τὰς πραγματοποιηθείσας δαπάνας ἐκτελέσεως τῶν ὁχυρωματικῶν ἔργων, αἵτινες θὰ ἐκτεθῶσιν εἰς τὸ Κεφάλαιον περὶ Ὀχυρώσεως.

ΥΛΙΚΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Ὡς ἐξέτέθη, μέχρι τοῦ ἔτους 1935, δὲν ὑπῆρξεν ὑλικὸν ἐπιστρατεύσεως καὶ γενικῆς ἐφεδρείας, ἀρμοδιότητος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας. Κατὰ τὸ 1935 εἰσῆλθεν ὑλικὸν ἐπαρκὸν μόνον διὰ τὴν συγκρότησιν μικροῦ μέρους τῶν Ὑγειονομικῶν Σχηματισμῶν τῶν Μεραρχιῶν.

Οἱ Ὑγειονομικοὶ Σχηματισμοὶ Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῆς Στρατιάς ἐστεροῦντο σχεδὸν τελείως τοιοῦτου ὑλικοῦ. Ὑπῆρχεν ὑλικὸν μόνον δι' ἓν Σῶμα Στρατοῦ.

Κατά την περίοδον 1936 — 1940 ἐγένοντο τὰ κάτωθι διὰ τὸν ἐφοδιασμόν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας εἰς Ὑγειονομικὸν Ὑλικόν:

Ἐγένετο προμήθεια ἀπάντων τῶν ὑλικῶν τῶν κάτωθι Ὑγειονομικῶν Σχηματισμῶν Ἐπιστρατεύσεως:

- 1) 39 Ὁρεινῶν Χειρουργείων.
- 2) 7 Πεδινῶν Χειρουργείων.
- 3) 23 Ὁρεινῶν Νοσηλευτικῶν Τμημάτων.
- 4) 7 Πεδινῶν Νοσηλευτικῶν Τμημάτων.
- 5) 16 Μοιρῶν Τραυματιοφορέων Μεραρχίας.
- 6) 4 Μοιρῶν Τραυματιοφορέων Σωμάτων Στρατοῦ.
- 7) 4 Ὑγειονομικῶν Ὀρχῶν.
- 8) 4 Νοσοκομείων Διακομιδῆς.
- 9) 20 Ἐφédρων Χειρουργικῶν Συνεργείων.
- 10) 2 Αὐτοκινήτων Χειρουργικῶν Συνεργείων Μεραρχίας Ἱππικοῦ.
- 11) 4 Ἐπιδημιολογικῶν Τμημάτων μετ' Ἀπολυμαντικῶν Συνεργείων.
- 12) 40 Ὁρεινῶν Ὑγειονομικῶν Ἀποσπασμάτων Ὑποδοχῆς Ἀεροπλῆκτων.
- 13) 3 Οὐλαμῶν Τραυματιοφορέων.
- 14) 8 Ὑγειονομικῶν Συρμῶν.
- 15) 1 Πλωτοῦ Νοσοκομείου.

Διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν Σχηματισμῶν τούτων, ἐγένετο προμήθεια πάντων τῶν ὑπὸ τῶν οἰκείων συνθέσεων προβλεπομένων Ὑλικῶν, χειρουργικῶν, ἐπιδεσμικῶν, φαρμακευτικῶν, ἐσιτιάσεως, ἱματισμοῦ, εἰδῶν στρατοπεδείας, σκηνῶν, κτλ. ὅτινα καὶ ἀναλυτικῶς ἀναγράφονται ἐν συνεχείᾳ. Διὰ τὴν καταλληλότητα ἐκάστου εἰδους ὑλικῶν συνετάσσοντο εἰδικοί ὅροι συμφωνιῶν ἐγκριμμένοι παρὰ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ. Κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἐκάστου διαγωνισμοῦ τὰ παρὰ τῶν μειοδοτῶν παρατεθέντα δείγματα παρεπέμποντο εἰς Εἰδικὴν Ἐπιτροπὴν Ἐμπειρογνομόνων, εἰς ἣν συμμετείχε πάντοτε καὶ ὁ Ἐπιτελάρχης τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας, ἥτις καὶ ἀπεφαίνετο σχετικῶς.

Οἱ ἀνωτέρω Ὑγειονομικοὶ Σχηματισμοὶ Ἐπιστρατεύσεως, συγκροτηθέντες παρὰ τῆς Α' Ὑγειονομικῆς Ἀποθήκης, παρεδόθησαν εἰς ὀνομαστικῶς, διὰ διαταγῆς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, εἰς κληθέντας ἀξιωματικούς τῶν ἐπιστρατευουσῶν τούτων Σχηματισμῶν τούτους Μονάδων, πρὸς διαφύλαξιν καὶ συντήρησιν.

Πλὴν τῶν προμηθευθέντων ὑλικῶν διὰ τοὺς ἀνωτέρω συγκροτηθέντας Ὑγειονομικοὺς Σχηματισμοὺς Ἐπιστρατεύσεως, ἐγένετο καὶ ἡ προμήθεια ἀπάντων τῶν κατωτέρω ἐφοδίων τῶν μονάδων ἀποσταλέντων καὶ τούτων παρὰ τῆς Α' Ὑγειονομικῆς Ἀποθήκης, εἰς τὰς οἰκείας ἐπιστρατευούσας ἀρχάς.

- 1) 1136 ὄργανοθηκῶν ἱατρῶν.
- 2) 150 ζευγῶν ἵπποπηρῶν.
- 3) 1635 ἀπολυμαντικῶν κάδων Ρισάρ.
- 4) 652 γυλιῶν χειρουργικῶν Πεζικοῦ.
- 5) 3000 φορέων μεθ' ἱμάντων.
- 6) 13250 ὕδριων ἀναψυκτικῶν ποτῶν.
- 7) 128 μηχανημάτων λουτροῦ.
- 8) 308 δικύκλων φοριοφόρων.
- 9) 490000 ἀτομικῶν ἐπιδέσμων.
- 10) 508 ζευγῶν κιθῳτίων ὕγειονομικῶν ἐφοδίων.
- 11) 5730 σακκιδίων ὕγειονομικῶν ἐφοδίων.
- 12) 600 κιθῳτίων χημικῆς ἐξετάσεως ὕδατος.
- 13) 30326 βραχιονοσθέρων.
- 14) 11151 ἱμάντων φορέων.
- 15) 64 κιθῳτίων ὀδοντιατρικῶν.

16 20 συλλογῶν ὁδοντιατρείου ἐν ἐκστρατείᾳ.

17) 1500 σακκιδίων ἀεροπλῆκτων.

Ἐν συνόλῳ διὰ τὰ ὕλικά ἀρμοδιότητος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας ἐδαπανήθησαν κατὰ κατηγορίας ὕλικῶν τὰ κάτωθι, ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ποσά, κατὰ τὴν περίοδον 1936 — 1940.

1) Διὰ χειρουργικά ὕλικά	22.000.000	δρχ.
2) Δι' ἐπιδεσμικά ὕλικά	3.708.000	»
3) Δι' εἶδη ἱματισμοῦ πλὴν κλινοσκεπασμάτων	13.500.000	»
4) Δι' εἶδη ἐσιτιάσεως	1.850.000	»
6) Δι' εἶδη στρατοπεδείας	2.400.000	»
6) Δι' ἱατρικά βοηθήματα	1.650.000	»
7) Διὰ 1136 ὀργανοθήκας	826.000	»
8) Διὰ 150 ζεύγη ἵπποπληγῶν	56.000	»
9) Διὰ 1635 ἀπολυμαντικούς κάδους Ρισάρ	548.000	»
10) Διὰ 652 γυλιούς χειρουργικοὺς Πεζικοῦ	100.000	»
11) Διὰ 13250 ὁδρίας ἀναφυκτικῶν ποτῶν	821.500	»
12) Διὰ 128 μηχανήματα λουτροῦ	1.166.800	»
13) Διὰ 308 δίκυκλα φορειφόρα	910.000	»
14) Διὰ 490000 ἀτομικοὺς ἐπιδέσμους	4.114.200	»
15) Διὰ 508 ζεύγη κιβωτίων Ὑγειονομικῶν ἐφοδίων	97.200	»
16) Διὰ 5730 σακκίδια Ὑγειονομικῶν ἐφοδίων	219.600	»
17) Διὰ 30326 βραχιονιοστήρας	83.200	»
18) Διὰ 11151 ἱμάντας καὶ ὕφασμα φορεῶν	1.068.800	»
19) Διὰ 90 ἀντιὑπεριτικές ἐνδυμασίας	374.000	»
20) Διὰ 150 κιβώτια ὕλικῶν ἀντιασφυζιογόνου θεραπείας	1.642.000	»
21) Διὰ 3820 Ὑγειονομικοὺς καλὰθους	3.880.000	»
22) Διὰ 5100 κλίνας ἐκστρατείας πτυσσομένης	3.880.000	»
23) Διὰ 20 συλλογὰς ὁδοντιατρείου ἐκστρατείας	1.292.000	»
24) Διὰ 750 φορειφόρα συγκροτήματα Ὑγειονομ. συρμῶν	1.170.000	»
25) Διὰ 48 φορειαμοὺς σιδηροὺς	652.000	»
26) Διὰ σάκκους συσκευασίας φόρτων καὶ σκηνῶν	2.606.000	»
27) Διὰ 15742 κλινοσκεπάσματα	6.430.000	»
28) Διὰ 3000 φορεῖα	1.765.000	»
29) Διὰ 4 ἀπολυμαντικούς κλιθάνους ἐπ' αὐτοκινήτων ..	2.765.000	»
30) Διὰ 1500 σακκίδια ἀεροπλῆκτων	248.000	»
31) Διὰ 411 κωνικά σκηνάς	2.223.850	»
32) Διὰ 116 σκηνὰς ἐγγχειριστηρίου	1.586.200	»
33) Διὰ 332 σκηνὰς χειρουργεῖου	8.274.400	»
34) Διὰ 42 σκηνὰς νοσηλείας 16 κλινῶν ἐκάστης	1.806.000	»
35) Διὰ 115 σκηνὰς νοσηλείας 24 κλινῶν ἐκάστης	7.590.000	»
36) Διὰ 79 σκηνὰς λουτροῦ	1.643.000	»
37) Διὰ φαρμακευτικὸν ὕλικόν	10.000.000	»
38) Δι' ἐπισκευὴν ὑπάρχοντος μέχρι 1936 Ὑγειονομ. ὕλικου ..	7.817.948	»

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ στρατιωτικὰ ἐργαστάσια ἀρμοδιότητος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας, ἐγένετο προμήθεια τῶν μηχανημάτων ὕφαντηρίου κατασκευῆς γάζης τῆς Α' Ὑγειονομικῆς Ἀποθήκης καὶ ἐφωδιάσθη ἡ Ἀποθήκη αὕτη δι' ὅλων τῶν ἀπαιτούμενων μηχανημάτων πρὸς κατασκευὴν τῶν εἰδῶν ἐπιδέσεως τῶν χρησιμοποιουμένων παρὰ τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας καὶ ἄτινα, πρὸ τοῦ 1936, εἰσήγοντο ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν ὁποίων διετίθεντο κατ' ἔτος σοβαρὰ χρηματικά ποσά εἰς συνάλλαγμα.

Εἰς τὴν Α' Ὑγειονομικὴν Ἀποθήκην ἐλειτουργεῖ ὡσαύτως, ἀπὸ τοῦ 1936, συνεργεῖον κοπῆς καὶ ραφῆς εἰδῶν ἱματισμοῦ ὡς καὶ συνεργεῖον κατασκευῆς σάκκων συσκευασίας καὶ σκηνῶν.

Ἐμελετᾶτο ὁ καταρτισμὸς εἰδικοῦ ἐργαστηρίου ἐπεξεργασίας τοῦ βάμβακος, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐπραγματοποιήθη, λόγῳ τοῦ πολέμου.

Ἐν συνόλῳ ἐδαπανήθησαν, κατὰ τὴν τετραετίαν 1936-1940, ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, 122.766.898 δραχμῶν, δι' ὀλικὸν ἀρμοδιότητος Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας.

ΥΛΙΚΟΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ

Κατὰ τὴν τετραετίαν 1936-1940, ἐδαπανήθη ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διὰ πεταλωτικόν, χειρουργικόν, ἐπιδεσμικόν καὶ φαρμακευτικόν ὀλικόν ἐπιστρατεύσεως καὶ γενικῆς ἐφεδρείας, ἀρμοδιότητος Κτηνιατρικῆς Ὑπηρεσίας, τὸ ποσὸν τῶν 10.834.956 δραχμῶν.

ΥΛΙΚΑ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΟΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Μέχρι τοῦ 1935, ἡ Ὑπηρεσία Αὐτοκινήτων διέθετεν ἐν συνόλῳ:

- 240 ἐλαφρὰ φορτηγὰ αὐτοκίνητα τύπου Χάνσα, προμηθείας 1929.
- 130 βαρέα φορτηγὰ αὐτοκίνητα τύπου Ντάγ, προμηθείας 1929.
- 50 Ὑγειονομικὰ τύπου Χάνσα, προμηθείας 1929.
- 5 κινήτᾳ συνεργεῖα Ντάγ, προμηθείας 1929.

Ἄπαντα τ' ἀνωτέρω, ἀνευ τῶν ἀπαιτουμένων διαφόρων ἀνταλλακτικῶν.

Κατὰ τὸ 1935 ἐγένετο προμήθεια 70 ἐλαφρῶν φορτηγῶν αὐτοκινήτων Φιάτ τοῦ τύπου 618, ἐκ τῶν ὁποίων τὰ 50 ἐτροποποιήθησαν κατὰ τὸ 1936 εἰς ὕγειονομικὰ.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐν συνόλῳ 490 αὐτοκινήτων:

- 5 αὐτοκίνητα Φιάτ τύπου 618.
- 80 αὐτοκίνητα Χάνσα.
- 50 αὐτοκίνητα Ντάγ

εὑρίσκοντο εἰς κοινὴν χρῆσιν, τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἐφυλάσσοντο ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐπιστρατεύσεως.

Ὡς εἶναι καταφανές, τὸ ἀνωτέρω τροχαῖον ὀλικόν καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ποιοτικῆς καὶ ἀπὸ ἀπόψεως ποσοτικῆς, ἦτο ἐντελῶς ἀνίκανον καὶ ἀνεπαρκές ὅπως ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ ἐν ἐκστρατείᾳ.

Διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 30379 τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1936 καὶ Α. Π. 71459 τῆς 26 Ἰανουαρίου 1938 ὑπομημάτων μου, πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ δι' ὧν ὑπέβαλον τὸ πρόγραμμα τῆς ἀκολουθητέας στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς, ἐζήτησαν τὴν κατὰ τὸ πρῶτον ἐφοδιαστικὸν στάδιον προμήθειαν χυλίων τοὐλάχιστον αὐτοκινήτων φορτηγῶν διὰ τὸν Στρατόν.

Αἱ ἀπαιτούμεναι πρὸς τοῦτο πιστώσεις δὲν διετέθησαν καὶ ἡ Ὑπηρεσία Αὐτοκινήτων ἐφωδίασθη μόνον διὰ 200 αὐτοκινήτων Μπέτφορντ τῶν 2 τόννων καὶ 50 αὐτοκινήτων Ρενὼ τῶν 3 ½ τόννων, μετ' ἀναλόγων ἀνταλλακτικῶν.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἀνάγκαι τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας καὶ διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν μόνον ἐνὸς ἀμυντικοῦ ἐλιγμοῦ ἀπήτην λίαν μεγάλον ἀριθμὸν αὐτοκινήτων, ἥτοι περὶ τὰ 7000 αὐτοκίνητα, τὸ πρόβλημα τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν ἀναγκῶν τούτων ἐδέησε νὰ εὕρῃ λύσιν βασιζομένην κυρίως ἐπὶ τῶν αὐτοκινήτων τῆς ἰδιωτικῆς κυκλοφορίας, ἐπιτασσομένων ἐν καιρῷ καὶ ἐν εὐρείᾳ κλίμακι καὶ δλαὶ αἱ προσπάθειαι ἐστράφησαν πρὸς τὴν καλυτέραν καὶ μεθοδικωτέραν ὁργάνωσιν τῆς ἐν καιρῷ χρησιμοποιούσεως αὐτῶν.

Καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀπόψεως ἀριθμοῦ ὀχημάτων, τὸ πρόβλημα εὔρε λύσιν τινά, ἀπὸ ἀπόψεως ὅμως τῆς ποιότητος τῶν αὐτοκινήτων ἐπιτάξεως, ἦτοι τῆς ἡλικίας αὐ-

τών, τῆς ἐλλείψεως ἀνταλλακτικῶν, τῆς ὑπάρξεως πληθύος τύπων κτλ. ἡ λύσις δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ, διότι καθίστατο λίαν δυσχερὴς ἡ ἐν ἐπιστρατεύσει συγκρότησις ὁμοιογενῶν μονάδων αὐτοκινήτων καὶ διότι προεβλέπετο ὅτι, μετὰ πάροδον ἐλαχίστου χρόνου ἐνταπικῆς κυκλοφορίας ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων, τὰ πλεῖστα τῶν αὐτοκινήτων τούτων θὰ ἔχανον τὰς μεταφορικὰς τῶν ἱκανότητος καὶ θὰ ἠκίνητοποιοῦντο διὰ λόγους ἐπισκευῶν.

Τ' ἀνωτέρω καὶ ἐπειδὴ ἐπὶ πλέον διὰ λόγους συναλλαγματικοὺς εἶχεν ἀπαγορευθῇ ὁ ταχὺς ρυθμὸς εἰσαγωγῆς ἐν τῇ Χώρᾳ, φορτηγῶν αὐτοκινήτων, εἶχον ἐπαυλιμμένως καταστολὴ γινωστὰ εἰς τὴν Κυθέρην. Εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν ὑπέβαλον τὴν 16 Ὀκτωβρίου 1939 τὴν ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 409589 ἀναφορὰν μου, ἣν καὶ παραθέτω ἐν τῷ Παραρτήματι, δι' ἧς εἰσηγοῦμην τὴν ἀνάγκην λήψεως διαφόρων μέτρων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1940, ὅτε ἡ γενικὴ κατάστασις ἐδείκνυε ὅτι ὁ πόλεμος θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπεκταθῇ ἰσως καὶ εἰς τὰ Βαλκάνια, ὑπέβαλον τὰς ἐξῆς ἀναφορὰς μου:

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 72277 τῆς 15 Φεβρουαρίου 1940, ἐζήτησα τὴν ἐξασφάλισιν καὶ διατήρησιν ἀποθέματος ἀνταλλακτικῶν καὶ ἐλαστικῶν δι' ἐπάρκειαν ἑξ μηνῶν, διὰ τὰ ἐν κυκλοφορίᾳ λεωφορεῖα καὶ φορτηγὰ αὐτοκίνητα καὶ διὰ κατὰ προτίμησιν τῶν τύπων Φόρδ καὶ Σεθρολέ.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 72278 τῆς 15 Φεβρουαρίου 1940, ἐζήτησα πάλιν τὴν προμήθειαν 1000 αὐτοκινήτων καὶ ἐξέθετον τὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην τὴν ἐπιβάλλουσαν τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκαιούτων διὰ τὰς στρατιωτικὰς μεταφορὰς αὐτοκινήτων.

Διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 72533 τῆς 29 Μαρτίου 1940, ἐπανήλθον ἐπὶ τῶν δύο ἀνωτέρω ἀναφορῶν μου καὶ ἐζήτουν τὴν ἐπίσπευσιν τῆς πραγματοποιήσεως τῶν εἰσηγηθέντων μέτρων.

Ἐπὶ ὅλων τῶν ἀνωτέρω αἰτήσεων μου, οὐδὲν ἐγένετο.

Πάντως διὰ τὴν ὅσον ἔνεστι μεγαλυτέραν δυνατὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν αὐτοκινήτων τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας ἐγένοντο κατὰ τὴν τετραετίαν 1936 - 1940, τὰ κάτωθι, καὶ ἡ Ὑπηρεσία Αὐτοκινήτων ἐφωδιάσθη:

Ι. — Διὰ 42 κινητῶν συνεργείων, φερομένων ἐπ' αὐτοκινήτων, Γερμανικῆς κατασκευῆς "Οπελ καὶ περιλαμβανόντων:

- α) Τόρνον ἠλεκτροκίνητον.
- β) Τρύπανον ἠλεκτροκίνητον.
- γ) Ἐγκατάστασιν ἐλέγχου ἠλεκτρικῶν ὀργάνων αὐτοκινήτου.
- δ) Ἐγκατάστασιν φορτώσεως ἠλεκτρικῶν συσσωρευτῶν.
- ε) Μηχάνημα εὐθύνσεως διωστήρων.

Ἰ) Ὁμάδα ἠλεκτροπαραγωγὸν ἐκ κινητήρος διὰ βενζίνης τῆς κατασκευῆς καὶ γεννητρίας ρεύματος συνεχοῦς ἰσχύος 9 ΚΒ, διὰ τὴν κίνησιν τῶν μηχανημάτων τοῦ συνεργείου καὶ τὴν φόρτωσιν τῶν συσσωρευτῶν.

ζ) Πλήρῃ σειρὰν ἐργαλείων χειρὸς ὅλων τῶν εἰδικότητων.

Διὰ τῶν κινητῶν τούτων συνεργείων, τὰ ὁποῖα ἦσαν καθ' ὅλα ἔτοιμα τὰ τέλη τοῦ 1939, ἐφωδιάσθησαν αἱ συγκροτηθεῖσαι μετέπειτα ἐμπόλεμοι Μοῖραι Αὐτοκινήτων καὶ τὰ Κλιμάκια Ὀρχων. Τὰ Κλιμάκια Ὀρχων προσωρισμένα ν' ἀνταποκριθῶσιν εἰς σοβαρωτέρας ἐπισκευὰς, περιελάμβανον ἕκαστον ἀνὰ 5 ὄχηματα συνεργεῖα, ἦτοι:

- α) Ἡλεκτροτεχνεῖον.
- β) Σύνθετον μηχανήμα ἐπεξεργασίας μετάλλων.
- γ) Ὀχημα κινητηρίου δυνάμεως μετὰ τραπέζης ἐργασίας.
- δ) Συγκολλητήριον ἐλαστικῶν.
- ε) Ὀχημα ἐργαλείων τεχνιτῶν.

Ἡ τοιαύτη συγκρότησις τῶν Κλιμακίων Ὁρχῶν ἀπεδείχθη λίαν ἐξυπηρετικὴ τῶν ἀναγκῶν ἐπεξεργασίας μηχανικῶν ὀργάνων τῶν αὐτοκινήτων.

II. — Διὰ μηχανημάτων τοποθετηθέντων εἰς τὰ ἐργοστάσια τῶν Ὁρχῶν Αὐτοκινήτων Ἀθηνῶν, Λαρίσης καὶ Θεσσαλονίκης. Τ' ἀγορασθέντα μηχανικὰ ἐργαλεῖα, προελεύσεως Γερμανικῆς, λίαν συγχρονισμένα καὶ εἰς πλουσίαν συλλογὴν, τοποθετηθέντα εἰς τοὺς προαναφερθέντας Ὁρχοὺς προσέδωσαν εἰς τὰ ἐργοστάσια αὐτῶν μεγάλας δυνατότητας. Οἱ Ὁρχοὶ Αὐτοκινήτων, διὰ πρώτην φοράν ἀποκτήσαντες τοιοῦτον ἐξοπλισμὸν εἰς μηχανήματα, ἡδυνήθησαν ν' ἀναλάβωσιν, οὐ μόνον τὸ ἔργον τῶν πάσης φύσεως ἐπισκευῶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔργον κατασκευῆς ἀνταλλακτικῶν τινῶν ὀργάνων αὐτοκινήτων.

Τὰ κυριώτερα μηχανικὰ ἐργαλεῖα δι' ὧν ἐφωδιάσθησαν οἱ Ὁρχοὶ Αὐτοκινήτων, ἦσαν:

- 1) Ἀερόφυραι.
- 2) Πρίονες κοπῆς μετάλλων.
- 3) Μηχανήματα κατεργασίας ξύλων.
- 4) Ἐκγλυφαντικὰ μηχανήματα.
- 5) Πλάναι ὀριζόντιαι.
- 6) Πλάναι κατακόρυφοι.
- 7) Κλίβανοι θερμῶν κατεργασιῶν.
- 8) Φυσητήρες ἠλεκτρικοί.
- 9) Συμπιεσταί.
- 10) Ἐργαλεῖα κοπῆς φρεζῶν.
- 11) Τόρνοι περιστροφικοί.
- 12) Πέδαι ὕδραυλικά.
- 13) Μηχανήματα λειάνσεως κυλίνδρων.
- 14) Ἀνορθωταὶ ρεύματος ἠλεκτρικοῦ.
- 15) Τόρνοι ἐπεξεργασίας.

Αἱ ἐν συνόλῳ διατεθεῖσαι πιστώσεις, ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διὰ τὴν Ὑπηρεσίαν Αὐτοκινήτων, κατὰ τὴν περίοδον 1936 - 1940, ἀνέρχονται εἰς 43.699.700 δραχμῶν.

Δὲν συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτάς τὸ ποσὸν τῶν 40.000.000 δραχμῶν, τὸ ἀντιπροσωπεῖον τὴν ἀξίαν τῶν 200 φορτηγῶν αὐτοκινήτων Μπέτφορντ, τῶν 2 τόννων, μετὰ τῶν ἀνταλλακτικῶν αὐτῶν, ὡς καὶ τὸ ποσὸν τῶν 10.000.000 δραχμῶν τὸ ἀντιπροσωπεῖον τὴν ἀξίαν τῶν 50 αὐτοκινήτων Ρενώ τῶν 3 ½ τόννων, μετὰ τῶν ἀνταλλακτικῶν τῶν. Τῶν ἀνωτέρω 250 αὐτοκινήτων, εἰσαχθέντων εἰς τὸ Στράτευμα ἀπὸ τοῦ τέλους 1939, δὲν εἶχε γίνῃ πληρωμὴ ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μέχρι τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940.

Ἐν συνόψει, καὶ ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς τὴν Ὑπηρεσίαν τῶν Αὐτοκινήτων, ἡ μὴ διάθεσις τῶν αἰτηθεισῶν πιστώσεων καὶ ἡ μὴ λήψις τῶν κατ' ἐπανάληψιν παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ εἰσηγηθέντων μέτρων, ἔσχον τὸν ἀντίκτυπον αὐτῶν ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ μετέπειτα ἐκραγέντος Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου.

Τὰ προβλήματα τοῦ ἐφοδιασμοῦ ἐξήσκησαν τυραννικὴν δουλείαν ἐπὶ τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἑλλειψὶς αὐτοκινήτων ἐπηρέασε καὶ περιώρισε τὰς ἐπιθετικὰς ἐνεργείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ.

Ι Π Π Ω Ν Ε Ι Α Ι

Εἰς τὸ Α' Μέρος τῆς παρούσης συγγραφῆς, ἐξέθεσα εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκετο τὸ Στράτευμα, μέχρι τοῦ 1936, ἀπὸ ἀπόψεως κτηνῶν. Συμφώνως μὲ τὸν μέχρι τοῦ 1936 ἰσχύοντα Ὁργανισμὸν τοῦ Στρατοῦ, ἐπὶ προβλεπομένης δυνάμεως εἰρήνης 10.000 κτηνῶν, δὲν ὑπῆρχον παρὰ 4000 περίπου καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-

στον γεγρηκτότα καὶ ἀχρησιμοποίητα δι' ἐκστρατείας. Ἡ ἐκπαίδευσις καὶ αὐτῶν τῶν κληρωτῶν τῶν ἐφίππων ὄπλων ἦτο, ἔνεκα τοῦ λόγου τούτου, δυσχερεστάτη καὶ ἀτελεστάτη. Κατὰ τὴν περίοδον 1936-1940 ἡγοράσθησαν καὶ εἰσῆχθησαν εἰς τὸ Στράτευμα 6000 κτήνη διαφόρων κατηγοριῶν.

Ἐκ τοῦ Ταμείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης διετέθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ ποσὸν τῶν 108.783.456 δραχμῶν.

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ

Ὡς ἐξετέθη, εἰς τὸ Α' Μέρος, τὸ Κράτος κατὰ τὸ ἔτος 1926, διὰ συμβάσεως μετὰ Βελγικῆς Ἑταιρίας, εἶχε συνομολογήσῃ δάνειον 20.000.000 δολλαρίων, διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν:

α) Θεσσαλονίκης — Τσάγεζι — Ἀγγίστης.

β) Λαρίσης — Καλαμπάκας — Κοζάνης — Βερροίας, καὶ διὰ τὴν προμήθειαν τροχαίου ὕλικου καὶ ὕλικου γραμμῆς, πρὸς βελτίωσιν τῆς ἀποδόσεως τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ.

Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμάς, τῆς μὲν πρώτης, οὐδεμία ἑνάρξις ἐκτελέσεως ἐγένετο, τῆς δὲ δευτέρας, ἤρξατο ἡ ἐκτέλεσις, ὅλλά κατὰ τὸ 1930 διεκόπησαν αἱ ἐργασίαι καὶ τὸ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης συντελεσθὲν ἔργον, δι' 8 ἐδαπανήθησαν 600.000.000 δραχμῶν περίπου, ἐκ τοῦ Βελγικοῦ δανείου, οὐ μόνον παρέμεινεν ἡμιτελές, ἀλλὰ καὶ ἀφέθη μετέπειτα τὰ καταστραφῆ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν προμήθειαν τροχαίου ὕλικου καὶ ὕλικου γραμμῆς, ἡγοράσθησαν 110 ἀτμάμαξαι καὶ 1850 βαγόνια διαφόρων τύπων, ἅτινα εἶχον παραληφθῆ μέχρι τοῦ 1930 καὶ ἐγένοντο βελτιώσεις τινὲς τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ.

Παρ' ὅλα ταῦτα, ἡ ἀπόδοσις τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ. διὰ τὰς μεταφοράς, μέχρι τοῦ 1936, δὲν ἠδύνατο νὰ ληφθῇ μεγαλυτέρα τῶν 12-14 συρμῶν, κατὰ τὸ εἰκοσιτετράωρον, διότι ἔλλειπον εἰσέτι πολλὰ συμπληρωματικὰ ἐγκαταστάσεις, ὡς σταθμοὶ διαλογῆς, κρηπιδώματα, παρακαμπτήριοι, ὕδρεύσεις, τρίγωνα περιστροφῆς ἀτμαμαξῶν, κτλ.

Εἰς τὰ τμήματα Σκῦδρα — Φλώρινα καὶ Κομοτινὴ — Ἀλεξανδρούπολις, ἡ ἀπόδοσις ἦτο 6 συρμῶν, κατὰ εἰκοσιτετράωρον.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Σ.Π.Α.Π. εἶχε καταρτισθῇ μελέτη μετὰ προϋπολογισμοῦ δι' ἐκτέλεσιν ἔργων δι' ἀπόδοσιν 15 συρμῶν ἀνὰ εἰκοσιτετράωρον, ἀλλ' οὐδεμία ἐργασία εἶχε συντελεσθῇ μέχρι τοῦ 1936 ἐλλείψει πιστώσεων.

Ὡς παρελκόμενα ἐπιβιώσεως, διετίθεντο ἐλάχιστα.

Τὸν Αὐγούστου τοῦ 1936 ὑπῆρχον μόνον:

- 1) 20 βαρεῖς ἀναβαθμοί.
- 2) 70 ἑλαφροὶ ἀναβαθμοί.
- 3) 150 κινητὰ γέφυραι κτηνῶν.
- 4) 100 βαρεῖαι γέφυραι.

Αἱ μονάδες ἐστεροῦντο τελείως τῶν παρελκομένων, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ διαθῶσιν, ἦτοι ζωνῶν ἄρσεως κτηνῶν, προστερνιδίων σχοινίων, σφηνῶν, μοχλῶν χειρισμοῦ κτλ.

Αὕτη ἦτο, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἡ μέχρι τοῦ 1936 κατάστασις τῶν σιδηροδρόμων ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικοῦ μέσου.

Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τεθέντος ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς προπαρασκευῆς, ἐπελήφθη ἀμέσως, ἀπὸ τοῦ 1936, τοῦ συγκοινωνιακοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς Χώρας, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν. Διὰ τὸν συγκοινωνιακὸν τοῦτον ἐξοπλισμὸν, ἐξεδόθη ὁ Νόμος 575, περὶ ἐκτελέσεως σειρᾶς ἔργων ὁδοποιίας, σιδηροδρομικῶν, ὑδραυλικῶν καὶ λιμενικῶν, καὶ δι' οὗ ἐξησφαλιζέτο ἡ χρηματοδότησις τῶν ἔργων τούτων.

Τὸ τί ἐγένετο ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ συγκοινωνιακοῦ τούτου ἐξοπλισμοῦ, θὰ ἐκθέσω εἰς τὸ Κεφάλαιον περὶ Συγκοινωνιῶν.

Εἰς τὸ παρὸν Κεφάλαιον ἐκθέτω τὰς ἐπιτευχθείσας βελτιώσεις ἀποδόσεως τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, αἵτινες ἐχρηματοδοτήθησαν ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Ὁ προγραμματικὸς σκοπὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἦτο ἡ ἐπίτευξις ἀποδόσεως 24 συρμῶν κατὰ εἰκοσιτετράωρον, τόσον ἐπὶ τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ. ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ τῶν Σ.Π.Α.Π.

Μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1940, εἶχον κατασκευασθῇ ἐπὶ τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ. αἱ συμπληρωματικαὶ ὕδρεύσεις, παρακαμπτήριοι, βοηθητικοὶ σταθμοί, στίθιοι, κρηπιδώματα, τρίγωνα περιστροφῆς, κτλ. καὶ εἶχον ἐπενεχθῇ αἱ τεχνικαὶ ἄλλαι βελτιώσεις, ὥστε ἡ γραμμὴ εἶχεν ἐξοπλισθῇ διὰ δασύτητα 20 συρμῶν, κατὰ εἰκοσιτετράωρον, ἐφ' ὅλου τοῦ δικτύου, πλὴν τοῦ τμήματος Κομοτινῇ — Ἀλεξανδρούπολιν, ἔνθα ἡ δασύτης περιορίζετο εἰς 12 συρμούς τὸ εἰκοσιτετράωρον.

Ἡ μεγίστη ἐπιτρεπομένη σύνθεσις ἐκάστου συρμοῦ ἦτο τῶν 35 βαγονίων, πλὴν τοῦ πεδινοῦ τμήματος Λάρισα — Πλατὺ — Σκύδρα καὶ Λάρισα — Πλατὺ — Θεσσαλονίκη, ἔνθα ἦτο δυνατόν νὰ κυκλοφορήσῃσι συρμοὶ τῶν 50 βαγονίων.

Οἱ Σ.Π.Α.Π. εἶχον ἐξοπλισθῇ ἵνα δεχθῶσι δασύτητα 22 συρμῶν κατὰ εἰκοσιτετράωρον μὲ μεγίστην σύνθεσιν συρμῶν τῶν 20 βαγονίων.

Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ. εἶχε, κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, γίνεαι προμήθεια παρὰ τῶν Σ. Ε. Κ., δύο λυομένων γεφυρῶν τύπου Ρὸτ - Βάγνερ, διὰ τὴν ταχείαν ἀποκατάστασιν βλαβῶν ἐπὶ σιδηροδρομικῶν γραμμῶν μέχρι ἀνοίγματος 45 μέτρων καὶ ἐνός ἰσχυροῦ καὶ ἐπὶ σιδηροτροχιῶν γερανοῦ τῶν 50 τόνων δι' ἀνέλκυσιν ἐκτροχιαζομένων βαγονίων καὶ ἀτμομηχανῶν. Ἐπὶ πλέον εἶχον κατασκευασθῇ καὶ ἀνταλλακτικὰ λυόμενα μεσόθραβα.

Εἶχον προσέτι παραγγελθῇ εἰς μὲν τὸν οἶκον Σκόδα μία ἐγκατάστασις μηχανικῆς ἀνθρακείσεως, ἥτις ἐκρίνετο ἀπαραίτητος διὰ ταχείας ἀνθρακείσεως εἰς περίοδον ἐντατικῶν σιδηροδρομικῶν κινήσεων, εἰς δὲ Ἑλληνικὴν βιομηχανίαν, εἰς γερανὸς μὲ μεγάλους βραχίονας διὰ χειρισμοὺς ὕψηλων γεφυρῶν. Ἀμφότεραι αἱ ὡς ἄνω παραγγελλαί, γινόμεναι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1940, δὲν κατέστη δυνατόν νὰ παραληφθῶσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας 1940 - 1941.

Κατεσκευάσθησαν διὰ πιστώσεων τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης τὰ διάφορα παρελκόμενα ἐπιθεώσεως τῶν μονάδων ἐπὶ σιδηροδρόμων, αὐτοκινήτων καὶ ἀτμοπλοίων καὶ ἄτινα πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως εἶχον κατανεμηθῇ καὶ διανεμηθῇ εἰς τοὺς σταθμούς, λιμένας καὶ τὰς μονάδας. Οὕτω, ἐπὶ πλέον τῶν μέχρι τοῦ 1936 ὑπαρχόντων τοιούτων παρελκομένων, κατεσκευάσθησαν τὰ κάτωθι:

- 1) 1555 ζῶναι ἄρσεως κτηνῶν.
- 2) 50 φωτιστικαὶ συσκευαί.
- 3) 3000 τεμάχια διπλοσανίδων.
- 4) 500 εἰδικαὶ σφῆνες μικραί.
- 5) 6000 εἰδικαὶ σφῆνες μεγάλαι.
- 6) 404 μοχλοὶ χειρισμοῦ.
- 7) 904 μεγάλα ὑποθήματα μετὰ στελλεοῦ.
- 8) 157 γέφυραι ξύλιναι.
- 9) 150 γέφυραι σιδηρεῖ.
- 10) 16 βαρεῖς ἀναβαθμοὶ ὁλόσωμοι.
- 11) 22 βαρεῖς ἀναβαθμοὶ λυόμενοι.
- 12) 156 ἑλαφροὶ ἀναβαθμοὶ ὁλόσωμοι.
- 13) 70 ἑλαφροὶ ἀναβαθμοὶ λυόμενοι.
- 14) 75 ξύλινοι ἀναβαθμοὶ.
- 15) 20 πλήρεις συσκευαὶ φορτώσεως αὐτοκινήτων διὰ γερανῶν.

- 16) 35 παρεκτάματα δι' αὐτοκίνητα τύπου Ντάγ.
- 17) 45 παρεκτάματα δι' αὐτοκίνητα τύπου Χάνσα.
- 18) 32 παρελκόμενα ἐπιβιβάσεως σκευῆς πεδινοῦ Πυροβολικοῦ.
- 19) 122 παρελκόμενα ἐπιβιβάσεως σκευῆς ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ.
- 20) 20 παρελκόμενα ἐπιβιβάσεως σκευῆς βαρέως Πυροβολικοῦ.
- 21) 3028 προστερνίδια σχοινία.
- 22) 1010 φοραιοφόροι συσκευαί.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς ὅλα τὰ ἀνωτέρω ὕλικά μέσα αὐξήσεως τῆς ἀποδόσεως τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, κατεβλήθη ἡ μεγαλύτερα προσπάθεια, τόσον παρὰ τοῦ Συντάγματος τῶν Σιδηροδρόμων, ὅσον καὶ παρὰ τῶν Σ. Ε. Κ., διὰ τὴν ἐντατικὴν στρατιωτικὴν καὶ τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἐκ στρατευσίων ὀπλιτῶν ἀπαιτουμένου προσωπικοῦ, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαφόρων εἰδικότητων, αἵτινες ἐχρειάζοντο διὰ τὸ μέγιστον τῆς ἀποδόσεως τῶν δικτύων.

Διὰ συνεχοῦς, κατὰ τὰ 4 ἔτη τὰ προηγηθέντα τοῦ πολέμου, προπονήσεως καὶ ἐκπαιδεύσεως, εἶχε κατορθωθῇ νὰ ἐξασφαλισθῇ ὁ ἀναγκαῖος ἀριθμὸς μηχανοδηγῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν στρατιωτικῶν προγραμμάτων μεταφορῶν καὶ διὰ διαδοχικῶν προσκλήσεων ὑπὸ τὰ ὅπλα συνειρηθῇ καὶ συνεπληρώθῃ ἡ ἐκπαίδευσις τῶν διαφόρων εἰδικότητων ὅλων τῶν κλάσεων ἐφεδρείας τοῦ συντάγματος Σιδηροδρόμων. (Θερμαστῶν, κλειδούχων, τροχοπεδιτῶν κτλ.).

Ἀποτέλεσμα ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων μέτρων ὑπῆρξεν ὅτι οἱ Ἕλληνικοὶ Σιδηροδρόμοι ἀνταπεκρίθησαν πλήρως καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἰς τὰς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως ἐντατικῆς μεταφορᾶς.

Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα, ἐκυκλοφόρησαν ἐπὶ τοῦ δικτύου τῶν Σ.Ε.Κ. 2525 στρατιωτικαὶ ἀμαξοστοιχίαι τῶν 35 βαγονίων ἐκάστη καὶ ἡ ἀπόδοσις εἰς χιλιόμετρικούς τόννους, ἦτοι τὸ μεταφερόμενον φορτίον ἐπὶ τὴν ἀπόστασιν εἰς χιλιόμετρα, ἔφθασε, κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον, τὸ ποσὸν τῶν 359.673.800 χιλιομετρικῶν τόννων.

Ἡ ἐπιτυχία τῶν διὰ τῶν Σ.Ε.Κ. ἐκτελεσθεισῶν στρατιωτικῶν μεταφορῶν, προὐκάλεσεν ἐντύπωσιν καὶ τὰ πλέον εὐμενῇ σχόλια καὶ αὐτῶν τῶν Γερμανῶν, οἵτινες εἰς μετέπειτα συζητήσεις των μετὰ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τῶν Σιδηροδρόμων τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους, πλειστάκις ἐξεφράσθησαν ἐνθουσιωδῶς διὰ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα εἰς δίκτυον ἀπλῆς γραμμῆς καὶ μὲ τὸ διατιθέμενον περιορισμένον ἀριθμητικῶς τροχάων καὶ ἑλκτικῶν ὀλικόν. Ἐκ τοῦ Ταμείου Ἑθνικῆς Ἀμύνης διετέθη κατὰ τὴν περίοδον 1936 - 1940, τὸ ποσὸν τῶν 88.466.000 δραχμῶν διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἀποδόσεως τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου.

Κ Α Υ Σ Ι Μ Α

Τὰ καύσιμα, στερεὰ καὶ ὑγρά, αποτελοῦσι καὶ ταῦτα πολεμικὸν ὕλικόν καὶ συνεπῶς καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης θὰ ἐκθέσω τὴν κατάστασιν εἰς ἣν εὗρισκόμεθα τὴν 27 Ὀκτωβρίου 1940, παρασηοῖν τῆς Ἑλληνοϊταλικῆς συρράξεως.

α) Σ τ ε ρ ε ᾶ κ α ὕ σ ι μ α .

Διὰ τὰς σιδηροδρομικὰς καὶ θαλασσίας μεταφορὰς τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τῶν ἐπεξεργασθέντων σχεδίων μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως, συγκεντρώσεως καὶ συντήρησεως γενικῶς τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας ἀπητοῦντο:

— Ὅσον μὲν ἀφορᾷ τοὺς σιδηροδρόμους 36.000 τόννοι γαιανθράκων διὰ τὸν πρῶτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως καὶ διὰ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως, ἀνὰ 12.000 τόννοι κατὰ μῆνα. Ἐν συνόλῳ ἀπητοῦντο 60.000 τόννοι διὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἐπιστρατεύσεως.

— Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸν ἐμπορικὸν στόλον ἀπητοῦντο 50.000 τόννοι γαιανθράκων διὰ τὸν πρῶτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως καὶ ἕτεροι 50.000 τόννοι διὰ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον μῆνα. Ἐν συνόλῳ ἀπητοῦντο 100.000 τόννοι διὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἐπιστρατεύσεως.

“Αν ληφθῇ ὑπ’ ὄψιν ὁ χρόνος ὅστις παρέρχεται ἀπὸ τῆς λήψεως ἀποφάσεως διὰ προμήθειαν γαιανθράκων μέχρι τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀφίξεως καὶ ἐκφορτώσεως τῶν γαιανθρακοφορτίων, ἐξάγεται ὅτι τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν διὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἐπιστρατεύσεως δέον νὰ τηρῆται συνεχῶς ὡς ἐλάχιστον ἀπόθεμα ἀσφαλείας. Τὸ ἀπόθεμα τοῦτο ἀσφαλείας τῶν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατοῦ τῆς ἡμετέρας δέον νὰ προσαυξηθῇ μὲ τὸ ἀπόθεμα ἀσφαλείας ἐνὸς τριμήνου ἐπιστρατεύσεως διὰ τὸ πολεμικὸν ναυτικὸν καὶ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας.

Εἰς τὴν ἐκστρατείαν εἰσῆλθομεν μὲ ἀπόθεμα γαιανθράκων ἐπαρκεῖν μετὰ βίας διὰ 45 ἡμέρας. Ἡ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀφίξις γαιανθρακοφορτίων ἤρχισε μόλις περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1940 καὶ ἐν τῷ μεταξύ ἡ κατάστασις ἀντεμετωπίσθη διὰ δανειῶν γαιανθράκων ἐκ τῶν προσωρισμένων διὰ τὸ Ναυτικὸν καὶ τὰς διαφόρους βιομηχανίας. Πάντως ἐκτὸς προκυψάσης δυσκολίας τινὸς ἀρθρώσεως τῶν γαιανθράκων παρὰ τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων, αἱ στρατιωτικαὶ μεταφοραὶ καθ’ ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας δὲν παρουσίασαν οὐδεμίαν οὐσιώδη δυσχερείαν.

β) Ὑ γ ρ α κ α ὀ σ ι μ α.

Αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης, διὰ τρίμηνον διάστημα ἦσαν αἱ ἑξῆς:

- 15.000 τόνοι βενζίνης αὐτοκινήτων.
- 6.000 » » ἀεροπλάνων.
- 3.300 » πετρελαίου Ντίζελ.
- 45.000 » » Μαζούτ.
- 10.500 » ὀρυκτελαίου.

Τὰ μέσα ἀποθέματα τῶν ἐν τῇ Λώρᾳ ὑγρῶν καυσίμων ἐκυμαίνοντο περὶ τὰ 30 % τῆς χωρητικότητος τῶν ὑφισταμένων ἀποθηκῶν, ἥτοι:

- 7.000 ἕως 8.000 τόνοι βενζίνης.
- 1.5000 τόνοι βενζίνης ἀεροπλάνων.
- 24.000 ἕως 26.000 τόνοι πετρελαίου.
- 3.000 τόνοι ὀρυκτελαίου.

Τ’ ἀποθέματα ταῦτα εὐρίσκοντο ἐναπαθηκευμένα ἐντὸς ὑπογείων δεξαμενῶν ὑποκειμένων εἰς καταστροφὴν ἐξ ἐναερίου ἐπιθέσεως.

Ἐπανεὶλημμένα ἐνέργειαι τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ πρὸς τὴν Κυθέρνησιν διὰ κατασκευὴν ὑπογείων ἀποθηκῶν βενζίνης τοῦλάχιστον, καίτοι ἀπεδείχθησαν καὶ πολλαπλοὶ τρόποι κατασκευῆς αὐτῶν, ἄνευ σοβαρᾶς ἐπιβαρύνσεως τοῦ Κράτους, δὲν ἔσχον ἀποτέλεσμα.

“Ὅσον ἀφορᾷ τὰς εἰς ὑγρὰ καύσιμα ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ τῆς ἡμετέρας προεβλέπετο ἡ ἐπίταξις ἐν τῇ Χώρᾳ τοῦ συνόλου τοῦ ὑπάρχοντος ἐν αὐτῇ μέσου ἀποθέματος βενζίνης διὰ τοῦ ὁποίου ἐκαλύπτοντο αἱ ἀνάγκαι ἐπὶ 40 περίπου ἡμέρας καὶ προεβλέπετο ὡσαύτως ἡ προεπιστρατευτικὴς ἐκκένωσις καὶ διασπορὰ τῶν δεξαμενῶν βενζίνης Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης, τῆς βενζίνης τοποθετομένης ἐντὸς δοχείων, βαρελίων, βαγονίων, δεξαμενῶν κτλ.

Ἐτηρεῖτο ὡσαύτως ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ἐφεδρικὸν ἀπόθεμα 2.000 τόνων βενζίνης ἐντὸς σιδηρῶν βαρελίων καὶ τὸ ὅποιον εὐρίσκετο κατανεμημένον κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Στυλίδος μέχρις Ἀλεξανδρουπόλεως, ἀφ’ ἐνός, καὶ Σκύδρας, ἀφ’ ἑτέρου. Διὰ τῆς ποσότητος ταύτης ἐκαλύπτοντο αἱ ἀνάγκαι τοῦ Στρατοῦ ἐπὶ 13 περίπου ἡμέρας. Δὲν εἶχον ἐγκριθῇ οἰθηθεῖσαι πιστώσεις δι’ ἀγορὰν σιδηρῶν βαρελίων πρὸς αὔξησιν τοῦ ἄνω ἐφεδρικοῦ ἀποθέματος τῶν 2.000 τόνων.

Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἔχον ὑπ’ ὄψιν, ὅτι, ἐν περιπτώσει γενικῆς συρράξεως, αἱ μεταφοραὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ θὰ συνήντων μεγάλας δυσχερείας, λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Χώρας μας ἐν τῇ Ν. Α. λεκάνῃ τῆς Μεσογείου, κατέβαλε ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1937 προσπάθειαν διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐν τῇ Χώρᾳ ὑπαρ-

χόντων στερεών και υγρών καυσίμων και την εξασφάλισιν των τελευταίων από παντός κινδύνου. Όταν ή διεθνής κατάστασις παρουσίασε τὸ ἐνδεχόμενον ἐμπλοκῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς σύρραξιν, ἐπανήλθον ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν καυσίμων καὶ ὑπέβαλον τὰς:

— Α. Π. 61574 τῆς 10 Φεβρουαρίου 1939.

— Α. Π. 61979 τῆς 27 Ἰουλίου 1939.

— Α. Π. 107187 τῆς 14 Ἀπριλίου 1940.

ἀναφοράς μου πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸν Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ὡς καὶ παραθέτω ἐν τῷ Παραρτήματι.

ΔΙΑΤΕΘΕΙΣΑΙ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διετέθησαν, ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι Ὀκτωβρίου 1940, τὰ κάτωθι ποσὰ διὰ πολεμικὸν ὕλικόν τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς:

	Δ ρ α χ μ α ἰ
1) Ἀρμοδιότητος: Πυροβολικοῦ	2.604.582.673
2) > Ἐπιμελητείας	1.507.424.819
3) > Μηχανικοῦ	278.856.325
4) > Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας	122.766.898
5) > Κτηνιατρικῆς Ὑπηρεσίας	10.834.956
6) > Ὑπηρεσίας Αὐτοκινήτων	43.699.700
7) Δι' ἵππωνείας	108.783.456
8) Διὰ βελτίωσιν ἀποδόσεως σιδηροδρόμων	88.466.000
Τὸ ὅλον	4.765.414.827

Ἦτοι ἐν ὧν κατεβλήθη ὑπὸ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης τὸ ποσὸν τῶν, τεσσαρῶν δισεκατομμυρίων, ἐπακοσίων ἐξήκοντα πέντε ἑκατομμυρίων, τετρακοσίων δέκα τεσσαρῶν χιλιάδων, ὀκτακοσίων εἴκοσι ἑπτὰ δραχμῶν, διὰ πληρωμὰς πολεμικοῦ ὕλικου.

Ἡ ἀξία ὁμῶς τοῦ, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνωτέρω τετραετίας, παραληφθέντος καὶ εἰσυχθέντος εἰς τὸ Στράτευμα πολεμικοῦ ὕλικου, ὑπερέβαινε σημαντικῶς τὴν πληρωθεῖσαν τοιαύτην, διότι, ὡς ἐξετέθη, ἄλλων μὲν ὕλικῶν, ὧν ἡ παραγγελία εἶχε γίνῃ μὲ συμφωνίας τμηματικῶν πληρωμῶν, ἡ συνολικὴ ἀξία δὲν εἶχεν ἀποπληρωθῇ μέχρι Ὀκτωβρίου 1940, ἄλλων δὲ τοιούτων, ὧν ἡ παραγγελία εἶχε γίνῃ ἐπὶ βάσει ἑξωτερικῶν δανείων, ἡ ἀξία δὲν εἶχε κἂν καταβληθῇ μέχρι τῆς ἰδίας ἡμερομηνίας.

Ἄν, εἰς τὸ ποσὸν τῶν 4.765.414.827 δραχμῶν, προστεθῶσι τὰ ποσὰ τῶν, ὡς θὰ ἐκτεθῇ ἐν συνεχείᾳ, διατεθέντων, 1.457.975. 336 διὰ τὴν οὐχόρῳσιν καὶ 604.511.447 δραχμῶν διὰ τὸν στρατωνισμόν καὶ τὰς ἀπαλλοτριώσεις, τὸ σύνολον τῶν ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διατεθεισῶν πιστώσεων ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ 1940, ἀνέρχεται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 6.827.901.610 δραχμῶν, εἰς τὰς ὁποίας συμπεριλαμβά-νεται τὸ ποσὸν τῶν 3.000.000.000 δραχμῶν, ὅπερ διέθεσεν τὸ Κράτος, περὶ τὰ μέσα τοῦ 1935, διὰ τὸν Στρατὸν ξηρᾶς καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διάθεσις διὰ πληρωμῆν παραγγελιῶν ἢ κατασκευῶν, ἤρchiσεν ἀπὸ τοῦ 1936.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς τακτικὰς πιστώσεις τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, αὗται ἦσαν κατὰ χρήσεις, αἱ κάτωθι:

	Δ ρ α χ μ α ἰ
Χ ρ ῆ σ ι ς: 1936 — 1937	1.447.639.298
> 1937 — 1938	1.605.634.396
> 1938 — 1939	1.733.805.702
> 1939 — 1940	1.676.895.059
> 1940 — 1941 (μέχρι Ὀκτ. 1940)	2.415.429.425
Τὸ ὅλον	8.879.403.880

"Ητοι ἐν συνόλῳ ὀκτὼ δισεκατομμύρια, ὀκτακόσια ἑβδομήκοντα ἑννέα ἑκατομμύρια, τετρακόσια τρεῖς χιλιάδες, ὀκτακόσαιο ὀγδοήκοντα δραχμαί.

Ἡ αὐξήσις τῶν δαπανῶν τοῦ τακτικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ὅστις πρὸ τοῦ 1936 ἔκυμαινετο περὶ τὸ 1.000.000.000, ὀφείλεται εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς θητείας, τὴν συγκρότησιν νέων μονάδων, τὴν εἰσοδὸν μεγάλου ἀριθμοῦ κτηνῶν εἰς τὸ Στράτευμα, τὴν μετεκπαίδευσιν κλάσεων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, τὴν μετεκπαίδευσιν ἐφεδρικών κλάσεων ὀπλιτῶν, τὴν ἐγκύμνασιν τῶν ἀγυμνάστων, τὴν αὐξήσιν τῶν μονίμων στελεχῶν τοῦ Στρατευματος καὶ τέλος, εἰς τὰ πρὸ τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1940, ληφθέντα ἐπιστρατευτικά τινα μέτρα.

Τὸ σύνολον λοιπὸν τῶν τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων πιστώσεων τῶν διατεθεισῶν διὰ τὸν Στρατὸν τῆς ξηρᾶς, ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ 1940, συμποσοῦται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 15.707.305.490 δραχμῶν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω τακτικὰς πιστώσεις καὶ ἐκτάκτους τοιαύτας διὰ τὸν Στρατὸν ξηρᾶς, δὲν συμπεριλαμβανόνται αἱ διατεθεῖσαι τοιαῦται, διὰ τὸν πρὸς ἐξυπηρέτησιν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν, συγκοινωνιακὸν ἐξοπλισμὸν τῆς Χώρας, τοῦ ὁποῖου ἡ χρηματοδότησις, συμφώνως τῷ Νόμῳ 575, ἐξησφαλίζετο ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργείων.

Νῦν, ἀφοῦ ἐξέθεσα τὶ πιστώσεις διετέθησαν ὑπὸ τοῦ Κράτους, κατὰ τὸ διάστημα τῆς πρὸ τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου διαρρηυσάσης τετραετίας, ὀφείλω νὰ εἰπῶ ὅτι, ἂν μοὶ ἐτίθετο τὸ ἐρώτημα τοῦ ἂν ἦτο δυνατόν καὶ ἂν ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίοδον, νὰ χορηγηθῶσι περισσότεραι, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῶσι περισσότερα ὅσον ἀφορᾷ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν καὶ τὴν ἐν γένει προπαρασκευὴν τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, θὰ ἀπήντων ἀδιστακτικῶς καταφατικῶς, ἰδίως ἂν κατὰ τὰ ἔτη 1936 καὶ 1937, εἶχον διατεθῇ σοβαρώτεραι πιστώσεις διὰ τὰς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἰς πολεμικὸν ὕλικόν, προμηθείας.

Ἐπανειλημμένως, καὶ τοῦτο ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνέλαβον τὰ καθήκοντα τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἐτόνισα εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, τόσον ἐγγράφως ὅσον καὶ προφορικῶς, ὅτι, ἂν αὐτὸς ὥς ὑπεύθυνος Κυβερνήτης τῆς Χώρας καὶ χειριστὴς τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῆς πολιτικῆς, διαισθάνεται ὅτι ἐπικεῖται ἐν τῷ ἀμέσῳ προσεχεῖ μέλλοντι σύρραξις, εἰς ἣν θὰ ἡδύνατο ὀπωσδήποτε νὰ ἐμπλακῇ ἡ Ἑλλάς, εἴτε θέλουσα εἴτε μὴ, τότε, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, τὸ ζήτημα τῆς στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς, δέον ν' ἀποτελέσῃ τὴν πρώτην σειρὰς ἐπείγοντος Κυβερνητικῆν μέριμναν καὶ νὰ ἀναβληθῶσι δι' εὐθεώτερον χρόνον ὅλαι αἱ συνεπιφέρουσαι δαπάναι ἄλλαι κυβερνητικαὶ ἐπιδιώξεις, ὁσονδήποτε καὶ ἂν αἱ τελευταῖαι αὗται θεωροῦνται ἐπωφελεῖς διὰ τὸ Ἔθνος καὶ τοῦτο πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐξοικονομηθῶσιν, ὅσον εἶναι δυνατόν περισσότερα χρηματικά μέσα διὰ τὸν ὅσον ἐνεστὶ μὲ γοργότερον ρυθμὸν ἐξοπλισμὸν τῆς Χώρας. Προσέθετον δὲ ὅτι, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην, τοῦτο δέον νὰ γίνῃ, καὶ μάλιστα νὰ γίνῃ τὸ ταχύτερον δυνατόν, διότι ἡ περίοδος εἰρήνης δὲν φαίνεται ὅτι θὰ εἶναι μακρὰ καὶ ὥς ἐκ τούτου ἔχομεν πᾶν συμφέρον νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν, εἰς τὸ μέγιστον, τὴν διατεθειμένην πίστωσιν χρόνου εἰρηνικῆς περιόδου, πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς. Ἐτόνιζον δὲν ὅτι δέον νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν μας ὅτι, ἂν ἀναβληθῇ ἡ τοιαύτη ἀπόφασις, διατρέχοντες τὸν κίνδυνον, ἔστω καὶ ἂν μετέπειτα διατεθῶσιν αἱ ἀπαιτούμεναι πιστώσεις, νὰ μὴ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἀνάθεσιν παραγγελιῶν ὕλικου καὶ τὴν παραλαβὴν αὐτοῦ ἀπὸ τὰς βιομηχανίας τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ἄν λοιπὸν διετίθεντο περισσότεραι πιστώσεις, ἰδίως κατὰ τὰ ἔτη 1936 καὶ 1937, τότε βεβαίως θὰ ἡδυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμεν περισσότερα ἀπὸ ὅ,τι ἐπετεύχθη καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐφοδιασθῇ ὁ Στρατὸς μὲ περισσότερα σύγχρονα μέσα, νὰ ἐξοπλισθῇ πληρέστερον δι' ἀντιαεροπορικῶν καὶ ἀντιαρματικῶν μέσων, ν' ἀντικατασταθῇ μέρος, ἂν ὅχι τὸ σύνολον τοῦ παλαιοῦ ὕλικου, διὰ νέου τοιοῦτου κτλ. κτλ. Ὡς ἀπέδειξαν τὰ γεγονότα, ὁσαδήποτε χρήματα καὶ ἂν διετίθεντο μετέπειτα, ὅχι μόνον

θά ἦτο σχεδὸν ἀδύνατος ἡ ἀνάθεσις ἐκτελέσεως παραγγελιῶν εἰς τὰς διαφόρους στρατιωτικὰς βιομηχανίας τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἔστω καὶ μὲ τὴν θυσίαν τῆς ὁμοιογενείας τοῦ ὕλικου, ἣν συνεπιφέρει ἡ ἀλλαγὴ τῶν ἀγορῶν, δι' ὧρισμένας κατηγορίας ὀπλισμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἂν ἀνελαμβάνοντο τοιαῦται, θὰ συνέβαινεν ὅ,τι συνέβη μὲ τὰ ὕλικά τὰ ὁποῖα εἴχομεν παραγγεῖλῃ ὀλίγον πρὸ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν, ἅτινα δὲν μᾶς παρεδόθησαν, ἀλλ' ἐδεσμεύθησαν ὑπὸ τῶν Κρατῶν τούτων.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1938, ὅτε μετέβην εἰς Ἀνατολικὴν Πρωσίαν, ὅπως παρακολουθῶν τὰ μεγάλαις γυμνάσια τοῦ Γερμανικοῦ Στρατοῦ, ἐνεκρίθη παρὰ τῆς Κυβερνήσεως αἰτήσεις μου, ὅπως διέλθω ἐκ Πράγας καὶ προσπαθῶ νὰ ἐπιτύχω τὴν ἀπὸ Τσεχοσλοβακικῆς στρατιωτικῆς βιομηχανίας προμήθειαν πολεμικοῦ ὕλικου.

Εἰς Τσεχοσλοβακίαν, ὅπου ἅπασαι σχεδὸν αἱ κύριαι στρατιωτικαὶ βιομηχαναί, ἦσαν κρατικαὶ καὶ ὑπῆγοντο εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, συνηντήθη καὶ συνωμίλησα διὰ μακρῶν μὲ τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Τσεχοσλοβακικοῦ Ἐπιτελείου, ἐπεσκέψην τὰ ἐργοστάσια Σκόδρα εἰς Πίλσεν, ἕτερα ἐργοστάσια εἰς Πράγαν, ἀλλ' ἅπασαι αἱ ἐνέργειαι μου οὐδὲν ἀπέδωσαν, καθόσον ἅπασαι αἱ βιομηχαναί εἰργάζοντο νυχθημερὸν πυρετωδῶς δι' ἐκτέλεσιν παραγγελιῶν τοῦ Κράτους καὶ δὲν ἀνελάμβανον τοιαύτας δι' ἡμᾶς, παρὰ μὲ χρόνους προθεσμίας παραδόσεως τῶν ὕλικῶν τελείως ἀπαράδεκτους. Ἀλλὰ, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ἀνελαμβάνοντο παραγγελίαι ἱκανοποιούσαις ἡμᾶς, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς χρόνους παραδόσεως τῶν ὕλικῶν, βεβαίως μὲ ταῦτα δὲν θὰ ἐφωδιζέτο ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός, καθόσον εἶναι γνωστὰ τὰ μετέπειτα εἰς Τσεχοσλοβακίαν μεσολάβησαντα πολιτικὰ γεγονότα.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1939, διεξήγαγον, τῇ ἐγκρίσει τῆς Κυβερνήσεως, προσωπικὰς διαπραγματεύσεις μὲ τοὺς τότε ἐν Ἀθήναις στρατιωτικούς ἀκολουθούτους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἰταλίας, ὅπως ἐπιτύχω τὴν ἀπὸ Ἀμερικανικῆς καὶ Ἰταλικῆς βιομηχανίας προμήθειαν ἀντιαεροπορικῶν, ἀντιαρματικῶν μηχανημάτων καὶ αὐτομάτων ὅπλων, δεχόμενος ἐκ τῶν προτέρων οἰουσιδήποτε ὅρους πληρωμῆς, ἔστω καὶ τὸν ἐξ ὀλοκλήρου εἰς συνάλλαγμα τοιούτου. Τῇ εἰσηγήσει μου, τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν ἀπετάθη καὶ εἰς αὐτὴν τὴν Ρωσικὴν ἀγοράν. Παντοῦ συνηντήσαμεν ἀρνήσιν ἀναλήψεως ἐκτελέσεως παραγγελιῶν.

Ὅταν μᾶς ἐδόθησαν τὴν 14 Ἀπριλίου 1939, παρὰ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, αἱ γνωσταὶ ἐγγυήσεις περὶ παροχῆς βοήθειας, πλειστάκις, τόσον πρὸς τοὺς ἐν Ἀθήναις στρατιωτικούς ἀκολουθούτους τῶν δύο τούτων Δυτικῶν Δυνάμεων, ὅσον καὶ πρὸς τοὺς στρατηγούς Γκαμελαῖν καὶ Βεϋγκάν, οὓς εἶχον προσωπικῶς γνωρίσῃ, τὸν μὲν πρῶτον κατὰ τὰ ἐν Κροατίᾳ μεγάλαις Γυμνάσια τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Στρατοῦ, τὸν δὲ δευτέρον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1939, ὁπότε διήλθεν ἐξ Ἀθηνῶν, ἐτόνισα ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ἀποφασισμένη ν' ἀμυνθῇ, ἂν προσβληθῇ, καὶ ἐπομένως ἢ καλυτέρα καὶ ἀποτελεσματικώτερα βοήθεια τὴν ὁποῖαν θὰ ἠδύναντο τὰ δύο ἐγγυηθέντα Κράτη νὰ προσφέρουν εἰς αὐτήν, συνίσταται εἰς τὸ νὰ τὴν βοηθήσουν νὰ ἐξοπλισθῇ τὸ ταχύτερον καὶ προτοῦ ὑποστῇ τυχὸν ἐπίθεσιν. Οὐδεμία τοιαύτη εὐκολία μᾶς παρεσχέθη ὑπὸ τῶν Κυβερνήσεων Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ἀλλ' ἀντιθέτως, ὥς ἐξετέθη, καὶ αὐτὰ τὰ ὕλικά τὰ ὁποῖα εἴχομεν παραγγεῖλῃ εἰς τὰς βιομηχανίας τῶν χωρῶν τούτων δὲν παρεδόθησαν ἡμῖν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐξάγεται ὅτι, ὁσαδήποτε δισεκατομμύρια καὶ ἂν διετίθεντο, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1938 καὶ ἐντεῦθεν, δὲν θὰ ἠδυνάμεθα νὰ ἐπιταχύνωμεν τὸν ἐξαρτώμενον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν μας καὶ καταδεικνύει ἀναμφισβητήτως ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔθεσα ὡς ἓνα τῶν σκοπῶν τῆς ἀνασκόπησεως τῆς ἐξελίξεως τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως, δηλαδὴ τὸ πόσον δύσκολος εἶναι ἡ δημιουργία Στρατοῦ ἀξίου τῆς ἀποστολῆς του, ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος καὶ κατόπιν τόσης προηγηθείσης παραμελήσεως.

Τὰ ἐκτεθέντα ἀποδεικνύουσιν ἐπαρκῶς, πόσον ὁ Κυβερνήσας τὴν Χώραν, κατὰ

τά ἔτη 1928—1932, ἦτο ἐκτός τῆς πραγματικότητος, ὅταν, περιοδεύσας ἀνά τὰς φρουράς τῆς Ἑλλάδος, ἔλεγεν ἐνώπιον ἑκατοντάδων ἀξιωματικών, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀνησυχῶσι διὰ τὴν μὴ διάθεσιν χρημάτων πρὸς στρατιωτικὴν προπαρασκευὴν, διότι οὗτος ἦτο εἰς θέσιν, ἐπισκοπῶν τὸν διεθνή ὀρίζοντα, νὰ προῖδῃ τὸν πόλεμον **Ξ Ν Ξ Τ Ο Σ** προτοῦ ἐκραγῇ καὶ ὅτι, ἂν τότε διέβλεπε τοιοῦτον κίνδυνον, θὰ ἔσπευδε νὰ διαθέσῃ τὰς ἀναγκαίας πιστώσεις.

Ταῦτα ἤκουσα ὁ ἴδιος ἐν Λαρίσσει, ὅτε τότε ὑπηρετοῦν ὡς Διοικητὴς τῆς Ταξιαρχίας Ἱππικοῦ, λεγόμενα παρὰ τοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως.

Εἶναι μέγα δυστύχημα διὰ μίαν Χώραν, ὅταν οἱ πολιτικοὶ δὲν ἔχουσι σαφεῇ γνῶσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐν γένει ζητημάτων καὶ ὅταν ἰδίως παραγνωρίζωσι τὸν παράγοντα χρόνον.

Ἀσφαλῶς, ἂν ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐγνώριζε ὅτι διὰ νὰ δοθῇ μία παραγγελία προμηθείας ὑλικοῦ εἰς τὸ ἐξωτερικόν, (ἀνεξαρτήτως τοῦ ἂν ἡ παραγγελία αὕτη ἀναλαμβάνεται ἢ ὄχι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν βιομηχανίαν) διὰ νὰ κλεισθοῦν αἱ σχετικαὶ συμβάσεις, διὰ νὰ παραληφθῇ τὸ ὑλικόν, διὰ νὰ γίνῃ ἐκπαίδευσις εἰς τὸ ὑλικόν, ἂν πρόκειται περὶ ὑλικοῦ διὰ πρώτην φοράν εἰσαγομένου εἰς τὸ Στράτευμα, διὰ νὰ σχηματισθῇ ἡ ἀπαιτούμενη ἐφεδρεία προσωπικοῦ πρὸς χειρισμὸν τῶν νέων ὑλικῶν, ἅτινα θὰ ὑπεισήρχοντο εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ, ἂν ἐγνώριζεν ὅτι ταῦτα δὲν ἐπιτυγχάνονται διὰ Κράτη στεροόμενα ἰδίας πολεμικῆς βιομηχανίας, παρὰ μόνον εἰς ἀνέφελον περίοδον εἰρήνης καὶ ὅτι ἀπαιτοῦσι χρόνον καὶ δὴ χρόνον πολύν, δὲν θὰ ἔλεγεν ὅσα εἶπε καὶ δὲν θὰ ἐδικαιολογεῖτο κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διὰ τὴν παραμέλησιν τῆς στρατιωτικῆς μας προπαρασκευῆς, κατὰ τὰ ἔτη τὰ ὁποῖα οὗτος ἐκυβέρνησε τὴν Ἑλλάδα.

Σχετικῶς ὅμως μὲ τὰς ἀνωτέρω ἐκτεθείσας ἀπόψεις μου καὶ εἰσηγήσεις μου περὶ ἐπιστεύσεως τοῦ ρυθμοῦ ἐξοπλισμῶν καὶ διαθέσεως μεγαλυτέρων πιστώσεων, ἰδίᾳ κατὰ τὰ ἔτη 1936—1937, δίκαιον εἶναι ἐπίσης νὰ προστεθῇ ὅτι, ἂν, διὰ τὴν πολιτικὴν μιᾶς χώρας, εἶναι δυστύχημα μέγα νὰ παρορᾶται ὁ παράγοντα χρόνος εἰς τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα, εἶναι ἀσφαλῶς ἐξ ἴσου ἐπικίνδυνον, διὰ τὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν μιᾶς χώρας, νὰ διατίθενται, μέχρις ἀποστραγγισμοῦ, οἱ πόροι τῆς διὰ στρατιωτικὰς δαπάνας, ἐπὶ θυσίᾳ τῶν πολιτιστικῶν, καὶ ἰδίᾳ τῶν παραγωγικῶν δαπανῶν, καὶ μάλιστα εἰς μίαν χώραν μὲ εὐπαθεῖ οἰκονομίαν, συνεπεῖς γενικῶν καὶ ἰδικῶν συνθηκῶν, ὡς συνέβαινε μὲ τὴν οἰκονομίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐξεταζομένην περίοδον. Ἄν ληφθῇ ὅπ' ὅψιν ὅτι, ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ 1940, ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος, ηὔξανετο ὁ προϋπολογισμὸς, χωρὶς τὴν προσφυγὴν οὔτε εἰς τὸν ἐξωτερικόν οὔτε εἰς τὸν ἐσωτερικόν δανεισμὸν, οὔτε εἰς φορολογίαν κεφαλαίου, ἀλλ' ἀπὸ μόνην τὴν τακτικὴν φορολογίαν τοῦ ἔθνικοῦ εἰσοδήματος, τὸ ὁποῖον καὶ αὐτὸ ηὔξανε, θὰ ὑπάρξῃ. Ἐν ἐπιχείρημα διὰ τὸν θέλοντα νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἡ ὀρθὴ οἰκονομικὴ πολιτικὴ δὲν ἐπέτρεπε, οὔτε κατὰ τὰ ἔτη 1936 καὶ 1937, νὰ διατεθῇ μεῖζον ποσοστὸν τῶν συνολικῶν κρατικῶν δαπανῶν διὰ στρατιωτικὰς προμηθείας. Κατηγορηματικὴ ἀπάντησις ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ ἐκφεύγει τῆς ἀρμοδιότητός μου. Τὰς πρὸς τὴν Κυβέρνησιν εἰσηγήσεις μου, ἐν τῇ ἰδιότητι τοῦ στρατιωτικοῦ συμβούλου αὐτῆς, ἐπιποιούμην, κρίνων μόνον τὰ πράγματα ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς ἀπόψεως. Ὅπως δὴποτε ὅμως, εἴτε ἦτο δυνατόν νὰ διατεθῶσι μεγαλύτερα ποσὰ διὰ τὴν στρατιωτικὴν προασκευὴν ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν Μεταξᾶ, καθ' ὃν χρόνον εὐρίσκετο αὕτη εἰς τὴν ἀρχὴν, εἴτε ὄχι, **Ξ Ν Ξ Τ Ο Σ** ἀπὸ λ ὀ τ ὡ ς β έ θ α ι ο ν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῆς διὰ τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν, συγκρινόμενον μὲ ὅ,τι ἐπετελέσθη ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ, παρ' ὄλων τῶν ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1936 διαφόρων Κυβερνήσεων τῆς Χώρας, ὑπῆρξε μέγα καὶ ἀπέτέλεσεν ἱστορικὴν καμπήν, τῆς ὁποίας ἴσως οἱ ζῶντες νὰ μὴ ἔχωσιν ὅλοι πλήρη τὴν συνείσθησιν, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ἀσφαλῶς οἱ ἐπιγενόμενοι θ' ἀναγνωρίσωσιν ὡς μίαν τῶν μεγαλυτέρων ὑπηρεσιῶν τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ πρὸς τὸ

Ἕθνος. Θὰ ἦτο εὐκτέον ὅπως καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ τί ἐγένετο εἰς τὸ Ναυτικὸν καὶ τὴν Ἀεροπορίαν, ἀνελαμβάνετο ἡ παρά τῶν ἀρμοδίων διαφώτισις τῆς κοινῆς γνώμης. Θὰ εἶδιδετο τότε μία εἰκὼν τοῦ συνόλου τοῦ ἔργου τῆς Κυβερνήσεως Μεταξᾶ διὰ τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν καὶ θὰ ἐξετιμᾶτο δεόντως ἡ στάσις ἐκείνων τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν, οἵτινες, ἐνῶ ὑπῆρξαν οἱ κύριοι ὑπεύθυνοι τῆς τραγικῆς ἀπὸ πάσης ἀπόψεως στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως, μέχρι τοῦ 1936 καὶ τῆς, ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον δωδεκαετίαν, πλήρους παραμελήσεως τῆς πολεμικῆς προπαρασκευῆς τῆς Χώρας, ἐγίναν μετέπειτα, δι' ἀχαλινώτου δημαγωγικῆς διαστροφῆς τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς ἐξυπηρέτησιν ταπεινῶν προσωπικῶν ἢ κομματικῶν σκοπῶν, ἐπιτιμηταὶ τῆς καταθληθείσης, πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν σφαλμάτων, προσαθείας.

Θεωρῶ ὑποχρέωσίν μου νὰ ὑπεραμυνθῶ τῆς μνήμης τοῦ Ἰωάννου Μεταξᾶ καί, ἐν πλήρει συνειδήσει, διακηρύσσω ὅτι ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1940, οὐδεμία Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐμερίμνησε διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τοῦ Ἕθνους, ὅσον ἡ Κυβέρνησις Μεταξᾶ καὶ οὐδεμία Κυβέρνησις παρουσίασε στρατιωτικὸν ἔργον ἀνάλογον πρὸς τὸ τῆς Κυβερνήσεως Μεταξᾶ.

Θὰ ἦτο μεγάλη ἀγνωμοσύνη τῶν Ἑλλήνων νὰ μὴ ἀναγνωρίσωσι τοῦτο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Ο Χ Υ Ρ Ω Σ Ι Σ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ, ΜΕΛΕΤΑΙ, ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

ΔΙΑ ΤΗΝ ΜΟΝΙΜΟΝ ΟΧΥΡΩΣΙΝ

Ὡς εἰς τὸ προηνούμενον κεφάλαιον ἐξέθηκα, ἡ Ἐπιτροπὴ Μελετῶν Ὀχυρώσεως ἐμελέτησε, βάσει τῆς ἥς εἶχεν ἐντολῆς, τὴν ἐκτέλεσιν ὀχυρώσεων διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς προκαλύψεως, ἥτοι :

- Τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν παραμεθορίων πληθυσμῶν.
- Τὴν ἐξασφάλισιν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας.
- Τὴν ἀπόκρουσιν γενικῶς αἰφνιδιαστικῆς εἰσβολῆς τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν ἐξασφάλισιν ὑπὸ τῶν στρατευμάτων προκαλύψεως ὠρισμένης γραμμῆς ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας.

Ἐν τῷ οἰκείῳ δὲ πρακτικῷ τῆς προσέθετον ἡ Ἐπιτροπὴ εἰς τὰ ἀνωτέρω τὰ ἐξῆς: Δὲν ἀποκλείεται εἰς τινας τομεῖς νὰ πρόκειται νὰ ἀμυνθῶσιν αὐταὶ αὐταὶ αἱ κύριαι δυνάμεις τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῶν ἔργων, ἅτινα θὰ μελετηθῶσιν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ πιθανόν τότε τὰ ἔργα ταῦτα, ἐπαρκῆ διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς καλύψεως, νὰ μὴ εἶναι ἐπαρκῆ διὰ τὴν τοποθεσίαν ἀντιστάσεως τῆς Στρατιᾶς. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔκρινεν ὅτι δὲν ἡδύνατο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς περιπτώσεως ταύτης. Εἰς τὴν Διοίκησιν ἐναπόκειται νὰ καθορίσῃ ποῖα τὰ σημεῖα ταῦτα καὶ ἂν δέον ἐκεῖ νὰ κατασκευασθῶσι περισσότερα ἢ ἰσχυρότερα ἔργα.

Ὅτε περὶ τὰ μέσα τοῦ 1936 ἀνέλαθον τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Ἐπιτελείου, ἔκριναν, κατόπιν μελέτης τῆς καταστάσεως, ὅτι τελικὸς σκοπὸς τῆς ὀχυρώσεως δὲν ἔπρεπε νὰ εἶναι μόνον ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς προκαλύψεως, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξασφάλισις τῆς κατοχῆς ἐδαφικῶν περιοχῶν διευκολυνουσῶν τὴν ὑπὸ εὐνοϊκᾶς συνθήκας ἀνάληψιν ὧφ' ἡμῶν τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων, ἔτι δὲ καὶ ἡ δυνατότης ὅπως ἡ ὀχυρωμένη τοποθεσία χρησιμοποιηθῇ ὡς τοποθεσία ἀντιστάσεως τῆς ὅλης Στρατιᾶς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου, προλαμβάνοντος ἡμᾶς ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐπιθέσεως. Ἐκ τῶν δύο τούτων προσθέτων σκοπῶν ὁ πρῶτος (ἐξασφάλισις ἐδαφικῶν περιοχῶν, διευκολυνουσῶν τὴν ὑπὸ εὐνοϊκᾶς συνθήκας ἀνάληψιν ὧφ' ἡμῶν τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων) εἶχεν ἐξετασθῇ ἐν τινι μέτρῳ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν Ὀχυρώσεως, ὡς ἐκ τῆς διατυπώσεως τῶν πρακτικῶν τῆς ἐμφαίνεται (ἐξασφάλισις ὑπὸ τῶν στρατευμάτων προκαλύψεως ὠρισμένης γραμμῆς ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας).

Ἐν συνεχείᾳ ἔκριναν, ἐπομένως, ὅτι αἱ ἀναγνωρίσεις καὶ αἱ μελέται ἔπρεπε νὰ ἀποσκοποῦν τὸν κατάρτισμόν πλήρους μελέτης ὀχυρώσεως ἀποθλεπούσης καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἀνωτέρω σκοποὺς. Ὅτι ἐκ τῆς οὕτω κατάρτισθησομένης πλήρους μελέτης θὰ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθῶν ἐν πρώτῃ τινὶ σειρᾷ τὰ ἔργα ἐκεῖνα ἅτινα ἐξησφάλιζον τὰς ἀνάγκας τῆς προκαλύψεως, ὅτι τὰ ἔργα ταῦτα ὅμως θὰ ἐξετελοῦντο μὲ τὴν μορφήν καὶ τὴν ἀντοχήν, αἵτινες θὰ ἐξησφάλιζον καὶ τοὺς ἄλλους

τῆς ὀχυρώσεως σκοπούς, ὅτι βραδύτερον δὲ καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς πρώτης αὐτῆς σειρᾶς τῶν ἔργων θὰ ἔδει νὰ ἐκτελεσθῶσι τὰ ἔργα ἐκεῖνα ἅτινα θὰ ἀπέ-
θλεπον εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν λοιπῶν τῆς ὀχυρώσεως σκοπῶν. Ἐνταῦθα ὀφείλω
νὰ προσθέσω ὅτι τὰ ἔργα, ἅτινα εἶχον ἤδη προταθῇ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Μελετῶν
Ὁχυρώσεως καὶ ἀποφασισθῇ, πλὴν τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἀποστολῆς τῆς προκαλύ-
ψεως, ἐξυπηρετοῦν ἐν γένει καὶ τὸν σκοπὸν τῆς γενικῆς ἀμύνης, εἰς τίνα σημεῖα
δὲ καὶ τὸν τρίτον τῆς ὀχυρώσεως σκοπὸν.

Ἐπὶ πλέον, προέβην, τὸν Σεπτέμβριον 1936, εἰς ἐπιθεώρησιν τῶν ἐκτελουμέ-
νων ἔργων ὀχυρώσεως καὶ εἰς προσωπικὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἀμυντικῶν τοποθεσιῶν.
Μετὰ τὴν ἐπάνοδόν μου εἰς τὰς Ἀθήνας ὑπέβαλον, τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου, ἔκθεσιν
εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν, ἐν ἣ ἐξέθετον τὰς ἀνωτέρω περὶ τῆς ὀχυ-
ρώσεως ἀντιλήψεις μου, τὰ πορίσματα ἐκ τῆς ἐπιτοπίου μου ἀναγνώρισεως καὶ
τὰς προτάσεις μου. Αἱ προτάσεις μου αὗται ἐνεκρίθησαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως καί,
βάσει αὐτῶν, ἔδωκα τὰς δεούσας κατευθύνσεις καὶ ἐξέδωκα τὰς ἀναγκαιούσας
ὁδηγίας καὶ διαταγὰς, τόσον πρὸς τὰ ἀρμόδια Γραφεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου,
ὅσον καὶ τὴν Ἐπιτροπὴν Μελετῶν Ὁχυρώσεως (μετενομασθεῖσαν εἰς Κεντρικὴν
Ἐπιτροπὴν Ὁχυρώσεως), τὰς ὑπ' αὐτὴν ὑποεπιτροπὰς μελετῶν καὶ τὴν Διοίκησιν
Φρουρίου Θεσσαλονίκης. Ἐπηκολούθησαν αἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λεπτομερεῖς μελέ-
ται τῶν ἀρμοδίων ὀργάνων (Ἐπιτροπῶν, Διοικήσεων Φρουρίων) βάσει δὲ τῶν με-
λετῶν τῶν ὀργάνων τούτων καὶ λαμβάνων ὑπ' ὄψιν τὰς προτάσεις αὐτῶν ἐλάμβανον
ἐκάστοτε τὰς ἀποφάσεις μου. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἔχῃ τις ὑπ' ὄψιν τοῦ ὅτι αἱ ἐν
λόγῳ λεπτομερεῖς μελέται δὲν ὑπῆρξαν οὔτε εὐκολον ἔργον, οὔτε ὀλίγων μηνῶν,
ἀλλὰ πολλῶν ἐτῶν. Μέχρι τοῦ πολέμου αἱ ὑποεπιτροπαὶ καὶ ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ
εἰργάζοντο κατὰ περιόδους ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, πάντοτε δὲ εἰργάζετο ἐπὶ τοῦ ἐδά-
φους εἰς μελέτας ἡ Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης. Οὔτε ἦτο δυνατόν ἡ πλή-
ρης μελέτῃ ἔργου τοσαύτης ἐκτάσεως καὶ πολυσχιδοῦς σκοποῦ, περιλαμβανόντος
δὲ πλείστα ἐπὶ μέρους ἔργα, νὰ ἀποπερατωθῇ ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος,
μὲ τὴν ἑλλειψιν μάλιστα προσωπικοῦ ὅφ' ἧς ἔπασχεν ὁ Ἑλληνικὸς στρατός. Ἀλλως
τε, προκειμένου περὶ ἔργου ὀχυρώσεως, ὅσον περισσότερον μελετᾷ κανεὶς αὐτὸ
ἐπὶ τοῦ πεδίου, τόσον περισσότερον βλέπει ἀναγκαιούσας συμπληρώσεις, προσθή-
κας ἢ καὶ διορθώσεις ἀκόμη, οὐδέποτε ἴσως δυνάμενος νὰ θεωρήσῃ τὸ ἔργον ὡς
πλήρως τέλειον.

Πάντως τὰ ἔργα ἐμελετῶντο καὶ ἐξετελοῦντο ἐν σειρᾷ ἐπείγοντος καθοριζο-
μένη ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἀνταποκρινομένη εἰς τὰς ἀνω ἐκτεθείσας σκέψεις.

Κατωτέρω ἐκθέτω τὰς τελικῶς ληφθείσας ἀποφάσεις, κατόπιν τῶν γενο-
μένων ἀναγνώρισεων καὶ μελετῶν, εἰς ἐκτέλεσιν τῶν ὑπ' ἐμοῦ δοθεισῶν ὁδηγίων
καὶ κατευθύνσεων.

α) Θ Ὑ λ α ξ Μ π έ λ ε ς. Ἡ λύσις ἣτις εἶχε γίνῃ παραδεκτὴ εἰς τὸν θύλακα
Μπέλες προέβλεπε μόνον τὴν κατασκευὴν πολυβολείων ἀντοχῆς διὰ βλήματα 10,5
εἰς ὤκωματα Παληουριῶνες, πρὸς πλαγιοφύλαξιν τοῦ Ροῦπελ, εἰς ἀπόφραξιν διὰ
πολυβολείων τῶν ὀδεύσεων ἐγγὺς τῶν συνόρων καὶ τὴν ἄμυναν τῶν Β. τῆς λί-
μνης Κερκινίτιδος γεφυρῶν, θεωρηθέντος ὅτι δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ εἰσβολὴ σοβαρῶν
δυνάμεων διὰ τοῦ Μπέλες, ἀνευ προηγουμένης ἐκθιάσεως τῆς στενωποῦ Ροῦπελ.
Ἡ λύσις αὕτη εἶχε τὸ μειονέκτημα ὅτι δὲν ἐξησφάλιζε πλήρως τὴν σιδηροδρομικὴν
γραμμὴν, τὴν συνδέουσαν τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν πρὸς τὴν Κεντρικὴν, καὶ
ὅτι δὲν συνέβαλλεν εἰς τὴν ἐξ ἀρχῆς ὀλοκλήρωσιν τῆς ὕψ' ἡμῶν κατοχῆς τοῦ Μπέ-
λες, ἣτις κατοχὴ ἦτο ἀναγκαῖα διὰ τὴν περαιτέρω συνέχισιν τῶν ἐπιχειρήσεων. Ἡ
τελευταία ἰδίως ἀνάγκη ἐπέβαλλεν ὅπως ὁ θύλαξ Μπέλες διατηρηθῇ ἀσφαλῶς
εἰς χεῖρας τῶν Ἑλληνικῶν δυνάμεων καὶ ὅπως ἐπομένως ἡ ὀχύρωσις αὐτοῦ ἐξα-
σφαλίσῃ τοιαύτην του κατοχῆν. Οὕτω τελικῶς ἀπεφασίσθη, ὅπως κατασκευασθῶσι
μόνιμα ὀχυρά εἰς ΠΟΠΟΤΑΙΒΙΤΣΑΝ, ΙΣΤΙΜΠΕΝ, ΚΕΛΚΑΓΙΑ, ΑΡΠΑΛΟΥΚΙ,

ΠΑΛΙΟΥΡΙΩΝΕΣ· εἰς ἐνδιάμεσά τινα σημεῖα θὰ κατεσκευάζοντο ἔργα ἐκστρατείας.

Διὰ τῆς ἀποφασισθείσης ὀχυρώσεως ταύτης τοῦ θύλακος Μπέλες καὶ οἱ εἰς τὸ προηγούμενον ἐδάφιον ἐκτεθέντες σκοποὶ ἐπραγματοποιοῦντο καὶ ἐπὶ πλέον ἀπληρτίζετο μετὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὀχθῆς τοῦ Στρυμόνος ὑπὸ ἐκτέλεισιν ἥδη ὀχυρώσεων ἐν μέτωπον ἰσχυρόν, ἀποφράσσον πλήρως τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος καὶ διευκολύνον τὴν περαιτέρω ἐνέργειαν τοῦ ὄγκου τοῦ ἡμετέρου Στρατοῦ.

β) Περιοχὴ δ' οὐρὸς Τσιγγέλι. Καὶ ἐνταῦθα ἀπεφασίσθησαν συμπληρώσεις τινές, ἡ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι ἡ κατασκευὴ εἰς ΤΣΙΑΜΑΡΑΝ ὀχυροῦ περικλείου τοῦ ἐνίσχυσιν τῆς ἀμύνης τοῦ αὐχένος Κάλης ἀπὸ Βορρᾶ καὶ τῆς κατευθύνσεως τοῦ Κρουσοβίτη ἀπὸ Β.Α., ἡ κατασκευὴ ὀχυροῦ εἰς αὐχένα Τσερβιλοβο καὶ μικροῦ ὀχυροῦ μετὰξὺ Καρατάς καὶ Ροῦπελ πρὸς κάλυψιν τῶν διακένων μετὰξὺ τῶν δύο τούτων ὀχυρῶν καὶ ἐξασφάλισιν καὶ κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ τοῦ Ροῦπελ.

γ) Περιοχὴ Βώλακος. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λεπτομερὲς ἀναγνώρισις καὶ ἐξέτασις κατέδειξεν ὅτι διὰ τῆς περιοχῆς Βώλακος διήρχετο δέσμη ἡμιονικῶν ὁδεύσεων ἐν μέρει εὐθάτων, ὧν δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἀπόφραξις δι' ἐνὸς μόνον ὀχυροῦ, ὅτι δὲ καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς καλυτέρας διεξαγωγῆς τοῦ ἀγῶνος προκαλύψεως ἀλλὰ κυρίως διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ συνόλου τῶν τεθέντων διὰ τὴν ὀχύρωσιν σκοπῶν, θὰ εἶδει ἡ γραμμὴ τῶν κατασκευασθησομένων ὀχυρῶν νὰ προωθηθῇ κατὰ τὸ δυνατόν πρὸς Βορρᾶν. Οὕτως ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεισις τῶν ὀχυρῶν ΤΡΑΨΑΣ, ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΟΥ, ΚΑΣΤΙΛΛΟ, ΜΠΑΡΤΙΣΕΒΑΣ.

δ) Περιοχὴ Παπάδων. Ἐνταῦθα, ὡς ἐξέθηκα εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον, εἶχεν ἀποφασισθῇ ἡ κατασκευὴ ὀχυρῶν εἰς αὐχένα Τολουμπάρ καὶ ἐτέρου προωθημένου ὀχυροῦ ἐπὶ τῆς Δ. ὀχθῆς τοῦ Νέστου διὰ τὴν ἀμεινον ἀμυναν τῆς γεφύρας. Ἡ λύσις αὕτη, πολὺ καλὴ διὰ καθαρὰς ἀμυντικῶν σκοποῦς ἐντεθεῖτο τοῦ Νέστου, ἐδυσχεραίνει τὴν περαιτέρω ἀνάληψιν τῆς πρωτοβουλίας, ἐφ' ἡμῶν πέραν Νέστου, λόγῳ τῆς μὴ διατηρήσεως εἰς χεῖρας μας προγεφυρώματος ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ. Συνεπῶς ἀπεφασίσθη ὅπως διατηρηθῇ μὲν τὸ ἔργον τῆς ἀμέσου ἀμύνης τῆς γεφύρας, μὴ κατασκευασθῶσι δὲ τὰ λοιπὰ προταθέντα ἔργα, ἀλλ' ἀντ' αὐτῶν κατασκευασθῶσι Β. τοῦ ποταμοῦ ἡμιμονίμως ὀργανωμένα στοιχεῖα προγεφυρώματος. Τὸ περιορισμένον τῶν δυνάμεων, αἵτινες ἡδύναντο νὰ διατεθῶσι διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ προγεφυρώματος, ἤγαγεν εἰς τὴν ὀργάνωσιν προγεφυρώματος οὐχὶ τοῦ ἐπιθυμητοῦ εὐρους.

ε) Περιοχὴ ὑψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου καὶ οὐρὸς Κάρα. Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἐξετέθησαν αἱ σκέψεις αἵτινες ἤγαγον τὴν Ἐπιτροπὴν Μελετῶν Ὀχυρώσεως νὰ προτείνῃ τὴν ὀργάνωσιν τῆς τοποθεσίας Μαλιάγκα—Λίσσε.—Οὐσόγια, ἥτις συνεπληρώθη βραδύτερον διὰ τῆς ἀποφάσεως κατασκευῆς τοῦ ὀχυροῦ ΠΥΡΑΜΙΔΟΕΙΔΟΥΣ, Ν. Λίσσε.

Ταῦτα καὶ διετήρησα, παρ' ὅλην μου τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως θέσω τὴν ὀργάνωσιν τῆς τοποθεσίας Στραϊγκάτσι—Ἄγιοι Θεόδωροι εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν ἐπείγοντος μὲ τὴν Μαλιάγκα—Λίσσε. Ἄλλ' οὔτε αἱ διαθέσιμοι πιστώσεις, οὔτε τὸ ὑπάρχον εἰς ἀξιωματικούς τοῦ Μηχανικοῦ προσωπικὸν ἐπέτρεπον τὴν ταυτόχρονον ἐκτέλεισιν τῶν ἔργων εἰς ἀμφοτέρας τὰς τοποθεσίας. Ἐπειδὴ δὲ προεῖχον πρῶτον αἱ ἀνάγκαι τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς ἀμύνης καὶ ἐπειδὴ εἶχον ἀρχίσῃ ἥδη αἱ ἐργασίαι ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Μαλιάγκα—Λίσσε, διετήρησα τὰ ἀποφασισθέντα, περιορισθεὶς εἰς τὴν κατασκευὴν ἔργων ἐκστρατείας ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Στραϊγκάτσι—Ἄγ. Θεόδωροι καὶ τὴν μελέτην τῆς ἐν καιρῷ ἐκτελεστέας μονίμου ὀχυρώσεως, ἥτις μελέτῃ ἐγένετο καθορισθέντων καὶ μελετηθέντων τῶν ἐκτελεστέων ὀχυρῶν.

Τὸ δεξιὸν τῆς οὕτω μελετηθείσης τοποθεσίας συνεδέετο καλῶς μετὰ τῶν ὀχυρῶν τῆς περιοχῆς Βώλακος, ὥστε ἀπεφασίσθη ἡ μὴ ἐκτέλεισις ἄλλων τινῶν ἔργων.

άτινα είχαν προηγουμένως μελετηθῇ διὰ τὴν σύνδεσιν τῆς περιοχῆς Κάτω Νευροκοπίου πρὸς τὴν τοῦ Βώλακος.

Ἀλλὰ τὸ πρόβλημα τῆς ἀμύνης τοῦ ὑψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου δὲν ἐλύετο πλήρως μὲ τὰ ἄνω ἐκτεθέντα μέτρα. Τὸ ἔδαφος τοῦ ὑψιπέδου εἶναι ἀπολύτως ἐπίπεδον, αἱ δὲ ἀποστάσεις μεταξύ τῶν ὀχυρῶν τοιαῦται, ὥστε καὶ ὁ ἀντιαρματικός ἐξοπλισμός τῶν ὀχυρῶν δὲν θὰ ἀπηγόρευε τὴν διόδον ἀρμάτων, ἅτινα οὕτω θὰ προσέβαλλον καὶ τὸ ὅπισθεν τῶν ὀχυρῶν δίκτυον συγκοινωνιῶν καὶ τοὺς χώρους ἀναπτύξεως τοῦ πυροβολικοῦ καὶ συγκεντρώσεως τῶν ἐφεδρειῶν. Ἀπεφάσιζα ὅθεν τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης τοῦ ὑψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου, δι' ἀποφράξεως τῆς καλύτερον πρὸς τοῦτο προσφερομένης γραμμῆς. Ὡς τοιαύτη προεκρίθη ἡ γραμμὴ Μπαρταλοῦσκα—Ντάσαβλη. Αἱ πρὸ ταύτης γραμμαὶ, καίτοι ἰσως τακτικῶς καλύτερον προσφερόμεναι, θὰ ἀπῆτουν πλείονα ἔργα, θὰ παρουσίαζον τεχνικὰς δυσκολίας μεγίστας, ἰσως ἀνυπερβλήτους, καὶ θὰ ἀπῆτουν πολὺ μεγαλύτεραν δαπάνην. Ἐξ ἄλλου, αἱ ὅπισθεν τῆς γραμμῆς Μπαρταλοῦσκα—Ντάσαβλη γραμμαὶ, καίτοι οἰκονομικώτεραι, δὲν ἐξησφάλιζον τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν, ὥς ἀφήνουσαι εἰς τὸν ἐχθρὸν μέρος τοῦ χώρου ἀναπτύξεως τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τὴν δυνατότητα διακοπῆς τοῦ δικτύου συγκοινωνιῶν.

Οὕτω τελικῶς ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευὴ τῶν ὀχυρῶν ΝΤΑΣΑΒΛΗ καὶ ΜΠΑΡΤΑΛΟΥΣΚΑ, διαφόρων ἄλλων συμπληρωματικῶν ἔργων εἰς Κρέστην καὶ παρὰ τὴν Μπαρταλοῦσκαν, ἐνδιαμέσων τινῶν ἔργων μεταξύ Ντάσαβλη καὶ Μπαρταλοῦσκας καὶ σειρὰς ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων.

Ἐξ ἄλλου, πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἀμύνης Κάτω Νευροκοπίου καὶ πρὸς ἐξασφάλισιν τοῦ συνδέσμου μὲ τὸν τομέα Ἀχλαδοχωρίου, θὰ ἔπρεπε νὰ κατέχεται στερεῶς τὸ ὅρος Καρά, ὅπερ ἐπὶ πλεόν παρείχε θυμασίας δυνατότητας παρατηρήσεως καὶ πολλοὺς χώρους ἀναπτύξεως πυροβολικοῦ, ἀπετέλει δὲ πλεονεκτικὴν βάσιν διὰ περαιτέρω πρὸς Βορρᾶν ἐνεργείας τοῦ Στρατοῦ μας.

Εἰς τὸν σκοπὸν τοῦτον, τῆς ἐξασφαλίσεως τοῦ ὅρους Καρά, συνέβαλλον, τὸσον τὸ ὀχυρὸν Περεκ, ὅσον καὶ τὸ συγκρότημα Μαλιάγκας (ὄχυρά κυρίως Μαλιάγκας, Συνδετικόν, Περιθῶρι) προβλεπομένης τῆς κατασκευῆς ἔργων ἐκστρατείας εἰς τὰ μεσοδιαστήματα. Πλὴν δὲν ἐκρίθη ὅτι οὕτως ἐξησφαλιζέτο πλήρως τὸ ὅρος Καρά, λόγῳ τῆς μεγάλης ἀποστάσεως τοῦ ὀχυροῦ Περεκ ἀπὸ τοῦ συγκροτήματος Μαλιάγκας· ἀπεφασίσθη ὅθεν ὅπως, πλὴν τῶν ἔργων ἐκστρατείας, κατασκευασθῇ καὶ μόνιμον ὀχυρὸν μεταξύ Περεκ καὶ Μαλιάγκας, τῆς θέσεως αὐτοῦ ὀρισθείσης εἰς τὰ ὑψώματα Μπαμπαζῶρας, ὅπου ἀπεφασίσθη ἡ κατασκευὴ συγκροτήματος ἐκ τριῶν ὀχυρῶν.

στ) Π α ρ α ν ἔ σ τ ι ο ς π ε ρ ι ο χ ῆ. Εἰς ταύτην εἶχον ἀναγνωρισθῇ πλείονες τοποθεσίαι ἡ δὲ σκέψις μὴ ὅτι ὅπως ὁργανωθῇ ἡ πλεόν προωθημένη, ὥς καλύπτουσα καλύτερον τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν καὶ συνδεομένη καλύτερον πρὸς τὴν Β. Ξάνθης τοποθεσίαν. Αἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους λεπτομερεῖς μελέται καὶ ἀναγνωρίσεις κατέδειξαν ὅτι ἡ ὅλη περιοχὴ ἦτο δύσβατος καὶ ἡ ἀνάπτυξις ἐπιχειρήσεων ἐκτὸς τῶν δρομολογιῶν δὲν θὰ ἦτο δυνατὴ. Κατόπιν τούτου ἀπεφασίσθη ὅπως ἡ ἄμυνα τῆς περιοχῆς Παρανεστίου στηριχθῇ κυρίως εἰς ἔργα ἐκστρατείας καὶ εἰς τὴν ὁργάνωσιν τοῦ δικτύου συγκοινωνιῶν, κατασκευασθῶσι δὲ μόνον δύο μόνιμα ὄχυρά, ἅτινα ἐμελετήθησαν. Λόγῳ ὅμως τῆς ἐλλείψεως πιστώσεων, καὶ τοῦ ὀλιγαριθμοῦ τῶν ἀξίωματικῶν τοῦ Μηχανικοῦ, ἀπεφασίσθη ὅπως τὰ ὄχυρά ταῦτα κατασκευασθῶσιν εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπείγοντος, μετὰ τὸ 1940. Εἰς ἀκόμη ἀπωτέραν σειρὰν ἐπείγοντος ἐτέθησαν ἔργα τινά, ἅτινα ἀνεγνωρίσθησαν καὶ προσδιορίσθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐμελετήθησαν πλήρως, καὶ ἅτινα ἀπέθλεπον εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ὑπὸ εὐνοικοῦς ὁρους ἀναλήψεως ὅφ' ἡμῶν τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ.

ζ) Π ε ρ ι ο χ ῆ Ξ ἄ ν θ η ς. Εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον ἐξετέθησαν αἱ

προτάσεις της Επιτροπής Μελετών 'Οχυρώσεως διά την περιοχήν Ξάνθης καί αἱ βάσαι τούτων ληφθεῖσαι ἀποφάσεις. Αὗται συνίσταντο ἀρχικῶς εἰς τήν κατασκευήν πολυβολείων τινῶν μετὰ σκεπάστρων ἀντοχῆς ἐπὶ γραμμῆς 9-10 χιλιομέτρων Β. Ξάνθης καί εἰς τήν κατασκευήν ὀχυρῶν εἰς τήν περιοχήν Ἐχίνου, ἀπαγορευόντων τήν χρῆσιν τῆς δημοσίας ὁδοῦ. Βραδύτερον ἀνεγνωρίσθησαν καί ἄλλαι τοποθεσίαι βορειότερον τῆς ἀνωτέρω λεχθείσης μὴ ληφθείσης τελικῶς ἀποφάσεως πέραν τῆς κατασκευῆς τοῦ ὀχυροῦ Ἐχίνου.

Αἱ τελικῶς ληφθεῖσαι ἀποφάσεις, μετὰ τὴν ὑπ' ἐμοῦ ἀνάληψιν τῆς ἀρχηγίας τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἀποφάσεις ληφθεῖσαι κατόπιν λεπτομερῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μελετῶν, συνίσταντο εἰς τὸν περιορισμὸν τῆς ἐκτάσεως τοῦ ὀχυροῦ Ἐχίνου, εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀπομενόντων τμημάτων του καί τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀχυροῦ ΓΛΑΥΚΗΣ — ἀναγκαῖον διότι ἄλλως παρεκκλίπτετο ἡ δημοσία ὁδός — καί εἰς τὴν προώθησιν τῆς ὅλης τοποθεσίας εἰς τὴν περιοχήν Πάχνης πρὸς πλήρη κάλυψιν τῆς Ξάνθης καί τῶν συγκοινωνιῶν αἱ ὀργανώσεις Πάχνης ὅμως περιορίσθησαν εἰς ἔργα ἐκστρατείας.

η) Λοιπὴ Δυτικὴ Θράκη. Ἐμελετήθη καί ἐλήφθη ἀπόφασις διὰ τὴν κατασκευὴν ὀχυρῶν ἐκατέρωθεν τοῦ ὑπὸ κατασκευὴν ὀχυροῦ Νυμφαίας, ἅτινα μετὰ τοῦ τελευταίου τοῦτου θὰ ἐσχημάτιζον ἐνιαῖον συγκρότημα αὐτοδύναμον καί ἀποτελοῦν ἐν ταυτῇ τμήμα μετώπου.

Τὸ πρόβλημα τῆς ὀχυρώσεως τῆς Δυτικῆς Θράκης, ὅπως καί τὸ ὅλον στρατιωτικὸν πρόβλημα τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἀπετέλεσεν ἀντικείμενον ἐπανειλημμένων καί μακρῶν μελετῶν καί ἐργασιῶν. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἦτο δυσκολώτατον καί λίαν δυσεπίλυτον, τῶν δυσκολιῶν ὀφειλομένων εἰς τὸ μικρὸν βάθος ἀπὸ τῶν συνόρων μέχρι τῆς θαλάσσης, τὸ ἔκκεντρον τῆς Δυτικῆς Θράκης ὡς πρὸς τὴν λοιπὴν χώραν, τήν, κυρίως ἐκ τῶν δύο προηγουμένων λόγων, ἀπορρέουσαν δυσκολίαν ταχειῶν καί ἀσφαλῶν συγκοινωνιῶν πρὸς τὴν Δυτικὴν Θράκην, τὴν διαμόρφωσιν τῶν συνόρων καί τοῦ ἐδάφους, τὴν λίαν ἄνισον πυκνότητα τοῦ πληθυσμοῦ εἰς τὰ διάφορα τμήματα τῆς περιοχῆς, τὴν μικρὰν στρατολογικὴν ἀπόδοσιν κτλ. Αἱ γινόμεναι μελέται καί ἐργασίαι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, μὴ ἀπασχολήσασαι μόνον τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἀλλὰ καί τὴν Ἀνωτέρα Στρατιωτικὴν Διοίκησιν Ἀλεξανδρουπόλεως, τὸ διαδεχθὲν ταύτην Ε' Σῶμα Στρατοῦ, τὴν Διοίκησιν Φρουρίου Θεσσαλονίκης, τὴν Κεντρικὴν Ἐπιτροπὴν Ὀχυρώσεως, ὤηρξαν μακραὶ καί λίαν ἐμπεριστατωμέναι, κατέληξαν δὲ εἰς ὀρισμένα συμπεράσματα, ἢ ἔκθεσις τῶν ὁποίων ἐκφεύγει τοῦ πλαισίου τοῦ παρόντος κεφαλαίου.

Ἀπὸ καθαρᾶς ὀχυρωτικῆς ἀπόψεως ἀπεφασίσθη τελικῶς:

1) Ἡ ὀργάνωσις τοῦ προγεφυρώματος Ἀλεξανδρουπόλεως, δυναμένου ταυτοχρόνως νὰ χρησιμεύσῃ καί ὡς καταφύγιον τῶν λοιπῶν ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ δυνάμεων καί νὰ ἀποτελῇ ἀπειλὴν κατὰ τοῦ πλευροῦ τοῦ ἀντιπάλου. Ἡ ὀργάνωσις αὕτη εἶχε μελετηθῇ καί ὡς μόνιμος, τελικῶς ὅμως ἀπεφασίσθη ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὡς ἡμιμονίου.

2) Ἡ ὀργάνωσις τοῦ προγεφυρώματος Πυθίου ἐπὶ τοῦ Ἐθρου, ἐξυπηρετοῦντος τὰς ἀνάγκας τοῦ σχεδίου τῆς Βαλκανικῆς Συνεννόησεως κυρίως, δι' ἔργων ἐκστρατείας ἐνισχυμένων.

3) Ἡ κατασκευὴ ἐπιπροσθέτως ἔργων ἐκστρατείας εἰς διαφόρους ἄλλας ἀμυντικὰς γραμμάς.

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ

ΟΠΛΙΣΜΟΣ, ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ, ΕΠΑΝΔΡΩΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

Α'. ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΙ.

Εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐξετέθη ὅτι, ὅταν ἀνέλθοιεν τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, εἶχεν ἤδη ἀρχίσῃ ἡ κατασκευὴ ὀχυρῶν τινῶν, βάσει

μελετών ἐν τῷ γραφεῖῳ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Αἱ μελέται ὅμως αὗται, ὡς ἐξετέθη, δὲν ἦσαν πλήρεις, ὅτε ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι πλήρεις. Πράγματι ἡ πλήρης προπαρασκευαστικὴ ἐργασία, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὁχύρωσιν τῶν συνόρων μιᾶς χώρας, ἀπαιτεῖ μακρὰν καὶ πολλὴν ἐργασίαν γραφεῖου, ἐτι δὲ περισσοτέραν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ πειράματα. Ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ὁχύρωσις καὶ μέρους μόνον τῶν συνόρων μας, καὶ συγκεκριμένως τῶν πρὸς Βουλγαρίαν τοιούτων, ἀπαιτεῖ ἐργασίαν ἐπὶ ἐδαφικῆς ζώνης μήκους ὑπερτριηκκοσίων χιλιομέτρων, εἶναι προφανές ὅτι αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι (ἀναγνωρίσεις, ὑποτυπώσεις, μελέται, χαράξεις, πειράματα καὶ πειραματικὰ κατασκευαὶ) θὰ ἀπερρόφων χρονικὸν διάστημα, κατὰ τοὺς μετριωτέρους ὑπολογισμούς, δύο τουλάχιστον ἐτῶν.

Ἀλλὰ ὁ διεθνὴς ὀρίζων ἦτο ἤδη κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1935 λίαν θολωμένος, οὐχὶ μόνον μὴ ἐπιτρέπων τὴν ἀπώλειαν καὶ ἄλλου χρόνου, ἀλλὰ τούναντίον ἐπιβάλλων νὰ κερδηθῇ κατὰ τὸ δυνατόν ὁ ἀπολεσθεὶς πρὸ τοῦ 1935 χρόνος. Συνεπῶς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἔλασθε τὸ 1936, πρὸ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἀναλήψεως τῆς ἀρχηγίας του, τὴν ἀπόφασιν ὅπως μὴ ἀναμείνῃ τὴν συμπλήρωσιν τῶν μελετῶν, ἀλλὰ χωρὶς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας θὰ συνεπληροῦντο καὶ αἱ μελέται. Ἡ ἀπόφασις αὕτη ὀρθοτάτη, παρ' ὅλα τὰ μειονεκτήματά της, (πιθανὰ σφάλματα, περιττὰ δαπάναι κτλ.), ἐξηκολούθησε ἐφαρμοζομένη καὶ ὑπ' ἐμοῦ, ἐπιδιώξαντος ὅπως, διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσας ἱκανωτάτων στελεχῶν, εἰς ἐντατικὴς ἐργασίας καὶ διὰ πάσης δυνατῆς ἀνθρωπίνης προβλεπτικότητος, ἀμβλυνθοῦν τὰ μειονεκτήματα τῆς ἐν σπουδῇ ἐνάρξεως τῶν ἔργων. Τὰ ἐπακολουθησάντα γεγονότα, ἡ ἐκ τῶν ὑστέρων κτηθεῖσα πείρα καὶ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα παρέχουν ἄλλως τε τὸ συμπέρασμα ὅτι τὰ ἀρχικὰ σφάλματα ὑπῆρξαν περιορισμένα καὶ εὐχερῶς ἐξουδετερώθησαν.

Ὡς εἶπον εἰς ἄλλο κεφάλαιον, τὸ ὄργανον τακτικῆς μελέτης τῆς ὁχύρωσεως ἦτο ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Ὀχυρώσεως καὶ αἱ ὑπ' αὐτὴν ὑποεπιτροπαί, τὸ ὄργανον δὲ τεχνικῆς μελέτης (καὶ εἰς διάφορα ζητήματα καὶ τακτικῆς) καὶ ἐκτέλεσεως τῆς ὁχύρωσεως ὑπῆρξεν ἡ Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης, Μεγάλῃ Μοῇ, προικισθεῖσα μὲ εὐρυτάτην καὶ ἐξαιρετικὴν διοικητικὴν καὶ οἰκονομικὴν διακαιοδοσίαν. Οὐχ ἦττον εἰς τὸ ἔργον συνέβαλον δι' ὀρισμένων μελετῶν καὶ πειραμάτων καὶ ἄλλα ὑπηρεσίαι ὡς ἡ Ἐπιθεώρησις μηχανικοῦ, ἡ Ἐπιθεώρησις ὕλικοῦ καὶ τεχνικῶν ὑπηρεσιῶν πυροβολικοῦ, τὸ Ἐθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον, ἐτι δὲ καὶ διάφορα ἐργοστάσια εἰς ἃ ἐξετελέσθησαν πειραματικαὶ τινες κατασκευαὶ κ. ἄ.

Αἱ ἐργασίαι ἐξετελέσθησαν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος ἐργοληπτικῶς, ἐν μέρει δὲ ἀπολογιστικῶς, ἢ (χαρακώματα, συρματοπλέγματα, τεχνητὰ ἀπόκρυψις, διευθέτησις πεδίου βολῆς κτλ.) καὶ διὰ στρατιωτικῶν τμημάτων. Ἐφ' ὅσον ἄλλως τε παρήρχετο ὁ χρόνος, ἐπὶ τοσοῦτον ἤβξανον αἱ δυνατότητες ἐκτελέσεως ἀπολογιστικῶν ἐργασιῶν. Ἡ προμήθεια κυρίων τινῶν ὑλικῶν, π.χ. σιδήρου, τσιμέντου, σιδηρῶν ἐλασμάτων, ἐγένετο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ Δημοσίου διὰ τῆς Διευθύνσεως Μηχανικοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Ἐπίσης τὸ Δημόσιον ἐπρομηθεύθη ἀριθμὸν τινα μηχανημάτων καὶ μεταφορικῶν μέσων, τεθέντων εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης καὶ δι' ὧν αὕτη, μετ' ἄλλων μέτρων, ἠδύνατο νὰ κανονίσῃ τὸν ρυθμὸν τῶν ἐργασιῶν, εἴτε ἐνισχύουσα ὀρισμένους ἐργολήπτας, ἐναντι χρηματικῆς ἀποζημιώσεως, εἴτε ἐκτελοῦσα ἀπολογιστικῶς ὀρισμένα τμήματα.

Ἰδιαιτέρα φροντίς κατεβλήθη διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ ἀπορρήτου τῶν ἐργασιῶν. Τὰ σπουδαιότερα τῶν μέτρων, ἅτινα εἰσηγήθη σχετικῶς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ καὶ καθιερώθησαν νομοθετικῶς, ἦσαν ἡ δημιουργία ἀπηγορευμένων ζωνῶν, εἰς ἃς ἀπηγορεύετο ἡ κυκλοφορία εἰς πάντα, στρατιωτικὸν καὶ ἰδιώτην, ἄνευ εἰδικῆς ἀδείας, ἐπιτηρουμένων ζωνῶν, εἰς ἃς ἡ κυκλοφορία ἐπετρέπετο ὑπὸ περιορισμούς, καὶ ὁ καθορισμὸς αὐστηρῶν ποινῶν διὰ τὰ ἐγκλήματα κατασκοπείας καὶ διὰ τὰ ὁποῖα αἱ ποιναὶ ἕως τότε ἦσαν μικραί.

Ἐπὶ πλέον, παρά τῃ Διοικήσει Φρουρίου ἐλειτουργεῖ ὕπηρεσία ἀντικατασκοπείας, ἣ δὲ ἐκλογὴ τοῦ προσωπικοῦ ἀπετέλει ἀντικείμενον λεπτομερῶν καὶ αὐστηρῶν ἐρευνῶν. Ἐν τῇ αὐτῇ σειρᾷ δέον νὰ μνημονεῖται ἡ ἐπιμελέστατα γινομένη τεχνιτὴ ἀπόκρυψις, τόσοσ ἀπὸ ἐπιγείου, ὅσος καὶ ἀπὸ ἐναερίου παρατηρήσεως, ἥτις ἠλέγχετο διὰ πτήσεων φιλιῶν ἀεροπλάνων σημειωτέον ὅτι, παρά τὸ διεθνὲς δίκαιον, τὰ γενόμενα διασθήματα καὶ τὰ ληφθέντα μέτρα, ἐνίοτε βουλγαρικά ἀεροπλάνα ὑπερέπταντο τῆς μεθορίου.

Ἡ Διοικησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης ἦτο, ὡς ἐλέχθη, Μεγάλῃ Μονάῃ, ἔχουσα ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Διευθύνσεως ἔργων, γενικῆς καὶ μερικῆς ἀποθήκας, στρατιωτικὰ τμήματα. Ζήτημα ἄλλο, ὅπερ ἐρρυθμίσθη ἐπιτυχῶς διὰ διοικητικῶν μέτρων, ἦσαν αἱ σχέσεις μεταξύ Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης καὶ τῶν Μεγάλων Μονάδων, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὁποίων ἐξετελοῦντο αἱ ἐργασίαι· τὸ ζήτημα τοῦτο ἀπέκτησε ἰδιαιτέραν σημασίαν μετὰ τὴν ἐπάνδρυσιν τῶν ὀχυρῶν, περὶ ἧς κατωτέρω.

Οἱ τύποι τῶν ἔργων ἐμελετῶντο ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης, ἡ ἀντοχὴ αὐτῶν καθωρίζετο ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, ἀναλόγως τῶν θεωρουμένων ὡς πιθανῶν δυνατοτήτων τοῦ ἐχθροῦ ἐν ἐκάστη περιοχῇ. Καὶ ἀρχικῶς μὲν εἶχε καθορισθῇ διάφορος ἀντοχὴ τῶν ἔργων ἐν ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὀχυρῷ, ἀναλόγως τῆς ἀξίας ἣν εἶχον τὰ ἔργα· ἀπὸ τοῦ 1937 ὁμως ἀνεγνώρισα τὸ σφαλερὸν τῆς ἀρχῆς ταύτης καὶ βαθμικαίως ἐφηρμόσθη ἡ κατασκευὴ ἔργων τῆς αὐτῆς ἀντοχῆς ἐν τῷ αὐτῷ ὀχυρῷ, ἐνισχυθέντων καὶ τῶν τυχόν ἐχόντων κατασκευασθῇ μὲ μικροτέραν ἀντοχήν.

Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον ἐμελέτα τὰς συνθέσεις τῶν ὀχυρῶν (εἰς προσωπικόν, ὀπλισμὸν, ὀργάνωσιν διοικήσεως, διασπείσεις, ἐφεδρείας κτλ.). Αἱ μελέται αὗται ὑπῆρξαν μακραὶ καὶ κοπιώδεις, συμπληρούμεναι ἐκάστοτε ἀναλόγως τῶν βελτιώσεων ἀπένεξ ἐκ τῶν διαρκῶν μελετῶν καὶ παρατηρήσεων ἐφεφέροντο εἰς τὰ διάφορα ὀχυρά. Ἐκ τῆς τοιαύτης δὲ ἡ τοιαύτης συνθέσεως ἐξηρτάτο ἡ ἐκτέλεσις ἀντιστοιχῶν ἔργων εἰς τὰ ὀχυρά, συνεπῶς ἡ σύνθεσις ἐπηρέαζεν ἀπολύτως τὰς κατασκευάς. Ἐκαστον ὀχυρὸν εἶχεν ἴδιαν σύνθεσιν· τὰ ἀποτελοῦντα ὁμως τὴν σύνθεσιν ταύτην τμήματα ἠδύναντο νὰ ἀνασπῶσιν εἰς περὶωρισμένον ἀριθμὸν γενικῶν τινῶν τύπων (ὥρισμένοι τύποι «λόγων» ἢ «διμοιριῶν» ἢ «ὁμάδων διοικήσεως» ἢ «μονάδων παρατηρήσεως» κτλ.).

Τόσος οἱ ἄνδρες, ὅσος καὶ τὰ διάφορα ἐφόδια καὶ ὄργανα βολῆς, διοικήσεως, παρατηρήσεως κτλ. ἦσαν ὑπὸ σκέπαστρα, ὑπόγεια μὲν τὰ παθητικά, σκυρόδετα δὲ τὰ ἐνεργητικά. Τὰ σκέπαστρα ταῦτα συνεδέοντο, ἐν τοῖς πλείστοις, δι' ὑπογείων συγκοινωνιῶν. Γενικῶς αἱ ὑπόγειαοι συγκοινωνίαι ἔλαβον πολὺ μείζονα ἀνάπτυξιν, ἢ ὅσον ἀρχικῶς (τῷ 1935) εἶχε γίνῃ σκέψις. Ὑπῆρχον ἐν τούτοις καὶ τμήματα τοῦ αὐτοῦ ὀχυροῦ μὴ συνδεόμενα πρὸς ἄλληλα δι' ὑπογείων συγκοινωνιῶν, ὅπου ἡ τοιαύτη κατασκευὴ θ' ἀπῆτει ὑπέρογκον δαπάνην, ἀλλὰ διὰ κεχωσμένων τοιούτων. Τὰ τμήματα ταῦτα ἦσαν πάντως αὐτάρκη.

Προϊόντος τοῦ χρόνου, ἐφ' ὅσον ἀπεκτᾶτο μείζων πείρα καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὀχυρώσεως ἐμελετᾶτο βαθύτερον, ἀφ' οὗ δὲ ἐπετεύχθη πρῶτόν τι στάδιον κατασκευῆς ἐπιτρέπον τὴν ἀσφαλὴ ἀνακοπὴν αἰφνιδιαστικῆς ἐπιθέσεως, ἀπεφασίζομεν διαφόρους βελτιώσεις εἰς τὴν ὀχύρωσιν. Τοιαῦται ἦσαν ἡ θωράκισις τῶν φανωμάτων καὶ τῶν θυρίδων βολῆς ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς, ἡ βελτίωσις καὶ ἐπαύξεισις τοῦ ἐκ συρματοπλέγματος κωλύματος, ἡ κατάργησις τῶν περισσοτέρων χαρακωμάτων, ἀφθεντῶν μόνον μικρῶν τμημάτων ὅπου οὐκ ἦν ἄλλως γενέσθαι, κατάργησις ἐπιτευχθεῖσα λόγῳ τῆς ἀξήσεως τῶν ὑπογείων συγκοινωνιῶν καὶ τῆς ἐνισχύσεως εἰς αὐτόματα ὅπλα τῶν ὀχυρῶν (τὰ χαρακώματα εἶχον τὸ μέγα μειονέκτημα τῆς μεγάλης καὶ εὐκόλου ὁρατότητος ἀπὸ ἀέρος), ὁ συνδυασμὸς πλειόνων ὀπλῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκέπαστρον ἐπιτρέψας τὴν ἐπαύξισιν τοῦ ὄγκου τῶν ἔργων καὶ τὴν ἐπίτευξιν πολὺ μείζονος σταθερότητος καὶ στερεότητος αὐτῶν.

Ἐκαστον ὀχυρὸν εἶχε μίαν κυρίαν ἐξοδον, ἐπιτρέπουσαν καὶ τὴν εἰσοδον αὐ-

τοκινήτων διά τήν ἐν ἀσφαλείᾳ ἐκφόρτωσιν καί ἐνδοχομένως μίαν βοηθητικήν. Ἐπὶ πλεον δὲ ἀριθμὸν τινα, ἀνάλογον πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ ὄχυροῦ, δευτερευουσῶν ἐξόδων ἀγουσῶν εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὄχυροῦ. Αἱ δευτερεύουσαι αὐταὶ ἐξοδοὶ ἀπετέλουν νεωτερισμὸν ἐν σχέσει πρὸς τὰ παραδεγμένα ἀλλοχού διὰ τὴν ὀχύρωσιν, προὐκάλεσαν τὴν ἑκπληξιν καὶ τῶν Γερμανῶν ἔτι, προσέφερον δὲ πολυτιμωτάτας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἀγῶνα. Αἱ ἐξοδοὶ αὐταὶ, ἀσφαλεῖς καὶ στερεαί, ἐπέτρεπον τὴν ἐν δεδομένη στιγμῇ προκεκαλυμμένην καὶ αἰφνιδιαστικήν ἐξοδὸν εἰς ἐπίκαιρα σημεῖα τῆς ἐπιφανείας, εἴτε τμημάτων πρὸς ἀντεπίθεσιν, εἴτε ὅπλων ὅπως καταλάθωσι πλέον θέσεις ἐν ἀνοικτῷ χώρῳ, ἐὰν τοῦτο ἤθελε καταστῇ ἀναγκαῖον (εἰσδυσὶς ἐχθροῦ εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ τύφλωσις καὶ ἀχρηστεύσεις φατνωμάτων κτλ.). Οὕτως ὁ διοικητὴς τοῦ ὄχυροῦ ἠδύνατο νὰ διεξαγάγῃ καὶ ἐνεργητικὴν ἀμυναν, χωρὶς νὰ ἀναμμένη ταύτην μόνον ἐκ τῶν ἐφεδρείων τῆς Διοικήσεως.

Τελικῶς εἶχε προβλεφθῇ ὅπως τὰ ὄχυρά ἐφοδιασθῶσι διὰ μηχανημάτων παραγωγῆς ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας δι' ἡλεκτροφωτισμὸν, ἡλεκτροκίνησιν τῶν μηχανημάτων ἀερισμοῦ, θέρμανσιν (ἀναγκαῖαν λόγῳ τῆς κατὰ τὸ θέρος ἐμφανιζομένης εἰς τὰ ὑπόγεια ὑγρασίας ἐκ συμπυκνώσεως τῶν ὑδρατμῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀέρος), παρασκευὴν συσσιτίου. Ἡ δι' ἡλεκτρικῆς ἐνεργείας ἐκτέλεσις τῶν ἀνωτέρω λειτουργιῶν εἶναι ἀσφαλέστερα, ταχύτερα, ὑγιεινότερα, καθαρώτερα καὶ ἀπείρως οἰκονομικωτέρα εἰς προσωπικὸν, πλὴν, διὰ διαφόρους λόγους, ὧν σημαντικώτερος ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πιστώσεων, δὲν εἶχεν ἐφαρμοσθῇ ἢ εἰς πολὺ μικρὰν κλίμακα, χρησιμοποιοῦντος ἐν γένει κατὰ τὸν ἀγῶνα φωτισμοῦ διὰ πετρελαίου καὶ χειροκινήσεως τῶν μηχανημάτων ἀερισμοῦ.

Ἡ ἀμυνα κατὰ τῶν χημικῶν ἀερίων προβλέπετο, ἐκτὸς τῶν μέσων ἀτομικῆς καὶ συλλογικῆς προστασίας, κυρίως διὰ τοῦ συστήματος ἀερισμοῦ μετὰ χημικῶν φίλτρων, ἡ δὲ προφύλαξις ἐκ τῶν κατὰ βολὴν ἀναπτυσσομένων ἀερίων διὰ τοῦ αὐτοῦ πάλιν μέσου, ὡς καὶ δι' εἰδικῶν διατάξεων συλλογῆς καὶ ἀπομονώσεως τῶν καλῶν.

Τέλος, πρὶν κλείσω τὴν ἐξέτασιν τῶν ζητημάτων τῶν κατασκευῶν, ὀφείλω νὰ ἀναφέρω ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων ἀπήτην τὴν προκαταβολικὴν ἐνέργειαν ὑποτυπώσων φθανουσῶν μέχρι κλίμακος 1 : 1000, δι' ἣν ἐργασίαν συνεστήθη ἴδιον τμήμα χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας παρὰ τῇ Διοικήσει Φρουρίου. Ἐπίσης πολλὰ ἀμαξίται ὁδοὶ μήκους πολλῶν χιλιομέτρων κατεσκευάσθησαν ἵνα καταστῇ δυνατὴ ἡ ἀφίξις τῶν ὑλικῶν κατασκευῆς ἐπὶ τόπου καὶ ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἡ μετέπειτα συγκοινωνία τῶν ὄχυρῶν, πολλὰ ἀποψιλώσεις καὶ διευθετήσεις παμμεγίστων ἐκτάσεων ἐγένοντο καὶ ἔργα στρατωνισμοῦ παρὰ τὰ ὄχυρά κατεσκευάσθησαν διὰ τὸν στρατωνισμὸν τῆς φρουρᾶς ἐν εἰρήνῃ (Ἴδε κατωτέρω κεφάλαιον Ἐ π ἄ ν θ ρ ω σ ι ς). Ἐπὶ πλέον κατεσκευάσθησαν διάφοροι ἐγκαταστάσεις παραγωγῆς καὶ πορισμοῦ ἐν γένει ὕδατος.

Σοβαρὸν ζήτημα ἀπετέλεσεν ἡ ἐξασφάλισις τῶν συνδέσμων καὶ διαβιβάσεων μεταξὺ τῶν στοιχείων τοῦ αὐτοῦ ὄχυροῦ, ὡς μεταξὺ τῶν ὄχυρῶν πρὸς ἀλλήλα καὶ πρὸς τὰ ὅπισα (Διοίκησιν, Ἱεροβολικόν). Καὶ ὁ μὲν ἐσωτερικὸς σύνδεσμος ἐξησφαλιζέτο κυρίως δι' ὑπογείου τηλεφωνικοῦ δικτύου καὶ διὰ φαναγῶν σωλήνων, ὁ δὲ ἐξωτερικὸς διὰ τηλεφωνικοῦ δικτύου, ἐν μέρει ὑπογείου καὶ ἐν μέρει ἐναερίου, δι' ὀπτικοῦ καὶ δι' αὐρμάτου. Σοβαρά μελέται καὶ κατασκευαὶ ἀπληθήθησαν διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας.

Ἐν γένει ἡ ἐκτέλεσις τῆς ὀχυρώσεως ἐθῆκε σοβαρότατα προβλήματα πολλά τούτων καὶ πρώτην φοράν ἀντεμετωπίζοντο ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας καὶ πολλὰ διὰ πρώτην φοράν ἐτίθεντο καὶ πρὸ τοῦ τεχνικοῦ κόσμου τῆς Χώρας. Ἐν ὅψει τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ κρίνοντες ἐκ τῶν ὑπέρων, δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἡ ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τούτων ὑπῆρξεν ἐπιτυχὴς καὶ αἱ δοθεῖσαι λύσεις ὀρθαί.

Κατ' ἀρχὴν εἰς τὴν μόνιμον ὁχύρωσιν δέον νὰ μὴ χρησιμοποιῶνται τὰ ὅπλα τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας, ἀλλ' εἰδικὰ ὅπλα «ὁχυρώσεως», μονίμως ἐν γένει προσηρμοσμένα ἐπὶ τῶν οἰκείων ἔργων. Τὸ τοιοῦτον κατενοεῖτο πλήρως καὶ παρ' ἡμῶν, ἀλλὰ ἡ λύσις αὕτη παρουσίαζε δι' ἡμᾶς σοβαρά μειονεκτήματα, ὧν τὰ κυριώτερα ἦσαν ἡ ἀνεπάρκεια τῶν πιστώσεων, ὁ ἀπαιτούμενος μέγας χρόνος (2-4 ἔτη) διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμήθειαν τῶν ὅπλων τούτων, ἡ ἀνάγκη ἀναστολῆς τῶν κατασκευῶν μέχρις ἀφίξεως τῶν εἰδικῶν ὅπλων, ἡ μέχρι τότε ἐπακριβοῦς καὶ λεπτομεροῦς γνώσεως τῶν τεχνικῶν στοιχείων ἐκάστου αὐτῶν, ὥστε νὰ δύνανται νὰ καθορισθῶσιν οἱ τύποι τῶν ἔργων. Τὸ Γενικόν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, κρίνον τὰ μειονεκτήματα ταῦτα λίαν σοβαρά, ἀπεφάσισε τὴν κατ' ἀρχὴν χρησιμοποίησιν τῶν ὅπλων τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας εἰς τὴν ὁχύρωσιν, τὴν μόνον βε εἰς εἰδικὰς τινὰς περιπτώσεις χρησιμοποιήσιν εἰδικῶν ὅπλων. Οὕτω τὰ ζητήματα τοῦ ὀπλισμοῦ ἐλύθησαν τε λ ι κ ῶ ς ὡς ἐξῆς:

α) Ὁ π λ ι σ μ ὸ ς Π ε ζ ι κ ο ῦ. Ὡς ὅπλον πεζικοῦ τεταμένης τροχιάς, τὸσον διὰ μεμακρυσμένας, ὅσον καὶ δι' ἐγγύς ἀποστολάς, ὅσον καὶ διὰ πλαγιοφυλάξεις, ἐγένετο δεκτὸν τὸ πολυθόλον (Σαίητ - Ἐτιέν καὶ Μαζίμ). Ἡ Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης ἐμελέτησε καὶ ἐπέτυχε τὴν κατασκευὴν προσφυοῦς ὀκρίθαντος, ἀριστα λειτουργοῦντος καὶ ἐπιτρέποντος τὴν χρησιμοποίησιν ἢ καὶ τὴν ἐναλλαγὴν οἰουδήποτε τύπου πολυθόλου. Ὅπλοπολυθόλα ἐλάχιστα ὑπῆρχον εἰς τὰ ὁχυρά, δι' ὅλως δευτερευούσας ἀποστολάς, ἢ εἰς τὰς ἐφεδρικὰς μονάδας. Ὡς βαρεῖς ὅλμοι ἐχρησιμοποιήθησαν οἱ ὅλμοι Brandt τῶν 81, εἰς περιορισμένον ὅμως ἀριθμόν, λόγω τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ ὅλμων ὅστις ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν καὶ ἰδίως τοῦ περιορισμένου ἀριθμοῦ τῶν βλημάτων.

Τὸ ἐμπροσθογεμὲς τῶν ὅλμων ἀπετέλει σοβαρώτατον κώλυμα διὰ τὴν ἐπιτυχὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ὡς ὅπλου ὁχυρώσεως. Ἡ Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης ὅμως ἐπέτυχε, κατόπιν μελετῶν καὶ πειραματισμῶν, τὴν κατασκευὴν εἰδικῶν μηχανμάτων καὶ εἰδικοῦ θωρακίου, ἐπιτρεψάντων τὴν ὑπὸ ἱκανοποιητικωτάτας συνθήκας καὶ μὲ ἀριστα ἀποτελέσματα χρησιμοποίησιν τῶν ὅλμων. Προσπάθεια πρὸς προμήθειαν εἰδικῶν ὀπισθογεμῶν ὅλμων διὰ τὴν ὁχύρωσιν ἐναυάγησαν, λόγω μὴ δυνατῆς ἐγκαίρου προμήθειας καταλλήλων τοιούτων.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ φραγμοῦ πυρὸς ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ βομβιδοθόλα V. B. Ταῦτα ἦσαν ἀπολύτως ἀκατάλληλα δι' ὁχύρωσιν. Δυστυχῶς αἱ προσπάθειαι πρὸς προμήθειαν ἐλαφρῶν ὅλμων πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν βομβιδοθόλων ἐναυάγησαν, εἴτε διότι δὲν παρείχeto ἐγγύησις περὶ τοῦ χρόνου παραδόσεώς των, εἴτε διότι αἱ ἡμέτεραι τεχνικαὶ ὑπηρεσίαι ἔκριναν τὰ παρουσιασθέντα ὑποδείγματα ἐλαττωματικά.

Ἐκαστον πολυθόλον διέθετε ἀνταλλακτικὴν κάννην, δυναμένην νὰ προσαρμοθῇ τάχιστα διαρκούσης τῆς μάχης. Ὑπῆρχεν ἐπὶ πλεον ἐν ἐφεδρικῶν πολυθόλων περίπου δι' ἕκαστον πολυθόλον. Τέλος ἡ Φρουρὰ ἦτο ἐξωπλισμένη καὶ μὲ τυφέκια Μάνλιχερ, πιστόλια καὶ χειροβομβίδας.

β) Ἀ ν τ ι α ρ μ α τ ι κ ᾶ ὅ π λ α. Ὁ Στρατὸς ἡμῶν ἐσπερεῖτο τὸ 1936 παντελῶς ἀντιαρματικῶν ὅπλων. Ἐπρομηθεύθημεν 25 ἀντιαρματικά ὅπλα τῶν 37 Reimmetall, μετὰ ἰσαριθμῶν εἰδικῶν ὀκρίθάντων ἐκτελεσθέντων ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Reimmetall, βάσει μελέτης τῆς Διοικήσεως Φρουρίου.

Τὸ 1938 προσεπαθήσαμεν νὰ προμηθευθῶμεν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, ὧν ἡ ἀνάγκη εἶχε καταδειχθῇ ἐκ συμπληρωματικῶν μελετῶν καὶ ἀναγνωρίσεων ἢ τοιαύτη συμπληρωματικὴ προμήθεια ἐναυάγησεν, τῶν ξένων βιομηχανιῶν ἀρνούμενων τὴν προμήθειαν πολεμικῶν ὀλικῶν. Ἦχθημεν ὁθεν εἰς τὴν χρησιμοποίησιν πεδινῶν πυροθόλων τῶν 75, κατόπιν διασκευῆς τῶν βλημάτων των, γενομένης βάσει μελέτης τῆς ἐπιθεωρήσεως ὀλικοῦ πυροβολικοῦ. Τὰ πυροθόλα ταῦτα ἐχρησιμοποιήθησαν κυ-

ρίως εις τὰ ἀντιαρματικά περιτόλια, περί ὧν κατωτέρω, ἀλλὰ καί εις τὴν κυρίαν ζώνην ὀχυρῶν.

Ἐκ τῶν πυροβόλων τῶν 37 τινὰ ἀφηρεθήσαν βραδύτερον πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐμφανισθέντος ἰταλικοῦ κινδύνου.

γ) Πυροβολικόν. Τὸ ζήτημα τοῦ διὰ πυροβολικοῦ ἐφοδιασμοῦ τῶν ὀχυρῶν καὶ γενικῶς τῆς παροχῆς εις τὸν ἀγῶνα τῶν τῆς ἀπαιτουμένης συνδρομῆς πυροβολικοῦ ἀπετέλεσαν ἀντικείμενον μακρῶν ἀναγνωρίσεων, μελετῶν, ἀλλὰ καὶ συζητήσεων ὀφειλόμενων τὸ μὲν εἰς ἑλλειψιν ἐπαρκούς καταλλήλου ὕλικου ἢ εἰς ἀδυναμίαν ἐξευρέσεως καὶ ἀγορᾶς τοιούτου (προθεσμιαί, δαπάνη, ἀρνήσεις οἰκῶν ἐξωτερικοῦ νὰ κατασκευάσουν ὕλικόν διὰ ξένα κράτη) τὸ δὲ εἰς ὑπαρξίν διαφόρων γνωμῶν σχετικῶς. Οὕτω τελικῶς δὲν κατωρθώθη ἡ προμήθεια πυροβόλων ὑπὸ πυργία, ἅτινα προεβλέποντο διὰ τινὰ ὀχυρά, οὔτε ἡ προμήθεια κινητροῦ μακροῦ πυροβολικοῦ βεληνεκοῦς περίπου 20 χιλ., ὅπερ, τασσόμενον ὀπισθεν τῆς ὀχυρωμένης τοποθεσίας, θὰ συνέτρεχε τὸν ἀγῶνα τῆς.

Σημειωτέον ὅτι ἡ ὑπαρξίς πυροβολικοῦ ἐντὸς τῶν ὀχυρῶν κρίνεται ἀναγκαία, τὸ μὲν διὰ τὴν περίπτωσιν ἀπομονώσεως καὶ περισχέσεως ὀχυροῦ τινός, τὸ δὲ διότι τὰ ὀχυρά, ἀποτελοῦντα ἰσχυροὺς σπονδύλους ἐπὶ τῆς κυρίας γραμμῆς ἀμύνης, ἀποτελοῦν καὶ προωθημένους χώρους τάξεως πυροβολικοῦ ἐν πλήρει ἀσφαλείᾳ, γνωμένης οὕτω τῆς καλυτέρας δυνατῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ βεληνεκοῦς τῶν πυροβόλων. Ἐξ ἄλλου, ἡ πλαγιοφυλάξις τῶν παρακειμένων ὀχυρῶν καὶ τῶν μεσοδιαστημάτων διὰ πυροβολικοῦ γίνεται ὑπὸ τὰς ἀρίστας συνθήκας.

Τελικῶς ἡ ὑποστήριξις διὰ πυροβολικοῦ ἐγένετο, τὸ μὲν διὰ πυροβολικοῦ ἐντὸς τῶν ὀχυρῶν, τεταγμένου ὑπὸ γοργύρας πλαγιοφυλάξεως πρὸς τὸν αὐχένα τῶν ὀχυρῶν καὶ βάλλοντος πρὸ καὶ ὀπίσω γειτονικοῦ ὀχυροῦ, ὡς καὶ τὸ μεσοδιάστημα, καὶ τὸ δὲ διὰ πυροβολικοῦ ἐκτὸς ὀχυρῶν.

Τὸ ζήτημα τῆς χρησιμοποίησεως πυροβόλων ἐκστρατείας ὑπὸ γοργύρας πλαγιοφυλάξεως ἐλύθη ἐπιτυχῶς, κατόπιν μελετῶν καὶ πειραματισμῶν, τόσον τῆς ἐπιθεωρήσεως ὕλικου πυροβολικοῦ (ὕλικόν) ὅσον καὶ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου (κατασκευαί). Κατέστη δὲ δυνατόν ὅπως, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν γοργύραν, γίνῃ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις εἴτε πεδινοῦ, εἴτε ὀρειθατικοῦ πυροβολικοῦ, ὡς καὶ ταχεῖα ἐξαγωγή τῶν πυροβόλων ἐκ τῶν γοργυρῶν. Τὰ πυροβόλα ταῦτα ἐβαλλον, καὶ δι' ἐμμέσου, κατὰ τὸ πλεῖστον ὁμῶς δι' ἀμέσου βολῆς.

Ὡς πυροβολικὸν ἐκτὸς ὀχυρῶν ἐχρησιμοποιήθη καὶ καινουργῆς ὕλικόν τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας καὶ διάφορα παλαιὰ ὕλικά, ἐπισκευασθέντα καὶ συμπληρωθέντα (μεταξὺ ἄλλων κατασκευάσθησαν δι' αὐτὰ καὶ κλίνας, κατὰ μελέτην τῆς Ἐπιθεωρήσεως ὕλικου πυροβολικοῦ).

Τὸ ἐκτὸς ὀχυρῶν πυροβολικὸν θὰ ἔδρα ὑπὸ συνθήκας ἀναλόγους πρὸς τὰς συνθήκας ἐκστρατείας. Αἱ σχετικαὶ πρὸς αὐτὸ τελικαὶ διαταγαί, ἀπαιτήσασαι μακρὰς ἀναγνωρίσεις, ἐξεδόθησαν τὸν Μάρτιον τοῦ 1938, ἡ δὲ προώθησις αὐτοῦ (προσωπικοῦ καὶ ὕλικου) εἰς περιοχὴν ἐγγυὲς τῶν θέσεων τῶν, ἐγένετο ἐν μέρει τὸ θέρους τοῦ 1938 καὶ ἐν μέρει τὸ θέρους τοῦ 1939.

Ἡ ὀργάνωσις τῶν θέσεων τοῦ πυροβολικοῦ τούτου, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, συνίστατο εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν σχετικῶν ὁδεύσεων, καταλλήλως παρηλλαγμένων καὶ ἀποκεκρυμμένων, εἰς τὴν κατασκευὴν ἐνισχυοῦ καὶ ὁδῶν μήκους πολλῶν χιλιόμετρων, εἰς τὴν κατασκευὴν τῶν σταθμῶν διοικήσεως, ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν, καταφυγίων τῶν ἀνδρῶν, εἰς τὴν κατασκευὴν ἀρκετῶν παρατηρητηρίων, εὐρίσκομένων, ἄλλων μὲν ἐντὸς τῶν ὀχυρῶν, ἄλλων δὲ ἐκτὸς αὐτῶν, εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῶν σχετικῶν διαβιβάσεων, εἰς τὴν μελέτην ἀπλῶς τῶν λοιπῶν στοιχείων τῆς ὀργανώσεως, ἅτινα θὰ ἐξετελοῦντο ἐν καιρῷ, ἵνα μὴ προδοθῶσιν αἱ θέσεις, εἰς τὴν μελέτην ἀνταλλακτικῶν καὶ ψευδῶν θέσεων, εἰς τὴν συγκέντρωσιν ὕλικου τεχνητῆς ἀποκρύψεως καὶ παντοίου ἄλλου ὕλικου. Τέλος ἐγένετο ἡ ὀργά-

νωσις τῆς διοικήσεως καὶ προεβλέφθησαν τὰ ληπτέα διὰ τὴν ἐγγὺς ἀμυναν τοῦ πυροβολικοῦ τούτου μέτρα.

δ) Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικόν. Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ εἶχεν ἀρχικῶς ἀποφασίσαι τὴν μὴ διαθέσιν ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ εἰς τὴν ὠχυρωμένην τοποθεσίαν. Τὴν ἀπόφασιν ταύτην μετέβαλε, τὸ μὲν ἵνα μὴ ἀφίκωνται ἀνενόχλητα τὰ ἐχθρικά ἀεροπλάνα νὰ κατέρχωνται εἰς μικρὸν ὕψος, τὸ δὲ διὰ τὴν προστασίαν τοῦ ἐκτὸς ὀχυρῶν ἀκαλύπτου πυροβολικοῦ. Οὕτω διετέθησαν διὰ τὴν ὠχυρωμένην τοποθεσίαν 8 ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα τῶν 37, 24 τῶν 20, 36 πολυβόλα τῶν 13,2 καὶ 48 κοινὰ πολυβόλα. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἡλαττώθη βραδύτερον, διατεθέντων τινῶν εἰς τὸ δημιουργηθὲν Ε' Σῶμα Στρατοῦ, ἐτι δὲ μᾶλλον κατόπιν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς ἐμφανισθείσης ἰταλικῆς ἀπειλῆς. Οὕτω τελικῶς, ὀλίγα ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα ἀπέμειναν εἰς τὰ ὄχυρά. Τὰ εἰς τὰ ὄχυρά ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα τῶν 20 ἐτάχθησαν εἰς σκέπαστρα καλυπτόμενα ὑπὸ εἰδικοῦ θωρακίου, ἐπινοηθέντος ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου, ὅπερ ἐπέτρεπε μὲν τὴν ταχίστην τῶν πυροβόλων περιστροφὴν, ἀλλὰ δὲν παρείχε προστασίαν παρὰ μόνον κατὰ θραυσμάτων.

Γ'. ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ.

Τὰ ὄχυρά ἔδει νὰ ἔχωσιν ὠρισμένην αὐτάρκειαν, τὴν δυνατότητα δηλαδὴ ὅπως διὰ τῶν ἰδίων ἐφοδίων ἀντεπεξέλθωσιν εἰς ἀγῶνα ὠρισμένης διαρκείας. Αὕτη ἔδει νὰ ἦτο διάφορος διὰ τὰ διάφορα ὄχυρά, ἐξαρτωμένη ἐκ τῆς ἀποστάσεως τοῦ ὄχυρου ἀπὸ τῶν συνόρων, ἐκ τῆς ὑπάρξεως πρὸ αὐτοῦ, ἐκατέρωθεν αὐτοῦ ἢ ὀπισθεν αὐτοῦ, ἄλλων ὀχυρῶν ἢ ὀργανώσεων, ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀσφαλείας τῶν πρὸς αὐτὰ συγκοινωνιῶν κτλ. Τὰ διάφορα ἐφόδια ἐναποθηκεύοντο εἰς ὑπογείους ἀποθήκας, ἔκαστον δὲ μέρος τοῦ ὄχυρου, ἀποτελοῦν ἴδιον περικλειστον τμήμα, μὴ συνδεόμενον ὑπογείως μὲ τὸ λοιπόν, ἦτο πλήρως αὐτάρκες.

Ἡ σύνθεσις τῆς μερίδος τροφῆς ἐμελετήθη ὑπὸ τῆς Ἐπιθεωρήσεως Ἐπιμελητείας μὲ βάσιν τὴν παροχὴν τροφῆς πλουσιωτέρας καὶ ποικιλωτέρας τῆς τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας. Τὸ ὕδωρ, ἐναποθηκευμένον εἰς ὑπογείους δεξαμενάς, εἶχεν ὑπολογισθῆ μὲ βάσιν 10 γγρ. κατ' ἄνδρα τὴν ἡμέραν.

Τὰ πυρομαχικά εἶχον ὑπολογισθῆ μὲ τὴν θεθεῖσαν γενικὴν βάσιν αὐτάρκειας καὶ ληφθέντος ὅτι ὅσιν ἐτι τινὲς ἐκ τῶν ἡμερῶν θὰ ἦσαν περιορισμένου καὶ ἄλλαι σφοδροῦ ἀγῶνος.

Αἱ μελέται ἐγένοντο ὑπὸ τῶν οἰκείων Ἐπιθεωρήσεων.

Ὁ ἐφοδιασμὸς εἰς κλίνας ἀνδρῶν, μαγειρικὰς συσκευάς, εἰς ὕλικά μηχανικοῦ, διαθιβάσεων, προβολέων, φωτισμοῦ, ηλεκτρικῆς ἐνεργείας κτλ., ἐγένετο βάσει μελέτης τῆς Διοικήσεως Φρουρίου.

Εἰδικὴ μέριμνα ἐλήφθη καὶ εἰδικαί ὁδηγίαι ἐξεδόθησαν διὰ τὴν συντήρησιν τῶν παντοειδῶν ὑλικῶν εἰς τοὺς χώρους.

Ἐμελετήθησαν τρεῖς τύποι ὑπογείων σταθμῶν ἐπιδέσεως καὶ νοσηλείας, ἐφαρμοσθέντες ἀναλόγως, κατόπιν εἰδικῆς ἐκάστοτε προσαρμογῆς εἰς τὰ διάφορα ὄχυρά καὶ ἐγένετο ὁ ἐφοδιασμὸς διὰ τοῦ δέοντος ὑγειονομικοῦ ὑλικοῦ, βάσει μελέτης τῆς ἐπιθεωρήσεως ὑγειονομικῆς ὑπηρεσίας.

Ὁφείλω νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἀρχικῶς ὑπολογισθεῖσα διὰ τὰ ὄχυρά ποσότης πυρομαχικῶν, βάσει τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν, δὲν εἰσῆλθε τελικῶς εἰς τὰ ὄχυρά, λόγῳ ἐλλείψεως πυρομαχικῶν. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρω ὅτι τελικῶς διετέθησαν διὰ τὰ πλεῖστα τῶν ὄχυρῶν πυρομαχικά πεζικοῦ, π.χ. δι' ἀγῶνα 10 ἡμερῶν ἐν περιστάσει, οὗ τέσσαρες ἡμέραι σφοδροῦ ἀγῶνος.

Δ' ΑΝΤΙΑΡΜΑΤΙΚΗ ΑΜΥΝΑ.

Ἡ ἀντιαρματικὴ ἀμυνα τῆς ὠχυρωμένης τοποθεσίας ἐπεδιώχθη κατ' ἀρχὴν διὰ καταλλήλου χαράξεως, ἥτις ἐν γένει ἐπετεύχθη. Πλὴν ἡ τοιαύτη χάραξις δὲν ἦτο

πανταχοῦ δυνατή, ὤπῃρχε δὲ καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα ὁ κίνδυνος ὅτι τὰ ἐχθρικά ἄρματα, μὴ δυνάμενα νὰ φθάσουν ἐπὶ τῆς τοποθεσίας, θὰ παρέμενον ὁμως εἰς τινα ἀποστάσιν βάλλοντα διὰ τῶν ὀπλων των. Οὕτω ἡ ἀντιαρματικὴ ἀμυνα συνεπλῆρωσθη, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς χρησιμοποίησεως ἀντιαρματικῶν ὀπλων, ὡς προηγουμένως ἐξετέθη, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς κατασκευῆς ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων. Ὡς τοιαῦτα ἐχρησιμοποιήθησαν, ἀναλόγως τῶν ἐκασταχοῦ συνθηκῶν, ἰάφροι πλατεῖαι καὶ βαθεῖαι, κατακόρυφοι ἀποτμήσεις τοῦ ἐδάφους καλῶς βαλλόμεναι, κωλύματα ἐκ πολλῶν σειρῶν σιδηροτροχιῶν, κωλύματα ἐκ πολλῶν σειρῶν πεσσῶν ἐκ σκυροδέματος, πεδία ναρκῶν. Ὡς νάρκαι ἐχρησιμοποιήθησαν δεκάδες χιλιάδων βλημάτων πυροβολικοῦ καταλλήλως διασκευασθέντων, κατόπιν πειραμάτων τῆς Ἐπιθεωρήσεων ὕλικοῦ πυροβολικοῦ.

Ἐπὶ πλέον, ἐξετελέσθη ἀπόφραξις ὁλων τῶν εἰς τὸ φίλιον ἔδαφος εἰσδυσσῶν ὁδεύσεων καὶ ὀπισθεν ἔτι τῆς γραμμῆς τῶν ὀχυρῶν. Ἡ ἀπόφραξις αὕτη περιελάμβανε τὸ μὲν διάταξιν συναγερμοῦ πρὸ τῆς γραμμῆς τῶν ὀχυρῶν (περιπόλεια συναγερμοῦ, ἰσχυροὶ καταπίπτοντες φράκται, μέσα ἀμέσου διαδιθάσεως), τὸ δὲ τὴν κυρίως ἀντιαρματικὴν διάταξιν εἰς καταλλήλους ἐκλεγείσας θέσεις. Αὕτη συνίστατο εἰς τὴν εὐρείαν καὶ βαθεῖαν διακοπὴν τῆς ὁδοῦ, καλυπτομένην διὰ στερεᾶς ξυλίνης γεφύρας ἐπιτρεπούσης τὴν κίνησιν οὐδὴποτε ὀχήματος· ἡ γέφυρα αὕτη ἡδύνατο, χάρις εἰς εἰδικὴν διάταξιν, μελετηθεῖσαν ὑπὸ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου, νὰ καταρρίπτεται μακρὰν τῆς διακοπῆς ἐντὸς χρονικοῦ διαστήματος μικροτέρου τοῦ λεπτοῦ ἀπὸ τῆς λήψεως τοῦ συνθήματος συναγερμοῦ. Ἐγγὺς τῆς διακοπῆς ὑπῆρχεν ἀντιαρματικὸν περιπόλιον, ἐν πολλοῖς ἐν στοῖς ὑπονόμεον, ἐφωδιασμένον διὰ πυροβόλου τῶν 75 βάλλοντος ἐξ ἐγγυτάτης ἀποστάσεως πρὸ τῆς διακοπῆς· τὸ περιπόλιον εἶχε τὴν δέουσαν ἀντοχὴν καὶ διέθετε καὶ τὰ ἀναγκαζοῦντα μέσα ἀμύνης.

Αἱ ἀνωτέρω ἀντιαρματικαὶ διατάξεις ἀπεδείχθησαν λίαν ἀποτελεσματικαί.

Ἐλήφθη ἐπίσης πρόνοια διὰ τὴν ἀντιαρματικὴν ἀπόφραξιν τῆς κοίτης τοῦ Στρυμόνος.

Τέλος εἶχον μελετηθῇ καὶ προπαρασκευασθῇ διάφοροι καταστροφαί.

Ε'. ΕΠΑΝΔΡΩΣΙΣ.

Ἡ πρώτη σκέψις, ὅταν ἀπεφασίσθη ἡ ἰσχύρωσις τὸ 1935, ἦτο ὅπως τὰ ὀχυρά καταλαμβάνωνται, κατὰ τὴν στιγμήν τῆς χρησιμοποίησεώς των, ὑπὸ τῶν δυνάμεων τῆς προκαλύψεως καὶ ὅτι δὲν θὰ ἀπητεῖτο ἐν εἰρήνῃ παρὰ ἡ ὑπαρξίς μικρᾶς φρουρᾶς διὰ τὴν φρούρησιν καὶ συντήρησιν αὐτῶν. Τοῦτο ὁμως κατεδείχθη ταχέως οὐτοπία. Αἱ εἰδικαὶ συνθήκαι τοῦ ἀγῶνος τῶν ὀχυρῶν, αἱ διάφοροι ἐγκαταστάσεις αὐτῶν, ὁ τρόπος ζωῆς ἐν αὐτοῖς, ἀπήτησαν τὴν χρησιμοποίησιν εἰδικῶς ἐξησκημένων, ἐκπαιδευμένων καὶ ἐπιλεγέντων στρατευμάτων· ἐξ ἄλλου, ἡ ἀνάγκη ὅπως τὰ ὀχυρά εὐρίσκωνται ἐπὶ ποδὸς πολέμου ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἀπὸ αἰφνιδίας τινὸς ἐνάρξεως ἐχθροπραξιῶν, ἐπέβαλλεν ὅπως ταῦτα κατέχωνται μονίμως ὑπὸ μεγάλου μέρους τῆς ἐν πολέμῳ φρουρᾶς των. Τὸ πρόβλημα τοῦτο ἐμελετήθη ἐνδελεχῶς ἀπὸ πάσης πλευρᾶς καὶ ἰδιαιτέρως δι' ἕκαστον ὀχυρὸν καὶ ἀπεφάσισα τελικῶς, πρῶτον μὲν τὸν καταρτισμὸν εἰδικῶν στρατευμάτων ὀχυρώσεως ὑφισταμένων πρὸς τῇ πλήρει γενικῇ στρατιωτικῇ ἐκπαιδεύσει καὶ εἰδικὴν τοιαύτην, δεῦτερον δὲ τὴν μόνιμον ἐν εἰρήνῃ κατοχὴν τῶν ὀχυρῶν ὑπὸ τμήματος τῆς ἐν πολέμῳ φρουρᾶς των, τοικιλλόντος, ἀναλόγως τῶν ἰδιαιτέρων συνθηκῶν ἑκάστου ὀχυροῦ, ἀπὸ 50 — 100 % τῆς ἐν πολέμῳ δυνάμεως. Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις ἀπήτησε τὴν ἀναδιοργάνωσιν συνοριακῶν τινων τομέων, ἀναπτυχθέντων εἰς μεγάλας μονάδας, μετ' ἀναλόγου ἐπιτελείου, καὶ τὴν δημιουργίαν νέων τινῶν μονάδων, βάσει δὲ ταύτης ἐμελετήθησαν αἱ συνθέσεις εἰρήνης τῶν ὀχυρῶν.

Ἀπὸ τῆς ἀνοίξεως 1937, προβλέπων ὅτι, ἀρχομένου τοῦ 1938, ἡ πρόδοσις

τῶν κατασκευῶν θά ἦτο τοιαύτη ὥστε πολλά ὄχυρά νά παρουσιάζουν πλέον σοβαράς δυνατότητας ἀντιστάσεως, διέταξα τήν μελέτην τῆς ἐπανδρώσεως. Αὕτη ἤρξατο ἀπό τοῦ Ἰουνίου 1938, ἐγένετο δέ ἐκάστοτε μετὰ προηγούμενον προσανατολισμόν, τακτικόν καί τεχνικόν, τῶν διοικητῶν καί τῶν ἀξιωματικῶν τῆς φρουρᾶς τῶν ὀχυρῶν.

Περὶ τῆς ἐπανδρώσεως τοῦ ἐκτός τῶν ὀχυρῶν πυροβολικοῦ ὠμίλησα κατὰ τήν ἐξέτασιν τοῦ πυροβολικοῦ τούτου.

Ἡ ἐκπαίδευσις τῶν ὀπλιτῶν τῶν ὀχυρῶν περιελάμβανεν, ὡς εἶπον, πλήρη γενικὴν στρατιωτικὴν ἐκπαίδευσιν (8μηνος περίοδος) εἰδικὴν δέ τοιαύτην γενομένην εἰς εἰδικὰς σχολάς, εἰς τοὺς συνοριακοὺς τομεῖς καί τελικῶς εἰς τὰ ὄχυρά. Σημειωτέον ὅτι ὠρισμένα ὕλικά, ὡς τὰ ἀνταρματικά πυροβόλα, ἦσαν καινοφανῆ καί διὰ τὸν ἡμέτερον στρατὸν καί δὲν εἶχομεν ἐκπαιδευμένους ὀπλίτας εἰς αὐτό. Δυσκολίαι ὑπῆρξαν διὰ τὸν καταρτισμὸν ὠρισμένων κατηγοριῶν τεχνικοῦ προσωπικοῦ· αἱ δυσκολίαι αὗται ἤρθησαν διὰ τῆς χρησιμοποιοῦσεως εἰδικῶν τεχνιτῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν δύναμιν τῆς Διοικήσεως Φρουρίου καί οἵτινες εἶχον ἐργασθῇ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν σχετικῶν ἐγκαταστάσεων.

Τέλος διέταξα καί ἐξετελέσθη, τὸ θέρος τοῦ 2940, μία γενικὴ, οὕτως εἰπεῖν, δοκιμὴ εἰς ἔν τῶν ἔργων ἅτινα εἶχον ἀποπερατωθῇ πλήρως ἀπὸ πάσης πλευρᾶς (συμπεριλαμβανομένων ἀερισμοῦ, φωτισμοῦ, μαγειρείων, ἀποχωρητηρίων, ἀποχετεύσεων κτλ.). Ἡ φρουρὰ τοῦ ἔργου εἰσῆλθεν εἰς αὐτὸ καί ἔμεινεν ἔγκλειστος ἐπὶ θήμερον, ζῶσα ὑπὸ πολεμικὰς συνθήκας πλήρους περισχέσεως. Ἐκ τῆς ἀσκήσεως ταύτης ἐξήχθησαν ὠφέλιμα συμπεράσματα, κυρίως ὁμως ἐνισχύθη ἡ πεποίθησις εἰς τὴν ἀξίαν τῶν ληφθέντων μέτρων καί τὸ ἀξιόμαχον καί τὴν καλὴν λειτουργίαν τοῦ ὅλου συστήματος.

ΣΤ΄. ΔΑΠΑΝΑΙ, ΡΥΘΜΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ.

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ πρῶτον τῶν κεφαλαίων τῶν πραγματευομένων περὶ τῆς ὀχυρώσεως, ἡ τὸ 1935 ἐργασθεῖσα Ἐπιτροπὴ Μελετῶν Ὀχυρώσεως ἐξετίμησε τὴν δαπάνην διὰ τὴν ὀχύρωσιν τῶν πρὸς Βουλγαρίαν συνόρων εἰς 550 ἑκατομύρια κατὰ τρόπον λίαν χονδρικόν, ὡς αὕτη ἀνέφερε, καί μὲ μεγάλην ἀπὸ τῆς πραγματικότητος ἀπόστασιν. Ἡ ἐπιτροπὴ ἐκείνη, ἐργασθεῖσα ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἐθεώρησεν ὅτι δὲν εἶχε τὰ στοιχεῖα διὰ μιάν ἀκριθεῖ ἐκτίμησιν τῶν ἀπαιτουμένων δαπανῶν, ὁ πορισμὸς δὲ τῶν στοιχείων τούτων θά ἀπῆται μακράς ἐργασίας ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἐπὶ εἰδικῶς καταρτιζομένων χαρτῶν καί ἐν τῷ γραφεῖ, ὡς καί πειοματισμοὺς διαφόρους, ὧν πάντων ἡ διάρκεια θά ὑπερέβαινε τὴν διετίαν, ὡς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἐξετέθη. Ἀλλὰ, καί μετὰ τὰς ἐργασίας ταύτας, πάλιν δὲν θά ἦτο δυνατόν νά ἔχωμεν ἀκριβεῖς ὑπολογισμούς, διότι ἡ φύσις τῶν ἐργασιῶν ὀχυρώσεως εἶναι τοιαύτη καί ἐκτελοῦνται εἰς τοιαύτην καί τοσαύτην ἔκτασιν, ὥστε τὰ ἀπρόβλεπτα νά εἶναι μεγαλύτερα ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην περίπτωσιν, διότι σημαντικόν μέρος τῶν ἐργασιῶν ἀναλογεῖ εἰς ὑπογείους κατασκευάς, γινομένης εἰς μέγα βάθος, αἵτινες δὲν εἶναι δυνατόν νά προϋπολογισθῶσιν ἀκριθῶς, διότι μέγα μέρος τῶν μηχανημάτων καί ὕλικῶν ἔδει νά ἀγορασθῶσιν ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ καί διότι αἱ τιμαὶ καὶ τῶν ὕλικῶν καί τῶν ἡμερομισθίων ἦσαν ἀσταθεῖς, συνεχῶς ἀνερχόμεναι μέχρι τοῦ ἡμετέρου πολέμου. Ἀπὸ τῆς κηρύξεως δὲ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἀλλὰ καί τὸ τελευταῖον ἔτος πρὸ αὐτοῦ, αἱ δυσκολίαι διὰ τὴν προμήθειαν ὕλικῶν καί μηχανημάτων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἦσαν μέγισται, ἐνίοτε ἀνυπέρβλητοι, αἱ δυσκολίαι δὲ αὗται ἔσχον σημαντικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ὀχυρώσεως. Σημειωτέον ὅτι ἔδει νά γίνεται ἡ προμήθεια ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, λόγῳ ἐξαντλήσεως τῶν ἀποθεμάτων τοῦ ἐσωτερικοῦ, καί πλείστων ὕλικῶν ἅτινα προηγουμένως ἐξευρίσκοντο εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Εὐτυχῶς εἶχομεν προβλεπτικῶς προῆλθαι, ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν, εἰς σημαντικωτάτας ἀγοράς ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ σιδήρου διὰ σκυρόδεμα, λέγω δὲ εὐτυχῶς διότι ἐν τῷ μεταξὺ αἱ τιμαὶ ἐδιπλασιάσθησαν.

Ἀντὶ τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῆς ἀρχικῆς ἐπιτροπῆς ὀχυρώσεως 15 ὀχυρῶν, κατασκευάσθησαν 29, ἀντὶ τῶν προβλεπομένων τοποθεσιῶν ἐξ ἔργων ἑκστρατείας ἐνισχυμένων διὰ σκυροδέτων ἔργων κατασκευάσθησαν τοιαῦτα τριπλάσιου τοῦλάχιστον ἀναπτύγματος, διετέθησαν δὲ χρήματα ἐκ τῶν πιστώσεων τῆς ὀχυρώσεως καὶ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τοῦ τηλεφωνικοῦ δικτύου τῆς προκαλύψεως καὶ διὰ τὰ ἔργα ὀχυρώσεως Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ Ἡπείρου καὶ διὰ τοὺς στρατωνισμοὺς εἰρήνης τῶν φρουρῶν τῶν ὀχυρῶν καὶ διὰ τὴν ἀντιαρμακτὴν ἀμυναν. Τέλος ἡ μορφή τῆς ὀχυρώσεως, ἣν εἶχεν ὑπ' ὄψιν ἡ ἐπιτροπὴ κατὰ τὸ ἔτος 1935, ὑπέστη σοβαράν ἐξέλιξιν καὶ μεγίστην βελτίωσιν, παρουσιάσασα τοιαύτην δύναμιν ἀντιστάσεως ὥστε ἐξέπληξε τὴν γερμανικὴν διοίκησιν.

Τὸ σύνολον τῶν διὰ τὴν ὀχύρωσιν διατεθεισῶν πιστώσεων, ἐξ ὧν ἐπληρώθησαν ἅπασαι αἱ ἀνωτέρω δαπάναι ἀνῆλθεν εἰς 1.457.975.336 δραχμῶν. Τὸ ποσὸν τοῦτο εἶναι ἐκπληκτικῶς μικρὸν, συγκρινόμενον πρὸς τὴν ἑκτασίν, τὴν ἀρτιότητα καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητα τοῦ ἐκτελεσθέντος ἔργου. Ἰδίως οἱ Γερμανοὶ ἐξέφρασαν τὴν ἐκπληξίν των διὰ τὸ μικρὸν τῆς δαπάνης ἐν σχέσει πρὸς τὸ ἐπιτευχθέν ἔργον, ἐδυσκολεύοντο διὰ τὰ πιστεύουσιν ὅτι τόσον μόνον ποσὸν ἐπῆρκεσεν.

Αἱ χορηγούμεναι κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Κράτους πιστώσεις ἦσαν πάντοτε κατώτεραι καὶ ἐνίοτε πολὺ κατώτεραι τῶν ὑφ' ἡμῶν αἰτουμένων. Ἀπὸ τοῦ 1937 καὶ πέραν, ἡ Διοίκησις Φρουρίου, ὅχι μόνον ἀπερρόφα τὰ εἰς αὐτὴν κατ' ἔτος διατιθέμενα χρήματα, ἀλλ' ἐξετέλει ἐργασίας καὶ πέραν τούτων ἐπὶ πιστώσει. Ὡς εἰκόσ, ἡ τοιαύτη διάθεσις τῶν χρηματικῶν πιστώσεων ἐπῆρέαζε σημαντικῶς τὸν ρυθμὸν τῶν ἐργασιῶν. Ἀλλὰ καὶ ἕτερος παράγων ἐπῆρέαζε σημαντικῶς τὸν ρυθμὸν αὐτόν ἦτο δὲ οὗτος ὁ δυνάμενος νὰ διατεθῇ ἀριθμὸς ἀξιωματικῶν τοῦ Μηχανικοῦ. Οὐδέποτε εἴμεθα πλούσιοι εἰς ἀξιωματικούς τοῦ μηχανικοῦ, ἰδίως μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν. Ἡ ἔλλειψις ὅμως αὕτη ἔφθασεν εἰς μέγιστον σημεῖον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, λόγῳ ἀναγκῶν ἐντατικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰς μονάδας, τῶν ἀναγκῶν ἐκπαιδεύσεως εἰς νέα μηχανήματα καὶ ὀλικά, τῶν ἀναγκῶν τῆς ὀχυρώσεως καὶ τῶν ἀναγκῶν πλείστων ἄλλων κατασκευῶν. Ἐνίοτε προσεκρούομεν εἰς δυσχερείας ἀνυπερβλήτους. Οὕτως ἡ Διοίκησις Φρουρίου ἤχθη εἰς τὴν εἰς μεγάλην κλίμακα χρησιμοποίησιν ἰδιωτικοῦ προσωπικοῦ, ἐπιλεγμένου μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἐπιμελείας ἐξ ἀποστράτων ἀξιωματικῶν καὶ ἰδιωτῶν.

Ἀνασκοπήσας τὸ ἐκτελεσθέν γενικῶς ἔργον εἰς τὸ ζήτημα τῆς μονίμου ὀχυρώσεως, θεωρῶ ὑποχρεῶσίν μου νὰ ἀποτίσω φόρον τιμῆς πρὸς τοὺς διατελέσαντας Διοικητὰς τοῦ Φρουρίου Θεσσαλονίκης, συνταγματάρχην Μηχανικοῦ Γιαννακόπουλον, ὑποστράτηγον Στρίμπερ, συνταγματάρχην Μηχανικοῦ Καπετανάκην καὶ πρὸς τὸν Διευθυντὴν τοῦ Τμήματος Ὀχυρώσεως ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ Ἀντισυνταγματάρχην Μηχανικοῦ Κανελλόπουλον. Οἱ ἀξιωματικοὶ οὗτοι, πεπροικισμένοι δι' ὅλων τῶν ἠθικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν προσόντων, δι' ὧν πρέπει νὰ κοσμηταὶ ὁ ἀξιωματικὸς, εἰργάσθησαν μετὰ τῆς μεγαλυτέρας δυνατῆς ἱκανότητος, εὐσυνειδησίας καὶ ἀποδόσεως καὶ ὑπῆρξαν οἱ κύριοι συντελεσταὶ τοῦ μεγάλου τούτου ἔργου τῆς ὀχυρώσεως, τὸ ὁποῖον διὰ πρῶτην φορὰν εἶχεν ἀναλάβῃ ὁ Ἑλληνικὸς Στρατός. Προσέφεραν οὗτοι ὑψίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Πατρίδα καὶ τὸ Σπράτευμα καὶ συνέδεσαν διὰ πάντοτε τὰ δνόματά των μὲ τὸν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀχύρωσιν, ἐξοπλισμὸν τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν θεάτρου ἐπιχειρήσεων.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΕΙΣ ΗΝ ΕΥΡΙΣΚΕΤΟ Η ΜΟΝΙΜΟΣ ΟΧΥΡΩΣΙΣ ΑΡΧΟΜΕΝΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ. — ΚΡΙΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΑΥΤΗΣ

Παραλειπομένων τῶν λεπτομερειῶν βελτιώσεων, αἵτινες ἐπηνέχθησαν διαδοχικῶς εἰς τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τῶν πρὸς Βουλγαρίαν συνόρων, αὕτη τελικῶς ἐνεφάνιζεν τὴν ἐξῆς μορφήν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς:

—Μόνιμα ὀχυρά ἐπὶ τῆς κυρίας τοποθεσίας περικλειστα, δυνάμενα νὰ ἀμυνθῶσι πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις, ἀποτελοῦντα τὰς ἀφθρώσεις τῆς ἀμύνης καὶ σχηματίζοντα κατὰ τὸ πλεῖστον τμήματα ὀχυρωμένου μετώπου, ἀποφράσσοντα τὰς κυρίας συγκοινωνίας ἢ κατευθύνσεις εἰσβολῆς. Εἰκόνα ἐνὸς ὀχυροῦ σχηματίζει ὁ ἀναγνώστης ἐκ τῶν λεχθέντων εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον.

—Ἐνδιαμέσως ἔργα ἐκστρατείας καὶ εἰς διάφορα σημεῖα μεμονωμένα πυροβολεῖα ἢ πολυβολεῖα, σκυρόδετα.

—Ἐνιαχοῦ, καὶ βάθος, δευτέρα τοποθεσία ἐξ ἔργων ἐκστρατείας διπλασιάζουσα τὴν πρώτην.

—Ἐγκάρσιοι τοποθεσίαι ἐξ ἔργων ἐκστρατείας ἐνισχυμένων εἰς τὴν περιοχὴν Ἀχλαδοχωρίου, ἐπὶ τοῦ Νέστου, ἐπὶ τῆς γραμμῆς Ἑχίνος—λίμνη Βιστωνίτης.

—Ὅπισω τῶν τοποθεσιῶν πυροβολικόν: Αἱ θέσεις τοῦ ἦσαν παρεσκευασμένα καὶ ὠργανωμένα ἐν ᾧ μέτρῳ ἡ ἀνάγκη ἀποκρούσεως τοῦ ἐπένεπτε.

—Μεταξὺ τῶν συνόρων καὶ τῆς κυρίας τοποθεσίας, ἔργα ὀχυρωτικῆς ἐκστρατείας διὰ τὴν ἐπιθράδυνσιν τοῦ ἀντιπάλου, ἢ τὴν διευκόλυνσιν τῆς κατοχῆς μιᾶς προωθημένης βάσεως ἐξορμήσεως, ἐφ' ὅσον θὰ καθίστατο δυνατόν τοῦτο. Ἐπὶ τοῦ ὅρους Μπέλες σκυρόδετα ἔργα.

—Ἀντιαρματικὴ κατὰ βάθος ἀπόφραξις ἀπὸ τῶν συνόρων μέχρι τοῦ ὕψους τῶν ὀχυρῶν καὶ ἐκεῖθεν εἰς σημαντικὸν βάθος καὶ ὀπίσω τούτων, ἀπασάν τῶν ἐκ τοῦ ξένου ἐδάφους εἰσδυοῦσιν.

—Πλήρης σύστημα καταστροφῶν ἀπὸ τῶν συνόρων μέχρι τοῦ ὕψους τῶν τοποθεσιῶν, ἔτοιμον νὰ λειτουργήσῃ εἰς πρώτην διαταγὴν.

—Ὁδικὸν δίκτυον ἄρτιον κατὰ βάθος καὶ πλάτος ἡρθρωμένον, ἐπιτρέπον τὴν μετακίνησιν τοῦ πυροβολικοῦ καὶ τῶν ἐφεδρειῶν διὰ τῆς συντομωτέρας ὁδοῦ πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις καὶ τὸν ἄνετον ἐφοδιασμὸν τῶν μαχομένων στρατευμάτων.

—Πλήρης καὶ πολλαπλοῦν δίκτυον διαδιβάσεων, ἀποτελούμενον ἐκ πολλαπλοῦ εἰδικευμένου τηλεφωνικοῦ δικτύου (τοῦτο ἦτο ὑπόγειον, οὐ μόνον ἐντὸς τῶν ὀχυρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς αὐτῶν, μέχρις ἀποστάσεως ὀπίσω αὐτῶν χυλιόμετρον τινῶν, ἀναλόγως τοῦ ἐδάφους), ἐξ ὀπτικοῦ δικτύου καὶ ἐκ τοιοῦτου ἀσυρμάτου. Μεγάλα τινὰ τηλεφωνικὰ κέντρα τῶν μετόπισθεν διέθετον ὑπόγεια τηλεφωνικὰ κέντρα μάχης μεγάλης ἀντοχῆς. Περιστεραὶ ὑπῆρχαν εἰς τὰ ὀχυρά καὶ ὀπίσω αὐτῶν.

—Παρατηρητήρια πυροβολικὰ καὶ Διοικήσεως σκυρόδετα ἢ ἐκ προχείρων ὕλικῶν ὀπίσω τῆς ὀχυρωμένης τοποθεσίας (ὑπῆρχον φυσικὰ καὶ πολλὰ παρατηρητήρια ἐντὸς τῶν ὀχυρῶν) διαθέντα ἰδιον πολλαπλοῦν τηλεφωνικὸν δίκτυον.

—Εἰς Θεσσαλονίκην, Καθάλλαν, Ἀλεξανδρούπολιν, μόνιμοι ὑπόγειοι σταθμοὶ Διοικήσεως μεγάλης ἀντοχῆς διὰ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον καὶ τὰς Μεγάλας Διοικήσεις, ἐπιτρέποντες τὴν ὕφ' οἰασδήποτε συνθήκας ἄνετον λειτουργίαν τούτων.

Ἀρχομένου τοῦ ἡμετέρου πολέμου, ἡ κατάστασις ἦν ἐνεφάνιζεν ἡ μόνιμος ὀχύρωσις, ἀπὸ ἀπόψεως βαθμοῦ περαιώσεως, ἦτο ἡ ἑξῆς: (πλὴν τῶν ἠλεκτρικῶν ἐγκαταστάσεων αἰτινες, ὡς ἐξετέθη εἰς προηγούμενον κεφάλαιον, εἶχον ἐκτελεσθῇ εἰς ἐλάχιστα μόνον ἔργα):

—Τὸ ὀχυρὸν Ποποτλίθιτσα ἦτο ἡμιτελές, παρεῖχεν ὁμως δυνατότητας ἀντιστάσεως.

—Τὸ ὀχυρὸν Τσαμάρα τοῦ συγκροτήματος Κάλης, τεθὲν εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπείγοντος, ἐφρίσκετο μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐργασιῶν.

—Ἔργα τινὰ τῆς ναυτιακῆς ἀμύνης τοῦ ὀχυροῦ Ροῦπελ δὲν εἶχον κατασκευασθῇ, τεθέντα εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπείγοντος. Κατὰ τὰ λοιπὰ τὸ ὀχυρὸν Ροῦπελ ἦτο πλήρως ἀποπερατωμένον.

—Τὸ ὀχυρὸν Α τοῦ συγκροτήματος Μπαμπαζώρα δὲν εἶχε κατασκευασθῇ. Τὸ λοιπὸν συγκρότημα Μπαμπαζώρα εἶχε ἀποπερατωθῇ.

—Τὰ προγεφυρώματα Πυθίου (ἐνισχυμένη ὀχυρωτικὴ ἐκστρατείας) καὶ Ἀλεξανδρουπόλεως (ἡμιμόνιμος ὀχύρωσις) ἦσαν ἡμιτελῆ.

—Τὰ ἔργα Παπάδων (ἡμιμόνημος ὀχύρωσις) ἦσαν ἡμιτελῆ.

Τὰ λοιπὰ μόνιμα ὄχυρά, πλὴν ἀσημάτων εἰς τινὰ σημεία λεπτομερειῶν, δέον καὶ θεωρηθῶν ὡς πλήρως περαιωμένα. Ἦτοι εἶχον περαιωθῆ ἐπὶ πλέον τῶν ἀνω.

— Εἰς τὸν θύλακα Μπέλες τὰ δοῦρά 'Ιστίμπη. Κελκαγιά, Ἄρπα-
λοῦκι, Δίδυμον, Παλιουρίωνες.

—Επί τοῦ Τριγγελλίου τὰ ὄχυρά Οὐσίτια, τὰ τρία ὄχυρά τοῦ συγκροτήματος Καρατάς, τὰ ὄχυρά τοῦ συγκροτήματος Κάλης (πλήν Τσαμάρας, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω).

— Τὸ ὄχυρόν Περσικ.

— Εἰς τὸ ὤριπτον κατὰ Νευροκοπίου τὰ ὄχυρά τοῦ συγκροτήματος Μαλιάγκας (Μαλιάγκα, Συνδετικὸν Περιθῶρι) τὰ ὄχυρά Παρταλούσκα, Ντάσσαβλι καὶ τὰ ἐνδιάμεσα ἔργα τῆς μονίμως ὀργανωμένης ἀντιμαρματικῆς τοποθεσίας Παρταλούσκα, Ντάσσαβλι, τὰ ὄχυρά Λίσσε καὶ Πυραμιδοειδές.

— Τα όχυρα της περιοχής Βώλακος (Καστέλλο και 1029, "Αγ. Νικόλαος, Μπαρτίσιες").

— Τὰ ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ ὀχυρά Ἔχινος καὶ Νυμφαία.

“Ινα παράσχω εις τὸν ἀναγκαστὴν ἰδέαν τινὰ τοῦ ὅγκου τῆς συντελεσθείσης εἰς τὰ ὡς ἂν ὀχυρά ἐργασίας (ἐπαναλαμβάνω ὅτι πρόκειται μόνον περὶ τῶν μόνιμων ὀχυρῶν καὶ οὐχὶ τοῦ συνόλου τῶν ἐκτελεσθεισῶν ὀχυρωτικῶν ἐργασιῶν) παρέχω τὸν κατωτέρω πίνακα διὰ τινας τῶν μονάδων ἐργασίας τῶν ἐκτελεσθεισῶν συνολικῶς εἰς αὐτά· Οὕτω

1) Κατεσκευάσθησαν νέαι ὁδοὶ μῆκους εἰς χιλιόμετρα 115	
2) Διηυρύνθησαν καὶ ριζικῶς ἐπεσκευάσθησαν παλαιαὶ ὁδοὶ μῆ-
κους εἰς χιλιόμετρα 92	
3) Ἑκκαφαὶ ἐπιφανειακῶν ἔργων εἰς καθ. μ.	616.000
4) » ὑπόγειοι » »	291.000
5) » ὁδοποιίας » »	927.000
6) Σκυρόδεμα ὀπλισμένον » »	108.000
7) » μὴ ὀπλισμένον » »	68.000
8) Ἐξωτερικὰ ὕδραγωγεῖα εἰς τρέχ. μέτρα	74.000
9) Ἐσωτερικὰ » » » »	14.000
10) Μῆκος τοποθετηθέντων ὑπογείως τηλεφωνικῶν κυκλωμάτων ἔξω τῶν
ὁχυρῶν εἰς τρέχ. μέτρα	1.216.000
11) Ὅμοιως ἐντὸς τῶν ὁχυρῶν	70.000
12) Συρματοπλεγμάτων τρέχ. μέτρα	90.000
13) Κατηλωθήσαν τσιμέντου τόννοι	66.000
14) » σιδηροῦ ὀπλισμοῦ τόννοι	12.000
15) Μεταφοραὶ ἐν τῇ περιοχῇ τῶν ὁχυρῶν εἰς χιλιομετρικοὺς τόννους ἢ
χιλιομετρικὰ καθ. μέτρα	5.600.000
16) Μῆκος ὑπογείων στοῶν καὶ καταφυγίων εἰς τρ. μ.	26.000
17) Ἡμερομίσθια	2.900.000

Ἡ γενομένη κατά τὰ ἐξεταζόμενα ἔτη ὀχυρωτική ἐργασία εἶναι ἄνευ προηγουμένου εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς στρατιωτικῆς προσπάθειας τῆς τελευταίας ἑκατονταετίας. Ἡ ἀξία τῆς ὀχυρώσεως ἤσκησε σημαντικωτάτην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων μου καὶ ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου καὶ ὡς Ἀρχιστρατήγου, διότι ἐξασφάλιζεν ἀπὸ οὐδυνήποτε αἰφνιδιασμοῦ καὶ διότι παρείχεν εἰς τὸν στρατὸν ἐκστρατείας σημαντικὸν στήριγμα, αὐξάνον τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ ἐν ἀμύνῃ καὶ ἐν ἐπιθέσει. Ἐπέτρεψε σοβαρὰν ἐξοικονόμησιν δυνάμεων, διατεθεισῶν ἔναντι τῶν Ἰταλῶν, κατὰ τὸν ἰταλοελληνικὸν πόλεμον, χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνησυχία τις ἐξ ἐνδοχομένης βουλγαρικῆς ἐνεργείας, εἰς τὴν μὴ ἐκδήλωσιν τῆς ὁποίας δὲν θὰ εἶναι τολμηρὸν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι συνέβαλεν ἱκανῶς.

Τὰ γεγονότα καὶ τὰ πράγματα ἐδικαίωσαν τὴν ἐργασίαν ταύτην καὶ ἐμαρτύρησαν ὑπὲρ αὐτῆς μὲ ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα. Πρὶν ἢ κλείσω τὴν ἐξέτασιν τῆς μονίμου ὀχυρώσεως, θὰ παραθέσω τὰς γνώμας ἐπ' αὐτῆς ξένων τινῶν. Ὁ Γάλλος στρατιωτικὸς ἀκόλουθος, εἰς ὃν ἐπετρέψαμεν νὰ ἐπισκεφθῇ ἕν τῶν ὀχυρῶν μας, εἰς ἀνταπόδοσιν τῆς ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς Κυβερνήσεως ἐπιτραπείσης ἐπισκέψεως ὀχυρῶν τῆς γραμμῆς Μαζινὸ ὑπὸ ἡμετέρων ἀξιωματικῶν, μοὶ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἔμεινε κατὰ-πληκτος, ὅτι οὐδέποτε ἐφαντάζετο ὅτι θὰ ἐβλεπε τοιαύτην ἐργασίαν, ἐπήνεσεν ὠρι-σμένας διατάξεις, καὶ ὠρισμένα ἐπενδύματα ἡμῶν ἄτινα, ὡς εἶπε, καὶ διὰ Γάλλον ἀξιωματικὸν ἦσαν καινοφανῆ καὶ τελικῶς προσέθηκεν ὅτι θὰ ὑπέβαλλεν εἰς τὴν Κυ-βερνήσιν του ἐιδικὴν μακρὰν ἔκθεσιν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ὀχυρώσεως (σημειωτέον ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιωματικοῦ ἀνήκοντος εἰς τὰ γαλλικὰ στρατεύματα φρουρᾶς ὀχυ-ρῶν).

Τοῦρκοι Ἀξιωματικοί, εἰς οὓς λόγῳ τῶν ἰδιαίτερων μας μετὰ τῆς Τουρκίας δεσμῶν καὶ συνεννοήσεως, ἐπετράπη ἡ ἐπίσκεψις ὀχυροῦ τινὸς ἐξεφράσθησαν λίαν ἐπαινετικῶς.

Οἱ Γερμανοί, μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος, κατήρτισαν πολυμελῆ ἀποστο-λὴν ὑπὸ εἰδικῶν ὀχυρωτικῶν στρατηγόν, ἥτις παρέμεινεν ἕξ ἐβδομάδας ἐν Ἀν. Μα-κεδονίᾳ μελετῶσα, σχεδιάζουσα καὶ ἐρευνῶσα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς τὴν ἡμετέραν ὀχύρωσιν. Τόσον ὁ στρατηγός, ὅσον καὶ ἄλλοι ἀξιωματικοὶ τῆς ἀποστολῆς ἐπεσκέ-φθησαν ἡμετέρας ἀνωτάτους καὶ ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, εἴτε διοικήσαντας τὸν ἀγῶνα ἐν τῇ Ἀνατολ. Μακεδονίᾳ, εἴτε ἐργασθέντας εἰς τὴν ὀχύρωσιν.

Ὅμοιως πρὸς τοὺς ἀνωτάτους ἡμῶν διοικητὰς ἐν Ἀν. Μακεδονίᾳ ἐξεφράσθησαν καὶ οἱ Διοικηταὶ τῶν ἐπιτεθεισῶν μεγάλων γερμανικῶν μονάδων. Αἱ κρίσεις τῶν ὡς ἄνω Γερμανῶν περὶ τῆς ὀχυρώσεως, ὡς αὐταὶ προκύπτουν ἐξ ἐπισήμων ἐκθέσεων τῶν ἡμετέρων ἀξιωματικῶν, εἶναι αἱ ἐξῆς:

— Ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς ἡμετέρας ὠχυρωμένης τοποθεσίας προσέκρουσε, λόγῳ τῆς ἀρίστης χρησιμοποίησεως τοῦ ἐδάφους καὶ τῆς ἐπιτυχοῦς τεχνικῆς ἐκτελέσεως, εἰς πολὺ μεγαλυτέρας δυσκολίας ἢ ἡ ἐπίθεσις κατὰ τῆς γραμμῆς Μαζινὸ.

— Τὸ πυροβολικὸν μας ἦτο ὑπέροχον, αἱ δὲ πλავιοφυλάξεις ἀποτελεσματικώ-ταται. Ἐξεπλάγησαν, ὅταν εἶδον πόσον ὀλίγον πυροβολικὸν διεθέτομεν. Εἶχον τὴν ἐντύπωσιν ἐκ τοῦ ἀγῶνος ὅτι διεθέτομεν μεγίστην ἰσχὺν πυροβολικοῦ καὶ ἀφθονίαν μέσων.

— Ἡ ἐκλογὴ θέσεως τῶν ὀχυρῶν καὶ τῶν ἔργων ὑπῆρξε θαυμασία, ἡ ἐκμετάλ-λευσις τοῦ ἐδάφους ἀρίστη, ἡ προσαρμογὴ τῶν ὀχυρώσεων καὶ τῶν πυρῶν πρὸς τὸ ἔδαφος τελεία.

— Ἐπαινετικώτατα ἐξεφράσθησαν διὰ τὸ γενόμενον παραδεκτὸν σύστημα ὀχυ-ρώσεως. Ἐνταῦθα θὰ παραθέσω ὁλόκληρον τὴν παράγραφον τῆς σχετικῆς ἐκθέσεως: Ὁ στρατηγὸς Σνάιντερ ἐχαράκτηρισε τοῦτο ὡς ἀποτελεσθὲν τὸν χρυσοῦν μέσον ὅρον μεταξὺ τοῦ γαλλικοῦ συστήματος καὶ τῶν συστημάτων ἄλλων κρατῶν καὶ ὡς κα-ταλληλότετον δι' ὀρεινὰ ἐδάφη φύσεως ὡς τὰ ἡμέτερα. Ἐπεξηγῶν τὰ ἀνωτέρω, εἶπεν ὅτι ἡ γαλλικὴ ὀχύρωσις χαρακτηρίζεται ὑπὸ ὑπερβολικῆς καλύψεως, ὑπερβο-λικῆς φροντίδος διὰ τὴν ἀνεσιν καὶ τὴν εὐζωίαν τοῦ προσωπικοῦ καὶ ὑπὸ ποσότητος ὀπλισμοῦ δυσαναλόγως μικρᾶς πρὸς τὴν ὑπόγειον ἔκτασιν τῶν ὀχυρῶν καὶ τὰ δια-τεθέντα χρηματικὰ μέσα. Ἐξ ἀντιθέτου, ἡ ὀχύρωσις τῶν ἄλλων κρατῶν ἐχαρακτη-ρίζετο ὑπὸ ἀνεπαρκοῦς καλύψεως, ἀνεπαρκοῦς φροντίδος διὰ τὴν ζωὴν τοῦ προσω-πικοῦ καὶ ἐξ ἄλλου ὑπὸ δυσαναλόγως μεγάλης πυκνότητος ὀπλισμοῦ, ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἔκτασιν τῶν ἔργων. Τὰ ἡμέτερα ἔργα ἐχαράκτηρισεν ὡς παρέχοντα ἐπαρκῆ κάλυψιν, ἐπαρκῆ φροντίδα διὰ τὴν ζωὴν τοῦ προσωπικοῦ καὶ πυκνότητα ὀπλισμοῦ ἀνάλογον πρὸς τὴν πυκνότητα τῶν ἔργων. Προσέθηκε δὲ ὅτι, καίτοι ἡ ὀχύρωσις ἡμῶν εἶχεν ὡς σκοπὸν νὰ ἀποκρούσῃ Βουλγαρικὴν ἐπίθεσιν, ἐν τούτοις ἀπεδείχθη ἰσχυρά καὶ διὰ τὰ μέσα τοῦ γερμανικοῦ στρατοῦ καὶ ὅτι, κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ἦν

έκαμεν τῆς γραμμῆς, παρατήρησεν ὅτι πολλὰ ἔργα εἶχον δεχθῇ πλείονας βόμβας ἀεροπλάνων καὶ θβίδας πυροβολικοῦ, ἀλλ' ὅτι μόνον ἀποτελέσματα ἦτο ἀποφλοιώσις τις καὶ ἐλαφραὶ ρωγμαί, αἵτινες κατ' οὐδὲν παρημποδίζαν τὰ ἔργα ἀπὸ τοῦ νὰ ἐκτελέσωσι τὴν ἀποστολὴν των. Ἀκόμῃ δὲ προσέθηκεν ὅτι τὰ ἔργα, ὅτινα εἶχον δεχθῇ βολὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς ὑπὸ βαρέων πυροβόλων εὐθυτενοῦς τροχιάς, εἶχον βεβαιῶς ὑποστῇ ζημίας εἰς τὰ φατνώματα, ἀλλ' ὅτι κάλλιστα ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιοθῶσι, ἀντικαθισταμένων τοῦ βλαθέντος ὀπλισμοῦ καὶ τῶν ἐκτὸς μάχης τεθέντων ἀνδρῶν.

—Ὁμοφώνως πάντες ἐξεφράσθησαν ὅτι οὐδέποτε ὁ Βουλγαρικὸς στρατὸς θὰ ἐπετύγγανε διάσπασιν τῆς γραμμῆς.

—Ἐξήραν τὴν προσαρμογὴν τῆς ὀχυρώσεως πρὸς τὰς νεωτάτας ὀχυρωτικὰς καὶ τακτικὰς ἰδέας καὶ τὸ ἐπιθετικὸν πνεῦμα ἐν τῇ διεξαγωγῇ τῆς ἀμύνης, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ παθητικὸν πνεῦμα ὅπερ διεῖπε τὰς ὀχυρώσεις ἄλλων κρατῶν. Ὡς ὁ ἀναγνώστης θὰ ἐνθυμῆται, εἰς τὸ πραγματευόμενον τὰς κατασκευὰς τμήμα τοῦ προηγούμενου κεφαλαίου, ἐξέθηκα ὅτι εἰς τὰ ὄχυρά ὑπῆρχον διατάξεις καὶ ἔργα ἐπιτρέποντα ὅπως μικρὰ τμήματα ἀποφασισμένων ἀνδρῶν ἐξέρχονται, τὴν κατάλληλον στιγμὴν καὶ εἰς τὸ κατ'ἀλλήλου σημεῖον, ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ὄχυρου εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του, ἐπιτίθενται διὰ χειροβομβίδων, διὰ τῆς λόγχης καὶ διὰ ριπῶν αὐτομάτων ὅπλων αἰφνιδιαστικῶς κατὰ τοῦ ἐπικαθίσαντος ἐχθροῦ, φονεύουν τοὺς ἀνδρας του καὶ ἐπιστρέφουν μετ' αἰχμαλώτους εἰς τὰ ὑπόγεια των. Τοιαῦτα ἐπιτυχεῖς ἐνέργειαι ἐσημειώθησαν κατ' ἐπανάληψιν, διαρκούντος τοῦ ἀγῶνος τῶν ὀχυρῶν, ἀπετέλεσαν δὲ αὐταὶ καὶ αἱ ἐπιτρέψασαι αὐτὰς διατάξεις καὶ ἔργα ἐκπληξίῳ διὰ τοὺς Γερμανοὺς μὴ ἔχοντας συναντήσῃ τοιαύτας ἕως τότε.

—Ἐδυσκολεύθησαν νὰ πιστεύσουν τὴν ἀκρίθειαν τοῦ ἀριθμοῦ ὡς πρὸς τὸ συνολικῶς ἀπαιτηθὲν χρηματικὸν ποσόν. Ἐδῆλωσαν ὅτι ἀπετέλει αἰνίγμα πῶς, μετὰ τὸσον ὀλίγα μέσα καὶ μετὰ τὰς ὑπαρχούσας πάσης φύσεως δυσχερείας, ἐπετεύχθη, ἐν σχετικῶς βραχεὶ χρόνῳ, ἡ γενομένη ὀργάνωσις.

—Εὖρον ἐπιτυχεστάτην τὴν τεχνικὴν ἀπόκρυψιν, ὅπου αὕτη εἶχε μονίμως συντελεσθῇ.

—Ἐπῆνεσαν τὸ ἐφαρμοσθὲν σύστημα τῆς μυστικότητος, δηλώσαντες ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν εἶχον πληροφορίας περὶ τῆς ὀχυρώσεώς μας.

—Μετ' ἐπιμονῆς ἐπεζήτησαν νὰ ἐξακριβώσουν, ἂν εἶχομεν εἰς τὴν ὀχύρωσιν ὅπλα εἰδικοῦ τύπου, ὅπλα «ὀχυρώσεως». Ὅταν ἀπέκτευσαν τὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν εἶχομεν, ἐξέφρασαν τὴν ἐκπληξίν των διὰ τὴν τὸσον τελείαν προσαρμογὴν τῶν ὅπλων τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας εἰς τὴν μόνιμον ὀχύρωσιν καὶ μάλιστα διὰ τὴν προσαρμογὴν διαφόρων τύπων τοῦ ὀπλισμοῦ ἐκστρατείας εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἔργον.

—Ἐχαρκτήρισαν ὡς ἀρίστην τὴν ποιότητα τοῦ σκουροδέματος.

ΟΧΥΡΩΣΙΣ ΔΙ ΕΡΓΩΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Α'. ΟΧΥΡΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ

Ἐν ἀρχῇ τοῦ προηγούμενου κεφαλαίου, εἰκονίσθη ἡ μορφή ἣν τελικῶς παρουσίασεν ἡ ἀμυντικὴ ὀργάνωσις τῶν πρὸς Βουλγαρίαν συνόρων. Ἐκεῖ, μετὰ τῶν ἄλλων, ἐλέχθη ὅτι, ἐπὶ τῆς κυρίας τοποθεσίας, ὑπῆρχον εἰς τὰ ἐνδιάμεσα τῶν μονίμων ὀχυρῶν, ὀχυρώσεις ἐκστρατείας, ὅτι ἐνιαχοῦ ὑπῆρχε δευτέρα τοποθεσία, κατὰ βάθος, ἐξ ἔργων ἐκστρατείας, ὅτι ὑπῆρχον ἐπίσης ἐγκρατοὶοὶ τινες τοποθεσίαι ἐξ ἔργων ἐκστρατείας ἐνισχυμένων καὶ ὅτι ἔργα ὀχυρωτικῆς ἐκστρατείας ὑπῆρχον καὶ μετὰ τῶν συνόρων καὶ τῆς κυρίας τοποθεσίας. Θὰ ἐξετάσωμεν ἤδη τὰ κατὰ τὰ ἔργα ἐκστρατείας ταῦτα.

Ἐν τῇ ζώνῃ ἀπὸ Μπέλες μέχρι Κομοτινῆς ἐγένοντο, καὶ πρὸ τοῦ ἔτους 1935, διάφοροι ἐργασίαι ὀργανώσεως τοῦ ἐδάφους, πλὴν ὅμως αὗται καὶ στοιχειώδεις

ήσαν και άνευ ούδενός συστήματος, καθ' όσον περιωρίζοντο εις άπλήν οργάνωσιν τών θέσεων τών φυλακίων και άλλων τινών σημείων έν τη ζώνη της προκαλούψεως, αναλόγως τών άντιλήψεων τών εκάστοτε επί τόπου ύπηρετούντων ήγητόρων της προκαλούψεως, χωρίς τό σύνολον αύτών νά αποβλέπη εις την έξυτηρέτησιν ένός έν τώ συνόλω τεθέντος σκοπού.

Άπό του τέλους του 1935, τό Γενικόν Έπιτελείον Στρατού, έν τη όλη του μερίμνη διά την όχύρωσιν τών προς Βουλγαρίαν συνόρων, άνέθεσε μίαν πρώτην μελέτην της συμπληρώσεως της υπό μελέτην τότε μονίμου όχυρώσεως δι' έργων έκστρατείας εις την Κεντρικήν Έπιτροπήν Όχυρώσεως. Η μελέτη αύτη έγένετο βάσει τών οδηγίων του Έπιτελείου, κατέληξε δε, κατόπιν αναγνωρίσεως επί του έδάφους, εις την ύποβολήν σχετικών προτάσεων τόν Ιούλιον του 1936, αίτινες και ένεκρίθησαν υπό του προκατόχου μου τότε Άρχηγού του Έπιτελείου.

Αναλαβών την άρχηγίαν του Έπιτελείου, και προβάς, ως άλλαχού άνέφερα, εις αναγνώρισιν της όλης παραμεθορίου περιοχής, υιοθέτησα τάς άντιλήψεις του προκατόχου μου, ως προς την ανάγκην της συμπληρώσεως της προς Βουλγαρίαν τοποθεσίας δι' έργων έκστρατείας, διέταξα δε όπως γίνουν αι δέουσαι μελέται και έκδοθούν αι σχετικά διαταγαί διά την οργάνωσιν της σχετικής εργασίας, ήτις και ήρξατο τό 1937.

Δέν θά κουράσω τόν αναγνώστην εκθέτων ποϋ άκριβώς έγιναν τά διάφορα έργα έκστρατείας. Ός εκ της πρώτης παραγράφου του παρόντος πεφαλαίου προκύπτει, ταύτα έγιναν έφ' όλης της τοποθεσίας, πρό αυτής, όπισθεν αυτής και έγκαρσίως προς αυτήν.

Ποίαι δε ήσαν αι άντιλήψεις μου περί της τοποθεσίας και ποίαν παρεδέχθη τελικώς εις τούς διάφορους τομείς εξέθηκα εις άλλο κεφάλαιον.

Τά έργα ταύτα έξετελούντο κατ' έτος, βάσει διαταγών του Γενικού Έπιτελείου Στρατού, αίτινες καθώριζον την κατά τό ύπ' όψιν έτος εκτελεστέαν εργασίαν και παρείχον διαφόρους οδηγίας διά την εκτέλεσιν και την συντήρησιν τών έργων, δι' ήν ιδιαιτέρα μέριμνα έδει νά καταβάλληται.

Τά εκτελεσθέντα έργα περιελάμβανον, εκτός τών έργων όχυρώσεως, και έργα όδοποιίας, ήτοι διευρύνσεις ή κατασκευάς ευθέτων ήμισοκινών όδών. Έπί πλέον, έφ' όσον διά διαφόρους λόγους δέν καθίστατο δυνατόν ή κατά τό ύπ' όψιν έτος έναρξιν τών εργασιών μονίμου τινός όχυρού, δι' ό ειχε ληφθή απόφασις κατασκευής, διετάσето κατ' άρχήν, διά του προγράμματος τών έργων έκστρατείας, ή κατασκευή τοιούτων προς προσωρινήν αναπλήρωσιν εκείνου κατά τό δυνατόν.

Τά έργα έκστρατείας ήσαν ήμίκλειστα, έξασφαλίζοντα οϋ μόνον τό μέτωπον, αλλά και τά πλευρά, ένια δε έξ αύτών ήσαν περίκλειστα. Υπήρχε σύνδεσμος μεταξύ των διά τών πυρών και έφ' όσον ήτο δυνατόν άλληλοϋποστήριξις. Δι' όσα έργα έκστρατείας έγειτόνευον προς μόνιμα όχυρά ύπήρχε σύνδεσμος πυρών και άλληλοϋποστήριξις μεταξύ αύτών και τών μονίμων όχυρών. Τά έργα έκστρατείας περιελάμβανον χαρακώματα, θέσεις βολής αυτομάτων όπλων, κύρια όρύγματα συγκοινωνίας, συρματοπλέγμα δύο σειρών πασσάλων μετά ποδιάς, θέσεις ένεδρευτών επιτηρήσεως συρματοπλέγματος, θέσεις παρατηρητηρίων (διμοιρίας, λόχου, τάγματος), έλσφρά σκέπαστρα προστασίας τών θέσεων βολής αυτομάτων όπλων, εις διάφορα σημεία αντιαρματικών κώλυμα, άποφίλωσιν του πεδίου βολής. Εις δευτέραν σειράν επείγοντος είχαν τεθή έλαφρά σκέπαστρα προστασίας του προσωπικού και στοιχειώδης οργάνωσις τών σταθμών διοικήσεως. Ίκανά και τούτων κατεσκευάσθησαν.

Τινά τέλος τών έργων έκστρατείας ήσαν ένισχυμένα, ήτοι είχαν τά όργανα παρατηρήσεως και τά κύρια όργανα πυρός υπό σκυρόδετα σκέπαστρα άντοχής εις βλήμα τών 155, ή άλλαχού τών 105, όμοίως άντοχής σκέπαστρα διά τό προσωπικόν τών αυτομάτων όπλων, ανά ένα σταθμόν διοικήσεως και έν τηλεφωνικόν κέντρον

καὶ μικρὰν ἀποθήκην πυρομαχικῶν τῆς αὐτῆς ἀντοχῆς κατὰ ἔργον, ὀρματόπλεγμα τεσσάρων σειρῶν πασσαλῶν.

Αἱ λεπτομερεῖς μελέται καὶ χαράξεις τῶν ἔργων ἐκστρατείας ἐγίνοντο μερίμνη τῶν μεγάλων μονάδων εἰς ἃς ἀνετίθετο ἡ κατασκευὴ. Τινὲς τῶν μελετῶν ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ὑποεπιτροπῶν ὀχυρώσεως τῶν ἀσχολουμένων μὲ τὴν μελέτην τῶν μονίμων ἔργων. Γενικὰ ζητήματα ἐξήταζεν ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ Ὀχυρώσεως, ὑποβάλλουσα τὰς προτάσεις τῆς εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ. Ἡ Κεντρικὴ αὕτη Ἐπιτροπὴ, ἄλλως τε, ἦτο ἐνήμερος τῆς ὅλης ἐκτελουμένης ἐργασίας ὀχυρώσεως, τακτικώτατα ἐξερχομένη εἰς τὸ ἔδαφος, συνεργαζομένη μετὰ τῶν μεγάλων μονάδων καὶ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου καὶ ὑποβάλλουσα ἐκθέσεις.

Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἔργων ἐκστρατείας ἀνετίθετο εἰς τὰς μεγάλας μονάδας, εἰς τὴν περιοχὴν τῶν ὁποίων εὐρίσκοντο, ἢ εἰς τὴν Διοίκησιν Φρουρίου Θεσσαλονίκης. Εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνωτέρω ἐτίθεντο συμπληρωματικὰ μέσα εἰς ἀξιοματικούς καὶ ἄνδρας, εἰς ὕλικά καὶ εἰς πιστώσεις διὰ τὴν πληρωμὴν διαφόρων δαπανῶν, ἐν αἷς καὶ αἱ μεταφοραὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια ἰδιωτῶν τεχνιτῶν. Πλείστοι ἀξιοματικοὶ καὶ πολυαριθμὰ τμήματα ὄλων τῶν ὅπλων εἰργάσθησαν εἰς τὰς ἐργασίας ταύτας μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας καὶ ἐργατικότητος, καὶ ἱκανοποιητικῆς ἀποδόσεως.

Πλήρη ἀριθμητικὸν ἀπολογισμὸν τῆς ἐκτελεσθείσης ἐργασίας ἔχομεν μόνον μέχρι τέλους τοῦ 1939. Λόγῳ τοῦ ἐκραγέντος τὸ 1940 ἡμετέρου πολέμου, δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ συγκέντρωσις καὶ συγκεφαλαίωσις τῶν ἐκθέσεων τῶν ἐκτελεσθεισῶν κατὰ τὸ 1940 ἐργασιῶν. Παρέχω ὁμως ἀριθμητικῶς τὴν ἐκτελεσθείσαν ἐν τῷ συνόλῳ ἐργασίαν κατὰ τὰ ἔτη 1937 - 1939, ἵνα ὁ ἀναγνώστης σχηματίσῃ μίαν εἰκόνα τοῦ ὅγκου τῆς ἐκτελεσθείσης ἐργασίας καὶ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος.

Οὕτω ἐξετελέσθησαν:

Χαρακώματα διαφόρου βάθους	173.000	τρέχ. μέτρα
Ὅρυγματα συγκοινωνίας	35.000	»
Συρματοπλέγματα	111.000	»
Πολυβολεῖα πλήρη ἐκ προχείρων ὑλικῶν	298	
Πολυβολεῖα ἡμιτελῆ ἐκ προχείρων ὑλικῶν	107	
Ὅπλοπολυβολεῖα πλήρη ἐκ προχείρων ὑλικῶν	581	
Ὅπλοπολυβολεῖα ἡμιτελῆ ἐκ προχείρων ὑλικῶν	195	
Παρατηρητήρια πλήρη ἐκ προχείρων ὑλικῶν	16	
Πολυβολεῖα καὶ ὀπλοπολυβολεῖα σκυρόδετα	56	
Παρατηρητήρια	10	
Παθητικὰ σκέπαστρα πλήρη	124	
Παθητικὰ σκέπαστρα ἡμιτελῆ	42	
Ἀποψίλωσις	3880	στρεμμάτων
Πυροβολεῖα πλήρη	39	
Σκέπαστρα προσωπικοῦ πυροβόλων πλήρη	59	
Σκέπαστρα προσωπικοῦ πυροβόλων ἡμιτελῆ	25	
Ἀντιαεροπορικὰ πυροβολεῖα	15	

Κατὰ τὸ 1940 συνεπληρώθησαν τὰ ἀνωτέρω ὡς ἡμιτελῆ ἀναφερόμενα, ἐπεξετάθησαν κατὰ πολὺ τὰ συρματοπλέγματα καὶ προσετέθησαν νέα ἐνεργητικὰ καὶ παθητικὰ, ἐν οἷς πολλὰ σκυρόδετα σκέπαστρα. Οὕτω κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ε΄ Σώματος Στρατοῦ πλείστα ὅσα ἔργα καὶ τοιαῦτα ὁδοποιίας. Εἰς τὸ προγεφύρωμα Ἀλεξανδρουπόλεως τὸ προγεφύρωμα Πυθίου καὶ ἄλλα σημεῖα πολλὰ τῶν ἔργων τούτων εἶχον σκυροδέτους κατασκευὰς καὶ ταῦτα ἀνεξαρτήτως τῶν ἔργων τῆς Διοικήσεως Φρουρίου εἰς Ἀλεξανδρούπολιν, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἀλλοῦ.

Τὸ Δ΄ Σῶμα Στρατοῦ κατεσκεύασε περὶ τὰ 25 σκυρόδετα σκέπαστρα διὰ πολυβόλα καὶ τινα πυροβόλα, πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἀμυντικῶν τοποθεσιῶν εἰς τὸ δρὸς

Καρά, τὸ ὑψίπεδον Κάτω Νευροκοπίου, τοῦ Βώλακα καὶ διὰ τὴν ἀποτελεσματικὴν πλავιοφύλαξιν τῶν ὁχυρῶν.

Τέλος ἡ Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης κατεσκεύασεν ἐπὶ τοῦ Μπέλες, ὑπερ-νικήσασα τὰς μεγίστας δυσχερείας μεταφορᾶς τῶν ἀπαιτουμένων ὕλικῶν εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐκείνην περιοχὴν, περὶ τὰ δέκα σύνθετα πολυβολεῖα σκυρόδετα (περιλαμβά-νοντα καὶ καταφύγιον χώρον διὰ τροφίμα, ὕδωρ, ὕλικά ἐπιδέσεως, πυρομαχικά). Τὰ πλεῖστα τῶν πολυβολείων τούτων ἦσαν διπλᾶ, κατεσκευάσθησαν δὲ καὶ παρατη-ρητήρια.

Κατόπιν τῆς Ἱταλικῆς ἀποθάρσεως εἰς Ἀλβανίαν τὸ 1939, ἐνεφανίσθη ὁξὺς ὁ Ἰταλικὸς ἀπὸ Ἀλβανίας κίνδυνος καὶ αἱ πιθανότητες διμετώπου πολέμου πρὸς Ἱτα-λίαν καὶ Βουλγαρίαν.

Αἱ ἀνάγκαι τοιοῦτου τινὸς πολέμου ἐνεφάνιζον ὡς ἀπαιτουμένην τὴν ὁργάνωσιν τῆς ἐγκαρσίας τοποθεσίας — Νέστου — Καθάλλας. Ἡ μελέτη αὕτη, ὡς καὶ ἡ τῶν ἀναγκῶν τοῦ πρὸ ταύτης ἀγῶνος προκαλύψεως, ἀνετέθη εἰς τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ, μετὰ δὲ τὴν ἀπεξεργασίαν τῆς καὶ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τοῦ Στρατοῦ, ἐξεδόθησαν αἱ σχετικαὶ διαταγαὶ τοῦ Ὑπουργείου, συμφώνως πρὸς τὰς προτάσεις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Αἱ ἐργασίαι ἀνετέθησαν εἰς τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ, διεξή-χθησαν δὲ μετὰ πολλῆς δραστηριότητος, ὥστε, ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήμα-τος, ἐπετεύχθη κατὰ τὸ 1940 ἡ πλήρης σχεδὸν ἀμυντικὴ ὁργάνωσις τῆς τοποθεσίας, περιλαμβανούσα μεταξὺ ἄλλων σημαντικὸν ἀριθμὸν σκυροδέτων πολυβολείων καὶ παρατηρητηρίων εἰς τὴν περιοχὴν Παραδείσου Ἀγαλάρ, ἐνεργὸν καὶ παθητικὴν ἀντιαρματικὴν ἀμυναν καθ' ὅλον τὸν ροῦν τοῦ Νέστου, ἀπὸ Παραδείσου καὶ Νοτίως. Πολλὰ ἀντιαρματικὰ ὁργανῶσεις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς τοποθεσίας (εὐρεῖαι καὶ βαθεῖαι τάφροι πληρωθεῖσαι ὑπὸ θαλασσίου ὕδατος). Σκυρόδετα πολυβολεῖα διὰ τὴν ἐνεργὸν ἀντιαρματικὴν ἀμυναν, διαφόρους ὁργανῶσεις διὰ τὸν πρὸ τῆς το-ποθεσίας ἀγῶνα, ἐν αἷς καὶ πλήρεις ἀντιαρματικὸν κώλυμα εἰς τὸν λαίμῳ τῆς Βι-στοννίτιδος λίμνης, ἐπιτευχθέν διὰ διευθετήσεως τοῦ ἐκεῖ ὑπάρχοντος Ἀναστασιανοῦ τεύχους καὶ ἐν μέρει διὰ δεντροτομιῶν καὶ πασσαλοστοιχιῶν, καὶ ἐν τέλει σοδαράν ὁργάνωσιν ἐν τῇ περιοχῇ Μπουκίων (Παρανεοτίου) ὅπου, πρὸς τοῖς ἄλλοις, κατε-σκευάσθησαν καὶ δεκάδες μικρῶν σκυροδέτων πολυβολείων καὶ παρατηρητηρίων.

Β'. ΟΧΥΡΩΣΙΣ ΠΡΟΣ ΑΛΒΑΝΙΑΝ

Περίοδος μέχρι καὶ τοῦ 1938.

Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, ἡ ἀμυντικὴ ὁργάνωσις τοῦ πρὸς Ἀλβανίαν θεάτρου ἐπιχει-ρήσεων δὲν εἶχεν ἀπασχολήσῃ τὴν κεντρικὴν ὑπηρεσίαν, ὅχι μόνον ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτελέσεως, ἔστω καὶ στοιχειωδῶν ἐργασιῶν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως μελέτης. Κατὰ τὸ 1936 ἐγένοντο εἰς περιοχὰς τινὰς ἐργασίαι τινές, γενικῶς χαρακώματα γονυπε-τοῦς ἀνευ σαρματοπλέγματος, διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ ἐπιβραδυτικοῦ ἀγῶνος προκαλύψεως, ἀνευ δὲ εἰδικωτέρας σκέψεως ἐξυπηρετήσεως σχεδίου τινὸς ἐκστρα-τείας. Κατὰ τὸν Νοέμβριον 1936, ἐν τῷ πλαίσίῳ τοῦ ὅλου προβλήματος τῆς ἀμυν-τικῆς ὁργανώσεως τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, κατόπιν ἐντολῆς μου, ἡ Ἐπιτροπὴ Μελετῶν Ὀχυρώσεως προέβη ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς τὴν μελέτην τῆς πρὸς Ἀλβανίαν παραμεθορίου περιοχῆς· αἱ διὰ τὴν μελέτην ταύτην δοθεῖσαι ὁδηγίαι εἰς τὴν Ἐπι-τροπὴν ἔθετον ὡς σκοπὸν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς μᾶλλον πλεονεκτικῆς βάσεως δι' ἐπιτετικὴν ἐξόρμησιν.

Κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1937 ἐπανεξετάσθη ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνάρξεως ἐκτελέσεως ἐργασιῶν εἰς τὸ θέατρον τοῦτο. Ἡ ἔλλει-ψις διαθεσίμων πιστώσεων καὶ ἡ ἀνάγκη ὅπως μὴ ὑποστῶσι μείωσιν τινα αἱ διατε-θεῖσαι διὰ τὴν πρὸς Βουλγαρίαν ὁχύρωσιν πιστώσεις, δὲν ἐπέτρεψαν τὴν ἐναρξιν ἐργασιῶν· ἐξ ἄλλου ἡ ὅλη κατάστασις ἐν τῇ Βαλκανικῇ δὲν ἐνέπνεε φόβους λίαν προσεχῶν περιπλοκῶν.

Κατά τὸ ἔτος 1938, βάσει τοῦ καταρτισθέντος Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Σ.Μ. (εἰς ἐφαρμογὴν τῶν στρατιωτικῶν συμφωνιῶν τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου) αἱ ἀντίστοιχοι παραμεθόριοι Μεγάλαι Μονάδες (Β', Γ' Σώματα Στρατοῦ, VIII Μεραρχία) προέβησαν εἰς τὴν ἀναγνώρισιν τῶν προβλεπομένων τοποθεσιῶν καὶ σποραδικὴν ἐκτέλεσιν ἔργων τινῶν, ἀνευ ὅμως οὐσιώδους σημασίας. Ἡ ἀνεπάρκεια μέσων καὶ πιστώσεων δὲν ἐπέτρεπεν εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ τὴν προώθησιν τῶν κατασκευῶν τούτων.

Ἔτος 1939

Κατὰ τὸ 1939 ἢ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου λαβοῦσα χώραν ἀπόθλας καὶ κατάληψις ὁλοκλήρου τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν, παρουσίασε σοβαρὸν τὸ πρόβλημα τῆς ἐκ τῆς πλευρᾶς ἐκείνης ἀμύνης τῆς χώρας. Ἐξετέθη εἰς προηγούμενον κεφάλαιον τὸ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τούτου καταρτισθὲν Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Ι.Β., μετὰ τὰς μεταβλητάς τοῦ Ι.Β.α καὶ Ι.Β.β. Ὡς ἄμεσον συμπλήρωμα τοῦ Σχεδίου τούτου Ἐπιχειρήσεων ὑπῆρξεν ἡ λήψις ὧλων τῶν ἐπιβαλλομένων μέτρων διὰ τὴν βάσει τοῦ Σχεδίου τούτου ἐπιβαλλομένην ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τοῦ θεάτρου αὐτοῦ. Πρὸς τοῦτο τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἀρχὰς Μαΐου 1939, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπέστειλε τὸν ὑποστράτηγον Στρίμπερ, Β' Ὑπαρχηγόν, ἵνα μελετήσῃ ἐπὶ τόπου γενικώτερον τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς δυνατότητας, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀνέθεσεν εἰς τὸν ὑποστράτηγον Δέδες, ὅπως, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ὑποστρατήγου Στρίμπερ, προβῇ εἰς τὴν μελέτην ὀργανώσεως τῆς ἐργασίας διὰ τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τῆς τοποθεσίας Ι.Β. (Καϊμακτσάλαν—Βέρμιον—μέσος ροῦς Ἀλιάκμονος—Πίνδος) δι' ἔργων ἐκστρατείας ἀντοχῆς εἰς βλῆμα τῶν 105. Συγχρόνως δὲ ἐξέδωκε ὁδηγίαν εἰς τὰς παραμεθορίους Μεγάλας Μονάδας διὰ τὴν ἀμυντικὴν ὀργάνωσιν τῆς ζώνης τοῦ ὑποχωρητικοῦ ἔλιγμου (κατὰ τὸ Σχέδιον Ι.Β.) μετὰ ἐντολὴν ἁμέσου ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν καὶ προωθήσεως αὐτῶν μετὰ τὸν ταχύτερον ρυθμὸν α) ἐργασίαι αὐταὶ περιελάμβανον κυρίως α) προπαρασκευὰς καταστροφῶν, β) παθητικὰ ἀντιαρματικά κωλύματα καὶ ἐνεργητικὰ ἀντιαρματικά σκέπαστρα, γ) σημεῖα ἀντιστάσεως, κατὰ βάθος ἅπαντα. Διὰ τὰς ἐργασίας ταύτας διετέθησαν ἀρχικῶς 2.000.000 δραχμῶν διὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ 1.500.000 διὰ τὴν Ἠπειρον, ἐπίσης καὶ ποσότης ὕλικου μηχανικοῦ.

Ὁ ὑποστράτηγος Δέδες, περατώνσας τὴν ἀνατεθεῖσαν αὐτῷ ἐργασίαν ταχέως, ὑπέβαλε λίαν διεξοδικὴν μελέτην, διὰ τῆς ὁποίας προτείνεται ὡς ἀναγκαῖα ἡ κατασκευὴ: 200 σκυροδέτων πολυβολείων, 140 σκυροδέτων ὀπλοπολυβολείων καὶ παρατηρητηρίων, 550 σκεπαστρῶν πεζικοῦ, 350 σκεπαστρῶν πυροβολικοῦ, 80 σκεπαστρῶν Διοικήσεως, 23 χιλιόμετρων ἀντιαρματικοῦ κωλύματος, 128 χιλιόμετρων συρματοπλέγματος, 130 χιλιόμετρων συγκοινωνιῶν (ἰδίαι διάνοιξις ἡμιονικῶν) 1100 σηκῶν ὑπὸ προπέτασμα, 300 χιλιόμετρων χαρακωμάτων. Διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἄνω ἐργασιῶν, τῶν ὕλικων εὐρισκομένων ἐπὶ τόπου τῶν ἔργων, θὰ ἀπαιτοῦντο 9.000 κοινὸι ἐργάται καὶ 3.000 τεχνίται ἐργαζόμενοι ἐπὶ 4 μῆνας. Ὁ ὅγκος τῶν μεταφερθησομένων ὕλικῶν θὰ ἀνῆρχετο εἰς 265.000 τόνους, ἡ δὲ διαπάνη εἰς 400.000.000 δραχμῶν.

Λόγῳ τοῦ ὅγκου τῶν ἀνωτέρω ἐργασιῶν καὶ τῆς ἀδυναμίας προσωπικοῦ, μέσων καὶ πιστώσεων διὰ τὴν ταυτόχρονον ἐντατικὴν ἐκτέλεσιν ἐργασιῶν, τόσον εἰς τὴν ζώνην τοῦ ὑποχωρητικοῦ ἔλιγμου, ὅσον καὶ εἰς τὴν ἀμυντικὴν τοποθεσίαν (κατὰ τὸ Σχέδιον Ι.Β.) τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἐγκάτελειψε τὴν ἀρχικὴν σκέψιν τοῦ περὶ ὀργανώσεως ἰδίας Ὑπηρεσίας κατασκευῆς ἔργων ἐπὶ τῆς τοποθεσίας, καὶ ἀπεφάσισε τὴν προώθησιν τῶν ἀμυντικῶν ἔργων μετὰ βραδύτερον ρυθμὸν διὰ τῶν παραμεθορίων Μ. Μονάδων, τὰς ὁποίας ἐφωδίασε διὰ συμπληρωματικῶν πιστώσεων, ὕλικου καὶ ἐργαλείων παρακολουθῶν δὲ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἐκτελουμένην ἐργασίαν, ἔδιδε τὰς ἀναγκαῖας ὁδηγίας. Ἐν τῇ Δ. Μακεδονίᾳ, καθ' ἅπασαν τὴν ὑπόλοιπον διάρκειαν τοῦ 1939, τὰ Β' καὶ Γ' Σώματα Στρατοῦ εἰργάσθησαν κυρίως

εις την άμυντικήν οργάνωσιν τῆς ζώνης τοῦ κατὰ τὸ Σχέδιον I.B. ὑποχωρητικοῦ ἔλιγμοῦ. Παράλληλως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἐργασίας τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἀπεφάσισε τὴν ἀμυντικὴν οργάνωσιν τῆς παραμεθορίου τοποθεσίας (Γκορίτσια — Βάρμπα — Μαλίμπα — Φλατσάτα — Ἀλεβίτσα) ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ἔλιγμοῦ I. B., δι' ἔργων ἐκστρατείας, τῶν κυρίων ὅμως ἔργων ταύτης κατασκευαζομένων ἐκ σιδηροπαγούς σκυροκονιάματος ἀντοχῆς εἰς βλῆμα τῶν 220. Ἡ ἐκδοθεῖσα σχετικῶς διαταγὴ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, περὶ τὰ μέσα Αὐγούστου 1939, καθώριζεν ὡς ἑξῆς τὸν σκοπὸν: «Ἀποστέρησις ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον τῆς δυνατότητος εἰσβολῆς εἰς τὸ ἡμέτερον ἔδαφος ἀνευ προηγουμένης συγκεντρώσεως βαρέων μέσων καταστροφῆς καὶ προπαρασκευῆς διαρκείας τινὸς πρὸς ἀνάληψιν ἐπιχειρήσεων». Ἐν συνεχείᾳ δὲ καθώριζεν ὅτι ὁ σκοπὸς οὗτος θὰ ἐπεξητεῖτο διὰ τῆς δημιουργίας συνεχοῦς προπετάσματος πυρὸς διὰ καταλλήλου διατάξεως τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς τοῦτο ὀργάνων πυρὸς καὶ δι' ἐκμεταλλεύσεως τῶν παθητικῶν ζωνῶν, διὰ τῆς προστασίας διὰ μονίμου ἄκωρῶσεως ἐκεῖνων τῶν μηχανημάτων πυρὸς ἅτινα ἔφρασσον κατευθύνσεις εὐκόλου κινήσεως τοῦ ἀντιπάλου, διὰ συμπληρώσεως δὲ τῆς ὅλης γραμμῆς μὲ ἔργα ἐκστρατείας.

Διὰ τῆς αὐτῆς διαταγῆς παρείχοντο συμπληρωματικαὶ τακτικαὶ καὶ τεχνικαὶ ὁδηγίαι, καθωριζέτο δὲ ὅτι, εἰς πρώτην σειρὰν ἐπείγοντος θὰ κατεσκευάζοντο τὰ πολυβολεῖα, τὰ ἀντιαρματικὰ πυροβολεῖα, καὶ τινὰ παρατηρητήρια· τὰ καταφύγια τούτων θὰ κατεσκευάζοντο εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπείγοντος. Ἡ τακτικὴ μελέτη τῶν ἔργων τούτων ἀνετέθη εἰς τὰ Β' καὶ Γ' Σώματα Στρατοῦ, ἡ τεχνικὴ μελέτη εἰς τοὺς ἀντιστοίχους Διοικητὰς Μηχανικοῦ, ἡ δὲ κατασκευὴ εἰς τὴν Διοίκησιν Φρουρίου Θεσσαλονίκης, μὲ τὴν ἐντολὴν τῆς περατώσεως τούτων ἐντὸς τοῦ θέρους 1939.

Ἡ γενομένη μελέτη κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα τῆς κατασκευῆς ἐν πρώτῃ σειρᾷ ἐπείγοντος τῶν ἑξῆς σκυροδέτων ἔργων: 19 διπλῶν πολυβολείων, 21 ἀπλῶν πολυβολείων, 2 πυροβολείων ἀντιαρματικῶν, 5 παρατηρητηρίων. Τὰ ἔργα ταῦτα κατεσκευάσθησαν ἅπαντα, πλην 4, ἐντὸς τῆς ταχέως τῆς προθεσμίας. Ταυτοχρόνως δὲ τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον ἐμερίμνησε διὰ τὴν ἔγκαιρον προετοιμασίαν καὶ ἀποστολὴν τοῦ ἀναγκαιοῦντος ὀπλισμοῦ καὶ ἐκπαίδευσιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος προσωπικοῦ, ὥστε τὰ ἔργα ταῦτα ἐφωδιάσθησαν δι' ὀλικοῦ καὶ προσωπικοῦ θέσεως καὶ οὐχὶ εἰς βάρος τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας.

Ἐν τῷ θεάτρῳ τῆς Ἠπείρου ἀντεμετωπίσθη ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ συμπληρωματικῶς τῶν ἔργων ἐκστρατείας ἐκτέλεσις σκυροδέτων ἔργων ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Ἐλαία — Καλαμάς, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ ὅλου ἔλιγμοῦ I.B., ταχθέντος σκοποῦ τῶν σκυροδέτων τούτων ἔργων ἀναλόγου πρὸς τὸν τοιοῦτον τῆς παραμεθορίου τοποθεσίας ἐν Δυτικῇ Μακεδονίᾳ. Ἐπίσης δι' ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἀνεβλήθη ἡ ἀποφασισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀποξήρασις τοῦ πρὸ τῆς τοποθεσίας Ἐλαίας εὐρισκομένου ἔλους, σημαντικὸν προστατευτικὸν κωλύματός μέρους τῆς τοποθεσίας. Ἐπιτροπὴ τῆς VIII Μεραρχίας, εἰς ἣν συμμετέσχε καὶ ἀξιωματικὸς τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης, ἐμελέτησε τὸ πρόβλημα βάσει τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀπαιτοῦντο πρὸς κατασκευὴν σκυροδέτα: 6 τριπλᾶ πολυβολεῖα, 32 διπλᾶ πολυβολεῖα, ἐν ἀπλοῦν πολυβολεῖον, 3 ἀντιαρματικὰ πυροβολεῖα, 5 παρατηρητήρια. Ἡ κατασκευὴ τούτων, λόγῳ τῆς ἐπερχομένης περιόδου βροχῶν φθινοπώρου καὶ ἐν συνεχείᾳ τοῦ χειμῶνος, ἀνεβλήθη διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1939 μετέβην εἰς τὴν Ἠπείρον διὰ τὴν ἐπίλυσιν διαφόρων ζητημάτων ὡς καὶ τοιούτων ἐχόντων σχέσιν μὲ τὴν ἀμυντικὴν οργάνωσιν τοῦ θεάτρου τούτου.

Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1939 γενομένη ἐργασία ἀμυντικῆς οργάνωσεως τοῦ θεάτρου πρὸς Ἀλβανίαν, τόσον ὑπὸ τῶν Β' καὶ Γ' Σωμάτων Στρατοῦ ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ, ὅσον καὶ ὑπὸ τῆς VIII Μεραρχίας ἐν Ἠπείρῳ, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ τοιαύτη τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης ἐν τῇ παραμεθορίᾳ ζώνῃ τῆς Δυτικῆς Μακε-

δονίας, ὕπῃρξεν ἐξαιρετικῶς ἱκανοποιητικῇ, ἐάν συγκρίνῃ τις ταύτην πρὸς τὸν δια-
τιθέμενον χρόνον καὶ μέσα. Ὑπῆρχον βεβαίως σημαντικὰ κενὰ καὶ ἀλλείψεις, ἀλλὰ
καὶ τὰ ἐκτελεσθέντα ἦσαν ἐπίσης σημαντικὰ, πρὸς ἔπαινον πάντων τῶν ἀσχοληθέν-
των μὲ ταῦτα. Ἀνεξαρτήτως τοῦ ὀλικοῦ ἀμυντικοῦ κέρδους τοῦ ἐκπηγάζοντος ἐκ
τῶν ἐκτελεσθεισῶν ὁργανώσεων, ὑπῆρξε καὶ ἐν ἔτερον ἔμμεσον ἀποτέλεσμα τῶν
ἀσχολιῶν τούτων: ἡ βαθεῖα μελέτη καὶ γνῶσις τοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν Διοικήσεων
αἰτίνες προωρίζοντο νὰ διεξαγάγῃσι τὸν ἐν αὐτῷ ἀγῶνα, ἐκπηγάσασα ἀπὸ τὰς
ἐπανελημμένας ἀναγνώσεις τούτου· αἱ ἀναγνώσεις αὗται, εἰς τὰς ὁποίας δέον
νὰ προσέθετῃ τις καὶ τὰς διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου I.B. καθορισθείσας ὑπὸ
τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἀναγνώσεις τακτικῆς μορφῆς ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ
Σχέδιον τοῦτο Διοικήσεων ἐν τῇ ζῳῇ ἐνδεχομένης δράσεως αὐτῶν, παρῆχον πλεο-
νεκτῆματα ἐπαυξάνοντα τὴν ἀναμενόμενην μαχητικὴν ἀπόδοσιν τῶν μονάδων μας.
Ἐάν δὲ λάθῃ τις ὑπ' ὅψιν ὅτι ἡ ἀναμενόμενη εἰσβολὴ τῶν Ἰταλῶν θὰ ἦτο αἰφνι-
διαστικὴ καὶ βιαία, χωρὶς ἡμεῖς, διὰ λόγους πολιτικῆς σκοπιμότητος, νὰ ἔχωμεν
δυνήθῃ νὰ ἔχωμεν ἐπὶ τόπου τὰς ἀναγκαιούσας δυνάμεις καὶ ὅτι αἱ Διοικήσεις τότε
δὲν θὰ εἶχον τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον πλήρους γνώσεως τοῦ ἐδάφους, ἐάν τοῦτο
ἀφίετο νὰ γίνῃ τὴν τελευταίαν στιγμὴν, τὸ ἀνωτέρω πλεονέκτημα λαμβάνει ση-
μαντικὴν ἀξίαν.

Διὰ νὰ κλείσωμεν τὸ μέρος τοῦτο τῶν κατὰ τὸ 1939 γενομένων μελετῶν κατὰ
ἐργασιῶν ἀμυντικῆς ὁργανώσεως τοῦ πρὸς Ἀλβανίαν θεάτρου, θὰ λεχθῶσιν ὀλίγα
τινὰ περὶ τοῦ βορείου πλευροῦ τοῦ θεάτρου τούτου, δηλαδὴ τῆς ἀπὸ Μοναστηρίου
πρὸς Δυτικὴν Μακεδονίαν κατευθύνσεως. Ἐξετάσθῃ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου
Στρατοῦ ἡ περίπτωσις παραθιάσεως τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους ὑπὸ τῶν Ἰτα-
λῶν, ἐνεργούντων βορείως τῶν λιμνῶν καὶ ἐκεῖθεν στροφῆς αὐτῶν διὰ Μοναστη-
ρίου πρὸς Δυτικὴν Μακεδονίαν. Διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ κινδύνου τούτου τὸ Γε-
νικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἀπεφάσισε τὴν ἐν καιρῷ, ὅταν θὰ διεισθῇ τὰ ἀπαι-
τούμενα μέσα καὶ προσωπικόν, ἐν ὅψει τοῦ συνόλου προβλήματος τῆς ἀμυντικῆς
ὁργανώσεως, ὁργανῶσιν ἀμυντικῆς τοποθεσίας πρὸς ἀπόφραξιν τῆς κατευθύνσεως
ταύτης δι' ἔργων σκυροδέτων ἰσχύος καὶ τύπου ἐφαρμοσθέντων εἰς τὴν παραμε-
θόριον πρὸς Ἀλβανίαν περιοχὴν Δυτικῆς Μακεδονίας. Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Αὐγού-
στου 1939 διετάχθη τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ νὰ προβῇ εἰς τὴν γενικὴν ἀναγνώρισιν
τῆς τοποθεσίας ταύτης καὶ τὴν τακτικὴν μελέτην αὐτῆς. Ὁ τεθεὶς σκοπὸς τῆς το-
ποθεσίας ταύτης ἦτο ἀνάλογος μὲ τὸν τοιοῦτον τῆς παραμεθορίου πρὸς Ἀλβανίαν
τοποθεσίας, ἐν τῷ πλαισίῳ πάντοτε τοῦ ἐλιγμοῦ I.B. Ἡ ἐκτελεσθεῖσα μελέτη τῆς
τοποθεσίας ταύτης (Βαρνοῦς — Ἀχλάδα — Καίμακτσάλαν) κατέδειξεν ὅτι θὰ ἀπη-
τοῦντο σκυροδέτα: 77-86 διπλὰ πολυθολεῖα, 34 ἀπλὰ πολυθολεῖα, 9 ἀντιαρμα-
τικά πυροθολεῖα, 10 παρατηρητήρια. Ἐπὶ πλέον θὰ ἀπητοῦντο ἔργα ἐκστρατείας
σημαντικῆς ἐκτάσεως καὶ ἐπὶ πλέον συνεχῆς ἀντιαρματικὸν κώλυμα 16 χιλιομέ-
τρων. Ἡ συνολικὴ περίπου δαπάνη ὑπελογίσθη εἰς 100.000.000 δραχμῶν. Αἱ σχε-
τικαὶ ἐργασίαι προεβλέφθη δι' ἃ ἐξετελοῦντο τῷ 1940, ἐφ' ὅσον θὰ διεισθῇ αἱ
σχετικαὶ πιστώσεις.

Ἔτος 1940

Ἀρχομένου τοῦ 1940, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ κατήρτισε τὸ πρόγραμ-
μα ἐργασιῶν ὁχυρώσεως τοῦ ἔτους τούτου, βάσει τῶν κατὰ τὸ I.B. τοιοῦτων
ἀναγκῶν, τῆς μέχρι τοῦδε συντελεσθείσης ἐργασίας καὶ τῶν προτάσεων τῶν Μ.
Μονάδων καὶ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης.

Καθ' ὅτι ἀφορᾷ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν, τὸ ἀνωτέρω πρόγραμμα, προβλέ-
πον δαπάνας 80.000.000 δραχμῶν, περιελάμβανεν ἐνίσχυσιν τῆς παραμεθορίου πρὸς
Ἀλβανίαν τοποθεσίας, βάσει τῆς μελέτης 1939, ἀφ' ἐνός μὲν διὰ τῶν ὑπολειπομένων
4 πολυθολείων καὶ ἐνός παρατηρητηρίου 1ης σειρᾶς ἐπείγοντος, ἀφ' ἑτέρου δέ,
διὰ τῶν προβλεφθέντων εἰς 2αν σειρὰν ἐπείγοντος 19 πολυθολείων, 4 παρατηρη-

τηρίων και τινων παθητικῶν σκεπάστρων· περιελάμβανον ἐπίσης, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατασκευὴν 65 σκυροδέτων πολυθολείων, παρατηρητηρίων καὶ ἀντιαρματικῶν πυροθολείων ἐπὶ τῆς τοποθεσίας Βαρνοῦς — πεδινὸς διάδρομος — Καίμακτσάλαν, βάσει τῆς κατὰ τὸ 1939 μελέτης, ἀφ' ἑτέρου δὲ κατασκευὴν 6 σκυροδέτων πολυθολείων καὶ 2 παρατηρητηρίων πρὸς ἀπόφραξιν τῆς στενωποῦ Σερβίων (τοποθεσία I. Β.), μελετηθέντων ὑπὸ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ. Τέλος περιελάμβανεν, εἰς εὐρείαν κλίμακα νέα ἀντιαρματικά κωλύματα, ἔργα ἐκστρατείας, καὶ συμπληρωματικὰς προπαρασκευὰς καταστροφῶν, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ Σχεδίου I. Β. (ζώνη ἐπιβραδυτικοῦ ἐλιγμοῦ, ἀμυντικὴ τοποθεσία).

Πάντα τὰ ἀνωτέρω ἦσαν ἐντὸς τῶν δυνατοτήτων κατασκευῶν τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης.

Αἱ διατεθεῖσαι ὁμῶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πιστώσεις διὰ τὸ κεφάλαιον τῆς ὀχυρώσεως ἦσαν περιορισμέναι, ὥς ἐκ τούτου ἡ κατὰ τὰς ἀρχὰς Ἀπριλίου ἐκδοθεῖσα διαταγὴ πρὸς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις καθώριζε ὥς πρόγραμμα ἔργασιων τὴν κατασκευὴν ἔργων ἐκστρατείας, ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων, προπαρασκευῶν καταστροφῶν καὶ διανοίξεις ἢ διευθετήσεις ὁδῶν· διετέθησαν δὲ καὶ περιορισμέναι τινὲς πιστώσεις εἰς τὰ Β' καὶ Γ' Σώματα Στρατοῦ.

Βραδύτερον, κατόπιν τῶν συνεχῶν πιέσεων τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἠδῆξήσαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ἐν τινι μέτρῳ, αἱ διατεθεῖσαι ἀρχικῶς πιστώσεις ὥς ἐκ τούτου, ἐπετεύχθη ἡ αὐξησης τῶν εἰς τὰ Β' καὶ Γ' Σώματα Στρατοῦ χορηγηθεισῶν πιστώσεων, διετέχθησαν δὲ ταῦτα, ἀρχὰς Ἰουνίου, νὰ προωθησῶσι τὰς ἐργασίας μὲ τὸν ταχύτερον δυνατόν ρυθμὸν καὶ κατὰ σειρὰν ἐπείγοντος πρώτον τὴν παραμεθόριον πρὸς Ἀλβανίαν τοποθεσίαν καὶ τὴν ζώνην τοῦ κατὰ τὸ I. Β. ὑποχωρητικοῦ ἐλιγμοῦ, εἰς δευτέραν δὲ σειρὰν τὴν τοποθεσίαν I. Β.

Κατὰ τὴν θερινὴν καὶ φθινοπωρινὴν περίοδον τοῦ 1940, αἱ εἰς τὸ πρὸς Ἀλβανίαν θέατρον τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἐργασίαι συνεπληρώθησαν σημαντικῶς· τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, παρακολουθοῦν τὰς ἐργασίας ταύτας, ἐξέδιδε τὰς ἀναγκαίους συμπληρωματικὰς διαταγὰς καὶ ὁδηγίας, ἀπέστειλε δὲ τὸν Ἐπιθεωρητὴν Μηχανικοῦ διὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν ἐκτελουμένων ἔργων, κατόπιν τῶν παρατηρήσεων τοῦ ὁποίου συμπληρωματικαὶ τεχνικαὶ ὁδηγίαι ἐδόθησαν. Παραλλήλως πρὸς τὰς ἐργασίας ταύτας, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ διέθεσεν ὠριμένα πυρομαχικά διὰ τὴν ἐκτέλεσιν πραγματικῆς βολῆς, πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ προσωπικοῦ τῶν σκυροδέτων πολυθολείων καὶ τῶν τοιοῦτων ἐκ προχείρων ὕλικῶν. Ἐπίσης δὲ προώθησεν εἰς τὴν ζώνην τῶν Β' καὶ Γ' Σωμάτων Στρατοῦ 27 πεδινὰ πυροβόλα μετὰ πυρομαχικῶν καὶ εἰδικῶς ἐκπαιδευθέντος προσωπικοῦ, ἵνα χρησιμοποιοῦντο ὡς ἀντιαρματικά.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Ὀκτωβρίου, ἐξοικονομηθεισῶν πιστώσεων τινων καὶ διαπιστωθέντος ὅτι τὰ Β' καὶ Γ' Σώματα Στρατοῦ θὰ ἠδύναντο νὰ συνεχίσωσιν ἐργασίας τινὰς καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, ἐξεδόθησαν αἱ σχετικαὶ διαταγαὶ καὶ ἐδόθησαν εἰς τὰ Σώματα Στρατοῦ αἱ ἀνάλογοι πιστώσεις.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἠπειρον, τὸ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1940 συνταχθέν, ὡς ἀνωτέρω ἀναφέρεται, πρόγραμμα κατασκευῶν ὀχυρώσεως περιελάμβανε τὴν κατασκευὴν τῶν προβλεφθέντων κατὰ τὴν μελέτην τοῦ 1939 σκυροδέτων ἔργων, τὴν συνέχισιν τῶν ἔργων ἐκστρατείας, τῶν ἀντιαρματικῶν κωλυμάτων καὶ τῶν προπαρασκευῶν καταστροφῶν, μὲ συνολικὴν προβλεπομένην δαπάνην 24.000.000 δραχμῶν. Ὁ περιορισμὸς τῶν διατεθεισῶν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πιστώσεων, ὡς ἀνωτέρω διὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν ἀναφέρεται, περιώρισε τὸ πρόγραμμα τοῦτο εἰς τὰ ἔργα ἐκστρατείας, ἀντιαρματικά κωλύματα, προπαρασκευὰς καταστροφῶν καὶ διευθετήσεις ἢ διανοίξεις ὁδῶν, βάσει πάντοτε τοῦ ἐλιγμοῦ I. Β. Συμπληρωματικαὶ ὁδηγίαι καὶ διαταγαὶ ἐξεδόθησαν διαδοχικῶς ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ τεχνικαὶ τοιαῦται, κατόπιν τῆς ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐκτελουμένων

ἐργασιῶν ὑπὸ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μηχανικοῦ. Βραδύτερον, ὅταν ἐξευρέθωσαν συμπληρωματικά τινες πιστώσεις, διετέθησαν νέαι τοιαῦται εἰς τὴν VIII Μεραρχίαν, συγχρόνως δὲ καὶ νέαι ὁδηγαί κατασκευῆς ἔργων ἐδόθησαν εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου Ι.Β.β. (περιοχὴ Πρεβέζης). Παραλλήλως πρὸς τὰ ἀνωτέρω διετέθησαν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ πυρομαχικά διὰ τὴν ἐκτέλεσιν πραγματικῆς βολῆς ἐκ τῶν κατασκευασθέντων πολυβολείων, ὡς καὶ διὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν.

Κατὰ τὰ ἔτη 1939 καὶ 1940:

α) διετέθησαν πιστώσεις διὰ τὰ ἔργα ὁχυρώσεως:

— Δυτ. Μακεδονίας:	διὰ κατασκευὰς	57.000.000	δραχμῶν
	δι' ἀγορὰν ὕλικῶν	13.000.000	»
— Ἡπείρου:	διὰ κατασκευὰς	7.700.000	»
	δι' ἀγορὰν ὕλικῶν	4.000.000	»

β) ἐπὶ πλέον τῶν ἀνωτέρω διετέθησαν ὕλικά (τὰ κυριώτερα):

— Δυτ. Μακεδονίας:	4.000	σκαπάναι
	3.600	πτύα
	450	πετροτόμοι
	1.000	τ.μ. μεταλλικοῦ πλέγματος ἀποκρύψεως
	64	τόννοι δυναμίτιδος
	240	τόννοι ἀκιδωτοῦ σύρματος
	61.500	σιδηροὶ πάσσαλοι συρματοπλέγματος
	10.100	λαμαρίναι ἐπίπεδοι καὶ κυρταί
	40.000	γαϊδίσκοι
	2.000	τεμάχια σιδηροτροχιῶν
	30.000	θλήματα τῶν 120 καὶ τῶν 75 εἰδικῶς διηυθετημένα
		δι' ἀντιαρματικὰς ὑπονομεύσεις
— Ἡπείρου:	25	τόννοι σιδηροῦ σκυροδέματος
	250	τόννοι εἰδικοῦ τσιμέντου
	3.000	τεμάχια σιδηροτροχιῶν
	1.000	τ.μ. μεταλλικοῦ πλέγματος ἀποκρύψεως
	150	τόννοι ἀκιδωτοῦ σύρματος
	10.000	πάσσαλοι συρματοπλέγματος
	18	τόννοι δυναμίτιδος
	2.500	σκαπάναι καὶ γεννηίδες
	1.000	ἀκιδωταὶ λαμαρίναι
	7.000	βλήματα τῶν 120 καὶ τῶν 75 εἰδικῶς διηυθετημένα
		δι' ἀντιαρματικὰς ὑπονομεύσεις

Ἡ ἀνωτέρω κατάστασις δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς πλήρης, ἐλλείψει στοιχείων περισσοτέρων.

γ) Πραγματοποιηθεῖσαι κατασκευαὶ (καὶ ἐνταῦθα οἱ κατωτέρω διδόμενοι ἀριθμοί, ἐλλείψει πλήρων στοιχείων, δεόν νὰ θεωρηθῶσιν ὡς τοιοῦτοι πολὺ κάτω τῆς πραγματικότητος):

Δυτικὴ Μακεδονία:

— χαρακώματα καὶ ὀρύγματα ποικίλου βάθους.....	140.000	τρ.μ.
— συρματοπλέγμα τῶν 2 καὶ 3 πασσάλων.....	30.000	τρ.μ.
— πολυβολεῖα κοινὰ σκυρόδετα ἀντοχῆς 220.....	40	
— πολυβολεῖα κοινὰ ἐκ προχείρων ὕλικῶν ἀντοχῆς 75 καὶ 105.....	210	
— πολυβολεῖα κοινὰ ἐκ προχείρων ὕλικῶν ἀντοχῆς 75 ἡμιτελῆ.....	180	
— ὀπλοπολυβολεῖα ἐκ προχείρων ὕλικῶν ἀντοχῆς 75 καὶ 105.....	170	

— όπλοπολυβολεία έκ προχείρων ύλικών άντοχής 75 καί 105 ήμιτελή	320
— όλμοβολεία (πλήρη 7, ήμιτελή 3).....	10
— άντιαρματικά πυροβολεία τών 37 (σκυρόδετα 3, έκ προχείρων ύλικών 5)	8
— άντιαρματικά πολυβολεία πρόχειρα τών 14.....	2
— άντιαρματικά πολυβολεία πρόχειρα τών 13,2.....	3
— άντιαρματικά πυροβολεία τών 65 έκ προχείρων ύλικών	3
— άντιαεροπορικά πολυβολεία έκ προχείρων ύλικών	6
— παρατηρητήρια Διοικήσεων (σκυρόδετα 5, έκ προχείρων ύλικών 6)	11
— καταφύγια ομάδων μάχης (πλήρη 80, ήμιτελή 210).....	290
— άποθήκαι πυρομαχικών (πλήρεις 3, ήμιτελείς 10)	13
— άντιαρματικών κώλυμα	9.000 τρ.μ.
— θέσεις πυρβολαρχιών	40

Τά άνωτέρω στοιχεία άντιπροσωπεύουσι τό σύνολον τών κατά τό 1939 έκτελεσθεισών έργασιών καί μικρόν μόνον μέρος τών κατά τό 1940 τοιούτων.

“Η πειρος:

— σημεία στηρίγματος	64
— χαρακώματα καί όρύγματα κατά τό πλείστον βάθους 1,30 μ.....	66.200 τρ.μ.
— άντιαρματικά πολυβολεία άκάλυπτα τών 37 καί 13,2.....	22
— πολυβολεία άντοχής 105 (πλήρη 4, ήμιτελή 11).....	15
— ουρκατόπλεγμα τών 3-5 πασσάλων.....	5.657 τρ.μ.
— παθητικά σκέπαστρα (1 πλήρης, 10 ήμιτελή)	11
— θέσεις πυρβολαρχιών (μετά καταφυγίων)	35

Τά άνωτέρω στοιχεία άντιπροσωπεύουσι μόνον τās κατά τό 1939 έκτελεσθείσας έργασίας.

Είς τούς άνωτέρω αριθμούς δέον νά προστεθώσιν καί οί τοιούτοι οί άντιπροσωπεύοντες τās άναληφθείσας έργασίας επί του όδικού καί τηλεφωνικού δικτύου πρός έξοπλισμόν του πρός ‘Αλβανίαν θεάτρου καί δι’ ός δέν έχουν διασωθή αριθμητικά στοιχεία.

Κλείοντες τό κεφάλαιον τουτο έκθέτομεν όλίγα τινά περί τών εις νησιωτικάς καί παραλιακάς περιοχάς γενομένων έργασιών όχυρώσεως· δέν πρόκειται ένταυθα περί τών υπό του Γενικού ‘Επιτελείου Ναυτικού μελετηθεισών καί έκτελεσθεισών μονίμων έπακτίων όχυρώσεων εις σημεία τινά, αλλά περί τών υπό του Στρατού Ήρως έκτελεσθεισών όχυρώσεων έκστρατείας. Αί όχυρώσεις αύται έξετελέσθησαν βάσει του Σχεδίου ‘Επιχειρήσεων Ι.Β.β. ‘Ως εις τό σχετικόν κεφάλαιον έξετέθη, τό Σχέδιον τουτο συνταχθέν μετά την έκ της καταρρεύσεως της Γάλλιας μείωσιν του βαθμού ασφάλειας έν τη άνατολική Μεσογείω καί έπομένως δυνατότητα τών ‘Ιταλών νά ενεργήσωσιν άποθαικάς έπιχειρήσεις εις νήσους καί άκτάς της ήπειρωτικής ‘Ελλάδος· κατά τό Σχέδιον τουτο, διά την άμυναν τών ένδιαφερόντων νήσων καί τών άκτών της ήπειρωτικής ‘Ελλάδος, προεβλέποντο ποικίλαι δυνάμεις, ατίνες, καθορισθεΐσαι έγκαίρως, ειχον μελετήση την ένέργειάν των. Διά την έξυπηρέτησιν της άμυντικής προσπάθειας τών δυνάμεων κατεσκευάσθησαν, κατόπιν διαταγών του Γενικού ‘Επιτελείου Στρατού, μερίμνη αυτού, ποικίλης έκτάσεως όχυρωτικά έργασία έκστρατείας. Διά τās έργασίας ταύτας δέν υπάρχουν αριθμητικά στοιχεία. Αί έργασία αύται, λόγω του περιορισμένου χρονικού διαστήματος καί τών περιορισμένων δυνατοτήτων έργασίας, διότι ή κυρία προσπάθεια της όχυρωτικής έργασίας έφηρμόζετο εις τά χερσαία σύνορα, ήσαν κατ’ άρχήν λίαν περιορισμέναι. ‘Αναφέρονται όμως ένταυθα, άφ’ ενός μόν δια νά δοθής κατά τό δυνατόν μία πλήρης εικών της ένεκα της Ιταλικής άπειλής όχυρωτικής προσπάθειας του Γενικού ‘Επιτελείου Στρατού, άφ’ έτέρου δέ ως έν στοιχείον

τῆς εὐρύτητος καὶ τῆς δυσκολίας τῶν προβλημάτων, πρὸ τῶν ὁποίων δὲν ἐκάμ-
φθη τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἀλλὰ τὰ ὁποῖα ἀντεμετώπισε ταχέως καὶ
κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον, ἐν συγκρίσει πρὸς τὰς δυνατότητάς του.

Εἰς τὰ προηγουμένως ἐκτεθέντα προσεπάθησα νὰ δώσω μίαν σύντομον εἰκό-
να, ὅσον ἔνεστι πιστὴν, τῆς ἀπὸ τοῦ 1935 καὶ ἐντεῦθεν συντελεσθείσης ὀχυρωτικῆς
ἐργασίας, τὸσον δι' ἔργων μονίμου ὀχυρώσεως, ὅσον καὶ διὰ τοιούτων ἐκστρατείας.
Δὲν ἰσχυρίζομαι ὅτι εἰς τὴν ἡμετέραν ὀχύρωσιν δὲν διεπράχθησαν σφάλματα, οὐ-
δὲν ἄλλως τε προϊὼν ἀνθρωπίνης σκέψεως καὶ ἀνθρωπίνης ἐνεργείας δύναται νὰ
εἶναι ἀλάθητον, ἀλλὰ τὰ διαπραχθέντα σφάλματα, ἐν σχέσει πρὸς τὰς ὀρθὰς λύ-
σεις, ἦσαν ἐλάχιστα. Ἔργον τεράστιον καὶ θαυμαστὸν ἀνηγέρθη δι' ἀτρύτων μό-
χθων καὶ εὐσυνειδήτου ἐργασίας. Ἐκατοντάδες ἀξιωματικῶν, πολλοὶ ἐκ τοῦ τεχνι-
κοῦ κόσμου τῆς χώρας καὶ χιλιάδες ὀπλιτῶν καὶ ἐργατῶν προσέφερον ἐπὶ σει-
ρὰν ἔτῶν μὲ ἐνθουσιασμόν τὰς σωματικὰς καὶ πνευματικὰς τῶν δυνάμεις ἐν τῷ
μέσῳ τῶν τραχέων ὁρέων τῆς μεθοριακῆς περιοχῆς. Ἐνιοὶ ἐξ αὐτῶν ἐθυσίασαν
τὴν ζωὴν των καὶ πλείστοι τὴν υἱεὶάν των. Αἱ συνθήκαι ἐργασίας ἦσαν δυσχερεῖς
καὶ τὰ ἐμπόδια ἐνίοτε ἐφαίνοντο ἀνυπέρβλητα.

Παρά ταῦτα, ἡ πραγματοποιηθεῖσα ὀχύρωσις ὑπῆρξεν ἀσφαλῶς μία ἐκ τῶν
καλυτέρων ἐν Εὐρώπῃ, ἰδίᾳ εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦ μικροῦ ἀριθμοῦ τῶν σφαλμάτων.
Ἡ δοκιμασία, ἣν μετὰ τόσης ἐπιτυχίας ὑπέστη, ἀποτελεῖ τὴν καλυτέραν ἀπόδειξιν.

Ὁ θαυμαστὸς ἀγὼν τῶν ὀχυρῶν τῆς Ἀν. Μακεδονίας ὀφείλεται εἰς τὸ ἄριστον
ἠθικὸν τῶν ἀνδρῶν καὶ εἰς τὴν ἐμπιστοσύνην ἣν εἶχον ἐπὶ τὴν ἀξίαν τῶν ὀχυρῶν καὶ
εἰς τὴν ὑπερηφάνειαν ὅτι εἰς αὐτοὺς ἔλασεν ὁ κλῆρος νὰ τὰ χρησιμοποιήσωσι, ἐμπι-
στοσύνην καὶ ὑπερηφάνειαν, αἵτινες πολλάκις τοὺς ὥθουν εἰς παρατόλμους ἐνεργείας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄.

ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν Α΄. περίοδον τοῦ Β΄. Μέρους, διὰ τῆς ἀπὸ 24 Ἀπριλίου 1936 ἀποφάσεως τῆς Κυβερνήσεως, εἶχον διατεθῇ 202 ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν συμπλήρωσιν καὶ ἀνακαίνισιν τῶν ὁδῶν:

Θεσσαλονίκη — Ἀλεξανδρούπολις.

Κομοτινή — Νυμφαία.

Ξάνθη — Ἐχίνος — Σύνορα.

Δράμα — Παπάδες — Σιδηρόνερον.

Δράμα — Κάτω Νευροκόπιον.

Σέρραι — Κάτω Βροντοῦ.

Διὰ τοῦ Νόμου 162 τοῦ Σεπτεμβρίου 1936, ἐχαρακτήρισθησαν, ἀφ' ἐνός ἅπασαι αἱ στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος ὁδοὶ Μακεδονίας, Θράκης καὶ Ἡπείρου ὡς Ἑθνικαί, ἵνα καθίσταται Νόμῳ δυνατόν νὰ κατασκευάζωνται αὗται δαπάναις τοῦ Δημοσίου καὶ ἀφ' ἐτέρου ἐχορηγῇθῃ πίστωσης διὰ τὴν κατασκευὴν καὶ συντήρησιν στρατιωτικῶν ὁδῶν 25 ἑκατομμυρίων ἐτησίως. Ἐπειδὴ, τόσον αἱ διατεθεῖσαι πιστώσεις τῶν 202 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ὅσον καὶ αἱ διὰ τοῦ ἀνωτέρω Νόμου ὑπ' ἀριθ. 162 χορηγηθεῖσαι ἐπὶ πλέον τοιαῦται, δὲν ἦσαν οὔτε ἐπαρκεῖς οὔτε καὶ ἐπέτρεπον τὸν ἐπιθυμητὸν ταχὺν ρυθμὸν ἐκτελέσεως ἔργων συγκοινωνίας, ἐξεδόθη τὸν Μάρτιον τοῦ 1937, κατόπιν ἐπιμὸνων ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὁ Νόμος 575, ὅστις ἀπετέλεσε τὴν κυρίαν ἀφετηρίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ συγκοινωνιακοῦ ἐξοπλισμοῦ τῆς χώρας πρὸς ἐξυπηρέτησιν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν καὶ δι' οὗ Νόμου ἐξησφαλίζετο ἡ χρηματοδότησις τῶν ἔργων τούτων.

Διὰ τοῦ ἀνωτέρω Νόμου 575 τοῦ Μαρτίου 1937 προεβλέφθη ἡ διάθεσις ποσοῦ 2 δισεκατομμυρίων 328 ἑκατομμυρίων διὰ τὴν δεκαετίαν 1937 — 1947, πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ὁδικοῦ καὶ σιδηροδρομικοῦ δικτύου τῆς χώρας, ὡς καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν λιμενικῶν τινῶν ἔργων. Τὸ δεκαετὲς τοῦτο πρόγραμμα συνετάγη μὲ βαρύνουσαν γνώμην, τὴν γνώμην τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ. Διὰ τοῦ αὐτοῦ ὡσαύτως Νόμου ἠυξήθη τὸ ἐτήσιον κονδύλιον συντηρήσεως τοῦ συνόλου τῶν ὁδῶν τῆς Χώρας ἀπὸ 100 εἰς 160 ἑκατομμύρια.

Ἐκ τοῦ ποσοῦ τῶν 2.328 ἑκατομμυρίων δραχμῶν διετέθησαν δι' ἔργα στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος κατὰ τὴν πρώτην τριετίαν 1937 — 1940 ἐν συνόλῳ 961 ἑκατομμύρια κατανεμηθέντα ὡς ἑξῆς:

Ἔ τ ο ς 1937 — 1938

Δι' ἔργα ὁδοποιίας 364 ἑκατομμύρια.

Δι' ἔργα σιδηροδρομικά 40 ἑκατομμύρια.

Δι' ἔργα λιμενικά 25 ἑκατομμύρια.

Ἔ τ ο ς 1938 — 1939

Δι' ἔργα ὁδοποιίας 228 ἑκατομμύρια.

Δι' ἔργα σιδηροδρομικά 40 ἑκατομμύρια.

Δι' ἔργα λιμενικά 25 ἑκατομμύρια.

Ἔ τ ο ς 1939 — 1940

Δι' ἔργα ὁδοποιίας 201 ἑκατομμύρια.

Δι' ἔργα σιδηροδρομικά 38 ἑκατομμύρια.

Ἦτοι τὰ 961 ἑκατομμύρια τῆς πρώτης τριετίας 1937 — 1940 κατενεμήθησαν ὡς κάτωθι:

Ὀδοποιία 793 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Σιδηρόδρομοι 118 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Λιμενικά ἔργα 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Τὸ πρόγραμμα τῆς τριετίας 1937 — 1940 συνετάγη ἀποκλειστικῶς κατὰ τὰς ὁποδεῖξεις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ πρὸς ἱκανοποίησιν μόνον στρατιωτικῶν ἀναγκῶν. Λαμβανομένης ὑπ' ὅψιν τῆς πολιτικῆς καταστάσεως κατὰ τὸ ἔτος 1937 καὶ τοῦ παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τεθέντος ἀντικειμενικοῦ σκοποῦ τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς, αἱ πιστώσεις τοῦ τριετοῦς πρώτου προγράμματος διετέθησαν πρὸς ἐξοπλισμὸν ἰδίως τοῦ πρὸς Βουλγαρίαν θεάτρου ἐπιχειρήσεων. Ἀπὸ τοῦ θέρου τοῦ 1939, λόγῳ τῆς παρὰ τῆς Ἰταλίας καταλήψεως τῆς Ἀλβανίας, μέρος τῶν ἀνωτέρω πιστώσεων τοῦ τριετοῦς πρώτου προγράμματος, ὡς καὶ τὸ πλεῖστον τῶν πιστώσεων τοῦ 1940 — 1941, ἐχρησιμοποιήθη διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ πρὸς Ἀλβανίαν θεάτρου ἐπιχειρήσεων.

Διὰ τὴν ταχυτέραν ἐκτέλεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου 575 προβλεπομένων ἔργων, ἐξεδόθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1937 ὁ Νόμος 711, διὰ τοῦ ὁποίου ἐχαρακτηρίζοντο τὰ στρατιωτικά ἔργα ὡς ἐπείγουσας φύσεως, μέτρον τὸ ὅποιον ἐπέτρεψε τὴν κατασκευὴν αὐτῶν ἀνευ τηρήσεως τῶν διατυπώσεων τῶν Νόμων περὶ Δημοσίου Λογιστικοῦ, περὶ Προμηθειῶν τοῦ Δημοσίου κ.λ.π.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἐγένοντο τὰ κάτωθι κατὰ τὴν τετραετίαν 1936 — 1940 ὅσον ἀφορᾷ τὸν δι' ἐξυπηρέτησιν στρατιωτικῶν ἀναγκῶν συγκοινωνιακὸν ἐξοπλισμὸν τῆς Χώρας:

Ι. — ΟΔΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

α) ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ

Ἀνεκαινίσθησαν, συνεπληρώθησαν καὶ κατεσκευάσθησαν αἱ κάτωθι ὁδοί:

1) Θεσσαλονίκη — Σταυρὸς — Ἀμφίπολις — Καβάλλα — Κομοτινή — Ἀλεξανδρούπολις.

2) Σιδηρόκαστρον — Σέρραι — Δράμα — Παρανέστιον.

3) Κατεσκευάσθη σημαντικὸς ἀριθμὸς ὁδῶν τεμνουσῶν τὰς ἀνωτέρω δύο ἐγκαρσίας καὶ εἰσδουσῶν εἰς τὴν ὀχυρὰν τοποθεσίαν πρὸς Βουλγαρίαν.

4) Θεσσαλονίκη — Λαχανᾶς — Σέρραι — Βροντοῦ — Περιθῶρι.

5) Στρυμωνικόν — Φράγμα Κερκίνης — Σιδηρόκαστρον — Κοῦλα.

6) Κιλκίς — Ροδόπολις.

7) Ἀμφίπολις — Μεσορράχη.

8) Καβάλλα — Δράμα — Κάτω Νευροκόπιον.

9) Δράμα — Καλαπότι — Βροντοῦ.

10) Καβάλλα — Ἀμυγδαλιῶν — Σταυρούπολις — Γοργόνα — Ξάνθη — Ἐχίνος.

11) Δράμα — Παπάδες.

12) Κομοτινή — Νυμφαία.

13) Χρυσούπολις — Κεραμωτή.

14) Ἀποδόθρα — Ἐλευθερῶν — Ἐλευθερούπολις.

15) Πόρτο Λάγος — Ξάνθη.

Ἀπασαὶ αἱ ἄνω ὁδοὶ εἶχον ἀποπερατωθῆ μέχρι τοῦ φθινοπώρου τοῦ 1940, πλὴν μέρους τοῦ ὁδοστρώματος τῶν κάτωθι τμημάτων ὁδῶν:

Φράγμα Κερκίνης — Σιδηρόκαστρον.

Ἀμφίπολις — Μεσορράχη.
Καλαπότη — Κάτω Βροντοῦ.
Ἀμυγδαλαίων — Σταυρούπολις.

β) ΘΕΑΤΡΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΑΛΒΑΝΙΑΝ

- 1) Λάρισα — Κοζάνη — Ἀμύνταιον.
- 2) Λάρισα — Κοζάνη — Καστοριά — Νεστόριον.
- 3) Ἀμύνταιον — Καστοριά.
- 4) Θεσσαλονίκη — Ἑδεσσα — Φλώρινα — Πισσοδέρη — Κρυσταλλοπηγή.
- 5) Κοζάνη — Βέροια.
- 6) Γιῶα — Κατερίνη — Ἑλασσών.
- 7) Καλαμπάκα — Γρεβενά — Κοζάνη.
- 8) Καλαμπάκα — Ἰωάννινα — Ἑλαία.
- 9) Λεβάδεια — Ἀμφισσα — Ναύπακτος — Μεσολόγγιον — Ἀργίριον — Ἄρτα.

Κατὰ τὴν ἑναρξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, τὸν Ὀκτώβριον 1940, ἅπασαι αἱ ἄνω ὁδοὶ εἶχον περατωθῇ, τὴν τῆς ὁδοῦ Καλαμπάκα — Γρεβενά, τῆς ἑλείπε τὸ ὁδόστρωμα εἰς τὸ τμήμα Βελεφίσι — Γρεβενά.

Ἐπὶ ὧν τῶν ἀνωτέρω πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν καὶ Ἀλβανικὸν θέατρον ἐπιχειρήσεων ὁδῶν, κατεσκευάσθησαν ἀνά 10 — 12 χιλιόμετρα διαπλατύνσεις μήκους 600 — 700 μέτρων καὶ πλάτους 9 μέτρων, διὰ διασταυρώσεις, στροφάς φαλάγγων ὀχημάτων κ.τ.λ. Ὁμοίως ἐπὶ τῶν κόμβων συγκοινωνιῶν στρατιωτικῆς σημασίας, ὡς αἱ πόλεις Θεσσαλονίκη, Καβάλλα, Σέρραι, Δράμα, Ξάνθη, Ἑλευθερούπολις κ.τ.λ. προβλέφθησαν περιφερειακαὶ ὁδοὶ, πρὸς ἀποσυμφορήσιν τῆς κυκλοφορίας καὶ ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐκ τοῦ ἀέρος κινδύνου.

II. — ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν σιδηροδρομικὸν ἐξοπλισμὸν τῆς Χώρας, ἀπεφασίσθη τὸ 1937 ἡ κατασκευὴ τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, κανονικοῦ πλάτους, Θεσσαλονίκη — Σταυρός — Ἀμφίπολις — Μυρρῆνη.

Ἡ σιδηροδρομικὴ αὕτη γραμμὴ εἶχε μεγίστην στρατιωτικὴν σημασίαν, διότι παρακάπτουσα τὴν κοιλιάδα τῶν Πορροίων, παρείχε πλήρη ἀσφάλειαν τοῦ σιδηροδρομοῦ καὶ ἡμῶν δικτύου ἀνατολικῶς Θεσσαλονίκης.

Ἀπὸ ἀπόψεως ἀποδόσεως, εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν θὰ εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῇ συγχρόνως καὶ ἡ διὰ Πορροίων γραμμὴ καὶ ἀφοῦ θὰ ἐξωπλιζέτο καταλλήλως τὸ τμήμα Πλατὺ — Ἀξιός, ὅπερ προβλέπετο νὰ γίνῃ καὶ ὅπερ δὲν θὰ ἀπῆτει σημαντικὴν δαπάνην, θὰ εἶχομεν διπλάσιαν δαυσύτητα ρεύματος ἀπὸ Θεσσαλονίκης πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν θέατρον ἐπιχειρήσεων, τοῦθ' ὅπερ θὰ ἐξυντόμευεν τὰ μέγιστα τὸν ἔναντι τῆς Βουλγαρίας χρόνον συγκεντρώσεώς μας.

Ἐκ τῆς προγραμματισμένης ταύτης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς εἶχε πλήρως ἀποπερατωθῇ καὶ ἦτο ἔτοιμον πρὸς ἐκμετάλλευσιν, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940, τὸ τμήμα Μυρρῆνη — Ἀμφίπολις — Λιμὴν Ἀμφιπόλεως, εἶχον δὲ προχωρήσῃ σημαντικῶς αἱ ἐργασίαι εἰς τὸ τμήμα Θεσσαλονίκη — Ἅγιος Βασίλειος.

Διὰ τῆς πλήρους ἀποπερατώσεως τοῦ τμήματος Μυρρῆνη — Ἀμφίπολις — Λιμὴν Ἀμφιπόλεως ἀπεκτήθη ἀνεξαρτησία τῆς ἐπικοινωνίας τοῦ Βουλγαρικοῦ μετῶπου μὲ τὸ ἑσωτερικόν, καθόσον τὸ τμήμα τοῦτο συνέδεσε τὸ σιδηροδρομικὸν τμήμα Σιδηρόκαστρον — Παρανέστιον· μὲ τὸν λιμένα τῆς Ἀμφιπόλεως ἀνευ παρεμβολῆς τῶν ἑυαίσθητων σημείων ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος, ἦτοι κυρίως τῶν γεφυρῶν Σιδηροκάστρου καὶ Ἀμφιπόλεως.

Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκη — Σταυρός — Μυρρῆνη, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ προϋτίθετο, ὅπως διὰ τῶν πιστώσεων

τοῦ ὑπολοίπου δεκαετοῦς προγράμματος χρηματοδοτηθῇ καὶ ὁ σιδηροδρομικὸς σύνδεσμος τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας ἀπ' εὐθείας μὲ τὴν Θεσσαλίαν. Ὁ σύνδεσμος οὗτος θὰ ἐγίνετο εἴτε διὰ κανονικῆς γραμμῆς ἀπὸ Λαρίσης διὰ Καλαμπάκας μέχρι Κοζάνης, διαπλάτυνόμενου τοῦ τμήματος τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων Λαρίσης — Βόλου, εἴτε διὰ διαπλάτυνσεως τοῦ τμήματος τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων Βόλος — Παλιοφάρσαλα — Καλαμπάκα. Ἐκ Κοζάνης ἡ γραμμὴ θὰ ἐπεξετείνετο μέχρι Ἀμυνταίου. Τὸ τμήμα Κοζάνης — Βερροίας θὰ ἀφίετο διὰ τὸ ἀπώτερον μέλλον, λόγω τοῦ ἐξαιρετικῶς δαπανηροῦ του.

Καίτοι βεθαίως ἡ μετρικὴ γραμμὴ δὲν ἐξυπηρετεῖ τὰς στρατιωτικὰς μεταφορὰς ὅσον ἡ γραμμὴ τοῦ κανονικοῦ πλάτους, ἐν τούτοις τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ δὲν ἀπέκλειε καὶ τὴν ἐν ἀνάγκῃ, διὰ λόγους οἰκονομικοῦς, σύνδεσιν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας μετὰ τῆς Θεσσαλίας διὰ μετρικῆς γραμμῆς, διαρρυθμιζομένης τῆς γραμμῆς Καλαμπάκας — Κοζάνης εἰς μετρικὴν γραμμὴν καὶ ἐπεκτεινομένης ὡς τοιαύτης μέχρι Ἀμυνταίου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐλλείποντος τροχαίου ὕλικου τῶν Σ.Ε.Κ. τοῦ ἀπαιτουμένου διὰ τὴν ὅσον ἔνεστι καλυτέραν ἐφαρμογὴν τῶν στρατιωτικῶν προγραμμάτων μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ εἶχε ζητήσῃ, ὅπως ἀπὸ τὰς πιστώσεις τῆς ἐπταετίας 1940 — 1947 διατεθῶσιν αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν προμήθειαν:

Εἰς πρώτην σειρὰν ἐπεύγοντος

- 1) 50 Ἀτμομηχανῶν τύπου παρεμφεροῦς τοῦ Λα.
- 2) 3 Ἐγκαταστάσεων Μηχανικῶν Ἀνθρακείσεων.
- 3) 100 Ἀνοικτῶν βαγονίων τύπου Μ μετὰ κατακλινομένων παρειῶν.
- 4) 1 Γερανὸν ἐπὶ βαγονίου ἰσχύος 50 — 80 τόνων.

Εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπεύγοντος

- 1) 100 Ἀνοικτῶν βαγονίων τύπου Μ ὡς τὰ ἀνωτέρω.
- 2) 300 Κλειστῶν βαγονίων.
- 3) 25 Βαγονίων δεξαμενῶν πρὸς μεταφορὰν πετρελαίου καὶ βενζίνης.

Ἀπητοῦντο ἐν συνόλῳ πρὸς τοῦτο καὶ κατὰ τοὺς τότε ὑπολογισμοὺς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου περὶ τὰ 250 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἥτοι 185 ἑκατομμύρια διὰ τὰ ὕλικά ὧν εἰχομεν ἀνάγκην εἰς πρώτην σειρὰν ἐπεύγοντος καὶ τὰ 65 διὰ τὰ ὑπόλοιπα.

Τὸ Ὑπουργεῖον Σιδηροδρόμων διεξήγαγε σχετικὰς διαπραγματεύσεις μὲ διάφορους οἰκοὺς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Αἱ διαπραγματεύσεις ὅμως αὗται ἐναυάγησαν, ἀφ' ἐνὸς μὲν διότι ἐζητοῦντο τιμαὶ λίαν ὑπερβολικαὶ καὶ ἀφ' ἑτέρου διότι καὶ οἱ χρόνοι παραδόσεως τῶν ὑλικῶν δὲν ἱκανοποιοῦν ἡμᾶς. Προσφοραὶ πωλήσεως ἀτμομηχανῶν, εὐρισκομένων ἀπὸ καιροῦ ἐν χρήσει εἰς ξένα σιδηροδρομικὰ δίκτυα, ἐκρίθησαν ἀπαράδεκτοι. Ὡς ἐξετέθη εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ἡμετέρου σιδηροδρομικοῦ δικτύου, εἶχον παραγγελθῇ εἰς μὲν τὸν οἶκον Σκόδα μία ἐγκατάστασις μηχανικῆς ἀνθρακείσεως, εἰς δὲ τὴν ἑλληνικὴν βιομηχανίαν εἰς γερανὸς μὲ μεγάλους βραχίονας διὰ χειρισμοὺς ἐπὶ ὕψηλων γεφυρῶν, ἀλλ' αἱ παραγγελγαὶ αὗται δὲν κατέστη δυνατόν νὰ παραληφθῶσι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας 1940 — 1941.

Πάντως ἡ μὴ πραγματοποιήσις τῆς προμήθειας τοῦ ἀνωτέρω ἑλκτικοῦ καὶ τροχαίου σιδηροδρομικοῦ ὕλικου δὲν παρεκώλυσε τὴν λίαν ἱκανοποιητικὴν ἐκτέλεσιν τῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας στρατιωτικῶν ἐν γένει μεταφορῶν. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἱκανότητα τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ προσωπικοῦ τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων καὶ εἰς τὸ ὅτι, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἐκστρατείας, οὐδεμίαν σοβαρὰν καταστροφὴν σιδηροδρομικοῦ ἐν γένει ὕλικου ὑπέστημεν ὑπὸ τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας.

Σχετικῶς μέ τόν λιμενικόν εξοπλισμόν:

1) Διηνοίχθη ὁ λιμὴν τῆς Ἀμφιπόλεως, οὗτινος ἡ διάμετρος ἔγινε 400 μέτρων καὶ τὸ βάθος 8 μέτρων. Ἐξωπλίσθη οὗτος διὰ 4 μονίμων ἀποβάθρων, ἐκάστης δυναμένης νὰ ἐπιτρέπη σύγχρονον πλεύρησιν δύο ἀτμοπλοίων καὶ ἐξυπηρετήθη πλήρως ὑπὸ σιδηροδρομικοῦ δικτύου.

2) Κατεσκευάσθη δευτέρα μόνιμος ἀποβάθρα εἰς λιμένα Ἐλευθερῶν.

3) Κατεσκευάσθη μόνιμος ἀποβάθρα εἰς λιμένα Κεραμωτῆς.

4) Κατεσκευάσθησαν μόνιμοι ἀποβάθραι εἰς Πόρτο - Λάγο καὶ ὄρμον Φανάρι καὶ ἐγένετο σχετικὴ ἐκβάθυνσις τῶν εἰσόδων.

5) Ἐτμήθη ἡ διώρυξ Ποτιδαίας εἰς πλάτος 15 μέτρων καὶ βάθος 7 μέτρων.

6) Διηνοίχθη ὁ λιμὴν Πιερίας παρὰ τὴν Κατερίνην.

7) Κατόπιν ἐπιμόνων ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἤρξατο ἡ κατασκευὴ τοῦ λιμένος Ἀλεξανδρουπόλεως, δι' ὃν προεβλέφθη δαπάνη 38 ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἀντιμετωπιζομένη ἐκ τοῦ λιμενικοῦ ταμείου τῆς πόλεως. Ὁ κυματοθραύστης τοῦ λιμένος τούτου, μήκους 450 μέτρων, δὲν εἶχε πλήρως ἀποπερατωθῇ τὸν Ὀκτώβριον 1940.

Ἀπαντὰ τὰ ἀνωτέρω λιμενικὰ ἔργα, ἐξαιρέσει τῶν τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως, ἐχρηματοδοτήθησαν διὰ τῆς προαναφερθείσης πιστώσεως τῶν 50 ἑκατομμυρίων δραχμῶν τῆς πρώτης τριετίας τοῦ δεκαετοῦς προγράμματος τοῦ Νόμου 575/1937.

Μέσῳ τῶν οἰκείων Λιμενικῶν Ταμείων προωθήθησαν ἐπίσης σημαντικῶς κατὰ τὴν τετραετίαν 1936 — 1940 τὰ ἔργα τῶν λιμένων Καθάλλας, Θεσσαλονίκης, Βόλου, Χαλκίδος, Ἰσθμίας καὶ Μεσολογγίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

ΕΝΕΡΓΟΣ ΣΤΡΑΤΟΣ

Εἰς τὸ κεφάλαιον Ε' τοῦ Μέρους Α' ἐξετέθη ὅτι ὁ ἐνεργὸς στρατός, τοῦτέστιν ὁ ἐν εἰρήνῃ τοιοῦτος, ἔχει ὡς σκοπόν:

— Νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις διὰ τὴν ταχυτέραν δυνατὴν συγκρότησιν τοῦ ἐμπολέμου στρατοῦ ἐν δεδομένη στιγμή.

— Νὰ καλύπτῃ τὰ σύνορα τῆς Χώρας ἐν εἰρήνῃ καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀνενόχλητον ἀπὸ ἐπιγείους κινδύνους ἐπιστράτευσιν τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων.

— Νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἀρτίαν ἐκπαίδευσιν τῶν στελεχῶν καὶ τῶν στρατευσίμων ὁπλιτῶν.

Θὰ ἐκθέσω νῦν πῶς ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1936 ἐρρυθμίσθησαν τὰ ζητήματα τοῦ Ἑνεργοῦ Στρατοῦ τὰ συνομφιζόμενα εἰς τὰ ἐξῆς κύρια σημεῖα:

Α' Δύναμις στρατευσίμων καὶ θητεία.

Β' Στελέχη.

Γ'. Ὁργανισμός, ἥτοι Μονάδες καὶ Ὑπηρεσίαι τοῦ ἐν εἰρήνῃ στρατοῦ καὶ διάταξις αὐτῶν.

Δ'. Στρατωνισμός,

καὶ τί ἴσχυεν ἀπὸ τῶν ἀνωτέρω ἀπόψεων τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1940.

Α' ΔΥΝΑΜΙΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΙΜΩΝ ΚΑΙ ΘΗΤΕΙΑ

Ὡς ἀνεπτύχθη εἰς τὸ κεφάλαιον Ε' τοῦ Μέρους Α', αἱ ἀνάγκαι τοῦ στρατοῦ εἰρήνης, ἀπὸ ἀπόψεως δυνάμεως στρατευσίμων, ὑπελογίζοντο κακῶς κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 1935 περίοδον εἰς 7.800 γεγυμνασμένους ἄνδρας, τοῦτέστιν συμπληρώσαντας τὴν ἀτομικὴν τῶν τοῦλάχιστον ἐκπαίδευσιν. Αἱ πραγματικαὶ ἀνάγκαι, ἐκτιμώμεναι ὀρθῶς, ἀνήρχοντο εἰς 21.600 γεγυμνασμένους ἄνδρας καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν ὑπελογίζοντο, ὡς ἐξετέθη, αἱ φρουραὶ τῶν ὀχυρῶν καὶ ἡ δύναμις ταγμάτων τινῶν προκαλύψεως, τὰ ὅποια εἰσήχθησαν ἀπὸ τοῦ 1936, λόγῳ τῆς ἐτι μείζονος ἀνάγκης ἐνισχύσεως τῆς πρὸς Βουλγαρίαν προκαλύψεως.

Πρὸς ἐξεύρεσιν τῆς δυνάμεως ταύτης ἐλήφθησαν ἀπὸ τοῦ 1936 τὰ ἐξῆς μέτρα:

α) Ἡδύηθη κατὰ πρῶτον ἡ πραγματικὴ παραμονὴ τῶν στρατευσίμων ὑπὸ τὰ ὅπλα ἀπὸ 18 μηνῶν εἰς 21, τῶν ἀπαλλαγέντων ἀπὸ 5 εἰς 8 μηνῶν καὶ ἤρθησαν τὰ εὐεργετήματα τῶν βοηθητικῶν καὶ Μουσουλμάνων, ὥστε καὶ οὗτοι νὰ ὑπηρετῶσιν ἐπὶ 21 μηνῶν. Εἶτα καθωρίσθη πραγματικὴ παραμονὴ ὑπὸ τὰ ὅπλα τῶν στρατευσίμων, τῶν βοηθητικῶν καὶ τῶν Μουσουλμάνων ἐπὶ 24 μηνῶν, τῶν ἀπαλλαγέντων δὲ παρέμεινε ὀκτάμηνος.

Ὁφείλω ἐνταῦθα μετὰ συγκινήσεως νὰ προσθέσω, ὅτι, ὡς ἀνέφερον αἱ Μεγάλαι Μονάδες καὶ διὰ αἱ τῆς Βορείου Ἑλλάδος, οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἀπεδέχθησαν τὴν ἀνωτέρω διαδοχικὴν ἀσέησιν τοῦ χρόνου τῆς ὑπὸ τὰ ὅπλα παραμονῆς των, οὐχὶ μόνον ἀνευ γογγυσμοῦ τινος, ἀλλὰ καὶ μετὰ μεγίστου ἐνθουσιασμοῦ.

β) Λόγῳ τῆς ἀνίσου πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ μεταξὺ Βορείου καὶ Νοτίου Ἑλλάδος καὶ συνεπῶς τῆς μικροτέρας ἀποδόσεως εἰς στρατευσίμους τῶν παραμεθορίων περιοχῶν, ἐλήφθη νομοθετικὴ μέριμνα καὶ καθιερώθη μονίμως ὅπως νεοσύλ-

λεκτοί ὠρισμένων στρατολογικῶν διαμερισμάτων τῆς Παλαιᾶς Ἑλλάδος, καλοῦμενοι τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐκαλοῦντο οἱ τῆς Βορείου Ἑλλάδος, κατατάσσονται πρὸς ἐκπαίδευσιν καὶ διανύουσι τὴν θητείαν τῶν εἰς τὰς παραμεθορίους Μεγάλας Μονάδας.

γ) Ἐξεπαιδεύθησαν ἐπὶ τετράμηνον τὸ 1937 οἱ ἔφεδροι ἀγύμναστοι τῶν κλάσεων 1924 — 1935 τῆς Βορειοανατολικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπὶ ἐξάμηνον τὸ 1939 οἱ ἔφεδροι ἀγύμναστοι τῆς περιοχῆς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς κλάσεις 1928 — 1935.

Οὕτω, διὰ τῶν ἀνωτέρω μέτρων καὶ κυρίως διὰ τῆς 24μήνου πραγματικῆς θητείας, ἐκαλύφθησαν πλήρως αἱ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἀνάγκαι τοῦ ἐνεργοῦ στρατοῦ καὶ ἐξησφαλίσθη ἀρτία ἐκπαίδευσις, τόσον τῶν στρατευσίμων, ὅσον καὶ τῶν ἀπαλλαγέντων, ὥστε, οὗτοι ἀπολυόμενοι καὶ μετατασσόμενοι εἰς τὴν ἐφεδρείαν, νὰ εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως πλήρως ἐκπαιδευμένοι.

Διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν στρατευσίμων ἐλάβανον χώραν ἀπὸ τοῦ 1936 ἐτήσια ἀσκήσεις μετὰ στρατεύματος παρ' ἐκάστης Μεραρχίας ἐπὶ δεκαπενθήμερον. Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1937 ἐξετελέσθησαν ἐν τῇ περιοχῇ μεταξὺ Σερρῶν καὶ Δράμας μεγάλαι ἀσκήσεις μετὰ στρατεύματος. Ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀσκήσεων τούτων ὑπῆρξε λίαν ἱκανοποιητικὴ. Ὁργανώθησαν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Στρατοῦ, ὅστις καὶ διηύθυνεν αὐτάς. Παρίσταντο ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, Ἀνώτατοι καὶ Ἀνώτεροι Ἀξιωματικοὶ ἐξ ὅλων τῶν Μεγάλων Μονάδων. Ταύτας παρηκολούθησαν ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς, ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ ὁ Ὑφυπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν. Τὸ πέραν τῶν ἀσκήσεων ἐπεοφράγισε παρέλασις τῶν στρατευμάτων ἐνόπιον τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως εἰς Νέαν Ζίχνην, παρακολουθοῦντος πλήθους λαοῦ. Τὰς μεγάλας ταύτας ἀσκήσεις κληθέντες παρηκολούθησαν καὶ ἅπαντες οἱ Στρατιωτικοὶ Ἀκόλουθοι τῶν ἐν Ἑλλάδι ξένων Κρατῶν, ἀποκομίσαντες, ὡς ἐξηκριβώθη, ἀρίστας ἐντυπώσεις. Ἡ ὅλη δαπάνη τῶν μεγάλων τούτων ἀσκήσεων ἀνῆλθεν εἰς τριάκοντα ἑκατομμύρια δραχμῶν περίπου.

Εἰδικὴ ὥσαύτως προσπάθεια κατεβλήθη κατὰ τὴν τετραετίαν 1936 — 1940 διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν ἐφεδρικῶν κλάσεων ὅλων τῶν ὅπλων καὶ εἰδικοτήτων. Οὕτω:

α) Οἱ ἔφεδροι ὀλοκλήρου τοῦ Κράτους τοῦ συντάγματος Σιδηροδρόμων, οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς κλάσεις 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, ἐκλήθησαν πρὸς μετεκπαίδευσιν εἰς τοὺς σιδηροδρόμους ἐπὶ ἓνα μῆνα καὶ εἰς τέσσαρας σειράς ἐντὸς τοῦ 1939, ἥτοι τὴν 10ην Ἰανουαρίου, τὴν 10ην Φεβρουαρίου, τὴν 25ην Ὀκτωβρίου καὶ τὴν 25ην Νοεμβρίου.

β) Οἱ ἔφεδροι ραδιοηλεγραφεῖς ὀλοκλήρου τοῦ Κράτους οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς κλάσεις 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937 ἐκλήθησαν τὴν 6ην Μαΐου 1939 πρὸς μετεκπαίδευσιν εἰς τὰ νέα μηχανήματα ἐπὶ πεντάμηνον. Οὗτοι ἀπελύθησαν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου τοῦ 1939.

γ) Οἱ ἔφεδροι ὀλοκλήρου τοῦ Κράτους, ὅλων τῶν ὅπλων καὶ σωμάτων οἱ ἀνήκοντες εἰς τὰς κλάσεις 1930, 1932, 1933, 1934 καὶ 1935. Πρὸς τοῦτο ἐκλήθησαν:

Τὴν 25ην Μαΐου 1940 ἡ κλάσις 1935 ἀπολυθεῖσα τὴν 29ην Ἰουνίου 1940.

Τὴν 25ην Ἰουνίου 1940 ἡ κλάσις 1934 ἀπολυθεῖσα τὴν 26ην Ἰουλίου 1940.

Τὴν 22αν Ἰουλίου 1940 ἡ κλάσις 1933.

Τὴν 25ην Αὐγούστου 1940 ἡ κλάσις 1932.

Τὴν 5ην Ὀκτωβρίου 1940 ἡ κλάσις 1930.

Τὴν ἀπόλυσιν τῶν τριῶν τούτων τελευταίων κλάσεων δὲν ἐπέτρεψεν ἡ προηγηθεῖσα τοῦ πολέμου ἐκτράνχυνσις τῆς πολιτικῆς καταστάσεως.

1) ΜΟΝΙΜΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Εἰς τὸ Κεφάλαιον Ε' τοῦ Μέρους Α' ἐξετέθη λεπτομερῶς ποία ἦτο ἡ ἀκολουθηθεῖσα μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν πολιτικὴ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν στελεχῶν. Ἐλέχθη ὅτι, καθ' ὅλην τὴν μέχρι τοῦ 1936 περίοδον, ἡ διαχείρισις τοῦ ζητήματος τούτου ἐγένετο μακρὰν πάσης βάσεως, παντὸς προγράμματος, πάσης λογικῆς, παντὸς συμφέροντος τοῦ στρατεύματος, μὲ μόνην τότε κατευθυντήριον γραμμὴν τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν προαγωγῶν. Ἐτονίσθη κυρίως ὅτι οὐδεμία σχέσις ὑπῆρχε τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν μὲ τὸ ἐκάστοτε ἰσχύον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως.

Ἀπὸ τοῦ 1936, ἡ μόνη κατευθυντήριος γραμμὴ, ὅσον ἀφορᾷ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ἀριθμοῦ μονίμων ἀξιωματικῶν ἦτο ἡ ἐξυπηρετοῦσα τὸ συμφέρον τοῦ στρατεύματος ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξῆς ἀρχῶν:

α) Νὰ καλύπτονται κατὰ τὸ μεγαλύτερον δυνατόν ποσοστὸν, ἰδίᾳ εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς, αἱ ἀνάγκαι τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως εἰς μόνιμα στελέχη.

β) Πᾶσα μεταβολὴ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως νὰ παρακολουθῆται καὶ ἀπὸ ἀνάλογον μεταβολὴν τοῦ Νόμου περὶ Στελεχῶν.

γ) Νὰ μὴ ἀγνοῶνται καὶ αἱ ἀνάγκαι εἰρήνης ἐκεῖναι, αἵτινες ὡς πρὸς τινα σημεία, λόγῳ τῆς διαφορᾶς τῆς ὀργανώσεως τοῦ ἐμπολέμου στρατοῦ, εἶναι ἀνώτεραι τῶν ἀναγκῶν τούτου.

δ) Καὶ τέλος, ἱκανοποιουμένων κατὰ πρῶτον λόγον τῶν ἀνωτέρω ἀναγκῶν, νὰ ἐξυπηρετῆται κατὰ τὸ δυνατόν ἡ κανονικὴ ἐξέλιξις τῶν προαγωγῶν ἐν ἐκάστῳ ὅπλῳ καὶ μεταξὺ τῶν ὅπλων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω ὁ κατὰ τὸ 1940 ἰσχύων Νόμος περὶ Στελεχῶν καθώριζε ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἰσχύοντος Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως ἀφ' ἑνὸς καὶ τοῦ Ὁργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ ἀφ' ἑτέρου:

Ὅσον μὲν ἀφορᾷ τοὺς Ἀνωτάτους Ἀξιωματικούς:

α) 7 Ἀντιστρατήγους.

β) 35 Ὑποστρατήγους. Ἐκ τῶν 35 θέσεων Ὑποστρατήγων:

1) Αἱ 23 κατελαμβάνοντο παρὰ συνταγματάρχων τῶν ὅπλων κατὰ τὴν ἐξῆς ἀναλογίαν:

Πεζικοῦ 15

Πυροβολικοῦ 4

Ἱππικοῦ 2

Μηχανικοῦ 2

2) Αἱ 10 θεωρούμεναι ὡς γενικαί, κατελαμβάνοντο παρὰ συνταγματάρχων τῶν ὅπλων, βάσει τῆς γενικῆς σειρᾶς ἀρχαιότητος.

3) Αἱ ὑπόλοιποι 2, ἀνήκουσαι ἀνὰ μία εἰς τὰ Σώματα Ὑγειονομικοῦ καὶ Ἐπιμελητείας, κατελαμβάνοντο παρὰ συνταγματάρχων τῶν Σωμάτων τούτων.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Ἀξιωματικούς τῶν τεσσάρων ὅπλων:

α) Εἰς τοὺς ἀνωτέρους βαθμοὺς ποσοστὸν 90 % τῶν ἐν πολέμῳ ἀπαιτουμένων τόσοι εἰς γενικὰς θέσεις ὅσον καὶ ὀργανικὰς τῶν ὅπλων. Τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀφεώρα ἕκαστον τῶν βαθμῶν, διότι ὡς ἐκ τῆς ὀργανώσεως ἐκάστου ὅπλου διάφοροι εἶναι αἱ κατὰ βαθμὸν ἀνάγκαι αὐτῶν. Παρέστη ἀνάγκη νὰ ληφθῇ ἐξαιρετικὸν μέτρον διὰ τοὺς βαθμοὺς τοῦ συνταγματάρχου καὶ ἀντισυνταγματάρχου ἐν τῷ ὅπλῳ τοῦ Μηχανικοῦ καὶ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου ἐν τῷ ὅπλῳ τοῦ Πυροβολικοῦ καὶ νὰ αὐξηθῇ κατὰ τι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐπὶ πλεόν τοῦ καθορισθέντος ποσοστοῦ τῶν ἐν πολέμῳ ἀναγκῶν, καθόσον αἱ εἰς τοὺς βαθμοὺς τούτους ἀνάγκαι τῶν ὅπλων τούτων εἶναι ἐν ἐπιστρατεύσει, λόγῳ τῆς ὀργανώσεώς των, μικρότεραι τῶν ἀναγκῶν τῆς

ειρήνης και εις βαθμόν μη επιτρέποντα την όμαλήν διεξαγωγήν της ύπηρεσίας κατ' αúτην.

β) Εις τόν βαθμόν τοú λοχαγοú, ποσοστόν 60 % τών άναγκών έπιστρατεύσεως, καταργηθεισών τελείως τών γενικών θέσεων εις τόν βαθμόν τοúτον και διανεμηθεισών εις τά όπλα ως μη ύφισταμένου λόγου διατηρήσεώς των.

γ) Εις τόν βαθμόν τοú ύπολοχαγοú είχε ληφθῆ ως βάσις τοú νά δοθῆ εις τά όπλα άριθμός ίσοδύναμος μέ τó περικοπέν ποσοστόν τών λοχαγών ηύξημένος κατά έν μικρόν ποσοστόν. Άνάλογοι σκέψεις ίσχυσαν και διά τόν βαθμόν τοú άνθυπολοχαγοú και άνθυπασπιστοú.

Θά ήτο όρθόν άπό άπόψεως προαγωγών νά καταργηθώσι τελείως αί γενικαί θέσεις, τοúτέστι και εις τούς άνωτέρους βαθμούς. Τοúτο όμως διά μακρόν εισέτι χρόνον, δέν ήτο δυνατόν διότι μέχρι τοú 1936 οúδέν μέτρον είχε ληφθῆ ώστε, κατά την έξοδον έκ της Σχολής Εύελπίδων, έκαστον όπλον νά λαμβάνη, οúχι άπλώς τó άναγκαιοúν αúτῳ συνολικόν ποσοστόν, αλλά νά λαμβάνη σχετικήν άναλογίαν έξ έκάστης δεκαπεντάδος ή είκοσάδος έκ τοú πίνακος της σειράς έπιτυχίας τών άποφοίτων. Εις τó άπώτερον μέλλον, κατόπιν της ως άνωτέρω ρυθμίσεως της κατανομής τών άποφοιτησάντων έκ της Σχολής Εύελπίδων, ήτις διά Νόμου έγένετο δέν θά ύπῆρχε λόγος διατηρήσεως τών γενικών θέσεων, καθ' όσον αί προαγωγαί μεταξύ τών όπλων θά ήσαν παράλληλοι, έκαστον δέ έξ αúτῶν θά ήδύνατο νά τροφοδοτήσῃ, έν έπιστρατεύσει και ειρήνῃ, και τās έκτός τών όπλων θέσεις, έν αίς δέν είναι δυνατόν οúτε και συμφέρον άλλως τε νά παρατηρεῖται συσσωρεύσεις άξιωματικών ώρισμένων πάντοτε όπλων.

“Όσον άφορῶ τούς άξιωματικούς τών Σωμάτων:

“Ο Νόμος περί Στελεχών καθώριζε τόν άριθμόν αúτῶν έπί τη βάσει τών αúτῶν άρχών και τοú αúτοú ποσοστοú τών άναγκών έπιστρατεύσεως ως και διά διά τούς άξιωματικούς τών όπλων. Καθώρισθη έπίσης νομοθετικώς ότι διά τά Σώματα εκείνα, τά όποια είχαν άξιωματικούς μονίμως άπασπασμένους εις τó “Υπουργείον Άεροπορίας, οúτοι θά έθεωροúντο έπί πλέον τών ύπό τοú Νόμου περί Στελεχών προβλεπομένων, όστις Νόμος ύπελόγιζεν τούς άξιωματικούς τών Σωμάτων τοúτων βάσει τών άναγκών τοú Στρατοú Ξηράς και μόνον.

“Ιδιαίτερα προσοχή άπεδόθη εις τó Σώμα τών Αúτοκινήτων, τó όποιον μέχρι τοú 1936 διέθετεν άριθμόν άξιωματικών τελείως άνεπαρκῆ διά την πλασιώσιν τών Μονάδων Αúτοκινήτων, αίτινες θά συνεκροτοúντο έν έπιστρατεύσει. “Ωσαύτως ίδιαίτερα προσοχή άπεδόθη, άφ' ένός εις τó Σώμα της Στρατολογίας, τοú όποιου ή κατάστασης πρό τοú 1936 παρουσιάζετο τοιαύτη ώστε νά άποθάνῃ προβληματική ή καλή διεξαγωγή της έργασίας εις τά διάφορα Στρατολογικά Γραφεία, λόγω έλλείψεως κυρίως κατωτέρων άξιωματικών και άφ' έτέρου εις τó Σώμα τών Άρχιτεχνιτών, λόγω τών μεγαλυτέρων άναγκών εις στελέχη τών τεχνικών ύπηρεσιών τοú Στρατεύματος.

Δέον νά σημειωθῇ ότι ή γενομένη αύξησις τών θέσεων τών άξιωματικών τών “Όπλων και Σωμάτων, δέν θά καθίστατο δυνατόν νά συμπληρωθῇ, ίδιαί εις τούς κατωτέρους βαθμούς, ειμή περί τó έτος 1943, καθόσον αί έλλείψεις τών άξιωματικών πρό τοú 1936 ήσαν μέγισται και, ως έξετέθη, οúδέν μέτρον είχε ληφθῆ μέχρι της έποχής εκείνης, όχι μόνον διά την συμπλήρωσιν τών έλλειπουσών θέσεων, άλλ' οúτε και διά την άναπλήρωσιν τών κατ' έτος φυσιολογικών έξόδων. “Ο ίσχύων συνεπώς τó 1940 Νόμος περί Στελεχών άπετέλεε συνάμα και έν είδος προγράμματος συμπληρώσεως τών άναγκών, προγράμματος παραλλήλου πρός τά λοιπά τά άφορώντα τās άλλας ύλικάς άνάγκας τοú Στρατεύματος και διά την πραγματοποίησιν τοú όποιου εισήχθησαν κατά μέν τó 1936 250 μαθηταί εις την Σχολήν Εύελπίδων, άπό δέ τοú 1937 320 μαθηταί κατ' έτος. Εις την Σχολήν Στρατιωτικών “Υπηρεσιών εισήχθησαν έτησίως περί τούς 120 μαθηταί.

Μέχρις ότου συμπληρωθώσιν οί κατώτεροι βαθμοί, όπερ, ώς έλέχθη, θά έπευχάνετο περί τό 1943 καί πρός κάλυψιν τών κενών, παρέμειναν ύπό τά όπλα, μετά την λήξιν τής θητείας των, τή αίτήσει των καί κατόπιν αۆστηράς από πάσης απόψεως έπιλογής, 500 έφεδροι αξιωματικοί τών τεσσάρων όπλων, όνομασθέντες συνάμα άνθυπολοχαγοί. Δέν έπρόκειτο περί μέτρου μονιμοποιήσεως αۆτών, καθόσον τό Κράτος ήδύνατο μετά έν έτος νά απολύσῃ τούτους.

“Όσον άφορᾷ τήν προέλευσιν καί τήν έκπαίδευσιν τών μονίμων αξιωματικών έρρυθμισθ ή όπως άφ' ένός αποφοιτώνσιν οί αξιωματικοί τών τεσσάρων όπλων έκ τής Σχολής Εύελπίδων, άφ' έτέρου οί τών Σωμάτων έκ τής Σχολής 'Αξιωματικών Στρατιωτικών 'Υπηρεσιών (τέως Σχολής 'Υπαξιωματικών). 'Η φοίτησις είς τήν Στρατιωτικήν Σχολήν Εύελπίδων έμειώθη είς τρία έτη, θεσπισθείσης συμπληρωματικής ύποχρεωτικής εκπαίδεýσεως είς τās Σχολάς 'Εφαρμογής ένός σχολικού έτους, διά τά όπλα τοῦ Πεζικού, Πυροβολικού, 'Ιππικού καί δύο τοιούτων διά τό όπλον Μηχανικού.

'Η παραγωγή 'Υγειονομικών 'Αξιωματικών έγένετο διά τής Σχολής Στρατιωτικών 'Υπηρεσιών ήτις απέδιδεν καί τούς αξιωματικούς τών Σωμάτων Στρατολογίας, Διαχειρίσεως καί Αۆτοκινήτων.

“Όσον άφορᾷ τήν μετεκπαίδευσιν τών μονίμων αξιωματικών, έσυνεχίσθη ή σοβαρά τῷ όντι έργασία, ήτις είχε γίνη μέχρι τοῦ 1936 καί, σὺν τοίς άλλοις, έλειτούργησε καί πάλιν τό Κέντρον 'Ανωτέρας Στρατιωτικής 'Εκπαίδεýσεως, ώς καί ή εκπαίδευσις Τεχνικών 'Αξιωματικών είς τό Πολυτεχνείον. Διά Νόμου, είδικού εκδοθέντος τῷ 1937, έθεσπίσθη ή εκπαίδευσις είς τό Πολυτεχνείον ώς Μηχανολόγων — Μηχανικών καί αξιωματικών τοῦ Σώματος Αۆτοκινήτων.

Γενικῶς, ή όλη εκπαίδευσις τών στελεχών, τόσον είς τās παραγωγικάς Σχολάς, ώς καί τās διαφόρους Σχολάς Μετεκπαίδεýσεως, προσέλαβε από τοῦ 1936 μορφήν άφ' ένός πλέον πρακτικήν καί άφ' έτέρου πλέον προσηρμοσμένην πρός τās νέας συνθήκας όργανώσεως τοῦ Στρατοῦ καί τά νέα του ύλικά μέσα, άναθεωρηθεισών όλων τών τιν ισχυουσών μέχρι τοῦ 1936 σχετικών όδηγιών.

“Όσον άφορᾷ τό Σῶμα τών Μονίμων Στελεχών τοῦ Στρατεύματος είχον εισηγηθ ή είς τήν Κυβέρνησιν καί τά έξῆς νομοθετικά μέτρα, άτινα όμως τελικῶς δέν ένεκρίθησαν.

Πρώτον. Τήν άναούστασιν παρ' ήμίν τοῦ Σώματος τών Γενικῶν 'Επιτελών. Είχον καί έχω τήν γνώμην ότι ή άναούστασις τοῦ Σώματος τούτου θά ήτο απόλύτως συμφέρουσα διά τήν μετά μεγαλυτέρας αποδόσεως διεξαγωγήν τής έν γένει έπιτελικής έργασίας έν τῷ στρατεύματι. Είς τήν πρός τήν Κυβέρνησιν σχετικήν εισηγήσιν μου έξέθετον ότι τό Σῶμα τοῦτο, όπερ θά άπηρτίζετο από αξιωματικούς από τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ συνταγματάρχου συμπεριλαμβανομένου, θά κατηρτίζετο κατ' άρχάς, έπί τή βάσει αۆστηράς έπιλογής μεταξύ τών πτυχιούχων αξιωματικών τής ήμετέρας Σχολής Πολέμου καί τών τοῦ έξωτερικού, καί θά έτροφοδοτείτο είτα έν συνεχείᾳ διά τών αποφοιτώντων κατ' έτος άριστούχων έκ τών αۆτῶν Σχολών. "Ινα μή άπολεσθῇ ή έπαφή τοῦ αξιωματικοῦ τοῦ Σώματος τών Γενικῶν 'Επιτελών μέ τό Στράτευμα, θά καθωρίζετο, ώσάύτως νομοθετικῶς, ότι, όσάκις προάγεται αξιωματικός τοῦ Σώματος τούτου, θά πρέπη έπί διετίαν νά ύπηρετῇ έν τῷ Στρατεύματι καί νά άναλαμβάνῃ διοίκησιν, οὔ μόνον είς τό όπλον έξ οῦ προέρχεται, άλλα καί είς τά λοιπά. Τήν άναούστασιν τοῦ Σώματος τών Γενικῶν 'Επιτελών δέν ένέκρινεν εύθύς έξ άρχῆς ή Κυβέρνησις.

Δεύτερον. Εισηγήθην όπως διά τούς βαθμούς τοῦ 'Υποστράτηγου καί τοῦ 'Αντιστρατήγου ύποστῶσιν έξετάσεις οί συνταγματάρχαι καί 'Υποστράτηγοι καί τοῦτο άνεξαρτήτως τής μετεκπαίδεýσεως αۆτῶν είς οίασδήποτε Σχολάς. Τό αποτέλεσμα τών έξετάσεων τούτων θά ήτο έν από τά κυριώτερα στοιχεία κρίσεως διά τό 'Ανώτατον Συμβούλιον Προαγωγών καί Τοποθετήσεων.

Εισηγήθη τὸ μέτρον τοῦτο διότι ὀφείλω νὰ εἶπω ὅτι τὸ Συμβούλιον αὐτὸ δὲν κατέβαλε τὴν δέουσαν μέριμναν διὰ τὴν ἀνεύρεσιν τῶν καταλλήλων ἀνωτάτων ἀξιωματικῶν. Διατελέσας ἀντιπρόεδρος τοῦ ἀνωτέρω Συμβουλίου, εἶχον σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι ἡ πλειονότης τῶν μελῶν αὐτοῦ, διὰ διαφόρους λόγους, ἐπεδείκνυν ὑπερβολικὴν ἐπιείκειαν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἐπιλογῆς τῶν ἀνωτέρων Διοικήσεων.

Ἡ Κυβέρνησις ἐνέκρινε κατ' ἀρχάς τὰς εἰσηγήσεις μου καὶ εἶχον ἐτοιμάσῃ τὴν σχετικὴν νομοθετικὴν ἐργασίαν, τὴν καθορίζουσαν ἐν λεπτομερείᾳ τὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προτεινομένου μέτρου. Ὁρισμένοι ὅμως συνταγματάρχαι καὶ ὑποστράτηγοί, πληροφορηθέντες τὰ τοῦ Νομοσχεδίου, παρουσιάσθησαν εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐπέτυχον ὅπως διαταχθῶ νὰ μὴ ὑποβάλω τοῦτο.

2) ΕΦΕΔΡΟΙ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ

Τὸ Σῶμα τῶν ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν ἔτυχεν ὅλως ἰδιαίτερας μερίμνης, ἀφ' ἑνὸς μὲν διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ποσοστοῦ αὐτῶν καὶ τῆς ἐπιλογῆς των, ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τῆς ὀνομασίας αὐτῶν εἰς ἀνθυπασπιστὰς ἀμέσως μετὰ τὴν κατόπιν ἐννεαμήνου ἐκπαιδεύσεως ἀποφοίτησιν των ἐκ τῶν Ἱσχολῶν Ἐφεδρῶν Ἀξιωματικῶν.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1937 ἔξ ἄλλου αὐξήσις τῆς παραμονῆς αὐτῶν ὑπὸ τὰ ὅπλα εἰς δύο πλῆρη ἔτη, ἐπρόκισε τὸ στράτευμα μὲ βοήθους τῶν μονίμων στελεχῶν, ὅσον εἶναι ἀνθρωπίνως δυνατόν ἀρτιωτέρας καταρτίσεως καὶ ἠθικοῦ κύρους.

Οὗτοι, ἀπολυόμενοι μετὰ τὴν διάνυσιν τῆς θητείας των, ὀνομάζοντο ἀνθυπολοχαγοί.

Πρὸς κάλυψιν τῶν κενῶν, ὅτινα ἀδικοαλογήτως καὶ ὥς ἐκ τοῦ πνεύματος τοῦ παρελθόντος ὑφίσταντο εἰς τὰς προηγουμένας κλάσεις τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἐφεδρείας, ἐγένοντο σύντονοι ἐνέργειαι πρὸς ἐξακρίβωσιν ἀπάντων τῶν ἐπιστημόνων, ἵνα συμπληρωθῶσι τὰ κενὰ τῶν μὴ μαχίμων Σωμάτων, διὰ τῆς ὀνομασίας αὐτῶν ὡς ἐφεδρῶν ἱατρῶν, χημικῶν, μηχανικῶν, διαχειριστῶν κτλ.

Ὡσαύτως ἐκ τῶν κληθέντων πρὸς ἐκγύμνασιν ἀγυμνάστων τῆς περιοχῆς τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, οἵτινες ὑπερέβαινον τὸν ἀριθμὸν τῶν πεντήκοντα χιλιάδων, ἐγένετο ἐπιλογή διπλωματούχων Ἀνωτάτων Σχολῶν, οἵτινες, μετὰ εἰδικὴν ἐκπαίδευσιν εἰς οὐλαμούς, ὀνομάσθησαν ἐφεδροὶ ἀξιωματικοί.

Παραλλήλως ἐγένοντο αἱ δέουσαι ἐνέργειαι πρὸς τακτοποίησιν ἐν τῇ ἐφεδρείᾳ τῶν ἐφεδρῶν ἐκ μονίμων ἀξιωματικῶν, τῶν ὁποίων πλεῖστοι διετέλουν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο εἰς κατὰστασιν ἀκαθόριστον ἢ κυρίως εἰπεῖν ἐν ἀγνοίᾳ.

Σοβαρὰ μέριμνα ἐλήφθη καὶ διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1936 μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940, ἐκλήθησαν καὶ μετεξεπαιδεύθησαν αἱ ἐξῆς κλάσεις:

α) Κατὰ τὸ ἔτος 1937 οἱ ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἀνθυπασπισταὶ Πεζικοῦ, Πυροβολικοῦ, Ἱππικοῦ, Μηχανικοῦ καὶ Αὐτοκινήτων ὁλοκλήρου τοῦ Κράτους τῶν κλάσεων 1924, 1925, 1926, 1927.

Οὗτοι ἐκλήθησαν εἰς δύο σειράς τὴν 17ην Μαΐου καὶ τὴν 20ὴν Σεπτεμβρίου 1937 καὶ ἀπελύθησαν μετὰ ἓνα μῆνα μετεκπαδεύσεως.

β) Κατὰ τὸ 1938 οἱ ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἀνθυπασπισταὶ Πεζικοῦ, Πυροβολικοῦ, Ἱππικοῦ, Μηχανικοῦ καὶ Αὐτοκινήτων ὁλοκλήρου τοῦ Κράτους τῆς κλάσεως 1928. Οὗτοι ἐκλήθησαν εἰς δύο σειράς τὴν 5ην Ἰουνίου καὶ 20ὴν Σεπτεμβρίου 1938 καὶ ἀπελύθησαν ὡσαύτως μετὰ ἓνα μῆνα μετεκπαδεύσεως.

γ) Κατὰ τὸ 1939 οἱ ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἀνθυπασπισταὶ ἀπάντων τῶν ὅπλων καὶ Σωμάτων ὁλοκλήρου τοῦ Κράτους τῶν κλάσεων 1935 καὶ 1936. Οὗτοι ἐκλήθησαν τὴν 26ην Αὐγούστου 1939 καὶ ἀπελύθησαν τὴν 10ην Ὀκτωβρίου 1939, ἤτοι μετὰ μετεκπαίδευσιν 45 ἡμερῶν.

δ) Κατὰ τὸ 1940 ἐκλήθησαν οἱ ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἀνθυπασπισταὶ Πεζι-

κοῦ, Πυροβολικοῦ, Ἱππικοῦ, Μηχανικοῦ, Αὐτοκινήτων καὶ Ὑγειονομικοῦ ὁλοκλήρου τοῦ Κράτους καὶ μετεξεπαιδεύθησαν κατὰ τὰς κάτωθι διαδοχικὰς σειράς:

- 1) α'. σειρά: Αἱ κλάσεις 1921, 1922, 1923, 1929 ἀπὸ 15 Μαΐου ἕως 15 Ἰουνίου.
- 2) β'. σειρά: Αἱ κλάσεις 1920, 1930 καὶ 1932 (τῆς κλάσεως 1932 μόνον οἱ τοῦ Πεζικοῦ) ἀπὸ 15ης Ἰουνίου ἕως 16ης Ἰουλίου.
- 3) γ'. σειρά: Αἱ κλάσεις 1932 (πλὴν τοῦ Πεζικοῦ) καὶ 1933 ἀπὸ 16ης Ἰουλίου ἕως 16ης Αὐγούστου.
- 4) δ'. σειρά: Αἱ κλάσεις 1919 καὶ 1934 ἀπὸ 16ης Αὐγούστου.
- 5) ε'. σειρά: Αἱ κλάσεις 1924, 1925, 1926, 1927, 1928 ἀπὸ 11ης Σεπτεμβρίου.

Μετὰ τῆς ε'. σειρᾶς ἐκλήθησαν καὶ αἱ κλάσεις 1924 μέχρι 1928 τῶν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐπιλεγέντων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν ἐκ τῶν τότε κληθέντων ἀγυμνάστων τῆς περιοχῆς τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ.

Λόγῳ τῆς ἐξελίξεως τῆς καταστάσεως οἱ ἐφεδροὶ ἀξιωματικοὶ τῶν δ'. καὶ ε'. σειρῶν δὲν εἶχαν ἀπολυθῇ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων.

Δέον ἐνταῦθα νὰ παρατηρηθῇ τὸ ἑξῆς: Καθ' ὅλην τὴν δωδεκαετίαν, ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1936, οὐδεμία ἀπολύτως εἶχε ποτὲ ληφθῇ μέριμνα διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν τὴν ἐκγύμνασιν τῶν ἀγυμνάστων, τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ἐφεδρικῶν κλάσεων ὀπλιτῶν, καίτοι ἡ ἐκπαίδευσις τότε τῶν τε ὑπηρετούντων θητεῖαν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ τῶν κληρωτῶν ἦτο ἀτελεστάτη, λόγῳ τῶν διαφόρων μειώσεων τῆς θητείας. Ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 παρὰ τοῦ ὅτι ἡῤῃσεν ἡ θητεία εἰς 18 μῆνας, εἶτα 21 καὶ τέλος 24 μῆνας καὶ συνεπῶς ἡ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐκπαίδευσις καὶ ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ κληρωτῶν ἦτο ἀρτίωτέρα, μετεξεπαιδεύθησαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνωτέρω τετραετίας:

α) Αἱ κλάσεις 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, ἦτοι 17 ἐν συνόλῳ κλάσεις ἐφέδρων ἀξιωματικῶν ὄλων τῶν ὅπλων καὶ Σωμάτων, ἐξ ὧν μάλιστα αἱ κλάσεις 1924, 1925, 1926, 1927, 1928 διὰ δευτέραν φοράν κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἄνω τετραετίας, καθόσον, ὡς ἐξετέθη, εἶχον κληθῇ κατὰ τὰ ἔτη 1937 καὶ 1938.

β) Πέντε ἐφεδρικαὶ κλάσεις ὀπλιτῶν ὄλων τῶν ὅπλων.

γ) Ἐννέα ἐφεδρικαὶ κλάσεις τοῦ Συντάγματος Σιδηροδρόμων.

δ) Ἐξ ἐφεδρικαὶ κλάσεις Ραδιοτηλεγραφητῶν.

ε) Τέλος ἐξεγυμνάσθησαν οἱ ἀγύμναστοι τῶν περιοχῶν Δ'. καὶ Α'. Σωμάτων Στρατοῦ οἵτινες ἀνῆρχοντο εἰς πολλὰς δεκάδας χιλιάδων καὶ ἐξεπαιδεύθησαν καὶ μετεξεπαιδεύθησαν οἱ ἐκ τῶν ἀγυμνάστων τούτων ἐπιλεγέντες ἐφεδροὶ ἀξιωματικοί.

3) ΜΟΝΙΜΟΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΤΑΙ

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς μονίμους ὑπαξιωματικούς ἐλήφθησαν τὰ ἑξῆς μέτρα:

α) Διὰ τοῦ Νόμου 524/1937 ἠδξήθη σημαντικῶς ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν καὶ δὴ εἰς τὰ ὅπλα Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ. Ἡ γενομένη αὔξησις ἀνῆλθεν εἰς 750 περίπου, ἐξ ὧν 337 τοῦ Πεζικοῦ καὶ 206 τοῦ Πυροβολικοῦ.

β) Κατόπιν τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ στρατεύματος μὲ ραδιοτηλεγραφικὰ μέσα διδασκείων, ἀπαιτοῦνται καλὸν καὶ πεπειραμένον προσωπικόν, συνεστήθη τὸ Σῶμα τῶν Μονίμων Ραδιοτηλεγραφητῶν.

γ) Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Σῶμα τῶν Τεχνιτῶν, καθρηγῆθη τὸ 1937 ἡ Σχολὴ Τεχνιτῶν Θεσσαλονίκης καὶ ἡ κατάργησις τῆς Σχολῆς ταύτης ἐκρίθη σκόπιμος κατόπιν τῶν ἐξαχθέντων συμπερασμάτων ἐκ τῆς συγκρίσεως τοῦ ἀποδοιμένου ὑπ' αὐτῆς ἔργου πρὸς τὸ ἔργον τῆς Σιθιανιδείου καὶ ἐτέρων Εἰδικῶν Σχολῶν καὶ τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως ὅπως τὸ στράτευμα τροφοδοτῆται ἐφεξῆς διὰ τῶν ἀπαιτούμενων αὐτῷ τεχνιτῶν ἐκ τῶν ἀποφοιτῶν τῶν Σχολῶν τούτων, ὡς ἐγένετο εἰς τὸ Ναυτικόν καὶ τὴν Ἀεροπορίαν.

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Κεφάλαιον Ε'. τοῦ Α'. Μέρους, διὰ τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος τῆς 4-9-1935 περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Στρατοῦ, ἐπὶ ἔρχοντο τροποποιήσεις τινὲς εἰς τὸν Ὁργανισμὸν τοῦ 1929 καὶ ἡμβλύνοντο ὀρισμένα μειονεκτήματα αὐτοῦ.

Κατόπιν ὅμως τῆς αὐξήσεως τῆς θητείας, τῆς ὀχυρώσεως, τοῦ προικισμοῦ τοῦ στρατεύματος διὰ νέων μέσων καὶ κυρίως ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, τῆς ἀνάγκης τῆς ταχυτέρας ἐπιστρατεύσεως τῶν παραμεθωρίων Μεγάλων Μονάδων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ, ὅπερ ἀνελάμβανε εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας τὸ κύριον βάρος τῆς καλύψεως τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας, τῆς ἀνάγκης ἀνασυγκροτήσεως ἐπὶ συγχρόνων βάσεων τοῦ "Ὀπλοῦ τοῦ Ἱππικοῦ καὶ τῆς ὀθήσεως τῶν Μονάδων αὐτοῦ ἐγγύτερον τῶν συνόρων ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης καὶ τέλος τῆς ἀνάγκης λήψεως διαφόρων ἄλλων μέτρων, συντελεστικῶν τῆς βελτιώσεως τῆς ἐν γένει στρατιωτικῆς καταστάσεως τῆς Χώρας, ὁ Ὁργανισμὸς τοῦ 1935 ἔχρηζε τροποποιήσεων καὶ μεταβολῶν, αἵτινες ἐγένοντο διὰ τοῦ Νόμου 777 Ἰανουαρίου 1937. Ὁ Νόμος οὗτος, λόγῳ τῆς ἀνάγκης τῆς καλυτέρας ἐξυπηρητήσεως τοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἐκπονηθέντος Συμμαχικοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων, εἰς ἐκτέλεισιν τῶν Στρατιωτικῶν Συμφωνιῶν τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως καὶ λόγῳ τοῦ Συμφώνου Θεσσαλονίκης τῆς 31ης Ἰουλίου 1938 μεταξύ Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως καὶ Βουλγαρίας, διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπετρέπετο ἐπὶ σῆμως ὁ ἐπανεξοπλισμὸς τῆς Βουλγαρίας καὶ ἤρουντο συγχρόνως καὶ οἱ περιορισμοὶ στρατιωτικῆς φύσεως, οἵτινες μᾶς εἶχον ἐπιβληθῇ ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάνης, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀφωπλισμένην ζώνην δυτικῶς τοῦ Ἑθρου, ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2005/1939, ὅστις καθώριζε τὰ τῆς ὁργανώσεως τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ καὶ ὅστις ἴσχυε τὸν Ὀκτώβριον τοῦ ἔτους 1940.

Τὸν Ὁργανισμὸν τοῦτον θέλω ἀναπτύξῃ ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς αὐτοῦ, καθόσον ἀποτελεῖ τὴν σειράν τῶν μέτρων ἀτινα ἐλήφθησαν ἀπὸ τοῦ 1936 διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς ἐν γένει στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως.

Συμφῶνως μὲ τὸ ἄρθρον 3ον τοῦ Νόμου 2005-1939, αἱ Γενικαὶ Ὑπηρεσίαι, αἱ Μεγάλαι Μονάδες, αἱ Μονάδες, τὰ Κέντρα Ἐπιστρατεύσεως, αἱ Ὑπηρεσίαι καὶ αἱ Στρατιωτικαὶ Σχολαὶ τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ καθωρίζοντο ὡς κάτωθι:

Ι. ΓΕΝΙΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ

Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν	ἔδρα Ἀθῆναι
Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ	» »
Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς Στρατοῦ	» »
Ἀνώτατον Συμβούλιον Προαγωγῶν καὶ Τοποθετήσεων	» »
Ἀνωτέρα Διοίκησις Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης	» »
Ἐπιθεώρησις Πεζικοῦ	» »
Ἐπιθεώρησις Πυροβολικοῦ	» »
Ἐπιθεώρησις Ὑλικοῦ καὶ Τεχν. Ὑπηρεσιῶν Πυροβολικοῦ ..	» »
Ἐπιθεώρησις Ἱππικοῦ	» »
Ἐπιθεώρησις Μηχανικοῦ	» »
Ἐπιθεώρησις Αὐτοκινήτων	» »
Ἐπιθεώρησις Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας	» »
Ἐπιθεώρησις Ἐπιμελητείας	» »

Καθῆκοντα Ἐπιθεωρητῶν Κτηνιατρικοῦ καὶ Στρατολογίας ἀσκοῦσιν οἱ Διευθύνται τῶν ἀντιστοίχων Διευθύνσεων Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ἐφ' ὅσον τυγχάνουσι τοποθετημένοι εἰς αὐτάς οἱ ἀρχαιότεροι τῶν συνταγματάρχων τῶν Σωμάτων τούτων.

2. ΜΕΓΑΛΑΙ ΜΟΝΑΔΕΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΑ ΑΥΤΩΝ

Α' Σῶμα Στρατοῦ	Στρατηγεῖον ἔδρα	Ἀθῆναι
Β' Σῶμα Στρατοῦ	»	»
Γ' Σῶμα Στρατοῦ	»	»
Δ' Σῶμα Στρατοῦ	»	»
Ε' Σῶμα Στρατοῦ	»	»
Ι. Μεραρχία	»	»
ΙΙ. Μεραρχία	»	»
ΙΙΙ. Μεραρχία	»	»
ΙV. Μεραρχία	»	»
V. Μεραρχία	»	»
VI. Μεραρχία	»	»
VII. Μεραρχία	»	»
VIII. Μεραρχία	»	»
IX. Μεραρχία	»	»
X. Μεραρχία	»	»
XI. Μεραρχία	»	»
XII. Μεραρχία	»	»
XIII. Μεραρχία	»	»
XVI. Μεραρχία	»	»
Μεραρχία Ἱππικοῦ	»	»
Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης	»	»

3. ΜΟΝΑΔΕΣ ΠΡΟΚΑΛΥΨΕΩΣ

α) Ἰσοδύναμοι μετ' Διοίκησιν Πεζικοῦ Μεραρχίας.

V. Συνοριακὸς Τομεὺς	ἔδρα	Νέον Πετρίτσιον
VII. Ἀλφά Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Κάτω Βροντοῦ

β) Ἰσοδύναμοι μετ' Σύνταγμα Πεζικοῦ.

VII. Συνοριακὸς Τομεὺς	ἔδρα	Δράμα
VIII. Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Ἰωάννινα
IX. Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Φλώρινα
IX. Ἀλφά Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Καστοριά
X. Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Ἀρδέα
XI. Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Κιλκίς
XII. Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Κομοτινή
XIV. Συνοριακὸς Τομεὺς	»	Ξάνθη
Συνοριακὸς Τομεὺς Ἐθρου	»	Διευμότειχο
Συνοριακὸς Τομεὺς Σουφλίου	»	Σουφλίου

4. ΠΕΖΙΚΟΝ

1ον Σύνταγμα Πεζικοῦ	ἔδρα	Ἀθῆναι
2ον	»	»
3ον	»	»
4ον	»	»
5ον	»	»
6ον	»	»

8ον	Σύνταγμα Πεζικοῦ	ἔδρα	Ναύπλιον
9ον	»	»	Καλάμαι
10ον	»	»	Κέρκυρα
11ον	»	»	Τρίπολις
12ον	»	»	Πάτραι
14ον	»	»	Χανιά
15ον	»	»	Ἰωάννινα
16ον	»	»	Βέρροια
18ον	»	»	Λιμὴν Βαθέως
19ον	»	»	Σέρραι
21ον	»	»	Σιδηρόκαστρον
22ον	»	»	Μυτιλήνη
23ον	»	»	Χίος
24ον	»	»	Πρέβεζα
25ον	»	»	Ἐλευθερούπολις
26ον	»	»	Δράμα
27ον	»	»	Κοζάνη
29ον	»	»	Κομοτιή
30ον	»	»	Ἑδεσσα
31ον	»	»	Θεσσαλονίκη
32ον	»	»	Καστοριά
33ον	»	»	Φλώρινα
34ον	»	»	Ἀθῆναι
37ον	»	»	Σταυρούπολις
39ον	»	Εὐζώνων	Μεσολόγγιον
40ον	»	»	Ἄρτα
42ον	»	»	Λαμία
43ον	»	Πεζικοῦ	Ἡράκλειον
44ον	»	»	Ρέθυμνος
50ον	»	»	Θεσσαλονίκη
65ον	»	»	Γιαννιτσά
81ον	»	»	Ἀλεξανδρούπολις
Σύνταγμα Εὐζώνων Φρουρᾶς Ἀθηνῶν	»	»	Ἀθῆναι
Λόχος	Εὐζώνων Βασιλικῆς Φρουρᾶς	»	Ἀθῆναι

Τὸ 12ον Σύνταγμα Πεζικοῦ θὰ ἔχη μονίμως ἀπεσπασμένην μίαν διλοχίαν εἰς Ἀργοστόλιον, τὸ 22ον Σύνταγμα Πεζικοῦ θὰ ἔχη μονίμως ἀπεσπασμένον ἓνα Λόχον εἰς Μοῦδρον, τὸ 25ον Σύνταγμα Πεζικοῦ θὰ ἔχη μονίμως ἀπεσπασμένον ἓνα Λόχον εἰς Καθάλλαν καὶ τὸ 33ον Σύνταγμα Πεζικοῦ θὰ ἔχη μονίμως ἀπεσπασμένον ἓνα Λόχον εἰς Ἀμύνταιον.

Παρ' ἐκάστη Μεραρχία καὶ ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτῆς συγκροτεῖται «Διοίκησις Πεζικοῦ Μεραρχίας» ὡς αὐτοτελὴς Ἀρχή.

Εἰδικῶς παρὰ ταῖς I, IX, καὶ XII Μεραρχίαις συγκροτοῦνται ἀνὰ δύο τοιαῦται Διοικήσεις μὲ τοὺς κάτωθι τίτλους καὶ ἔδρας:

Ἄλφα Διοίκησις Πεζικοῦ I	Μεραρχίας		ἔδρα Λάρισα
Βῆτα Διοίκησις Πεζικοῦ I	Μεραρχίας		» Τρίκαλα
Ἄλφα Διοίκησις Πεζικοῦ IX	Μεραρχίας		» Κοζάνη
Βῆτα Διοίκησις Πεζικοῦ IX	Μεραρχίας		» Φλώρινα
Ἄλφα Διοίκησις Πεζικοῦ XII	Μεραρχίας		» Ἀλεξανδρούπολις
Βῆτα Διοίκησις Πεζικοῦ XII	Μεραρχίας		» Σουφλίον

5. ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ

I.	Σύνταγμα	Πυροβολικοῦ	ἔδρα	Λάρισα
II.	»	»	»	Ἀθῆναι
III.	»	»	»	Κόρινθος
IV.	»	»	»	Ἄργος
V.	»	»	»	Σούδα
VI.	»	»	»	Σέρραι
VII.	»	»	»	Δράμα
VIII.	»	»	»	Ἰωάννινα
IX.	»	»	»	Κοζάνη
X.	»	»	»	Βέρροια
XI.	»	»	»	Θεσσαλονίκη
XII.	»	»	»	Κομοτινή με μίαν τῶν Μοιρῶν
		ἀποσπασμένην εἰς	»	Ἀλεξανδρούπολιν
XVI.	»	Πυροβολικοῦ	»	Ξάνθη
A'	Σύνταγμα	Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ	»	Ἀθῆναι
Γ'	»	»	»	Θεσσαλονίκη
A'	»	Βαρέος	»	Ἀθῆναι
B'	»	»	»	Λάρισα
Γ'	»	»	»	Θεσσαλονίκη
Δ'	»	»	»	Δράμα
A'	Σύνταγμα	Ἀντιαεροπορικοῦ Πυρ/κοῦ	»	Ἀθῆναι (Ἀχαρναί)
B'	»	»	»	Λάρισα
Γ'	»	»	»	Θεσσαλονίκη
Δ'	»	»	»	Καθάλλα
E'	»	Πυροβολικοῦ	»	Ἀλεξανδρούπολις
Μοῖρα	Ἐφίπου	Πυροβολικοῦ	»	Θεσσαλονίκη
Κέντρον	Χημικοῦ	Πολέμου	»	Ἀθῆναι
Ἐφορεία	Υἱικοῦ	Πολέμου Ἀθηνῶν		
Ἐφορεία	Υἱικοῦ	Πολέμου Λαρίσης		
Ἐφορεία	Υἱικοῦ	Πολέμου Θεσσαλονίκης		
Ἐφορεία	Υἱικοῦ	Πολέμου Δράμας		

Παρ' ἐκάστῳ Σώματι Στρατοῦ συγκροτεῖται «Διοίκησις Πυροβολικοῦ Σώματος Στρατοῦ» ὡς αὐτοτελὴς Ἀρχή.

Παρ' ἐκάστῃ τῶν VI, VII, καὶ VIII Μεραρχιῶν καὶ ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτῆς συγκροτεῖται «Διοίκησις Πυροβολικοῦ Μεραρχίας» ὡς αὐτοτελὴς Ἀρχή. Ἡ ἀρμοδιότης καὶ ἔκτασις τῶν ἐργασιῶν τῶν Διοικήσεων Πυροβολικοῦ Σώματος καὶ Μεραρχίας καθορίζονται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος.

6. ΙΠΠΙΚΟΝ

Iον	Σύνταγμα	Ἱππικοῦ	ἔδρα	Θεσσαλονίκη
2ον	»	»	»	Λάρισα
3ον	»	»	»	Σέρραι
Μηχανοκίνητον	Σύνταγμα		»	Θεσσαλονίκη (Εὐκαρπία)
Ἐφιππος	Μοῖρα	Πολυθόλων	»	Θεσσαλονίκη (Εὐκαρπία)
A'	Σύνταγμα	Ἱππικοῦ	»	Ἀθῆναι
B'	»	»	»	Λάρισα
Γ'	»	»	»	Κιλκίς
Δ'	»	»	»	Ἐλευθερούπολις

Ε' 'Επιλαρχία	» 'Αλεξανδρούπολις
"Ιλη Βασιλικής Φρουράς	» 'Αθήναι

Παρά τῇ Μεραρχία 'Ιππικοῦ καὶ ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτῆς συγκροτεῖται «Ταξιαρχία 'Ιππικοῦ» ὡς αὐτοτελὴς 'Αρχή.

7. ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

Α' Σύνταγμα Σκαπανέων	ἔδρα 'Αθῆναι
Γ' Σύνταγμα Σκαπανέων	» Θεσσαλονίκη
Σύνταγμα Τηλεγραφετῶν	» 'Αθήναι
Σύνταγμα Σιδηροδρόμων	» Θεσσαλονίκη
Τάγμα Τηλεγραφετῶν	» Θεσσαλονίκη
Τάγμα Σιδηροδρόμων	» Πειραιεὺς ('Αγ. 'Ιω. Ρέντης)
Τάγμα Γεφυροποιῶν	» Λάρισα
Β' Τάγμα Μηχανικοῦ	» Λάρισα
Δ' Τάγμα Μηχανικοῦ	» Καθάλλα ('Αμυδαλεῶνες)
Ε' Τάγμα Μηχανικοῦ	» 'Αλεξανδρούπολις
Λόχος Γεφυροποιῶν	» Τοξόται
"Ιλη Μηχανικοῦ	» Θεσσαλονίκη
Διευθύνσεις Μηχανικοῦ 'Αθηνῶν	
» » Λαρίσης	
» » Θεσσαλονίκης	
» » Καθάλλας	
» » 'Αλεξανδρουπόλεως	
'Αποθήκη Σκευῆς Μηχανικοῦ 'Αθηνῶν	
» » » Θεσσαλονίκης	

Α', Β', Γ', Δ', Ε' Διευθύνσεις Ἔργων Φρουρίου (ἔδραι μετασθιταί)

Γενικὴ 'Αποθήκη Ὑλικοῦ Φρουρίου, ἔδρα Θεσσαλονίκη

Α', Β', Γ', Δ', Ε', ΣΤ' 'Αποθήκαι Ὑλικοῦ Φρουρίου (ἔδραι μετασθιταί)

Παρ' ἐκάστῳ Σώματι Στρατοῦ καὶ ἐν τῇ ἔδρᾳ αὐτοῦ συγκροτεῖται «Διοίκησις Μηχανικοῦ Σώματος Στρατοῦ» ὡς αὐτοτελὴς 'Αρχή.

8. ΚΕΝΤΡΑ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Α' Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως	ἔδρα 'Αθῆναι
1ον Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως	» Βόλος
2ον » »	» Χαλκίς
3ον » »	» Πάτραι
4ον » »	» Ναύπλιον
5ον » »	» Ἡράκλειον
6ον » »	» Νιγρίτα
7ον » »	» Τρίκκαλα
8ον » »	» Ἀμύνταιον
9ον » »	» Κοζάνη
10ον » »	» Βέρροια
12ον » »	» Κομοτινή
13ον » »	» Μυτιλήνη
15 » »	» Σπάρτη
17ον » »	» Πύργος

9. ΥΠΗΡΕΣΙΑΙ ΓΕΝΙΚΟΥ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΥ

Ταμεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἔδρα 'Αθῆναι

Βάσις Ἀλεξανδρουπόλεως
Βάσις Πρεθέζης

10. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ

Α'	Μοίρα Αυτοκινήτων		Ξδρα	Ἀθήναι
Β'	»	»	»	Τύρναβος
Γ'	»	»	»	Θεσσαλονίκη
Δ'	»	»	»	Καβάλλα
Ε'	Λόχος	»	»	Ἀλεξανδρούπολις
Α'	Ὀρχος	»	»	Ἀθήναι
Β'	»	»	»	Λάρισα
Γ'	»	»	»	Θεσσαλονίκη
Δ'	»	»	»	Καβάλλα

11. ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Ἀνωτάτη Στρατιωτικὴ Ὑγειονομικὴ Ἐπιτροπὴ	Ξδρα	Ἀθήναι
Α' Γενικὸν Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον	»	»
Β' »	»	Λάρισα
Γ' »	»	Θεσσαλονίκη
Δ' »	»	Δράμα
Ε' »	»	Ἀλεξανδρούπολις

2ον Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Ἀθηνῶν

3ον » » »

Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Πατρῶν

»	»	Ναυπλίου
»	»	Χανίων
»	»	Ξερρῶν
»	»	Ἰωαννίνων
»	»	Καζάνης
»	»	Βερροίας
»	»	Θεσσαλονίκη
»	»	Κομοτινῆς
»	»	Μυτιλήνης
»	»	Ξάνθης
»	»	Τρικκάλων
»	»	Χαλκίδος
»	»	Κορίνθου
»	»	Σιδηροκάστρου
»	»	Καβάλλας
»	»	Ἐλευθερουπόλεως
»	»	Κερκύρας
»	»	Φλωρίνης
»	»	Κιλκίς

Αἱ ἐπεὶ γούσαι νοσοκομειακαὶ ἀνάγκαι ἐνίων Μονάδων ἢ Στρατιωτικῶν Σχολῶν, εἰς τὰς Ξδρας τῶν ὁποίων δὲν ὑφίστανται Στρατιωτικὰ Νοσοκομεία, θὰ ἐξυπηρετῶνται ὑπὸ τῶν Θεραπευτηρίων τῶν λειτουργούντων βάσει εἰδικῶν διατάξεων καθορισμένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Στρατιωτικῶν, ὀρίζοντος, προτάσει τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, καὶ τὰς Μονάδας ἢ Σχολὰς ταύτας. Ἡ διατροφή τῶν ἀσθενῶν ἐν τοῖς θεραπευτηρίοις τούτοις θὰ γίνηται ὑφ' οὗς δρους καὶ εἰς τὰ Στρατιωτικὰ Νοσοκομεία.

Α' Λόχος Νοσοκόμων	ἔδρα Ἀθῆναι
Β' » »	» Λαρίσα
Γ' » »	» Θεσσαλονίκη
Δ' » »	» Δράμα
Ε' » »	» Ἀλεξανδρούπολις
Α' Ὑγειονομικὴ Ἀποθήκη	» Ἀθῆναι
Γ' » »	» Θεσσαλονίκη
Στρατιωτικὴ Φαρμακαποθήκη	» Ἀθῆναι
Φαρμακεῖον Φρουρᾶς Ἀθηνῶν	
» » Θεσσαλονίκης	

12. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Ἀναθεωρητικὸν Δικαστήριον, ἔδρα Ἀθῆναι

Στρατοδικεῖον Ἀθηνῶν

- » Λαρίσης
- » Θεσσαλονίκης
- » Καβάλλας
- » Ἀλεξανδρουπόλεως
- » Πατρῶν
- » Ἰωαννίνων

Στρατιωτικαὶ Φυλακαὶ Ἀθηνῶν

- » » Λαρίσης
- » » Θεσσαλονίκης
- » » Καβάλλας
- » » Ἀλεξανδρουπόλεως
- » » Ἰωαννίνων
- » » Πατρῶν

13. ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Νοσοκομεῖον Κτηνῶν Ἀθηνῶν

- » » Θεσσαλονίκης
- » » Ἐλευθερουπόλεως

Κτηνιατρικὴ Ἀποθήκη Ἀθηνῶν

- » » Θεσσαλονίκης

14. ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ

Παρά τῇ ἔδρᾳ ἐκάστου Νομοῦ λειτουργεῖ ἓν Στρατολογικὸν Γραφεῖον εἰς δ' ὑπάγονται στρατολογικῶς αἱ οἰκεῖαι τοῦ Νομοῦ Ἐπαρχίαι.

Ἐξαιρετικῶς ἐν Ἀθῆναις λειτουργοῦσι δύο Στρατολογικά Γραφεῖα Α'. καὶ Β'. Εἰς τὸ Α'. ὑπάγεται στρατολογικῶς ἡ Ἐπαρχία Ἀττικῆς, πλὴν τοῦ Δήμου Πειραιῶς, εἰς δὲ τὸ Β'. ὑπάγονται ὁ Δήμος Πειραιῶς καὶ αἱ λοιπαὶ Ἐπαρχίαι τοῦ Νομοῦ Ἀττικοβοιωτίας.

Αἱ κατ' ἀκολουθίαν τῆς ἐκάστοτε Διοικητικῆς διαιρέσεως τῆς Χώρας ἀναγκαιοῦσαι μεταβολαὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Στρατολογικῶν Γραφείων ὀρίζονται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος.

15. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΙΑΣ

Ἐπιμελητεία Φρουρᾶς Ἀθηνῶν

- » » Θεσσαλονίκης

Γενική Ἀποθήκη Ὑλικοῦ Στρατοῦ Πειραιῶς	
» » » » Θεσσαλονίκης	
Ἀποθήκη Ὑλικοῦ στρατοῦ Ἀθηνῶν	
» » » Λαρίσης	
» » » Δράμας	
Στρατιωτικὸν Ἀρτοποιεῖον Ἀθηνῶν	
» » Θεσσαλονίκης	
» » Ἰωαννίνων	

16. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Παρ' ἐκάστω Σώματι Στρατοῦ καὶ τῇ Διοικήσει Φρουρίου Θεσσαλονίκης συγ-
κροτεῖται «Διεύθυνσις Οἰκονομικοῦ Ἐλέγχου» ὡς αὐτοτελὴς Ἀρχή.

Ἡ ἀρμοδιότης καὶ ἡ ἔκτασις τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς καθορίζονται διὰ Βασιλικοῦ Διατάγματος.

17. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΜΟΥΣΙΚΑΙ

Α'. Στρατιωτική	Μουσική	Ξόρα	Αθήναι
Β'. »	»	»	Λάρισα
Γ'. »	»	»	Θεσσαλονίκη
Δ'. »	»	»	Καβάλλα
Ε'. »	»	»	Αλεξανδρούπολις

18. ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ

Ἀνωτέρα Σχολὴ Πολέμου	Ξερα	Θεσσαλονίκη
Στρατιωτικὴ Σχολὴ Εὐελπίδων	»	Ἀθήναι
Σχολὴ Ἀξιωματικῶν Στρατιωτικῶν Ὑπηρεσιῶν	»	Ἀθήναι
Σχολὴ Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Πεζικοῦ	»	Σύρος
Σχολὴ Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Πεζικοῦ	»	Κέρκυρα
Σχολὴ Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Πυροβολικοῦ	»	Θεσσαλονίκη
Στρατιωτικὴ Σχολὴ Γυμναστικῆς	»	Ἀθήναι
Σχολὴ Ἐφαρμογῆς Πεζικοῦ	»	Θεσσαλονίκη
Σχολὴ Ἐφαρμογῆς Πυροβολικοῦ	»	Θήβαι
Σχολὴ Ἐφαρμογῆς Ἱππικοῦ	»	Λάρισα
Σχολὴ Ἐφαρμογῆς Μηχανικοῦ	»	Ἀθήναι
Σχολὴ Ἐφαρμογῆς Αὐτοκινήτων	»	Ἀθήναι

*Εκάστη τῶν Σχολῶν Ἐφαρμογῆς Ἱππικοῦ, Μηχανικοῦ καὶ Αὐτοκινήτων περιλαμβάνει ἀντιστοιχῶς Τμήμα Ἐκπαιδεύσεως Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Ἱππικοῦ, Μηχανικοῦ καὶ Αὐτοκινήτων.

19. ΜΟΝΙΜΑ ΦΡΟΥΡΙΑΡΧΕΙΑ

Φρουραρχεῖον Ἀθηνῶν
 » Λαρίσης
 » Θεσσαλονίκης
 » Καβάλλας
 » Ἀλεξανδρουπόλεως
 » Πειραιῶς
 » Κοζάνης
 » Σερρών
 » Δράμας

Φρουραρχεῖον Ἐάνθης

» Κομοτινῆς

» Ἰωάννινων

Διὰ τῆς ἀνωτέρω ὀργανώσεως τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ ἐπῆρχοντο αἱ κάτωθι κύρια μεταβολαὶ σχετικῶς μετὰ τὸν Ὀργανισμὸν τοῦ 1935.

I. Εἰς τὰς Γενικὰς Ὑπηρεσίας

α) Ἀντὶ τῶν 3 Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν καθωρίσθη εἰς τοιοῦτος μετὰ δικαιοδοσίαν μόνον ἐκπαιδευτικὴν.

β) Ἀντὶ τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, καταργηθέντος, συνεστήθη τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Προαγωγῶν καὶ Τοποθετήσεων, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀποστολὴ περιορίσθη μόνον εἰς ἃ ζητήματα ἀναφέρει ὁ τίτλος του. Ἡ κατάργησις τοῦ Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου, μετὰ τὴν ἀρμοδιότητα ἣν εἶχε πρότερον, ἐκρίθη ἀπαραίτητος, λόγῳ τοῦ ὅτι, ὥς ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπεδείχθη, ἀφ' ἐνὸς μὲν, καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τοῦ 1923 περίοδον, συνετέλεσε διὰ τῆς ἀδρανείας του εἰς τὴν γενικὴν παραμέλῃσιν τοῦ Στρατεύματος, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι ἡ ἀνάμειξις του, ἔστω καὶ μετὰ συμβουλευτικὴν γνώμην, εἰς ζητήματα σχετικὰ μετὰ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ Στρατοῦ, ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, τὴν Ὀχύρωσιν, τὰ Σχέδια Ἐκστρατείας, ἢ το μὲν ἀδύνατος, ἐφ' ὅσον τὰ μέλη αὐτοῦ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἔχωσι ὑπ' ὄψει των τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα ἵνα μορφώσωσι καὶ ἐκφέρωσι γνώμην, τὸ δὲ ἐπιζήμιον διότι, ἐνῷ δὲν μετετόπιζε τὸ παράπαν τὰς ἑναντι τῆς Κυβερνήσεως εὐθύνας τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἤγε πολλάκις εἰς παρελκύσεις καὶ παρεκώλυε τὴν γοργὴν λήψιν τῶν ἐπιβαλλομένων διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ στρατεύματος μέτρων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Στρατοῦ, οὗτος, ἐκτὸς τοῦ κυρίου του ἔργου ἐν εἰρήνῃ, προσηματολίζετο πλήρως πρὸς τὴν ἐν πολέμῳ ἀποστολὴν του καὶ ἐπεφορτίζετο μετὰ ὅλας τὰς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐργασίας.

γ) Προσετέθη ἡ ἐπιθεώρησις Αὐτοκινήτων, λόγῳ τῆς ἐξελίξεως καὶ σημασίας τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης.

δ) Ἀνετέθησαν τὰ καθήκοντα Ἐπιθεωρητῶν Κτηνιατρικοῦ καὶ Στρατολογίας εἰς τοὺς Διευθυντὰς τῶν ἀντιστοίχων Διευθύνσεων Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

II. Εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας

α) Προσετέθη τὸ Ε'. Σῶμα Στρατοῦ μετὰ ἔδραν τὴν Ἀλεξανδρούπολιν καὶ μετὰ Μεραρχίας τὰς XII καὶ XIII, διὰ τὴν καλυτέραν ἐξυπηρέτησιν, τὸσον τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων κατὰ Βουλγαρίας, ὅσον καὶ τοῦ Συμμαχικοῦ Ἰσχεδίου Ἐπιχειρήσεων καὶ γενικῶς διὰ τὴν στρατιωτικὴν ἐνίσχυσιν τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἥτις καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἦτο μέχρι τοῦ 1936 ἐγκαταλελειμμένη καὶ ἡ τύχη τῆς ἐν αὐτῇ τότε μοναδικῆς Μεραρχίας, διεσπαρμένης ἀπὸ Νέστου μέχρις Ἐβρου, ἀνευ μάλιστα ὀχυροῦ τινὸς ἐρείσματος, θὰ ἦτο τραγικὴ ἐν περιπτώσει ρήξεώς μας μετὰ τὴν Βουλγαρίαν.

β) Συνεκροτήθη ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης μία νέα Μεγάλῃ Μονάῃ ἐν Ἐάνθῃ, ἡ XIV Μεραρχία, ὑπαχθεῖσα ὑπὸ τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ, καθόσον ἡ περιοχὴ τῆς Ἐάνθης καὶ ἡ Παρανέστιος τοιαύτη εἶχον σπουδαιότατην στρατηγικὴν σημασίαν, τὸσον ἀπὸ ἀμυντικῆς ἀπόψεως, ὅσον καὶ ἀπὸ ἐπιθετικῆς τοιαύτης.

Ἐφορμῶντες οἱ Βούλγαροι ἀπὸ Πασακλῆ πρὸς Ἐάνθην καὶ Παρανέστιον καὶ ἐνσφηνούμενοι οὕτω μεταξὺ Δράμας καὶ Κομοτινῆς ἐπιτυγχάνουσι τὰ ἐξῆς μεγάλῃ πλεονεκτήματα:

— Διακόπτουσι τὴν σιδηροδρομικὴν γραμμὴν, ἀποκόπτουσι καὶ ἀπορρίπτουσι τὰς περὶ Κομοτινὴν καὶ ἀνατολικῶς αὐτῆς δυνάμεις καὶ ἀπειλοῦσιν ἐκ τοῦ πλευροῦ

τάς βάσεις ἡμῶν ἐν Καθάλλα καὶ Δράμα, ὡς καὶ τὴν ὠχυρωμένην τοποθεσίαν μας μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου.

— Καθίστανται κύριοι ἐδαφικοῦ διαμερίσματος φύσει ὄχυροῦ, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἵνα ἐκτοπισθῶσι κατόπιν παρ' ἡμῶν θὰ καταστῇ ἐξαιρετικῶς δύσκολον καὶ θὰ ἀπαιτήσῃ πολλὰς δυνάμεις καὶ μεγάλας θυσίας.

Ἐξ ἄλλου ἀπὸ ἐπιθετικῆς δι' ἡμᾶς ἀπόψεως ἡ περιοχὴ τῆς Ξάνθης καὶ ἡ Παρανάστεις τοιαύτῃ ἀποτελοῦσιν μίαν ἐξαιρετον καὶ τὴν μόνην βᾶσιν ἐξορμήσεως κατὰ τοῦ κόμβου Πασμακλῆ καὶ βορειότερον, ἐξορμήσεως ἥτις ἀφ' ἐνὸς μὲν διευκολύνει καὶ καλύπτει τὴν ἀπὸ Δράμας πρὸς Νευροκόπιον καὶ βορειοανατολὰς ἐνέργειαν ἡμῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου μειώνει κάθε κίνδυνον τῆς ὀπολοῖπου Δυτικῆς Θράκης, καθόσον θὰ ἦτο μέγιστον διὰ τὸν ἐχθρὸν ἀληθῶς σφᾶλμα νὰ εἰσδύσῃ οὗτος πρὸς Κομοτινὴν—Ἀλεξανδρουπόλιν, ἀφῆνων ἐκτεθειμένον τὸ δεξιόν του καὶ τὰ κῶτά του εἰς ἐνεργείας ἡμῶν διὰ τῆς παραθαλασσίας ζώνης καὶ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἄρδα πρὸς ἀνατολάς.

γ) Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ προωθήθη εἰς τὴν περιοχὴν Θεσσαλονίκης—Σερρῶν ἐνῷ εἶχε τὸ κέντρον βάρους εἰς τὴν Λάρισαν, καθόσον ἡ ἀπὸ τῆς εἰρήνης παρουσία τῆς Μεραρχίας ταύτης, ὅσον τὸ δυνατόν ἐτοιμοπολέμου, εἰς τὴν μεταξὺ Ἀξίου καὶ Στρυμόνος κεντρικὴν θέσιν ἐπιτρέπει τὴν ἅμα τῇ ἐνάρξει τοῦ πολέμου—ὅστις κατὰ τὰς σημερινὰς ἀντιλήψεις ἀρχίζει ὁλως αἰφνιδιστικῶς καὶ πρὶν ἐπισήμως κηρυχθῇ—ἐπέμβασιν αὐτῆς, εἴτε ἵνα προκαταλάβῃ τὸν ἀντίπαλον εἰς τὴν κατάληψιν ἢ ὁλοκληρῶσιν σημανόντων ἐδαφικῶν ἐρεισμάτων, εἴτε νὰ ἐκτελέσῃ τολμηράς καὶ ἀποφασιστικὰς ἐπιδρομὰς εἰς βάθος, εἴτε νὰ φράξῃ ἐνδεχόμενον ρήγμα ἐν τῇ Προκαλύψει, ὅπερ προκειμένου περὶ τοῦ Τομέως μεταξὺ Ἀξίου καὶ Στρυμόνος θὰ ἔχῃ δυσάρεστον ἀντίκτυπον ἐν Θεσσαλονίκῃ.

δ) Κατηργήθη ἡ Διοίκησις τοῦ Φρουρίου Καθάλλας, καθόσον ἡ Διοίκησις Φρουρίου Θεσσαλονίκης ἡδύνατο διὰ τῶν Διευθύνσεων Ἔργων καὶ τῶν Ἀποθηκῶν Ὑλικῶν Φρουρίου, ὧν ἀμφοτέρων αἱ ἔδραι καθωρίσθησαν μετασθληταί, νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς.

ε) Ἐκρίθη ἐπάναγκες ὅπως ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης αἱ I, IX καὶ XII Μεραρχίαι ἔχωσι δύο Διοικητὰς Μεραρχιακοῦ Πεζικοῦ ἑκάστη. Εἰς τὴν I Μεραρχίαν ὁ δεῦτερος Διοικητὴς Πεζικοῦ θὰ χρησιμεύῃ ὥστε ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν νὰ ὀφίσταται ἐπὶ τόπου ὁ Διοικητὴς τῆς ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ταύτης ἐπιστρατευομένης Ταξιαρχίας Πεζικοῦ Τρικκάλων.

Εἰς τὴν IX Μεραρχίαν ὁ δεῦτερος Διοικητὴς Πεζικοῦ θὰ χρησιμεύῃ ὥστε ἀνὰ πᾶσαν ἐπίσης στιγμὴν νὰ ὀφίσταται ἐπὶ τόπου ὁ Διοικητὴς τῆς ὑπὸ τῆς Μεραρχίας ταύτης ἐπιστρατευομένης Ταξιαρχίας Πεζικοῦ Φλωρίνης. Εἰς τὴν XII τέλος Μεραρχίαν ὁ δεῦτερος Διοικητὴς Πεζικοῦ θὰ χρησιμεύῃ διὰ τὴν ἐν δεδομένη στιγμῇ Διοίκησιν τῶν εἰς τὸ προγεφύρωμα Ἀλεξανδρουπόλεως ταχθισομένων δυνάμεων ὑπανομένων τακτικῶς ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Ε'. Σῶμα Στρατοῦ.

στ) Εἰς τὰς VI, VII, VIII Μεραρχίας ἐκρίθη ἐπάναγκες ὅπως αἱ ἐν πολέμῳ προβλεπόμεναι Διοικήσεις Μεραρχιακοῦ Πυροβολικοῦ λειτουργῶσιν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης.

Αἱ VI καὶ VII Μεραρχίαι ἦσαν αἱ Μεραρχίαι αἰτινες εἶχον ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν τοὺς κυρίως ὠχυρωμένους Τομεῖς καὶ κατὰ συνέπειαν διέθετον, πλὴν τοῦ ὀργανικοῦ πυροβολικοῦ, καὶ τὸ πυροβολικὸν ὄχυρῶν. Εἶχον αὗται ἀνάγκην τῆς Διοικήσεως ταύτης διὰ τὴν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἐτοιμότητα ἐνεργείας τοῦ Πυροβολικοῦ τῶν ὄχυρῶν καὶ δυνατότητα ταχείας ἐπιστρατεύσεως καὶ εἰσόδου εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ ὀργανικοῦ τῶν πυροβολικῶν ἐκστρατείας καὶ τοῦ συμπληρωματικοῦ τοιοῦτου τοῦ Σώματος Στρατοῦ.

Ἡ VIII Μεραρχία, οὕσα Μεραρχία Ἀνεξάρτητος, εἶχεν ἐπίσης ἀνάγκην καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης τῆς Διοικήσεως ταύτης κατόπιν τῆς σημασίας ἣν εἶχε

τὸ θέατρον τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς ἐνισχύσεως ἥτις εἶχε δοθῇ εἰς αὐτὴν εἰς πεδινὸν καὶ ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικόν.

III. Εἰς τὰς Μονάδας Προκαλύψεως

α) Διὰ τὴν καλυτέραν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν Προκαλύψεως συνεκροτήθησαν ὁ Συνοριακὸς Τομεὺς "Εθρου, ὁ XIV Συνοριακὸς Τομεὺς, ὁ VII "Αλφα Συνοριακὸς Τομεὺς καὶ ὁ Συνοριακὸς Τομεὺς Συμφλίου.

β) Οἱ VI καὶ VII "Αλφα Συνοριακοὶ Τομεῖς, ὄντες οἱ κυρίως ὠχυρωμένοι Τομεῖς καὶ περιλαμβάνοντες στρατεύματα ὅλων τῶν "Όπλων, ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐξισωθῶσι μὲ Διοικήσιν Πεζικοῦ Μεραρχίας.

IV. Εἰς τὰς Μονάδας

α) Ἀνεπτύχθησαν εἰς Συντάγματα Πεζικοῦ καὶ Συντάγματα Πυροβολικοῦ τὰ ὅπο τοῦ "Όργανισμοῦ τοῦ 1935 προβλεπόμενα Τάγματα Πεζικοῦ αἱ Μοῖραι Πυροβολικοῦ.

β) Μετετέθησαν αἱ ἔδραι μονάδων τινῶν.

γ) Συνεκροτήθησαν τὰ, μὴ ὕφισταμένα εἰς τὸν "Όργανισμὸν τοῦ 1935, Συντάγματα "Όρειστικοῦ Πυροβολικοῦ, Βαρέος Πυροβολικοῦ, Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ, Συντάγματα Ἰππικοῦ Σωμάτων Στρατοῦ, Μηχανοκίνητον Σύνταγμα Μεραρχίας Ἰππικοῦ, Τάγματα Μηχανικοῦ κ.τ.λ. κ.τ.λ., πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἀφ' ἐνὸς καταστῇ ταχυτέρα καὶ ἀσφαλεστέρα ἢ ἐπιστράτευσις τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας καὶ δὴ ἡ τῶν παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων, τῶν ὁποίων πλείσται μονάδες ἐπιστρατεύοντο, ἄλλαι μὲν μακράν τῆς περιοχῆς των, ἄλλαι ὑπὸ ὁμοειδῶν μονάδων αἰτίνες ἦσαν ἐπιθεθαρυμέναι καὶ μὲ πλείστας ἄλλας ἐντολάς ἐπιστρατεύσεως, ἄλλαι ὑπὸ μονάδων μὴ ὁμοειδῶν, ὡς ἐπὶ παραδειγματι συνέβαινε μὲ τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ, τοῦ ὁποίου μονάδες σκαπανέων τοῦ Μηχανικοῦ του συνεκροτοῦντο ὑπὸ μονάδος Αὐτοκινήτων, ἄλλαι τέλος ὑπὸ Κέντρων Ἐπιστρατεύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐνισχύθη ἡ θέσις τῶν Μονάδων ἐκεῖνων αἰτίνες ἀνελάμβανον εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Βουλγαρίας τὸ κύριον βάρος τῆς καλύψεως τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας. Μὲ τὸν "Όργανισμὸν τοῦ 1935 ἡ ἐκπλήρωσις τῶν δύο ἀνωτέρω σκοπῶν ἦτο ἀδύνατος.

Βεβαίως εἶναι γνωστὸν ὅτι οὐδὲν Κράτος διατηρεῖ ἐν εἰρήνῃ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν Μονάδων γενικῶς μὲ τὸν ἐν πολέμῳ τοιοῦτον. Εἶναι ὁμως ἐπίσης γνωστὸν ὅτι δι' ἕκαστον Κράτος ὑπάρχει ἐν τούλᾳχιστον ὅριον ἀναγκαιουσῶν ἐν εἰρήνῃ Μονάδων, κάτω τοῦ ὁποίου διακυβεύεται ἡ ταχύτης καὶ ἡ ἀσφάλεια τῆς Ἐπιστρατεύσεως καὶ Συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ του. Τὸ νὰ διατηρητῇ ἐν εἰρήνῃ ἀριθμὸς Μονάδων μεῖζων τοῦ ἐλαχίστου τούτου ὁρίου εἶμαι συμφωνῶν ὅτι εἶναι λύσις ἀντικειμένη εἰς τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας καὶ εἰς τὴν ἐπιβαλλομένην μυστικότητα τῆς πολεμικῆς δυναμικότητος τῆς Χώρας. Δι' ἕκαστον Κράτος τὸ ὅριον τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ:

- τῶν ἰδικῶν του πολιτικῶν βλέψεων καὶ δυνατοτήτων
- τῶν πολιτικῶν βλέψεων καὶ δυνατοτήτων τῶν γειτόνων του
- τῆς στρατηγικῆς ἀξίας τοῦ ἐδάφους τῶν θεάτρων ἐπιχειρήσεων
- τῆς ἀποδόσεως, διατάξεως καὶ ἀσφαλείας τῶν συγκοινωνιῶν του
- τῆς κατανομῆς τοῦ πληθυσμοῦ
- τῆς γεωγραφικῆς γενικῶς διαμερισματοσέσεως του.

Συμφωνῶς πρὸς ταῦτα καὶ προκειμένου περὶ Ἑλλάδος τὸ ζήτημα ἔχει ὡς ἑξῆς:

Μετὰ τὴν Μικρασιατικὴν καταστροφὴν ἡ Πατρίς μας, ὡς ἐλέγχθη ἤδη, καλῶς ἢ κακῶς, κατετάγη αὐτοπροαιρέτως εἰς τὴν χορείαν τῶν Κρατῶν, ἅτινα δὲν ἔχουσι πλέον ἐδαφικὰς διεκδικήσεις καὶ ἀποθλέπουσιν εἰς τὴν ἐν εἰρήνῃ διαβίωσίν των

έντος τοῦ ἐκ τῶν Συνθηκῶν προκύψαντος ἐδαφικοῦ καθεστώτος. Κατὰ συνέπειαν ἡ πολεμικὴ προπαρασκευὴ τῆς Χώρας σκοπεῖ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ Ἑθνικοῦ Ἑδάφους. Τὰ Κράτη τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι ὑποχρεωμένα, ὡς μὴ ἔχοντα τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, νὰ παρακολουθῶσιν ἀγρύπνως τὴν δραστηριότητα τῆς πολεμικῆς παρασκευῆς τῶν ἀντιπάλων τῶν καὶ ἀναλόγως ταύτης:

— νὰ ἐνισχύσῃ τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὁχύρωσιν τῆς Προκαλύψεως τῶν

— νὰ ἐπιταχύνῃ τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ συνεπῶς τὴν συγκέντρωσιν τῶν.

Ἡ ἐπιτάχυνσις αὕτη ἐξαρτᾶται τὰ μέγιστα ἐκ τῆς ἐνεργοῦ δυνάμεως καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Μονάδων ἐν εἰρήνῃ.

Οἱ Βούλγαροι, ὡς ἐξέθεσα λεπτομερῶς εἰς τὰ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὑπομνήματά μου κατῴρθωσαν χάρις εἰς τὰ ἰδικὰ μας Πολιτικά καὶ Στρατιωτικά σφάλματα, νὰ ἀποκτήσωσιν ἔναντι ἡμῶν ὑπεροχὴν καὶ προτεραιότητα συγκεντρώσεως, συνεπῶς ἡ διαμορφωθείσα πλέον πολιτικοστρατιωτικὴ κατάστασις, ἐπέβαλε τὴν αὐξήσιν τῶν ἡμετέρων ἐν εἰρήνῃ Μονάδων καὶ δὲν ἐπέτρεπε νὰ γίνῃ σκέψις μειώσεως ἢ διατηρήσεως τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁργανισμοῦ τοῦ 1935 προβλεπομένων ἐν εἰρήνῃ Μονάδων, λόφῳ τοῦ ἀμέσου ἀντικτύπου τὸν ὅποιον θὰ εἶχε τὸ μέτρον τοῦτο ἐπὶ τῆς ταχύτητος τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ Ἑκστρατείας.

V. — Εἰς τὰς ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑΣ ΣΧΟΛΑΣ

Εἰς τὰς Στρατιωτικὰς Σχολὰς ἐγένοντο αἱ κάτωθι μεταβολαί:

α) Κατηργήθησαν αἱ Σχολαὶ Ἐφαρμογῆς Ἐπιμελητείας, Ὑγειονομικοῦ, Κτηνιατρικοῦ καὶ Στρατολογίας. Ἀφῆρσαν μόνον αἱ Σχολαὶ Ἐφαρμογῆς τῶν τεσσάρων Ὅπλων καὶ τοῦ Σώματος τῶν Αὐτοκινήτων. Ἐλήφθη ὁμοῦ μέρημα καὶ προεβλέφθη εἰς τὸν Ὁργανισμόν ὅτι δύνανται νὰ συγκροτῶνται Κέντρα Ἐκπαιδεύσεως Ἀξιωματικῶν ὁσάκις τοῦτο εἶναι ἀναγκαῖον καὶ οὕτω ἐλειτούργησαν τοιαῦτα Κέντρα ἀντὶ τῶν ὡς ἄνω Σχολῶν.

β) Ἡ Στρατιωτικὴ Ἱατρικὴ Σχολὴ καὶ ἡ Στρατιωτικὴ Σχολὴ Ὑπαξιωματικῶν συνεπύχθησαν εἰς μίαν, τὴν Σχολὴν Ἀξιωματικῶν Στρατιωτικῶν Ὑπηρεσιῶν.

γ) Αἱ Στρατιωτικαὶ Σχολαὶ Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Μηχανικοῦ, Ἴππικοῦ καὶ Αὐτοκινήτων συνεπύχθησαν εἰς τὰς ἀντιστοίχους Σχολὰς Ἐφαρμογῆς ὡς Κέντρα Ἐκπαιδεύσεως Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Μηχανικοῦ, Ἴππικοῦ καὶ Αὐτοκινήτων.

δ) Κατηργήθη ἡ Σχολὴ Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Πυροβολικοῦ Χαλκίδος καὶ συνεπύχθη μὲ ἐκείνην τῆς Θεσσαλονίκης.

ε) Αἱ Σχολαὶ Ἐφαρμογῆς Πεζικοῦ, Πυροβολικοῦ καὶ Ἴππικοῦ μετεστάθμευσαν ἐξ Ἀθηνῶν ἢ πρώτη εἰς Θεσσαλονίκην, ἢ δευτέρα εἰς Θήβας καὶ ἡ τρίτη εἰς Λάρισαν.

Ἡ Ἀνωτέρα Σχολὴ Πολέμου μετεστάθμευσεν εἰς Θεσσαλονίκην.

Ἡ μετὰ τῆς Ἀεροπορίας ἐπαφῆς τῆς Σχολῆς δὲν διεκόπη καθόσον καὶ ἡ Θεσσαλονικὴ ἦτο ἔδρα Ἀεροπορικῆς Βάσεως.

Ὡς πρὸς τὴν μετὰ τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς Ἐπιτελῶν ἐπαφὴν ἐσυνεχίσθη αὕτη ὡς καὶ πρότερον, καθόσον τὴν ὀλιγοήμερον περίοδον τοῦ συνδεδεασμένου θέματος, τὴν μόνην καθ' ἣν πραγματοποιεῖται ἡ ἐπαφὴ αὕτη, οἱ μαθηταὶ τῆς Ναυτικῆς Σχολῆς τὴν διήνουν ἐν Βορείῳ Ἑλλάδι ὑπὸ τύπον Ἐπιτελικῶν ταξιδίου, τοῦθ' ὅπερ ἦτο ἀναμφισβητήτως ὠφέλιμον καὶ δι' αὐτούς, καθόσον οὕτω ἐλάμβανον συνοπτικὴν ἐπιτόπιον ἀντίληψιν τῶν ἐν γένει συνθηκῶν τῆς ἀπὸ ξηρᾶς ἀμύνης τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμῶν ἐδάφους.

Οὕτως ἐπῆλθεν εἰς σημαντικὴν κλίμακα ἡ ἀποσυμφόρησις τῆς Φρουρᾶς Ἀθηνῶν ἐκ τῆς πληθύος τῶν ἐν αὐτῇ λειτουργουσῶν Σχολῶν καὶ ἱκανοποιεῖτο πρωτίτως ἡ ἀνάγκη τῆς διὰ λόγους ταχύτητος τῆς ἐπιστρατεύσεως τῶν παραμεθορίων Γ' καὶ Δ' Σωμάτων Στρατοῦ, ὑπάρξεως ἐν τῇ Βορείῳ Ἑλλάδι ἀριθμοῦ ἀξιωματικῶν ὁσον

τό δυνάτον μείζονος. Ἐκτός δὲ τούτου, ὡς πρὸς τὴν Ἀνωτέραν Σχολὴν Πολέμου, ἢ ἐν Ἀθήναις ἐκπαιδεύσις τῶν μαθητῶν αὐτῆς εἰς ὅτι ἀφεώρα τὰς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἀσκήσεις, τὰς ἄλλως τε καὶ σπουδαιοτέρας, εἶχεν ἀποβῆ στεῖρα, ἢ μεταστάθμευσις δὲ αὐτῆς εἰς Θεσσαλονίκην εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν τῶν συνόρων παρείχε τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς ἀξιοματικoὺς αὐτῆς ὅπως σπουδάσῃ λεπτομερῶς ἐπὶ τόπου τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἐκαλεῖτο ἴσως ὁ Στρατὸς μας νὰ ἐνεργήσῃ.

ΕΤΕΡΑΙ ΚΥΡΙΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

Αἱ ἄλλαι κύριαι μεταβολαὶ τὰς ὁποίας ὁ Ἀναγκαστικὸς Νόμος 2005/1939 περὶ Ὁργανώσεως τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ ἐπέφερεν εἰς τὸν Ὁργανισμόν τοῦ 1935, εἶναι:

A. — Ἡ προσθήκη τοῦ ἐδαφίου 4 εἰς τὸ ἄρθρον 1ον. Διὰ τῆς προσθήκης ταύτης: Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὁσάκις τυγχάνει νὰ εἶναι ὁ ἀρχαιότερος τῶν Ἀντιστρατήγων, περιβάλλεται μὲ καθήκοντα καὶ δικαιώματα ἐπὶ πλεόν τῶν ὁργανικῶν τοιούτων τῶν ἀπορρεόντων ἐκ τῆς ἰδιότητός του ὡς Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ. Ἀσκεῖ τοῦτέστι καθήκοντα Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ τοῦ Στρατοῦ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως καὶ οὐχὶ μόνον ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς τοιαύτης, ὡς καθωριζέτο διὰ τὸν ὁργανικῶς προβλεπόμενον Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν Στρατοῦ.

B. — Διὰ τοῦ ἀρθροῦ 6ου τοῦ αὐτοῦ Νόμου ἢ Ὁργάνωσις τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν ἔλαβε μείζονα ἑκτασιν, λόγῳ τῆς σημασίας τοῦ ζητήματος. Οὕτω διὰ τοῦ ἀρθροῦ τούτου καθωριζέτο ὅτι ἡ Ὑπηρεσία Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν περιλαμβάνει:

I. Ὁργανα Διευθύνσεως

"Ὁργανα Συμβουλευτικά

"Ὁργανα Μελετῶν καὶ Ἐκτελέσεων

"Ὁργανα Ἰρρυθμιστικά.

II. Ὁργανα Διευθύνσεως εἶναι:

1) Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ὅπερ συντονίζει τὰς Ὑπηρεσίας τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν καὶ διευθύνει τὰς διὰ τῶν χερσαίων μέσων συγκοινωνίας Ὑπηρεσίας τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν.

2) Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ, ὅπερ διευθύνει, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, τὴν Ὑπηρεσίαν τῶν διὰ θαλάσσης Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν.

3) Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ἀεροπορίας, ὅπερ διευθύνει, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ, τὴν Ὑπηρεσίαν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν διὰ τῶν ἀεροπορικῶν μέσων συγκοινωνίας.

III. Ὡς συμβουλευτικά Ὁργανα ὠρίζοντο τὰ κάτωθι, ἅτινα συνεκροτήθησαν κατόπιν κοινῆς τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν ἀποφάσεως, ἥτις καθώρισε καὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν:

1) Ἀνωτέρα ἐπιτροπὴ Σιδηροδρόμων καὶ Αὐτοκινήτων, μόνιμος, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας, συμβουλευτικὸν ὄργανον τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, διὰ ζητήματα ὁργανώσεως, βελτιώσεως καὶ συμπληρώσεως τῶν ὑπαρχόντων σιδηροδρομικῶν δικτύων, ἢ κατασκευῆς νέων γραμμῶν, ἢ ὁργανώσεως τῶν αὐτοκινήτων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν πολέμῳ ἀναγκῶν τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν.

2) Ἀνωτέρα Ἐπιτροπὴ Θαλασσίων Μεταφορῶν, μόνιμος, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας, ὄργανον συμβουλευτικὸν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ καὶ Ναυτικοῦ ἐπὶ παντός θέματος ἀφορῶντος τὴν ὁργάνωσιν καὶ προπαρασκευὴν τῶν λιμένων τοῦ Ἐμπορικοῦ Στόλου καὶ τῶν πλωτῶν ἐν γένει μέσων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐν πολέμῳ Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν διὰ θαλάσσης.

3) Ἀνωτέρα Ἐπιτροπὴ Ὀδικῶν Συγκοινωνιῶν, μόνιμος, μὲ ἔδραν τὰς Ἀθήνας, συμβουλευτικὸν ὄργανον τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἐπὶ

παντός θέματος άφορώντος την όργάνωσιν καί προπαρασκευήν του όδικού δικτύου πρός έξυπηρέτησιν των Στρατιωτικών Μεταφορών.

4) 'Ανωτέρα 'Επιτροπή 'Αεροπορικών Μεταφορών, μόνιμος, με έδραν τās 'Αθήνας, συμβουλευτικών όργανων των 'Αρχηγών των Γενικών 'Επιτελείων Στρατού καί 'Αεροπορίας διά ζητήματα άφορώντα την όργάνωσιν καί προπαρασκευήν των αεροπορικών μέσων συγκοινωνίας καί των αεροδρομίων πρός έξυπηρέτησιν των Στρατιωτικών Μεταφορών.

IV. 'Ως όργανα Μελετών καί 'Εκτελέσεως ώρίζοντο τά κάτωθι:

1. Διά τās Σιδηροδρομικές καί δι' Αύτοκινήτων Στρατιωτικές Μεταφοράς:

α) 'Επιτροπή Γραμμών, μόνιμοι, συγκροτούμενοι, όπου παρίσταται ανάγκη, κατόπιν κοινής των 'Υπουργών Στρατιωτικών καί Σιδηροδρόμων απόφάσεως, ήτις καθώριζε καί την σύνθεσιν αυτών.

ΑΙ 'Επιτροπή Γραμμών είναι όργανα μεριμνώντα έν ειρήνη μέν διά την έκτέλεσιν των διά σιδηροδρόμων Στρατιωτικών Μεταφορών, καθώς καί διά την μελέτην καί προπαρασκευήν των έν καιρῷ πολέμου απαιτουμένων τοιούτων, έν πολέμῳ δέ είναι όργανα έκτελέσεως των Στρατιωτικών Μεταφορών, συμφώνως πρός τά από του καιρού τής ειρήνης προπαρασκευασθέντα προγράμματα καί τους έν Ισχύϊ κανονισμούς καί οδηγίας περί Στρατιωτικών Μεταφορών. 'Ο Γενικός Διευθυντής έκάστου σιδηροδρομικού δικτύου, βοηθούμενος υπό τής οικείας 'Επιτροπής Γραμμών, είναι υπεύθυνος διά την ταχείαν καί έπιμελημένην έπεξεργασίαν του τεχνικού μέρους των προγραμμάτων Στρατιωτικών Μεταφορών, ως καί διά την έκπαίδευσιν του υπό αυτών προσωπικού εις ό,τι άφορᾷ την έκτέλεσιν των Στρατιωτικών Μεταφορών.

β) 'Υποεπιτροπή Γραμμών καί 'Επιτροπή Σταθμών, μόνιμοι ή προσωριναί, συγκροτούμενοι, όπου παρίσταται ανάγκη, δι' απόφάσεως του 'Υπουργού των Στρατιωτικών, έπιφορτίζονται μέ την έκτέλεσιν των Στρατιωτικών Μεταφορών έν ειρήνη καί έν πολέμῳ.

γ) ΑΙ έν ειρήνη Στρατιωτικά Μονάδες Σιδηροδρόμων εκπαιδεύουσι τὸ απαιτούμενον έφεδρον σιδηροδρομικόν προσωπικόν, όπερ διά πρακτικήν εφαρμογήν καί έκτέλεσιν υπευθύνου υπηρεσίας κατανέμεται εις τās έν έκμεταλλεύσει σιδηροδρομικά δίκτυα.

δ) 'Επιτροπή Μεταφορών δι' Αύτοκινήτων, μόνιμοι ή προσωριναί, συγκροτούμενοι, όπου παρίσταται ανάγκη, διά κοινής απόφάσεως των 'Υπουργών των Στρατιωτικών καί των Σιδηροδρόμων καί Αύτοκινήτων, έπιφορτίζονται, έν ειρήνη μέν μέ την μελέτην καί προπαρασκευήν τής όργανώσεως των Αύτοκινήτων διά την έν πολέμῳ χρησιμοποίησιν αυτών, διά τās έν γένει στρατιωτικάς μεταφοράς, έν πολέμῳ δέ μέ την εφαρμογήν των μέτρων τούτων.

2. Διά τās Θαλασσίας Στρατιωτικές Μεταφοράς:

α) 'Επιτροπή Λιμένος, μόνιμοι ή προσωριναί, συγκροτούμενοι όπου κρίνεται αναγκαίον υπό των Γενικών 'Επιτελείων Στρατού καί Ναυτικού, διά κοινής των 'Υπουργών Συγκοινωνίας, Στρατιωτικών, Ναυτικών καί 'Εμπορικής Ναυτιλίας απόφάσεως, καθοριζούσης καί την σύνθεσιν αυτών.

'Εκάστη 'Επιτροπή Λιμένος έπιφορτίζεται έν ειρήνη μέν μέ την έκτέλεσιν των διατασσομένων Στρατιωτικών Μεταφορών καί μελετᾷ καί υποβάλλει προτάσεις διά την προπαρασκευήν καί όργάνωσιν έν γένει του οικείου Λιμένος, ίνα ανταποκριθῇ ούτος εις τās προβλεπομένης έν καιρῷ πολέμου ανάγκας των Στρατιωτικών Μεταφορών, έν πολέμῳ δέ μέ την έκτέλεσιν των θαλασσίων Στρατιωτικών Μεταφορών, συμφώνως μέ τους Ισχύοντας Κανονισμούς καί οδηγίας.

'Ανεξαρτήτως τής ύπάρξεως ή μη των ως άνωτέρω 'Επιτροπών Λιμένος, οί Λιμηνάρχαι είναι αρμόδιοι καί υπεύθυνοι διά την μελέτην καί υποβολήν προτάσεων διά

τὴν προπαρασκευὴν καὶ ὀργάνωσιν τῶν Λιμένων καὶ Ὁρμῶν τῆς περιφέρειας τῶν, τῶν προβλεπομένων νὰ χρησιμοποιηθῶσι διὰ τὰς Στρατιωτικὰς Μεταφοράς.

β) Εἰδικῶς ὁ Κεντρικὸς Λιμενάρχης Πειραιῶς, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἀποσπῶνται ὡς σύνδεσμοι μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ τῶν ἀρμοδίων Ναυτικῶν Ἀρχῶν, ἀνά εἰς ἀξιωματικὸς Στρατοῦ τῆς Ξηρᾶς καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, προεδρεύει τῆς Ἐπιτροπῆς Λιμένος ἐν εἰρήνῃ καὶ διευθύνει τὰς ἐργασίας ταύτης, συμφώνως πρὸς τὰς διδομένας αὐτῷ ὁδηγίας ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ.

Δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑφυπουργοῦ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας ἀποσπᾶται παρὰ τῷ Κεντρικῷ Λιμενάρχῃ Πειραιῶς ἐν εἰρήνῃ ὡς Ἐπιτελεῖς αὐτοῦ διὰ τὰ ἀνωτέρω ζητήματα εἰς Λιμενικὸς Ἀξιωματικὸς καὶ τὸ ἀπαιτούμενον κατώτερον βοηθητικὸν προσωπικόν. Ἐν πολέμῳ διὰ τὰς Στρατιωτικὰς Μεταφοράς καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Πολεμικοῦ Ναυτικοῦ, ἐπὶ πλέον τῆς Ἐπιτροπῆς Λιμένος, συγκροτεῖται παρὰ τῷ Κεντρικῷ Λιμενάρχῃ Πειραιῶς εἰδικὸν Ἐπιτελεῖον ἐκ Λιμενικῶν Ἀξιωματικῶν καὶ ἄλλων εἰδικῶν προσώπων.

γ) Βάσει τῶν προτάσεων τῶν Ἐπιτροπῶν Λιμένος ἢ τῶν οἰκείων Λιμεναρχῶν, καταρτίζεται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ, Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἐκάστου Λιμένος, ὅπερ ἐγκρίνεται δι' ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Συγκοινωνίας, Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καὶ Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, καθορίζον τὰς ὑπηρεσίας, τὰ πλωτὰ μέσα, τὰ μηχανήματα καὶ ἐγκαταστάσεις, τὸ προσωπικόν καὶ πᾶν ἐν γένει στοιχείον ὅπερ ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἀσφαλὴ καὶ ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν θαλασσίων Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως.

δ) Ὡς ἐπιστρατεύσει αὐτομάτως, ἐν περιπτώσει δὲ οἰαοδήποτε Κρατικῆς ἀνάγκῃ, κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, προκαλουμένης ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ, τίθενται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν οἰκείων Λιμεναρχῶν αἱ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως τοῦ Λιμένος καθοριζόμεναι Ὑπηρεσίαι ἀρμοδιότητος Ὑφυπουργείου Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας, Ὑγειονομικαὶ Ὑπηρεσίαι τῶν Λιμένων, Ὑπηρεσίαι τῶν εἰδικῶν Ὁργανισμῶν Ἐλευθέρων Ζωνῶν ἢ Λιμενικῶν Ταμείων κ.τ.λ.

3. Διὰ τὰς Ὁδικὰς Συγκοινωνίας:

Ἐπιτροπαὶ Ὁδικῶν Συγκοινωνιῶν, μόνιμοι ἢ προσωριναί, συγκροτούμεναι ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Στρατιωτικῶν καὶ Συγκοινωνίας, ἐπιφορτίζονται ἐν εἰρήνῃ μὲν μὲ τὴν μελέτην καὶ προπαρασκευὴν τῶν μέσων ἀποκαταστάσεως ἐνδεχομένων διακοπῶν συγκοινωνίας, κατασκευῆς, βελτιώσεως καὶ συντηρήσεως τῶν στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος ὁδῶν, ὡς καὶ τῆς ὀργάνωσεως τῶν σχετικῶν ὑπηρεσιῶν, ἐν πολέμῳ δὲ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μέτρων τούτων.

5. Ρυθμιστικὰ ὄργανα τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν, συγκροτούμενα ὅταν καὶ ὅπου παρίσταται ἀνάγκη, δι' ἀποφάσεως τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργείων ἢ τοῦ Ἀρχιστρατήγου. Διὰ τὰς Θαλασσίας Μεταφοράς τὰ καθήκοντα ρυθμιστικῶν ὀργάνων ἀνατίθενται κατ' ἀρχὴν εἰς τοὺς οἰκείους Διοικητὰς Ναυτικῶν Ἀμυντικῶν Περιούχων ἢ Ναυτικῶν Περιφερειῶν.

Κανονισμοὶ καθώρισαν τὰς λεπτομερείας:

1) Τῆς ὀργάνωσεως καὶ λειτουργίας ἐν εἰρήνῃ καὶ ἐν πολέμῳ τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀρχθροῦ δου Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 2005/1939 καθοριζομένων ὀργάνων Μεταφορῶν.

2) Τῆς ὀργάνωσεως καὶ ἐκτελέσεως τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ.

3) Τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ ἀπαιτουμένου προσωπικοῦ εἰς τὰ ζητήματα τῶν Στρατιωτικῶν Μεταφορῶν.

Δ' ΣΤΡΑΤΩΝΙΣΜΟΣ

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Α' Μέρος, ἡ ἀστάθεια καὶ αἱ συχναὶ μεταβολαὶ τοῦ Ὁργανισμοῦ εἰρήνης μέχρι τοῦ 1936, οὐ μόνον δὲν ἐπέτρεψαν τὸν καταρτισμὸν ἐνὸς προ-

γραμματος στρατωνισμού σταθεροῦ καὶ προοδευτικοῦ, ἀλλὰ ἐδημιούργησαν πολλάκις καὶ ἀσκόπους δαπάνας.

Ἡ ἔλλειψις προγράμματος στρατωνισμοῦ εἶχεν ἐπίσης ὡς συνέπειαν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τηρηθῇ ἡ δέουσα σειρά ἐπείγοντος διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων στρατωνισμῶν καὶ οὕτω, ἄλλοι μὲν ἐγένοντο κατασκευαὶ μὴ ἀπολύτως ἀπαραίτητοι, ἄλλοι δὲ παρελείφθησαν ἐργασίαι αἰτίνες καθίστων προβληματικὴν τὴν ζωὴν τοῦ στρατεύματος.

Οἱ πρὸ τοῦ 1936 διατιθέμενοι στρατωνισμοὶ καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν Παλαιὰν Ἑλλάδα ἦσαν ἀνεπαρκέστατοι. Ἐκτὸς τῶν πρὸ τοῦ 1912 ἀνεγερθέντων στρατωνισμῶν Τριπόλεως, Καλαμῶν, Χαλκίδος κ.τ.λ., εἶχον ἀνεγερθῇ πρὸ τοῦ 1936 διάφοροι ἄλλοι στρατωνισμοὶ καὶ κτίρια μεμονωμένα, πολυδάπανα ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀμελέτητα ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ ἀπόψεως καὶ αὐτῆς τῆς χρησιμοποίησεως.

Εἰς κάθε πρόσκλησιν κληρωτῶν, ἐνηργοῦντο διὰ τὸν στρατωνισμὸν τῶν ἀνδρῶν πολυδάπανοι μισθώσεις ἰδιωτικῶν κτιρίων καὶ ἀποθηκῶν, πᾶν ἄλλο ἢ καταλλήλων, καὶ συνεπῶς ἡ ἐνάγκησις τῆς διοικήσεως ἦτο ἀφ' ἑνὸς δυσχερὴς, ἀφ' ἑτέρου αἱ συνθῆκαι ὕγεινῆς τῶν ἀνδρῶν ἦσαν χείρισται.

Κτίρια Ἀποθηκῶν Ἐπιστρατεύσεως ὑπῆρχον σχεδὸν μόνον εἰς τοὺς παλαιούς στρατωνισμοὺς τοὺς ἀνεγερθέντας πρὸ τοῦ 1912, εἰς δὲ τοὺς λοιποὺς ἐχρησιμοποιοῦντο, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὡς Ἀποθήκαι Ἐπιστρατεύσεως καὶ κοινῆς χρήσεως, εἴτε θάλαμοι καὶ ὑπόγειοι χώροι ἐν τοῖς στρατωνισμοῖς, εἴτε ἰδιωτικά κτίρια ἐπὶ ἐνοικίῳ, πᾶν ἄλλο ἢ κατάλληλα διὰ τὴν ἐναποθήκευσιν καὶ καλὴν συντήρησιν τῶν ὑλικῶν.

Εἰς αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν τοῦ Κράτους ἐχρησιμοποιοῦντο ἀκόμη ὁ ἀπὸ ἐκατονταετίας περίπου γνωστὸς στρατωνισμὸς τῶν Παραπηγμάτων καὶ τὰ ξύλινα παραπήγματα τῆς Κοκκινιάς διὰ τὸν στρατωνισμὸν τοῦ 1ου Πεζικοῦ καὶ τοῦ Συντάγματος Εὐζώνων.

Ἡ Γενικὴ Ἀποθήκη Ὑλικοῦ Στρατοῦ Πειραιῶς ἦτο ἐγκατεστημένη εἰς τὸ γνωστὸν πεπαλαιωμένον κτίριον τοῦ Πειραιῶς, ἀπολύτως ἀνεπαρκὺς διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὸν σκοπὸν τῆς Γενικῆς ταύτης Ἀποθήκης.

Ὡς ἐργατοστάσις τῆς Ἐφορείας Ὑλικοῦ Πολέμου Ἀθηνῶν ἐχρησιμοποιοῦντο τὰ ἐπίσης ἀκατάλληλα κτίρια τῆς Λεωφόρου Βασιλίσσης Σοφίας, μὴ προσφερόμενα ὡσαύτως ἀπολύτως εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης.

Εἰς τὴν Προκάλυψιν τὸ ζήτημα τοῦ στρατωνισμοῦ εἶχε σχεδὸν τελείως παραμεληθῇ καὶ πολλὰ τμήματα προκαλύψεως διεβίων ὑπὸ ἀντίσκηνα, προχείρους καλύβας, ἢ ἐγκαταλελειμμένα καὶ ἐρειπωμένα δημόσια κτίρια.

Αἱ μέχρι τοῦ 1936 διατιθέμεναι διὰ τὸν στρατωνισμὸν πιστώσεις διετίθεντο κατὰ τὸ πλεῖστον ἀσκόπως, μέρος αὐτῶν ἀπερροφᾶτο διὰ τὴν συντήρησιν τῶν ὑπαρχόντων πεπαλαιωμένων κτιρίων καὶ οὕτω τὸ ζήτημα τοῦ στρατωνισμοῦ παρέμενεν οὐσιωδῶς ἄλυτον.

Ἡ ἀπὸ τοῦ 1936 ἀρξαμένη ἀναδημιουργία τοῦ στρατεύματος, ἡ συγκρότησις νέων στρατιωτικῶν Μονάδων, ἡ αὐξήσις τῆς θητείας, ἥτις εἶχεν ὡς συνέπειαν τὴν ὑπὸ τὰ ὅπλα παραμονὴν περισσοτέρων ἀνδρῶν, ἡ προμήθεια παντοίων ὑλικῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ γενικῆς ἐφοδρείας κ.τ.λ. ἐστηρίχθη καὶ ἐπὶ ἐνὸς πλήρους προγράμματος κατασκευῶν, κλιμακωμένου κατὰ χρήσεις, δι' οὗ θὰ ἐπετυγχάνετο, κατὰ τὸ τέλος τῆς χρήσεως 1942 — 1943, ἡ πλήρης ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐπίλυσις τοῦ ζητήματος γενικῶς τοῦ στρατωνισμοῦ.

Εἰς τὰ πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ὑποβληθέντα Γενικά Ἐφοδιαστικά προγράμματα διὰ τῶν ἀναφορῶν μου 30379 τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1936 καὶ 71459 τῆς 26ης Ἰανουαρίου 1938, περιλαμβανόντο καὶ αἱ λεπτομερεῖς κατασκευαὶ στρατωνισμοῦ ὧν εἰχομεν ἀνάγκην. Ἀπαιτεῖτο πρὸς τοῦτο δαπάνη ἐνὸς δισεκατομμυρίου δραχμῶν περίπου.

Ἀπὸ ἀπόψεως διατάξεως στρατωνισμῶν ἐλήφθη πρόνοια ὅπως μὴ ἐπαυξήθῃ ἡ

μέχρι τοῦ 1936 συγκέντρωσις αὐτῶν, ὡς εἶχε γίνη εἰς τὸ στρατόπεδον Γουδί, ἀλλὰ τὸν αὐτὸν νὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἀραίωσις αὐτῶν.

Ἡ ἐπακολουθήσασα σύρραξις, τὸν Ὀκτώθριον 1940, δὲν ἐπέτρεψε τὴν ὀλοκλήρωσιν τοῦ προγράμματος. Ἡ καταβληθεῖσα ὁμῶς ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ 1940 προσπάθεια καὶ τὰ ἐπιτευχθέντα ἀποτελέσματα ἐμφαίνονται εἰς τοὺς κατωτέρω παρατιθεμένους πίνακας τῶν ἐκτελεσθεισῶν κατασκευῶν καὶ οὕτω θὰ ἴδῃ τις ὅτι, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀνωτέρω τετραετίας, πλὴν σωρείας ἀνεγερθέντων ἐξ ὀλοκλήρου νέων στρατωνισμῶν, συμπληρώσεως τῶν ὑπαρχόντων πρὸ τοῦ 1936 τοιοῦτων, ἐπροκίσθη τὸ στράτευμα μὲ τὸ πλῆρες καὶ ἀρτίως λειτουργήσαν νέον Συγκρότημα τῶν Ἀποθηκῶν Ὑλικοῦ Στρατοῦ Δραπετσῶνος, μέγα τμήμα τῆς νέας Ἐφορείας Ὑλικοῦ Πολέμου εἰς Λιδόσια, μέγαν ἀριθμὸν ἀρτίων καὶ συγχρονισμένων Ἀποθηκῶν Ἐπιστρατεύσεως καὶ Πυρομαχικῶν, μόνιμα κτίρια εἰς τὴν προκάλυψιν καὶ τέλος κατοικίας ἀξιωματικῶν, εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἔνθα ἡ μίσθωσις οἰκῶν διὰ τοὺς ἀξιωματικούς ἦτο δυσχερής.

1) ΝΕΑΙ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΙ ΕΚΤΕΛΕΣΘΕΙΣΑΙ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΔΟΝ 1936 — 1940.

α) Νέοι Στρατωνισμοί.

Ἀνηγέρθησαν οἱ κάτωθι:

Περιοχὴ Α' Σώματος Στρατοῦ.

1) Στρατωνισμοὶ τῶν 1ου Συντάγματος Πεζικοῦ καὶ Συντάγματος Εὐζώνων εἰς Χαϊδάρι.

2) Στρατωνισμὸς Τάγματος Σιδηροδρόμων εἰς Ἁγίον Ἰωάννην Ρέντην.

3) Στρατωνισμὸς Α' Ἀντιαεροπορικοῦ Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Μενίδι.

4) Κλειστὸν Ἱπποδρόμιον εἰς Γουδί.

5) Συγκρότημα Ἀποθήκης Ὑλικοῦ Στρατοῦ εἰς Δραπετσῶνα.

6) Συγκρότημα κτιρίων Ἐφορείας Ὑλικοῦ Πολέμου εἰς Λιδόσια.

Περιοχὴ Β' Σώματος Στρατοῦ

1) Στρατωνισμὸς Β' Ἀντιαεροπορικοῦ Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Λάρισαν.

2) Κλειστὸν Ἱπποδρόμιον εἰς Λάρισαν. Μετὰ τοῦ ὑπάρχοντος τοιοῦτου ὑπὲρ-χον συνεπὶς δύο τοιαῦτα ἐξυπηρετοῦντα πλήρως τὰς ἀνάγκας τῆς Σχολῆς Ἐφαρμογῆς Ἱππικοῦ.

3) Στρατωνισμὸς Β' Ὀρχου Αὐτοκινήτων εἰς Λάρισαν.

Περιοχὴ Γ' Σώματος Στρατοῦ.

1) Στρατωνισμὸς Χ Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Βέρροϊαν.

2) Στρατωνισμὸς Γ' Ἀντιαεροπορικοῦ Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην.

3) Στρατωνισμὸς Ἐφίππου Μοίρας Πυροβολικοῦ τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην (Εὐκαρπεία).

4) Στρατωνισμὸς Μηχανοκινήτου Συντάγματος Ἱππικοῦ τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην (Εὐκαρπεία).

5) Στρατωνισμὸς Ἰλῆς Μηχανικοῦ τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην.

6) Στρατωνισμὸς Γ' Συντάγματος Ἱππικοῦ τοῦ Σώματος Στρατοῦ εἰς Κιλκίς.

7) Ὑπόστεγα νέας Γεφυροσκευῆς εἰς Λουδίαν.

8) Ὑπόστεγα νέας Γεφυροσκευῆς εἰς Νιγρίταν.

Περιοχὴ Δ' Σώματος Στρατοῦ.

1) Στρατωνισμὸς XIV Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Ἐάνθην.

2) Στρατωνισμὸς Δ' Ἀντιαεροπορικοῦ Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Καθάλλαν.

3) Στρατωνισμὸς Δ' Συντάγματος Βαρέος Πυροβολικοῦ εἰς Δράμαν.

- 4) Στρατωνισμός Δ' Συντάγματος Ίππικου τοῦ Σώματος Στρατοῦ εἰς Ἑλευθερούπολιν.
- 5) Στρατωνισμός Δ' Τάγματος Μηχανικοῦ εἰς Καθάλλαν (Ἀμυγδαλεῶνες).
- 6) Στρατωνισμός Δ' Ὀρχου Αὐτοκινήτων εἰς Καθάλλαν.
- 7) Στρατωνισμός Λόχου Γεφυροποιῶν εἰς Τοξότας.
- 8) Στρατωνισμός 37ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Σταυρούπολιν.
- 9) Στρατωνισμός Τάγματος Προκαλύψεως εἰς Παπάδες.
- 10) Στρατωνισμός Τάγματος Προκαλύψεως εἰς Κάτω Νευροκόπιον.
- 11) Στρατωνισμός Τάγματος Προκαλύψεως εἰς Κάτω Νευροκόπιον.

Περιοχή Ε' Σώματος Στρατοῦ.

- 1) Στρατωνισμός Ε' Συντάγματος Πυροβολικοῦ (βαρέος καὶ ἀντιαεροπορικοῦ) εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- 2) Στρατωνισμός Μοίρας XII Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- 3) Στρατωνισμός 81ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- 4) Στρατωνισμός Ε' Τάγματος Μηχανικοῦ εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- 5) Στρατωνισμός Ε' Ἐπιλοχίας εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- 6) Στρατωνισμός Ε' Λόχου Αὐτοκινήτων εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- 7) Στρατωνισμός Ε' Λόχου Νοσοκόμων εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.
- β) Ἀναλυτικὴ κατάστασις ἐκτελεσθεισῶν κατασκευῶν συγκροτήματος κτιρίων Γενικῆς Ἀποθήκης Ὑλικοῦ Στρατοῦ Δραπετσῶνος.

Ἐκτὸς τῆς ἐπισκευῆς τῆς παλαιᾶς ὑπαρχούσης ἐκεῖ ἀποθήκης ἐγένοντο αἱ κάτωθι νέαι κατασκευαί:

- 1) Διοικητήριον καὶ θάλαμοι ἀνδρῶν.
- 2) Ἐργαστάσιον ραφῆς ἱματισμοῦ.
- 3) Ἐργαστάσιον ἀρθρολοποιίας.
- 4) Ἀποθήκη ὕλικου ἀρμοδιότητος Ἐπιμελητείας.
- 5) Μηχανικὰ πλυντήρια.
- 6) Μηχανολογικαὶ ἐγκαταστάσεις καὶ ἀνελκυστήρες βαρῶν.
- 7) Ὑποσταθμός Ἡλεκτρικὸς διὰ ἡλεκτροφωτισμὸν καὶ κίνησιν ὀργάνων.
- 8) Ὁδικὸν δίκτυον, δίκτυον ἀποχετεύσεως καὶ περίφραξις τοῦ συγκροτήματος.
- γ) Ἀναλυτικὴ κατάστασις ἐκτελεσθεισῶν κατασκευῶν συγκροτήματος Ἐφορείας Ὑλικοῦ Πολέμου Λισίων.

- 1) Κτίριον Ὀπλοουργείου.
- 2) Κτίριον Μηχανουργείου.
- 3) Θάλαμος 400 ἀνδρῶν.

Αἱ ὑπόλοιποι κτιριακαὶ ἐγκαταστάσεις τῆς νέας ταύτης καὶ συγχρονισμένης Ἐφορείας Ὑλικοῦ Πολέμου διεκόπησαν λόγῳ τοῦ μεσολαθῆσαντος ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου.

- δ) Ἐκτελεσθεῖσαι νέαι κατασκευαὶ κατὰ τὴν περίοδον 1936-1940 εἰς Ἀποθήκας Ἐπιστρατεύσεως, Ἀποθήκας Πυρομαχικῶν, Ἀποθήκας Νομῆς, Στρατιωτικὰ Ἀρτοποιεῖα
- 1) Ἀποθήκη Ἐπιστρατεύσεως 43ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 2) Ἀποθήκη Ἐπιστρατεύσεως 44ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 3) Ἀποθήκη Ἐπιστρατεύσεως 11ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 4) Ἀποθήκη Ἐπιστρατεύσεως 4ου Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 5) Ἀποθήκη Ἐπιστρατεύσεως Τάγματος Τηλεγραφητῶν Θεσσαλονίκης.
- 6) Ἀποθήκη Ἐπιστρατεύσεως Συντάγματος Τηλεγραφητῶν εἰς Ἀθήνας.

- 7) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως Συντάγματος 'Ιππικού Λαρίσης.
- 8) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως Συντάγματος 'Σιδηροδρόμων.
- 9) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως VI Συντάγματος Πυροβολικού.
- 10) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως 31ου Συντάγματος Πεζικού εις Πανόραμα Θεσσαλονίκης.
- 11) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως 10ου Κέντρου 'Επιστρατεύσεως Βερροίας.
- 12) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως Τάγματος εις 'Αμύνταιον.
- 13) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως εις Βεύην.
- 14) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως εις Νιγρίταν.
- 15) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως εις Λητήν.
- 16) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως εις Διαθατά.
- 17) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως εις Λαγκαδά.
- 18) 'Αποθήκη 'Επιστρατεύσεως εις Νέον Πετρίτσιον.
- 19) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν εις Μιζοῦρλον.
- 20) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν εις Δεμερλή Φαρσάλων.
- 21) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν Δομοκοῦ Ξυνιάδος.
- 22) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν Νιγρίτης.
- 23) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν Νάρρες.
- 24) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν εις "Άσπρον "Άμμον.
- 25) 'Αποθήκη Πυρομαχικῶν εις 'Αμυγδαλεώνα.
- 26) 'Αποθήκη ἐκρηκτικῶν ὑλῶν εις Θεσσαλονίκην.
- 27) Κτίριον πληρώσεως βλημάτων δι' ὑπερίτου εις Σφενδάλην.
- 28) 'Αποθήκη χόρτου εις Σέρρας.
- 29) 'Αποθήκη χόρτου εις Ζεϊντελίκ.
- 30) Ἐπέκτασις Στρατιωτικοῦ 'Αρτοποιείου 'Αθηνῶν καὶ ἐγκατάστασις μηχανημάτων διπυρίτου Στρατιωτικοῦ 'Αρτοποιείου 'Αθηνῶν.
- 31) Στρατιωτικὸν 'Αρτοποιεῖον Ναυπλίου.
- 32) Στρατιωτικὸν 'Αρτοποιεῖον Σερρών.
- 33) Στρατιωτικὸν 'Αρτοποιεῖον Καθάλλας.
- 34) Στρατιωτικὸν 'Αρτοποιεῖον Ξάνθης.
- 35) Στρατιωτικὸν 'Αρτοποιεῖον 'Αλεξανδρουπόλεως.
- ε) Ἐκτελεσθεῖσαι νέαι κατασκευαὶ κατὰ τὴν περίοδον 1936-1940 ὅσον ἀφορᾷ τὴν προκάλυψιν καὶ τὰς κατοικίας 'Αξιωματικῶν.
- 1) Στρατωνισμὸς Λόχου Φιλιππῶν.
- 2) Στρατωνισμὸς φυλακείου Κρυσταλλοπηγῆς.
- 3) Στρατωνισμὸς Λόχου Μουριῶν.
- 4) Στρατωνισμὸς φυλακίου ὑπ' ἀριθ. 83 τοῦ VI Συνοριακοῦ Τομέως.
- 5) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας Κρυσταλλοπηγῆς.
- 6) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας 'Εξοχῆς.
- 7) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας 'Ελατίας.
- 8) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας Βυρσίνης.
- 9) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας Μαυροχωρίου.
- 10) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας Σμιγᾶδος.
- 11) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας 'Αγριοκερασιάς.
- 12) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας Στραγκάτσι.
- 13) Στρατωνισμὸς Διμοιρίας Κούλας.
- 14) Στρατωνισμὸς φυλακίου γεφύρας Νέστου.
- 15) Στρατωνισμὸς φυλακίου ὑπ' ἀριθ. 114 τοῦ VII Συνοριακοῦ Τομέως.
- 16) Κατοικία 'Αξιωματικοῦ Διμοιρίας Κακαθιάς.
- 17) Κατοικία 'Αξιωματικοῦ Διμοιρίας Πυξοῦ.

- 18) Κατοικία Ἀξιωματικοῦ Διμοιρίας Κρυσταλλοπηγῆς.
- 19) Κατοικία Ἀξιωματικοῦ Διμοιρίας Βατοχώρι.
- 20) Κατοικία Ἀξιωματικῶν Διμοιρίας Πισσοδέρι.
- 21) Κατοικίαι Ἀξιωματικῶν εἰς Σταυρούπολιν.
- 22) Κατοικίαι Ἀξιωματικῶν εἰς Ἀγίαν Κυριακὴν.
- 23) Κατοικίαι Ἀξιωματικῶν εἰς Λυκοδρόμιον Πάχνης.
- 24) Κατοικίαι Ἀξιωματικῶν εἰς Ὀρμένιον.
- 25) Κατοικίαι Ἀξιωματικῶν εἰς Παπάδες.

2. ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΕΙΣ ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΠΡΟ ΤΟΥ 1936 ΥΠΑΡΧΟΝΤΩΝ ΣΤΡΑΤΩΝΙΣΜΩΝ.

α) Περιοχὴ Α΄ Σώματος Στρατοῦ.

- 1) Κατασκευὴ 9 ἀποθηκῶν πυροβόλων Α΄ Συντάγματος Πεδινῷ Πυροβολικοῦ.
- 2) Ἐγκατάστασις ἡλεκτροφωτισμοῦ Στρατῶνων Κορίνθου.
- 3) Δίκτυον ἀποχετεύσεως Στρατῶνων Γουδί.
- 4) Κατασκευὴ ἀναρρωτηρίου θοῦ Συντάγματος Πεζικοῦ.
- 5) Κατασκευὴ κτιρίων διὰ συμπλήρωσιν Στρατῶνων Μεσολλαγίου.
- 6) Ὑδρευσις Στρατωνισμοῦ Ναυπλίου.
- 7) Κατασκευὴ κτιρίου διὰ συμπλήρωσιν Βλητικῷ Σταθμοῦ Μεγάρων.
- 8) Κατασκευὴ κτιρίων δι' ἐπαύξησιν χωρητικότητος Στρατιωτικῆς Σχολῆς Εὐελπίδων.
- 9) Κατασκευὴ κτιρίων διὰ Σχολὴν Ἐφαρμογῆς Μηχανικοῦ (Στρατῶνος Ρούφ).
- 10) Κατασκευὴ ἀναρρωτηρίου Α΄ Συντάγματος Ἱππικοῦ.
- 11) Κατασκευὴ ἑνὸς θαλάμου ἀνδρῶν Α΄ Συντάγματος Ἱππικοῦ.
- 12) Κατασκευὴ ἑνὸς σταύλου Α΄ Συντάγματος Ἱππικοῦ.
- 13) Κατασκευὴ κτιρίων διὰ συμπλήρωσιν Στρατοπέδου Θηβῶν πρὸς ἔγκατάστασιν Σχολῆς Ἐφαρμογῆς Πυροβολικοῦ.
- 14) Ἡλεκτροφωτισμός Σχολῆς Ἐφαρμογῆς Πυροβολικοῦ Θηβῶν.
- 15) Ὀδικὸν δίκτυον Ἀποθηκῶν Πυρομαχικῶν Ὄφου.
- 16) Ὀδικὸν δίκτυον Ἀποθηκῶν Πυρομαχικῶν Σφενδάλης.
- 17) Ὑδρευσις Ἀποθηκῶν Σφενδάλης.

β) Περιοχὴ Β΄ Σώματος Στρατοῦ.

- 1) Κατασκευὴ ἀποθηκῶν πυροβόλων καὶ αὐτοκινήτων τοῦ IX μικτοῦ Συντάγματος Πυροβολικοῦ (Ὁρειβατικὸν καὶ Βαρύ).
- 2) Κατασκευὴ ἑνὸς σταύλου τοῦ IX μικτοῦ Συντάγματος Πυροβολικοῦ.
- 3) Κατασκευὴ δύο θαλάμων ἀνδρῶν 43ου Συντάγματος Εὐζώνων Λαμίας.
- 4) Κατασκευὴ δύο θαλάμων ἀνδρῶν Συντάγματος Ἱππικοῦ Λαρίσης.
- 5) Κατασκευὴ ὑποστέγων διὰ νέαν γεφυροσκευὴν εἰς Στρατῶνας Τάγματος Γεφυροποιῶν εἰς Λάρισαν.
- 6) Ὑδρευσις Στρατωνισμοῦ Κοζάνης.

γ) Περιοχὴ Γ΄ Σώματος Στρατοῦ.

- 1) Ὑδραυλικὸν δίκτυον 21ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Σιδηρόκαστρον.
- 2) Κατασκευὴ μαγεφρίων καὶ ἀποχωρητηρίων 55ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Γιαννιτοᾶ.
- 3) Ὑδρευσις τῶν ἔγκαταστάσεων τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς Τεχνιτῶν, ἐν Θεσσαλονίκῃ, αἵτινες ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὸν Στρατωνισμόν τῆς Σχολῆς Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν Πυροβολικοῦ.
- 4) Ἡλεκτροφωτισμός Συντάγματος Σιδηροδρόμων.
- 5) Κατασκευὴ ὑποστέγων Τάγματος Τηλεγραφητῶν Θεσσαλονίκης.

- 6) Κατασκευή δύο θαλάμων ανδρῶν καὶ δύο σταύλων εἰς Συντάγματα Ἱππικοῦ Θεσσαλονίκης καὶ Σερρῶν.
- 7) Κατασκευή τριῶν θαλάμων ανδρῶν 21ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Σιδηρόκαστρον.
- 8) Κατασκευή δύο θαλάμων ανδρῶν 19ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Σέρρας.
- 9) Κατασκευή ἑνὸς σταύλου τοῦ XI Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην.
- 10) Κατασκευή σταύλου 50ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Θεσσαλονίκην.
- 11) Κατασκευή ἀναρρωτηρίου Στρατωνισμοῦ Λεμπέτ.
- 12) Κατασκευή κτιρίου ἀρθρολοποιείου Γενικῆς Ἀποθῆκης Ὑλικοῦ Στρατοῦ Θεσσαλονίκης.
- 13) Κατασκευή κτιρίου διὰ συμπλήρωσιν Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου Βερροίας.
- 14) Ὅδικόν δίκτυον Στρατοπέδου Παύλου Μελά.
- 15) Διαρρύθμισις ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν Στρατοπέδου Παύλου Μελά.
- 16) Ὅδικόν δίκτυον ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν Σέδες.
- 17) Ὅδικόν δίκτυον ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν Δουδουλάρ.
- 18) Ὅδικόν δίκτυον ἀποθηκῶν Ἀγίας Παρασκευῆς.

δ) Περιοχὴ Δ΄ Σώματος Στρατοῦ.

- 1) Κατασκευή ἑνὸς θαλάμου ανδρῶν 25ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Ἐλευθερούπολιν.
- 2) Κατασκευή ἑνὸς θαλάμου ανδρῶν 26ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Δράμαν.
- 3) Κατασκευή ἑνὸς σταύλου VII Συντάγματος Πυροβολικοῦ εἰς Δράμαν.

ε) Περιφέρεια VIII Μεραρχίας.

- 1) Κατασκευή ἑνὸς σταύλου VIII Συντάγματος Πυροβολικοῦ, εἰς Ἰωάννινα.
- 2) Ἡλεκτροφωτισμός VIII Συντάγματος Πυροβολικοῦ.
- 3) Κατασκευή ἑνὸς θαλάμου ανδρῶν 24ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς Πρέβεζαν.

3) ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΙ ΜΗ ΑΠΟΠΕΡΑΤΩΘΕΙΣΑΙ ΜΕΧΡΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940.

Ἐγένετο ἑναρξίς ἀνεγέρσεως Γενικοῦ Στρατιωτικοῦ Νοσοκομείου εἰς Ἀθῆνας, ὀκτακοσίων κλινῶν, προβλεπομένου νὰ ἐφοδιασθῇ διὰ τῶν πλέον συγχρόνων ἐγκαταστάσεων καὶ μηχανημάτων.

4) ΔΙΑΤΕΘΕΙΣΑΙ ΔΙΑ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΩΝΙΣΜΟΝ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΕΙΣ.

Ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διετεθήσαν, κατὰ τὴν τετραετίαν 1936 - 1940, διὰ τὸν Στρατωνισμόν 575.141.447 δραχμῶν καὶ διὰ τὰς ἀπαλλοτριώσεις 29.370.000 δραχμῶν. Τὸ σύνολον τοῦ ὀφειλομένου ποσοῦ διὰ τὰς ἀπαλλοτριώσεις ὑπερέβαινε τὰ ἑκατὸν ἑκατομμύρια δραχμῶν. Ἐξ αὐτῶν μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 εἶχον πληρωθῇ τὰ 29.370.000 δραχμῶν.

Ἐν συνόλῳ διετεθήσαν ἐκ τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης, κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίοδον διὰ τὸν Στρατωνισμόν καὶ τὰς ἀπαλλοτριώσεις, 604.511.447 δραχμῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ΄.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Κεφάλαιον ΣΤ΄ τοῦ Α΄ Μέρους, ἐν Σχέδιον Ἐκστρατείας διὰ τὸν Στρατὸν τῆς Ξηρᾶς περιλαμβάνει :

1) Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, τὸ ὁποῖον καθορίζει τὴν ὀργάνωσιν τῆς μεταπτώσεως τοῦ Στρατοῦ ἀπὸ τὴν κατάστασιν εἰρήνης εἰς τὴν ἐμπόλεμον τοιαύτην.

2) Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων, τὸ ὁποῖον καθορίζει, ἐν τῷ ἐπιδιωκωμένῳ σκοπῷ τοῦ πολέμου, τὴν ἀποστολὴν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας καὶ τὸν ἔλιγμόν αὐτοῦ διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς.

3) Σχέδια ἀποτελοῦντα ἐξαρτήματα τῶν δύο τούτων Σχεδίων καὶ ἐξυπηρετοῦντα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ταῦτα.

Θὰ ἐκθέσω νῦν τί ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1936 ἀπὸ ἀπόψεως ἐπεξεργασίας τῶν Σχεδίων Ἐκστρατείας.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Τὸν Αὐγουστον τοῦ 1936, ὅτε ἀνέλαθον τὴν Ἀρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, εὑρον εἰσέτι ἐν ἐπεξεργασίᾳ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935, ὅπερ ὡς ἐξετέθη ἐπέδωκε νὰ μειώσῃ τὰ μειονεκτήματα, ἅτινα παρουσίαζον τὰ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως 1930 καὶ 1934. Ὁργανισμὸς εἰρήνης ἀντίστοιχος τοῦ Σχεδίου τούτου ἦτο ὁ τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος τῆς 4ης Σεπτεμβρίου 1935.

Τὰ μέτρα ἅτινα ἐλήφθησαν ἀμέσως καὶ ἐλήφθησαν μετὰ πάσης δυνατῆς ταχύτητος ἦσαν τὰ ἑξῆς:

α) Ἡ πλήρης ἐπεξεργασία τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, ἵνα μὴ παραμείνῃ τὸ Στράτευμα ἄνευ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

Ἐντατικωτάτῃ κατεβλήθη προσπάθεια, τόσον ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ, ὅσον καὶ εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας καὶ τὰς Ἐπιστρατευούσας Ἀρχάς, ἵνα συμπληρωθῶσιν αἱ ἐργασίαι ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω Σχεδίου, τόσον ἀπὸ ἀπόψεως ἀρμοδιότητος τοῦ V Γραφείου, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κινήσεως τῶν ὕλικων, ὅσον καὶ ἀπὸ ἀπόψεως IV Γραφείου διὰ τὰς Μεταφοράς Ἐπιστρατεύσεως.

Κατωρθώθη νὰ ἐπιτευχθῇ ταχέως ἡ συμπλήρωσις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Σχεδίου καὶ τοῦτο ἐτέθη ἐν ἰσχυρί ἀπὸ τῆς 1ης Ἰανουαρίου τοῦ ἔτους 1937 δυνάμενον καὶ νὰ ἐφαρμοσθῇ.

β) Ἐμελετήθησαν καὶ ἐπεξεργάσθησαν, διὰ πρώτην φοράν ἐν Ἑλλάδι, Προπαρασκευαστικὰ Μέτρα. Ἐπιστρατεύσεως καὶ πλείστα Μερικὰ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως, ἅπαντα συνδεδεμένα πρὸς τὸ Σχέδιον Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν ἐπιτάχυνσιν τῆς διεξαγωγῆς τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν ὀρισμένων πιθανῶν καταστάσεων. Τὰ μέτρα ταῦτα, ἐκτελούμενα, διαταγῇ τοῦ Ὑπουργοῦ καὶ ὅταν ἡ Χώρα θὰ εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν ἀπειλῆς πολέμου, ἤθελον ἐπιταχύνῃ τὴν διεξαγωγὴν τῆς γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως κατὰ λόγον εὐθὺν τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἐγκαίρως θὰ διετάσσοντο. Ἡ ὅλη ὀργάνωσις αὐτῶν ἦτο τοιαύτη ὥστε ἡ ἐκτέλεσις των καὶ ἡ ἄρσις των νὰ εἶναι δυνατὴ, εἴτε ἐν ὅλῳ, εἴτε ἐν μέρει, ἀναλόγως τῆς ἀνάγκης, πρὸ παντός δὲ νὰ εἶναι δυνατὴ κατὰ τρόπον αὐτόματον. Ἡ ἰδέα τῆς ἐφαρμογῆς καὶ ἐν Ἑλλάδι τῶν Προπαρασκευαστικῶν Μέντρων Ἐπιστρατεύσεως ἀπετέλει μέτρον ἐξαιρετικῆς χρησιμότητος, εἴτε προκειμένου περὶ

ἀναλήψεως πολέμου πρωτοβουλία ἡμῶν, ὅποτε συντελοῦσιν ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν αἰφνιδιστικὴν καὶ ραγδαίαν ἀνάληψιν τῆς πρωτοβουλίας τῶν ἐπιχειρήσεων, εἴτε, προκειμένου περὶ πολέμου τοῦ ὁποίου τὴν πρωτοβουλίαν ἔχει ὁ ἀντίπαλος, ὅποτε συντελοῦσιν ὥστε νὰ ἀποφύγωμεν, ἢ τοῦλάχιστον νὰ περιορίσωμεν τὸν αἰφνιδισμὸν, ἰδίως μάλιστα ὅταν συνδυάζωνται καὶ μὲ τὴν ὀργάνωσιν δικτύου πληροφοριῶν ἐντὸς τοῦ ἐχθρικοῦ Κράτους, ὅσον τὸ δυνατόν πληρεστέρου καὶ διαθέτοντος ὅλα τὰ μέσα ἀσφαλοῦς ἐν οἰκδηποτε στιγμῇ ἐπικοινωνίας.

Τὰ προπαρασκευαστικά ταῦτα Μέτρα Ἐπιστρατεύσεως, ὡς καὶ τὰ ἐφαρμοσθέντα τοιαῦτα πρὸ τῆς κατὰ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940 κηρύξεως τῆς Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως, θέλω ἀναπτύξῃ λεπτομερέστερον, ἀφοῦ ἐκθέσω τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐβασίζοντο καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου συνεδέοντο.

Τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1935 ἀντικατεστάθη διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1938, διότι ἐν τῷ μεταξύ παρελήφθησαν τὰ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν παραγγελθέντα ὀλικά, τὸ Στράτευμα ἐπνοικίσθη διὰ νέων μέσων, ἰδίως ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, ἐδημιουργήθησαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης νέαι Μονάδες πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ταχυτέρας ἐπιστρατεύσεως τῶν Παραμεθορίων Μεγάλων Μονάδων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ἀνασυνεκροτήθη ἐπὶ συγχρόνῳ βάσεων τὸ ὅπλον τοῦ Ἱππικοῦ καὶ ὠθήθησαν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, αἱ ἔδραι τῶν Μονάδων αὐτοῦ ἑγγύτερον πρὸς τὰ σύνορα, ἐπνυδρώθησαν τὰ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης κατασκευασθέντα ἔργα ὀχυρώσεως, καὶ τέλος διότι ἐν τῷ μεταξύ εἶχον ληφθῇ πλεῖστα μέτρα βελτιώσεως τῆς ἐν γένει στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως. Ἡ μελέτη τοῦ νέου τούτου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως εἶχεν ἀρχίσῃ ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1936 καὶ ἐπερατώθη τὸν Μάϊον τοῦ 1937, ἥρξαντο δὲ ἀμέσως αἱ ἐπ' αὐτοῦ ἐργασίαι τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν καὶ τὸ νέον τοῦτο Σχέδιον ἐτέθη ἐν ἰσχύϊ τὸν Μάρτιον 1938 καὶ ἦτο ἐφαρμόσιμον.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1938, ἐπνυχθήσαν προσθήκαι τινὲς εἰς τὸν Ὀργανισμὸν Εἰρήνης τὸν προβλεπόμενον διὰ τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου 777/1937, ἐξ ὧν ἡ κυριωτέρα ἦτο ἡ συγκρότησις τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ ἐν Ἀλεξανδρουπόλει, ἡ γενομένη κατόπιν τοῦ ὑπογραφέντος Συμφώνου Θεσσαλονίκης τὴν 31ην Ἰουλίου 1938, δι' οὗ, ὡς ἐξετέθη, ἦροντο οἱ περιορισμοὶ στρατιωτικῆς φύσεως, οἵτινες μᾶς εἶχον ἐπιβληθῇ ὑπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάννης, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀφωπλισμένην ζώνην Ἀντικῶς τοῦ "Εβρου. Τούτου ἕνεκα, ὡς καὶ λόγῳ τῆς φυσικῆς μεταβολῆς, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ ἐπέρχεται εἰς τοὺς πόρους τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀπεφαίσθη, ὅπως ἀναθεωρηθῇ τὸ τότε ἰσχύον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1938, καὶ ἀναπροσαρμοσθῇ πρὸς τὴν πραγματικὴν κατάστασιν. Τὸ ἀναθεωρημένον Σχέδιον ὠνομάσθη Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1939.

Αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι διετάχθησαν, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Ε. Π. Ε. 7700/4-11-1938 Διαταγῆς, δι' ἧς ἐτέθησαν καὶ αἱ βάσεις τοῦ Σχεδίου. Προηγουμένως, ἀπὸ τοῦ Φεβρουαρίου 1938, εἶχον ἤδη κοινοποιηθῇ νέαι Διοικητικαὶ Ὁδηγίαι Ἐπιστρατεύσεως, αἵτινες ἐπὶ ἔν ἔτος καὶ πλέον ἐμελετήθησαν ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ καὶ αἵτινες ἀντικατέστησαν τὰς μέχρι τότε ὑπαρχούσας μοναδικὰς Διοικητικὰς Ὁδηγίας Ἐπιστρατεύσεως τοῦ 1916, αἵτινες ἐθεωροῦντο ὡς ἰσχύουσαι εἰσέτι, καίτοι ἐκ τῶν πραγμάτων εἶχον πρὸ πολλοῦ ἀτονίσῃ καὶ περιέλθῃ εἰς ἀχρηστίαν. Περὶ τὰ τέλη Μαρτίου τοῦ 1939 ἔλθον αἱ κύρια ἐργασίαι τοῦ Σχεδίου καὶ ἐτέθη τοῦτο ἐν ἰσχύϊ.

"Ὅταν, κατὸ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1939, κατελήφθη ἡ Ἀλβανία ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων, ἤρχισεν ἀμέσως, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, ἡ ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ Στρατοῦ ἐπεξεργασία Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων ἀντιμετωπίζοντος τὴν περίπτωσιν πολέμου ἐναντίον τῆς Ἰταλίας, καὶ ἐκρίθη σκόπιμον νὰ ἐπνευχθῶσι τροποποιήσεις τινὲς εἰς τὸ ἄρτι καταρτισθὲν Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1939. Αἱ τροποποιήσεις ἀφεώρων κυρίως τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν αἱ θαλάσσιαι μεταφοραὶ ἐπιστρατεύσεως θὰ ἦσαν ἐπισηφαλεῖς καὶ δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιοθῶσιν οἱ ἐκ τῶν δια-

φόρων νήσων έπιστρατευτικοί πόροι. Έμελετήθη έπίσης ή ένδεχομένη χρησιμοποίη-
σις άπάντων τών πόρων έκάστης νήσου έπιτοπίως, συναρτήσσει ένός μονομερούς
Σχεδίου 'Αμόνης κατά νήσον καί άσχετάς προς τό Σχέδιον Γενικής 'Επιστρατεύ-
σεως. Πρός τόν σκοπόν τούτον εξέδόθησαν οδηγίαι προς τό Α' Σώμα Στρατού καί
τάς V, VIII καί XIII Μεραρχίας Πεζικού.

Αί Σχετικές έργασίαι έπί του Σχεδίου 'Επιστρατεύσεως έγινοντο κατά τόν
Μάιον καί 'Ιούνιον του 1939 καί από του τελευταίου τούτου μηνός τό Σχέδιον έλαθε
τήν όριστικήν μορφήν του δι' όλον τό έτος 1939.

Λήγοντος του έτους 1939 καί λόγω της ένισχύσεως τών έν 'Αλβανία Ιταλικών
δυνάμεων, έκρίθη άπαραίτητον όπως εις τό Σχέδιον 'Επιστρατεύσεως 1939 έπene-
χθώσι μικραί τινες τροποποιήσεις. Αύται διετάχθησαν διά τών ύπ' αριθ. Ε. Π. Ε.
433400/5-12-1939 οδηγίων καί τό αναθεωρηθέν Σχέδιον έκλήθη Σχέδιον 'Επιστρα-
τεύσεως 1939 θ' καί είναι έκείνο τό όποίον ίσχυσεν έκτοτε, έπί τη βάσει του όποίου
έπιστρατεύθη ό Στρατός μας τήν 28ην 'Οκτωβρίου 1940 καί τό όποίον έκθέτω άμέ-
σως κατωτέρω λεπτομερώς.

Διά του Σχεδίου 'Επιστρατεύσεως 1939 β' προεβλέπετο ή συγκρότησις του έμ-
πολέμου στρατού ώς κάτωθι:

α) ΣΤΡΑΤΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ

Γενικών Στρατηγείων.

Δύο Διοικήσεις Τμημάτων Στρατιάς.

Μία Διοίκησις 'Ομάδος Μεραρχιών.

Πέντε Σώματα Στρατού.

Δεκαπέντε Ταξιαρχίαι Πεζικού.

Μία Μεραρχία 'Ιππικού.

Στοιχεία Στρατιάς.

β) ΜΕΓΑΛΑΙ ΜΟΝΑΔΕΣ

1) — Α' Σώμα Στρατού:	II Μεραρχία (Άθηνών), III Μεραρχία (Πατρών),
IV Μεραρχία (Ναυπλίου), III Ταξιαρχία Πεζικού
(Χαλκίδος).
2) — Β' Σώμα Στρατού:	I Μεραρχία (Λαρίσης), IX Μεραρχία (Κοζάνης),
IV Ταξιαρχία Πεζικού (Φλωρίνης), V Ταξιαρχία
Πεζικού (Τρικκάλων), XVI Ταξιαρχία Πεζικού
(Λαμίας).
3) — Γ' Σώμα Στρατού:	VI Μεραρχία (Σερρών), X Μεραρχία (Βερροίας),
XI Μεραρχία (Θεσσαλονίκης), XVII Μεραρχία
(Θεσσαλονίκης).
4) — Δ' Σώμα Στρατού:	VII Μεραρχία (Δράμας), XIV Μεραρχία (Ξάν-
θης).
5) — Ε' Σώμα Στρατού:	XII Μεραρχία (Κομοτινης), XIII Μεραρχία ('Αρ-
χιπελάγους).
6) — Άνεξάρτητοι Μεραρχίαι:	V Μεραρχία (Κρήτης), VIII Μεραρχία ('Ηπείρου).
7) — Μεραρχία 'Ιππικού:	

γ) ΠΕΖΙΚΟΝ

'Επιστρατεύοντο 56 Συντάγματα Πεζικού. Έκάστον Σύνταγμα Πεζικού διέθε-
τεν ώς μηχανήματα συνοδείας 4 όλμους τών 81 καί ένα ούλαμόν όρειβατικού πυρο-
βολικού τών 65. Τά πυροβόλα τών 65 είχον ειδικώς διασκευασθή προς τούτο.

'Επί πλέον τών άνωτέρω Συνταγμάτων έπιστρατεύοντο:

- 1) 2 Τάγματα καί 4 λόχοι μετά διμοιριών πολυβόλων διά τήν άμυναν τών νήσων
Κεφαλληνίας, Αιγίνης, Μήλου, Σκύρου καί Κυνθρών.

- 2) 15 Λόχοι Προκαλύψεως τῶν IX, IXα, X, XI Συνοριακῶν Τομέων καὶ τοῦ Ὑποτομέως Βεύης.
 - 3) 20 Λόχοι Ἀσφαλείας Συγκοινωνιῶν.
 - 4) 2 Τάγματα Πολυθόλων Θέσεως καὶ 1 Τάγμα Πολυθόλων Κινήσεως, ἕκαστον ἐκ δύο πολυθολαρχιῶν (24 πολυθόλα) καὶ 1 λόχου Πεζικοῦ. Ταῦτα ἀπετέλουν μέρος τῶν μὴ Μεραρχιακῶν Μονάδων τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ.
 - 5) 2 Τάγματα Πολυθόλων Θέσεως ἐκ δύο πολυθολαρχιῶν (24 πολυθόλα) καὶ 1 λόχου Πεζικοῦ ἕκαστον.
 - 4 Τάγματα Πολυθόλων Κινήσεως ἐκ τριῶν πολυθολαρχιῶν (36 πολυθόλα) καὶ 1 λόχου Πεζικοῦ ἕκαστον.
- Τὰ Τάγματα ταῦτα ἀπετέλουν μέρος τῶν Στοιχείων Στρατιάς.

δ) ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΝ

Ὅρειθατικὸν

- 1) 15 Συντάγματα Μεραρχιακοῦ Πυροβολικοῦ, ἕκαστον ἐκ 2 Μοιρῶν τῶν 75 καὶ 1 Μοίρας τῶν 105, ἤτοι 6 Πυρβολαρχίαι ἐν συνόλῳ. Ἄπαντα μὲ νέον ὕλικόν πλην τῶν Συνταγμάτων XII καὶ XIII Μεραρχιῶν, ὧν αἱ Μοῖραι τῶν 75 ἦσαν ὑποδείγματος Δαγκλῆ καὶ τοῦ Συντάγματος τῆς VIII Μεραρχίας τοῦ ὁποῦ αἱ Μοῖραι τῶν 75 καὶ ἡ Μοῖρα τῶν 105 ἦσαν ὑποδείγματος Σκόδα.
- 2) Μία Ὅρειθατικὴ Πυρβολαρχία Σκόδα τῶν 75 τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ μεταφερομένη ἐπ' αὐτοκινήτων.

Πεδινόν

- 1) 4 Συντάγματα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75, ἐξ 9 Πυρβολαρχιῶν ἕκαστον τῶν Α', Β', Γ', Δ' Σωμάτων Στρατοῦ.
- 2) Μοῖρα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 75 ἐκ 3 Πυρβολαρχιῶν τῆς VIII Μεραρχίας.
- 3) Μοῖρα Ἐπίππου Πυροβολικοῦ τῶν 75 ἐκ 2 Πυρβολαρχιῶν τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ.

Βαρὺ

- 1) 4 Συντάγματα Βαρέας Πυροβολικοῦ, ἕκαστον ἐκ μιᾶς Μοίρας τῶν 2 Πυρβολαρχιῶν τῶν 85, μιᾶς Μοίρας τῶν 2 Πυρβολαρχιῶν τῶν 105, μιᾶς Μοίρας τῶν 3 Πυρβολαρχιῶν τῶν 155, (7 Πυρβολαρχίαι ἐν συνόλῳ), τῶν Α', Β', Γ', Δ' Σωμάτων Στρατοῦ.
- 2) Μοῖρα ἐκ δύο Πυρβολαρχιῶν, μία τῶν 85 καὶ μία τῶν 105, τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ.
- 3) Πυρβολαρχία Θέσεως τῶν 6 δακτύλων τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ.
- 4) Σύνταγμα Βαρέας Πυροβολικοῦ τῆς Στρατιάς ἐκ 3 Μοιρῶν τῶν 3 Πυρβολαρχιῶν, ἀποτελούμενον ἀπὸ μίαν Μοῖραν τῶν 85, μίαν Μοῖραν τῶν 105, μίαν Μοῖραν τῶν 155. Σύνολον 9 Πυρβολαρχίαι.
- 5) Μηχανοκίνητος Μοῖρα Σκόδα 150 ἐκ Πυρβολαρχιῶν τῆς Στρατιάς.

Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικόν

- 1) Σύνταγμα ἐκ μιᾶς Πυρβολαρχίας τῶν 80, δύο τῶν 37 καὶ τριῶν τῶν 20 τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.
 - 2) Σύνταγμα ἐκ μιᾶς Πυρβολαρχίας τῶν 88, δύο τῶν 37 καὶ τριῶν τῶν 20 τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.
 - 3) Σύνταγμα ἐκ τριῶν Πυρβολαρχιῶν τῶν 88, δύο τῶν 37 καὶ τριῶν τῶν 20 τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.
 - 4) Σύνταγμα ἐκ δύο Πυρβολαρχιῶν τῶν 88, δύο τῶν 37 καὶ τριῶν τῶν 20 τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ.
- Αἱ Πυρβολαρχίαι τῶν 80, 88 καὶ 37 ἐκάστου τῶν Α', Β', Γ', Δ' Συνταγμάτων ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ ἀπετελοῦντο ἐκάστη ἐκ τεσσάρων Πυροθό-

λων. Αί τρεῖς Πυρβολαρχίαι τῶν 20 ἑκάστου τῶν Α', Β', Γ', Δ' Συναγμάτων Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ ἦσαν ἡ μία ἐπὶ βαρέος κυλίσαντος αὐτοκινήτου ἔλξεως, ἡ μία ἐπὶ ἐλαφροῦ κυλίσαντος φορτουμένη ἐπ' αὐτοκινήτων καὶ ἡ μία ἐπὶ ἐλαφροῦ κυλίσαντος φορτουμένη ἐπὶ κτηνῶν. Ἐκάστη Πυρβολαρχία τῶν 20 ἀποτελεῖτο ἀπὸ 6 πυροβόλα.

- 5) Μοῖρα ἐκ μιᾶς Πυρβολαρχίας τῶν 37, μιᾶς τῶν 20 καὶ μιᾶς μικτῆς τῶν 37 καὶ 20, τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ.
Ἡ Πυρβολαρχία τῶν 37 ἀποτελεῖτο ἐκ 4 πυροβόλων, ἡ Πυρβολαρχία τῶν 20 ἀποτελεῖτο ἐξ 6 πυροβόλων ἐπὶ βαρέος κυλίσαντος αὐτοκινήτου ἔλξεως καὶ ἡ μικτὴ ἐκ 2 πυροβόλων τῶν 37 καὶ 2 πυροβόλων τῶν 20 ἐπὶ βαρέος κυλίσαντος αὐτοκινήτου ἔλξεως.
- 6) Πυρβολαρχαί τῶν 20 τῆς IX Μεραρχίας, ἀποτελουμένη ἐξ 6 πυροβόλων τῶν 20 ἐπὶ βαρέος κυλίσαντος αὐτοκινήτου ἔλξεως.
- 7) Πυρβολαρχία μικτὴ τῶν 37 καὶ 20 τῆς VIII Μεραρχίας ἀποτελουμένη ἐκ 2 πυροβόλων τῶν 37 καὶ 4 πυροβόλων τῶν 20 ἐπὶ βαρέος κυλίσαντος αὐτοκινήτου ἔλξεως.
- 8) Μοῖρα ἐκ τριῶν Πυρβολαρχιῶν, μιᾶς τῶν 37 καὶ δύο τῶν 20 τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ. Ἐκ τῶν Πυρβολαρχιῶν τῶν 20 ἡ μία ἐπὶ βαρέος κυλίσαντος αὐτοκινήτου ἔλξεως καὶ ἡ ἑτέρα ἐπὶ ἐλαφροῦ κυλίσαντος φορτουμένη ἐπ' αὐτοκινήτων. Ἐκάστη Πυρβολαρχία τῶν 37 καὶ 20 ἀποτελεῖτο ἐκ 4 πυροβόλων.
- 9) Ἐφιππος Πυρβολαρχία τῶν 20 τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ, ἐκ 4 πυροβόλων καὶ ἐπὶ ἐλαφροῦ κυλίσαντος φορτουμένη ἐπὶ κτηνῶν.
- 10) Μοῖρα ἐκ δύο Πυρβολαρχιῶν τῶν 37, τῆς Στρατιάς.

Ἀντιαεροπορικαὶ Πολυβολαρχίαι

- 1) Δύο Ἀντιαεροπορικαὶ Πολυβολαρχίαι τῶν 16 πολυβόλων Saint Etienne ἑκάστη, τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ.
- 2) Μία Ἀντιαεροπορικὴ Πολυβολαρχία, 16 πολυβόλα Saint Etienne τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.
- 3) Δύο Ἀντιαεροπορικαὶ Πολυβολαρχίαι τῶν 16 πολυβόλων Saint Etienne ἑκάστη, τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.
- 4) Μία Ἀντιαεροπορικὴ Πολυβολαρχία, 16 πολυβόλα Saint Etienne τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ.

Ἀντιαρματικὰ Μέσα

- 1) Μία Ἀντιαρματικὴ Πυρβολαρχία τῶν 37, εἰς Ἀντιαρματικὸς Οὐλαμός τῶν 37 καὶ μία Ἀντιαρματικὴ Πολυβολαρχία τῶν 13,2 τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.
- 2) Μία Ἀντιαρματικὴ Πολυβολαρχία τῶν 13,2 τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.
- 3) Μία Ἀντιαρματικὴ Πολυβολαρχία τῶν 13,2 τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ.
- 4) Δύο Ἀντιαρματικαὶ Πολυβολαρχίαι τῶν 13,2 τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ.
- 5) Μία Ἀντιαρματικὴ Πυρβολαρχία τῶν 37 καὶ μία Ἀντιαρματικὴ Πολυβολαρχία τῶν 13,2 τῆς VIII Μεραρχίας.

ε) ΙΠΠΙΚΟΝ

Μεραρχίας Ἱππικοῦ

- 1) Δύο Συναγμάτα Ἱππικοῦ, ἕκαστον ἀποτελούμενον ἐκ 4 Ἴλῶν, Πολυβολαρχίας ἐκ 12 πολυβόλων καὶ ἴλης ἐκ 4 ὄλμων τῶν 81.
- 2) Μηχανοκίνητον Σύνταγμα ἀποτελούμενον ἐκ μιᾶς ἴλης ἀναγνωρίσεως, τριῶν Ἴλῶν Πολυβολαρχίας ἐκ 12 πολυβόλων καὶ ἴλης ἐκ 4 ὄλμων τῶν 81.
- 3) Ἐφιππος Μοῖρα Πολυβόλων ἐκ τριῶν Πολυβολαρχιῶν τῶν 12 πολυβόλων ἑκάστη καὶ μιᾶς ἴλης.

Ἰππικὸν Σώματων Στρατοῦ καὶ Μεραρχιῶν.

- 1) 5 Ὅμαδες Ἀναγνωρίσεως Σώματος Στρατοῦ, ἐκάστης ἀποτελουμένης ἐκ δύο Ἰλῶν, Πολυβολαρχίας ἐκ 12 πολυβόλων καὶ 2 ὄλμων τῶν 81.
- 2) 15 Ὅμαδες Ἀναγνωρίσεως Μεραρχίας, ἐκάστης ἀποτελουμένης ἐκ δύο Ἰλῶν καὶ 4 πολυβόλων.

στ) ΜΗΧΑΝΙΚΟΝ

- 1) Τάγμα Μηχανικοῦ καὶ δύο Λόχοι Διαβιβάσεων δι' ἑκάστον Σῶμα Στρατοῦ.
- 2) Εἰς Λόχος Σκαπανέων καὶ δύο Λόχοι Διαβιβάσεων δι' ἑκάστην Μεραρχίαν Πεζικοῦ.
- 3) Εἰς Λόχος Διαβιβάσεων δι' ἑκάστην Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ.
- 4) Μία Ἰλη Μηχανικοῦ καὶ δύο Ἰλαι Διαβιβάσεων εἰς τὴν Μεραρχίαν Ἰππικοῦ.
- 5) Τάγμα Μηχανικοῦ Στρατιάς.
- 6) Τάγμα Διαβιβάσεων Στρατιάς.
- 7) Λόχος Διαβιβάσεων Τμήματος Στρατιάς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας.
- 8) Λόχος Διαβιβάσεων Τμήματος Στρατιάς Δυτικῆς Μακεδονίας.
- 9) Λόχος Διαβιβάσεων Διοικήσεως Ὁμάδος Μεραρχιῶν.
- 10) Τέσσαρα Τάγματα Σιδηροδρόμων Στρατιάς.
- 11) Τέσσαρες Λόχοι Γεφυροποιῶν Στρατιάς. (Τέσσαρες γεφυροσκευαί, 3 νέου τύπου Γκλαβάνη καὶ μία παλαιὰ βουλγαρικὴ ἐκ λαφύρων). Αὕτη ἦτο ἡ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1939 προβλεπομένη διὰ τοὺς μαχίμους σχηματισμοὺς συγκρότησις τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας.

Εἰς τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως ἡ ἀνακατανομὴ τοῦ ὀπλισμοῦ, τόσοσιν τοῦ Πεζικοῦ, ὅσον καὶ τοῦ Πυροβολικοῦ, ἐγένετο ἐπὶ τῇ βάσει τῶν κάτωθι σκέψεων:

- α) Νά αὐξηθῇ ἡ ἐπιθετικὴ καὶ ἀμυντικὴ ἰσχὺς τῶν Συνταγμάτων Πεζικοῦ διὰ διαθέσεως αὐτοῖς μηχανημάτων συνοδείας.
 - β) Νά αὐξηθῇ ὡσαύτως ἡ ἐπιθετικὴ καὶ ἀμυντικὴ ἰσχὺς τῶν Συνταγμάτων Ἰππικοῦ καὶ ὁμάδων ἀναγνωρίσεως Σώματος Στρατοῦ, διὰ διαθέσεως αὐτοῖς μηχανημάτων συνοδείας καὶ αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολυβόλων εἰς τὰς Πολυβολαρχίας.
 - γ) Νά αὐξηθῇ ἐπίσης ὁ ἀριθμὸς τῶν πολυβόλων εἰς τὰς Πολυβολαρχίας τῶν Ταγμάτων Πολυβόλων.
 - δ) Νά ἀποκτήσῃ ὁ Ἀρχιστράτηγος ὡς Πυροβολικὸν γενικῆς ἐφεδρείας τοιοῦτον ἔχον ἰσχὺν καὶ στράτηγικὴν εὐκινησίαν.
 - ε) Ἐκάστη Μεραρχία Πεζικοῦ καὶ Ταξιαρχία Πεζικοῦ νά ἔχῃ εἰς τὴν ἐμπόλεμον σύνθεσιν τῶν μαχίμων μονάδων τῆς δύο μόνον τύπους φυσιγγίων διὰ τὰ τυφέκια καὶ τὰ αὐτόματα ὅπλα τῆς. Ἡ ποικιλία τῶν διαμετρημάτων τῶν τυφεκίων καὶ αὐτομάτων ὅπλων, τὰ ὁποῖα κατὰ καιροὺς εἶχε προμηθευθῇ τὸ Στράτευμα, δὲν ἐπέτρεπεν καλυτέραν λύσιν. Πάντως ἡ πρόθεσις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἦτο νά προχωρήσῃ, ἐφ' ὅσον θὰ διετίθεντο πιστώσεις, πρὸς τὴν ὁμοιογένειαν τοῦ ὀπλισμοῦ Πεζικοῦ καὶ εἶχε παραδεχθῇ τὸ διαμέτρημα τῶν 7,92 διὰ τὰ τυφέκια, τὰ πολυβόλα καὶ τὰ ὀλοπολυβόλα.
- Διὰ τὰ ὄχυρά ἐχρησιμοποιήθη εἰς ὀπλισμὸν Πεζικοῦ καὶ Πυροβολικοῦ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ἐν τῷ συνόλῳ μετὰ τὰς ἀπὸ τοῦ 1936 γενομένης προμηθείας ὑπάρχοντος ὀπλισμοῦ.

ζ) ΤΟΠΟΙ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Διὰ τὴν μείωσιν τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας καὶ διὰ τὴν ἀποσυμφόρησιν τῶν Μεγάλων Κέντρων, ἰδίᾳ τῶν τῆς Μακεδονίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιστρατεύσεως, εἶχον ληφθῇ, διὰ τοῦ ἀνωτέρω Σχεδίου, ὡς ἄλλως τε καὶ διὰ τῶν ἀπὸ τοῦ 1936 προηγηθέντων αὐτοῦ, εἰδικά τινα μέτρα διὰ τῶν ὁποίων πλεῖσται Μονάδες θὰ διεξήγον τὴν ἐπιστράτευσίν των, οὐχὶ εἰς τὰς ἑδρας των εἰρήνης, ἀλλὰ εἰς ἄλλους χώρους, εἰς οὓς εἶχε ληφθῇ μέριμνα νά ἔχωσι τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύ-

σεώς των. Ούτω, ἐπὶ παραδείγματι, τὸ Γ' Σύνταγμα Βαρέος Πυροβολικοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν ἔδραν του εἰρήνης ἐν Θεσσαλονίκῃ, ἐπιστρατεύετο εἰς Ἀϊθῶτι, τὸ Γ' Σύνταγμα Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ, ὅπερ εἶχε τὴν ἔδραν του εἰρήνης ὡσαύτως εἰς Θεσσαλονίκην, ἐπιστρατεύετο εἰς Τοφίν, τὸ 50ὸν Σύνταγμα Πεζικοῦ τῆς Θεσσαλονίκης εἰς Χαρμάνκιοι καὶ τὸ 1ον Σύνταγμα Ἱππικοῦ Θεσσαλονίκης εἰς Λαγκαδᾶ κλπ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΩΝ ΕΦΕΔΡΩΝ

Ἡ ἐν εἰρήνῃ δύναμις προκαλύψεως τῶν Συνοριακῶν Τομέων, ρυθμισμένη βάσει τῶν ἀναγκῶν εἰρήνης διὰ τὴν ἐπιτήρησιν τῆς μεθορίου, δὲν ἦτο φυσικὰ ἐπαρκὴς διὰ τὰς ἀνάγκας μιᾶς περιόδου ἐντάσεως τῶν σχέσεων.

Μεταξὺ τῶν διαφόρων μέτρων ἅτινα εἶχον προπαρασκευασθῇ διὰ τὴν προοδευτικὴν ἐνίσχυσιν τῆς ὅλης Προκαλύψεως, ἦτο καὶ ἡ διὰ τῶν ἐπιτοπιῶν πόρων ἐπιστράτευσιν τῶν Συνοριακῶν Τομέων. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον, βάσει τῆς ἐπιτοπίου ἀποδόσεως εἰς ἐφέδρους, καθηρτίσθησαν αἱ ἐμπόλεμοι συνθέσεις τῶν Συνοριακῶν Τομέων, προσωπικοῦ καὶ ὀλικοῦ, καὶ διετέθη εἰς τούτους τὸ ἀναγκαῖον ὀλικὸν ἐπιστρατεύσεως. Αἱ ἐμπόλεμοι αὐταὶ συνθέσεις δὲν ἦσαν ἐνιαίου τύπου, ἀλλὰ ἦσαν προσηρμοσμένα πρὸς τὰς ἰδικατέρας ἐκάστου Τομέως συνθήκας καὶ ἀνάγκας.

Τὰ ἀναγκαιοῦντα στελέχη, μόνιμα καὶ ἑφεδρα, ὑπῆρχον μόνιμως εἰς τοὺς Συνοριακοὺς Τομεῖς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης. Συμπληρωματικὰ τινὰ ἑφεδρα στελέχη προσετίθεντο ἐν ἐπιστρατεύσει, ὅσα ὑπῆρχον ἐπὶ τόπου.

Ἡ ἀνάγκη ὅπως ἡ ὥς ἄνω ἐπιστράτευσιν τῶν Συνοριακῶν Τομέων γίνεται τάχιστα καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀνωμαλίας, ἡ ἀνάγκη ὅπως οἱ προσερχόμενοι ἑφεδροὶ ὦσιν εἰς θέσιν νὰ ἀναλάβωσιν ἀμέσως πολεμικὰς ἀποστολάς, προῦκάλεσαν τὴν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ μελέτην, προπαρασκευὴν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος τῆς Στρατιωτικῆς Ὁργανώσεως τῶν παραμεθορίων ἐφέδρων καὶ τῆς περιοδικῆς, τακτικῆς ἢ ἐκτάκτου, προσκλήσεώς των ὑπὸ τὰ ὅπλα εἰς ἡμερησίας συγκεντρώσεις.

Κατὰ τὸ σύστημα τοῦτο:

- α) Ἐγένετο ἐξακριβῶσις τῶν ὑπαρχόντων πράγματι ἐπὶ τόπου ἐφέδρων. Οἱ μόνιμως ἀπόντες ἐξηρῶντο.
- β) Κατενεμήθησαν οὗτοι μεταξὺ τῶν ἐνεργῶν Τμημάτων Προκαλύψεως, βάσει τῆς πρὸς ταῦτα ἐγγύτητος τῶν χωρίων των καὶ βάσει τοῦ τμήματος ὅπερ θὰ συνεκροτεῖτο ἐκεῖ ἐν ἐπιστρατεύσει.
- γ) Προσεκαλοῦντο ὑπὸ τὰ ὅπλα εἰς ἡμερησίας συγκεντρώσεις τακτικῶς ἅπαξ τοῦ μηνὸς κατὰ ἡμέραν ἀργίας, Κυριακὴν ἢ ἑορτὴν, εἰδοποιούμενοι περὶ τούτου ἐκ τῶν προτέρων.
- δ) Προσεκαλοῦντο ὑπὸ τὰ ὅπλα εἰς ἡμερησίας συγκεντρώσεις ἐκτάκτως, ἅπαξ κατὰ τρίμηνον, προσερχόμενοι ἅμα τῇ εἰδοποιήσει των.
- ε) Ὁργανώθη σύστημα ταχείας εἰδοποιήσεως τῶν ἐφέδρων.

Αἱ ὥς ἄνω προσκλήσεις ἐφέδρων παραμεθορίων περιοχῶν ἐφηρμόσθησαν ἀπὸ τοῦ 1939 εἰς τὴν πρὸς Βουλγαρίαν Προκάλυψιν, ἀπὸ δὲ τοῦ 1940 καὶ εἰς τὴν πρὸς Ἀλβανίαν τοιαύτην.

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΑ ΣΧΕΔΙΑ

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1939β, καθηρτίσθησαν, ὥς εἶχε γίνῃ καὶ διὰ κάθε Σχέδιον ἀπὸ τοῦ 1936, τὰ εἰδικὰ Μερικὰ Σχέδια τὰ ἐξασφαλίζοντα τὴν μονομερὴ ἐφαρμογὴν διαφόρων ἀντικειμένων τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

Ἐκαστον Μερικὸν Σχέδιον ἀπέβλεπεν εἰς τὴν πραγματοποιήσιν ὀρισμένων μέτρων, καὶ ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ αὐτοτελῶς, εἰς οἰανδήποτε σειράν, ἀσχετῶς πρὸς

τὴν ἐφαρμογὴν ἢ μὴ ἄλλων Μερικῶν Σχεδίων. Τὰ ὑφ' ἐκάστου Μερικοῦ Σχεδίου προβλεπόμενα μέτρα, ἦσαν ἐν μέρος τῶν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου προβλεπομένων, φύσεως δὲ τοιαύτης, ὥστε, ἂν ἤθελον προηγηθῇ τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως, θὰ ἐξησφαλιζέτο ἡ διεξαγωγὴ αὐτῆς ὑπὸ εὐνοϊκωτέρους ὁρους ἀπὸ ἀπόψεως καλύψεως, ταχύτητος καὶ τάξεως.

Οὕτως ἑκάστον Μερικὸν Σχέδιον ἦτο συνάρτησις τοῦ Σχεδίου Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως, εἰς τρόπον ὥστε, ἐφαρμοζομένων βαθμιαίως τῶν Μερικῶν Σχεδίων, θὰ ἠδύνατο νὰ τεθῇ τὸ Στράτευμα βαθμιαίως καὶ ἀθροῦθως εἰς κατάστασιν Μερικῆς Ἐπιστρατεύσεως, ἐνῶ, οὐ μόνον δὲν θὰ διενδύνευν ἡ ἀπὸ οἰαοδήποτε στιγμῆς περαιτέρω ἐφαρμογὴ τοῦ Γενικοῦ Σχεδίου, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐξησφαλιζόντο τὰ προμνησθέντα πλεονεκτήματα εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Πράγματι δὲ οὕτω καὶ ἐγένετο διὰ τῶν μέτρων, ἅτινα, τῇ ἐφαρμογῇ διαφόρων Μερικῶν Σχεδίων, ἐλήφθησαν πρὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ὁπότε, πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως, εὕρισκοντο ἤδη ἐν Μερικῇ ἐπιστρατεύσει ἡ Ἑπείρος, ἡ Δυτικὴ Μακεδονία, αἱ Νῆσοι Αἰγαίου, ἄλλα Διαμερίσματα καὶ πλεῖστα ἄλλα μέτρα εἶχον προηγηθῇ.

Τὴν ἐφορμὴν τῶν προστατευτικῶν μέτρων τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ δὲν παρεδέχθη ὡς ἐνέργειαν ἣτις θὰ ἔπρεπε κανονικῶς καὶ ἀπαραιτήτως νὰ προηγηθῇ τῆς ἐπιστρατεύσεως διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ τὸ ἀπρόσκοπτον αὐτῆς. τοσοῦτον μᾶλλον, καθόσον καίτοι ἡ Ἑλλάς ἦτο σταθερῶς ἀποφασισμένη νὰ ὑπεραμυνθῇ τῆς ἀνεξαρτησίας της, δὲν εἶχεν ὁμως τὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὴν πρόθεσιν νὰ δώσῃ ἀφορμὴν πολέμου.

Μὴ ἔχουσα οὕτω τὴν πρωτοβουλίαν τῆς κηρύξεως τοῦ πολέμου, δὲν εἶχεν οὐδὲ τὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Τὸ Γενικὸν Σχέδιον ἐξησφάλιζε τὴν διεξαγωγὴν αἰφνιδιαστικῆς ἐπιστρατεύσεως, τὰ δὲ Μερικὰ Σχέδια ἀπέβλεπον εἰς τὴν λήψιν ἀμυντικῶν μέτρων, ἐφ' ὅσον ἡ διπλωματικὴ κατάστασις θὰ ἐπέβαλλε καὶ θὰ ἐπέτρεπε τοῦτο, εἰς χρόνον δὲ καὶ ἔκτασιν ἐξαρτωμένην ἐκ τῶν ἐκάστοτε ἐνδείξεων.

Ὑπὸ τὰς ἄνω προϋποθέσεις, ἐμελετήθησαν ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ διάφορα προστατευτικὰ μέτρα, προοδευτικῆς ἐκτάσεως καὶ ἰσχύος, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἡ ὑπὸ τὰ ὅπλα πρόσκλησις ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ ὁπλιτῶν διαφόρων εἰδικότητων, ἡ ἀνάπτυξις τῶν μέσων ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς ἀεραμύνης, ἡ ἐπιστράτευσίς τοῦ Δικτύου Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος καὶ Συναγερμού, ἡ ἐπιστράτευσίς τμημάτων Ἀσφαλείας Τεχνικῶν Ἔργων ἢ Ἀποκαταστάσεως Συγκοινωνιῶν, ἡ ἐπιστράτευσίς τῶν Ὀχυρῶν καὶ τῶν Μονάδων Προκαλύψεως, ἡ μερικὴ ἐπιστράτευσίς παραμεθορίων Μεραρχιῶν, ἡ ἐπιστράτευσίς Ἀμύνης τῶν Νήσων, ἡ συγκρότησις Μικτῶν Ἀποσπασμάτων δι' ἐνίσχυσιν τῆς Προκαλύψεως κλπ.

Ἀλλ' ἡ ἐν δεδομένη στιγμῇ ἐφαρμογὴ ἐνὸς προεπιστρατευτικοῦ μέτρου δὲν ἦτο ζήτημα ἀποφάσεως καὶ διαταγῆς τῆς στιγμῆς αὐτῆς. Πρὸς ἐξασφάλισιν ταύτης εἶχε προηγηθῇ μακρὰ καὶ λεπτὴ ἐργασία ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, τῶν Μεγάλων Μονάδων, τῶν Συνταγμάτων καὶ λοιπῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν καὶ καθηρητίσθησαν τὰ Μερικὰ Σχέδια, δι' ὧν ἐξησφαλιζέτο ἡ ἀπρόσκοπτος καὶ μηχανικὴ ἐφαρμογὴ τῶν μέτρων.

Διὰ τὴν μεταξὺ τῶν διαφόρων Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν συνεννόησιν, τὰ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ μελετηθέντα μέτρα ὠνομάσθησαν «Προπαρασκευαστικὰ Μέτρα Ἐπιστρατεύσεως» καὶ διηρέθησαν εἰς Κεφάλαια ἀριθμηθέντα. Ἡ σειρὰ ἀριθμώσεως κατ' ἀρχὴν δὲν ἦτο ἡ σειρὰ ἐφαρμογῆς.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν ἐκάστου Κεφαλαίου ἦτο καθηρητισμένον πλῆρες Σχέδιον. Ἐν αὐτῷ ἦσαν σαφῶς καθωρισμένα εἰς ἐκάστην Στρατιωτικὴν Ἀρχὴν ὑπὸ τύπον Διαταγῆς, τὰ εἰς τὸ Κεφάλαιον περιλαμβανόμενα μέτρα ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ὁ σκοπὸς αὐτῶν. Παρὰ τῶν διαφόρων ἐκτελεστικῶν Ἀρχῶν εἶχον μελετηθῇ πᾶσαι αἱ συν-

θῆκαι πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ἀνήκοντος ἐκάστη Ἀρχῇ μέρους, καὶ εἶχον ἐξασφαλισθῆ τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν μέσα. Εἶχεν ὑπολογισθῇ ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς ἀξιωματικῶν παντὸς βαθμοῦ, ὅπλου καὶ κατηγορίας, ἡ ἀπαιτούμενη δύναμις ὀπλιτῶν καθ' ὅπλον, βαθμὸν καὶ εἰδικότητα, τὸ τυχὸν ἀπαιτούμενον λοιπὸν προσωπικὸν π.χ. ἐργατῶν, ὁδηγῶν αὐτοκινήτων, εἰδικευμένων τεχνιτῶν κτλ. Εἶχε μελετηθῇ ἡ ὀργάνωσις τοῦ προσωπικοῦ εἰς ἀποσπάσματα ἢ εἰς ὀργανικά τμήματα συνθέσεως καθωρισμένης ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ἡ ἀποστολὴ ἐκάστου τοιοῦτου τμήματος. Ἦτο πλήρως προπαρασκευασμένη ἡ πρόσκλησις τῶν τυχόν ἀπαιτουμένων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν ἢ προσωπικοῦ πρὸς ἐπίταξιν ἐργασίας. Ἐμελετήθησαν τὰ ἀπαιτούμενα μέσα μεταφορῶν, ὡς αὐτοκίνητα κατὰ κατηγορίαν, κτήνη, ὀχήματα κτλ. καὶ ἦτο καθωρισμένον πῶθεν ἐκάστη Ἀρχὴ θὰ προσπορισθῇ ταῦτα καὶ κατὰ τίνα τρόπον. Εἶχον ἀνευρεθῇ καὶ ἀναγνωρισθῇ οἱ ἀπαιτούμενοι ἐν γένει χώροι, ὡς στρατωνισμοὶ ἀποθῆκαι, συνεργεῖα, ἐργοστάσια καὶ ἦτο προπαρασκευασμένη ἡ ἐπίταξις καὶ κατάληψις αὐτῶν.

Ἐλήφθη πρόνοια διὰ πάσης φύσεως ὑλικά, ἅτινα θὰ ἦσαν ἀπαραίτητα, ὡς καὶ διὰ τὰ ἀπαιτούμενα μέσα διατροφῆς. Ὑπελογίσθησαν οἱ τυχόν ἀπαιτούμενοι συρμοὶ ἢ ἀτμόπλοια καὶ ἦτο ἐξησφαλισμένη ἡ ἔγκαιρος διάθεσις καὶ κίνησις αὐτῶν. Οἱ ἀξιωματικοὶ οἵτινες θὰ ἀνελάμβανον τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων ἀποστολῶν ἦσαν ἐκ τῶν προτέρων καθωρισμένοι ὀνομαστικῶς καὶ ἦτο ἐν λεπτομερείᾳ προδιαγεγραμμένον τὸ ἔργον ἐκάστου.

Ὑπελογίσθη ἡ δαπάνη διὰ τὴν ἐφαρμογὴν καὶ διατήρησιν τῶν μέτρων ἐκάστου Κεφαλαίου, ὡσαύτως καὶ ὁ ἀπαραιτήτως ἀπαιτούμενος χρόνος ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς Διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου μέχρι πλήρους πραγματοποιήσεως αὐτοῦ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἄνω ἐργασιῶν ἦσαν ἐκ τῶν προτέρων συντεταγμένοι ὑπὸ τῶν διαφόρων Διοικήσεων καὶ λοιπῶν Ἀρχῶν, αἱ Διαταγαὶ ἃς ἐμελλον νὰ κοινοποιήσωσιν αὐτὰ πρὸς τοὺς ἐκτελεστάς κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Κεφαλαίου καὶ γενικῶς εἶχεν ἐκ τῶν προτέρων ρυθμισθῇ πᾶσα λεπτομέρεια, ὥστε δὲν ἐχρειάζετο ἄλλο παρὰ ἡ ἀπλὴ Διαταγὴ, ὅπως ἐφαρμοσθῇ οἰονδήποτε Κεφάλαιον διὰ νὰ λειτουργήσουν ὅλαι αἱ ἐνδιαφερόμεναι Ἀρχαί, ὡς αὐτόματος μηχανισμός, καὶ πραγματοποιηθῶσι ταχέως τὰ προμελετηθέντα μέτρα.

Ὡς προαναφέρθη, ἡ ἐφαρμογὴ ἐκάστου Κεφαλαίου ἦτο ἀνεξάρτητος τῆς ἐφαρμογῆς τῶν λοιπῶν, πλην ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων. Διὰ τοῦτο ἀπὸ τεχνικῆς ἀπόψεως ἦτο δυνατόν νὰ διαταχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ οἰωνδήποτε μέτρων, ἀσχέτως σειρᾶς προτεραιότητος. Προκειμένου δὲ περὶ Κεφαλαίων ἐξηρημένων ἐξ ἄλλων τοιούτων, θὰ διετάσσετο ταυτόχρονος ἐφαρμογὴ πάντων τῶν συνηρημένων, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν θὰ εἶχε προηγηθῇ. Οὐχ ἦττον ὅμως ἀναλόγως τῆς ἐκτάσεως καὶ ἰσχύος ἐκάστου μέτρου καὶ τῆς ἐντεῦθεν ἐπιδράσεως, ἣν θὰ ἔσκει ἐπὶ τῆς ζωῆς τοῦ Τόπου, ὡς καὶ τῆς ἐντυπώσεως ἥτις θὰ ἐδημιουργεῖτο, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἐκλιμάκωσε τὰ προπαρασκευαστικά μέτρα εἰς μίαν σειρὰν διὰ τὴν προοδευτικὴν ἐφαρμογὴν τῶν καὶ ὑπὸ τὴν σειρὰν ταύτην ἐκτίθενται κατωτέρω:

Α' ΓΕΝΙΚΑ ΜΕΤΡΑ, ΑΣΧΕΤΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΙΝ ΕΞ' ΗΣ Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ (1 — 64)

1) Μέτρον 1ον

Ἀνάκλησις τῶν κανονικῶν ἀδελῶν ἀξιωματικῶν.

Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ διετάχθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

2) Μέτρον 2ον

Καθορισμὸς τῆς ἡμέρας ἐνάρξεως λειτουργίας τῶν Στρατιωτικῶν Ταχυδρομείων.

3) Μέτρον 3ον

Θέσις ἐν ἰσχύϊ τῶν κρυπτογραφικῶν λεξικῶν.

4) Μέτρον 4ον

Μυστική ἐπιστράτευσις τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ ὀπλιτῶν τοῦ Δικτύου Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος καὶ Θαλάσσης. Ἀνάπτυξις καὶ λειτουργία τοῦ Δικτύου τούτου.

Τὸ μέτρον διετάχθη καὶ ἐπραγματοποιήθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

5) Μέτρον 5ον

Ἐπιστράτευσις τοῦ Πολιτικοῦ Δικτύου Διαθιβάσεων, διὰ ἐπιστρατεύσεως προσωπικοῦ καὶ ἐκ τῶν ἐπὶ τούτῳ προορισθέντων ζημυσίων ὑπαλλήλων Τ. Τ. Τ.

6) Μέτρον 6ον

Προπαρασκευὴ τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν διὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐκτέλεσιν τῶν προβλεφθεισῶν ἐπιτάξεων τροφῶν, νομῆς καὶ ὀλικοῦ. Καίτοι αἱ ἐπιστρατεύουσαι Ἀρχαὶ εἶχον τὴν αὐτεπάγγελτον ὑποχρέωσιν νὰ παρακολουθῶσι πάντοτε τὰ κατηρτισμένα Σχέδια καὶ νὰ ἐξασφαλίζωσι τὴν ἐνημερότητα τῶν ἐκτελεστῶν, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἠθέλησε, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ παρόντος μέτρου, νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἀμφιβολίαν τοῦ ἐντεταλμένου τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἄνω ἐπιτάξεων προσωπικοῦ, ὥς καὶ πᾶσαν ἐνδεχομένην ἀνωμαλίαν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιτάξεων, ἂν ἦθελεν ἐπακολουθήσῃ.

Πρὸς τοῦτο, ὡς διετάσσετο ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ μέτρου, ὤφειλον πᾶσαι αἱ ἀρμοδίαι Ὑπηρεσίαι νὰ ἐνημερωθῶσιν ἐπὶ τῶν προπαρασκευασμένων Σχεδίων Ἐπιτάξεως τροφῶν, νομῆς, ὀλικοῦ, ἀποθηκῶν πρὸς ἐναποθήκευσιν τῶν ἐπιταχθησομένων, μέσων διὰ τὴν μεταφορὰν των, νὰ βεβαιωθῶσι διὰ τὴν ὑπαρξιν τῶν ἀναγνωρισθέντων ἀποθεμάτων ἐν τῇ καθορισθείσῃ περιοχῇ αὐτῶν, ὥς καὶ διὰ τὴν ὑπαρξιν τῶν προβλεφθέντων μέσων μεταφορᾶς, νὰ ἀναγνωρίσωσι καὶ πάλιν τὰς ἀποθήκας, νὰ συμπληρώσωσι πᾶσαν τυχόν ὑπολειφθεῖσαν λεπτομέρειαν σχετικὴν πρὸς τὴν διαχείρισιν, συσκευασίαν, ἐναποθήκευσιν καὶ ἐν γένει λογιστικὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐπιταχθησομένων, καὶ νὰ ἔχωσι τὰ πάντα ἔτοιμα διὰ τὴν ἐπιστράτευσιν τοῦ μὴ ὑπὸ τὰ ὄπλα προσωπικοῦ τῶν Ἐπιτροπῶν Ἐπιτάξεως καὶ ἄλλων σχετικῶν ὑπηρεσιῶν.

7) Μέτρον 7ον

Ἐνέργειαι διαφόρων Ἀρχῶν πρὸς ἀπαγόρευσιν πάσης ἀποκρύψεως ἢ φυγαδεύσεως ἐφοδίων χρησίμων εἰς τὸ στράτευμα.

Τὰ εἶδη ταῦτα, λεπτομερῶς καθορισθέντα διὰ τῶν ὁδηγιῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, εἶχον ἀναγνωρισθῇ, παρηκολουθεῖτο δὲ κατὰ περιόδους ἢ στάθμη αὐτῶν π. χ. σῖτος, ἄλευρον, κριθή, βρώμη, χόρτον, τρόφιμα, ὀλικά ἀρμοδιότητων πυροβολικοῦ, μηχανικοῦ, ἀεροπορίας, ὕγειονομικοῦ, φαρμακευτικοῦ, αὐτοκίνητα καὶ ὀχήματα ἐν γένει, μηχανήματα ἢ συσκευαὶ χρήσιμοι εἰς τὸ Στράτευμα (ὡς ἐπὶ παραδείγματι μηχανήματα παραγωγῆς ἄρτου, κονσερβῶν, ὁδοποιίας, γεφυροποιίας, ἡλεκτροφωτισμοῦ, διαθιβάσεων κτλ.), γαϊάνθρακες, βενζίνη, λιπαντικαὶ ὕλαι κτλ.

8) Μέτρον 8ον

Οἱ Συνοριακοὶ Τομεῖς, πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν πόρων τῆς περιοχῆς των, ἔδει νὰ διατάξωσι τοὺς παρὰ τὴν μεθόριον διατηρουντας ποίμνια ὅπως ἀποσύρῳσι ταῦτα εἰς καθωρισμένους ἀσφαλεῖς χώρους.

Ὡσαύτως ἔδει νὰ ἐπιτάξωσι καὶ συγκεντρώσωσιν εἰς τὴν ἔδραν των τὰ προβλεπόμενα τρόφιμα καὶ νομὴν.

Τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τούτου πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰσηγήθη τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ πλὴν δὲν ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

9) Μέτρον 9ον

Ἐμπόλεμος συγκρότησις τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων Λόχων Γεφυροποιῶν, διὰ μυστικῆς προσκλήσεως ἐφέδρων καὶ ἐπιτάξεως τῶν ἀπαιτουμένων αὐτοκινήτων.

10) Μέτρον 10ον

Ἐμπόλεμος συγκρότησις τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων Λόχων Ἀπολυμαντῶν διὰ μυστικῆς προσκλήσεως ἐφέδρων καὶ ἐπιτάξεως ὕλικῶν καὶ λοιπῶν ἐφοδίων.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη μερικῶς πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως συγκροτηθέντων πυρῆνων τινῶν τῶν ὡς ἄνω Λόχων.

11) Μέτρον 11ον

Ἐνίσχυσις τῶν Σ.Ε.Κ. δι' ἐφέδρων σιδηροδρόμων ὠρισμένων εἰδικότητων, ἵνα ἀνταποκριθῶσιν οἱ σιδηρόδρομοι εἰς τὰς πρώτας ἐκτάκτους στρατιωτικὰς μεταφοράς.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

12) Μέτρον 12ον

Ἐμπόλεμος συγκρότησις τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων 20 ἀλόχων Ἀσφαλείας Συγκοινωνιῶν διὰ μυστικῆς προσκλήσεως ἐφέδρων καὶ ἐπιτάξεως μέσων μεταφορᾶς, πρὸς φρούρησιν τῶν συγκοινωνιῶν.

13) Μέτρον 13ον

Διὰ μυστικῆς προσκλήσεως ἐφέδρων, συγκρότησις ὠρισμένων ὀργανικῶν τμημάτων τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων Μονάδων Μηχανικοῦ. Ταῦτα εἶχον εἰδικὰς ἐντολάς πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν συγκοινωνιῶν ἂν ἤθελον αὐταὶ ὑποστῇ βλάβῃ ἐξ ἐχθρικῶν ἢ ἄλλων ἐνεργειῶν.

14) Μέτρον 14ον

Διασπορά τῶν ἐν ταῖς ἀποθήκαις πυρομαχικῶν, πρὸς διαφόρους κεκαλυμμένους καὶ διεσπαρμένους χώρους πρὸς σκοπὸν ἀποφυγῆς ἀπωλειῶν ἐξ ἐπεμβάσεως ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ἢ ἄλλων ἐνεργειῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

15) Μέτρον 15ον

Διασπορά τῶν καυσίμων πρὸς τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω σκοπὸν καὶ ἐπίταξις βαρελίων βενζίνης.

Τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τούτου, πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐισηγήθη τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ πλην δὲν ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

16) Μέτρον 16ον

Ἀναγέννησις καὶ πληρώσις τῶν συσσωρευτῶν ἀπάντων τῶν εἰδικῶν Αὐτοκινήτων τῶν Μονάδων Πυροβολικοῦ, Μηχανικοῦ, Ἴππικοῦ, ὡς καὶ τῶν μεταφορικῶν ἐν γένει αὐτοκινήτων στρατοῦ, εἴτε ἐν ταῖς ἀποθήκαις ἐπιστρατεύσεως εὐρισκομένων, εἴτε κινουμένων εἰς κοινὴν χρῆσιν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως.

17) Μέτρον 17ον

Οἱ ἀσύρματοι καὶ ὀπτικοὶ τηλέγραφοι τύπου Β καὶ Γ διὰ λόγους εἰδικῆς συντηρήσεως ἦσαν ἐναποθηκευμένοι εἰς εἰδικὰς ἀποθήκας.

Τὸ παρὸν μέτρον προέβλεπεν ὅπως ἀποσταλῶσιν οὗτοι εἰς τὰς Ἐπιστρατευσάσας Ἀρχάς, μετὰ προηγουμένην πληρῶσιν τῶν συσσωρευτῶν των.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

18) Μέτρον 18ον

Τινὲς τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν ἢ ὀργανικὰ τμήματα αὐτῶν ἐσταύθμευον ἐν εἰρήνῃ διὰ λόγους στρατωνισμοῦ ἢ ἐκπαιδεύσεως εἰς τόπον διάφορον τοῦ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένου ὡς τόπου ἐπιστρατεύσεως αὐτῶν. Τὸ παρὸν μέτρον προέβλεψε τὴν μεταστάθμευσιν τῶν ἐν λόγῳ τμημάτων εἰς τοὺς οἰκείους τόπους ἐπιστρατεύσεως ὅπου ἦσαν καὶ αἱ ἀποθήκαι ὕλικου αὐτῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως διὰ πλείστας Μονάδας καὶ ἰδίᾳ τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ.

19) Μέτρον 19ον

Ἐπιταξίς τῆς ἐργασίας ἡ ὠρισμένων διαμερισμάτων ἰδιωτικῶν ἐργοστασίων πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐργοστασίων.

20) Μέτρον 20ὸν

Ἐνημέρωσις τῶν Διευθύνσεων Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, πρὸς τὰς συνθήκας τοῦ Ἐμπορίου.

21) Μέτρον 21ον

Ἐνέργειαι πρὸς ἔντασιν τῆς λιγνιτοπαραγωγῆς.

22) Μέτρον 22ον

Μετὰθασις ὀργάνων τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας εἰς καθωρισμένας θέσεις ἵνα εἶναι ἔτοιμα πρὸς ἐπισκευὴν ἔργων συγκοινωνίας, ἂν ἤθελον τυχόν ταῦτα ὑποστῇ βλάβας ἐξ ἐπιδρομῶν τῆς ἐχθρικής ἀεροπορίας ἢ ἄλλων ἐχθρικῶν ἐνεργειῶν.

23) Μέτρον 23ον

Συγκρότησις ἀποσπασμάτων Μονάδων Μηχανικοῦ ἅτινα εἶχον τὴν ἀποστολὴν νὰ ἐκτελέσωσι μελετηθείσας καταυτροφάς συγκοινωνιών κτλ. πρὸς ἐπιβράδυνσιν τοῦ ἐχθροῦ, ἐὰν οὗτος ἐπετύγχανε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ πάτριον ἡμῶν ἔδαφος. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

24) Μέτρον 24ον

Ἀναστολὴ λειτουργίας τῶν Στρατιωτικῶν Σχολῶν καὶ διάθεσις τῶν ἀξιωματικῶν αὐτῶν, ἥτοι τοῦ διοικητικοῦ, ἐκπαιδευτικοῦ καὶ ἐκπαιδευομένου προσωπικοῦ εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένης Μονάδας.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως διὰ τὰς Σχολὰς Ἐφαρμογῆς διαφόρων Ὀπλῶν, τὴν Σχολὴν πολέμου καὶ τὰς Σχολὰς Ἐφέδρων Ἀξιωματικῶν, ἐν αἷς παρέμεινε μέχρι τῆς κηρύξεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως ἐλάχιστον προσωπικόν.

Ὡσαύτως ἐφηρμόσθη μερικῶς εἰς τὴν Σχολὴν Εὐελπίδων ἐξ ἧς εἶχε διατεθῇ τὸ πλεῖστον τοῦ Διοικητικοῦ καὶ Ἐκπαιδευτικοῦ προσωπικοῦ.

25) Μέτρον 25ον

Ἐμπόλεμος καταρτισμός τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδιοῦ Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων Ἀποσπασμάτων Παθητικῆς Ἀεραμύνης διὰ μυστικῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς ἐφεδρείας αὐτῶν.

26) Μέτρον 26ον

Ἐν εἰρήνῃ, διάφορα ὕλικά ἐχρησιμοποιοῦντο δι' ἐκπαιδευτικούς ἢ ἄλλους λόγους, παρὰ ἐνίων Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν, αἵτινες ἐπρόκειτο ἐν ἐπιστρατεύσει εἶτε νὰ διαλυθῶσιν εἶτε νὰ ἀναστελῶσιν προσωρινῶς τὰς ἐργασίας των, εἶτε ὅπωςδήποτε δὲν θὰ εἶχον ἀνάγκην πλέον τῶν ὑλικῶν αὐτῶν. Τοιαῦτα ἦσαν π.χ. πυροβόλα, αὐτοκίνητα παντὸς εἶδους, φορητὸς ὀπλισμός, αὐτόματα ὄπλα, ὑλικόν τοπογραφικόν, διαβιβάσεων κτλ. χρησιμοποιούμενα παρὰ τῶν διαφόρων Στρατιωτικῶν Σχολῶν ἢ Κέντρων Ἐκπαίδευσως, τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ ἢ Μονάδων ἐκτελουσῶν δευτερεύουσας ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ ἄνω ὑλικά.

Διὰ τοῦ παρόντος προεπιστρατευτικοῦ μέτρου προσβλέπετο ἡ περισυλλογὴ τῶν ὑλικῶν τούτων καὶ ἡ ἀποστολὴ των εἰς ὠρισμένας Ἐπιστρατευούσας Ἀρχάς ἢ Ἀποθήκας, ἵνα χρησιμεύσωσιν ὡς ὑλικά ἐπιστρατεύσεως.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

27) Μέτρον 27ον

Ὑλικά ἐπιστρατεύσεως ἅτινα διὰ λόγους ἀσφαλείας ἢ συντηρήσεως ἦσαν ἐναποθηκευμένα εἰς τὰς ἔδρας εἰρήνης τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ

μεταφερθῶσιν εἰς τόπους Ἐπιστρατεύσεως τῶν Τμημάτων διὰ τὰ ὁποῖα προωρίζοντο, ἐφ' ὅσον οἱ τόποι οὗτοι ἦσαν μακρὰν τῶν ἀποθηκῶν.

28) Μέτρον 28ον

Αἱ διὰ τὸν ὀργανικὸν ἐφοδιασμὸν τῶν ἐπιστρατευομένων Μονάδων προβλεπόμεναι συλλογαὶ ἐκρηκτικῶν ὑλῶν, ἐναποθηκεύοντο διὰ λόγους εἰδικῆς συντηρήσεως εἰς εἰδικὰς Ἀποθήκας κατὰ περιοχάς.

Διὰ τοῦ παρόντος μέτρου προεβλέπετο ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν πρὸς τὰς Ἐπιστρατεύουσας Ἀρχάς.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

29) Μέτρον 29ον

Διὰ μυστικῆς προσκλήσεως ἐφέδρων καὶ ἐπιτάξεως αὐτοκινήτων καὶ ρυμουλκῶν, μερικὴ ἐπιστράτευσις τῶν Μονάδων τοῦ Ἀντιστασιακοῦ πυροβολικοῦ, μέχρι σημείου ἐπιτρέποντος τὴν ἐκτέλεσιν βολῆς καὶ μετακινήσεων.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

30) Μέτρον 30όν

Μυστικὴ πρόσκλησις τῶν ραδιοτηλεγραφητῶν ὅλων τῶν ὄπλων.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

31) Μέτρον 31ον

Ἐνίσχυσις τῆς δυνάμεως τῶν παραμεθορίων Μονάδων δι' ἀποστολῆς ὀπλιτῶν ἐκ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὰς Μονάδας τῶν λοιπῶν περιοχῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ τοιαῦται ἀποστολαὶ ἐγένοντο κατ' ἐπανάληψιν πρὸ τῆς κηρύξεως αὐτῆς.

32) Μέτρον 32ον

Διάθεσις ἐνεργοῦ δυνάμεως εἰς Κέντρα Ἐπιστρατεύσεως καὶ Μονάδας τοῦ ἐν εἰρήνῃ στρατοῦ, μὴ διαθετούσας ἐπαρκῆ δύναμιν πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν πρώτων ἐργασιῶν διεξαγωγῆς τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ὡσαύτως διάθεσις ἐνεργοῦ δυνάμεως εἰς Μονάδας νεοσυγκροτούμενας ἐν ἐπιστρατεύσει εἰς τόπον διάφορον τῆς ἔδρας τῆς Ἐπιστρατεύουσας Ἀρχῆς. Τῶν τελευταίων τούτων Μονάδων ἔδει νὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸν τόπον ἐπιστρατεύσεως καὶ ὁ προβλεφθεὶς Διοικητὴς μετὰ τῶν πρώτων ἀπαραιτήτων ἀξίωματικῶν παραλαμβάνων πάντα τὰ προκαταρτισθέντα διὰ τὴν Μονάδα τοῦ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως, βιβλία καὶ λοιπὰ ἀρχεῖα.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως κυρίως εἰς τὰς Μονάδας τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

33) Μέτρον 33ον

Μυστικὴ πρόσκλησις ἐφέδρων ἀξιωματικῶν κατὰ σειρὰν ἐκ τῶν νεωτέρων κλάσεων μέχρι ἐνὸς κατὰ λόχον, ὁμάδα διωκίσεως, ἢ διαχείρισιν τῆς ἐμπολέμου συνθέσεως τῶν ἐπιστρατευομένων Συναγμάτων καὶ ἀντιστοίχων Μονάδων, πρὸς τὸν σκοπὸν ὅπως ἐνημερωθῶσιν οὗτοι εἰς πάσας τὰς λεπτομερείας τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως τοῦ οἰκείου τμήματος καὶ χρησιμεύσωσιν ὡς ἄμεσοι βοηθοὶ ἀντιστοίχων Διοικητῶν κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ ὡς πυρῆνες τῶν ἀναπτυχθησομένων ἐμπολέμων τμημάτων.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη μερικῶς πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

34) Μέτρον 34ον

Μυστικὴ πρόσκλησις ἐφέδρων ὀπλιτῶν ἐκ τῶν νεωτέρων κλάσεων πρὸς συγκρότησιν πυρῶν πασῶν τῶν ἐπιστρατευομένων Μονάδων κατ' ὀργανικὰ τμήματα αὐτῶν. Οὗτοι μετὰ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ προηγουμένου μέτρου εἰχον κοινὸν προορισμὸν νὰ βοηθήσωσι τὰς διοικήσεις κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη μερικῶς πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

35) Μέτρον 35ον

Ὀργανικὰ τμήματα τῶν Μονάδων ἀπεσπασμένα μακρὰν τοῦ τόπου ἐπιστρατεύ-

σεως τῶν Μονάδων των (πλὴν τῶν ἐν προκαλύψει εὐρισκομένων, τῶν ἐργαζομένων εἰς τὰς ὀχυρώσεις καὶ τοῦ τεταγμένου ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ) ὡφεῖλον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐπιστρατεύσεως αὐτῶν, περισυλλέγοντα ἅπαν τὸ ὕλικόν των καὶ μεταβιβάζοντα τὴν ὑπηρεσίαν των εἰς καθορισθείσας ἐκ τῶν προτέρων Ἀρχάς.

36) Μέτρον 36ον

Πραγματοποιήσας τῆς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένης κινήσεως μονίμων ἀξιωματικῶν ἐκ τῶν θέσεων εἰρήνης πρὸς τὰς ἐν ἐπιστρατεύσει θέσεις των, ἐφ' ὅσον, δυνάμει τυχόν προηγηθέντων μέτρων, δὲν μετέβησαν εἰς ταύτας εἰσέτι.

Εἰς τοῦτο πᾶσα Στρατιωτικὴ Ἀρχή, πλὴν τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ, δι' ἣν εἶχε προβλεφθῇ τὸ περαιτέρω ὑπ' ἀριθ. 60 μέτρον, ἔπρεπε νὰ χορηγήσῃ τὰ φύλλα πορείας τῶν κινήσομένων ἀξιωματικῶν ἐντὸς τεσσάρων ὥρων τὸ βραδύτερον ἀπὸ τῆς λήψεως τῆς διαταγῆς περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ παρόντος μέτρου, ἀναγράφουσα ἐπ' αὐτῶν τὴν ὥραν τῆς χορηγήσεως.

Πᾶς ἀξιωματικὸς λαμβάνων τὸ φύλλον πορείας ὡφεῖλε νὰ ἀναχωρήσῃ μὲ τὸ πρῶτον ἀναχωροῦν μεταφορικὸν μέσον.

Ἡ ἱατρικὴ ἔξετασις τῶν οὕτω κινουμένων ἦτο ἀπηγορευμένη ἐφ' ὅσον ἐδήλουν ἀσθένειαν μετὰ τὴν κοινοποίησιν τῆς διαταγῆς περὶ ἐφαρμογῆς τοῦ μέτρου. Λειτουργεῖσαι διὰ τοὺς εἰς ὑπηρεσίαν ἀπόντας ἦσαν καθωρισμέναι.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη μερικῶς πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως, καὶ ἰδίως διὰ τὰς πρὸς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον Μονάδας, καθ' ὅσον ἡ πλήρης ἐφαρμογὴ τοῦ προϋπέβετε διάλυσιν Ὑπηρεσιῶν τινῶν τοῦ ἐν εἰρήνῃ Στρατοῦ μὴ περιλαμβανομένων εἰς τὸν ἐν ἐπιστρατεύσει Στρατόν, καθὼς καὶ πρόσκλησιν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, ἰδίᾳ δὲ ἀποστράτων, μέτρα ὧν ἡ ἐφαρμογὴ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἦτο ἐνδεδειγμένη.

37) Μέτρον 37ον

Σκοπὸς τοῦ μέτρου τούτου ἦτο νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἄμεσος ἐκτέλεσις τῶν ἐπιτάξεων, εὐθὺς ὡς ἤθελεν ἐπιστῇ ἡ στιγμή, καὶ ἡ ἀρτιωτέρα λειτουργία τῶν ἐνεφοδιασμῶν κατὰ τὴν ἐπιστράτευσιν.

Πρὸς τοῦτο ἔδει νὰ συγκροτηθῶσι παρὰ τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν καὶ νὰ ἀναμείνωσι διαταγὰς εἰς τὰς ἔδρας τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Ἀρχῶν πᾶσαι αἱ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεφθεῖσαι Ἐπιτροπαὶ ἐπιτάξεως κτηνῶν, ὀχημάτων, αὐτοκινήτων, τροφῶν, νομῆς, ὕγειονομικοῦ ὕλικου καὶ ἐν γένει τῶν πάσης φύσεως ὕλικῶν καὶ ἐφοδίων. Ὡσαύτως νὰ συγκροτηθῶσιν ἐν ἀναμονῇ διαταγῶν τὰ ἀποσπάσματα συνοδείας τῶν διαφόρων ἐπιταχθησάντων μέσων. Νὰ συγκροτηθῶσιν αἱ ἐπιτροπαὶ ἐπιτάξεως ἰδιωτικῶν ἀρτοποιεῖων καὶ ἀλευρομύλων, ὡς καὶ αἱ Διοικήσεις τῶν προβλεφθέντων Κέντρων Παραγωγῆς Ἀρτοῦ.

Αἱ ἀπὸ τῆς εἰρήνης λειτουργοῦσαι Ἀποθῆκαι ὕλικου Στρατοῦ, Βάσεις, Ἐφορεῖαι Ὑλικοῦ Πολέμου καὶ αἱ ἐν γένει Ὑπηρεσίαι ἀνεφοδιασμοῦ ἔδει νὰ ἐνισχυθῶσι δι' ὀρισμένων ἐφέδρων ἀξιωματικῶν καὶ θὰ ἀνεπτύσσοντο στοιχειωδῶς τὰ στρατηγεῖα των Β', Γ', Δ' Ἀνωτέρων Στρατιωτικῶν Διοικήσεων καὶ Ρυθμιστικῶν Κέντρων.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀνω μέτρων ἦτο προπαρασκευασμένη ἡ μυστικὴ πρόσκλησις ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, ὀπλιτῶν, εἰδικευμένων ἀρτεργατῶν καὶ ἄλλων εἰδικότητων.

38) Μέτρον 38ον

Μυστικὴ ἐπιστράτευσις τῶν Ὀχυρῶν.

39) Μέτρον 39ον

Ἐναρξας τῶν ἐπιτάξεων τροφῶν, νομῆς, βενζίνης καὶ λιπαντικῶν ὑλῶν, ὕλικου πάσης ἀρμοδιότητος, μέσων μεταφορᾶς πρὸς συγκέντρωσιν τῶν ἐπιτασσομέ-

νων καὶ ἀποθηκῶν πρὸς ἐναποθήκευσιν αὐτῶν. Ἐπίταξις ἀλευρομύλων, ἰδιω-
τικῶν ἀρτοποιείων καὶ ἐν γένει ἐγκαταστάσεων παραγωγῆς ἄρτου μετὰ τοῦ
ειδικευμένου ἐργατικοῦ προσωπικοῦ των. Ὡσαύτως ἐπίταξις συνεργείων ἐπι-
σκευῶν μετὰ τοῦ προσωπικοῦ των, ὑγειονομικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ διαφό-
ρων ἀναγνωρισθέντων χώρων προσωριζομένων διὰ τὴν ἀνάπτυξιν ὀργάνων ἀνε-
φοδιασμοῦ, διακομιδῶν καὶ ἐκκένωσης προβλεπομένων ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπι-
στρατεύσεως.

40) Μέτρον 40ὸν

Ἀμεσοὶ προετοιμασίαι διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν προσκληθησομένων ἐφέδρων καὶ
διὰ τὴν περαιτέρω διεξαγωγὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως. Πρὸς τοῦτο ἔδει νὰ ἀνα-
πτυχθῶσι διὰ πυρήνων ἅπαντες οἱ λόγοι καὶ ἀντίστοιχα τμήματα ὑποδοχῆς
ἐφέδρων πασῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων Μονά-
δων μαχίμων ὅπλων, νὰ κατανεμηθῶσιν εἰς αὐτάς οἱ ἀξιωματικοὶ καὶ ἡ παρ'
ἐκαστῇ Ἐπιστρατευσίᾳ Ἀρχὴ δύναμις παρόντων ὀπλιτῶν. Εἰς τοὺς Διοικη-
τάς καὶ λοιποὺς ἀξιωματικούς ἔδει νὰ παραδοθῶσι τὰ κατηρτισμένα Σχέδια
τῶν οἰκείων τμημάτων ἢ ἀτομικῶν αὐτῶν ἀποστολῶν, καὶ νὰ γίνῃ πλήρης ἐνη-
μέρωσις καὶ ἀναγνωρίσεις. Ὡσαύτως ἔδει νὰ γίνῃ πλήρης ὀργάνωσις τῆς ὑπο-
δοχῆς τῶν ἐφέδρων κατὰ τὰς εἰδικὰς περὶ τούτου ὁδηγίας καὶ νὰ παραλάβωσιν
οἱ λόγοι τὰ ὕλικά ἐστιάζεως, ἐὰν τὸ ὕλικόν δὲν εἶχεν εἰσέτι παραληφθῇ.

41) Μέτρον 41ον

Δέσμευσις τῶν ἐν τῷ ἐμπορίῳ ὑπαρχόντων χαλύβων, ἐργαλείων, ἀνταλλακτι-
κῶν, λευκοσιδήρου, ὕλικου μηχανικοῦ, διαθιβάσεων, σκολοδερμάτων, βακετῶν,
φαρμάκων, χειρουργικοῦ ὕλικου κτλ.

42) Μέτρον 42ον

Δέσμευσις ἐργοστασίων παρασκευῆς κονσερβῶν εἰς κυτία.

43) Μέτρον 43ον

Μυστικὴ πρόσκλησις τῶν λοιπῶν ἐφέδρων σιδηροδρόμων οἵτινες δὲν ἐκλήθησαν
κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προηγουμένου ὑπ' ἀριθ' II μέτρου καὶ ἐφ' ὅσον ἀνή-
κουσιν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένας
κλάσεις

44) Μέτρον 44ον

Ἐπίταξις σχοινίων χρησίμων πρὸς συσκευασίαν τῶν φόρτων κτηνῶν καὶ ὀχη-
μάτων διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν ἐν ἐπιστρατεύσει Μονάδων. Ὡς προμήθεια
τοιούτου σχοινίου ἀπὸ τῆς εἰρήνης καὶ ἡ ἐναποθήκευσις του ὡς ὕλικου ἐπιστρα-
τεύσεως εἶχε ταχθῇ εἰς δευτέραν σειρὰν ἐπείγοντος λόγῳ τῆς μεγάλης δαπά-
νης ἣν θὰ συνεπήγετο. Τοιαύτη δαπάνη δὲν ἦτο ἐνδεδειγμένη εἰς χρόνον καθ'
ὃν ἄλλων εἰδῶν ἡ προμήθεια ἦτο μᾶλλον ἐπείγουσα καὶ ἐπιβεβλημένη, ἐνῶ
σχοινίου ὑπῆρχον μεγάλα ἀποθέματα ἐν τῷ ἐμπορίῳ ἐπιτάξιμα.

45) Μέτρον 45ον

Ἐνέργειαι δι' ἐπιστιτιστικὰς καὶ ἀνεφοδιαστικὰς ἀνάγκας, ὡς π. χ. δι' ἐφαρμο-
γὴν δελτίου τροφίμων, δι' αὐξήσιν ἀποθεμάτων τροφῶν, διὰ περιορισμὸν τῆς
καταναλώσεως παντὸς ὕλικου χρησίμου διὰ τὴν στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν, διὰ
τὴν συγκρότησιν οἰκονομικῶν ὀργάνων πρὸς χρηματοδότησιν τῶν εἰσαγωγῶν κτλ.

46) Μέτρον 46ον

Ἀνάπτυξις τοῦ ὑπὸ τῶν Σχεδίων Ἐκστρατείας προβλεπομένου δικτύου διαθι-
βάσεων.

47) Μέτρον 47ον

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως ἦσαν κατηρτισμένοι πᾶσαι αἱ δια-
ταγαί, ἐπίσημοι προκηρύξεις καὶ ἐν γένει ὁδηγίαι τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρα-
τοῦ καὶ τῶν Μεγάλων Μονάδων, ὅσαι ἔπρεπε νὰ δημοσιευθῶσιν ἅμα τῇ κηρύξει
τῆς ἐπιστρατεύσεως πρὸς τὸ κοινόν, ἵνα λάθωσι γνῶσιν οἱ προσκαλούμενοι ἔφε-
δροι, οἱ κάτοχοι τῶν ἐπιταξίμων καὶ οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς Χώρας.

Πάντα τὰ ὄνω ἔγγραφα ἐφυλάσσοντο παρά τῶν διαφόρων Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν κατὰ τόπους προορισμοῦ (πόλεις, κοινότητες κτλ.) εἰς ἐσφραγισμένους φακέλλους ἀπορρήτους, μέ τὴν ἐντολὴν ὅπως ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπιστρατεύσεως ἀποσταλῶσιν εἰς τὸν προορισμὸν τῶν πρὸς δημοσίευσιν.

Τὸ παρὸν προπαρασκευαστικὸν μέτρον προέβλεπεν ὅπως οἱ φάκελλοι οὗτοι προ-
οιθῶσι παρά τῶν Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν μέχρι Κοινοτήτων καὶ Σταθμῶν Χω-
ροφυλακῆς παρ' ὧν νὰ τηρῶνται ἐσφραγισμένοι, ἵνα τὴν κήρυξιν τῆς ἐπιστρα-
τεύσεως ἐπακολουθήσῃ ἀνευ οὐδεμιᾶς βραδύτητος ἢ δημοσίευσιν αὐτῶν.

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐπραγματοποιήθη κατὰ τὰς πρώτας πρωϊνὰς ὥρας τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν.

48) Μέτρον 48ον

Προσαρμογὴ τῶν καθωρισμένων μηχανουργιῶν πρὸς κατασκευὴν βλημάτων.

49) Μέτρον 49ον

Αἱ ἐπιτροπαὶ ἐπιτάξεως καὶ τὰ ἀποσπάσματα πρὸς παραλαβὴν καὶ συνοδείαν τῶν ἐπιτάκτων μέσων προεβλέφθη διὰ τοῦ προηγουμένου ὑπ' ἀριθ. 37 μέτρου ὅπως συγκροτηθῶσι καὶ ἀναμένωσι διαταγὰς. Διὰ τοῦ παρόντος μέτρου προε-
βλέφθη ἐκ τῶν ἐπιτροπῶν καὶ ἀποσπασμάτων τούτων, ὅσοι ἐμελλον νὰ ἐνεργήσωσιν εἰς τόπους διαφόρους τῆς ἔδρας ἀναμονῆς των, νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰ Κέντρα Ἐπιτάξεως καὶ λοιποὺς τόπους ἐνθα ἐμελλον νὰ ἐνεργήσωσι τὴν ἐπίταξιν, παραλαμβάνουσαι πάντα τὰ Σχέδια καὶ λοιπὰ ἀπαιτούμενα μέσα, ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀρξάνται τοῦ ἔργου των εἰς πρώτην διαταγὴν ἢ ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπιστρατεύσεως.

50) Μέτρον 50όν

Ἐνέργειαι παρὰ τῷ Ὑπουργείῳ Ἐργασίας πρὸς κατανομήν εἰδικευμένων ἐργατῶν εἰς τὰς βιομηχανίας συμφώνως πρὸς τὴν εἰδικὴν ἐν ἐπιστρατεύσει ἀποστολὴν ἐκάστης.

51) Μέτρον 51ον

Ἐκτέλεισις τῶν ἀποστολῶν ὀπλιτῶν αἰτίνες προεβλέφθησαν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως ἀπὸ περιοχῆς ἐνὸς Σώματος Στρατοῦ πρὸς ἕτερον, πλὴν τῶν ἀποστολῶν Πεζικοῦ ἀπὸ Γ' εἰς Δ' Σῶμα Στρατοῦ καὶ Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ ἀπὸ Ε' πρὸς Δ' Σῶμα Στρατοῦ.

Αἱ ἐξαιρούμεναι αὗται ἀποστολαὶ προεβλέπετο νὰ διαγραφῶσι τοῦ Σχεδίου ὀριστικῶς, ἀφ' ἧς ἐπερατοῦτο ἡ ἐκπαίδευσις τῆς τελευταίας ὑπηρετούσης κλάσεως στρατευομένων, ὅποτε θὰ καθίστατο αὐτάρκες τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ.

Πρὸς ἐφαρμογὴν τοῦ μέτρου τούτου προεβλέφθη μυστικὴ πρόσκλησις ἐφέδρων.

52) Μέτρον 52ον

Ἐκτέλεισις προβλεπομένης ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως ἀποστολῆς κτηνῶν ἐκ τοῦ Γ' Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ Θεσσαλονίκης πρὸς τὸ βὸν Κέντρον Ἐπιστρατεύσεως εἰς Νιγρίταν.

Τὰ κτήνη ταῦτα προωρίζοντο διὰ τὰ ἐν Νιγρίτῃ ἐπιστρατευόμενα τμήματα τοῦ Δ' Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ, στερούμενα ἐνεργοῦ δυνάμεως.

53) Μέτρον 53ον

Ἐναρξεις λειτουργίας τῶν Στρατιωτικῶν Ἀρτοποιείων.

54) Μέτρον 54ον

Διανομὴ τοῦ ὑλικοῦ ἐπιστρατεύσεως, πλὴν πυρομαχικῶν, εἰς τὰ οἰκονομικά τμήματα καὶ ἐξασφάλισις αὐτοῦ ἀπὸ ἀναερῶν ἐπιδρομῶν. Ἐπὶ τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ μέτρου τούτου, αἱ διοικήσεις καὶ διαχειρίσεις τῶν λόγων καὶ λοιπῶν τμημάτων, ἀναπτυχθεῖσαι ἤδη διὰ τοῦ προηγουμένου ὑπ' ἀριθ. 40 μέτρου, ἔπρεπε νὰ παραλάβωσι τὸ ὑλικὸν ἐπιστρατεύσεως αὐτῶν καὶ νὰ ἐναποθηκεύσωσι τοῦτο μακρὰν τῶν ἀποθηκῶν ἐπιστρατεύσεων εἰς χώρους ἐκ τῶν προτέρων ἀναγνωρισθέντας.

Τὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἀρμολογήσεως ὑλικά ἔδει νὰ ἀρμολογηθῶσι ἵνα εἶναι ἔτοι-

μα πρὸς χρησιμοποίησιν, ὡς π. χ. πολυβόλα, γυλιοί, σάγματα κοινὰ καὶ εἰδικά, σαγαί, κιθώτια ὑγειονομικῶν ἐφοδίων ἢ εἰδῶν κτηνιάτρου, τηλέφωνα, ὀπτικά μηχανήματα, ἀσύρματοι κτλ.

55) Μέτρον 55ον

Οἱ χάρται τῶν Μονάδων ἐκστρατείας, οἵτινες ἐφυλάσσοντο εἰς τὰ Στρατηγεῖα τῶν Μεγάλων Μονάδων, νὰ ἀποσταλῶσι εἰς τὰς Μονάδας τῶν.

56) Μέτρον 56ον

Ἐπίταξις διαφόρων ὑλικῶν καὶ ἐφοδίων δεσμευθέντων ἤδη διὰ τοῦ προηγουμένου ὑπ' ἀριθ. 41 μέτρου.

57) Μέτρον 57ον

Ἐνέργειαι πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Γεωργίας διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν μελετηθέντων μέτρων πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τῆς ἐπιστρατεύσεως γεωργῶν καὶ ἐργατῶν δημιουργουμένων ἀναγκῶν καὶ πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ προσωπικοῦ τούτου.

58) Μέτρον 58ον

Αἱ Ἐπιστρατεύουσαι Ἀρχαὶ θὰ παραλάβωσιν ἅπαντα τὰ πυρομαχικὰ ἐπιστρατεύσεως τῶν παρ' ἐκάστης ἐπιστρατευομένων Μονάδων ἐκ τῶν Διαχειρίσεων τῶν Γενικῶν Ἐφορειῶν καὶ Μεραρχικῶν Ἀποθηκῶν. Ταῦτα δὲν θὰ συγκεντρώσωσιν εἰς τοὺς στρατωνισμοὺς τῶν, ἀλλ' εἰς ἀναγνωρισθέντας καταλλήλους χώρους κεκαλυμμένους.

59) Μέτρον 59ον

Μυστικὴ πρόσκλησις ἐφέδρων τῆς Γεωγραφικῆς Ὑπηρεσίας Στρατοῦ.

60) Μέτρον 60ον

Ἡ Γεωγραφικὴ Ὑπηρεσία Στρατοῦ, χρησιμοποιοῦσα ἐν εἰρήνῃ τὸ πλεῖστον τοῦ Τοπογραφικοῦ ὕλικου καὶ εἰδικοῦ προσωπικοῦ εἰς ἐργασίας πεδίου, θὰ διακόψῃ τὰς ἐργασίας ταύτας καὶ θὰ ἀποστείλῃ εἰς τὰ Στρατηγεῖα τῶν Μεγάλων Μονάδων καὶ λοιπὰς Ἀρχὰς τὸ ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπόμενον προσωπικόν καὶ ὕλικόν πρὸς συγκρότησιν τῶν τοπογραφικῶν τμημάτων.

61) Μέτρον 61ον

Ὅργανωσις τῆς Ὑπηρεσίας Σιδηροδρόμων καὶ Αὐτοκινήτων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς Χώρας, μετὰ τὴν ἐπίταξιν τῶν διὰ στρατιωτικὰς ἀνάγκας ἀπαιτούμενων αὐτοκινήτων καὶ διάθεσιν συρμῶν διὰ τὰς στρατιωτικὰς μεταφοράς.

62) Μέτρον 62ον

Ἐνίσχυσις τῆς Προκαλύψεως διὰ τμημάτων τῶν μέχρι τοῦδε ὀργανωμένων εἰς τὰς παραμεθορίους Μονάδας, συμφώνως πρὸς εἰδικὸν Σχῆδιον.

63) Μέτρον 63ον

Ἐπιστράτευσις τῆς Σ 1 Μοίρας Βαρέων Αὐτοκινήτων, ἐπιστρατευομένης ἐν Θεσσαλονίκῃ, διὰ μυστικῆς προσκλήσεως ἐφέδρων καὶ ἐπιτάξεως αὐτοκινήτων.

64) Μέτρον 64ον

Μυστικὴ ἐπιστράτευσις τῶν Σ 2, Σ 3, Σ 4, Μοιρῶν καὶ Σ 1 Διμοιρίας Βαρέων Αὐτοκινήτων τῶν ἐπιστρατευομένων εἰς Ἀθήνας, κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω τρόπον.

Β'. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑ ΤΟΝ ΙΤΑΛΙΚΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟΝ

65) Μέτρον 65ον

Μυστικὴ ἐπιστράτευσις τῆς πρὸς τὴν Ἀλβανίαν Προκαλύψεως, ὅπως συγκροτηθῶσι μὲ ἐμπόλεμον σύνθεσιν αἱ κάτωθι Μονάδες:

- 1) Τάγμα Προκαλύψεως Φιλιατῶν
- 2) Τάγμα Προκαλύψεως Δελβινακίου
- 3) Τάγμα Προκαλύψεως Κονίτης
- 4) IX Συνοριακὸς Τομεὺς I (Φλώρινα)
- 5) IXα Συνοριακὸς Τομεὺς I (Καστοριά).

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

66) Μέτρον 66ον

Μυστική μερική ἐπιστράτευσις τῆς VIII Μεραρχίας περιλαμβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) Στρατηγεῖον VIII Μεραρχίας (Ἰωάννινα)
- 2) I Τάγμα τοῦ 15ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Μεγάλο Μπισδοῦνι Ἰωαννίνων)
- 3) I Τάγμα τοῦ 10ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Κέρκυρα)
- 4) VIII Πολυβολαρχία Βαρέων Πολυβόλων (Μεγάλο Μπισδοῦνι)
- 5) Μοῖρα τῶν 75 τοῦ VIII Συντάγματος Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Ἰωάννινα)
- 6) Πυροβολαρχία τῆς VIII Μοίρας Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ (Ἰωάννινα)
- 7) VIII Ὁμάς Ἀναγνωρίσεως (Ἰωάννινα)
- 8) Δύο Οὐλαμοὶ τῆς VIII Μοίρας Τραυματιοφορέων (Ἰωάννινα).

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη ὡσαύτως πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως.

67) Μέτρον 67ον

Μυστική μερική ἐπιστράτευσις τῆς IV Ταξιαρχίας Πεζικοῦ περιλαμβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) Στρατηγεῖον IV Ταξιαρχίας (Φλώρινα)
- 2) Δύο Τάγματα τοῦ 28ου Συντάγματος Πεζικοῦ (τὸ I εἰς Βεύην καὶ τὸ II Ἀμύνταιον)
- 3) 28ος Οὐλαμὸς Πυροβολικοῦ συνοδείας (Λάρισα)
- 4) Ἐν Τάγμα τοῦ 33ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Φλώρινα), τὸ I
- 5) 33ος Οὐλαμὸς Πυροβολικοῦ συνοδείας (Λάρισα).

Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

68) Μέτρον 68ον

Μυστική μερική ἐπιστράτευσις τῆς X Μεραρχίας, ἵνα συγκροτηθῶσιν αἱ κάτωθι Μονάδες:

- 1) Τρεῖς λόχοι τοῦ 68ου Συντάγματος Πεζικοῦ (δύο εἰς Ἀρχάγγελον, εἰς εἰς Προμάχους).
- 2) Ἐν Τάγμα τοῦ 65ου Συντάγματος Πεζικοῦ (εἰς Ἀξιούπολιν) μὲ ἕνα λόχον τοῦ εἰς Φανόν, τὸ I.
- 3) Ἐν Τάγμα τοῦ 30οῦ Συντάγματος Πεζικοῦ (Ἔδεσσα) τὸ I.
- 4) Μία πυροβολαρχία τοῦ X Συντάγματος Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Βέρροια).
- 5) Δύο Οὐλαμοὶ τῆς X Μοίρας Τραυματιοφορέων (Βέρροια).
- 6) Γ I Πολυβολαρχία βαρέων πολυβόλων (Ἔδεσσα).
- 7) Στρατηγεῖον X Μεραρχίας (Βέρροια).
- 8) X Συνοριακὸς Τομεὺς (Ἀρδέα).

69) Μέτρον 69ον

Μυστική μερική ἐπιστράτευσις τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ, περιλαμβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) Ὑποτομεὺς Βεύης (Λόχος εἰς Ἀρνισσαν, Λόχος εἰς Παπαγιάννη, Σ. Δ. Βεύη).
- 2) Τάγμα τοῦ 32ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Καστοριά).
- 3) Δύο Τάγματα τοῦ 27ου Συντάγματος Πεζικοῦ (I εἰς Κοζάνην, II εἰς Γρεβενά).
- 4) Β I Πολυβολαρχία βαρέων Πολυβόλων (Καστοριά).
- 5) Μοῖρα τῶν 75 τοῦ IX Συντάγματος Ὀρειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Κοζάνη).
- 6) Πυροβολαρχία τοῦ Β' Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ (Λάρισα).
- 7) Πυροβολαρχία τῶν 85 τοῦ Β' Συντάγματος βαρέος Πυροβολικοῦ (Κοζάνη).
- 8) Ἴλη τῆς IX Ὁμάδος Ἀναγνωρίσεως (Λάρισα).
- 9) Δύο Οὐλαμοὶ τῆς IX Μοίρας Τραυματιοφόρων (Κοζάνη).

- 10) Στρατηγείον ΙΧ Μεραρχίας (Κοζάνη).
 11) Στρατηγείον Β'. Σώματος Στρατού (Λάρισα).
 12) Στρατηγείον Τμήματος Στρατιάς Δυτικής Μακεδονίας (Λάρισα).
 Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.
- 70) Μέτρον 70ον
 Μυστική ἐπιστράτευσις τῆς ἐν Κερκύρα Δυνάμεως πρὸς συγκρότησιν τοῦ 10ου Συντάγματος Πεζικοῦ, κατὰ Τάγματα, εἰς διαφόρους τόπους, συναρτήσῃ τοῦ Σχεδίου Ἀμύνης τῆς Νήσου. Ὡσαύτως ἐπιστράτευσις μιᾶς Πυρβολαρχίας Ὀρειθατικοῦ Πυροβολικοῦ τῶν 105.
 Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.
- 71) Μέτρον 71ον
 Ἐπιστράτευσις κατὰ τὸν αὐτὸν ὡς ἄνω τρόπον ἐνὸς Τάγματος ἐν Αἰγίνῃ.
 Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.
- 72) Μέτρον 72ον
 Ἐπιστράτευσις μυστικῇ ἐνὸς Τάγματος ἐν Κεφαλληνίᾳ.
 Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.
- 73) Μέτρον 73ον
 Μυστικῇ ἐπιστράτευσις τμημάτων Παρακτίου Ἀμύνης τῆς Κρήτης πρὸς κάλυψιν τῆς ἐπιστρατεύσεως αὐτῆς.
 Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.
- 74) Μέτρον 74ον
 Μυστικῇ ἐπιστράτευσις τμημάτων Παρακτίου Ἀμύνης τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πρὸς κάλυψιν τῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς XIII Μεραρχίας. Τὸ μέτρον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Γ'. ΜΕΤΡΑ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΟΝΤΑ ΤΟΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΚΙΝΔΥΝΟΝ

- 75) Μέτρον 75ον
 Μυστικῇ ἐπιστράτευσις τῆς πρὸς Βουλγαρίαν Προκαλύψεως τῶν VI, VII, XIV Μεραρχιών, ἥτοι ἐμπόλεμος καταρτισμὸς τῶν κάτωθι Μονάδων:
- 1) VI Συνοριακὸς Τομεύς.
 - 2) VII Συνοριακὸς Τομεύς.
 - 3) VIIα Συνοριακὸς Τομεύς.
 - 4) XIV Συνοριακὸς Τομεύς.
- 76) Μέτρον 76ον
 Μυστικῇ μερικῇ ἐπιστράτευσις τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ περιλαμβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:
- 1) Στρατηγείον Ταξιαρχίας Ἱππικοῦ (Λαγκαδᾶς).
 - 2) Ἐκ τοῦ 1ου Συντάγματος Ἱππικοῦ, ἡ Ὀμάς Διοικήσεως, μία Ἐπιλαρχία καὶ εἰς Οὐλαμὸς πολυβόλων (Λαγκαδᾶς).
 - 3) Μία Πυρβολαρχία τῆς Ἐφίππου Μοίρας Πυροβολικοῦ (Λαγκαδᾶς).
 - 4) Μηχανοκίνητον Σύνταγμα Ἱππικοῦ (Εὐκαρπία Θεσσαλονίκης).
 - 5) Μηχανοκίνητος Πυρβολαρχία (Λαγκαδᾶς).
 - 6) Ἴλη Διαβιβάσεων Μεραρχίας Ἱππικοῦ (Λαγκαδᾶς).
- 77) Μέτρον 77ον
 Μυστικῇ ἐπιστράτευσις τῆς πρὸς Βουλγαρίαν Προκαλύψεως κατὰ τὸν θύλακα Ἐβρου, περιλαμβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:
- 1) XII Συνοριακὸς Τομεύς.
 - 2) Τέσσαρες λόχοι τοῦ 80ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Χελιδών, Μεταξάδες, Πεντάλοφον—Κυπρίνος, Δίκαια).
 - 3) Τρεῖς λόχοι τοῦ 82ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Κυριακή, Κόρυμβος, Μέγα Δέρρειον).

78) Μέτρον 78ον

Μυστική μερική έπιστράτευσις τής VII Μεραρχίας καί τινων τμημάτων 'Ιππικού, περιλαµβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) Στρατηγεῖον VII Μεραρχίας (Δράμα).
- 2) Δύο Τάγματα τοῦ 71ου Συντάγματος Πεζικοῦ (τὸ I εἰς Παρανέστειον, τὸ II εἰς Δράµαν µὲ ἕναν λόχον του εἰς Παπάδες).
- 3) Δύο Τάγματα τοῦ 26ου Συντάγματος Πεζικοῦ (τὸ I εἰς Γρανίτην, τὸ II εἰς Ξηροπόταμον).
- 4) Τὸ I Τάγμα τοῦ 25ου Συντάγματος Πεζικοῦ ('Ελευθερούπολις).
- 5) Μία μοῖρα 75 τοῦ VII Συντάγματος 'Ορειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Χωριστὴ Δράµας).
- 6) Πυρθολαρχία 86 τοῦ Δ'. Συντάγματος Βαρέος Πυροβολικοῦ (Καλλιφύτον Δράµας).
- 7) IIη, 'Αντιαεροπορικὴ Πολυθολαρχία ('Ελευθερούπολις).
- 8) Δ'. 'Αντιαεροπορικὸς Οὐλαµὸς (Καβάλλα).
- 9) 'Ομάς 'Αναγνωρίσεως ('Ελευθερούπολις).
- 10) VII Μοῖρα Τραυματιοφορέων (Δοξᾶτον).
- 11) 'Επιλαρχία τοῦ 3ου Συντάγματος 'Ιππικοῦ (Σέρραι).
- 12) Οὐλαµὸς Πολυθόλων τοῦ 3ου Συντάγματος 'Ιππικοῦ (Σέρραι).
- 13) Κλιμάκιον Διοικήσεως τοῦ 3ου Συντάγματος 'Ιππικοῦ (Σέρραι).
- 14) Στρατηγεῖον Δ'. 'Ανωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως (Καβάλλα).

79) Μέτρον 79ον

Μυστικὴ έπιστράτευσις τῶν κάτωθι Τμημάτων:

- 1) I Τάγμα τοῦ 16ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Βέρροια).
- 2) Σ I Μοῖρα Βαρέος Πυροβολικοῦ τῶν 85 (Λητὴ Θεσσαλονίκης).

80) Μέτρον 80όν

Μυστικὴ έπιστράτευσις τής XIV Μεραρχίας περιλαµβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) Στρατηγεῖον XIV Μεραρχίας (Ξάνθη).
- 2) Δύο Τάγματα τοῦ 41ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Ξάνθη).
- 3) Τὸ I Τάγμα τοῦ 37ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Σταυρούπολις).
- 4) 5η Πολυθολαρχία Βαρέων Πολυθόλων (Ξάνθη).
- 5) Μοῖρα 75 τοῦ XIV Συντάγματος 'Ορειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Ξάνθη).
- 6) "Ιλη τῆς XIV 'Ομάδος 'Αναγνωρίσεως (Ζυγὸς Ξάνθης).

81) Μέτρον 81ον

Μυστικὴ μερική έπιστράτευσις τῆς XII Περιφερείας περιλαµβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) Στρατηγεῖον Ε'. Σώματος Στρατοῦ ('Αλεξανδρούπολις).
- 2) Στρατηγεῖον XII Μεραρχίας (Κομοτινή).
- 3) I Τάγμα τοῦ 29ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Κομοτινή).
- 4) III Τάγμα τοῦ 81ου Συντάγματος Πεζικοῦ ('Αλεξανδρουπόλεως).
- 5) 80όν Σύνταγμα Πεζικοῦ (Διδυμότειχον) πλὴν τῶν πρὸς Βουλγαρίαν 4 λόχων Προκαλύψεως, Χελιδῶνος, Μεταξάδων, Δικαίων καί Πενταλόφου-Κυπρίνου.
- 6) 82ον Σύνταγμα Πεζικοῦ (Σουφλί) πλὴν τῶν πρὸς Βουλγαρίαν 3 λόχων Προκαλύψεως, Κυριακῆς, Κορύμβου, Μεγάλου Δερρείου.
- 7) 29ος Οὐλαµὸς Πυροβολικοῦ Συνοδείας (Κομοτινή).
- 8) 81ος Οὐλαµὸς Πυροβολικοῦ Συνοδείας ('Αλεξανδρούπολις).
- 9) 80ός Οὐλαµὸς Πυροβολικοῦ Συνοδείας (Διδυμότειχον).
- 10) 82ος Οὐλαµὸς Πυροβολικοῦ Συνοδείας (Σουφλί).
- 11) 6η Πολυθολαρχία Βαρέων Πολυθόλων (Κομοτινή).

- 12) 3 Πολυβολαρχία Βαρέα Πολυβόλων (Διδυμότειχον).
- 13) Μοίρα 105 του ΧΙΙ Συντάγματος 'Ορειβατικού Πυροβολικού (Κάλας Κομοτινής).
- 14) Ε'. 'Αντιαρματικός Ούλαμος ('Αλεξανδρούπολις).
- 15) ΧΙΙ 'Ομάς 'Αναγνωρίσεως (Κόσμον Κομοτινής).

82) Μέτρον 82ον

Μυστική μερική έπιστράτευσις του Γ'. Σώματος Στρατού περιλαμβάνουσα τὰς κάτωθι Μονάδας:

- 1) ΧΙ Συνοριακὸς Τομεὺς (κατὰ λόχον εἰς Φανόν, Πολύκαστρον, Μεγάλη Στέρνα, Μουριές, Σ. Δ. Κιλκίς).
- 2) Ι Τάγμα του 31ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Πανόραμα Θεσσαλονίκη).
- 3) Δύο Τάγματα του 13ου Συντάγματος Πεζικοῦ (τὸ Ι κατὰ λόχον εἰς Πολύκαστρον, Μεγάλη Στέρνα, Μουριές, τὸ ΙΙ εἰς Κιλκίς).
- 4) Ι καὶ ΙΙ Τάγματα του 50ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Χαρμάνκιοι Θεσσαλονίκης).
- 5) 8η 'Αντιαεροπορικὴ Πολυβολαρχία (Πανόραμα Θεσσαλονίκης).
- 6) Μοίρα του ΧVII Συντάγματος 'Ορειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Θεσσαλονίκη).
- 7) Μοίρα του Γ' Συντάγματος Βαρέος Πυροβολικοῦ (Λητὴ Θεσσαλονίκης).
- 8) Δύο Ούλαμοὶ τῆς ΧVII Μοίρας Τραυματιοφορέων (Κιλκίς).
- 9) Γ' 'Αντιαρματικός Ούλαμος (Θεσσαλονίκη).
- 10) Δύο Τάγματα του 72ου Συντάγματος Πεζικοῦ (τὸ Ι εἰς Ροδόπολιν μὲ λόχον του εἰς Πετρίτσιον, τὸ ΙΙ εἰς Σιδηρόκαστρον μὲ λόχον του εἰς 'Αχλαδοχώριον).
- 11) Τὸ Ι Τάγμα του 21ου Συντάγματος Πεζικοῦ εἰς (Σιδηρόκαστρον).
- 12) Τὸ Ι Τάγμα του 19ου Συντάγματος Πεζικοῦ (Σέρραι).
- 13) Μοίρα του VI Συντάγματος 'Ορειβατικοῦ Πυροβολικοῦ (Σέρραι).
- 14) Μοίρα του Δ' Συντάγματος Πεδινοῦ Πυροβολικοῦ (Σέρραι).
- 15) Δύο Ούλαμοὶ τῆς VI Μοίρας Τραυματιοφορέων (Σέρραι).
- 16) Στρατηγεῖον XI Μεραρχίας (Θεσσαλονίκη).
- 17) Στρατηγεῖον ΧVII Μεραρχίας (Θεσσαλονίκη).
- 18) Στρατηγεῖον VI Μεραρχίας (Σέρραι).
- 19) Στρατηγεῖον 'Ομάδος Μεραρχιῶν (Θεσσαλονίκη).
- 20) Στρατηγεῖον Τμήματος Στρατιάς (Θεσσαλονίκη).
- 21) Στρατηγεῖον Γ' 'Ανωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως (Θεσσαλονίκη).

Δ' ΠΛΗΡΗΣ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΑΣ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΑΝΑΛΟΓΩΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΩΝ ΠΡΟΣ ΕΜΠΟΛΕΜΟΝ ΚΑΤΑΡΤΙΣΜΟΝ ΠΑΣΩΝ ΤΩΝ ΕΝ ΕΚΑΣΤΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

83) Μέτρον 83ον

Γενική έπιστράτευσις τῆς περιφερείας VIII Μεραρχίας.

84) Μέτρον 84ον

Γενική έπιστράτευσις τῆς περιφερείας IX Μεραρχίας.

85) Μέτρον 85ον

Γενική έπιστράτευσις τῆς περιοχῆς του Γ' Σώματος Στρατοῦ.

86) Μέτρον 86ον

Γενική έπιστράτευσις τῆς περιοχῆς του Δ' Σώματος Στρατοῦ.

87) Μέτρον 87ον

Γενική έπιστράτευσις τῆς περιφερείας τῆς ΧII Μεραρχίας.

88) Μέτρον 88ον

Γενική έπιστράτευσις τῆς περιφερείας τῆς I Μεραρχίας.

89) Μέτρον 89ον

Γενική έπιστράτευσις τής περιφερείας τής XIII Μεραρχίας.

90) Μέτρον 90όν

Γενική έπιστράτευσις τής περιφερείας V Μεραρχίας.

91) Μέτρον 91ον

Γενική έπιστράτευσις τής περιοχής του Α' Σώματος Στρατού. Έκ των τελευταίων τούτων μέτρων έφηρμόσθησαν μερικώς τὰ 88, 89 και 91 πρό τής 28ης 'Οκτωβρίου 1940, καθ' όσον είχαν ήδη έπιστρατευθί διάφοροι Μονάδες τής I και XIII Μεραρχίας ως και τής περιοχής του Α' Σώματος Στρατού.

Άπλή άνασκόπησις των άνωτέρω πείθει, ότι εκ των 91 προπαρασκευασθέντων με βάσιν τὸ Γενικόν Σχέδιον Έπιστρατεύσεως, Προπαρασκευαστικῶν Μέτρων και Μερικῶν Σχεδίων, τὰ πλείστα ήσαν μέτρα έπιστρατεύσεως εκτάσεως τοιαύτης ώστε ή εφαρμογή των δέν θα ήτο δυνατή, εάν δέν προϋπήρχον έπιμελῶς κατηρτισμένα έπί τούτω Σχέδια και άποθήκαι πλήρεις ύλικού εις τούς μελετηθέντας τόπους έπιστρατεύσεως.

Έκ των Μέτρων τούτων έφηρμόσθησαν, ως εξετέθη, έν μυσικότητι, πρό τής καθ' ήμῶν αίφνιδιαστικής έπιθέσεως, πολλά, ήτοι:

1) Έξ όλοκλήρου τὰ 1ον, 4ον, 11ον, 14ον, 16ον, 17ον, 23ον, 28ον, 29ον, 30όν, 31ον, 32ον, 65ον, 66ον, 67ον, 69ον, 70όν, 71ον, 72ον, 73ον, 74ον.

2) Μερικώς δέ τὰ 10ον, 18ον, 24ον, 33ον, 34ον, 36ον, 88ον, 89ον, 91ον.

Η εφαρμογή των μέτρων τούτων κατέστησεν ικανήν την μικράν Έλλάδα να άποκρούσῃ την αίφνιδιαστικήν έπίθεσιν Μεγάλης Δυνάμεως και την εξασφάλισιν τής μετά μαθηματικής ακριθείας διεξαγωγής τής Γενικής Έπιστρατεύσεως.

Όταν την αύγην τής 28ης 'Οκτωβρίου ή Έλλάς ήναγκάσθη να καταφύγῃ εις τὰ όπλα όπως υπερασπίσῃ την άνεξαρτησίαν της και την άκεραιότητα του έδάφους της, ή κάτωθι τηλεφωνική Διαταγή πρός ύλας τας Μεγάλας Μονάδας και διαφόρους Άρχάς:

Σώματα Στρατού, Μεραρχίας, κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Άριθ. Άπορ. 101751.

Άπό έκτης πρωϊνής ώρας σήμεραν περιερχόμεθα έμπόλεμον κατάστασιν πρός 'Ιταλίαν στόπ "Άμυνα 'Εθνικού Έδάφους διεξαχθί βάσει διαταγῶν ως έχετε στόπ Έφαρμόσατε Σχέδιον Έπιστρατεύσεως.

Άθήναι, 28η 'Οκτωβρίου 1940.

Έντολή Υπουργού

Ο Άρχηγός του Έπιτελείου Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

όπηρξεν άρκετή όπως τεθί εις λειτουργίαν τὸ έν πάση λεπτομερεία κατηρτισμένον Σχέδιον Έπιστρατεύσεως και εϋρεθῶσιν τοιχοκολλημένα έντός τής πρωϊας τής 28ης 'Οκτωβρίου 1940 εις πάσας τας πόλεις και τὰ μάλλον μεμακρυσμένα χωρία, αι πρός τούς Έλληνας στρατευσίμους, Προκηρύξεις και οδηγίαι του Γενικού Έπιτελείου Στρατού περί τής Γενικής Έπιστρατεύσεως. Η έπιστράτευσις διεξαχθείσα έν άπολύτῳ τάξει, κανονικότητι και ταχύτητι απέδωκεν έντός των τεσσάρων πρώτων ήμερῶν άπάσας τας μαχίμους Μονάδας και συνετελέσθη εξ όλοκλήρου έντός των όκτώ πρώτων ήμερῶν. Ούτω ή Έλλάς εξ όλων των Κρατῶν άτινα υπέστησαν τόν άκήρυκτον πόλεμον εις την δευτέραν Εύρωπαϊκήν σύρραξιν όπηρξεν ή μόνη ήτις υπό την έχθρικήν προσβολήν ήδυνήθη να έπιστρατευθί πλήρως και ταχέως, και να κατανικήσῃ ειτα έχθρόν ισχυρότατον και παρασκευαζόμενον από μακροῦ χρόνου πρό των συνόρων της διά την έπιχείρησιν τής εισβολής.

Μία άπλή άντιπαραβολή πρός τὰ παλαιότερα από 1912 μέχρι 1936 έτη, καθ' α τα Γραφεΐα Έπιστρατεύσεως του Γενικού Έπιτελείου, των Μεγάλων και των Μικρών Μονάδων, ύφίσταντο μόνον κατ' όνομα, τὰ δέ Σχέδια Έπιστρατεύσεως ήσαν

ἀνύπαρκτα ἢ ἀνεφάρμοστα, ἀρκεῖ νὰ πείσῃ καὶ τὸν μᾶλλον ἀδασὴ ἢ κακόπιστον περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ὡς προσέφερεν εἰς τὴν Πατρίδα ἢ ἀπὸ τοῦ 1936 κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη ἐργασία τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΑ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως εἶχον καταρτισθῇ παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ τὰ κάτωθι Σχέδια, ἐφ' ὧν εἶχον ὁλοκληρωθῇ αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι καὶ παρὰ τῶν ἐκτελεστῶν. Ἀμα τῇ κηρύξει τῆς Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940, ἐτέθησαν εἰς ἐφαρμογὴν τὰ σχέδια τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, τινὰ δὲ ἐκ τούτων ἐφηρμόσθησαν πρὸ τῆς Γενικῆς Ἐπιστρατεύσεως.

α) ΣΧΕΔΙΟΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

1) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ὁδικὰς μεταφοράς, τὸ πρόβλημα εἶχεν ἐπιλυθῇ παρὰ τῶν Ἐπιστρατευουσῶν Μεγάλων Μονάδων βάσει τῶν κάτωθι ἀρχῶν:

Αἱ κινήσεις πεζῇ ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὸν πρὸς προσελευσομένους ἐφέδρους ἐφ' ὅσον ἡ διανυτέα ἀπόστασις δὲν ὑπερέβαινε τὰς 4 ὥρας πορείας, καὶ διὰ τὰ κτήνη καὶ ὄχηματά ἐφ' ὅσον ἡ διανυτέα ἀπόστασις τῶν Κέντρων Ἐπιτάξεως μέχρι τῶν Ἑδρῶν Ἐπιστρατεύσεως δὲν ὑπερέβαινε τὰς 6 ὥρας πορείας. Ἀναγκαστικῶς ἐχρησιμοποιοῦντο κινήσεις πεζῇ καὶ διὰ μείζονας ἀποστάσεις διὰ μὲν τοὺς ἐφέδρους ἐφ' ὅσον ἡ περιοχὴ δὲν ἐξυπηρετεῖται δι' αὐτοκινήτων ἢ σιδηροδρόμου, διὰ δὲ τὰ κτήνη καὶ ὄχηματά ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἐξυπηρετεῖται διὰ σιδηροδρόμου.

2) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς δι' αὐτοκινήτων μεταφοράς, ἐχρησιμοποιοῦντο κατ' ἀρχὴν αἱ ὀφιστάμεναι τοπικαὶ ὁργανώσεις αὐτοκινήτων καὶ ἐν ἀνεπαρκείᾳ τούτων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοκίνητα Στρατοῦ, μὲ τὴν ἀρχὴν ὅπως καταβληθῇ προσπάθεια ἵνα ἀφ' ἑνὸς μὲν δοθῇ ὁ ταχύτερος δυνατὸς ρυθμὸς εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν ἐφέδρων καὶ ἵνα ἀφ' ἑτέρου μὴ ἐπιβραδυνθῇ κατὰ τρόπον ἀπαράδεκτον ἡ συγκρότησις τῶν Μονάδων ἐκείνων αἵτινες διελάμβανον αὐτοκίνητα εἰς τὴν ἐμπόλεμον σύνθεσίν των.

3) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διὰ σιδηροδρόμων μεταφοράς, κατενεμήθησαν αἱ δυνατότητες τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων εἰς τρόπον ὥστε νὰ εὐνοῶνται κατ' ἀρχὴν αἱ μεταφοραὶ ἐπιστρατεύσεως τῶν παραμεθορίων περιοχῶν. Εἰς τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν διετέθησαν διαθεσιμότητες σιδηροδρομικῶν μέσων ἱκαναὶ ὥστε ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ δύνανται ν' ἀντιμετωπίσωσι διάφορα ἀπρόοπτα, κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως, ἀπρόοπτα τεχνικὰ ἢ συνεπείᾳ ἐπεμβάσεως τοῦ ἐχθροῦ, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ δυνηθῶσι καὶ πραγματοποιήσωσι τὰς ἐπὶ τῶν μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως ὑπερεπιτεθεμένας μεταφορὰς ἐνισχύσεως τῆς Προκαλύψεως εἰς τινὰς περιοχάς. Βάσει τῶν ἀνωτέρω διετέθησαν εἰς τὰς Ἐπιστρατευούσας Μεγάλας Μονάδας ὀρισμέναι πιστώσεις κυκλοφορίας καὶ ἐπὶ τῶν ἐντὸς τῆς περιοχῆς τῶν διηκόντων τμημάτων τῶν Δικτύων, πρὸς χρησιμοποίησιν διὰ τὴν μεταφορὰν ἐφέδρων, κτηνῶν καὶ ὀχημάτων καὶ κινήσιν γενικῶς διαφόρων ἀποστολῶν.

Οἱ τοπικοὶ σιδηρόδρομοι (Γραμμὴ Σαρακλῆ — Σταυρός), τὸ δίκτυον τῶν Βορειοδυτικῶν Σιδηροδρόμων, οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι ἀφέθησαν πρὸς πλήρη ἐκμετάλλευσιν κατὰ τὴν κρίσιν τῶν οἰκείων Ἐπιστρατευουσῶν Μεγάλων Μονάδων, ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν Ἐπιτροπῶν Γραμμῶν.

4) Ὅσον ἀφορᾷ τὰς θαλασσίας μεταφοράς τὰς χρησιμοποιουμένας διὰ τὴν μεταφορὰν ἐπιστρατευτικῶν πόρων ἐκ τῶν Νήσων εἰς ἡπειρωτικὰς περιοχὰς ἀφέθησαν τὰ μὲν τοπικὰ πλωτὰ μέσα, ἥτοι μικρὰ πλοιάρια καὶ βενζινόπλοια εἰς τὴν διάθεσιν τῶν οἰκείων Ἐπιστρατευουσῶν Μεγάλων Μονάδων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα θαλάσσια μέσα ὁργανώθησαν τῇ αἰτήσει τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπι-

τελείου Ναυτικού και διετέθησαν τὰ ἀναγκαῖα ἀτμόπλοια εἰς τὰς Ἐπιστρατευούσας Μεγάλας Μονάδας.

Ἐπειδὴ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως περιεῖχε καὶ Μεταβλητὴν ἣτις προέβλεπε τὴν ἐκτέλεσιν ἐπιστρατεύσεως χωρὶς νὰ προστρέξωσιν αἱ ἡπειρωτικαὶ περιοχαὶ εἰς ἐπιστρατευτικούς πόρους ἐκ τῶν Νήσων, καθηρτίσθη καὶ Σχέδιον Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως μὲ μὴ ἐλευθερίαν τῶν θαλασσίων ὁδῶν. Τὸ Σχέδιον τοῦτο διελάμβανε μόνον ἡπειρωτικὰς μεταφορὰς καὶ λίαν περιορισμένας θαλασσίας τοιαύτας ἐκτελουμένας κατ' ἀρχὴν διὰ τῶν τοπικῶν πλωτῶν μέσων καὶ ἐντὸς κλειστῶν θαλασσίων περιοχῶν.

Ἄμα τῇ κηρύξει τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως τὴν 28ην Ὀκτωβρίου ἐφηρμόσθη αὐτομάτως, ὡς ἐλέχθη, τὸ Σχέδιον Μεταφορῶν Ἐπιστρατεύσεως καὶ αἱ προβλεπόμεναι δι' αὐτοῦ μεταφοραὶ ἐπιστρατεύσεως ἐξετελέσθησαν ὁμαλῶς. Παρὰ τὴν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐπέμβασιν τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας, οὐδεμία ἀξιόλογος βλάβη προὔξενήθη ἐπὶ τῶν συγκοινωνιακῶν δικτύων. Μικροζημίαι τινὲς ἐπενεχθεῖσαι εἰς Σιδηροδρομικούς Σταθμούς Θεσσαλονίκης, Λαρίσης καὶ εἰς τοὺς Σ.Π.Α.Π. ἐπεσκευάσθησαν ἐντὸς ὥρων τινων.

β) ΣΧΕΔΙΟΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Τὸ ἔργον τὸ ὁποῖον καλοῦνται νὰ ἀποδώσωσιν οἱ σιδηρόδρομοι κατὰ τὸν πόλεμον καὶ ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως, εἶναι κατὰ πολὺ μεγαλύτερον τῆς συνήθους ἐν εἰρήνῃ ἀποδόσεώς των.

Τὸ προσωπικόν των εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐνισχυθῇ διὰ μονάδων Σιδηροδρόμων, διὰ τεχνικοῦ προσωπικοῦ ἐκ συνταξιούχων τοιούτων τῶν δικτύων, διὰ προσωπικοῦ διαφόρων τεχνικῶν Ἑταρειῶν, διὰ τηλεγραφητῶν ἐκ τῶν Τ.Τ.Τ., δι' Ἐπιτροπῶν καὶ Ὑποεπιτροπῶν Γραμμῶν, Ἐπιτροπῶν Σταθμῶν κ.τ.λ.

Μέγας ἀριθμὸς ἀτμομηχανῶν, παραμενουσῶν ἐν ψυχρῷ ἢ ὑπὸ ἐπισκευῇ, δέον τάχιστα νὰ καταστῇ ἱκανὸς δι' ἔλξιν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπὸ τῶν δικτύων διατιθεμένων βαγονίων δέον τὸ ταχύτερον νὰ καταστῇ κατάλληλος διὰ κυκλοφορίαν καὶ διὰ στρατιωτικὰς μεταφορὰς, ἥτοι δέον νὰ ἐνταθῶσιν αἱ ἐπισκευαί, νὰ ἐκφορτωθῶσι τὰ πεφορτωμένα βαγόνια, νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ ἐξοδος βαγονίων εἰς Δίκτυα γειτονικῶν χωρῶν, νὰ γίνωσιν αἱ διασκευαὶ βαγονίων δι' ὕγειονομικούς συρμούς κ.τ.λ.

Τὸ τροχαῖον ὕλικόν, αἱ ἀτμομηχαναί, τὸ προσωπικόν, τὰ καύσιμα, τὰ παρελκόμενα ἐπιβιβάσεως κ.τ.λ., δέον νὰ εἶναι ἐγκαίρως ἡρθρωμένα ἐπὶ τοῦ δικτύου, ἵνα καταστῇ δυνατόν νὰ τεθῶσιν ἐγκαίρως εἰς ἐφαρμογὴν τὰ στρατιωτικὰ προγράμματα.

Τὰ κρητιδώματα καὶ οἱ στίθοι δέον ταχέως νὰ ἀπελευθερωθῶσι τῶν ἐπ' αὐτῶν φορτίων καὶ διαφόρων ὕλικῶν, σταθμοὶ νεκροὶ ἀπὸ καιροῦ εἰρήνης ἀλλ' ἀναγκαῖοι διὰ τὰς στρατιωτικὰς μεταφορὰς δέον νὰ τεθῶσιν εἰς λειτουργίαν, ὕδρευσεις ἐφεδρικαὶ δέον νὰ διαπιστωθῇ ἂν λειτουργῶσι καλῶς καὶ πλήθος ἐτέρων ἐργασιῶν δέον νὰ προωθηθῶσιν, ἵνα τὰ Δίκτυα ᾧσιν ἔτοιμα νὰ ἐκπληρῶσωσι τὴν ἀποστολὴν των ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ἀπασαὶ αἱ ἐργασίαι αὗται διελαμβάνοντο εἰς τὸ εἰδικῶς ἐκπονηθὲν Σχέδιον Κινητοποιήσεως τῶν Σιδηροδρομικῶν δικτύων, οὗτινος ἐκτελεσταὶ ἦσαν αἱ Ἐπιτροπαὶ Γραμμῶν καὶ τὰ Σιδηροδρομικὰ Δίκτυα.

Δεδομένου ὅτι ἡ λίαν ἐντατικὴ κίνησις ἐπὶ τῶν δικτύων ἀρχίζει ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἐπιστρατεύσεως, δέον ὅπως δυνηθῶσι τὰ Σιδηροδρομικὰ Δίκτυα νὰ ἐκτελέσωσιν ἀπροσκόπως τὸ ἔργον των, ἡ κινητοποίησις αὐτῶν νὰ προηγηθῇ τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἡ τοῦλάχιστον νὰ ληφθῶσι προεπιστρατευτικῶς ὥρισμένα μέτρα.

Τὸ ὡς ἄνω ὅθεν καταρτισθὲν Σχέδιον προέβλεπε τὴν κατὰ ὥρισμένας φάσεις προδευτικὴν πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως ἐφαρμογὴν του, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

γ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΑΕΡΑΜΥΝΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ

Εἰς τὸν σύγχρονον πόλεμον αἱ ἐκ τοῦ ἀέρος ἐπεμβάσεις κατὰ τῶν συγκοινωνιῶν δέον νὰ ἀναμένωνται ζωηρόταται ἀπὸ τῶν πρώτων ὥρῶν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Μία ὁργάνωσις ὅθεν τῆς ἀμύνης τῶν Σιδηροδρομικῶν Δικτύων κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων τούτων εἶναι ἀπαραίτητος. Ἡ τοιαύτη ἐπετεύχθη ὑπὸ τῶν καταρτισθέντων:

Α) Σχεδίου ἐνεργοῦ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας, τοῦ ὁποῦοι θέλουσιν ἐκτεθῆ εἰς τὸ παρὸν Κεφάλαιον, αἱ γενικαὶ γραμμαῖ. Πάντως διὰ τὴν ἐνεργὸν ἀντιαεροπορικὴν προστασίαν τῶν συρμῶν διεσκεύασθησαν πρὸς τοῦτο δι' ἕκαστον συρμὸν εἰδικὰ βαγόνια φέροντα ἀντιαεροπορικὰ πολυβόλα Saint Etienne καὶ συνεκροτήθησαν καὶ εἰδικὰ ἀντιαεροπορικὰ ἀποσπασμάτα διὰ τὴν χορήγησιν τοῦ ἀναγκαιοῦντος προσωπικοῦ. Διὰ τὴν ἐνεργὸν ἀντιαεροπορικὴν προστασίαν τῶν διμοιριῶν αὐτοκινήτων ὡς καὶ τῶν ἀτμοπλοίων τῶν χρησιμοποιοησομένων διὰ στρατιωτικὰς μεταφορὰς εἶχον ληφθῆ ἐπίσης παρόμοια μέτρα.

Β) Σχέδιον ὁργανώσεως Παθητικῆς Ἀεραμύνης τῶν Δικτύων.

Τὸ τελευταῖον τοῦτο Σχέδιον διελάμβανε τὰ ληπτέα μέτρα:

- 1) Διὰ τὴν ἀπόκρυψιν, περιορισμὸν καὶ τελείαν ἀπόσβεσιν τῶν φώτων τῶν σιδηροδρομικῶν ἐγκαταστάσεων καὶ συρμῶν.
- 2) Διὰ τὴν ἀπόσβεσιν τῶν πυρκαϊῶν.
- 3) Διὰ τὴν προστασίαν τοῦ προσωπικοῦ ἐκ τῶν θραυσμάτων, ἥτοι κατασκευὴ καταφυγίων καὶ ὀρυγμάτων.
- 4) Διὰ τὴν προστασίαν τοῦ προσωπικοῦ ἐκ τοῦ ὑπερίτου, ἥτοι ἀντιὑπεριτικαὶ στολαί, ἀπολυμαντικά συνεργεῖα, ἱατρεῖα.
- 5) Διὰ τὴν δημιουργίαν ἐφεδρικῶν προστατευμένων τηλεγραφικῶν ἐγκαταστάσεων τῶν πλέον σημαντικῶν σταθμῶν.
- 6) Διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν σιδηροδρομικῶν ὑπαλλήλων ἐκ τῶν κυριωτέρων σταθμῶν.

Διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τῶν ἄνω οἱ Σιδηρόδρομοι τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους διέθεσαν, κατόπιν ἐπιμόνων ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, πλέον τῶν ὀκτὼ ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

δ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΕΠΙ ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΙΚΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Τὸ Σχέδιον τοῦτο διελάμβανε τὴν ὁργάνωσιν τῶν Σ.Ε.Κ., ὥστε νὰ εἶναι εἰς θέσιν τὸ ταχύτερον δυνατόν νὰ ἀποκαταστήσωσι τὰς τυχόν βλάβας, αἰτίνες πιθανώτατα θὰ ἐλάμβανον χώραν εἰς τὸ Δίκτυον, ἰδίᾳ λόγῳ ἐναερίου ἐχθρικής ἐπεμβάσεως. Πρὸς τοῦτο ἐνιαχύθη τὸ τεχνικὸν προσωπικὸν τῶν Σ.Ε.Κ. διὰ τοιοῦτου ἄλλων τεχνικῶν ἑταιρειῶν τῆς Χώρας, κατηρτίσθησαν συρμοὶ βοήθειας α' καὶ β' ἀνάγκης, διηρέθησαν τὰ δίκτυα εἰς τμήματα εἰς ἃ ἡ ἐπέμβασις ἀνετέθη εἰς ὀρισμένους Μηχανικοὺς μὲ κατὰλληλα συνεργεῖα καὶ ὀλικά ἀναλόγως ἡρθωμένα. Ἐπὶ πλέον ἐπὶ τῇ προόψει τῶν πλέον πιθανῶν διακοπῶν, αἰτίνες προεβλέποντο νὰ λάθωσι χώραν ἐπὶ τῶν Δικτύων, ἐξεδόθησαν ὁδηγίαι πρὸς τὰς Ἐπιστρατευούσας Μεγάλας Μονάδας καὶ τὰς Ἐπιτροπὰς Γραμμῶν περὶ τοῦ τρόπου συνεχίσεως τοῦ ρεύματος τῶν μεταφορῶν μέχρι τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διακοπῆς (κίνησις πεζῆ, μεταφοραὶ δι' αὐτοκινήτων, θαλάσσιαι μεταφοραὶ) ἐτηρήθησαν δὲ καὶ ἐφεδρεῖαι μεταφορικῶν μέσων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπροόπτων τούτων.

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Κεφάλαιον Γ' τοῦ Μέρους Β', κατόπιν ἐνεργειῶν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ εἶχε γίνῃ προμήθεια παρὰ τῶν Σ.Ε.Κ. δύο λυομένων γεφυρῶν τύπου Ρὸτ Βάγνερ διὰ ταχεῖαν ἀποκατάστασιν βλαβῶν ἐπὶ σιδηροδρομικῶν γεφυρῶν μέχρις ἀνοίγματος 45 μέτρων, ὡς καὶ ἡ προμήθεια ἐνὸς ἰσχυροῦ καὶ ἐπὶ σιδηροτροχιῶν γερανοῦ τῶν 50 τόννων δι' ἀνέλκυσιν ἐκτροχιαζομένων βαγονίων καὶ

ἀτμομηχανῶν. Ἐπὶ πλέον εἶχον κατασκευασθῇ καὶ ἀνταλλακτικὰ λυόμενα μεσό-
βαθρα.

ε) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΤΑΞΕΩΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν κάτωθι ἀρχῶν:

1) Νὰ διαλαθῶσιν αἱ ἐπιστρατευόμεναι μονάδες εἰς τὴν συγκρότησίν των, εἰ δυνατόν, τὸν αὐτὸν τύπον αὐτοκινήτων, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀποκτήσεως ὁμογενεῖας ὀχημάτων ἐν τῇ αὐτῇ μονάδι καὶ διευκολύνσεως τῶν ἐπισκευῶν. Πρὸς τοῦτο ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης εἶχον δοθῇ ἀτομικαὶ ἐντολαὶ εἰς ἕκαστον κάτοχον αὐτοκινήτου φορητοῦ ἢ λεωφορείου.

2) Νὰ χρησιμοποιοῦνται κατ' ἀρχὴν δι' ἐπιστρατευτικὰς ἀνάγκας, τὰ αὐτοκίνητα τῆς Χώρας, τὰ ὅπωςδήποτε παρέχοντα ἐχέγγυα καταλληλότητος διὰ μεταφορὰς ἐν ἐκστρατείᾳ καὶ ἐκ τούτων τὰ καλύτερα νὰ διατεθῶσιν εἰς τὰς καθαρῶς μεταφορικὰς Μονάδας τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας, ἥτοι τὰς Μοίρας Φορηγῶν Αὐτοκινήτων.

Αἱ ἀνωτέρω ἐργασίαι κατέστη δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῶσι βάσει καταλόγων τοῦ Ὑπουργείου Σιδηροδρόμων καὶ Αὐτοκινήτων, εἰς οὓς, πλὴν τοῦ τύπου τοῦ αὐτοκινήτου, ἐσημειοῦτο καὶ ἡ ἀπὸ μηχανικῆς ἀπόψεως ἱκανότης τοῦ αὐτοκινήτου.

3) Ἐπιστράτευσις τῶν αὐτοκινήτων μετὰ τῶν ὁδηγῶν των.

4) Ὑποχρέωσις τῶν κατόχων αὐτοκινήτων ὅπως μετὰ τοῦ προσαγομένου πρὸς ἐπίταξιν αὐτοκινήτου κομίζωσι καὶ μίαν σειρὰν ἀνταλλακτικῶν, ὥς καὶ τὸ ἀδιάθροχον κάλυμμα τοῦ αὐτοκινήτου των.

Ἐπιθυμῶ καὶ πάλιν νὰ τόνίσω ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐξέθεσα ἤδη εἰς τὸ Κεφάλαιον Γ' τοῦ Μέρους τούτου, ὅτι τὰ ἐν τῇ Χώρᾳ φορητὰ αὐτοκίνητα καὶ λεωφορεῖα ἀπετέλουν πραγματικὴν πανσπερμίαν τύπων καὶ υποδειγμάτων. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον Σιδηροδρόμων καὶ Αὐτοκινήτων δὲν περιώρισε τοὺς τύπους τῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων αὐτοκινήτων, ἐπιλέγων τοὺς πλέον προσηρμοσμένους τύπους μὲ τὰς συγκοινωνιακὰς δυνατότητας τῆς Χώρας μας καὶ ἀπλουστεύον οὕτω σημαντικώτατα τὸ κεφαλαιῶδες ζήτημα τῶν ἐπισκευῶν τῶν αὐτοκινήτων. Παρὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἀναφορὰς μου, αἵτινες ὑπεβλήθησαν ἀπὸ τοῦ 1937 καὶ περὶ ὧν ἐποιήσαμεν ἤδη μνείαν εἰς τὸ Κεφάλαιον Γ' «Περὶ Πολεμικοῦ Ὑλικοῦ», οὐδὲν μέτρον εἶχε ληφθῇ μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν τύπων τῶν αὐτοκινήτων τῶν εἰς Ἑλλάδα εἰσαγομένων ἀφ' ἑνός, καὶ τὴν αὐξήσιν ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ εἰσαγωγῆς φορηγῶν αὐτοκινήτων.

στ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΑΚΟΠΩΝ ΕΠΙ ΟΔΙΚΩΝ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΩΝ

Τὸ Σχέδιον τοῦτο κατηρτίσθη διὰ τοὺς ἰδίους λόγους δι' οὓς συντάχθη καὶ τὸ Σχέδιον Ἀποκαταστάσεως Διακοπῶν ἐπὶ Σιδηροδρομικῶν Συγκοινωνιῶν. Ἡ ἐκτέλεσις του ἀνετέθη εἰς τὰς Ἐπιστρατευούσας Μεγάλας Μονάδας διὰ τὰς οἰκείας περιοχὰς των, καὶ ἐν συνεχείᾳ εἰς τὰς οἰκείας Ἀνωτέρας Στρατιωτικὰς Διοικήσεις. Ὡς ὅργανα ἐκτελεστικὰ ἐχρησιμοποιήθησαν αἱ Μονάδες Μηχανικοῦ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, εἰς ἃ διετεθήσαν καὶ αἱ τέσσαρες γεφυροσκευαὶ τῆς Στρατιάς.

Ἐπίσης ὠργανώθη καὶ προεβλέφθη ἡ ἐπιστράτευσις τοῦ Ε.Τ.Υ.Ε.Μ., ἥτοι τοῦ Εἰδικοῦ Ταμείου Ὑδραυλικῶν Ἔργων Μακεδονίας, ὀργανισμοῦ πολυτίμου καὶ διαθέτοντος ἄφθονα ὕλικά καὶ εἰδικευμένον προσωπικόν δι' ἀποκατάστασιν γεφυρῶν, τεθέντος ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.

Ἀπάντων τῶν ἄνω ἐκτελεστικῶν ὀργάνων προεβλέφθη ἡ προεπιστράτευσις, ἵνα ὅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπιστρατεύσεως εὐρίσκωνται ἀνεπτυγμένα εἰς τὰς θέσεις των ἔτοιμα πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς ἀποστολῆς των. Ἐπίσης προεβλέφθη καὶ ἡ προεπιστρατευτικῶς δέσμευσις καὶ εἴτα ἐπίταξις τῶν ἀναγκασιούτων ὕλικῶν ἐκ τοῦ ἐμπορίου.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἐφηρμόσθη πρὸ τῆς κηρύξεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως.

ζ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

Εἰς τὸν σύγχρονόν πόλεμον, καθ' ὃν αἱ κατὰ βάθος ἐπὶ τῶν ὁδικῶν συγκοινωνιῶν μεταφοραὶ θὰ ἐλάβανον χώραν εἰς μεγάλην ἔκτασιν, ἡ δὲ συντήρησις τοῦ ὁδικοῦ δικτύου, λόγῳ τῆς ἐντατικῆς χρησιμοποιοῦσεως τοῦ αὐτοκινήτου, θὰ ἐλάβανε κεφαλαιώδη σημασίαν, ἡ συνδρομὴ ἣν θὰ ἡδύνατο νὰ παράσχω ἡ ὀργανωμένη ὑπηρεσία τῶν Δημοσίων Ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας θὰ ἦτο πολὺτιμος καὶ κατ' οὐδένα λόγον ἔδει νὰ παροραθῇ. Προεβλήθη ὅθεν δι' ἐῖδικου Νόμου ἡ ἐπιστρατεύσεις τούτων, ἡ προσαρμογὴ τῆς ὀργανώσεώς των πρὸς τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τῆς Χώρας (Ζώνη Ἐπιχειρήσεων καὶ Ζώνη Ἑσωτερικοῦ), ὁ τρόπος συνεργασίας των μετὰ τῶν Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καὶ ὁ χρηματικὸς καὶ εἰς ὑλικά ἀνεφοδιασμὸς των.

η) ΣΧΕΔΙΟΝ ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΕΩΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

Τὸ Σχέδιον τοῦτο κατηρτίσθη παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ. Διελάμβανε γενικῶς τὰ κάτωθι:

1) Τὸν τρόπον προοδευτικῆς συγκεντρώσεως τῶν ἀπαιτούμενων πλωτῶν μέσων, ἥτοι συνεχῆς ἐνημέρωσις καταστάσεώς των καὶ στίγματος των, προληπτικαὶ κατακρατῆσεις εἰς ἑλληνικοὺς λιμένας ἀτμοπλοίων ἐκτελούντων πλοὰς εἰς τὸ ἐξωτερικόν, ὁδηγαί εἰς τὰ ἑλληνικὰ προξενεῖα λιμένων τῆς Μεσογείου καὶ Εὐξείνου διὰ δρομολογήσεις αὐτόθι καταπλεόντων ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων, προσαρμογὴ πλοῶν ἀκτοπολοίας πρὸς προγράμματα στρατιωτικῶν μεταφορῶν κ.τ.λ.

2) Τὴν ἀρθρώσιν τῶν καυσίμων.

3) Τὴν κίνησιν φορτηγίδων καὶ ρυμουλκῶν.

4) Τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν προκυμαίων.

5) Τὰ μέτρα διὰ τὰ φορτία τῶν ἐπιτασσομένων ἀτμοπλοίων.

6) Τὴν ἐγκατάστασιν ὀργάνων θαλασσίων μεταφορῶν καὶ ἐπιτάξεων πλωτῶν μέσων.

7) Τὰ μέτρα παθητικῆς ἀεραμύνης τῶν λιμένων καὶ ἀτμοπλοίων.

Τὰ πλεῖστα τῶν μέτρων τοῦ ἀνωτέρω Σχεδίου ἐφηρμόσθησαν προεπιστρατευτικῶς.

θ) ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΤΑΞΕΩΝ ΥΛΙΚΩΝ

Ὁ Στρατὸς ἐν ἐκστρατείᾳ ἔχει ἀνάγκην τεραστίων ποσοτήτων ὑλικῶν πρὸς συντήρησιν του καὶ διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐκ τῶν ὑλικῶν τούτων τὰ μὲν ἀφορῶντα τὸν ὀργανικὸν ἐφοδιασμόν του, ἥτοι τὰ ὑλικά ἄτινα συμφώνως πρὸς τοὺς πίνακας ἐμπολέμων συνθέσεων παρακολουθοῦσι παντοῦ τὰς μονάδας, ἀποτελοῦν ἀντικείμενον ἀρμοδιότητος τοῦ V Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Διὰ τὰ ὑπόλοιπα ὑλικά, ἅτινα ἡρθωμένα ὀπισθεν τῆς Στρατιᾶς θὰ ἀπετέλουν τὴν συνεχῆ πηγὴν ἀνεφοδιασμοῦ της, ἀρμόδια ἦσαν τὰ IV καὶ VI Γραφεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου. Ἐκ τούτων τὸ μὲν IV Γραφεῖον εἶχε τὴν μέριμναν διὰ τὴν συγκρότησιν τῶν ὑλικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας, τοὔτεστι τῶν ἀναγκαιουσῶν ποσοτήτων ὥστε τὸ VI Γραφεῖον νὰ δυνηθῇ θέτον εἰς κίνησιν τὴν βιομηχανικὴν καὶ γενικῶς παραγωγικὴν δυνατότητα τῆς Χώρας ὡς καὶ προσφεύγον εἰς τὰς ἀγοράς τοῦ ἐξωτερικοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ τηρήσῃ συνεχὲς ρεῦμα τοῦ ἀνεφοδιασμοῦ πρὸς τὴν ζώην τῶν ἐπιχειρήσεων.

Βάσει τῆς ἀνωτέρω ἀρχῆς τὸ Γενικόν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ κατήρτισε διὰ τῶν Ἐπιθεωρήσεων Ὀπλων καὶ Ὑπηρεσιῶν τὰς ἀναγκαιούσας ποσότητας Γενικῆς Ἐφε-

δρείας καὶ συγκεκριμένως ποῖαι καὶ πόσαι ποσότητες τούτων εἶναι δυνατόν νά ἐξευρεθῶσι δι' ἐπιτάξεως τῶν ἐπιτοπίων πόρων καὶ ποῖαι ὑπόλοιποι ποσότητες δέον ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης νά προμηθευθῶσι καὶ ἐναποθηκευθῶσι βάσει τῶν ὁρίων συντηρήσεώς των καὶ τῆς ἐπείγουσας ἐν ἐκστρατείᾳ σειρᾶς καταναλώσεώς των.

Συναρτῆσαι ὅθεν τῶν ἄνω μελετῶν κατηρτίσθησαν τὰ κάτωθι κυριώτερα Σχέδια Ἐπιτάξεων ὑλικῶν διαφόρων ἀρμοδιότητων, ἅτινα ἐνημερώνοντο διὰ περιοδικῶν καταγραφῶν. Τὰ σχέδια ταῦτα ἦτο δυνατόν νά ἐφαρμοσθῶσι καὶ προεπιστρατευτικῶς.

ι) ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΤΑΞΕΩΝ ΑΛΕΥΡΩΝ, ΤΡΟΦΩΝ, ΝΟΜΗΣ

Διὰ τὸν καθορισμὸν τῶν ποσοτήτων ἐκ τῶν ἄνω εἰδῶν, ἅτινα ἔδει νά ὑπῆρχον κατὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἐλήφθη ὡς βάσις ὁ ἀπαιτηθὸς χρόνος διὰ μεταφορὰν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν. Ἐκρίθη ὅτι 40—50 ἡμέραι ἦσαν ἐπαρκεῖς διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον καὶ συνεπῶς καθωρίσθη ὅτι ἔδει νά δημιουργηθῶσι ἀποθέματα 60 ἡμερῶν διὰ τὸν Στρατὸν Ἐκστρατείας. Διὰ τῶν ποσοτήτων αὐτῶν προεβλέπετο ἡ δημιουργία σταθερῶν προωθημένων ἀποθεμάτων 15 ἡμερῶν ἀποτελούντων τὴν ἀπαραίτητον ἀνεφοδιαστικὴν βάσιν ἐν τῇ Ζώνῃ Ἐπιχειρήσεων καὶ ἡ ἄμεσος κατανάλωσις τῶν ὑπολοίπων.

Κεχωρισμένως δι' ἕκαστον τῶν ἄνω προεβλέποντο τὰ κάτωθι:

α) Ἀ λ ε υ ρ α

1) Βάσει εἰδικοῦ Σχεδίου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ διετηροῦντο εἰς ὠρισμένās πόλεις σταθερά ἀποθέματα ἀλεύρων 15 ἡμερῶν, διὰ τὴν ἄμεσον ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ ἐν μέρει τῶν τῆς συγκεντρώσεως.

2) Ἐπὶ πλεόν βάσει τοῦ εἰδικοῦ Σχεδίου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἡ Κ.Ε.Π.Ε.Σ. ἐκ τῶν ὑπ' αὐτῆς συγκεντρουμένων ποσοτήτων οἷτου ἐτήρει εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας οἷτον ἐπαρκούντα διὰ τὰς ἀνάγκας 50 ἡμερῶν. Ὁ οἷτος οὔτος ἐτηρεῖτο ἐγγὺς πόλεων, εἰς ἃς διὰ καταρτισθέντος σχεδίου προεβλέπετο ἀλευροποιήσις διὰ τῶν ἰδιωτικῶν ἀλευρομύλων.

3) Διὰ λόγους ἀσφαλείας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν μεταφορῶν, ἰδίᾳ διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν ἐπιστρατεύσεως, προεβλέπετο ὑπὸ τοῦ Σχεδίου ἡ ἐπίταξις ἀλεύρων εἰς τὰς πόλεις ἐπιστρατεύσεως διὰ τὴν κάλυψιν ἀναγκῶν 25—30 ἡμερῶν. Συνολικῶς προεβλέπετο ἡ ὑπαρξίς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως ἀποθέματος ἀλεύρων 90 ἡμερῶν.

β) Τ ρ ό φ ι μ α

Ὑπὸ τοῦ Σχεδίου προεβλέπετο ἡ ὑπαρξίς ἀποθέματος 60 ἡμερῶν. Μὴ χορηγηθεῖσάν τῶν σχετικῶν πιστώσεων, οὐδεμίᾳ προμήθειᾳ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ Κράτους, παρὰ τὰς ἐπανελημμένας σχετικὰς πρὸς τοῦτο ἀναφοράς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Κατόπιν τούτου βάσει εἰδικοῦ σχεδίου ἐπετεύχθη ἡ ἴδρυσις τῶν πρατηρίων τροφίμων ὀπλιτῶν εἰς τὰς διαφόρους Φρουρὰς καὶ ἡ χρηματικὴ ἐνίσχυσις τούτων διὰ δανείων ὑπὸ τῶν διαφόρων Μονάδων. Εἰς τὰ πρατήρια ἐπεβλήθη ἡ δημιουργία ἀποθέματος 12 ἡμερῶν διὰ τὴν ἐν τῇ Φρουρᾷ ἐπιστρατευομένην δύναμιν.

Τὸν Αὐγούστον 1940, ἐνεκρίθη ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν μικρά τις πίσωσις δι' ἧς ἐγένετο ἡ προμήθεια τῶν τροφίμων γενικῆς ἐφεδρείας τὰ ὅποια ἀνέφερον εἰς τὸ Κεφάλαιον Γ', περὶ Πολεμικοῦ Ὑλικοῦ.

Συνολικῶς δι' ὅλων τῶν ἄνω συνδυασμῶν διετίθεντο 15—17 ἡμερῶν τρόφιμα. Τὰ ὑπόλοιπα διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἀποθέματος τῶν 60 ἡμερῶν θὰ ἐξευρίσκοντο δι' ἐπιτάξεως.

γ) Ν ο μ ή

Ὑπὸ τοῦ Σχεδίου προεβλέπετο ἡ ὑπαρξίς ἀποθέματος 60 ἡμερῶν. Ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης ἐτηρεῖτο ἀπόθεμα 30 ἡμερῶν κριθοθρόμης ὑπὸ τῆς Κ.Ε.Π.Ε.Σ. κλι-

μακωμένον κατά τὰς ὑποδείξεις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἡ δὲ ὑπόλοιπος ποσότης προεβλέπετο νὰ ἐξευρεθῇ δι' ἐπιτάξεων καὶ ἀγορῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τὴν πρωΐαν τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ διατάγματος τῆς ἐπιστρατεύσεως, διετάχθη ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Σχεδίου Ἐπιτάξεων. Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιτάξεων εἰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰς περιοχὰς Β', Δ', καὶ Ε', Σωμάτων Στρατοῦ ὑπῆρξαν ἱκανοποιητικὰ καὶ ἐπληθύνθησαν τὰς προβλέψεις τοῦ Σχεδίου. Ἐντὸς τῆς τρίτης ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως ἀπεδεδμεύθησαν τὰ μὴ ἐπιτασσόμενα εἰς τὰς πόλεις Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης, ἐν συνεινότησει μετὰ τοῦ Ὑφυπουργείου Ἀγορανομίας.

II. Σχέδιον Ἐπιτάξεως Ὑγρῶν Καυσίμων.

Ὡς ἐλέχθη, ἐτηροῦντο ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὡς ἀπόθεμα Γενικῆς Ἐφεδρείας, 2.000 τόννοι βενζίνης ἐντὸς σιδηρῶν βαρελίων κατανεμημένοι κατὰ μῆκος τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἀπὸ Στυλίδος μέχρι Ἀλεξανδρουπόλεως ἀφ' ἑνὸς καὶ Σκύδρας ἀφ' ἑτέρου. Διὰ τῆς ποσότητος ταύτης ἐκαλύπτοντο αἱ ἀνάγκαι τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας ἐπὶ 13 περίπου ἡμέρας.

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιτάξεως προεβλέπετο ἡ ἐπίταξις τῶν καυσίμων εἰς τὰς κυριωτέρας τῶν πόλεων τῆς Χώρας διὰ τὴν κάλυψιν τῶν πρώτων ἀναγκῶν. Ὑπελογίζετο ὅτι ἐντὸς πενθημέρου θὰ συνεκεντροῦτο ποσότης ἐπαρκοῦσα διὰ 60 ἡμέρας.

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιτάξεως προεβλέπετο ὡσαύτως ἡ προεπιστρατευτικῶς ἐκκένωσις καὶ διασπορὰ τῶν δεξαμενῶν καυσίμων Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης.

Τὸ Σχέδιον τοῦτο ἐφηρμόσθη διὰ Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονίκην πρὸ τῆς κατὰ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940 κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως, διὰ τὰς λοιπὰς δὲ πόλεις τὰς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου καθοριζόμενας, ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν διὰ Διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ τὴν πρώτῃν ἡμέραν ἐπιστρατεύσεως.

Τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐπιτάξεων εἰς Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονίκην ὑπερέβησαν τὰς προβλέψεις τοῦ Σχεδίου, εἰς τὰς λοιπὰς δὲ πόλεις τὰ ἀποτελέσματα ἦσαν λίαν ἱκανοποιητικὰ.

III. Σχέδιον Ἐπιτάξεων Ἀνταλλακτικῶν Αὐτοκινήτων.

Ὡς ἐξετέθη εἰς τὸ Κεφάλαιον Γ', περὶ Πολεμικοῦ Ὑλικοῦ, ἐλλείπει ἐπαρκῶν αὐτοκινήτων στρατοῦ, προεβλέπετο κατ' ἀρχὴν ἡ συγκρότησις τῶν Μονάδων Αὐτοκινήτων δι' ἐπιτάξεως τῶν ἐν τῇ Χώρᾳ φορτηγῶν καὶ λεωφορείων.

Βάσει τοῦ ἐκτεθέντος Σχεδίου Ἐπιτάξεως καὶ Ὁργανώσεως Αὐτοκινήτων Μονάδων, συντάχθη Σχέδιον Ἐπιτάξεων Ἀνταλλακτικῶν Αὐτοκινήτων διὰ τὴν δημιουργίαν συλλογῶν ἀνταλλακτικῶν ὀλικῶν καὶ ἐργαλείων προσηρμωμένων πρὸς τὸ εἶδος καὶ τύπον αὐτοκινήτων τῶν Μονάδων.

Ἐκ τῶν καταγραφῶν τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀνταλλακτικῶν ὑπελογίζετο ὅτι θὰ ἦτο δυνατὴ ἡ συγκρότησις τῶν συλλογῶν, πλὴν ὀλίγων ἀνταλλακτικῶν.

Τὴν πρωΐαν τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως τὸ Σχέδιον τοῦτο ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν διὰ Διαταγῆς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐπιτάξεως δὲν ἀνταπεκρίθησαν πρὸς τὰς προβλέψεις τοῦ Σχεδίου.

IV. Σχέδιον Ἐπιτάξεων Ὑγειονομικοῦ καὶ φαρμακευτικοῦ ὕλικου.

Προεβλέπετο ἡ συγκρότησις ἀποθέματος τριῶν μηνῶν εἰς τὰς Στρατιωτικὰς Ἀποθήκας. Τὰ τυχόν ἐλλείμματα θὰ συνεπληροῦντο ἐξ ἐπιτάξεως, βάσει τοῦ σχεδίου, ὅπερ θὰ ἐφηρμόζετο εἰς τὰς πόλεις Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης.

V. Σχέδιον ἐπιτάξεων κτηνιατρικοῦ ὕλικου.

Προεβλέπετο ἡ δι' ἐπιτάξεως εἰς τὰς πόλεις Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Θεσσαλονίκης δημιουργία ἀποθέματος 3 μηνῶν.

VI. Σχέδιον Ἐπιτάξεων Ὑλικοῦ Μηχανικοῦ καὶ Διαβιβάσεως.

Προεβλέπετο ἡ δι' ἐπιτάξεως δημιουργία ἀποθέματος 3 μηνῶν. Ἐκ τῶν γενο-

μένων όμως απογραφών διά τὰ πλείστα τῶν ἐργαλείων δὲν ἦτο δυνατὴ ἡ ἐπίτευξις τούτου.

VII. Σ χ έ δ ι ο ν Ἑ π ι τ ά ξ ε ω ς Ἀ δ ι α θ ρ ό χ ω ν Κ α λ υ μ μ ά τ ω ν.

Διὰ τοῦ Σχεδίου προεβλέπετο ἡ ἐπίταξις τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἀριθμοῦ ἀδιαθρόχων καλυμμάτων διά τὴν κάλυψιν τῶν ἐν ὑπαίθρῳ ἐφοδίων.

ια) ΣΧΕΔΙΟΝ ΧΡΗΜΑΤΙΚΟΥ ΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ

Διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου προεβλέπετο:

α) Ὁ ἀνεφοδιασμός τῶν Μονάδων διὰ τῆς ἀναγκαιούσης παγίας προκαταβολῆς.

β) Ὁ ἐφοδιασμός τῶν β' δοσιλόγων διὰ χρημάτων διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐπιταχθησομένων ἀλεύρων, τροφίμων, νομῆς.

Διὰ τοῦ Σχεδίου εἶχε καθορισθῇ ἡ δι' ἐκάστην Μονάδα παγία προκαταβολή, τὸ δὲ ἀπαιτούμενον κατὰ Φρουρὰν χρηματικὸν ποσόν, τόσον διὰ τὰς παγίας προκαταβολάς, ὅσον καὶ διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν ἐπιτάξεων, εἶχεν ἀποσταλῇ, μερίμνη τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, εἰς τὰ κατὰ τόπους ἐπαρχιακὰ ταμεῖα. Εἶχε ρυθμισθῇ ὁ τρόπος προκαταβολῆς ὥστε ἦτο δυνατὴ ἡ ἄμεσος ἀνάληψις τῶν χρημάτων ὑπὸ τῶν Μονάδων.

Ὅμοιως διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου προεβλέπετο ὁ τρόπος πληρωμῆς τῶν ἐπιταχθησομένων εἰδῶν, ἀλεύρων, τροφίμων, νομῆς, ὥστε ἡ καταβολὴ τῆς ἀξίας τῶν ἐπιταχθησομένων εἰδῶν νὰ ἦ ἄμεσος, πρὸς ἀποφυγὴν ἀποκρύψεως τῶν εἰδῶν τούτων ὑπὸ τῶν κατόχων.

Τὸ ἀνωτέρω Σχέδιον τεθὲν εἰς ἐφαρμογὴν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως αὐτομάτως, ἐπέτυχε πλήρως, οὐδαμοῦ σημειωθείσης ἀνωμαλίας τινός.

ιβ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ

Διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου προεβλέπετο ἡ ἀνάπτυξις διαφόρων ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως ἀναλόγως τοῦ ἐφαρμοσθησομένου Σχεδίου Ἑκστρατείας. Εἶχον ὑπολογισθῇ αἱ κατὰ ὄργανον συγκεντρωθησόμεναι ποσότητες ἐφοδίων καὶ βάσει τοῦ πιθανοῦ κυβισμού τούτων εἶχον καθορισθῇ αἱ ἀναγκαίουσαι ἀποθῆκαι ἡ χώροι συγκεντρώσεως.

Ὅσων ὀργάνων δὲν προεβλέπετο ἡ συγκρότησις δι' ἐπιστρατεύσεως προεβλέπετο διὰ τοῦ Σχεδίου Ἀναπτύξεως ὁ τρόπος διαθέσεως τοῦ ἀπαιτουμένου προσωπικοῦ. Ὅμοιως διὰ τοῦ Σχεδίου προεβλέπετο ὁ τρόπος ἐξευρέσεως τῶν ἀπαιτουμένων μέσων (πλαστίγγων κτλ.) διὰ τὴν λειτουργίαν ἐκάστου ἀνεφοδιαστικοῦ ὀργάνου.

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προεβλέπετο ἡ ἐπιστράτευσις τῶν κάτωθι ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων:

— Βάσεως Ἀλεξανδρουπόλεως.

— Βάσεως Πρεθέζης.

Α', Β', Γ' Ρυθμιστικῶν Κέντρων.

Τὸ προσωπικὸν τῶν ἀνω ὀργάνων ἦτο ἐπαρκές διὰ τὴν ὑφ' ἐκάστου ὀργάνου σιν 2 ἢ 3 Κέντρων Ἀνεφοδιασμοῦ.

Ἐπὶ πλέον προεβλέπετο ἡ ἐπιστράτευσις ἀποθηκῶν ὕλικου ἐπιμελητείας, μηχανικοῦ, πυροβολικοῦ, ὑγειονομικοῦ, κτηνιατρικοῦ εἰς τὰς περιοχὰς Β', Γ', Δ' Σωμάτων Στρατοῦ, αἰτίνες ὑπήγοντο ὑπὸ τὰς ἀντιστοίχους Β', Γ', Δ' Ἀνωτέρας Στρατιωτικὰς Διοικήσεις. Αἱ ἀνάλογοι ἀποθῆκαι τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν — Πειραιῶς ὑπήγοντο ὑπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν.

ιγ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΩΝ ΕΓΚΑΤΑΤΑΣΕΩΝ

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προεβλέπετο ἡ δι' ἐπιστρατεύσεως συγκρότησις τῶν κάτωθι μονίμων Στρατιωτικῶν Νοσοκομείων:

- 1) "Εν εις Ἀλεξανδρούπολιν
- 2) » » Καβάλλαν
- 3) » » Δράμαν
- 4) » » Ξάνθην
- 5) » » Σέρρας
- 6) » » Σιδηρόκαστρον
- 7) » » Θεσσαλονίκην
- 8) » » Κιλίκις
- 9) » » Βέρροιναν
- 10) » » Φλώριναν
- 11) » » Κοζάνην
- 12) Δύο » Λάρισσαν
- 13) "Εν » Βόλον
- 14) » » Τρίκκαλα
- 15) » » Ἰωάννινα
- 16) » » Πρέβεζαν
- 17) » » Πάτρας
- 18) » » Ναύπλιον
- 19) Ὁκτώ » Ἀθήνας
- 20) "Εν » Λαμίαν
- 21) » » Λουτράκιον
- 22) » » Αἰδηψόν
- 23) » » Κρήτην
- 24) » » Μυτιλήνην

Ἐπὶ πλέον προεβλέπετο ἡ συγκρότησις νοσοκομείων εἰς Ἀγρίνιον καὶ Μεσολόγιον εἰς περίπτωσιν ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου Ἐκστρατείας I.B.

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ἀναπτύξεως Νοσηλευτικῶν Ἐγκαταστάσεων, προεβλέπετο ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαιτουμένων κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, πλήρων κλινῶν, μηχανημάτων, φαρμακευτικοῦ καὶ ὑγειονομικοῦ ὕλικου. Τὰ πλεῖστα τῶν ἄνω εἰδῶν προεβλέποντο ἐξ ἐπιτάξεως ἐκ τῶν ἐπὶ τόπου πόρων καὶ πρὸς τοῦτο εἶχον συντελεσθῇ ἅπανσαι αἱ προκαταρκτικαὶ ἐργασίαι. Διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου προεβλέπετο ἡ ἄμεσος ἀνάπτυξις 20.000 περίπου κλινῶν εἰς πρώτην περίοδον καὶ ἐτέρων 10.000 εἰς δευτέραν περίοδον.

Ὡσαύτως διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προεβλέπετο ἡ ἐπιστράτευσις Νοσοκομείων κτηνῶν εἰς Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην καὶ Ἐλευθερούπολιν. Διὰ τοῦ ἀνωτέρω Σχεδίου Ἀναπτύξεως Νοσηλευτικῶν Ἐγκαταστάσεων, προεβλέπετο ἡ ἐξεύρεσις τῶν ἀπαιτουμένων κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων, κτηνιατρικοῦ ὕλικου καὶ λοιπῶν μέσων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Σχέδια Ἀναπτύξεως τῶν Ἀνεφοδιαστικῶν Ὀργάνων καὶ Ἀναπτύξεως τῶν Νοσηλευτικῶν Ἐγκαταστάσεων, ἡ διάταξις τῶν Ὀργάνων αὐτῶν, τὰ μέσα τῶν καὶ ἡ ἀποστολὴ τῶν, ἐρρυθμίζοντο, ὥς θὰ ἴδωμεν ἐν συνεχείᾳ, διὰ τοῦ Σχεδίου Ἀνεφοδιασμοῦ καὶ Διακομιδῶν τοῦ ἐξυπηρετοῦντος τὸ ἐφαρμοσθησόμενον Σχέδιον.

ιβ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΠΥΡΟΜΑΧΙΚΩΝ

Ὑπὸ τῶν Σχεδίων Ἀνεφοδιασμοῦ ἐν ἐκστρατείᾳ τῶν ἀνταποκρινομένων εἰς τὰς διαφόρους περιπτώσεις πολέμου προεβλέπετο ἡ κλιμάκωσις τῶν πυρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας.

Ἡ κλιμάκωσις τῶν πυρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας ἡ ἀνταποκρινομένη εἰς περίπτωσιν πολέμου ἐναντίον Ἰταλίας — Βουλγαρίας καὶ ἥτις εἶχε πραγματοποιηθῇ πρὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἦτο ἡ ἐξῆς:

Εἰς Θράκην: Τρεῖς Μονάδες Πυρὸς διὰ τὴν ἐκεῖ δύναμιν.

Εἰς Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν: Ἡμίσεια Μονάς Πυρὸς Στρατιάς ἤτοι περίπου 1-15 Μονάδες Πυρὸς διὰ τὸν συγκεντρούμενον εἰς Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν στρατὸν κατανεμημένη εἰς περιοχὴν Σκοτούσα (Σερρών), Σιδηροκάστρου καὶ Νικηφόρου (Δράμας). Τὰ πυρομαχικά ταῦτα ἀπετέλουν τὰ ἀρχικά ἀποθέματα τῶν ἐν ἐπιστρατεύσει προβλεπομένων νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων.

Περιοχὴν Θεσσαλονίκης: Μία καὶ ἐν τέταρτον Μονάδες Πυρὸς Στρατιάς, εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν: Εἰς Νάουσαν ἡμίσεια Μονάς Πυρὸς Στρατιάς. Τὰ πυρομαχικά ταῦτα ἀπετέλουν τὸν πρῶτον ἀνεφοδιασμόν εἰς πυρομαχικά τῶν εἰς περιοχὴν Βέρροισιν — Ἀμύνταιον ἀναπτυσσομένων ἐν ἐπιστρατεύσει Ἀνεφοδιαστικῶν Ὀργάνων καὶ ἀνταπεκρίνοντο εἰς μίαν περίπου Μονάδα Πυρὸς διὰ τὸν ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ συγκεντρούμενον στρατὸν.

Εἰς Θεσσαλίαν: Μία καὶ ἡμίσεια Μονάς Πυρὸς Πεζικοῦ καὶ νέου ὕλικου Πυροβολικοῦ καὶ δύο Μονάδες Πυρὸς παλαιοῦ ὕλικου κατανεμημέναι εἰς περιοχὰς Λαρίσης, Βόλου, Λαμίας.

Εἰς Ἡπειρόν: Τρεῖς Μονάδες Πυρὸς διὰ τὸν ἐκεῖ συγκεντρούμενον στρατὸν κλιμακωμέναι εἰς Ἰωάννινα, Ἄρταν Ἀμφιλοχίαν.

Εἰς τὰς Νήσους: Κέρκυραν, Κεφαλληνίαν, Μῆλον, Σκύρον, Αἴγιον, Κρήτην, Λήμον, Μυτιλήνην, Χίον, Σάμον, τρεῖς Μονάδες Πυρὸς διὰ τὰς Μονάδας αἰτνες προσεβλήπετο νὰ παραμείνωσιν ἐν ἐπιστρατεύσει εἰς τὰς νήσους ταύτας.

Εἰς Ἀττικὴν: Τὰ ὑπόλοιπα τῶν πυρομαχικῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν ἴσχυε εἰδικὴ κλιμάκωσις ἥτις ἦτο συνάρτησις τοῦ Σχεδίου Ἀναπτύξεως τοῦ Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ.

Ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἀνωτέρω γενικῆς κλιμακώσεως τῶν Πυρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης, καθίστατο ἀναγκαία ἐπὶ τῷ σκοπῷ μειώσεως μεταφορῶν πυρομαχικῶν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως καὶ δημιουργίας μιᾶς προωθημένης ποσότητος πυρομαχικῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνδεχομένων συγκοινωνιακῶν διακοπῶν.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ ἀποθήκαι εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν ἐναποθηκευμένα τὰ ἀνωτέρω πυρομαχικά θὰ καθίσταντο γνωστὰ εἰς τὸν ἑχθρὸν καὶ ὅτι συνεπῶς μία τῶν κυριωτέρων ἀποστολῶν τῆς ἐχθρικής ἀεροπορίας θὰ ἦτο ἡ ἐπιδιώξις τῆς καταστροφῆς αὐτῶν, τὸ Σχέδιον Διασπορᾶς Πυρομαχικῶν προέβλεπε τὴν ἐν δεδομένη στιγμῇ, καὶ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, ἐξαγωγὴν τῶν πυρομαχικῶν ἐκ τῶν ἀποθηκῶν, ἰδίως ἐξ ἐκείνων τῶν μὴ παρεχουσῶν, εἴτε λόγῳ κατασκευῆς εἴτε λόγῳ διατάξεως, τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα ἀσφαλείας καὶ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν εἰς καταλλήλους χώρους, εἴτε ἐν ὑπαίθρῳ εἴτε ὑπὸ στέγην ἐκ τῶν προτέρων μελετηθέντας καὶ ἀναγνωρισθέντας.

Οὕτω ἀπὸ τῶν ἄρχων τοῦ ἔτους 1940, τὰ Γ', Δ', Ε' Σώματα Στρατοῦ καὶ ἡ VIII Μεραρχία διετάχθησαν ὅπως μελετήσωσι καὶ συντάξωσι Σχέδια ἐκκενώσεως τῶν ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν καὶ διασπορᾶς αὐτῶν εἰς καταλλήλους χώρους. Βραδύτερον παρόμοια Σχέδια συνετάχθησαν ἀφ' ἐνός παρὰ τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ διὰ τὰ πυρομαχικά τὰ ἐναποθηκευμένα εἰς τὰς ἀποθήκας Θεσσαλίας καὶ Λαμίας καὶ ἀφ' ἑτέρου παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ διὰ τὰ πυρομαχικά τὰ ἐναποθηκευμένα εἰς Ἀττικὴν.

Τὰ παρὰ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ τῆς VIII Μεραρχίας συνταχθέντα Σχέδια ἀφοῦ ἐνεκρίθησαν τελικῶς παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἐπιστράφησαν εἰς τὰς ἀνωτέρω Μεγάλας Μονάδας, ἵνα ἐκτελεσθῶσιν εὐθὺς ὡς θὰ ἐδίδετο ἡ πρὸς τοῦτο σχετικὴ διαταγή.

Περὶ τὰ τέλη Μαΐου 1940, λόγῳ τῆς ἐντάσεως τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἑλλάδος, διετάχθη ἡ ἀμέσως ἐκτέλεσις τῶν Σχεδίων Διασπορᾶς Πυρομαχικῶν

των Γ', Δ', Ε' Σωμάτων Στρατού και της VIII Μεραρχίας, και τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο του ίδιου έτους διατάχθη ή εκτέλεσις του Σχεδίου του Β' Σώματος Στρατού και των Αποθηκών Αττικής, εξ των εξήχθησαν τα 2)3 των εν αὐταῖς πυρομαχικῶν και μετεφέρθησαν εις περιοχάς Κιούρκων, Κακοσάλεσι κτλ., τὸ δὲ ὑπόλοιπον 1)3 παρέμεινεν εις ἀποθήκας διεσπαρμένας εις τὰ συγκροτήματα ἀποθηκῆς Σφενδόλης και Οἴου. Τοῦτο ἦτο ἀναγκασίον ἵνα ὑπάρχωσι πυρομαχικά διὰ τοὺς πρώτους ἀνεφοδιασμοὺς εις τινὰς ἀποθήκας παρεχούσας πολλὰς δυνατότητας ἐκμεταλλεύσεως ἐν ἡμέρᾳ και νυκτί.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐπὶ τῷ σκοπῷ μειώσεως τῶν μειονεκτημάτων τῆς μὴ καλῆς συντηρήσεως τῶν πυρομαχικῶν ἐν ὑπαίθρῳ, ἐλήφθησαν πάντα τὰ κατάλληλα μέτρα προφυλάξεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς ὑγρασίας και τῆς ὑπερβολικῆς θερμοκρασίας.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ μηνὸς Σεπτεμβρίου 1940 διατάχθη παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἡ ἐξέυρεσις, ἐγγὺς τῶν τόπων διασπορᾶς, ἰδιωτικῶν ἀποθηκῶν και οἰκημάτων πληρουμένων στοιχειώδεις ὅρους ἀσφαλείας και συντηρήσεως διὰ τὴν ἐναποθήκευσιν τῶν ἐν ὑπαίθρῳ πυρομαχικῶν, λόγω τοῦ ἐπερχομένου χειμῶνος και ἐν συνεχείᾳ διατάχθη και ἡ ἐναποθήκευσις εις τὰς ἐξευρεθείσας ἀποθήκας, ἥτις συνετέλεθον μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1940.

Τὰ ἐν ὑπαίθρῳ πυρομαχικά Ἀττικῆς ἐναποθηκεύθησαν εις ἀποθήκας ἐγγὺς τῶν σιδηροδρομικῶν Σταθμῶν Κιούρκων, Κακοσάλεσι, Σχηματάρει, Θηβῶν.

Γενικῶς ἡ ἐκτέλεσις τόσο τῆς ἐκκενώσεως τῶν κανονικῶν ἀποθηκῶν ὅσον και ἡ ἐναποθήκευσις εις ἰδιωτικὰς ἀποθήκας ἐγγὺς τῶν τόπων διασπορᾶς, ἐξετελέσθη μὲ ταχὺν ρυθμὸν και μὲ ἀπόλυτον τάξιν ἀποφευχθείσης τῆς ἀναμίξεως τῶν πυρομαχικῶν κτλ.

Βεβαίως ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις ἐκκενώσεως τῶν ἀποθηκῶν πυρομαχικῶν και ἡ διασπορά αὐτῶν, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπῆρξε τολμηρά, διότι ἐνέκλειε κινδύνους ἐπὶ τῆς συντηρήσεως αὐτῶν και ἰδίᾳ τῶν γεμισμάτων παλαιῶν προμηθειῶν, τῶν ὁποίων πιθανῶς θὰ ἐπετάχυνεν τὰς ἀλλοιώσεις. Παρὰ τοὺς κινδύνους τούτους τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ διέταξε τὴν ἐκκένωσιν και τὴν διασποράν, καθόσον ἐπρωτίμῃς τὴν πιθανὴν φθοράν ἐνὸς μόνου γεμισμάτων, λόγω τῆς μὴ καλῆς συντηρήσεως τούτων, ἀπὸ τὴν πιθανῶς βεβαίαν, ἐξ ἐναερίων προσβολῶν, καταστροφὴν συνολικὴν πυρομαχικῶν ἐναποθηκευμένων εις ἀποθήκας γνωστὰς εις τὸν ἐχθρὸν και ἄνευ οὐσιώδους ἀσφαλείας. Ὡς δὲ ἀπεδείχθη ἐκ τῶν ὑπέρτερων, οὐδεμία φθορά ἐπῆλθεν εις τὰς πυρίτιδας ἐκ τῆς παραμονῆς τῶν ἐν ὑπαίθρῳ. Αἱ πρὸ τῆς εἰρήνης γνωσταὶ ἀποθήκαι δὲν προσεβλήθησαν ὑπὸ τῆς ἀεροπορίας τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλὰ τοῦτο δέον νὰ ἀποδοθῇ κυρίως εἰς τὸ ὅτι οὗτος ἐγνώριζε διὰ τῶν πρακτῶν του ὅτι αἱ ἀποθήκαι εἶχον ἐκκενωθῇ και ὅτι τὰ πυρομαχικά εἶχον διασπαρῇ.

Τὰ αὐτὰ μέτρα εἶχον ληφθῇ διὰ τὰ πυρομαχικά και τὰς πρώτας ὕλας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐταιρίας Καλυκοποιείου και Πυριτυδοποιείου. Ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου 1940 εἰχεν ἐκτελεσθῇ ἡ διασπορά αὐτῶν εις περιοχὰς Ἐλευσίνος, Μάνδρας και Θηβῶν.

ΙΕ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ ΚΑΥΣΙΜΩΝ

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιτάξεως Καυσίμων προεβλέπετο ἡ ἐπίταξις και ταυτοχρόνως ἡ διασπορά τῶν ἐπιτασσομένων ποσοτήτων καυσίμων εις Πειραιᾶ και Θεσσαλονίκην. Διὰ τοῦ Σχεδίου Διασπορᾶς Καυσίμων εἶχε μελετηθῇ βάσει τῆς εἰκοσιτετραῶρου ἀποδόσεως τῶν διαφόρων Ἐταιριῶν βενζίνης, ἡ μεταφορά τῆς ἐπιτασσομένης βενζίνης εις χώρους εἰς τοὺς ὅπου δὲ ὑπαίθρον ὅπου δὲ ἐναποθηκεύετο κατὰ σιτιβάδας καλυπτομένας δι' ἀδιαβρόχων καλυμμάτων. Ἡ μεταφορά αὕτη προεβλέπετο σιδηροδρομικῶς, δι' αὐτοκινήτων και δι' ἱππηλάτων μέσων, ἀναλόγως τῆς ἀποστάσεως. Προεβλέπετο ἐπὶ πλέον ἡ πλήρωσις δύο σλεπίων χωρητικότητος ἀμφοτέρων 1.500 τόνων, ἅτινα θὰ κατηθύνοντο εις κατάλληλους ὁρμούς.

Ἡ ἀνωτέρω διασπορά προϋβλέπετο προεπιστρατευτικῶς, τῶν σχετικῶν ἐπιτροπῶν και λοιπῶν ἀπαιτούμενων ὑπηρεσιῶν καλουμένων δι' εἰδικῶν προσκλήσεων.

Διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου προεβλέπετο ἡ κατὰ τόπους συγκέντρωσις καὶ ἡ μετέπειτα μεταφορά εἰς ὠρισμένους τόπους τῶν κάτωθι:

- α) Τῶν ὕλικῶν τῶν ἐπιστρατευθεισῶν Μονάδων, ἅτινα θὰ ἐπλεόναζον μετὰ τὸν ἐμ- πόλεμον καταρτισμὸν τῶν.
- β) Τῶν ἀρχαίων τῶν ὡς ἄνω Μονάδων.
- γ) Τῶν πολιτικῶν ἐνδυμασιῶν τῶν ἐφέδρων.
- δ) Τῶν ἀποσκευῶν καὶ ἐπίπλων τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀξιωματικῶν τῶν ὑπηρετούν- των εἰς τὰς περιοχὰς Ἡπείρου, Θεσσαλονίκης, Δυτικῆς καὶ Ἀνατολικῆς Μακε- δονίας, Θράκης καὶ Νήσων.

Διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Σχεδίου τούτου θὰ παρέμενε κατὰ Ἐπιστρατεύουσαν Ἀρχὴν εἰς ἐφεδρὸς ἀξιωματικὸς, ὅστις θὰ παρελάμβανε πάντα τὰ πλεονάζοντα ὕλι- κά, ἀρχεῖα καὶ τὰς πολιτικὰς ἐνδυμασίας τῶν ἐφέδρων. Οὗτος βοηθούμενος ὑπὸ ἀναλόγων δουλῶν θὰ ἐμερίμνα διὰ τὴν συσκευασίαν καὶ κατὰ ἀρμοδιότητα ἀπο- στολὴν τῶν διαφόρων ὕλικῶν εἰς τὰς οἰκείας ἀποθήκας Ἀλεξανδρουπόλεως, Κα- θάλλας, Δράμας, Θεσσαλονίκης, Λαρίσης, Ἀθηνῶν, Πειραιῶς, Πρεβέζης. Τελικῶς προεβλέπετο ἡ συγκέντρωσις τῶν ἄνω ὕλικῶν εἰς τὰς ἀποθήκας Θεσσαλονίκης, Λα- ρίσης καὶ Ἀθηνῶν, μετὰ τὴν διάθεσιν ὑπὸ τῶν Ἀνωτέρων Στρατιωτικῶν Διοική- σεων τῶν τυχόν διὰ τὰς ἐπὶ τόπου ἀνάγκας ἀπαιτουμένων.

Οἱ αὐτοὶ ὡς ἄνω ἀξιωματικοὶ θὰ ἐμερίμνων διὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀρχαίων. Ὅμοιοι, μερίμνη τῶν αὐτῶν ἀξιωματικῶν, ἔδει νὰ ἀποσταλῶσιν αἱ πολιτικαὶ ἐνδυμα- σίαι ἐφέδρων εἰς τοὺς τόπους προορισμοῦ ταχυδρομικῶς. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν δὲν θὰ ἐλειτούργει Ταχυδρομικὸν Γραφεῖον, εἰς τὸν τόπον προορισμοῦ, αἱ ἐνδυμα- σίαι θὰ ἀπεστέλλοντο εἰς τὰς ἐγγύς Ἀποθήκας Ὑλικοῦ Στρατοῦ.

Ἡ κατὰ φρουράν συγκέντρωσις τῶν ἀποσκευῶν καὶ ἐπίπλων τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀξιωματικῶν, καθορίζετο, συμφώνως τῷ Σχεδίῳ, ὑπὸ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ. Μερίμνη τῆς Ἀρχῆς ταύτης θὰ ἀπεστέλλοντο ταῦτα εἰς τοὺς τόπους προορισμοῦ, μετὰ τὸ πέρασ τῶν μεταφορῶν συγκεντρώσεως.

ιζ) ΣΧΕΔΙΟΝ ΝΟΣΗΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΔΙΑΡΚΕΙΑΝ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΕΩΣ

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιστρατεύσεως ἡ νοσηλεία προεβλέπετο εἰς τὰ κατὰ τόπους Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα ὡς καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰρήνης.

Κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἡ διατροφή προεβλέπετο ὡς ἀκολούθως:

Εἰς τὰ κατὰ τόπους Πρατήρια Τροφίμων Ὅπλιτῶν εἶχον δημιουργηθῆ ἀποθέ- ματα τροφίμων περίπου 12 ἡμερῶν, διὰ τῶν ἐπὶ τόπου δὲ προβλεπομένων ἐπιτά- ξεων τὸ ἀπόθεμα τοῦτο θὰ ἀνήρχετο μέχρι 15 ἡμερῶν διὰ τὴν ἐπιστρατευομένην δύναμιν εἰς τὴν περιοχὴν. Ἐκ τοῦ ἀποθέματος τούτου τροφίμων θὰ διетρέφοντο αἱ Μονάδες μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ τοῦ τόπου ἐπιστρατεύσεως, θὰ ἐπλήρουν τὰ μεταγωγικά Σώματα διὰ δύο ἡμερῶν τροφίμων καὶ θὰ ἐφοδιαζόντο διὰ τροφῶν ταξειδίου καὶ ἀποσιθιάσεως. Τὰ τυχόν ἐναπομένοντα τρόφιμα θὰ συνεκεντροῦντο εἰς τὸ πλησιέστερον ἀνεφοδιαστικὸν ὄργανον, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ οἰκείου Σώμα- τος Στρατοῦ.

Διὰ τὴν παρασκευὴν τοῦ ἀπαιτουμένου ἄρτου θὰ ἐκρησιμοποιοῦντο τὰ κατὰ Φρουράν ὑπάρχοντα σταθερὰ ἀποθέματα ἀλεύρων, συμπληρούμενα ἐν ἀνάγκῃ μέ- χρις ἐπαρκείας 15 ἡμερῶν δι' ἐπὶ τόπου ἐπιτάξεως. Ταυτοχρόνως θὰ ἐτίθετο προο- δευτικῶς εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ὑπάρχον Σχέδιον Παραγωγῆς Ἄρτου. Διὰ τοῦ Σχεδίου τούτου προεβλέπετο ὁ τρόπος παραγωγῆς τοῦ ἀπαιτουμένου ἄρτου διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας. Προεβλέπετο ἡ ἐπίταξις ὠρισμένων ἀρτοποιεῶν ἰδιωτι- κῶν διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἀπὸ τῆς εἰρήνης στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, δι' ὧν

θά ἐπετυγχάνετο ἡ ἀναγκαιοῦσα παραγωγή ἡμερησίως, καθοριζομένη κατὰ τόπον ὑπὸ τῆς οἰκείας Μεγάλης Μονάδος.

Μετά τὼν ἐπιτασσομένων ἀρτοποιείων θά ἐπετάσσοντο καὶ ἅπαντα τὰ ἐν αὐτοῖς σκευὴ ὡς καὶ ἡ προσωπικὴ ἐργασία τῶν ἐν αὐτοῖς ἐργαζομένων.

Διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ προσωπικοῦ εἶχε γίνῃ ἐξακριβωσις τῶν ἐν τῇ Χώρᾳ ἀρτεργατῶν καὶ οἱ ἐκ τούτων στρατεύσιμοι εἶχον ἐφοδιασθῇ δι' εἰδικῶν φύλλων πορείας, ὥστε ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως νὰ παρουσιασθῶσιν εἰς τὰς ἐν τῇ περιοχῇ Ὑπηρεσίας Παραγωγῆς Ἄρτου. Αἱ Ὑπηρεσίαι αὗται εἶχον ἐνίσχυθῇ διὰ τοῦ ἀναγκαιοῦτος προσωπικοῦ ἀνωτέρου καὶ κατωτέρου.

Αἱ κατὰ τόπους Ὑπηρεσίαι Παραγωγῆς Ἄρτου, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Μονάδων προεβλέπετο νὰ συγκεντρωθῶσι μετὰ τῶν τοιούτων τῶν μελλουσῶν νὰ ἐξυπηρετήσωσι τὰς ἀνάγκας τῆς συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας.

Διὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν συγκεντρώσεως προεβλέπετο ἡ ἐνίσχυσις τῶν ἰδιωτικῶν ἐγκαταστάσεων διὰ φορητῶν κλιθάνων τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας καὶ διὰ Λόχων Ἀρτοποιῶν.

Ἡ ἡμερησία παραγωγή εἰς τὰς Ὑπηρεσίας Παραγωγῆς Ἄρτου δι' ἀνάγκας συγκεντρώσεως, εἶχε ρυθμισθῇ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, βάσει τοῦ προβλεπομένου νὰ ἐφαρμοσθῇ Σχεδίου Ἐκστρατείας καὶ ἀναλόγως πρὸς ταύτην εἶχεν ὀρισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν κλιθάνων, τοῦ προσωπικοῦ καὶ τῶν λοιπῶν μέσων.

Αἱ ὡς ἄνω Ὑπηρεσίαι ὑπῆγοντο εἴτε εἰς τὰ Κέντρα Παραγωγῆς Ἄρτου, προβλεπόμεναι ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, εἴτε εἰς τὰ κατὰ τόπους Ἀνεφοδιαστικά Ὅργανα.

ιη) ΣΧΕΔΙΟΝ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΟΥ ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΠΤΥΞΕΩΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΑΕΡΟΠΟΡΙΚΟΥ ΠΥΡΟΒΟΛΙΚΟΥ

Παρ' ἡμῖν τὰ μέσα ἐνεργοῦ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης ὀργανώθησαν ἐν εἰρήνῃ ὡς ἑξῆς:

α) Τοῦ Στρατοῦ τῆς Ξηρᾶς.

Τὸ μέγιστον μέρος αὐτῶν συνεκροτήθη εἰς Μονάδας Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ, ὡς καὶ εἰς Πολυβολαρχίας αἰτίνες ὑπῆχθησαν ὑπὸ τὰς διαφόρους Μεγάλας Μονάδας ἥτοι τὰ Σώματα Στρατοῦ καὶ τὰς Ἀνεξαρτήτους Μεραρχίας, μικρὸν δὲ μέρος κατενεμήθη εἰς τὰ ὄχυρά.

β) Τοῦ Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ (πλὴν τῶν ἐπὶ τῶν πολεμικῶν πλοίων).

Κατενεμήθησαν ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν Διοίκησιν Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης Ναυστάθμου, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὰ διάφορα Ναυτικά Ὁχυρά ἅτινα ὑπῆγοντο εἰς τὰς οἰκείας Ναυτικὰς Ἀμυντικὰς Περιοχάς.

γ) Ἡ Ἀεροπορία Διώξεως.

Συνεκροτήθη εἰς Μοίρας, αἰτίνες κατενεμήθησαν εἰς τὰς Μονίμους Ἀεροπορικὰς Βάσεις, ὑπαγομέναις ὑπὸ τὰς Ἀνωτέρας Διοικήσεις Ἀεροπορίας.

Τὰ Γενικά Ἐπιτελεῖα Στρατοῦ, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας κατήρτισαν ἀπὸ κοινοῦ Σχέδιον χρησιμοποίησεως τῶν ἐνεργῶν ἀντιαεροπορικῶν μέσων τῶν τριῶν Στρατῶν, Ξηρᾶς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος διὰ τὴν ἀεράμυναν τῆς Χώρας, δι' ἐκάστην μελετηθεῖσαν περίπτωσιν πολέμου καὶ συναρτῆσαι τῶν δεδομένων τοῦ ἀντιστοίχου Σχεδίου Ἐκστρατείας.

Ἐκαστον τοιοῦτον Σχέδιον Ἐνεργοῦ Ἀεραμύνης καθώριζε:

1) Τὰ διατεθησάμενα παρ' ἐκάστου τῶν Στρατῶν Ξηρᾶς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος ἐνεργὰ μέσα ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης πρὸς κάλυψιν ἐκάστου εὐπαθοῦς χώρου ἢ εὐπαθοῦς σημείου τῆς Χώρας καὶ τὴν χρονικὴν περίοδον καθ' ἣν τὰ μέσα ταῦτα θά διατεθοῦν. Ὅσακις δὲ διὰ τὴν κάλυψιν εὐπαθοῦς τιнос χώρου διετίθεντο ἐνεργὰ μέσα ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης, ἀνήκοντα εἰς διάφορα πολεμικὰ ὑπουργεῖα, ἐνιαῖα διοικήσεις αὐτῶν καθωρίζετο ἐπίσης διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐνεργοῦ Ἀεραμύνης.

- 2) Τὰ διατεθησόμενα εἰς τὰς διαφόρους Μονάδας τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας ἐνεργὰ μέσα ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης διὰ τὴν προστασίαν αὐτῶν τούτων τῶν Μονάδων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, ἀνεγνωρίσθησαν καὶ ὀργανώθησαν αἱ θέσεις πρὸς τὰς τῶν ἐνεργῶν ἐπιχειρῶν μέσων διὰ τὴν κάλυψιν τῶν καθορισθέντων παρ' ἐκάστου σχεδίου, εὐπαθῶν χώρων ἢ εὐπαθῶν σημείων.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐν πολέμῳ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπέλθῃ καὶ μεταβολὴ εἰς τὴν διάθεσιν τῶν μέσων, τούτέστιν:

- α) συμφώνως μὲ τὰ προκαταβολικῶς ἐνδεχομένως προβλεφθέντα παρὰ τοῦ Σχεδίου Ἐνεργοῦ Ἀεραμύνης.
- β) ἐν τῇ ζώνῃ τῶν ἐπιχειρήσεων, συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχιστρατήγου διὰ τὰ παρὰ τοῦ Στρατοῦ τῆς Ξηρᾶς χορηγούμενα μέσα.
- γ) ἐν τῇ ζώνῃ τοῦ Ἐσωτερικοῦ ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ Ἀεραμύνης ἢ ἀπὸ περιοχῆς Ἀεραμύνης εἰς ἑτέραν ὑπὸ τῶν ἀρμοδιῶν Διοικητῶν Περιοχῶν Ἀεραμύνης μετὰ συγκατάθεσιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου, εἰς δ' ὑπάγονται ὀργανικῶς τὰ ὑπὸ μετὰκίνησιν μέσα.
- δ) ἀπὸ τῆς ζώνης τῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὴν ζώνην τοῦ Ἐσωτερικοῦ ἢ καὶ ἀντιστρόφως (ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν προβλέφθῃ εἰς τὸ ἐδάφιον α).

Ἦνα σημειωθῇ καὶ παρακολουθηθῇ πᾶσα κίνησις τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ὑπερθεῖν τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους, ἢ ἀκολουθουμένη ὑπὸ ταύτης γενικῶς πορεία καὶ ἐξασφαλισθῇ ἢ ἐν τῷ βραχυτέρῳ δυνατῷ χρόνῳ μεταθίβασις τῆς σχετικῆς πληροφορίας εἰς τοὺς ἐνδιαφέροντας ἐκάστοτε εὐπαθεῖς χώρους τῆς Χώρας πρὸς συναγεμῶν τούτων, ὀργανώθῃ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ἴδιον Δίκτυον Ἐπιτηρήσεως καὶ τοιοῦτον Διαθιβάσεων δι' ὧν προβλέφθῃ:

- 1) ἡ ἐγκατάστασις καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν Σταθμῶν Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος τόσον κατὰ πλάτος ὅσον καὶ κατὰ βάθος ὥστε νὰ ἐξασφαλίζεται ἡ συνεχὴς ἐν τῷ χρόνῳ καὶ χώρῳ παρατήρησις.
- 2) ἡ ὀργάνωσις τῶν διαθιβάσεων αἰτινες νὰ ἐξασφαλίζωσιν, εἰ δυνατόν, τὸν ἀπ' εὐθείας σύνδεσμον ἐκάστου Σταθμοῦ Ἐπιτηρήσεως μετὰ τοῦ πρὸς κάλυψιν εὐπαθοῦς χώρου, διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀκαριαίας διαθιβάσεως τῆς πληροφορίας.

Γενικῶς ἡ ὀργάνωσις τῆς διαθιβάσεως τῆς πληροφορίας ἔτεινε εἰς τὴν χρησιμοποίησιν γραμμῶν τηλεφωνικῶν, ἐνσυρμάτων καὶ ἀσυρμάτων τηλεγραφικῶν ἐιδεικευμένων ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν ἀμυναν τῆς Χώρας. Ἡ ἀνάγκη αὕτη ἦτο ἀπολύτως ἐπιτακτικὴ διὰ τοὺς εὐπαθεῖς χώρους οἵτινες εὐρίσκοντο ἐντὸς ζωνῶν αἰφνιδιασμοῦ. Πλὴν, μέχρις ὅτου ἐπιτευχθῇ τὸ τοιοῦτον, ἀναγκαστικῶς ἡ μετάδοσις τῶν πληροφοριῶν ἐθισάσθη ἐπὶ τῶν ὕφισταμένων ἐν τῇ Χώρᾳ μέσων διαθιβάσεων, καὶ ὅπου ὑπῆρχε ἀδυναμία ἀπ' εὐθείας συνδέσμου Σταθμῶν Ἐπιτηρήσεως μετὰ τοῦ εὐπαθοῦς χώρου, ὁ σύνδεσμος ἐξασφαλίσθη φυσικὰ εἰς βάρος τῆς ταχύτητος διαθιβάσεως τῆς πληροφορίας διὰ τῆς ὀργανώσεως Κέντρων Πληροφοριῶν εἰς ἕκαστον τῶν ὁποίων συνεκεντρώνοντο αἱ πληροφορίαι πλειόνων τοῦ ἑνὸς Σταθμῶν Ἐπιτηρήσεως καὶ διεθιβάζετο ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὸν καλυπτέον εὐπαθὴν χώρον παρὰ τῷ ὁποίῳ ὀργανοῦτο Πρωτεύον Κέντρον Πληροφοριῶν.

Τὰ ὧς ἄνω Δίκτυα Ἐπιτηρήσεως καὶ διαθιβάσεων τῶν πληροφοριῶν, ὀργανώθησαν μὲ κυρίαν βάσιν τὴν προσπάθειαν καλύψεως ἀφ' ἑνὸς μὲν τῶν σημαντικῶν ἐκείνων χώρων οἵτινες εἶναι εὐπαθεῖς διὰ πᾶσαν περίπτωσιν πολέμου τῆς Ἑλλάδος μεθ' ἑνὸς ἢ πλειόνων ἐκ τῶν γειτόνων της, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν χώρων ἐκείνων οἵτινες ἐνδέχεται νὰ καταστοῦν εὐπαθεῖς διὰ τινὰς ἐιδικὰς περιπτώσεις πολέμου.

Δεδομένου ὅτι ἐπειδὴ ἀπαιτεῖτο καὶ ἡ ἐπιτήρησις τῶν θαλασσῶν πρὸς σημανσιν καὶ μεταθίβασιν πάσης πληροφορίας ἀφορώσης τὰς ναυτικὰς ἐχθρικὰς δυνάμεις, ὀργανώθη κατὰ τρόπον ἐνιαῖον τὸ Δίκτυον τῆς Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος καὶ Θαλάσσης πρὸς ἀποφυγὴν διπλῶν Σταθμῶν Ἐπιτηρήσεως καὶ διπλῶν Διαθιβάσεων. Οὕτω τὸ σύνολον τῶν διὰ:

α) την επιτήρησιν Ἀέρος καὶ Θαλάσσης (Σταθμοὶ Ἐπιτηρήσεως)

β) τὴν συγκέντρωσιν πληροφοριῶν (Κέντρα Πληροφοριῶν)

γ) τὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν πληροφοριῶν (Κέντρον Συναγερμοῦ)

διατιθεμένων μέσων ἀπετέλεσεν τὴν «Υπηρεσίαν Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος, Θαλάσσης καὶ Συναγερμοῦ». Ἡ Ὑπηρεσία Συναγερμοῦ ἀπετελέσθη ἀπὸ τὰ ὄργανα ἐκεῖνα ἅτινα εἶναι ἐντεταλμένα ὅπως βάσει τῶν παρεχομένων πληροφοριῶν ὑπὸ τοῦ Δι-
κτύου Ἐπιτηρήσεως καὶ Πληροφοριῶν Ἀέρος καὶ Θαλάσσης τῆς Χώρας, ἐπὶ τῆς
ἐν πτῆσει σημειουμένης ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ἢ θαλασσίου ἐχθροῦ ἐνδοχομένως, θέ-
τωσιν ἐκάστοτε ὑπὸ συναγερμὸν ὠρισμένον εὐπαθὴ χωρὸν ἢ αἰρῶσι τὸν συναγερμὸν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὀργάνωσιν καὶ διοίκησιν τῶν μέσων ἀεραμύνης ἐν πολέμῳ,
ἐφηρμόσθησαν παρ' ἡμῖν τὰ ἑξῆς:

Ἀφ' ἧς ἡ Χώρα θὰ ἐκκρύσσεται εἰς «Κατάστασιν Ἀεραμύνης» θὰ κατενέμετο
δι' ὅτι ἀφορᾷ τὰ ἐνεργὰ ἀντιαεροπορικά μέσα καὶ τὴν Ὑπηρεσίαν Ἀέρος, Θα-
λάσσης καὶ Συναγερμοῦ εἰς περιοχὰς ἀεραμύνης καὶ ὁ Διοικητὴς Ἀεραμύνης ἐκά-
στης περιοχῆς θὰ ἐξισφάλιζε μέσῳ τῶν παρ' αὐτῷ ἀρμοδίων Διοικητῶν τὴν καλὴν
λειτουργίαν:

α) τῶν ἐνεργῶν μέσων ἅτινα διετέθησαν διὰ τὴν κάλυψιν τῶν ἐν τῇ περιοχῇ του
εὐπαθῶν σημείων.

β) τοῦ συνόλου τῶν ἐν τῇ περιοχῇ του μέσων τῆς Ὑπηρεσίας Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος,
Θαλάσσης καὶ Συναγερμοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Σχέδιον Ἀναπτύξεως τοῦ Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ, τοῦτο
ἀφεώρα καὶ καθώριζε τὴν διὰ κάθε περίπτωσιν πολέμου διάθεσιν τῶν μέσων ἀντια-
εροπορικοῦ πυροβολικοῦ, τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, τὸν τρόπον κινήσεως αὐτῶν διὰ
τὴν μετάθασιν εἰς τοὺς χώρους καὶ τὰς θέσεις ἐφ' ὧν θὰ διατεθῶσιν, κτλ. κτλ.

Ἐννοεῖται ὅτι ἐπειδὴ ὅλα τὰ ἀνωτέρω μέτρα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν Ἀντιαερο-
πορικὴν Ἀμυναν τῆς Χώρας δέον νὰ δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ νὰ δύνανται νὰ
λειτουργήσιν οὐ μόνον μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῆς στιγμῆς
ἐκείνης καθ' ἣν θὰ ἐκρίνεται ὅτι ὑπάρχουσι ἔστω καὶ ἀπλάϊ ἐνδείξεις μιᾶς πιθανῆς
πολεμικῆς περιπλοκῆς, ἐμελετήθη καὶ ὀργανώθη ἀφ' ἐνὸς ἢ ὑπὸ τὰς καλυτέρας
συνθήκας μυστικότητος καὶ ταχύτητος προεπιστράτευσιν ὄλων τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν
τοῦτον ἀπαιτούμενων μέσων καὶ ἀφ' ἑτέρου δι' ἐπανεὶλημμένων προσκλήσεων καὶ
ἀσκήσεων κατὰ τὰ ἔτη 1939 καὶ 1940 ἐξηρηκῆσαν ἀρτίως ταῦτα.

Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου 1940 μᾶς εἶδεν μὲ τὸ Δίκτυον Ἐπιτηρήσεως Ἀέρος, Θα-
λάσσης καὶ Συναγερμοῦ, ἐπηνδρωμένον, ἐγκατεστημένον καὶ λειτουργοῦν καὶ μὲ
τὸ Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικὸν ἀνεπτυγμένον καὶ τεταγμένον εἰς τὰς θέσεις εἰς
τὰς ὁποίας προεβλέπετο νὰ ταχθῇ.

Αὐτὰ ἦσαν, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, τὰ ἐκπονηθέντα ἀπὸ τοῦ 1936 παρὰ τοῦ
Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ διάφορα Σχέδια τὰ ἐξυπηρετοῦντα τὸ Σχέδιον Ἐπι-
στρατεύσεως καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν ὑπὸ τὰς καλυτέρας δυνατὰς συνθήκας τά-
ξεως, ἀσφαλείας καὶ ταχύτητος διεξαγωγῇ τῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων
Σχεδίων αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι παρ' ὄλων τῶν Μονάδων, Ὑπηρεσιῶν καὶ διαφόρων
ἄλλων Ἀρχῶν τῶν ἐπιφορτισμένων τὴν ἐν δεδομένη στιγμῇ ἐκτέλεσιν αὐτῶν, εἴ-
χον ὀλοκληρωθῇ.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ εἶχον καταρτισθῇ καὶ ἦσαν ἐν ἰσχύϊ
τὰ κάτωθι Σχέδια Ἐπιχειρήσεων:

Α'. Τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Β3 τὸ ὁποῖον ἀντεμετώπιζε ρῆξιν τῆς Ἑλλάδος μετὰ
τῆς Βουλγαρίας, τῆς Βουλγαρίας ἀναλαμβάνουσης τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πο-
λέμου.

Β'. Τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Σ.Μ. τὸ ὁποῖον ἀντεμετώπιζε ρῆξιν Ἑλλάδος μετὰ

της Βουλγαρίας και ένδεχομένως της 'Αλβανίας, έν τῷ πλασίῳ της Βαλκανικής Συνεννόησεως.

Γ'. Τό Σχέδιον 'Επιχειρήσεων Ι.Β. μέ τās δύο μεταβλητάς αὐτοῦ Ι.Β.α καί Ι.Β.β, τό ὁποῖον ἀντεμετώπιζε ρῆξιν της 'Ελλάδος μετά της 'Ιταλίας καί Βουλγαρίας, της πρωτοβουλίας τοῦ πολέμου ἀνηκούσης εἰς τοὺς ἀντιπάλους.

Α'. ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Β3

'Εν τῇ γενομένη ἀναπτύξει τοῦ Σχεδίου 'Επιχειρήσεων Β1 — Β2 ἐξετέθησαν αἱ κυριώτεραι παρατηρήσεις τās ὁποίας ἀποκαμίζει τις ἐκ της μελέτης αὐτοῦ. Δέν ἐκρίθη σκόπιμον νά παραμερισθῇ ἀμέσως τὸ Σχέδιον Β1 — Β2 ὅπερ ἴσχυεν τὸ 1936 ὅτε ἀνέλαθον τὴν 'Αρχηγίαν τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου καὶ ὅπερ ἐθαίριζτο ἐπὶ τοῦ εἰσέτι ἰσχύοντος Σχεδίου 'Επιστρατεύσεως 1935 καὶ νά προχωρήσωμεν εἰς τὴν ἐξ ὑπαρχῆς μελέτην νέου Σχεδίου 'Επιχειρήσεων, καθόσον, έν τῷ μεταξύ, θά ἐμένομεν ἄνευ Σχεδίου ἐφαρμοσίμου έν δεδομένη στιγμή. 'Εκρίθη συνεπῶς σκοπιμώτερον νά βελτιώσωμεν κατ' ἀρχάς τὸ Σχέδιον Β1 — Β2, τῶν βελτιώσεων τούτων περιοριζομένων εἰς βαθμὸν μὴ ἀνατρέποντα αὐτὸ βασικῶς καὶ εἰτα νά ἐπακολουθήσῃ καὶ τεθῇ έν ἰσχύϊ έν νέον Σχέδιον 'Επιχειρήσεων πρὸς Βουλγαρίαν, ἀφοῦ προηγουμένως μελετηθῇ καὶ ληφθῇ σειρά μέτρων ἀπολύτως ἐπιβεβλημένων διὰ τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ριζικὴν βελτίωσιν της στρατιωτικῆς μας θέσεως.

Τὸ οὕτω βελτιωθέν Σχέδιον Β1 — Β2 ἔλαβε τὸν τίτλον Σχέδιον Β2.

Κυριωτέρα τῶν ἐπενεχθεισῶν βελτιώσεων ἦτο ἡ προώθησις της τοποθεσίας ἀντιστάσεως εἰς ἃ μέρη παρουσίαζε τὰ έν τοῖς πρόσθεν ἐκτεθέντα μειονεκτήματα καὶ κενά. Οὕτως ὥρισθη τοποθεσία ἀντιστάσεως ἡ ἐξῆς:

Μπέλες — Ροῦπελ — Τσιγγέλι — Καρᾶ ὁρος — Στραγκατάσι — "Αγιον Πνεῦμα — Προγεφύρωμα Β. Παπάδων — Νέστος — Ραχοῦλα — 'Αρκουδόρεμμα — 1608 (Ἰζκούρ Τεπέ) — Πάχνη — 'Εχίνος — Καρτάλ — Νυμφαία πρὸς Ραγάδαν καὶ ἀνατολικώτερον.

Ταύτοχρόνως έν τῷ ὑψιπέδῳ Κάτω Νευροκοπίου θά κατεῖχτο ἐκ παραλλήλου καὶ ἡ τοποθεσία Καρᾶ ὁρος (Μαλιάγκα καὶ Περιθῶρι) — Λίσε — διάθασις Βῶλακος, ἐπεξετείνετο δὲ ἡ δυνατότης προωθήσεως της τοποθεσίας έν τῇ περιοχῇ Παρανεοσίου μέχρι Μπαρτάκοβας.

'Απὸ ἀπόψεως διατάξεως συγκεντρώσεως, ἡ διάταξις τοῦ Σχεδίου Β1 — Β2 δέν ὑφίστατο οὐσιώδεις μεταβολάς. Ἰσχυροποιεῖτο περισσότεραν ἢ θέσις ἡμῶν εἰς περιοχὴν Παρανεοσίου καὶ προσηνατολίζετο μέρος τῶν Γενικῶν 'Εφεδρεϊῶν εἰς περιοχὴν Καθάλλας.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Β3

Τὴν ἀνοίξιν τοῦ 1937, μετά μακράν καὶ ὥριμον μελέτην τῶν δυνατοτήτων τοῦ ἐχθροῦ, της στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως καὶ τῶν συντελεστικῶν διὰ τὴν βελτίωσιν της μέτρων, συνέλαθον τās γενικὰς γραμμάς τοῦ νέου Σχεδίου 'Επιχειρήσεων τοῦ λαθόντος τὸν τίτλον Β3 καὶ τό ὁποῖον, ἀναπαοκρινόμενον πρὸς τὴν τότε κατάστασιν χωρὶς κανένα ἐπηρεασμὸν ἀπὸ τὰ πραγματοποιήμενα Σχέδια, καὶ βασιζόμενον ἐπὶ τοῦ ἐπεξεργαζομένου ἐπίσης νέου Σχεδίου 'Επιστρατεύσεως, θά ἐτίθετο έν ἰσχύϊ, ὅπως καὶ ἐτέθη, ἀπὸ της ἀνοίξεως τοῦ 1938.

Τās πρώτας ὁδηγίας μου πρὸς τοὺς ἀρμοδίους έν τῷ 'Επιτελείῳ συνεργάτας μου ἐξέδωκα τὸν 'Απρίλιον διὰ της ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 39.489 της 23ης 'Απριλίου 1937 Διαταγῆς καὶ ἐξήτησα παρ' αὐτῶν νά διατυπώσωσι τās γνώμας των. Αἱ ὀριστικαὶ ὁδηγίαί μου διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Σχεδίου ἐξεδόθησαν τὸν 'Ιούλιον διὰ της ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 40.133 της 21ης 'Ιουλίου 1937 Διαταγῆς.

Τὰ κύρια σημεῖα τῶν ὁδηγιῶν μου τούτων περιστρέφοντο εἰς τὰ ἐξῆς:

- α) Λόγοι ἐπιβάλλοντες τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σχεδίου 'Επιχειρήσεων Β2.
- β) Κύριαί γραμμαὶ τοῦ Σχεδίου 'Επιχειρήσεων Β3.

α) Λόγοι επιβάλλοντες τὴν ἀντικατάστασιν τοῦ Σχεδίου
Ἐπιχειρήσεων Β2.

Ἐξετέθησαν ἐν τῇ ἀναπτύξει τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Β1 — Β2 καὶ τοῦ ἐλαφρὰν παραλλαγῇ αὐτοῦ ἀποτελοῦντος Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Β2, τὰ ἀσθενῆ σημεία ἅτινα παρουσίαζον ταῦτα. Ἀνακεφαλαιοῦμεν καὶ συμπληροῦμεν τὰ ἐκτεθέντα ὡς κάτωθι :

1) Ἡ καθοριζομένη ἐν αὐτοῖς στρατηγικὴ ἡμῶν στάσις δὲν ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὰ κατὰ τὸ 1937 στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ δεδομένα τοῦ προβλήματος. Προεβλέποντο ἐν τοῖς Σχεδίοις Β1 — Β2 καὶ Β2' ὡς πρὸς τὸ βασικὸν τοῦτο ζήτημα, δύο περιπτώσεις :

— Ἀνάληψις ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων.

— Ἐν ἀδυναμίᾳ ἀμέσου ἐκδηλώσεως τῆς ἀνωτέρω ἐνεργείας, ἄμυνα μὲ δυνατότητα ἀναλήψεως ἐν καιρῷ ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων.

Κατὰ τὸ μέχρι τοῦ 1928 χρονικὸν διάστημα, μὲ τὴν Βουλγαρίαν σχεδὸν ἀφωπλισμένην καὶ ἐλεγχομένην παρὰ Συμμαχικῆς Ἐπιτροπῆς, ἦτο ὄντως δεδικοιολογημένη ἐκ τῶν πραγμάτων ἡ ἰδέα ἀναλήψεως παρ' ἡμῶν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, παρ' ὅλον ὅτι εἰχομεν κολοσσιαίας, ὡς ἐξετέθη, ἑλλείψεις, καὶ ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν πάντως ὅτι τὰ Σχέδια Ἐπιστρατεύσεως ἡμῶν θὰ εἶχον στ' ἑξῆς ἐπὶ τῶν μέσων ἅτινα εἰχομεν καὶ θὰ ἠδύναντο νὰ ἐφαρμοσθῶσι.

Κατὰ τὸ 1936 ὅμως, μὲ τὴν σαφῶς τεθεῖσαν ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πολιτικὴν βάσιν τοῦ πολέμου, ἦτοι ἀναλήψεως τῆς πρωτοβουλίας ἐνάρξεως αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Βουλγαρίας, καὶ μὲ τὰ δεδομένα, ὅσον ἀφορᾷ τὸν βουλγαρικὸν στρατὸν τὰ ἐκτεθέντα ἐν λεπτομερείᾳ εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 39309 ὑπόμνημά μου τῆς 5ης Φεβρουαρίου 1937, ἡ περίπτωσις ἀναλήψεως ἐκ μέρους ἡμῶν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, δὲν ἐδικαιολογεῖτο ἐκ τῶν πραγμάτων.

Τὸ εὐαίσθητον τῶν συγκοινωνιῶν μας ἀπὸ τῶν ἐναερίων κινδύνων, ἡ ἀνάπτυξις τῆς βουλγαρικῆς ἀεροπορίας, κατεδείκνυσεν ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ δυνηθῶσι νὰ ἐπιβραδύνωσι τὴν συγκέντρωσίν μας περισσότερον ἢ ἡμεῖς τὴν ἀσφαλεστέραν καὶ ταχύτεραν ἰδικὴν των, ὅσονδήποτε καὶ ἂν δεχθῶμεν δραστηρίαν τὴν ἐνέργειαν τῆς ἡμετέρας Ἀεροπορίας, σοβαρῶς ὑστερούσης τῆς βουλγαρικῆς. Ἄν εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο προσθέσωμεν καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ Βούλγαροι, ἀσκοῦντες τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, θὰ προηγηθῶσιν ἡμῶν εἰς τὴν κρυφίαν ληψίν ὅλων τῶν ἀναγκαίων προεπιστρατευτικῶν μέτρων, καταλήγομεν νὰ δεχθῶμεν ὅτι τὴν προτεραιότητα ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐπιθέσεως θὰ ἔχωσιν αὐτοὶ καὶ ὄχι ἡμεῖς. Ἄλλως τε πῶς εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῶμεν ὅτι ἡ Ἀνωτάτη Βουλγαρικὴ Διοίκησις, προπαρασκευάζουσα ἐπιθετικὸν καθ' ἡμῶν πόλεμον, θὰ τὸν ἀποτολήμῃ χωρὶς νὰ ἔχη τὴν βεβαιότητα ὅτι θὰ δυνηθῇ νὰ προηγηθῇ ἡμῶν ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐπιθέσεως;

Εἰς τὸ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὑποβληθὲν ὑπ' ἀριθ. 39309/5-2-1937 υπόμνημά μου περὶ «Συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ», ἀνεπτύσσοντο καὶ οἱ λόγοι καθ' οὓς ἡ προοπτικὴ τοῦ μέλλοντος ἦτο εὐνοϊκωτέρα διὰ τοὺς Βουλγάρους, ἐκ τῶν ὁποίων λόγων ὁ κυριώτερος ἦτο ὅτι, προηγηθέντες ἡμῶν εἰς τοὺς ἐξοπλισμοὺς καὶ ἐφαρμόσαντες πρόγραμμα μεθοδικώτερον, ταχύτερον ἡμῶν θὰ ἔφθανον εἰς τὸ ὄριον τοῦ νὰ δύνανται νὰ θέσωσι ἐπὶ ποδὸς πολέμου ἀπάσας τὰς ἐφεδρείας των.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, κατ' ἀναπότρεπτον ἀνάγκην, εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ προτάζωμεν τῆς ἐπιθέσεώς μας ἐπιχειρήσεις ἀμυντικὰς δι' ὧν θὰ ἐπιζητήσωμεν :

α) Νὰ προστατεύσωμεν τὴν συγκέντρωσίν μας ὅπου τὴν ἐπιζητοῦμεν καὶ ὅσον δῆποτε καὶ ἂν διαρκέσῃ αὕτη.

β) Νὰ θραύσωμεν τὴν ἐχθρικὴν ἐπίθεσιν, καλύπτοντες ὅσον τὸ δυνατόν εἰς τὸ ἀκέραιον τὸ ἐθνικὸν μας ἔδαφος. Οὕτω θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν κατατριβὴν καὶ φθοράν τοῦ ἐχθροῦ. Τηροῦντες δὲ ἐκ παραλλήλου ἀθίκτων καὶ ὅπου πρέπει ἰσχυρὰν μᾶζαν

έλιγμοῦ πλαισιουμένην διὰ τῆς μείζονος δυνάτης ποσότητος πυροβολικοῦ, θὰ δυνηθῶμεν νὰ μεταπέσωμεν εἰς τὴν ἐπίθεσιν με' ὑπεροχὴν μέσων ἀναλαμβάνοντες καὶ διατηροῦντες πλεόν τὴν πρωτοθουλίαν τῆς ἐνεργείας.

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦσι τὴν βασικὴν καὶ κυρίαν σκέψιν τῶν ὑπ' ἄρ. Α.Π. 39489/23-4-1937 ὁδηγῶν ὡς ἐξέδωκα διὰ τὸ Β3 πρὸς τοὺς ἐν τῷ Γενικῷ Ἐπιτελείῳ συνεργάτας μου.

Τὴν ἰδέαν ταύτην ἐνεργείας διευκολύνει, ἐνισχύει καὶ ἐξυπηρετεῖ ἡ εἰσοδος τοῦ παράγοντος τῆς ὁχυρώσεως, τῆς ὁποίας ἡ χρησιμότης δὲν περιορίζεται οὕτω μόνον εἰς τὸ στάδιον τοῦ Προκαλυπτικοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' ἀπεναντίας, ἐπεκτείνεται ἐπ' ὠφελεία καὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ κυρίου στρατηγικοῦ ἐλιγμοῦ. Ἡ ὁχύρωσις θὰ ἐπέτρεπεν οὐ μόνον νὰ ἐπιστρατευθῶμεν ὑπὸ τὴν προστασίαν μιᾶς προκαλύψεως στερεᾶς καὶ σχετικῶς ὄχι πολυδαπάνου ἀπὸ ἀπόψεως δυνάμεων, θὰ ὑπεχρέωνε τὸν ἐχθρόν, ὁ ὁποῖος θὰ εἶχε τὴν πρωτοθουλίαν τῆς ἐνεργείας, νὰ προβῇ εἰς ἀγῶνας σφοδροῦς διαρκείας, φθοροποιούς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ στρατηγικῆς ἀπόψεως θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀνωτέραν Διοίκησιν νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συγκέντρωσιν τῶν δυνάμεων, νὰ προπαρασκευάσῃ τὸν ἐλιγμόν της καὶ εἶτα, μετὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν μέσων καὶ τὴν φθορὰν τοῦ ἐχθροῦ, νὰ ἀναλάβῃ τὴν στρατηγικὴν ἐπίθεσιν.

Ἄλλως ἔχει τὸ ζήτημα ἐὰν ὁ ἐχθρὸς:

— Ἐντοπίσῃ ἢ κατευθύνῃ τὴν κυρίαν τοῦ Ἐπίθεσιν εἰς τὸ Θέατρον Ἐπιχειρήσεων τῆς Δυτικῆς Θράκης.

— Δὲν δυνηθῇ, δι' οἰονδήποτε λόγον, νὰ ἐπιτύχῃ τὴν συγκέντρωσιν τοῦ ἐνωρίτερον ἡμῶν παρὰ τὸ ὅτι ἄσκει αὐτὸς τὴν πρωτοθουλίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου καὶ δύναται, ὥς ἐξετέθη, νὰ προβῇ κρυφίως εἰς τὴν λήψιν ὅλων τῶν προεπιστρατευτικῶν μέτρων ὥστε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν προτεραιότητα ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐπιθέσεως.

Εἰς τὰς περιπτώσεις ταύτας ἐνδείκνυται νὰ μὴ ἀναμείνωμεν, οὔτε καὶ ἀπαιτεῖται νὰ ἀναμείνωμεν, ἀλλὰ μετὰ τὸ πέρας τῆς ἡμετέρας συγκεντρώσεως θὰ πρέπη ἄνευ ἀναβολῆς νὰ ἀναλάβωμεν τὴν ἐπίθεσιν.

Ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατηγικὴν ἡμῶν στάσιν ἐν τῷ νέῳ Σχεδίῳ Β3 καὶ τοὺς λόγους οἵτινες με' ὤθησαν εἰς τὴν μεταβολὴν τῆς προβλεπομένης τοιαύτης εἰς τὰ Σχέδια Β1-Β2 καὶ Β3.

β) Κύρια Γραμμὰ τοῦ Σχεδίου Β3

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς κυρίας γραμμάς τοῦ Σχεδίου Β3 καὶ ἵνα δοθῇ μία ὁλοκληρωτικὴ εἰκὼν τούτου, ἀπαιτεῖται μία ἐκτενεστέρα ἀνάπτυξις τῶν ἄλλων ἀσθενῶν σημείων ὅτινα παρουσιαζοῦν τὰ σχέδια Β1-Β2 καὶ Β2.

Κατὰ ταῦτα, τὰ ἀσθενῆ σημεῖα τοῦ Σχεδίου Β1-Β2 καὶ τοῦ Σχεδίου Β2 ἔχουν ἐν λεπτομερείᾳ ὥς ἐξῆς:

Προκαλύψεις. Τὸ κλιμάκιον Προκαλύψεως ἦτο λίαν ἀσθενὲς ἰδιαίτερος δὲ ἐπὶ τοῦ ὑψηλέδου Κάτω Νευροκοπίου, ὅπερ ἐτεμαχίζετο μεταξὺ τῶν Γ' καὶ Δ' Σωμάτων Στρατοῦ, εἰς τὴν Παρανέστιον ζώνην καὶ εἰς ὁλόκληρον τὴν Δυτικὴν Θράκην, ὅπου μάλιστα ἐξητεῖτο ἀπὸ τὴν XII Μεραρχίαν, ἐπιστρατευομένην εἰς ἀπόστασιν βολῆς πυροβολικοῦ ἀπὸ τῆς μεθορίου, νὰ φέρῃ τὸν ὄγκον της εἰς Ξάνθην, ἐγκαταλείπουσα τὰς εἰς Κομοτινὴν καὶ Διδυμότειχον δυνάμεις εἰς τὴν τύχην των, με' τὴν ἐντολὴν ὅπως ὅσαι δυνηθοῦν νὰ συμπτυχθῶσι πρὸς Ξάνθην, αἱ δὲ λοιπαὶ νὰ τραπῶσιν ἀσυνδέτοι καὶ ἀσυντόνιστοι πρὸς Ἀλεξανδρουπόλιν, ἐνθα λόγῳ τῆς διαφορᾶς τῶν ἀποστάσεων θὰ ἔφθανον διαδοχικῶς χωρὶς νὰ ὑπῆρχεν ἐκεῖ οὐδὲν στήριγμα ὅπως τὰς ὑποδεχθῇ καὶ τὰς καλύψῃ.

Ἡ Μεραρχία Ἱππικῶν λίαν χρήσιμος διὰ τὸν ἀγῶνα προκαλύψεως ἀφίετο ἀχρησιμοποίητος εἰς Λάρισαν-Θεσσαλονίκην-Σέρρας, ἵνα μεταφερθῇ βραδύτερον εἰς Ξάνθην.

Οὐδεμία χρησιμοποίησις ἐγένετο τῶν τεσσάρων Ταξιαρχιῶν Πεζικοῦ καὶ τοῦ πλείστου τῶν Ταγμάτων Πολυθόλων, ἀφιεμένων εἰς τὸ Κλιμάκιον Ἐλιγμοῦ. Αἱ Μο-

νάδες αὔται οὐδεμίαν ἐλκτικὴν ἱκανότητα ἔχουσιν, ἡ μόνη δὲ σοβαρὰ ὑπηρεσία ἦν ἡδύνατο νὰ προσφέρωσιν ἦτο κυρίως κατὰ τὴν περίοδον τοῦ ἀγώνος τῆς Προκαλύψεως.

Στρατηγικός Ἐλιγμός

Ἐπιθετικά Ἐπιχειρήσεις.

Ὡς προσεγγέποντο αὐταὶ ἐν τῷ Σχεδίῳ Β1 - Β2 καὶ τῷ Β2 παρουσίαζον τὰ ἐξῆς μειονεκτήματα:

α) Εὐρύτατον μέτωπον ἐπιθέσεως. (Στρυμὼν-Ἐχίνος). Διασπορά τῶν Δυνάμεων.

Τὰ δύο Σώματα Στρατοῦ τῆς κυρίας προσπάθειας ἐνεργοῦσι τὸ μὲν ἐπὶ μετώπου 28 χιλιομέτρων τὸ δὲ ἐπὶ μετώπου 36 χιλιομέτρων καὶ μάλιστα τὸ δεύτερον ἐπὶ ζώνης μὴ ἐπιτρεπούσης τὴν κίνησιν τοῦ βαρέος καὶ πεδινοῦ πυροβολικοῦ των. Οὕτω τὸ σπουδαιότερον εἰς χεῖρας μας ἐπιθετικὸν μέσον εἰς 8 τότε εἰχομεν σχετικὴν ὑπεροχὴν ἔναντι τῶν Βουλγάρων, τὸ Πυροβολικόν, διεσπείρετο ἐφ' ὅλου τοῦ μετώπου τούτου καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ ἐχθρὸς δὲν ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ τὴν συγκεντρωτικὴν αὐτοῦ ἐνέργειαν καὶ ἰσχύιν.

β) Εἰς τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Καβάλλας ἐδίδετο ἡ ἀποστολὴ νὰ ἐνεργήσῃ πρὸς Πασμακλή κινουόν:

Τὸ Δ'. Σώμα Στρατοῦ συγκροτήσεως λίαν μειονεκτικῆς λόγῳ τῆς πλήρους διασπάσεως τῶν ὀργανικῶν του δεσμῶν, ἐπὶ τοῦ ἄξονος Ἐχίνος - Πασμακλή.

Τὸ συγκρότημα Παρανεστίου ἐπὶ τοῦ ἄξονος Μπαρτάκοθα - Πασμακλή.

Τὴν Μεραρχίαν Ἰππικὴν ἐπὶ τοῦ ἄξονος Σάτραι - Δαρί Δερε - Ἐγρί Δερε διὰ τὴν κάλυψιν τοῦ δεξιοῦ.

Ὡς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς ὠρίζετο ἡ εὐρεῖα ἐξασφάλις τοῦ κόμβου Πασμακλή διὰ καταλήψεως τῶν ὤκματων Καρλίκ - Κερσινάκ, κ.τ.λ.

Ἡ ἐνέργεια αὕτη δύναται νὰ θεωρηθῇ ὅτι θὰ ἐξελίσσετο εὐνοϊκῶς μέχρι τῆς καταλήψεως τῶν κοινοπόλεων Ράικοθο καὶ Πασμακλή καὶ τοῦτο χάρις κυρίως εἰς τὴν ἀπὸ Μπαρτάκοθας ἐνέργειαν τοῦ συγκροτήματος Παρανεστίου, ἐφ' ὅσον θὰ ἐξησφαλίζετο ἡ ἔγκαιρος ἐξόρμησις ἐκ τῆς περιοχῆς Παρανεστίου.

Μετὰ ταῦτα ὅμως ἡ ἐκθίασις τοῦ Καρλίκ καὶ τοῦ Κερσινάκ δι' ἐνεργείας κατὰ μέτωπον ἀπὸ Νότου εἶναι ἐδαφικῶς ἀδύνατος, ἔστω καὶ ἂν ἀσθενῶς κατέχωνται τὰ ἰσχυρότατα ταῦτα ἐδαφικὰ ἐρείσματα καὶ ἡ ἐνέργεια ἡμῶν θὰ ὑπέκειτο εἰς σοβαρὰν ἀπειλὴν τοῦ δεξιοῦ ἡμῶν παρὰ τοῦ ἐχθροῦ.

Ἐκ τῆς προσεκτικῆς μελέτης τοῦ ἐδάφους προκύπτει ὅτι τὸ ὅλον πρόβλημα συνίσταται εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ Καρλίκ. Αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἄλλως εἰμὴ διὰ συγκλινουσῶν ἐνεργειῶν ἀπὸ Πατάδες πρὸς Νεαπλὴ καὶ εἴτα κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς πρὸς Καρλίκ καὶ κατ' ἀνάλογον τρόπον ἀπὸ Μπαρτάκοθας πρὸς Καρλίκ.

Αἱ δύο αὐτὰ κατευθύνσεις εἶναι αἱ μόναι δυναταὶ ἐδαφικῶς. Ἡ ἀπὸ Ξάνθης ἐνέργεια εἶναι τριτευούσης σημασίας, ἐξαρτωμένη ἀπὸ τὴν πῶσιν τῆς Μπαρτάκοθας, ἵνα προχωρήσῃ μέχρι Πασμακλή καὶ ἀπὸ τὴν πῶσιν τοῦ Καρλίκ ἵνα εἰσδύσῃ βορειότερον διὰ τῆς Ροδόπης πρὸς Ντόβλεν.

Ἡ διάθεσις συνεπῶς τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ ἐπὶ τῆς τελευταίας ταύτης κινδυνώδους καὶ νεκρᾶς κατευθύνσεως κατεδίκασεν αὐτὸ εἰς ἀπαυχίαν ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐπέφερεν ἐπέκτασιν τοῦ μετώπου Ἐπιθέσεως τοῦ Στρατοῦ δυσανάλογον τῶν μέσων ἀτινα διέθετεν οὗτος.

Ἐν ἀνακεφαλαιώσει λοιπόν, ὁ Στρατὸς ριπτόμενος εἰς ἐπίθεσιν ἐπὶ εὐρυτάτῳ μετώπῳ καὶ μὴ ἐπιτυχάνων τὴν ἀναγκαιοῦσαν ἰσχύιν αὐτὴ ἐπὶ τῆς ζώνης κυρίας προσπάθειας, θὰ συνήπτε μάχας τοπικάς καὶ ἀσυντονίστους διὰ μέσου ἐδάφους δυσχερεστάτου. Κατὰ φυσικὴν συνέπειαν δὲν θὰ ἐπετύγχανεν ἀποφασιστικὸν ἀποτέλεσμα καὶ δεδομένῳ ὅτι θ' ἀντιμετώπιζεν ἐχθρὸν τοῦλάχιστον ἰσόπαλον καὶ μηδεμίαν ὑποσπάντα προηγουμένως κατατριβὴν, ἡ ἐνέργειά του θὰ ἐξεφυλίζετο ταχέως καὶ τελικῶς θὰ ἀνεκόπτετο.

Ἀμυντικαὶ Ἐπιχειρήσεις

Καὶ αὐται, ὡς προεβλέποντο εἰς τὸ Σχέδιον Β1 - Β2 καὶ τὸ Β2, παρουσίαζον τὰ ἑξῆς μειονεκτήματα:

Σύλληψις περίπλοκος, τοῦτέστι προεβλέποντο πλείονες περιπτώσεις ἀναλήψεως τῆς ἀντεπιθέσεως, ἐξαρτωμένης ἐκ ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς κατευθύνσεως τῆς κυρίας ἐχθρικής ἐπιθέσεως. Δὲν παρουσίαζεν, ὡς ἔδει, τὸν χαρακτήρα καλύψεως μιᾶς ἐκ τῶν προτέρων προπαρασκευασμένης ἐπιθέσεως, ἐκτοξευθησομένης οἷου πρέπει δι' ἀθίκτων δυνάμεων μετὰ τινα φθορὰν τοῦ ἐχθροῦ, ἥτο συνεπῶς ἐνδεχόμενον νὰ προκύψῃ ἐν τῇ πραγματικότητι σύγχυσις καὶ ἀμφιταλάντευσις, μὲ συνέπειαν, συντελούντων καὶ τῶν κατωτέρω λοιπῶν μειονεκτημάτων, τὴν μὴ ἀνάληψιν τῆς πρωτοβουλίας.

Μεγάλη ἐπίσης ἑκτασις τοῦ ἀμυντικοῦ μετώπου (Μπέλες - Καρτάλ) ἐπιβάλλουσα τὴν διάθεσιν τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ εἰς Ἐάνθην. Ἐξασθένησις συνεπῶς τοῦ κυρίου θεάτρου ἐπιχειρήσεων τοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ ἀδυναμία συνεπῶς ἐκδηλώσεως ἰσχυρᾶς ἀντεπιθέσεως καὶ δι' ἀνεπάρκειαν δυνάμεων.

Κατανομή τοῦ μετώπου μεταξύ Β' καὶ Α'. Σωμάτων Στρατοῦ λίαν δυσανάλογος, τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ περιοριζομένου εἰς τὴν ἄμυναν τοῦ Καρὰ Ντάγ (μὲ μέτωπον 10 χιλιομέτρων) ἐνῶ τὸ Α'. Σῶμα Στρατοῦ εἶχε μέτωπον 60 χιλιομέτρων. Αἱ ζῶναι τῶν Σωμάτων τούτων, ἐφ' ὅσον ἐζητεῖτο ἀπ' αὐτὰ ἡ δυνατότης τῆς ἀναλήψεως ἐπιθετικῆς ἐνέργειας, ὡς προεβλέπετο εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν ἐπιθετικῶν Ἐπιχειρήσεων, ἔδει νὰ ὀρισθῶσι συμφωνῶνς πρὸς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς. Οὕτω:

— Νὰ ἀνελάμβανε ὡς πρέπει τὴν ἄμυναν ὁλοκλήρου τοῦ ὑψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου ἐν Σῶμα Στρατοῦ, τὸ Β'. Σῶμα Στρατοῦ.

— Νὰ μὴ παρίστατο ἀνάγκη διὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς ἐπιθέσεως νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὸ μὲν Β' Σῶμα Στρατοῦ σημαντικώτατα τὴν ζώνην του εἰς τὴν ζώνην τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ, τοῦτο δὲ νὰ συμπύκνῃ αὐτὴν ἀποσύρον διὰς τὰς ἐπὶ τοῦ ὑψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου ἀμυνομένας δυνάμεις τοῦ αἰτίωνος ἥσαν σημαντικαί. Αἱ ἐνέργειαι αὗται εἶνε ἄκρως λεπταί, ἀδύνατοι ἴσως ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἀπαταιοῦσι χρόνον σημαντικὸν εἰς βάρος τῆς ἐπικαιρότητος τῆς ἀντεπιθέσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν στρατηγικὴν διάταξιν τῶν Σχεδίων Β1 - Β2 καὶ Β2, ἐκτὸς τῶν προεκτεθέντων μειονεκτημάτων αὐτῆς, κατὰ τε τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπιθέσεως καὶ τὴν περίπτωσιν τῆς ἀμύνης, μετεφέρετο τὴν τελευταίαν στιγμὴν τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ εἰς Ἐάνθην μὲ συγκρότησιν ὡς ἐξετέθη λίαν μειονεκτικὴν. Ἐπίσης τὴν τελευταίαν στιγμὴν μετεφέρετο ἐκ Θεσσαλονίκης τὸ παλαιὸν βαρὺ βραδυκίνητον Πυροβολικὸν τῆς Γενικῆς Ἐφεδρείας.

Ἰδοὺ λοιπὸν τῶρα μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν κυρίων μειονεκτημάτων τῶν Σχεδίων Β1 - Β2 καὶ Β2, ποῖαι ἦσαν αἱ κύρια γραμμαὶ τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Β3 ὅπερ, ὡς ἐλέχθη, ἐβασίζετο ἐπὶ τοῦ ἐν τῷ μεταξύ ἐπεξεργασθέντος καὶ ἰσχύοντος νέου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

Α. ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΣ

1) Κλιμάκιον Προκαλύψεως

1) Γ'. Σῶμα Στρατοῦ ἐκ δύο Μεραρχιῶν VI καὶ XVII, μιᾶς Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, δύο Ταγμάτων Πολυβόλων.

2) Δ'. Σῶμα Στρατοῦ ἐκ τριῶν Μεραρχιῶν XI, XIV καὶ VII, τριῶν Ταξιαρχιῶν Πεζικοῦ, τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ καὶ τεσσάρων Ταγμάτων Πολυβόλων. Τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἔχῃ Δυτικὸν ὄριον ὁλόκληρον τὸ Καρὰ Ντάγ (μετὰ τοῦ Πρεσέκ), τοῦ Γ'. Σώματος Στρατοῦ ὑποχρεουμένου νὰ ἀποφράξῃ, παρισταμένης ἀνάγκης, τὰς ἀπὸ Ἀχλαδοχωρίου πρὸς Σέρρας ὁδούς. Κέντρον βάρους τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ ἐπὶ τοῦ ὑψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου. Προσανατολισμὸς τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ ἐπὶ τοῦ ἀξονος Πατάδες - Νεαπλῆ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τοῦ

μεγαλυτέρου δυνατού προγεφυρώματος Βορείως Παπάδων ἐπ' ὠφελεία τῆς μετέπειτα, ὡς κατωτέρω, ἐνεργείας τοῦ Α' . Σώματος Στρατοῦ.

3) Τμήμα Στρατιάς Θράκης ἐκ δύο Μεραρχιῶν XII καὶ XIII καὶ δύο Ταγμάτων Πολυβόλων. Δυτικὸν ὄριον εἰς ὕψος Πόρτο Λάγο.

Ὁ ἐλιγμὸς Πρακαλύψεως θὰ σκοπῇ:

α) Τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τοποθεσίας Ἀντιστάσεως τῆς Στρατιάς, ἥτις εἶναι περίπου, ἢ τοῦ Σχεδίου Β2, ἐν προεκτάσει τῆς ὁποίας ὠθηθήσονται μέχρι τῆς μεθορίου ἐπιτηρητικά καὶ ἐπιβραδυντικά ἀποσπάσματα.

β) Τὴν ὁλοκληρῶσιν τοῦ ἀνοχυρώτου Τμήματος τοῦ Μπέλες, ἢ δι' αἰφνιδιαστικοῦ ἐγχειρήματος ἢ δι' ἐνεργείας ἰσχύος διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ Γ' . Σώματος Στρατοῦ, ἐφ' ὅσον ἤθελον μᾶς προλάβῃ οἱ Βούλγαροι ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω ἐδαφικοῦ τμήματος.

γ) Ὁμοίως τὴν αἰφνιδιαστικὴν ὁλοκληρῶσιν τοῦ Ἀλῆ Μπουτούς.

δ) Τὴν ὅσον τὸ δυνατόν μείζονα διείσδυσιν πρὸς τὰς κατευθύνσεις Νεαπλὴ καὶ Μπαρτάκοβας ὥστε νὰ διευκολυνθῇ ὁ μετέπειτα, ὡς κατωτέρω, ἐλιγμὸς τοῦ Α' . Σώματος Στρατοῦ κατὰ τοῦ Καρλίκ (ὕψιπτον Πασμακλῆ). Ἡ μόνιμος κατοχὴ Μπαρτάκοβας ἐξασφαλισθήσεται σταθερῶς ἐνισχυομένη δι' ἔργων ἐκστρατείας.

II) Κλιμάκιον Ἐλιγμοῦ

1) Τὸ Α' . Σῶμα Στρατοῦ ἐκ τριῶν Μεραρχιῶν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Δράμας.

2) Τὸ Β' . Σῶμα Στρατοῦ ἐκ τριῶν Μεραρχιῶν εἰς τὴν περιοχὴν Σερρών.

III) Γενικαὶ Ἐφεδρεῖαι

1) Μία Μεραρχία Πεζικοῦ εἰς περιοχὴν Μυρίνης (βορείως Νιγρίτης).

2) Μία Μεραρχία Πεζικοῦ εἰς περιοχὴν Καβάλλας.

3) Τὸ Πυροβολικὸν Γενικῆς Ἐφεδρείας ὀπίσω τοῦ Β' . Σώματος Στρατοῦ.

IV) Ὁργάνωσις Διοικήσεως

1) Τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον εἰς Θεσσαλονίκην μὲ προκεχωρημένον κλιμάκιον εἰς Νιγρίταν.

2) Τὸ Τμήμα Στρατιάς Καβάλλας εἰς Καβάλλαν.

3) Τὸ Τμήμα Στρατιάς Θράκης εἰς Ἀλεξανδρούπολιν.

—Ὄψω τὰ Β' ., Γ' ., καὶ Δ' . Σώματα Στρατοῦ καὶ αἱ Γενικαὶ Ἐφεδρεῖαι θὰ ὑπάγωνται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον.

Τὸ Δ' . Σῶμα Στρατοῦ θὰ περιορισθῇ πρὸς Ἀνατολὰς μέχρι Βάλακος (συμπεριλαμβανομένου).

—Τὸ τμήμα Στρατιάς Καβάλλας θὰ ἔχῃ τὴν ζώνην μεταξύ Παπάδες (συμπεριλαμβανομένου) καὶ τοῦ Λαιμοῦ Πόρτο Λάγο. Θὰ διοικῇ ἀρχικῶς τὴν Μεραρχίαν Ἰππικοῦ, μίαν Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ καὶ τὸ Συγκρότημα Ξάνθης, ἀποτελούμενον ἐκ τῆς XIV Μεραρχίας καὶ μιᾶς Ταξιαρχίας Πεζικοῦ. Μετέπειτα, ὡς κατωτέρω ἐκτεθήσεται, ἡ Μεραρχία Ἰππικοῦ τάσσεται ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, τὸ δὲ Α' Σῶμα Στρατοῦ ὑπὸ τὸ Τμήμα Στρατιάς Καβάλλας.

—Τὸ Τμήμα Στρατιάς Θράκης οὐδεμίαν θὰ ἔχῃ ὑπαγωγὴν ὑπὸ τὸ Τμήμα Στρατιάς Καβάλλας.

V) Προβλέψεις διὰ τὴν μετέπειτα ἐξέλιξιν τοῦ ἐλιγμοῦ.

Κύριον θέατρον ἐπιχειρήσεων ἡ Ἀνατολικὴ Μακεδονία.

Ἐν τῇ προβλέψει ὅτι οἱ Βούλγαροι θὰ ἔχωσι προτεραιότητα ἐν τῇ ἀναλήψει τῆς ἐπιθέσεως ἢ ἐνέργειας ἡμῶν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς θὰ συνίσταται εἰς τὴν πρόταξιν Ἀμυντικῶν Ἐπιχειρήσεων ἐχουσῶν τὸν χαρακτήρα καλύψεως μιᾶς ἐκ τῶν προτέρων προπαρασκευασμένης ἐπιθέσεως ἐν τῷ κυρίῳ θεάτρῳ Ἐπιχειρήσεων, ἐκτοξευθησμένης δι' ἀθικτῶν δυνάμεων μετὰ τινα φθοράν τοῦ ἐχθροῦ.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὡς ἐξετέθη, καθ' ἣν ἡ ἐχθρικὴ ἐπίθεσις ἐντοπισθῇ ἢ κατευθυνθῇ κυρίως εἰς τὸ δευτερεύον θέατρον Ἐπιχειρήσεων, τὴν Δυτικὴν Θράκην, ἢ ἀνάληψις τῆς ἡμετέρας ἐπιθέσεως θὰ λάβῃ χώραν τὸ ταχύτερον δυνατόν, ἐπιζητουμένης τῆς μείζονος δυνατῆς διεισδύσεως εἰς τὸ ἐχθρικὸν ἔδαφος καὶ τῆς ὅσον τὸ

δυνατὸν πληρεστέρας ἐξασφαλίσεως τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους ἐν τῷ δευτερεύοντι Θεάτρῳ, ἵνα παρουσιασθῶμεν μὲ τὰ μεγαλύτερα δυνατὰ εἰς χειράς μας πλεονεκτήματα ἐν περιπτώσει ἀνασταλτικῆς τίνος ἔξωθεν ἐπεμβάσεως.

Εἰς τὴν δ' ὡς τέλος, ὡς ἐπίσης ἐξετέθη, ἀπίθανον περίπτωσιν, καθ' ἣν ὁ ἐχθρὸς, παρὰ τὸ ὅτι ἀσκεῖ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς ἐνάρξεως τοῦ πολέμου, ἐπιτυχάνει τὴν συγκέντρωσιν τοῦ βραδύτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ἢ δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν δύναται νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἐπίθεσίν του, ἢ ἀνάληψις τῆς ἡμετέρας ἐπιθέσεως δὲν θὰ βραδύνῃ τὸ παράπαν, ἀλλὰ θὰ προκαταλάβῃ αὐτὸν εἰς τὸ στάδιον τῆς συγκεντρώσεώς του, ἢ θὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν οἰονδήποτε ἀδυναμίαν του.

Εἰς τὴν πρώτην καὶ πιθανωτέραν περίπτωσιν ὁ στρατηγικὸς ἔλιγμός ἡμῶν ἀναπτυχθήσεται ὡς ἀκολούθως ὥστε νὰ δύναται συνάμα νὰ προσαρμοσθῇ ἀμέσως πρὸς τὰς ἀνωτέρω ἀπιθάνους προδλέψεις.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΠΡΩΤΗ. ΑΜΥΝΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Εἰς τὸ κύριον Θέατρον Ἐπιχειρήσεων Ἀνατολικῆς Μακεδονίας σταθερὰ Ἄμυνα. Οὐδεμία μεταβολὴ εἰς τὸ μέτωπον Μπέλες - Βῶλαξ.

Πρωθιθῆσεται εἰς τὸ ὕψιπτον Κάτω Νευροκοπίου δυνάμεις πυροβολικοῦ εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ὅπερ θὰ περιορισθῇ πρὸς Ἀνατολὰς μέχρι καὶ τοῦ Βῶλακος, κατέχον συγχρόνως καὶ τὰς δύο τοποθεσίας ἐπὶ τοῦ ὕψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου, τοῦτέστιν τὴν τοποθεσίαν Στραγκάτσι ἀφ' ἐνὸς καὶ τὴν τοποθεσίαν Καρὰ Ὀρος - Λίσε ἀφ' ἑτέρου. Ἐπίσης πρωθιθῆσεται εἰς Μπαμπίναν μίαν Μεραρχίαν τοῦ Β' Σώματος Στρατοῦ.

Τὰς κατευθύνσεις Νεαπλῆ καὶ Μπαρτάκοβας θὰ ἀναλάβῃ τὸ Α'. Σῶμα Στρατοῦ, προσανατολιζόν δύο Μεραρχίας πρὸς τὴν πρώτην κατευθύνσιν καὶ μίαν πρὸς τὴν δευτέραν, θὰ θέσῃ ἐν γραμμῇ μόνον τὰς ἀπολύτως ἀπαραιτήτους δυνάμεις καὶ θὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν Μεραρχίαν Ἰππικοῦ, ἥτις ἐπαναχθήσεται εἰς Δράμαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου. Ἐν οἰσδήποτε περιπτώσει τὸ ἀμυντικὸς ὄργανον προγεφυρώμα Παπάδων θὰ ἦ τὸ ἔσχατον πρὸς τὰ ὅπως ὄριον τῆς ζώνης ἀντιστάσεως τοῦ Σώματος Στρατοῦ, εἰς ὃ θὰ συσπειρωθῇ τοῦτο ἐν περιπτώσει ἀπολύτου ἀνάγκης.

Εἰς τὸ δευτερεῖον Θέατρον Ἐπιχειρήσεων, τὸ τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἡ ἄμυνα ἔσεται ἐλαστικὴ βῆμα πρὸς βῆμα.

Ἡ Δυτικὴ Θράκη θὰ ὑποστῇ ἴσως εἰς ὠρισμένα τμήματά της τὴν εἰσβολὴν τοῦ ἐχθροῦ, ἀλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ καταβληθῇ προσπάθεια νὰ τηρηθῶσιν οἱ δύο πόλοι — ἡ Ξάνθη καὶ ἡ Ἀλεξανδρούπολις — ἀπαγορευομένων τῶν κυρίων εἰσόδων ἐχθρικῆς εἰσβολῆς διὰ τῶν ὀχυρῶν Ἐχίνου καὶ Νυμφαίας. Ἡ Ἀλεξανδρούπολις δέον ν' ἀποτελέσῃ ἀσφαλὲς καταφύγιον τῶν ἀπὸ Κομοτινῆς καὶ Ἐθρου συμπτυχθσομένων δυνάμεων δι' ἐγκαίρου ὀργανώσεως καὶ κατοχῆς τοῦ ἀναγκαίου προγεφυρώματος.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ. ΕΠΙΘΕΤΙΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Ἐν πρώτῃ φάσει. Δύο σύγχρονοι στρατηγικαὶ ἐπιθέσεις προπαρεσκευασμένοι καὶ ἐπικαίρως ἐκτοξευόμεναι δι' ἀνεπάφον δυνάμεων.

α) Ἡ μία ἔσεται ἡ κυρία Ἐπίθεσις ἀγομένη ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Κάτω Βροντοῦ - Νευροκόπιον μὲ σκοπὸν τὴν διάσπασιν τῆς ἐχθρικῆς παρατάξεως, τὴν κατάληψιν τοῦ κόμβου Νευροκοπίου καὶ τὴν πρὸς τὴν Κεντρικὴν Ροδόπην ἀπόρριψιν τῶν ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Νέστου ἐχθρικῶν δυνάμεων. Ὁλόκληρον τὸ Β'. Σῶμα Στρατοῦ, ὅσοις τριζόμενον ὑπὸ τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ καὶ ὑπερβαίνον αὐτὸ θὰ διεξαγάγῃ τὴν κυρίαν προσπάθειαν ἐν τῇ ἄνω κατευθύνσει. Εἰς τὴν διάθεσίν του τὸ Πυροβολικὸν Γενικῆς Ἐφεδρείας.

Τὸ Γ'. Σῶμα Στρατοῦ μὲ στροφέα τὸ Μπέλες θὰ ὠθήσῃ ταχέως τὰς δυνάμεις του πρὸς τὸν ἀνάρρουν τοῦ Στρυμόνος ἔχον προτεταμένον τὸ δεξιὸν του πρὸς Μελέ-

νικον καὶ θὰ ἐπιζητήσῃ νὰ ρίψῃ διὰ τῆς διαβάσεως Πιρὶν πρὸς Νευροκόπι, εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἐπὶ τοῦ ὤψιπέδου Κάτω Νευροκοπίου ἐχθροῦ, ὅσον τὸ δυνατόν ἰσχυρότερας δυνάμεις μετὰ πυροβολικοῦ μεγάλου βεληνεκοῦ καὶ ἱππικοῦ.

Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ προωθουμένη ἐκ Δράμας ὁπίσω τοῦ Δ'. Σώματος Στρατοῦ θὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν τυχόν ἐπιτυχίαν, μὲ γενικὴν κατεύθυνσιν τὸ Νευροκόπιον καὶ τὴν γέφυραν τοῦ Νέστου Ἀνατολικῶς Νευροκοπίου.

Τὸ σύνολον τῆς κυρίας στρατηγικῆς ταύτης ἐπιθέσεως, δι' ἣν διατίθενται, ὡς ἂν, τρία Σώματα Στρατοῦ, ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ καὶ ὁλόκληρον τὸ Πυροβολικὸν τῆς Γενικῆς Ἐφεδρείας καὶ τὴν ὁποῖαν θὰ ὑποστηρίξωσιν ἐπίσης τὰ ὄχυρά, θὰ διευθύνεται ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγοῦ.

β) Ἡ ἄλλη, ἡ δευτερεύουσα ἐπιθεσις, διευθυνομένη ἀπὸ τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Καβάλλας, θὰ σκοπῇ τὴν κατάληψιν τοῦ ὤψιπέδου Πασμακλῆ.

Τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ διὰ τοῦ ὄγκου του, ἐνισχυόμενον ἐνδεχομένως καὶ διὰ μιᾶς ἐτέρας Μεραρχίας ἐκ τῶν Γενικῶν Ἐφεδρειῶν, θὰ ἐνεργήσῃ ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Παπάδες - Νεαπλῆ καὶ ἐπιδιώξῃ ἀφ' ἐνὸς βαθεῖαν διείσδυσιν πρὸς Ντόσπατ, ἀφ' ἐτέρου τὴν ἄλωσιν τοῦ Καρλίκ δι' ἰσχυρὰς ἐνεργείας ἀπὸ Δυσμῶν κατὰ μῆκος τῆς κορυφογραμμῆς τῆς μεθορίου. Μία Μεραρχία τοῦ Σώματος Στρατοῦ τούτου θὰ κατευθυνθῇ διὰ Μπαρτάκοβας πρὸς Καρλίκ κατὰ μῆκος ἐπίσης τῆς κορυφογραμμῆς συντρέχουσα συνεχῶς τὸ Συγκρότημα Ἐάνθης, ὅπερ θὰ ἐνεργῇ ἐν τῇ κατευθύνσει τῆς ἀμαξιτῆς ὁδοῦ ἀπὸ Ἐάνθης πρὸς Πασμακλῆ. Οὕτως ἡ δευτερεύουσα αὕτη ἐπιθεσις τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ ἀφ' ἐνὸς ἀποτελεῖ μίαν καλυπτικὴν ἐνέργειαν τῆς κυρίας ἐπιθέσεως, ἀφ' ἐτέρου διὰ τῆς πρὸς Ντόσπατ διεισδύσεως συντρέχει ἀμέσως εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς.

Τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Θράκης, ἐν περιπτώσει εὐνοϊκῶν δι' αὐτὸ συνθηκῶν, θὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἄκρην δεξιὰν πλαγιοφυλακὴν κερδίζον σταθερῶς ἔδαφος πρὸς Κίρτζαλη, ὅπερ θὰ εἶναι καὶ ὁ ἀντικειμενικὸς σκοπὸς του.

Ἐν δευτέρᾳ φάσει. Περαιτουμένης τῆς πρώτης φάσεως, ἥς ἀντικειμενικὸς σκοπὸς τῆς Στρατιᾶς ἦτο νὰ γίνῃ κυρία τῆς μεγάλης ὁδικῆς ἀρτηρίας ἥτις συνδέει τὴν κοιλάδα τοῦ Στρυμόνος διὰ Πιρὶν - Νευροκοπίου - Ντόσπατ - Ντόβλεν μὲ τὸ ὤψιπενον Πασμακλῆ, θὰ ἐπιζητηθῇ ἐν δευτέρᾳ φάσει καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς:

α) Ἡ διάθασις τῆς Ροδόπης διὰ τῶν Β', Δ', καὶ Α'. Σωμάτων Στρατοῦ καὶ ἡ κάθοδος εἰς τὴν ἄνω κοιλάδα τοῦ Ἐθρου.

β) Ἡ ἰσχυρά κάλυψις τοῦ ἀριστεροῦ ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Στρυμόνος διὰ δυνάμειν ἱκανῶν, ὥστε μεταγενεστέρως νὰ δύνανται αὗται νὰ ἀπομονωθῶσιν ὡς ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ Ρίλα Πλάνινα.

γ) Ἡ σταθερά κάλυψις τοῦ δεξιοῦ εἰς Κίρτζαλη.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, αἱ περιστάσεις, μὴ δυνάμεναι ἀπὸ τοῦδε νὰ προβλεφθῶσι, θὰ βαρύνουσιν εἰς μέγαν βαθμὸν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω προβλέψεων τῆς δευτέρας φάσεως, αἵτινες, ὡς εἰκός, δὲν ἱκανοποιήθησαν εἰς τὰς Μεγάλας Δυνάμεις. Τοῦτο ὁμῶς δὲν σημαίνει ὅτι δὲν θὰ πρέπη νὰ καταβληθῇ παρὰ τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως ἀνένδοτος προσπάθεια διατηρήσεως τῶν ἀνωτέρω γραμμῶν τοῦ ἐλιγμοῦ.

Β'. ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ Σ.Μ.

Τὸ Σύμφωνον τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως περιεῖχεν, ὡς τελικῶς διερρυθμίσθη, τὰς ἐξῆς συμμαχικὰς ὑποχρεώσεις πολιτικῆς φύσεως, αἵτινες καθώριζον τὸν σκοπὸν τοῦ πολέμου.

ΣΥΜΜΑΧΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Διὰ τὰ Συμβαλλόμενα Μέρη τὸ σημερινὸν ἔδαφικὸν καθεστὼς τῆς Βαλκανικῆς εἶναι ὁριστικόν. Τὸ Βαλκανικὸν Σύμφωνον εἶναι ὄργανον ἀμύνης. Ἡ Ρουμανία, ἡ Τουρκία, ἡ Γιουγκοσλαβία καὶ ἡ Ἑλλάς ἐγγυῶνται ἀμοιβαίως τὴν ἀσφάλειαν τῶν

Βαλκανικῶν συνόρων των, ὅταν ταῦτα ἤθελον προσβληθῇ ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας ἢ τῆς Ἀλβανίας, ἐνεργουσὼν εἴτε μόνων εἴτε ἀπὸ κοινοῦ εἴτε παρ' ἐκάστης τῶν Δυνάμεων τούτων ἐνεργούσης ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῆς Οὐγγαρίας μόνης εἴτε παρὰ Βουλγαρίας, Ἀλβανίας καὶ Οὐγγαρίας μόνης ἐνεργουσῶν ἀπὸ κοινοῦ.

Ἐν τῇ ὑποθέσει Βαλκανικῆς συρράξεως καθ' ἣν ἡ Ἰταλία θὰ ἀνემιγνύετο κατὰ τῆς Βαλκανικῆς Συνειρηώσεως, ἡ Ἑλλάς θεωρεῖ ὅτι δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμπλακῇ αὐτομάτως εἰς πόλεμον, ἀλλὰ θὰ τηρήσῃ, ἐν τῷ συμφέροντι τοῦ Βαλκανικοῦ Συνασπισμοῦ, οὐδετερότητα, ἐν πλήρει συμμορφώσει μὲ τὰς ὑποχρεώσεις τοῦ θεσμοῦ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν καὶ μὲ τὴν σταθερὰν θέλησιν νὰ ἐπιβάλλῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸν σεβασμὸν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς τούτων δι' ὧν τῶν εἰς τὴν διάθεσίν της μέσων.

Ἐν τῇ ὑποθέσει συρράξεως καθ' ἣν Μεγάλη τις Δύναμις ἤθελεν ἐμπλακῇ ἐναντίον τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Γαλλίας καὶ καθ' ἣν αἱ Χῶραι τῆς Βαλκανικῆς Συνειρηώσεως ἐτάσσοντο παρὰ τὸ πλεονέκτημα τῶν τελευταίων τούτων Δυνάμεων, ἡ Ἑλλάς εἶναι διατεθειμένη νὰ συνειρηωθῇ εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις μὲ τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν ὡς ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς Βαλκανικοὺς Συμμάχους της ἵνα καθορίσῃ τὴν ἑκτασιν καὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας της ἐν τῇ συρράξει ταύτῃ.

ΣΥΜΒΑΤΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗΣ ΦΥΣΕΩΣ

Ἡ κατὰ Νοέμβριον τοῦ 1936 ἐπεξεργασθεῖσα ἐν Βουκουρεστίῳ Βασικὴ Στρατιωτικὴ Συμφωνία μεταξύ τῶν τεσσάρων Κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς Συνειρηώσεως καθόριζε τὰς συμβατικές ὑποχρεώσεις στρατιωτικῆς φύσεως. Θὰ ἐκθέσω ἐν ὀλίγοις τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν ἄρθρων τῆς Στρατιωτικῆς ταύτης Συμβάσεως.

Ἄρθρον 1ον

Ἀναφέρεται εἰς τὰς ἀνωτέρω ὑποθέσεις ἐμπλοκῆς καὶ καθορίζει ὡς ἑξῆς τὰς συνήκους εἰσόδους εἰς τὸν ἀγῶνα:

1) Ἐάν μία τῶν Συμβαλλομένων Δυνάμεων, ἀπειλουμένη ἐκ τῶν προπαρασκευαστικῶν Στρατιωτικῶν μέτρων, ἢ ἐκ τῆς ἐχθρικῆς στάσεως τῆς Βουλγαρίας, ἢ τῆς Ἀλβανίας (ἐνεργουσῶν μόνων, ἢ ἀπὸ κοινοῦ, ἢ ἐκάστης αὐτῶν μετὰ τῆς Οὐγγαρίας μόνης, ἢ τῶν τριῶν τούτων Κρατῶν ἀπὸ κοινοῦ) ἠναγκάζετο νὰ λάβῃ εἰδικὰ Στρατιωτικὰ μέτρα, ἢ νὰ κηρύξῃ τὴν ἐπιστράτευσιν, ἢ Κυβερνήσεις τῆς συμβαλλομένης ταύτης Δυνάμεως θέλει πληροφορήσῃ τὰς Κυβερνήσεις τῶν ἄλλων Συμβαλλομένων Δυνάμεων, αἵτινες ὑποχρεοῦνται νὰ λάβωσι τὸ ταχύτερον ἀνάλογον μέτρον ἢ νὰ κηρύξωσι τὴν ἐπιστράτευσιν τῶν δυνάμεων τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῆς συμβάσεως ταύτης, ὥστε νὰ προληφθῇ πᾶς αἰφνιδισμὸς ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας, τῆς Ἀλβανίας, ἢ τῆς Οὐγγαρίας.

2) Ἐάν ἡ Βουλγαρία, ἢ ἡ Ἀλβανία (ἐνεργοῦσαι μόναι, ἢ ἀπὸ κοινοῦ, ἢ ἐκάστης αὐτῶν μετὰ τῆς Οὐγγαρίας μόνης, ἢ τῶν τριῶν τούτων Κρατῶν ἀπὸ κοινοῦ), χωρὶς νὰ προκληθῇ, ἐπιτεθῇ ἐξ ἀπροόπτου κατὰ μιᾶς τῶν Συμμάχων, αἱ ἄλλαι ὑποχρεοῦνται αἰτῆσαι ταύτης:

— Νὰ κηρύξωσιν ἀμέσως τὴν ἐπιστράτευσιν τῶν προβλεπομένων δυνάμεων.

— Νὰ ἐπιτεθῶσι τὸ ταχύτερον κατὰ τῆς Βουλγαρίας (ἀναλόγως κατὰ τῆς Ἀλβανίας καὶ Οὐγγαρίας).

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο καθορίζεται ἐπίσης ὅτι πάντα τὰ μέτρα τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐνέργειαν κατὰ μὲν τῆς Ἀλβανίας θὰ ἐξασφαλισθῶσι παρὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας, κατὰ δὲ τῆς Οὐγγαρίας θὰ ἐξασφαλισθῶσιν ὑπὸ τῆς Ρουμανίας καὶ τῆς Γιουγκοσλαβίας.

Ἄρθρον 2ον

Ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἐνέργειαν καὶ καθορίζει τὰς δυνάμεις ἐπεμβάσεως τὰς ὁποίας ὑποχρεοῦται νὰ διαθέσῃ ἐκάστη Συμβαλλομένη Δύναμις ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας, τόσον κατὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἐκάστη Συμβαλλομένη Δύναμις δὲν εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ ἄλλην τινὰ Δύναμιν ἐκτὸς τῆς Βουλγαρίας, ὅσον καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Συμβαλλομένη

λομένη Δύναμις εύρίσκεται ήδη εις κατάστασιν πολέμου με μίαν ή περισσότερας Δυνάμεις έκτός της Βουλγαρίας. Τοῦτο δὲ διότι ή 'Ελλάς, ἐπὶ παραδείγματι, δύναται νά εἶναι εις κατάστασιν πολέμου πρὸς τὴν 'Αλβανίαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Βουλγαρίας εις τὸν πόλεμον, ή Γιουγκοσλαυία δύναται νά εἶναι εις κατάστασιν πολέμου με τὴν 'Αλβανίαν, ή τὴν Οὐγγαρίαν, ή καὶ με ἀμφοτέρας, πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Βουλγαρίας εις τὸν πόλεμον, καὶ ὁμοίως ή Ρωμανία δύναται πρὸ τῆς Βουλγαρικῆς ἐπιθέσεως ἐναντίον αὐτῆς, ή ἐνὸς τῶν Συμμάχων της, νά εύρίσκεται εις κατάστασιν πολέμου με τὴν Οὐγγαρίαν.

Μόνον διὰ τὴν Τουρκίαν, συμφώνως με τὰ πολιτικά δεδομένα τῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως, δὲν ὑπάρχει περίπτωσης νά εύρίσκεται εις ἐμπόλεμον κατάστασιν με μίαν ή περισσότερας δυνάμεις ('Αλβανίαν ή Οὐγγαρίαν) ὅταν θά ἐξέλθῃ ή Βουλγαρία.

Αἱ καθορισθεῖσαι δυνάμεις ἐπεμβάσεως ὅφ' ἐκάστου ἐκ τῶν Συμμάχων ἦσαν τοιαῦται, ὥστε ή ὑπεροχή ἐναντι τῶν Βουλγάρων νά εἶναι εις οἰανδήποτε περίπτωσιν συντριπτική.

Ἡ δυναμικότης τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ὑπελογίσθη, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1936, εις 220 τάγματα, 200 πυρβολαρχίας, 40 ἱλας καὶ 200 ἀεροπλάνα. Ἡ δυναμικότης αὐτῆ τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ὑπελογίσθη τότε, ἐν Βουκουρεστίῳ, ἐπιζητημένη ὅσον ἀφορᾷ τὰ τάγματα καὶ τὰς πυρβολαρχίας, ἵνα μὴ παραστῇ ἀνάγκη ἀναθεωρήσεως τῶν Συμμαχικῶν Δυνάμεων Ἐπεμβάσεως κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἰσχύος τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου. Ἡ ὑπολογισθεῖσα οὕτω ἐπιζητημένη δυναμικότης τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἔφθανε τὸ ὅριον τῶν δυνατοτήτων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Βουλγαρίας.

Αἱ Συμμαχικαὶ Δυνάμεις Ἐπεμβάσεως καθωρίσθησαν ὡς ἐξῆς:

α) Ἡ Συμβαλλομένη Δύναμις, ἥτις δὲν εύρίσκεται εις κατάστασιν πολέμου με ἄλλην τινὰ Δύναμιν, ἐκτός της Βουλγαρίας, ὑποχρεοῦται νά ἐπέμῃ κατ' αὐτῆς τὸ ὀλιγώτερον μέ:

Ἑλλάς: Τάγματα 90, Πυρβολαρχίας 110, ἱλας 16, Ἀεροπλάνα 80.
Ρουμανία: Τάγματα 120, Πυρβολαρχίας 150, ἱλας 24, Ἀεροπλάνα 100.
Γιουγκοσλαυία: Τάγματα 120, Πυρβολαρχίας 150, ἱλας 24, Ἀεροπλάνα 100.
Τουρκία: Τάγματα 120, Πυρβολαρχίας 150, ἱλας 24, Ἀεροπλάνα 100.

β) Ἡ συμβαλλομένη Δύναμις ἥτις εύρίσκεται ήδη εις κατάστασιν πολέμου με μίαν ή πλείοτέρας Δυνάμεις ἄλλας ή ή Βουλγαρία, ὑποχρεοῦται νά ἐπέμῃ κατ' αὐτῆς τὸ ὀλιγώτερον μέ:

Ἑλλάς: Τάγματα 90, Πυρβολαρχίας 110, ἱλας 16, Ἀεροπλάνα 70.
Ρουμανία: Τάγματα 75, Πυρβολαρχίας 90, ἱλας 16, Ἀεροπλάνα 70.
Γιουγκοσλαυία: Τάγματα 75, Πυρβολαρχίας 90, ἱλας 16, Ἀεροπλάνα 70.
Τουρκία: Τάγματα 120, Πυρβολαρχίας 150, ἱλας 24, Ἀεροπλάνα 100.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸ $\frac{1}{4}$ τοῦλάχιστον τῶν πυρβολαρχιῶν, ἃς θά διαθέσῃ ἕκαστος Σύμμαχος, δέον νά εἶναι βαρεῖαι (διαμετρήματος ἀνωτέρου τῶν 75) καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἱλῶν ἀφορᾷ τὰς ἱλας τοῦ Ἀνεξαρτήτου Ἰππικοῦ καὶ οὐχὶ τὰς ὀργανικάς μονάδας ἱππικοῦ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ καὶ Μεραρχιῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Τάγματα συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτὰ αἱ Μονάδες Προκαλύψεως καὶ τὰ Τάγματα Πολυβόλων.

Εἰς δευτέραν περίπτωσιν, ή 'Ελλάς, καίτοι ἠδύνατο νά εύρίσκεται εις κατάστασιν πολέμου πρὸς τὴν 'Αλβανίαν πρὸ τῆς εἰσόδου εις τὸν πόλεμον τῆς Βουλγαρίας, δὲν ἐμείωσε τὰς κατὰ τῆς τελευταίας δυνάμεις της ἐπεμβάσεως, διότι ή μείωσις αὕτη θά διεκινδύνευε τὴν ἱκανότητα ἡμῶν ὅπως συγκρατήσωμεν τὸν ὄγκον τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ εἰς ἣν περίπτωσιν οὗτος θά ἐστρέφετο καθ' ἡμῶν. Μόνον ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἀεροπλάνα ἐπῆρχετο μικρά τις μείωσις.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τουρκίαν, δὲν ὑπῆρχε περίπτωσης, ὡς ἐλέχθη, νά εύρίσκεται

εις ἐμπόλεμον κατάστασιν με Ἀλβανίαν ἢ Οὐγγαρίαν, ὅταν θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν πόλεμον ἢ Βουλγαρίαν.

Τὸ παρὸν 2ον ἄρθρον καθώριζεν ὡς ἑξῆς τὴν ἐνέργειαν τῶν Συμμάχων Στρατῶν:

Ἐν ἐνέργειαι τῶν Συμμάχων Στρατῶν:

Ἡ Συμβαλλομένη Δύναμις, ἢ προσβληθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὄγκου τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, θὰ διαθέσῃ τὰς δυνάμεις ἐπεμβάσεώς της ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας κατὰ τρόπον ὥστε:

— Νὰ ἀναγκάσῃ κατ' ἀρχάς τὸν ἐχθρὸν καὶ νὰ καθηλώσῃ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν δυνάμεών του.

— Νὰ δύναται νὰ μεταπέσῃ ἀκολούθως, ὑπὸ τὰς καλυτέρας συνθήκας, εἰς τὴν ἀντεπίθεσιν, ἐν στενῇ συνεργασίᾳ με τοὺς Συμμάχους Στρατοὺς.

Αἱ Συμβαλλόμεναι Δυνάμεις, αἱ μὴ προσβληθεῖσαι ὑπὸ τοῦ ὄγκου τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, θὰ διαθέσωσι τὰς δυνάμεις των ἐπεμβάσεως κατὰ τῆς Βουλγαρίας κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δύνανται νὰ ἀναλάβωσιν ἀμέσως τὴν ἐπίθεσιν.

Αἱ Δυνάμεις αὗται θὰ ἐπιτεθῶσι τὸ ταχύτερον, ἐν τῇ πλέον ἀποτελεσματικῇ κατευθύνσει, διὰ νὰ ἐπέμβωσι κατὰ τρόπον ἀποφασιστικὸν εἰς τὴν μάχην κατὰ τοῦ ὄγκου τῶν Βουλγαρικῶν Δυνάμεων, ἐπὶ τῷ τέλει ὅπως καταστρέψωσι καὶ ἐξουδετερώσωσιν οὕτω τὴν Βουλγαρίαν εἰς τὸ πλέον βραχὺ χρονικὸν διάστημα.

Τὸ ἄρθρον 2ον καθώριζεν ὅτι αἱ στρατηγικαὶ καὶ τακτικαὶ συνθήκαι αἱ ἀντιμετωπιζόμεναι δι' ἐκάστην τῶν υποθέσεων θὰ μελετηθῶσιν ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ διὰ τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων, ἅτινα θ' ἀποτελέσωσιν ἀναπόσπαστον μέρος τῆς Συμβάσεως Ἀρθρον 3ον

Ἀναφέρεται εἰς τὴν κατὰ τῆς Ἀλβανίας ἐνέργειαν καὶ καθορίζει:

Τὰς Δυνάμεις Ἐπεμβάσεως τὰς ὁποίας ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Γιουγκοσλαυία ὑποχρεοῦνται νὰ διαθέσωσιν ἐναντι τῆς Ἀλβανίας, τόσοι κατὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἑκάστοι τῶν δύο Συμβαλλομένων Κρατῶν δὲν εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν πολέμου με ἄλλην τινὰ Δύναμιν ἐκτὸς τῆς Ἀλβανίας, ὅσον καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Συμβαλλομένη Δύναμις εὐρίσκεται ἤδη εἰς κατάστασιν πολέμου με μίαν ἢ περισσότερας Δυνάμεις ἐκτὸς τῆς Ἀλβανίας.

Ἡ Ἑλλάς, ἐπὶ παραδείγματι, δύναται νὰ εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν πολέμου με τὴν Βουλγαρίαν πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀλβανίας εἰς τὸν πόλεμον, ἢ δὲ Γιουγκοσλαυία με τὴν Βουλγαρίαν, ἢ τὴν Οὐγγαρίαν, ἢ καὶ με ἀμφοτέρας, πρὸ τῆς εἰσόδου τῆς Ἀλβανίας εἰς τὸν πόλεμον.

Αἱ Συμμαχικαὶ Δυνάμεις ἐπεμβάσεως καθωρίσθησαν ὡς ἑξῆς:

α) Ἡ Συμβαλλομένη Δύναμις, ἥτις δὲν εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν πολέμου με ἄλλην τινὰ Δύναμιν, ἐκτὸς τῆς Ἀλβανίας, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπέμβῃ κατ' αὐτῆς τὸ ὀλιγώτερον με:

Ἑλλάς: Τάγματα 40, Πυρβολαρχίας 40, Ἰλας 5, Ἀεροπλάνα 10.
Γιουγκοσλαυία: Τάγματα 50, Πυρβολαρχίας 50, Ἰλας 10, Ἀεροπλάνα 30.

β) Ἡ Συμβαλλομένη Δύναμις ἥτις εὐρίσκεται ἤδη εἰς κατάστασιν πολέμου με μίαν ἢ πλειοτέρας Δυνάμεις ἄλλας ἢ ἡ Ἀλβανία, ὑποχρεοῦται νὰ ἐπέμβῃ κατ' αὐτῆς τὸ ὀλιγώτερον με:

Ἑλλάς: Τάγματα 30, Πυρβολαρχίας 30, Ἰλας 4, Ἀεροπλάνα 10.
Γιουγκοσλαυία: Τάγματα 40, Πυρβολαρχίας 40, Ἰλας 8, Ἀεροπλάνα 30.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις τὸ ¼ τοῦλάχιστον τῶν Πυρβολαρχιῶν, ἃς θὰ διαθέσῃ ἑκάστος Σύμμαχος, δέον νὰ εἶναι βαρεῖαι, τοὔτέστι διαμετρήματος ἀνωτέρου τῶν 75 καὶ εἰς τὰς Ἰλας περιλαμβάνονται αἱ ὀργανικὰ τοιαῦται τῶν Μεγάλων Μονάδων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰ Τάγματα συμπεριλαμβάνονται εἰς αὐτὰ αἱ Μονάδες Προκαλύψεως καὶ τὰ Τάγματα Πολυβόλων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐνέργειαν τῶν δύο Στρατῶν, αὕτη διὰ τοῦ ἁρθρου τούτου

καθορίζεται, εις τὰς γενικάς της γραμμάς, καθ' ὅμοιον τρόπον καθ' ὃν καθορίζεται διὰ τοῦ ἄρθρου 20 ἡ Ἑνέργεια τῶν Συμμάχων Στρατῶν κατὰ τῆς Βουλγαρίας.
"Αρθρον 7ον

Κηρυχθεῖσης ἅπας τῆς ἐπιστρατεύσεως, συμφώνως πρὸς τὸ ἐδάφιον 2 τοῦ ἄρθρου 1ου τῆς παρούσης Συμβάσεως, αἱ Συμβαλλόμεναι Δυνάμεις ὑποχρεοῦνται νὰ ἀναλάβωσιν ἐνέργειαν καὶ νὰ μὴ ἀναστεῖλωσιν ἢ διακόψωσι τὴν ἐνέργειαν ταύτην καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἄλλαι Δυνάμεις, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι, ἤβελον ταχθῇ μὲ τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ.

"Αρθρον 12ον

Προβλέπει τὴν περίπτωσιν τῆς κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις χρησιμοποίησεως τοῦ ἐδάφους ἐνὸς τῶν Συμμάχων ὑπὸ Δυνάμεων τῶν ἄλλων.

Αὐτὰ ἦσαν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὰ κυριώτερα ἄρθρα τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τῆς ἐπεξεργασθεῖσης ἐν Βουκουρεστίῳ τὸν Ἰοῦνιον 1936 καὶ ἐπικυρωθεῖσης ἐν Ἀθήναις τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1937.

Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς κατηρτίσθη τὸ Συμμαχικὸν Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἀποδεκτὸν καὶ ὑπεγράφη παρὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων κατὰ τὴν δευτέραν συνάντησιν αὐτῶν ἐν Ἀγκύρᾳ τὸν Ὀκτώβριον-Νοέμβριον τοῦ 1937, ὑπὸ τύπον Πρωτοκόλλων θεωρουμένων ἀναποσπάστων τοῦ κειμένου τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως.

ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟΝ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΠΤΩΣΙΝ ΠΟΛΕΜΟΥ ΠΡΟΣ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΝ

Ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ τούτῳ καὶ ὑπὸ τύπον εἰσαγωγῆς ἀναγράφονται τὰ πολιτικά δεδομένα καὶ γίνεται ὑπόμνησις τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἐπακολουθεῖ τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων. Εἰς τοῦτο διαλαμβάνεται ἐν ἀρχῇ ὅτι, τῆς Βουλγαρίας εὐρισκομένης λόγῳ τῆς γεωγραφικῆς της θέσεως εἰς κεντρικὴν θέσιν διαχωρίζουσιν τοὺς Συμμάχους, ἡ ἐκμηδένις αὐτῆς πρέπει κατ' ἀρχὴν ν' ἀποτελῇ τὸν πρῶτον σκοπὸν τῶν Ἐπιχειρήσεων, θεωρηθέντος δὲ λίαν πιθανοῦ ὅτι ἡ Βουλγαρία χάρις εἰς τὴν κεντρικὴν θέσιν της θὰ ἐπιζητήσῃ νὰ ἐλιχθῇ κατὰ ἐσωτερικὰς γραμμάς ἐπιτιθεμένη μὲ τὸν ὄγκον τῶν δυνάμεων της καθ' ἐνὸς τῶν Συμμάχων καὶ καλυπτομένη ἑναντι τῶν ἄλλων, ἡ γενομένη δεκτὴ ἰδέα ἐνεργείας τοῦ συνόλου τῶν Συμμάχων Στρατῶν εἶναι ἡ ἐξῆς:

— Παρεμπόδισις τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ ὅπως ἐλιχθῇ κατὰ ἐσωτερικὰς γραμμάς. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον:

— Ἡ προσβληθησομένη ὑπὸ τοῦ ὄγκου τῶν Βουλγάρων Σύμμαχος Δύναμις θὰ ἀναχαιτίσῃ πρῶτον τὴν βουλγαρικὴν ἐπίθεσιν καὶ θὰ προσπαθήσῃ νὰ καθηλώσῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρας ἐχθρικὰς δυνάμεις.

— Αἱ ἄλλαι Σύμμαχοι Δυνάμεις θὰ ἐπιτεθῶσιν ἐν τῇ πλέον ἀποτελεσματικῇ κατευθύνσει διὰ νὰ καταστρέψωσι πρῶτον τὰς ἑναντι αὐτῶν ἐχθρικὰς καλυπτικὰς δυνάμεις καὶ νὰ διευθυθῶσι κατόπιν πρὸς τὸν ὄγκον τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων διὰ νὰ τὰς συντρίψωσιν ἐν κοινῇ ἐνεργείᾳ.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων διαλαμβάνονται τέσσαρες ὑποθέσεις:

α) Ἡ πρώτη διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ἐπιτίθεται διὰ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεων της κατὰ τῆς Ἑλλάδος εὐρισκομένης ἤδη εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ τὴν Ἀλβανίαν.

β) Ἡ δευτέρα διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ἐπιτίθεται διὰ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεων της κατὰ τῆς Ρουμανίας εὐρισκομένης ἤδη εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ τὴν Οὐγγαρίαν.

γ) Ἡ τρίτη διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ἐπιτίθεται διὰ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεων της κατὰ τῆς Τουρκίας.

5) 'Η τετάρτη διὰ τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ἐπιτίθεται διὰ τοῦ ὄγκου τῶν δυνάμεων τῆς κατὰ τῆς Γιουγκοσλαβίας ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ τὴν Οὐγγαρίαν, ἢ μὲ τὴν Ἀλβανίαν, ἢ καὶ μὲ τὰς δύο ταύτας Χώρας συγχρόνως.

Ἐν ἐκάστη ὑποθέσει ὀρίζεται ἡ ζώνη συγκεντρώσεως τοῦ δεχομένου τὴν ἐπίθεσιν Συμμάχου Στρατοῦ, ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ καὶ ἡ ὑπὲρ αὐτοῦ συνδρομὴ τῶν λοιπῶν Συμμάχων.

Μετὰ τὰς ἄνω ὑποθέσεις, ἀκολουθεῖ ὑποσημείωσις, ἐν τῇ ὁποίᾳ καθορίζεται ὅτι εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν αἱ Συμβαλλόμεναι Δυνάμεις δὲν εἶναι εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ ἄλλας Δυνάμεις ἐκτὸς τῆς Βουλγαρίας, αἱ ἐπιχειρήσεις καὶ ὁ συντονισμὸς τῶν Συμμάχων Στρατῶν παραμένουσιν αἱ αὐταὶ ἐκτὸς μιᾶς περιπτώσεως ἀφορώσης τὸν συντονισμὸν τοῦ Ρουμανικοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ τοιοῦτου, ἐν τῇ ὑποθέσει καθ' ἣν ἡ Ρουμανία δέχεται τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ὄγκου τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ καὶ ἀφ' ἧς στιγμῆς οἱ Γιουγκοσλαῦοι γίνωσιν κύριοι τοῦ ὑψηπέδου τῆς Σόφιας. Τὸ ζήτημα δὲν ἐνδιαφέρει ἡμᾶς καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν πρόκειται νὰ ἐκταθῶμεν.

Διὰ τὸν αὐτὸν ἐπίσης λόγον δὲν θὰ ἐπεκταθῶμεν εἰς τὴν ἔκθεσιν ὄλων τῶν ἀνωτέρω ὑποθέσεων, ἀλλὰ μόνον τῆς πρώτης ἥτις ἀφορᾷ ἡμᾶς, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν θὰ σημειώσωμεν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὰς ὑποχρεώσεις μας διὰ τὴν παροχὴν συνδρομῆς ὑπὲρ ἐνὸς ἐκαστοῦ τῶν λοιπῶν Συμμάχων, ὅταν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτῶν. Οὕτω θὰ δοθῇ πλήρης εἰκὼν τοῦ τι ὀφείλομεν ἡμεῖς νὰ κάμωμεν δι' ἑαυτούς, τοῦ τι ὀφείλουσιν οἱ Σύμμαχοι νὰ κάμωσι δι' ἡμᾶς καὶ τοῦ τι ὀφείλομεν ἡμεῖς νὰ κάμωμεν ὑπὲρ αὐτῶν. Κατὰ ταῦτα:

Ἡ καθ' ἡμῶν ἐπίθεσις τοῦ ὄγκου τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ δύναται νὰ διευθυνθῇ:

α) Πρὸς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

β) Πρὸς τὴν Δυτικὴν Θράκην, ἢ κατὰ τῶν δύο Θρακῶν συγχρόνως.

Αἱ ζῶναι συγκεντρώσεως τῶν δυνάμεων μας ἐπεμβάσεως θὰ εἶναι συνεπῶς:

— Μία κυρία Ὁμάς μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου.

— Μία δευτερεύουσα Ὁμάς εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην.

Αἱ ἐπιχειρήσεις ἡμῶν:

α) Εἰς μὲν τὴν πρώτην τῶν περιπτώσεων θὰ ἐξελιχθῶσιν ὡς ἑξῆς:

Ὁ ὄγκος θὰ ἀμυνθῇ τῆς ὀχυρωμένης τοποθεσίας μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου ἕτοιμος ν' ἀντεπεξέλθῃ κατὰ ὑπερκερατωτικῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ μας, διευθυνομένης διὰ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν κατευθύνσιν Πέτσασον-Δοϊράνη. Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Ἐπιτελείου, κατόπιν αἰτήσεώς μου, ἔδωκε τὴν ἐξουσιοδότησίν του ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς παραγράφου 2 τοῦ Ἀρθροῦ 1ου τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου, τοὔτέστιν εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ἐπιτεθῇ ἐξ ἀπροόπτου καθ' ἡμῶν, καταλάβῃ ἡ Ἑλλάς τὴν στενωπὸν τοῦ Κωστούρινου, ὅταν κρίνῃ τοῦτο ἀναγκαῖον.

Ἡ ἀνωτέρω αἰτησίς μου ἐθασίζετο εἰς τὸν ἐξῆς λόγον:

Οἱ Βούλγαροι ἐπιτιθέμενοι καθ' ἡμῶν πρὸς Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἔχουσι πᾶν συμφέρον νὰ θέσωσι ταχὺ τέρμα εἰς τὴν ἐπίθεσιν των καὶ νὰ μὴ κατατριβῶσιν εἰς ἀγῶνας ἐπὶ τῶν Ὀχυρῶν μας. Ὁ μόνος τρόπος νὰ ἐπιτύχωσι τοῦτο εἶναι νὰ ὑπερκεράσωσι ταυτοχρόνως τὴν ὀχυρωμένην τοποθεσίαν μας διὰ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ ἐδάφους ἀπειλοῦντες τὴν Θεσσαλονίκην. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐζήτησα τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ἀρθροῦ 12ου τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου καὶ δὲν ἐνεπιστεύθην τὴν ἀπὸ τῆς ἄνω κατευθύνσεως ἀσφάλειαν ἡμῶν μόνον εἰς τοὺς Γιουγκοσλαῦους, ὄντας ὑποχρεωμένους νὰ τηρήσωσι τὸν ὄγκον των πολὺ βορειότερον, τοὔτέστιν, εἰς τὴν περιοχὴν Πιρότ-Νύσσης. Ὄφειλω νὰ τονίσω ὅτι ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ Ἐπιτελείου προθύμως ἐδέχθη τὴν αἰτήσιν μου. Ἐκτὸς τούτου, ἀποδίδων ἐξαιρετικὴν σημασίαν εἰς τὴν ὁλοκληρώσιν τοῦ Μπέλες διὰ

τὴν ἀσφαλὴ στήριξιν τοῦ ἀριστεροῦ μας καὶ τὴν ἐλευθέραν χρησιμοποίησιν τῆς διὰ τῶν Ποροῶν διερχομένης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἡμῶν, ἐξ ἧς ἐξαρτᾶται ἡ ταχεῖα συγκέντρωσίς μας, ἐπέτυχον ὅπως αἱ ἑλληνικαὶ καὶ γιουγκοσλαβικαὶ δυνάμεις ἐκτελέσωσιν ἀπὸ κοινοῦ ἔγκαιρον ἐγχείρημα διὰ τὴν ὀλοκληρωτικὴν κατοχὴν τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους τούτου. Εἶναι φανερόν ὅτι ἡ ἐπιτυχία ἐνὸς τοιούτου ἐγχειρήματος διεξαγομένου ἀπὸ κοινοῦ, παρ' ἡμῶν ἐνεργούντων ἀπὸ Νότου καὶ Νοτιοανατολῶν καὶ τῶν Γιουγκοσλαῶν ἐνεργούντων ἀπὸ Δυσμῶν, εἶναι σχεδὸν βεβαία.

Ὅσον ἀφορᾷ ἐξ ἄλλου τὰς ἐπιχειρήσεις τῆς δευτερευούσης ὁμάδος τῆς Δυτικῆς Θράκης, αὕτη θὰ ἐνεργήσῃ ἐν τῇ κατευθύνσει τοῦ Κίρτζαλη ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ, τοῦ ὁποίου θ' ἀκολουθήσῃ τὴν ἐνέργειαν κατὰ τοῦ ὅγκου τῶν Βουλγάρων ὅστις θὰ ἐπιτίθεται πρὸς Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

β) Εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν, τούτέστι τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ὅγκος τῶν Βουλγάρων θὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἥ κατὰ τῶν δύο Θρακῶν συγκρόνως, ὁ ὅγκος ἡμῶν θὰ ἐκτοξεύσῃ, τὸ ταχύτερον δυνατόν, ἰσχυράν ἐπίθεσιν ἐν τῇ κατευθύνσει Δράμα - Φιλιππούπολις.

Ἡ δευτερεύουσα ὁμάς θὰ καλύψῃ τὴν Δυτικὴν Θράκην ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τὸν Τουρκικὸν Στρατόν. Ἐὰν ὁ ὅγκος τῶν Βουλγάρων ἤθελεν ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, περιορίζων τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ μόνον βορείως Σουφλίου, ἡ δευτερεύουσα αὕτη Ὅμάς, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως, θὰ ἐνεργήσῃ ἐπιθετικῶς, εἴτε ἐν τῇ κατευθύνσει Κίρτζαλη - Χάσκοβον, εἴτε ἐν τῇ κατευθύνσει Κουσοῦ Καθὰκ - Ὁρτάκιοι.

Αἱ ὑπὲρ ἡμῶν ἐπιχειρήσεις τῶν λοιπῶν Συμμάχων καθορίζονται ὡς ἑξῆς:

1) Ὁ ρουμανικὸς Στρατός, συγκεντρούμενος μετὰ τὸν ὅγκον του ἐν τῇ περιοχῇ Κοράμπια - Καρακάλ - Ζίμνιτσα, θὰ ἐπιτεθῇ εἴτε πρὸς Σόφιαν εἴτε πρὸς Φιλιππούπολιν, ἀναλόγως τοῦ ἔαν ὁ ὅγκος τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων ἐπιτίθεται πρὸς Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν ἢ πρὸς Δυτικὴν Θράκην.

2) Ὁ Τουρκικὸς Στρατός, συγκεντρούμενος μετὰ τὸν ὅγκον του ἐν τῇ ζώνῃ Σαράντα Ἑκκλησίαι - Ἀδριανούπολις - Μπαμπά Ἑσκή, θὰ ἐνεργήσῃ ἐν ταῖς κατευθύνσεσι Ἀδριανούπολις - Φιλιππούπολις καὶ Διδυμότειχον - Κίρτζαλη, διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τοῦ ὅγκου τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων. Ἡ διὰ τοῦ ἀξονος Διδυμότειχον - Κίρτζαλη ἐνέργεια τῶν Τούρκων, προϋποθέτουσα βεβαίως διάθασιν των δι' ἡμετέρου ἐδάφους ἐν τῇ θύλακι τοῦ Διδυμοτείχου, εἶναι ἀπολύτως συμφέρουσα δι' ἡμᾶς καὶ ἀναγκαία διὰ τοὺς Τούρκους, μὴ δυναμένους νὰ ἐξορμήσωσι μετὰ τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων των ἐν διατάξει μάχης διὰ τῆς κοιλάδος μόνον τοῦ Ἐβρου.

3) Ὁ Γιουγκοσλαβικὸς Στρατός, συγκεντρούμενος μετὰ τὸν ὅγκον του ἐν τῇ ζώνῃ Πιρότ - Νύσσα, μετὰ μίαν δευτερεύουσαν ὁμάδα ἐν τῇ ζώνῃ Ζαγιετσάρ - Κνιάζεθας, μετὰ ἐτέραν τοιαύτην ἰσχυροτέραν ἐν τῇ ζώνῃ Κρίθα Παλάγκα - Κότσανα - Ἰσιτ-Κουμάνοβον καὶ μετὰ ἓνα μικτὸν Ἀπόσπασμα ἐν τῇ περιοχῇ Στρωμνίτης διὰ τὸν μεθ' ἡμῶν σύνδεσμον, θὰ ἐπιτεθῇ μετὰ τὸν ὅγκον του πρὸς τὴν γενικὴν κατεύθυνσιν τῆς Σόφιας καὶ μετὰ τὴν Νοτίαν Δευτερεύουσαν Ὅμάδα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν Ἐγρί Παλάγκα - Ἀνω κοιλάς Στρυμόνος, στρεφόμενος εἰς κατὰ τοῦ ὅγκου τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων τὴν ἐπιτιθεμένην καθ' ἡμῶν.

Εἰς τὰς ὑποθέσεις καθ' ἃς ὁ ὅγκος τοῦ βουλγαρικοῦ στρατοῦ δὲν θὰ ἐπιτίθεται καθ' ἡμῶν, αἱ ὑπὲρ τῶν Συμμάχων ἐπιχειρήσεις ἡμῶν καθορίζονται ὡς ἑξῆς:

1) Ὑπὲρ τῶν Ρουμάνων θὰ ἐνεργήσωμεν ἐπίθεσιν ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει τῆς Φιλιππουπόλεως, διὰ νὰ καταλάβωμεν τὴν περιοχὴν Τσιρπάν - Φιλιππούπολις καὶ ἐκεῖθεν, ἐν στενῷ συνδέσμῳ μετὰ τοὺς Τούρκους, θὰ κατευθύνωμεν τὰς ἐπιχειρήσεις μας πρὸς βορρᾶν.

2) Ὑπὲρ τῶν Τούρκων θὰ ἐνεργήσωμεν μετὰ τὸν ὅγκον πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ μετὰ τὴν δευτερεύουσαν Ὅμάδα πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ Χασκόβου, ἵνα ἐπιτεθῶμεν μετὰ τὸ σύνολον τῶν δυνάμεών μας κατὰ τοῦ ὅγκου τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων.

3) Ὑπὲρ τῶν Γιουγκοσλαύων θὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ τοῦ ὄγκου τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου, ἐνεργοῦντες ὑπερκερωτικῶς ἐν τῇ κατευθύνσει Στρώμνιτσα—Πέτσοθον διὰ τοῦ γιουγκοσλαυικοῦ ἐδάφους. Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γιουγκοσλαυικοῦ Ἐπιτελείου ἐδέχθη τὴν αἰτήσιν μου διαθάσεως διὰ τοῦ γιουγκοσλαυικοῦ ἐδάφους, περιορίσας τὴν ἔκτασιν τοῦ ὑπερκερωτικοῦ ἐλιγμοῦ μόνον πρὸς Πέτσοθον καὶ οὐχὶ καὶ πρὸς Τσάρεθον Σέλο, ὡς εἶχον ζητήσῃ καὶ εἶχε κατ' ἀρχὰς δεχθῇ. Εἶναι πρόδηλον ὅτι, ἐφ' ὅσον εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ σπεύσωμεν εἰς βοήθειάν των τὸ ταχύτερον διὰ τῆς πλέον ἀποτελεσματικῆς κατευθύνσεως, δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ ἐνεργήσωμεν κυρίως διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Στρυμόνος. Μὲ τὴν χάραξιν ὁμως τῶν γιουγκοσλαυοβουλγαρικῶν συνόρων, ἐνέργεια ἡμῶν κατὰ μῆκος τῆς κοιλάδος ταύτης, περιοριζομένη μόνον ἐντὸς τοῦ βουλγαρικοῦ ἐδάφους, δὲν θὰ εἶχεν ἔδαφος ἐλιγμοῦ καὶ ἀναπτύξεως, ἀλλὰ θὰ προσέκρουεν εἰς διαδοχικὰς στενωπούς, ἰδίᾳ δὲ εἰς τὴν στενωπὴν τῆς Κρέσνας καὶ τοῦ Σιμιτλῆ. Ἡ αἴτησίς μου ὅθεν δὲν διεπνέετο εἰμὴ ἐκ πνευματικῆς συμμαχικῆς ἀλληλεγγύης καὶ ἐφαρμογῆς τῶν συμφωνηθέντων.

Παραιτέρω τὸ Πρωτόκολλον ἀναφέρει τὰ τῶν χρόνων συγκεντρώσεως καὶ ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ καθορίζεται ἡ 19ῃ ἡμέρα ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ἐπιστρατεύσεως ὡς ἡμέρα λήξεως τῆς συγκεντρώσεως τῶν προβλεπομένων δυνάμεων ἐπεμβάσεως. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, καὶ κατόπιν αἰτήσεώς μου, ἐτέθη διάταξις καθ' ἣν οἱ Σύμμαχοι ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν θὰ δεχθῶσι τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ὄγκου τῶν βουλγαρικῶν, ἐπιζητήσωσι, ἐν τῷ γενικῷ συμφέροντι, νὰ ἀρχίσωσι τὰς ἐπιχειρήσεις χωρὶς νὰ ἀναμένωσι τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς συγκεντρώσεως τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεώς των.

Μετὰ ταῦτα τὸ Πρωτόκολλον περιλαμβάνει διαφόρους ἄλλας διατάξεις καὶ ἐξετάζει προσέτι τὰ ἐξῆς ζητήματα:

- α) Ἀεροπορικαὶ Δυνάμεις.
- β) Ναυτικαὶ Δυνάμεις.
- γ) Ποτάμιοι Στολίσκοι.
- δ) Σύνδεσμοι καὶ διασυνδέσεις.
- ε) Βοήθεια καὶ ὕλικά, πυρομαχικά, τροφαὶ κτλ., τὰς ὁποίας αἱ Συμβαλλόμεναι Δυνάμεις θὰ παρέχωσιν ἀμοιβαίως πρὸς ἀλλήλας συμφώνως πρὸς τὸ Ἄρθρον 11ον τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συνθήσεως τοῦ Βουκουρεστίου.

Θὰ ἐκθέσω ἤδη ὀλίγα τινὰ ἐπὶ ἐνὸς ἐκάστου τῶν ἄνω ζητημάτων.

- α) Ἀεροπορικαὶ Δυνάμεις.

Καθορίζεται ἔν γενικὸν πλαίσιον χρησιμοποήσεως τῶν δυνάμεων τούτων ὅπερ διελάμβανε τὰ ἐξῆς:

- 1) Προσδιορίζει τὰς ζώνας ἐνεργείας κατὰ τρόπον ὥστε, ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς, τὸ πρὸ ἡμῶν ἐχθρικὸν ἔδαφος μέχρι τῆς γραμμῆς Σόφια—Φιλιπούπολις—Χάσκοθον—Ἀδριανούπολις νὰ ἐμπίπτῃ ἀφ' ἐνὸς εἰς τὴν ζώνην τῆς ἡμετέρας Ἀεροπορίας, ἀφ' ἐτέρου Ἀνατολικῶς μὲν τῆς γραμμῆς Πασμακλή—Φιλιπούπολις εἰς τὴν ζώνην τῆς Τουρκικῆς Ἀεροπορίας, Δυτικῶς δὲ ταύτης εἰς τὴν ζώνην τῆς Γιουγκοσλαυικῆς.

- 2) Ὅριζει τὴν σειρὰν ἐπείγοντος τῶν ἀποστολῶν.

- 3) Δίδει τὴν ἐξῆς ἔνδειξιν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον χρησιμοποήσεως: Κατ' ἀρχὴν αἱ Σύμμαχοι Ἀεροπορίαι ὀφείλουσι νὰ ἐπιζητήσωσι νὰ συγκεντρώσωσι τὰς προσπάθειάς των δυνάμεων των βομβαρδισμοῦ διὰ νὰ καταστρέψωσι τὸν ὄγκον τῆς ἐχθρικῆς Ἀεροπορίας ἥτις θὰ συνεκεντρώτο κατὰ τῆς δεχομένης τὴν ἐπίθεσιν Συμμάχου Χώρας.

- 4) Περιλαμβάνει εἰδικὰς διατάξεις, ἀφορώσας τὴν ἐλληνοτουρκικὴν συνεργασίαν ἐν Θράκῃ, λίαν ἐπωφελεῖς δι' ἡμᾶς.

- 5) Ὑποδεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς στενῆς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης συνεργασίας τῶν Μετεωρολογικῶν Ὑπηρεσιῶν.

6) Τέλος καθορίζει, ότι αἱ Σύμμαχοι Ἀεροπορίαι ὀφείλουσαν νὰ εἰσέλθωσιν ἐν δράσει εὐθὺς ὡς κηρυχθῇ ἡ ἐπιστράτευσις, συμφώνως πρὸς τὴν παράγραφον 2 τοῦ ἄρθρου 1ου τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου.

β) **Ναυτικά Δυνάμεις.**

Εἰς περίπτωσιν ρήξεως μετὰ τὴν Βουλγαρίαν μόνην, αἱ Ναυτικά Δυνάμεις τῆς Ρουμανίας καὶ μέρος τῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων τῆς ἰουρκίας καὶ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐνεργῶσιν ἐν τῷ Εὐξείνῳ διὰ τὸν ἀποκλεισμόν τῶν βουλγαρικῶν παραλίων καὶ διὰ τὴν προσβολὴν τῶν βουλγαρικῶν ἀκτῶν καὶ τῶν βουλγαρικῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων ὡς ἐπίσης καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῶν συγκοινωνιῶν τῶν Συμμάχων ἐν τῇ θαλάσῳ ταύτῃ.

Εἰς περίπτωσιν ἐπεμβάσεως κατὰ τῶν Συμμάχων ἄλλης Θαλασσίας Δυνάμεως, ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 7ου τῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου, ὁ ὅγκος τῶν ἑλληνικῶν καὶ τουρκικῶν Ναυτικῶν Δυνάμεων θὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἵνα ἀπὸ κοινοῦ ἐξασφαλίσῃ τὰς θαλασσίας καὶ ἐπιγίους συγκοινωνίας ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ. Τὰ ἑλληνικά καὶ τουρκικά ὑποβρύχια θὰ χρησιμοποιηθῶσιν, εἴτε διὰ νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς συγκοινωνίας ἐν τῷ Αἰγαίῳ, εἴτε κατ' ἀποθέσεων.

Αἱ γιουγκοσλαυικά Ναυτικά Δυνάμεις θὰ ἐνεργῶσι πάντοτε ἐν τῇ Ἀδριατικῇ.

γ) **Ποτάμιοι Στολίσκοι.**

Τὸ ζήτημα τοῦτο ἀφορᾷ τὴν συνεργασίαν τῶν Στολίσκων τοῦ Δουνάβεως τῆς Γιουγκοσλαυίας καὶ τῆς Ρουμανίας εἰς τὸν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἀγῶνα. Τὸ ζήτημα τοῦτο δὲν ἔχει δι' ἡμᾶς ἐνδιαιφέρον καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδὲν θὰ ἐκθέσω ἐπ' αὐτοῦ.

δ) **Συνδесμοὶ καὶ διαθιβάσεις.**

Περιέχει τὰς γενικάς γραμμάς τοῦ τρόπου συνδέσμου καὶ τῶν διαθιβάσεων μεταξὺ τῶν τεσσάρων Συμμάχων.

ε) **Ἀλληλοβοήθεια καὶ ὕλικά.**

Ἐπισυνάπτονται κατάλογοι τῶν διαφόρων ὑλικῶν ἅτινα δύναται νὰ διαθέσῃ ἕκαστος τῶν Συμμάχων καὶ προβλέπεται συγκρότησις Διασυμμαχικῆς Ἐπιτροπῆς ἥτις θὰ συνέρχεται περιοδικῶς διὰ τὸν συντονισμόν ἐπὶ τῶν ζητημάτων τοῦ ὑλικοῦ. Διαφορὸς διατάξεις τοῦ Πρωτοκόλλου.

1) Καθορίζεται, ὅτι τὸ Πρωτόκολλον τίθεται ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς του. Τὸ Πρωτόκολλον ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν τεσσάρων Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων τὴν 4ην Νοεμβρίου 1937.

2) Καθορίζεται, ὅτι ἕκαστον Ἐπιτελεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπεξεργασθῇ μέχρι 1ης Μαΐου 1938 τὸ Συμμαχικὸν Σχέδιον Ἐκστρατείας, ἀλλ' ὅτι, ἐὰν ἤθελεν ἐπισυμῇ ρῆξις τις πρὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης, ἐκάστη Σύμμαχος χώρα θὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὰ ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ τούτῳ διαλαμβανόμενα.

3) Καθορίζεται, ὅτι διὰ τὴν λεπτομερῆ ἐπεξεργασίαν τῶν Σχεδίων τῶν ἀφορώντων τὰς Ναυτικές Δυνάμεις θὰ συνέλθωσιν ἀξιωματικοὶ τῶν Συμμάχων Κρατῶν εἰς Ἀθήνας, διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ Σχεδίου Χρησιμοποιοῦσεως τῆς Ἀεροπορίας εἰς Βελιγράδιον, διὰ τὸν καταρτισμὸν τοῦ Σχεδίου Συνδέσμου καὶ Διαθιβάσεων εἰς Ἄγκυραν καὶ διὰ τὰ ζητήματα τῆς Ἀλληλοβοήθειας εἰς Ὑλικά εἰς Βουκουρεστίον.

4) Καθορίζεται ἡ νέα συνάντησις τῶν τεσσάρων Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων εἰς Ἀθήνας διὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1938, καὶ θὰ ἔχῃ ὡς σκοπὸν τὴν κύρωσιν τῶν ἐπεξεργασθέντων Συμμαχικῶν Σχεδίων, ὡς καὶ τὴν κύρωσιν καὶ ἐπίλυσιν τυχόν διαφωνιῶν τῶν εἰς Ἀθήνας, Βελιγράδιον, Ἄγκυραν καὶ Βουκουρεστίον ἐπεξεργασθέντων Σχεδίων, ὅσον ἀφορᾷ τὰς Ναυτικὰς Δυνάμεις, τὰς Ἀεροπορικὰς τοιαύτας, τοὺς Συνδέσμους καὶ Διαθιβάσεις καὶ τὰ τῆς Ἀλληλοβοήθειας εἰς Ὑλικά.

Συνετάχθη καὶ ὑπεγράφη, ἐν Ἀγκύρᾳ τὸν Ἰοῦνιον τοῦ 1937, παρὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἑλλάδος, ἀποτελέσαν ἀναπόσπαστον μέρος τοῦ κειμένου τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου.

Ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ τούτῳ γίνεται κατὰ πρῶτον ἡ ἐκτίμησις τῶν Ἀλβανικῶν δυνάμεων ὡς ἑξῆς:

α) Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Ἀλβανία δὲν θέλει ἐνισχυθῇ εἰς ὕλικόν παρ' ἄλλης τινὸς Δυνάμεως, αἱ Ἀλβανικαὶ δυνάμεις ἔσονται περίπου 6 Μεραρχιῶν τῶν 6 ταγμάτων ἑκάστη.

β) Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ Ἀλβανία ἤθελεν ἐνισχυθῇ εἰς ὕλικόν καὶ 6 αὐταὶ Μεραρχίαι πρέπει θὰ ὑπολογισθῶσι μὲ 9 τάγματα ἑκάστη, ἀλλ' ἄνευ μεγάλης ἐπιθετικῆς ἱκανότητος, λόγῳ ἑλλείψεως πυροβολικοῦ καὶ ἰδίως βαρέος τοιοῦτου.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸ Πρωτόκολλον καθορίζονται αἱ ζῶναι συγκεντρώσεως καὶ αἱ κατευθύνσεις ἐπιθέσεως τῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως τὰς ὁποίας ἑκάστη τῶν δύο Συμμάχων χωρῶν ὑποχρεοῦται νὰ διαθέσῃ.

Οἱ Γιουγκοσλαῶι συγκεντροῦσι τὰς κυρίας τῶν δυνάμεις εἰς τὰς περιοχὰς Ποτγορίτσα καὶ Πρίζρενη καὶ δευτερευούσας εἰς τὴν περιοχὴν Δίβρη — Στρούγκα — Κίρτσεβον. Ἀμφότεραι θὰ ἐνεργήσωσι πρὸς τὴν γενικὴν κατεύθυνσιν τῶν Τυράνων.

Ἡμεῖς συγκεντροῦμεν τὰς κυρίας μας δυνάμεις εἰς περιοχὴν Φλώρινα — Καστοριά καὶ τὰς δευτερευούσας εἰς Ἠπειρόν. Ἀμφότεραι θὰ ἐνεργήσωσιν ἐπίσης πρὸς τὴν γενικὴν κατεύθυνσιν τῶν Τυράνων.

Ἐπακολουθεῖ ὁ καθορισμὸς τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων. Οἱ Γιουγκοσλαῶι θὰ ἀρχίσωσι τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν τὴν 16ην ἡμέραν, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως, ἡμεῖς δὲ τὴν 17ην ἡμέραν.

Ἀπαντὰ τὰ ἀνωτέρω, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀρθρωσιν τῶν δύο Συμμάχων Στρατῶν εἰς κυρίας καὶ δευτερευούσας δυνάμεις, τὰς ζῶνας συγκεντρώσεως, τὰς κατευθύνσεις ἐπιθέσεως καὶ τὰς ἡμερομηνίας ἐνάρξεως τῶν ἐπιχειρήσεων, ἱσχύουσιν τόσον διὰ τὴν συμφωνίαν τῶν ἀρθρῶ 3ῳ τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως Βουκουρεστίου περίπτωσιν τῶν κανονικῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν περίπτωσιν τῶν ἡλαττωμένων τοιούτων. Τὸ Πρωτόκολλον εἴτα καθορίζει τὰ ἑξῆς:

1) Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ δύο Σύμμαχοι δὲν εὐρίσκονται ἤδη εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ τὴν Βουλγαρίαν (ἢ μὲ τὴν Οὐγγαρίαν ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Γιουγκοσλαῶους) ὥς καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ εἰς μόνον τῶν Συμμάχων εὐρίσκεται εἰς τοιαύτην κατάστασιν πολέμου, ἡ στρατηγικὴ στάσις τῶν δύο Συμμάχων θὰ εἶναι καθαρῶς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπιθετικὴ μὲ τὸν σκοπὸν ὅπως τεθῇ ἡ Ἀλβανία τὸ ταχύτερον ἐκτὸς μάχης.

2) Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν καὶ οἱ δύο Σύμμαχοι εὐρίσκονται ἤδη εἰς κατάστασιν πολέμου μὲ τὴν Βουλγαρίαν ἢ καὶ μὲ τὴν Οὐγγαρίαν, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς Γιουγκοσλαῶους, ἡ στρατηγικὴ αὐτῶν στάσις θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τῆς καταστάσεως τῆς στιγμῆς, τούτέστιν ἐκ τῆς δυνατότητος τότε τοῦ Ἀλβανικοῦ Στρατοῦ. Ἐὰν τούτέστιν ἡ κατάστασις κριθῇ εὐνοϊκὴ διὰ τοὺς δύο Συμμάχους, θὰ ἐπιζητήσωσιν οἱ τοῖς ταχύτερον νὰ θέσωσιν ἐκτὸς μάχης τὴν Ἀλβανίαν, ἢ τοὐλάχιστον θὰ ἐπιζητήσωσι, διὰ περιορισμένων ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, νὰ δημιουργήσωσιν εὐνοϊκὴν στρατηγικὴν κατάστασιν διὰ τὴν μετέπειτα ἀνάπτυξιν ἀποφασιστικῶν ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐάν ὁμως ἡ δυναμικότης τοῦ Ἀλβανικοῦ Στρατοῦ κριθῇ ὅτι δὲν ἐπιτρέπει τὰ ἀνωτέρω, ἡ στρατηγικὴ στάσις τῶν Συμμάχων θὰ εἶναι πρὸς στιγμὴν ἀμυντικὴ, ἐν ἀναμονῇ τῆς πρώτης δυνατότητος ἐνισχύσεως τῶν δυνάμεων των, ἵνα μεταπέσωσιν εἰς τὴν ἐπιθεσιν.

Μετὰ ταῦτα τὸ Πρωτόκολλον περιλαμβάνει διαφόρους ἄλλας διατάξεις καὶ ἐξετάζει προσέτι:

- α) Τά της ναυτικής συνεργασίας.
 - β) Τά της αεροπορικής τοιαύτης.
 - γ) Τά των συνδέσεων και διαθεσίμων.
- Θά θέσω επίσης ὀλίγα τινά ἐπὶ ἐκάστου τῶν ἀνωτέρω ζητημάτων.

α) Ναυτική συνεργασία.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ναυτικὴν συνεργασίαν καθωρίσθησαν τὰ κάτωθι:

Εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν οἱ δύο Σύμμαχοι δὲν εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν πολέμου, ὡς ἐν τοῖς ἀνωτέρω, ὁ ἀποκλεισμός τῶν Ἀλβανικῶν παραλίῶν θά ἐξασφαλισθῇ ὑπὸ τοῦ Γιουγκοσλαβικοῦ στόλου καὶ τινων μονάδων τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Ἐάν ἐπέμβῃ ἡ Οὐγγαρία, θά παραμείνῃ ἡ κατάστασις ἀμετάβλητος.

Εἰς πᾶσαν ἄλλην περίπτωσιν ἐπεμβάσεως ἄλλης Δυνάμεως τοὔτέστι καὶ τῆς Βουλγαρίας, αἱ Ἑλληνικαὶ μονάδες θά ἀνακληθῶσιν.

Αἱ λεπτομέρειαι τῶν ἀναγκαίων Σχεδίων ἀφίενται νὰ μελετηθῶσιν ὑπὸ ἀρμοδίων ἀξιωματικῶν τῶν δύο Χωρῶν, ἐν Ἀθήναις.

β) Ἀεροπορική συνεργασία

Ὡς πρὸς τὴν αεροπορικὴν συνεργασίαν καθορίζεται μόνον τὸ ὅριον τῶν ζωῶν ἐνεργείας τῶν δύο Ἀεροποριῶν. Εἶναι δὲ τοῦτο ἡ κοιλὰς τοῦ Δέβαλι καὶ ἡ τοῦ Σέμενη. Αἱ λεπτομέρειαι τοῦ Σχεδίου Χρησιμοποίησεως τῆς Ἀεροπορίας θά μελετηθῶσιν ὡσαύτως ὑπὸ ἀρμοδίων ἀξιωματικῶν τῶν δύο Συμμάχων Κρατῶν εἰς Βελιγράδιον.

γ) Συνδέσμος καὶ διαθεσίμας.

Ὡς πρὸς τὸν σύνδεσμον καὶ τὰς διαθεσίμας, ἀφίεται ἐπίσης εἰς τοὺς ἀρμοδίους ἀξιωματικούς τῶν δύο Χωρῶν, συνερχομένους ἐν Ἀγκύρᾳ, ἢ μέριμνα τοῦ καταρτισμοῦ τοῦ σχετικοῦ Σχεδίου διὰ τὸν Σύνδεσμον καὶ τὰς Διαθεσίμας.

Διαφοροὶ διατάξεις τοῦ Πρωτοκόλλου.

1) Καθορίζεται ὅτι τὸ Πρωτόκολλον τίθεται ἐν ἰσχύϊ ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς του. Τὸ Πρωτόκολλον ὑπεγράφη ὑπὸ τῶν Ἀρχηγῶν Ἐπιτελείων Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἑλλάδος τὴν 4ην Νοεμβρίου τοῦ 1937.

2) Καθορίζεται ὅτι ἕκαστον Ἐπιτελεῖον πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπεξεργασθῇ μέχρι 1ης Μαΐου 1938 τὸ Συμμαχικὸν Σχέδιον Ἐκστρατείας, ἀλλ' ὅτι ἐάν ἤθελεν ἐπισυμβῇ ρῆξις τις πρὸ τῆς ἡμερομηνίας ταύτης, ἕκαστη Σύμμαχος Χώρα θά συμμορφωθῇ πρὸς τὰ ἐν τῷ Πρωτοκόλλῳ τούτῳ διαλαμβανόμενα.

3) Καθορίζεται ἡ νέα συνάντησις τῶν Ἀρχηγῶν Ἐπιτελείων Γιουγκοσλαβίας καὶ Ἑλλάδος εἰς Ἀθήνας διὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1938, ἥτις θά ἔχῃ ὡς σκοπὸν τὴν κύρωσιν τῶν λεπτομερῶς ἐπεξεργασθέντων Συμμαχικῶν Σχεδίων, ὡς καὶ τὴν κύρωσιν καὶ ἐπιλυσιν τυχόν διαφωνιῶν τῶν εἰς Ἀθήνας, Βελιγράδιον καὶ Ἀγκυραν ἐπεξεργασθέντων Σχεδίων, ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ναυτικὴν Συνεργασίαν, τὴν Ἀεροπορικὴν τοιαύτην καὶ τοὺς Συνδέσμους καὶ τὰς Διαθεσίμας.

Ἐπανελθὼν ἐξ Ἀγκύρας, ἔθεσα ὑπ' ὄψει τῆς Κυβερνήσεως τὰ συνταχθέντα καὶ ἀπογραφέντα Πρωτόκολλα καὶ ἐξέδωσα πρὸς τοὺς ἀρμοδίους Ὑπαρχηγούς καὶ τὰ ἀρμόδια Γραφεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, τὰς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 40378 τῆς 16ης Νοεμβρίου 1937 προσωπικὰς ὁδηγίας μου διὰ τὴν ἐν τῷ Ἐπιτελείῳ περαιτέρω ἐπεξεργασίαν τῶν Σχεδίων.

Ἐκ παραλλήλου ἀπήνθυνα πρὸς τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιτελείου τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 40382 τῆς 16ης Νοεμβρίου 1937 ἔγγραφόν μου, πρὸς δὲ τὸν Ἀρχηγὸν τοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἀεροπορίας τὸ ὑπ' ἀριθ' Α. Π. 40383 τῆς 16ης Νοεμβρίου 1937 τοιοῦτον καὶ εὐθὺς κατόπιν ἔσχον μετ' αὐτῶν καὶ προσωπικὰς συνεργασίας.

Θά ἐκθέσω νῦν ἐν ὀλίγοις πῶς, κατόπιν τῶν ὁδηγιῶν μου, διεμορφώθησαν αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα Συμμαχικοῦ Σχεδίου καὶ τὰς βασικὰς σκέψεις ἐφ' ὧν ἐστῆριξα ταύτας.

α) Ἐπιλογὴ τῶν Δυνάμεων Ἐπεμβάσεως.

Λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι τὸ σύνολον τῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως τὰς ὁποίας ὑποχρεοῦται νὰ διαθέσῃ ἡ Ἑλλάς, τόσον πρὸς τὸ βουλγαρικὸν μέτωπον, ὅσον καὶ πρὸς τὸ ἀλβανικὸν τοιοῦτον, εἶναι μικρότερον τοῦ συνόλου τῶν δυνάμεων τὰς ὁποίας συμφώνως πρὸς τὸ ἰσχύον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως κινητοποιοῦμεν, ἡ ἐπιλογὴ τῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως ἐβασίσθη ἐπὶ τῶν ἐξῆς σκέψεων:

— Πρῶτον, ὅτι πρέπει νὰ δυνάμεθα νὰ διαθῶμεν τὰς δυνάμεις ἐπεμβάσεως τὸ ταχύτερον, ἵνα δυνηθῶμεν ν' ἀντεπεξέλθωμεν ἐπικαίρως καὶ ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ στόχος τῆς ἐχθρικής ἐπιθέσεως θὰ εἴμεθα ἡμεῖς.

— Δεύτερον ὅτι πρέπει νὰ τὰς ἐκλέξωμεν κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δυνάμεθα, ἂν προβλέπεται περίπτωσης ἐφαρμογῆς τοῦ ἄρθρου 7ου τῆς Βασικῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως, περὶ τοῦ ὁποίου, ὡς ἐλέχθη, θὰ ἀσχοληθῶ ἐκτενῶς εἰς τὸ Μέρος Γ', νὰ ἐπιβραδύνωμεν τὴν κήρυξιν τῆς Ἐπιστρατεύσεως, ἐφ' ὅσον ἡ Κυβέρνησις ἐπιζητοῦν τοῦτο, χωρὶς ὁμῶς νὰ καθυστερήσωμεν πέραν ἐνὸς ὁρίου ὅπερ θὰ ἐπιτρέψῃ ἡ κατάστασις τῆς στιγμῆς.

Ἐκ τῶν σκέψεων τούτων ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως ὑπεισήλθον κατ' ἀρχὴν αἱ Μεγάλαι Μονάδες αἰτίνες ἐπιστρατεύονται ἐγγὺς τῶν θεάτρων ἐπιχειρήσεων καὶ αἰτίνες, ἀφ' ἐνὸς μὲν θέλουσι βραχὺ χρονικὸν διάστημα νὰ συγκεντρωθῶσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ δὲν εἶναι ἐκτεθειμέναι κατὰ τὴν μεταφορὰν των εἰς θαλασσίους κινδύνους καὶ εἶναι ὀλιγώτερον εἰς ἐναερίους τοιοῦτους.

β) Στρατηγικὴ ἀνάπτυξις τῶν δυνάμεων ἡμῶν εἰς τὸ Βουλγαρικὸν Μέτωπον.

Συμφώνως τῷ σχετικῷ Πρωτοκόλλῳ, αἱ πρὸς Βουλγαρίαν δυνάμεις ἐπεμβάσεώς μας συνεκροτήθησαν ὡς ἐξῆς:

1) Μία κυρία ὁμάς μεταξὺ Στρυμόνος καὶ Νέστου διὰ τὴν ἄμυναν τῆς ὥχρω-μένης τοποθεσίας ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἐπιτίθεται καθ' ἡμῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ, ἡ διὰ τὴν ἐνέργειαν ἐπιθέσεως ἐν μὲν τῇ γενικῇ κατευθύνσει πρὸς Φιλιππούπολιν, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Δυτικῆς Θράκης, τῶν δύο Θρακῶν συγχρόνως, κατὰ τῶν Ρουμάνων ἢ τῶν Τούρκων, ἐν δὲ τῇ γενικῇ κατευθύνσει πρὸς τὴν Σόφιαν διὰ τῶν κοιλάδων Στρυμόνος καὶ Νέστου, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ θὰ ἐπιτίθεται ἐναντίον τῶν Γιουγκοσλαύων.

Ἡ διάταξις τῆς κυρίας ὁμάδος καθωρίσθη ὡς οἷς:

— Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὰς Μεραρχίας VI καὶ XVII ἐκατέρωθεν τοῦ Στρυμόνος καὶ μὲ τὸ κέντρον βάρους τοῦ Ἀνατολικῶς αὐτοῦ.

— Τὸ Δ' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὰς Μεραρχίας VII καὶ XI (τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ), τὴν XVI Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ, ἔν Σύνταγμα τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ καὶ δύο Τάγματα Πολυβόλων ἐπὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ Κάτω Νευροκοπίου, ἐκτενόμενον πρὸς Δυσμάς μέχρι καὶ τοῦ Περσέκ, Ἀνατολικῶς δὲ μέχρι καὶ τοῦ Παρανεστίου.

2) Μία δευτερεύουσα ὁμάς εἰς τὴν περιοχὴν Δοϊράνης, ἐτοίμη ὅπως εἰς τὴν περίπτωσιν ἐφαρμογῆς τῆς παραγράφου 2 τοῦ ἄρθρου 1ου τῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου, ἀχθῇ διὰ τοῦ Γιουγκοσλαυικοῦ ἐδάφους εἰς τὴν στενωπὸν Κωσταντινου, μὲ σκοπὸν ὅπως, ἐν μὲν τῇ περιπτώσει τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ὄγκου τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, ἀντεπεξέλθῃ κατὰ τῆς ὑπερκερωτικῆς ἐνεργείας τοῦ ἐχθροῦ διὰ τοῦ Γιουγκοσλαυικοῦ ἐδάφους ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ μας, ἐν δὲ τῇ περιπτώσει τῆς ἐπιθέσεως τοῦ ὄγκου τῶν βουλγαρικῶν δυνάμεων εἴτε κατὰ τῆς Θράκης, εἴτε κατὰ τῶν Τούρκων, εἴτε κατὰ τῶν Ρουμάνων, εἴτε κατὰ τῶν Γιουγκοσλαύων, ἐνεργήσῃ ὑπερκερωτικῶς ἐν τῇ κατευθύνσει Στρώμνι-τσα — Πέτσοβον.

Ἡ δευτερεύουσα αὕτη ὁμάς ἀποτελέσθη ἐκ τῆς X Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ τῆς

Μεραρχίας 'Ιππικού (μείον σύνταγμα) καὶ ἐνισχύετο διὰ πεδινού καὶ βαρέος πυροβολικού παρὰ τοῦ Γ' Σώματος Στρατοῦ.

3) Μία δευτερεύουσα ὁμάς εἰς τὴν Δυτικὴν Θράκην μὲ σκοπὸν εἶτε τὴν ἀμυναν τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἐν στενῷ συνδέσμῳ μὲ τὸν Τουρκικὸν Στρατόν, εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ θὰ ἐπιτιθέτο ἐναντίον τῆς Δυτικῆς Θράκης ἢ τῶν δύο Θρακῶν συγχρόνως, εἶτε τὴν ἐνέργειαν ἐπιθέσεως ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει Κίρτζαλη εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἐπιτιθέτο, εἶτε ἐναντίον τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, εἶτε ἐναντίον τῶν Γιουγκοσλαύων, εἶτε ἐναντίον τῶν Ρουμάνων, εἶτε ἐναντίον τῶν Τούρκων. Ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ὄγκος τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἤθελεν ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, περιορίζων τὴν ἐνέργειάν του ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ μόνον Βορείως Σουφλί, ἢ δευτερεύουσα αὐτῇ ὁμάς, ἀναλόγως τῆς καταστάσεως, θὰ ἐνεργήσῃ ἐπιθετικῶς, εἶτε ἐν τῇ γενικῇ κατευθύνσει πρὸς Κίρτζαλη, εἶτε ἐν τῇ κατευθύνσει Κουσοῦ Καθάκ — Ὀρτάκιοι.

Ἡ ὁμάς αὕτη περιελάμβανε τὰς XIV, XII καὶ I Μεραρχίας, τέσσαρα τάγματα πολυθόλων καὶ ἐνισχύετο διὰ πυροβολικού ἐκ τῆς Γενικῆς Ἐφεδρείας. Ἡ διάταξις τῆς δευτερευούσης ταύτης ὁμάδος ἦτο ἡ ἑξής:

— Αἱ I καὶ XII Μεραρχίαι, τὸ μὴ μεραρχιακὸν πυροβολικὸν τῆς ὁμάδος, δύο τάγματα πολυθόλων, Ἀνατολικῶς Πόρτο Λάγο μὲ τὸ κέντρον βάρους εἰς περιοχὴν Κομοτινὴ — Ἀλεξανδρούπολις.

Ἡ XIV Μεραρχία καὶ δύο τάγματα πολυθόλων Δυτικῶς Πόρτο Λάγο μέχρι Παρανεστίου μὴ συμπεριλαμβανομένου. Αἱ δυνάμεις αὗται εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν προηγοῦντο ἀμυντικά ἐπιχειρήσεις θὰ ἐξηρτῶντο ἐκ τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ ὡς καλύπτουσαι ἀπὸ Β. Α. καὶ Α. τὴν Καβάλλαν.

γ) Σ τ ρ α τ η γ ι κ ῇ ἀ ν ά π τ υ ξ ι σ τ ῶ ν δ υ ν ά μ ε ω ν ἢ μ ῶ ν εἰς τὸ Ἀλβανικὸν μέτωπον.

Συμφώνως τῷ σχετικῷ Πρωτοκόλλῳ αἱ πρὸς Ἀλβανίαν δυνάμεις ἐπεμβάσεώς μας συνεκροτήθησαν ὡς ἑξής:

1) Μία κυρία ὁμάς ἐν τῇ περιοχῇ Φλωρίνης — Καστοριάς.

Ἡ ὁμάς αὕτη περιελάμβανε τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ (μείον τὴν I Μεραρχίαν), τὰς IV καὶ V Ταξιαρχίας Πεζικοῦ καὶ ἓν Τάγμα Πολυθόλων.

2) Μίαν δευτερεύουσαν ὁμάδα ἐν Ἡπείρῳ. Ἡ ὁμάς αὕτη περιελάμβανε τὴν VIII Μεραρχίαν Πεζικοῦ (μείον 10ον Σύνταγμα Πεζικοῦ) ἐνισχυμένην διὰ Πυροβολικοῦ καὶ ἓν Τάγμα Πολυθόλων.

δ) Σ τ ρ α τ η γ ι κ ῇ ἀ ν ά π τ υ ξ ι σ τ ῶ ν ὑ π ο λ ο ί π ω ν Ἑ λ λ η ν ι κ ῶ ν δ υ ν ά μ ε ω ν.

Δὲν ἐκρίθη σκόπιμος ἡ διὰ Μερικοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως ἐπιστράτευσιν μόνων τῶν καθορισθεῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως, ἀλλ' ἐν ὅψει ἀφ' ἐνὸς τῆς ἀνάγκης ὑπάρξεως Γενικῶν Ἐφεδρειῶν, δυναμένων, διὰ κάθε ἐνδεχόμενον, νὰ προσανατολισθῶσι πρὸς τὰ Θέατρα Ἐπιχειρήσεων, ἐν ὅψει ἀφ' ἐτέρου τοῦ ἐκ τῆς τυχόν ἐφαρμογῆς τοῦ ἀρθροῦ 7ου τῆς Συνθέσεως τοῦ Βουκουρεστίου κινδύνου τῆς ἀναμίξεως καὶ ἐξωθαλκανικῆς Δυνάμεως, αἱ ὑπόλοιποι τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως προβλεπομένων δυνάμεων, ἀνεπτύσσοντο στρατηγικῶς ὥστε νὰ ὑπάρχωσι Γενικαὶ Ἐφεδρεῖαι δυνάμεναι εἶτε νὰ ἐνισχύσωσι τὴν ἀριστερὰν ἡμῶν κατὰ τῶν Βουλγάρων πτέρυγα δι' ἀμυντικὴν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν, εἶτε νὰ ἐνισχύσωσι τὸ Ἀλβανικὸν Μέτωπον, εἶτε νὰ ἐνισχύσωσι τὰς δυνάμεις μας ἐν Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ καὶ Θράκῃ, τόσον εἰς τὰς ἀμυντικὰς ὥσον καὶ εἰς τὰς ἐπιθετικὰς αὐτῶν ἐνεργείας, εἶτε τέλος διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν κινδύνου ἀπὸ θαλάσσης εἰς τὰς νήσους καὶ τὴν Ἀττικὴν. Οὕτω:

— Εἰς τὴν περιοχὴν Πλατῶ — Θεσσαλονίκη — Γιαννιτσᾶ — Βέρροια συνεκτροῦτο τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ μὲ τὰς Μεραρχίας III καὶ IV.

— Εἰς τὴν περιοχὴν Ἀνατολικῶς Σερρῶν ἡ II Μεραρχία τοῦ Α΄ Σώματος Στρατοῦ καὶ τὸ ὑπόλοιπον τῆς Γενικῆς Ἐφεδρείας Πυροβολικοῦ.

— Εἰς τὴν περιοχὴν Καθάλλας ἡ V Μεραρχία, ἀφήνουσα εἰς Κρήτην 3 τάγματα.

— Εἰς τὴν περιοχὴν Πόρτο Λάγο ἡ XIII Μεραρχία ἀφήνουσα εἰς τὰς Νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους 4 τάγματα.

— Εἰς τὴν περιοχὴν Ἀττικῆς ἡ III Ταξιαρχία Πεζικοῦ.

— Εἰς τὴν Κέρκυραν τὸ 10ον Σύνταγμα Πεζικοῦ.

Ἡ λεπτομερὴς ἐπεξεργασία τοῦ Συμμαχικοῦ Σχεδίου ἐπερατώθη τὸν Μάιον 1938 ὡς εἶχε συμφωνηθῇ ἐν Ἀγκύρᾳ. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐπεράτωσαν τὰς ἐργασίας τὸν αἶ εἰς Ἀθήνας, Βελιγράδιον, Ἀγκυραν καὶ Βουκουρέστιον συνελθούσαι ἐπιτροπαὶ ἀξιωματικῶν τῶν Συμμάχων Στρατῶν διὰ τὸν καταρτισμὸν τῶν Σχεδίων τῶν ἀφορώντων τὰς Ναυτικές Ἐπιχειρήσεις, τὰς Ἀεροπορικές τοιαύτας, τοὺς Συνδέσμους καὶ Διαδιθώσεις καὶ τὰ τῆς Ἀλληλοβοήθειας εἰς ὕλικά πάσης φύσεως.

Τὸν Νοέμβριον τοῦ 1938 συνήλθον ἐν Ἀθήναις οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐπιτελείων τῶν Κρατῶν τῆς Βαλκανικῆς Συνεννόησεως. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐργασιῶν τῶν, αἵτινες διήρκεσαν ἀπὸ 28ης Νοεμβρίου μέχρι 6ης Δεκεμβρίου, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ζητημάτων αἵτινα ἀπασχόλησαν αὐτοὺς, καθωρίσθησαν ἀφ' ἑνὸς λεπτομερῶς τὰ ζητήματα τὰ ἀφορῶντα τὴν συνεργασίαν τῆς δεξιᾶς γειτοκλαυκτικῆς πτέρυγος μετὰ τῆς ἀριστερᾶς τοιαύτης ἑλληνικῆς ἐν τῇ κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἐνεργείᾳ, τὴν κοινὴν ἑλληνογιογκλαυκτικὴν ἐνεργεῖαν διὰ τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ Μπέλες, τὴν συνεργασίαν τῆς δεξιᾶς ἑλληνικῆς πτέρυγος ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ μετὰ τῆς ἀριστερᾶς τουρκικῆς τοιαύτης, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκυρώθησαν, μετὰ ἐπίλυσιν διαφωνιῶν τινῶν, τὰ καταρτισθέντα παρὰ τῶν Διασυμμαχικῶν Ἐπιτροπῶν Σχέδια τὰ ἀφορῶντα τὰς Ναυτικές Ἐπιχειρήσεις, τὰς Ἀεροπορικές τοιαύτας, τοὺς Συνδέσμους καὶ Διαδιθώσεις καὶ τέλος τὴν Ἀλληλοβοήθειαν εἰς ὕλικά.

Γ'. ΣΧΕΔΙΟΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ I. Β. ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΛΗΤΑΙ ΑΥΤΟΥ

Ὅπως ἐξετέθη, ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἶχε σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς καθορισθῇ ὅτι σκοπὸς τῆς πολεμικῆς ἡμῶν προπαρασκευῆς, δι' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης, ἦτο ἡ ἀντιμετώπισις τῆς Βουλγαρίας εἰς μεμονωμένην ἑλληνοβουλγαρικὴν ρῆξιν, τῆς Βουλγαρίας ἀναλαμβανούσης τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πολέμου. Ὁ ἀντικειμενικὸς οὗτος σκοπὸς τῆς ἡμετέρας πολεμικῆς προπαρασκευῆς, ἐπέτρεπε φυσικὰ καὶ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐκ τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου προκυπτουσῶν ρητῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα στρατιωτικῶν ὑποχρεώσεων. Οὐδέποτε ἡ Κυβέρνησις μετὰ τῶν σκοπῶν τῆς στρατιωτικῆς μας προπαρασκευῆς εἶχε θέσῃ καὶ τὸν τῆς ἀντιμετώπισεως ἐνὸς πολέμου κατὰ Ἱταλίας. Ὅτε ὅμως τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1939, τὰ Ἱταλικά στρατεύματα κατέλαβον τὴν Ἀλβανίαν, τὸ ζήτημα τῆς ἀντιμετώπισεως τοῦ Ἱταλικοῦ κινδύνου, ἐν ἀμέσῳ ἢ προσεχεῖ μέλλοντι, ἐτίθετο πλέον ὡμῶς ἀπὸ στρατιωτικῆς πλευρᾶς καὶ ἐνεφάνιζε δύο διακεκριμένους περιπτώσεις.

α) Πρῶτον, ἐάν, ὡς εἶχομεν ἄλλως τε καὶ σχετικὰς πληροφορίες, ἡ Ἱταλία ἐπέτιθετο κατὰ τῆς Ἑλλάδος, εὐθὺς ἀμέσως μετὰ τὴν στρατιωτικὴν κατάληψιν τῆς Ἀλβανίας, θὰ ἔπρεπε ὅπωςδήποτε νὰ κάμωμεν πᾶν τὸ δυνατόν διὰ τὴν ἀπόκρουσιν τοιαύτης ἐχθρικῆς ἐνεργείας. Σχέδιον ὅμως συγκεντρώσεως τοῦ Στρατοῦ μας πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δὲν εἶχε καταρτισθῇ, ἀφοῦ δὲν εἶχε καταρτισθῇ καὶ τὸ ἀνάλογον Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις ὅπως, ἐφ' ὅσον δὲν θὰ μᾶς διετίθετο ὁ ἀπαιτούμενος χρόνος διὰ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ νέου Σχεδίου τοῦ ἀντιμετωπίζοντος τὴν Ἱταλίαν, στριβώμεν τὴν συγκέντρωσιν μας, τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πρῶτόν της μέρος, εἰς προϋπάρχον Σχέδιον, καὶ ὡς τοιοῦτον προϋπάρχον ἐθεωρήθη τὸ Σχέδιον Συγκεντρώσεως τοῦ Συμμαχικοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων, ὅπερ, ὡς ἐξετέθη, προέβλεπε συγκέντρωσιν δυνάμεων τινῶν πρὸς τὰ Ἀλβανικά σύνορα εἰς Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ Ἠπειρον καὶ προσέτι ἐπέ-

τρεπε την ένίσχυσιν των δυνάμεων τούτων διά των Γενικών Έφεδρειών τας οποίας διαθέτομεν, συμφώνως τῷ ἀνωτέρῳ Συμμαχικῷ Σχεδίῳ. Κατ' αὐτόν τόν τρόπον θά ἡδυνάμεθα, ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ, νά προσαρμόσωμεν τήν πρὸς τὰ Ἀλβανικά σύνορα συγκέντρωσίν μας πρὸς τήν νέαν κατάστασιν, ἥτις θά ἐδημιουργεῖτο, ἀνευ σοβαρᾶς διαταραχῆς τοῦ ὅλου μηχανισμοῦ τῶν μεταφορῶν.

Ἡ μελέτη τῆς κατὰ τὸν ὡς ἄνω τρόπον ἀντιμετωπίσεως ἐνὸς τοιοῦτου ἐνδεχομένου δὲν ἀπέτελεσεν ἀντικείμενον ἐκδόσεως εἰδικῶν ὁδηγιῶν πρὸς τὰς Μεγάλας Μονάδας, ἀλλὰ περιωρίσθη μόνον ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

β) Δεύτερον, ἐάν ἡ Ἱταλία δὲν ἐπιτίθεται ἀμέσως κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ διεθέτομεν περισσότερον χρόνον προπαρασκευῆς, θά ἐπελαμβανόμεθα ἀμέσως τοῦ κατάρτισμο τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων τοῦ ἀντιμετωπίζοντος τήν νέαν ἐν τῇ Βαλκανικῇ κατάστασιν καὶ θά προπαρασκευάζομεν τήν ἐφαρμογὴν του διὰ τοῦ ὅσον ἔνεστι ταχύτερον ἐξοπλισμοῦ τοῦ οἴκελου Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων ἀπὸ ἀπόψεως ὀχυρώσεως, συγκοινωνιῶν, διαθίσεως κτλ.

Τοῦτο καὶ συνέβη ἐν τῇ πραγματικότητι. Ὁ χειρισμὸς τοῦ ζητήματος ὑπὸ τῆς τῆς πολιτικῆς, αἱ ἱταλικά διαθεσθαίως τῆς 10ης Ἀπριλίου 1939 περὶ σεβασμοῦ τῆς ἀκεραιότητος καὶ ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, αἱ μονομερεῖς δηλώσεις ἐγγυήσεως πρὸς τήν Ἑλλάδα εἰς ἃς προέβησαν αἱ Κυβερνήσεις Μεγάλης Βρετανίας καὶ Γαλλίας, τὴν 13ην Ἀπριλίου 1939, ἡμῶν τὴν δέσνητα τῆς καταστάσεως καὶ ἐπέτρεψαν εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ νά ἐπιληφθῇ ἀμέσως τοῦ κατάρτισμο τοῦ νέου Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων καὶ ὅλων τῶν μέτρων τῶν ἐπιβαλλομένων διὰ τήν ταχύτεραν καὶ πληρεστέραν ἐφαρμογὴν του.

Τὸ κατάρτισθὲν λοιπὸν Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων πρὸς Ἱταλίαν καὶ Βουλγαρίαν ὠνομάσθη Σχέδιον Ι. Β. καὶ ἐκπονήθη εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 70042 τῆς 4ης Μαΐου 1939 Διαταγῆς.

Τὸ Σχέδιον ἐστηρίζετο ἐπὶ τῶν ἐξῆς βάσεων:

α) Ἡ πρόκλησις τοῦ πολέμου καὶ ἡ πρωτοβουλία τῆς ἐνάρξεως αὐτοῦ ἐπαφίετο ρητῶς εἰς τήν Ἱταλίαν καὶ Βουλγαρίαν.

Ἐξετάζοντες τὰ ἀνωτέρω καὶ συσχετίζοντες ταῦτα μὲ τὰς Συμβατικές ὑποχρεώσεις στρατιωτικῆς φύσεως τοῦ ἰσχύοντος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην Συμφώνου τῆς Βαλκανικῆς Συνεννόσεως, ἐξάγομεν ὅτι, ἂν μὲν ἡ Βουλγαρία ἐπιτίθεται πρώτῃ ἐναντίον ἡμῶν καὶ ἡ ἐπέμβασις τῆς Ἱταλίας ἐλάμβανε χώραν μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰς ἣν ὑπεχρεοῦντο νά προθώσιν ἀμέσως οἱ τρεῖς ἄλλοι Σύμμαχοι, συμφώνως τῇ παραγράφῳ 2 τοῦ ἀρθροῦ 1ου τῆς Στρατιωτικῆς Συμβάσεως τοῦ Βουκουρεστίου, τότε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ συμφώνως τῷ ἀρθρῳ 7ῳ τῆς αὐτῆς Συμβάσεως, αἱ στρατιωτικαὶ ὑποχρεώσεις τῶν ἄλλων τριῶν Βαλκανικῶν Κρατῶν ἐναντί μας θά ἔπρεπεν αὐτομάτως νά ἐφαρμοσθῶσιν.

Ἄν ὅμως ἡ Βουλγαρία ἐπιτίθεται ἐναντίον μας συγχρόνως μετὰ τῆς Ἱταλίας, ἢ ἂν προηγεῖτο ἡ Ἱταλία εἰς πολεμικὴν ἐνέργειαν ἐναντίον μας, τότε ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν ἴσχυον αἱ στρατιωτικαὶ συμφωνίαι τῆς Βαλκανικῆς Συνεννόσεως καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ὑποχρέωσιν εἶχον οἱ Σύμμαχοι νά προστρέξωσιν εἰς βοήθειάν μας.

β) Κατόπιν τῶν δοθεισῶν ἐγγυήσεων, βοήθεια ἐκ μέρους τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ Γαλλίας, ἔθεωρεῖτο ὡς βεβαία. Ποία ὅμως θά ἦτο ἡ βοήθεια αὕτη καὶ τίνας ἐκτάσεως, ἦτο ἄγνωστον.

Αἱ Κυβερνήσεις Μεγάλης Βρετανίας καὶ Γαλλίας εἶχον ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς, ὀφισταμένη ἐπίθεσιν, ἡμύνετο δι' ὅλων τῶν μέσων, νά μᾶς βοηθήσωσιν δι' ὅλων τῶν κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην διαθέσιμων μέσων των. Ποία ὅμως θά ἦσαν τὰ διαθέσιμα μέσα τῆς Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν θά εἴμεθα θύμα ἐπιθέσεως καὶ πότε θά ἡδυνάμεθα νά ὑπολογίζωμεν ἐπ' αὐτῶν, ἦτο ἄγνωστον.

γ) Ἡ Τουρκία, λόγῳ τῶν ὑποχρεώσεων τὰς οποίας περιελάμβανε τὸ Ἑλλη-

νοτουρκικόν Σύμφωνον τῆς 14ης Σεπτεμβρίου 1938, ἦτο συμβατικῶς ὑποχρεωμένη νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὸν κατὰ τῆς Βουλγαρίας ἀγῶνα, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία ἀνεμειγνύετο ὁπωσδήποτε εἰς τὴν Ἑλληνοϊταλικὴν σύρραξιν. Αἱ ὑπὸ τοῦ Συμφώνου τούτου ὁμῶς προβλεπόμεναι στρατιωτικαὶ συνεννοήσεις δὲν εἶχον ποτὲ λάθῃ χώραν.

δ) Ἡ Γιουγκοσλαυία, συμβατικῶς ὑποχρεῶς νὰ μᾶς βοηθήσῃ εἰς τὸν κατὰ Βουλγαρίας ἀγῶνα, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ Βουλγαρία μᾶς ἐπετίθετο πρώτη καὶ ἐκηρύσσετο ἡ ἐπιστράτευσις τῶν ὑπὸ τῶν στρατιωτικῶν συμφωνιῶν τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως προβλεπομένων γιουγκοσλαυικῶν δυνάμεων ἐπεμβάσεως πρὸ τῆς ἰταλικῆς ἐπιθέσεως. Εἰς ὅλας τὰς ἄλλας περιπτώσεις ἡ Γιουγκοσλαυία, οὐ μόνον δὲν εἶχε καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ μᾶς βοηθήσῃ, ἀλλὰ καὶ δὲν εἶχεν εἰσέτι τότε, ἦτο τοῦ Μάϊου 1939, πλήρως ἀποσαφηνισθῇ, ἐὰν εἰς ἐνδεχομένην ἰταλοελληνικὴν σύρραξιν θὰ ἐτήρει καὶ αὐστηράν οὐδετερότητα.

Περὶ ὧν τῶν ἀνωτέρω τούτων πολιτικοστρατιωτικῶν ζητημάτων ἀσχολοῦμαι ἰδιαίτερώς εἰς τὸ Μέρος Γ' τῆς παρούσης συγγραφῆς.

ε) Ἡ ἐν τῇ Μεσογείῳ κυριαρχία τοῦ ἀγγλογαλλικοῦ στόλου, ἐθεωρεῖτο τότε βεβαία. Δὲν ἀπεκλείετο ὁμῶς ἐντατικὴ δρᾶσις ἰταλικῶν ὑποβρυχίων, ἡ ἀκόμη καὶ τῶν ταχέων πλοίων ἐπιφανείας τὰ ὅποια ἐκέκτητο ὁ ἰταλικὸς στόλος.

στ) Ἡ συγκέντρωσις τότε ἐν Ἀλβανίᾳ πέντε ἰταλικῶν Μεραρχιῶν ἐτοιμοπολέμων καὶ ἡ εὐχέρεια τῆς ταχείας μεταφορᾶς καὶ ἄλλων δυνάμεων ἐξ Ἰταλίας, ἐδείκνυν ἐν τῇ προτεραιότητι ἐν τῇ συγκέντρωσει θὰ ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ συνεπῶς ὅτι θὰ ἦσαν εἰς θέσιν νὰ ἐνεργήσωσι ταχέως ἐναντίον μας.

ζ) Ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἰταλικῆς ἀεροπορίας ἐναντι τῆς ἡμετέρας ἦτο ἀπόλυτος. Ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς θὰ ἐκυριάρχει τοῦ ἀέρος.

Αὐταῖ ἦσαν αἱ πολιτικοστρατιωτικαὶ συνθήκαι ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβασίζετο τὸ κατὰ Μάϊον 1939 καταρτισθὲν Σχῆδιον Ι. Β. Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Ἑλλὰς δὲν θὰ προεκάλει τὸν πόλεμον, ἦτο φανερόν ὅτι, ἐὰν τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πολέμου ἀνελάμβανεν ἡ Ἰταλία, θὰ προσεπάθει νὰ ἐκμεταλλευθῇ ὅλα ἐκεῖνα τὰ σημαντικὰ πρῶτα πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια διέθετε καὶ θὰ ἐνῆργει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐπιθετικῶς καθ' ἡμῶν.

Ἐξετάζοντες ὅλας τὰς πιθανὰς ὑποθέσεις ἰταλικῆς ἐνεργείας ἐναντίον μας, ἐφθάνομεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι μία ἐκ τῶν πλέον πιθανῶν καὶ λογικῶν ἐνεργειῶν τοῦ Ἰταλικοῦ Στρατηγείου θὰ ἦτο μία κυρία προσπάθεια ἐκ περιοχῆς Κορυτσᾶς πρὸς Θεσσαλονίκην καὶ Θεσσαλίαν, διὰ τὴν ἐπίτευξιν σημαντικῶν ἀποτελεσμάτων, ἐν συνδυασμῷ μὲ μίαν δευτερεύουσαν τοιαύτην πρὸς Ἡπείρον.

Ἡ κατὰ τὰ τέλη Ἀπριλίου τοῦ 1939 διατάξεις τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων ἐν Ἀλβανίᾳ καὶ δὴ τῶν μηχανοκινήτων καὶ τεθωρακισμένων μέσων ἐνίσχυεν ἄλλως τε τὴν ὑπόθεσιν ταύτην.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Βουλγαρίαν, ἡ στάσις αὐτῆς ἐξετιμᾶτο ὡς ἀκολούθως: Ἐθεωρεῖτο σχεδὸν βέβαιον ὅτι ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ ἐπετίθετο πρώτη ἐναντίον μας, ἀλλ' ὅτι, ἐὰν ἐξήρχετο εἰς πόλεμον, θὰ ἐξήρχετο μετὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ ὅτι, ἀναλόγως τῆς σημασίας τὴν ὁποίαν θὰ ἀπέδιδεν εἰς τὴν τουρκικὴν ἀπειλήν, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ τηρήσῃ:

— Εἴτε ἐπιθετικὴν στάσιν καθ' ἡμῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ ταχύτατον ἀποτέλεσμα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Ἰταλικοῦ Στρατοῦ.

— Εἴτε ἀμυντικὴν στάσιν ἐναντι ἡμῶν, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ ἐπιτύχῃ νὰ καθυλῶσῃ δυνάμεις μας εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν καὶ Δυτικὴν Θράκην καὶ ὑποβοηθήσῃ οὕτω τὴν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἰταλικοῦ Στρατοῦ.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, ἡ προβλεφθεῖσα ἐν τῷ Σχεδίῳ Ι. Β. ἀρχικὴ κατανομὴ τῶν δυνάμεών μας μεταξύ τῶν δύο Θεάτρων Ἐπιχειρήσεων ἦτο ἡ ἑξής:

α) Ἀλβανικὸν θέατρον.

- 1) 8 Μεραρχίαι Πεζικοῦ.
- 2) 2 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ.
- 3) Ταξιαρχία Ἱππικοῦ.

β) Βουλγαρικὸν θέατρον.

- 1) 6 Μεραρχίαι Πεζικοῦ.
- 2) 1 Ταξιαρχία Πεζικοῦ.

γ) Γενικαὶ Ἐφεδρεῖαι εἰς περιοχὴν Θεσσαλονίκης.

- 1) 1 Μεραρχία Πεζικοῦ.
- 2) 1 Ταξιαρχία Πεζικοῦ.
- 3) Μεραρχία Ἱππικοῦ.

Ἡ διάθεσις διὰ τὸ βουλγαρικὸν μέτωπον τῶν ἀνωτέρω δυνάμεων ὑπηγορεύθη, ἄφ' ἐνὸς ἐλλείψει ἐιδικῶν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συνεννοήσεων μετὰ τῆς Τουρκίας καὶ ἄφ' ἐτέρου ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐξασφαλίσωμεν τὸ μέτωπον τοῦτο ἀπὸ παντὸς κινδύνου διαρρήξεως.

Πάντως διὰ τῶν ὁδηγῶν ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 70089 τῆς 9ης Μαΐου 1939, προεβλέπετο ἡ περίπτωσις ἀναλήψεως δυνάμεων ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης πρὸς χρησιμοποίησιν ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἀλβανικοῦ τοιούτου.

Ἡ καθοριζομένη ἐν τῷ Σχεδίῳ Ι. Β. στρατηγικῇ ἡμῶν στάσις, ἀνταποκρινόμενη πρὸς τὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1939 στρατιωτικὰ καὶ πολιτικὰ δεδομένα, ἦτο ἀμυντικὴ εἰς ἀμφοτέρω τὰ Θεάτρα Ἐπιχειρήσεων.

Εἰς τὸ Βουλγαρικὸν θέατρον Ἐπιχειρήσεων αἱ ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἡμέτεραι δυνάμεις εἶχον τὴν ἐντολὴν ἄφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ὠχυρωμένην τοποθεσίαν, ἥτοι τὴν τοποθεσίαν Μπέλες — Τσιγγέλι — Καραντάγ — ὄρεινός ὄγκος Ἀγίου Πνεύματος — Βῶλας — Νέστος, ἄφ' ἐτέρου δὲ νὰ ἔχωσι διαθεσιμότητάς τινας, ὅπως ἐπεκτείνωσι τὴν τοποθεσίαν Δυτικώτερον καὶ ἀποφράξουν τὴν κοιλάδα τοῦ Ἀξιοῦ, ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν βουλγαρικαὶ δυνάμεις θὰ παρεβιάζον τὸ γιουγκοσλαυτικὸν ἔδαφος. Αἱ ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ δυνάμεις μας εἶχον τὴν ἐντολὴν νὰ ἐξασφαλίσωσιν ὅπωςδήποτε τὰ προγεφυρώματα Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ Πυθίου, τοῦ τελευταίου τούτου, ἵνα, ἐν ἡ περιπτώσει ἐπενέβαιναν ἡ Τουρκία, διευκολυνθῇ ἡ ἐπιθετικὴ ἐνέργεια τουρκικῶν δυνάμεων κατὰ τὸν ἄξονα Διδυμοτείχων — Ὀρτάκιοι — Κίρτζαλι ἥτις, ὡς ἐξετέθη, ὑποβοηθεῖ σημαντικῶς τὴν διὰ τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐβρου ἐξόρμησιν τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ.

Ὁ ὄγκος τῶν διὰ τὸ Βουλγαρικὸν θέατρον προοριζομένων δυνάμεων θὰ συνεκεντροῦτο ἐπὶ τῆς τοποθεσίας ἀντιστάσεως, τοῦ ἀπὸ τῶν συνόρων μέχρι ταύτης ἐπιβραδυντικοῦ ἀγώνος διεξαγομένου ὑπὸ προκαλυπτικῶν δυνάμεων ἐχουσῶν ἀποστολὴν τὴν κάλυψιν τῆς συγκεντρώσεως ταύτης καὶ τὴν τήρησιν τῆς ἐπαφῆς.

Ἡ συγκέντρωσις αὕτη δὲν θὰ συνήντα ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ ἰδιαίτερας δυσχερείας, ἄφ' ἐνὸς μὲν διότι ἡ κατὰ τὸ 1939 ἀμυντικὴ ἀξία τῆς ὠχυρωμένης τοποθεσίας ἦτο ἤδη λίαν ὑπολογισμός, μολοντί ἔργα τινὰ δὲν εἶχον ἀποπερατωθῇ, ἄφ' ἐτέρου δὲ διότι ἅπασαι αἱ διὰ τὴν ἀμυναν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας προβλεπόμεναι μεραρχίαι ἐπεστρατεύοντο ἐπὶ τόπου καὶ τέλος διότι ἡ Κυβέρνησις εἶχεν ἀποφασίσῃ ὅτι δὲν θὰ ἐπέτρεπεν εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ προηγηθῇ σοδαρῶς ἡμῶν εἰς λήψιν στρατιωτικῶν μέτρων, ἀλλ' ὅτι κάθε λαμβανόμενον ὑπ' αὐτῆς μέτρον θὰ ἐπηκολούθει ἄμεσον ἰδικὸν μας.

Ὅσον ὁμως ἀφορᾷ τὰς δυνάμεις τὰς προοριζομένας διὰ τὴν ἀμυναν τῆς Δυτικῆς Θράκης, ἡ συγκέντρωσις ἐνὸς μέρους αὐτῶν παρουσίαζε περισσοτέρας δυσχερείας καὶ βραδύτητας. Ἡ ΧΙΙΙ Μεραρχία, ἥτις προωρῶντο διὰ τὸ προγεφυρώμα Ἀλεξανδρουπόλεως, ἐπεστρατεύετο τὸ μὲν Πεζικὸν τῆς εἰς τὰς Νήσους τοῦ Ἀρχιπελάγους, τὸ δὲ Πυροβολικὸν τῆς εἰς τὴν Παλαιάν Ἑλλάδα. Ὁ λιμενοδράχων

τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως θὰ ἐπερατοῦτο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1940 ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1941 καὶ συνεπῶς ἡ ἀποθίβασις μὲ οἰονδήποτε καιρὸν δὲν ἦτο εἰσέτι δυνατὴ. Ἡ μεταφορὰ τῆς XIII Μεραρχίας ἦτο ἐπισηφαλὴς, λόγω κινδύνων ἐκ μέρους ὑποθρυχιῶν, ταχέων πλοίων ἐπιφανείας, Ἰταλικῶν καὶ βουλγαρικῶν ἀεροπλάνων.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶχον ἐγγράφως εἰσηγηθῆ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ὅπως, μολὶς ἡ πολιτικὴ κατάστασις δείξῃ σημεῖα προαναγγέλοντα ἐπιχειρήματα σύρραξιν μὲ τὴν Ἰταλίαν, ἐπιστρατευθῇ ἡ XIII Μεραρχία καί, ἀφήνοντας μικρὰς δυνάμεις εἰς τὰς Νήσους διὰ τὴν ἀμυναν αὐτῶν, μεταφερθῇ τὸ ταχυτέρον εἰς Δυτικὴν Θράκην. Ἡ εἰσηγήσις μου ἐγένετο ἀποδεκτὴ καὶ τοῦτο συνέβη ἐν τῇ πραγματικότητι. Τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940, ὅτε μᾶς ἐπετέθη ἡ Ἰταλία, ἡ XIII Μεραρχία Πεζικοῦ, ἥτις εἶχον ἐπιστρατευθῇ διὰ μυστικῶν ἀτομικῶν προσκλήσεων, εὐρίσκετο ἐν τῇ Δυτικῇ Θράκῃ.

Μεγαλυτέρας δυσχερείας, διὰ λόγους ἀσφαλείας, θὰ συνήντα ἡ μεταφορὰ τῆς V Μεραρχίας Κρήτης εἰς Θεσσαλονίκην, ὅπου προεβλέπετο αὕτη ὡς γενικὴ ἐφεδρεία τοῦ Ἀρχιστρατήγου, μὲ πρόβλεψιν χρησιμοποίησώς της, εἴτε πρὸς τὸ Βουλγαρικὸν Θέατρον, εἴτε πρὸς τὸ Ἀλβανικὸν τοιοῦτον.

Εἶχον εἰσηγηθῇ εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὸ αὐτὸ μέτρον, ὅπως καὶ διὰ τὴν XIII Μεραρχίαν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅμως ὅτι ἡ ἐν τῇ Μεσογείᾳ ναυτικὴ κατάστασις θὰ ἐπέτρεπε τὴν ἐκ Κρήτης μεταφορὰν τῆς V Μεραρχίας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν. Αὕτη ἐν τῇ πραγματικότητι μετεφέρθη εἰς Θεσσαλονίκην μετὰ τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας καὶ ἀφοῦ Ἀγγλικάι δυνάμεις ἀπεβιάσθησαν εἰς Κρήτην.

Καὶ ταῦτα ὅσον ἀφορᾷ τὸ Βουλγαρικὸν Θέατρον, εἰς τὸ ὅποιον ἡ συγκέντρωσις τῶν εἰς τοῦτο διατεθεισῶν δυνάμεων ἦτο ἐξασφαλισμένη, ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὸ Ἀλβανικόν, τὸ τιθέμενον πρόβλημα παρουσιάζετο ἐξαιρετικὸς περίπλοκος καὶ δυσχερὲς διότι:

α) Ὁχύρωσις δὲν ὑπῆρχε. Ἀπασαὶ αἱ διατεθεῖσαι πιστώσεις εἶχον χρησιμοποιοθῇ διὰ τὴν μὲ ὅσον ἔνεστι γοργότερον ρυθμὸν ὀχύρωσιν τῆς πρὸς Βουλγαρίαν μεθορίου.

β) Τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἡμετέρων δυνάμεων, τῶν προβλεπομένων νὰ διατεθῶσι εἰς τὸ πρὸς Ἀλβανίαν μέτωπον, ἐπεστρατεύοντο εἰς Κεντρικὴν Μακεδονίαν, Θεσσαλίαν καὶ Νότιον Ἑλλάδα. Διὰ τὴν συγκέντρωσιν τῶν δυνάμεων τούτων διέτιθετο μία μόνον σιδηροδρομικὴ γραμμὴ, μὲ πλεῖστα τεχνικά ἔργα, καὶ ἥτις ὑπέκειτο εἰς πιθανὴν διακοπὴν ἀπὸ ἐναερίου προσβολάς. Αἱ θαλάσσιαι μεταφοραὶ δὲν ἐθεωροῦντο ἀσφαλεῖς. Ἐλλείπει σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ἡ μεταφορὰ δυνάμεων διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ μερικοῦ Θεάτρου τῆς Ἠπείρου ἦτο ἀκόμη δυσχερεστέρα καὶ χρησιμοποίησις αὐτοκινήτων πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἦτο ἀνέφικτος, ἐλλείπει ἐπαρκῶν μέσων.

γ) Οἱ Ἰταλοὶ εἶχον ἤδη συγκεντρωμένας ἐν Ἀλβανίᾳ σοβαράς, μὲ ἐμπόλεμον σύνθεσιν, δυνάμεις. Ἡ συγκέντρωσις ὅλων τῶν δυνάμεων τούτων πρὸς τὰ ἡμέτερα σύνορα ἦτο ζήτημα ἡμερῶν τινῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μέγα μέρος τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ εὐρισκομένου Στρατοῦ ἦτο ἤδη ἐπιστρατευμένον καὶ συνεπῶς ἡ ἐνίσχυσις τῶν ἐν Ἀλβανίᾳ Ἰταλικῶν δυνάμεων ἠδύνατο νὰ εἶναι ταχεῖα καὶ σοβαρά. Ἡ ὑπεροχὴ εἰς ἀεροπορίαν τῶν Ἰταλῶν ἦτο ἀπόλυτος καὶ συντριπτικὴ, ὀλόκληρος ἡ Ἑλλάς ἠδύνατο νὰ πληγῇ ἀπὸ τὴν Ἰταλικὴν ἀεροπορίαν, διαθέτουσαν πλείστας ἀεροπορικὰς βάσεις εἰς Ἀλβανίαν, Νότιον Ἰταλίαν καὶ Δωδεκάνησα. Ἡ πρωτοβουλία τοῦ πολέμου ἀνῆκεν εἰς τοὺς Ἰταλοὺς καὶ συνεπῶς καὶ ἡ πρωτοβουλία τῶν ἐπιχειρήσεων.

δ) Λήψις παρ' ἡμῶν ἀναλόγων μέτρων, εὐθὺς μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων, ἀπεκλείετο διότι ἐκτὸς τοῦ ὅτι μία παρατεταμένη, ἔστω καὶ μερικὴ, ἀνευ πολέμου, προληπτικὴ ἐπιστράτευσις θὰ ἐκλόνηζε σοβαρῶς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τῆς Χώρας, ἀλλὰ καὶ διότι, κυρίως, μέτρα τοιαῦ-

της φύσεως θά ἡδύναντο νά ἐκληφθῶσιν ὡς πρόκλησις, ἣν ἡ Κυθέρνησις ἐπεθύμει πάση θυσίᾳ νά ἀποφύγῃ.

ε) Ὡς εἰσέτι ἀγνωστον, τὸν Μάιον τοῦ 1939, ποίαν στάσιν θά ἐτήρει ἡ Γιουγκοσλαυία ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν, ἐκρηγνυομένου ἰταλοελληνικοῦ πολέμου, ἐπιέζετο ὥπως ἐπιτρέψῃ διόδον ἰταλικῶν ἐν Ἀλβανίᾳ στρατευμάτων διὰ τοῦ ἐδάφους της καὶ κυρίως διὰ τῆς περιοχῆς Μοναστηρίου πρὸς τὴν πεδιάδα τῆς Φλωρίνης.

Μὲ τὰ ἀνωτέρω πολιτικά καὶ στρατιωτικά δεδομένα, ὁ ἐλιγμός μας ἀρχικῶς δὲν ἡδύνατο παρὰ νά εἶναι ἀμυντικός καὶ ὡς τοποθεσία ἀντιστάσεως δὲν ἡδύνατο νά ἐκλεγῇ παρὰ ἐκείνη ἣτις, καλύπτουσα τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐξασφαλίζουσα χερσαίον μεταξὺ αὐτῶν σύνδεσμον, θά μᾶς παρεῖχε τὰς περισσotέρας πιθανότητας ὅτι θά δυνηθῶμεν καὶ ὑπὸ τὰς δυσμενεστέρας συνθήκας νά συγκεντρώσωμεν τὰς δυνάμεις μας ἐπ' αὐτῆς διὰ τὴν ἀποφασιστικὴν μάχην.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω σκέψεων καθωρίσθη:

α) Τοποθεσία ἀντιστάσεως ἡ: "Αραχθὸς ποταμὸς — Ζυγὸς Μετσόθου — "Ορλιακὰς ὄρος — Βενέτικος ποταμὸς — Καμπὴ τοῦ Ἀλιάκμονος ποταμοῦ — Στενὰ Πόρτας — Διάθσις Χάδοθας — Βέρμιον ὄρος — Κάϊμακταλάν. Ἡ τοποθεσία αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα τοποθεσία I. Β.

β) Ἀποστολὴ τῶν μὲν πρὸ τῆς τοποθεσίας ταύτης ἐπιστρατευομένων δυνάμεων ὁ ὑποχωρητικός ἐλιγμός διὰ τὴν ἐπιβράδυνσιν τοῦ ἐχθροῦ καὶ τὴν ἐπίτευξιν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρου κέρδους χρόνου διὰ μίαν ἐπαρκὴ κατάληψιν τῆς τοποθεσίας, τῶν δὲ Ἀνατολικῶς καὶ Νοτίως τῆς τοποθεσίας ἐπιστρατευομένων δυνάμεων, ἡ μαζὶ μὲ τὰς ὡς ἀνωτέρω συμπτυχθησομένας δυνάμεις ἐξασφάλις τῆς ἀμύνης αὐτῆς τόσον εἰς μονάδας πρώτου κλιμακίου, ὅσον καὶ εἰς μονάδας Γενικῶν Ἐφεδρείων.

Ἐν τῇ περιπτώσει καθ' ἣν ἡ κυρία ἐχθρική προσπάθεια θά κατηθύνετο διὰ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας πρὸς Θεσσαλονικὴν, αἱ κατὰ τὴν κοιλιάδα τοῦ ἄνω Ἀλιάκμονος καὶ Βενέτικου ποταμοῦ δυνάμεις εἶχον ἐπὶ πλεόν ὡς ἐνδεχομένην ἀποστολὴν καὶ τὴν ἐνέργειαν στρατηγικῆς ἀντεπιθέσεως κατὰ τοῦ πλευροῦ τοῦ ἐχθροῦ.

Αὗται ἦσαν, ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, αἱ συνθήκαι καὶ προϋποθέσεις, τόσον στρατιωτικῆς ὅσον καὶ πολιτικῆς φύσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐβασίσετο τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων I. Β.

Ἡ διὰ τὴν πραγματοποιήσιν τοῦ προβλεπομένου ἐλιγμοῦ διάταξις καὶ ὀργανώσεις τῆς διοικήσεως εἰς τὸ Ἀλβανικὸν καὶ Βουλγαρικὸν Θέατρον Ἐπιχειρήσεων εἰχεν ὡς ἑξῆς:

α) ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Δύο Διοικήσεις ἦτοι τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Δυτικῆς Μακεδονίας διὰ τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν καὶ ἡ VIII Μεραρχία διὰ τὴν Ἥπειρον. Αἱ ἀνωτέρω Διοικήσεις ὑπαγόμεναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχιστρατήγου διέθετον:

Τὸ μ ἐ ν Τ. Σ. Δ. Μ.

1) Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς IX καὶ I Μεραρχίας, τὴν V Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ καὶ τὴν Ταξιαρχίαν Ἱππικοῦ.

2) Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς X καὶ XI Μεραρχίας καὶ τὴν IV Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ.

Ἡ δ ἐ V I I I Μ ε ρ α ρ χ ι α

Τὰς ἐν Ἠπειρῷ δυνάμεις της.

β) ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΦΕΔΡΕΙΑΙ ΤΟΥ ΑΛΒΑΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Αἱ II, III, IV Μεραρχίαι τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ, μὲ διάταξιν δύο Μεραρχίαι εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ μίαν εἰς τὴν περιοχὴν Πλατῶ.

γ) ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Δύο Διοικήσεις ἦτοι τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τὸ Ε'

Σώμα Στρατού διά τήν Δυτικήν Θράκην. Αἱ ἀνωτέρω Διοικήσεις ὑπαγόμεναι ὑπό τὰς διαταγὰς τοῦ Ἀρχιστρατήγου διέθετον:

Τὸ μὲν Τ. Σ. Α. Μ.

1) Τὴν Ὁμάδα Μεραρχιῶν μὲ τὰς XVII καὶ VI Μεραρχίας.

2) Τὸ Δ' Σώμα Στρατοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς VII, XIV Μεραρχίας καὶ XVI Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ.

3) Τὴν Μεραρχίαν Ἱππικοῦ, ὑπὸ τὸν περιορισμὸν ὅμως τῆς χρησιμοποίησός της διὰ τὸν διάδρομον τοῦ Ἀξιοῦ μόνον.

Τὸ δὲ Ε' Σώμα Στρατοῦ

Τὰς XII καὶ XIII Μεραρχίας.

δ) ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΦΕΔΡΕΙΑΙ ΔΙ' ΑΜΦΟΤΕΡΑ ΤΑ ΘΕΑΤΡΑ

1) Ἡ V Μεραρχία.

2) Ἡ III Ταξιαρχία Πεζικοῦ

3) Ἡ ὡς ἄνω ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Τ. Σ. Α. Μ. ὑπὸ περιορισμοὺς Μεραρχία Ἱππικοῦ. Ἀπασαὶ αἱ δυνάμεις αὗται εἰς τὴν περιοχὴν Θεσσαλονίκης — Κιλκίς.

Διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν ναυτικῶν ὁχυρῶν, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν ἐνδιαφερουσῶν τινῶν τὸ Πολεμικὸν Ναυτικὸν νήσων, διετίθεντο περιωρισμέναι τινὲς δυνάμεις. Εἰς Κέρκυραν παρέμενον ὁλόκληρον τὸ 10ον Σύνταγμα Πεζικοῦ καὶ μία Ὀρειβατικὴ Πυρβολοαρχία.

Βάσει τοῦ Σχεδίου τούτου Ι. Β., τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἐπελήφθη ἀμέσως τοῦ ἐξοπλισμοῦ τοῦ Ἀλβανικοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων, ἀπὸ ἀπόψεως ὁχυρώσεως, συγκοινωνιῶν, διαθιβάσεων κτλ. καὶ συνάμα ἐσυνεχίσθη ἐντατικῶς ὁ τοῦ Βουλγαρικοῦ Θεάτρου.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ Ι. Β. α.

Αἱ κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1939 ἐπαναληφθεῖσαι κατηγορηματικαὶ διαβεβαιώσεις τῆς Ἰταλίας περὶ ἀπολύτου σεβασμοῦ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ ἀκεραιότητος τῆς Ἑλλάδος, ἡ μείωσις τῶν στρατιωτικῶν μέτρων αὐτῆς εἰς τὰ πρὸς Ἀλβανίαν ἡμέτερα σύνορα, ἡ πλήρης ἀποσαφήνισις τῆς στάσεως τῆς Γιουγκοσλαυίας καὶ ἡ βεβαιότης τῆς αὐστηρᾶς οὐδετερότητός της εἰς μίαν ἑλληνοϊταλικὴν σύρραξιν, οὐ μόνον μετέβαλον βασικά τινα δεδομένα ἐφ' ὧν εἶχε στηριχθῇ τὸ Σχῆδιον Ι. Β., ἀλλὰ καὶ μᾶς παρείχον χρόνον διὰ τὴν προώθησιν τῆς ἀμυντικῆς πρὸς τὸ Ἀλβανικὸν Θέατρον ὁργανώσεώς μας.

Αἱ νέαι συνηθικαὶ καὶ προϋποθέσεις ἐδείκνυν ὅτι δὲν ἀπεκλείετο ἡ περίπτωσις τοῦ νὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν συγκέντρωσιν τῶν δυνάμεών μας διὰ τὴν ἀποφασιστικὴν μάχην ἐπὶ τοπικοθεσίας πλέον προωθημένης μὴ διατρεχούσης καὶ τὸν κίνδυνον ἐξ ὑπερκεράσεως διὰ τοῦ γιουγκοσλαυικοῦ ἐδάφους.

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω συνθηκῶν κατηρτίσθη ἡ πρώτη μεταβλητὴ τοῦ Σχεδίου Ι. Β. ἣτις ἔλαβε τὴν ἐνδειξιν Ι. Β. α. καὶ ἐκοινοποιήθη εἰς τὰς ἐνδιαφερομένους Μεγάλας Μονάδας διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 70990 τῆς 1ης Σεπτεμβρίου 1939 ὁδηγῶν.

Διὰ τοῦ Σχεδίου Ι. Β. α. ἐπῆρχοντο αἱ κάτωθι μεταβολαὶ ἐν σχέσει πρὸς τὸ Σχῆδιον Ι. Β.

α) ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἀποκλεισμένης, λόγῳ τῆς αὐστηρᾶς οὐδετερότητος τῆς Γιουγκοσλαυίας, τῆς ὑπερκεράσεως τῆς ὠχυρωμένης τοποθεσίας διὰ τῆς κουλᾶδος τοῦ Ἀξιοῦ, αἱ εἰς τὸ Σχῆδιον Ι. Β. προβλεπόμεναι εἰς περιοχὴν Θεσσαλονίκης καὶ βορείως αὐτῆς Γενικαὶ Ἐφεδρεῖαι πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνὸς τοιαύτου ἐνδεχομένου, προσηματολίζοντο σαφέστερον πρὸς τὸ Ἀλβανικὸν Θέατρον καὶ ἡ ἀρχικὴ αὐτῶν συγκέντρωσις ἐλάμβανε χώραν Δυτικῶς τοῦ Ἀξιοῦ. Διάταξις καὶ ὁργάνωσις διοικήσεως ὡς εἰς Σχῆδιον Ι. Β.

β) ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ἡ ὅλη διάταξις προωθεῖτο πρὸς τὴν μεθόριον.

Τοποθεσία ἀντιστάσεως ὠρίζετο ἡ κάτωθι:

Καλαμάς παταμός — Ἑλαία — Γκαμήλα ὁρος — Σμόλικα ὁρος — Σταυρός ὁρος — Ψωριάρικα ὁρος — Φλατσάτα ὁρος — Βάρμπα ὁρος — Λαιμός.

Ἡ τοποθεσία αὕτη ἐκάλυπτε σχεδὸν ὁλόκληρον τὸ ἐθνικὸν μας ἔδαφος καὶ ἦτο καὶ οἰκονομικωτέρα πάσης ἄλλης ἐντεῦθεν κειμένης. Ἡ τοποθεσία αὕτη ἀπεκλήθη τοποθεσία Ι. Β. α., λαβαῦσα εἰδικώτερον ἐν Ἡπειρῷ τὸ ὄνομα τοποθεσίας Ἑλαίας — Καλαμά.

Ἡ διάταξις καὶ ὀργάνωσις τῆς διοικήσεως εἰς τὸ ἀλβανικὸν τοῦτο θέατρον προσεβλέπετο ὡς ἑξῆς:

Εἰς τὴν Ἡπειρον.

Ἀπὸ τοῦ Ἰουνίου Πελάγους μέχρι τοῦ Σμόλικα ὁρους συμπεριλαμβανομένου, ἡ VIII Μερραρχία, ὑπαγομένη ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Μακεδονίαν.

Ἀπὸ τοῦ Σμόλικα ὁρους, μὴ συμπεριλαμβανομένου, μέχρι τῶν ἐλληνογιουγκοσλαυτικῶν συνόρων, τὸ Τμήμα Στρατιάς Δυτικῆς Μακεδονίας (Τ. Σ. Δ. Μ.) ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸν Ἀρχιστράτηγον καὶ περιλαμβανόμενον ἀπὸ Νότου πρὸς Βορρᾶν:

1) Τὸ ἀπόσπασμα Πίνδου ἐξ ἑνὸς Συντάγματος Πεζικοῦ μετὰ Πυρβολαρχίας ἐν τῇ ζώνῃ ἀπὸ Σμόλικα, μὴ συμπεριλαμβανομένου, μέχρι Σταυροῦ, συμπεριλαμβανομένου.

2) Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὰς Ι, ΙΧ, Μερραρχίας καὶ τὴν V Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ ἐν τῇ ζώνῃ ἀπὸ Ψωριάρικα, συμπεριλαμβανομένου, μέχρι Σαμοθίτζα Γρέκα, μὴ συμπεριλαμβανομένου.

3) Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ ἀποτελούμενον ἀπὸ τὴν Χ Μερραρχίαν καὶ τὴν IV Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ ἐν τῇ ζώνῃ ἀπὸ Σαμοθίτζα Γκρέκα, συμπεριλαμβανομένου, μέχρι τῶν ἐλληνογιουγκοσλαυτικῶν συνόρων.

4) Ἐφεδρεῖαι τοῦ Τ. Σ. Δ. Μ. ἡ Ταξιαρχία Ἰππικοῦ καὶ ἡ XI Μερραρχία.

γ) ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΕΦΕΔΡΕΙΩΝ

1) Μία Μερραρχία τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ εἰς περιοχὴν Καλαμπάκας.

2) Δύο Μερραρχίαι τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ εἰς περιοχὴν ὕψιπέδου Κοζάνης.

3) V Μερραρχία καὶ III Ταξιαρχία Πεζικοῦ εἰς περιοχὴν Ἀνατολικῶς Φλωρίνης.

4) Μερραρχία Ἰππικοῦ εἰς περιοχὴν Ἑδέσσης — Γιαννιτῶν.

δ) ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΕΛΙΓΜΟΥ ΕΝ ΤΩ ΣΧΕΔΙΩ Ι. Β. α.

Ὅπως καὶ εἰς τὸ Σχέδιον Ι. Β. ἡ πρωτοβουλία τοῦ πολέμου ἐπαφίετο εἰς τοὺς ἀντιπάλους καὶ ὡς πιθανωτέρα κυρία προσπάθεια τῶν ἰταλικῶν δυνάμεων ἀντεμετωπίζετο ἡ ἐκ περιοχῆς Κορυτσᾶς κατὰ Θεσσαλονίκης ἢ Θεσσαλίας ἐνέργεια.

Ὁ ἐλιγμός μας ἦτο ἀμυντικός, πλὴν ἀντεμετωπίζετο καὶ ἡ περίπτωσις ἀναλήψεως ἐπιθετικῶν ἐνεργειῶν, ἐὰν παρουσιάζοντο εὐνοϊκαὶ περιπτώσεις, μὲ πρῶτον στρατηγικὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀρτηρίας Κορυτσᾶ — Λεσκοθίκι — Ἑλαία.

Ἐπειδὴ τὰ δύο Σχέδια Ι. Β. καὶ Ι. Β. α. ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν τῷ Ἀλβανικῷ Θεάτρῳ Ἐπιχειρήσεων ἀμυντικὸν μας ἐλιγμὸν καὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν τοποθεσιῶν ἀντιστάσεως, ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἐδίδετο ἡ ἀποφασιστικὴ μάχη, ἀπετέλουν, οὕτως εἰπεῖν, τὰς δύο ἄκρας λύσεις, τῆς μὲν τοποθεσίας Ι. Β. οὔσης τῆς τοῦ ἐλαχίστου ὁρίου, τῆς δὲ Ι. Β. α. τῆς τοῦ μεγίστου καὶ ἐπειδὴ μεταξὺ τῶν δύο τούτων τοποθεσιῶν ὑπῆρχον

καὶ ἄλλαι ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν συγκέντρωσιν τῶν δυνάμεών μας εἰς τὰς περιπτώσεις ἐκείνας κατὰ τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἡδυνάμεθα μὲν νὰ συγκεντρώσωμεν τὰς δυνάμεις μας ἐπὶ τῆς τοποθεσίας I. B. α. ἀλλὰ θὰ ἡδυνάμεθα νὰ συγκεντρώσωμεν ταύτας πέραν τῆς I. B., καθωρίσθησαν καὶ αἱ ἐξῆς κατὰ βάθος τοποθεσίαι ἀντιστάσεως.

α) ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ (ἐκ B. Δ. πρὸς Ν. Α.).

1) Βόρειος κλάδος Ἀλιάκμονος ποταμοῦ (ἢ ἔτι Ἀνατολικώτερον Βαρνοῦς ὅρος, Βέρνον ὅρος) διὰ λίμνης Καστοριᾶς (ἢ διὰ Κλεισοῦρας) καὶ εἰτα Δυτικός κλάδος Ἀλιάκμονος ποταμοῦ, Γράμμος ὅρος, Σμόλικας ὅρος.

2) Βαρνοῦς ὅρος, Βέρνον ὅρος, Κλεισοῦρα ὅρος, Γκοῦσα ὅρος καὶ ἐκεῖθεν εἴτε ὡς ἀνωτέρω (Γράμμος ὅρος, Σμόλικας ὅρος) εἴτε Βόιον ὅρος, Πίνδος ὅρος.

3) Βαρνοῦς ὅρος, Βέρνον ὅρος, Κλεισοῦρα, Σινιάτσικο ὅρος, Βούρινον ὅρος, τῆς τοποθεσίας ταύτης καμπυομένης πρὸς Δυσμᾶς εἴτε εἰς τὸ ὕψος Νεαπόλεως εἴτε εἰς τὸ ὕψος Σιατίστῃς.

4) Καϊμακτσαλάν ὅρος, στενὰ Κιρλί Δερβέν, Νυμφαῖον, Κλεισοῦρα καὶ ἐκεῖθεν ὡς ἀνωτέρω.

5) Καϊμακτσαλάν, λίμνη Ὁστρόβου, τοποθεσία Νοτίως λιμνῶν, Κλεισοῦρα καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Νότον ὡς ἀνωτέρω.

β) Ἡ ΠΕΙΡΟΣ (ἀπὸ B. πρὸς Νότον).

1) Τοποθεσία Λαψίστης, ἦτοι: Μιτσικέλι ὅρος — ἔλη Λαψίστης — Σουλόπουλο — Καλαμᾶς ποταμὸς μέχρι τῶν ἐκβολῶν του ἢ Καλαμᾶς ποταμὸς μέχρι Βλαχωρί καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Νότον, ὄρη διασάσεως Ἐλευθεροχωρίου, ὅρος Ζάθροχο, ἔλη Ἀχέροντος ποταμοῦ.

2) Τοποθεσία Μπιζανίου ἦτοι: Διπόταμος ποταμὸς — ὄρη Μπιζανίου — ὅρος Μανωλιάσας — ὅρος Ὁλ ὑτσικα — ὅρος Βρίζακας — ὅρος Ζάθροχο — ἔλη ποταμοῦ Ἀχέροντος.

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ I. B. β.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1940, λόγῳ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐν τῇ Μεσογείῳ ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Μεγάλης Βρετανίας καὶ τῆς Γαλλίας, ἡ ἐκτίμησις τῆς ναυτικῆς καταστάσεως δὲν ἀπέκλειε τὸ ἐνδεχόμενον ὅτι, ἐν περιπτώσει ἰταλοελληνικῆς συρράξεως, ἐχθρική σοβαρὰ ἐνέργεια κατὰ ἐνδιαφερόντων ἡμᾶς σημείων τῆς ὧλης ἡπειρωτικῆς ὡς καὶ τῆς νησιωτικῆς Ἑλλάδος ἦτο δυνατὴ καὶ πιθανή.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ νέου τούτου δεδομένου κατηρτίσθη ἡ δευτέρα μεταβλητὴ τοῦ Σχεδίου I. B. ὑπὸ τὴν ἐνδειξιν I. B. β. κοινοποιηθεῖσα εἰς τὰς Μεγάλας Μονάδας διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 99707 τῆς 20ῆς Ἀπριλίου 1940 Διαταγῆς, διὰ τῆς ὁποίας ἐπῆρχοντο αἱ κάτωθι μεταβολαὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰ Σχέδια I. B. καὶ I. B. α.

α) ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Ὡς τοποθεσία ἀντιστάσεως καθωρίζετο ἡ αὐτὴ ὡς καὶ διὰ τὰ Σχέδια I. B. καὶ I. B. α. Εἰς βάρος ὁμῶς τῶν διὰ τοῦ Σχεδίου I. B. α. διατιθεμένων εἰς τὸ θέατρον τοῦτο δυνάμεων θὰ ἐλαμβάνοντο μέτρα ἐπιτηρήσεως καὶ ἀμύνης τῶν ἀκτῶν. Ἀπὸ τὰς Γενικὰς Ἐφεδρείας διετίθετο εἰς τὸ Τμήμα Στρατιᾶς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας ἢ Μεραρχία Ἱππικοῦ διὰ τὴν ἀπὸ θαλάσσης ἐξασφάλισιν τῆς περιοχῆς Θεσσαλονίκης — Σταυροῦ.

β) ΑΛΒΑΝΙΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ

Τοποθεσία ἀντιστάσεως εἴτε ἡ I. B. εἴτε ἡ I. B. α. εἴτε ἄλλη τις ἐνδιάμεσος το-

ποθεσία, ανάλογως των παρουσιασθησομένων ειδικών συνθηκών προσβολής του μετώπου τούτου από 'Αλβανίας. Είς βάρος όμως των δια των Σχεδίων Ι. Β. και Ι. Β. α προβλεπομένων δυνάμεων εν πρώτῳ κλιμακίῳ διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ πρὸς 'Αλβανίαν χερσαίου μετώπου, θὰ ἐλαμβάνοντο τὰ μέτρα ἐπιτηρήσεως καὶ ἀμύνης τῶν ἁκτῶν Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας.

γ) ΛΟΙΠΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ἡ ἄμυνα τῶν ἁκτῶν Ἀττικῆς, Πελοποννήσου καὶ Ἀκαρνανίας ἀνετίθετο εἰς τὸ Α' Σῶμα Στρατοῦ καὶ τὴν ΙΙΙ Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ.

Εἰς τὰς V καὶ ΧΙΙΙ Μεραρχίας ἀνετίθετο ἡ ἄμυνα τῶν νήσων εἰς ἃς καὶ ἐπεστρατεύοντο αὐταί.

δ) ΓΕΝΙΚΑΙ ΕΦΕΔΡΕΙΑΙ

Προεβλέπετο νὰ συγκροτηθῶσι τοιαῦται ἐν δεδομένη στιγμῇ καὶ ἀπὸ δυνάμεις λαμβανομένας ἐκ τοῦ ὀλιγώτερον δοκιμαζομένου μετώπου.

Ἡ ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας τυχόν λαμβάνουσα χώραν ἑλληνοϊταλικὴ σύρραξις θὰ ἦτο ἡ πλέον δυσμενὴς δι' ἡμᾶς καθόσον αἱ δυνάμεις μας ἀναγκαστικῶς διεσπείροντο ἐφ' ἀπάσης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος, ἡ δυναμικότης τῶν πρὸς Βουλγαρίαν καὶ Ἀλβανίαν χερσαίων μετώπων ἐμειοῦτο σημαντικῶς, οἱ ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνεφοδιασμοὶ μας ἐδυσχεραίνοντο καὶ οἱ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοιοῦτοι καθίσταντο σχεδὸν ἀδύνατοι.

Κατὰ τὸν ἰταλοελληνικὸν πόλεμον ἐφηρμόσθη τὸ Σχέδιον Ι. Β. α.

Ἐπειδὴ ἡ πρὸ τῆς ἰταλικῆς ἐπιθέσεως τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, προοδευτικῶς πραγματοποιουμένη ἔναντι ἡμῶν, ἰταλικὴ συγκέντρωσις παρείχεν σαφεῖς ἐνδείξεις, ὅτι ἡ κυρία προσπάθεια τῶν Ἰταλῶν θὰ ἐστρέφετο κατὰ τῆς Ἠπείρου, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, βάσει τῶν ἐνδείξεων τούτων καὶ ἐπιδιώκων πάντοτε τὴν πραγματοποίησιν τῆς βασικῆς σκέψεώς του, τοὔτέστιν τὴν ἐξασφάλισιν τῆς τοποθεσίας Ι. Β. α. καὶ προσαρμόζον τὸ Σχέδιον Ι. Β. α. πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἐνίσχυσε, πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν, τὸ Θέατρον τῆς Ἠπείρου διὰ δυνάμεων μυστικῶς ἐπιστρατευθεισῶν, καθ' ὑπέρβασιν τῶν ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ι. Β. α. προβλεπομένων τοιούτων, λαμβάνον ταύτας ἐκ τῶν ὡς ἐφεδρεῖων τοῦ Ἀρχιστρατήγου προοριζομένων. Ὅταν δὲ τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1940 ἐκηρύχθη ὁ πόλεμος, διέταξα, ὡς Ἀρχιστράτηγος, τὸν ἄμεσον προσανατολισμὸν τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν Γενικῶν Ἐφεδρεῖων πρὸς τὸ Θέατρον Ἠπείρου καὶ τὴν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ πολέμου ἀνάληψιν δυνάμεων ἀπὸ τὸ Βουλγαρικὸν Θέατρον Ἐπιχειρήσεων ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἀλβανικοῦ τοιούτου, ὡς τοῦτο καὶ προεβλέπετο διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 70089/9-5-1939 ὁδηγίων. Τὴν ἀνάληψιν δυνάμεων ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ Θεάτρου, ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἀλβανικοῦ, ἐπέτρεπεν πλήρως ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐκτίμησις τῆς πολιτικοστρατιωτικῆς καταστάσεως τῆς ἀφορώσης τὴν στάσιν τῆς Βουλγαρίας.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΟΥΝΤΑ ΤΑ ΣΧΕΔΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Δι' ἕκαστον τῶν Σχεδίων Ἐπιχειρήσεων Β 3, Σ. Μ. καὶ Ι. Β. μετὰ τῶν Μεταβλητῶν αὐτοῦ, εἶχον καταρτισθῇ τὰ διάφορα Σχέδια τὰ ἐξυπηρετοῦντα ταῦτα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἦτοι τὰ Σχέδια ἐλιγμοῦ τῆς Προκαλύψεως, Πληροφοριῶν, Συνδέσμου καὶ Διαθιβάσεων, Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως, Ἀνεφοδιασμοῦ καὶ Διακομιδῶν, Ἀσφαλείας τῶν Συγκοινωνιῶν, Καταστροφῶν, Χρησιμοποίησεως τῆς Ἀεροπορίας. Θέλω ἐκθέσῃ ἐνταῦθα τὰ κυριώτερα ἐκ τῶν καταρτισθέντων Σχεδίων τῶν ἐξυπηρετούντων τὸ Σχέδιον Ἐπιχειρήσεων Ι. Β. α, ὅπερ, ὡς ἐλέγχθη, ἐφηρμόσθη κατὰ τὴν ἑλληνοϊταλικὴν σύρραξιν.

Εἰς τὰ ἀφορῶντα τὰ Σχέδια Ἐπιχειρήσεων, ἐξέθεσα ποία ἦτο ἡ προβλεπομένη ἀρχικὴ συγκέντρωσις καὶ διάταξις τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας κατὰ τὴν περίπτωσιν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ Σχεδίου Ι. Β. α.

Αἱ μεταφοραὶ συγκεντρώσεως πρὸς πραγματοποιήσιν τῆς ἀνωτέρω διατάξεως, προεβλέποντο ὡς ἀκολούθως:

α) Ἡ VIII Μεραρχία θά ἐκινεῖτο ἐξ ὁλοκλήρου ὁδικῶς.

β) Τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ, πλὴν τῆς IV Ταξιαρχίας Πεζικοῦ, ἥτις θά ἐκινεῖτο ὁδικῶς, προεβλέπετο ὅπως προωθηθῇ διὰ συνδυασμοῦ σιδηροδρομικῶν (κατὰ τὸ πλεῖστον) καὶ ὁδικῶν κινήσεων, περατοῦν τὴν συγκέντρωσιν τοῦ κατὰ τὴν 10ην ἡμέραν ἐπιστρατεύσεως.

γ) Τὸ Β' Σῶμα Στρατοῦ θά ἐκινεῖτο ἐξ ὁλοκλήρου ὁδικῶς περατοῦν τὴν συγκέντρωσιν τοῦ κατὰ τὴν 15ην ἡμέραν ἐπιστρατεύσεως.

δ) Ἡ ὁμάς Μεραρχιῶν, προωθοῦσα ὁδικῶς τὴν VI Μεραρχίαν Πεζικοῦ καὶ μὴ Μεραρχιακὰς Μονάδας διὰ συνδυασμοῦ σιδηροδρομικῶν (κατὰ τὸ πλεῖστον) καὶ ὁδικῶν κινήσεων, ἀποπερατοῦσα τὴν συγκέντρωσιν τῆς κατὰ τὴν 8ην ἡμέραν ἐπιστρατεύσεως.

ε) Τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ, ἐκινεῖτο κατ' ἀρχὴν ὁδικῶς πλὴν ἐγκαρσίων τινῶν κινήσεων ἃς ἐνήργει σιδηροδρομικῶς. Ἐξ ὁλοκλήρου σιδηροδρομικῶς προεβλέπετο ἡ μεταφορὰ τῆς XVI Ταξιαρχίας Πεζικοῦ ἐκ Λαμίας εἰς Παρνασσίον. Ἐπίσης οἱ πλεῖστοι τῶν μὴ Μεραρχιακῶν Σχηματισμῶν τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ προεβλέπετο νὰ μεταφερθῶσι σιδηροδρομικῶς, ἐνδεχομένως δὲ καὶ θαλασσίως. Πέρας συγκεντρώσεως τοῦ Δ. Σώματος Στρατοῦ προεβλέπετο ἡ 10ῃ ἡμέρᾳ ἐπιστρατεύσεως.

στ) Τὸ Ε' Σῶμα Στρατοῦ, θά ἐκινεῖτο κατ' ἀρχὴν ὁδικῶς, πλὴν ἐγκαρσίων τινῶν σιδηροδρομικῶν κινήσεων καὶ σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν σχηματισμῶν τινῶν τῆς XII Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ τοῦ Ε'. Σώματος Στρατοῦ ἅτινα ἐπιστρατεύοντο ἐν Ἀθήναις καὶ Κορίνθῳ. Πέρας τῆς συγκεντρώσεως ἡ 10ῃ ἡμέρᾳ ἐπιστρατεύσεως. Τῆς XIII Μεραρχίας Πεζικοῦ προεβλέπετο ἡ θαλασσία μεταφορὰ τὸ ταχύτερον, εὐθὺς ὡς αἱ συνθήκαι θά ἐπέτρεπον τοῦτο.

ζ) Τὸ Α'. Σῶμα Στρατοῦ ἀρχόμενον τῶν μεταφορῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ πρώτου δεκαήμερου καὶ ἐκτελοῦν ταύτας ἐξ ὁλοκλήρου σιδηροδρομικῶς προεβλέπετο νὰ τὰς περατώσῃ κατὰ τὸ τέλος τοῦ δευτέρου δεκαήμερου ἐπιστρατεύσεως. Διὰ τὴν III Μεραρχίαν Πεζικοῦ προεβλέπετο ἐνδεχομένως καὶ ἡ θαλασσία μεταφορὰ τῆς εἴτε πρὸς Μεσολόγγιον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Αἰτωλοακαρνανίαν, εἴτε πρὸς Ἰτέαν καὶ ἐκεῖθεν ὁδικῶς πρὸς Γραβιὰν καὶ ἀκολούθως σιδηροδρομικῶς πρὸς Βορρᾶν.

η) Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ συνεκεντροῦτο κατ' ἀρχὴν ὁδικῶς. Προεβλέπετο ἡ σιδηροδρομικῶς μεταφορὰ μονάδων τινῶν καὶ σχηματισμῶν ἐπιστρατευομένων ἐν Λαρίσῃ. Πέρας συγκεντρώσεως ἡ 10ῃ ἡμέρᾳ ἐπιστρατεύσεως.

θ) Τῆς V Μεραρχίας Πεζικοῦ προεβλέπετο ἡ μεταφορὰ τὸ ταχύτερον, εὐθὺς ὡς αἱ συνθήκαι θά ἐπέτρεπον τοῦτο.

ι) Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πολυαριθμοὺς Σχηματισμοὺς τῆς Στρατιάς, τοὺς ἐπιστρατευομένους κατὰ τὸ πλεῖστον ἐν Ἀθήναις καὶ Πελοποννήσῳ καὶ κατανεμομένους ἀνωλόγως τῶν ἀναγκῶν εἰς τὰ διάφορα Θέατρα τῶν Ἐπιχειρήσεων, ἡ μεταφορὰ αὐτῶν προεβλέπετο κατ' ἀρχὴν σιδηροδρομικῶς, πλὴν τῶν αὐτοκινήτων μονάδων αἵτινες ἐκινουῦντο ἐξ ὁλοκλήρου ὁδικῶς. Τὸ πέρας τῆς συγκεντρώσεως αὐτῶν προεβλέπετο περὶ τὴν 25ην ἡμέραν ἐπιστρατεύσεως.

Ὅστω, ἐκτὸς σοβαρῶν ἀπροόπτων προεβλέπετο:

1) Τὸ πρῶτον κλιμάκιον τῶν πρὸς Ἰταλίαν καὶ Βουλγαρίαν δυνάμεων νὰ ἔξῃ συγκεντρωθῇ κατὰ τὸ πλεῖστον κατὰ τὰ τέλη τοῦ πρώτου δεκαήμερου ἐπιστρατεύσεως.

2) Αἱ Γενικαὶ Ἐφεδρεῖαι κατὰ τὰ τέλη τοῦ δευτέρου δεκαήμερου ἐπιστρατεύσεως.

3) 'Η ὅλη συγκέντρωσις νὰ περατωθῇ περὶ τὴν 25ην ἡμέραν ἐπιστρατεύσεως, ἐξαντλουμένων ὅλων τῶν δυνατοτήτων τὰς ὁποίας ἐπέτρεπον τὰ ὁδικά, σιδηροδρομικά καὶ ἐν μέρει θαλάσσια μέσα τῆς Χώρας. "Ὅσον ἀφορᾷ τὰ τελευταῖα, λόγῳ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐπιστρατεύσεως λίαν πιθανῶν κινδύνων ἐκ μέρους Ἰταλικῆς ἐνεργείας, ἡ χρῆσις των περιορίζετο κατ' ἀρχάς μόνον εἰς τὰς κλειστάς θαλάσσας (Κορινθιακόν, Εὐβοϊκόν, Παγασσητικόν) μὲ προοπτικὴν εὐρυτέρας χρησιμοποίησέως των, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις θὰ ἐπέτρεπον τοῦτο.

'Επὶ τῇ προόψει ὅτι τὰ ἀνωτέρω Σχέδια Μεταφορῶν καὶ ἰδίως τὰ σιδηροδρομικά τοιαῦτα πιθανὸν νὰ διαταράσσοντο ὑπὸ τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ἢ νὰ ἐτροποποιούντο κατόπιν ἀποφάσεων τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως, ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐμελετήθησαν διάφοροι τρόποι συνεχίσεως τοῦ ρεύματος εἰς τὰς πλέον πιθανὰς περιπτώσεις διακοπῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ προεπονήθησαν τὰ Ἐπιτελεῖα τῶν Μεγάλων Μονάδων διὰ τὴν ταχείαν σύνταξιν προγραμμάτων σιδηροδρομικῶν καὶ θαλασσίων μεταφορῶν τῶν οἰκείων μονάδων των. Ἐγένετο καταρτισμὸς παρ' αὐτῶν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης πινάκων ἐμφαινόντων τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν βαγονίων διὰ μονάδας των, πινάκων ἐμφαινόντων τὴν Μεγάλην Μονάδα κατανεμημένην εἰς κλιμάκια σιδηροδρομικῆς μεταφορᾶς καὶ ἐξησκλήθησαν τὰ ἀνωτέρω Ἐπιτελεῖα εἰς τὸν τρόπον ταχέως καταρτισμοῦ κλιμακίων θαλασσίας μεταφορᾶς, συναρτήσῃ χωρητικότητος ἀτμολοίων κ.τ.λ. κ.τ.λ.

'Επὶ πλέον εἶχον προβλεφθῇ Γενικοὶ Ρυθμισταὶ τῶν Μεταφορῶν εἰς τοὺς κυριώτερους συγκοινωνιακοὺς κόμβους τῆς Θεσσαλονίκης καὶ Λαρίσης, οἵτινες ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης εἶχον ἐνημερωθῇ εἰς τὸ ἔργον των καὶ εἶχον ἐκτελέσῃ ἐντοπίους ἀναγνωρίσεις τῶν τομέων δρᾶσεών των.

'Επειδὴ πρὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 εἶχον ἤδη ἐπιστρατευθῇ καὶ μεταφερθῇ μονάδες τινὲς τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας εἰς τὰ Θέατρα Ἐπιχειρήσεων καὶ ἐπειδὴ ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐχθροπραξιῶν διατάχθη, ὡς ἐλέχθη, ὁ προσανατολισμὸς τοῦ μεγαλυτέρου μέρους τῶν Γενικῶν Ἐφεδρεϊῶν πρὸς τὸ Θέατρον τῆς Ἠπείρου καὶ ἡ ἀνάληψις δυνάμεων ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ Θεάτρου Ἐπιχειρήσεων ἐπ' ὠφελεία τοῦ Ἀλβανικοῦ τοιοῦτου, ἐπήλθον εἰς τὸ ἀρχικόν Σχέδιον Μεταφορῶν Συγκεντρώσεως αἱ κάτωθι τροποποιήσεις:

- 1) Ἡ XVII Μεραρχία Πεζικοῦ ἔδει νὰ μεταφερθῇ ἐκ τοῦ Βουλγαρικοῦ Θεάτρου εἰς τὸ Ἀλβανικόν μὲ πρῶτον προορισμὸν τὴν περιοχὴν Κοζάνης.
- 2) Ἡ XIII Μεραρχία ἐκ Δυτικῆς Θράκης εἰς περιοχὴν Φλωρίνης.
- 3) Ἡ XVI Ταξιαρχία Πεζικοῦ νὰ συγκεντρωθῇ εἰς περιοχὴν Λαρίσης - Τρικάλων ἀντὶ τῆς περιοχῆς Παρανεοτίου.
- 4) Ἡ Μεραρχία Ἱππικοῦ ἐκ περιοχῆς Θεσσαλονίκης νὰ συγκεντρωθῇ εἰς περιοχὴν Καλαμπάκας.
- 5) Αἱ II καὶ IV Μεραρχίαι τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ καὶ αἱ μὴ Μεραρχικαὶ Μονάδες τοῦ Α'. Σώματος νὰ μεταφερθῶσιν εἰς περιοχὴν Καλαμπάκας.
- 6) Ἡ III Μεραρχία τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ διαπεραιουμένη εἰς Αἰτωλοακαρνανίαν νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὴν περιοχὴν Ἄρτης.
- 7) Οἱ διάφοροι Σχηματισμοὶ τῆς Στρατιάς προσηρμύζοντο πρὸς τὴν νέαν διάταξιν τῶν δυνάμεων.

Διὰ τὴν ἀπρόσκοπτον ἐκτέλεσιν τῶν μεταφορῶν συγκεντρώσεως ἐλήφθησαν τὰ κάτωθι μέτρα:

'Εξουσιοδοτήθη ὁ ἐν Θεσσαλονικῇ εὐρισκόμενος ἀπὸ τῆς πρῶτης τῆς 2ας ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως Γενικὸς Ρυθμιστὴς τῶν Μεταφορῶν, ἀντισυνταγματάρχης Μηχανικοῦ Κατοορίδης, ὅπως χρησιμοποιῶν ἅπαν τὸ διαθέσιμον τροχαῖον ὀλικὸν τῆς Β'. Περιφερείας τῶν Σ.Ε.Κ. μετὰ τὴν ἐπικάλυψιν τῶν μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως, διαιεῖμῃ τοῦτο πρὸς χρησιμοποίησιν κατὰ τὴν κάτωθι σειρὰν προτεραιότητος:

- α) Ἰκανοποιήσις τῶν μεταφορῶν συγκεντρώσεως τοῦ Γ'. Σώματος Στρατοῦ.

β) Παράλληλοι μεταφοραί της XIII και XVII Μεραρχιών. Ἐκ τῶν μονάδων τῆς XVII Μεραρχίας Πεζικοῦ σιδηροδρομικὴ μεταφορὰ τῶν μονάδων αὐτῆς τῶν εὐρισκομένων ἀπὸ Κιλκίς καὶ βορείως, τῶν δὲ ὑπολοίπων κινήσις ὁδική.

γ) Μεταφορὰ τῆς Μεραρχίας Ἱππικοῦ, τῶν μὲν ἱπποκινήτων μονάδων τῆς σιδηροδρομικῶς μέχρι Λαρίσης, τῶν δὲ αὐτοκινήτων μονάδων τῆς ὁδικῶς διὰ Βερροίας, Κοζάνης, Γρεβενῶν εἰς Καλαμπάκαν.

Συγχρόνως διετάχθη ἡ ἐκτέλεσις ἀπασῶν τῶν προγραμματισμένων σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν ἀνεφοδιασμοῦ, προσαρμοσθέντων τῶν ἐφοδίων πρὸς τὴν νέαν διάταξιν τῶν δυνάμεων.

Εἰς τὸ τμήμα τῆς Α'. Περιφερείας τῶν Σ.Ε.Κ. (Πειραιεύς - Πλαταμῶν), ἄπαν τὸ αὐτόθι τροχαῖον ὕλικόν ἐτέθη εἰς τὴν ἄμεσον διάθεσιν τοῦ ἐν Ἀθήναις ἐδρεύοντος Γενικοῦ Στρατηγείου. Διὰ τοῦ ὕλικου τούτου ἐπεκαλύφθησαν αἱ προβλεπόμεναι μεταφοραί ἐπιστρατευσεως, αἱ ὑπόλοιποι δὲ διαθεσιμότητις ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ τὰς μεταφορὰς τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ. Διαθεσιμότητις τις ἐτηρεῖτο καθημερινῶς διὰ τὰς μεταφορὰς σχηματισμῶν τινων τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ ἐπιστρατευομένων ἐν Λαμίᾳ ὡς καὶ σχηματισμῶν τῆς Στρατιάς, τῆς σειρᾶς προτεραιότητος τούτων καθοριζομένης παρὰ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου.

Ἡ μεταφορὰ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἐπιστρατευομένων μονάδων τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ ἢ τῆς Στρατιάς ἐρυθμιζέτο κατὰ τρόπον ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ἀντιστοιχία πρὸς τὰς διὰ τῶν Σ.Ε.Κ. προωθήσεις τιν.

Τὸ σιδηροδρομικὸν ρεῦμα τῶν Σ.Ε.Κ. πρὸς Βορρᾶν ἔφθανε μέχρι Παλαιοφάρσων, ὅπου εἶχε ἐγκατασταθῇ Ρυθμιστὴς τῆς Στρατιάς καὶ τοῦ Α' Σώματος Στρατοῦ μὲ ἀποστολὴν ὅπως τὸ αὐτόθι ἀποβιβαζόμενον ρεῦμα προωθῶσι πρὸς Καλαμπάκαν διὰ συνδυασμοῦ σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν διὰ τῶν Θεσσαλικῶν σιδηροδρόμων καὶ ὁδικῶν κινήσεων.

Ὡς τελευταῖα κλιμάκια τῶν σιδηροδρομικῶν μεταφορῶν ἐτέθησαν οἱ ἐν Ἀττικῇ καὶ Πελοποννήσῳ ἐπιστρατευόμενοι σχηματισμοὶ τοῦ Δ'. καὶ Ε'. Σώματος Στρατοῦ, τῆς μεταφορᾶς τῶν μὴ παρουσιαζούσης ἐπείγοντα χαρακτῆρα.

Οἱ Θεσσαλικοὶ σιδηρόδρομοι ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Ρυθμιστοῦ τῆς Στρατιάς ἀντισυνταγματάρχου Σινιῶρη ἐχρησιμοποιήθησαν διὰ μεταφοράν:

α) μονάδων καὶ σχηματισμῶν τοῦ Β'. Σώματος Στρατοῦ ἐκ Λαρίσης καὶ Βόλου εἰς Καλαμπάκαν.

β) προώθησιν εἰς Καλαμπάκαν κλιμακίων ἀποβιβαζομένων ἐκ τῶν Σ.Ε.Κ. εἰς Παλαιοφάρσαλα.

γ) προώθησιν εἰς Λάρισαν τμημάτων ἀποβιβαζομένων εἰς λιμένα Βόλου.

Συγχρόνως τόσον τὸ δίκτυον τῶν Σ.Ε.Κ. ὥσον καὶ τῶν Θεσσαλικῶν ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προγραμματισμένων μεταφορῶν ἀνεφοδιασμοῦ.

Λόγῳ μὴ σημειωθείσης δράσεως τοῦ ἱταλικοῦ στόλου καὶ κατόπιν συνεννόησεως μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ναυτικοῦ ἀπεφασίσθη πρὸς συντόμευσιν τοῦ χρόνου συγκεντρώσεως ὅπως μονάδες τινὲς καὶ σχηματισμοὶ μεταφερθῶσι θαλασσίως.

Γενικῶς ἡ συγκέντρωσις τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας ἐπραγματοποιήθη ἐντὸς τοῦ πρώτου εἰκοσαήμερου ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἐπιστρατευσεως. Ἡ παρὰ τὰς ἐπελθούσας μεταβολὰς εἰς τὸ Ἀρχικὸν Σχέδιον Συγκεντρώσεως ἐπιτευχθεῖσα συντομία 5 ἡμερῶν εἰς τὰς μεταφορὰς συγκεντρώσεως, ὀφείλεται:

1) Εἰς τὴν κατὰ τὴν προεπιστρατευτικὴν περίοδον μεταφορὰν μονάδων τινῶν.

2) Εἰς τὴν συντόμευσιν τῶν δρομολογίων μεταφορᾶς τοῦ Α'. Σώματος Στρατοῦ. (Τμήμα Ἀθηναί - Παλαιοφάρσαλα ἀντὶ τοῦ τμήματος Ἀθηναί - Πλατῦ).

Ἡ ἀπρόσκοπτος καὶ ὁμαλωτάτης ἐκτέλεσις τῶν μεταφορῶν συγκεντρώσεως ὀφείλεται ἐπίσης:

α) εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ δραστηριότητα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ IV Γραφείου, Συνταγματάρχου Πυροβολικοῦ Βίμπλη καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Γραφείου τούτου.

β) εις τὴν ἱκανότητα καὶ δραστηριότητα τοῦ Γενικοῦ Ρυθμιστοῦ ἀντισυνταγματάρχου Κατσορίδη καὶ τῶν ἐπὶ κεφαλῇ τῶν Ἐπιτρόπων Γραμμῶν ἀντισυνταγματάρχου Γουσίου, ἀντισυνταγματάρχου Δημητριάδη, ἀντισυνταγματάρχου Σινιῶρη, ταγματάρχου Λιάκου.

γ) εις τὴν πείραν καὶ εὐσυνειδησίαν τοῦ προσωπικοῦ τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων μετὰ τοῦ ὁποίου αἱ συχναὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ἐπαφαί μετὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ εἶχον δημιουργίη ἀπόλυτον πνεῦμα συνεργασίας.

δ) εις τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ναυτικοῦ ὅπερ ἐπροθυμοποιήθη νὰ ἱκανοποιήσῃ κατὰ τὸν καλῦτερον δυνατὸν τρόπον τὰς ἀνάγκας τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου.

ε) εις τὴν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης προπόνῃσιν τῶν Ἐπιτελείων τῶν Μεγάλων Μονάδων διὰ τὸν, εις ἀντιμετώπισιν ἀπροόπτων, εὐχερῇ καταρτισμὸν σχεδίων σιδηροδρομικῶν καὶ θαλασσίων μεταφορῶν.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΚΟΜΙΔΩΝ

Α'. ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΙ

1. Διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων Ι. Β. α προβλεπομένης διατάξεως προεβλέπετο ἡ λειτουργία τῶν κάτωθι ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων μετὰ τὴν κάτωθι διάταξιν καὶ ἀποστολήν:

Ι. Βάσις Πρεθέζης

Αὕτη ἐπιστρατευομένη εις Πρέβεζαν θὰ ἀνεπτύσσετο εις Μεσολόγγιον ὑπὸ τὸ ὄνομα Βάσις Μεσολογγίου, ὑπαγομένη ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Ὑπὸ τὴν Βάσιν θὰ ἐλειτούργει εις Ἀγρίνιον Κέντρον Ἀνεφοδιασμοῦ, ὑπὸ ταύτης ὀργανούμενον. Ἐπὶ πλέον εις Ἡπειρον προεβλέπετο ἡ ὑπὸ τῆς VIII Μεραρχίας ὀργανώσις Κέντρον Ἀνεφοδιασμοῦ εις Ἰωάννινα, ὑπαγομένου ὑπὸ τὴν Μεραρχίαν.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ὀργάνων θὰ ἐνηργεῖτο ὁ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ Στρατοῦ Ἡπείρου, τῶν ἐφοδίων μεταφερομένων ἐκ Πειραιῶς εις Μεσολόγγιον θαλασσίως καὶ ἐκεῖθεν διὰ ὁδικῶν μέσων, ἰδρυομένου καὶ Σταθμοῦ Διαμετακομίσεως εις Ἄρταν.

2. Ρυθμιστικὸν Κέντρον

Τοῦτο ἐπιστρατευόμενον εις Λάρισαν θὰ ἐτηρεῖτο ὡς ἐφεδρικὸν τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου, μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ συγκρότησιν τῶν κάτωθι ὀργάνων:

α) Κέντρον ἀνεφοδιασμοῦ εις Καλαμπάκαν ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Ἀποστολὴ τοῦ Κέντρου τούτου ἦτο ἡ ἀνάληψις τοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Στρατοῦ Ἡπείρου, εις ἣν περιπτώσιν δὲν θὰ ἦτο οὗτος δυνατὸς ἐκ Μεσολογγίου καὶ ἐνδεχομένως ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν κατὰ τὸν ἄξονα Καλαμπάκα - Γρεβενά - Νεάπολις ἐνεργουσῶν τυχόν Μονάδων.

β) Κέντρον Ἀνεφοδιασμοῦ εις Κοζάνην, ὑπαγόμενον κατ' ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τὸ Κέντρον Ἀμυνταίου καὶ βραδύτερον ὑπὸ τὸ ρυθμιστικὸν Κέντρον Βερροίας. Ἀποστολὴ τούτου ἦτο ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν περὶ τὴν Κοζάνην Μονάδων καὶ ἐνδεχομένως τῶν κατὰ τὸν ἄξονα Κοζάνη - Σιάτιστα - Νεάπολις ἐνεργουσῶν τυχόν Μονάδων.

γ) Ἐπὶ πλέον τῶν ἄνω προεβλέπετο ἡ ἐγκατάστασις Σταθμοῦ Διαμετακομίσεως εις Δεμερλὴ ὑπαγομένου ὑπὸ τὸ Κέντρον Καλαμπάκας.

3) Β'. Ρυθμιστικὸν Κέντρον

Τοῦτο ἐπιστρατευόμενον εις Θεσσαλονίκην θὰ ἐγκαθίστατο εις Βέρροϊαν ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Ἀποστολὴ τούτου ἦτο ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν εις Δυτικὴν Μακεδονίαν Μονάδων. Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τούτου ἦτο τὸ Κέντρον ἀνεφοδιασμοῦ εις Ἀμύνταιον, ὅπερ θὰ ὀργανοῦτο ὑπὸ τοῦ Γ'. Σώματος Στρατοῦ ἐντὸς τῆς πρώτης ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως. Μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Ρυθμι-

στικοῦ Κέντρου, τὸ Κέντρον Ἀνεφοδιασμοῦ Ἀμυνταίου ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ Γ'. Σῶμα Στρατοῦ θὰ διέθετε καὶ τὸ Κέντρον Κοζάνης. Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν τακτικὴ κατὰστασις θὰ ἐπέβαλλε τοῦτο, τὸ Κέντρον Ἀμυνταίου, διαταγῇ τοῦ Τμήματος Στρατιάς Δυτικῆς Μακεδονίας, θὰ συνεπτύσσετο πρὸς Βέρροϊαν.

4) Γ'. Ρυθμιστικὸν Κέντρον

Τοῦτο ἐπιστρατευόμενον εἰς Δράμαν θὰ ἐγκαθίστατο εἰς Σέρρας ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον. Ἀποστολὴ τοῦτου ὁ ἀνεφοδιασμός τῶν ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μακεδονίᾳ Μονάδων.

Ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦτου ἦσαν τὰ Κέντρα Ἀνεφοδιασμοῦ Σιδηροκάστρου καὶ Δράμας, ὀργανούμενα ὑπὸ τοῦ Ρυθμιστικοῦ Κέντρου.

5) Β'. Ἀνωτέρα Στρατιωτικὴ Διοίκησις

Ὑπὸ τὴν Β'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν ὑπαγομένην ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον θὰ ἐλειτούργουν τὰ κάτωθι ἀνεφοδιαστικά ὄργανα:

Ἀποθήκη Ὑλικοῦ Στρατοῦ Λαρίσης

Ἐφορεία Ὑλικοῦ Πολέμου Λαρίσης

Ἀποθήκη Μηχανικοῦ Λαρίσης

Ὑγειονομικὴ ἀποθήκη Λαρίσης

Κέντρον Παραγωγῆς Ἄρτου Λαρίσης

Στρατιωτικαὶ Ἀποθῆκαι Βόλου

Β'. Ὅρχος Αὐτοκινήτων.

6) Γ'. Ἀνωτέρα Στρατιωτικὴ Διοίκησις

Ὑπὸ τὴν Γ'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν ὑπαγομένην ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον θὰ ἐλειτούργουν τὰ κάτωθι ἀνεφοδιαστικά ὄργανα:

Κέντρον Ἀνεφοδιασμοῦ Κιλκίς, διὰ ἐφοδιασμόν τῶν περὶ Κιλκίς Μονάδων.

Γενικὴ Ἀποθήκη Ὑλικοῦ Στρατοῦ Θεσσαλονίκης

Ἐφορεία Ὑλικοῦ Πολέμου Θεσσαλονίκης

Ἀποθήκη Ὑλικοῦ Σκευῆς Μηχανικοῦ Θεσσαλονίκης

Γ'. Ὅρχος Αὐτοκινήτων Θεσσαλονίκης

Ἀποθήκη Ὑγειονομικοῦ Ὑλικοῦ Θεσσαλονίκης

Ἀποθήκη Κτηνιατρικοῦ Ὑλικοῦ Θεσσαλονίκης

Κέντρον Παραγωγῆς Ἄρτου.

7) Δ'. Ἀνωτέρα Στρατιωτικὴ Διοίκησις

Ὑπὸ τὴν Δ'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικὴν Διοίκησιν, ὑπαγομένην ὑπὸ τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον θὰ ἐλειτούργουν τὰ κάτωθι ἀνεφοδιαστικά ὄργανα:

Ἀποθήκη Ὑλικοῦ Στρατοῦ Δράμας

Ἐφορεία Ὑλικοῦ Πολέμου Δράμας

Ἀποθήκη Μηχανικοῦ Καβάλλας

Ἀποθήκη Ὑγειονομικοῦ Ὑλικοῦ Καβάλλας

Ἀποθήκη Κτηνιατρικοῦ Ὑλικοῦ Καβάλλας

Δ'. Ὅρχος Αὐτοκινήτων

Κέντρον παραγωγῆς Ἄρτου

8) Βάσις Ἀλεξανδρουπόλεως

Ἐπιστρατευομένη εἰς Ἀλεξανδρουπόλιν θὰ ἀνελάμβανε τὸν ἀνεφοδιασμόν τῶν ἐν Θράκῃ Μονάδων συγκροτοῦσα Κέντρον Ἀνεφοδιασμοῦ εἰς Κομοτινήν.

9) Σταθμοὶ Ἀνεφοδιασμοῦ

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων, θὰ ὀργανοῦντο, μερίμνη τῶν οἰκείων Μεγάλων Μονάδων, Σταθμοὶ Ἐφοδιασμοῦ εἰς Ἐλαίαν, Φλώριναν Καστοριάν, Καβάλλαν καὶ Πύθιον καὶ ὅπου κατὰ τὴν κρίσιν τούτων θὰ ἦτο ἀναγκαῖον.

II. Μέσα τῶν Ἀνεφοδιαστικῶν Ὁργάνων.

α) Ἄρτος

Βάσει τῆς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιχειρήσεων προβλεπομένης συγκεντρώσεως καθωρίσθη ἡ κατά τόπον ἀναγκαιοῦσα ἡμερησία παραγωγῆ ἄρτου.

Αἱ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπιστρατεύσεως ἀναπτυχθεῖσαι ὑπηρεσίαι παραγωγῆς ἄρτου προεβλέπετο νὰ ἀναπτυχθῶσιν ἀναλόγως εἰς τοὺς τόπους παραγωγῆς διὰ τὰς ἀνάγκας συγκεντρώσεως. Εἰς τοὺς τόπους ἔνθα ἡ παραγωγὴ διὰ τῶν ἐπὶ τόπου ἰδιωτικῶν ἐγκαταστάσεων δὲν ἦτο ἱκανοποιητικὴ, διετίθεντο φορητοὶ κλῖθανοι τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας, διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν ὁποίων εἶχε προηγηθῇ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης σχετικῆ ἀναγνώρισις.

Διὰ τὴν ἐνίσχυσιν εἰς ἀρτεργάτας διετέθησαν 6 λόχοι ἀρτοποιῶν προβλεπόμενοι ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως.

β) Τρόφιμα.

Εἰς ἑκάστον τῶν ἄνω ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων προεβλέπετο ἡ δημιουργία ὠρισμένων ἀποθεμάτων τροφίμων καὶ νομῆς κυμαινομένων μεταξὺ 8 καὶ 15 ἡμερῶν διὰ τὴν ὑφ' ἐκάστου ἀνεφοδιαζομένην δύναμιν. Διὰ τὴν δημιουργίαν τούτων προεβλέποντο αἱ ἀναγκαιοῦσαι μεταφοραί.

Ἐξαιρετικῶς εἰς Θεσσαλονίκην καὶ Λάρισαν, θεωρουμένας ὡς ἀνεφοδιαστικὰς θάσεις τοῦ Ἀρχιστρατήγου, θὰ ἐδημιουργοῦντο ἀποθέματα εἰς μὲν τὴν Θεσσαλονίκην διὰ 7 ἡμέρας Στρατιάς, εἰς δὲ τὴν Λάρισαν διὰ τρεῖς ἡμέρας Στρατῆς.

γ) Πυρομαχικά.

Ταῦτα ἦσαν κατανεμημένα, ὡς ἐξέθεσα, εἰς τὸ Σχέδιον Κλιμακώσεως Πυρομαχικῶν Γενικῆς Ἐφεδρείας.

Ἡ πραγματοποιήσις τῆς ἄνω κλιμακώσεως ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης καθίστατο ἀναγκαία ἐπὶ τῷ σκοπῷ μειώσεως τῶν μεταφορῶν πυρομαχικῶν κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως καὶ δημιουργίας μιᾶς προωθημένης ποσότητος πυρομαχικῶν πρὸς ἀντιμετώπισιν ἐνδεχομένων συγκοινωνιακῶν διακοπῶν.

Τὸ Σχέδιον ἀνεφοδιασμοῦ εἰς πυρομαχικά προέβλεπε τὴν ἐκτέλεσιν διαφόρων μεταφορῶν (ἀπὸ Ἀθηνῶν, Θεσσαλονίκης, Λαρίσης) κατὰ τὰς πρώτας εἰκοσὶν ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως. Αἱ μεταφοραί αὗται κατενέμοντο εἰς τὰς κάτωθι κατηγορίας καὶ ἦσαν περιορισμένα.

— ὑπὸ στοιχεῖον α' ἦτις θὰ ἐξετελεῖτο ἅμα ὡς θὰ ἐτίθετο εἰς ἐφαρμογὴν τὸ Σχέδιον ἀνεφοδιασμοῦ. Ἀπετέλουν τὰ πυρομαχικά τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦντο διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν προβλεπομένων εἰς τὰ ἀνεφοδιαστικά ὄργανα ἤτοι τὰς Ἐφορείας καὶ τὰ Ρυθμιστικὰ Κέντρα.

— ὑπὸ στοιχεῖον β' ἦτις θὰ ἐξετελεῖτο, τῇ αἰτήσει τῶν Ρυθμιστικῶν Κέντρων, ὑπὸ τῶν Ἐφορειῶν Ὑλικοῦ Πολέμου. Ἀπετέλουν τὰ ἀπαιτούμενα πυρομαχικά πρὸς ἀναπλήρωσιν τῶν καταναλωθησομένων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συγκεντρώσεως. Εἶχον ὑπολογισθῇ βάσει τῶν Μονάδων Πυροβολικοῦ καὶ Πεζικοῦ αἰτνες θὰ ἐκάλυπτον τὴν συγκέντρωσιν τῶν ὄγκων καὶ εἶχον ὑπολογισθῇ μᾶλλον περιορισμένοι.

— ὑπὸ στοιχεῖον γ' ἦτις θὰ ἐξετελεῖτο διαταγῇ τοῦ Γενικοῦ Στρατηγεῖου. Ἀπετέλουν τὰ πυρομαχικά, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκίνει τὸ Γενικὸν Στρατηγεῖον, ἀναλόγως τῆς τελικῆς διαθέσεως Μεγάλων Μονάδων καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἐτηροῦντο ἀρχικῶς ὡς ἐφεδρικά, μὲ δυνατότητα κατευθύνσεως εἴτε πρὸς τὸ ἓνα, εἴτε πρὸς τὸ ἄλλο Θέατρον Ἐπιχειρήσεων.

δ) Καύσιμα αὐτοκινήτων.

Ἀπὸ τῆς εἰρήνης εἶχε δημιουργηθῇ ἀπόθεμα βενζίνης 2000 τόνων δπερ εἶχε κατανεμηθῇ εἰς περιοχὴν τῆς Β'. Ἀνωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως (8 ἡμερῶν Στρατῆς), εἰς περιοχὴν Γ'. Ἀνωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως (4 ἡμερῶν Στρατῆς), εἰς Ἡπειρον περίπου 10 ἡμερῶν διὰ τὸν στρατὸν τῆς Ἡπείρου καὶ ἡ ὑπό-

λοιπος ποσότης εις περιοχὴν Δ'. Ἀνωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως καὶ Ε'. Σώματος Στρατοῦ ἀντιστοιχοῦσα περίπου πρὸς 10 ἡμέρας διὰ τὸν ἀνεφοδιαζόμενον Στρατόν.

Εἰς πλέον προεβλέπετο ὁ προικισμὸς τῶν ἀνεφοδιαστικῶν ὀργάνων διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀνεφοδιαζομένων μονάδων ἐπὶ 15 ἡμέρας.

Τέλος προεβλέπετο ἡ δημιουργία ἀποθεμάτων τῆς Στρατιάς, ὥστε συνολικῶς νὰ διατίθενται καύσιμα 60 περίπου ἡμερῶν.

ε) Διὰ φορὰ ἄλλα μέσα.

Διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ὡς ἄνω ἀποθεμάτων εἶχον ρυθμισθῇ αἱ ἀπαιτούμεναι σιδηροδρομικαὶ μεταφοραί, τὰ μέσα φορτοεκφορτώσεως καὶ γενικῶς αἱ καθ' ἐκάστην ἐνεργηθῆσόμεναι ἀποστολαί.

Εἰς ἑκάστον ἀνεφοδιαστικὸν ὄργανον προεβλέπετο ἡ διάθεσις τοῦ ἀναγκαιού-
τος ἀριθμοῦ λόχου ἐργατῶν διὰ τὰς φορτοεκφορτώσεις καὶ Μονάδες Αὐτοκινήτων
διὰ τὰς μεταφοράς. Ὅπου αἱ συγκοινωνία ἐπέβαλλον, διετίθεντο λόχοι ἡμιονηγῶν
καὶ λόχοι διτρόχων.

III.. Λειτουργία Ἀνεφοδιασμοῦ

α) Αἱ Μονάδες, ἀναχωροῦντες ἐκ τοῦ τόπου ἐπιστρατεύσεως θὰ ἐφοδιάζοντο διὰ
τροφῶν ταξειδίου καὶ ἀποβιβάσεως. Συνεπῶς ὁ ἀνεφοδιασμὸς τούτων εἰς τὸν χώρον
συγκεντρώσεως θὰ ἤρχιζεν ἀπὸ τῆς ἐπομένης τῆς ἀφίξεώς των, ἐνῶ ταυτοχρόνως
θὰ εἶχον πλήρη τὰ Μεταγωγικά Σώματα καὶ Μάχης. Ἐάν ἐπρόκειτο περὶ ὀδικοῦ
ταξειδίου μέχρι τοῦ χώρου συγκεντρώσεως προεβλέπετι καὶ ὁ κατὰ μῆκος τῆς πο-
ρείας ἀνεφοδιασμὸς πᾶν μονάδων.

β) Γενικῶς ὁ ἀνεφοδιασμὸς εἶχε ρυθμισθῇ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον:

Ὡς ἀνεφοδιαστικὴ Βάσις κατ' ἀρχὴν εἶχεν ὀρίσθῃ ἡ Θεσσαλονίκη πρὸς ἣν θὰ
συνκεντροῦντο τὰ ἐφόδια ἐκ Πειραιῶς. Ἐκ Θεσσαλονίκης θὰ κατηγύοντο πρὸς τὰ
Ἀνεφοδιαστικά Ὅργανα Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης. Αἱ ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς
τὰ Ἀνεφοδιαστικά Ὅργανα ἀποστελλόμεναι ποσότητες θὰ ἐξετελοῦντο βάσει αἰτή-
σεων τούτων, συγχρόνως δὲν εἶχον ἐξαφανισθῇ καὶ τὰ πρὸς τοῦτο ἀναγκαιούτα
σιδηροδρομικά μέσα.

γ) Ἡ Λάρισα προεβλέπετο ὡς ἀνεφοδιαστικὴ Βάσις τοῦ Στρατοῦ Δυτικῆς
Μακεδονίας, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν θὰ ἦτο δυνατόν ἐκ Θεσσαλονίκης.

δ) Ὁ ἀνεφοδιασμὸς τοῦ Κέντρου Ἀνεφοδιασμοῦ Καλαμπάκας θὰ ἐγίνετο ἀπ'
εὐθείας ἐκ Πειραιῶς μέσῳ Δεμερλῆ.

ε) Ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῆς βάσεως Μεσολογγίου θὰ ἐγίνετο ἀπ' εὐθείας ἐκ Πει-
ραιῶς θαλασσίως.

στ) Ὑπὸ τῶν Ἀνεφοδιαστικῶν Ὁργάνων τὰ ἐφόδια θὰ προωθοῦντο δι' ἰδίαν
μέσων μέχρι τῶν ὑπὸ τῶν Μεγάλων Μονάδων ἱδρυθησομένων Σταθμῶν Ἐφοδιασμοῦ,
ἐκεῖθεν δὲ μερίμνη τῶν Μεγάλων Μονάδων.

Β') ΔΙΑΚΟΜΙΔΑΙ

1. Διάταξις καὶ Ἀποστολῇ τῶν Νοσηλευτικῶν Ἐγκαταστά- σεων.

α) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Ἀλεξανδρουπόλεως: ὑπαγόμενον ὑπὸ τὸ Ε'.
Σῶμα Στρατοῦ θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἐν Θράκῃ Μονάδων καὶ
τῇν θαλασσίαν διακομιδὴν, ὅσον τοῦτο θὰ ἦτο δυνατόν.

β) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Ξάνθης: διατηρούμενον ὡς Νοσοκομεῖον ὑπὸ
τὸ Δ'. Σῶμα Στρατοῦ θὰ συνεπτύσσετο καὶ θὰ συνεχωνεύετο μετὰ τοῦ Στρατιω-
τικοῦ Νοσοκομείου Καβάλλας, τῇ διαταγῇ τοῦ Δ' Σώματος Στρατοῦ, ὅταν ἡ τακτικὴ
κατάστασις θὰ ἐπέβαλλε τοῦτο.

γ) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Καβάλλας: ὑπαγόμενον ὑπὸ τὴν Δ'. Ἀνωτέραν

Στρατιωτικήν Διοίκησιν θά ἐχρησιμοποιεῖτο διὰ τὴν νοσηλείαν καὶ ἐνδεχομένην θαλασσίαν διακομιδὴν.

δ) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Δράμας: ὑπαγόμενον ὑπὸ τὴν Δ'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικήν Διοίκησιν θά ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς Νοσοκομεῖον Διακομιδῆς.

ε) Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα Σερρών, Σιδηροκάστρου, Κιλκίς, Βερροίας: ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν Γ'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικήν Διοίκησιν θά ἐχρησιμοποιοῦντο ὡς Νοσοκομεῖα Διακομιδῆς.

στ) Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα Θεσσαλονίκης: ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν Γ'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικήν Διοίκησιν θά ἀπετέλουν τὸ Νοσηλευτικὸν Κέντρον εἰς ὃ θά διεκομίζοντο οἱ τραυματῖαι σιδηροδρομικῶς πρὸς νοσηλείαν ἀπὸ τὴν Δυτικὴν καὶ Ἀνατολικὴν Μακεδονίαν.

ζ) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Φλωρίνης: διατηρούμενον ὡς Νοσοκομεῖον Διακομιδῆς ὑπὸ τὸ Γ' Σῶμα Στρατοῦ, θά συνεπύσσεται καὶ θά συνεχωνεῖται μετὰ τοῦ τοιοῦτου Βερροίας τῇ διαταγῇ τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὅταν ἡ τακτικὴ κατάστασις θά ἐπέβαλλε τοῦτο.

η) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Κοζάνης: διατηρούμενον ὡς Νοσοκομεῖον Διακομιδῆς ὑπὸ τὴν Β'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικήν Διοίκησιν θά μετεστάθμευεν εἰς Λάρισαν διὰ τὴν συγκρότησιν ἑνὸς Νοσοκομείου, τῇ διαταγῇ τοῦ Τμήματος Στρατιᾶς Δυτικῆς Μακεδονίας, ὅταν ἡ τακτικὴ κατάστασις θά ἐπέβαλλε τοῦτο.

θ) Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα Λαρίσης καὶ Βόλου: ὑπαγόμενα ὑπὸ τὴν Β'. Ἀνωτέραν Στρατιωτικήν Διοίκησιν θά ἀπετέλουν Νοσηλευτικὸν Κέντρον.

ι) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Ἰωαννίνων: ὑπαγόμενον ὑπὸ τὴν VIII Μεραρχίαν θά ἀνεπτύσσεται προοδευτικῶς κατὰ τὴν κρίσιν τῆς Μεραρχίας, ἥτις θά ἠδύνατο νὰ διατάξῃ τὴν μεταστάθμευσιν αὐτοῦ εἰς Μεσολόγγιον, ἀναλόγως τῆς τακτικῆς καταστάσεως.

ια) Στρατιωτικὸν Νοσοκομεῖον Πρεβέζης: τοῦτο ἐπιστρατευόμενον ἐν Πρεβέξῃ θά ἀνεπτύσσεται εἰς Ἀγρίνιον, ὑπὸ τὴν VIII Μεραρχίαν, καὶ θά ἐγκαθίσταται Σταθμὸν Διακομιδῆς εἰς Ἄρταν.

ιβ) Τὰ λοιπὰ Στρατιωτικὰ Νοσοκομεῖα τῆς Χώρας ἀναπτυσσόμενα καὶ ὑπαγόμενα ὑπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν ἢ τὰς κατὰ τόπους Στρατιωτικὰς Διοικήσεις θά ἐχρησιμοποιοῦντο διὰ τὴν νοσηλείαν τῶν ἐκ τῶν Νοσηλευτικῶν Κέντρων Θεσσαλονίκης καὶ Λαρίσης διακομιζομένων.

II. Συμπληρωματικὰ Μέσα.

Διὰ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν ἁνωτέρω Νοσηλευτικῶν Ἐγκαταστάσεων διετίθεντο οἱ ὕγειονομικοὶ Σχηματισμοὶ τῆς Στρατιᾶς ὡς κάτωθι:

α) Ἐν Νοσοκομείον Διακομιδῆς Ἐκστρατείας εἰς περιοχὴν Ἀμυνταίου εἰς διάθεσιν τοῦ Β'. Ρυθμιστικοῦ Κέντρου.

β) Ἐν Νοσοκομείον Διακομιδῆς Ἐκστρατείας εἰς περιοχὴν Λαρίσης καὶ ἐν εἰς περιοχὴν Θεσσαλονίκης ὡς ἐφεδρικὰ τῆς Στρατιᾶς.

γ) Ἐν Ὀρεινὸν Χειρουργεῖον μετὰ Νοσηλευτικοῦ Τμήματος εἰς διάθεσιν VIII Μεραρχίας.

δ) Ἐν Πεδινὸν Χειρουργεῖον μετὰ Νοσηλευτικοῦ Τμήματος εἰς διάθεσιν Γ'. Ρυθμιστικοῦ Κέντρου εἰς Σιδηρόκαστρον.

ε) Ἐν Ὀρεινὸν Χειρουργεῖον μετὰ Νοσηλευτικοῦ Τμήματος εἰς διάθεσιν Κέντρου Ἀνεφοδιασμοῦ Καλαμπάκας ὅπου θά ἐγκαθίσταται Σταθμὸς Διακομιδῆς εἰς Δεμερλί καὶ Μέτσοβον.

στ) Ἐν Ὀρεινὸν Χειρουργεῖον καὶ δύο Πεδινὰ τοιαῦτα μετὰ τῶν ἀναλόγων Νοσηλευτικῶν Τμημάτων εἰς Λάρισαν καὶ Θεσσαλονίκην εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Στρατιᾶς.

Ἐπίσης ἀναλόγως εἶχον διατεθῇ τὰ Ὑγειονομικὰ Αὐτοκίνητα τῆς Στρατιᾶς καὶ τὰ ἑφεδρα Χειρουργικὰ Συνεργεῖα.

III. Λειτουργία Διακομιδών.

Αί Διακομιδαί θά ἐλειτουργούν ὡς κάτωθι:

Διακομιδαί ἐκ τῆς πρώτης γραμμῆς μέχρι σημείων ἐπαφῆς καθοριζομένων ἀπό κοινού μεταξύ Μεγάλων Μονάδων καί 'Ανεφοδιαστικῶν 'Οργάνων, μερίμνη τῶν 'Ανεφοδιαστικῶν 'Οργάνων. Πρὸς τοῦτο τὰ Νοσοκομεῖα Μακεδονίας, ἀπὸ ἀπόψεως διακομιδῶν, θά συνεμορφοῦντο πρὸς τὰς ὁδηγίας τῶν 'Ανεφοδιαστικῶν 'Οργάνων.

Γενικῶς αἱ διακομιδαί θά διενηργοῦντο σιδηροδρομικῶς πρὸς Θεσσαλονίκην ἐξ 'Ανατολικῆς καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας, κατ' ἀρχάς μὲν διὰ τῶν ἐπιστρεφόντων κενῶν συρμῶν, βραδύτερον δὲ διὰ τῶν εἰδικῶν ὑγειονομικῶν συρμῶν.

'Εκκένωσις ἐκ Θεσσαλονίκης πρὸς 'Αθήνας θά γίνετο κατὰπιν συνεννοήσεως Γ' 'Ανωτέρας Στρατιωτικῆς Διοικήσεως καὶ Γενικοῦ Στρατηγείου.

Διακομιδαί ἐξ 'Ηπείρου μερίμνη τῆς VIII Μεραρχίας καὶ Βάσεως Μεσολογγίου πρὸς Μεσολόγγιον καὶ ἐκεῖθεν πρὸς Πειραιᾶ θαλασσίως. Εἰς περίπτωσιν ἀδυναμίας τοιαύτης ἐκκενώσεως, αἱ διακομιδαί θά ἐγίνοντο πρὸς Σταθμὸν Διακομιδῶν Μετσόβου καὶ ἐκεῖθεν μερίμνη τοῦ Κέντρου 'Ανεφοδιασμοῦ Καλαμπάκας πρὸς Λάρισαν καὶ 'Αθήνας μέσφ Δεμερλῆ. Τὸ ἀνωτέρω Σχέδιον 'Ανεφοδιασμοῦ καὶ Διακομιδῶν ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴν τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως. Τὰ διάφορα ἀνεφοδιαστικά ὄργανα ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰς ὑπὸ τοῦ Σχεδίου προβλεπομένας θέσεις τῶν ἐντὸς τῆς πρώτης ἐβδομάδος ἐπιστρατεύσεως. 'Εντὸς ἐπίσης τῆς πρώτης ἐβδομάδος ἀνεπτύχθησαν τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ Σχεδίου Στρατιωτικά Νοσοκομεῖα. Σὺν τῇ ἐξελίξει τῶν ἐπιχειρήσεων ἀνεφοδιαστικά ὄργανα τινα μετεκινήθησαν ἐκ τῶν ἀρχικῶν τῶν θέσεων καὶ προωθήθησαν εἰς νέας τοιαύτας ἐξυπηρετούσας καλύτερον τὸν μαχόμενον στρατὸν. Ὡσαύτως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἐνισχύθησαν τὰ Στρατιωτικά Νοσοκομεῖα δι' ἀναπτύξεως Νοσηλευτικῶν Σχηματισμῶν ἐκστρατείας καὶ ἐξημιούρησαν τὰ νέα Νοσοκομεῖα.

Ταῦτα καὶ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὅσον ἀφορᾷ τὰ κατὰ Ὀκτώβριον 1940 ἱσχύοντα Σχέδια 'Επιστρατεύσεως, 'Επιχειρήσεων καὶ τὰ διάφορα ἄλλα Σχέδια τὰ παρακολουθοῦντα ταῦτα καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν καλυτέραν ἐξυπηρέτησιν καὶ ἐφαρμογὴν αὐτῶν. Ἡ γενομένη ἐργασία δὲν περιωρίσθη μόνον ἐντὸς τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ, ἀλλ' ἀπέτελεσεν ἐπίσης ἀντικείμενον σοβαρῶν καὶ πολυμόχθων ἐργασιῶν παρ' ὄλων τῶν Μονάδων, Ὑπηρεσιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων 'Αρχῶν, ὧν ἡ ἀποστολὴ συνίστατο εἰς τὴν ἐν δεδομένῃ στιγμῇ ἐφαρμογὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν διαφόρων τούτων Σχεδίων. Πρέπει νὰ ἔχη τις σαφῆ γνῶσιν τῶν τοιούτων ἐργασιῶν, τοῦ ὄγκου αὐτῶν, τοῦ χρόνου καὶ τοῦ κόπου ὃν ἀπαιτοῦσι, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτιμῇσθαι δεόντως τὴν κατὰ τὴν τετραετίαν 1936-1940 καταβληθεῖσαν παρ' ὄλων προσπάθειαν, προσπάθειαν τοσοῦτ' μεγαλυτέραν, καθόσον τὰ πλεῖστα τῶν ζητημάτων τῶν ἀναγομένων εἰς τὴν ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ἐπεξεργασίαν τῶν Σχεδίων 'Εκστρατείας γενικῶς, ἀντεμετωπίζοντο διὰ πρώτην φοράν ἀπὸ τοῦ 1936 καὶ ἐντεῦθεν καὶ μόνον ἀπὸ τότε ἤρχισαν νὰ γίνωνται ἀντικείμενα μελέτης ἐπεξεργασίας καὶ ἐφαρμογῆς. Ἐκατοντάδες ἀξιοματικῶν οἵτινες ὑπηρετήσαν ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι τοῦ 1940 εἰς τὸ Γενικὸν 'Επιτελεῖον Στρατοῦ δύνανται νὰ πιστοποιήσωσι ὅτι δὲν ὑπῆρχεν ἔγγραφόν τι, μελέτῃ ἢ ἐργασία, ἔστω καὶ ἀτελής, εἰς τὰ 'Αρχεῖα τῶν Γραφείων τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ δεικνύουσα ὅτι πλεῖστα ζητήματα ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ἐξέθεσα ἐν συντομίᾳ καὶ ἅτινα εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἔχωσι λεπτομερῶς μελετηθῇ καὶ προπαρασκευασθῇ διὰ τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐπιστρατεύσεως, τῆς συγκεντρώσεως καὶ τῶν ἐπιχειρήσεων, εἶχον ποτὲ γίνῃ ἀντικείμενον σπουδῆς ἢ εἶχον ποτὲ προκαλέσῃ τὴν προσοχὴν τῶν καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τοῦ 1923 διαρρεύσασαν δωδεκαετίαν 'Αρχηγῶν τοῦ Γενικοῦ 'Επιτελείου Στρατοῦ καὶ 'Ανωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΥΣΙΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Τὸ VI Γραφεῖον ὀργανωθέν, ὡς ἐξετέθη ἐν τοῖς πρόσθεν εἰς τὸ Κεφάλαιον περὶ ἀναδιοργανώσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἤρξατο λειτουργοῦν ὑπὸ τὴν νέαν του μορφήν ἀπὸ 20 Δεκεμβρίου 1936.

Πρώτῃ ἐνέργεια ὑπῆρξεν ἡ σημερινὴ τροποποίησις τοῦ Σχεδίου τοῦ ὑπ' ἀριθ. 378/1936 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου περὶ «λήψεως μέτρων διὰ τὴν μελέτην τῆς ὀργανώσεως τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας», τὸ ὁποῖον εἶχεν ὑποβληθῇ ὑπὸ τοῦ προκατόχου μου.

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου 1936 ὁ Νόμος οὗτος ἐδημοσιεύθη. Ἐν συνεχείᾳ ἐδημοσιεύθη, περὶ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1917, τὸ ἐκτελεστικὸν τοῦ Νόμου τούτου Β. Διάταγμα τὸ ἀναγόμενον εἰς τὴν λήψιν μέτρων πρὸς ἐνέργειαν ἀπογραφῆς τῆς Βιομηχανίας τῆς Χώρας. Ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ἰουνίου 1937 ἤρχισε ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Διατάγματος τούτου, τῶν πινάκων ἀπογραφῆς συγκεντρωθέντων εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον μέσω τῶν Βιομηχανικῶν καὶ Ἐμπορικῶν Ἐπιμελητηρίων περὶ μῆνα Νοέμβριον 1937, ὁπότε ἤρχισε ἡ λεπτομερὴς ἀπογραφὴ μιᾶς ἐκάστης βιομηχανίας διὰ δελτίων ἀπογραφῆς, ἥτις ἐπεξετάθη καὶ εἰς ἀπογραφὴν τῶν πηγῶν τῶν πρώτων ὕλῶν καὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀποθεμάτων πρώτων ὕλῶν.

Τὸν μῆνα Ἀπρίλιον 1937 ἐδημοσιεύθη ἕτερον Ἐκτελεστικὸν Διάταγμα τοῦ Νόμου 378/1936, δι' οὗ ἐρρυθμίσθη ὁ τρόπος συγκεντρώσεως πληροφοριῶν ἐπὶ τῶν ὑπαρχόντων ἀποθεμάτων γεωργικῶν καὶ κτηνοτροφικῶν προϊόντων τῆς Χώρας, καὶ τὸν Ἰούνιον 1937 ἐκοινοποιήθησαν ὁδηγίαι πρὸς τὰς Στρατιωτικὰς καὶ Διοικητικὰς Ἀρχὰς τοῦ Κράτους διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Διατάγματος τούτου. Ἡ ἀπογραφὴ ἤρχισεν τὴν 25ην Ἰανουαρίου 1938 μέσω τῶν Περιφερειακῶν Διοικητικῶν Ἀρχῶν.

Βάσις δηλαδὴ πάσης μελέτης καὶ προπαρασκευῆς ὑπῆρξεν ἡ ἔρευνα τῶν βιομηχανικῶν καὶ γεωργικῶν δυνατοτήτων τῆς Χώρας, οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῇ βάσει τῆς στατιστικῆς τῆς εἰρήνης, ἀλλὰ καὶ ἀναζήτησιν τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ δώσουν τὴν εἰκόνα τῆς δυνατῆς καὶ πρεπούσης ἀναπύξεως καὶ ἐξελιξέως ἐν καιρῷ πολέμου. Ἡ ἐργασία αὕτη τῆς ἐρεῦνης, ἥτις ἐξετελέσθη μερίμνη τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, παρουσίασε κατ' ἀρχὰς δυσχερείας τινάς, ἀλλὰ ὅλαι αἱ δυσχερεῖαι παρεκάμφθησαν χάρις εἰς τὴν Κυβερνητικὴν θέλησιν καὶ τὴν φιλότιμον προσπάθειαν τῶν Κρατικῶν Ἀρχῶν.

Τὴν 30 Αὐγούστου 1937 ἐκοινοποιήθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 832/1937 Νόμος «περὶ χορηγίσεως ἀναστολῆς προσελεύσεως εἰς ἐφέδρους ἐν ἐπιστρατεύσει», τὴν δὲ 31ην Μαρτίου 1938 τὸ ἐκτελεστικὸν τούτου Β. Διάταγμα. Διὰ τοῦ Νόμου τούτου ἐρρυθμίζετο ὁ τρόπος τῆς ἐν ἐπιστρατεύσει συνεχίσεως τῆς λειτουργίας τῶν Κρατικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ τῶν ἰδιωτικῶν πάσης φύσεως Ὀργανισμῶν, τῶν κρινομένων ἀπαραιτήτων δι' αὐτὴν, ὥστε νὰ μὴ ἐπέλθῃ μεγάλη διαταραχὴ αὐτῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἐκτελεστικοῦ Διατάγματος συνεκροτήθη τὸ ὑπ' αὐτοῦ προβλεπόμενον Συμβούλιον Ἀναστολῶν Προσελεύσεως, ὅπερ ἤρξατο ἀμέσως τῶν ἐργασιῶν του καὶ οὕτω ἐπραγματοποιήθη ταχέως ὅλη ἡ σχετικὴ ἐργασία, ἥτις ἐπέτρεψε νὰ παραμείνουν εἰς τὰς θέσεις τῶν ἐν ἐπιστρατεύσει οἱ ἀπολύτως ἀπαραίτητοι διὰ τὴν ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως καὶ πολέμου λειτουργίαν ζωτικῶν ὀργανισμῶν. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου ἐγένετο

μετ' ἐξαιρετικῆς αὐστηρότητος, οὐδείς ἔτυχεν ἀναστολῆς προσελεύσεως, ἐάν εἶχεν ἡλικίαν κάτω τῶν 30 ἐτῶν, ἐλάχιστοι δὲ ἔχοντες ἡλικίαν κάτω τῶν 35 ἔτυχον τοιαύτης.

Τὴν 16ην Σεπτεμβρίου 1937 ἐδημοσιεύθη ὁ ὑπ' ἀριθ. 861/1937 Βασικὸς Νόμος «περὶ Ὁργανώσεως τῆς Πολιτικῆς καὶ Οἰκονομικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας», ὅστις ἐτέθη ἀμέσως εἰς ἐφαρμογὴν καὶ ὅστις μετέπειτα ὑπέστη ὀρισμένas ἀπαιτουμένas συμπληρώσεις καὶ τελικῶς ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ Νόμου 1984/1939.

Διὰ τῶν Νόμων τούτων ἐθεσπίσθησαν κυρίως τὰ κάτωθι:

α) Ἡ πολιτικὴ ἐπιστρατεύσεις, συνισταμένη εἰς τὴν ἀναγκαστικὴν διὰ τὴν Ἐθνικὴν Ἀμυναν ὀργανῶσιν πασῶν τῶν Ἐθνικῶν Δυνάμεων, πλὴν τῶν ἐνόπλων, ὡς καὶ εἰς τὴν χρησιμοποίησιν τούτων καὶ ὄλων ἐν γένει τῶν πόρων τῆς Χώρας, ὑπάγεται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν τε Πολεμικῶν καὶ Πολιτικῶν Ὑπουργείων καὶ κηρύσσεται γενικὴ ἢ μερικὴ δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐν περιπτώσει στρατιωτικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἢ καὶ πρὸ ταύτης, ἐν περιπτώσει σοβαρῶς ἐντάσεως τῶν διεθνῶν σχέσεων.

β) Πάντα τὰ ἄτομα, ἀδικρίτως φύλου, καὶ πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ Ὁργανισμοὶ Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου, ὀφείλουσι νὰ συντρέχωσι καὶ συνεισφέρωσιν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ἀμυναν, ὑποκείμενοι εἰς πειθαρχίαν ἐν πολέμῳ.

Ὁ πόλεμος δι' οὐδένα ἀποτελεῖ κατάστασιν ἐπωφελῆ ἢ πηγὴν κερδῶν.

Ἡ ὑποχρέωσις πρὸς συμμετοχὴν τῶν φυσικῶν ἢ νομικῶν προσώπων εἰς τὰς προσπάθειας ὑπὲρ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, δύναται νὰ περιλάβῃ προσωπικὴν ἐνέργειαν τῶν φυσικῶν ἢ ἐνεργείας τῶν νομικῶν προσώπων εἰς ὑπηρεσίας ἢ ἐργασίας σχετικὰς πρὸς τὴν ὑγειομικὴν καὶ τὴν οἰκονομικὴν περιθάλψιν τῶν μελῶν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ὑπὸ τὰ ὅπλα καλουμένων ἐφέδρων ὁπλιτῶν, εἰς ἐργασίας ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν μέτρων ἰασητικῆς Ἀεραμύνης, εἰς γεωργικὰς ἐν γένει ἐργασίας, εἰς ἐργασίας τῶν ὑπηρεσιῶν ἐπισιτισμοῦ, εἰς ἐργασίας βιομηχανικῶν, μεταλλευτικῶν καὶ πάσης φύσεως ἐπιχειρήσεων, εἰς ἐργασίας δημοσίων ἔργων, εἰς ἐργασίας μεταφορῶν, εἰς ἐργασίας διαβιβάσεων, εἰς ἐργασίας Δημοσίας Ἀσφαλείας καὶ ἐν γένει εἰς τὴν παροχὴν πάσης φύσεως ὑπηρεσιῶν, προσωπικῶν ἐργασιῶν ἢ συνεργειῶν, ὀριζομένων διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν οἰκείων Ὑπουργῶν.

γ) Διαταχθεῖσης τῆς πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἐπιτρέπεται ὅπως, δι' ἀποφάσεων τῶν ἀρμοδίων Ὑπουργῶν, ἐγκρίσει τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐπιβάλληται ἔλεγχος ἐπὶ τῶν πάσης φύσεως εἰσαγωγῶν, ἀπαγορεύωνται αἱ εἰσαγωγαὶ καὶ ἐξαγωγαὶ οἰωνδήποτε προϊόντων, ἐπιβάλληται, τροποποιῆται καὶ γενικῶς ρυθμίζεται ἀναγκαστικῶς ἡ καλλιέργεια γεωργικῶν ὡς καὶ ἡ παραγωγὴ βιομηχανικῶν καὶ πάσης ὅλης φύσεως προϊόντων, ἐπιβάλλωνται περιορισμοὶ καὶ δεσμεύσεις εἰς τὴν κατοχὴν, κυκλοφορίαν, χρησιμοποίησιν, πώλησιν καὶ εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν πάσης φύσεως οἰκονομικῶν ἀγαθῶν τῆς Χώρας, ἀνατελλήται ἡ ἰσχύς ὀρισμένων διατάξεων τῶν ἐργατικῶν καὶ ναυτοεργατικῶν Νόμων, ἐπιβάλλωνται διατιμήσεις ἐπὶ τῶν τιμῶν τῶν προϊόντων καὶ ἐπὶ τῶν ἡμερομισθίων, μεταβάλλωνται τὰ κόμιστρα τῶν σιδηροδρόμων καὶ αὐτοκινήτων, λαμβάνωνται μέτρα ἀποσκοποῦντα εἰς τὴν προσαρμογὴν τῶν περὶ συγκοινωνιῶν καὶ μεταφορῶν διατάξεων πρὸς τὰς ἐκ τῆς πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως δημιουργουμένας συνθήκας, καὶ γενικῶς ἐπιτρέπεται νὰ ἐπιβάλλωνται παντὸς εἶδους περιορισμοί, χάριν τῶν ἀναγκῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων καὶ τοῦ πληθυσμοῦ. Οὐδὲν δικαίωμα ἀποζημιώσεως ἀναγνωρίζεται εἰς τοὺς καθ' οἷονδήποτε τρόπον θιγομένους ἐκ τῶν περιορισμῶν, ἀπαγορεύσεων ἢ ὑποχρεώσεων τῶν ἐπιβαλλομένων διὰ τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων.

δ) Διαταχθεῖσης τῆς πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως, αἱ βιομηχανικαί, ἐμπορικαὶ καὶ πάσης φύσεως ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις δύναται νὰ ὑποχρεῶνται ὅπως ὅτεωσιν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Κράτους τὰς ἐγκαταστάσεις των, τὸ προσωπικόν, τὸ ὕλικόν,

τάς πρώτας ύλας ή τά προϊόντα των καί νά έκτελῶσιν οίασδήποτε ἐργασίας ἐπιβαλλομένης ἐκ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης.

ε) Δι' ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως δύναται νά συγκροτηθῇ Ἑπιτροπή ἐξ Ὑπουργῶν καί Ὑφυπουργῶν μέ τόν τίτλον «Ἀνωτάτη Ἑπιτροπή Ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Χώρας».

Προορισμός τῆς ἐν λόγῳ Ἑπιτροπῆς εἶναι ὁ συντονισμός τῶν προσπαθειῶν τῶν ἀφορῶσάν τόν ἐν γένει ἀνεφοδιασμόν τῆς Χώρας, ἡ ἐπίλυσις τῶν ἀναφουσμένων δυσχερειῶν καί ὁ συντονισμός τῶν μεταφορῶν, ὥστε τά διάφορα ἐφόδια νά κατευθύνωνται κατὰ τόν καλύτερον τρόπον καί ἐγκαίροτερον εἰς τοὺς χώρους προορισμοῦ των, καί ἡ λήψις τῶν ἐπιβαλλομένων μέτρων ὥστε νά μὴ σπαταλῶνται τά διάφορα εἶδη, ἵνα οὕτω ἐξασφαλισθῇ ἡ ἐπὶ μακρότερον χρόνον ἀντοχή τῆς Χώρας.

Αὐταί ἦσαν αἱ κύρια διατάξεις αἰτινες ἐθεσπίζοντο διὰ τῶν νόμων περί πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας.

Ἡ ἀπό τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης προπαρασκευή καί ἡ λήψις ἀποφάσεων τῶν ἐπιβαλλομένων μέτρων πρὸς ὀργάνωσιν τοῦ Ἔθνους διὰ τὴν πολεμικὴν περίοδον ἀνετέθη, συμφώνως τῷ Νόμῳ, εἰς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἑθνικῆς Ἀμύνης, ὅπερ, ὡς συμβουλευτικὸν ὄργανον διὰ τὴν προπαρασκευὴν καί ἐνέργειαν τῆς πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεως, τὸν συντονισμόν καί τὴν παρακολούθησιν τῶν σχετικῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀρμοδίων Πολιτικῶν καί Πολεμικῶν Ὑπουργείων, ὡς καί τῶν ὀργανισμῶν Δημοσίου Δικαίου, εἶχεν τὸ «Συμβούλιον Πολιτικῆς Ἑπιστρατεύσεως», ὅπερ προεδρεύετο ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καί ἀποτελεῖτο ἀπὸ μόνιμα καί ἔκτακτα μέλη.

Μόνιμα μέλη ἦσαν:

- α) Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὡς Ἀντιπρόεδρος.
- β) Εἰς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ.
- γ) Εἰς ἀνώτερος ἀξιωματικὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἀεροπορίας.
- δ) Ὁ Διευθυντὴς τοῦ VI Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ
- ε) Ὁ Διευθυντὴς Ἐπιμελητείας τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.
- στ) Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἐκάστου Πολιτικοῦ Ὑπουργείου ἢ Ὑφυπουργείου, ἢ τοιούτου μὴ ὑπάρχοντος, ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς ἢ ἄλλος ἀνώτερος ὑπάλληλος προτείνόμενος ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ ἢ Ὑφυπουργοῦ.
- ζ) Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς τοῦ Γενικοῦ Χημείου τοῦ Κράτους.
- η) Εἰς ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως Λογιστικοῦ, ὀριζόμενος ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν.

Ἐκτακτα μέλη ἦσαν:

Τά ἐκάστοτε δι' ἀποφάσεων τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου τῆς Πολιτικῆς Ἑπιστρατεύσεως, καλούμενα πρόσωπα εἰδικότητος ἀναλόγου πρὸς τὸ ὑπὸ συζήτησιν θέμα.

Τὸ Συμβούλιον Πολιτικῆς Ἑπιστρατεύσεως διέθετε διὰ τὴν μελέτην καί ἀνάπτυξιν τῶν ζητημάτων τῆς ἀρμοδιότητός του Γραμματεῖαν ἣν ἀπετέλει τὸ VI Γραφεῖον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καί τὴν διευθύνειν τῆς Γραμματείας ἡσκαί ὁ Διευθυντὴς τοῦ VI Γραφείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Τὸ VI Γραφεῖον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἀπετέλει ὡσαύτως τὴν Γραμματεῖαν τῆς Ἀνωτάτης Ἑπιτροπῆς Ἀνεφοδιασμοῦ.

Εἰς τὸ Συμβούλιον Πολιτικῆς Ἑπιστρατεύσεως ἀνετέθη ἡ μελέτη καί ἡ σύνταξις:

- α) Σχεδίου τῆς Ἑπιστρατεύσεως πασῶν τῶν ἄλλων, πλὴν τῶν ἐνόπλων, δυνάμεων τοῦ Ἔθνους καί ὁ καθορισμός τῆς ἀποστολῆς ἐκάστου Ὑπουργείου ἐν τῇ προπαρασκευῇ καί ἐνέργειᾳ τῆς εἰδικῆς ταύτης ἐπιστρατεύσεως.
- β) Σχεδίου ἡθικῆς καί φυσικῆς διαπαιδαγωγήσεως τῶν πολιτῶν διὰ τὴν ἀποτελεσματικωτέραν συμβολὴν αὐτῶν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν.
- γ) Σχεδίου ἀναπτύξεως τῆς παραγωγῆς καί τῆς συλλογῆς καί διανομῆς τῶν

πάσης φύσεως ούσιωδών γεωργικών και κτηνοτροφικών προϊόντων και ειδών διατροφής επί τῷ τέλει ἱκανοποιήσεως τῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατεύματος καὶ τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἐν πολέμῳ.

- δ) Σχεδίου τῆς ἐξελιξέως τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας καὶ κυρίως τῶν κλάδων τῶν ἀναγκαίων εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν καὶ Σχεδίου ἐκμεταλλεύσεως τῶν διαφόρων ἐπιχειρήσεων καὶ τῶν μεταλλείων καὶ ὀρυχείων πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ἑθνους ἐν πολέμῳ.
- ε) Σχεδίου περὶ ἐξελιξέως καὶ βελτιώσεως ὁλοκλήρου τοῦ συγκοινωνιακοῦ δικτύου τῆς Χώρας (ξημᾶς, θαλάσσης, ἀέρος, τηλεγράφων, τηλεφώνων κτλ.), περὶ βελτιώσεως, κατασκευῆς καὶ προμηθείας ὄλων τῶν συγκοινωνιακῶν καὶ μεταφορικῶν μέσων, ἐκείνων ἅτινα ἀναγκαιοῦσιν ἐν καιρῷ πολέμου, ὡς καὶ περὶ προπαρασκευῆς τῆς διαθέσεως τοῦ ἀπαιτούμενου ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ προσωπικοῦ.
- στ) Σχεδίου τῆς ἐν γένει κατὰ τὸν πόλεμον οἰκονομικῆς λειτουργίας τῆς Χώρας, συντασσομένου κατὰ τὸν πληρέστερον δυνατὸν τρόπον, βάσει τῆς ὅλης οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς Χώρας καὶ τῶν πιθανωτέρων ἀναγκῶν τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης.
- ζ) Σχεδίου χρησιμοποίησεως ἐν ἐπιστρατεύσει τῶν μὴ στρατευομένων καὶ τῶν ἀπαλλαγέντων τῆς στρατεύσεως πολιτῶν, ὡς καὶ τῶν γυναικῶν, τῶν κρινομένων ὡς ἱκανῶν, διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ὀρισμένων ὑπηρεσιῶν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ τῆς Χώρας.
- η) Σχεδίου διὰ τὴν ἐν ὥρᾳ πολέμου προπαγάνδαν ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ.
- θ) Σχεδίου οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως καὶ περιθάλψεως τῶν ὑπόρων οἰκογενειῶν τῶν ὑπὸ τὰ ὄπλα καλουμένων ἐφέδρων ὁπλιτῶν ἐν ἐπιστρατεύσει, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐξασφαλίσεως εἰς τὰς οἰκογενεὰς ταύτας τῶν μέσων τῆς στοιχειώδους συντηρήσεώς των.

Τὸ Συμβούλιον Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως συνεκλήθη τὸ πρῶτον τὴν 15ην Νοεμβρίου 1937 ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἔκτοτε συνήγαγετο τακτικὰ καὶ ἐμελετήθησαν ὅλα ἐκεῖνα τὰ ζητήματα τὰ ἐνδιαφέροντα ζωτικῶς τὴν Χώραν εἰς περίπτωσιν πολέμου. Ἐκαστον δὲ Πολιτικὸν Ὑπουργεῖον, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1937, ὠργάνωσεν παρ' αὐτῷ Τμήμα Ἐπιστρατεύσεως διὰ τὴν προετοιμασίαν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς πολιτικῆς ἐπιστρατεύσεώς του, καὶ ἅπαντα τὰ Πολιτικὰ Ὑπουργεῖα συνεργάσθησαν διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τῶν ταύτης μετὰ τῆς Γραμματείας τοῦ Συμβουλίου Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως, ἣτις, ὡς ἐλέγχθη, ἦτο τὸ VI Γραφεῖον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ.

Διοικητικὴ περιφέρεια πρὸς ὀργάνωσιν τῆς Χώρας διὰ τὴν πολιτικὴν ἐπιστράτευσιν ὠρίσθη ὁ Νομὸς ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Νομάρχου, ὅστις καθίστατο ὑπεύθυνος διὰ τὴν προπαρασκευὴν αὐτῆς ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ διὰ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῆς ἐν καιρῷ ἐνόπλιον ἐπιστρατεύσεως ἢ σοβαρᾶς ἐντάσεως τῶν διεθνῶν σχέσεων. Οἱ διοικηταὶ τῶν Σωμάτων Στρατοῦ, Ἀνεξαρτήτων Μερarchiῶν ἢ ὄλων ἰσοδυνάμων Μονάδων ἀντεπροσωπεύοντο δι' ἀξιωματικῶν παρὰ ταῖς Νομαρχίας τῶν ἐν τῇ περιοχῇ των περιλαμβανομένων Νομῶν διὰ τὴν ἐπίλυσιν πάντων τῶν δυναμένων νὰ ἐνδιαφέρωσιν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως τὴν Στρατιωτικὴν Ἐπιστράτευσιν ζητημάτων τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως.

Παρ' ἐκάστη Νομαρχίᾳ ἐλειτούργησε ἴδιον Γραφεῖον Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως καὶ συνεστήθη παρ' ἐκάστη Νομαρχίᾳ «Νομαρχιακὸν Συμβούλιον Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως» ὡς συμβουλευτικὸν καὶ γνωμοδοτικὸν ὄργανον τοῦ Νομάρχου ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως.

Τὸ Νομαρχιακὸν Συμβούλιον, προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ Νομάρχου, εἶχεν ὡς μέλη τοὺς προϊσταμένους τῶν ἐν τῷ Νομῷ Κρατικῶν Ἀρχῶν, τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν ἢ, τοιοῦτου μὴ ὑπάρχοντος, τὸν Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν, τὸν ὑπὸ τοῦ Ὑ-

φυπουργείου Συνεταιρισμῶν ὀριζόμενον ὡς ἀντιπρόσωπον αὐτοῦ Ἐπίτροπον τῆς Ἑθνικῆς Συνομοσπονδίας Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν τῆς Ἑλλάδος ἢ, τοιοῦτου μὴ ὑπάρχοντος, τὸν παρὰ τοῦ αὐτοῦ Ὑφυπουργείου ὀριζόμενον Ἐπιθεωρητὴν ἢ Ἐπαπτην Συνεταιρισμῶν καὶ τέσσαρας ἰδιώτας ἀνεγνωρισμένου κύρους, διοριζομένους ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἑσωτερικῶν ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ οἰκείου Νομάρχου.

Εἰς τοὺς Νομάρχας ἀνετέθησαν, δι' ἀποφάσεων τῶν οἰκείων Ὑπουργῶν, ἀπασαι αἱ ἐντολαὶ αἱ ἔχουσαι σχέσιν μετὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῶν ζητημάτων τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως τῆς ἀρμοδιότητός των καὶ μετεβιβάσθησαν αἱ ἀρμοδιότητες καὶ δικαιοδοσίαι των διὰ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν φυσικῶν καὶ νομικῶν προσώπων καὶ ὀργανισμῶν πάσης φύσεως καὶ γενικῶς διὰ τὴν λήψιν ὧν τῶν ἀπαιτούμενων μέτρων ἐντὸς τῆς περιοχῆς των πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης. Τὰ Νομαρχιακὰ Συμβούλια Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως συνεκροτήθησαν καὶ ἐλειτούργησαν ἀπὸ τοῦ 1937.

Γενικῶς, καὶ ἐν συντομίᾳ, ἡ γενομένη μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940 ἐργασία ἐπὶ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιστρατεύσεως τῆς Χώρας ὑπῆρξε τεραστίᾳ καὶ ἡ ἀπόδοσίς της ἀναμφισβήτητος.

Ἡνυπόθη ἡ δημιουργία ἰδιωτικῶν ἐργοστασίων ἐξυπηρετούντων τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης, ἠδύθη ἡ παραγωγή πυρομαχικῶν ἐν γένει, χάλυθος, σόδας, χλωρασβεστίου.

Πολλὰ δεκάδες ἑκατομμυρίων διετεθήσαν διὰ τὴν ἀγορὰν μηχανημάτων πρὸς συμπλήρωσιν καὶ αὐξησιν τῆς ἱκανότητος παραγωγῆς τῶν Στρατιωτικῶν Ἐργοστασίων ἥτοι τῶν Ἐφορειῶν Ὑλικοῦ Πολέμου, Ὀρχῶν Αὐτοκινήτων, Σκευῶν Μηχανικοῦ, Γενικῶν Ἀποθηκῶν Ὑλικοῦ, Ὑγειονομικῶν Ἀποθηκῶν κτλ.

Κατενεμήθησαν μετὰ τῶν Στρατιωτικῶν, Ναυτικῶν καὶ Ἀεροπορικῶν ἐργοστασίων αἱ ὁμοειδεῖς βιομηχανίαι καὶ ἐγένοντο πᾶσαι αἱ λεπτομερεῖς μελέται ὥστε τὰ στρατιωτικὰ ἐργοστάσια ἐν στενῇ συνεργασίᾳ καὶ ἀλληλοσυμπληρώσει μετὰ τὰ ἰδιωτικὰ νὰ αὐξήσουν τὴν παραγωγὴν τῶν εἰδῶν τῶν ἀπαραίτητων εἰς τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν.

Ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας ἐμελετήθη ἡ ἐργατικὴ ἐπιστράτευσις ὥστε κατὰ σειρὰν προτεραιότητος ἀναγκῶν νὰ διατίθενται οἱ εἰδικοί τεχνῖται καὶ ὁ ἀπαιτούμενος ἀριθμὸς ἐργατῶν. Ἡ ἀγροτικὴ ἐπιστράτευσις προπαρασκευάσθη ὥστε τῇ συνεργασίᾳ τῶν Συνεταιρισμῶν νὰ καλλιεργηθῇ ἐντατικῶς ἡ γῆ.

Ὑπεγράφη σύμφασις μετὰ τὸ Κράτος καὶ ἰδιωτικῆς ἐπιχειρήσεως ἥτις ἠδύθη σημαντικῶς τὴν κατανάλωσιν ἐγχωρίου λιγνίτου.

Ὁ ρόλος τῆς γυναικὸς εἰς τὴν περίθαλψιν καὶ εἰς τὴν ἀγροτικὴν ἐπιστράτευσιν διὰ τὴν ἀντικατάστασιν ἐν γένει τοῦ ἀνδρὸς ὑπῆρξε οὐσιωδέστατος. Ἐπεξετάθη σημαντικῶς ἡ ἐκπαίδευσις τῶν γυναικῶν εἰς τὰ τῆς Νοσοκομειακῆς περιθάλψεως.

Ὁδῶν, πρὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940, ὅτε ἐνετάθησαν αἱ σχέσεις μας μετὰ τὴν Ἰταλίαν, ὁλόκληρος ὁ Κρατικὸς Ὀργανισμὸς ἐπιστρατεύθη ἀμέσως διὰ τὴν χρησιμοποίησιν ὧν τῶν ἱκανοτήτων καὶ ὧν τῶν πόρων τῆς Χώρας ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΑΕΡΑΜΥΝΑ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ

Ὡς γνωστὸν ἡ παθητικὴ ἀεράμυνα σκοπὸν ἔχει τὴν μείωσιν ἢ ἐκμηδένισιν τῶν ὑπὸ τῆς ἐχθρικῆς ἀεροπορίας ἐπιζητουμένων ἀποτελεσμάτων εἴτε διὰ προσβολῆς εἴτε δι' ἐρεύνης ἐφ' ὅλου τοῦ ἐθνικοῦ ἐδάφους.

Τὸ σοβαρώτατον τοῦτο ζήτημα οὐδόλως εἶχεν ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀρμοδίους ἀπὸ τὸ 1923 μέχρι τοῦ 1935. Διὰ πρώτην φοράν τὸν Νοέμβριον τοῦ 1935, διὰ τοῦ ἀπὸ 2 Νοεμβρίου 1935 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου, συνεστήθη ἡ «Ἐπιθεώρησις Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας» διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς παθητικῆς ἀεραμύνης τῆς Χώρας, με ἀρμοδιότητα ὅπως συντάσῃ καὶ ἐπεξηγῇ τὴν λήψιν τῶν ἀναγκασιούτων ἐκάστοτε Νομοθετικῶν μέτρων. Ὁ αὐτὸς Νόμος προέβλεπε τὴν ἱδρύσιν ἐν ἐκάστῳ Ὑπουργείῳ ἰδίας Ὑπηρεσίας διὰ τὴν ὀργάνωσιν καὶ ἐξασφάλισιν τῆς λειτουργίας τῆς παθητικῆς ἀεραμύνης. Μετὰ τὸν ἀνωτέρω Νόμον ἐπηκολούθησεν ἕτερος, ὁ ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου 1936 «Περὶ Ὁργανώσεως τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης τῆς Χώρας», ὅστις καθώριζεν ἐν ἐκτάσει τὰς σχετικὰς ὑποχρεώσεις ὄλων τῶν Διοικητικῶν, Δημοτικῶν καὶ Κοινοτικῶν Ἀρχῶν. Ἡ διεύθυνσις ἀντιτίθετο εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν διὰ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας. Ἐπίσης ὁ Νόμος καθώριζεν καὶ τοὺς οἰκονομικοὺς πόρους διὰ τὴν Παθητικὴν Ἀεράμυναν ὡς καὶ τὰς κυρώσεις διὰ τοὺς μὴ συμμορφουμένους πρὸς τὰ διατασσόμενα.

Τὸν Νόμον τοῦτον ἐπηκολούθησεν ἕτερος κατὰ τὸ 1937 καὶ τέλος ἐξεδόθησαν οἱ ὑπ' ἀριθ. 2372 καὶ 2598 Ἀναγκαστικοὶ Νόμοι.

Διὰ τῶν τελευταίων τούτων Νόμων καθωρίσθη διὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἐπὶ τῶν γενικῶν ζητημάτων Παθητικῆς Ἀεραμύνης εἶναι τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τοῦ ὁποίου αἱ σχετικαὶ ἀποφάσεις εἶναι ὑποχρεωτικαὶ διὰ τε τὰς Κρατικὰς Ἀρχάς, Ὁργανισμοὺς Δημοσίου ἢ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου καὶ τοὺς ἰδιώτας, καὶ αἰτίνες ἐκτελοῦνται παρὰ τῶν διαφόρων, ἀναλόγως τῆς ἀρμοδιότητος, Ὑπουργείων.

Ἡ μέριμνα καὶ εὐθύνη τῆς ὀργανώσεως ἀνέτεθῇ εἰς τὰ Ὑπουργεῖα ὡς κάτωθι:

α) Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν.

Ἐπὶ πάντων τῶν μέτρων ἄτινα ἀφορῶσι τὸ στράτευμα, τὰς βιομηχανίας καὶ ἐγκαταστάσεις ἀμέσου στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὡς καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ ὀργάνωσιν τῶν στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων ἐπανορθώσεων.

β) Ὑπουργεῖον Ναυτικῶν.

Ἐπὶ πάντων τῶν μέτρων ἄτινα ἀφορῶσι τὸ Ναυτικόν, Πολεμικόν καὶ Ἐμπορικόν, τὰς βιομηχανίας καὶ ἐγκαταστάσεις ἀμέσου ναυτικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τὰς λιμενικὰς ζώνας, ὡς καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ ὀργάνωσιν τῶν διὰ τὰς ζώνας ταύτας ἀποσπασμάτων ἐπανορθώσεων.

γ) Ὑπουργεῖον Ἀεροπορίας.

Ἐπὶ πάντων τῶν μέτρων ἄτινα ἀφορῶσι τὸν Στρατὸν Ἀέρος, τοὺς ἀερολιμένας, τὰς βιομηχανίας καὶ ἐγκαταστάσεις ἀμέσου διὰ τὴν Ἀεροπορίαν ἐνδιαφέροντος καὶ τὴν ἐπιστράτευσιν καὶ ὀργάνωσιν τῶν ἀεροπορικῶν ἀποσπασμάτων ἐπανορθώσεων.

δ) Υφυπουργείον Δημοσίας Ασφαλείας.

—'Επί τῶν μέτρων πυροσβέσεως.

—'Επί τῆς προπαρασκευῆς τῆς Δημοσίας Ασφαλείας ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐν γένει ρόλον τῆς ἐν τῇ Παθητικῇ Ἀεραμύνῃ καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἐν καιρῷ πολέμου τιθεμένων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῆς Δημοσίας Ασφαλείας στρατιωτικῶν ἀποσπασμάτων ἐπαυροθώσεων.

—Διὰ τὴν προπαρασκευὴν καὶ ἐκτέλεσιν τῆς ἀραιώσεως τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ καθ' ἅπασαν τὴν Χώραν, ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων καὶ λοιπῶν ἐνδιαφερομένων Ὑπουργείων καὶ Ὑφυπουργείων.

δ) Ὑπουργεῖα Ἑσωτερικῶν καὶ Διοικήσεως Πρωτευούσης.

—'Επί τῶν μέτρων:

—Προστασίας καὶ αὐτοπροστασίας τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἥτοι κατασκευῆς κοινοχρήστων καὶ ἰδιωτικῶν καταφυγίων, ὀρυγμάτων, τεχνιτῆς ἀποκρύψεως εὐαισθητῶν χώρων μὴ ὑπαγομένων εἰς τὴν ἀρμοδιότητα ἐτέρων Ὑπουργείων, ἐφοδιασμοῦ τοῦ ἐμψύχου ὕλικου δι' ἀντιασφυξιογόνων προσωπίδων κτλ.

—Συναγερμῶν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

—Σβέσεως τῶν φώτων.

—Ὁργανώσεις καὶ διαθέσεις τῶν πολιτικῶς ἐπιστρατευομένων ἀποσπασμάτων ἐπαυροθώσεων, ὡς καὶ τῶν δημοτικῶν λατρειῶν τῶν χρησιμοποιούμενων ὡς Σταθμῶν Α' Βοηθειῶν.

στ) Ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας καὶ Δημοσίῳ Ἔργων.

—'Επί τῆς τεχνικῆς καταλληλότητος τῶν διαφόρων κατασκευῶν τεχνικῶν ἔργων παθητικῆς ἀεραμύνης καὶ ἀντιαεροπορικῆς Πολεοδομικῆς.

ζ) Ὑπουργεῖον Σιδηροδρόμων καὶ Αὐτοκινήτων.

—'Επὶ πάντων τῶν μέτρων τῶν ἀφορούντων τὴν παθητικὴν ἀεράμυναν τῶν συγκοινωνιῶν, τῶν μέσων μεταφορᾶς καὶ τῶν ἀποθηκῶν καυσίμων ὑλῶν.

η) Ὑπουργεῖον Κρατικῆς Ὑγιεινῆς καὶ Ἀντιλήψεως.

—'Επὶ τῆς νοσοκομειακῆς περιθάλψεως τοῦ ἀεροπλήκτου ἀμάχου πληθυσμοῦ καὶ τῶν Δημοσίων λατρειῶν καὶ τῶν τοιούτων Δημοσίου καὶ Ἰδιωτικοῦ Δικαίου τῶν χρησιμοποιηθησομένων ὡς Σταθμῶν Α' Βοηθειῶν.

Διὰ τοῦ Νόμου 2372 καθωρίζετο ἡ ἐξῆς ἀποστολὴ τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως Παθητικῆς Ἀεραμύνης ἣτις ὑπῆγετο ὑπὸ τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν (Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ).

α) Νὰ μελετᾷ ὅλα τὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ πρὸς τὴν παθητικὴν ἀεράμυναν.

β) Νὰ εἰσηγῇτὰ πρὸς πάντα τὰ Ὑπουργεῖα διὰ τῶν ἀρμοδίων αὐτῶν ἀντιπροσώπων καὶ πρὸς τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἑθνικῆς Ἀμύνης πᾶν ζήτημα σχετιζόμενον μὲ τὴν παθητικὴν ἀεράμυναν.

γ) Νὰ παρακολουθῇ καὶ ἐπιθεωρῇ πάντα τὰ λαμβανόμενα μέτρα παθητικῆς ἀεραμύνης, νὰ διαπιστώνῃ τὸν βαθμὸν τῆς ὕφισταμένης ἐκάστοτε ὀργανώσεως, μετὰ προηγουμένην ἔγκρισιν τοῦ οἰκείου Ὑπουργείου, ὑποβάλλουσα τὰς κατὰ τὴν κρίσιν τῆς ἐκθέσεις.

δ) Νὰ διευθύνῃ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν Σχολείων Παθητικῆς Ἀεραμύνης βάσει τῶν ὁδηγίων καὶ διαταγῶν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν (Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ).

ε) Νὰ ὀργανώῃ καὶ διευθύνῃ μερικὰς ἢ συνολικὰς ἀσκήσεις παθητικῆς ἀεραμύνης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν διαταγῶν τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν (Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ), ὅπερ πρὸς τοῦτο συνειννοεῖται προγενεστέρως ἐνδεχομένως καὶ μετὰ ἀρμοδίων ἄλλων Ὑπουργείων.

στ) Νὰ συντάξῃ «Σχέδια Παθητικῆς Ἀεραμύνης τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ», συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας τοῦ Προέδρου Ἀνωτάτου Συμβουλίου Ἑθνικῆς Ἀμύνης ἢ τοῦ Προέδρου Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου.

ζ) Νὰ ἐκτελῇ ἐντολὰς ἀνατιθεμένας αὐτῇ παρὰ τοῦ Προέδρου τοῦ Ἀνωτάτου

Πολεμικοῦ Συμβουλίου καὶ ἀφορώσας τὴν μελέτην καὶ ὀργάνωσιν γενικωτέρων ζητημάτων Ἀεραμύνης.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Νόμου 2372 ὁλόκληρος ἡ Χώρα κατενεμήθη εἰς «Ἀνωτέρας Διοικήσεως Παθητικῆς Ἀεραμύνης», αὗται δὲ εἰς «Διοικήσεις Παθητικῆς Ἀεραμύνης» καὶ αἱ τελευταῖαι εἰς «Υποδιοικήσεις Παθητικῆς Ἀεραμύνης».

Εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ὡς ἄνω Διοικήσεων δὲν ὑπῆρχον αἱ Στρατιωτικαί, αἱ Ναυτικαὶ καὶ Λιμενικαί, ὡς καὶ αἱ Ἀεροπορικαὶ ζῶναι ὧν ἡ Διοίκησις ἀπὸ ἀπόψεως Παθητικῆς Ἀεραμύνης καὶ ἡ λειτουργία τῶν σχετικῶν μέσων ἐξησφαλίζετο συμφώνως πρὸς τὰς διαταγὰς τῶν Ὑπουργείων (Γενικῶν Ἐπιτελείων) Στρατιωκῶν, Ναυτικῶν καὶ Ἀεροπορίας ἀντιστοίχως.

Ἀποστολὴ τῶν διοικήσεων τούτων ἦτο ἐν εἰρήνῃ ἡ ἐξασφάλισις τῆς ἐφαρμογῆς τῶν εἰς τὴν παθητικὴν ἀεράμυναν ἀναγομένων μέτρων καὶ ἡ λήψις τῶν μέτρων τούτων, ὅταν ἡ Χώρα θὰ ἐκηρύσσετο εἰς Κατάστασιν Ἀεραμύνης.

Τέλος οἱ Νόμοι 2372 καὶ 2598 καθώριζον διαφόρους λεπτομερείας τῆς ὁργάνωσεως τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης, ζητήματα ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Παθητικὴν Ἀεράμυναν, ζητήματα οἰκονομικῶν ἐπιβαρύνσεων καὶ τὰς ποινικὰς διατάξεις τῶν μὴ συμμορφουμένων πρὸς τὰς λαμβανόμεναις ἀποφάσεις.

Ὅσον ἀφορᾷ γενικῶς τὴν Παθητικὴν Ἀεράμυναν τῆς Χώρας, ὀφείλω νὰ εἰπω ὅτι δὲν ἐγένοντο πολλὰ πράγματα. Ἀντὶ τῶν πολλῶν ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων δραχμῶν τὰ ὅποια ἐχρειάζοντο διὰ τὴν συμφώνως μὲ τοὺς ἀνωτέρω Νόμους ὀργάνωσιν αὐτῆς εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ἐδαπανήθησαν μόνον ὀλίγαι δεκάδες ἑκατομμυρίων ἐκ τῶν Τακτικῶν Προϋπολογισμῶν τῶν διαφόρων Ὑπουργείων. Πρότασις μου ὅπως Ἰδρυθῇ ἴδιον ταμεῖον διὰ τὴν Παθητικὴν Ἀεράμυναν τῆς Χώρας, καθοριζόμενων τῶν πόρων αὐτοῦ, δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ.

Συνεπῶς ἀρχὴ ἀπλῶς τῆς ὁργανώσεως τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης ἐγένετο καὶ κυρίως μόνον αἱ βάσεις ἐτέθησαν διὰ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι ἐξυπηρέτησιν τῆς οὐσιώδους ταύτης διὰ τὴν Χώραν ἀνάγκης. Οὕτω

α) Συνετάγη καὶ ἐξεδόθη ὁ ἀναγκαῖος διὰ τὴν ὅλην ὀργάνωσιν Βασικὸς Κανονισμός, ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁδηγία διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης».

β) Συνετάγησαν καὶ διενεμήθησαν ὁδηγίαι οἰκογενειακῆς αὐτοπροστασίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὀικογενειακὴ Ἀεράμυνα».

γ) Συνετάγησαν καὶ διενεμήθησαν «Ὁδηγία διὰ τὴν ὀργάνωσιν τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης τῶν Ἀνεξαρτήτων Ἰδρυμάτων».

δ) Ἐκοινοποιήθησαν εἰς ἀρμόδιαις Ἀρχὰς ὁδηγίαι ἀφορῶσαι τὰ ληπτέα ἀστυνομικά μέτρα πρὸς προφύλαξιν τῶν τροφίμων ἀπὸ πολεμικὰς χημικὰς οὐσίας.

ε) Ὁργανώθησαν καὶ ἐλειτούργησαν Σχολεῖα Παθητικῆς Ἀεραμύνης πρὸς δημιουργίαν ἐκπαιδευτῶν διὰ τὸν ἀμαχὸν πληθυσμὸν καὶ συνεργατῶν διὰ τὰς Ἀρχὰς αἱ ὁποῖαι συμμετέχουσιν εἰς τὴν ὀργάνωσιν τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης.

στ) Ὁργανώθη καὶ συνετέλεθη ἡ ἐκπαιδεύσις τοῦ προσωπικοῦ, Ἀστυνομίας καὶ Χωροφυλακῆς, τῶν κυριωτέρων πόλεων εἰς τὰ καθήκοντά του ὡς πρὸς τὴν παθητικὴν ἀεράμυναν.

ζ) Ὁργανώθη ἡ ἐκπαιδεύσις εἰς τὰ τῆς Ἀεραμύνης τῶν μετεκπαιδευομένων ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸ θέρος γυμναστῶν μέσης ἐκπαιδεύσεως, καθ' ὅσον τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐκρίθησαν ὡς ἰδιαιτέρως κατάλληλα ὅπως διευθύνωσι τὴν ἐκπαιδεύσιν καὶ τὴν ὀργάνωσιν τῆς παθητικῆς ἀεραμύνης εἰς τὰ σχολεῖα.

η) Ἐλειτούργησαν πολυάριθμα Σχολεῖα Διαφωτίσεως ἀμάχου πληθυσμοῦ εἰς Ἀθήνας καὶ τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς Χώρας, μερίμνη τῶν κατὰ τόπους Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν καὶ συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας καὶ τὰ προγράμματα τῆς Γενικῆς Ἐπιθεωρήσεως Παθητικῆς Ἀεραμύνης.

θ) Ἐπεβλήθη ἡ ὀποχρεωτικὴ κατασκευὴ καταφυγίων εἰς τὰς ἀνεγειρομένας νέας οἰκοδομὰς, εἰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ, Θεσσαλονίκην καὶ εἰς τὰς ἄλλας κυριωτέρας πόλεις τῆς Χώρας, καὶ συνετάγη καὶ ἐκοινοποιήθη εἰς τοὺς ἐνδιαφερομένους ὁ

ἀναγκαῖος Κανονισμὸς ὑποχρεώσεων κατασκευῆς καταφυγίων εἰς τὰς νέας οἰκοδομὰς. Εἰς τὰς Ἀθήνας μόνον κατεσκευάσθησαν περὶ τὰ 400 καταφύγια χωρητικότητος 30 μέχρι 40 χιλιάδων ἀτόμων.

ι) Ὁργανώθη καὶ συνετελέσθη ἡ ταχεῖα σθέσις τοῦ Δημοτικοῦ φωτισμοῦ, ἀνεξαρτήτως τοῦ φωτισμοῦ οἰκιῶν καὶ καταστημάτων, εἰς τοὺς κυριωτέρους Δήμους.

ια) Ἐγένετο προμήθεια 170 σειρήνων συναγερμοῦ καὶ ἐφωδιάσθησαν δι' αὐτὴν τριάκοντα περίπου πόλεις τῆς Χώρας.

ιβ) Κατεσκευάσθησαν 13 ὑποδειγματικὰ καταφύγια εἰς Ἀθήνας, Θεσσαλονίκην, Καβάλλαν, Δράμαν Λάρισαν καὶ Βόλον, ἅτινα ἐχρησιμοποιήθησαν ἐν καιρῷ μὲν εἰρήνης διὰ τὴν διαφώτισιν τοῦ πληθυσμοῦ, ἐν καιρῷ δὲ πολέμου διὰ τὴν στέγασιν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ συναγερμοῦ τῶν συνεργείων ἐνεργοῦ προσωπικοῦ Παθητικῆς Ἀεραμύνης.

ιγ) Ἐγένετο προμήθεια διαφόρων ὑλικῶν ὑγειονομικῶν, ἀνιχνεύσεως, καὶ ἀπολυμάνσεως, χρησίμων ἐν ταυτῷ καὶ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

ιδ) Ἐγένετο προμήθεια ἀριθμοῦ τινος προσωπίδων ἀμάχου πληθυσμοῦ διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν.

ιε) Ὁργανώθησαν τὰ συνεργεῖα ἀνιχνεύσεως ἀερίων καὶ ἀπολυμάνσεως.

ιστ) Κατεσκευάσθησαν ἐν Ἀθήναις Σταθμοὶ τινες πρώτων βοηθειῶν Ἀεραμύνης.

ζ) Ἐγένετο προμήθεια νέων πυροσβεστικῶν μέσων διὰ τὰς Ἀθήνας καὶ ἐπετεύχθη εἰς πολλοὺς Δήμους ἡ μετατροπὴ τῶν κατασβεκτῆρων εἰς πυροσβεστικὰ μέσα.

η) Κατεσκευάσθη εἰς τὸν βράχον τοῦ Λυκαβητοῦ σπηλαισιδεὲς ἀνθεκτικὸν καταφύγιον, ὅπου ἐγκατεστάθη τὸ Κέντρον Πληροφοριῶν καὶ Συναγερμοῦ.

Ἦτοι ἐν συμπεράσματι, μὲ τὰ διατεθέντα οἰκονομικὰ μέσα:

1) Ἀφ' ἐνὸς ἐτέθησαν αἱ βάσεις τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ὁργανώσεως τῆς Παθητικῆς Ἀεραμύνης τῆς Χώρας ἀπὸ ἀπόψεως νομοθετικῆς καὶ ὁργανωτικῆς.

2) Καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐπραγματοποιήθησαν μέτρα τινὰ σοβαρᾶς σημασίας διὰ τὴν ὁργάνωσιν τῆς παθητικῆς ἀεραμύνης, ὡς εἶναι ἡ ἐγκατάστασις σειρήνων συναγερμοῦ, ἡ ὁργάνωσις τῶν Ἀνεξαρτήτων Ἰδρυμάτων, ἡ κατασκευὴ καταφυγίων ἐνεργοῦ προσωπικοῦ Παθητικῆς Ἀεραμύνης, ἡ κατασκευὴ ἰδιωτικῶν καταφυγίων εἰς τὰς νέας οἰκοδομὰς, ἡ κατασκευὴ Σταθμῶν πρώτων βοηθειῶν ἀεραμύνης, ἡ κατασκευὴ εἰς Λυκαβητὸν τοῦ Κέντρου Πληροφοριῶν καὶ Συναγερμοῦ, ἡ προμήθεια πυροσβεστικῶν μέσων καὶ ἡ ταχεῖα συσκότισις τοῦ δημοσίου φωτισμοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰδικῶς τὴν παθητικὴν ἀεράμυναν τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς:

α) Ὁργανώθη ὁ συναγεμὸς παθητικῆς ἀεραμύνης εἰς τοὺς Στρατῶνας καὶ Καταστήματα. Διεργυθμίσθη ὁ φωτισμὸς αὐτῶν ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ταχεῖα σθέσις. Κατεσκευάσθησαν πρόχειρα καταφύγια.

β) Ἐβάφησαν διὰ παραλλακτικῆς βαφῆς ἅπαντα τὰ πυροβόλα, αὐτοκίνητα καὶ ὀχήματα.

γ) Ἐλήφθησαν τὰ ἐκτεθέντα μέτρα τῆς διασπορᾶς τῶν τόπων ἐπιστρατεύσεως τῶν Μονάδων αἵτινες εἶχον τὰς ἑδρας των εἰρήνης εἰς τὰ Μεγάλαια Κέντρα.

δ) Ἐλήφθησαν τὰ ἐκτεθέντα μέτρα ὁργανώσεως τῆς παθητικῆς ἀεραμύνης τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Ἐπεράτωσα τὴν ἀνασκόπησιν τῆς ἐξελιξέως τῆς στρατιωτικῆς ἡμῶν καταστάσεως ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου 1923 μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1940.

Ἐξέθεσα τί ἐγένετο ἀπὸ ἀπόψεως πολεμικῆς προπαρασκευῆς τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ, ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τέλους περίπου 1935, ἤτοι κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς ὀλοκλήρου δωδεκαετίας, καθ' ἧ καὶ χρόνος διετίθετο καὶ πᾶσα εὐχέρεια παρίσχετο λόγῳ τῆς τότε εἰρηνικῆς ἐν Εὐρώπῃ περιόδου, διὰ τὴν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ προμήθειαν τῶν ἀναγκασιούτων εἰς τὸ στράτευμα ὑλικῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου τί ἐγένετο ἀπὸ τοῦ 1936 μέχρι Ὀκτωβρίου 1940, ἤτοι κατὰ τὸ διάστημα μιᾶς τετραετίας, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ μὲν διατιθέμενος χρόνος ὑπῆρξε περιορισμένος, ἡ δὲ προμήθεια ὑλικῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ δυσχερεστάτη, λόγῳ τῆς κατὰ Σεπτέμβριον 1939 ἐκρήξεως τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, τῶν προηγηθέντων αὐτοῦ, ἰδίως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1938, ἐντατικῶν ἐξοπλισμῶν ὅλων σχεδὸν τῶν Κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς συνεπειᾶς τούτων ὑπερφορτώσεως τῶν ξένων στρατιωτικῶν βιομηχανιῶν μὲ ἐκτελέσεις παραγγελιῶν τῶν οἰκείων αὐτῶν Κρατῶν.

Ἐξέθεσα ἐπίσης ποῖον ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῶν ὑπευθύνων Πολιτικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχηγῶν καὶ τίνι τρόπῳ οὗτοι ἀντεμετώπισαν τὰ διάφορα ζητήματα καὶ προβλήματα τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν στρατιωτικὴν προπαρασκευὴν τόσον κατὰ τὴν πρώτην ὥσον καὶ κατὰ τὴν δευτέραν περίετον.

Περιελθόντος μετὰ τὸν πόλεμον εἰς χεῖρας τῶν ξένων τοῦ Ἀρχείου τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ συνεπῶς ἐλευθερὸς τὸν δεσμοὺ ὅπως χάριν ἔθνικοῦ ἢ στρατιωτικοῦ συμφέροντος ἀποσιωπήσω πᾶν τὸ θεωρούμενον ἀπόρητον, παρέθεσα τὴν πλήρη καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εἰκόνα τοῦ Στρατεύματος ἀπὸ τοῦ 1923 μέχρι τοῦ 1940.

Ἐπράξα τοῦτο ὅπως διαφωτισθῇ ἡ κοινὴ γνώμη, ὅπως ἀποκαλυφθῇ, βάσει ἐπισημῶν στοιχείων, ὁποῖον ὑπῆρξε τὸ ἔργον καὶ ἡ ἀπόδοσις τῶν κατὰ τὴν ὅλην ταύτην περίετον κυβερνησάντων τὴν Χώραν πολιτικῶν καὶ διοικησάντων τὸ Στράτευμα στρατιωτικῶν, ὅπως ἀποκατασταθῇ ἡ ἔννοια τῆς Δικαιοσύνης καὶ τέλος ὅπως καταδειχθῇ πόσον δύσκολος εἶναι ἡ δημιουργία Στρατοῦ ἀξίου τῆς ἀποστολῆς του ἐντὸς βραχέος χρονικοῦ διαστήματος καὶ ἰδίως κατόπιν τῆς προηγηθείσης παραμелήσεως.

Εἰς τὴν συγγραφὴν τοῦ βιβλίου τούτου ὠθήθη προσέτι καὶ ἐκ τοῦ λόγου ὅτι οἱ πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ ἀρχηγοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ὀφείλεται τὸ θλιβερὸν κατάντημα, εἰς τὸ ὁποῖον εἶχε περιέλθῃ τὸ Στράτευμα μέχρι τοῦ 1935 καὶ οἷτινες καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς μέχρι τοῦ ἀνωτέρω ἔτους περίετον εἶχον ἐπιδείξῃ τὴν μεγαλυτέραν ἀνικανότητα, ἣν θὰ ἡδυνάτο τις νὰ φαντασθῇ, ἔγιναν μετέπειτα, μετὰ τὸν πόλεμον 1940 - 1941, οἱ ἐπικριταὶ καὶ ἐπιτιμηταὶ τῆς κατασθληθείσης πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν σφαλμάτων προσπαθείας. Εἰς ἕνα πρωτοφανῆ συναγερμὸν μίσους, φθόνου καὶ ἐμπαθείας, γενόμενον εἰς στιγμὰς καθ' ὅς ἡ σκέψις καὶ ἡ προσπάθεια παντός Ἑλλήνος ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς ἄλλας κατευθύνσεις καὶ δι' ἐξυπηρέτησιν καθαρῶς προσωπικῶν ἢ κομματικῶν φιλοδοξιῶν, οἱ ἀνωτέρω ὑπεύθυνοι καὶ ὑπάτιοι τῆς τραγικῆς καὶ ἀξιοθρηνήτου ταύτης καταστάσεως καὶ παραμелήσεως τοῦ Στρατεύματος μέχρι τοῦ 1935, ἐπεχείρησαν μετέπειτα, δι' ἀχαλινώτου καὶ ἀνευ οὐδενὸς ἠθικοῦ ὁρίου δημαγωγικῆς

διαστροφής της αλήθειας, να προσάψωσιν εὐθύνας καὶ νὰ ἐλέγξωσιν ἐμπαθῶς καὶ κακοπίστως τό, ὅσον ἀφορᾷ τὴν πολεμικὴν προπαρασκευὴν τοῦ Ἑθνους, ἐπιτελεσθὲν ἔργον κατὰ τὴν τελευταίαν, πρὸ τοῦ ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου, τετραετίαν.

Εἰς τὰς τοιαύτας ἐμπαθείας, μοχθηρὰς ἀντιζηλίας, ἐλαφρότητας καὶ κεκτημένας συνηθείας ἑνὸς ὀλοκλήρου κόσμου ἐμπεποτισμένου ἀπὸ τὰ μίση τοῦ παρελθόντος καὶ εἰθιασμένου εἰς τὴν ἐπιδίωξιν τῶν προσωπικῶν καὶ κομματικῶν συμφερόντων του, δι' ἐσκεμμένων προχείρων ἐπικρίσεων καὶ ραδιουργιῶν ἐναντίον ὧν τῶν ἀντιφρονούντων πρὸς αὐτὸν καὶ ἐκμεταλλευομένου πρὸς τοῦτο τὴν περὶ τὰ στρατιωτικὰ ζητήματα φυσικὴν ἀμάθειαν τοῦ κοινοῦ καὶ τὴν εὐφάνταστον καὶ οὐχὶ ἀντικειμενικοῦ χαρακτήρος ἀντίληψιν τοῦτου περὶ αὐτῶν, ἐνόμισα ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀντιπαραταχθῇ ἡ διαφώτισις ὧν ἐκείνων οἵτινες θὰ εἶχον τὴν πρόθεσιν καὶ τὴν θέλησιν νὰ κρίνωσιν ἀδεκάστως, ἐλικρινῶς, ἀνεπηρέαστως καὶ ἀντικειμενικῶς πρόσωπα καὶ πράγματα καὶ νὰ ἀποδόσωσιν εἰς τὸν καθένα ὅτι πραγματικῶς τοῦ ἀξίζει.

Εἰς αὐτοὺς παρέχω ὅλα τὰ διὰ μίαν τοιαύτην κρίσιν ἀπαιτούμενα στοιχεῖα. Ἀναγνωρίζων, ὡς ἐξέθεσα ἄλλωστε, ὅτι κατὰ τὴν τετραετίαν 1936 - 1940 δὲν ἐγένετο ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς ὅ,τι θὰ ἠδύνατο καὶ θὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ καὶ τονίζων ὅτι πιθανὸν νὰ διεπράχθησαν καὶ κατὰ τὴν ἀνωτέρω περιόδον σφάλματα καὶ ὅτι οὐδόλως ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἐμφανίσωμεν ἡμᾶς ὡς ἀλαθίτους, θὰ ὑπενθυμίσω ἀπλῶς εἰς αὐτοὺς, εἰς ποίαν κατάστασιν, ἀπὸ ἀπόψεως στρατιωτικῆς προπαρασκευῆς, εὐρέθημεν τὸ 1935 μετὰ παρέλευσιν μιᾶς δωδεκαετίας ἀπὸ τοῦ Μικρασιατικοῦ πολέμου καὶ εἰς ποίαν τοιαύτην τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1940.

Ἡ σύγκρισις αὐτῶν θὰ ἀποτελέσῃ μαρτυρίαν βαρύνουσαν περισσότερον ἀπὸ τὰς ἀπὸ συστήματος καὶ προχείρους ἐπικρίσεις ὠρισμένων ἀτόμων καὶ θὰ καταδείξῃ ὅτι κατὰ τὸ τετραετὲς πρὸ τοῦ Ἰταλοελληνικοῦ πολέμου διάστημα, τὸ στράτευμα ἐπραγματοποίησε προόδους, τὰς ὁποῖους οὐδεὶς ἔντιμος παρατηρητὴς θὰ ἠδύνατο νὰ διαμφισβητήσῃ. Οὐδεὶς ἔντιμος παρατηρητὴς θὰ ἠδύνατο νὰ διαμφισβητήσῃ ὅτι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ νικηφόρου πολέμου τὸν ὁποῖον διεξήγαγε ἡ Ἑλλάς, πολέμου ὅστις τὴν ἐδόξεσε εἰς τὰ ὅμματα ὅλου τοῦ κόσμου, ὀφείλονται πρωτίστως εἰς τὴν στρατιωτικὴν προπαρασκευήν, ἥτις ἐγένετο κατὰ τὴν πρὸ τοῦ πολέμου διαρρεύσασαν τετραετίαν. Τὰ ἀποτελέσματα δὲ ταῦτα θὰ ἦσαν ἔτι μεγαλύτερα καὶ σημαντικώτερα, ἂν ὅλοι αἱ κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα εἰσηγήσεις καὶ προτάσεις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ εἶχον γίνῃ ἀποδεκταί.

Καὶ νῦν, ἀποτετινόμενος πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀξιωματικούς, οἵτινες ἐμόχθησαν, εἰργάσθησαν καὶ ἀπέδωσαν, δὲν ἔχω ἄλλο τι νὰ εἴπω πρὸς αὐτοὺς ἢ ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ὑπερήφανοι διὰ τὸ ἐπιτελεσθὲν ἔργον, ἔργον τὸ ὁποῖον κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς αὐτοὺς τοὺς ἰδίους καὶ ὅπερ συνέδεσε ἀλληλεγγύως αὐτοὺς πρὸς αὐτό.

Μετὰ συγκινήσεως ἀποδίδω εἰς αὐτοὺς τὸν φόρον τιμῆς ὅστις τοὺς ἀξίζει. Ἡ ἀποδοθεῖσα παρ' αὐτῶν ἐργασία ἦτο ἴσως ἀφανὴς διὰ τοὺς πολλοὺς, ἀλλὰ δι' ἐκείνους οἵτινες τὴν ἐγνώρισαν καὶ τὴν παρηκολούθησαν ὑπῆρξε μία ὑπεράνθρωπος, εὐσυνείδητος καὶ δημιουργικὴ ἐργασία, διὰ τὴν ὁποίαν τὸ Στράτευμα καὶ τὸ Ἑθνος ὀφείλουσι ἑσαεὶ εἰς αὐτοὺς τὴν προσήκουσαν εὐγνωμοσύνην.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ Β' ΜΕΡΟΥΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΤΟΥ Β'. ΜΕΡΟΥΣ

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ὶ σ

Τὸν Κον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω συνημμένως ὑπόμνημα ἐπὶ τῆς ἀνάγκης συγκροτήσεως παρ' ἡμῖν Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Α. ΠΑΠΑΓΟΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΤΟΥ ΑΡΧΗΓΟΥ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΠΑΠΑΓΟΥ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΕΩΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ

Ι. ΠΩΣ ΓΕΝΙΚΩΣ ΤΙΘΕΤΑΙ Η ΑΝΑΓΚΗ ΑΥΤΗ

Μετά τὸν Μέγαν Πόλεμον, ἅπαντα τὰ Κράτη ἀνεγνώρισαν ὅτι τόσοι ἢ ἀπὸ τῆς εἰρήνης προπαρασκευῆ ὅλων τῶν κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ὅσον καὶ ἡ ἐν πολέμῳ Ἀνωτάτῃ Διεύθυνσις τῶν Ἐπιχειρήσεων, δὲν ἐπιτυγχάνονται ἐπαρκῶς διὰ τῆς ἀπλῆς συνεργασίας τῶν τριῶν πολεμικῶν Ὑπουργείων. Ἐπιβάλλεται τὸ πρόβλημα τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης νὰ ἀντιμετωπίζεται ἐν τῷ συνόλῳ του ὡς ἐν ἐνιασίῳ καὶ ἀδιάσπαστον σύνολον. Συγκεκριμένως:

1ον) Διὰ τὴν ἀπὸ τῆς εἰρήνης προπαρασκευὴν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχῃ ἐν τῇ Κυβερνήσει εἰδικόν τι ὄργανον, τὸ ὁποῖον, βάσει τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῆς, θὰ εἴναι τὸ συνυπεύθυνον μέλος αὐτῆς διὰ τὴν χάραξιν τοῦ γενικοῦ προγράμματος τῆς προπαρασκευῆς τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας καὶ τὴν κατανομὴν τῶν διατιθεμένων πιστώσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὑπαρξίς τοῦ ἡμερολήπτου τούτου ρυθμιστοῦ, δεδομένης τῆς τάσεως τῶν τριῶν ἀνεξαρτήτων μέχρι τοῦδε Πολεμικῶν Ὑπουργείων, ὅπως ἕκαστον ἀποδώσῃ τὴν μεγαλύτεραν βαρύντητα εἰς τὸν κλάδον τὸν ὁποῖον ἀντιπροσωπεύει ἢ ἐπιτύχῃ τὸ προβάδισμα αὐτοῦ ἐν τῇ σειρᾷ ἐπείγοντος καὶ ἀποσπάσει οὕτω τὰς περισσότερας πιστώσεις.

Ἵνα ἀνταποκριθῇ εἰς τὸν ρόλον του ὁ ρυθμιστὴς καὶ ἐμψυχωτὴς τῆς ὅλης πολεμικῆς προπαρασκευῆς τῆς Χώρας, δεόν:

α) Νὰ ἀσκήσῃ ἐξουσίαν ἐφ' ὅλων τῶν κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.
β) Νὰ διαθέτῃ τὴν ἀναγκαίαν Ὑπηρεσίαν ἢ ὅποια νὰ προπαρασκευάζῃ καὶ νὰ κοινοποιῇ τὰς λαμβανόμενας ἀποφάσεις καὶ νὰ παρακολουθῇ τὴν ἐκτέλεσιν αὐτῶν.

2ον) Ἡ χρῆσις τῶν πολεμικῶν δυνάμεων, ἀποθλέπουσα εἰς τὴν κοινὴν Νίκην, ἀπαιτεῖ ἐπιτακτικώτερον τὴν ἐνότητα τῆς Διοικήσεως. Τοῦτέστιν:

α) Τὰ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης συντασσόμενα Σχέδια Ἐκστρατείας δεόν νὰ βασίζονται ἐπὶ ἐνὸς γενικοῦ Σχεδίου Ἀμύνης τοῦ Κράτους συντασσομένου βάσει τοῦ πολιτικοῦ σκοποῦ τοῦ Πολέμου καὶ τῶν συμβατικῶν ὑποχρεώσεων τῆς Χώρας καὶ καθορίζοντας:

— τοὺς ἐπιδικατούς στρατηγικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοπούς.
— τὴν ἀποστολὴν τῶν κατὰ ξηράν, θάλασσαν καὶ ἀέρα Πολεμικῶν δυνάμεων καὶ τὰς γενικὰς συνθήκας τῆς συνεργασίας τῶν.

β) Διὰ τὴν διεξαγωγὴν ἐξ ἄλλου τοῦ Πολέμου ἐπιβάλλεται νὰ ὑπάρχῃ μία Ἀνωτάτη Διευθύνσις αὐτοῦ, ἥτις θὰ ἐξασφαλίζῃ:

— τὸν συντονισμόν τῶν Πολεμικῶν δυνάμεων διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς κοινῆς Νίκης.

— τὴν ὀλικὴν ἐξυπηρέτησιν αὐτῶν.

Ἐν τέλει ἰδιαίτερα μνεῖα δέον νὰ γίνῃ τοῦ ὅτι ἡ ἐνότης τῆς Διοικήσεως ἐν τῇ χρήσει τῶν Πολεμικῶν δυνάμεων εἶναι ὁ μόνος τρόπος δι' οὗ ἐξασφαλίζεται:

— ἡ καλὴ χρησιμοποίησις τῆς Ἀεροπορίας.

— ἡ καλὴ ἐνεργὸς Ἀεράμυνα τῆς Χώρας.

Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὴν Ἀεροπορίαν, ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις εἶναι ἐκείνη ἥτις δέον νὰ καθορίξῃ ἐκάστοτε, ἂν θὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς ἀποστολάς προσβολῆς τῶν ζωτικῶν σημείων τοῦ ἐχθρικοῦ ἐδάφους, ἢ εἰς ἀποστολάς ἀμέσου συνεργασίας μετὰ τὸν Στρατὸν καὶ τὸ Ναυτικόν. Τὴν ἐξουσίαν ταύτην δὲν δύναται νὰ ἀσκήσῃ οὔτε ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Στρατοῦ οὔτε ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Στόλου, καθ' ὅσον ἀμφότεροι ἐνδιαφέρονται κυρίως διὰ τὴν ἀμεσον συνδρομὴν τῆς Ἀεροπορίας πρὸς τὰς ὑπ' αὐτοῦς Πολεμικὰς δυνάμεις, ἀλλ' οὔτε καὶ ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἀεροπορίας, ὅστις, σκεπτόμενος πρωτίστως τὴν ἐχθρὴν Ἀεροπορίαν καὶ μεριμνῶν διὰ τὴν ἐκμηδένισιν αὐτῆς, θὰ μείωσιν τὴν σημασίαν τῆς συνδρομῆς ἣν ὀφείλει νὰ παράσχη πρὸς τὸν Στρατὸν καὶ τὸν Στόλον.

Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἐνεργὸν Ἀεράμυναν τῆς Χώρας, δι' ἣν δέον νὰ συντρέχωσι διὰ ποικίλων μέσων καὶ οἱ τρεῖς κλάδοι τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, διότι ἄλλως θὰ ἐπρεπε νὰ συγκροτηθῇ αὕτη εἰς ἴδιον τέταρτον κλάδον, εἶναι ἐξῶφθαλμον ὅτι δι' οὐδενὸς ἄλλου τρόπου εἶναι δυνατόν νὰ ὀργανωθῇ καλῶς ὅπου πρέπει καὶ ὅσον πρέπει.

Πρὶν προχωρήσω ἥδη εἰς τὴν μελέτην τοῦ πῶς πρέπει νὰ ἐφαρμοσθῶσι τὰ ἀνωτέρω εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ ἀναφέρω προηγουμένως τὸ τί γίνεται σήμερον εἰς διάφορα ἄλλα Κράτη καὶ εἰς αὐτὴν τέλος τὴν ἰδίαν.

II. ΠΩΣ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΤΑΙ Ἡ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΕΝΙΑΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΗΣ ΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΑ ΞΕΝΑ ΚΡΑΤΗ

Αἱ πλεῖστοι τῶν Εὐρωπαϊκῶν Δυνάμεων, ὡς καὶ τὰ ἐκτὸς τῆς Εὐρώπης μεγάλα ἔθνη Ἐθνη, ἠσχολήθησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ προβλήματος τῆς Διοικήσεως ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου.

Ἡ Γερμανία, ἡ ὁποία ἔχει συμφέροντα μᾶλλον ἡπειρωτικά, ἀλλὰ καὶ ἡ ὁποία δύναται νὰ κληθῇ νὰ πολεμήσῃ καὶ εἰς ἄλλα ἑσέτερα Ἐπιχειρήσεων, ἐπαγγελματοποίησε τύπον νέον καὶ συγκεντρωτικόν. Εἰς ἐκτέλεσιν τοῦ Νόμου τῆς 21 Μαΐου 1935 ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις ἀνατίθεται εἰς τὸν «Ἀνώτερον Διοικητὴν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων τοῦ Ράιχ». Ὁ Ἀνώτερος οὗτος Διοικητὴς εἶναι συγχρόνως Ἀρχηγὸς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Ἀμύνης, περιλαμβάνοντος δύο Διευθύνσεις:

— τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Στρατοῦ.

— τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Ναυτικοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ὑπουργεῖον Ἀεροπορίας, τοῦτο εἶναι κατ' ἐπιφάνειαν αὐτόνομον, ἀλλ' ἐν τῇ πραγματικότητι ἡ Πολεμικὴ Ἀεροπορία ἐξαρτᾶται καὶ αὕτη ἀπὸ τὸν Ἀνώτερον Διοικητὴν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, σήμερον τὸν Στρατάρχην Φὸν Μπλόμπεργκ, ὅστις θὰ διαθῇ ἐν καιρῷ πολέμου τὴν Ἀεροπορίαν ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ὄρους ὧς οὗς διαθέτει τὸν Στρατὸν καὶ τὸ Ναυτικόν.

Πραγματοποιήσαντες οὕτως οἱ Γερμανοὶ τὴν ἐνιαίαν Διοίκησιν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, ἐμερίμνησαν διὰ τὴν δημιουργίαν καὶ ἐνιαίου δόγματος. Ἰδρυσαν πρὸς τοῦτο τὴν «Βέρμαχτ Ἀκαντεμί», ἥτις δέχεται ἀξιοματικὸς τοῦ Στρατοῦ, τῆς Ἀεροπορίας καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, προοριζομένους νὰ ἀποδώσιν οἱ συνεργάται τῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως καὶ ἥτις ἔχει προορισμὸν νὰ διδάσκη τὴν Γενικὴν Διεύθυνσιν τοῦ Πολέμου.

Ἡ Μεγάλη Βρεττανία, χώρα νησιωτικὴ καὶ ἀποικιακὴ, εἶναι ὑποχρεωμένη νὰ ἀντιμετωπίξῃ συγχρόνως τὴν ἀμυναν τοῦ Ἐθνικοῦ Ἐδάφους, τὴν ἀμυναν τῶν ἀποικιῶν τῆς καὶ τὴν προστασίαν τῶν γραμμῶν συγκοινωνίας τῆς Ἀυτοκρατορίας, ἐκτεννομένων καθ' ὅλον τὸν κόσμον. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ πρωτεύουσα σημασία ἥτις μέχρι σήμερον δίδεται ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὸ Ναυτικόν.

Τρία Ὑπουργεῖα ἐξασφαλίζουν ἐν καιρῷ εἰρήνης τὴν διοίκησιν καὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δυνάμεων Ξηρᾶς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος. Ὁ συντονισμὸς γίνεται ὑπὸ τῆς «Ἐπιτροπῆς τῆς Ἀυτοκρατορικῆς Ἀμύνης» ἥτις εἶναι ἀπλόου συμβουλευτικὸν ὄργανον, περιλαμβάνον κυρίως μίαν Ὑποἐπιτροπὴν, ἀποτελουμένην ἐκ τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν τριῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων. Ἡ Ὑποἐπιτροπὴ αὕτη ἔχει ἰδιαίτερος ἀποστολὴν νὰ προπαρασκευάζῃ τὰ Σχέδια Ἐπιχειρήσεων.

Ἐν καιρῷ πολέμου ἡ Ἀνωτάτη Διοίκησις ἀνήκει εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἥτις ἐν-

δεχομένως συγκροτείται εις Ὑπουργεῖον Πολέμου, περιλαμβάνον 5-6 Ὑπουργούς, ὡς καὶ κατὰ τὸ 1916, ἀσκεῖ δέ, ὑπὸ τὴν ὀνομαστικὴν Διεύθυνσιν τοῦ Βασιλέως, τὴν Ἀνωτάτην Διοίκησιν.

Οὐχ ἦττον ἡ ἐπίτασις τῆς ἑναερίου ἀπειλῆς, ἥτις ἐπικρέμαται ἐπὶ τῆς πόλεως τοῦ Λονδίνου, τοῦ λιμένος αὐτοῦ, τῶν κολοσιαίων λιμενικῶν τῶν ἐγκαταστάσεων ὡς καὶ ἐπὶ τῶν Βρεττανικῶν Ναυτικῶν Βάσεων, ἐδημιούργησε τελευταίως ἐν Ἀγγλίᾳ ἔντονον κίνησιν ὑπὲρ τῆς δημουργίας ἐνιαίας διοικήσεως, ἡ ἰδέα τῆς ὁποίας σημαίνει κυρίως νέαν κατανομήν τῶν δυνάμεων ἐπ' ὠφελεία τῆς Ἀεροπορίας καὶ τοῦ Ναυτικοῦ.

Ὁ ἀγών οὗτος κατέληξεν εἰς τὸν διορισμόν, τὴν 13ην Μαρτίου 1936, ἐνὸς «Ὑπουργοῦ διὰ τὸν συντονισμόν τῆς Ἀμύνης». Οὗτος, διατελὼν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὀρίζεται ὡς «Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Ἀμύνης». Εἶναι ἐπίσης Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Πολιτικῆς καὶ τῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀμύνης, δημιουργηθείσης κατὰ τὸ 1935. Βοηθεῖται ὑπὸ Ἐπιτελείου ἐξ ἀξιωματικῶν οἵτινες ἠκολούθησαν τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς τῆς Αὐτοκρατορικῆς Ἀμύνης.

Ἡ Ἱταλία παρεδέχθη συγκέντρωσιν τῆς διοικήσεως, ἥτις προσεγγίζει πρὸς τὴν τῆς Γερμανικῆς.

Ὁ Βασιλεὺς εἶναι ὁ ὀνομαστικὸς Ἀρχηγὸς τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Ὁ πραγματικὸς τῶν Ἀρχηγὸς εἶναι ὁ Ντοῦτσε, ὅστις συγκεντρώνει εἰς χεῖρας του τὰ τρία Ὑπουργεῖα, ἥτοι τῶν Στρατιωτικῶν, τῶν Ναυτικῶν καὶ τῆς Ἀεροπορίας. Βοηθεῖται καὶ αὐτὸς ὑπὸ ἐνὸς Ἀρχηγοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἀμύνης συντάσσοντος τὰ Σχέδια Συνόλου τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν προσανατολισμόν καὶ τὴν χρῆσιν ὅλων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων ὡς καὶ διευθύνσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων ἐπὶ τῶν Πολεμικῶν Θεάτρων.

Τρεῖς Ὑφυπουργοί, οἵτινες δύνανται νὰ εἶναι συγχρόνως οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐπιτελείων τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας, διευθύνουσι τὰ τρία Ὑπουργεῖα Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Ἡ Πολωνία, ἐναφηνωμένη μεταξὺ τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας καὶ τῆς Γερμανίας, ὀφείλει εἰς τὸν Στρατάρχην Πίλσούδσκι στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν ἐξαιρετικῶς συγκεντρωτικὴν. Στρατὸς, Ναυτικὸν καὶ Ἀεροπορία εἶναι ὑπὸ τὰς διαταγὰς ἐνὸς μόνον Ἀρχηγοῦ. Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς τοῦ Στρατοῦ, ἐπιφορτισμένος ἐν καιρῷ εἰρήνης μὲ πᾶσαν τὴν πολεμικὴν προπαρασκευήν, εἶναι ἐν πολέμῳ Ἀρχιστράτηγος.

Ἡ Σοβιετικὴ Ρωσία, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ἀπέραντα ἐδάφη, πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζῃ τὴν δυνατότητα ἐνὸς πολέμου ἐπὶ μετώπων ἀπεχόντων 10.000 χιλιομέτρα. Ἐν τούτοις, ἡ ἐνότης τῆς διοικήσεως ἔχει πραγματοποιηθῇ κατὰ τρόπον ἀπόλυτον. Ὁ Στρατὸς, τὸ Ναυτικὸν καὶ ἡ Ἀεροπορία διοικούνται καὶ διαχειρίζονται παρ' ἐνὸς μόνον ἀνδρός, τοῦ Στρατάρχου Βοροσίλωφ, Ἐπιτρόπου τοῦ Λαοῦ ἐν τῇ Ἀμύνῃ τῆς Ἑνώσεως.

Ὁ Στρατάρχης διαθέτει, διὰ νὰ ἐκτελῇ τὰς ἀποφάσεις του, ἓν ὄργανον Διοικήσεως, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον καὶ τρία ὄργανα διαχειριστικά, τὰς Διευθύνσεις τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ καὶ τῆς Ἀεροπορίας.

Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ὀφείλουσι νὰ διατηροῦν ἰσχυρὸν Ναυτικόν, ἀνάλογον τῆς ἐκτάσεως τῶν θαλασσίων συνόρων των, τῆς σπουδαιότητος τῶν ἀποικικῶν κησέων των, τῶν ἑμπειρικῶν ἀναγκῶν των. Ἀντιθέτως οὐδέποτε οὐδαμῶς ἀπειλῇ ἡ φθορὰ ἐκ τῆς Ἡπείρου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον αἱ κατὰ ξηρὰν δυνάμεις των εἶναι περιορισμέναι.

Ἐν τούτοις, ἡ διοίκησις εἶναι καὶ ἐκεῖ στενῶς συγκεντρωτικὴ, κατὰ τε τὴν εἰρήνην καὶ κατὰ τὸν πόλεμον, εἰς χεῖρας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας. Ἀρχιστράτηγος τῶν Ἐνόπλων δυνάμεων Ἑλλᾶς, καὶ Θαλάσσης, ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Κράτους, διευθύνει τὰς ἐπιχειρήσεις διὰ:

- τοῦ Διοικητοῦ τοῦ Στρατοῦ.
- τοῦ Διοικητοῦ τῶν Ναυτικῶν δυνάμεων.
- τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Στρατοῦ καὶ τοῦ Ναυτικοῦ, ἥτις παίζει τὸν ρόλον συμβουλευτικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Προέδρου καὶ ἐνδεχομένως ὀργάνου συντονισμοῦ μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῆς Ἑλλᾶς καὶ τῶν Ναυτικῶν δυνάμεων, ὅταν ἀποφασισθῇ μία συνδεδασμένη ἐνέργεια.

Ὑπουργεῖον Ἀεροπορίας δὲν ὑπάρχει. Ὁ Στρατὸς ἔχει ἰδίαν Ἀεροπορίαν καὶ τὸ Ναυτικὸν ἰδίαν.

Ἡ Ἱαπωνία, χώρα νησιωτικὴ καὶ ἀπὸ τῆς ἐγκαταστάσεώς της εἰς Κορέαν καὶ εἰς Μαντσούκου, ἡπειρωτικὴ δύναμις, ὀφείλει νὰ εἶναι ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένη κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Ἡ Ἀνωτάτη διοίκησις ὅλων τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τοῦ Ἑθνους ἀνήκει εἰς τὸν Αὐτοκράτορα, ὅστις συντονίζει ἐν καιρῷ εἰρήνης τὰς ἐργασίας τῶν δύο Πολεμικῶν Ὑπουργείων, Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν (Ἀεροπορίας δὲν ὑφίσταται) τῇ βοήθειᾳ τῶν ἐξῆς συμβουλευτικῶν ὀργάνων:

- τοῦ Συμβουλίου τῶν Στραταρχῶν.
- τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου.
- τῶν Ὑπουργῶν τῶν Στρατιωτικῶν καὶ τῶν Ναυτικῶν, ὡς καὶ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων τῶν.
- τέλος τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐθνικῶν Πόρων.

Ἐν καιρῷ πολέμου ὁ Αὐτοκράτωρ διευθύνει τὰς ἐπιχειρήσεις δι' ἑνὸς Γενικοῦ Στρατηγοῦ, περιλαμβανόντος ἐν Ἐπιτελείῳ καὶ δύο τμήματα:

- τὸ Τμήμα τοῦ Στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, διευθυνόμενον παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Στρατοῦ.
- τὸ Τμήμα τοῦ Ναυτικοῦ, διευθυνόμενον παρὰ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ναυτικοῦ.

Ὁ συντονισμὸς μεταξὺ τῶν δυνάμεων τῆς Ξηρᾶς καὶ ἐκείνων τῆς Θαλάσσης, ἐξασφαλίζεται, ἐν περιπτώσει συνδεσασμένων ἐπιχειρήσεων, διὰ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Στρατηγοῦ.

Ἡ Τουρκία ἔχει σύστημα τελειῶς συγκεντρωτικόν, παραπλήσιον τοῦ Πολωνικοῦ. Ὁ Στρατάρχης Φεχρή Τσακμάκ ἀσκεῖ ἐξουσίαν ἀνάλογον περίπου πρὸς τὴν τοῦ Πολωνοῦ Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Ἡ Γιουγκοσλαβία ἔχει ἐν κοινὸν Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν (Ξηρᾶς καὶ Ἀέρος) καὶ Ναυτικῶν ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Μάριτς.

Ἡ Ρουμανία ἔχει Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ὑπὸ τὸν Στρατηγὸν Ἀγγελέσκο.

Ἐν συνόψει, ὅλα τὰ Μεγάλᾳ Ἔθνη — πλὴν τῆς Γαλλίας, περὶ ἧς κατωτέρω — ἀντιμετώπισαν τὸ πρόβλημα τῆς ἐνιαίας Διοικήσεως καὶ εὗρον λύσιν τινά. Ὅσα διὰ λόγους οικονομικούς, δημογραφικούς ἢ ἰδεολογικούς, τείνουσι νὰ ἀκολουθήσουν πολιτικὴν ἐπεκτάσεως καὶ κατ' ἀκολουθίαν προβλέπουσι πόλεμον ἐπιθετικόν, ἐπαραποποίησαν τὴν ἐνιαίαν διοίκησιν, ἐμπιστευθέντα ὅλας τὰς Στρατιωτικὰς Ἐξουσίας εἰς ἕναν μόνον ἄνθρωπον:

— ἐν Γερμανίᾳ εἰς τὸν Ὑπουργὸν τῆς Ράιχσπερ, ἐν Ἰταλίᾳ εἰς τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Κυβερνήσεως, ἐν Πολωνίᾳ εἰς τὸν Γενικὸν Ἐπιθεωρητὴν τοῦ Στρατοῦ, ἐν Ρωσίᾳ εἰς τὸν Ἐπίτροπον τοῦ Λαοῦ ἐπὶ τῆς Ἀμύνης τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως, ἐν Ἰαπωνίᾳ εἰς τὸν Αὐτοκράτορα κ.τ.λ.

Κράτος μὲ πολίτευμα Δημοκρατικόν, ὡς αἱ Ἠνωμένα Πολιτεῖαι, μὴ ἀκολουθοῦν πολιτικὴν ἐπεκτάσεως, ἔχει καὶ αὐτὸ συγκεντρώσει τὴν διοίκησιν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων του εἰς χεῖρας τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ ἐπεφόρτισεν αὐτὸν μὲ τὰς ἀφορώσας τὴν διέθυνσιν τοῦ Πολέμου ἀποφάσεις.

Τέλος βλέπομεν ὅτι ἡ Μεγάλᾳ Βρεταννία, ἥτις μέχρι τοῦδε εἶχεν ἀναθέσει εἰς μίαν Ἐπιτροπὴν τὴν Διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τὴν μέριμναν τῆς ἀσφαλείας τῆς, ἀποφαρίζει στενὸν συντονισμὸν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων τῆς καὶ προβαίνει εἰς τὸν διορισμὸν Ὑπουργοῦ τῆς Ἀμύνης.

Ἡ Γαλλία δὲν ἔδωσεν εἰσέτι λύσιν εἰς τὸ πρόβλημα. Τὸ 1932 ὁ Ταρντιέ ἀπεπειράθη νὰ συμπύξη καὶ τρία Πολεμικὰ Ὑπουργεῖα εἰς ἓν. Ἐπέφερον ἀναστάτῳσιν, ἐνῶ ἔπρεπε μᾶλλον νὰ συντονίσῃ αὐτά, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀπέτυχε. Ἐκτοτε ἀπησχόλησε πολὺ τοὺς ἰθὺς ὄντας τὸ ζήτημα τῆς ἐνιαίας προπαρασκευῆς καὶ διευθύνσεως τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Ἐσχάτως ἀνεμίσθη ἐντόνως ὁ Στρατάρχης Πεταιν καὶ τοιοῦτον ἐκλούθησε καὶ ὁ πρῶν Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατηγὸς Ντεμπεναί. Ὁ πρῶτος ἔθεσε τὸ ζήτημα παραστατικώτατα ὡς ἑξῆς: «Αἱ συνθήκαι αἰμύνης τῆς Γαλλίας παρουσιάζονται ὑπὸ μορφήν περίπλοκον. Εἰς τὴν ξηρὰν σύνορα 1300 χιλιομέτρων. Ὅλη ἡ ἥπειρος καταλήγει ἐκεῖ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τῆς ἱστορίας ἀσκεῖ πίεσιν ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἰσμοῦ. Πρὸς Βορειοανατολὰς καὶ Νοτιοανατολὰς ὑπάρχουσι δύο μεγάλα Κράτη, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ἰταλία, ἐλαυνόμενα ὑπὸ βίας ἐνεργητικότητος καὶ διαθέτοντα πολεμικὴν δυναμικότητα κολοσσίαν. Εἰς τὴν θάλασσαν ἀπαιτεῖται ἡ ἄμυνα ἀκτῶν 3.000 χιλιομέτρων μὲ δύο ζῶνας ἀνεφοδιασμοῦ καὶ δύο Θάλαρα Ἐπιχειρήσεων ἐντελῶς χωριστά, τὸν Ἀτλαντικὸν καὶ τὴν Μεσόγειον. Ἐπὶ πλέον σημαντικὰ Ἀποικιακὰ Κτήσεις, ἀπέραντος Βορειοαφρικανικὴ Ἐπικράτεια, τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖται ἡ περιφρούρησις τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν μετὰ τῆς Μητροπόλεως συγκοινωνιῶν. Εἰς ἐπίμετρον ἔδαφος ἰδιαιτέρως τραπὸν ὑπὸ ἐναερίων ἐπιθέσεων, διότι αἱ κύρια οἰκονομικὰ καὶ βιομηχανικὰ πηγαὶ εἶναι συνεωρευμένα πρὸς Βορρᾶν καὶ Βορειοανατολὰς. Ἡ πρωτεύουσα εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν 300 χιλιομέτρων ἀπὸ τῶν συνόρων καὶ ἡ Μασσαλία πλησίον τῶν βάσεων τῶν ἀντιπάλων. Εἰς τὰς γενικὰς ταύτας σκέψεις — αἵτινες ἐπιβάλλουσιν ὁργάνωσιν τῆς Διοικήσεως συγκεντρωτικὴν, ἵνα μὴ ἀποκλίνωσι καὶ σπαταλῶνται αἱ προσπάθειαι — προσσθένται καὶ αἱ ἐιδικὰ δυσκολίαι χρήσεως τῆς Ἀεροπορίας. Ἀμα τῇ κηρύξει τοῦ πολέμου, λογικῶς ἡ Ἀεροπορία θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἐκμηδένισιν τῶν βάσεων καὶ τῶν ὁργανώσεων τῆς ἐχθρικής Ἀεροπορίας.

» Ἀλλ' ἂν κατὰ τὴν αὐτὴν στιγμὴν ὁ ἐχθρὸς ἐξαπολύσῃ αἰφνιδιστικῶς ὄγκον

μηχανοκινήτων Μεραρχιών κατά τῶν βορείων συνόρων, ἀπειλῶν ὑπερκέρασιν τῶν ὀχυρωμένων ζωνῶν, ποῖος θὰ ἀποφασίσῃ περὶ τοῦ προσανατολισμοῦ ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὰς ἐναερίους μας δυνάμεις καὶ τίς θὰ καθορίσῃ τὴν ὥραν τῆς ἐπεμβάσεώς των;

»Ὁ Στρατὸς τῆς Ἑλλάς συνάπτει ἀποφασιστικὴν μάχην. Ποῖος θὰ ὀρίσῃ εἰς τὴν Ἀεροπορίαν τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ καὶ τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον τῆς συμμετοχῆς τῆς;

»Διεξάγονται σπουδαῖαι θαλάσσιαι μεταφοραί, ἡ ἀκόμῃ προβλέπεται ναυμαχία τις. Ποῖος θὰ κανονίσῃ τὴν συνδρομὴν τῶν ἐναερίων δυνάμεων;

»Εἶναι λοιπὸν πασίδηλον ὅτι ἐπιβάλλεται εἰς τὴν Γαλλίαν, ἰσως περισσότερον παρὰ εἰς πᾶσαν ἄλλην χώραν, ὁ διορισμὸς ἀνωτέρου τινὸς διαιτητοῦ.

Προχωρῶν προτείνει ὁ Στρατάρχης διὰ τὴν Γαλλίαν τὰ ἑξῆς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς:

— Νὰ μὴ συγχωνευθοῦν τὰ τρία σημερινὰ Πολεμικά Ὑπουργεῖα καὶ τὰ Ἐπιτελεῖα των, διότι φρονεῖ ὅτι οὐδεὶς ἄνθρωπος — ἔστω καὶ πρῶτον μεγέθους — θὰ ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ἔργον τοῦτο καὶ διότι θεωρεῖ ταῦτα ἐπίσης ἀναγκαῖα.

— Νὰ δημιουργηθῇ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἔχον ἐξουσίαν συντονιστικὴν. Τὸν συντονισμόν θὰ ἐπεδίωκε τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο:

α) Εἰς τὰ σοβαρώτερα ζητήματα τὰ ἀνήκοντα συγχρόνως καὶ εἰς τὰ τρία Ὑπουργεῖα ἦτοι:

— Σύνταξις τοῦ Σχεδίου Ἀμύνης τοῦ Κράτους καὶ τῶν Σχεδίων Ἐκστρατείας τῶν ἀντιστοιχοῦντων εἰς τὰς διαφόρους ὑποθέσεις.

— Προσανατολισμὸς τοῦ δόγματος τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης συναρτῆσαι τῆς ἐξελίξεως τῆς τεχνικῆς καὶ διαιτητικῆς μεταξὺ τῶν ἀποκλινουσῶν ἀπόψεων.

— Γενικὴ κατανομή τῶν δυνάμεων καὶ τῶν πιστώσεων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

— Ἐναρμόνισις τῶν προγραμμάτων τῶν ἐξοπλισμῶν.

— Προώθησις τῶν τεχνικῶν ἐρευνῶν ἐμπνεομένη ἐκ τῶν κοινῶν ἀναγκῶν τῶν δυνάμεων Ἑλλάς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος.

β) Εἰς τὰ προβλήματα:

— Προμηθειῶν καὶ ἀποθεμάτων πολέμου.

— Πολιτικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἐπιστρατεύσεως.

— Συνδέσμων καὶ Συγκοινωνιῶν.

— Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας.

— Διαφόρων ζητημάτων τὰ ὁποῖα ἐνδιαφέρουσιν ὅλα τὰ Ὑπουργεῖα Πολιτικά καὶ Στρατιωτικά.

Ὁ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Ἀμύνης θὰ βοηθῆται ὑπὸ Ἐπιτελείου συγκροτουμένου ἀπὸ ἀξιωματικῶν, οἵτινες θὰ ἐστρατολογουῦντο ἐκ τῶν ἔχοντων τὰ καλύτερα προσόντα εἰς τὰς τρεῖς ἐνόπλιους δυνάμεις κατόπιν ἐδικῶν σπουδῶν. Τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀξιωματικῶν τούτων προβλέπει ὁ Στρατάρχης μικρὸν καθ' ὅσον θὰ παραμείνωσι τὰ τρία μερικά Ὑπουργεῖα μετὰ τῶν Ἐπιτελείων των. Ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ Ἐπιτελείου τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης θὰ ἐποθετεῖτο εἰς Ἀρχηγὸς ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

Τὸ ἄνω σύστημα ἐπιτρέπει, κατὰ τὸν Πεταῖν, τὴν μετάβασιν ἀπὸ τῆς εἰρήνης εἰς τὸν πόλεμον, ἐξασφαλίζον ἀπροσκόπτως τὴν ὀργάνωσιν τῆς ἐν καιρῷ πολέμου Ἀνωτάτης Διοικήσεως. Κατὰ τὴν ἐπιστρατεύειν:

— Οἱ τέσσαρες Ὑπουργοὶ μένουσιν εἰς τὰς θέσεις των.

— Οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος ἀναλαμβάνουσιν Ἀνώτατοι Διοικηταὶ τῶν Δυνάμεων Ἑλλάς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος.

— Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης θὰ περιβληθῇ τὴν ἐξουσίαν τῆς Γενικῆς Διευθύνσεως τῶν Ἐπιχειρήσεων εἰς ὅλα τὰ θέατρα. Χωρὶς νὰ ἀναμιγνύεται εἰς τὴν ἐκτέλεσιν, διὰ τὴν ὁποῖαν παραμένει υπεύθυνος ἑκαστὸς τῶν Ἀνωτάτων Διοικητῶν, παίζει τὸν ρόλον τοῦ διαιτητοῦ καὶ συντονιστοῦ ἐντὸς τοῦ γενικοῦ πλαισίου τοῦ καθορισθέντος ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως.

Ἐν τέλει ὁ Στρατάρχης, καταλήγων, ὑπομνήσκει μετὰ μεγίστης αὐστηρότητος τὰς βεβαίας συνεπειὰς τῆς ἑλλειψέως σήμερον ἐνιαίας διοικήσεως ἐν Γαλλίᾳ καὶ ποιεῖται ἐκκλησίαν ὅπως ἐκλείψουν τὰ ἰδιαίτερα συμφέροντα καὶ τὰ ζητήματα προσώπων, ἵνα μὴ ἐυρέθῃ ἡ Γαλλία εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ αὐτοσχεδιάζῃ τὴν τελευταίαν στιγμὴν τῶν ἀποφασιστικῶν ὤρων. Δὲν πιστεῖται ὅτι ἐφθασαν οἱ Γάλλοι εἰς τὸ σημεῖον νὰ λησμονῶσιν ὅτι ἡ ἱδρυσις τῆς Διασυνμμαχικῆς Ἀνωτάτης Διοικήσεως τὸ 1918 ὑπῆρξεν εἰς ἓκ τῶν συντελεστῶν τῆς Νίκης.

Αί συνθήκαι άμύνης της μικράς 'Ελλάδος είναι περισσότερον περίπλοκοι εκεί-
νων της Γαλλίας. Είς την Ήραν σύνορα 1200 περίπου χιλιομέτρων. Όλη ή Βαλ-
κανική Χερσόνησος καταλήγει είς ήμάς καί από τών άρχών της 'Ιστορίας, ή 'Ελ-
λάς δέχεται μέχρι σήμερον την πίεσιν τών βορείων γειτόνων της. Τό γε νυν έχον
αντιμετωπιζόμεν έπιβουλήν της Βουλγαρίας, ραγδαίως άνασυγκροτούμένη, ουδό-
λως δέ αποκλείεται νά προσβληθώμεν καί από την γειτονικήν Μεγάλην Δύνα-
μιν, την 'Ιταλίαν, έχουσαν ήδη τόν Ένα πόδα επί της Βαλκανικής. Είς τό μέλλον
δέν δέν είναι καθόλου άπίθανον νά ίδωμεν την συγκρότησιν ενός ένιαίου Γιουγκο-
σλαβικού — Βουλγαρικού Μετώπου καθ' ήμών ή νά περιπλακώμεν άκοντες, λόγω
της γεωγραφικής θέσεώς μας, είς την διήνν μιās 'Αγγλοϊταλικής ρήξεως. Είς
την θάλασσαν άπαιτείται ή άμυνα άκτών 7.000 χιλιομέτρων περίπου καί πληθούς
νήσων. Αί θαλάσσαι γραμμαί συγκοινωνιών μετά τοῦ έξωτερικού, αλλά καί αί
έσωτερικάί άποτελοῦσι ζήτημα ζωής καί θανάτου δι' ήμάς (έφοδιασμός, συγκέν-
τρωσις τοῦ στρατοῦ). Τό ήπειρωτικόν έδαφος είς την Μακεδονίαν καί Θράκην είναι
λίαν έκτεθειμένον είς τās έχθρικάς άεροπορικάς προσβολάς (άστικά κέντρα, σι-
δηροδρομικάί σταθμοί, λιμένες). 'Η πρωτεύουσα καί τό έπίνειόν της έκτεθειμένη
είς τά πυρά τού έχθρικού στόλου. 'Η πρωτεύουσα της Μακεδονίας είς άπόστασιν
όλιγωτέραν τών 100 χιλιομέτρων από τών συνόρων. Τό σιδηροδρομικόν δίκτυον
λίαν ευπαθές είς τās άεροπορικάς προσβολάς.

Είναι καταφανής ή ανάγκη της ένότητος της 'Εθνικής 'Αμύνης καί διά την
'Ελλάδα. Τά πεινχρά μέσα της πρέπει νά μή σπαταληθώσιν, αλλά νά χρησιμοποιη-
θώσι με την μέγιστα δυνατήν απόδοσιν, διευθυνόμενα ένιαίως, τόσον είς την περίο-
δον της έν είρήνη προπαρασκευής, όσον καί είς την περίοδον της έν πολέμω χρή-
σεως αὐτών.

Σήμερον τό μόνον παρ' ήμίν όργανον συντονισμού είναι τό 'Ανώτατον Συμβού-
λιον 'Εθνικής 'Αμύνης, τοῦ όποίου προεδρεύει ό Πρόεδρος της Κυβερνήσεως, έχων
ώς τεχνικόν, τρόπον τινά, σύμβουλόν του τό 'Ανώτατον Πολεμικόν Συμβούλιον. 'Επί
πλέον ό σημερινός Πρόεδρος της Κυβερνήσεως ήθέλησε νά ένισχύσῃ τόν συντονι-
σμόν τοῦτον, έντός όμοως τοῦ πλαισίου τών κειμένων Νόμων, κρατήσας την θέσιν
τοῦ 'Υπουργοῦ έφ' ενός έκάστου τών τριών Πολεμικών 'Υπουργείων. Κατά την
κειμένην Νομοθεσίαν καί μάλιστα είς τās περιπτώσεις καθ' ός ό Πρόεδρος της
Κυβερνήσεως δέν είναι πρόσφορον έχον προσωπικήν πείραν καί έγκυρον γνώμην είς
τά ζητήματα της 'Εθνικής 'Αμύνης, πρέπει νά λειτουργή καλώς τό 'Ανώτατον Πο-
λεμικόν Συμβούλιον. 'Ατυχώς όμως τοῦτο δέν συμβαίνει οὔτε θά συμβῇ ποτέ. Τρεῖς
είναι κυρίως οί λόγοι:

— Τό ρευστόν της συνθέσεως του είς πρόσωπα.

— Τό ότι τά μέλη αὐτοῦ, έκτός τών 'Αρχηγών τών 'Επιτελείων, δέν έχουσι τά
στοιχεῖα ίνα κρίνωσι. Περιορίζονται κατ' ανάγκην μόνον είς τά δεδομένα τών 'Ε-
πιτελείων. Καί αὐτοί οί 'Αρχηγοί τών 'Επιτελείων κατέχουσι μόνον τά κατά μέρος
ζητήματά των.

— Τό ότι αἱ αποφάσεις τοῦ Συμβουλίου δέν συνεπιφέρουσιν εὐθύνας διά τά μέλη.

'Αποβαίνει κατὰ συνέπειαν ό 'Αρχηγός της Κυβερνήσεως άνευ όργανου πραγμα-
τικώς άποδοτικοῦ είς τό έργον του διά την 'Εθνικήν 'Αμυναν. Τό Γενικόν 'Επιτε-
λεῖον Στρατοῦ οὐδεμίαν μέχρι της στιγμῆς επί τών ήμερών μου έλαβε κατεῦθυν-
σιν ή ένδειξιν προερχομένην, άμέσως ή έμμέσως, έκ μέρους τοῦ 'Ανωτάτου Πολεμι-
κού Συμβουλίου. Είς τό πρό τιнос χρόνον τεθέν είς τό Συμβούλιον έρώτημα περί της
άντιαεροπορικής άμύνης της Χώρας, αἱ ύποβληθεῖσαι έκθέσεις διαπιστώνουσιν ότι
αἱ γενόμεναι συζητήσεις καί σκέψεις είς οὐδέν κατέληξαν.

Προχωροῦντες είς την αναζητήσιν τοῦ τί ίσχύει παρ' ήμίν έν πολέμω, από της
άπόψεως τοῦ συντονισμού τών τριών κλάδων της 'Εθνικής 'Αμύνης, παρατηροῦμεν
ότι δέν έχει τίποτε προσβεβηθῇ είσέτι. Καί αὐτό τό 'Ανώτατον Πολεμικόν Συμβού-
λιον, έν περιπτώσει έπιστρατεύσεως, θά παύσῃ ύφιστάμενον, τών μελῶν αὐτοῦ χρη-
σιμοποιηθησομένων άλλαχού. Οὕτω, συγκεκριμένως, οἱ τρεῖς Γενικοί 'Επιτεωρηται
τοῦ Στρατοῦ, συμφώνως τῷ άρθρῳ 5, τοῦ διά της ύπ' αριθ. Ε. Π. 56 παρελθόντος
έτους 'Εγκυκλίου Διαταγῆς τοῦ 'Υπουργείου Στρατιωτικῶν, κοινοποιηθέντος Νό-
μου, θά χρησιμοποιηθώσιν είς τόν έμπόλεμον Στρατόν. Οἱ 'Αρχηγοί τών 'Επιτε-
λείων καί οἱ λοιποί 'Ανώτατοι 'Αξιωματικοί όμοίως θά χρησιμοποιηθώσιν αναλόγως.

Δέν έχει προσέτι, εἰδικῶς διά τόν Στρατόν της Ήρας, λυθῇ οὔτε τό ζήτημα
τοῦ ποῖος θά διοικήσῃ αὐτόν έν πολέμω, άνεξαρτήτως της συγκροτήσεως ή μή
τοῦ 'Υπουργείου 'Εθνικής 'Αμύνης.

Χωρίς ποσῶς νά λαμβάνω ὅπ' όψει μου προσωπικούς λόγους, θεωρῶ ότι θά

είναι μειωμένα ή εϋθύνη και ή απόδοσις ἐκείνου ὅστις θά ἐκαλεῖτο τήν τελευταίαν στιγμήν νά ἀναλάβῃ τήν βαρεῖαν ταύτην ἐντολήν, ἂν δέν εἶναι τοῦλάχιστον εἰς ἐκ τῶν ἐνεργῶς καί ὑπευθύνως μετασχόντων εἰς τήν Διοίκησιν τοῦ Στρατοῦ ἀπό τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης. Ἡ πείρα τοῦ παρελθόντος ἐπιβεβαιοῖ ταῦτα. Καί διὰ νά φέρω ἕν μόνον παράδειγμα ἐκ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας, ἀνατρέχω εἰς τόν πόλεμον τοῦ 1897. Εἰς τόν τότε Ἀρχηγόν τοῦ Στρατοῦ, Διάδοχον Κωνσταντῖνον, ἐδόθη νά ὁδηγήσῃ εἰς τήν Μάχην ἕνα Στρατόν, εἰς τήν διοίκησιν, ἐκπαίδευσιν καί ὕλικήν ὀργάνωσιν τοῦ ὁποίου δέν εἶχεν οὕτως ἀναμειχθῇ. Τά ἀποτελέσματα γνωστά, ἀλλά καί μὴ δυνάμενα πῶς νά καταλογισθῶσιν εἰς βάρος ἐκείνου ὅστις οὐδεμίαν εϋθύνην ἔφερε διὰ τήν ἠθικήν καί ὕλικήν κατάστασιν τοῦ ἐμπολέμου Στρατοῦ.

IV. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΔΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Εἰς τήν Κυβέρνησιν ἐναπόκειται νά κρίνῃ καί ἀποφασίσῃ ἐπὶ τοῦ θιγομένου διὰ τοῦ παρόντος ὑπομνήματος ζητήματος. Τό κατ' ἐμέ θά συνηγούρουν εἰς τήν ἐφαρμογήν τὸν ἑξῆς:

Ιον) Νά συγκροτηθῇ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, μέ Ὑπουργόν τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, τὸν πρῶτον ὑπεύθυνον Κυβερνήτην τῆς Χώρας.

Ἀποστολὴ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἡ ἑξῆς:

α) Βάσει τῆς γενικῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως, θά εἶναι ὁ ρυθμιστὴς τοῦ γενικοῦ προγράμματος προπαρασκευῆς τῶν πολεμικῶν δυνάμεων τῆς Χώρας καί κατανόμης τῶν διατεθειμένων πιστώσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἐφ' ὧν θά ἀσκήῃ ἐξουσίαν.

β) Βάσει τοῦ πολιτικοῦ σκοποῦ τοῦ πολέμου καί τῶν συμβατικῶν ὑποχρεώσεων τῆς Χώρας θά συντάσῃ τὸ Σχέδιον Ἀμύνης τοῦ Κράτους εἰς τὸ ὁποῖον θά καθορίζῃ:

- τοὺς ἐπιδιωκτέους γενικοὺς στρατηγικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς.
- τὴν ἀποστολήν τῶν κατὰ Ξηράν, Θάλασσαν καί Ἀέρα Πολεμικῶν δυνάμεων καί τὰς γενικάς συνθήκας τῆς συνεργασίας των.
- τὴν ἐν γένει ἀντιαεροπορικὴν ἀμυναν τῆς Χώρας.

γ) Πρὸς τοῦτοις θά χειρίζεται τὰ ἑξῆς ἄλλα ζητήματα:

- τὰς διαπραγματεύσεις διὰ τὴν σύναψιν τῶν Στρατιωτικῶν Συμβάσεων αἵτινες ἀπορρέουσιν ἐκ τῶν πολιτικῶν τοιούτων τὰς ὁποίας συνάπτει τὸ Κράτος.
- τὸν προσανατολισμὸν τοῦ Δόγματος τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης συναρτήσῃ τῆς ἐξελίξεως τῆς τεχνικῆς καί διατηρήσιν μεταξὺ τῶν ἀποκλινοῦσάν ἀπόψεων.
- τὴν προώθησιν τῶν τεχνικῶν ἐρευνῶν ἐμπνεομένην ἐκ τῶν κοινῶν ἀναγκῶν τῶν δυνάμεων Ξηρᾶς, Θαλάσσης καί Ἀέρος.
- τὴν Οἰκονομικὴν καί Πολιτικὴν Ἐπιστράτειον τῆς Χώρας.
- τὰς ὑποδείξεις πρὸς τὰ ἀρμόδια Ὑπουργεῖα ἐπὶ τῆς ἐξυπηρετοῦσης τὴν Ἐθνικὴν Ἀμυναν συγκοινωνιακῆς καί τηλεγραφικῆς ἐν γένει Πολιτικῆς.
- πᾶν ἄλλο ζήτημα Ἐθνικῆς Ἀμύνης ἐνδιαφέρον ὅλα τὰ Ὑπουργεῖα, Πολιτικά καί Πολεμικά.

2ον) Τὰ σημερινὰ τρία Πολεμικά Ὑπουργεῖα νά παραμείνωσι, μετονομαζόμενα εἰς Ὑφυπουργεῖα διὰ νά εἶναι καταφανῆς ἡ ἱεραρχικὴ κλίμαξ ἐν σχέσει μέ τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

3ον) Παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ Ἐθνικῆς Ἀμύνης νά συγκροτηθῇ Ἐθνικὸν Ἐπιτελεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τοῦ ὁποίου ἡ σύνθεσις θά εἶναι περιορισμένη καί θά περιλαμβάνῃ πέντε Ἐπιτελικά Γραφεῖα γενικοῦ διὰ τὴν ὅλην Ἐθνικὴν Ἀμυναν ἐνδιαφέροντος, τοῦτέστι:

α) Γραφεῖον Ἀρχηγοῦ Διοικητικόν. Ὁ ρ γ ἄ ν ω σ ι ς καί Π ι σ τ ῶ σ ε ι ς.

— Ζητήματα διοικητικά.

— Ζητήματα ὀργανώσεως κοινῶν τῶν τριῶν κλάδων ἐνδιαφέροντος.

— Κατανομή τῶν ἐκτάκτων πιστώσεων εἰς τὸν Στρατόν, τὸ Ναυτικόν, τὴν Ἀεροπορίον καί τὴν Ἀντιαεροπορικὴν Ἀμυναν τῆς Χώρας.

Τὸ Ταμεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης, τὸ ὁποῖον σήμερον διαχειρίζεται τὰς ἐκτάκτους πιστώσεις τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν μόνον, θά ἀναλάβῃ αὐτὴν διαχειρίσιν ὅλων τῶν ἐκτάκτων πιστώσεων τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης δεχόμενον ἐντολὰς ἀπὸ μὲν τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης διὰ τὴν κατανομήν αὐτῶν μεταξὺ τῶν τριῶν Ὑφυπουργείων, ἀπὸ τ' ἀτελευταία δὲ ταῦτα διὰ τὴν διάθεσίν των. Αἱ πιστώσεις διὰ τὴν Ἀντιαεροπορικὴν Ἀμυναν τῆς Χώρας θά ὀρίζονται ἰδιαίτερώς ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καί θά διατίθενται ἐπίσης τῇ ἐντολῇ τούτου.

β) II Γραφείον. Πληροφορία. Ἀντικατασκοπεία.

Τὸ Γραφεῖον τοῦτο τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης θὰ πρέπει νὰ κα-
ταστή τὸ μοναδικὸν διευθύνον ὄργανον τοῦ Κράτους εἰς τὰ ζητήματα Πληροφοριῶν
καὶ Ἀντικατασκοπείας καὶ νὰ προικισθῇ δι' ὅλων τῶν ἀναγκαίων μέσων, ἰδίᾳ χρη-
ματικῶν. Ἀπαντᾷ τὰ II Γραφεῖα τῶν μερικῶν Ἐπιτελείων, τῶν Ἐπιτελείων τῶν
Μεγάλων Μονάδων, ἡ Ὑπηρεσία Ἀμύνης τοῦ Κράτους, οἱ Στρατιωτικοὶ καὶ Ναυ-
τικοὶ Ἀκόλουθοι, θὰ ἔχουν τεχνικὴν ἐξάρτησιν ἐκ τοῦ II Γραφείου τοῦ Γενικοῦ
Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

γ) III Γραφείον. Ἐπιχειρήσεις. Στρατιωτικαὶ Συμβάσεις.

Τὸ Γραφεῖον τοῦτο, βάσει τοῦ πολιτικοῦ σκοποῦ τοῦ πολέμου καὶ τῶν συμβατι-
κῶν ὑποχρεώσεων τῆς Χώρας, θὰ συντάσῃ τὸ Σχέδιον Ἀμύνης τοῦ Κράτους, θὰ κα-
θορίζῃ τὴν ἀποστολὴν τῶν κατὰ Σηράν, Θάλασσαν καὶ Ἀέρα Πολεμικῶν δυνάμεων
καὶ τὰς γενικάς συνθήκας τῆς συνεργασίας των, τοὺς ἐπιδικτούς γενικοὺς Στρα-
τηγικοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς. Θὰ ἀναλαμβάνῃ ὡσαύτως τὰς διαπραγματεύ-
σεις διὰ τὴν σύναψιν τῶν Στρατιωτικῶν Συμφωνιῶν μετ' ἄλλων Κρατῶν.

δ) IV Γραφείον. Ἀντιαεροπορικὴ Ἀμυνα τῆς Χώρας.

Τὸ Γραφεῖον τοῦτο εἶναι ἐκεῖνον, ὅπερ θὰ χειρίζεται τὸ ζήτημα τῆς Ἀντιαεροπο-
ρικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας. Διὰ τὴν ἐνεργὸν Ἀεράμουναν θὰ καθορίσῃ τὴν συμβολὴν
ἐκάστου κλάδου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ θὰ συντονίζῃ τὰ οὕτω διατιθέμενα μέσα χωρὶς
νὰ ἀναμειγνύεται εἰς τὴν ἰδίαν ἀντιαεροπορικὴν Ἀμυναν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ἐπίσης θὰ ὁργανώσῃ τὴν Παθητικὴν Ἀεράμουναν τῆς Χώρας.

Ἡ Ἐπιθεώρησις Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῆς Χώρας θὰ παραμείνῃ ἀπλή Ἐπι-
θεώρησις, τοῦτέστιν ὄργανον μελετῶν καὶ ἐλέγχου, ὑπαγομένη ὑπὸ τὸν Ἀρχηγόν
τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

ε) V Γραφείον. Πολιτικὴ καὶ Οἰκονομικὴ Ἐπιστράτευσις.

Εἶναι τὸ ἤδη VI Γραφεῖον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ὅπερ θὰ ἐνταχθῇ
ὁλόκληρον ὡς ἔχει εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ θὰ ἐνισχυθῇ
καὶ δι' ἀξιωματικῶν Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας.

4ον) Διὰ τὴν εἰς ἀξιωματικούς συγκρότησιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς
Ἀμύνης θὰ γίνῃ ἐπιλογὴ τῶν καταλλήλων ἐκ τῶν τριῶν κλάδων. Ἐπὶ πλέον διὰ
τὸν κατὰστῆσαν πλειάδος καλῶν ἀξιωματικῶν Σηράς, Θαλάσσης καὶ Ἀέρος εἰς τὰ
προβλήματα γενικῆς διευθύνσεως τοῦ πολέμου, εἶναι σκόπιμον νὰ λειτουργήσῃ καὶ
παρ' ἡμῖν ἐν εἰδικῶν ἐκπαιδευτικῶν Κέντρων κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν ἀντιστοίχων
τοιοῦτων τοῦ Ἐξωτερικοῦ.

5ον) Τὰ Γενικά Ἐπιτελεῖα Στρατοῦ, Ναυτικοῦ καὶ Ἀεροπορίας, παραμένοντα
ὕπὸ τὰ ἀντίστοιχα Ὑπουργεῖα, θὰ πρέπει νὰ ἀνασυνηταχθῶσι καὶ νὰ προσαρμο-
σθῶσι, συμπτυσσόμενα κάπως, πρὸς τὰς νέας δημιουργουμένας συνθήκας ἐκ τῆς
συγκροτήσεως τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

6ον) Συγκροτουμένου τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης δεόν νὰ ἐπέλθωσι
καὶ αἱ ἐξῆς ἀκόμη μεταβολαί:

α) Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τὸ Ἀνώτατον Πολεμικὸν
Συμβούλιον θὰ πρέπει νὰ καταργηθῶσι. Κύριος Πολεμικὸς σύμβουλος τοῦ Προέ-
δρου τῆς Κυβερνήσεως θὰ εἶναι πλέον ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου τῆς Ἐ-
θνικῆς Ἀμύνης μετὰ τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Γενικῶν Ἐπιτελείων Στρατοῦ, Ναυτικοῦ
καὶ Ἀεροπορίας.

β) Οἱ Γενικοὶ Ἐπιθεωρηταὶ τοῦ Στρατοῦ θὰ καταστήναι δυνατόν, κατόπιν τῶν
ἀνωτέρω, νὰ χρησιμοποιηθῶσι καλῶς διὰ τὸ κύριον ἔργον των ἐν εἰρήνῃ καὶ
νὰ ἀσχοληθῶσι περισσότερο ἐπὶ τῶν ἐν πολέμῳ ἀποστολῶν των, αἵτινες θὰ ὀρι-
σθῶσι καὶ θὰ γνωσθῶσιν εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦδε.

γ) Αἱ Ὑπηρεσίαι τῶν τριῶν κλάδων θὰ πρέπει ν' ἀνασυγκροτηθῶσιν καὶ ὀργα-
νωθῶσιν ἐπὶ νέας βάσεις. Ὅσαι ἐξ αὐτῶν εἶναι γενικοὶ ἐνδιαφέροντος, τοῦτέστιν
ἅπασαι αἱ Οἰκονομικαὶ Ὑπηρεσίαι, ἡ Ὑγειονομικὴ Ὑπηρεσία, ἡ Ὑπηρεσία Στρατο-
λογίας, ἡ Ὑπηρεσία Δικαιοσύνης, κλπ., εἶναι ἐπιβεβλημένον καὶ οἰκονομικώτερον
νὰ ἐξυμνηρεθῶνται ἐκάστη ἀπὸ ἐν Σῶμα Στελεχῶν, κοινῶν δι' ἅπαντας τοὺς κλάδους
τῆς Ἐθνικῆς Ἀμύνης, ἡ δὲ τοποθέτησις αὐτῶν νὰ προκαλῆται ὑπὸ τοῦ Ὑπουρ-
γείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Οἱ Ἐπιθεωρηταὶ τῶν Σωμάτων τούτων θὰ ὑπάγουνται εἰς
τὸν Ἀρχηγόν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης.

δ) Τὰ λογιστικὰ συστήματα τῶν τριῶν σημερινῶν πολεμικῶν Ὑπουργείων ν' ἀν-
τικατασταθῶσι δι' ἐνὸς κοινοῦ, ἀπλουστεροῦ καὶ ὀλιγώτερον γραφειοκρατικοῦ.

ε) Αἱ ἀφορῶσαι τὸν Στρατιωτικὸν κατασκευαὶ νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ ἐνιασίαν τε-
χνικὴν καὶ οἰκονομικὴν διεύθυνσιν, ἡ δὲ σειρὰ ἐπείγοντος νὰ καθορίζηται ὑπὸ τοῦ
Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης. Οὕτω θὰ ἐπέλθῃ οἰκονομία, θεσπιζομένων παντοῦ

τῶν οικονομικωτέρων τύπων, θά καταστή δὲ δυνατόν, ἀνευ αὐξήσεως τοῦ συνολικοῦ κονδυλίου τοῦ γενικοῦ προϋπολογισμοῦ, νὰ προωθηθῇ ἡ συμπλήρωσις τῶν πραγματικῶν ἐλλείψεων, αἵτινες ἐπιδρῶσι δυσμενῶς ὄχι μόνον ἐπὶ τῆς υἱείας καὶ πείθαρ-
χίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ γενικωτέρου πολεμικοῦ συμφέροντος τῆς Χώρας.

στ) Τὰ ἐν γένει ἐργοστάσια τῶν τριῶν σημερινῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων θά πρέπει νὰ συγχωνευθῶσιν εἰς ἓν ἔκτασιν ἐπιτρέπει ἡ ὁμοιογένεια αὐτῶν. Τοῦτο ἐπι-
βάλλεται διὰ τὸν περιορισμὸν τῶν ἐξόδων καὶ τὴν βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς.

Τον) Ἐν πολέμῳ θά ὑπάρχῃ ἀνάγκη:

α) Ἐνὸς Γενικοῦ Ἀρχηγοῦ τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων μετ' ἀναλόγου, ὀλίγα-
ρίθμου πάντως, Ἐπιτελείου. Οὗτος θά ἐξασφαλίσῃ τὸν συντονισμὸν τῶν κατὰ Ξηράν,
Θάλασσαν καὶ Ἀέρα πολεμικῶν δυνάμεων.

β) Τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης καὶ τῶν τριῶν Ὑφυπουργείων, ἅτινα θά
συνεχίζωσι τὸ ἔργον των, μὴ ἀναμιγνύμενα ὁμῶς οὔτε εἰς τὸν συντονισμὸν τῶν
πολεμικῶν Δυνάμεων, οὔτε εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐπιχειρήσεων. Τὸ Ὑπουργεῖον
Ἐθνικῆς Ἀμύνης θά περιορισθῇ εἰδικῶς ὡς πρὸς τὴν Ἀντιαεροπορικὴν Ἀμυναν
τῆς Χώρας μόνον εἰς τὴν ἄμεσον διεύθυνσιν αὐτῆς ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ.

γ) Τριῶν Ἀρχηγῶν, Στρατοῦ, Στόλου καὶ Ἀεροπορίας, μετὰ τῶν Ἐπιτελείων
των, οἵτινες ὑπευθύνως θά διοικῶσι τὰς ἀντιστοίχους ἐμπολέμους δυνάμεις.

Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον νομίζω ὅτι τὸ ὑπέρτατον συμφέρον τῆς Χώρας ἐπιβάλλει
νὰ θέσωμεν εἰς τὴν πλάστιγγα τὸ μέγα κεφάλαιον τοῦ κύρους τῆς Προσωπικότητος
καὶ τοῦ Ὑπερτάτου Ἀξιώματος τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, τοῦ φυσικοῦ Ἀρχηγοῦ
ὅλων τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων.

Ἐάν ἡ Κυβέρνησις ἀποδεχθῇ τὴν πρότασιν ταύτην καὶ ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεὺς εὐ-
δοκήσῃ νὰ συμφωνήσῃ, τότε τὰ II καὶ III Γραφεῖα τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Ἐθني-
κῆς Ἀμύνης θά ἀποτελέσωσιν, ἐν πολέμῳ, τὰ Ἐπιτελεῖον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτον, φρονῶ, ὡς ἐν τοῖς πρόσθεν ἀνέφερον, ὅτι Ἀρχηγὸς τοῦ
ἐμπολέμου Στρατοῦ, τοῦ Στόλου καὶ τῆς Ἀεροπορίας δεόν νὰ εἶναι ἐκ τῶν ἐνεργῶς
καὶ ὑπευθύνως μετεχόντων εἰς τὴν διοίκησιν των ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Δεκεμβρίου 1936

Ὁ

Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ὶ σ

Τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν κ. Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐ ν τ α ὕ θ α

«Ὑποβολὴ Ὑπομνήματος»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ υποβάλω συνημμένως Συνοπτικὸν Ὑπόμνημα περὶ τῆς συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἔναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ ἀπὸ ἀπόψεως Πολεμικοῦ Ἐφοδιασμοῦ.

Τὸ παρὸν Ὑπόμνημα υποβάλλω ἵνα:

α) Ἐνισχύσω τὴν υποβληθεῖσαν διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Ἀπορρήτου 30379 τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1936 ἑτέρου τοιοῦτου αἰτησίν μου περὶ ἀνάγκης διαθέσεως συμπληρωματικῶν πιστώσεων διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Στρατεύματος.

β) Θέσω ὑπ' ὄψει τῆς Κυβερνήσεως τὰ πλέον νωπὰ στοιχεῖα περὶ τῆς ἀξίας τῶν δύο ὡς ἄνω Στρατῶν, προκειμένου νὰ χειρισθῇ αὕτη τὸ ζήτημα τῆς κυρώσεως τῶν Στρατιωτικῶν Συμφωνιῶν τοῦ Βουκουρεστίου καὶ τῆς λήψεως Στρατιωτικῶν μέτρων κατὰ τῆς Βουλγαρίας, παραβιάζουσης διὰ τῶν ἐντατικῶν ἐξοπλισμῶν τῆς τὰς ἀνευλημμένας παρ' αὐτῆς συμβατικὰς ὑποχρεώσεις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Περὶ τῆς συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἔναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ ἀπὸ ἀπόψεως Πολεμικοῦ Ἐφοδιασμοῦ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Κατάστασις τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ

Ι. Σύντομος ἀνασκόπησις τῆς ἐξελίξεως τοῦ Πολεμικοῦ Ἐφοδιασμοῦ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Μεγάλου Πολέμου ἕως σήμερον.

Ἡ χρονικὴ αὕτη περίοδος κατανέμεται εἰς δύο τοιαύτας:

1) Εἰς τὴν μέχρι τοῦ 1928:

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην εὐρίσκετο εἰς τὴν Βουλγαρίαν Συμμαχικὴ Ἐπιτροπὴ Ἐλέγχου. Λόγῳ τῆς παρουσίας τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, τῆς γενικῆς ἐπικρατοῦσης φιλειρηνικῆς ἀτμοσφαιράς, κυριώτατα δὲ λόγῳ τῶν ἐσωτερικῶν ἀνωμαλιῶν καὶ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, δὲν φαίνεται νὰ ἔγιναν προμήθειαι ὀλικοῦ ἀξίας λόγου τινός. Ἐμείνει τοῦτέστιν ὁ Βουλγαρικὸς Στρατὸς μὲ ὅ,τι ἀπέμεινεν εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ τέλος τοῦ Μεγάλου Πολέμου.

Δυνάμει τῆς Συνθήκης τοῦ Νεϋγύ, τὸ πολεμικὸν ὀλικόν, τὸ ὅποιον ἐπετράπη εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ διατηρήσῃ, ἦτο ἐλάχιστον:

— 100 πυροβόλα.

— 38.000 ὄπλα πεζικοῦ.

— 300 πολυβόλα.

— οὐδὲν ἀεροπορικὸν πολεμικὸν μέσον.

Τὸ ἐπὶ πλέον ὀλικὸν πολέμου, ὅπερ εὐρίσκετο εἰς χεῖρας τῆς, ἔδει νὰ παραδοθῇ εἰς τοὺς Συμμάχους ἵνα καταστραφῇ.

Παρά τας βεβαιώσεις, εν τούτοις, της Συμμαχικής Έπιτροπής, ή Βουλγαρία δέν παρέδωσεν όλόκληρον τὸ ὕλικόν τὸ ὁποῖον ὤφειλε νὰ παραδώσῃ, ἐκ τοῦ παραδοθέντος δὲ μέρος ἐπιστράφη εἰς αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ τὸ θεωρηθὲν ὡς καταστραφέν δέν κατεστράφη. Ὑπέστη ἀπλῶς βλάβας τινάς, αἵτινες δέν ἦσαν ἀνεπανόρθωτοι.

Οὕτως ή Βουλγαρία, κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τῆς Συμμαχικής Έπιτροπῆς Ἐλέγγου, εἶχεν περίπου τὸ ἑξῆς πολεμικόν ὕλικόν:

- 400 ἕως 500 πυροβόλα.
- 450.000 δπλα πεζικόα.
- 2.500 πολυβόλα.

2) Εἰς τὴν μετὰ τὸ 1928.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἐντεῦθεν, ἀλλὰ κυρίως ἀπὸ τοῦ 1934, ἤρξατο συστηματικὴ συμπλήρωσις τοῦ ὕλικου μὲ πρόγραμμα καθωρισμένον καὶ μὲ διαρκῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμόν, ἵνα φθάσῃ, κατὰ τὸ 1935 καὶ ἰδίᾳ τὸ 1936, εἰς περετὸν κυριολεκτικῶς ἐξοπλισμόν, διατεθέντων σοβαρωτάτων οἰκονομικῶν πόρων.

Κατὰ ὑπολογισμοὺς, διετεθήσαν εἰς μετρητὰ τὰ ἔτη 1934, 1935, 1936 οὐχὶ κάτω τῶν 2,500 ἑκατομμυρίων λεθίων (3.330 ἑκατομμυρίων δραχμῶν) διὰ προμηθείας πολεμικοῦ ὕλικου, χωρὶς νὰ ὑπολογισθῶσιν αἱ δι' ἔργα συγκοινωνίας διατεθεῖσαι πιστώσεις, ὡς καὶ ἡ ἀξία τῆς προσωπικῆς ἐργασίας, τὴν ὁποίαν εὐρέως ἔχει εἰσαγάγῃ ή Βουλγαρία.

Ἐπίσης δέν ὑπολογίζονται εἰς τὸ ἄνω ποσόν πιστώσεις διαφόρων Γερμανικῶν βιομηχανιῶν, ἀνοίγεισαι διὰ τὴν Βουλγαρικὴν Κυβέρνησιν διὰ προμηθείας πολεμικοῦ ὕλικου.

Ἄν ἀληθεύῃ μάλιστα ἡ ἐσχάτως ἀναφερθεῖσα, ὑπὸ τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀκολουθοῦ ἡμῶν ἐν Σόφια, πολιτικὴ συμφωνία μεταξὺ Γερμανίας καὶ Βουλγαρίας — ὑπάρχουσι δὲ γεγονότα τινὰ τεῖνοντα νὰ ἐπιβεβαιώσωσι ταύτην — δέν ἀποκλείεται αἱ ἐπὶ πιστώσει παροχαὶ τῆς πρώτης πρὸς τὴν δευτέραν νὰ μὴ περιορισθῶσι μόνον εἰς ἀεροπλάνα καὶ ἀντιαεροπορικόν ὕλικόν, ὡς τὸ ἀντικείμενον τῆς Συμφωνίας, ἀλλὰ νὰ ἐπεκταθῶσι καὶ εἰς παντοῖον ἄλλο πολεμικόν ὕλικόν, πράγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἐπιταχύνῃ ἀνυπολόγιστος τὸν πλήρη ἐξοπλισμόν τῆς Βουλγαρίας, ὅχι μόνον εἰς τὸ ὅπλον τῆς Ἀεροπορίας, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα τὰ λοιπὰ.

Ἐν ὅψει τῶν ἐκτελεσθησομένων ὑπὸ παραγγελίαν προμηθειῶν συμπεραίνεται τὸ ἀκόλουθον πρόγραμμα, βάσει τοῦ ὁποίου ἤρχισε καὶ ἐξακολουθεῖ ὁ πολεμικὸς ἐφοδιασμός τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ.

— Πρωτίστας συμπλήρωσις τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ Πεζικοῦ, ὥστε νὰ ὑπάρχουν τυφέκια δι' ὅλοκληρον τὸν στρατευόμενον πληθυσμόν ὡς καὶ τὰ ἀνάλογα αὐτόματα ὅπλα.

— Παραλλήλως ἐνίσχυσις τῶν ἐργοστασίων πολεμικῆς βιομηχανίας ὥστε ὅλαι αἱ ἐπισκευαὶ καὶ βελτιώσεις τῶν ὑπάρχοντων ὕλικου καὶ κατασκευαί τινες νέου νὰ γίνωνται ἐν τῇ Χώρα.

— Περισυλλογὴ, διαλογὴ, ἐπισκευὴ καὶ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ βελτίωσις τῶν ὑπαρχόντων πυροβόλων χωρὶς σοβαρὰν προμηθειῶν νέων. Ἡ ἀγορὰ νέων πυροβόλων εἶναι χαρακτηριστικῶς χαλαρά. Ἐσχάτως μόνον ἐσημειώθη παραγγελία νέων πυροβόλων καὶ παραλαβὴ τινών.

— Μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ὅπλων Πεζικοῦ διάθεσις ὅλων σχεδόν τῶν οἰκονομικῶν πόρων διὰ τὴν προμηθειῶν νέων πολεμικῶν μέσων: Ὀλμων, ἀρμάτων, αὐτοκινήτων πολυβόλων, ἀεροπλάνων κτλ.

Ἡ προσπάθεια τῶν Βουλγάρων ὅπως συγχρονίσωσι τὸν Στρατόν τῶν εἶναι ἐντελῶς χαρακτηριστικὴ κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη 1935 καὶ 1936.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

Ἐκ τῶν γενικῶν τούτων γραμμῶν τοῦ ἀκολουθηθέντος προγράμματος, προκύπτει ὅτι ή Βουλγαρία ἐπέδιῶζε διαδοχικῶς:

Ἐν πρώτῃ φάσει:

Νὰ καταστήσῃ τὸν Στρατόν της ἱκανόν εἰς πολεμικόν ὕλικόν, ἵνα ἀμυνθῇ τοῦ ἐδάφους της, ἐξ οὗ καὶ ἐπεδόθη ἀρχικῶς πρὸ παντός εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀμυντικῶν ὅπλων τοῦ Πεζικοῦ.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ φάσει:

Νὰ συγχρονίσῃ αὐτὸν δι' ὅλων τῶν ἐπιθετικῶν ὅπλων τοῦ Πεζικοῦ καὶ δι' ἰσχυρὰς Ἀεροπορίας, ἵνα δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ μίαν ταχείαν καὶ αἰφνιδιαστικὴν εἰσβολὴν εἰς ἀμφισθητούμενα παρ' αὐτῆς ξένα ἐδάφη, δημιουργοῦσα οὕτω ἐν τετελεσμένον πολιτικόν γεγονός. Ἐάν τὴν εἰσβολὴν ταύτην ὑποθέσωμεν ὅτι προτίθεται νὰ ἐπιχειρήσῃ καθ' ἡμῶν, γνωρίζει ὅτι δέν ἔχομεν, οὔτε καὶ εἰς τὸ ἀμέσως προσεχὲς μέλλον πρόκειται μόνον νὰ ἔχωμεν, τοιαύτην ὑπεροχὴν δυνάμεων ἀπέναντί της, ὥστε

να δυνηθῶμεν εὐκόλως νὰ ἐκδιώξωμεν τὸν Στρατὸν τῆς ἐκ τῶν καταληφθησομένων ἐδαφῶν, οὕτε ἐπίσης, καὶ ἂν δεχθῶμεν ὅτι ἡ διεθνὴς διπλωματία δὲν θὰ ἐπέμβῃ, ἵνα τερματίσῃ τὸν πόλεμον, ἀναγνωρίζουσα τὸ τετελεσμένον γεγονός, θὰ εἰμθα εἰς θέσιν νὰ παρατείνωμεν αὐτὸν ἐπὶ μακρόν, ὥστε νὰ ἀναμείνωμεν ἐκ τῆς ἐξαντλήσεως τοῦ ἀντιπάλου μας τὴν ὑπὲρ ἡμῶν μεταστροφὴν τῆς ἰσορροπίας.

Τὸ σύγχρονον τοῦτο δόγμα, τῆς ταχείας καὶ ἀδοκίτου εἰσβολῆς φαίνεται ὅτι λόγῳ τοῦ ἀνευρέτου ἡμῶν εἰλκυσε πολὺ τὴν γείτονα ἀντιπαλὸν μας, ἥτις τὴν μεγαλύτεραν ἀσφαλὺς ἀπογοήτευσιν θὰ ἡσθάνη οὐχὶ ἐκ τοῦ Βαλκανικοῦ Συμφώνου, ἀλλὰ ἐκ τῆς ἀρεαμένης παρ' ἡμῶν ἀνασυγκροτήσεως τοῦ Στρατοῦ μας καὶ τῆς ὁχυρώσεως τῆς μεθορίου, αἰτίνας θὰ τὴν ἀναγκάσωσιν ἢ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐπιδιώξιν τῶν σκοπῶν τῆς εἰς τὸ ἀμέσως προσεχὲς μέλλον, πρὶν ἢ ἡ πρόοδος ἡμῶν ἀποκλεισθῇ καὶ ἐκ τῆς ἀποτυχίας ἐπιτυχίας τοῦ ἐγχειρήματος, ἢ νὰ εἰσέλθῃ μετὰ τοῦ αὐτοῦ πυρετοῦ εἰς τρίτην φάσιν πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ, καθ' ἣν θὰ ἐπιδιώξῃ, ἐκ παραλλήλῳ μὲν τὴν μείονα ἐνίσχυσιν τῆς Ἀεροπορίας, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἰσχυροτέρου καὶ ἐνδεδειγμένου διὰ τὴν νέαν κατάστασιν ἐπιθετικοῦ ὅπλου, τοῦ Πυροβολικοῦ. Αἱ τελευταῖαι πληροφορίες παρέχουσι τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἔ' ἀρχίῃ νὰ στρέψῃ πολὺ τὴν προσοχὴν τῆς πρὸς τὸ Ὅπλον τοῦτο.

Ἐν συνόψει:

Βλέπει τις ὅτι τὴν ἐν γένει ἐφοδιαστικὴν πορείαν τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ διέπει ἔν πρόγραμμα λογικόν, μεθοδικόν, σύμφωνον πρὸς τὰς πολιτικὰς βλέψεις τῆς, διεξαγόμενον δὲ μὲ ρυθμὸν ὁσημέραι ἐπιταχυνόμενον, χωρὶς συνάμα τοῦτο νὰ προκαλῇ καμμίαν ἔμπρακτον ἀντίδρασιν τῶν ἐνδιαφερομένων γειτονικῶν Κρατῶν, καίτοι ἀποτελεῖ κατάφωρον παράθεσιν τῶν ἐκ τῶν ὑφισταμένων συνθηκῶν ὑποχρεώσεων τοῦ Βουλγαρικοῦ Κράτους.

Καὶ ἤδη, μετὰ τὴν συντόμον ταύτην ἀνασκόπησιν τῆς ἐξελίξεως τοῦ Πολεμικοῦ ἐφοδιασμοῦ τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ, ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ Μεγάλου Πολέμου μέχρι σήμερον, θὰ ἀναφέρω κάπως λεπτομερέστερον ποῖα ἡ παρούσα κατάστασις αὐτοῦ, οὐ μόνον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως στελεχῶν, ὁχυρώσεων, συγκοινωνιακῶν μέσων κλπ., ἵνα δυνηθῶ, ἐπὶ συγκεκριμένων στοιχείων, νὰ ἀντιπαραβάλω τὴν θέσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ καὶ νὰ καταλήξω εἰς ὠρισμένα ἀσφαλὴ συμπεράσματα, ἅτινα φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ θέσω ὑπ' ὄψιν τῆς Κυβερνήσεως.

11. Παρούσα κατάστασις τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ.

1) Στελεχῇ.

Ὁ ἀκριθὴς ἀριθμὸς τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν δὲν εἶναι εὐχερὲς νὰ ἐξακριβωθῇ διότι ἀποκρύπτεται. Ἡ ἔρευνα, ἐν τούτοις, ὅλων τῶν στοιχείων, ἐκ τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ συναγάγῃ ἔν συμπέρασμα, ἀφήνει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν κυμαίνεται περὶ τοὺς 3200. Ὑπάρχουσιν ὅμως 3500 περίπου μόνιμοι ὑπαξιωματικοί, δυνάμενοι ἱκανοποιητικώτατα νὰ χρησιμοποιηθῶσι ἐν πολέμῳ ὥς διμοιρίται καὶ εἰς λοιπὰς ἀναλόγους θέσεις.

Ἐφέδρους ἀξιωματικούς δὲν διέθετε πολλοὺς ἡ Βουλγαρία. Διὰ τοῦτο κατὰ τὰ ἔτη 1935 καὶ 1936 ἠῤῥησε χαρακτηριστικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐφέδρων ἀξιωματικῶν εἰς 1200 ἐτησίως, ἵνα, προφανῶς, συμπληρώσῃ τὸ ταχύτερον—συμφώνως πρὸς τοὺς σκοποὺς τοὺς ὁποίους πιστῶς ἐξυπηρετεῖ τὸ ὅλον, ὥς ἐλέχθη, Στρατιωτικὸν πρόγραμμα αὐτῆς—τὰς εἰς μόνιμους ἀξιωματικούς ἐλλείψεις.

2) Πολεμικὸν ὄλικόν.

α) Πυροβόλα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν πυροβόλων, ἅτινα δύναται νὰ θεωρηθῶσιν ἐξηκριθώμενα, εἶναι περὶ τὰ 450. Ἐπὶ τῇ βάσει ἄλλων πληροφοριῶν, μᾶλλον ἀληθοφανῶν, ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα πυροβόλα τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς δὲν εἶναι πιθανῶς κατώτερος τῶν 100. Τὸ σύνολον συνεπῶς τῶν πυροβόλων τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἀνέρχεται εἰς 550, ἐξ ὧν τὰ 80 ἕως 100 βαρέα.

Ὑπάρχουσι πληροφορίες ὅτι ἔχει παραγγεῖλῃ 72 ἐλαφρά πυροβόλα κατὰ τὸ 1936 εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ὅτι ἐσχάτως παρέλαβε ἕτερα 80 τοιαῦτα πυροβόλα. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἀριθμὸς εἶναι υπερβολικὸς, πάντως ὅμως φαίνεται ὅτι παρελήφθησαν πυροβόλα τινά. Ὑπάρχει καὶ ἕτερα πληροφορία, ἥτις ὅμως εἶναι ἀμφίβολος, ὅτι παραγγεῖλε καὶ 48 πεδιὰ εἰς τὴν Γαλλίαν.

Ἐπομένως ἐάν τὰ εἰς Γερμανίαν παραγγελλθέντα παραδοθῶσιν ἐντὸς τοῦ 1937, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ἀπίθανον, ἡ Βουλγαρία θὰ διαθέτῃ, ἐντὸς τοῦ ἔτους, περὶ τὰ 650 ἕως 700 πυροβόλα.

β) Ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα.

Διαθέτει σήμερον 24, ἔχει δὲ παραγγεῖλῃ τὸ 1936 ἕτερα 20. Ἐν συνόλῳ, συνε-

πῶς, θὰ διαθέτῃ 44 ἀντιαεροπορικά πυροβόλα. Ὑπάρχουν πληροφορίες ὅτι ἐσχάτως ἡ Βουλγαρία παρήγγειλεν εἰς Γερμανίαν 150 μικρὰ ἀντιαεροπορικά πυροβόλα διαμετρήματος τῶν 20. Ἐάν ὁ παραγγελθεὶς ἀριθμὸς δὲν φαίνεται ἀκριβής, εἶναι πάντως ἀκριβὲς ὅτι παρηγγέλθησαν ἤδη τοιαῦτα πυροβόλα.

γ) Ὁπλισμὸς Πεζικοῦ.

Μὲ τὰς ὑπὸ ἐκτέλεσιν παραγγελίας δύναται νὰ θεωρηθῇ βέβαιον ὅτι ἡ Βουλγαρία συμπληρᾷ τὸν ὅπλισμόν Πεζικοῦ δι' ὁλόκληρον τὴν δύναμιν τὴν ὁποίαν δύναται νὰ ἀποδώσῃ ὁ πληθυσμὸς τῆς Χώρας.

Πολυβόλα:

— Εἶχε μετὰ τὸν πόλεμον	2.500	περίπου
— Παρέλαθε κατὰ τὸ 1936	300	
Σύνολον πολυβόλων	2.800	

Ὁπλοπολυβόλα:

— Ἐχει ἀγοράσῃ πρό πολλοῦ	3.500	
— Ἐχει παραγγεῖλῃ εἰς Αὐστρίαν	3.000	
Σύνολον ὀπλοπολυβόλων	6.500	

Τυφέκια:

— Εἶχε μετὰ τὸν πόλεμον	450.000	περίπου
— Παρέλαθε κατὰ τὸ 1936	60.000	
— Παρήγγειλε κατὰ τὸ 1936 (παράδοσις ἀρχὰς 1938)	60.000	
Σύνολον τυφεκίων	570.000	

Ὁλμοι:

— Παρήγγειλε κατὰ τὸ 1936 (παραδοτέους ἀνὰ 310 κατ' ἔτος, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τοῦ ἔτους 1936)	930	
---	-----	--

Βαρέα Πολυβόλα:

— Ἐχει τοὐλάχιστον 20, παραληφθέντα ἐξ Ἑλθετίας κατὰ τὸ 1936.		
Ὑπάρχουν πληροφορίες ἀσφαλῆς ὅτι ἔχει παραγγεῖλῃ καὶ ἄλλα πιθανώτερον εἰς Γερμανίαν.		

δ) Πυρομαχικά.

Πεζικοῦ:

Ἡ ἀγορά φυσιγγίων ἤρχισεν ἐντατικὴ ἀπὸ τοῦ 1934. Ἐχει ἀγοράσῃ ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου περίπου 110 ἑκατομύρια φυσιγγίων, εἶχε δὲ πρότερον μεγάλην ποσότητα, ἀγνωστον πόσῃ. Πάντως καὶ τὸ γεγονός ὅτι ἤδη προβαίνει εἰς παραγγελίας φυσιγγίων δευτερευούσης σημασίας (τροχιοδεικτικῶν κτλ.) εἶναι μία ἐπὶ πλέον ἐνδείξις ὅτι μὲ τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν παραγγελιῶν (Ἀπρίλιος 1937) ὁ ἀνεφοδισμὸς εἰς πυρομαχικά συμπληροῦται.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὰς χειροβομβίδας. Ὑπόγρασε πυροσωλῆνας καὶ ἀνεσκεύασε τὰς παλαιὰς (40.000). Ἐκτός αὐτοῦ ἔχει ὑπὸ παραγγελίαν, ἐκτελεστέαν μέχρις Ἀπριλίου 1937, ἑτέρας 30.000.

Πυροβολικοῦ:

Κατὰ τὸ πέρασ τοῦ πολέμου ἡ Βουλγαρία διέθετε μεγάλας ποσότητας πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ. Παρὰ τὴν καταστροφὴν σημαντικοῦ μέρους αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Συμμαχικοῦ Ἑλέγχου ἔμειναν ἀρκετά. Ἀκριβεῖς ἀριθμοὺς δὲν ἔχομεν.

Τὸ 1934 ἠγόρασε σοβαρὰν ποσότητα πυρομαχικῶν. Ἐξ ἄλλου τὸ ἐργοστάσιον Καζανλίκ ἀναγεμίζει βλήματα καὶ συμπληροῦται τελευταίως διὰ σοβαρὰν ἀποδόσιν. Κατὰ τὰ ἔτη 1935 καὶ 1936 ἠγόρασε μεγάλας ποσότητας πυριτίδων, προφανῶς διὰ τὴν ἀναγέμισιν τῶν θλημάτων. Εἶναι βέβαιον ὅτι ἔχει ὑπὸ ἐκτέλεσιν εἰς Γερμανίαν παραγγελίαν βλημάτων, ἀγνωστον πόσων, πιθανῶς ἀντιαεροπορικῶν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐντὸς τοῦ 1937, τοὐλάχιστον, ἡ Βουλγαρία δὲν θὰ διαθέτῃ πυρομαχικά πυροβολικοῦ ἐν ἀφθονίᾳ. Πάντως θὰ ἔχῃ ἐπάρκειαν τινα διὰ τὸ πυροβολικὸν ὅπερ διαθέτει.

ε) Ἀρματαμάχης. Αὐτοκίνητα Πολυβόλα.

Εἶναι βέβαιον ὅτι μέχρι πρό τινος διέθετε τοὐλάχιστον 50 ἄρματα καὶ αὐτο-

κίνητα πολυθόλα. Ἐπίσης εἶναι βέβαιον ὅτι διαθέτει καὶ ἀριθμὸν τινα αὐτοκινήτων ποδηλάτων μὲ πολυθόλα.

Κατὰ τὸν Ὁκτωβρίου τοῦ 1936 ἠγόρασε 8 ἄρματα μάχης Ἀγγλικά, ζητήσασα νὰ ἀγοράσῃ 70 τοιαῦτα, τοῦθ' ὅπερ δὲν ἐδέχθη ἡ Ἀγγλία. Φαίνεται ὅτι τὰ ὑπόλοιπα παρήγγειλεν εἰς Γερμανίαν.

Εἰς τὴν Αὐστρίαν παρήγγειλε 40 αὐτοκίνητα πολυθόλα παραδοτέα ἀρχὰς 1937.

Ἐπομένως ἐντὸς τοῦ 1937 ἡ Βουλγαρία θὰ ἔχῃ:

- 60 ἄρματα καὶ αὐτοκίνητα πολυθόλα, ἅτινα ἤδη διαθέτει μετὰ τῶν 8 Ἀγγλικῶν.
- 40 αὐτοκίνητα πολυθόλα παραγγελθέντα εἰς τὴν Αὐστρίαν.
- 60 ἄρματα παραγγελθέντα πιθανῶς εἰς τὴν Γερμανίαν.

ἤτοι 160 ἄρματα καὶ αὐτοκίνητα πολυθόλα ἐν συνόλῳ.

στ) Ἀεροπλάνα.

Τὸ σύνολον τῶν ἀεροπλάνων, κατὰ πληροφoρίας μᾶλλον ἀσφαλεῖς, ἅτινα ἡ Βουλγαρία διέθετε κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1936, ἀνέρχονται εἰς 250 περίπου. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν διαφορῶν τύπων ἀγόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἡ ἱκανότης τῶν ἀεροπλάνων τούτων εἶναι ἡ ἑξής:

- Παλαιὰ καὶ ἐκπαιδευτικά 120
- Παρατηρήσεως 70
- Διώξεως καὶ βομβαρδισμοῦ 60

Κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφoρίας ἡ Βουλγαρία παρήγγειλεν εἰσαεὶ 75 ἀεροπλάνα διώξεως καὶ βομβαρδισμοῦ παραληπτέα πιθανῶς ἐντὸς τοῦ 1937.

Ἐσχάτως ἐδιδασκίετο ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκπαιδευμένων εἰς τὴν Σχολὴν Ἀεροπορίας καὶ γενικῶς εἶναι λίαν χαρακτηριστικὴ ἡ σπουδὴ πρὸς αὔξησιν τοῦ προσωπικοῦ καὶ τοῦ ὕλικου τῆς Ἀεροπορίας καὶ διευθύνειν καὶ συμπληρῶσιν ἀεροδρομίων.

Ἡ ὀργανικὴ συγκρότησις τῆς Ἀεροπορίας εἶναι 4 Συντάγματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει μίαν Μοῖραν διώξεως, μίαν βομβαρδισμοῦ καὶ μίαν παρατηρήσεως. Ἡ μοῖρα ἔχει 15 ἀεροπλάνα ἐνεργὰ καὶ 6 ἐφεδρικά.

Συμφώνως πρὸς τὴν προαναφερθεῖσαν ἀναφορὰν τοῦ ἐν Σόφια ἡμετέρου Στρατιωτικοῦ Ἀκολουθοῦ, ἡ ὑπογραφείσα πολιτικὴ συμφωνία μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Γερμανίας προβλέπει τὴν ἐνίσχυσιν τῆς Βουλγαρίας ἐντὸς τῶν βραχυτέρων προθεσμιῶν διὰ 700 ἀεροπλάνων γραμμῆς καὶ ὅλου τοῦ ἀναγκαζομένου λοιποῦ ὕλικου Ἀεροπορίας καὶ Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης.

Προστίθεται ἀκόμη ἡ πληροφoρία περὶ μειζονος ἔτι εἰς ἀεροπλάνα ἐνισχύσεως δι' ἑτέρων 500.

Ἡ Βουλγαρία ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως, σὺν τοῖς ἄλλοις, χρησιμεύσῃ ὡς γενικὴ Βαλκανικὴ Ἀεροπορικὴ Βάσις τοῦ Γερμανοϊταλικοῦ συνασπισμοῦ, ἐν περιπτώσει ρήξεως κατὰ Ρωσίας, Τουρκίας καὶ ἄλλων. Συγκεκριμένως ἀναφέρεται ὅτι ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κατασκευάσῃ 60 ἀεροδρόμια.

ζ) Ὑλικά Χημικοῦ Πολέμου.

Ἡ Βουλγαρία ἠγόρασε τὸ 1935 100.000 προσωπίδας. Ἐμερίμνησεν ἐπίσης διὰ τὴν ὀργάνωσιν Τμήματος Χημικοῦ Πολέμου εἰς Καζανλίκ, τὸ ὅποιον ὤφειλε νὰ εἶναι ἔτοιμον κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1936. Πάντως εἶναι βέβαιον ὅτι κατασκευάζονται ἤδη προσωπίδες ἐν τῇ Χώρᾳ, ἐκτεθεῖσαι μάλιστα εἰς τὴν ἑκθεσὶν Φιλιππουπόλεως κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1936 διανεμήθησαν προσωπίδες εἰς ὅλους τοὺς ἄνδρας τῆς Προκαλύψεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συμπεραίνει τις ὅτι, καὶ ἐὰν δὲν ἔχῃ πλήρη τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀπαιτούμενων προσωπίδων, ἡ Βουλγαρία ἔχει σοβαρὸν ἀριθμὸν τοιούτων, ὁ ὁποῖος συνεχῶς συμπληροῦται μὲ γοργὸν ρυθμὸν ἐκ τῆς ἐγγωρίου παραγωγῆς.

Κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1936 ἠγόρασεν ἐπίσης σοβαρὸν ἀριθμὸν μηχανημάτων ἀπολυμάνσεως ἐκ Τσεχοσλοβακίας. Ἐμετρήθησαν παρὰ τοῦ πληροφoριοδότη 200, βεβαιούντος ὅτι ἠγοράσθησαν πολλὰ.

Ἀσφυξιογόνὰ βλήματα οὕτε ἐκ τοῦ πολέμου εἶναι πιθανὸν νὰ διατηρῇ οὔτε πληροφoρία τις περὶ συγχρόνως προμηθείας τοιούτων ὑπάρχει μέχρι τῆς στιγμῆς. Ὑπάρχουσιν ὅμως πληροφoρία ὅτι ἠγοράσθησαν ἀρκετὰ ποσότητες διαφορῶν χημικῶν οὐσιῶν. Εἰς Καζανλίκ, ὡς ἔλέχθη, ἱδρῦθη εἰδικὸν Τμήμα Χημικοῦ Πολέμου. Εἶναι συνεπὲς πολὺ πιθανὸν ὅτι θὰ γειμίζονται ἐκεῖ καὶ ἀσφυξιογόνὰ βλήματα.

η) Αὐτοκίνητα ἑλξέως καὶ φορτηγά.

— Ρυμουλκὰ Πυροβολικοῦ ἔχει πλήρη τὰ ἀναγκαζοῦντα διὰ τὴν κίνησιν τοῦ αὐτοκινήτου Πυροβολικοῦ τῆς. Ἠγόρασε ταῦτα ἐκ τῆς Ἰταλίας.

— Φορτηγὰ αὐτοκίνητα ἠγόρασεν ἐκ Γερμανίας 150 κατὰ τὸ 1935, παρήγγειλε δὲ ἕτερα 300 εἰς Αὐστρίαν, ἐξ ὧν ἔχει παραλάβῃ μέχρι τοῦδε τοὐλάχιστον 100.

—'Ηγόρασεν επίσης ἐξ Ἀγγλίας ριμουλκὰ καὶ αὐτοκίνητα διὰ γεωργικὰς ἀνάγκας. Πιθανῶς 150 αὐτοκίνητα.

θ) Μέσα Διαθιβάσεων.

Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1936 παρήγγειλεν εἰς Γερμανίαν 140 Σταθμοὺς Ἀσυρμάτου, παρέλαθε δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ραδιογωναυμετρικοὺς τινας σταθμοὺς.

3) Ὁχύρωσις.

Κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος παρετηρήθη ζωρὰ κινήσις, δίδουσα λαθὴν εἰς ὑπονοίας ὅτι ἐμελετᾶτο ἡ ἐκτέλεσις ἀμυντικῶν ὁργανώσεων.

Αἱ τελευταῖαι πληροφορίαι τοῦ λήξαντος ἔτους φέρουν ὅτι ἐξετελέσθησαν ἔργα ἐκστρατείας εἰς τὴν περιοχὴν Δοσπάτ — Πασμακλή ὡς καὶ Νοτίως Ἀρδς. Μόνιμα ἔργα δὲν ἔχουσιν ἐκτελεσθῆ μέχρι τοῦδε, τοῦλάχιστον ἐγγὺς τῆς μεθορίου. Ὑπάρχουσιν ὥμως ἐνδείξεις ὅτι εἶναι πιθανώτατον ἀπὸ τῆς ἀνολέως νὰ ἐκτελεσθῶσι μόνιμα ἔργα, ὡς συμβαίνει ἐναντι τῆς Τουρκικῆς μεθορίου.

4) Συγκοινωνίαι.

Παραλλήλως πρὸς τὴν καθαρῶς στρατιωτικὴν προπαρασκευὴν των, οἱ Βούλγαροι ἐπέδωσαν μὲ ἐπιμονὴν πράγματι ἀξιοζήλευτον εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν συγκοινωνιῶν, ὁδικῶν καὶ σιδηροδρομικῶν, εὐθὺς μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἡ βελτίωσις τῶν συγκοινωνιῶν παρατηρεῖται κυρίως εἰς τὴν Νότιον Βουλγαρίαν. Προσεκτικὴ ἐξέτασις τῶν μετὰ τὸν πόλεμον κατασκευασθειῶν συγκοινωνιῶν, ἰδίᾳ τῶν σιδηροδρομικῶν, πείθει ἀδιατάκτως ὅτι σχεδὸν τὸ σύνολον τῶν νέων κατασκευῶν προορίζεται νὰ ἐξυπηρετήσῃ στρατιωτικὰς κυρίως ἀνάγκας. Πράγματι, εἶναι τοῦτων οὐδεμίαν ἐμπορικὴν ἀνάγκην ἐξυπηρετοῦσιν, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, αἱ γραμμαὶ Ρακόβσκυ — Μιχαήλοβο, Σλίβε — Ντάποβο, ἡ διακλάδωσις Κρούμοβο — Στενήμαχος καὶ βαίνουνσιν ὅλαι σχεδὸν παραλλήλως πρὸς ἀρίστας ὁδικὰς συγκοινωνίας.

Μετὰ τὸν πόλεμον κατεσκευάσθησαν 900 χιλιόμετρα σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ κανονικοῦ πλάτους καὶ 150 χιλιόμετρα περίπου στενοῦ πλάτους. Ἐξακολουθεῖ σύντονος ἡ συμπλήρωσις τοῦ σιδηροδρομικοῦ καὶ ὁδικοῦ δικτύου.

Θὰ εἶναι δύσκολον νὰ εἴπῃ τις ποῖον ποσὸν διετέθη, δεδομένου ὅτι ἡ ἐργασία γίνεται, κατὰ μέγα μέρος, ὑπὸ τῶν κατοίκων υποχρεωμένων εἰς προσωπικὴν ἐργασίαν, καὶ ὑπὸ τῶν ἐργατικῶν ταγμάτων. Μόνον διὰ τὰς σιδηροδρομικὰς γραμμὰς ἔχουσι διατεθῆ περὶ τὰ πέντε δισεκατομμύρια λέβια εἰς χρήμα, ἐκτὸς τῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐργατικῶν ταγμάτων.

Κατὰ ἕνα γενικὸν τρόπον, ἡ συνέχεια τῆς Βουλγαρικῆς προσπάθειας διὰ τὴν βελτίωσιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα κρατικῆς ἐπιμονῆς καὶ μεθοδικότητος, τοῦ ὁποίου ἄλλως τε καὶ οἱ Γιουγκοσλαῖοι καὶ οἱ Τούρκοι ἔχουσι νὰ παρουσιάσωσιν ἰσάξια, ἀν μὴ καλλύτερα, ἀποτελέσματα.

5) Ἐν συμπεράσματι.

Ἐχων τις ὅπ' ὄψιν τὰ ἀνωτέρω, τὰς ἐν εἰρήνῃ Μεγάλας Μονάδας καὶ τὴν σύνθεσιν αὐτῶν, τὰς Μονάδας Προκαλύψεως καὶ τὰ ὕφισταμένα δέκα συμπληρωματικά Συντάγματα, ὡς καὶ τὸ δίκτυον συγκοινωνιῶν τῆς Βουλγαρίας, καταλήγει εἰς τὰ ἑξῆς:

α) Ἀπὸ ἀπόψεως Μεγάλων Μονάδων Πεζικοῦ, ἡ Βουλγαρία δύναται νὰ ἐπιστρατεύσῃ:

— Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς 15 Μεραρχίας τοῦ ἡμετέρου τύπου, ἥτοι τὰς 10 ἐνεργοὺς καὶ 5 ἐφεδρικάς.

— 7-8 ἑτέρας Μεραρχίας, διὰ τὰς ὁποίας διαθέτει μὲν τὸ ἔμφυχον καὶ ἄψυχον ὕλικόν, δὲν ἔχει ὅμως ἐπαρκὴ γεγυμνασμένην ἐφεδρείαν, λόγῳ τῶν περιορισμῶν τῶν πρώτων ἐτῶν τοῦ Συμμαχικοῦ Ἐλέγχου. Αἱ Μεραρχίαι αὗται θὰ καταστῶσι χρησιμοποίησιμοι μετὰ παρέλευσιν χρόνου τινὸς ἀπὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως των, πάντως ὄχι μακροῦ. Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ τὴν αὔξησιν τῶν γεγυμνασμένων νεωτέρων ἡλικιῶν, ἅπασαι αἱ Μεραρχίαι, τὰς ὁποίας ἐν συνόλῳ δύναται νὰ ἐπιστρατεύσῃ ἡ Βουλγαρία, θὰ εἶναι ἀμέσως χρησιμοποιήσιμοι.

— Ἐν συνόλῳ δηλαδὴ ἐπιστρατεύει αὕτη περὶ τὰ 220 Τάγματα. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι ἐπιβεβαιοῦνται ἐκ τῶν ἑξῆς συγκεκριμένων στοιχείων:

— Ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Χώρας. Ἐπὶ 6.000.000 δυνάμιν νὰ ἐπιστρατευθῇ δύναμις 600.000 (10 %), ἥτις ἐπαρκεῖ διὰ τὴν συμπλήρωσιν 22 Μεραρχιῶν καὶ τῶν λοιπῶν Μονάδων καὶ Ὑπηρεσιῶν, τῶν μὴ μεραρχιακῶν. (Ἐκάστη Μεραρχία μὲ δύναμιν 15.000 καὶ ἔτεροι 10.000 κατ' ἀναλογίαν ἐκάστης Μεραρχίας διὰ τὰ μὴ μεραρχιακά).

— Ἐκ τοῦ ὅτι κατὰ τὸν Μέγαν Πόλεμον ἡ Βουλγαρία ἐπιστράτευσεν ἴσον ἀριθμὸν Ταγμάτων, παρὰ τὰς ἀπώλειαις τῶν ἀμέσως προηγουμένων πολέμων.

- Έκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁλμων, οἵτινες, διατιθέμενοι, κατὰ τὰ κεκάνονισμένα, ἀνά 4 εἰς ἑκάστον Τάγμα, ἐπαρκοῦσιν ἀκριβῶς διὰ τὸν προαναφερθέντα ἀριθμὸν Ταγμάτων.
- Έκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πολυθόλων, ἅτινα, διατιθέμενα ἀνά 12 εἰς ἑκάστον Τάγμα, ἐπαρκοῦσι διὰ τὰ 220 Τάγματα.
- Έκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀπλοπολυθόλων, ἅτινα, διατιθέμενα ἀνά 9 εἰς ἑκάστον λόχον (οἱ Βουλγαρικοὶ λόγοι ἔχουσιν 3 διμοιρίας) ἐπαρκοῦσι καὶ ταῦτα διὰ τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν Ταγμάτων.
- Έκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πυροθόλων, ἅτινα ἐπαρκοῦσι διὰ τὰς 22 Μεραρχίας με ἀρκετὸν περιθώριον πρὸς συγκρότησιν Μονάδων Πυροβολικοῦ καὶ διὰ τὰ ἀνώτερα τῆς Μεραρχίας κλιμάκια.

Τέλος, κατὰ τὴν συνάντησιν τῶν Ἀρχηγῶν τῶν Βαλκανικῶν Ἐπιτελείων ἐν Βουκουρεστίῳ τὴν παρελθόντα Νοέμβριον, διεπιστώθη ὅτι καὶ τὰ ἕτερα τρία Ἐπιτελεῖα τῆς Βαλκανικῆς Συνεννοήσεως ὑπολογίζουσι τὴν αὐτὴν ἀκριθεὶς ἐμπόλεμον δύναμιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ.

β) Ἀπὸ ἀπόψεως Μεγάλων Μονάδων Ἱππικοῦ ἢ Βουλγαρία θὰ ἐπιστρατεύσῃ τοῦλάχιστον τὰς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὀφισταμένας δύο Μεραρχίας.

γ) Ἀπὸ ἀπόψεως Ἀεροπορίας, Ἀρμάτων Μάχης, μέσων Χημικοῦ Πολέμου, Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης, ὁ Βουλγαρικὸς Στρατὸς καθίσταται, διὰ τῶν ἐκτελεσθεισῶν καὶ ὑπὸ παραγγελίαν προμηθειῶν, Στρατὸς καθ' ὅλα σύγχρονος.

δ) Ἀπὸ ἀπόψεως οὐχρύσεως παρουσιάζει μόνον ὀχύρωσιν μόνον πρὸς τὴν Τουρκικὴν μεθόριον. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, συνδυαζόμενον μετὰ τὸ ὅτι ὁ Ρουμανικὸς κίνδυνος μετριάζεται ἐκ τῆς παρεμβολῆς τοῦ κωλύματος τοῦ Δουνάβειος κατὰ τὸ μεγαλύτερον καὶ μᾶλλον ἐνδιαφέρον μέρος τῆς μεθορίου καὶ μετὰ τὸ ἐσχάτως συναφθέν Σύμφωνον φιλίας μετὰ τὴν Γιουγκοσλαβίαν, διαγράφει, μαζὶ με ὅλας τὰς ἄλλας ὀφισταμένας ἐνδείξεις, τὰς ἐναντί ἡμῶν διαθέσεις τῆς Βουλγαρίας.

ε) Ἀπὸ τοιοῦτον ὁμῶς εἶναι προφανῶς νῦν ἀδύνατον, κατόπιν τῆς ἀναπτύξεως ἣν ἔλαβε καὶ λαμβάνει ἡ Βουλγαρικὴ Ἀεροπορία. Περαιτέρω θὰ ἴδωμεν, ἐν τῇ ἀναπτύξει τῶν ἡμετέρων συνθηκῶν συγκεντρώσεως, ὅτι ἐπιβραδύνσεις τῶν μεταφορῶν μὲν εἶναι πιθανώτεραι, λόγῳ τοῦ εὐασθητοῦ τοῦ δικτύου μας καὶ ἄλλων διαφορῶν ἐκτεθησομένων αἰτίων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ι. ΠΟΙΟΝ ΤΟ ΥΠΑΡΧΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΠΟΛΕΜΙΚΟΝ ΥΛΙΚΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ (ΣΥΝΘΗΚΗ ΛΩΖΑΝΝΗΣ)

Μετά τὴν σκληρὰν ἦτταν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὁ Ἑλληνικὸς Στρατὸς ἀπέμεινε με μέρος τοῦ παλαιοῦ του ὑλικοῦ, κατορθώσας ἐκ τοῦ εὐχρήστου τοιοῦτου, σὺν τῇ προσήκῃ νέων τινῶν ὀπλοπολυθόλων ὑποεγγύματος 1915 καὶ τινῶν πυρομαχικῶν, πρᾶ ἐξοπλισμῶν εἰς τὸν Ἑθρον μετὰ δυσκολίας καὶ ὄχι ἐπαρκῶς τρία Σώματα Στρατοῦ (9 Μεραρχίας) καὶ μίαν ἐκ τριῶν Συνταγμάτων Μεραρχίας Ἱππικοῦ. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀπλοπολυθόλων καὶ τῶν πολυθόλων ἦτο ἡλαττωμένος. Ὡς πυροθελικὸν αἱ Μεραρχία διέθετον ἐκάστη 4 μόνον πυρβολαρχίας, τὰ δὲ Σώματα Στρατοῦ εἶχον ὀλίγον πεδινὸν πυροβολικόν. Ἡ Στρατιά πυρβολαρχίας τινὰς Σκόδα 105 καὶ 150 καὶ 6 δακτύλων.

Τὸ σύνολον τοῦ ὑλικοῦ, τοῦ εὐχρήστου καὶ τοῦ ἔχοντος ἐλλείψεις, ἦτο:

— Ὁρειβατικὰ πυροθόλα τῶν 65	111
— Ὁρειβατικὰ πυροθόλα τῶν 75	48
— Ὁρειβατικὰ πυροθόλα τῶν 75 Σκόδα	22
— Ὁρειβατικὰ πυροθόλα τῶν 105 Σκόδα	7
— Πεδινὰ πυροθόλα τῶν 75	208
— Πυροθόλα βραδυθόλα τῶν 6 δακτύλων	21
— Βαρὲα Σκόδα τῶν 150	11
— Μακρὰ βραδυθόλα τῶν 120	4
— Μακρὰ Κρούπ τῶν 105	3

Σημειώνεται ότι εκ τῶν πεδινῶν πυροβολῶν μέγα μέρος ἦσαν λάφυρα Κρούπ μὴ ἔχοντα κλειστὰ, ἐπαρκὴ βλητοφόρα καὶ λοιπὰ παρελκόμενα.

— Πολυθόλα Σαῖντ Έτιέν	2.300
— Πολυθόλα Σβάρτς Λόζε	230
— Πολυθόλα Μαξιμ	170
— Όπλοπολυθόλα 1915	6.000
— Τυφέκια Μάνλιχερ	133.000
— Τυφέκια Λεμπέλ	58.000
— Τυφέκια Γκρα	50.000
— Τυφέκια Μάουζερ	23.000

Τὰ κύρια χαρακτηριστικά τοῦ ὀπλοπολυθόλου τούτου εἶναι τὰ ἑξῆς:
— Τὸ πεπαλαιωμένον καὶ ἐθθαρμένον αὐτοῦ ὥστε τὸ ἡμῖς καὶ πλέον ἄνευ ριζικῆς ἐπισκευῆς νὰ εἶναι ἀχρησιμοποίητον.

— Ἡ ἀνομοιογένεια ἐν τε τῷ Πυροβολικῷ καὶ τῷ Πεζικῷ.
— Ἡ ἀπόλυτος ἀνεπάρκεια τοῦ βαρέος Πυροβολικοῦ, ἀνεπάρκεια ποσοτικὴ καὶ ποιοτικὴ. Τὰ μόνα ὀπλογίσιμα βαρέα πυροθόλα, καὶ διὰ τὸν πόλεμον κινήσεων, ἦσαν 11 τοιαῦτα Σκόδα τῶν 150, λάφυρα Τουρκίας.

Εἰς αὐτοκίνητα μεταφορικὰ μέσα ὁ Στρατὸς ἀπέμεινε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην σχεδὸν γυμνός.

Ὡς ἐπράξα καὶ διὰ τὸν Βουλγαρικὸν Στρατὸν θὰ ἐξετάσω ἐν συντομίᾳ τὴν ἀκολουθηθεῖσαν παρ' ἡμῶν μέχρι σήμερον ἐφοδιαστικὴν πορείαν καὶ εἴτα θὰ ἀναφέρω ἐν συνεχείᾳ ποῖα ἢ σημερινὴ κατὰστασις μας ἐν σχέσει με τοὺς Βουλγάρους καὶ ποῖα τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς συγκρίσεως ταύτης συμπεράσματα.

II. ΑΚΟΛΟΥΘΗΘΕΙΣΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ ΕΦΟΔΙΑΣΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ

Ἡ ἀπὸ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάνης μέχρι σήμερον χρονικὴ περίοδος κατανέμεται ἀπὸ τῆς ἐξεταζομένης ἀπόψεως εἰς δύο:

- Εἰς τὴν μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1935.
- Εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Ὀκτωβρίου 1935 μέχρι σήμερον.

1) Χρονικὴ περίοδος μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935.

Κατὰ τὴν δωδεκαετίαν ταύτην ἐγένοντο τὰ ἑξῆς:

α) Ἀνάγκαι τοῦ Πεζικοῦ.

Αἱ προμήθειαι ὀπλοῦ ἀτίνες ἔλαβον χώραν ἦσαν:

- 100.000 τυφέκια Μάνλιχερ
- 25.000 ἀραβίδες Μάνλιχερ
- 1.750 ἑλαφρά πολυθόλα
- 32 βαρέα πολυθόλα
- 6.000 ὀπλοπολυθόλα

Τὸ παλαιὸν ὀπλοκὸν τῶν αὐτομάτων ὀπλων ἀφέθη εἰς τὰς ἀποθήκας χωρὶς νὰ ἐπισκευασθῇ καὶ συμπληρωθῇ. Οὕτως οὐσιαστικῶς τὸ Πεζικὸν διέθετε μόνον τὰ ὡς ἄνω νέα αὐτόματα ὄπλα, ἀνεπάρκῃ διὰ τὰς ἀνάγκας του, ἰδίᾳ ἀπὸ ἀπόψεως πολυθόλων.

Ὡς πρὸς τὰ τυφέκια αἱ 100.000 τῶν ἀγορασθέντων ἦσαν τελειῶς ἀνεπαρκεῖς, ὥς θὰ ἴδωμεν, διὰ νὰ καλύψωσι τὰς ὑφισταμένας ἐλλείψεις, πολλῶ μᾶλλον δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποκαταστήσουν κάποιαν ὁμοιομορφίαν διὰ τῆς ἐξόδου τοῦλάχιστον τῶν παμπαιδίων ὀπλων Γκρά, δι' ὧν ὁ Στρατὸς ἦτο ὀπλισμένους κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, ὑστερῶν, καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκόμη, εἰς ἀξίαν τοῦ τυφεκίου τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ.

Ἀπὸ ἀπόψεως συγχρόνων μέσων, ὀπλων, ὀπλομάτων, ἀντιαρματικῶν μέσων κτλ., τὸ Πεζικὸν παρημελήθη τελειῶς, ἀφενὲν ὥς εἶχεν προπολεμικῶς.

β) Ἀνάγκαι τοῦ Πυροβολικοῦ.

Αὗται, σχετικῶς μετὰ τὰ ἄλλα ὄπλα καὶ δύναται τις εἰπεῖν κάπως εἰς βάρος αὐτῶν, ἐξυπηρετήθησαν ἐπαρκέστερον. Ἠγοράσθησαν:

- 312 ὀρειβάτικα πυροθόλα τῶν 75 καὶ 105 (192 τῶν 75 καὶ 120 τῶν 105).
- 108 βαρέα πυροθόλα τῶν 105 καὶ 155 (48 τῶν 105 καὶ 60 τῶν 155).
- 48 πυροθόλα τῶν 85, δι' ἃ ὅμως δὲν ἐλήφθη φροντίς προμηθείας τῶν μέσων κινήσεως τῶν καὶ τῶν βλητοφόρων τῶν. Ἐπεσκεμὰση καὶ συνεπιληρώθη μέρος τῶν παλαιῶν πυροθόλων.

γ) Ἀνάγκαι Ἱππικοῦ.

Καὶ τὸ ὄπλον τοῦτο ἀφέθη εἰς τὸ περιθώριον τῶν φροντίδων. Οὐ μόνον οὐδὲν σύγχρονον μέσον τῷ διετέθη, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀπόψεως κελήτων περιήλθεν εἰς οἰκτράν κατὰστασιν, τῆς δυνάμεως τῶν Ἱππων τῶν συνταγμάτων του ἐλαττωθείσης εἰς τὸ

τρίτον τῶν ἀναγκῶν εἰρήνης, ὥστε νά μὴ δύναται νά ἐκπαιδεύσῃ ἐπαρκῶς οὔτε αὐτοὺς τῶν κληρωτῶν του, δι' οὓς διέθετε ἀνά 2 καὶ ἐνίοτε ἀνά 3 ἕνα μόνον ἵππον.

δ) Ἀνάγκαι Μηχανικοῦ.

Ἐξαιρέσει ὀλίκων τινων διαβιβάσεως, ὧν ἐγένετο προμήθεια, οὐδεμία φροντίς ἐλήφθη διὰ τὰ λοιπὰ ὀλικά αὐτοῦ (ὄρυχοι, ὀχυρώσεως, γεφυροσκευῶν κτλ.). Ἀπὸ ἀπόψεως γεφυροσκευῶν τὸ ὀλικὸν ὑπερ διέθετε τὸ Στράτευμα ἥτο μία παλαιὰ ἐκ λαφύρων γεφυροσκευῆ.

ε) Ἀντιαεροπορικὴ Ἀμυνα.

Ἐγοράσθη μίαν μόνον πυρβολοαρχία, τοῦτο ἀρκεῖ νά χαρακτηρίσῃ τὴν καταδληθείσαν μέριμναν.

στ) Χημικὸς Πόλεμος.

Οὐδεμία ἀπολύτως προσπάθεια κατεβλήθη. Οὐδεμιᾶς προσωπίδος ἐγένετο προμήθεια.

ζ) Ὀχύρωσις.

Οὐδεμία ἐπίσης ἐργασία ἐγένετο ἐκτὸς ἀτελεστοτάτων μελετῶν ἀναιρουσῶν ἢ μία τὴν ἄλλην περὶ τὴν ὀχύρωσιν τῆς Θεσσαλονίκης.

η) Στρατωνισμός.

Παρὰ τὸ ὅτι σχετικῶς διέτεθσαν σημαντικαὶ δι' αὐτὸν πιστώσεις, δὲν κατορθώθη νά λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς ἐπαρκείας του, οὐδὲ διὰ τὴν βόρειον τοῦλάχιστον Ἑλλάδα, καίτοι οὐδεμία ἐνίσχυσις πέραν τῆς προκαλούμεως ἐδίδετο εἰς αὐτήν, ἡ δὲ ἐνεργὸς δύναμις, ἐκ τῆς μειώσεως τῆς θητείας καὶ τῶν λοιπῶν γνωστῶν δημοσκοπικῶν Στρατολογικῶν Νόμων, εἶχε γενικῶς πολὺ μειωθῇ. Οἱ λόγοι ὀφείλονται εἰς τὰ ἑξῆς:

— Εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐνὸς μεθοδικοῦ προγράμματος ἀντιμετωπίζοντος τὸ ζήτημα διὰ τῶν οἰκονομικωτέρων κατασκευῶν. Καθ' ὃν χρόνον ὁλόκληροι Μονάδες ἐστρατωνίζοντο εἰς διαφόρους ἰδιωτικὰς ἀποθήκας, πραγματικὰς τρώγλας, καθ' ὃν χρόνον εἰς πλείους Μονάδας δὲν ὑπῆρχον Ἀποθήκαι Ἐπιστρατεύσεως, ἀνεγείροντο ἀλλαγῶν, φροντίδι τῶν ἰσχυόντων κομματικῶν παραγόντων, πολυτελεῖς στρατωμασμοί.

— Εἰς τὴν ρευσιτότητα τοῦ ὀργανισμοῦ, ὅστις διαρκῶς μετεβάλλετο οὐχὶ κατὰ τὸ στρατιωτικὸν συμφέρον, τὸ ἀποροεῖν ἐξ ἐνὸς Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, ἀλλὰ κατὰ τὰς ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις τῶν ἐναλλασσομένων Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων κατὰ τὰς ἀξιώσεις τῶν κομματικῶν παραγόντων.

θ) Μεταφορικὰ μέσα.

Χάρις εἰς τὰς Γερμανικὰς ἀποζημιώσεις ἐπετεύχθη ἡ εἰσαγωγή εἰς τὸ στράτευμα ἀριθμοῦ τινος αὐτοκινήτων, ἀνεπαρκοῦς πάντως διὰ τὰς ἐν πολέμῳ ἀνάγκας τοι, αἵτινες εἶναι πολλαπλάσιαι καὶ αἵτινες θὰ ἀντιμετωπισθῶσι κυρίως διὰ τῶν ἐξ ἐπιτάξεως συγκεντρωθησομένων. Δὲν ἐλήφθη τοῦλάχιστον μέριμνα εἰσαγωγῆς ἐλαχίστων τύπων διὰ τὸ ὁμοίωμορον, ἀλλ' ἀφέθη πλήρης ἐλευθερία εἰς τοὺς εἰσαγωγεῖς, ὥστε σήμερον ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλλάδι ἀπειροὶ τύποι αὐτοκινήτων, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ δυσχεράνῃ τὰ μέγιστα τὴν ταξινόμησιν καὶ τὴν εἰς ὀργανικὰ τμήματα συγκρότησιν των, πρὸ παντὸς δὲ τὴν εἰς ἀνταλλακτικὰ ἐξυπηρετήσιν αὐτῶν.

Ἀπὸ ἀπόψεως κτηνῶν ἐλάσεως πυρβολικοῦ, φόρτος πυρβολικοῦ καὶ πολυβόλων, κελήτων πυρβολικοῦ καὶ πεζικοῦ, τὸ στράτευμα εἶχε περιέλθῃ εἰς δυσχερεστάτην θέσιν δι' αὐτὰς τὰς ἐν εἰρήνῃ ἀνάγκας του. Αἱ ἐλλείψεις ὑπερέβησαν τὸ ἥμισυ καὶ πλέον τῶν προβλεπομένων, εἰδικώτερον δὲ οἱ Συνοριακοὶ Τομεῖς ἡδυνάτουν σχεδὸν νά ἐπαρκέσων καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἀνεφοδιασμόν τῶν φυλακίων των.

ι) Ὑλικά Ἐπιμελητείας καὶ Ὑγειονομικοῦ.

Αἱ ἀποθήκαι ἐπιστρατεύσεως ἦσαν σχεδὸν κεναί.

ια) Οἰκονομικὴ Ἐπιστρατεύσις.

Οὐδὲ ἐν βῆμα ἐγένετο διὰ τὴν μεγίστης σημασίας τοιαύτην ὀργάνωσιν τῆς Χώρας.

Ἐκτὸς τῶν ἐργοστασίων Ἐπιουργίας, τὰ ὁποῖα ἡ ἰδιωτικὴ Οἰκονομία προήγαγε, ὅς καὶ τοῦ παλαιοῦ Πυριτιδοποιείου καὶ Καλυκοποιείου, τοῦ παράγοντος τότε μόνον φυσίγγια εἰς μικρὰν σχετικῶς πρὸς τὰς ἐν πολέμῳ ἀνάγκας ποσότητα, οὐδεμία ἄλλη βιομηχανία ὀργανώθη ἢ ὠθήθη διὰ τὴν ἐξυπρέτησιν τῆς Χώρας ἐν πολέμῳ.

Ἡ ἐγχωρία παραγωγῇ κτηνῶν, ζήτημα σπουδαίας σημασίας, οὐδεμιᾶς μερίμνης ἐτύγχανε τῆς σχετικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῆς Γεωργίας περιουρῶν.

μένης εἰς τὴν λήψιν στοιχειωδῶν τινων μέτρων ἰσαγωγῆς ὀλίγων ἐπιδητόρων, ἀνευ αὐστήματος καὶ χωρὶς καμμίαν ἐπαφὴν μὲ τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν.

(δ) Συγκοινωνία.

Εἰς τὸ Κεφάλαιον τοῦτο ἡ Ἑλλάς, παροῦσιν αὖθις φαινόμενον ἀποτυχίας, ἔσπαταλήθησαν περὶ 2 δισεκατομμύρια δραχμαὶ δι' ὁδοῦ, διὰ τὰ μὴ γί-νησθαι οὔτε τοῦλάχιστον εἰς τὴν Βόρειον Ἑλλάδα. Δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ ἐπικταθῶ ὑπὲρ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς, ἥτις ἀποτελεῖ ἓν μέγα σκάνδαλον, προκαλέσαν τὴν κατακραυγὴν ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Καλαμπάκας — Βερροίας, δι' ἣν διετέθησαν καὶ ἔσπαταλήθησαν πολλὰ ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίαν, ἀφῆθη ἡμιτελής, διαπιστωθέντος ἐκ τῶν ὁστέρων ὅτι δὲν εἶχεν ἐξασφαλισθῇ ἡ χρηματοδότησις τοῦ ἔργου μέχρι τέλους, οὔτε καὶ μὲ ἀλλαγὴν τῆς χαράξεώς της ἐπὶ τὸ οἰκονομικώτερον. Ἡ προτί-μησις τῆς κατασκευῆς τῆς γραμμῆς ταύτης εἶναι ἀπόδειξις ὅτι ὅλη ἡ στρατιωτικὴ πολιτικὴ τῶν ἐτῶν τούτων ἦτο πολιτικῶς ἀνεματίστος, οὐδεμίαν συγκεκριμένην ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἐξυπηρετοῦσα, ὡς περαιτέρω θὰ ἐκθέσω.

Τὰ μόνια φωτεινὰ σημεῖα εἰς τὸ συγκοινωνιακὸν πρόβλημα ἀπὸ ἀπόψεως Ἑθ-νικῆς Ἀμύνης ὑπῆρξαν:

— Ἡ βελτίωσις τῶν Σ. Ε. Κ. τὸσον διὰ τροχαίου ὕλικου, ὅσον καὶ διὰ πληρεστέ-ρου ἐξοπλισμοῦ του, ὥστε νὰ ἔχωμεν σήμερον, μετὰ τὴν χρησιμοποίησιν καὶ τῶν ἐσχάτως διατεθεισῶν ἐκ τοῦ Ταμεῖου Ἑθνικῆς Ἀμύνης πιστώσεων, μίαν ἀρκετῇ ἱκανοποιητικὴν ἀπόδοσιν τοῦ δικτύου.

— Ἡ κατασκευὴ τοῦ λιμένος Καβάλλας.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ ΑΝΑΦΕΡΟΜΕΝΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1935 ΧΡΟΝΙΚΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟΝ

Προκειμένου περὶ τῆς Βουλγαρίας, κατέστη δυνατόν, ἐκ τῶν ἐκτελεσθεῖσάν καὶ ὑπὸ παραγγελίαν προμηθεῖν, νὰ συμπεράνωμεν τὸ τί ἐπεδιώξεν αὐτὴ, τοῦτέ-στιν ἐπὶ τῇ βάσει ποίου προγράμματος ἐργάσθη, τί μέχρι τῆς στιγμῆς ἐπέτυχε καὶ τί δύναται μὲ αὐτὸ νὰ κάμῃ ἐν ταῖς ἐπιδιώξεσι τῆς ἐξωτερικῆς αὐτῆς πολιτικῆς.

Ἄς ἐπιχειρήσωμεν ἥδη, προκειμένου περὶ ἡμῶν, νὰ συναγάγωμεν ἀνάλογα συμπεράσματα ἐκ τῶν γεγονότων μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935.

1) Ἐν συνόψει κατὰ τὴν περίοδον ταύτην:

— Ἐνισχύθη σημαντικῶτα τὸ Πυροβολικὸν εἰς ἀριθμὸν πυροβόλων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς 468 νέων πυροβόλων τελειοτάτου ὀντως τύπου, ἐξ ὧν τὰ 156 εἶναι βα-ρύνεα. Ἐκ τῶν τελευταίων τὰ 48 ἀφῆθησαν ἀνεῦ μέσων κινήσεως καὶ βλητοφόρων, καίτοι εἰσῆχθησαν ἀπὸ ὀκταετίας καὶ πλέον.

Ἐγένετο ἐπίσκεψις μέρους τῶν παλαιῶν πυροβόλων, ἥτις κυρίως ἐνδιαφέρει τὸ πεδινὸν πυροβολικόν.

— Αἱ ἀφορώσαι τὸ Πεζικὸν προμηθεῖαι περιορίσθησαν μόνον εἰς τὴν αὔξησιν τῶν τυφεκίων του, τῶν ἑλαφρῶν πολυβόλων καὶ τῶν ὀπλοπολυβόλων, χωρὶς νὰ ἐπιτευχθῇ ἡ ἀπὸ ἀπόψεως τυφεκίων συμπλήρωσις τῶν ἀναγκῶν, παρὰ τὸ ὅτι χρη-σιμοποιοῦνται ἅπαντα τὰ παλαιὰ τυφέκια καὶ αὐτὰ τὰ Γκρᾶ ἀκόμη, ὡς καὶ ἡ ἀπὸ ἀπόψεως αὐτομάτων ὅπλων ὁμοιογένεια καὶ ἀνακαίνισις. Οὐδεμίαν μέρμιναν προ-κίσεως τοῦ Πεζικοῦ διὰ τῶν συγχρόνων μέσων (ὄπλων, ἀρμάτων κτλ.) ἐλήφθη.

— Αἱ ἀνάγκαι αἱ ἀφορώσαι τὸ Ἱππικόν, τὸ Μηχανικόν, τὴν Ἀντιαεροπορικὴν Ἀμυναν, τὸν Χημικὸν Πόλεμον καὶ αὐτὴν τὴν ἀπὸ τῶν ἀερίων ἀτομικὴν διὰ τῆς προσωπίδος προστασίαν τῶν μαχομένων, τὴν ὁχύρωσιν, τὸν στρατωνισμόν, τὰ μετα-φορικὰ μέσα καὶ ἰδίᾳ τὰ κτήνη, τὴν Ἐπιμελητείαν, τὸ Ὑγειονομικόν, τὴν Πολιτικὴν Ἐπιστράτειον, τὰς Συγκοινωνίας, εἶχον αἱ πλείους μὲν ἀφῆθι τελείως κατὰ μέ-ρος, τινὲς δὲ εἶχον ἀντιμετωπισθῇ ἀνεπαρκέστατα.

2) Ὁ ἀνωτέρω ἀπολογισμὸς καταδεικνύει δι:

α) Δὲν διετέθησαν πιστώσεις ἀνάλογοι τῆς γυμνότητος εἰς ἣν περιήλθομεν ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Αἱ εἰρηνιστικαὶ ἰδέαι, εὐροῦσαι ἑἰς αἰρε-τικὴς εὐνοϊκὸν ἐν Ἑλλάδι, ἐπιθορήσους καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἀναρχίας καὶ τῆς σπατάλης τοῦ Δημοσίου πλούτου, ἀπέτρεψαν τοὺς Κυβερνήτας αὐτῆς, ἰδίᾳ κατὰ τὴν περίοδον 1928 — 1935, ἀπὸ τοῦ νὰ πράξωσι τὸ πρὸς τὴν ὥρᾳ ὑπέρτατον κα-θῆκον τῆς ἐξασφαλίσεως τῆς Ἀμύνης αὐτῆς. Διέθετον, ὡς ἀνέφερον καὶ διὰ τοῦ ὕπ' ἀριθ. Ἀπορ. 30379/28 - 10 - 1936 ὑπομνήματός μου, μόνον 300 κατὰ μέσον ὅρον ἑκατομμύρια ἐτησίως, φθάσαντες τὸ ἔτος 1931 — 1932 νὰ δώσωσι μόνον 87.620.000 δραχμὰς διὰ τὸν Πολεμικὸν Ἐφοδιασμόν, εἰς δὲ περιλαμβανόνται καὶ αἱ κατα-σκευαὶ τοῦ Στρατωνισμοῦ. Ἐὰν ἐσυνεχίζετο ὁ ρυθμὸς οὗτος, θὰ ἀπαιτεῖτο ὁλόκλη-ρος πενήτηκονταετία διὰ νὰ συμπληρωθῇ τὸ πολεμικὸν ὕλικόν τοῦ Στρατοῦ. Ἐν τούτοις ἡ ἐξωτερικὴ κατάστασις εἶχεν ἀρχίσῃ ἀπὸ πολλοῦ νὰ δεικνύῃ ὅτι θὰ ἐφέρετο

πρὸς τὴν σημερινήν τροπὴν τῆς, τὸ μετὰ στόμφου δὲ λεχθέν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὴν τετραετίαν 1928-1932 Πρωθυπουργοῦ εἰς ἐπισήμους πρὸς τοὺς ἀξιωματικοὺς ἡμιλείας του, ὅτι θὰ ἦωρῃ ὅτι πρέπει διὰ τὸν Πολεμικόν Ἐφοδισμὸν, ἀφ' ἧς, ἐπισκοπῶν τὸν διεθνή ὀρίζοντα, θὰ προβλέψῃ ἐπερχόμενον κίνδυνον τῆς εἰρήνης, ἐσημαίνειν ἀφ' ἐνὸς μὲν μίαν ἐπικίνδυνον διὰ τὸ Ἔθνος παθολογικὴν ἐνδοπαύειαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ πλήρη ἀνοικὴν τῆς ἀρχῆς ὅτι ὁ Πολεμικὸς Ἐφοδισμὸς μιᾶς Χώρας ἐστερημένης ἰδίας βιομηχανίας, δὲν εἶναι ἀπλῶς ζήτημα χρήματος, ἀλλὰ καὶ ζήτημα χρόνου, χρόνου δὲ μακροῦ, τὸν ὁποῖον ὁ ἔτοιμος ἀντίπαλος δὲν θὰ ἐπιτρέψῃ.

β) Δὲν ὑπῆρξεν ἐν πρόγραμμά τῶν ὁποίων νὰ ἠκολουθεῖτο προδεδεικτικῶς ὥστε καὶ μὲ αὐτὰς τὰς ὀλίγας πιστώσεις ἀνά πᾶσαν στιγμὴν νὰ ὑπάρχῃ κατὰ τὴν πλῆρην, κατὰ τὸ ἐπιτρέπον τὴν ἐμπόλεμον συγκρότησιν ἐνὸς ὀλιγαριθμοῦ, ἀλλ' ἀξιωματικοὶ καὶ συγχρονισμένου Στρατοῦ, ἱκανοῦ, ἐν δεδομένην στιγμῇ, νὰ δώσῃ τὴν φυσικὴν συνέπειαν τῶν διπλωματικῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀκεραιότητος τῆς Χώρας. Τοιοῦτον πρόγραμμα προφανῶς δὲν ὑπῆρξεν, ὡφείλετο δὲ τοῦτο, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἰς δύο λόγους:

— Εἰς τὸ ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ δὲν εἶχε φαίνεται σαφῶς καθορίσῃ εἰς τοὺς Στρατιωτικοὺς Ἠγέτας πρὸς ποῖον κυρίως ἐκ τῶν γειτόνων ἀποβλέπει ἡ στρατιωτικὴ προπαρασκευὴ τῆς Χώρας, ὡς ἐγένετο τοῦτο εὐθὺς μετὰ τοὺς πολέμους 1912—1913. Ἐν τούτοις δὲν ἦτο δύσκολον νὰ προβλέψῃ τις, ἀκόμη εὐθὺς καὶ μετὰ τὴν συνθήκην τῆς Λωζάνης, ὅτι τὸ Κράτος ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον, θάπτον ἡ βράδιον, θὰ ἀπέδωλεται εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης, θὰ ἦτο κυρίως ἡ Βουλγαρία. Βραδύτερον μάλιστα, καὶ δὴ ἀπὸ τοῦ 1928, ὅτε ἀπεσύρθη ὁ Συμμαχικὸς Ἐλεγχος, ἦτο ἐκδηλῶς ἡ τοιαύτη ψυχολογία τῶν Βουλγάρων καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ ὀλικὴ τὴν προπαρασκευὴν ἤρξατο νὰ προχωρῇ μὲ ρυθμόν, ὡς προανέφερον, ὁσημέραι ἐπιταχυνόμενον.

— Εἰς τὸ ὅτι οἱ Στρατιωτικοὶ Ἠγέται δὲν ἐμελέτησαν σοβαρῶς τὴν ἀνάγκην ἐνὸς τοιαύτου μεθοδικοῦ προγραμμάτος σταθερῶς καὶ προδεδεικτικῶς ἐφαρμοζόμενου, δὲν ἐισηγήθησαν ἰσως τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ, ζητοῦντες νὰ προσαναπολισθῶσι σαφῶς ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς καταστάσεως καὶ νὰ ἐξασφαλίσωσι πᾶσιν, ἔστω καὶ περιωρισμένῃ, ἐπιχορηγήσιν. Περιεπ' ἀκκῆσαν οὕτω εἰς ἐντολὰς προμηθειῶν ἐντελῶς ἀσυνδέτων, δι' ὧν τίποτε δὲν ὠλοκληροῦτο ἐκάστοτε.

Μὲ βάσιν τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς Βουλγαρίας, ἀναλαϊσθαινοῦσης καθ' ἡμῶν πολιτικὸς ἐπιθετικὸν πόλεμον, θὰ ἔπρεπε, φρονῶν, νὰ ἠκολουθεῖτο ἡ ἐξῆς περίπου ἐφοδιαστικὴ πορεία:

1) Ἀμυντικός ἐξοπλισμός: Τούτέστιν:

- Πλήρης ἐφοδισμὸς τοῦ Πεζικοῦ, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀμυντικοῦ ὅπλου.
- Ὀχύρωσις ἐν τῇ ζώνῃ ποταλῶφωας, ἵνα δυνηθῶσιν αἱ παραμεθόριοι Μεραρχίαι νὰ ἐπιστρατευθῶσι καὶ νὰ καλύψωσι τὴν συγκέντρωσιν τοῦ Στρατοῦ.
- Μικρὰ ἐνίσχυσις τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ μεγάλου βεληνεκοῦς.
- Ἐπιδιόρθωσις ὅλων τῶν ὑπαρχόντων πυροβόλων.
- Κατασκευὴ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, παρακαμπτούσης τὴν κοιλίαν τῶν Ποροῶν καὶ συνδεούσης τὴν Θεσσαλονικὴν μὲ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμονος καὶ ἐκείθεν μὲ τὴν γραμμὴν Σερρών—Δράμας.
- Ἐξοπλισμὸς τῶν λιμένων ἀποθιβάσεως Ἀνατολικῆς Μακεδονίας καὶ Δυτικῆς Θράκης.
- Ἐκ παραλλήλου ἀνάπτυξις τῆς Ἀεροπορίας ἰδίᾳ τῆς Ἀεροπορίας διώξεως.
- Ὑπάρχουσιν τῆς Ἀντιαεροπορικῆς Ἀμύνης τῶν κυριωτέρων σημείων, ὡς τῶν τῆς Θεσσαλονικῆς, Καβάλλας κτλ.
- Ἀνάπτυξις τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας.

2) Ἐπιθετικός ἐξοπλισμός, εἰς δύο στάδια. Τούτέστιν:

α) Ἐνίσχυσις τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ, εἰσαγωγὴ ἀρμάτων μάχης, καὶ ἐπαύξεισις τῆς Ἀεροπορίας, ἰδίᾳ βομβαρδισμοῦ.

β) Μειζὼν ἐνίσχυσις τοῦ πυροβολικοῦ, ὅχι τόσο εἰς ἀριθμὸν πυροβόλων, ὅσον κυρίως εἰς ἀφθονίαν πυρομαχικῶν.

Τὴν ἀρχὴν ταύτην τῆς αὐξήσεως τῶν πυρομαχικῶν καὶ οὐχὶ τῶν πυροβόλων, ἀρχὴν γενομένην παραδεκτὴν κατ' ἄλλων Στρατῶν πολὺ μεγαλυτέρων τοῦ ἡμετέρου, φρονῶν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσωμεν καὶ ἡμεῖς.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὁ Ὀκτώβριος τοῦ 1935 εὗρε τὴν Χώραν ἀντιμετωπίασαν τὸν πολεμικὸν μέχρι τότε ἐφοδισμὸν τῆς, ὡς ἐξετέθη.

Ἰδωμεν ἤδη τί διετέθη ἐφεξῆς εἰς οἰκονομικοὺς πόρους καὶ τί ἐπεζητήθη.

3) Χρονικὴ περίοδος ἀπὸ Ὀκτωβρίου 1935 μέχρι σήμερον.

Τὸν Ὀκτώβριον 1935 ἡπειλήθη ἡ εἰρήνη ἐκ τῆς Ἀγγλοῦταλτικῆς διενέξεως ἔνεκα τοῦ Αἰθιοπικοῦ ζητήματος. Ἡ ἀνάγκη τῶν πραγμάτων ὀλίγου δεῖν θὰ μᾶς ἦγε

είς τὸ νὰ ἐμπλακῶμεν καὶ ἡμεῖς, ὅποτε θὰ εἴχομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ἀμέσους κινδύνους ἐκ μέρους τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Βουλγαρίας.

Δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ὑπῆρχεν ἐν ἰσχύϊ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1930. (Τάγματα 165). Δὲν ἦτο δυνατόν ὁμῶς νὰ ἐφαρμοσθῇ τοῦτο, ἐφοῦ αἱ ἀποθήκαι ἐπιστρατεύσεως ἦσαν κεναί. Ἀλλὰ καὶ ἂν δὲν συνέβαινε τὸ τελευταῖον καὶ ἐπετυγχάνετο ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Σχεδίου, μὲ τὴν κατήλωσιν σοφαρῶν δυνάμεων εἰς τὸ ἐσωτερικόν, τὰς νήσους καὶ πρὸς Ἀλβανίαν, αἱ ἀπομένονσαι κατὰ τῆς Βουλγαρίας τοιαῦται δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ κρατήσωσι τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ μεθόριος, οὕσα ἀνοχύρωτος, θὰ ἐξεβιάζετο εὐχερῶς ὑπὸ τοῦ πρὸ πολλοῦ ἀρχισαντος τὸν ἐξοπλισμὸν τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ.

Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι, ἂν δὲν εἶχε προηγηθῇ κατὰ σύμπτωσιν ἡ ἀποχώρησις τοῦ Ἀντιστρατήγου Καθενιώτη Δημητρίου ἐκ τῆς Ἀρχηγίας τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, θὰ ἦτο τότε ἐν ἰσχύϊ τὸ Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως 1934, τὸ ὅποιον ἐξεπὼνῃσεν οὗτος καὶ τὸ ὅποιον ἦτο μία ἐπικίνδυνος αὐταπάτη, καθόσον, μὲ τὰς γνωστάς ἐλλείψεις στελεχῶν καὶ τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως σχεδὸν κενάς, θὰ ἐκινητοποιοῦντο ἀπὸ ἀνόφους Πεζικοῦ μόνον 210 Τάγματα (18 Μεραρχίαι, 5 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ, Τάγματα πολυβόλων κτλ.). Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ ὅτι εἰς τὸν Στρατὸν τοῦτον οἱ ἄσπλοι θὰ ἀνήρχοντο εἰς 120 καὶ πλέον χιλιάδας, οἱ δὲ ἀνευ ἱματισμοῦ εἰς 450 καὶ πλέον τοιαύτας, χρησιμοποιουμένου ἐννοεῖται καὶ τοῦ ἱματισμοῦ κοινῆς χρήσεως.

Ὅντας ἀπεφασίζεται νὰ ἐπιστρατευθῇ Στρατὸς προσεγγίζων τοὺς 600.000 ἀνδρας καθ' ὃν χρόνον ὁ ὑπάρχων εἰς τὰς ἀποθήκας ἐπιστρατεύσεως ἱματισμὸς ἦτο ὁ κάτωθι ἐμφαινόμενος:

— Ζεύγη ἀρβυλῶν	95.000
— Ζεύγη περικνημίδων	65.000
— Χιτῶνια	95.000
— Χλαῖναι	105.000
— Περισκελίδες	90.000
— Πηλίκια	135.000
— Ὑποδῦται	150.000
— Σκελέαι	150.000
— Σιτιοδόχοι	93.000
— Ὑδροδοχεῖα	160.000
— Ἀγγεῖα φαγητοῦ	160.000
— Κλινωσκεπάσματα	Μηδὲν
— Ἀντίσκηνα	200.000
— Κράνη	60.000

Τὰ ἀγωνιώδη ταῦτα προβλήματα ὤφειλον κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν νὰ ἀντιμετωπίσωσι ἄλλοι καὶ οὐχὶ οἱ Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοὶ ἐκεῖνοι παράγοντες ὁλίγους ἀφῆκον τὴν Ἑθνικὴν Ἀμυναν τόσοσ ἀνέτοιμον, χωρὶς δυστυχῶς νὰ ζητηθῇ παρ' αὐτῶν καὶ ἡ παραμικρά εὐθύνη διὰ τὴν σοφαραυτότην παραλείψιν ταύτην τοῦ πρὸς τὴν Πατρίδα καθήκοντός των.

Οἱ τὴν στιγμήν ἐκείνην εὐρεθέντες εἰς τὰς ὑπευθύνους θέσεις Πολιτικοὶ καὶ Στρατιωτικοὶ ἔπραξαν τὸ καθήκον των, ὅσον ἦτο αὐτοῖς δυνατόν.

— Ἐσχεδιάσαν ἐν πρόχειρον Σχέδιον Ἐπιστρατεύσεως, βασιζόμενον εἰς τὰς ὕλικας δυνατότητας διὰ τοῦ ὁποίου θὰ κατεβάλλετο προσπάθεια συγκροτήσεως 125 ταγμάτων, ἑναντι 165 τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1930 καὶ 210 τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934, μετ' ἀναλόγου πυροβολικοῦ.

— Ἦνοιξαν μεγάλας πιστώσεις διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ πολεμικοῦ ἐφοδισμοῦ βάσει ἐνός νέου Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως, τοῦ τεθέντος ἐσχάτως ἐν ἰσχύϊ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1935, τὸ ὅποιον δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ νῦν, καίτοι εἰς πολεμικὸν ὅλικόν δὲν συνεπληρώθη πλήρως μὲ τὴν διάθεσιν τῶν τριῶν δισεκατομμυρίων δραχμῶν. Τὸ Σχέδιον τοῦτο ὑπολείπεται ἐν τούτοις τοῦ Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως 1934 κατὰ 4 Μεραρχίας Πεζικοῦ καὶ μίαν Ταξιαρχίαν Πεζικοῦ, καὶ ἔχει ἀνάγκην εἰσέτι πιστώσεων, ὡς συμπληρωματικῶς ἐζήτησα, διὰ τὴν τελείαν συμπλήρωσιν καὶ τὸν συγχρονισμόν του.

Αἱ πιστώσεις αὗται ἦσαν διὰ τὸν Στρατὸν, ὡς προελέχθη, τρία δισεκατομμύρια κατανεμόμενα εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα Ἰούλιος 1935—Μάρτιος 1938 πλὴν 90 ἑκατομμυρίων κλιμακωθέντων εἰς τὸ οἰκονομικὸν ἔτος 1938—1939.

Θὰ ἔπρεπε πρῶτον νὰ τονισθῇ ὅτι ὁ καθορισμὸς τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν τριῶν δισεκατομμυρίων, ὅπερ εἶναι τὸ ἥμισυ τοῦ συνολικῶς διατεθέντος διὰ τὰ τρία Πολεμικὰ Ὑπουργεῖα, ἐγένετο χωρὶς προηγουμένως νὰ ἐκτιμηθῶσιν αἱ ἀκριβεῖς ἀνάγκαι τοῦ Στρατοῦ καὶ νὰ προσδιορισθῇ ποῖαι ἐξ αὐτῶν ἦσαν πρώτης σειρᾶς ἐπείγοντος, ὥστε νὰ δοθῇ ἐκεῖνο περίπου τὸ ποσὸν ὅπερ θὰ ἤρκει διὰ τὴν συμπλήρωσιν των.

Ἐάν οὕτως ἐγίνοντο τὰ πράγματα, ὑποθέτω ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς τότε Κυβερνήσεως θὰ ἦτο νὰ διατεθῇ μείζων ἀναλογία πιστώσεων εἰς τὸν Στρατόν, τοῦ ὁποίου αἱ πρώτης σειρᾶς ἐπείγοντος ἀνάγκαι ὑπερέβαινον κατὰ πολὺ τὰ διατεθέντα τρία δισεκατομύρια, ὥς καὶ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Ἀπορ. 30379/28-10-1936 ὑπομνήματός μου ἀνέφερον.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει τὰ ὥς ἄνω τρία δισεκατομύρια κατενεμήθησαν εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἤδη κυριωτέρας ἐντολάς:

— Προμήθειαι ἀντιαεροπορικοῦ ὅπλισμοῦ.

— Προμήθειαι ὀπλῶν διὰ τὸ Πεζικόν.

— Ἐναρξίς ὀχυρώσεως τῶν Ἀνατολικῶς Στρυμόνος Ἑλληνοβουλγαρικῶν συνόρων με μείζονα προσπάθειαν μεταξύ Στρυμόνος καὶ Νέστου.

— Προμήθειαι πυρομαχικῶν, ἀνασκευὴ παλαιῶν, πρὺμνηθαι ρυμουλκῶν διὰ τὰ πυροβόλα τῶν 85, προμήθεια 100.000 προσωπιδίων, ἐπισκευὴ τῶν παλαιῶν πυροβόλων.

— Προμήθειαι κτηνῶν.

— Ὁμοίως ὀλικοῦ διαβάσεων, μιᾶς γεφυροσκευῆς καὶ λοιπῶν εἰδῶν ἀρμοδιότητος Μηχανικοῦ.

— Συμπλήρωσις τοῦ πλείστου ὀλικοῦ Ἐπιστρατεύσεως, Ἐπιμελητείας, μέρους τοῦ Ὑγειονομικοῦ καὶ Κτηνιατρικοῦ.

— Ἐνίσχυσις τοῦ Στρατωνισμοῦ ἰδίᾳ τῆς Βορείου Ἑλλάδος.

— Ἐνίσχυσις τοῦ ὀπλισμοῦ τοῦ δικτύου τῶν Σ. Ε. Κ. διὰ μείζονα καὶ βεβαιότεραν ἀποδόσεις.

Αἱ ἀποκτισθεῖσαι ὥς ἄνω προμήθειαι καὶ κατασκευαί:

α) Καθιστῶσι ἐκδηλον τὸν αἰφνιδισμὸν δν ὑπέστημεν ἐκ τῆς ἀποτόμου δυσμενοῦς τροπῆς τῆς ἐξωτερικῆς καταστάσεως.

β) Ἀποδεικνύουσι τὸ ἀμελέτητον καὶ ἀσυνάρτητον τῶν γενομένων μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935 προμηθειῶν.

γ) Ἐμπνέονται, παρ' ὀλίγον δὲ καὶ ἀργὰ πλέον, ἐκ τῆς ἐπιδιώξεως τῆς ταχείας συμπληρώσεως ἐνὸς προγράμματος προμηθειῶν καὶ ἐξοπλισμῶν καθαρῶς ἀμυντικοῦ, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε καὶ ἡδύνατο πρὸ πολλοῦ νὰ εἶχε συμπληρωθῇ ἐντὸς τῶν διατεθεισῶν πιστώσεων, ὥς προανέφερον.

δ) Ἀπυτελοῦσι μέρος μόνον τῶν προμηθειῶν καὶ κατασκευῶν αἵτινες ἀπαιτοῦνται, ὥς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. Ἀπορ. 30379 τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1936 ὑπόμνημά μου ἐξέθεσα ἵνα συμπληρωθῇ ἐν πρῶτον ἐφοδιαστικὸν στάδιον, ἐπιτρέπον τὴν ὑπαρξιν ἐνὸς ἐμπολέμου Στρατοῦ μέ τινα νέα μέσα, ἔχοντος ὅμως, ὥς πρὸς τὸν ὀλικὸν καταρτισμὸν, δύο σοβαρὰ μειονεκτήματα.

— Τὴν ἀνομοιογένειαν τοῦ ὀπλισμοῦ.

— Τὸ πεπαλαιωμένον ἐν μέρει αὐτοῦ (παλαιὰ τυφέκια, αὐτόματα ὅπλα, πυροβόλα).

III. ΠΑΡΟΥΣΑ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Συμφώνως τῷ ἐν ἰσχύϊ Σχεδίῳ Ἐπιστρατεύσεως 1935 θὰ ἔχωμεν:

— 162 Τάγματα Πεζικοῦ, συγκροτοῦντα 54 Συντάγματα Πεζικοῦ ἐκτὸς τῶν Ταγμάτων πολυβόλων κτλ.

— 224 Πυροβολαρχίας.

— 16 Ὑπὸ ἱλίας συγκροτούσας 4 Συντάγματα Ἱππικοῦ (Ἀνεξάρτητον Ἱππικόν).

Μεγάλαι Μονάδες συγκροτοῦνται:

— 4 Σώματα Στρατοῦ

— 14 Μεραρχίαι Πεζικοῦ

— 4 Ταξισχίαι Πεζικοῦ

— 1 Μεραρχία Ἱππικοῦ.

1) Μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θὰ πραγματοποιηθῶσιν ἅπασαι αἱ ὑπὸ ἐκτέλεσιν προμήθειαι θ' ἀπομεινῶσιν εἰς τὸν ἀνωτέρω Στρατόν αἱ κάτωθι ἑλλείψεις:

α) Πεζικόν.

Ἀνεπάρκεια εἰσέτι τυφεκίων, καθόσον ἑλλείπουσι 60.000, οὐχὶ πάντως ἐκ τῶν μαχίμων τῆς πρώτης γραμμῆς τμημάτων, ἀνομοιομορφία τυφεκίων καὶ αὐτομάτων ὅπλων, πολλὰ τυφέκια καὶ αὐτόματα ὅπλα πεπαλαιωμένα. Ἀνεπάρκεια ἀπυθιμένων πυρομαχικῶν. Μικρὰ ἀναλογία ὀπλῶν, καθόσον θὰ ἔχωμεν 4 κατὰ σύνταγμα, ἐξ ὧν, ὥς εἰς ὅλους τοὺς Στρατοὺς γίνεται, πρέπει νὰ ἔχωμεν 4 κατὰ Τάγμα.

Ἐλαχίστη ἀναλογία ἀντιαρματικῶν πυροβόλων, καθόσον ἔχομεν ἐν ὅλῳ 32 τῶν 13,2 λίαν ἀνεπαρκούς ἀποδόσεως. Ἐλλείψεις ἀρμάτων.

β) Πυροβολικόν.

— Ἀποθέματα πυρομαχικῶν, ἰδίᾳ τῶν νέων πυροβόλων εἶναι ἀνεπαρκῆ.

— Παντελής ἑλλείψις εἰδικῶν βλημάτων (ἀσφύλιογόνων, κτλ.).

— Άνομομορφία όρειβατικού πυροβολικού (Έξ είδη).
— Βεληνεκές πεδινού πυροβολικού μικρόν.
— Τό πυροβολικόν τής Γενικής Έφεδρείας (Άρχιστρατήγου), ένω εις μάζαν είναι άρκετόν, ύστερεί εις εύελυζίαν και βλητικήν απόδοσιν κατά τό μείζον αυτού μέρος. Δέν είναι δυνατόν νά θεωρηθῇ κατάλληλον πυροβολικόν Γενικής Έφεδρείας ούτε τό όρειβατικόν τών 65, ούτε τά βραδυόβλα και βουθλοκίνητα πυροβόλα τών 6 δακτύλων και τών 120.

γ) **Ίππικόν.**

Όλα τά πολυβόλα του Ίππικού είναι 2 παλαιών τύπων.

Τό πυροβολικόν διχ ταχυκίνητον και μικρού βεληνεκούς.

Έλλειψις άντιαρματικών μέσων. Έλλειψις παντός συγχρόνου μηχανικού μέσου, τούτέστιν άρμάτων άναγνωρίσεως και μάχης, τά όποια εισήχθησαν εύρύτατα εις όλα τά Ίππικά του κόσμου. Έλλειψις κελήτων ίππων.

δ) **Μηχανικόν.**

Έλλειψις διαβιβάσεων, γεφυροσκευών, ύλικού όχηματικής έκστρατείας, έργαλειών κτλ.

ε) **Άντιαεροπορικὴ Άμυνα.**

Τό υπό παραγγελίαν ύλικόν μόλις έπαρκει ίνα έκαστον Σώμα Στρατού διαθέτῃ στοιχειώδη τινά μέσα άντιαεροπορικής άμύνης διά τά στρατεύματα. Άπαιτούνται άφ' ενός συμπληρωματικά τινα πυρομαχικά και μέσα κινήσεως διά τό παραγγελθέν ύλικόν, άφ' έτέρου προμήθεια εισέτι αριθμού τινος πυροβόλων και πολυβόλων ίνα δυνηθώμεν νά έξασφαλίσωμεν σταθεράν τινα άντιαεροπορικήν άμυναν τών κυριωτέρων του Στρατού βάσεων, ήτοι κυρίως τής Θεσσαλονίκης και τής Κασάλλας, αίτινες εύρίσκονται εις μικράν διά τήν έχθρικήν αεροπορίαν απόστασιν, ή δέ άπαγόρευσις χρήσεως τών λιμένων των θέλει έπιδράσῃ δυσμενέστατα εις δλ'ην τήν έκστρατείαν και δι' από τής ένάρξεώς της.

στ) **Χημικός Πόλεμος.**

Αι παραγγελθείσαι 100.000 προσώπιδες είναι προφανώς άδύνατον νά έξυμνηρηθίσιν τās άνάγκας του Στρατού έκστρατείας. Άπαιτούνται εισέτι τουλάχιστον τριπλάσιαι τούτων διά τās άνάγκας μόνον τής γραμμικής πυρός, ήτοι τών Συνταγμάτων Πεζικού, Πυροβολικού, Ίππικού κτλ.

ζ) **Μεταφορικά μέσα.**

Συμπλήρωσις συνεργείων, όρχων, έλαστικών αυτοκινήτων, συσσωρευτών αύτοκινήτων. Έλλειψις κτηνών, σαρμάτων πάσης κατηγορίας.

η) **Έπιμελητεία και Υγειονομικόν.**

Έλλειψις τινές εισέτι διά τās άνάγκας έπιστρατεύσεως και τόν άχηματισμόν στοιχειωδών τινων διαθεσίμων άποθεμάτων διά τās άνάγκας του πολέμου.

2) "Ίνα συμπληρωθῇ ή έν γένει στρατιωτική ήμῶν προπαρασκευή, έτις πάντοτε τών κινητοποιουμένων υπό του έν ίσχύι Σχεδίου Έπιστρατεύσεως δυνάμεων, παρίσταται έπιπροσθέτως άνάγκη και τών έξης:

α) Νά συμπληρωθώμεν εις μόνιμα στελέχη, εις ά αί ύφιστάμενα έλλείψις κατωτέρων είναι μεγάλα έν σχέσει με τās άνάγκας μόνιμων του Σχεδίου Έπιστρατεύσεως. Οί ύπάρχοντες ύπολοχαγοί και άνθυπολοχαγοί τών Όπλων και τής Υπηρεσίας Άυτοκινήτων δέν καλύπτουσιν τόν αριθμόν τών απαιτούμενων έν έπιστρατεύσει μόνιμων, ένφ, έξ άλλου, οί έφεδροί αξιωματικοί, ατελώς έκπαιδευθέντες και ήσπαδωγηθέντες, ως έκ τής βραχείας θητείας και τών έσωτερικών άνωμαλιών, ούδωμίαν μετεκπαίδεισιν υπέστησαν από τής άπολύσεώς των, ήτοι διά τούς παλαιότερους (έννοείται τούς μεταπολεμικούς) από δεκαετίας και πλέον.

β) Νά συμπληρωθῇ τό ταχύτερον ή άρξάμενη όχύρως τών προς τήν Βουλγαρίαν συνόρων, τής όποίας μεγίστη τυγχάνει ή σημασία:

— διά τήν κάλυψιν τής έπιστρατεύσεως τών παραμεθωρίων μονάδων.
— διά τήν έν συνεργασία μετ' αυτών κάλυψιν τής συγκεντρώσεως του ύπολοίπου Στρατού έκστρατείας.

— διά τήν περαιτέρω συμβολήν της εις τόν γενικόν έλιγμόν (βάσις έξορμήσεως ή τοποθεσία άντιστάσεως).

γ) Νά προωθθῇ μετ' πάσης ταχύτητος ή έπισκευή και συμπλήρωσις του όδικού ήμῶν δικτύου έν τῇ Βορείῳ Έλλάδι, διατιθεμένων τών αποφασισθεισών προς τούτο πιστώσεων έκ 1500 έκτομμυρίων, έστω και ανά 300 έκτομμύρια κατ' έτος και θεσπιζόμενην συστηματικώτερον και εις μείζονα έκτασιν τής όποχρεωτικής έργασίας, ήτις επιβάλλεται όπως όρισθῇ και διά τήν όχύρωσιν εις ά μέρη τουλάχιστον δέν διακυβεύεται ή ασφάλεια και ή μυστικότητα.

δ) Νά γίνωσιν αί προταθείσαι υπό του Γενικού Έπιτελείου Στρατού συμπλη-

ρώσεις του σιδηροδρομικού δικτύου Μακεδονίας και των λιμενικών εγκαταστάσεων. Ὡς πρὸς τὸ σιδηροδρομικὸν δίκτυον ὅλως ἐξαιρετικὴν σημασίαν διὰ τὴν ἀνφάλειαν καὶ τὴν αὐξήσιν τῆς ἀποδόσεως τῶν μεταφορῶν ἔχει ἡ σύνδεσις τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Ἀγγίτη ἐν συνεχείᾳ (Θεσσαλονίκη — Ταύγεσι — Μυρίνη).

ε) Νὰ ὀργανωθῇ ἡ πολιτικὴ ἐπιστράτευσις τῆς Χώρας καὶ ἰδίᾳ νὰ ἐνισχυθῇ ἡ πολεμικὴ βιομηχανία αὐτῆς ὅσον ἀφορᾷ τὰ πυρομαχικὰ τεχνικὰ, πυροβολικὰ, τὰ ὅπλα, τὴν κατασκευὴν εἰδῶν Χημικοῦ Πολέμου.

στ) Νὰ ἐνισχυθῇ, εἰς τὴν μεγαλυτέραν δυνατὴν ἔκτασιν καὶ μετὰ τὸν ταχύτερον ρυθμὸν, ἡ Ἀεροπορία Μάχης, ἥς ἡ ἐπιστράτευσις δέον νὰ εἶναι ζήτημα ὀλίγης ὥρας, ἡ δὲ διάταξις δέον κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ τροποποιηθῇ κατὰ τρόπον ὥστε νὰ δύναται νὰ παρέχῃ ἀκαριαίως προστασίαν εἰς τὰς κυριωτέρας ἡμῶν ἐν Μακεδονίᾳ βάσεις.

3) Ἐν τέλει ἀπομένει νὰ θίξω, ἵνα συμπληρώσω τὴν ἀνασκόπησιν τῆς παρούσης καταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὸ ζήτημα τοῦ ἀναγκαζομένου διὰ τὴν στρατηγίαν του συγκέντρωσιν χρόνον εἰς περίπτωσιν ρήξεως μετὰ τὴν Βουλγαρίαν.

Μὲ τὴν προῤῃσιν κατὰστασιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, τῶν πλοίων καὶ τῶν λιμένων, ἡ συγκέντρωσις τοῦ Στρατοῦ ἡμῶν λήγει:

— Κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν 18ην ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως.

— Τελείως δὲ τὴν 20ὴν ἡμέραν.

Ὁ χρόνος οὗτος θὰ ἀρκέσῃ ὑπὸ δύο προϋποθέσεις:

— Ὅτι ἡ λειτουργία τοῦ δικτύου τῶν σιδηροδρόμων δὲν θὰ διαταραχθῇ.

— Ὅτι ἡ συγκέντρωσις τῶν μεταγωγικῶν πλοίων θὰ καταστῇ δυνατὴ ὅς ἔχει προβλεφθῇ καὶ ὅτι οἱ λιμένες, ἰδίᾳ ἀποθιβάσεως, θὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἀνενοχλήτως καὶ συνεχῶς.

Ἡ πραγματοποίησις τῶν προϋποθέσεων τούτων εἶναι συζητήσιμος.

Συγκεκριμένως εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ἐπιτευχθῇ τὸ σχετικῶς εὐκολώτερον μέρος τοῦ σχεδίου τοῦ ἐχθροῦ, νὰ καταστρέψῃ οὗτος διὰ τῆς Ἀεροπορίας του ἢ καὶ ἀπλῶς νὰ βλάβῃ σοβαρὰς τὴν σιδηροδρομικὴν γέφυραν Σιδηροκάστρου, αἱ μεταφορὰι συγκεντρώσεως ἡμῶν ἐπιβραδύνονται κατὰ δύο ἡμέρας.

Εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν οἱ Βούλγαροι, προκαταλαμβάνοντες ἡμᾶς ἐπὶ τοῦ Μπέλες, καταλάβωσι τοῦτο καὶ ἀπαγορεύωσιν οἰανδήποτε διὰ τῆς κοιλῆδος τῶν Ποροῖων πρὸς Ἀνατολὰς κίνησιν, ἡ ἐπιβράδυνσις τῆς συγκεντρώσεως ἡμῶν ἀνέρχεται εἰς τέσσαρας ὁλοκλήρους ἡμέρας.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις προβλέπεται ἡ μετατροπὴ τοῦ ὅλου σχεδίου μεταφορῶν καὶ ἀμοιβαίας θέσεως τῶν Μεγάλων Μονάδων ἐν τῇ διατάξει τῆς Στρατηγικῆς συγκεντρώσεως.

Ἰδοὺ ὁ λόγος δι' ὃν, μετὰ ποίαν τινα ἐκπληξιν, εἶδον ὅτι παρὰ τοῦ προκατόχου μου δὲν εἶχε προβλεφθῇ ὀχύρως τοῦ θύλακος τοῦ Μπέλες καὶ γενικώτερον δὲν εἶχε δοθῇ, ὅσον εἶδε, μεγαλὴ ἐπὶ τοῦ ἐρείσματος τούτου σημασία. Ὁῷσιν τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὀχυρώσεως τοῦ Μπέλες εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῶν ἐπιδιωγθησομένων κατὰ τὸ ἐπερχόμενον θέρος ἀντικειμενικῶν σκοπῶν, προπαρασκευάζω δὲ σειρὰν μέτρων ἐνισχύσεως τῆς θέσεώς μας ἐπ' αὐτοῦ διὰ δυνάμεων καὶ ἐν δεδομένη στιγμήν προβλέπω τὴν ἐκτέλεσιν ἐνὸς αἰφνιδιαστικοῦ ἐγχειρήματος διὰ τὴν ταχείαν ὁλοκλήρωσιν τῆς κατοχῆς του καὶ τὴν κάθοδον τῆς προκαλύψεως εἰς τὴν κοιλῆδα τοῦ Βουλγαρικοῦ Πετρίτσιου. Τὸ ἐγχεῖρημα τοῦτο λαμβάνον πιθανῶς μεγαλυτέραν ἔκτασιν σκοποῦσαν οὐ μόνον τὴν ὁλοκλήρωσιν τοῦ Μπέλες ἀλλὰ καὶ τὴν ἀναστάτωση τῆς ἐχθρικῆς ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως ἐν τῇ περιοχῇ Πετρίτσιου — Μελενίκου, ἐπὶ τῷ τέλει ἐξυψώσεως τοῦ ἠθικοῦ τῶν προσερχομένων ἐφέδρων μας, διὰ μιᾶς πρώτης ἐπιτυχίας, θὰ ἔχῃ ὡς βάσιν τῆς ἐπιτυχίας τὸν αἰφνιδισμὸν ὅστις δὲν ἐξασφαλίζεται ἄλλως εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, εἰμὶ ὅταν, ἐπὶ οἰαδήποτε προφάσει, προηγηθῶμεν τοῦ ἐχθροῦ εἰς ἀνάλογον ἐγχεῖρημα ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ. Εἶναι ζήτημα Κυβερνήσεως ἡ στιγμή τῆς ὡς ἂν ἐκτελέσεως τοῦ ἐγχειρήματος τούτου διότι θὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν θέσιν — ἐν τῷ διενεῇ πεδίῳ — τοῦ πρώτου ἐπιτιθεμένου, ὃν ἡ στιγμή τῆς ἐκτελέσεως δὲν εἶναι ἀπὸ πάσης ἀπόψεως εὐνοϊκὴ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ ΕΝ ΣΧΕΣΕΙ ΜΕ ΤΟΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΝ

Δὲν πρόκειται ἐνταῦθα νὰ ἀσχοληθῶ μετὰ τὸν ἠθικὸν παράγοντα, τούτέστιν τὴν μέχρι τοῦδε συντελεσθεῖσαν παρ' ἐκάστου τῶν δύο Κρατῶν ἠθικὴν προπαρασκευὴν τοῦ Λαοῦ. Σημειῶνω ἀπλῶς ὅτι οἱ μὲν Βούλγαροι διαρκῶς ἐμφανίζονται ὡς ἡδίκη-

μένον· καὶ καλλιεργοῦν συστηματικῶς τὴν ἰδέαν τῆς καθόδου πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐνῷ ἡμεῖς, ἀντιθέτως, μόλις ἐσχάτως κατωρθώσαμεν νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς τοὺς παρამεθορίου ὀλικοῦ (ἐξαιρέσει τῶν τυφεκίων πεζικοῦ, εἰς ἃ οἱ Βούλγαροι εἶχον μίαν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, ἀλλὰ νὰ ἀμυνθῶμεν τῆς ἀκραιότερης τοῦ Ἑθνικοῦ μας Ἑδάφους ἀντὶ πάσης θυσίας, οἰκονομικῆς τε καὶ στρατιωτικῆς.

Εἰσέρχονται ὅθεν εἰς τὴν ποσοτικὴν σύγκρισιν:

Καίτοι ἔχομεν ἐλαφρὰν ὑπεροχὴν πληθυσμοῦ ἐναντι τῶν Βουλγάρων, ἀνεχωρήσαμεν δὲ μεταπολεμικῶς μὲ τὰ αὐτὰ περίπου καὶ οἱ δύο ὑπολείμματα παλαιοῦ πολεμικοῦ ὀλικοῦ (ἐξαιρέσει τῶν τυφεκίων πεζικοῦ, εἰς ἃ οἱ Βούλγαροι εἶχον μίαν σοβαρὰν ὑπεροχὴν, ἀνερχομένην εἰς 180.000 περίπου τυφέκια) ἐν τούτοις σήμερον οὗτοι ὑπερέχουσιν ἡμῶν στρατιωτικῶς. Συμβαίνει τοῦτο διότι:

1) Ἡμεῖς, μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935, βαδίζοντες ἀνευ πολιτικοῦ προσανατολισμοῦ τῆς στρατιωτικῆς πολιτικῆς μας καὶ ἀνευ προγράμματος στρατιωτικῆς παρασκευῆς μεθοδικοῦ, εἰχομεν κατὰ καιροὺς καὶ πολὺ πρὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης προθῇ εἰς διαφόρους δαπανήρας μὲν παραγγελίας, ἀλλ' ἀνευ εἰρμού, μὴ ὀλοκληρουσας τίποτε. Εἴχομεν τότε πρὸ παντός ἐνισχύση τὸ πυροβολικόν μας διὰ μενάλως ἀριθμοῦ πυροβόλων, μεγαλυτέρου ἰσῶς τῆς ἐπιτρεπομένης ἀναλογίας εἰς ἐδάφη ὡς τὰ ἡμέτερα, στερούμενα τότε συγκοινωνιῶν. Ἀπάσας τὰς ἄλλας ἀνάγκας εἰχομεν τελείως παραβλέψει. Ὅχρῳσιν καλύπτουσιν τὴν ἐπιστράτευσιν τῶν παραμεθορίων Μεραρχιών δὲν εἰχομεν σκῆφθι νὰ κάμωμεν.

Αἰφ' ἁπτοσθέντες τὸν Ὀκτώβριον 1935 διεθέσαμεν ὠρισμένας πιστώσεις, ἀρκετὰ σημαντικὰς, διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἐφοδιασμοῦ καὶ τὴν ὁχύρωσιν. Κατ' ἀναπότρεπτον ἀνάγκην, φυσικὴν διὰ Χώραν, ὡς ἡ ἰδικὴ μας, μὴ ἔχουσιν ἰδίαν πολεμικὴν βιομηχανίαν, ἡ πραγματοποιήσις τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ στράτευμα τῶν παραγγελθέντων ἐφοδίων θὰ λάθῃ χώραν λήγοντος τοῦ ἔτους τούτου.

Ἐπίσης καὶ ἡ ὁχύρωσις περὶ τὸ τέλος μόνον τοῦ ἔτους θὰ ἀρχίσῃ νὰ προσφέρῃ ἔτοιμα τινα ἔργα.

Ἐν τῷ μεταξύ, μελετηθεῖσιν πλήρως τῶν ἀναγκῶν καὶ τεθέντος ἐνός πλήρους προγράμματος ἐφοδιασμοῦ καὶ κατασκευῶν, ἐζητήθησαν παρ' ἐμοῦ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Ἀπορ. 30379/28-10-1936 ὑπομνήματός μου, ὠρισμένοι συμπληρωματικαὶ πιστώσεις δι' ὧν θὰ καταστήθῃ δυνατόν νὰ συμπληρωθῶσιν αἱ ἀνάγκαι, ἀνευ ὁμως ἀνανεώσεως τοῦ παλαιοῦ ὀπλισμοῦ, μῆς ἐμπολέμου δυνάμεως ἀποτελουμένης ἐκ:

— 162 Ταγμάτων.

— 224 Πυροβολαρχιών.

— 16 Ἰλῶν.

2) Οἱ Βούλγαροι ἤρχισαν, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, μὲ ἓν πρόγραμμα μεθοδικόν, ἀντιμετωπίζοντες ἀπάσας τὰς ἀνάγκας καὶ ἐπιδιώξαντες διαδοχικῶς νὰ δημιουργήσωσι πρῶτον διὰ τῶν ὑπαρχόντων ὀλικῶν ἓν στράτευμα ἱκανὸν νὰ ἀμυνθῇ τοῦ ἐδάφους τῶν, δευτέρον, διὰ τῆς εὐρείας εἰσαγωγῆς συγχρόνων μέσων, ἓν στράτευμα ἱκανὸν νὰ ἐπιχειρήσῃ μίαν ταχείαν καὶ αἰφνιδιαστικὴν εἰσβολὴν καθ' ἐνός τῶν γειτόνων τῶν, προφανῶς ἡμῶν. Διέθεσαν φανεράς τοῖς μετρητοῖς πιστώσεις πολὺ ἀνωτέρας τῶν ἰδικῶν μας, ἐκτός τῶν μυστικῶν πιστώσεων ἐκ συμβάσεων πολιτικῶν ἢ οἰκονομικῶν ἰδίᾳ μετὰ τῆς Γερμανίας.

Κατὰ πᾶσαν πιθανὴν προσέγγισιν ὁ Βουλγαρικὸς Στρατὸς δύναται ἤδη νὰ κινητοποιήσῃ 220 περίπου Ταγμάτα μὲ ὅλα σχεδὸν τὰ σύγχρονα μέσα ἐν σχετικῇ ἀναλογίᾳ, πλὴν μὲ πυροβολικόν κατὰ τι ὀλιγώτερον τοῦ ἰδιοῦ μας.

3) Οἱ Βούλγαροι ἔχουσι προτεραιότητα συγκεντρώσεως ἡμερῶν τινῶν, περὶ τοῦ τεσσάρων, ἐναντι ἡμῶν, ἔχουσι καλυτέραν βιομηχανίαν πολεμικὴν καὶ γεωργικὴν ἀπόδοσιν. Ἐχουσιν ἐπὶ πλέον ἰσχυροτέραν ἀεροπορίαν.

Ἐν συνόψει:

— Οἱ Βούλγαροι: εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται μεθοδικώτερον, διαθέσαντες μεγαλυτέρας ἀπὸ ἡμᾶς πιστώσεις.

— Ἡδὴ ὑπερέχουσιν εἰς ποσὸν δυνάμεων καὶ δύνανται νὰ συγκεντρώσωσιν αὐτάς κατὰ τι ἐνωρίτερον ἡμῶν.

ΤΕΛΙΚΟΝ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Συνοψίζεται τοῦτο εἰς τὰ ἑξῆς κυρία σημεία:

1) Ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει δέον νὰ ἀπομακρυνθῶμεν ἐναντι τῆς Βουλγαρίας.

2) Ἰδιαίτερος δέον νὰ διέλθωμεν ἐν ἡσυχίᾳ:

— κατὰ πρῶτον λόγον τὸ ἔτος 1937,

— κατὰ δεύτερον λόγον τὸ ἀναγκαιοῦντα χρόνον ἵνα εἰσέλθωσι καὶ πραγματοποιηθῶσι τὰ προβλεπόμενα ὑπὸ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 30379/28-10-1936 ὑπομνήματός μου.

3) Εἶναι μετὰ ταῦτα δυνατὴ ἐντατικὴ συνέχισις τῶν ἐξοπλισμῶν ἐκ μέρους τῆς

*Ελλάδος; *Ανεξαράτητα πάντως τούτου, πρέπει ἡ Βουλγαρία νά ὑποστῇ τὸ ταχύτερον πίεσιν ἀνασταλτικὴν τοῦ φρενήρους δρόμου τῶν ἐξοπλισμῶν της, διότι οὕτω ἀφιερμένη ἔλεγε θέρα:

— Παραβαίνει τὰς συμβατικάς της ὑποχρεώσεις.

— Προπαρασκευάζει ἐπιθετικὸν πόλεμον κατὰ τινος τῶν γειτόνων της καὶ πιθανότατα καθ' ἡμῶν, ὃν θὰ ἐκτοξεύσῃ ὁπότε καὶ ὅπου θελήσῃ αὐτή, ἴσως πολὺ σύντομα πρὸ τῆς προόδου τῆς ὀχυρώσεως καὶ τῆς βελτιώσεως τῆς ἐν γένει στρατιωτικῆς μας καταστάσεως. Ἰσως νὰ ἐνθαρρύνηται νῦν καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν Γιουγκοσλαβίαν.

Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἡ ἀνασταλτικὴ αὕτη κατὰ τῶν Βουλγάρων πίεσις δύναται νὰ γίνῃ ὑπὸ τῶν τριῶν ἄλλων μελῶν τῆς Βαλκανικῆς Συνεννόσεως, ἥτοι Ρουμάνων, Τούρκων καὶ Ἑλλήνων καὶ ἀκόμη ὑπὸ μόνον τῶν Τούρκων καὶ ἡμῶν.

Ὅπωςδὴποτε, ἐλπίζω ὅτι, κατὰ τὴν κατ' αὐτὰς συνεχόμενῃ ἐνταῦθα σύνοδον τῆς Βαλκανικῆς Συνεννόσεως, θὰ λάθῃ μίαν ὀριστικὴν κατεύθυνσιν ἢ ὅλη Πολιτικο-Στρατηγικὴ κατάστασις τῆς Βαλκανικῆς. Ἄν κυρωθῶσιν αἱ Στρατιωτικαὶ Συμφωνίαι τοῦ Βουκουρεστίου, νομίζω ὅτι πρέπει, συμφώνως πρὸς ἓν ἰδιαίτερον πρακτικὸν αὐτῶν, νὰ συζητηθῶσι καὶ ἀποφασισθῶσιν ἀμέσως ἐν συνεχείᾳ τὰ ληφθυσόμενα κατὰ τῆς Βουλγαρίας στρατιωτικὰ μέτρα διὰ τὴν κατάφωρον παραβίαν τῶν Διεθνῶν ὑποχρεώσεών της ἐκ τῶν ἐντατικῶν πολεμικῶν ἐπιθετικῶν παρασκευῶν της. Ἡ δυναμικὴ ὑπεροχὴ τῆς Βουλγαρίας ἐναντι ἡμῶν ἐπιβάλλει, φρονῶ, τὴν ἐκ μέρους ἡμῶν ἀνένδοτον ὑποστήριξιν τῆς λήψεως τῶν κοινῶν τούτων μέτρων κατὰ τοῦ Βουλγαρικῶ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5ῃ Φεβρουαρίου 1937

Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ὄ σ

Τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν κ. Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐ ν ι α ῦ θ α

«Περὶ ἀνάγκης προγραμματισμοῦ ἐτησίων ἐπιχορηγήσεων Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν ἀναλήψεως τῶν καθηκόντων μου ὑπέβαλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν παράκλησιν ὅπως καθορίσῃ παγίως τὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τοῦ Ταμείου Ἀμύνης διὰ τὸν πολεμικὸν ἐφοδιασμὸν τοῦ Στρατοῦ καὶ τὰς λοιπὰς αὐτοῦ ἀνάγκας τὰς ἐξυπηρετούμενας διὰ τοῦ Ταμείου τούτου. Συγκεκριμένως ὑπέβαλον ἐγγράφως τὴν παράκλησίν μου ταύτην διὰ:

— τοῦ ὑπομνήματος τοῦ ἐπισυναφθέντος εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ' Ἀπορ. Πρωτ. 30379/28 Ὀκτωβρίου 1936 ἀναφορᾶν.

— τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 39528/13 Μαΐου 1937 ἀναφορᾶς μου.

— τῆς ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 71549/26 Ἰανουαρίου 1938 ἐτέρας τοιαύτης.

Εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἐπανέλθω ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου, ὅχι διὰ νὰ ζητήσω πάλιν ἐπιτάχυνσιν τοῦ ρυθμοῦ τῆς συμπληρώσεως τῶν πολεμικῶν ἀναγκῶν τοῦ στρατεύματος, τὸν ὁποῖον μόνῃ ἡ Κυβέρνησις εἶναι ἀρμοδία νὰ ὀρίσῃ ἐν ὧσιν τῆς Γενικῆς Ἐξωτερικῆς καταστάσεως, τῆς διαρκείας καὶ ἀντοχῆς τῶν Συμμαχικῶν μας δεσμῶν καὶ τῆς οἰκονομικῆς πρὸ παντὸς δυναμικότης τῆς Χώρας, ἡ διαφύλαξις τῆς ὁποίας εἰς ὑγιᾶ κατὰστασιν ἀντιλαμβάνομαι πλήρως ὅτι ἔχει ἄμεσον ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ἱκανότητός μας ὅπως ἀντιμετωπώμεν ἐνδεχομένην πολεμικὴν περιπέτειαν.

Ἐπανέρχομαι ἐπὶ τῆς ἀνάγκης ὅπως καθορισθῇ παγίως ἡ ἐτησίᾳ ἐπιχορήγησις τοῦ Ταμείου Ἐθνικῆς Ἀμύνης διότι ἀνευ τοῦ δεδομένου τούτου εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ ἐν ἰσχύϊ ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα μετὰ μεθοδικότητος καὶ νὰ ρυθμίζωνται ἐγκαίρως πᾶσαι αἱ προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι, τοῦτέστιν ἡ προσαρμογὴ τῶν σχεδίων ἐπιστρατεύσεως, μεταφορῶν, ἐπιχειρήσεων κτλ., ἡ ἀνέγερσις τῶν στρατωνισμῶν, ἡ ἐκπαίδευσις, ἡ στρατολογία καὶ ὅλα τὰ ἄλλα συναφῆ προβλήματα ἅτινα ἀπορρέουσιν ἐκ τῆς προώθησεως τοῦ πολεμικοῦ ἡμῶν ἐφοδιασμοῦ.

Οὕτως εἶναι φυσικὸν νὰ γίνηται ἄλλη χρησιμοποίησις τῶν ἐκάστοτε διατιθεμένων κονδυλίων ὅταν δὲν γνωρίζω τὸ τί μέλλει μεταγενεστέρως νὰ διατεθῇ καὶ ἄλλη χρησιμοποίησις ὅταν μὴ εἶναι γνωστὸν ὅτι εἰς ἐκάστην χρῆσιν θὰ διαθετῶ ὠρισμένον ποσόν. Ἐπὶ παραδείγματι, εἰς τὴν τρέχουσιν χρῆσιν διετέθησαν διὰ πολεμικὸν ὕλικόν καὶ τὸν στρατώνισμὸν 325 ἑκατομμύρια ἐξ ὧν 232 ἑκατομμύρια ἐκάλυπτον ἀνεπληρούμενους ὑποχρεώσεις. Τοῦ ὑπολοίπου ἐξ 93 ἑκατομμυρίων θὰ ἡδυνάβην, ὅταν ἐγνωρίζον ὅτι θὰ ἐπακολουθήσῃ κατὰ τὰς ἐπομένους χρήσεις τὸ Α καὶ Β ποσόν, νὰ εἰσηγηθῶ τὴν χρησιμοποίησιν κατὰ τρόπον ὥστε ἐντὸς ὠρισμένων ἐτῶν νὰ ἔχωμεν ὁλοκληρώσῃ ἕνα ἐνδιάμεσον ἐφοδιαστικὸν στάδιον, κλιμακῶνοντες τὰς πληρωμαὰς σύμφωνα μὲ τὴν παγίαν ἐπιχορήγησιν καὶ ἀποκτώντες τὸ σχετικὸν πολεμικὸν ὕλικόν ἐντὸς χρόνου παραδόσεως πολὺ συντομωτέρου τῶν χρόνων ἀποπληρωμῆς.

Ἦδη μὴ ἔχων ἐνδείξιν τινα περὶ τῶν μελλουσῶν ἐπιχορηγήσεων, δὲν ἦτο δυνατόν, λόγῳ τοῦ περιορισμένου τοῦ ἄνω ποσοῦ καὶ τοῦ ὅτι διετέθη τοῦτο οὐχὶ ὁλοκληρῶν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ σκεφθῶ τὴν ἐντὸς εὐρυτέρου ὥς ἄνω πλαισίου χρησιμοποίησίν του, ἠρκέσθην δὲ κατὰ συνέπειαν ἐντὸς τῶν λίαν περιορισμένων δυνατοτήτων του νὰ καλύψω ἐπιτακτικὰς μὲν ἀνάγκας πάντως ὁμῶς λεπτομερειακάς.

Εἶναι φυσικὸν ἐπίσης, καθοριζομένης παγίως τῆς ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως τοῦ Ταμείου, νὰ δίδηται ὁ χρόνος τῆς καλυτέρας ἐπιλογῆς τῶν ὕλικῶν καὶ νὰ παρέχηται ἡ δυνατότης ἐπιτελέως οἰκονομικωτέρων τιμῶν ἐκτὸς τοῦ καθορισμοῦ, ὥς ἐλέγχῃ

άνωτέρω, τρόπου πληρωμής με κλιμάκωσιν εις πλείονας χρήσεις. Θά είναι εύχερες-στεραι αἱ διαπραγματεύσεις με τὰς ἀγοράς τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ὅταν εἶναι γνωστή ἡ κλιμάκωσις τῶν πληρωμῶν διὰ τῆς προκηρύξεως διεθνῶν διαγωνισμῶν, ὡς ἐπίσης θά εἶναι δυνατόν νά ρυθμίζωνται ἐγκαίρως καί παραλλήλως ὅλαι αἱ δυνατόι συμ-πληρώσεις τοῦ πολεμικοῦ τούτου ὀλικοῦ διὰ παραγγελιών εἰς τὴν ἐσωτερικὴν βιο-μηχανίαν, ὥστε καὶ αὕτη νά ἐνισχύηται προοδευτικῶς καὶ νά ἀναπτύσσεται με-θοδικῶς.

Ὡς πρὸς τὸν ἀντίκτυπον τοῦ μὴ προγραμματισμοῦ τῆς παγίας ἐπιχορηγήσεως ἐπὶ τῶν προπαρασκευαστικῶν ἐπιτελικῶν ἐργασιῶν, ἃς ἀνέφερον ἄνωτέρω, εἶναι περιττὸν νομίζω νά ὑπενέλθω εἰς λεπτομερείας. Ἡ παραγγελία, ἐπὶ παραδείγματι, ἀριθμοῦ τινος πυροβόλων, διατασσομένη ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐκ τῶν προτέρων ἐγκαίρου ἐνδείξεως περὶ διαθέσεως τῆς σχετικῆς πιστώσεως, δὲν εἶναι δυνατόν νά παρέξη τὸν ἀπαιτούμενον χρόνον ἵνα παραρμωσθῶσιν ἐγκαίρως πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἐισαγω-γῆς αὐτῶν προκύπτουσιν νέαν κατάστασιν τὰ διάφορα σχέδια, ἀνεγερθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι ἐγκαταστάσεις, ρυθμισθῶσι τὰ ζητήματα ἐκπαιδεύσεως, στρατολογίας κτλ. Ἐάν σημειωθῶσι πλείονες τοιαῦται περιπτώσεις κατ' ἀκολουθίαν τῶν οὐτως ἄνευ προγράμματος παρεχομένων ἐκάστοτε πιστώσεων, ἀντιλαμβάνεται τις ὅτι τὴν ὀργάνωσιν τοῦ στρατεύματος δὲν δύναται νά διέτῃ ἡ ἐπιβαλλομένη μεθοδικότης.

Δὲν διαφεύγει τῆς μνήμης μου ἡ διαθεβαίωσις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνή-σεως ὅτι ὁ καθορισμὸς παγίας ἐπιχορηγήσεως δὲν εἶναι δυνατός λόγῳ τοῦ ὅτι εἶναι ἀδύνατον ἢ ἐν τῇ πράξει δυναμικότης τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κρά-τους ἐξ ὧν προτέρων. Οὐχ ἦττον, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐγένετο, νομίζω ὅτι θά ἦτο δυνατόν νά ἐξευρίσκοντο ἢ νά παρεχωροῦντο ὠρισμένοι πάγιοι πόροι εἰς τὸ Ταμεῖον Ἀμύνης ἀποδίδοντες ἕν κατ' ἐλάχιστον ὄριον ποσὸν τὸ ὅποιον θά ἡδύνατο ἡ Κυ-βέρνησις ἐκάστοτε νά ἐνισχύῃ ἐκ τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἔχουσα ὑπ' ὄψει τῆς τὸν ρυθμὸν δν θέλει νά ἐξασφαλίσῃ καὶ τὴν οικονομικὴν δυναμικότητα τῆς Χώρας. Τοιοῦτοι πάγιοι πόροι σήμερον τοῦ Ταμείου εἶναι μηδαμινοί. Τὰ ἀδιάθετα ὑπόλοιπα τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν δὲν ἀπο-δίδονται εἰς τὸ Ταμεῖον ἀπὸ πενταετίας, ἀνέρχονται δὲ ἐτησίως κατὰ μέσον ὅρον εἰς 35-40 ἑκατομμύρια. Τὰ ἀντισκώματα ἀπὸ διετίας περιῆλθον εἰς τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον Στρατοῦ, ἀνερχόμενα εἰς 15-20 ἑκατομμύρια περίπου ἐτησίως. Τὸ προϊόν ἐκποίησης, εὐχρήστου μὲν, ἀλλὰ μὴ ἀναγκαιοῦντος εἰς τὸ στράτευμα ὀλικοῦ, πε-ριῆλθεν εἰς τὸ Μετοχικὸν Ταμεῖον πρὸ διετίας, ἐπαναδοθέν εἰς τὸ Ταμεῖον Ἀμύ-νης ἐσχάτως διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1077/1938 Ἀναγκαστικοῦ Νόμου. Πλὴν ὅμως πρό-κειται περὶ ἐλάχιστου παγίου ἐσόδου (1.500.000 δραχ.), ἐκτὸς βέβαια τῆς περι-πτώσεως καθ' ἣν ἤθελε καταστῇ εὐρύτερα τις ἐκποίησις τοιοῦτου ὀλικοῦ, πράγμα ὅπερ μέχρι τῆς στιγμῆς δὲν ἐπετεύχθη οὔτε φαίνεται πιθανὸν νά ἐπιτευχθῇ.

Παρακαλῶ ὅπως ἡ Κυβέρνησις εὐαρεστηθῇ ν' ἀποδεχθῇ τὴν καὶ διὰ τῆς πα-ρούσης ὑποβαλλομένην πρότασιν λόγῳ τῆς σημασίας τὴν ὅποιαν ἔχει αὕτη καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν διατάξῃ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἀδιαθέτων ὑπολοίπων τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολο-γισμοῦ τῆς τελευταίας πενταετίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ μελετήσῃ καὶ ἀποφασίσῃ τὰ ἀναγ-καῖα μέτρα διὰ τὴν ἐξεύρεσιν ἢ παραχώρησιν ἀπὸ τῆς προσεχοῦς χρήσεως ὠρισμέ-νων παγίων πόρων, πέραν τῶν ὁποίων ἡ ἐνίσχυσις τοῦ Ταμείου Ἀμύνης δύναται νά ὑφίσταται αὐξομειώσεις κατὰ τὴν κρίσιν τῆς, ὥστε ἐντὸς τῶν ἐτῶν τὰ ὅποια αἱ γενικαὶ συνθήκαι τοῦ Κράτους ὑποδεικνύουσι, νά καταστῇ δυνατὴ ἡ συμπλήρωσις τοῦ ὑποβληθέντος ἐφοδιαστικοῦ προγράμματος προβλέποντος τὸ ποσὸν τῶν 5 δισε-κατομμυρίων καὶ 200 ἑκατομμυρίων περίπου δραχμῶν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Πρὸς

Τὸν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν κ. Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐνταῦθα

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὑμῖν τὰ κάτωθι:

Ἡ διεθνὴς κατάστασις, ἀθετοῦσα ἀπὸ πολλῶν μηνῶν, ἐξελλίσσεται κατὰ τρόπον, ὅστις δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ παρουσιάσῃ ἔντασιν ἐν προσεχεῖ μέλλοντι.

Τὸ τοιοῦτον γεννᾷ ἐπείγοντα προβλήματα ἀνεφοδιασμοῦ τῆς Χώρας καὶ ἰδίᾳ ἀνεφοδιασμοῦ τῶν ἐνόπλων δυνάμεων.

Τὰ ἀποθέματα ἐν γένει τῆς Χώρας, λόγω οἰκονομικῶν καὶ συναλλαγματικῶν δυσχερειῶν, εὐρίσκονται εἰς πολὺ χαμηλὸν ἐπίπεδον.

Αἱ μετὰ τοῦ Ἐξωτερικοῦ συγκοινωνίαι, εἰς περίπτωσιν γενικωτέρας συρράξεως, θὰ καταστοῦν λίαν δυσχερεῖς, ὥστε ὁ ἀνεφοδιασμός θὰ εἶναι δύσκολος.

Βεβαίως δημιουργία σοβαρῶν κρατικῶν ἀποθεμάτων ἀσφαλείας καὶ συναλλαγματικῆς διευκόλυνσις τοῦ ἐλευθέρου ἐμπορίου πρὸς αὐξήσιν τῶν ἰδιωτικῶν ἀποθεμάτων ἀπαιτεῖ προσπάθειαν συγκλονιστικὴν διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας.

Ὑπάρχουν ὁμως ὀρια, ἰδίᾳ διὰ τὸν ἀνεφοδιασμόν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων, κατὰ τῶν ὁποίων νομίζω ὅτι θὰ ἦτο λίαν ἐπικίνδυνον νὰ παραμείνωμεν.

Πυρομαχικά.

Εἰς περίπτωσιν διεθνούς συρράξεως καὶ ἐὰν ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἀγγλία εὐρεθοῦν εἰς ἀντιθέτους συνασπισμούς, ἀνεφοδιασμός μας μέσω τῆς Δυτικῆς Μεσογείου, θὰ εἶναι σχεδὸν ἀδύνατος. Τὸ τοιοῦτον ἔχει μεγάλην σπουδαιότητα, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἐφοδιασμόν μας εἰς πυρομαχικά πυροβολικοῦ.

Οὐδεμία ἄλλη πηγὴ ἀνεφοδιασμοῦ εἰς πυρομαχικά πυροβολικοῦ ὑπάρχει ἐν τῇ Ἀνατολικῇ Μεσογείᾳ καὶ τῷ Εὐξείνῳ Πόντῳ, πλην τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας. Δὲν εἶναι δυνατόν ὁμως νὰ προσλέψωμεν τὰς διαθέσεις τῆς Ρωσσίας καὶ τὰς ἐν καιρῷ πολέμου διαθεσιμότητας τῆς βιομηχανίας της δι' ἀνεφοδιασμόν ἐκεῖθεν εἰς πυρομαχικά πυροβολικοῦ. Ἀποτελεῖ ἄλλως τε ἐπιπρόσθετον δυσχέρειαν καὶ ὅτι οὐδέποτε μέχρι τοῦδε κατεσκευάσεν ἡ Ρωσικὴ βιομηχανία πυρομαχικά διὰ τὰ πυροβόλα μας.

Ἡ ἱκανότης παραγωγῆς τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας μας εἶναι λίαν ἀνεπαρκὴς παραβαλλομένη πρὸς τὰς ἀνάγκας μας ἐν περιπτώσει πολέμου. Ἐχομεν ἀνάγκην ἡμερησίως ἐν πολέμῳ τοῦλάχιστον δέκα πέντε χιλιάδων βλημάτων ἐλαφροῦ καὶ βαρέος πυροβολικοῦ, πλην βλημάτων ὅλων καὶ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ. Ἡ ἡμερησία παραγωγὴ τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας μὲ εἰκοσιτετράρων ἐργασίαν εἶναι περίπου χίλια ἑξακόσια βλήματα, πλην βλημάτων ὅλων καὶ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ.

Ὑπολογίζομεν ὅτι μὲ τὰ ὑπάρχοντα πυρομαχικά πυροβολικοῦ θὰ δυνηθῶμεν νὰ εἴμεθα αὐτάρκεις ἐπὶ τριμήνον περίπου ἀπὸ τῆς κηρύξεως τῆς ἐπιστρατεύσεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ πυρομαχικά ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ αἱ ἐλλείψεις μας εἶναι μεγάλαι, δοθέντος ὅτι κατὰ πάσαν πιθανότητα ἡ δράσις τῶν ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων θὰ ἀρχίῃ ἴσως καὶ ἀπὸ τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἐπιστρατεύσεως, ὑπολογίζομεν ὅτι μὲ τὰ ὑπάρχοντα πυρομαχικά ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ θὰ ἔχωμεν αὐτάρκειαν μόλις 15-20 ἡμερῶν.

Αἱ ἀνάγκαι μας εἰς πυρομαχικά ὅλων εἶναι ἀκόμη μεγαλύτεραι. Ἦδη διαπραγματευόμεθα μὲ τὴν ἐγχώριον βιομηχανίαν τὴν παραγγελίαν βλημάτων ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, ὅλων, πυροβολικοῦ ἐν γένει καὶ φυσικῶν.

Τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν διὰ τὰς ἀνωτέρω παραγγελίας, ἦτοι 630 ἑκατομμύ-

ρίων δραχμῶν περίπου, θὰ ἐξοφληθῇ τοκοχρεωλυτικῶς. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν λόγῳ παραγγελίας θὰ ἀνέλθῃ ἡ στάθμῃ τῶν μὲν πυρομαχικῶν ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ εἰς 4 μονάδας πυρὸς Γενικῆς Ἐφεδρείας, τῶν δὲ ὀλμων εἰς 2 μονάδας πυρὸς Γενικῆς Ἐφεδρείας.

Νομίζω ὅτι κατόπιν τῶν ἀνωτέρω ἀναφερομένων δυσχερεῶν ἀνεφοδιασμοῦ εἶναι ἀνάγκη νὰ διατεθῶσι αἱ αἰτηθεῖσαι διὰ προγενεστέρων ἀναφορῶν μου πιστώσεις ὥστε νὰ ἀνέλθῃ ἡ στάθμῃ τῶν πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ Γενικῆς Ἐφεδρείας εἰς ὀκτὼ μονάδας πυρὸς τούλαχιστον καὶ νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἀποθέματα πρῶτων ὤλων διὰ τὴν λειτουργίαν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας πυρομαχικῶν πυροβολικοῦ ἐπὶ ἐν ἐξάμηνον τούλαχιστον. Κατὰ τοὺς γενομένους ἀνωτέρω ὑπολογισμοὺς ἡ ἐπὶ ἐξάμηνον παραγωγή τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας θὰ ἐπαρκῇ διὰ καταναλώσεις ἐν πολέμῳ μόνον εἰκοσι περίπου ἡμερῶν. Ἀντιστοίχως δεόν νὰ ἐξασφαλισθῶσιν ἀποθέματα πρῶτων ὤλων διὰ πυρομαχικὰ πεζικοῦ πρὸς τροφοδοτίαν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας ὡσαύτως ἐπὶ ἐν ἐξάμηνον.

Ἀντιασφυζιογόνους προσωπίδας ἔχομεν μόνον 100.000 διὰ τὸ στράτευμα. Ὁ ἄμαχος πληθυσμὸς δὲν διαθέτει σχεδὸν καμμίαν. Εἶναι ἀπολύτως ἐπείγῳ τὸ νὰ αὐξήσωμεν ἀμέσως τὸν ἀριθμὸν τῶν προσωπίδων διὰ τὸ στράτευμα εἰς 300.000 ὥστε, ἐν ἐπιστρατεύσει, οἱ ἄνδρες τῶν Μονάδων, τούλαχιστον τῆς πρώτης γραμμῆς, νὰ διαθέτωσι προσωπίδας. Ἡ αὐξήσις αὕτη ἀπαιτεῖ δαπάνην 200.000.000 περίπου δραχμῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸν ἄμαχον πληθυσμὸν νομίζομεν ὅτι τὰ μεγάλα ἐργοστάσια καὶ ἰδίως ἐκεῖνα κατὰ τῶν ὁποίων προβλέπεται ὅτι κατὰ προτίμησιν θὰ στοαφῇ ἡ ἐχθρική ἀεροπορία πρέπει νὰ ὑποχρεωθῶσι νὰ προμηθευθῶσι προσωπίδας διὰ τὸ προσωπικόν των. Ὡσαύτως νὰ διευκολυνθῶσι οἱ πολῖται τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων νὰ προμηθευθῶσιν ἀντιασφυζιογόνους προσωπίδας διὰ δόσεων καὶ νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ χορήγησις προσωπίδων δωρεάν εἰς τοὺς ἀπόρους. Αἱ προσωπίδες ἀμάχου πληθυσμοῦ εἶναι σημαντικῶς εὐθηνότεραι.

Τρόφιμα καὶ εἶδη Ἐπιμελητείας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ τρόφιμα τὰ ἐν τῇ Χώρᾳ ἀποθέματα κατὰ τὴν κρίσιμον ἀπὸ ἀπόψεως συγκομιδῆς ἐποχὴν τοῦ ἔτους ἀνέρχονται:

- διὰ τὸν σίτον εἰς δύο περίπου μῆνας
- διὰ τὰ βασικά λοιπὰ τρόφιμα εἰς τρεῖς τὸ πολὺ μῆνας.

Ὅυχ ἦττον διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐπιστρατεύσεως μέχρι τῆς στρατηγικῆς συγκεντρώσεως καὶ μέχρις ὅτου αἱ ἐπιτάξεις κατορθώσωσι νὰ ἀποδώσωσι τὰ ἀναγκαζοῦντα ἐφόδια διὰ τὴν διατροφήν των ἐνόπλων δυνάμεων εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπάρχωσιν ἐφεδρικαὶ ποσότητες καταλλήλως κλιμακωμέναι.

Τὸ ἐλάχιστον ὅριον κάτωθι τῶν ὁποίων εἶναι ἐπικίνδυνον νὰ κατέλθωμεν ἀπαιτεῖ δαπάνην 50 ἑκατομμυρίων δραχμῶν.

Λίαν ὀξὺ παρουσιάζεται τὸ ζήτημα τῆς νομῆς. Ἰδίως κατὰ τὴν κρίσιμον πρὸ τῆς συγκομιδῆς ἐποχὴν τὰ ἀποθέματα ἐκμηδενίζονται. Εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ δημιουργηθῇ ἀπόθεμα κριθοθρόμης διὰ τὸ ὅποιον ἀπαιτοῦνται 20 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ὕλικον Ἐπιμελητείας καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν προσπάθειαν περὶ συμπληρώσεως τῶν ἐλλείψεων ἀπαιτοῦνται περίπου 200 ἑκατομμύρια δραχμῶν διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀπαραίτητου ἐλαχίστου ἀποθέματος ἀσφαλείας.

Καύσιμα.

Τὰ ἀποθέματα καυσίμων, ἀνήκοντα, σχεδὸν ὅλα, εἰς ἰδιωτικὰς ἐταιρείας, εἶναι ὡσαύτως ἐλάχιστα.

Ἐπὶ τῶν ἀποθεμάτων τούτων βασίζεται ἡ θεραπεία τῶν εἰς καύσιμα ἀναγκῶν τῶν ἐνόπλων δυνάμεων. Νομίζομεν ὅτι ἀνεξαρτήτως τῶν κρατικῶν προσπαθειῶν πρὸς αὐτήσιν τῶν ἰδιωτικῶν ἀποθεμάτων ὁ γρὼν καυσίμων θὰ ἦτο ἴσως δυνατόν νὰ σχηματισθῶσι μερικὰ κρατικά ἀποθέματα ὑπὸ μορφῇ δανείου μέσῳ τῆς Ρουμανικῆς Κυβερνήσεως. Θὰ βοηθῆσιν εἰς τοῦτο καὶ τὸ Ρουμανικὸν Ἐπιτελεῖον, τὸ ὅποιον ἀνεγνώρισε ὡς συμμαχικὸν συμφέρον τὴν δημιουργίαν ἀποθεμάτων ἐν Ἑλλάδι. Μετὰ τὴν πάροδον τῆς παρούσης κρίσιμου καταστάσεως, τὰ κρατικά ταῦτα ἀποθέματα θὰ ἡδύναντο νὰ διατεθῶσιν εἰς τὸ ἐλευθερὸν ἐμπόριον, ἀποφευγόμενης οὕτω τῆς ἐπιβαρύνσεως τοῦ Κρατικοῦ Προϋπολογισμοῦ.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ στερεὰ καύσιμα, νομίζω ὅτι πᾶσα προσπάθεια πρέπει νὰ καταβληθῇ ἵνα γίνῃ ἔστω καὶ ἐναρξίς ἐξευγενισμοῦ τοῦ λιγνίτου, ὅστις ἐν πε-

ριπτώσει ἐπιστρατεύσεως, θὰ ἀποτελέσῃ καταφύγιον διὰ τὴν θεραπείαν τῶν συγκοινωνιακῶν καὶ βιομηχανικῶν ἀναγκῶν τῆς Χώρας.

Συνεκέντρωσα ἀνωτέρω τὰς μᾶλλον ἐπείγουσας ἀνάγκας, τὴν θεραπείαν τῶν ὁποίων νομίζω ὅτι ἐπιβάλλει τὸ ἀθέβαιον τῆς διεθνοῦς καταστάσεως.

Παρακαλῶ, ὅπως, ἐκτιμῶντες τὸ ζωτικὸν καὶ ἐπείγον τῆς θεραπείας τῶν ἀναγκῶν τούτων, εὐαρεστηθῆτε καὶ γνωρίσητε ἡμῖν ἕαν εἶναι δυνατὴ καὶ μὲ ποῖον οἰκονομικὸν συνδυασμὸν ἡ θεραπεία αὕτη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ἀθήναι τῇ 20 Μαρτίου 1939

Αριθμ. ἀπορ. Πρωτ. 60161

Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ό ς

Τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐνταῦθα

«Περὶ τῆς ἀνάγκης ἀμέσου διαθέσεως πιστώσεων καὶ λήψεως διαφόρων ἄλλων μέτρων διὰ τὴν ταχυτέραν συμπλήρωσιν τῶν δυναμένων νὰ ἱκανοποιηθῶσιν ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ ἀναγκῶν τοῦ Στρατεύματος».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι τὰς εἰς πολεμικὸν ὕλικόν ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ ὑπέβαλον εἰς τὴν Κυβέρνησιν τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1936 διὰ τοῦ ὑπομνήματος ὑπ' ἀριθ. Ἀπορ. Πρωτ. 30379 καὶ τὴν 26ην Ἰανουαρίου 1938 διὰ τοῦ ὑπομνήματος ὑπ' ἀριθ. Ἀπορ. Πρωτ. 71549.

Τόσον εἰς τὸ μὲν ὅσον καὶ εἰς τὸ δέ, ἐζητοῦν τὸν καθορισμὸν παγίας ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως εἰς τὸ Ταμεῖον Ἑθνικῆς Ἀμύνης ὥστε νὰ εἶναι δυνατόν νὰ προσῶμεν εἰς τὴν μεθοδικὴν ἐκτέλεσιν τοῦ προγράμματος, πρὸ παντὸς δὲ εἰς τὴν ταχείαν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ, καθ' ὅσον μόνον αὐτως, ἔστω καὶ ἂν ἡ ἐπιχορήγησις ἦτο μικρά, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ δοθῶσι παραγγελίαι εἰς εὐρυτέραν κάπως κλίμακα με ταχείαν παράδοσιν καὶ κλιμάκωσιν πληρωμῶν. Παρομοίαν αἰτησὶν ὑπέβαλον ἐπανειλημμένως καὶ δι' εἰδικῶν ἀναφορῶν, τῶν Α. Π. 39528/13-5-1937 καὶ 71877/30-7-1938.

Μέχρι καὶ τῆς χρήσεως 1938-1939 τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν δὲν συνεφώνει μετὰ τὴν ἀποψιν ταύτην διότι, ὡς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19717/28-9-1937 ἐγγράφου τοῦ πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν ἐγνώρισε, δὲν ἠδύνατο ἐκ τῶν προτέρων νὰ κρίνῃ περὶ τῆς δυναμικότητος τῶν ἐπομένων Προϋπολογισμῶν. Μόνον διὰ τὴν δούρυναν καθώρισε, διὰ τοῦ ἰδίου ἐγγράφου, παγίαν ἐπιχορήγησιν διὰ τὴν τριετίαν 1938-1941.

Κατὰ ταῦτα μέχρι τέλους τῆς χρήσεως 1938-1939 ἐδόθησαν ἐπὶ πλέον τῶν τριῶν δισεκατομμυρίων ἑτέρα 917 ἑκατομμύρια διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Στρατεύματος πλην ἐκείνων τῶν κατασκευῶν ὁχυρώσεως τοῦ ἔτους 1938-1939. Ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου τὰ 557 ἑκατομμύρια ἐδόθησαν εἰς μάρκα, μὴ δυνάμενα νὰ χρησιμοποιηθῶσιν εἰμὴ μόνον ἐν Γερμανίᾳ, εἰς ἐλευθέρας δὲ δραχμὰς ἐδόθη τὸ ποσὸν τῶν 360 ἑκατομμυρίων.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτουσι τὰ ἑξῆς:

α) Δὲν ἦτο δυνατόν, ὡς προανέφερον, λόγῳ μὴ καθορισμοῦ παγίας ἐτησίας ἐπιχορηγήσεως νὰ ἀντιμετωπισθῶσιν εὐρύτεραι παραγγελίαι.

β) Τὰ 557 ἑκατομμύρια τῶν μάρκων δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμοποιηθῶσι διὰ τὴν κάλυψιν ζωτικῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατοῦ, οἷαι αἱ ἀνάγκαι τῶν πυρομαχικῶν, τῶν προσωπιδίων κτλ. Εἰδικῶς μάλιστα διὰ τὰς προσωπίδας δὲν ἐνεκρίθη ἡ παραγγελία εἰς Γερμανίαν 50.000 τοιούτων, ἣν ἐπρότεινα ἔχων ὑπ' ὄψει μου ὅτι εὐρισκόμεθα μόνον με 100.000 ἀντὶ τῶν ἀπαιτουμένων σήμερον 500.000, ὅτι τὸ Στρατιωτικὸν Ἐργοστάσιον Προσωπιδίων θὰ ἐβράδυνε πολὺ νὰ ἀναπτυχθῇ, ὡς καὶ συνέβη, καὶ ὅτι, εἴτε εἰς αὐτό, εἴτε εἰς τὸ ὀφιστάμενον ἐν τῇ Χώρᾳ ἰδιωτικῶν τοιούτων, εἴτε καὶ εἰς οἵανδήποτε ἄλλην ἀγορὰν παραγγελία προσωπιδίων προϋπέθετε ὑπαρξὶν πιστώσεων εἰς ἐλευθέρας δραχμὰς αἰτινες δὲν διετίθεντο.

γ) Τὰ 360 ἑκατομμύρια τῶν ἐλευθέρων δραχμῶν, καλύψαντα τὰς ἀνάγκας στρατωνισμοῦ, ἀνάγκας τῶν Σ. Ε. Κ. καὶ ἀνάγκας στρατιωτικῶν ἐργοστασίων (ἐν ὧν 165 ἑκατομμυρίων), ἀφῆκαν περιθώριον 195 ἑκατομμυρίων, ἐξ ὧν τὸ πλεῖστον ἐκάλυπεν ἀνεπιλημμένης ὀποχρεώσεις παλαιῶν ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἐντολῶν.

Οὕτως ἔχουσι τὰ πράγματα μέχρι τῆς χρήσεως 1939-1940.

Αἱ ἀνάγκαι εἰς πολεμικὸν ὕλικόν, συμφῶνως μετὰ τὸ ἐφοδιαστικὸν πρόγραμμα, ἀνέρχονται εἰσέτι, ὡς ἀνέφερον, εἰς 3.938 ἑκατομμύρια. Ἐναντὶ τοῦ ποσοῦ τούτου

εδόθησαν μόνον 36 περίπου εκατομμύρια μέχρι της χρήσεως 1939 - 1940. Κατά αυ-
νέπειαν αί άπομένους αί ανάγκαι άνέρχονται εϊς 3.902 εκατομμύρια.

Καθορισθέντος από της χρήσεως 1939 - 1940 σταθερού ύψους του προϋπολο-
γισμού του Ύπουργείου Στρατιωτικών, ήτοι τακτικών καί έκτάκτων εξόδων, ήδυ-
νήθημεν νά καταστρώσωμεν, έν τώ πλαίσίω της δυναμικότητος αυτού, έν πρόγραμμα
παραγγελιών έναντι των άνω 3.902 εκατομμυρίων. Αί γενικά γραμμάϊ του προ-
γράμματος έκτίθενται εϊς την ειδικήν έκθεσιν ήν υπέβαλον εϊς την Κυβέρνησιν διά
της Α. Π. 60106/16-2-1939 άναφοράς μου. Ούτω διά των δοθεισών έντολών προ-
μηθειών εϊτε μέ έφ' άπαξ πληρωμήν εϊτε κατά τό μέγιστον μέρος μέ κλιμακώσιν
πληρωμής, καλύπτομεν ανάγκαις πολεμικού ύλικού 950 εκατομμυρίων. Αί άπομέ-
νουσαι όθεν ανάγκαι άνέρχονται εϊς 2.952 εκατομμύρια έκ των οποίων τά 1.300
περίπου εκατομμύρια άνάγονται εϊς προμηθείας έν τώ Έσωτερικώ.

Ο άποκλειστικός σκοπός της παρούσης άναφοράς μου εϊναι νά θέσω καί αυθις
όπ' όψει της Κυβερνήσεως τάς ύφισταμένας εϊσέτι ανάγκας του Στρατεύματος καί
νά παρακαλέσω αυτήν όπως, έφ' όσον κρίνη ότι ή γενική κατάστασις της παρού-
σης στιγμής έμπνέη σοβαράς άνησυχίας:

α) Παραμερίση πάντα τά τυπικά έμπόδια καί ώθήση τάς άρμοδίας έκτελεστι-
κάς Ύπηρεσίας ώστε αϊ δοθείσαι ως άνω έντολαί 950 εκατομμυρίων νά πραγμα-
τοποιηθώσι τάχιστα. Αί ισχύουσαι διατυπώσεις, κατοχυρώνουσι βεθάως τά συμ-
φέροντα του Δήμοσιου, προϋποθέτουσιν άνεσιν χρόνου ήν έως σήμερον δέν έχομεν.

β) Διαθέτη τουλάχιστον τά ως άνω 1.300 εκατομμύρια άτινα δύνανται νά
άπορροφηθώσιν έν τώ Έσωτερικώ, κλιμακούσα ταύτα εϊς τρείς χρήσεις 1939 - 1942.
Αίρουμένων καί των τυπικών διατυπώσεων θά δυνατόμεθα τότε νά είμεθα βέβαιοι ότι
όσον εϊναι άνθρωπίνως δυνατόν ταχύτερον θά είσαγάγωμεν εϊς τό Στράτευμα τά
άντίστοιχα ύλικά.

Έν συνόψει έχω νά άναφέρω ότι, έφ' όσον ή γενική κατάστασις έμπνέει άνη-
συχίας, πρέπει νά μή χάσωμεν ούτε στιγμήν δι' εκείνο τουλάχιστον τό
όποιον εϊναι δυνατόν νά γίνη έν τώ Έσωτερικώ. Ούτω θά έχωμεν επί πλέον τάς
ύφισταμένας έν τη Χώρα βιομηχανίας έν αναπτύξει ήτις δέν άπαιτεί άσήμαντον
χρόνον, τοσούτω μάλλον καθ' όσον καί αυτή άκόμη ή εξέύρσις των πρώτων ύλών
δέν εϊναι εύχερης, δεδομένου ότι πολλάί έξ αυτών θά πρέπει νά άναζητηθώσιν υπό
των βιομηχανών εϊς τό Έξωτερικόν.

Όλος ιδιαιτέρως έχω νά άναφέρω την μεγίστην καθυστέρησιν μας εϊς προ-
σωπίδας. Απαιτούνται έξ τουλάχιστον μήνες διά την έγκατάστασιν του Στρατιω-
τικού Έργοστασίου καί έτερα 4 έτη διά την παραγωγήν των άναγκαιουσών 400.000
έτησίως. Ύποβάλλω όθεν την πρότασιν όπως, διατιθεμένων των ως άνω αίτουμένων
συνπληρωματικών πιστώσεων, άφ' ενός μέν προμηθευώμεν έπείγοντως έκ του Έ-
ξωτερικού μίαν σημαντικήν ποσότητα, άφ' έτέρου δέ έπιτεύσωμεν την έγκατάστα-
σιν του Στρατιωτικού Έργοστασίου καί την άμεσον καί έντατικήν έκμετάλλευσιν
του, ως έπίσης καί του ήδη ύφισταμένου έν τη Χώρα ιδιωτικού έργοστασίου, τό όποιον
έχει, έν πάση περιπτώσει, παρουσιάση, ένα τύπον προσωπίδων, δύναται δέ νά έχη,
ως πληροφορούμαι, έτησίαν άπόδοσιν 100.000 έπίσης. Μόνον ούτω θά δυνηθώμεν
νά προχωρήσωμεν μέ τον ταχύν, ως έπιβάλλεται, ρυθμόν εϊς την ίκανοποίησιν της
ανάγκης ταύτης καθ' όσον ή έλλειψις προσωπίδων δύναται νά έχη σοβαρότατον
άντίκτυπον εϊς τό ήθικόν κυρίως του Στρατεύματος. Μετά ταύτα θά διατεθώσιν
εϊς τάς άλλας Κρατικές Ύπηρεσίας αϊ άναγκαίουσαι προσωπίδες καί συγχρόνως
θά καταστή δυνατόν καί εϊς τον πληθυσμόν νά προμηθευθί τοιαύτας.

Τέλος επανέρχομαι καί επί της Α. Π. 61547/10-2-1939 άναφοράς μου περί
της άνάγκης όπως αυξηθώσι τά άποθέματα της Χώρας, άτινα σήμερον εύ-
ρίσκονται εϊς πολύ χαμηλόν έπίπεδον, μη άποκλείον σοβαρούς κινδύνους, ως έκ
του λίαν έπισημολογώ των μετά του Έξωτερικού συγκοινωνιών μας εϊς περίπτωσιν
γενικής συρράξεως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Άντιστράτηγος

Ο
 ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
 Πρὸς

Τὸν Κον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐνταῦθα

«Περὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἐν τῇ Χώρα ἐναποθηκευμένων ὑγρῶν καυσίμων ὕλιν»

1. Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι, διὰ τοῦ Σχεδίου Ἐπιτάξεων, προβλέπεται ἡ ἐπίταξις ἐν τῇ Χώρα 6.700 τόνων βενζίνης (τοῦ συνόλου τοὔτέστιν τοῦ ὑπάρχοντος ἐκάστοτε μέσου ἀποθέματος βενζίνης) δι' οὗ καλύπτονται αἱ ἀνάγκαι τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας διὰ 35-40 ἡμέρας. Ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης, οἱ μὲν 5.000 τόννοι εὐρίσκονται εἰς τὴν περιοχὴν Πειραιῶς, οἱ 1.100 εἰς Θεσσαλονίκην, οἱ δὲ λοιποὶ 600 εἰς τὴν ὑπόλοιπον Χώραν.

Ὡς εἶναι ὁμὴν γνωστὸν, τὸ σύνολον τῶν ἀποθεμάτων τῆς βενζίνης, εὐρίσκεται ἐναποθηκευμένον ἐντὸς ὑπεργειῶν δεξαμενῶν ὑποκειμένων εἰς καταστροφὴν ἐξ ἐναέριας ἐπιθέσεως.

Ἡ πρόωρος καταστροφὴ τῶν δεξαμενῶν τούτων, ἰδίᾳ τῶν τοῦ Πειραιῶς, θὰ ἔχῃ ὡς ἀποτέλεσμα νὰ στερηθῶμεν ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν καὶ μέχρις ἀνεφοδιασμοῦ ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ τοῦ πολυτίμου τούτου ὑγροῦ, μὲ συνεπείας ἐξαιρετικῶς ἀνησυχαστικῆς, ἐπὶ τοῦ Σχεδίου συγκεντρώσεως καὶ ἀνεφοδιασμοῦ, οὐτινος πλείεσται μεταφοραὶ βασίζονται ἐπὶ τῆς χρησιμοποήσεως τῶν αὐτοκινήτων.

Ἐκτὸς ὅμως τῆς ἀπωλείας τῆς βενζίνης, ἡ καταστροφὴ τῶν δεξαμενῶν εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ προκαλέσῃ πυρκαϊὰς ἐντὸς τῶν πόλεων εἰς ἃς συγκεντρῶνται πλείεστα ὅσα ἐφόδια ὡς καὶ ἀποκλεισμός τῶν λιμένων, δεδομένου ὅτι αἱ δεξαμεναὶ εὐρίσκονται ἐγγύτατα τούτων. Ἐπὶ πλέον ἡ ἐπὶ τοῦ ἠθικοῦ τῆς Χώρας ἐπίδρασις μιᾶς τοιαύτης καταστροφῆς δὲν θὰ εἴναι μικρά.

Πρὸς πρόληψιν τῶν ὡς ἀνω ἀποτελεσμάτων, δυνάμενων νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς τραγικῶν, τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἐν τῷ μέτρῳ τῶν δυνατοτήτων αὐτοῦ, ἔχει προβλέψῃ τὴν ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἐκκένωσιν τῶν δεξαμενῶν καὶ διασπορὰν τῆς περιεχομένης βενζίνης Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης. Κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς μας, ἡ διασπορὰ αὕτη θ' ἀπαιτήσῃ διὰ μὲν τὸν Πειραιᾶ 15 περίπου ἡμέρας, διὰ δὲ τὴν Θεσσαλονίκην περὶ τὰς 6 ἡμέρας. Ἡ βενζίνη προβλέπεται νὰ τοποθετηθῇ ἐντὸς δοχείων, βαρελίων ἢ καὶ βαγονίων δεξαμενῶν.

Ἡ βραδύτης αὕτη ἐκκένωσις τῶν ἀποθηκῶν δέον νὰ ἀποδοθῇ εἰς τὴν μὴ διάθεσιν, τὸσον ἐν Πειραιεὶ ὅσον καὶ εἰς Θεσσαλονίκην, πλωτῶν δεξαμενῶν, ἐφοδιασμένων καὶ μὲ εἰδικὰ ἀπορροφητικὰς ἀντλίας. Ἀπασα αἱ ὑπάρχουσαι ἤδη, προβλέπονται διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Ναυτικοῦ.

Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ πρόχειρον καὶ ἀμφιβόλου ἀποτελέσματος τοῦτο μέσον τῆς διασπορᾶς τῆς βενζίνης ἐπιτυχάνει, καίτοι ἡ πραγματοποιήσις του ἀπαιτεῖ λίαν εὐρέα χρονικὰ περιθώρια, δὲν λύεται τὸ ζήτημα τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἐν τῇ Χώρα ὑγρῶν καυσίμων, καθ' ὅσον θὰ παραμείνωσιν ἐντὸς τῶν δεξαμενῶν περὶ τοὺς 25.000 τόννους πετρελαίου, 1.500 τόννους βενζίνης ἀεροπλάνων καὶ 3.000 τόννους ὀρυκτελαίου, ὧν ἡ διασπορὰ πρακτικῶς εἶναι ἀνέφικτος.

11. Διὰ τοὺς λόγους τούτους τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἔχον καὶ ὑπ' ὄψιν ὅτι αἱ μεταφοραὶ ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἐν καιρῷ ἐπιστρατεύσεως, θὰ συναντῶσι μεγάλας δυσχερείας, λόγῳ τῆς θέσεως τῆς Χώρας μας ἐν τῇ Ν. Α. λεκάνῃ τῆς Μεσογείου, καθύστερεν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1937 τὰς προσπάθειας του.

1) Διὰ τὴν ἀδείησιν τῶν ἐν τῇ Χώρα ὑπαρχόντων ἀποθεμάτων ὑγρῶν καυσίμων καὶ τὴν ἐξασφάλισιν τούτων ἀπὸ παντὸς κινδύνου.

2) Τὴν ἐξεύρεσιν τρόπου χρησιμοποίησεως ἐν καιρῷ ἀνάγκης, εἰς βενζινοκινήτηρας, ἀνευ σοθαράς τούτων τροποποιήσεως, ἐγχαυρίων πρώτων ὕλιν (οἰνοπνεύματος, τερεβινθελαιοῦ).

3) Τὴν δημιουργίαν παρὰ τῷ ἁρμοδίῳ Ὑπουργεῖῳ (Σιδηροδρόμων καὶ Αὐ-

τοκινήτων) ενός οργάνου, όπερ νά επιλαμβάνεται παντός ζητήματος άφορώντος τάς καυσίμους έν γένει ύλας καί εις τήν σύνταξιν τών άπαραιτήτων κανονισμών έναποθηκεύσεως, συντηρήσεως, ασφάλειας κλπ.

Τό πρώτον ζήτημα (αύξησης άποθεμάτων, ασφάλεια) άπετέλεσε θέμα έρεύνης διαφόρων κατά καιρούς συγκροτηθεισών διώπουργικών Έπιτροπών, ών τά συμπεράσματα συνοψίζονται εις τά έξής:

- 1) "Ότι αί στρατιωτικάί άνάγκαι εις ύγρās καυσίμους ύλας καί διά τρίμηνον διάστημα είναι αί έξής:
 - 15.000 τόνοι βενζίνης αυτοκινήτων.
 - 6.000 τόνοι βενζίνης άεροπλάνων (πρόγραμμα 1938)
 - 3.300 τόνοι πετρελαίου Ντήζελ.
 - 45.000 τόνοι πετρελαίου Μαζούτ.
 - 10.500 τόνοι δρυκτελαίου.
- 2) Τά μέσα άποθέματα τών έν τή Χώρα ύγρών καυσίμων κυμαίνονται περί τά 30 % τής χωρητικότητος τών ύφισταμένων άποθηκών ήτοι:
 - 7.000 έως 8.000 τόνοι βενζίνης
 - 24.000 έως 26.000 τόνοι πετρελαίου.
- 3) "Ότι ύπάρχει τάσις αύξήσεως τών ύπεργείων έγκαταστάσεων ύγρών καυσίμων, διαπιστουμένη έξ ύφισταμένων αίτήσεων τόσοι τών μεγάλων Έταιρειών όσον καί τών Έλλήνων εισαγωγέων.
- 4) "Ότι κύρια αίτια τής μειώσεως τών έν τή Χώρα άποθεμάτων, είναι τά περιοριστικά μέτρα περί τήν χορήγησιν του συναλλάγματος.
- 5) "Ότι ή έξασφάλισις τών άποθηκών ύγρών καυσίμων άπό του άέρος δύναται νά έπιτευχθί:
 - Διά κατασκευής τούτων ύπογείως.
 - Διά κατασκευής τούτων έντός σήραγγος.
 - Διά κατασκευής τούτων κειωρισμένων έντός του έδάφους.
 - Διά κατασκευής τούτων ύπεργείως, περιωρισμένης όμως χωρητικότητος καί έν διασπορά.
- 6) "Ότι, ένδείκνυται ίνα αί άποθήκαι βενζίνης έν τή περιοχή Άθηνών, όπου ύπάρχει πρόσφορον έδαφος, γίνωσι σήραγγοειδείς.
 - Η ώς έκ τούτου επιθάρυνσι τής βενζίνης θά άνέλθι εις 55 λεπτά κατά γαλόνιον.
- 7) "Ότι, διά νά μη έκ του λόγου τούτου άνασταλώσιν αί τάσεις τών Έταιρειών ή Έλλήνων εισαγωγέων διά τήν κατασκευήν νέων άποθηκών, προτείνεται κατά σειράν προτιμήσεως:
 - ή κατασκευή υπό τών Έταιρειών ή άλλων ένδιαφερομένων, σήραγγοειδών άποθηκών, διά καταβολής αύταις σχετικής άποζημιώσεως πρός κάλυψιν τών προσθέτων δαπανών.
 - ή κατασκευή τοιούτων άποθηκών υπό του Κράτους ή όργανισμου τινος Δημοσίου Δικαιού, αίτινες νά ένοικιάζονται εις τούς εισαγωγείς βενζίνης. Η πρός τοϋτο δαπάνη ύπελογίσθη εις 84.000.000 δραχμών. Η έξυπηρέτησις του κεφαλαίου θ' άπότηι τήν αύξησιν τής τιμής τής βενζίνης.
- 8) Η έναποθήκευσις βενζίνης εις τās έπαρχίας δύναται νά γίνη είτε εις σήραγγοειδείς άποθήκας, έφ' όσον τό έδαφος προσφέρεται διά τοιαύτας κατασκευάς, είτε καί τοιαύτας κειωρισμένας έντός του έδάφους, είτε, τέλος, εις ύπεργείους τοιαύτας χωρητικότητος έκάστης ούχι άνωτέρας τών 1.000 τόνων καί διεσπαρμένων.
- 9) Διά τήν έναποθήκευσιν τών πετρελαίων άπεφάνθη ότι οί έντός κειωρισμένων άποθηκών, παρηλλαγμένοι καί έν σχετική διασπορά, έναποθήκευσις των παρέχει άρκούσαν ασφάλειαν. Ως χώρον άποθηκών πετρελαίου τών Άθηνών, υπέδειξεν ή τούς πρόποδας τών Β. Δ. κλιτύων του Αιγάλεω ή τήν μεταξύ Παράμου καί Μεγάρων περιοχήν.

III. Τά συμπεράσματα ταύτα τών Έπιτροπών καί τό ζήτημα τής ίδρύσεως παρά τώ Υπουργείω Σιδηροδρόμων Συμβουλίου καυσίμων, τεθέντα ύπ' όφιν του υπό τήν προεδρίαν όμως Συμβουλίου τής Πολιτικής Έπιστρατεύσεως, ένεκρίθη νά επιζητηθώσιν κατ' άρχήν τά έξής:

- α) Νά συγκροτηθί παρά τώ Υπουργείω Σιδηροδρόμων τό Συμβούλιον Καυσίμων.
- β) Ν' άνατεθί εις τό Ταμείον Αυτοκινητιστών ή κατασκευή σήραγγοειδών άποθηκών έν τή περιοχή Άθηνών.
- γ) Νά χορηγηθώσιν άδειαι κατασκευής φρεατοειδών άποθηκών εις Θριάσιον πεδίου, υπό Έλλήνων εισαγωγέων, επί σκοπώ ταχείας αύξήσεως τών άποθεμάτων βενζίνης.
- δ) Νά έπιβληθί νομοθετικώς εις τās βιομηχανίας ή διατήρησις άποθέματος έπαρκούς διά τήν έπί τρείς τούλάχιστον μήνας λειτουργίαν των. Έπίσης άπεφασίσθη

ὅπως, ἡ λήψις ἀποφάσεως ὡς πρὸς τὰς συναλλαγματικές διευκολύνσεις γίνη μετὰ τὴν λήξιν τῶν μετὰ τῆς Ρουμανίας ἐμπορικῶν διαπραγματεύσεων.

ΙV. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων, ἡ μόνη ἐκδηλος μέχρι σήμερον ἐνέργεια εἶναι ἡ ἀφορώσα τὴν ἰδρυσιν τοῦ Συμβουλίου Καυσίμων. Διευτυπῶθι τὸ Σχέδιον τοῦ Ἀναγκαστικοῦ Νόμου ὅπερ ἐπεξεργάσθη καὶ παρὰ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, δὲν κατέστη ὁμως τοῦτο Νόμος τοῦ Κράτους, καίτοι πορῆλθεν ἀπὸ τῆς διατυπώσεώς του διήμερον περίπου.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατασκευὴν τῶν σηραγγοειδῶν ἀποθηκῶν βενζίνης ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Ἀθηνῶν, οὐδεμία ἀπόφασις ἐλήφθη, καίτοι τὸ Ταμεῖον Αὐτοκινητιστῶν ὑπέβαλεν πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τὰς προτάσεις του, ὃ δὲ κ. Ὑπουργὸς τῶν Οἰκονομικῶν εἶχεν ἀναλάβῃ νὰ ἐξετάσῃ ἂν συνέφερεν εἰς τὸ Κράτος νὰ ἀναλάβῃ αὐτὸ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀποθηκῶν, ἐφ' ὅσον θὰ ἐπεβάλλετο φορολογία ἐπὶ τῆς βενζίνης 50 λεπτῶν κατὰ γαλόνιον.

Ἐπίσης οὐδεμία ἐτέρα τῶν ἀπόψεων ἡμετέρων ουστάσεων, ἔλαβεν ὀριστικὴν μορφήν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἤρχισε νὰ παρατηρήται τάσις παρεκκλίσεως ἐκ τῆς γενικῆς ἀρχῆς, νὰ μὴ δίδεται τοῦτέστιν ἀδεία εἰς οὐδένα εἰσαγωγέα ὑγρῶν καυσίμων ὕλων, ἐὰν οὗτος δὲν ἀναλάβῃ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ κατασκευάσῃ τοῦλάχιστον κεχωρισμένως τὰς ἀποθήκας του.

V. Ἐκτὸς τῶν μέχρι τοῦδε ἐνεργειῶν διὰ τὴν ἐπαύξησιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἐν τῇ Χώρᾳ καυσίμων, τῇ εἰσηγήσει μας συνεστήθη Ἐπιτροπὴ ὑπὸ τὸν ὑποστράτηγον Στρίμπερ, ὅπως μεταξὺ τῶν ἄλλων μελετήσῃ καὶ τὸν τρόπον ὁργανώσεως τοῦ Ὑπουργείου Σιδηροδρόμων, ὡς Ὑπουργεῖον Προμηθευτοῦ Καυσίμων, ἐν ἐπιστρατεύσει. Ἡ Ἐπιτροπὴ περατώσασα τὰς ἐργασίας τῆς ὑπέβαλε τὰ πρακτικά της, ἅτινα προσεγῶς θέλουσι τεθῇ ὑπ' ὀψιν τοῦ Συμβουλίου Πολιτικῆς Ἐπιστρατεύσεως.

VI. Ἡ συγκροτηθεῖσα Ἐπιτροπὴ, εἰς ἣν συμμετέχουσιν ἀντιπρόσωποι τῶν ἐνδιαφερομένων Ὑπουργείων καὶ Καθηγῆται τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Πολυτεχνείου, πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος τῆς χρησιμοποιοῦσεως ἐγχωρίων ὑγρῶν καυσίμων, περατώνει ὁσονοῦπω τὰς δοκιμίας. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασιῶν της, ἐξάγεται ὅτι μίγματα βενζίνης καὶ οἰνοπνεύματος (ἐνύδρου καὶ ἀνύδρου) ἡ οἰνοπνεύματος καὶ τερεβινθελαίου δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι ἱκανοποιητικῶς εἰς βενζινοκινητήρας, μὲ ἑλαχίστας τούτων τροποποιήσεις.

VII. Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἀνέφερον ἐμφαίνεται ὅτι παρ' ἡμῶν μέχρι τοῦδε κατεβλήθη καὶ καταβάλλεται πᾶσα προσπάθεια διὰ τὴν αὐξήσιν τῶν ἐν τῇ Χώρᾳ ἀποθεμάτων ὑγρῶν καυσίμων καὶ τὴν διὰ προχείρων μέσων ἐξασφάλισιν τούτων ἀπὸ παντὸς κινδύνου. Ἐπὶ τούτοις ὁμως ὑποβάλλομεν τὴν γνώμην ὅτι θὰ πρέπη τὸ ζήτημα τῆς, ἀπὸ τοῦ ἀέρος κινδύνου, ἀσφαλείας τοῦλάχιστον τῶν δεξαμενῶν βενζίνης, νὰ λυθῇ ριζικῶς. Ἡ ριζικὴ αὕτη λύσις καθ' ἡ μᾶς ἔγκειται:

— εἰς τὴν κατασκευὴν σηραγγοειδῶν ἀποθηκῶν ἐν τῇ περιοχῇ Ἀθηνῶν, περιεκτικότητος τοῦλάχιστον 10.000 τόνων βενζίνης.

— εἰς τὴν ἀπαγόρευσιν κατασκευῆς δεξαμενῶν ὑγρῶν καυσίμων ἐν γένει, ἐὰν δὲν πληρῶσι τοὺς ὅρους τοὺς ἀναφερομένους εἰς τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα συμπεράσματα τῶν Ἐπιτροπῶν.

Ἐπὶ πλέον τῶν ἀνωτέρω θὰ πρέπη:

— Νὰ κυρωθῇ τὸ συνταχθέν Σχέδιον Ἀναγκαστικοῦ Νόμου περὶ ἰδρύσεως Συμβουλίου Καυσίμων τὸ ταχύτερον καί,

— Νὰ ληφθῇ ἀπόφασις περὶ τῶν συναλλαγματικῶν διευκολύνσεων τῶν εἰσαγωγέων ὑγρῶν καυσίμων, ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ αὐξήσις τῶν μέσων ἐν τῇ Χώρᾳ ἀποθεμάτων.

Παρακαλῶ ὅθεν, ὅπως, εὐαρεστούμενοι, διατάξητε ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅ,τι ἐγκρίνετε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ο σ

*Τὸν Κον Πορόδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν*

Ενταῦθα

«Περὶ λήψεως μέτρων πρὸς εἰσαγωγὴν φορτηγῶν αὐτοκινήτων ἰδιωτικῆς καὶ δημοσίας χρήσεως ἐξ ὧν ὁ Στρατός δι' ἐπιτάξεως θὰ λάβῃ τὰ ἀναγκαζοῦντα αὐτῶ ἐν ἐπιστρατεύσει»

1. — 1) Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι, λόγω τῆς ἐλλείψεως αὐτοκινήτων ἐν τῇ Χώρᾳ, προεδιέφεθη διὰ τοῦ ἰσχύοντος Σχεδίου Ἐπιστρατεύσεως ἡ συγκρότησις τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας μέ μειωμένην εἰς τὸ ἐλάχιστον τὴν δύναμιν του εἰς αὐτοκίνητα.

Διὰ τῆς μειώσεως ταύτης καλύπτονται μὲν αἱ ἀνάγκαι διὰ τὴν ἐξυπηρέτησιν ἐνὸς ἀμυντικοῦ ἔλιγμου, ἐξασκεῖται ὅμως τυραννικὴ δουλεία, ἐπαυξανομένη λόγω τῆς εὐπαθείας τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου, ἐπὶ ἐπιθετικῶν ἐπιχειρήσεων, τῶν ὁποίων, λόγω τῆς αἰτίας ταύτης, τὰ διαδοχικὰ ἄλματα, ἐν πάσῃ περιπτώσει, περιορίζονται, μὴ δυνάμενα νὰ ὑπερβῶσι τὰ 40 περίπου χιλιόμετρα.

Τὰ ὡς ἀνωτέρω ἀπαιτούμενα διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας αὐτοκίνητα εἶναι τὰ κάτωθι :

Λεπτομέρειαι	Βαρέα φορτηγά	Ἐλαφρά φορτηγά	Ὑγειονομικά	Σύνολον
Ἀπαιτοῦνται Σχέδια Ἐπιστρ. 1939	760	5670	570	7000
Ὑπάρχουσι Στρατιωτικά . .	130	260	100	490
Ἐλλείπουσιν	630	5410	470	6510

Ἦτοι ἐλλείπουσιν ἐν συνόλῳ 6510 αὐτοκίνητα ἅτινα δεόν νὰ ἐξευρεθῶσι δι' ἐπιτάξεως ἐκ τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὴν Χώραν αὐτοκινήτων δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς χρήσεως.

2) Ἡ γενομένη κατὰ τὸ 1938 ταξινόμησις τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ Χώρᾳ αὐτοκινήτων ἔσχε τὰ ἐπόμενα ἀποτελέσματα:

- Φορτηγά βαρέα 2.400
- Φορτηγά ἐλαφρά 3.000

Σύνολον 5.400

Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω ἀριθμοῦ πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ ἀπομείωσις τοῦλάχιστον 30 %, ὡς ἀπέδειξε ἡ γενομένη ἐσχάτως ἐπίταξις εἰς τὰς περιοχὰς Ἠπείρου καὶ Δυτικῆς Μακεδονίας, ἥτοι ἐπὶ ἑλαττον 1620 αὐτοκίνητα. Ὑπολείπονται ἐπομένως χρήσιμα πρὸς ἐπίταξιν 5.400 — 1620 = 3.780 αὐτοκίνητα φορτηγά. Ἐπομένως ἐναντι τῶν ἀπαιτούμενων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας 6510 φορτηγῶν αὐτοκινήτων, πρέπει νὰ ὑπολογίζωνται ὅτι θὰ ἐξευρεθῶσι δι' ἐπιτάξεως τὰ 3.780 καὶ θὰ παραμείνῃ ἔλλειμμα 2.730 φορτηγῶν αὐτοκινήτων.

3) 'Η στρατιωτική υπηρεσία, πρό του μεγέθους του ως ανωτέρω έλλειμματος φορτηγών αυτοκινήτων, κατέληξε εις την απόφασιν να αναπληρώση τὰ ελλείποντα διά λεωφορείων αυτοκινήτων. Καί των μὲν ελλειπόντων 470 υγειονομικῶν αυτοκινήτων ἢ αναπληρώσις διά λεωφορείων, καταλλήλως διασκευαζομένων, εἶναι ἀνεκτὴ καὶ ἐγένοντο ὑπὸ τῆς στρατιωτικῆς υπηρεσίας αἱ δέουσαι προπαρασκευαστικαὶ ἐργασίαι. 'Η ἀναπλήρωσις ὁμως τῶν ελλειπόντων φορτηγῶν διά λεωφορείων διασκευαζομένων μόνον ὡς κατάστασις ἀνάγκης ἐγένετο δεκτὴ.

4) 'Αλλὰ καὶ μετὰ τὴν ανωτέρω λύσιν δὲν καλύπτεται τὸ ἔλλειμμα τῶν αυτοκινήτων διά τῶν παρχόντων ἐν τῇ Χώρᾳ λεωφορείων. Πράγματι ἡ ταξινόμησις τοῦ 1938 φέρει ὡς ὑπάρχοντα 3.000 λεωφορεῖα, μείον ἡ ἀπομείωσις 30 % ἦτοι 900 αυτοκίνητα ἔλαττον, ὑπολείπονται 3.000—900=2.100 λεωφορεῖα αυτοκίνητα.

'Εάν ἐκ τοῦ ἔλλειμματος τῶν ἐν παραγράφῳ 2, 2.730 φορτηγῶν αυτοκινήτων ἀφαιρεθῶσι ὅσα θὰ ἀναπληρωθῶσι διά λεωφορείων ἦτοι 2.730—2.100=630 αυτοκίνητα, θὰ παραμείνωσιν οὗτοι ἔλλειμμα ἐκ τῶν ἀναγκαζομένων αυτοκινήτων πρὸς συγκρότησιν τοῦ ἐμπολέμου στρατοῦ. Τὸ ἔλλειμμα τοῦτο θὰ μειωθῇ κατὰ 250 αυτοκίνητα μετὰ τὴν εἰς 'Ελλάδα ἀφίξιν τῶν παραγγελεθέντων ἰσραήλων στρατιωτικῶν ἐξ 'Αγγλίας (200) καὶ Γαλλίας (50) ἦτοι, ἐν συμπεράσματι, τὸ τελικὸν ἔλλειμμα θὰ εἶναι, κατὰ τὰς αἰσιοδοτεράς προβλέψεις, 630—250=380 αυτοκίνητα.

Ταῦτα δὲ πάντα μὲ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι θ' ἀποστραγγισθῇ ἀπολύτως ἡ Χώρα καὶ ὅτι δὲν θὰ παραμείνωσι οὔτε φορτηγὰ οὔτε λεωφορεῖα διά τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ, ἐξαίρεσις τῶν ἀχρήστων καὶ πεπολαϊσμένων. Εἶναι προφανὲς πόσον ἐπιζήμιον διά τὴν ὅλην ἐθνικὴν οἰκονομίαν θὰ εἶναι τὸ μέτρον τοῦτο.

5) Εἰς τοὺς ἀνωτέρω ὑπολογισμοὺς δὲν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ αυτοκίνητα τῶν νησῶν, ἅτινα ἀνέρχονται ἐν συνόλῳ εἰς φορτηγὰ καὶ λεωφορεῖα 450 μείον 30 % ἀπομείωσις=360. 'Εάν ταῦτα ἐπιταχθῶσι καὶ δυνάμεθα νὰ τὰ μεταφέρωμεν, τότε τὸ ἔλλειμμα καλύπτεται.

6) 'Εάν τῶρα ἐξετάσωμεν τὴν ποιότητα καὶ τὴν ἡλικίαν καὶ πρὸ παντὸς τὴν ὁμοιογένειαν τῶν ὑπαρχόντων ἐν τῇ Χώρᾳ αυτοκινήτων θὰ διαπιστώσωμεν τὰ κάτωθι:

α) Ποσοστὸν 50 % ἕως 60 % τῶν φορτηγῶν καὶ λεωφορείων αυτοκινήτων εἶναι ἡλικίας ἀπὸ 5 μέχρι 10 ἐτῶν καὶ ἀκόμη μεγαλύτερας.

Τὰ πλεῖστα τῶν αυτοκινήτων τῆς κατηγορίας ταύτης εἶναι σχεδὸν βέβαιον ὅτι μετὰ πάροδον ἐλαχίστου χρόνου ἐντατικῆς κυκλοφορίας θ' ἀκινήτῳσι διά λόγους ἐπισκευῶν.

β) Λόγῳ τῆς μὴ λήψεως ὑπὸ τοῦ Κράτους τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων διά τὴν ὁμοιογένειαν τῶν εἰσαγομένων φορτηγῶν καὶ λεωφορείων αυτοκινήτων τὰ ὑπάρχοντα αυτοκίνητα, τὰ μὲν γνωστῶν ἐργοστασίων Φόρτ, Σεβρολὲ κτλ. κατατάσσονται εἰς τύπους ὑπὲρ τοὺς 50, τῶν δὲ λοιπῶν ἐργοστασίων οἱ τύποι ὑπερβαίνουν τοὺς 100.

'Αλλὰ καὶ ὅσα αυτοκίνητα εἶναι τοῦ αὐτοῦ τύπου δὲν εἶναι συγκεντρωμένα εἰς τὴν αὐτὴν περιοχὴν ἀλλ' εὐρίσκονται κατανεμημένα εἰς ὅλην τὴν Χώραν.

7) 'Ενεκα τῶν ἀνωτέρω λόγων καθίσταται λίαν δυσχερὴς ἡ συγκρότησις ὁμοιογενῶν μονάδων αυτοκινήτων.

'Η ἔλλειψις ὁμως ὁμοιογενείας σημαίνει μεγάλας δυσκολίας διά τὰς ἐπισκευὰς τῶν αυτοκινήτων καὶ ἔτι μεγαλύτερας διά τὴν ἐξεύρεσιν τῶν ἀπαιτούμενων συλλογῶν ἀνταλλακτικῶν. Εἶναι ἐξ ἄλλου βέβαιον ὅτι κατὰ τὴν ἐπίταξιν θὰ προσκομισθῶσιν αυτοκίνητα ἀνευ οὐδενὸς σχεδὸν ἀνταλλακτικοῦ, πολλὰ δὲ τούτων καὶ μὲ ἐθθαμμένα ἐλαστικά καὶ πολλὰ τεμάχια τῆς μηχανῆς τῶν.

8) 'Αλλ' ἀνευ ἀνταλλακτικῶν, αἱ ἐπισκευαὶ εἰς πολὺ μικρὸν ποσοστὸν τῶν ἀκινήτουμένων αυτοκινήτων θὰ ἀποδώσωσι τὴν κυκλοφορίαν. Οὕτω μετὰ πάροδον δύο ἕως τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐπιστρατεύσεως θὰ ἀκινήτῳσι τὰ πλεῖστα τῶν ἐξ ἐπιτάξεως αυτοκινήτων, ἄλλα μὲν λόγῳ τῆς παλαιότητος αὐτῶν ἄλλα δὲ ἐλλείψει ἀνταλλακτικῶν.

9) 'Εν τοιαύτῃ περιπτώσει, θὰ πλημμυρίσωσι τὰ ἐργοστάσια ἐπισκευῶν, ἴσως δὲ καὶ αἱ ὁδοὶ κυκλοφορίας ἐκ τῶν ἀκινήτουμένων καὶ θὰ δημιουργηθῇ δριμύτης κρίσις εἰς τοὺς ἐφοδιασμοὺς καὶ τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν μαχομένων στρατευμάτων, ἐλλείψει ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ αυτοκινήτων.

'Η κρίσις αὕτη θὰ ἐνταθῇ ἔτι μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἐχθρική ἀεροπορία θὰ ἔχη παραλύσῃ, ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν τοῦ πολέμου, τὰς σιδηροδρομικὰς συγκοινωνίας.

10) Νομίζω ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνω περισσότερον ἐπὶ τοῦ ἀντικτύπου ὃν θὰ ἔχη ἐπὶ τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου ἡ περιγραφείσα κρίσις ἥτις δέον νὰ προβλέπεται ὡς πιθανωτάτη, ἂν δὲν ληφθῶσι ἀπὸ τοῦδε ριζικὰ μέτρα βελτιώσεως τῆς

σημερινής καταστάσεως διά καταλλήλου τροποποιήσεως του ισχύοντος διά την εισαγωγήν και έκμετάλλευσιν των αυτοκινήτων συστήματος.

11) Κατόπιν των ανωτέρω υποβάλλω υπό την ύμετέραν κρίσιν τὰς κάτωθι προτάσεις:

α) Νά απαγορευθῇ, ἀπολύτως καί ἐπὶ σειράν ἐτών, ἡ εἰσαγωγή ἐπιβατικῶν αὐτοκινήτων πολυτελείας, ὧν πάμπολα σήμερον κυκλοφοροῦν ἀνά τὸ Κράτος καί ἂν ἀκόμη πρόκειται διά τῶν εἰσαγομένων νά ἀντικατασταθῶσιν ἐφθαρμένα ἢ πεπαλαιωμένα ἄλλα. Κατ' ἐξαίρεσιν νά ἐπιτρέπηται ἡ εἰς ἐλάχιστον ἀριθμὸν εἰσαγωγῇ μικρῶν καί εὐθηνῶν ἐπιβατικῶν αὐτοκινήτων πρὸς πλήρωσιν ἀπαραιτήτων ἀναγκῶν.

β) Ἐξαιρέσει τῶν Ἀνακτόρων, τῶν Ὑπουργῶν καί τῶν πολεμικῶν Ὑπουργείων, οὐδεὶς ὀργανισμὸς δημόσιος, δημοτικὸς ἢ ἰδιωτικὸς νά ἔχη δικαίωμα εἰσαγωγῆς αὐτοκινήτων ἀνευ ἐιδικῆς ἀδείας τοῦ Ὑπουργείου Σιδηροδρόμων καί Αὐτοκινήτων ὅπερ οὕτω θά ἔχη τὴν εὐκαιρίαν νά προδιαγράψῃ τοὺς τύπους τῶν εἰσαγομένων αὐτοκινήτων κατὰ τρόπον ὥστε νά ἱκανοποιῶνται καί αἱ ἐν πολέμῳ στρατιωτικαὶ ἀνάγκαι.

γ) Νά ἐπιδιωχθῇ ἡ εἰσαγωγή ὅσον τὸ δυνατόν μεγαλυτέρου ἀριθμοῦ φορτηγῶν καί λεωφορείων τῶν 2 καί 3 ½ τόννων πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν παλαιῶν αὐτοκινήτων ἀφ' ἑνὸς καί πρὸς αὐξήσιν τοῦ ὑπάρχοντος ἀριθμοῦ φορτηγῶν αὐτοκινήτων ἀφ' ἑτέρου. Ἡ ἐν προκειμένῳ κρατικὴ πολιτικὴ νά ἐκδηλωθῇ καί δι' εὐκολιῶν εἰς τοὺς ἀγοράζοντας καινουργῇ φορτηγὰ αὐτοκίνητα.

δ) Νά παρασχεθῇ ἡ δέουσα ἐξουσιοδότησις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Σιδηροδρόμων καί Αὐτοκινήτων ὅπως ρυθμίσῃ κατὰ τὸν καλῦτερον καί συμφερώτερον δυνατόν τρόπον τὰ ζητήματα ὁμοιογενείας τῶν νεοεἰσαγομένων αὐτοκινήτων, τῆς καταλλήλου αὐτῶν κατὰ περιοχὰς κατανομῆς, καί τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀπαιτουμένων συλλογῶν ἀνταλλακτικῶν. Οὕτω θά ἀποφευχθῶσι τὰ σοβαρὰ μειονεκτήματα τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὰς παραγράφους 6 - 10 τῆς παρούσης καί θά ἱκανοποιῶνται καί αἱ ἐν πολέμῳ στρατιωτικαὶ ἀνάγκαι.

ε) Νά ἐνισχυθῇ καταλλήλως διά προσωπικοῦ καί πιστώσεων ἡ ἀρμοδία Διεύθυνσις τοῦ Ὑπουργείου Σιδηροδρόμων καί Αὐτοκινήτων, ἵνα δυνηθῇ νά ἐφαρμόσῃ τὰ ἀνωτέρω μέτρα.

στ) Ἡ λήψις τῶν ἀνωτέρω μέτρων δέον νά μὴ ἐπιβραδύνῃ τὴν εἰσαγωγὴν φορτηγῶν αὐτοκινήτων. Ἐχομεν πρὸ παντὸς ἀνάγκην ταχέως ρυθμοῦ εἰσαγωγῆς φορτηγῶν αὐτοκινήτων.

12) Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστούμενοι διατάξῃτε ὅ,τι ἡθέλετε ἐγκρίνει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο
ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ὶ σ

*Τὸν Κον Προέδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν*

Ἐν ταῦθα

«Περὶ ἀντιμετωπίσεως τῶν παρουσιαζομένων δυσχερειῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προσ-
μηθειῶν»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὅτι ἡ ἐπελθοῦσα Εὐρωπαϊκὴ σύρραξις ἐπύξησε τὰς δυσχερείας τῶν προμηθειῶν πολεμικοῦ ὕλικου. Διάφορα ὕλικά, δι' ἃ εἶχον ἐκδοθῇ ἐντολαὶ καὶ διατεθῇ πιστώσεις, εἶναι ἀμφίβολον ἂν θὰ δυνηθῶμεν νὰ τὰ ἐξεύρωμεν, ἂν ἐπιτύχωμεν δὲ τοῦτο θὰ ὑποστώμεν σοβαρὰν ἐπιβάρυνσιν εἰς τὰς τιμὰς, δὲν θὰ τύχωμεν εὐκολίαν πληρωμῆς, θὰ ὑποχρεωθῶμεν εἰς βαρεῖς συναλλαγματικούς ὁρους καὶ θὰ ἔχωμεν πολὺ μακροὺς χρόνους παραδόσεως. Ἐπὶ πλέον ὧν αὐτῶν, ἔρχονται καὶ κίνδυνοι μεταφορῶν, τὰ ὑψηλὰ κόμιστρα καὶ ἀσφάλιστα πολέμου. Ὅσον ἀφορᾷ, τέλος, τὰς προμηθείας ἐκ τοῦ Ἑσωτερικοῦ, προσκρούομεν εἰς τὴν ἔλλειψιν πρώτων ὕλων, ἢ προμήθεια τῶν ὁποίων, εἴτε παρὰ τοῦ Δημοσίου ἀπ' εὐθείας, εἴτε παρὰ τῆς ἰδιωτικῆς βιομηχανίας, συναντᾷ παρομοίας δυσχερείας.

Ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως εἰσηγηθῶ Ὑμῖν τὰ μέτρα διὰ τῶν ὁποίων θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὰς νέας δυσμενεῖς ταύτας συνθήκας ὥστε νὰ μὴ συναντῶμεν τοῦλάχιστον δυσκολίας τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νὰ παρακάμπωμεν, ἐξήγησα ἀπὸ τὰς Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου διὰ τῆς Α. Π. 60792/9-10-1939 Διαταγῆς μου νὰ μοὶ ἀναφέρωσι ποία εἶναι τὰ ἐμπόδια ἐφ' ὧν προσκρούει ἡ κανονικὴ πρόδος τῆς ἐκτελέσεως τῶν παραγγελιῶν, ποῦ ὀφείλονται ταῦτα καὶ ποία τὰ ληπτέα κατὰ τὴν γνώμην των μέτρα.

1) Ἀπασα ἀνεξαιρέτως αἱ Διευθύνσεις τονίζουν ὅτι παρατηρεῖται ἔλλειψις πρώτων ὕλων. Ἐπιτραπῆτω μοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ ἀναφέρω ὅτι δὲν παρέλειψα τὸ καθήκον μου ὅπως ἐγκαίρως ἀναφερθῶ εἰς τὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἐκτός διαφόρων ἄλλων ἀναφορῶν, εἰς ἃς ἔβην τὸ ζήτημα, ὑπέβαλον καὶ εἰδικὴν πρὸς τοῦτο ἀναφοράν, τὴν Α. Π. 61547 τῆς 10ης Φεβρουαρίου 1939. Ὅφειλόν ἐξ ἄλλου νὰ ἀναφέρω ὅτι ἀντιλαμβάνομαι πλήρως ὅτι δημιουργία σοβαρῶν κρατικῶν ἀποθεμάτων ἀσφαλείας καὶ συναλλαγματικῆς διευκόλυνσις τοῦ ἔλευθέρου ἐμπορίου πρὸς αὐξήσιν τῶν ἰδιωτικῶν ἀποθεμάτων θὰ ἀπῆιτε συγκλονιστικὴν προσπάθειαν διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς Χώρας, μιᾶς Χώρας ἥτις ὑπεχρεώθη ἐκ τοῦ ἐγκληματικοῦ παρελθόντος νὰ ἀντιμετωπίσῃ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου σύγχρονον ἀναδιοργανῶσιν τοῦ Στρατοῦ, τοῦ Ναυτικοῦ, τῆς Ἀεροπορίας, ἐκτέλεσιν ὁδυρώσεων, ἐκτέλεσιν ἔργων συγκοινωνιῶν στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος κτλ. Οὐχ ἦττον νομίζω ὅτι, ὥς ἀναφέρουσι καὶ αἱ Διευθύνσεις, ἐπιβάλλεται ἤδη ἡ λήψις τῶν κάτωθι μέτρων:

α) Νὰ ἀναζητηθῶσι μετὰ τῆς μεγαλυτέρας αὐστηρότητος τὰ ἀποκρυβέντα ἀποθέματα πρώτων ὕλων καὶ ἐτοιμῶν εἰδῶν στρατιωτικοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ νὰ δεσμευθῶσι ταῦτα.

Ἀτυχὸς εἶναι πολλοὶ οἱ ἀποκρύφαντες διάφορα τοιαῦτα εἶδη μὲ σκοπὸν μεγαλυτέρας ἐν τῷ μέλλοντι κερδοσκοπίας καὶ ἐπ' αὐτῶν πρέπει νὰ ἀσκηθῇ καὶ οἰαδήποτε ἀκόμη βία ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ Κράτους.

Τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν ἀπήντησεν ἐσχάτως σχετικὸν ἔγγραφον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἀγορανομίας (Α. Π. 39481/17-10-1939).

β) Νὰ παρέχῃται πᾶσα συναλλαγματικὴ εὐκολία καὶ τοιαύτη ἀδείας εἰσαγωγῆς πρώτων ὕλων εἰς τοὺς βιομηχανοὺς τοὺς ἀναλαμβάνοντας κατασκευὰς στρατιωτικῶν καὶ γενικῶς πολεμικῶν εἰδῶν καὶ ἐφ' ὅσον τὰ εἰσαγόμενα εἶδη θὰ χρησιμοποιοῦνται πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον. Ἐὰν ἀπαιτηθῇ ἀπ' εὐθείας ἐνέργεια τοῦ Κράτους διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς εἰσαγωγῆς ταύτης νὰ γίνεται προθύμως.

Τὸ Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν ἀπηθύναεν ἐπίσης σχετικὸν ἔγγραφον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκονομίας (Α.Π. 378232/11-10-1939).

γ) Νὰ ἀπαγορευθῇ ἡ ὑπὸ τῆς ἰδιωτικῆς βιομηχανίας ἐξαγωγή πυρομαχικῶν εἰς εἰς ἐνδιάμεσα εἰς εἰς ἔτοιμα προϊόντα. Πᾶσα παρακαταθήκη πυρομαχικῶν, εἰς οἰανδήποτε κατάστασιν, εἶναι τὸ πολυτιμότερον ἀπόθεμα τῆς Χώρας, τὸ ὁποῖον φρονῶ δὲ, ἀντὶ οἰαομένης θύσεως, πρέπει σήμερον νὰ διαφυλαχθῇ.

δ) Νὰ ἀντιμετωπισθῇ εἰ δυνατόν ἡ δημιουργία Κρατικῶν ἀποθεμάτων, ἔστω καὶ εἰς μικρὰν κλίμακα, εἰς ἃ εἶδη ἀναφέρει ἡ Α.Π. 61547/10 Φεβρουαρίου 1939 ἀναφορὰ μου.

2) Ἀπασαί ἐπίσης αἱ Διευθύνσεις προτείνουν ὅπως μὴ παρεμβάλληται εἰς τὰς στρατιωτικὰς προμηθεΐας ἡ Ὑπηρεσία Κρατικῶν Προμηθειῶν. Τινὲς προτείνουν, διὰ τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς κρίνεται ἀναγκαῖον, τὴν μὴ ἐνέργειαν διαγωνισμῶν ἢ τὴν ἐνέργειαν τοιούτων βραχυπρόθεσμου διαδικασίας, φρονοῦσιν δὲ οὕτως, ἐκτὸς τῆς ταχύτητος, θὰ ἐπιτυγχάνωμεν καὶ συμφερωτέρας τιμὰς λόγω τῆς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ὑψώσεως αὐτῶν. Ἡ Διεύθυνσις Ἐπιμελητείας προτείνει, τέλος, τὴν ἰδρυσὶν ἰδιαίτερας Ὑπηρεσίας Προμηθειῶν τῶν τριῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων μὲ εὐρείαν δικαιοδοσίαν ἐξικνουμένην μέχρι τοῦ δικαιώματος ἀπ' εὐθείας ἀγορῶν.

Εἶναι γεγονός, ὅτι ἡ βραδύτης γενικῶς τῶν διατυπώσεων μᾶς ἐστέρησε διαφόρων ὁλικῶν δαπάνων θὰ εἶχον μὴ εἶναι τῶν ὁποίων ἡ προμήθεια, μετὰ τὴν ἐπελθούσαν Εὐρωπαϊκὴν σύρραξιν, θὰ συναιτήσῃ τὰς δυσχερεΐας, τὰς ἐπιβαρύνσεις καὶ τὰς καθυστερήσεις τὰς ὁποίας ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς παρούσης ἀναφέρει καὶ τὰς ὁποίας ὅλαι σχεδὸν αἱ Διευθύνσεις ἐπιβεβαιώσιν, ὅχι μόνον διὰ τῶν ἀναφορῶν των, τῶν συνοψιζομένων ἐν τῷ συνημμένῳ πίνακι, ἀλλὰ καὶ δι' ἰδιαίτερων τοιούτων.

Σημειώτεον δὲ θὰ εὐρισκόμην πρὸ πολλοῦ περισσοτέρων τοιούτων περιπτώσεων, ἐάν ἡ σύρραξις ἐπὶ ῥαγχοῦ ἐνωρίτερον, πράγμα τὸ ὁποῖον οὐδόλος ἀπεκλείετο.

Ἡ Ὑπηρεσία ἐκείνη ἥτις διέπεται ὅλως ἰδιαίτερος ἀπὸ ἀτελεύτερον σειρὰν διατυπώσεων καὶ ἐργάζεται μετὰ βραδυτάτου ρυθμοῦ εἶναι ἡ Ὑπηρεσία Κρατικῶν Προμηθειῶν. Ἰσχύουσαι διατάξεις ὡς πρὸς τὴν Ὑπηρεσίαν ταύτην εἶναι αἱ τοῦ Νόμου 4010/1929 καὶ τινες μεταγενέστεραι τοιαῦται.

Πᾶσαι αἱ προμήθειαι τοῦ Στρατοῦ, ὧν ἡ ἀξία κατ' εἶδος ὑπερβαίνει ἐτησίως τὰς 150 χιλιάδας δραχμῶν ἐν συνόλῳ, διενεργοῦνται μέσῳ τῆς Ὑπηρεσίας Κρατικῶν Προμηθειῶν. Ἐξαιροῦνται μόνον εἶδη ὡς τὰ ὅπλα, τὰ πυρομαχικά κτλ., αἱ ἐνεργοῦμαι ὑπὸ τῶν Δευτερευόντων Διατακτικῶν προμηθειῶν καὶ ἐκεῖναι δι' ἃς ἡ Ὑπηρεσία Κρατικῶν Προμηθειῶν παρέχει τῇ ἐκάστοτε αἰτήσῃ τῆς σχετικῆς Διευθύνσεως ἐξουσιοδότησιν. Αἱ συνήθεις προθεσμίαι ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς διακηρύξεως ἢ βραδυνούσης πολλὰκις πολὺ — μέχρι τῆς ἡμέρας τοῦ διαγωνισμοῦ δὲν εἶναι βραχυτέρας τῶν 40 ἡμερῶν. Αἱ προθεσμίαι αὗται εἶναι δυνατόν νὰ συντομευθῶσιν εἰς τὸ ἥμισυ δι' ἀποφάσεως τῆς Ὑπηρεσίας ταύτης. Πόσον ὅμως ἡ Ὑπηρεσία Κρατικῶν Προμηθειῶν εἶναι φειδωλὴ εἰς τοιαύτας ἀποφάσεις ἀποδεικνύει ἡ Α.Π. 39567/14-10-1939 ἀναφορὰ τῆς Διευθύνσεως Ὑγειονομικῆς Ὑπηρεσίας. Ἡ Διεύθυνσις αὕτη ἔλαβε πίστωσιν 10 ἑκατομμυρίων διὰ τὴν προμήθειαν ἐπιδημιολογικοῦ καὶ φαρμακευτικοῦ ὀλικοῦ, διεβίβασε δὲ τὰς σχετικὰς καταστάσεις καὶ τεχνικὰς προδιαγραφὰς εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν Κρατικῶν Προμηθειῶν μέχρι τῆς 13ης Ἰουνίου τοῦ τρέχοντος ἔτους. Ἡ Ὑπηρεσία αὕτη συνεπλήρωσε τὴν προκήρυξιν τῶν διαγωνισμῶν μετὰ ἓνα καὶ ἥμισυ μῆνα καὶ τὴν κατακύρωσιν μετὰ τριάκοντα πέντε ἄλλας ἡμέρας καὶ τοῦτο παρά τὴν κρισιμότητα τῆς γενικῆς καταστάσεως, ἥτις ἐν τῷ μεταξύ ἐξελιχθεὶς ραγδαίως παρημποδίσε μεχρι καὶ σήμερον ἀκόμη τὴν ὑπογραφὴν τῶν σχετικῶν συμβάσεων διὰ τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ὑπὸ προμήθειαν εἰδῶν καὶ ἐπέφερον αὐξήσιν τῶν τιμῶν καὶ τὸσας ἄλλας δυσκολίας.

Δὲν ἀμφισβητῶ ποσῶς ὅτι σκοπὸς τῶν προθεσμιῶν εἶναι νὰ δοθῇ μεγαλύτερα δημοσιότης καὶ οὕτω λάθωσιν γνῶσιν πλείονες ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὸν συναγωνισμὸν πρὸς ἐπιτυχίαν συμφερωτέρας τιμῆς καὶ ὀλικοῦ ἀνωτέρας ποιότητος. Αἱ προϋποθέσεις ὅμως αὗται ἔχουσι τὴν θέσιν των ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις εἶναι ὁμαλαί. Ἀφ' ἧς ἐπέμψθαι τὸ ἐπείγον, ἐνδείκνυται νὰ ἐπιδιώκηται ἡ συντομωτέρα δυνατὴ ὁδὸς πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν προμηθειῶν. Τὸ ἐπείγον καὶ τὴν ἔνεκα τούτου ἀνάγκην παρακαλέωμεν τῶν τύπων ἔγω πολλὰκις ἀναφέρω. Οὕτω:

1) Διὰ τῆς Α.Π. 30379/28 Ὀκτωβρίου 1939 ἀναφορὰς μου ἀνέφερον ὅτι: «Ἐπὶ τούτοις κρίνω σκόπιμον νὰ ἀναφέρω ὅτι αἱ Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου δέον νὰ ὠθησῶσιν τὰς πρὸς ἐκτέλεσιν ἐντολάς ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον πρὸς τὸ τέλος των. Φρονῶ ὅτι ἡ κρισιμότης τῆς γενικῆς καταστάσεως καὶ τὸ κενὸν ὅπερ πρόκειται ἐν μέρει νὰ πληρῶσιν αἱ ὑπὸ ἐκτέλεσιν ἐντολαὶ εἰς τὸν πολεμικὸν ἐφοδισμὸν τοῦ Στρατοῦ ἐπιβάλλουσιν ὅπως αἱ διατυπώσεις τῶν παραγγελιῶν ἐπιταχυνθῶσι καθ' οἰονδήποτε τρόπον, τιθεμένης ἐν δευτέρᾳ μοίρᾳ καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς αὐστηρᾶς ποιοτικῆς ἐπιλογῆς καὶ τῶν ἀτελειότητων ἐπιζητήσεων οἰκονομικωτέρων τιμῶν.

Όταν αί υπό εκτέλεσιν έντολαι καί αί διά του συνημμένου ύπομνήματος προτεινόμεναι τοιαύται πραγματοποιηθώσι, τότε δυνάμεθα εΐς τήν περαιτέρω έφοδιαστικήν πορείαν νά θέσωμεν έν πρώτη μοίρα τήν ποιοτικήν καί οικονομικήν άποψιν. Δέν θά έχωμεν τότε τήν τυρανικήν έφ' ήμών έπιβολήν τής ανάγκης τής ταχυτέρας δυνατής πραγματοποιήσεως τών έντολών ώς σήμεραν συμβαίνει».

2) Διά τής Α. Π. 60167/20 Μαρτίου 1939 άναφοράς μου άνέφερον ότι:

«Ο άποκλειστικός σκοπός τής παρούσης άναφοράς μου είναι νά θέσω καί αύθις ύπ' όψει τής Κυβερνήσεως τās ύφιστάμενας είσέτι ανάγκας του Στρατεύματος καί νά παρακαλέσω αύτήν, έφ' όσον κρίνει ότι ή γενική κατάστασις τής παρούσης στιγμής έμπνέει σοβαράς άνησυχίας:

α) Παραμερίση πάντα τά τυπικά έμπόδια καί ώθήση τās άρμοδίας εκτελεστικέςς Υπηρεσίας ώστε αΐ δοθείσαι ως άνω έντολαι νά πραγματοποιηθώσι τάχιστα. Αΐ ίσχύουσαι διατυπώσεις, κατοχυρώνουσαι βεβαίως τά συμφέροντα του Δημοσίου, προϋποθέτουσιν άνεσιν χρόνου ήν ίσως σήμεραν δέν έχομεν.

β) Διαθέση τουλάχιστον τά ως άνω 1300 εκατομμύρια άτινα δύνανται νά άπορροφηθώσιν έν τώ Έσωτερικώ κλιμακούσα ταύτα εΐς τās τρείς χρήσεις 1939 — 1942. Αίρουμένων καί τών τυπικών διατυπώσεων θά δυνάμεθα τότε νά είμεθα βέβαιοι ότι, όσον είναι άνθρωπίνως δυνατόν, ταχύτερον θά εισαγάγωμεν εΐς τό Στράτευμα τά αντίστοιχα ύλικά.

Έν συνόψει έχω νά άναφέρω ότι, έφ' όσον ή γενική κατάστασις έμπνέει άνησυχίας, πρέπει νά μ ή χ άν ν μ ε ν ο ύ τ ε σ τ ι γ μ ή ν δέ έκείνο τουλάχιστον τό όποιον είναι δυνατόν νά γίνη έν τώ Έσωτερικώ».

3) Διά τής Α. Π. 60632/28 Αύγούστου 1939 άναφοράς μου άνέφερον ότι:

«... πλείσται όσαι έντολαι προμηθειών χρονίζουσιν από καιρού, τό μέν διά λόγους τυπικούς, τό δέ λόγω τής παρεμβολής τής Υπηρεσίας Κρατικών Προμηθειών. Ούτω συμβαίνει ώστε νά παρατηρήται σήμεραν ώρισμένοι έλλείψεις, αίτινες θά έπρεπε νά είχαν συμπληρωθί, εάν δέν παρενεβάλλοντο τά άνω έμπόδια. Τό αυτό θά συμβή άσφαλώς καί με τās διδομένας ήδη έντολάς διά προμηθείας άπαρατή- τας, λόγω τής αωξήσεως τής ένεργου δύναμεως τών άνδρών, κτηνών καί αύτοκινήτων.

» Παρακαλώ όπως εύαρεστούμεσι διατάξητε ότι δεΐ διά τήν τάχιστην προώθησιν τής εκτελέσεως τών τε παλαιών καί νέων έντολών. Δέν παραλείπω νά άναφέρω ότι ο κ. Πρόεδρος τής Κυβερνήσεως, εΐς δν άνέφερον τό ζήτημα, έγκρίνει τήν εΐς τό μέγιστον επιτάχυνσιν τών προμηθειών, λαμβανομένου παντός αναγκαίου προς τοϋτο μέτρου καί τιθεμένης κατά μέρος καί αύτής τής Υπηρεσίας Κρατικών Προμηθειών».

Έπί τής τελευταίας ταύτης άναφοράς μου έξεδόθη ή Α. Π. 37929/1939 Διαταγή του Υπουργείου εΐς ήν ο κ. Υφυπουργός κατέληγεν ότι:

«Άνεξαρτήτως τών ανωτέρω, συμφωνούμεν μεθ' ήμών πάντως ότι ή διά τής Υπηρεσίας Κρατικών Προμηθειών πραγματοποίησης τών προμηθειών επέγεται, λόγω τών διατυπώσεων, τοϋ άνευθύνου τής προσηλωσεως εΐς τούς τύπους, καθυστερήσεις άσυμβίβαστους προς τό έπείγον των σημερινών άναγκών, έφ' οι καί τās νέας έντολάς προμηθειών θέλει ένεργήση ή Κεντρική Υπηρεσία κατ' έξουσιοδότησιν».

4) Διά νά τελειώσω, όσον άφορά τās προσσθείας μου όπως ή Υπηρεσία Κρατικών Προμηθειών επιταχύνη τόν ρυθμόν τών εργασιών της, άναφέρω ότι άπηυθύνθη προς τόν Πρόεδρον αύτής διά τοϋ Α. Π. 60205/17 Άπριλίου 1939 έγγραφου μου, αντίγραφον τοϋ όποιου έπισυνάπτω τη παρούση παρακαλών όπως εύαρεστηθήτε καί λάβητε γνώσιν. Ο Πρόεδρος τής Υπηρεσίας Κρατικών Προμηθειών μοι είναι άγνωστον τί έκαμε καθ' όσον ουδέμیان έγγραφον άπάντησιν μοι απέστειλεν. Γνωρίζω πάντως ότι, έχων ούτος από τής 17ης Άπριλίου τό ως άνω έγγραφόν μου εΐς χείρας του, ένήργησεν, εΐς τήν προαναφερθείσαν τουλάχιστον περίπτωσιν τοϋ έπίδεσμοϋ καί φαρμακευτικού ύλικου τής Διευθύνσεως Υγειονομικής Υπηρεσίας, κατά τρόπον ώστε νά θωθώσιν εΐς διατυπώσεις έν τη Υπηρεσία του ογδοήκοντα όλαι ήμέραι, με άποτέλεσμα, λόγω τής ύψώσεως τών τιμών καί τών λοιπών δυσκολιών, νά μη ύπογραφώσιν μέχρι σήμεραν αΐ συμβάσεις διά τό μεγαλύτερον μέρος τών υπό προμήθειαν πολυτιμών τούτων ειδών.

Κατόπιν των όσων άνέφερον ανωτέρω έν έκτάσει, είναι πρόδηλον ότι τόσον ή γνώμη του Έπιτελείου όσον καί των Διευθύνσεων είναι όμόφωνος πλέον επί τής ανάγκης όπως μ ή παρεμβάλληται εΐς τās στρατιωτικές προμηθείας ή Υπηρεσία Κρατικών Προμηθειών, τής κατ' έξουσιοδότησιν αύτής διενεργείας τών προμηθειών υπό τοϋ Υπουργείου θεωρουμένης ως προσωρινού μέτρου μέχρι λήψεως ριζικωτέρου Νομοθετικού τοϋούτου. Έπί τοϋ τελευταίου τούτου ή γνώμη μου είναι ότι ή καλύτερα λύσις θά ήτο ή ίδρυσις ιδιαίτερας Υπηρεσίας Προμηθειών των τριών Πολεμικών Υπουργείων, έχούσης εύρείαν δικαιοδοσίαν καί δυνάμενης νά προβαίνει καί εΐς

ἀπ' εὐθείας αγοράς, ἀν ἡ ἀνάγκη τὸ καλῇ. Τὸν ρυθμὸν τῆς ἐργασίας τῆς, τὴν προτεραιότητα τῶν ἐντολῶν ἅς θὰ λαμβάνῃ ἀπὸ τὰ τρία Ὑπουργεῖα καὶ τὴν χρῆσιν τοῦ δικαιώματος τῆς ἀπ' εὐθείας αγοράς θὰ πρέπει νὰ καθορίζωσιν αὐτῇ, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀποφάσεις τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου συνερχομένου ἀκόμῃ καὶ ἐν ὁλομελείᾳ. Εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Προμηθειῶν ταύτην εἶναι σκόπιμον νὰ συμμετέχωσιν ὡς μέλη καὶ ἀνὰ εἰς ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Οἰκονομίας καὶ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος. Ὁδοὶ προκειμένου περὶ προμηθειῶν ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, θὰ διατυπώσωσιν εἰς τὰ πρακτικὰ τὴν γνώμην των ἀν ἡ πρότασις περὶ κατακυρώσεως εἶναι συμφέρουσα πρὸς τὴν συναλλαγματοκίνη πολιτικὴν τοῦ Κράτους.

Ἐν ἐμπολέμῳ καταστάσει τὸ Ἀνώτατον Πολεμικὸν Συμβούλιον θὰ ἀναπληρῶσιν Συμβούλιον ἐκ τῶν τριῶν Ἀρχηγῶν τῶν Ἐπιτελείων (ὡς πρὸς τὸν Στρατὸν ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Ἐπιτελοῦ Ἐπιτελείου).

5) Διὰ τῆς ὡς ἄνω ρυθμίσεως τοῦ τρόπου τῆς διενεργείας τῶν Πολεμικῶν Προμηθειῶν διευκολύνεται καὶ ἡ λύσις πλείστων ἄλλων ἐκ τῶν παρὰ τῶν Διευθύνσεων προτεινομένων, ὡς:

α) Ἐνιαῖος χειρισμὸς τοῦ ζητήματος τῆς κατὰ προτεραιότητα διαθέσεως τοῦ συναλλάγματος. Ἡ νέα ὡς ἄνω Ὑπηρεσία θὰ εἶναι ἐκείνῃ ἤτις, κατευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου, θὰ ζητῇ ἐγκρίρωσ καὶ θὰ κατανέμῃ τὸ διατιθέμενον συναλλάγμα κατὰ τὴν ἀναγκαίαν σειρὰν ἐπείγοντος.

β) Ἐνιαῖος χειρισμὸς τοῦ ἐπείγοντος τῶν ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ μεταφορῶν καὶ τῶν ἀσφαλιστῶν.

γ) Μέρημα διὰ τὴν ἀπλούστευσιν τῶν τελωνειακῶν διατυπώσεων ὡς καὶ τοιούτων τῶν ἀφορῶσιν τὴν καθ' ὑπέρθεσιν εἰσαγωγὴν πρώτων ὕλων ὑπὸ τῶν βιομηχανιῶν Ἑσωτερικῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν συμβαλλόντων πολεμικοῦ ὕλικου. Γνωματεύσεις διὰ τὴν διάθεσιν εἰς αὐτάς τοῦ σχετικοῦ συναλλάγματος. Εἰσήγησις διὰ τὴν ἐνέργειαν διαθεμάτων ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς τὰς ξένας Κυβερνήσεις πρὸς παροχὴν εὐκολιῶν ἐξαγωγῆς τῶν ὕλων τούτων.

6) Διὰ τῆς ὡς ἄνω ἐπίσης ρυθμίσεως τοῦ τρόπου τῆς διενεργείας τῶν Πολεμικῶν Προμηθειῶν θὰ ἐκτελούνται αὐταὶ βάσει εὐρυτέρου προγράμματος, ἴδια ὅσον ἀφορᾷ τὰ ὁμοειδῆ ὕλικά.

Μονομερῶς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ Στρατιωτικῶν τοῦλάχιστον, μείζων εὐρύτης τοῦ προγράμματος τῶν προμηθειῶν δὲν εἶναι δυνατὴ διότι:

α) Κατόπιν τῆς ἀπὸ τῆς ἐνεστώσης χρήσεως σταθεροποιήσεως τοῦ ὕψους τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐδόθησαν ἤδη ἐντολαὶ ἐξαντλοῦσαι σχεδὸν τὰς δυνατότητας διὰ μίαν τρετίαν.

β) Αἱ ἑκτακτοὶ πιστώσεις τοῦ Κεφαλαίου 22/1 δὲν εἶναι προγραμματισμέναι καθ' ὅσον εἶναι συνάρτησις τῶν ἐκάστοτε, ἀναλόγως τῆς γενικῆς καταστάσεως, λαμβανομένων μέτρων, τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν εἶναι δυνατόν νὰ ἔχωσι σταθερότητα. Ὅτι ἐκ τοῦ Κεφαλαίου τούτου δύναται νὰ δοθῇ εἰς Προμηθείας — εἶναι δὲ τοῦτο ἄκρως περιορισμένον ὡς ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τῶν πιστώσεων τούτων, ὅστις συνίσταται μόνον εἰς τὴν συντήρησιν τῆς ἐπὶ πλέον καλουμένης δυνάμεως ἐφέδρων ἀξιωματικῶν, ὁπλιτῶν, κτηνῶν, κτλ. — διδεται ἀναλόγως τῆς ἐκάστοτε χρηματοδοτήσεως τοῦ ὡς ἄνω Κεφαλαίου.

7) Τέλος, ἡ ἀντιμετώπισις τῶν δυσχερειῶν, αἵτινες προκύπτουσιν ἐκ τοῦ ἀδυνατοῦ νῦν τῆς κλιμακώσεως τῶν πληρωμῶν καὶ τῆς αὐξήσεως τῶν τιμῶν, δὲν εἶναι δυνατὴ εἰμὴ διὰ τῆς διαθέσεως συμπληρωματικῶν πιστώσεων, τῶν ὁποίας ἐναπόκειται εἰς τὴν Κυβέρνησιν νὰ διαθέσῃ. Ἐφ' ὅσον ὅμως αἱ δυνατότητες τοῦ Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους δὲν ἐπιτρέπουσι τὴν διάθεσιν τῶν ἐξ ὑπαρχῆς ἀναγκαιουσῶν πιστώσεων διὰ τὴν συμπλήρωσιν ἄλλων ὑφισταμένων ἐλλείψεων (Α. Π. 60743/27-9-1939 ἀναφορὰ μου) εἶναι πρόβλημα ὅτι δέον νὰ ἀναπροσαρμοσθῶσιν αἱ ἤδη ἀνεκτέλεστοι εἰς χεῖρας τῶν Διευθύνσεων ἐντολαὶ ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ διὰ τῶν διατιθεμένων πιστώσεων ἡ ἐκτέλεσις τῶν κυριωτέρων ἢ πλέον ἐπείγουσάν τοιούτων. Εἰς τὴν ἐργασίαν ταύτην προβαίνω ἤδη διατάξας τὴν συγκέντρωσιν συμπληρωματικῶν στοιχείων.

Παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστούμενοι μοὶ γνωρίσητε τὰς ἐπὶ τῶν διὰ τῆς ἀναφορᾶς μου ταύτης προτεινομένων μέτρων ἀποφάσεις Ὑμῶν. Εἰς ἣν περιπτώσιν ἠθέλητε κατ' ἀρχὴν ἐγκρίνῃ τὴν ἰδρῶσιν τῆς Ὑπηρεσίας Προμηθειῶν τῶν τριῶν Πολεμικῶν Ὑπουργείων ὅφ' ὃ πνεῦμα προτείνω ἀνωτέρω, προτιθεμαι, ἐν συνεννοήσει καὶ μετὰ τοὺς Ἀρχηγούς τῶν ἄλλων Ἐπιτελείων, νὰ διατάξω, ὡς Πρόεδρος τοῦ Ἀνωτάτου Πολεμικοῦ Συμβουλίου, τὴν παρὰ μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἐπισταμένην μελέτην τοῦ σχετικοῦ Σχεδίου Νόμου, τὸ ὅποιον θὰ ὑποβληθῇ Ὑμῖν πρὸς τελικὴν ἐγκρίσιν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ
Ἀντιστράτηγος

*Πρόεδρον τῆς Ὑπηρεσίας Κρατικῶν Προμηθειῶν
Ὑποστράτηγον Ε. Ἀ. κύριον Πουρνάραν*

Ἐν τὰ ὕθ α

Λόγῳ τῆς κρίσεως διεθνούς καταστάσεως ἀντιλαμβάνεσθε, ὡς στρατιωτικός, κάλλιον παντός ἄλλου, τὴν ἐξαιρετικὴν σπουδαιότητα ἣν παρουσιάζει ὁ ταχύτερος ἐφοδιασμός τοῦ Στρατεύματος.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν ὅθεν νὰ παρακαλέσω ὅπως, κατὰ τοὺς διαγωνισμούς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, ἐξασκήσητε ὅλην σας τῆς προσωπικὴν ἐπιρροὴν διὰ τὴν ταχύτεραν κατακύρωσιν τῶν διαγωνισμῶν τούτων, συντομεύοντες τὰς προθεσμίας καὶ παραμερίζοντες τυπικὰ κωλύματα, ὡς καὶ διὰ τὴν ἐκτέλεσιν εἴτα τῶν συμβάσεων ἐντὸς τῶν τασσομένων προθεσμιῶν, ἅνευ ἐννοεῖται βλάβης τῶν συμφερόντων τοῦ Δημοσίου. Ἐπὶ πλέον, λόγῳ τοῦ γνωστοῦ ὑπερβολικοῦ φόρτου τῆς Ὑπηρεσίας Κρατικῶν Προμηθειῶν, παρακαλῶ ὅπως παρέχητε ἐξουσιοδοτήσεις εἰς τὰς οἰκείας ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐπιτυχάνηται ταχύτερα διεκπεραίωσις διὰ τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας.

Ἐλπίζω ὅτι ἡ προσωπικὴ σας ἐπέμβασις καὶ ἐπιρροή, γνωστὴ ἐκ τῆς στρατιωτικῆς σας σταδιοδρομίας, θὰ ἀποδώσῃ ταχέα καὶ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα.

Ἀθῆναι τῇ 17ῃ Ἀπριλίου 1939

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Κοινοποιήσις

Διευθύνσεις Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν.

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ό σ

Τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐ ν τ α ὑ θ α

«Περὶ ἀνάγκης συγκροτήσεως ἀποθεμάτων τροφίμων»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν, ἐν συνεχείᾳ πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. Α.Π. 60893/30-10-1939 ἀναφορὰν μου «περὶ τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν παρουσιαζομένων δυσχερειῶν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν προμηθειῶν» νὰ ἀναφέρω τὰ κάτωθι:

1. Διὰ τῶν ἐργασιῶν τῶν Σχεδίων Ἀνεφοδιασμοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ ἡ διατροφή τοῦ συνόλου τῆς δυνάμεως τοῦ Στρατοῦ ἐν ἐπιστρατεύσει ἐδασίζεται εἰς τὰ κάτωθι:

1) Εἰς σίτον καὶ ἄλευρα. Εἰς τὰ ὑπάρχοντα στρατιωτικὰ ἀποθέματα (8.000 τόννοι) καὶ εἰς τὰ τηρούμενα κατ' ἔτος, εἰσηγήσει τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἀποθέματα 10.000 τόννων σίτου παρὰ τῆς Κ.Ε.Π.Ε.Σ. Ὑπολογιζομένη ἐπάρκεια ἐν συνόλῳ 45 ἡμερῶν.

2) Εἰς κριθήν. Εἰς τὰ ὑπάρχοντα στρατιωτικὰ ἀποθέματα ἐπαρκείας ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς τοῦ ἔτους 10-15 ἡμερῶν. Συμπλήρωσις τῶν ἀπαιτουμένων δι' ἐπάρκειαν ἐνὸς μηνὸς δι' ἐπιτάξεων.

3) Εἰς διπυρίτην καὶ κονσέρβας. Εἰς τὰ στρατιωτικὰ ἀποθέματα ἐπαρκοῦντα διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν κατὰ τὰς πρώτας μόνον ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως.

4) Εἰς τρόφιμα. Ἡ ἀδυναμία διαθέσεως πιστώσεων διὰ τὴν συγκρότησιν ἀποθεμάτων τροφίμων ἤγαγε τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ ἀπὸ διαιτίας εἰς τὴν ἀπόφασιν ὅπως ἐπιδιώξῃ τὴν ἀνάπτυξιν, εἰς τὸ ἀνώτατον δυνατόν ὄριον, τῶν πρατηρίων τροφίμων τῶν φρουρῶν καὶ ἐπιτύχῃ οὕτω τὴν δημιουργίαν καὶ μικρῶν ἑστώ ἀποθέσεων τροφίμων ἐπαρκοῦντων διὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως. Ἀποτέλεσμα τῶν προσπαθειῶν τούτων ὑπῆρξεν ὅτι εἰς τὰ πρατήρια ὑπάρχουσι σήμερον ἀποθέματα ἐπαρκοῦντα διὰ τὴν διατροφήν τοῦ Στρατοῦ ἐν ἐπιστρατεύσει ἐπὶ 5-6 ἡμέρας. Διὰ τῶν Σχεδίων Ἀνεφοδιασμοῦ προεβλέπετο ἡ συμπλήρωσις δι' ἐπιτάξεων τῶν ἀναγκαζομένων τροφίμων δι' ἐπάρκειαν ἐνὸς μηνός.

II. Ἡ παρακολούθησις τῆς στάθμης τῶν ἐμπορικῶν ἀποθεμάτων τῆς Χώρας ὑπὸ συνθήκας εἰρηνικᾶς, παρείχε σχεδὸν τὴν βεβαιότητα ὅτι μίᾳ αἰφνιδιαστικῇ ἐπιτάξει ἅμα τῇ κηρύξει τῆς ἐπιστρατεύσεως θὰ ἐπέτρεπε τὴν πραγματοποιήσιν τῶν προβλεψέων μας.

Ἡ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος μηνὸς Σεπτεμβρίου ἐπελθοῦσα μεταβολὴ τῆς καταστάσεως ἀνατρέπει τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, διότι ἐκ τῆς παρακολουθήσεως τῆς καταστάσεως τῶν ἀγορῶν τῶν σημαντικωτέρων κέντρων προκύπτει ὅτι τὰ ἐμπορικὰ ἀποθέματα ἐν τῇ Χώρᾳ, λόγῳ τῶν δυσχερειῶν εἰσαγωγῶν, μειοῦνται συνεχῶς καὶ καθίστανται ἀμφίβολον ἕαν αἱ ἐπιτάξεις θὰ ἀποδώσωσι τὰς προβλεπομένας ποσότητας τροφίμων.

III. Τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ, ἅμα τῇ μεταβολῇ τῆς καταστάσεως, ἐπλήθθῃ ἀμέσως τοῦ δημιουργηθέντος ὡς ἀνωτέρω ζητήματος τῆς διατροφῆς τοῦ Στρατοῦ ἐν ἐπιστρατεύσει.

Πρὸς τοῦτο εἰσηγήθη:

α) Τὴν συγκέντρωσιν παρὰ τῆς Κ.Ε.Π.Ε.Σ. 15.000 τόννων κριθῆς οἷτινες νὰ τηρηθῶσι δι' ἐνδεχομένης ἀνάγκας ἐπιστρατεύσεως μέχρι τῆς νέας ἐσοδείας. Ἡ πρότασις αὕτη ἐνεκρίθη καὶ ἡ Κ.Ε.Π.Ε.Σ. συγκεντρώῃ ἤδη κριθοβόρμην, ἥτις, κατὰ τὰς προβλέψεις τῆς, θὰ ἀνέλθῃ εἰς 10.000 τόννους περίπου. Διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀποθεμάτων (παράγραφος I) ἐξασφαλίζεται ἐπάρκεια 40 ἡμερῶν περίπου.

β) Πρὸς τὴν Ἀνωτάτην Ἐπιτροπὴν Ἀνεφοδιασμοῦ τὴν δέσμευσιν ποσοῦ τινος τροφίμων τῶν Ἐλευθέρων Ζωνῶν Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης. Ἡ Ἀνωτάτη Ἐπιτροπὴ, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1939 πρακτικοῦ της, δὲν ἐνέκρινε τὴν πρότασιν τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ θεωρήσασα ὅτι ἡ δέσμευσις αὕτη θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν μείωσιν τῶν εισαγωγῶν. Ἀντὶ τῆς δεσμεύσεως ταύτης προέτεινε τὴν διάθεσιν πιστώσεως ἐκ δραχμῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν διὰ τὴν συγκρότησιν ἀποθεμάτων τροφίμων, ἀνανεουμένων διὰ τῆς χορηγήσεως τῶν τροφίμων πρὸς διατροφήν τῶν ὁπλιτῶν. Τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν ἐνέκρινε τὴν ἀνάληψιν ὑποχρεώσεως δραχμῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων εἰς βάρος τῆς πιστώσεως τοῦ Κεφαλαίου 2 άρθρου 1 τοῦ Τακτικοῦ Προϋπολογισμοῦ 1939-1940 πρὸς δημιουργίαν ἀποθεμάτων. Αἱ διὰ τοῦ ποσοῦ τούτου προμηθεύονται τροφίμων εὐρίσκονται ἤδη ὑπὸ ἐκτέλεσιν. Διὰ τῆς προμηθείας ταύτης ἐξασφαλίζεται ἡ διατροφή τοῦ Στρατοῦ ἐν ἐπιστρατεύσει ἐπὶ 5-6 ἡμέρας. Οὕτω δὲ συνολικῶς μετὰ τῶν ἀποθεμάτων τῶν πρατηρίων (παράγραφος 1) θὰ διαθέτῳμεν τρόφιμα ἐπαρκείας 10-12 ἡμερῶν ἐναντὶ τῶν ἀπαιτούμενων κατ' ἐλάχιστον ὅριον 30 ἡμερῶν, δεδομένου ὅτι ὁ ἀπαιτηθεὶς χρόνος προμηθείας ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ οὐδέποτε θὰ εἶναι κατώτερος τοῦ ὡς ἄνω χρονικοῦ ὁρίου.

IV. Κατόπιν τῶν ὡς ἄνω ἐκτεθειμένων θεωροῦμεν ὅτι ὑπὸ τὰς παρούσας περιστάσεις ἐπιβάλλεται ἡ διάθεσις πιστώσεως διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἀναγκασιούτων ἀποθεμάτων τροφίμων. Ἡ Διευθύνσις Ἐπιμελητείας ὑπελόγησε τὰ κατ' εἶδος ποσὰ τροφίμων προελεύσεως Ἐξωτερικοῦ ὅτινα δέον νὰ προμηθευθῇ ἡ Κεντρικὴ Ὑπηρεσία, ὑπολογίζουσα διὰ τὰ εἶδη ἐγγωρίου παραγωγῆς ὅτι αἱ ἐπιτάξεις θὰ καλύψωσι τὰς ἀνάγκας ἡμῶν. Πρὸς ἐπίτευξιν οἰκονομίας προτεινόμεν ὅπως αἱ προτεινόμεναι ποσότητες μειωθῶσι κατὰ τὸ ἐν τρίτον. Ἡ ἀξία τῶν οὕτω ἀπομενόντων θὰ ἀνέλθῃ εἰς ἑννενήκοντα πέντε ἑκατομμύρια δραχμῶν μειούμενα εἰς ἐξήκοντα πέντε κατόπιν τῆς γενομένης ἤδη διαθέσεως τῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων.

Ἡ ἀνωτέρω ἀξία τῶν τροφίμων δύναται νὰ μειωθῇ ἐτι πλεον ἐν περιπτώσει προμηθείας ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ τσίφ εἰς τὰς ἀποθήκας Τελεωνείου Πειραιῶς διὰ τῆς ἐκπτώσεως τῶν δασμῶν κτλ.

Ἡ ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς Διευθύνσεως Ἐπιμελητείας προτεινομένη ὥθησις δι' εἰσαγωγὴν κατεψυγμένων κρέατων, ἐπαφίεται εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν, ὡς ἀποτελούσα Κυβερνητικὸν ζήτημα.

V. Ὑποβάλλων τ' ἀνωτέρω ὑπὸ τὴν Ὑμέτεραν κρίσιν παρακαλῶ ὅπως εὐαρεστούμενοι ἐνεργήσῃτε ὅτι ἐγκρίνετε διὰ τὴν διάθεσιν τῆς αἰτουμένης πιστώσεως, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι σήμερον πρέπει νὰ παύσωμεν ὑπολογίζοντες σοφαρῶς ἐπὶ τῶν ἐπιτάξεων καὶ ὅτι δέον ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως νὰ εὐρεθῶμεν μὲ ἐπαρκῆ ἀποθέματα τροφίμων (τούλάχιστον ἐνὸς μηνός).

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ό σ

Τὸν Κον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως,
τὴν Ἀνωτάτην Ἐπιτροπὴν Ἀνεφοδιασμοῦ,
τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐ ν τ α ῦ θ α

«Περὶ ἀναγκῶν ἀνεφοδιασμοῦ εἰς τρόφιμα»

I. Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω τὰς συνθήκας ὑφ' ἃς προβλέπεται νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ διατροφή τοῦ Στρατοῦ ἐν ἐπιστρατεύσει καὶ τὰς σοβαρὰς δυσχερείας αἰτίνες ἀναφύονται ἤδη διὰ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ προβλήματος τούτου, ὡς καὶ τοῦ σχετικοῦ ἀντικτύπου διὰ τὴν διατροφήν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ τῆς Χώρας.

II. Ἀρτος.

Ἡ Κ. Ε. Π. Ε. Σ., κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, τηρεῖ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας 10.000 τόννους σίτου. Ἐξ ἄλλου ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία διατηρεῖ συνεχῆ ἀπόθεμα εἰς σίτον — ἄλευρα 8.000 τόννων περίπου. Διὰ τῶν ἀνωτέρω 18.000 τόννων ἐξασφαλίζεται ἡ ἐπὶ 45 ἡμέρας διατροφή τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας.

Ἐκ τῶν ἐπιτάξεων προβλέπομεν ὅτι ἀσφαλῶς θὰ συγκεντρωθῇ παρὰ τῇ Στρατιωτικῇ Ὑπηρεσίᾳ ποσότης ἐπαρκοῦσα δι' ἑτέρας 45 ἡμέρας ἐκστρατείας, ἀνευ σοβαρᾶς διαταραχῆς τοῦ ἐπισιτισμοῦ τῆς Χώρας εἰς ἄρτον.

Οὕτω διὰ τῆς ἐπιτυγχανομένης ὡς ἀνωτέρω ἀρχικῆς ἐπαρκείας τριῶν μηνῶν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ἀρχικὴν διατροφήν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας, τὴν ἀνάλογον διάρθρωσιν τῶν ἐφοδίων σίτου — ἀλεύρων πρὸς πραγματοποίησιν μιᾶς στερεᾶς ἀνεφοδιαστικῆς βάσεως τοῦ Ἀρχιστρατήγου καὶ τὴν ἐξασφάλισιν ἐπαρκοῦς περιθωρίου χρόνου (περίπου 60-70 ἡμερῶν) διὰ τὴν συγκέντρωσιν ἐφοδίων πρὸς συνέχισιν τοῦ ρεύματος ἀνεφοδιασμῶν.

III. Τρόφιμα.

Τὸ ζήτημα τῶν τροφίμων παρουσιάζεται ὑπὸ ὄλως διαφορετικὴν μορφήν.

Ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία, παρὰ τὰς ἐπανεπιλημμένας αἰτήσεις καὶ ὀχλήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, δὲν κατάρθωσε μέχρι σήμερον νὰ συγκροτήσῃ τὰ ἀπαραίτητα στρατιωτικὰ ἀποθέματα διὰ τὸν ἀρχικὸν ἀνεφοδιασμόν τῆς.

Τὰ πρατήρια τῶν φρουρῶν, μὴ ἐνισχυθέντα δι' οὐδεμιᾶς κρατικῆς ἐπιχορηγήσεως, διαθέτουσιν ἀσήμαντα ποσὰ τροφίμων, μὴ ἐπαρκούντα νῦν διὰ διατροφήν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας οὔτε διὰ τὰς 3-4 πρώτας ἡμέρας.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας ἠναγκάσθημεν νὰ στηρίξωμεν τὸ Σχέδιον ἀρχικῆς διατροφῆς τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας ἐπὶ τοῦ προϊόντος τῶν ἐπιτάξεων.

Τὰς ἐπιτάξεις ταύτας ἐκτελοῦντες ἐν τάχει (2-3 πρώταις ἡμέραις ἐπιστρατεύσεως) καὶ διὰ τῶν περιορισμένων μέσων τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας, ἠναγκάσθημεν νὰ περιορίσωμεν μόνον εἰς τὰς κυριωτέρας πόλεις τοῦ Κράτους καὶ ἰδίως εἰς ἐκεῖνας εἰς ἃς ἐδρεύουσιν ἀπὸ τῆς εἰρήνης στρατιωτικαὶ φρουраί.

Τὰς ἐπιτακτέας ποσότητας ὥρισamen οὕτως ὥστε κατ' ἀρχὴν νὰ μὴ υπερβαίνωσι τὸ 1/33 τῶν ἐν ἐκάστη πόλει ὑπαρχόντων συνήθων ἐμπορικῶν ἀποθεμάτων κατὰ τὴν ἀνοξίην (ἐποχὴν δυσμενεστέραν τῆς στάθμης τῶν γεωργικῶν ἀποθεμάτων ἰδίως). Οὕτω ἀφ' ἑνὸς ὑπελογίζομεν νὰ συγκεντρώσωμεν ἐξ ἐπιτάξεως 30-40 ἡμερῶν τρόφιμα διὰ τὸν Στρατὸν ἐκστρατείας, ἀφ' ἑτέρου ἀφίετο εἰς ἐκάστην πόλιν ποσότης τροφίμων ἐπαρκῆς διὰ διατροφήν μηνὸς περίπου τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ.

Εἰς τὰς ἐκτελούσας τὴν ἐπίταξιν Ἀρχὰς ἔχει δοθῇ ἐντολὴ ὅπως ἐν ἐκάστη πόλει ἐπιτάξεωιν ὠριμένην ποσότητα τροφίμων, προσδιορισθεῖσαν βάσει τῶν ἐνω

οκέψων, προχωροῦσαι δὲ μὴ καὶ βαθυτέρον εἰς τὰς ἐπιτάξεις, ἐφ' ὅσον παρίσταται ἀνάγκη λόγω πτώσεως τῆς προβλεπόμενης στάθμης τῶν ἀποθεμάτων.

Ἡ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ὀργάνωσις τῶν ἐπιτάξεων παρεῖχεν ἡμῖν τὰ ἀσφαλέστερα δυνατὰ ἐγγύγια διὰ τὴν διατροφήν τοῦ Στρατοῦ, μὲ πιθανὴν διαταραχὴν τινα τῆς διατροφῆς τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ, ἐν περιπτώσει πτώσεως τῆς στάθμης τῶν ἀποθεμάτων ἀπὸ τῆς προβλεπόμενης τοιαύτης.

Ἡδὴ δὲ μὴ ἐκ τῶν συγκεντρωθεισῶν εἰς τὸ Γενικὸν Ἐπιτελεῖον Στρατοῦ πληροφοριῶν παρὰ τῶν ὀργάνων τῆς Ἀγρονομικῆς Ὑπηρεσίας (καταγραφή τῆς 16ης Ἰανουαρίου), ἡ ἀρχικῶς προβλεπόμενη στάθμη τῶν ἐμπορικῶν ἀποθεμάτων ἔχει κατέλθῃ εἰς πλείστας πόλεις εἰς τὸ ἡμῖς περίπου, εἰς ἐλαχίστας τοιαύτας ἔτι κατωτέρω ἀκόμη καὶ τέλος εἰς τὰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ Θεσσαλονίκην, τὰ κύρια ἐμπορικὰ κέντρα τῆς Χώρας, ἡ στάθμη αὐτὴ ἵσταται κάτω τῶν προβλεπομένων.

Ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία, μὴ δυναμένη ὑπὸ τὰς παρούσας συνθήκας ἄλλως νὰ λύσῃ τὸ πρόβλημα τῆς ἀρχικῆς διατροφῆς τοῦ Στρατοῦ, δὲν δύναται νὰ τροποποιήσῃ τὰς ἀρχικὰς δοθείσας ἐντολὰς ἐπιτάξεων, ὀφισταμένη βεβαίως καὶ αὐτὴ εἰς τινὰς φρουρὰς ἐξαιρετικῆς χαμηλῆς στάθμης τροφίμων τὸν ἀντίκτυπον τοῦτον, μὲ συνεπείας ὅμως ἐξαιρετικῶς σοβαρὰς διὰ τὴν διατροφήν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ σχεδὸν ὁλοκλήρου τῆς Χώρας. Ὅντως εἰς ὅσας πόλεις ἡ στάθμη κατῆλθε εἰς τὰ 50 % περίπου, εἰς παραμονὰς ἐπιτάξεων θὰ κατέλθῃ ἔτι περισσότερον λόγω τῆς τεταμένης καταστάσεως καὶ τῆς τάσεως πρὸς ἀποταμίευσιν τῶν κατοικῶν, μετὰ δὲ τὴν πραγματοποιήσασιν τῶν στρατιωτικῶν ἐπιτάξεων, σχεδὸν θὰ ἐξαφανισθῶσι καὶ τὰ τυχόν ἐλάχιστα ἐναπομένοντα τρόφιμα, ἀποκρουόμενα ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ἢ φυγαδεύόμενα καὶ μὲ συνεπείας βεβαίως σοβαρωτάτας διὰ τὴν διατροφήν τῶν κατοικῶν, σοβαρωτάτας δὲ καὶ διὰ τὴν διατροφήν τοῦ Στρατοῦ, ἐφ' ὅσον ὁ ρυθμὸς τῆς πτώσεως συνεχισθῇ ἔτι περαιτέρω.

Ἐπικάλυψις τῶν οὕτω δημιουργουμένων ὀξυτάτων ἀναγκῶν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ εἰς τὰς διαφόρους πόλεις, δι' ἀποστολῆς τότε ποσότητος τινος τροφίμων ἐκ τῶν ἐλαχίστων καὶ ἐπομένως ἀνεπαρκῶν ἀποθεμάτων Ἀθηνῶν, Πειραιῶς καὶ Θεσσαλονίκης δέον νὰ ἀποκλεισθῇ, καθόσον, λόγω τῶν λαμβανουσῶν χώρων κατὰ τὴν περίοδον ταύτην (σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν πρώτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως) ἐντατικῶν στρατιωτικῶν μεταφορῶν, οὐδὲν περιθώριον μεταφορικῶν μέσων ἀπομένει διὰ τὴν πραγματοποιήσασιν ταύτων.

Πρὸς θραύσειαν συνεπῶς τῆς ἐξαιρετικῶς ἀνωμάλου καταστάσεως ταύτης προτεινόμενα τὰ ἀκόλουθα μέτρα:

α) Αὐξήσειν τοῦ ρυθμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν καὶ ρύθμισιν τῶν ἀποστολῶν τροφίμων εἰς τὰ διάφορα ἐμπορικὰ κέντρα, εἰς τρόπον ὥστε ἡ στάθμη τῶν κυριωτέρων ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ εἰσαγομένων ἐμπορικῶν ἀποθεμάτων τῶν ἐν τῇ συνημένῃ καταστάσει ἐμφανιζομένων πόλεων, μὴ κατέρχεται κάτωθεν τῆς σημειωμένης εἰς τὰς καταστάσεις ταύτας στάθμης (ἀναλογούσης εἰς τὰς προβλεπόμενας νὰ ἐπιταχθῶσιν ἐκ τῶν πόλεων τούτων τροφίμων παρὰ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχῶν) προσηυξημένης κατὰ ποσότητα ἥτις θὰ ἐξευρεῖτο ἐπαρκῆς ὕψ' ὧν διὰ διατροφήν τοῦ ἀμάχου πληθυσμοῦ ἐπὶ ἓνα μῆνα τοῦλάχιστον.

β) Ὅπωςδὴποτε διάθωσιν εἰς τὴν Στρατιωτικὴν Ὑπηρεσίαν, ποσότητος τροφίμων εἰσαγομένων ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ, ἐπαρκείας τοῦλάχιστον 20 ἡμερῶν ἐκστρατείας, ἥτις ἐν εἰρήνῃ νὰ παραμείνῃ ὡς σταθερὸν ἀπόθεμα, ἀπαραίτητον διὰ τοὺς κάτωθι λόγους:

1) Ἵνα δυνηθῇ καὶ ἀποκτήσῃ δυνατότητα ἀρχικῆς διατροφῆς τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας μετὰ τῶν προϊόντων τῶν ὡς ἄνω ἐπιτάξεων, φθάνουσας 50-60 ἡμέρας. Ἐκ τῆς ποσότητος ταύτης:

— 25 περίπου ἡμερῶν τρόφιμα θὰ καταναλωθῶσι παρὰ τοῦ Στρατοῦ κατὰ τὴν περίοδον ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεώς του.

— 20 ἡμερῶν τρόφιμα εἶναι ἀπαραίτητα νὰ ὑπάρχωσι συνεχῶς εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἀρχιστρατήγου, πρὸς συντήρησιν τῆς ἀνεφοδιαστικῆς διαρθρώσεως (κλιμακῶς τροφίμων εἰς Μεταγωγικὰ Σώματα καὶ εἰς ὄργανα Στρατιᾶς κλιμακωμένα ἐν τῇ Χώρᾳ).

— ἀπομένουσι συνεπῶς 5-15 ἡμερῶν τρόφιμα, ἐπαρκοῦντα διὰ τὴν συνέχισιν τῆς διατροφῆς τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας μέχρι 30ῆς-40ῆς ἡμέρας ἐπιστρατεύσεως, χρονικὸν διάστημα ὅπερ φρονούμεν ὡς ἀπαραίτητον, πιθανόν δὲ καὶ ἀνεπαρκές, διὰ τὴν ἐπανάληψιν τοῦ ρεῦματος ἀνεφοδιασμοῦ ἐκ τοῦ Ἐσωτερικοῦ τῆς Χώρας πρὸς τὴν ζώνην τῶν ἐπιχειρήσεων.

2) Ἵνα διὰ τοῦ ἀποθέματος τούτου ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία ἀποκτήσῃ ἀσφαλεστέρας βάσεις εἰς τὴν διατροφήν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας, καθότι καὶ παρὰ τὰ μέτρα τοῦ ἐδαφίου α' ἀσφαλῶς θὰ ὑπάρξωσι φρουραὶ εἰς ἃς ἡ στάθμη τῶν ἀποθε-

μάτων δεν θα εύρισκεται εις τὸ ἐπιθυμητὸν σημεῖον, ἀφ' ἑτέρου δὲ θὰ δυνηθῇ νὰ ἐπικαλύψῃ καὶ διάφορα ἀπρόοπτα, ἄντια ἀσφαλῶς θὰ συμβῶσι κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐπιτάξεων (καταστροφαὶ ἐφοδίων ἐξ ἐχθρικῆς ἀεροπορίας κτλ.).

Τὸ ἀπαιτούμενον ποσὸν διὰ τὴν προμήθειαν τῶν τροφίμων τούτων, ἐμφαινόμενον ἀναλυτικῶς εἰς τὸν συνημμένον πίνακα, ἀνέρχεται εἰς 50 ἑκατομμύρια. Ἡ διάθεσις τοῦ ποσοῦ τούτου τυγχάνει ἐξαιρετικῶς ἐπιτακτικῇ νὰ γίνῃ ἐντὸς ἐλαχίστου χρονικοῦ διαστήματος, οὕτως ὥστε, περαιωμένης τῆς διαδικασίας διὰ τὴν προμήθειαν τῶν τροφίμων, νὰ δυνηθῶμεν νὰ διαθέσωμεν τὰ τρόφιμα ταῦτα ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Μαρτίου ἐν εὐσετίᾳ τῶς ἑξέτους.

Ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ ἐφ' ὅσον δεν θὰ καθίστατο ἐφικτὴ ἡ χορηγήσις τῆς νέας ταύτης πιστώσεως, θὰ ἠδυνάμεθα νὰ προστρέξωμεν εἰς τὸ μέτρον τῆς ἐκ τοῦ νέου οἰκονομικοῦ ἔτους καὶ ἐκ τοῦ κεφαλαίου διατροφῆς τοῦ Στρατεύματος, προκαταβολικῆς ἀμέσου χορηγήσεως τοῦ ἀνωτέρω ποσοῦ, κατακρατήσεως δι' ἴσου ποσοῦ χρημάτων ἀναλογούντων διὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ οἰκονομικοῦ ἔτους 1940-1941. Οὕτω θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διατηρησώμεν τὸ ἀπόθεμα τῶν 20 ἡμερῶν περίπου μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1940 καὶ νὰ ἔχωμεν μίαν κατοχύρωσιν διὰ τοὺς πλέον ἐπικινδύνους τοῦλάχιστον μῆνας τοῦ ἐφετεινοῦ ἀνησυχου ἔτους. Σχετικῶς μὲ τὸ μέτρον τοῦτο ἔχει ἤδη διαβιθασθῇ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Οἰκονομικῶν τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. Π. 115048/12-1-1940 ἑγγράφον τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ, ἐφ' οὗ δεν ἐτύχονεν ἀκόμη ἀπαντήσεως καὶ ὕπερ τελικῶς δέον νὰ προσαρμολῇ πρὸς τὰς παρούσας ἀποφέσεις. Σχετικῶς ἀναφέρω ὅτι ἡ Ἀνωτάτῃ Ἐπιτροπῇ Ἀνεφοδιασμοῦ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 πρακτικοῦ τῆς 7ης Σεπτεμβρίου 1939 εἶχεν ἀποδεχθῇ νὰ προτείνῃ διαθέσιν δραχμῶν τριάκοντα ἑκατομμυρίων ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν. Ἡ λύσις αὕτη δεν ἐπραγματοποιήθη.

IV. Κ ρ ι θ ο ρ ὶ μ ῆ .

Αἱ ἐπιτάξεις τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας, καίτοι ἐπεκτεινόμεναι ἐφ' ὅλης τῆς ἐξευρεθησομένης ποσότητος καὶ εἰς πολλὰ σημεῖα καὶ τῆς ὑπαίθρου, ἀναμφιβόλως ὅμως δεν θὰ ἀποδόσωσι κατὰ τὴν προσεχῇ ἀνοιξὴ εἰμὴ ἐλάχιστα ὑπολοίσιμα ἀποτελέσματα. Εἰμεθα συνεπὲς ἠναγκασμένοι νὰ βασισθώμεν εἰς τὰ υπάρχοντα κατὰ Μάρτιον στρατιωτικὰ ἀποθέματα ἀνερχόμενα εἰς 10.000 τόννους περίπου, προσυζητημένους κατὰ 5.000 τόννους τηρουμένους παρὰ τῆς Κ. Ε. Π. Ε. Σ., ἥτοι συνολικὸν ποσὸν 15.000 τόννων ἐπαρκούν διὰ μῆνα περίπου πρὸς διατροφήν τῶν κτηνῶν τοῦ Στρατοῦ Ἐκστρατείας.

Ἡ ποσότης αὕτη συνεχῶς θὰ μειοῦται κατὰ μῆνα κατὰ 2-3 ἡμέρας, λόγῳ καταναλώσεως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν Μαρτίου παρὰ τῶν κτηνῶν τοῦ Στρατοῦ Εἰρήνης καὶ θὰ ὑποστῇ δὲ ἀπότομον πτώσιν 10 ἡμερῶν, εὐθὺς ὡς ἡ Κ. Ε. Π. Ε. Σ. ἀπαιτήσῃ τὴν ἀμεσον διάθεσιν τῶν 5.000 τόννων (πράγμα ὅπερ ἄλλως τὴ μᾶς τὸ ἐδήλωσεν, λόγῳ ἐλλείψεως καταλλήλων ἀποθηκῶν τῆς καὶ τῆς κακῆς ποιότητος τῆς κριθῆς). Οὕτω συνεπῶς κινδυνεύομεν κατὰ τοὺς μῆνας Μάιον-Ἰούιον νὰ εὐρεθώμεν μὲ κριθοθρόμην ἐπαρκείας 10 ἡμερῶν περίπου.

Ἡ καταναλωτικὴ δύναμις τῶν κτηνῶν Στρατοῦ εἰρήνης ἐν συγκρίσει μὲ τὸ μέγιστον ὅριον συντηρήσεως τῆς κριθοθρόμης (18 μῆνες) δεν ἐπιτρέπει παρὰ τοῦ Στρατοῦ προμηθείας μεζούνας τῶν 7.000 τόννων κριθοθρόμης. Ἡ Στρατιωτικὴ Ὑπηρεσία ἔχει ἤδη προκηρύξει διαγωνισμόν διὰ τὴν προμήθειαν αὐτὴν ἐκ τοῦ Νοτίου Ἡμισφαιρίου (νέας ἐσοδείας), ἀναγκαῖοι ὅμως ἀπολύτως νὰ δοθῇ προκαταβολὴ διὰ τοὺς 7.000 τόννους (35 ἑκατομμύρια) ἐκ τοῦ Κεφαλαίου 3/1 τῆς χρήσεως 1940-1941.

Οὕτω τὸ ἐπικινδύνον σημεῖον τῶν 10 ἡμερῶν θὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ εἰς ἐπαρκείαν 25 περίπου ἡμερῶν, θὰ ἀνέλθῃ δὲ εἰς 35 ἡμέρας ἀν κατορθώσωμεν νὰ διατηρήσωμεν τοὺς 5.000 τόννους τῆς Κ. Ε. Π. Ε. Σ.

Ὑπὸ τὰς συνθήκας ταύτας βεβαίως οὐδὲν σχέδιον διὰ τὴν ἀρχικὴν διατροφήν τῶν κτηνῶν τοῦ Στρατοῦ ἐκστρατείας εἶναι δυνατόν νὰ στηριχθῇ ἐπὶ στερεῶν βάσεων, ἐφ' ὅσον, ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω καὶ διὰ τὰ τρόφιμα, ὑπάρχει ἀπόλυτος ἀνάγκη διαθέσεως ἀρχικῆς ποσότητος 50-60 ἡμερῶν τοῦλάχιστον κριθοθρόμης.

Ἐπιτακτικὴ δὲν προκύπτει ἀνάγκη, ἵνα τὸ Κράτος προμηθευθῇ ἐπὶ πλέον ποσότητι 10.000 τόννων τοῦλάχιστον κριθοθρόμης ἐσοδείας ἐφετεινῆς, ἐπαρκούσαν διὰ 20 ἡμέρας περίπου, καὶ συνεπῶς ἀνυψούσαν τὴν στάθμην τῆς κριθοθρόμης εἰς τὰ ὁπωσδήποτε ἀνεκτὰ ἐπίπεδα τῶν 50 ἡμερῶν περίπου. Ἡ ποσότης αὕτη δέον νὰ εύρίσκειται ἐντὸς τοῦ Μαρτίου ἐνταῦθα. Εἶναι αὐτονόητον ὅτι ἡ κριθοθρόμη αὕτη ἐν περιπτώσει μὴ ἐπιστρατεύσεως δεν δύναται νὰ καταναλωθῇ παρὰ τοῦ Στρατοῦ εἰρήνης, δι' ἐ δὲον νὰ ληφθῇ μέρμινα παρὰ τοῦ Κράτους τῆς κατ' ἄλλον τρόπον διαθέσεώς τῆς.

Ὑποβάλλων τὰ ἀνωτέρω παρακαλῶ τὴν ταχεῖαν λήψιν σχετικῶν ἀποφάσεων, λόγῳ τοῦ ἄκρου ἐπείγοντος τῶν ζητημάτων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ὀ ς

*Τὸν Κον Προέδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν**Ἐν τ α ῦ θ α*

«Ὑποβολὴ ὑπομνήματος»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν, ἐν συνεχείᾳ τῶν ὅσων προφορικῶς ἀνέφερον ἐνώπιον τοῦ ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως συνελθόντος πρὸ ἡμερῶν Συμβουλίου, νὰ ὑποβάλω συνημμένως συνοπτικὸν ὑπόμνημα ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρω λεπτομερῶς τὴν σημερινὴν κατάστασιν ἐκάστου τῶν Στρατῶν τούτων καὶ τὰ ἐκ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν προκύπτοντα συμπεράσματα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τὴν 8ην Φεβρουαρίου 1937 ὑπεβλήθη τὸ ὑπ' ἀριθ. Ἀπορ. 39309 παρόμοιον ὑπόμνημα. Ἐν αὐτῷ ἀνεφέρετο ὅτι ἐκ τῶν γενικῶν γραμμῶν τοῦ μέχρι τότε ἀκολουθηθέντος προγράμματος ἀναδιοργανώσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ προέκυπτεν ὅτι μεταπολεμικῶς, καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ 1934, ἡ Βουλγαρία ἐπεδίωξε μὲ διαρκῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν:

Ἐν πρώτῃ φάσει:

- νὰ συμπληρώσῃ καὶ ἀνακαινίσῃ τὸν ἀμυντικὸν ὅπλισμόν τοῦ Πεζικοῦ (αὐτόματα ὅπλα, τυφέκια), ὡς πρὸς δὲ τὸ πυροβολικόν, μόνον νὰ ἐπισκευάσῃ τὰ ὑπάρχοντα πυροβόλα.
- νὰ ἐνισχύσῃ τὰ ἐργοστάσια πολεμικῆς βιομηχανίας ὥστε ὅλαι αἱ ἐπισκευαὶ καὶ βελτιώσεις τοῦ ὑπάρχοντος ὀπτικοῦ καὶ κατασκευαὶ τινες νέου νὰ γίνωνται ἐν τῇ Χώρα.

Ἐν δευτέρᾳ φάσει:

- νὰ συγχρονίσῃ αὐτὸν δι' ὅλων τῶν πάσης φύσεως μέσων ἅτινα ἐπιτρέπουσι ταχεῖαν ἐπιθετικὴν ἐνέργειαν.

Τὸ λογικόν, μεθοδικόν καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς πολιτικὰς βλέψεις τῆς ἐξοπλιστικῆς τοῦτο πρόγραμμα ἡ Βουλγαρία ἐσυνέχισε καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ 1937 διαρρεῦσασαν μέχρι σήμερον τριετίαν μὲ διαρκῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν καὶ μὲ ἀκόμη πλέον ἐκδηλον προσπάθειαν ἐνὸς ἐξοπλισμοῦ καθαρῶς ἐπιθετικοῦ.

ΙΙ. ΣΗΜΕΡΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Αἱ ὑπάρχουσαι πληροφορίαι διὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ ἐν πολέμῳ, ἀπὸ ἀπόψεως συνθέσεως τῶν Μεγάλων Μονάδων, εἶναι ἀντιφατικά. Ἄλλαι φέρουν ὅτι αἱ Μεραρχίαι θὰ εἶναι τριαδικοῦ συστήματος, ἄλλαι ὅτι θὰ εἶναι τετραδικοῦ. Κατὰ τὴν γνώμην μου θὰ εἶναι μᾶλλον τετραδικοῦ πρὸς ἐξοικονόμησιν σπ.

λεχών. Περαιτέρω αναφέρει στοιχεῖα δι' ἀμφοτέρω τὰ ἐνδεχόμενα ταῦτα, ὧν τὸ πρῶτον, Μεραρχίαι τριαδικοῦ συστήματος, εἶναι πλέον παραστατικὸν διὰ τὴν σύγκρισιν τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ πρὸς τὸν ἡμέτερον, ἔχοντα τὸ τριαδικὸν σύστημα.

1) Ἐφεδρεία ὀπλιτῶν

Κατὰ στατιστικὰς πληροφορίες, οἱ Βούλγαροι ἑφεδροὶ ὀπλῖται ἀπὸ τῆς κλάσεως 1911 (ἀφ' ἧς ἐγένετο κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀναθεώρησις τῆς καταστάσεώς των καὶ διανομὴ νέων φύλλων πορείας) καὶ ἐντεῦθεν ὑπολογίζονται, μετὰ τὰς ἀπομοιώσεις λόγῳ θανάτων, λόγῳ ὑγείας κτλ. εἰς 1.000.000 περίπου.

Ἀφαιρουμένων:

— τῶν Στελεχῶν (μονίμων καὶ ἐφεδρῶν) περίπου.....	20.000
— τῶν βοηθητικῶν, κομμουνιστῶν, Πομάκων κλπ.	180.000
— τῶν ἀγυμνάστων	50.000
— τῶν ὀπλιτῶν Ἀεροπορίας καὶ Ναυτικοῦ	50.000

Ἐν συνόλῳ 300.000

Ἀπομένει χρησιμοποίησιμος ἐφεδρεία περὶ τὰς 700.000.

Ἡ ἐφεδρεία αὕτη ἔτυχε κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἦτοι τὸν Ἰούνιον — Νοέμβριον 1939, τῆς ἀκολουθοῦντος ἐκπαιδεύσεως ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς γενομένης μερικῆς ἐπιστρατεύσεως, λόγῳ τῆς τάσεως τῶν διπλωματικῶν σχέσεων μετὰ τῆς Τουρκίας.

— 20 κλάσεις ἐφεδρῶν ἐπὶ 45 ἡμέρας.

— 15 κλάσεις ἀγυμνάστων ἐπὶ 75 ἡμέρας.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἐφεδρείας τῶν 700. 000 ἀνδρῶν τὸ ἡμῖσι δύναται νὰ θεωρηθῇ χρησιμοποιούμενον διὰ τὸ Πεζικόν, τοῦ ἑτέρου ἡμίσιος θεωρουμένου ἑπαρκοῦς διὰ τὰ λοιπὰ Ὅπλα καὶ Σώματα.

Δύναμις 350.000 ἀνδρῶν ἑπαρκεῖ:

— διὰ τὴν συγκρότησιν 22 Μεραρχιῶν τριαδικῶν, ὡς αἱ ἡμέτεραι συστήματος, ἢ 15 - 16 τοιοῦτων τετραδικοῦ συστήματος, μετ' ἀριθμοῦ τινος ταγμάτων πολυθόλων (σύνολον 220 περίπου τάγματα).

— διὰ τὴν συγκρότησιν ἐπὶ πλέον ἀριθμοῦ τινος ταγμάτων ἐξ ἐφεδρῶν παλαιότερων κλάσεων διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ Ἑσωτερικοῦ, χωρὶς νὰ ἀποκλείεται ἡ χρησιμοποίησις καὶ τούτων ἐν τῷ Στρατῷ ἑκστρατείας.

— διὰ τὴν κάλυψιν, τέλος, ὅλων τῶν ἄλλων ἀναγκῶν εἰς ἀνδραρὰ Πεζικοῦ.

Ἐν συνόψει, τὸ ἔμψυχον εἰς ὀπλίτας ὑλικὸν ἑπαρκεῖ εὐρέως διὰ τὴν συγκρότησιν 22 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ τριαδικοῦ συστήματος ἢ 15 - 16 τοιοῦτων τετραδικοῦ συστήματος. Εἰς τὰς Μεραρχίας ταύτας δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰς ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς εἰρήνης ὑφιοταμένους 2 Μεραρχίας Ἱππικοῦ.

Τὸ σύνολον τῶν Μεραρχιῶν κατανέμεται εἰς πέντε Στρατιάς.

2) Στελέχη

α) Μόνιμοι ἀξιωματικοί.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν, ἐξαχθεὶς ἐκ τοῦ Προϋπολογισμοῦ τοῦ 1939, εἶναι:

— μάχιμοι 3277

— μὴ μάχιμοι 924.

β) Μόνιμοι ἐπαξιωματικοί.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μονίμων ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς δημοῖρεται, εἶναι περὶ τοὺς 2.500.

γ) Ἐφεδρο ἀξιωματικοί.

Κατὰ τὰ τελευταῖα 4 ἔτη ἐκπαιδεύονται ἐτησίως 1300 - 1500 ἑφεδροὶ ἀξιωματικοί. Παρήχθησαν τοῦτέστιν μόνον κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν 5.500 - 6.000. Ἐξ ἄλλου ὑπάρχει σημαντικὸς ἀριθμὸς ἐφεδρῶν ἐκ μονίμων οἵτινες τηροῦσι στενὴν ἐπαφὴν μὲ τὸ Στράτευμα.

Κατὰ τὸ 1939, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς γενομένης μερικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἔλαθε χώραν μετεκπαίδευσιν ὁπάντων τῶν ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν οἵτινες ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Στρατοῦ ἑκστρατείας. Γενικῶς δέον νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον ὅτι οἱ ὑπάρχοντες ἑφεδροὶ ἀξιωματικοὶ καλὸν πτοῦσιν ἐξ ὁλοκλήρου τὰς ἀνάγκας ἐπιστρατεύσεως, εἶναι δὲ προσφάτως μετεκπαιδευμένοι.

Ἐν συνόψει οἱ μόνιμοι μάχιμοι ἀξιωματικοὶ δὲν ἐπικρατοῦσι διὰ τὴν ἐν ἱκανῷ ποσοστῷ στελέχων τῶν ὡς ἀνω Μεραρχιῶν Πεζικοῦ καὶ Ἱππικοῦ. Ὁ ἱκανὸς ὅμως ἀριθμὸς μονίμων ὑπαξιωματικῶν καὶ ἐφεδρῶν ἀξιωματικῶν (ἐκ μονίμων καὶ ἐφεδρῶν) ἐπιτρέπει μίαν ἱκανοποιητικὴν σχετικῶς στελέχων τῶν Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἐντατικὴ καταβάλλεται προσπάθεια διὰ τὴν αὐξησιν τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν, ὑπολογιζομένου κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη καθαροῦ ποσοστοῦ αὐξήσεως 170 περίπου ἀξιωματικῶν τῶν ὅπλων ἐτησίως.

3) Ὑλικὸν

α) Πυροβόλα

Ἡ Βουλγαρία διαθέτει σήμερον τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν πυροβόλων:	
— πεδινὰ	540 - 550
— ὀρειβάτικα	200
— βαρέα	140

Σύνολον 880 - 890

Σημειωτέον ὅτι εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ Φεβρουαρίου 1937 ὁ ἀριθμὸς τῶν πυροβόλων ἦτο μὲν 550. Παρατηρεῖται συνεπῶς αὐξήσις 330 - 340 πυροβόλων.

Διὰ τῶν ὥς ἄνω 880 - 890 πυροβόλων δύνανται νὰ συγκροτηθῶσιν αἱ κάτωθι μονάδες πυροβολικοῦ.

Πεδινοῦ

- 1 Σύνταγμα κατὰ Μεραρχίαν Πεζικοῦ ἐξ 6 πυρβολαρχιῶν (2 Μοιρῶν) ἐάν πρόκειται περὶ τριαδικῶν Μεραρχιῶν, ἢ ἐξ 9 πυρβολαρχιῶν (3 Μοιρῶν) ἐάν πρόκειται περὶ τετραδικῶν Μεραρχιῶν.
- 1 Μοῖρα ἐκ τριῶν πυρβολαρχιῶν κατὰ Μεραρχίαν Ἱππικοῦ.

Ὀρειβάτικοῦ

- 1 Σύνταγμα κατὰ στρατιάν ἐξ 9 πυρβολαρχιῶν (3 Μοιρῶν), ἥτοι 5 συντάγματα ἐν ὅλῳ.

Βαρέος

- 1 Σύνταγμα κατὰ στρατιάν ἐξ 6 πυρβολαρχιῶν (2 Μοιρῶν), ἥτοι 5 συντάγματα ἐν ὅλῳ.

1 Μοῖρα κατὰ Μεραρχίαν Ἱππικοῦ.

β) Ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα

- Ἡ Βουλγαρία διαθέτει σήμερον τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων.
- διαμετρήματος τῶν 88: 76
- διαμετρήματος τῶν 37: 82
- διαμετρήματος τῶν 20: 380

Κατευθυντήρας ἔχει 25 - 35, ἐσχάτως ἐδόθη παραγγελία 9 κατευθυντήρων Βίκοχ.

Προβλέπεται ἡ ὁργάνωσις μιᾶς μοίρας τῶν 88 κατὰ Στρατιάν. Τὰ πυροβόλα τῶν 20 θὰ χρησιμοποιηθῶσι καὶ ὡς ἀντιαρματικά. Διὰ τὴν πλήρωσιν καὶ τῶν δύο συγχρόνως ἀναγκῶν, ἥτοι ἀντιαεροπορικῆς ἀμύνης καὶ ἀντιαρματικῆς τοιαύτης, ὁ διατιθέμενος ὡς ἄνω ἀριθμὸς τῶν 380 πυροβόλων ἐπαρκεῖ, προκειμένου περὶ ἀντιπάλου ὡς ὁ ἡμέτερος Στρατὸς ὅστις δὲν διαθέτει ἤδη ἄρματα, προσεχῶς δὲ εἰς διαθέτην ἐλάχιστα.

Σημειωτέον καὶ ἐδῶ ὅτι εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ Φεβρουαρίου 1937 ὁ ἀριθμὸς τῶν πυροβόλων ἦτο:

- τῶν 88 : 24 καὶ ἕτερα 20 ὑπὸ παραγγελίαν
- ἐλαφρῶν: 150 ὑπὸ παραγγελίαν

Ἔῃγε δηλαδὴ τότε 24 πυροβόλα καὶ ἕτερα 170 ὑπὸ παραγγελίαν, τοῦτέστιν ἐν ὅλῳ 194, ἐνῶ σήμερον διαθέτει 538 πυροβόλα. Παρατηρεῖται συνεπῶς αὐξήσις 34% πυροβόλων.

γ) Ὀπλισμὸς Πεζικοῦ

Ὡς καὶ εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ Φεβρουαρίου 1937 ἀνέφερον, ἡ Βουλγαρία διαθέτει τὸν ἀναγκαζοῦντα ὀπλισμὸν Πεζικοῦ διὰ τὸν στρατὸν ἐκστρατείας 22 Μεραρχιῶν Πεζικοῦ τῶν 9 ταγμάτων ἢ 15 - 16 Μεραρχιῶν τῶν 12 ταγμάτων καὶ ταγμάτων τινῶν πολυβόλων.

Συγκεκριμένως

- Πολυβόλα διαθέτει ἐξηκριθωμένα 3500. Ὑπάρχει ἀσφαλῶς καὶ ἄλλη ποσότης ἐκ παλαιοῦ ὕλικου. Ὁ Στρατὸς τῶν ὡς ἄνω Μεραρχιῶν χρειάζεται 3308.
- Ὁπλοπολυβόλα διαθέτει 6500 - 6700. Ὁ Στρατὸς τῶν ὡς ἄνω Μεραρχιῶν χρειάζεται 6420.

— Τυφέκια διαθέτει περίπου 600.000.

— Ὀλμους διαθέτει 310 καὶ ἔχει ὑπὸ παραγγελίαν ἐτέρους 310. Σύνολον 620, ἅπαντες τῶν 81 χιλ.

δ) Πυρομαχικά

Πεζικοῦ. Παρελήφθησαν ἐκ Γερμανίας φυσίγγια:

— τῷ 1934 - 1935 :	110.000.000
— τῷ 1938 :	45.000.000
— τῷ 1939 :	40.000.000

Σύνολον : 195.000.000

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω φυσιγγίων ἡ Βουλγαρία εἶχε καὶ πρὸ τοῦ 1934 μεγάλας ποσότητας φυσιγγίων, ἀγνωστον πόσας, εἰσήγαγε τελευταίως καὶ ἄλλας ποσότητας πυρομαχικῶν Πεζικοῦ, ὡς καὶ σημαντικὰς ποσότητας πρώτων ὁλῶν διὰ κατασκευὴν φυσιγγίων ἐν τῷ ἐσωτερικῷ.

Πυροβολικοῦ. Ἐγένοντο σημαντικαὶ προμήθειαι ἐκ Γερμανίας καὶ κατεσκευάσθησαν τοιαῦτα εἰς τὸ ἐσωτερικόν, εἰς Καζανλίκ καὶ Σοπότ.

ε) Ἀρματα Μάχης

Υπάρχουν ἀπὸ πολλοὺ 38 ἄρματα μάχης. Τὸ θέρος τοῦ 1939 παρηγγέλθησαν 200 εἰς Γερμανίαν, ἐξ ὧν παρελήφθησαν ἤδη 55.

Ἐκτὸς τῶν ἁρμάτων ὑπάρχει καὶ ἀριθμὸς τῆς αὐτοκινήτων πολυθῶλων. Συγκρίνοντες τὴν κατάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1937 μὲ τὴν ἀνωτέρω, βλέπομεν σημαντικὴν αὔξησιν τῶν τεθωρακισμένων μηχανημάτων τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ.

στ) Ἀεροπλάνα. Ἀεροδρόμια

Υπάρχουσι σήμερον ἀεροπλάνα μάχης

— Διώξεως :	102
— Βομβαρδισμοῦ :	50
— Ἀναγνωρίσεως καὶ ἑλαφροῦ βομβαρδισμοῦ :	140
— Στρατιωτικῆς Συνεργασίας :	122

Σύνολον ἀεροπλάνων μάχης : 414

— Ὑδροπλάνα : 10

Ἦτοι γενικὸν σύνολον 424 καὶ ὑπὸ παραγγελίαν ἔτερα 70 διαφόρων τύπων. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν περιλαμβάνονται εἰς τοὺς ἀνω ἀριθμοὺς τὰ ἀεροπλάνα ἐκπαίδευσεως, ἅτινα ἀνέρχονται εἰς 140 περίπου.

Αἱ πληροφορίες ἐξ ἄλλου φέρουν τὴν Βουλγαρίαν ὡς ἀνάξητοῦσαν πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ἀγορᾶν ἀεροπλάνων.

Ἡ σύγκρισις μὲ τὴν κατάστασιν τοῦ Φεβρουαρίου 1937 δεικνύει ἀλματικήν ἐξέλιξιν τῆς βουλγαρικῆς ἀεροπορίας. Εἶχε τότε 130 ἀεροπλάνα μάχης, ὧν Διώξεως καὶ Βομβαρδισμοῦ 60, ἔχει σήμερον 414 ἀεροπλάνα μάχης, ὧν Διώξεως καὶ Βομβαρδισμοῦ 292.

Υπάρχουσι σήμερον ἀεροδρόμια καθ' ὅλην τὴν ἑκτασιν τῆς Χώρας:

— μὲ πλήρεις ἐγκαταστάσεις :	11
— μὲ περιορισμένας ἐγκαταστάσεις :	11
— διηυθετημένα ἀνευ ἐγκαταστάσεων :	21
— μὴ διηυθετημένα :	5

Υπάρχουν ὕδροθάσεις:

— ἐτοιμῇ :	1
— ὑπὸ κατασκευὴν :	1

Σύνολον : 50

Ἡ σημερινὴ δύναμις τῆς Βουλγαρικῆς Ἀεροπορίας δὲν ἔχει ἀνάγκην τόσοῦν προσωπίδων. Τὸ γεγονός τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ δύναμις αὕτη θὰ αὐξηθῇ εἴτε παρὰ τῆς Βουλγαρίας εἴτε παρὰ ξένης τινὸς Δυνάμεως. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦ Φεβρουαρίου 1937 ἀνεφέρετο ρητῶς τὸ τελευταίον τοῦτο ἐνδεχόμενον καὶ προσετίθετο ὅτι ἡ Βουλγαρία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν ἀπέναντι τοῦ ἀξονος Βερολίνου — Ρώμης νὰ κατασκευάσῃ 60 ἀεροδρόμια.

ζ) Ὑλικά Χημικοῦ πολέμου.

— Προσωπίδες: Υπάρχουσιν οὐχὶ ὀλιγώτερα τῶν 350.000. Κατασκευάζονται προσωπίδες καὶ εἰς τὸ ἐσωτερικόν, εἰς Καζανλίκ.

— Εἰδικὰ βλημάτων: Δὲν ὑπάρχουσι πληροφορίες σχετικῶς μὲ τὴν ὑπαρξιν ἢ προμήθειαν τοιούτων βλημάτων. Πάντως εἰς Καζανλίκ δύναται νὰ γίνῃ γέμισις, ἀρκετὰ δὲ ποσότητες διαφόρων χημικῶν οὐσιῶν καταλλήλων διὰ τὴν γέμισιν εἰδικῶν βλημάτων ἠγοράσθησαν κατὰ καιροὺς ἐκ μέρους τῆς Βουλγαρίας.

4) Ὁχύρωσις.

Ἀπὸ Μπέλες μέχρι Ὀρτάκιοι δὲν ὑπάρχουσιν ἔργα μονίμου ὀχυρώσεως. Μόνον ἔργα ἐκστρατείας ἐσημειώθησαν σποραδικῶς εἰς περιοχὰς Β. καὶ Β. Α. Πε-

τρίτοι, Β. καὶ Ν. Νευροκόπι, Ν. Πασμακλή, Ν. Μεστονλή καὶ εἰς τινὰ ἄλλα σημεία. Ἐπὶ τοῦ ὄρεινι οὐγκροτήματος Κούρτ - Καλὲ (ὕψ. 703) 6 χιλιόμετρα Ν. καὶ Ν.Α. Μάλκο - Γκράντισε (χάρτης 1:400.000) ἐκτελοῦνται ἔργα ἐκστρατείας ἐνισχυμένα διὰ σκυροδέματος (παρατηρητήρια, πολυβολεῖα, σκέπαστρα). Τὰ ἔργα ταῦτα ἐκτείνονται πρὸς Ὀρτάκιοι καὶ πρὸς Σβίλεγκραντ καὶ δύνανται νὰ ἀποτελέσωσι σοβαρὸν ἔρεισμα πρὸς ἀπαγόρευσιν τῶν διαβάσεων διὰ τῶν κοιλάδων Ἄρδα καὶ Ἐθρου ἐκ τῆς κατευθύνσεως Ν.Α. καὶ Β.Α.

Ἀνατολικῶς τῆς ὡς ἄνω περιοχῆς καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης, κατὰ μῆκος τῆς Βουλγαρικῆς μεθορίου, φαίνεται ὅτι ἐπίσης λαμβάνει χώραν ὁχύρωσις δι' ἐνισχυμένων ἔργων ἐκστρατείας ἐπὶ τῶν ὄψωμάτων Σακάρ Πλάνινα καὶ Στράτζα Μπακάν.

Ἐν συνόψει ἡ Βουλγαρία, ἐνῶ πρὸς τὴν Τουρκίαν ἐκτελεῖ ἐντατικῶς ἐνισχυμένα ἔργα ἐκστρατείας, πρὸς τὰς ἡμέτερας σύνορα, ἥτοι ἀπὸ Ὀρτάκιοι καὶ πρὸς Δυσμάς δὲν ἐκτελεῖ εἰμὴ ἀπλᾶ τοιαῦτα καὶ ἐπὶ τινων μόνον σημείων.

5) Συγκοινωνία.

Ἡ Βουλγαρία, συνεχίζουσα μὲ ἐπιμονὴν καὶ μεθοδικότητα τὴν βελτίωσιν τῶν ὁδικῶν καὶ σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν τῆς, διαθέτει σήμερον ἄρτιον δίκτυον ἐξυπηρετοῦν πλήρως τὰς στρατιωτικὰς ἀνάγκας τῆς Χώρας, ἰδίᾳ πρὸς τὴν ἡμέτεραν μεθόριον.

Ἐπὶ τὰς μεγάλας ἐγκάρσιαι ὁδικαὶ ἄρτηραι ὁδηγοῦν ἀπὸ τὸ ὠρίπεδον τῆς Σόφιας καὶ τὴν κοιλάδα τοῦ Ἐθρου πρὸς τὰς ἡμέτερας σύνορα. Δύο ἕτεραι τοιαῦται παράλληλοι πρὸς τὰ σύνορα μας, εὐρισκόμεναι Νοτίως τῆς κοιλάδος τοῦ Ἐθρου, συνδέουσι τὰς ἐπὶ τὰς ἐγκάρσιαι. Εἰς τὰς δύο ταύτας παραλλήλους δέον νὰ προστεθῇ καὶ ἡ τοιαύτη Σόφια - Φιλιππούπολις - Σβίλεγκραντ.

Τέσσαρες σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ ὁδηγοῦσιν ἐπίσης ἀπὸ τῆς μεγάλης σιδηροδρομικῆς ἄρτηραις Σόφιας - Φιλιππουπόλεως - Σβίλεγκραντ πρὸς τὰ ἑλληνικὰ σύνορα καὶ πέμπτη τοιαύτη εὐρίσκεται ὑπὸ μελέτην, ἡ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως διὰ Στενιμαχίου εἰς Πασμακλή, ἐπισπευδομένης, κατὰ τὰς ὑπαρχούσας πληροφορίας, τῆς ἐνάρξεως τῆς κατασκευῆς τῆς.

Δύο ἐξ ἄλλου σιδηροδρομικαὶ γραμμαὶ συνδέουν τὴν βορείως τοῦ Αἰμου Βουλγαρίαν μὲ τὴν νοτίως τοῦ Αἰμου τοιαύτην, εὐρίσκεται δὲ ὑπὸ κατασκευὴν καὶ τρίτη ἀπὸ Σοῦμεν πρὸς Κάρνομπάτ. Μικρὸν τμήμα αὐτῆς ὑπολείπεται, διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ δὲ ἐργάζονται ἐντατικῶς.

Μεγάλα χρηματικὰ ποσὰ διατίθενται συνεχῶς διὰ τὴν συμπλήρωσιν καὶ βελτίωσιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ καὶ τοῦ ὁδικοῦ δικτύου, ἐκτὸς τῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἐργατικῶν ταγμάτων.

III.— ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ:

1) Ἐλέχθη εἰς τὴν ἐισαγωγὴν ὅτι ἀπὸ τοῦ 1937 καὶ ἐντεῦθεν ἡ Βουλγαρία ἐσυνέχισε τὸ λογικόν, μεθοδικόν καὶ σύμφωνον πρὸς τὰς πολιτικὰς βλέψεις τῆς ἐξοπλιστικὸν πρόγραμμα μὲ διαρκῶς ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν καὶ μὲ ἀκόμη πλέον ἐκδηλῶν τὴν προσπάθειαν ἐνὸς ἐξοπλισμοῦ καθαρῶς ἐπιθετικοῦ.

Ἀδιάσειστος ἐπιβεβαιώσις τούτων εἶναι:

- ἡ δυνατότης κινητοποιήσεως ὅλης σχεδὸν τῆς δυνάμεως ἣν ἐπιτρέπει ὁ πληθυσμὸς τῆς Χώρας.
- ἡ σοβαρὰ ἐνίσχυσις τοῦ πυροβολικοῦ.
- ἡ ἐπίσης σοβαρὰ ἀνάπτυξις τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ.
- ἡ σοβαρωτάτη ἀνάπτυξις τῆς Ἀεροπορίας.
- ἡ σοβαρὰ αἰδήσις τῶν τεθωρακισμένων μηχανημάτων.
- ἡ ἀποφυγὴ ἐκτελέσεως ἔργων μονίμου ὁχυρωτικῆς, ἐξαιρέσει μόνον τῆς Βουλγαροτουρκικῆς μεθορίου, ὅπου ἐκτελοῦνται ἐνισχυμένα ἔργα ἐκστρατείας.
- ἡ βελτίωσις τῶν ὁδικῶν καὶ σιδηροδρομικῶν συγκοινωνιῶν ἐξ ἧς ἐπὶ ἡλῆθεν ἡ δυνατότης ἐπιστρατεύσεως καὶ συγκεντρώσεως τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ ἐντὸς 15 — 16 μόνον ἡμερῶν, διὰστημα τὸ ὁποῖον θέλει ὑποστῇ ἔτι μεγαλύτεραν μείωσιν μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν καὶ τῆς τρίτης ἄρτηραις ἥτις, μετὰ τῶν δύο ὑπαρχουσῶν, θὰ συνδέῃ τὴν βορείως τοῦ Αἰμου Βουλγαρίαν μὲ τὴν νοτίως τοῦ Αἰμου τοιαύτην Σοῦμεν Κάρνομπάτ καὶ μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γραμμῆς Φιλιππούπολις - Στενιμαχίου - Πασμακλή.
- 2) Ἐπὶ πλέον τῶν ἀνωτέρω, τὰ δύο γεγονότα:
- πρῶτον, ἡ μὴ ὁχύρωσις τὴν πρὸς τὴν Ἑλλάδα συνόρων, ἐνῶ εἰς τὰ πρὸς Τουρκίαν κατὰ γίνεται, εἰς τὰ πρὸς Ρουμανίαν παρεμβάλλεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ Δούναβις καὶ πρὸς τοὺς Γιουγκοσλαῶνους ἔχουσι δοθῇ ὑποσχέσεις αἰωνίας φιλίας.
- δεῦτερον, ἡ προώθησις συγκοινωνιῶν μεγάλης ἀποδόσεως (ὁδικῶν ἄρτηριων καὶ

σιδηροδρομικῶν γραμμῶν) μέχρι τῶν συνόρων μας, διαγράφουσι μαζί καὶ με-
δίας τὰς λοιπὰς ὑφισταμένας ἐνδείξεις ἐναντίον τίνος κυρίως στρέφεται ἡ ἐκδη-
λος προσπάθεια τῆς Βουλγαρίας ὅπως ἐξοπλισθῇ καθαρῶς ἐπιθετικῶς.

IV.— ΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ.

Δὲν ἐπιτρέπεται ἀναμφισβητήτως εἰς Γάλλον Στρατηγὸν νὰ ἐξαίρῃ τὴν ἀξίαν
τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ καὶ νὰ τοποθετῇ αὐτόν, ὡς πρὸς τὴν ποιότητα, εἰς τὴν
πρώτην ἐν τῇ Βαλκανικῇ θέσιν, ὅταν, ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, γνωρίζῃ ὅτι ἡ Γερμανία
εἶναι ἀφειδίη τροφὸς τοῦ στρατοῦ τούτου, ἐνῶ ἡ Γαλλία κατακρατεῖ καὶ αὐτὰς
τὰς διὰ τοῦ προϊόντος τῶν ἐράνων μας γενομένας εἰς τὴν βιομηχανίαν τῆς παραγγε-
λίας ἀεροπλάνων.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει εὐρέθῃ Γάλλος Στρατηγὸς ὁ ὁποῖος ἔδωκεν εἰς τοὺς
Βουλγάρους τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἀναγνώσῃσι τὰ ἐξῆς εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ζάρε»
τῆς Σόφιας τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1940:

«Ὁ ἀρθρογράφος Στρατηγὸς Μποσσέ σημειοῖ μεταξὺ ἄλλων:

«Ἡ Βουλγαρία, μὲ τὸν ἐξ 6 ἑκατομμυρίων πληθυσμὸν τῆς, κατέχει τὴν πρώτην
»θέσιν εἰς τὰ Βαλκάνια οὐχὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν προπαρασκευὴν
»καταρτισμὸν τοῦ Στρατοῦ τῆς. Τὸ πυροβολικόν, τὰ τάκκς, τὰ ἀντιαρματικά
»πυροβόλα καὶ τὸ ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικὸν ἴστανται εἰς τὸ ὕψος». Ὁ Στρατη-
γὸς Μποσσέ σημειοῖ ὅτι ἡ εἰρηνικὴ σύνθεσις τοῦ Βουλγαρικοῦ Στρατοῦ εἶναι 90.000
ἄνδρες, ἀλλ' ἐν καιρῷ πολέμου δύναται νὰ ἀνέλθῃ εἰς 500.000.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ

I.— ΕΙΣΑΓΩΓΗ.

Ἡ Ἑλλάς συμφώνως πρὸς τὰς πολιτικὰς βλέψεις τῆς, ἀκολουθοῦσα ἀμυν-
τικὸν ἐξοπλιστικὸν πρόγραμμα, ἔθεσεν ἀπὸ τοῦ 1936 ὡς ἐξῆς τὴν βαρύτητα τῶν
ἀφορώντων τὸν Στρατόν:

— Ὁχύρωσις προκαλύψεως.

— Ὅσον τὸ δυνατόν μεῖζων ἀνάπτυξις τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ ἐκ παραλ-
λήλου μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀεροπορίας.

— Βελτίωσις τῶν συγκοινωνιῶν πάσης φύσεως.

Τὰ τρία ταῦτα σημεῖα συνοψίζουσι τὰς ἀνάγκας Στρατηγικῆς φύσεως, αἵτινες
συσίστανται εἰς τὸ νὰ μὴ καμφθῇ τὸ ἐπὶ τόπου κλιμάκιον τῶν δυνάμεών μας πρὶν
καταφθῇ ὁ ὄγκος τοῦ Στρατοῦ ἐκ τῆς Δυτικῆς καὶ Νοτίου Ἑλλάδος, τοῦθ' ὅπερ
δὲν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰμὴ ἐάν:

— ἐνισχυθῇ ἡ ἱκανότης ἀντιστάσεως τοῦ κλιμακίου τούτου

— ἐξασφαλισθοῦν καὶ ἐπιταχυνθοῦν αἱ μεταφοραί.

Ἐκ παραλλήλου ἀπέβλεψεν εἰς:

— τὴν ταχίστην ἀνακαίνισιν τοῦ ὑπάρχοντος ὀπλισμοῦ

— τὴν συμπλήρωσιν τῶν ἐλλείψεων εἰς ὕλικά ἐπιστρατεύσεως πάσης φύσεως

— τὴν αὐξήσιν τῆς στάθμης τῶν πυρομαχικῶν, τὴν προώθησιν τοῦ εἰς ὕλικά δια-
θιβάσιων ἐφοδιασμοῦ μας, τὴν παραγγελίαν γεφυροσκευῶν

— τὴν εισαγωγὴν τῶν ἀπαρακίητων νεωτέρων μέσων.

Ὑπείσμελθουσιν ἐσχάτως καὶ τῆς πιθανότητος συρράξεως μὲ τὴν Ἰταλίαν, ιδι-
αίως σημανσίαν προσέλαβε καί:

— ἡ ὀχύρωσις καὶ πρὸς τὴν Ἀλβανικὴν μεθόριον ἰδίᾳ ἐν τῇ Δυτικῇ Μακεδονίᾳ.

— ἡ ἐπὶ μεῖζων προσπάθεια ὅπερ τοῦ ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ.

— ἡ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἀνάπτυξις τῶν ἀντιαρματικῶν ὄπλων.

II.— ΣΗΜΕΡΙΝΑΙ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΕΙΣ ΣΤΡΑΤΟΝ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ.

Συμφώνως τῷ ἐν ἰσχύϊ Σχεδίῳ Ἐπιστρατεύσεως ἔχομεν:

— 166 τάγματα Πεζικοῦ (τάγματα συνταγμάτων. Αἱ μονάδες προκαλύψεως, ἀσφα-
λείας νήσων, αἱ μονάδες ἐσωτερικοῦ δὲν συμπεριλαμβάνονται).

— 9 τάγματα πολυβόλων.

— 174 πυροβολαρχαί (πλὴν τοῦ πυροβολικοῦ θέσεως τῶν ὀχυρῶν).

— 56 οὐλαμοὶ πυροβολικοῦ συνοδείας.

— 8 ἱλαὶ καὶ 5 ἱλαὶ πολυβόλων (ἀνεξάρτητον ἱππικόν).

- 1 μηχανοκίνητον σύνταγμα ἱππικοῦ (ἀνεξάρτητον ἱππικόν).
- Συγκροτοῦνται αἱ κάτωθι Μεγάλαι Μονάδες καὶ Μονάδες Γενικῆς Ἐφεδρείας:
- 5 Σώματα Στρατοῦ.
- 15 Μεραρχίαι Πεζικοῦ.
- 4 Ταξιαρχίαι Πεζικοῦ.
- 1 Μεραρχία Ἱππικοῦ.
- 1 Σύνταγμα βαρέος πυροβολικοῦ Γενικῆς Ἐφεδρείας (9 πυρβολαρχίαι).
- 1 Μοῖρα Σκόδα 150 Γενικῆς Ἐφεδρείας (3 πυρβολαρχίαι).

1) Ἐφεδρεία ὀπλιτῶν.

Ἐχομεν περίπου τὴν αὐτὴν μὲ τοὺς Βουλγάρους ἦτοι 700.000 ἄνδρας α' σειρᾶς ἐφεδρείας. Δὲν χρησιμοποιοῦμεν εἰμὴ τὰ 2/3 μόνον αὐτῆς καὶ τοῦτο κυρίως λόγῳ ἐλλείψεως ὀλικοῦ.

Ἐκ τῆς κινητοποιουμένης δυνάμεως μικρὸν μόνον μέρος ὑπέστη μετεκπαίδευσιν τινα.

2) Στελέχη.

α) Μόνιμοι ἀξιωματικοί.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μονίμων ἀξιωματικῶν εἶναι σήμερον:

— μάχιμοι: ... 3413

— μὴ μάχιμοι: 1567

β) Μόνιμοι ὑπαξιωματικοί.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν μονίμων ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ὡς διμοιρίται εἶναι περί τούς 1150.

γ) Ἐφεδροὶ ἀξιωματικοί.

Τὸ σύνολον τῶν ἐφεδρῶν μεταπολεμικῶν ἀξιωματικῶν ἀνέρχεται εἰς 10.000 περίπου. Γενικῶς, ποιοτικῶς μόνον ἐπὶ τοῦ ἡμίσεος περίπου ἀριθμοῦ δυνάμεθα νὰ ὑπολογίζωμεν μετὰ πεποιθήσεως, λόγῳ τῆς μέχρι τοῦ 1934 ὅχι καλῆς ἐπιλογῆς καὶ τῆς ἀνεπαρκοῦς ἐκπαιδεύσεως τῶν.

Ἐν συνόψει, οἱ μόνιμοι ἀξιωματικοὶ δὲν ἐπαρκοῦσι διὰ τὴν ἐν ἱκανῷ ποσοτῷ στελέχωσιν 15 Μεραρχιῶν καὶ 4 Ταξιαρχιῶν Πεζικοῦ καὶ 1 Μεραρχίας Ἱππικοῦ, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἀρκετὸς καὶ διαρκὴς αὐτῶν ἀριθμὸς μονίμων ἀξιωματικῶν ἀπορροφᾶται εἰς τὰ ὄχυρά. Ἀτυχῶς καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαξιωματικῶν, οἵτινες δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσιν ἐπιτυχῶς ὡς διμοιρίται, εἶναι μικρὸς, ὅπως ἐπίσης ποιοτικῶς οἱ ἐφεδροὶ ἡμῶν ἀξιωματικοί, κατὰ τὸ ἡμισυ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν ὑποτεροῦσιν.

Ἀπὸ τοῦ 1940 θὰ ἐξέρχωνται ἐτησίως τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς Εὐελπίδων 300 περίπου ἀξιωματικοὶ τῶν τεσσάρων ὅπλων, ἕτεροι δὲ 50 θὰ προάγονται ἐξ ἀνθυπασπιστῶν εἰς ἀνθυπολοχαγούς. Ἀφαιρουμένων τῶν φυσιολογικῶν ἐξόδων ἔχομεν καθαρὰν αὐξήσιν 200 περίπου ἀξιωματικῶν τῶν ὅπλων ἐτησίως, καθ' ὃν χρόνον αἱ ἀνάγκαι αὐξάνονται, ὅχι διότι αὐξάνεται ὁ ὄγκος τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας, ἀλλὰ διότι αὐξάνονται αἱ ἀνάγκαι τῶν ὀχυρῶν καὶ εἰσέρχονται διάφορα πολεμικὰ ὅπλα ἥτοι μονάδες ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ, ἀντιαρματικῶν, δλμων κτλ.

3) Πολεμικὸν ὕλικόν.

α) Πυροβόλα.

Παρά τὴν γενομένην ἀπὸ τὸ 1938 καλυτέραν ὀργάνωσιν τοῦ ὑπάρχοντος πυροβολικοῦ ὥστε:

- νὰ λάβωσι Μεραρχιακὸν πυροβολικὸν ὄπλα αἱ μεραρχίαι
- νὰ δοθῇ πυροβολικὸν θέσεως εἰς τὰ ὄχυρά
- νὰ λάβωσι πυροβολικὸν συνοδείας ὄπλα τὰ συντάγματα Πεζικοῦ
- νὰ ὀργανωθῇ πυροβολικὸν Γενικῆς Ἐφεδρείας στρατηγικῶς εὐέλικτον καὶ ὅσον ἦτο δυνατόν ἰσχυρότερον.

Ἐξακολουθοῦσι νὰ ὑφίστανται αἱ ἐξῆς ἀνάγκαι:

- ἡ ἀντικατάστασις ἔστω καὶ ἐνὸς μέρους τοῦ πεδινοῦ πυροβολικοῦ τὸ ὅποιον εἶναι λίαν πεπαιδευμένον καὶ μικρᾶς ἀποδόσεως ἰδία εἰς βεληνεκές.
- συμπλήρωσις τοῦ ὀρειωτικοῦ πυροβολικοῦ ὥστε νὰ δοθῇ καὶ εἰς τὸ Σῶμα Στρατοῦ μία, μικρὰ ἔστω, δύναμις τοιοῦτου πυροβολικοῦ.
- συμπλήρωσις τῶν Μοιρῶν 85 καὶ 105 τῶν Σωμάτων Στρατοῦ διὰ τῶν ἐλλειπουσῶν ἤδη τρίτων πυρβολαρχιῶν.
- συμπλήρωσις τοῦ βαρέος πυροβολικοῦ δι' ὀλίγων πυρβολαρχιῶν 155 μακροῦ, τοῦ

ὁποῖοι στερούμεθα καὶ τὸ ὅποιον εἶναι λίαν ἀπαραίτητον, δεδομένου μάλιστα ὅτι εἰς τὰ ὄχυρά δὲν διαθέτομεν πυροβολικὸν ὑπὸ πυργία.

β) Ἀντιαεροπορικὰ πυροβόλα.

Ἡ Ἑλλάς διαθέτει σήμερον τὸν ἐξῆς ἀριθμὸν ἀντιαεροπορικῶν πυροβόλων:

Στρατὸς

— τῶν 80 καὶ 88: 28

— τῶν 37: 54

— τῶν 20: 107

Ἐπὶ πλέον καὶ τὰ ἐξῆς βαρέα πολυβόλα:

— τῶν 13,2: 32

Ναυτικὸν

— τῶν 76 καὶ 88: 22

— τῶν 40: 20

— τῶν 37: 20

Ἐπὶ πλέον εἶναι ὑπὸ προμήθειαν καὶ τὸ κάτωθι ὕλικόν:

Στρατὸς

— Διαμετρήματος τῶς 25: 200 ἐκ τῶν Γαλλικῶν πιστώσεων.

Ἐδόθη ὑπόσχεσις ὅτι θὰ ἀρχίσῃ ἡ παράδοσις τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀπριλίου ἐνεστῶτος ἔτους καὶ ὅτι θὰ περατωθῇ ἐντὸς τοῦ θέρους. Δὲν γνωρίζομεν ἂν τοῦτο θὰ τηρηθῇ.

— Διαμετρήματος τῶν 20: 72 εἰς Γερμανίαν τελείως ἀπιδάνου παραδόσεως.

— Ὅσον ἀφορᾷ τὰ 36 Ἰταλικά τῶν 20, ἡ προμήθειά των εἶναι βέβαιον ἤδη ὅτι ἐναυάγησεν.

Ναυτικὸν

— Διαμετρήματος τῶν 115 ἐξ Ἀγγλίας: 16.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅσον ἀφορᾷ τὸ στράτευμα, ὅτι ἐφ' ὅσον θὰ παραδοθῶσι εἰς ἡμᾶς τὰ 200 τῶν 25 ὑπὸ τῆς Γαλλίας, παραμένει οὐσιώδης ἀνεπάρκεια μόνον εἰς τὸ βαρὺ ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικόν. Ἐάν ὅμως παραμείνωμεν μὲ τὸ σήμερον ὑπάρχον ελαφρὸν ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικόν, εἴμεθα καὶ εἰς τοῦτο ἀνεπαρκεῖς. Ἐπὶ τοῦ προκειμένου θὰ ἐπανέλθω εἰς τὰ τελικὰ συμπεράσματα τὰ προκύπτοντα ἐκ τῆς συγκρίσεως τῶν μέσων καὶ τῶν ἀναγκῶν ἡμῶν καὶ τῆς Βουλγαρίας ἐν συνδυασμῷ καὶ μὲ τὴν ἀεροπορικὴν ἐκατέρωθεν δύναμιν.

γ) Ὁπλισμὸς Πεζικοῦ — Ἱππικοῦ.

— Παρὰ τὴν ἀφίξιν τῶν 400 νέων πολυβόλων καὶ 100 νέων ὀπλοπολυβόλων Χότσκις, ἀκόμη δὲ καὶ ἂν παραληφθῶσι τὰ ἄλλα 400 ὀπλοπολυβόλα Χότσκις, ὥς μᾶς ἐδόθη ὑπόσχεσις ὑπὸ τῶν Γάλλων, δὲν θὰ ἐπιτύχωμεν:

— οὔτε τὴν ἔξοδον ὅλων τῶν παλαιῶν πολυβόλων καὶ ὀπλοπολυβόλων.

— οὔτε τὴν ἐνοποίησιν τοῦ διαμετρήματος, ἥτις ἐξ ἄλλου προσκρούει καὶ εἰς τὰ ὑπάρχοντα ἀποθέματα πυρομαχικῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει κατορθώθῃ νὰ ἐπιτευχθῇ ὅπως ἐκάστη Μεραρχία ἔχῃ δύο μόνον τύπους φυσιγγίων.

— Εἰς ὁλμούς: Ἡ προικοδότησις ἐκάστου Συντάγματος Πεζικοῦ καὶ Ἱππικοῦ διὰ 4 τοιούτων, ὥς ἔχει σήμερον, εἶναι ἀνεπαρκής. Κατ' ἐλάχιστον ὅριον πρέπει νὰ ἀνέλθωμεν εἰς 6 κατὰ Σύνταγμα.

— Εἰς βομβιδοβόλα. Τὸ Πεζικόν, τὸ Ἱππικόν, ἡ Ὀχύρωσις καὶ ἡ Προκάλυψις ἔχουσι τὰ παλαιὰ V. B. τῶν ὁποίων ἡ ἀπόδοσις εἰς βεληνεκές, ἰσχύιν βλήματος, εὐκολίας σκοπεύσεως, εἶναι στοιχειωδῶς ἀνεπαρκής. Ἐάν εἰς τὴν ἀνεπάρκειαν, αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, προσθέσωμεν καὶ τὴν παρὰ πᾶσαν ἀνασκευὴν μεγάλην ἀναλογίαν ἀφλογιστῶν τῶν ὑπαρχουσῶν ὀπλοβουβιδίων, βλέπομεν πόσον εἶναι ἀναγκαῖος ὁ ἀνεφοδιασμός μας διὰ συγχρόνων βομβιδοβόλων, ἡ χρησιμοποίησις τῶν ὁποίων, εἰς τὰς ἡμέτερας ἰδίᾳ ἐδάφη, εἰς ὅχι ὀλίγας περιπτώσεις, ὑπερβαίνει καὶ αὐτὴν τὴν χρησιμότητα τῶν αὐτομάτων ὅπλων.

— Εἰς ἀντιαρματικὰ μέσα, διαθέτομεν σήμερον μόνον:

— 24 πυροβόλα τῶν 37, ἅτινα διετέθησαν εἰς τὰ Ὀχυρά δι' αὐτὰ προσωρίζοντα.

— 12 τυφέκια τῶν 14 ἐξ Ἀγγλίας, τὰ μόνα μέχρι σήμερον σταλέντα ἐκ τῶν παραγελθέντων 1760 τοιούτων καὶ ταῦτα ἀνευ πυρομαχικῶν. Τὰ λοιπὰ εἶναι ἀγνωστον μὲ ποῖον ρυθμὸν θὰ μᾶς παραδοθῶσιν.

Ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι τὰ 1760 Ἀγγλικά ταῦτα τυφέκια θὰ ἔλθωσιν, ἀπομένει πάντοτε ὥς ἀνάγκη ἐπιτακτικὴ ἡ εἰσαγωγή ἑνὸς αἰσθητοῦ ἰσχυροτέρων ὅπλων. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο νὰ ἡδυνάμεθα νὰ προμηθευθῶμεν ἐκ Γερμανίας καὶ ἄλλα τινὰ

ἀντιαρματικά πυροβόλα τῶν 37. Ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ τὰ Γαλλικὰ ἀντιαρματικά τῶν 25 εἶναι καλὰ, αἱ Γαλλικαὶ δὲ πτώσεις δὲν ἐπῆρκεσαν ἵνα παραγγεῖλωμεν τοιαῦτα.

— Εἰς ἄρματα, οὐδὲν διαθέτομεν οὔτε εἰς τὸ Πεζικόν οὔτε εἰς τὸ Ἱππικόν. Τὰ εἰς Ἀγγλίαν παραγγεῖλθέντα 14 τοιαῦτα διὰ τὸ Μηχανοκίνητον Σύνταγμα Ἱππικὸν δὲν γνωρίζομεν πότε θὰ ἔλθωσιν.

— Εἰς τυφέκια. Μὲ τὰ 50.000 εἰσαχθέντα τυφέκια συμπληροῦνται αἱ ἀνάγκαι τοῦ ἤδη κινητοποιουμένου στρατοῦ, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι παραμένουσιν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ αὐτὰ τὰ τυφέκια Γκρά εἰς ὅλως δευτερεύοντας βεβαίως σχηματισμούς. Τὰ ὑπόλοιπα 50.000 παραγγεῖλθέντα εἶναι λίαν ἀπίθανον νὰ παραδοθῶσιν.

δ) Πυρομαχικά.

Πεζικοῦ

Ἐχομεν ἀποθέματα ἥτοι ἐπιστρατεύσεως καὶ γενικῆς ἐφεδρείας:

— Φυσιγίων δι' ἐπιχειρήσεις: 55 ἡμερῶν

— Βλημάτων ὅλων δι' ἐπιχειρήσεις: 28 ἡμερῶν

Πυροβολικοῦ

Ὅμοιως ἔχομεν ἀποθέματα ἐπιστρατεύσεως καὶ γενικῆς ἐφεδρείας:

— ὀρειβατικοῦ δι' ἐπιχειρήσεις: 50 ἡμερῶν

— πεδινοῦ δι' ἐπιχειρήσεις: 50 ἡμερῶν

— βαρέος δι' ἐπιχειρήσεις: 45 ἡμερῶν

— βαρέος ἀντιαεροπορικοῦ δι' ἐπιχειρήσεις: 45 ἡμερῶν

— ἑλαφροῦ ἀντιαεροπορικοῦ δι' ἐπιχειρήσεις: 40 ἡμερῶν

Θὰ πρέπη νὰ σημειωθῇ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὅτι εἰς τὰς ἀνω ποσότητας θεωροῦνται ὡς παραλήφθεισαι αἱ παραγγεῖλθούσαι τελευταίως εἰς τὸ ἐσωτερικόν ποσότητες πυρομαχικῶν, πράγμα ὅμως τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει γινῆ εἰσέτι.

ε) Ἀεροπλάνα. Ἀεροδρόμια.

Ἐπάρχουσι σήμερον ἀεροπλάνα μάχης:

— Διώξεως: 36

— Βομβαρδισμοῦ: 12

— Ἀναγνωρίσεως καὶ ἑλαφροῦ βομβαρδισμοῦ: 11

— Στρατιωτικῆς Συνεργασίας: 72

— Ναυτικῆς Συνεργασίας: 34

Σύνολον ἀεροπλάνων μάχης: 165

— Ὑπὸ παραλαβὴν βομβαρδισμοῦ: 12

— Ὑπὸ διαπραγματέυσιν διώξεως: 24

Εἰς τοὺς ἀνω ἀριθμοὺς δὲν περιλαμβάνονται βεβαίως τὰ ἀεροπλάνα ἐκπαιδεύσεως ἅτινα ἀνέρχονται εἰς 139.

Ἀεροδρόμια ὑπάρχουσιν:

— Βάσεις ἀεροπλάνων: .. 3

— Βάσεις ὕδροπλάνων: .. 1

— Ἀεροδρόμια ἐφεδρικά: 54

στ) Ὑλικά Χημικικοῦ Πολέμου.

Εἴμεθα μόνον με 100.000 προσωπίδας, ἀγορασθείσας ἐκ Γερμανίας, ἐνῶ ἀπαιτοῦνται ἕτεροι 400.000. Ἐχοῦσι παραγγεῖλθῇ 300.000 εἰς Ἀγγλίαν καὶ 100.000 εἰς Γαλλίαν, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ παραλαβή, ἰδίᾳ τῶν ἐξ Ἀγγλίας, ἀγνωστον πότε θὰ συντελεσθῇ.

Ἐτέρα ἑλλειψις ἡμῶν εἶναι ἡ τῶν εἰδικῶν βλημάτων. Προμηθευθέντες τὰ μηχανήματα πληρώσεως βλημάτων δι' ὑπερίτου καὶ ἀνεγείραντες τὰς σχετικὰς ἐγκαταστάσεις δὲν δυνάμεθα νὰ προθώμεν εἰς πληρῶσιν βλημάτων, ὡς στερούμενοι ὑπερίτου, τοῦ ὁποίου ἡ προμήθεια ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἢ ἡ παρασκευὴ εἰς τὸ ἐσωτερικόν ἀπαιτεῖ πτώσεις τὰς ὁποίας δὲν διαθέτομεν.

4) Ὁ χ ὄ ρ ω σ ι ς.

Αἱ ἀνάγκαι εἰσέτι εἰς ἔργα μονίμου ὀχυρώσεως μὲ σημερινὰς τιμὰς κόστους ὑλικῶν καὶ ἐργατικῶν ἀνέρχονται εἰς τὰ κάτωθι ποσά:

— Πρὸς Βουλγαρίαν: 800 ἑκατομμύρια δραχμῶν

— Πρὸς Ἀλβανίαν: .. 100 ἑκατομμύρια δραχμῶν

— Δι' ἔργα προστασίας Σταθμῶν Διοικήσεως καὶ τῶν κυριωτέρων κόμβων τηλεφωνικῶν καὶ τηλεγραφικῶν κέντρων, περὶ τὰ 100 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Δι' ὀργανώσεις δι' ἔργων ἐκστρατείας ἐνισχυμένων, περιλαμβανούσας κυρίως τὰ

προγεφυρώματα Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ Πυθίου, ἀπαιτοῦνται 290 ἑκατομμύρια διὰ τὸ τῆς Ἀλεξανδρουπόλεως καὶ περίπου 100 τοιαῦτα διὰ τὸ τοῦ Πυθίου, ἥτοι συνολικῶς περί τὰ 400 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

— Οὕτω διὰ τὸ σύνολον τῶν ἀνωτέρω κατασκευῶν, ἡ δαπάνη, μέ τὰς σημερινὰς τιμὰς, ἀνέρχεται εἰς ἕν δισεκατομμύριον τετρακόσια ἑκατομμύρια.

Ἡ δυναμικότης τῆς Διοικήσεως Φρουρίου Θεσσαλονίκης, ὡς ἔχει αὐτὴ ὀργανωθῆ, δύναται νὰ ἀπορροφήσῃ κατ' ἔτος ποσὸν πλεόν τῶν 600 ἑκατομμυρίων. Οὕτως ἡ ἀποπεράτωσις τῶν ὡς ἄνω ἀντιμετωπιζομένων ἐργασιῶν εἶναι δυνατὴ, ὡς τοῦλάχιστον ἔχουσι σήμερον τὰ πράγματα, ἐντὸς διετίας περίπου ἀπὸ σήμερον.

Χρηματοδότησις τῶν ὡς ἄνω ἔργων μὲ ποσὸν κάτω τοῦ δυναμένου ν' ἀπορροφήσῃ κατ' ἔτος τοιαύτου θὰ ἔχη σοβαρὰ μειονεκτήματα καὶ τὴν μὴ ἀποπεράτωσιν τῆς οὐχούσεως ὡς ἔχομεν συμφέρον τὸ ταχύτερον δυνατόν:

— ἀπὸ ἀπόψεως ἀσφαλείας τῆς καθ' ὅσον

— ἀπὸ ἀπόψεως οἰκονομικῆς καὶ καθ' ὅσον εἶναι πιθανὴ ὕψωσις τῶν τιμῶν κόστους ὀλικῶν καὶ ἡμερομισθίων.

Ἀφ' ἑτέρου, δίδοντες βραδύν ρυθμὸν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς οὐχούσεως, διατηροῦμεν ἐπὶ περισσότερον χρόνον ἐνεργὸν ὑπηρεσίαν εἰς τὴν Διοίκησιν Φρουρίου Θεσσαλονίκης, ἥς τὰ γενικά ἐξοδα, ὅσον καὶ ἂν μειωθῶσι, πάντως ἀνέρχονται εἰς σημαντικὸν ἀριθμὸν ἑκατομμυρίων κατ' ἔτος.

Διὰ τῆς διαθέσεως διὰ τὴν ἀρχομένην νέαν περίοδον κατασκευῶν οὐχούσεως (ἄνοιξις — φθινόπωρον 1940) μόνον 250 ἑκατομμυρίων, ἐναντι τῶν 600 καὶ πλεόν ἄτινα θὰ ἴδοντο ν' ἀπορροφήσῃ ἡ Διοίκισις Φρουρίου Θεσσαλονίκης, θὰ ἐπιτευχθῇ μὲν ἡ ἀποπεράτωσις ἀριθμοῦ τινος οὐχούων, θὰ ὑποληφθῶσι σημαντικῶς ἀφ' ἑτέρου αἱ σχετικαὶ ἐργασίαι εἰς τὰ ὑπόλοιπα, δὲν θὰ προωθηθῶσιν ἐκ παραλλήλου τὰ στοιχεῖα ἐκεῖνα ἄτινα ἐξασφαλίζουν εἰς ἅπαντα τὰ οὐχρά τῆς διάρκειαν κατὰ τὸν ἀγῶνα (στεγανότης, ἀερισμός, συμπλοπλέγματα, διαβιβάσεις κτλ.). Ἀφ' ἑτέρου, δὲν θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ συμπλήρωσις τῆς ἀντιαρματικῆς ἀμύνης πρὸς κυρίας κατευθύνσεις, ἐνῶ τὸ σημαντικώτερον μέρος τῶν ἀναγκαίων νὰ ἐγκατασταθῶσι διαβιβάσεων εἰς τὴν ὠχυρωμένην τοποθεσίαν, ἀναβληθῇ διὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος 1941. ἔλλειπει πιστώσεων, κινδυνεῖ νὰ μὴ συντελεσθῇ οὔτε μετὰ ἕν ἔτος, ὅτε θὰ διατίθενται αἱ σχετικαὶ πιστώσεις, καθ' ὅσον ὑπάρχει κίνδυνος νὰ μὴ εἶναι βραδύτερον ἐφικτὴ ἡ προμήθεια τῶν ἀπαιτουμένων ὀλικῶν ἐκ τῶν ξένων ἀγορῶν εἰς ἃς καὶ μόνον δύναται νὰ ἀναζητηθῶσι ταῦτα.

Οὕτως ὑφίσταται διὰ τὸ μέλλον ὁ κίνδυνος νὰ μὴ εἶναι δυνατὴ ἡ μὲ ταχύτερον ρυθμὸν προώθησις τῶν ἐργασιῶν οὐχούσεως ἔλλειψις ὀλικῶν.

Χρηματοδότησις ὅθεν τῆς δὲν οὐχούσεως μὲ ποσὸν 250 ἑκατομμυρίων δραχμῶν ἑτησίως, ἐνῶ καθιστὰ ἀμφίβολον τὴν ἀποπεράτωσιν ταύτης καὶ εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα τῶν 6 ἔτων ἀκόμη, περικλείει συγχρόνως τὸν κίνδυνον ν' ἀσπετήσῃ τὴν ἐπιτευχθεῖσαν σήμερον οὐχούσιν λίαν οὐσιωδῶν μέσων διὰ τὴν καλυτέραν ἀπόδοσιν τῆς καὶ νὰ περιορίσῃ συγχρόνως σημαντικῶς τὴν διάρκειαν ταύτης εἰς τὸν ἀγῶνα.

5) Συγκοινωνία.

Ἡδὴ ἡ ἐπιστράτευσις καὶ ἡ συγκέντρωσις ἡμῶν διαρκεῖ 20 ἡμέρας. Ἀφ' ἧς ὁμως θὰ περατωθῇ ἡ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ Θεσσαλονίκη — Τσάγεζι — Μυρρῖνη θὰ κερδίσωμεν δύο ἡμέρας, πρὸ παντός δὲ θὰ ἀποφύγωμεν τοὺς κινδύνους διακοπῆς τῶν μεταφορῶν λόγῳ τοῦ ἐπισφαλοῦς τῆς διὰ τῶν Νοτίων προσβάσεων τοῦ Μπέλες διερχομένης ἡδὴ σιδηροδρομικῆς γραμμῆς. Εἶναι πρόδηλον, κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, ἡ σημασία τῆς ἐπιταχύνσεως τῆς κατασκευῆς τῆς νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Τσάγεζι — Μυρρῖνης.

III. — ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

1) Τὸ ἀμυντικὸν πρόγραμμα, τὸ ὁποῖον μεθοδικῶς ἀκολουθοῦμεν ἀπὸ τοῦ 1936, ἐπετέλεσεν ἀναμφισβητήτως σημαντικωτάτην πρόδον. Αἱ τρεῖς κύρια στρατηγικὰ ἀνάγκαι τοῦ κατὰ ξηρὰν στρατοῦ — Ὀχύρωσις, Ἀντιαεροπορικὸν Πυροβολικόν, Συγκοινωνία — ὅσον καὶ αἱ λοιπαὶ ἀνάγκαι — ἀνακαίνισις ὑπάρχοντος ὀπλισμοῦ, ὀλικά ἐπιστρατεύσεως πάσης ἀρμοδιότητος, πυρομαχικά, ὀλικά διαβιβάσεων, γεφυροσκευαί, κτήνη, ἀπαραίτητα νεώτερα μέσα, κλπ. — ἀντεμετωπίσθησαν κατὰ ἕνα γενικὸν τρόπον ἱκανοποιητικῶτα.

2) Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὡς εἰδομεν λεπτομερῶς ἐν τοῖς πρόσθεν, ὑπολείπονται πολλὰ ἀκόμη. Ἐὰν δὲν δυναμέθα νὰ προχωρήσωμεν συγχρόνως καὶ εἰς αὐτὰς τῶν Μεγάλων Μονάδων, ἐπιβάλλεται, ὡς θὰ ἴδωμεν ἐν τῇ κατωτέρῳ παρατιθεμένῃ συγκριτικῇ εἰκόνι, νὰ προχωρήσωμεν μὲ ταχύτερον τοῦλάχιστον ρυθμὸν:

- εἰς τὴν ὁλοκλήρωσιν ἀφ' ἑνὸς ἐκείνου τὸ ὁποῖον ἤδη κατὰ μέγιστον ἡ μέγα μέρος συντελέσθη, τούλαχιστον ὅπου ἐπιβάλλεται ἡ ταχύτερα ὁλοκλήρωσις λόγῳ τῶν ἐκτάκτων περιστάσεων καὶ ἵνα ἐξασφαλισθῇ ἀνάλογος πρὸς τὴν καταβληθεῖσαν προσπάθειαν ἀποδόσις.
- εἰς τὴν προώθησιν μας ἐφ' ὧν τούλαχιστον σημείων ἔχωμεν καθυστέρησιν εἰς βαθμὸν ὅστις εἰς τὰς σημερινὰς ἐκτάκτους περιστάσεις κρίνεται ἐπικίνδυνος. Θὰ ἐπανέλθωμεν ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω πλέον συγκεκριμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΤΡΑΤΩΝ

- Πρόκειται περὶ δύο ἀντιπάλων, ἐκ τῶν ὁποίων:
- ὁ εἷς, ἡ Βουλγαρία, προπαρασκευάζεται ἵνα ἐξυπηρετήσῃ ἐπιθετικὴν πολιτικὴν. ὁ ἕτερος, ἡ Ἑλλάς, προπαρασκευάζεται ἵνα ἐξυπηρετήσῃ ἀμυντικὴν πολιτικὴν. Συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὡς σκοπὸς τῆς πολεμικῆς παρασκευῆς τῆς Ἑλλάδος ἐτέθη τὸ νὰ δύναται αὕτη νὰ ἀντεπεξέλθῃ μόνῃ ἐναντίον τῆς Βουλγαρίας, ἀναλαμβάνουσας τὴν πολιτικὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πολέμου.
 - 1) Διὰ τὴν ἐπιτύχην ἡ Βουλγαρία τοῦ σκοποῦ της πρέπει νὰ δύναται νὰ ἐνεργήσῃ:
 - ταχέως, ὥστε νὰ καμφθῶσιν αἱ ἐπὶ τόπου δυνάμεις ἡμῶν πρὶν καταφθάσῃ ὁ ὄγκος τοῦ στρατοῦ μας.
 - ἱσχυρῶς, ὥστε, ἂν τυχὸν δὲν ἐπιτευχθῇ ὁ προηγούμενος ὅρος, νὰ δώσῃ εὐνοϊκὸν τελικῶς ἀποτέλεσμα εἰς τὴν ρῆξιν, συντρίβουσα τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἔστω καὶ συγκεντρωμένας.
 - Ἐκ τῆς λεπτομεροῦς μελέτης τῶν σημερινῶν δυνατοτήτων της προκύπτει ὅτι ἡ Βουλγαρία:
 - κατ' ὀρθὴν νὰ ἔχῃ σήμερον τὴν δυνατότητα νὰ κινητοποιῇ ὅλην σχεδὸν τὴν δύναμιν ἣν ἐπιτρέπει ὁ πληθυσμὸς της.
 - ἐνίσχυσε σοβαρῶς καὶ ἐνισχύει εἰσέτι τὰ ἐπιθετικὰ μέσα, ἤτοι Ἀεροπορίαν, Πυροβολικόν, Ἀρματα.
 - ἐβελτίωσεν καὶ βελτιώνει ἀκόμη περισσότερο τὸ συγκοινωνιακὸν τῆς δίκτυον, τὸ ὁποῖον, δὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ ἀσφαλὲς ἀπὸ ἐναερίου προσβολᾶς, τὸ κατέστησεν ἀσφαλέστερον ἢ ἰσχυρὴ τῆς Ἀεροπορίας της καὶ ἡ ἀπόκτησις ἱσχυροῦ Ἀντιαεροπορικοῦ Πυροβολικοῦ.
 - Εἶναι κατὰ συνέπειαν δυνατόν εἰς τὴν Βουλγαρίαν νὰ ἐνεργήσῃ καθ' ἡμῶν ταχέως καὶ ἱσχυρῶς.
 - 2) Διὰ τὴν ἐπιτύχουσαν ἡμεῖς τοῦ σκοποῦ μας πρέπει μόνοι, ὡς ἐτέθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ δυνάμεθα τὸ τούλαχιστον:
 - νὰ καταστήσωμεν ἀδύνατον τὴν κεραιωμένην συντριβὴν τῶν ἐπὶ τόπου δυνάμεών μας, ἵνα, ἐκτὸς τῆς ἀποφυγῆς καὶ τῶν ἄλλων ἐκ τοῦ ἐνδεχομένου τούτου συνεπειῶν, μὴ ἐπιχειρηθῇ νὰ θεωρηθῇ πολιτικῶς ὅτι ἐδημιουργήθη εἰς βάρος τῆς ἀκεραιότητός μας τετελεσμένον τι γεγονός.
 - νὰ καταστήσωμεν ἀδύνατον εἰς τὸν ἀντίπαλον νὰ δώσῃ εὐνοϊκὸν τελικῶς ἀποτέλεσμα εἰς τὴν ρῆξιν συντρίβων ἡμᾶς.
 - Ἐκ τῆς λεπτομεροῦς μελέτης τῶν σημερινῶν δυνατοτήτων μας προκύπτει ὅτι:
 - ἡ δυχύρωσις, ἡ ἐνισχύουσα τὴν ἱκανότητα ἀντιστάσεως τῶν ἐπὶ τόπου δυνάμεών μας, δὲν ὠλοκληρώθη εἰς πληρότητα καὶ ἔκτασιν ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται ἐπαρκῶς ὁ σκοπὸς αὐτῆς, οὔτε καὶ πρόκειται μὲ τὴν ἀποφασισθεῖσαν διὰ τὸ τρέχον ἔτος χρηματοδότησιν νὰ γίνῃ σοβαρὸν τι πρὸς τὴν ὁλοκλήρωσιν τῆς βῆμα.
 - τὸ ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικόν — ὅσον βεβαίως καὶ ἡ Ἀεροπορία — δὲν προωθήθησαν εἰς βαθμὸν ἐξασφαλίζοντα τὰς μεταφορὰς ἀπὸ τῶν ἐπιθέσεων τῆς ἐχούσης μεγάλην ὑπεροχὴν Ἀεροπορίας τοῦ ἀντιπάλου. Ὡς ἐκ τούτου, λόγῳ καὶ τῆς μεγάλης εὐπαθείας τῶν συγκοινωνιῶν μας, ἡ ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων ὕφισταμένη διαφορά χρόνου συγκεντρώσεως ἐκ 4—5 ἡμερῶν δύναται νὰ καταστῇ πολὺ μεγαλύτερα. Αἱ συνέπειαι τούτου εἶναι ἔκδηλοι.
 - αἱ συγκοινωνίαι δὲν συνεπληρώθησαν εἰσέτι ἐπαρκῶς, πρόκειται περὶ τῆς νέας διὰ Τσαγιζι σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, ὥστε νὰ κερδίσωμεν δύο ἡμέρας καί, τὸ σπουδαιότερον, νὰ ἀποφυγῶμεν τοὺς κινδύνους διακοπῆς τῶν μεταφορῶν ἐξ ἐπιγείων ἐνεργειῶν τοῦ ἐχθροῦ.
 - ὁ στρατὸς ἐκστρατείας, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν ἀνωτέρω καθυστερήσεων

- μας, δὲν δύναται σήμερον νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν τεθέντα σκοπὸν μόνος, διότι, ἐκτός, ἐπαναλαμβάνω, τῶν ἀνωτέρω καθυστερήσεων μας, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν:
- εἶναι ἀσθενέστερος τοῦ Βουλγαρικοῦ κατὰ 45—50 περίπου τάγματα καὶ ἰσαριθμοῦ πυροβολαρχίας.
 - τὸ πεζικὸν μας, ἐκτός τῆς εἰς τάγματα ἀνεπαρκειάς του, ἔχει μικρὰν ἰσχύον κυρίως λόγω τοῦ ἀνεπαρκούς ἐξοπλισμοῦ του εἰς ὄπλους καὶ τῆς παντελοῦς ἐλλείψεως ἀρμάτων.
 - δὲν ἔχει τὸ ὅπλον τοῦτο ἐπίσης ἐπαρκῆ ἀντιαρματικά μέσα, τὰ αὐτόματα αὐτοῦ ὅπλα εἶναι ἐν μέρει πεπαλαιωμένα, τὰ παλαιότατα βομβιδοβόλα του ἀσημάντου ἀποδυναμωσ.
 - τὸ πυροβολικόν, ἐκτός τῆς ποσοτικῆς καὶ τοῦτο ἀνεπαρκειάς του, ἰδίᾳ εἰς βαρὺ, ἔχει ἀρκετὸν ἀριθμὸν πεπαλαιωμένων ὀρειθατικῶν πυροβόλων. Τὰ πεδινὰ του ἐξ ἁλλοῦ εἶναι λίαν πεπαλαιωμένα εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ προβλέπηται ὅτι ἀρκετὰ ἐξ αὐτῶν δὲν θὰ ἀντιβέξουν νὰ βάλλωσιν οὔτε τὴν ὑπάρχουσαν ποσότητα πυρομαχικῶν.
 - εἰς ἣν περιπτώσιν δὲν παραλάβωμεν ἐγκαιρῶς τὰ εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν παραγγελθέντα ὀλικά, ὁ Στρατός, ἐκτός τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθεισῶν ἐλλείψεων του, θὰ πολεμῇ ἄνευ ἀντιαεροπορικῶν μέσων, διότι τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῇ ὁλότῃ τῶν σχεδὸν ἀκίνητοιοιοῦνται εἰς τὰ εὐαίσθητα σημεῖα τῆς Χώρας, ἄνευ ἀντιαρματικῶν μέσων καὶ κατὰ τὰ 4/5 ἄνευ προσωπίδων.
- 3) Ὡς τελικὰ συμπεράσματα τῆς γενομένης συγκρίσεως προκύπτουσι τὰ ἑξῆς:
- α) Ἐπιτακτικωτάτῃ καὶ ὁ πὲρ πᾶν ἄλλο προβάλλει ἡ ἀνάγκη τῆς ταχυτέρας εἰς πληρότητα καὶ ἑκτασιν ὁλοκληρώσεως τῆς ὁχυρώσεώς μας, ὡς λεπτομερῶς ἐξετέθη ἐν τοῖς πρόσθεν. Ἐπιβάλλουσι τοῦτο:
 - ἡ ἀνάγκη τῆς ἐνίσχυσεως τῆς δυνατότητος ἀντιστάσεως τῶν ἐπὶ τόπου δυνάμεων μας.
 - ἡ ὅς ἐκ τῆς ραγδαίας ἀναπτύξεως τῆς ἐχθρικής Ἀεροπορίας καὶ τῆς ἀνεπαρκειᾶς τῆς ἀντιαεροπορικῆς μας ἀμύνης ἐπιβράδυνσις τῶν μεταφορῶν μας, ἥτις θὰ καταστῇ ἔτι μείζων ἐκ τῆς πυκνώσεως ἐντός ὁλίγου τοῦ σιδηροδρομικοῦ συνδέσμου μεταξὺ Βορείου καὶ Νοτίου Βουλγαρίας.
 - ἡ εἰς στρατὸν ἐκστρατείας ποσοτικὴ ὑπεροχὴ τῆς Βουλγαρίας. Ἡ ὁχύρωσις θὰ ὑπαισέλθῃ ὡς ἐκ τούτου ἐτι πλέον εἰς τὸν στρατηγικὸν μας ἔλιγμον ὡς τὸ κύριον στοιχεῖον φθορᾶς τοῦ ἀντιπάλου κατὰ μίαν πρώτην φάσιν τῶν ἐπιχειρήσεων, ἔχουσιν καθαρῶς ἀμυντικὴν μορφήν.
 - β) Ἀνάπτυξις τοῦ βαρέως ἰδίας ἀντιαεροπορικοῦ πυροβολικοῦ ἐκ παραλλήλου μὲ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀεροπορίας μας. Πέντε τοιαῦτα ἀντιαεροπορικὰ πυροβολαρχία εἶναι τὸ ἐλάχιστον τῶν ἀναγκῶν μας.
 - γ) Ταχύτερος ρυθμὸς ἐν τῇ κατασκευῇ τῆς νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς Θεσσαλονίκης — Σάγγρι — Μυρρίνης.
 - δ) Ἐνίσχυσις τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας ὡς ἀκολούθως:
- διάθεσις τῶν ἀναγκαίων πιστώσεων διὰ τὴν προώθησιν εἰς βαρὺ ἀντιαεροπορικὸν πυροβολικόν, εἰς ὄπλους, εἰς βαρὺ πυροβολικὸν καὶ ἀντικαταστάσιν τῶν παλαιῶν αὐτομάτων ὅπλων, τῶν παλαιῶν βομβιδοβόλων καὶ τῶν παλαιῶν πυροβόλων ἰδίᾳ τῶν πεδινῶν.
 - συνεχὴς ὁλῆσις πρὸς τὰς οἰκείας Κυβερνήσεις ὥστε νὰ ἀποσταλῶσιν ἡμῖν τὸ ταχύτερον τὰ εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν παραγγελθέντα ὀλικά, ἥτοι ἀντιαεροπορικὰ τῶν 25, ἀντιαρματικά τῶν 14, ἄρματα, αὐτόματα ὅπλα, αὐτοκίνητα, προσωπίδες.
- 4) Εἰς τὰ ἀνωτέρω συνυμνίζεται τὸ σήμερον ἐνδεδειγμένον, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἐξοπλιστικὸν ἡμῶν πρόγραμμα διὰ τὸν στρατὸν. Περιλαμβάνεται ἐν αὐτῷ ὅτι ἀπολύτως ἐπείγει τὴν στιγμὴν ταύτην καὶ εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἐντός σχετικῶς συντόμου χρόνου.
- Εἶναι γεγὸνός ὅτι ἡρξίσασμεν τὴν συστηματικὴν καὶ σύντονον ἐργασίαν, ἀργά, μόλις ἀπὸ τοῦ 1936, ὅπως ἐπίσης εἶναι γεγὸνός ὅτι ἱκανοποιητικώτατον ἔργον ἐπετέυχθη, παρ' ὅλον τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου ὅστις ἐμεσολάθησε μέχρι σήμερον. Ἡ Βουλγαρία ὅμως εἰργάσθη, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ πράγματα, μὲ ταχύτερον ρυθμὸν καὶ ἐπέτυχε νὰ προηγηθῇ εἰς βαθμὸν ὡς ὁ ἐκτεθεὶς.
- Ἄν δὲν ἐντείνωμεν τὸν ρυθμὸν μας, ὡς πολλὰκις ἀνέφερον, ἡ ἀπόστασις μεταξύ ἐκείνης καὶ ἡμῶν θὰ αὐξηθῇ ἔτι μᾶλλον καὶ κατὰ συνέπειαν θὰ εἶναι ἀκόμη δυσκολώτερον νὰ ἐπιτύχωμεν τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν ὅστις ἐτέθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν πολεμικὴν μας προπαρασκευήν. Πᾶσα πρὸς τοῦτο θυσία ἐπιβάλλεται.
- Ἄν ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τῆς χώρας ἀποκλείῃ ὅπως δῆπου τὴν ἀντιμετώπισιν τῆς ἀμέσου ἐφαρμογῆς τῶν ἀνωτέρω προτεινομένων προέχουσι δύο ὁφίστησις σημασίας ἀνάγκαι μὴ ἐπιδεχόμεναι ἀνὰ βολήν:
- α) Ὁ ταχύτερος ρυθμὸς τῆς ὁχυρώσεως, τοὔτέστιν ἡ χρηματοδότησις αὐτῆς

είς ἢν κλίμακα ἐπιτρέπουσιν αἱ δυνατότητες ἐργασίας τοῦ Φρουρίου. Ἀντὶ τοῦτέστι 250 ἑκατομμυρίων εἶναι ἀναγκαῖον καὶ δύναται νὰ ἀπορροφηθῶσιν 600 καὶ πλέον. Διατιθεμένων ἰσαριθμῶν ἑκατομμυρίων καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1941 — 1942 ὁλοκληρουμένῳ σχεδὸν ἐντὸς διετίας τὴν ὀχύρωσίν μας πρὸς Βουλγαρίαν καὶ ἐνισχύομεν προσέτι τὸ πρὸς Ἀλβανίαν μέτωπόν μας. Ἐν ἐναντία περιπτώσει θὰ θέλωμεν ἑξαετίαν καὶ τοῦτο ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι δὲν θὰ ἔχωμεν ἐν τῷ μεταξύ πόλεμον, ὅτι αἱ τιμαὶ θὰ εἶναι αἱ σημεριναί, καὶ ὅτι θὰ δυνάμεθα νὰ εἰσάγωμεν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὅ,τι ἀναγκαῖοι διὰ τὴν ἐργασίαν μας. Τὸ ὅλικόν ποσὸν τῶν 1400 ἑκατομμυρίων οὐδεὶς βεβαίως ἀμφισβῆλλει ὅτι θὰ διατεθῇ ὅπωςοδήποτε. Ἀπεφασίσθη ἤδη, ὥς ἐπληροφορήθη, νὰ ἐξευρεθῶσιν οἱ ἀναγκαῖοι πόροι καὶ ἐπεβλήθησαν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὠρισμένα φορολογίαι. Ἐκεῖνο τὸ ὅποιον συνεπῶς ἀπομένει καὶ διὰ τὸ ὅποιον ὑποβάλλω θερμὴν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν νέαν παράκλησιν εἶναι νὰ γίνωσιν οἱ ἀναγκαῖοι οἰκονομικοὶ συνδυασμοὶ ὥστε νὰ διατεθῶσι τὰ ὡς ἄνω 1400 ἑκατομμύρια, ὅχι εἰς 6, ἀλλὰ εἰς 2 ἔτη. Παρέχω πάλιν διὰ τοῦ παρόντος τὰ πλέον νωπὰ καὶ ἀκριθῆ στοιχεῖα, ἵνα κρίνῃ αὕτη περὶ τοῦ δεδικαιολογημένου τῆς προτάσεώς μου.

β) Ἡ ταχεῖα παράδοσις τῶν εἰς Ἀγγλίαν καὶ Γαλλίαν παραγγεληθέντων ὀλικῶν.

Ἀθῆναι τῇ 2 Ἀπριλίου 1940

Ὁ Ὁ Ἀρχηγὸς τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ό ς

Τὸν Κορ 'Υπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐ ν τ α ῦ θ α

«Υποβολή Ὑπομνήματος»

Λαμβάνω τὴν τιμὴν, ἐν συνεχείᾳ τῶν ὧν προφορικῶς ἀνέφερον ἐνώπιον τοῦ ὑπὸ τὴν Προεδρείαν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως συνελθόντος πρὸ ἡμερῶν Συμβουλίου, νὰ ὑποβάλω συνημμένως συνοπτικὸν ὑπόμνημα ἐπὶ τῆς συγκριτικῆς θέσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ ἐναντι τοῦ Βουλγαρικοῦ. Ἐν αὐτῷ ἀναφέρω πάλιν λεπτομερῶς τὴν σημερινὴν κατάστασιν ἐκάστου τῶν Στρατῶν τούτων καὶ τὰ ἐκ τῆς συγκρίσεως προκύπτοντα συμπεράσματα.

Τὸ ἔμπρακτον ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον, ἱστάμενος εἰς τὸ πλευρόν τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Κυβερνήσεως, ἐπεδείξατε Κύριε Ὑπουργέ, διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἑθνικῆς Ἀμύνης καὶ εἰδικώτερον τοῦ Στρατεύματος, εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχη Ὑμᾶς παρὰ τὰς κολοσσιαίας δυσκολίας τὰς ὁποίας ὅλοι συναισθανόμεθα ὅτι ἀντιμετωπίζετε διευθύνοντες τὰ Δημόσια Οἰκονομικά.

Ὁ βαθὺς πατριωτισμὸς καὶ ὁ πόθος σας ὅπως ὀλοκληρώσῃτε τὸ ἔργον διὰ τὸ ὁποῖον συνετελέσατε, εἶμαι βέβαιος, ἐπαναλαμβάνω, Κύριε Ὑπουργέ, ὅτι δὲν θὰ σὰς ἀφήσουν ἀδιάφορον καὶ εἰς τὴν παροῦσαν ἀτῆσίν μου διὰ τὴν ταχυτέραν χρηματοδότησιν τῶν ἀναγκῶν τοῦ Στρατοῦ.

Ἐν τέλει παρακαλῶ ὅπως τὸ συνημμένον ὑπόμνημα εὐερεστηθῇτε καὶ μοι τὸ ἐπιστρέψῃτε διὰ τὴν ἀσφαλεστέραν διαφύλαξίν του, ὥς ἐκ τῶν ἐξαιρετικῶς ἀπορρήτων στοιχείων τὰ ὁποῖα περιλαμβάνει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Ο

ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ
ΑΝΤΙΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Π ρ ὅ ς

Τὸν Κον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν,
τὸν Κον Ὑφυπουργὸν τῶν Στρατιωτικῶν

Ἐ ν τ α ῦ θ α

«Περὶ ἐπιτακτικῆς ἀνάγκης αὐξήσεως στάθμης ἀποθεμάτων γαιανθράκων».

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρω ὑμῖν ὅτι ἐν περιπτώσει ἐπιστρατεύσεως ἀπαιτοῦνται αἱ κάτωθι ποσότητες γαιανθράκων διὰ τὰς θαλασσίας καὶ σιδηροδρομικὰς μεταφορὰς τὰς προβλεπομένας ὑπὸ τῶν ἐπεξεργασμένων σχεδίων μεταφορῶν ἐπιστρατεύσεως, συγκεντρώσεως καὶ συντηρήσεως γενικῶς τοῦ στρατοῦ ἐκστρατείας.

Σ ι δ η ρ ὁ ὁ ρ ο ι .

Ἀπαιτοῦνται διὰ τὸν πρῶτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως δι' ὅλα τὰ Δίκτυα 36.000 τόνοι γαιανθράκων, διὰ δὲ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως ἀνὰ 12.000 τόνοι κατὰ μῆνα, ἥτοι ἐν συνόλῳ διὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἐπιστρατεύσεως ἀπαιτοῦνται 60.000 τόνοι.

Λαμβανομένου ὅπ' ὅσιν τοῦ χρόνου ὅστις παρέρχεται ἀπὸ τῆς λήψεως ἀποφάσεως διὰ προμήθειαν γαιανθράκων μέχρι τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀφίξεως καὶ ἐκφορτώσεως τῶν γαιανθρακοφορτίων, τὸ ἐν λόγω τριμηνιαῖον ἀπόθεμα ἀσφαλείας εἶναι τὸ ἐλάχιστον τοιοῦτον, ὅπερ δέον νὰ τηρεῖται συνεχῶς κατὰ τὴν σημερινὴν περίοδον.

Τὸ ἀπόθεμα τῶν σιδηροδρόμων τὴν 1ην Ἀπριλίου 1940, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐν πλῶ καὶ τῶν ὑπὸ παραλαβὴν τοιούτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἀνῆρχετο εἰς 40.000 τόνους, ἐξ ὧν οἱ 7.600 τόνοι ἀποπλέουν ἐξ Ἀγγλίας σήμερον καὶ οἱ 12.000 εἶναι ὑπὸ παραλαβὴν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ πρόκειται νὰ φορτωθῶσιν ἐντὸς τοῦ τρέχοντος μηνός. Ἦτοι οὐσιαστικῶς διέθετον τὴν 1ην Ἀπριλίου οἱ σιδηροδρόμοι περὶ τοὺς 20.000 τόνους.

Δεδομένου ὅτι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάιον θὰ καταναλωθῶσι δι' ἀνάγκας εἰρήνης τοὐλάχιστον 20.000 τόνοι, ὥς μόνον ἀπόθεμα, ἐν τέλει Μαΐου, παραμένουσιν οἱ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἰσέτι ἐν πλῶ καὶ ὑπὸ παραλαβὴν 20.000 τόνοι, οἵτινες εἶναι δυνατόν καὶ νὰ μὴ ἀφίχθουν.

Καθίσταται συνεπὲς ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ταχίστης εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὐλάχιστον 40.000 τόνων γαιανθράκων, (πλὴν τῶν ἀνὼ 20.000 τόνων ἐν πλῶ καὶ ὑπὸ παραλαβὴν), καὶ νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ὅπως ἀφίχθωσιν εἰς Ἑλλάδα τὸ βραδύτερον μέχρι τέλους Μαΐου, ἵνα τὸ ταχύτερον ἀποκτήσωμεν τὸ ἀπόθεμα ἀσφαλείας τῶν 60.000 τόνων, ἀκολουθῶς δὲ ἐξασφαλισθῇ ἡ συνεχῆς εἰσαγωγή τοὐλάχιστον 10.000 τόνων μηνιαίως.

Ἐ μ π ο ρ ι κ ὸ ς Σ τ ὀ λ ο ς .

Ἀπαιτοῦνται διὰ τὸν πρῶτον μῆνα ἐπιστρατεύσεως 50.000 τόνοι γαιανθράκων, διὰ δὲ τὸν δεύτερον καὶ τρίτον μῆνα ἕτεροι 50.000 τόνοι, ἥτοι ἐν συνόλῳ διὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἐπιστρατεύσεως ἀπαιτοῦνται 100.000 τόνοι, ποσὸν ὅπερ παριστᾷ τὸ ἐλάχιστον τριμηνιαῖον ἀπόθεμα ἀσφαλείας διὰ τὰς θαλασσίας μεταφορὰς.

Τὸ ἀπόθεμα γαιανθράκων τὴν 1ην Ἀπριλίου ἐνεστώτους ἔτους, τοῦ ἐν Βασιλικοῦ Ναυτικοῦ καὶ Κ.Δ.Α.Σ. ἦτο 11.600 τόνοι, τῆς δὲ Ἐνώσεως Εἰσαγωγῶν γαιανθράκων 61.600 (ἐξ ὧν 18.000 ἐν πλῶ) ἥτοι συνολικὸν ἀπόθεμα 73.000 τόνων περίπου.

Δεδομένου ὅτι κατὰ τὸν Ἀπρίλιον καὶ Μάιον θὰ καταναλωθῶσι τοὐλάχιστον 20.000 τόνοι, παρίσταται ἀνάγκη ταχίστης εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὐλάχιστον 47.000 τόνων, οἵτινες νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ὅπως ἀφίχθωσιν εἰς Ἑλλάδα

τὸ βραδύτερον μέχρι τέλους Μαΐου ἐ. ἔ. ἵνα τὸ ταχύτερον ἀποκτήσωμεν τὸ ἀπόθεμα ἀσφαλείας τῶν 100.000 τόννων, ἀκολουθῶς δὲ ἐξασφαλισθῇ ἡ συνεχὴς εἰσαγωγή τούλάχιστον 10.000 τόννων μηνιαίως πρὸς συντήρησιν τοῦ ἄνω ἀποθέματος.

Ἐν συνόψει, αἱ ἀνάγκαι εἰσαγωγῶν γαιανθράκων, οἵτινες δεόν νά καταφθάσωσιν εἰς Ἑλλάδα, τὸ βραδύτερον μέχρι τέλους τοῦ Μαΐου ἐ. ἔ., ἀνέρχονται εἰς $40.000 + 47.000 = 87.000$ τόννους, δεόν νά προσαυξηθῶσι καὶ κατὰ 20.000 τόννους πρὸς σχηματισμὸν ἀποθέματος τριμήνου ἐπιστρατεύσεως διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς βιομηχανίας, ἥτοι συνολικαί εἰσαγωγαὶ 107.000 τόννων.

Διὰ τὸν ἔγκαιρον σχηματισμὸν τῶν ἄνω ἀποθεμάτων ἀνηνέχθημεν ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου παρελθόντος ἔτους εἰς τὴν κατὰ Νόμον ἀρμοδίαν Ἀνωτάτην Ἐπιτροπὴν ἀνεφοδιασμοῦ. Καίτοι ἔκτοτε ἐπανειλημμένως ἀνεφέρθημεν εἰς τὴν ἀνωτέρω Ἀρχὴν, ἡ στάθμη τῶν γαιανθράκων δὲν ἐπετεύχθη νά ἀναθιθασθῇ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ αἰτηθέντα ἐπίπεδα, τὴν σήμερον δὲ εὐρίσκεται εἰς τὸ προαναφερθὲν ἀνωτέρω σημεῖον, ἐμβάλλον εἰς ζωηροτάτας ἀνησυχίας ἡμᾶς, διὰ τὴν δυνατότητα ἐφαρμογῆς τῶν προγραμμάτων σιδηροδρομικῶν καὶ θαλασσίων μεταφορῶν.

Ἀναφέρων τὰ ἀνωτέρω παρακαλῶ ὅπως διατάξητε ὅ,τι ἐγκρίνετε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΓΟΣ

Ἀντιστράτηγος

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΠΟ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1923 ΜΕΧΡΙ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1935

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. — Ούδεις σκοπός καὶ οὐδεμία βάσις εἶχε τεθῇ εἰς τὴν στρατιωτικὴν προπαρασκευὴν τῆς Χώρας ἐκ μέρους τῶν ὑπευθύνων πολιτικῶν μέχρι τοῦ ἔτους 1936	8
» Β'. — Πολεμικὸν ὕλικόν	12
» Γ'. — Ὁχύρωσις	18
» Δ'. — Συγκοινωνιακὸς ἐξοπλισμὸς	20
» Ε'. — Ἐνεργὸς στρατὸς	22
» ΣΤ'. — Σχέδια ἐκστρατείας	36
» Ζ'. — Πολιτικὴ ἐπιστράτευσις τῆς Χώρας	68
» Η'. —	71

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ Α' ΜΕΡΟΥΣ

Διαταγαί — Ἐγκύκλιοι — Πρακτικά Ἀνωτάτου Στρατιωτικοῦ Συμβουλίου	75
---	----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΑΠΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1935 ΜΕΧΡΙ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

Ἡ ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1935 μέχρι Ὀκτωβρίου 1940 συντελεσθεῖσα ἐργασία	107
Α'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1935 μέχρι Αὐγούστου 1936	109
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.	109
Β'. ΠΕΡΙΟΔΟΣ: Ἀπὸ Αὐγούστου 1936 μέχρι Ὀκτωβρίου 1940	133
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'. — Ἀναδιοργάνωσις τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ	133
» Β'. — Σκοπὸς τῆς προπολεμικῆς μας προπαρασκευῆς	138
» Γ'. — Πολεμικὸν ὕλικόν	148
» Δ'. — Ὁχύρωσις (κατευθύνσεις, μελέται, ἀποφάσεις διὰ τὴν μόνιμον ὀχύρωσιν)	207
» Ε'. — Συγκοινωνιακὸς ἐξοπλισμὸς	235
» ΣΤ'. — Ἐνεργὸς στρατὸς	240
» Ζ'. — Σχέδια ἐκστρατείας	268
» Η'. — Πολιτικὴ ἐπιστράτευσις τῆς Χώρας	344
» Θ'. — Παθητικὴ ἀεράμυνα τῆς Χώρας	349
» Ι'. —	353

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ Β' ΜΕΡΟΥΣ

Ἀναφοραὶ τοῦ Ἀρχηγοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου	357
---	-----

